OPERA M. TULLIJ CICERONIS: TOMUS TERTIUS OPERUM M. TULLII CICERONIS, ...

Marcus Tullius Cicero

19-9-17

TOMVS TERTIVS operum M. Tullii Ciceronis, omnes eius epiſtolas complectens.

Epiſtolarum libros x v, ad diuerſos miſſarum : inter quos vnus eſt M. Cælii ad Ciceronem: quos omnes recentiores nouo, & parum illis apto nomine familiares appellarunt.

Librum I. ad M. Brutum.

Libros III. ad Q. Ciceronem fratrem.

Libros XVI. ad T. Pomponium Atticum.

Librum vnum Cornelii Nepotis, de vita T. Pomponii Attici.

Variæ lectiones ex permultis antiquiſs. ac manuſcriptis exemplarib. quibus prior lectio (ſi quid ab ea immutatum eſt) nonnullǽque doctiorum coniecturæ adiunctæ ſunt.

Index copioſiſſimus rerum ac verborum memoria digniorum.

LVTETIAE,

Apud Carolum Stephanum, Typographum Regium.

M. D. LIIII.

Cum priuilegio Regis.

M. Tullii Ciceronis Epiſtolarum

AD LENTVLVM LIBER I.

M. CICERO P. LENTVLO PROCOS. S.

1 EGO omni officio,ac potius pietate erga te,cæteris ſatiſfacio omnibus: mihi ipſe nunquam ſatiſfacio. Tanta enim magnitudo eſt tuorum erga me meritorum, vt quoniam tu, niſi perfecta re, de me non conquieſti:ego,quia non idem in tua cauſa efficio, vitam mihi eſſe acerbã putem. In cauſa hæc ſunt: Ammonius Regis legatus apertè pecunia nos oppugnat. Res agitur per eoſdẽ creditores, per quos,cũ tu aderas,agebatur. Regis cauſa, ſi qui ſunt qui velint,qui pauci ſunt, omnes rem ad Pompeium deferri volunt. Senatus religionis calumniam, non religione,ſed maleuolentia,& illius regiæ largitionis inuidia comprobat. Pompeium & hortari, & orarè, & iam
2 liberius accuſare, & monere vt magnam infamiam fugiat,nõ deſiſtimus. Sed planè nec precibus noſtris, nec admonitionibus reliquit locum. nam cùm in ſermone quotidiano, tum in Senatu palàm ſic egit cauſam tuam, vt neque eloquentia maiore quiſquã,neque grauitate, nec ſtudio, nec contentione agere potuerit, cum ſumma teſtificatione tuorum in ſe officiorum, & amoris erga te ſui. Marcellinum tibi eſſe iratum ſcis. Is hac regia cauſa excepta, cæteris in rebus ſe acerrimum tui defenſorem fore oſtendit. Quod dat,accipimus.quod inſtituit referre de religione, & ſæpe iam retulit, ab eo deduci nõ poteſt. Res ante Idus acta ſic eſt:nam hæc Idibus mane ſcripſi. Hortenſii, & mea,& Luculli ſententia cedit religioni de exercitu (teneri enim res aliter non poteſt) ſed ex illo S.C.quod te referente factum eſt, tibi decernit vt Regem reducas:quod cõmodo Reipub.facere poſſis, vt exercitum reli-
3 gio tollat,te authorem Senatus retineat. Craſſus treis legatos decernit: nec excludit Pompeium:cenſet enim etiam ex iis qui cum imperio ſunt: Bibulus treis legatos ex iis qui priuati ſunt. Huic aſſentiuntur reliqui Conſulares, præter Seruilium, qui omnino reduci negat oportere: & Volcatium, qui Lupo referente, Pompeium decernit:& Afranium,qui aſſentitur Volcatio:quæ res auget ſuſpicionem Pompeii voluntatis: nam aduertebatur Pompeii familiaris aſſentire Volcatio. Laboratur vehementer.inclinata res eſt. Libonis & Hypſæi non obſcura concurſatio & contentio, omniúmque Pompeii familiarium ſtudium, in eam opinionem rem adduxerunt, vt Pompeius cupere videatur. cui qui volunt, iidem tibi, quòd eum ornaſti, non ſunt amici. Nos in cauſa authoritatem eò minorem habemus, quòd tibi debemus. Gratiam autem noſtram extinguit hominum ſuſpicio, quòd Pompeio ſe
4 gratificari putant. Vt in rebus multò antè quàm profectus es,ab ipſo Rege, & ab intimis, ac domeſticis Pompeii clàm exulceratis, deinde palàm à Conſularibus exagitatis,& in ſummam inuidiam adductis,ita verſamur. Noſtrã fidem omnes, amorem tui abſentis,præſentes tui cognoſcent. ſi eſſet in iis fides,in quibus ſumma eſſe debebat,non laboraremus.

M. CICERO P. LENTVLO S. D.

IDIB. Ian. in Senatu nihil eſt confectum, propterea quòd dies magna ex parte conſumptus eſt altercatione Lẽtuli Cos. & Caninii Trib.pl. eo die nos quoque multa verba fecimus,maximéque viſi ſumus Senatum commemoratione tuæ voluntatis erga illum ordinem commouere. Itaque poſtridie placuit,vt breuiter ſententias diceremus: videbatur enim reconciliata nobis voluntas Senatus eſſe: quod tum

dicendo, tum ſingulis appellandis rogandíſque perſpexeram. Itaque cùm ſenten-
tia prima Bibuli pronuntiata eſſet, vt tres legati Regem reducerent, ſecunda Horten 5
ſii, vt tu ſine exercitu reduceres: tertia Volcatii, vt Pompeius reduceret: poſtulatum
eſt, vt Bibuli ſententia diuiderctur. Quatenus de religione dicebat: ei rei quia iam
obſiſti non poterat, Bibulo aſſenſum eſt. de tribus legatis, frequentes ierunt in alia
omnia. Proxima erat Hortenſii ſententia, cùm Lupus Trib. pl. quòd ipſe de Pom-
peio retuliſſet, contendere cœpit, antè ſe oportere diſceſſionem facere, quàm Con-
ſules. eius orationi vehementer ab omnibus reclamatum eſt: erat enim & iniqua, &
noua. Conſules neque concedebant, neque valde repugnabant: diem conſumi vo-
lebant: id quod eſt factum. perſpiciebant enim in Hortenſii ſententiam multis par
tibus plureis ituros: quanquam apertè Volcatio aſſentirentur. multi rogabantur,
atque id ipſum Conſulibus inuitis: nam ii Bibuli ſententiam valere cupierunt. Hac
controuerſia vſque ad noctem ducta, Senatus eſt dimiſſus: & ego eo die caſu apud
Pompeium cœnaui: nactúſque tempus hoc magis idoneum, quàm vnquam antea 6
(quòd poſt tuum diſceſſum is dies primus honeſtiſſimus nobis fuerat in Senatu) ita
ſum cum illo locutus, vt mihi viderer animum hominis ab omni alia cogitatione
ad tuam dignitatem tuēdam traducere. Quem ego ipſum cùm audio, prorſus eum
libero omni ſuſpicione cupiditatis. cùm autem eius familiares omnium ordinum
video, perſpicio id quod iam omnibus eſt apertum, totam rem iſtam iampridem
à certis hominibus non inuito Rege ipſo, conſiliariiſque eius, eſſe corruptam. Hæc
ſcripſi ad XVI. Calend. Febru. ante lucem. Eo die Senatus erat futurus. Nos in Se-
natu, quemadmodum ſpero, dignitatem noſtram, vt poteſt in tãta hominum per-
fidia & iniquitate, retinebimus. Quòd ad popularem rationem attinet, hoc vi-
demur eſſe conſecuti, vt ne quid agi cum populo aut ſaluis auſpiciis, aut ſaluis le-
gibus, aut denique ſine vi poſſit. De his rebus pridie quàm hæc ſcripſi, Senatus 7
authoritas grauiſſima interceſſerat. cui cùm Cato & Caninius interceſſiſſent: ta-
men eſt perſcripta. eam ad te miſſam eſſe arbitror. De cæteris rebus quicquid erit
actum, ſcribam ad te: & vt quam rectiſſimè agantur, omni mea cura, opera, diligen-
tia, gratia prouidebo. Vale.

M. CICERO P. LENTVLO S. D.

AVLO Trebonio, qui in tua prouincia magna negotia, & ampla, & expedita ha-
bet, multos annos vtor valde familiariter. Is cùm antea ſemper & ſuo ſplendore, &
noſtra, cæterorúmque amicorum commendatione gratiſſimus in prouincia fuit,
tum hoc tempore propter tuum in me amorem, noſtrámque neceſſitudinem ve-
hementer cõfidit his meis literis ſe apud te gratioſum fore. quæ ne ſpes eum fallat,
vehementer te rogo, commendóque tibi eius omnia negotia, libertos, procurato- 8
res, familiam: in primíſque, vt quæ T. Ampius de eius re decreuerit, ea comprobes:
omnibúſque rebus eum ita tractes, vt intelligat noſtram commendationem non
vulgarem fuiſſe. Vale.

M. CICERO P. LENTVLO S. D.

AD XVI. Calend. Febru. cùm in Senatu pulcherrimè ſtaremus, quòd iam illam
ſententiam Bibuli de tribus legatis pridie eius diei fregeramus, vnúmque certamen
eſſet relictum, ſentẽtia Volcatii: res ab aduerſariis noſtris extracta eſt variis calum-
niis. cauſam enim frequenti Senatu, in magna varietate, magnáque inuidia eorum
qui à te cauſam regiam aliò transferebant, obtinebamus. Eo die acerbum habui-
mus Curionem, Bibulum multò iuſtiorem, penè etiam amicum. Caninius & Ca-
to negarunt ſe legem vllam ante comitia eſſe laturos. Senatus haberi ante Calend. 9
Febr. per legem Pupiam, id quod ſcis, non poteſt, neque menſe Feb. toto, niſi perfe-
ctis aut reiectis legationibus. Hæc tamen opinio eſt populi Ro. à tuis inuidis atque
obtrectatoribus nomen inductum fictæ religionis, non tam vt te impedirẽt, quàm

vt nequis, propter exercitus cupiditatem, Alexandriam vellet ire. Dignitatis autem tuæ, nemo est quin existimet habitam esse rationem ab Senatu: nemo est enim qui nesciat, quo minus discessio fieret, per aduersarios tuos esse factum, qui nunc populi Ro. nomine, re autem vera sceleratissimo latrocinio, siqua conabuntur agere: satis prouisum est, vt nequid saluis auspiciis, aut legibus, aut iam sine vi agere possint. Ego neque de meo studio, neque de nonnullorum iniuria scribēdum mihi esse arbitror. quid enim aut me ostentem, qui, si vitam pro tua dignitate profundam, nul-
10 lam partem videar tuorum meritorum assecutus? aut de aliorum iniuriis querar, quod sine summo dolore facere non possum? ego tibi à vi, hac præsertim imbecillitate Magistratuum, præstare nihil possum: vi excepta, possum confirmare, te & Senatus, & populi Ro. summo studio amplitudinem tuam retenturum. Vale.

M. T. CICERO P. LENTVLO S. D.

TAMETSI nihil mihi fuit optatius, quàm vt primùm abs te ipso, deinde à cæteris omnibus quàm gratissimus erga te esse cognoscerer: tamen afficior summo dolore, eiusmodi tempora post tuam profectionem consecuta esse, vt & meam, & cæterorum erga te fidem, & beneuolentiam absens experirēre. Te autē videre & sentire eandem fidem hominum in tua dignitate, quam ego in mea salute sum expertus, ex tuis literis intellexi. Nos cùm maximè consilio, studio, labore, gratia, de cau-
11 sa regia niteremur, subitò exorta est nefaria Catonis promulgatio, quæ nostra studia impediret, & animos à minore cura ad summum timorem traduceret. Sed tamen in eiusmodi rerum perturbatione quanquam omnia sunt metuenda, nihil magis quàm perfidiam timemus: & Catoni quidem (quoquo modo se res habeat) profectò resistimus. De Alexandrina re, causáque regia tantū habeo polliceri, me tibi absenti, tuísque præsentibus cumulatè satisfacturum. Sed vereor, ne aut eripiatur nobis, aut deseratur: quorum vtrum minus velim, non facilè possum existimare. sed si res coget, est quiddam tertium, quod neque Selicio, nec mihi displicebat: vt neque iacere Regem pateremur, nec nobis repugnantibus ad eum deferri, ad quem propè iam delatum esse existimatur. A nobis agentur omnia diligenter: vt neque, siquid obtineri poterit, non contendamus: nec, siquid non obtinuerimus, repulsi esse videamur. Tuæ sapiētiæ, magnitudinísque animi est, omnem am-
12 plitudinē & dignitatem tuā in virtute, atque in rebus gestis tuis, atque in tua grauitate positam existimare: siquid ex iis rebus, quas tibi fortuna clargita est, nonnullorum hominum perfidia detraxerit, id maiori illis fraudi, quàm tibi, futurum. A me nullum tempus prætermittitur de tuis rebus & agendi & cogitandi: vtórque ad omnia Q. Selicio: neque enim prudentiorem quenquam ex tuis, neque fide maiore esse iudico, neque amantiorem tui. Hîc quæ agantur, quǽque acta sint, ea te & literis multorum, & nuntiis cognoscere arbitror. Quæ autem posita sunt in coniectura, quǽque mihi videntur fore, ea puto tibi à me scribi oportére. Posteaquam Pompeius apud populum ad VIII. Id. Febru. cùm pro Milone diceret, clamore, conuitióque iactatus est, in Senatúque à Catone asperè & acerbè omnium magno silentio est accusatus: visus est mihi vehementer esse perturbatus. Itaque Alexandrina causa, quæ nobis adhuc integra est (nihil enim tibi detraxit Se-
13 natus, nisi id, quod per eādem religionem dari alteri non potest) videtur ab illo planè esse deposita. Nunc id speramus, ídque molimur, vt cùm Rex intelligat sese, id quod cogitabat, vt à Pompeio reducatur, assequi non posse, & nisi per te sit restitutus, desertum se, atque abiectū fore, proficiscatur ad te. quod sine vlla dubitatione, si Pōpeius paulū modò ostenderit sibi placere, faciet. Sed nosti hominis tarditatē & taciturnitatē. nos tamē nihil quod ad eā rem pertineat, prætermittimus. Cæteris iniuriis, quæ propositæ sunt à Catone, facilè, vt spero, resistemus. Amicū ex consularibus neminē tibi esse video, præter Hortensium & Lucullū, cæteri sunt partim obscurius

iniqui, partim non dissimulanter irati. Tu fac animo forti magnóque sis: sperésque
fore, vt fracto impetu leuissimi hominis, tuam pristinam dignitatem & gloriam 14
consequare.

M. CICERO P. LENTVLO S.

QVAE gerantur, accipies ex Pollione, qui omnibus negotiis non interfuit so-
lùm, sed præfuit. Me in summo dolore, quem in tuis rebus capio, maximè scilicet
consolatur spes: quòd valde suspicor fore, vt infringatur hominum improbitas &
consiliis tuorum amicorum, & ipsa die, qua debilitantur cogitationes & inimico-
rum & proditorum. Facilè secundo loco me consolatur recordatio meorum tem
porum: quorum imaginem video in rebus tuis. nam etsi minore in re violatur tua
dignitas, quàm mea salus afflicta sit: tamen est tanta similitudo, vt sperem te mihi
ignoscere, si ea non timuerim, quæ ne tu quidē vnquam timenda duxisti. Sed præ-
sta te eum, qui mihi à teneris, vt Græci dicunt, vnguiculis es cognitus. Illustrabit
(mihi crede) tuam amplitudinem hominum iniuria. A me omnia summa in te stu 15
dia officiáque expecta: non fallam opinionem tuam. Vale.

M. T. CICERO P. LENTVLO PROCOS. S. D.

LEGI tuas literas: quibus ad me scribis gratū tibi esse, quòd crebrò certior per me
fias de omnibus rebus, & meam erga te beneuolentiam facilè perspicias. Quorum
alterum mihi, vt te plurimùm diligam, facere necesse est, si volo is esse, quem tu me
esse voluisti. alterum facio libenter: vt quoniam interuallo locorum & temporum
disiuncti sumus, per literas tecum quàm sæpissime colloquar. quod si rarius fiet,
quàm tu expectabis, id erit causæ, quòd non eius generis meæ literæ sunt, vt eas au-
deam temere committere. Quoties mihi certorum hominum potestas erit, quibus
rectè dem, nō prætermittam. Quòd scire vis, qua quisque in te fide sit & volunta-
te: difficile dictu est de singulis. vnum illud audeo, quod antea tibi sæpe significaui, 16
nunc quoque re perspecta & cognita scribere: vehemēter quosdam homines, & eos
maximè, qui te & maximè debuerunt, & plurimùm iuuare potuerunt, inuidisse di-
gnitati tuæ: simillimámque in re dissimili, tui temporis nunc, & nostri quondam fu-
isse rationem: vt quos tu Reip. causa læseras, palàm te oppugnarent: quorum autho
ritatem, dignitatem, voluntatémque defenderas, non tam memores essent virtutis
tuæ, quàm laudis inimici. Quo quidem tempore, vt perscripsi ad te antea, cognoui
Hortensium percupidum tui, studiosum Lucullum, ex Magistratibus autem L. Ra-
cilium & fide & animo in te singulari. nam nostra propugnatio ac defensio digni-
tatis tuæ, propter magnitudinem beneficii tui fortasse plerisque officii maiorem au
thoritatem habere videatur, quàm sententiæ. Præterea quidem de consularibus ne-
mini possum aut studii erga te, aut officii, aut amici animi esse testis. Etenim Pom- 17
peium, qui mecum sæpissime non solùm à me prouocatus, sed etiam sua sponte de
te communicare solet, scis temporibus illis nō sæpe in Senatu fuisse. Cui quidem li-
teræ tuæ, quas proximè miseras, quod facilè intellexerim, periucundæ fuerunt. Mihi
quidem humanitas tua, vel summa potius sapientia, non iucunda solùm, sed etiam
admirabilis visa est: virum enim excellentem, & tibi tua præstanti in eum libera-
litate deuinctum, nonnihil suspicantem propter aliquorum opinionem suæ cupi-
ditatis te ab se abalienatum, illa epistola retinuisti. qui mihi cùm semper tuæ lau-
di fauere visus est, etiam ipso suspiciosissimo tempore Caniniano, tum verò le-
ctis tuis literis, perspectus est à me, toto animo de te, ac de tuis ornamentis & com-
modis cogitare. Quare ea, quæ scribam, sic habeto, me, cum illo re sæpe communi-
cata, de illius ad te sentētia atque authoritate scribere: quoniam S.C. nullum extat, 18
quo reductio Regis Alexandrini tibi adempta sit, eáque, quæ de ea scripta est, au-
thoritas, cui scis intercessum esse, vt nequis omnino Regem reduceret: tantam vim
habet, vt magis iratorum hominum studium, quàm constantis Senatus consilium

esse videatur: te posse perspicere, qui Ciliciam, Cyprúmque teneas, quid efficere, & quid consequi possis: &, si res facultatem habitura videatur, vt Alexandriam atque AEgyptum tenere possis, esse & tuæ, & nostri imperii dignitatis, Ptolemaide, aut aliquo propinquo loco Rege collocato, te cum classe atque exercitu proficisci Alexandriam, vt cùm eam pace, præsidiísque firmaris, Ptolemæus redeat in regnum: ita fore, vt per te restituatur, quemadmodum Senatus initio censuit: & sine multitudine reducatur, quemadmodum homines religiosi Sibyllæ placere di-
19 xerunt. Sed hæc sententia sic & illi, & nobis probabatur, vt ex euentu homines de tuo consilio existimaturos videremus: si cecidisset vt volumus & optamus, omneis te & sapienter & fortiter: sin aliquid esset offensum, eosdem illos & cupidè & temerè fecisse dicturos. Quare quid assequi possis, non tam facile est nobis, quàm tibi, cui propè in conspectu AEgyptus est, id iudicare. Nos quidem hoc sentimus: si exploratum tibi sit, posse te illius regni potiri, non esse cunctandum: siñ dubium, non esse conandum. Illud tibi affirmo, si rem istam ex sententia gesseris, fore vt absensà multis: cùm redieris, ab omnibus collaudêre. Offensionem esse periculosam propter interpositam authoritatem, religionémque video. Sed ego te vt ad certam laudem adhortor, sic à dimicatione deterreo, redeóque ad illud, quod initio scripsi, totius facti tui iudicium non tam ex consilio tuo,
20 quàm ex euentu homines esse facturos. Quòd si hæc ratio rei gerendæ periculosa tibi videbitur, placebat illud, vt si Rex amicis tuis, qui per prouinciam imperii tui pecunias ei credidissent, fidem suam præstitisset: & auxiliis eum tuis, & copiis adiuuares: eam esse naturam & rationem prouinciæ tuæ, vt illius reditum vel adiuuando confirmares, vel negligendo impedires. In hac ratione quid res, quid causa, quid tempus ferat, tu facillimè optiméque perspicies: quid nobis placuisset, ex me potissimùm putaui te scire oportere. Quòd mihi de nostro statu, de Milonis familiaritate, de leuitate & imbecillitate Clodii gratularis, minimè miramur te tuis, vt egregium artificem, præclaris operibus lætari. quanquam est incredibilis hominum peruersitas (grauiori enim verbo vti non licet) qui nos, quos fauendo in communi causa retinere potuerunt, inuidendo abalienauerunt: quorum maleuolentissimis obtrectationibus nos scito de vetere illa nostra diuturnáque
21 sententia propè iam esse depulsos: non nos quidem, vt nostræ dignitatis simus obliti, sed vt habeamus rationem aliquando etiam salutis. Poterat vtrunque præclarè, si esset fides, si grauitas in hominibus consularibus. sed tanta est in plerisque leuitas, vt eos non tam constantia in Repub. nostra delectet, quàm splendor offendat. Quod eò liberius ad te scribo, quòd tu non solùm temporibus iis, quæ per te sum adeptus, sed etiam olim nascenti propè nostræ laudi, dignitati, virtutíque præfuisti: simul quod video, non, vt antehac putabam, nouitati esse inuisum meæ: in te enim homine omnium nobilissimo similia inuidorum vitia perspexi: quem tamen illi esse in principibus facilè sunt passi, euolare altius certè noluerunt. Gaudeo tuã dissimilem fuisse fortunam. multùm enim interest, vtrum laus imminuatur, an salus deseratur. Me meæ tamen ne nimis pœniteret, tua virtute perfectum est. curasti enim vt plus additum ad memoriam nominis nostri, quàm ademptum de fortuna
22 videretur. Te verò moneo cùm beneficiis tuis, tum amore incitatus meo, vt omnẽ gloriam, ad quam à pueritia inflammatus fuisti, omni cura atque industria consequare: magnitudinémque animi tui, quam ego semper sum admiratus, sempérque amaui, ne vnquam inflectas cuiusquam iniuria. magna est hominum opinio de te, magna commendatio liberalitatis, magna memoria consulatus tui. Hæc profectò vides quanto expressiora, quãtóque illustriora futura sunt, cùm aliquantum ex prouincia, atque ex imperio laudis accesserit. quanquam te ita gerere volo, quæ per exercitum atque imperium gerenda sunt: vt hæc multò antè meditêre, huc te pa-

res, hæc cogites, ad hæc te exerceas: sentiásque id, quod quia semper sperasti, non dubito quin adeptus intelligas te facillimè posse obtinere summum atque altissimum gradum ciuitatis. Quæ quidem mea cohortatio ne tibi inanis, aut sine causa 13
suscepta videatur, illa me ratio mouit, vt te ex nostris euentis communibus admonendum putarem, vt considerares in omni reliqua tua vita, quibus crederes, quos caueres. Quòd scribis te velle scire, qui sit Reipub. status: summa dissensio est, sed contentio dispar: nam qui plus opibus, armis, potentia valent, profecisse tantùm mihi videntur stultitia & inconstantia aduersariorum, vt iam etiam authoritate plus valerent. Itaque perpaucis aduersantibus, omnia quæ ne per populum quidem sine seditione se assequi posse arbitrabantur, per Senatum consecuti sunt. nam & stipendium Cæsari decretum est, & decem legati: & ne lege Sempronia succederetur, facilè perfectum est. Quòd ego ad te breuius scribo, quia me status hic Reipub. non delectat: scribo tamen vt te admoneam, quod ipse literis omnibus à pueritia deditus, experiendo tamen magis quàm discendo cognoui, id 14
vt tu rebus tuis integris discas, neque salutis nostræ rationem nobis habendam esse sine dignitate, neque dignitatis sine salute. Quòd mihi de filia, & de Crassipede gratularis, agnosco humanitatem tuam: speróque & opto, nobis hanc coniunctionem voluptati fore. Lentulum nostrum, eximia spe, summæ virtutis adolescentem, cùm cæteris artibus, quibus studuisti semper ipse, tum in primis imitatione tui fac erudias: nulla enim erit hac præstantior disciplina. Quem nos, & quia tuus, & quia te dignus est filius, & quia nos diligit, sempérque dilexit, in primis amamus, charúmque habemus.

M. T. CICERO P. LENTVLO PROCOS. S. P. D.

DE omnibus rebus quæ ad te pertinent, quid actum, quid constitutum sit, quid Pompeius susceperit, optimè ex Emplatorio cognosces: qui non solùm interfuit 15
his rebus, sed etiam præfuit: neque vllum officiũ erga te hominis amantissimi, prudentissimi, diligẽtissimi prætermisit. Ex eodem de toto statu rerum communium cognosces: quæ quales sint, non facile est scribere. sunt quidem certè in amicorum nostrorum potestate, atque ita, vt nullam mutationem vnquam hac hominum ætate habitura res esse videatur. Ego quidem, vt debeo, & vt tute mihi præcepisti, & vt me dignitas vtilitásque cogit, me ad eius rationes adiungo, quem tu in meis rationibus tibi esse adiungendum putasti. Sed te non præterit, quàm sit difficile, sensum in Repub. præsertim rectum & confirmatum, deponere. Veruntamen ipse me conformo ad eius voluntatem, à quo honestè dissentire non possum: neque id facio, vt forsitan quibusdam videor, simultatione: tantùm enim animi inductio, & mehercule amor erga Pompeium apud me valet, vt, quæ illi vtilia sunt, 16
& quæ ille vult, ea mihi omnia iam & recta, & vera videantur. Neque (vt ego arbitror) errarent ne aduersarii quidem eius, si cùm pares esse non possent, pugnare desisterent. Me quidem etiam illa res consolatur, quòd ego is sum, cui vel maximè concedant omnes, vt vel ea defendam, quæ Pompeius velit: vel taceam: vel etiam id quod mihi maximè lubet, ad nostra me studia referam literarum. Quod profectò faciam, si mihi per eiusdem amicitiam licebit: quæ enim proposita fuerant nobis, cùm & honoribus amplissimis, & laboribus maximis perfuncti essemus, dignitas in sententiis dicendis, libertas in Repub. capessenda, ea sublata tota, sed nec mihi magis, quàm omnibus: nam aut assentiendum est nulla cum grauitate paucis, aut frustrà dissentiendum. Hæc ego ad te ob eam causam maximè scribo, vt iam de tua quoque ratione meditère. Commutata tota ratio 17
est Senatus, iudiciorum, rei totius publicæ. Otium nobis exoptandum est: quod ii qui potiuntur rerum, præstaturi videntur, si quidem homines patientius eorum potentiam ferre potuerint. Dignitatem quidem illam Consularem fortis & con-

ſtantis Senatoris, nihil eſt quod cogitemus. amiſſa eſt culpa eorum, qui à Senatu & ordinem coniunctiſſimum, & hominem clariſſimum abalienarunt. Sed vt ad ea, quæ coniunctiora rebus tuis ſunt, reuertar, Pompeium tibi valde amicũ eſſe cognoui: & eo tu Conſule (quantùm ego perſpicio) omnia quæ voles, obtinebis: quibus in rebus me illi ſibi affixum habebit: neque à me vlla res, quæ ad te pertineat, negligetur. neque enim verebor, ne ſim ei moleſtus: cui iucundũ erit etiã propter id ipſum, quòd me eſſe gratum videbit. Tu velim tibi ita perſuadeas, nullam rem eſſe minimam, quæ ad te pertineat, quæ mihi non charior ſit, quàm meæ res omnes. ídque
18 cùm ſentiam, ſedulitate mihimet ipſe ſatiſfacere poſſum: re quidem ipſa ideo mihi non ſatiſfacio, quòd nullam partem tuorum meritorum non modò referenda, ſed ne cogitanda quidem gratia conſequi poſſum. Rem te valde bene geſſiſſe rumor erat. Expectabantur literæ tuæ, de quibus eramus iam cum Pompeio locuti: quæ ſi erunt allatæ, noſtrum ſtudiũ extabit in conueniendis Magiſtratibus & Senatoribus. Cætera quæ ad te pertinebunt, cùm etiam plus contenderimus, quàm poſſumus, minus tamen faciemus, quàm debemus.

M. T. CICERO P. LENTVLO PROCOS. S. P. D.

PERIVCVNDAE mihi fuerunt literæ tuæ, quibus intellexi te perſpicere meam in te pietatem: quid enim dicam beneuolentiam, cùm illud ipſum grauiſſimum & ſanctiſſimum nomen pietatis leuius mihi meritis erga me tuis eſſe videatur? Quòd au-
19 tem grata tibi mea erga te ſtudia ſcribis eſſe: facis tu quidem abundantia quadam amoris, vt etiam grata ſint ea quæ prætermitti ſine nefario ſcelere non poſſint: tibi autem multò notior atque illuſtrior meus in te animus eſſet, ſi hoc tempore omni, quo ſeiũcti fuimus, & vnà, & Romæ fuiſſemus. nam in eo ipſo, quod te oſtendis eſſe facturum, quódque & in primis potes, & ego à te vehementer expecto, in ſententiis ſenatoriis, & in omni actione atque adminiſtratione Reip. floruiſſemus. De qua oſtẽdam equidem paulò pòſt qui ſit meus ſenſus & ſtatus: & reſcribã tibi ad omnia quæ quæris. Sed certè & ego te authore amiciſſimo ac ſapientiſſimo, & tu me conſiliario fortaſſe non imperitiſſimo, fideli quidem & beneuolo certè vſus eſſes. quanquam tua quidem cauſa te eſſe imperatorem, prouinciámque bene geſtis rebus cum exer-
30 citu victore obtinere, vt debeo, lætor. Sed certè qui tibi ex me fructus debentur, eos vberiores & præſtantiores præſens capere potuiſſes. In eis verò vlciſcendis, quos tibi partim inimicos eſſe intelligis propter tuam propugnationem ſalutis meæ, partim inuidere propter illius actionis amplitudinem & gloriam, mirificum me tibi comitem præbuiſſem. quanquam ille perennis inimicus amicorum ſuorum, qui tuis maximis beneficiis ornatus, in te potiſſimum fractam illam & debilitatã vim ſuam contulit: noſtram vicem vltus eſt ipſe ſeſe. ea eſt enim conatus, quibus patefactis, nullam ſibi in poſterum non modò dignitatis, ſed ne libertatis quidem partẽ reliquit. Te autem etſi mallem in meis rebus expertum, quàm etiam in tuis: tamen in moleſtia gaudeo eandem fidem cognoſcere hominum non ita magna mercede, quam ego maximo dolore cognoram. De qua ratione tota iam videtur mihi exponendi
31 tempus dari: vt tibi reſcribam ad ea quæ quæris. Certiorem te per literas ſcribis eſſe factum, me cum Cæſare & cum Appio eſſe in gratia: téque id non reprehẽdere adſcribis. Vatinium autem ſcire te velle oſtendis, quibus rebus adductus defenderim & laudarim. quod tibi vt planius exponam, altius paulò rationem meorum cõſiliorum repetam neceſſe eſt. Ego me Lẽtule initio rerum atque actionum tuarum non ſolùm meis, ſed etiam Reip. reſtitutum putabam: & quoniam tibi incredibilẽ quendam amorem, & omnia in te ipſum ſumma ac ſingularia ſtudia deberem, Reipub. quæ te in me reſtituendo multùm adiuuiſſet, eum certè me animum meritò ipſius debere arbitrabar, quem antea tantummodo communi officio ciuium, non aliquo erga me ſingulari beneficio, debitum præſtitiſſem. Hac me mente fuiſſe, & Senatus

ex me te Conſule audiuit,& tu in noſtris ſermonibus, collocutionibúſque ipſe vidi-
ſti. Etſi iam primis temporibus illis,multis rebus meus offendebatur animus : cùm 32
te agente,de reliqua noſtra dignitate,aut occulta nonnullorum odia,aut obſcura in
me ſtudia cernebam. nam neque de monimẽtis meis ab iis adiutus es, à quibus de-
buiſti,neque de vi nefaria, qua cum fratre eram domo expulſus : neque hercule in
iis ipſis rebus, quæ quanquam erant mihi propter rei familiaris naufragia neceſſa-
riæ, tamen à me minimi putabantur, in meis damnis ex authoritate Senatus reſar-
ciendis,eam voluntatem,quam expectaram,præſtiterũt. Quæ cùm viderem(neque
enim erant obſcura) non tamen tam acerba mihi hæc accidebant, quàm erant illa
grata quæ fecerant. Itaque quanquam & Pompeio plurimùm te quidem ipſo præ-
dicatore ac teſte debebam:& eum non ſolùm beneficio, ſed amore etiam,& perpe-
tuo quodam iudicio meo diligebam : tamen, non reputans quid ille vellet, in o-
mnibus meis ſententiis de Repub. priſtinis permanebam. Ego ſedente Cn. Pom- 33
peio,cùm,vt laudaret P. Seſtium,introiiſſet in vrbem,dixiſſétque teſtis Vatinius,me
fortuna & felicitate C. Cæſaris commotum,illi amicum eſſe cœpiſſe : dixi me,eam
Bibuli fortunam, quam ille afflictã putaret, omnium triumphis victoriíſque ante-
ferre : dixíque eodem teſte alio loco, eoſdem eſſe, qui Bibulum exire domo prohi-
buiſſent,& qui me coëgiſſent. Tota verò interrogatio mea nihil habuit aliud,niſi re-
prehenſionem illius Tribunatus : in qua omnia dicta ſunt libertate,animóque ma-
ximo de vi,de auſpiciis, de donatione regnorum:neque verò hac in cauſa modò,ſed
conſtanter ſæpe in Senatu. Quinetiam Marcellino & Philippo Coſs. Non. Apr. mi-
hi eſt Senatus aſſenſus,vt de agro Campano frequenti Senatu Idib. Maii referretur.
Num potui magis in arcem illius cauſæ inuadere, aut magis obliuiſci temporum
meorum,& meminiſſe actionum? Hac à me ſententia dicta,magnus animorũ mo- 34
tus eſt factus, cùm eorum, quorum oportuit, tum illorum etiam, quorum nũquam
putaram. nam hoc S.C. in meam ſententiam facto,Pompeius,cùm nihil mihi oſtẽ-
diſſet ſe eſſe offenſum,in Sardiniam & in Africã profectus eſt : eóque itinere Lucam
ad Cæſarem venit : vbi multa de mea ſententia queſtus eſt Cæſar, quippe qui etiam
Rauennæ Craſſum antè vidiſſet,ab eóque in me eſſet incenſus. Sanè moleſtè Pom-
peium id ferre conſtabat. quod ego cùm audiſſem ex aliis,maximè ex meo fratre co
gnoui. quem cùm in Sardinia Pompeius paucis pòſt diebus, quàm Luca diſceſſerat,
conueniſſet: Te, inquit, ipſum cupio : nihil opportunius potuit accidere: niſi cum
Marco fratre diligenter egeris,dependendum tibi eſt,quod mihi pro illo ſpopondi-
ſti. Quid multa? queſtus eſt grauiter:ſua merita commemorauit:quid egiſſet ſæpiſ-
ſime de actis Cæſaris cum ipſo meo fratre, quídque ſibi is de me recepiſſet, in me- 35
moriam redegit : ſéque, quæ de mea ſalute egiſſet, voluntate Cæſaris egiſſe, ipſum
meum fratrem teſtatus eſt: cuius cauſam,dignitatémque mihi vt cõmẽdaret,ro-
gauit:vt eam ne oppugnarem,ſi nollem,aut non poſſem tueri. Hæc cùm ad me fra-
ter pertuliſſet, & cùm antè tamen Pompeius ad me cum mandatis Vibullium mi-
ſiſſet,vt integrum mihi de cauſa Campana ad ſuũ reditum reſeruarem : collegi ipſe
me,& cum ipſa quaſi Rep. ſum collocutus,vt mihi tam multa pro ſe perpeſſo atque
perfuncto cõcederet,vt officium meum, memorémque in bene meritos animum,
fidémque fratris mei præſtarem: eúmque,quem bonum ciuẽ ſemper habuiſſet,bo-
num virũ eſſe pateretur. In illis autem meis actionibus ſentẽtiíſque omnibus,quæ
Pompeium videbantur offendere, certorum hominum, quos iam debes ſuſpicari,
ſermones referebantur ad me. qui cùm illa ſentirent in Rep. quæ ego agebam,ſem- 36
pérque ſenſiſſent:me tamen non ſatiſfacere Pompeio,Cæſarémque inimiciſſimum
mihi futurum gaudere ſe aiebant. Erat hoc mihi dolendum,ſed multò magis illud,
quòd inimicum meum(meum autem? immò verò legum,iudiciorum, otii,patriæ,
bonorum omniũ)ſic amplexabantur, ſic in manibus habebãt,ſic fouebant,ſic me

præsente osculabantur,non illi quidem vt mihi stomachum facerēt,quem ego fun-
ditus perdidi,sed certè vt facere se arbitrarentur. Hîc ego quantum humano consi-
lio efficere potui, circunspectis rebus omnibus, rationibúsque subductis,summam
feci cogitationum mearum omnium:quam tibi,si potero,breuiter exponam. Ego
si ab improbis & perditis ciuibus Remp. teneri viderē,sicut & meis temporibus sci-
mus,& nonnullis aliis accidisse accepimus: non modò præmiis quæ apud me mini-
37 mùm valent,sed ne periculis quidē compulsus vllis,quibus tamen mouentur etiam
fortissimi viri,ad eorum causam me adiūgerem, ne si summa quidem eorum in me
merita constarent.Cùm autem in Repub.Cn.Pompeius princeps esset,vir is qui hāc
potentiam & gloriam maximis in Remp.meritis,præstantissimísque rebus gestis es-
set consecutus, cuiúsque ego dignitatis ab adolescentia fautor, in Prætura autem &
in Consulatu adiutor etiam extitissem: cúmque idem authoritate & sententia per se,
consiliis & studiis tecum me adiuuisset, meúmque inimicum vnum in ciuitate ha-
beret inimicum:non putaui famam inconstantiæ mihi pertimescendam,si quibus-
dam in sententiis paulùm me immutassem, meámque voluntatem ad summi viri,
de méque optimè meriti dignitatem aggregassem.In hac sententia complectendus
erat mihi Cæsar,vt vides in coniuncta & causa & dignitate.Hic multùm valuit cùm
38 vetus amicitia,quam tu non ignoras mihi,& Q. fratri cum Cæsare fuisse:tum huma
nitas eius,ac liberalitas breui tempore & literis & officiis perspecta nobis & cognita.
Vehementer etiam res ipsa pub.me mouit:quæ mihi videbatur contentionem,præ-
sertim maximis rebus à Cæsare gestis,cum illis viris nolle fieri,& ne fieret,vehemen-
ter recusare.Grauissimè autem me in hanc mentem impulit & Pompeii fides,quam
de me Cæsari dederat,& fratris mei,quam Pompeio.Erāt præterea hæc animaduer-
tenda in ciuitate,quæ sunt apud Platonem nostrum scripta diuinitus: QVALES in
Rep.principes essent,taleis reliquos solere esse ciueis.Tenebā memoria nobis Con-
sulibus ea fundamenta iacta ex Cal. Ian. confirmandi Senatus, vt neminem mirari
oporteret,No.Deceb.tantū vel animi fuisse in illo ordine,vel authoritatis.idémque
39 memineram, nobis priuatis vsque ad Cæsarē & Bibulum COSS. cùm sententiæ no-
stræ magnum in Senatu pondus haberent, vnum ferè sensum fuisse bonorum om-
nium.Postea cùm tu Hispaniam citeriorem cum imperio obtineres,neque Respub.
Consules haberet,sed mercatores prouinciarum,& seditionum seruos ac ministros:
iecit quidam casus caput meum quasi certaminis causa in mediam contentionem,
dissensionémque ciuilem.quo in discrimine,cùm mirifica Senatus,incredibilis Ita-
liæ totius, singularis bonorum omnium consensio in me tuendo extitisset: non di-
cam quid acciderit(multorum est enim & varia culpa)tantùm dicam breui,non mi
hi exercitum, sed duces defuisse. in quo,vt iam sit in iis culpa, qui me non defende-
runt:non minor est in iis qui reliquerunt.etsi accusandi sunt,qui pertimuerunt:ma-
gis etiam reprehendendi,qui se timere simularunt.Illud quidem certè nostrum cō-
40 silium iure laudandum est,quòd meos ciueis & à me seruatos,& me seruare cupien-
tes,spoliatos ducibus,seruis armatis obiici noluerim: declararíque maluerim quāta
vis esse potuisset in consensu bonorum,si iis pro me stante pugnare licuisset,cùm af-
flictum excitare potuissent. Quorum quidem animum tu non perspexisti solùm,
cùm de me ageres,sed etiam confirmasti atque tenuisti.qua in causa non modò non
negabo, sed etiam semper & meminero, & prædicabo libenter. Vsus es quibusdam
nobilissimis hominibus, fortioribus in me restituendo,quàm fuerant iidē in tenen-
do.qua in sententia si constare voluissent,suam authoritatem simul cum salute mea
recuperassent.recreatis enim bonis viris Consulatu tuo,& cōstantissimis atque opti-
mis actionibus tuis excitatis,Cn. Pōpeio præsertim ad causam adiuncto,cùm etiam
Cæsar rebus maximis gestis singularibus ornatus,& nouis honoribus ac iudiciis Se-
41 natus,ad authoritatē eius ordinis adiungeretur, nulli improbo ciui locus ad Remp.

violandam eſſe potuiſſet. Sed attende, quæſo, quæ ſint conſecuta: primùm illa furta
muliebrium religionum, qui non pluris fecerat Bonã deam, quàm treis ſorores, im-
punitatem eſt eorum ſententiis aſſecutus, qui cùm Tribunus pleb. pœnas à ſeditioſo
ciue per bonos viros iudicio perſequi vellet, exemplum præclariſſimũ in poſterum
vindicandæ ſeditionis de Repub. ſuſtulerunt: iidémque poſtea non meũ monimen-
tum (non enim illæ manubiæ meæ, ſed operis locatio mea fuerat) monimentum ve-
rò Senatus, hoſtili nomine, & cruentis inuſtũ literis eſſe paſſi ſunt. Qui me homines
quòd ſaluum eſſe voluerunt, eſt mihi gratiſſimum: ſed vellẽ, non ſolùm ſalutis meæ,
quemadmodum medici, ſed etiam, vt aliptæ, virium, & coloris rationem habere vo-
luiſſent. Nunc vt Apelles Veneris caput, & ſumma pectoris politiſſima arte perfecit, 42
reliquam partem corporis inchoatam reliquit: ſic quidam homines in capite meo
ſolùm elaborarunt, reliquum corpus imperfectum ac rude reliquerunt. in quo ego
ſpem fefelli non modò inuidorum, ſed etiam inimicorũ meorum: qui de vno acer-
rimo & fortiſſimo viro, meóque iudicio, omnium magnitudine animi & conſtantia
præſtantiſſimo Q. Metello L.F. quondam falſam opinionem acceperũt: quem poſt
reditum dictitant fracto animo & demiſſo fuiſſe. Eſt verò probãdum, qui & ſumma
volũtate ceſſerit, & egregia animi alacritate abfuerit, neque ſanè redire curarit: eum
ob idipſum fractum fuiſſe animo, in quo cùm omnes homines, tum M. illum Scau-
rum ſingularem virum conſtantia & grauitate ſuperaſſet. Sed quod de illo accepe-
rant, aut etiam ſuſpicabantur: de me ita cogitabant, abiectiore animo me futurum:
cùm Reſpub. maiorem etiam mihi animum, quàm vnquam habuiſſem, daret: quæ 43
iam declaraſſet ſeſe non potuiſſe me vno ciue carere: cúmque Metellum vnius Tri-
buni pl. rogatio, me vniuerſa Reſp. duce Senatu, comitante Italia, promulgantibus
omnibus referente Conſule, comitiis Centuriatis, cunctis ordinibus, hominibúſque
incumbentibus, omnibus denique ſuis viribus recuperaſſet. Neque verò ego mihi
poſtea quicquam aſſumpſi, neque hodie aſſumo, quod quenquam maleuolentiſ-
ſimum iure poſſit offendere. tantùm enitor, vt neque amicis, neque etiam alieniori-
bus opera, conſilio, labore deſim. Hic meæ vitæ curſus offendit eos fortaſſe qui ſplen
dorem & ſpeciem huius vitæ intuentur, ſolicitudinem autem & laborem perſpice-
re non poſſunt. Illud verò non obſcurè queruntur in meis ſententiis, quibus ornem
Cæſarem, quaſi deſciuerim à priſtina cauſa. Ego autem cùm illa ſequor, quæ paulò
antè propoſui, tum hoc non in poſtremis, de quo cœperam exponere. Nõ offendes 44
eundem bonorum ſenſum Lentule, quem reliquiſti: qui confirmatus Conſulatu no
ſtro, non'nunquam poſtea interruptus & afflictus ante te Conſulem, recreatus abs te
totus eſt, nunc ab iis, à quibus tuendus fuerat, derelictus: idque non ſolũ fronte atque
vultu, quibus ſimulatio facillimè ſuſtinetur, ii declarant qui tum noſtro illo ſtatu
optimates nominabãtur, ſed etiam ſententia ſæpe iam tabelláque docuerunt. Itaque
tota iam ſapientium ciuium, qualem me & eſſe & numerari volo, & ſententia & vo-
luntas mutata eſſe debet. Id enim iubet idem ille Plato, quem ego authorem vehe-
menter ſequor, TANTVM contendere in Rep. quantum probare tuis ciuibus poſſis:
vim neque parenti, neque patriæ afferre oportere. Atque hanc quidẽ ille cauſam ſibi
ait non attingendæ Reip. fuiſſe, quòd cùm offendiſſet populum Athenienſem propè 45
iam deſipientem ſenectute: cúmque eum nec perſuadendo, nec cogendo regi poſſe
vidiſſet, cùm perſuaderi poſſe diffideret, cogi fas eſſe non arbitraretur. Mea ratio fuit
alia, quòd neque deſipiente populo, neque integra re mihi ad conſulẽdum capeſce-
rémne Remp. implicatus tenebar. ſed lætatus tamẽ ſum, quòd mihi liceret in eadem
cauſa & mihi vtilia, & cuiuis bono recta defendere. Huc acceſſit commemoranda
quædam & diuina Cæſaris in me, fratrémque meum liberalitas: qui mihi quaſcun-
que res gereret, tuendus eſſet: nunc in tanta felicitate, tantíſque victoriis, etiam ſi in
nos non is eſſet qui eſt, tamen ornãdus videretur. Sic enim te exiſtimare velim, cùm

à vobis meæ ſalutis authoribus diſceſſerim , neminem eſſe cuius officiis me tam eſſe
deuinctum non ſolùm confitear, ſed etiam gaudeam. Quod quoniam tibi expo-
46 ſui , facilia ſunt ea quæ à me de Vatinio & de Craſſo requiris. Nam de Appio quòd
ſcribis,ſicut de Cæſare,te non reprehendere: gaudeo tibi conſilium probari meum.
De Vatinio autem primùm reditus interceſſerat in gratiam per Pompeium ſta-
tim,vt ille Prætor eſt factus,cùm quidem ego eius petitionem grauiſſimis in Senatu
ſententiis oppugnaſſem,neque tam illius lædendi cauſa, quàm defendēdi atque or-
nandi Catonis: pòſt autem Cæſaris,vt illum defenderem,mira contentio eſt conſe-
cuta.Cur autem laudarim peto à te,vt id à me néue in hoc reo,néue in aliis requiras:
ne tibi ego idem reponam,cùm veneris,tametſi poſſum vel abſenti.recordare enim
quibus laudationē ex vltimis terris miſeris,nec hoc pertimueris: nam à meipſo lau-
dantur & laudabuntur iidem . ſed tamen defendēdi Vatinii fuit etiam ille ſtimulus,
de quo in iudicio cùm illum defenderem,dixi me facere quiddam , quod in Eunu-
47 cho paraſitus ſuaderet militi:
Vbi nominabit Phædriam:tu Pamphilam
Continuò.ſiquando illa dicet,Phædriam in-
Tromittamus comeſſatum : tu,Pamphilam
Cantatum prouocemus . ſi laudabit hæc
Illius formam:tu huius contrá.denique
Par pro pari referto, quod eam mordeat. Sic petiui à iudicibus,vt quoniā quidē
nobiles homines,& de me optimè meriti nimis amarent inimicū meum,méque in-
ſpectante ſæpe eum in Senatu modò ſeuerè ſeducerent,modò familiariter atque hi-
larè amplexarentur: quoniámque illi haberent ſuum Publiū,darent mihi ipſi alium
Publium , in quo poſſem eorum animos mediocriter laceſſitus leuiter repungere.
Neque ſolùm dixi,ſed etiam ſæpe facio diis hominibúſque approbátibus. Habes de
48 Vatinio:cognoſce de Craſſo.Ego cùm mihi cum illo magna iā gratia eſſet,quòd eius
omneis grauiſſimas iniurias communis concordiæ cauſa, voluntaria quadam obli-
uione contriueram: repétinam eius defenſionem Gabinii,quem pròximis ſuperio-
ribus diebus acerrimè oppugnaſſet : tamen ſi ſine vlla mea contumelia ſuſcepiſſet,
tuliſſem.ſed cùm me diſputantē,non laceſſentem laceſſiſſet: exarſi,non ſolùm præ-
ſenti(credo) iracundia(nam ea tam vehemēs fortaſſe non fuiſſet) ſed cùm incluſum
illud odium multarum eius in me iniuriarum , quod ego effudiſſe me omne arbi-
trabar,reſiduum tamen inſciente me fuiſſet, omne repentè apparuit . Quo quidem
tempore ipſo quidam homines , & iidem illi , quos ſæpe nutu ſignificationéque ap-
pello:cùm ſe maximum fructum cepiſſe dicerent ex libertate mea, méque tum de-
nique ſibi eſſe viſum Reip.qualis fuiſſem reſtitutum:cúmque ea contentio mihi ma
49 gnum etiam foris fructum tuliſſet : gaudere ſe dicebant,mihi & illum inimicum,&
eos qui in eadem cauſa eſſent, nunquam amicos futuros . quorum iniqui ſermones
cùm ad me per homines honeſtiſſimos perferrentur,cúmque Pompeius ita conten-
diſſet,vt nihil vnquam magis,vt cum Craſſo redirem in gratiam:Cæſárque per lite-
ras maxima ſe moleſtia ex illa contentione affectum oſtenderet:habui non tempo-
rum ſolùm rationem meorum,ſed etiam naturæ:Craſſúſque vt quaſi teſtata populo
Ro. eſſet noſtra gratia,penè à meis laribus in prouinciā eſt profectus. nam cùm mi-
hi condixiſſet,cœnauit apud me in mei generi Craſſipedis hortis.Quamobrem eius
cauſam(quod te ſcribis audiſſe)magna illius commendatione ſuſceptam defendi in
Senatu , ſicut mea fides poſtulabat. Accepiſti quibus rebus adductus , quámque
rem,cauſámque defenderim,quíque meus in Rep.ſit pro mea parte capeſſenda ſta-
50 tus. de quo ſic velim ſtatuas, me hæc eadem cenſurum fuiſſe , ſi mihi integra omnia
ac libera fuiſſent.nam neque pugnandum arbitrarer contra tantas opes,neque delē-
dum,etiam ſi id fieri poſſet,ſummorum ciuium principatum:neque permanēdum

in vna sententia, conuersis rebus, ac bonorum voluntatibus immutatis, sed tempo-
ribus assentiendum: NVNQVAM enim præstantibus in Rep. gubernanda viris lau-
data est in vna sententia perpetua permāsio. sed vt in nauigando tempestati obsequi
artis est, etiam si portum tenere non queas: cùm verò id possis mutata velificatione
assequi, stultum est eum tenere cum periculo cursum quem ceperis, potius quàm eo
commutato, quò velis tamen peruenire: sic cùm omnibus nobis in administranda
Rep. propositum esse debeat, id quod à me sæpissime dictū est, cum dignitate otium;
NON idem semper dicere, sed idem semper spectare debemus. Quamobrē, vt paulò
antè posui, si essent omnia mihi solutissima, tamen in Rep. non alius essem, atque
nunc sum. cùm verò in hunc sensum & alliciar beneficiis hominum, & compellar 51
iniuriis, facilè patior ea me de Rep. sentire ac dicere, quæ maximè cùm mihi, tum
etiam Reip. rationibus putem conducere. Apertius autem hæc ago ac sæpius, quòd
& Q. frater meus legatus est Cæsaris, & nullum meum minimum dictum, non mo-
dò factū pro Cæsare intercessit, quod ille non ita illustri gratia exceperit, vt ego eum
mihi deuinctum putarem. Itaque eius omni & gratia quæ summa est, & opibus quas
intelligis esse maximas, sic fruor vt meis. nec mihi aliter potuisse videor hominum
perditorum de me cōsilia frāgere, nisi cùm præsidiis iis, quæ semper habui, nunc etiā
potentium beneuolentiam coniunxissem. His ego consiliis si te præsentem habuis-
sem, vt opinio mea fert, essem vsus eisdem. noui enim temperantiam & moderatio-
nem naturæ tuæ: noui animum tum mihi amicissimum, tum nulla in cæteros ma-
leuolentia suffusum. contráque cùm magnum & excelsum, tum etiam apertum & 52
simplicem. Vidi ego quosdam in te taleis, qualeis tu eosdem in me videre potuisti.
quæ me mouerunt, mouissent eadem te profectó. sed quocunque tempore mihi po
testas præsentis tui fuerit, tu eris omnium moderator cōsiliorum meorum. Tibi erit
eidem, cui salus mea fuit, etiam dignitas curæ. Me quidem certè tuarum actionum,
sententiarum, voluntatum, rerum denique omnium socium, comitémque habebis:
neque mihi in omni vita res tam erit vlla proposita, quàm vt quotidie vehementius
te de me optimè meritum esse lætere. Quòd rogas, vt mea tibi scripta mittam, quæ
post discessum tuū scripserim: sunt orationes quædam, quas Menocrito dabo, neque
ita multæ vt pertimescas. Scripsi etiam (nam etiam ab orationibus disiungo me fe-
rè, referóque ad mansuetiores musas, quæ me maximè, sicut iam à prima adolescen- 53
tia, delectant) scripsi igitur Aristotelico more, quemadmodum quidem volui, treis
libros in disputatione ac dialogo de Oratore: quos arbitror Lētulo tuo fore non in-
utileis. abhorrent enim à communibus præceptis, & omnem antiquorum, & Aristo
telicam, & Isocraticam rationem oratoriam complectuntur. Scripsi etiam versibus
treis libros de temporibus meis: quos iampridē ad te misissem, si esse edendos putas-
sem. sunt enim testes, & erunt sempiterni meritorum tuorum erga me, meæque in
te pietatis. Sed quia verebar, non eos qui se læsos arbitrarentur (etenim id feci parcè
& molliter) sed eos, quos erat infinitum bene de me meritos omneis nominare, non
misi. quos tamen ipsos libros, siquem cui rectè committam inuenero, curabo ad te
perferendos. Atque istam quidem partem vitæ consuetudinísque nostræ totam ad
te defero. quantum literis, quantum studiis, veteribus nostris delectationibus, conse 54
qui poterimus, id omne ad arbitrium tuum, qui hæc semper amasti, libentissimè cō-
feremus. Quæ ad me de tuis rebus domesticis scribis, quæque mihi commendas,
ea tantæ mihi curæ sunt, vt me nolim admoneri: rogari verò sine magno dolore vix
possim. Quod de Q. fratris negotio scribis, te priore æstate, quòd morbo impeditus
in Ciliciam non transieris, conficere non potuisse, nunc autem omnia facturum vt
conficias: id scito esse eiusmodi, vt frater meus verè existimet, adiūcto isto fundo pa-
trimonium fore suum per te constitutū. Tu me de tuis rebus omnibus, & de Len-
tuli tui nostríque studiis & exercitationibus velim quam familiarissime certiorem &

quamsæpissime facias: existimésq; neminem cuiquam neque chariorem, neque iu-
15 cundiorem vnquam fuisse, quàm te mihi: idque me non modò vt tu sentias, sed vt omnes gentes, etiam vt posteritas omnis intelligat esse facturum. Appius in sermonibus antea dictitabat, postea dixit etiam in Senatu palàm, sese, si licitū esset, legem Curiatam ferre, sortiturum esse cum collega prouinciam: si Curiata lex non esset, separaturum cum collega, tibíque successurum: legem Curiatam Cōsuli ferri opus esse, necesse non esse: se quoniā ex S. C. prouinciam haberet, lege Cornelia imperium habiturum, quoad in Vrbem introiisset. Ego quid ad te tuorum quisque necessariorum scribat, nescio: varias esse opiniones intelligo. Sunt qui putent non posse te decedere, quòd sine lege Curiata tibi succedatur. sunt etiam qui si decedas, à te relinqui posse, qui prouinciæ præsit. Mihi non tam de iure certū est (quanquam ne id quidem valde dubium est) quàm illud ad tuam summam amplitudinem, dignitatem, liberalitatem, qua te scio libentissime solere frui, pertinere, te sine vlla mora prouinciam
16 successori concedere: præsertim cùm sine suspicione tuæ cupiditatis, non possis illius cupiditatem refutare. Ego vtrunque puto meum esse: & quid sentiam ostendere: & quod feceris defendere. Scripta iam epistola superiore, accepi tuas literas de publicanis: quibus æquitatē tuam non potui non probare. Facilitate autem, quod vellem, consequi potuisses, ne eius ordinis, quem semper ornasti, rem aut voluntatem offenderes. Equidem non desinam tua decreta defendere: sed nosti consuetudinem hominum. scis quàm grauiter inimici illi ipsi Q. Scæuolæ fuerint. tibi tamen sum auctor, vt quibus rebus possis, eum tibi ordinem aut reconcilies, aut mitiges. Id etsi difficile est, tamen mihi videtur esse prudentiæ tuæ. Vale.

M. T. CICERO S. D. L. VALERIO IVRISCONSVLTO:

17 CVR enim tibi hoc non gratificer, nescio: præsertim cùm his temporibus audacia pro sapientia liceat vti. Lentulo nostro egi per literas tuo nomine gratias diligenter. Sed tu velim desinas iam nostris literis vti, & nos aliquando reuisas, & ibi malis esse, vbi aliquo numero sis, quàm istic, vbi solus sapere videare. quanquam qui istinc nunc veniunt: partim te superbum esse dicunt, quòd nihil respondeas: partim contumeliosum, quòd malè respondeas. Sed iam cupio tecum coràm iocari. Quare fac vt quamprimum venias, neque in Apuliā tuam accedas, vt possimus saluum te venisse gaudere: nam illò si veneris, tanquam Vlysses, cognosces tuorū neminem. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD CVRIONEM, ET ALIOS, LIBER II.

M. T. CICERO C. CVRIONI S. P. D.

1 QVANQVAM me nomine neglig ētiæ suspectū tibi esse doleo: tamen non tam mihi molestū fuit, accusari abs te officiū meum, quàm iucundū requiri: præsertim cùm in quo accusabar, culpa vacarē: in quo autem desiderare te significabas meas literas, præ te ferres perspēctū mihi quidē, sed tamē dulcem, & optatū amorem tuum. Equidē neminē prætermisi, quem quidē ad te peruenturum putarē, cui literas non dederim. etenim quis est tam in scribēdo impiger, quàm ego? à te verò bis, térue ad summū, & eas perbreueis accepi. quare si iniquus es in me iudex: cōdemnabo eodē ego te crimine. sin me id facere noles, te mihi æquū præbere debebis. Sed de literis hactenus: non enim vereor ne non scribendo te expleā: præsertim si in eo genere studium meū non aspernabere. Ego te abfuisse tādiu à nobis, & doleo, quòd carui fru-
2 ctu iucundissimæ consuetudinis tuæ: & lætor, quòd absens omnia cū maxima dignitate es cōsecutus: quódque in omnibus tuis rebus, meis optatis fortuna respōdit. Breue

eſt,quod me tibi præcipere meus incredibilis in te amor cogit.tãta eſt expectatio vel animi vel ingenii tui,vt ego te obſecrare obteſtaríque non dubitem, ſic ad nos cõfirmatus reuertare, vt quam expectationem tui concitaſti, hanc ſuſtinere ac tueri poſſis.Et quoniam meam tuorum erga me meritorũ memoriam nulla vnquam delebit obliuio: te rogo vt memineris quantæcunque tibi acceſſiones fient & fortunæ & dignitatis,eas te non potuiſſe conſequi,niſi meis puer olim fideliſſimis atque amantiſſimis conſiliis paruiſſes. Quare hoc animo in nos eſſe debebis,vt ætas noſtra iam ingraueſcens, in amore atque in adoleſcentia conquieſcat tua. Vale.

M. T. CICERO C. CVRIONI S. P. D.

GRAVI teſte priuatus ſum amoris ſummi erga te mei, patre tuo clariſſimo viro: 5
qui cùm ſuis laudibus,tum verò te filio ſuperaſſet omnium fortunam, ſi ei contigiſſet,vt te antè videret,quàm è vita diſcederet. ſed ſpero noſtram amicitiam non egere teſtibus. Tibi patrimonium dii fortunẽt. me certè habebis, cui charus æquè ſis,& periucundus,ac fuiſti patri. Vale.

M. T. CICERO C. CVRIONI S. P. D.

RVPAE ſtudium non defuit declarandorum munerum tuo nomine:ſed nec mihi placuit,nec cuiquam tuorum, quicquam te abſente fieri, quod tibi, cùm veniſſes, non eſſet integrum. Meam quidem ſentẽtiam aut ſcribam ad te poſtea pluribus:aut ne ad eam meditere,imparatum te offendam,corámque contra iſtam tuã rationem, meam dicam:vt aut te in meam ſententiam adducam,aut certè teſtatum apud animum tuum relinquam quid ſenſerim : vt ſiquãdo(quod nolim)diſplicere tibi tuum 4
conſilium cœperit, poſſis meum recordari. Breui tamen ſic habeto, in eum ſtatum temporum tuum reditum incidere,vt iis bonis,quæ tibi natura,ſtudio,fortuna data ſunt,facilius omnia quæ ſunt in Repub. ampliſſima,conſequi poſſis, quàm muneribus.quorum neque facultatem quiſquam admiratur : (eſt enim copiarum,non virtutis)neque quiſquam eſt,quin ſatietate iam defeſſus ſit. Sed aliter atque oſtẽderam, facio, qui ingrediar ad explicandam rationem ſententiæ meæ. quare omnem hanc diſputationem in aduentum tuum differo. Summa ſcito in expectatione te eſſe, eáque à te expectari, quæ à ſumma virtute, ſummóque ingenio expectanda ſunt : ad quæ ſi es,vt debes, paratus (quod ita eſſe confido) plurimis maximíſque muneribus & nos amicos,& ciueis tuos vniuerſos,& Rempub.afficies.Illud profectò cognoſces, mihi te neque chariorem,neque iucundiorem eſſe quenquam. Vale. 5

M. T. CICERO C. CVRIONI S. P. D.

EPISTOLARVM genera multa eſſe non ignoras, ſed vnum illud certiſſimũ, cuius cauſa inuenta res ipſa eſt, vt certiores faceremus abſenteis, ſiquid eſſet quod eos ſcire,aut noſtra,aut ipſorum intereſſet. Huius generis literas à me profectò non expectas. domeſticarum enim rerum tuarum habes & ſcriptores & nuntios : in meis autem rebus nihil eſt ſanè noui. Reliqua ſunt epiſtolarum genera duo,quæ me magnopere delectant:vnum familiare & iocoſum:alterum ſeuerum & graue. Vtro me minus deceat vti,non intelligo. Iocérne tecum per literas? ciuem mehercule non puto eſſe qui temporibus his ridere poſſit. An grauius aliquid ſcribam?quid eſt quod 6
poſſit grauiter à Cicerone ſcribi ad Curionem, niſi de Repub? atque in hoc genere hæc mea cauſa eſt : vt neque ea quæ nunc ſentio,velim ſcribere. Quamobrem quoniam mihi nullum ſcribendi argumentum relictum eſt : vtar ea clauſula,qua ſoleo: téque ad ſtudium ſummæ laudis cohortabor.eſt enim tibi grauis aduerſaria conſtituta & parata,incredibilis quædã expectatio : quam tu vna re facillime vinces,ſi hoc ſtatueris,quarum laudum gloriam admiraris, quibus artibus eæ laudes comparãtur, in iis eſſe elaborandum. In hanc ſententiam ſcriberem plura, niſi te tua ſponte ſatis incitatum eſſe confiderem. & hoc quicquid attigi, non feci inflammandi tui cauſa, ſed teſtificandi amoris mei. Vale.

M. T. CICERO C. CVRIONI S. P. D.

HAEC negotia quomodo se habeant, ne epistola quidem narrare audeo. tibi,etsi
vbicunque es (vt scripsi ad te antea) in eadem es naui: tamen quòd abes, gratulor:
vel quia non vides ea quæ nos: vel quòd excelso & illustri loco sita sit laus tua in plu-
7 rimorum & sociorum & ciuium cōspectu: quæ ad nos nec obscuro, nec vario sermo-
ne, sed & clarissima, & vna omnium voce perfertur. Vnum illud nescio, gratulér-
ne tibi, an timeam, quòd mirabilis est expectatio reditus tui: non quò verear, ne tua
virtus opinioni hominum non respondeat, sed mehercule ne cùm veneris, non ha-
beas iam quod cures: ita sunt omnia debilitata iam propè, & extincta. Sed hæc ipsa
nescio recténe sint literis commissa. quare cætera cognosces ex aliis. Tu tamen siue
habes aliquam spem de Rep. siue desperas: ea para, meditare, cogita, quæ esse in eo ciue
ac viro debēt qui sit Remp. afflictam & oppressam miseris temporibus ac perditis mo
ribus in veterem libertatem ac dignitatem vindicaturus. Vale.

M. T. CICERO C. CVRIONI S. P. D.

NONDVM erat auditum, te ad Italiam aduentare, cùm Sext. Iulium Milonis
8 mei familiarem cum his ad te literis misi: sed tamen cùm appropinquare tuus ad-
uentus putaretur, & te iam ex Asia Romam versus profectum esse constaret: ma-
gnitudo rei fecit, vt non vereremur, ne nimis citò mitteremus, cùm has ad te quam-
primum perferri literas magnopere vellemus. Ego si mea in te essent officia solùm Cu
rio tanta, quanta magis à te ipso prædicari, quàm à me ponderari solent, verecundius
à te, siqua magna res mihi petenda esset, contenderem: GRAVE est enim homini
pudenti petere aliquid magnum ab eo, de quo se bene meritum putet: ne id quod
petat, exigere magis quàm rogare, & in mercedis potius, quàm beneficii loco nume-
rare videatur. Sed quia tua in me vel nota omnibus, vel ipsa nouitate meorum tem-
9 porum clarissima & maxima extiterunt: ESTQVE animi ingenui, cui multùm de-
beas, eidem plurimùm velle debere: non dubitaui id à te per literas petere, quod mi-
hi omnium esset maximum, maximéque necessarium. neque enim sum veritus, ne
sustinere tua in me vel innumerabilia beneficia non possem: cùm præsertim confide-
rem, nullam esse gratiam tantam, quam non vel capere animus meus accipiendo, vel
remunerando, cumulandóque illustrare possit. Ego omnia mea studia, omnem o-
peram, curam, industriam, cogitationem, mentem denique omnem in Milonis Con-
sulatu fixi & locaui: statuíque, in eo me non officii solùm fructum, sed etiam pieta-
tis laudem debere quærere. Neque verò cuiquam salutem ac fortunas suas tantæ cu-
ræ fuisse vnquam puto, quantæ mihi sit honos eius, in quo omnia mea posita esse de-
creui. Huic te vnum tanto adiumento esse, si volueris, posse intelligo, vt nihil sit præ-
terea nobis requirendum. Habemus hæc omnia: bonorum studium conciliatum ex
10 Tribunatu, propter nostrā (vt spero te intelligere) causam: vulgi ac multitudinis, pro-
pter magnificentiam munerum, liberalitatémque naturæ: iuuentutis & gratiosorum
in suffragiis, propter ipsius excellentem in eo genere vel gratiam vel diligentiam: no-
stram suffragationem si minus potentem, at probatam tamen, & iustam, & debitam,
& propterea fortasse etiam gratiosam. Dux nobis & auctor opus est, & eorum vento-
rum, quos proposui, moderator quidā, & quasi gubernator. Qui si ex omnibus vnus
optandus esset, quem tecum conferre possemus, non haberemus. Quamobrem, si me
memorem, si gratum, si bonum virum vel ex hoc ipso, quòd tam vehementer de Mi-
lone laborem, existimare potes: si dignum denique tuis beneficiis iudicas: hoc à te pe-
to, vt subuenias huic meæ solicitudini, vt huic meæ laudi, vel (vt verius dicā) propè sa-
luti tuum studium dices. De ipso T. Annio tantùm tibi polliceor, te maioris animi,
11 grauitatis, constantiæ, beneuolentiæ erga te, si complecti hominem volueris, habitu-
rum esse neminem. Mihi verò tantum decoris, tantum dignitatis adiunxeris, vt eun-
dem te facilè agnoscā fuisse in laude mea, qui fueris in salute. Ego ni te videre scirem,

cùm hæc ad te ſcriberem, quantum officii ſuſtinerem, quantopere mihi eſſet in hac petitione Milonis omni non modò contentione, ſed etiam dimicatione elaborãdum: plura ſcriberem. Nunc tibi omnem rem atque cauſam, méque totum commendo atque trado. Vnum hoc ſic habeto: ſi à te hanc rem impetraro, me penè plus tibi, quàm ipſi Miloni debiturum. non enim mihi tam mea ſalus chara fuit, in qua præcipuè ſum ab illo adiutus, quàm pietas erit in referenda gratia iucunda. Eam autem tui vnius ſtudio me aſſequi poſſe confido. Vale.

M. T. CICERO PROCOS. C. CVRIONI TRIB. PLEB. S. P. D.

SERA gratulatio reprehendi non ſolet, præſertim ſi nulla negligentia prætermiſ- 12
ſa eſt: longè enim abſum: audio ſeró. Sed & tibi gratulor: & vt ſempiternæ laudi tibi ſit iſte Tribunatus, exopto: téque hortor vt omnia gubernes & moderere prudentia tua, ne te auferant aliorum conſilia. Nemo eſt qui ſapientius tibi ſuadere poſſit te ipſo. nunquam labere, ſi te audies. non ſcribo hoc temere: cui ſcribam, video: noui animum, noui conſilium tuum. non vereor, nequid timidè, nequid ſtultè facias: ſi ea defendes quæ ipſe recta eſſe ſenties. Quòd in id Reip. tempus non incideris, ſed veneris (iudicio enim tuo, non caſu, in ipſum diſcrimen rerum contuliſti Tribunatum tuum) profectò vides, quanta vis in Rep. temporum ſit, quanta varietas rerum, quàm incerti exitus, quàm flexibiles hominum voluntates: quid inſidiarum, quid vanitatis in vita, non dubito quin cogites. Sed amabo te, cura & cogita nihil noui: ſed illud idem quod initio ſcripſi: tecum loquere: te adhibe in conſilium, te audi, tibi obtempera. Alteri qui melius dare conſilium poſſit quàm tu, non facilè inueniri poteſt: tibi ve- 13
rò ipſi certè nemo melius dabit. Dii immortales, cur ego non adſum vel ſpectator laudum tuarum, vel particeps, vel ſocius, vel miniſter conſiliorum? tametſi hoc minimè tibi deeſt: ſed tamen efficeret magnitudo & vis amoris mei, conſilio te vt poſſem iuuare. Scribam ad te plura aliás: paucis enim diebus eram miſſurus domeſticos tabellarios: vt, quoniam ſanè feliciter, & ex mea ſententia Remp. geſſimus, vnis literis totius æſtatis res geſtas ad Senatum perſcriberem. De ſacerdotio tuo quantam curàm adhibuerim, quámque difficili in re atque cauſa, cognoſces ex iis literis quas Thraſoni liberto tuo dedi. Te mi Curio pro tua incredibili in me beneuolentia, meáque item in te ſingulari, rogo atque oro, ne patiare mihi quicquam ad hanc prouincialem moleſtiam temporis prorogari. præſens tecum egi, cùm te Tribunũm pl. iſto anno fore 14
non putarem: itémque petiui ſæpius per literas, ſed tum quaſi à Senatore nobiliſſimo & adoleſcente gratioſiſſimo, nunc à Tribuno pl. & à Curione Trib. non vt decernatur aliquid noui, quod ſolet eſſe difficilius: ſed vt nequid noui decernatur: & vt S.C. & leges defendas: eaque mihi conditio maneat, qua profectus ſum. Hoc te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

M. T. CICERO PROCOS. M. CAELIO S. P. D.

QVID? tu me hoc tibi mandaſſe exiſtimas, vt mihi gladiatorum compoſitiones, vt vadimonia dilata, & Chreſti compilationem mitteres, & ea quæ nobis, cùm Romæ ſumus, narrare nemo audeat? Vide quantum tibi meo iudicio tribuam (nec mehercule iniuria: πολιτικώτερον enim te adhuc neminem cognoui) ne illa quidem curo mihi ſcribas, quæ maximis in rebus Reipub. geruntur quotidie: niſi quid ad me ipſum pertinebit: ſcribent alii, multi nuntiabunt, perferet multa etiam ipſe rumor. 15
Quare ego nec præterita, nec præſentia abs te, ſed vt ab homine longè in poſterum proſpiciente, futura expecto: vt ex tuis literis cùm formam Reip. viderim, quale ædificium futurum ſit, ſcire poſſim. Neque tamen adhuc habeo quod te accuſem: neque enim fuit quod tu plus prouidere poſſes, quàm quiuis noſtrûm, in primíſque ego, qui cum Pompeio cõplures dies nullis in aliis, niſi de Rep. ſermonibus verſatus ſum: quæ nec poſſunt ſcribi, nec ſcribenda ſunt. tantùm habeto, ciuem egregiũ eſſe Pompeium,

& ad omnia, quæ prouidenda ſunt in Rep. & animo & conſilio paratum. Quare da te homini: complectetur, mihi crede, iam iidem illi & boni & mali ciues videntur, qui nobis videri ſolent. Ego, cùm Athenis decem ipſos dies fuiſſem, multúmque me-
16 cum Gallus noſter Caninius: proficiſcebar inde prid. Non. Quint. cùm hoc ad te literarum dedi. tibi cùm omnia mea commendatiſſima eſſe cupio, tum nihil magis quàm ne tempus nobis prouinciæ prorogetur. in eo mihi ſunt omnia. Quid, quando, & quomodo, & per quos agendum ſit, tu optimè conſtitues. Vale.

M. T. CICERO PROCOS. M. CAELIO RVFO AEDILI CVR. DES. S. P. D.

PLVRIMVM tibi, vt debeo, gratulor, lætórque cùm præſenti, tum etiam ſperata tua dignitate, ſerius, non negligentia mea, ſed ignoratione rerũ omnium. in his enim ſum locis, quò & propter longinquitatem, & propter latrocinia tardiſſimè omnia perferuntur. & cùm gratulor, tum verò quibus verbis tibi gratias agam, non reperio, quòd ita factum ſit, vt dederis nobis, quemadmodum ſcripſeras ad me, quem ſemper ridere poſſemus. Itaque cùm primùm audiui, ego ille ipſe factus ſum (ſcis quem dicam) egíque
17 omneis illos adoleſcenteis, quos ille iactitabat. difficile eſt loqui. Te autem contemplans abſentem, & quaſi tecum coràm loquerer, Non ædepol quantam egeris rem, neque quantum facinus feceris. quod quia præter opinionem mihi acciderat, referebam me ad illud. Incredibile hoc factu obiicitur. Repentè verò inceſſi omnibus lætitiis. in quo cùm obiurgarer, quòd nimio gaudio penè deſiperem, ita me defendebam, Ego voluptatem animi nimiam. Quid quæris? dum illum rideo, penè ſum factus ille. ſed hæc pluribus, multáque alia & de te, & ad te, cùm primùm ero aliquid otii nactus. Te verò mi Rufe diligo, quem mihi fortuna dedit amplificatorem dignitatis meæ, vltorem nõ modò inimicorum, ſed etiam inuidorum meorum: vt eos partim ſcelerum ſuorum, partim etiam ineptiarum pœniteret. Vale.

M. T. CICERO IMP. M. CAELIO RVFO AEDILI CVR. DES. S. P. D.

18 TV vide quàm ad me literæ non perferantur: nõ enim adduci poſſum vt abs te, poſteaquam AEdilis factus es, nullas putem datas: præſertim cùm eſſet tanta res, tãtæ gratulationes: de te, quia quod ſperabam: de Hillo (balbus enim ſum) quod non putaram. Atqui ſic habeto, nullam me epiſtolam accepiſſe tuam poſt comitia iſta præclara, quæ me lætitia extulerũt. Ex quo vereor ne idem eueniat in meas literas. Equidem nũquam domum miſi vnam epiſtolam, quin eſſet ad te altera: nec mihi eſt te iucundius quicquam, nec charius. Sed balbi non ſumus. ad rem redeamus. Vt optaſti, ita eſt: velles enim, ais, tãtummodo vt haberẽ negotii, quod eſſet ad laureolam ſatis. Parthos times, quia diffidis copiis noſtris. Ergo ita accidit: nam Parthico bello nũtiato, locorum quibuſdã anguſtiis, & natura montium fretus, ad Amanum exercitum adduxi, ſatis probè
19 ornatum auxiliis, & quadam auctoritate apud eos, qui me non norant, nominis noſtri: multùm eſt enim in his locis, Hiccine eſt ille, qui Vrbem? quem Senatus? noſti cætera. Cùm veniſſem ad Amanum, qui mõs mihi cũ Bibulo communis eſt, diuiſus aquarum diuortiis: Caſſius noſter, quòd mihi magnæ voluptati fuit, feliciter ab Antiochia hoſtẽ reiecerat. Bibulus prouinciã acceperat. interea cum meis copiis omnibus vexaui Amanieñſes hoſteis ſempiternos. multi occiſi, capti: reliqui diſſipati. Caſtella munita, improuiſo aduẽtu capta & incẽſa. Ita victoria iuſta Imperator appellatus apud Iſſum: quo in loco ſæpe, vt ex te audiui, Clitarchus tibi narrauit, Dariũ ab Alexandro eſſe ſuperatum. Abduxi exercitũ ad infeſtiſſimã Ciliciæ partẽ. ibi quintum & vigeſimum iam diem aggeribus, vineis, turribus oppugnabã oppidum munitiſſimũ Pindeniſſum, tãtis opibus, tantóque negotio, vt mihi ad ſummam gloriam nihil deſit, niſi nomen oppidi. Quod
20 ſi, vt ſpero, cepero: tũ verò literas publicè mittã. Hæc ad te in præſenti ſcripſi, vt ſperes te aſſequi id quod optaſſes. Sed vt redeam ad Parthos: hæc æſtas habuit hunc exitum

ſatis felicem. ea quæ ſequitur, magno eſt in timore. Quare mi Rufe vigila, primùm vt mihi ſuccedatur: ſin id erit, vt ſcribis, & vt ego arbitror, ſpiſſius: illud quod facile eſt, nequid mihi temporis prorogetur. De Rep. ex tuis literis, vt antea tibi ſcripſi, cùm præſentia, tum etiam futura magis expecto. Quare vt ad me omnia quamdiligentiſſimè perſcribas te vehementer rogo. Vale.

M. T. CICERO IMP. M. CAELIO AEDILI CVR. S. P. D.

PVTARE'SNE vnquam accidere poſſe, vt mihi verba deeſſent, neque ſolùm iſta veſtra oratoria, ſed hæc etiam leuia noſtratia? Deſunt autem propter hanc cauſam, quòd mirificè ſum ſolicitus quidnam de prouinciis decernatur. mirũ me deſiderium tenet 11
Vrbis, incredibile meorum, atque in primis tui, ſatietas autem prouinciæ, vel quia videmur eam famam conſecuti, vt non tam acceſſio quærenda, quàm fortuna metuenda ſit: vel quia totum negotium non eſt dignum viribus noſtris, qui maiora in Rep. onera ſuſtinere & poſſimus & ſoleamus: vel quia belli magni timor impendet: quod videmur effugere, ſi ad conſtitutam diem decedemus. De pantheris per eos, qui venari ſolent, agitur mandato meo diligenter: ſed mira paucitas eſt: & eas quæ ſunt, valde aiunt queri, quòd nihil cuiquam inſidiarum in mea prouincia, niſi ſibi fiat. Itaque conſtituiſſe dicuntur in Cariã ex noſtra prouincia decedere. ſed tamen ſedulò fit, & in primis à Patiſcho. quicquid erit, tibi erit: ſed quid planè eſſet, neſciebamus. Mihi mehercule magnæ curæ eſt AEdilitas tua. Ipſa dies me admonebat: ſcripſi enim hæc ipſis Megalenſibus. Tu velim ad me de omni Reip. ſtatu quamdiligentiſſime perſcribas: ea enim certiſſima putabo, quæ ex te cognouero. Vale.

M. T. CICERO IMP. M. CAELIO AEDILI CVR. S. P. D.

SOLICITVS equidem eram de rebus vrbanis: ita tumultuoſæ conciones, ita moleſtæ Quinquatrus afferebãtur: nam citeriora nondum audiebamus. Sed tamẽ nihil me magis ſolicitabat, quàm in his moleſtiis non me, ſiqua ridenda eſſent, ridere tecum. ſunt enim multa: ſed ea non audeo ſcribere. Illud moleſtè fero, nihil me adhuc his de rebus habere tuarum literarum. Quare, etſi cùm tu hæc leges, ego iam annuum munus confecero: tamẽ obuiæ mihi velim ſint literæ tuæ, quæ me erudiant de omni Rep. ne hoſpes planè veniã. hoc melius quàm tu facere nemo poteſt. Diogenes tuus, homo modeſtus, à me cum Philone Peſſinunte diſceſſit. iter habebãt ad Deiotarum Regem: quanquam omnia nec benigna, nec copioſa cognorant. Vrbem mi Rufe cole, 12
& in iſta luce viue: omnis enim peregrinatio (quod ego ab adoleſcentia iudicaui) obſcura & ſordida eſt iis, quorum induſtria Romæ poteſt illuſtris eſſe. quod cùm probè ſcirem, vtinã in ſententia permãſiſſem. cum vna mehercule ambulatiũcula, atque vno ſermone noſtro omneis fructus prouinciæ non cõfero. Spero me integritatis laudem conſecutum. Non erat minor ex contemnenda, quàm ex conſeruata prouincia ſpes triumphi, inquis? Satis glorioſè triumpharem, ſi non eſſem tandiu quidem in deſiderio rerum mihi chariſſimarum. ſed (vt ſpero) propediem te videbo. Tu mihi obuiam mitte epiſtolas te dignas. Vale.

M. T. C. IMP. M. CAELIO AEDILI CVR. S. P. D.

RARAS tuas quidẽ (fortaſſe enim non perferũtur) ſed ſuaues accipio literas: vel quas proximè acceperã, quàm prudentis, quàm multi & officii & conſilii. Etſi omnia ſic con 13
ſtituerã mihi agenda, vt tu admonebas: tamen confirmantur noſtra conſilia, cùm ſentimus prudentibus fideliterq; ſuadentibus idẽ videri. Ego Appiũ (vt ſæpe tecũ locutus ſum) valde diligo: méq; ab eo diligi ſtatim cœptũ eſſe, vt ſimultatẽ depoſuimus, ſenſi. nam & honorificus in me Cõſul fuit, & ſuauis amicus, & ſtudioſus ſtudiorũ etiã meorum. Mea verò officia ei nõ defuiſſe, tute es teſtis: quoniã κωμικὸς μάρτυς (vt opinor) accidit Phania. & mehercule etiam pluris eum feci, quòd te amari ab eo ſenſi. Iam me Põpeii totum eſſe ſcis: Brutum à me amari intelligis. Quid eſt cauſæ cur mihi non ſit in optatis, cõplecti hominem florẽtem ætate, opibus, honoribus, ingenio, liberis, propin-

quis,affinibus,amicis? collegam meum præſertim, & in ipſa collegii laude,& ſcientia
14 ſtudioſum mei:Hæc eo pluribus ſcripſi,quòd mihi ſignificabant tuæ literæ ſubdubitare qua eſſem erga illum volũtate.Credo te audiſſe aliquid:falſum eſt,mihi crede,ſiquid audiſti.Genus inſtitutorum & rationum mearum diſſimilitudinem nonnullam habet cum illius adminiſtratione prouinciæ.ex eo quidam ſuſpicati fortaſſe ſunt animorum contentione, non opinionum diſſenſione me ab eo diſcrepare. Nihil autem feci vnquam,neque dixi,quod contra illius exiſtimationem eſſe vellem. poſt hoc negotium autem, & temeritatem noſtri Dolabellæ, deprecatorem me pro illius periculo præbeo. Erat in eadem epiſtola veternus ciuitatis. gaudebam ſanè, & congelaſſe noſtrum amicum lætabar otio. Extrema pagella pupugit me tuo chirographo. Quid ais? Cæſarem nunc defendit Curio? quis hoc putaret præter me? nam, ita viuam, putaui. Dii immortales, quàm ego riſum noſtrum deſidero. Mihi erat in animo,quo-
15 niam iuriſdictionem confeceram,ciuitates locupletaram,publicanis etiam ſuperioris luſtri reliqua ſine ſociorum vlla querela conſeruaram, priuatis, ſummis, infimis fueram iucundus:proficiſci in Ciliciam Non.Maii,& cùm primùm æſtiua attigiſſem,militarémque rem collocaſſem, decedere ex S. C. Cupio te AEdilem videre: miróque deſiderio me Vrbs afficit,& omnes mei,túque in primis. Vale.

M. T. CICERO IMP. M. CAELIO AEDILI CVR. S. P. D.

MARCO Fabio viro optimo,& homine doctiſſimo familiariſſimè vtor:mirificéque eum diligo, cùm propter ſummũ eius ingenium,ſummámque doctrinam, tum propter ſingularem modeſtiam:eius negotium ſic velim ſuſcipias,vt ſi eſſet res mea.Noui ego vos magnos patronos. hominem occîdat oportet,qui veſtra opera vti velit.ſed
16 in hoc homine nullam accipio excuſationẽ. Omnia relinques,ſi me amabis, cùm tua opera Fabius vti volet. Ego res Romanas vehementer expecto & deſidero:in primíſque quid agas, ſcire cupio: nam iandiu propter hyemis magnitudinem nihil noui ad nos afferebatur. Vale.

M. T. CICERO IMP. M. CAELIO AEDILI CVR. S. P. D.

NON potuit accuratius agi, neque prudentius, quàm actum eſt à te cum Curione de ſupplicatione. & mehercule confecta res eſt ex mea ſententia cum celeritate, tum quòd is qui erat iratus,competitor tuus & idem meus,aſſenſus eſt ei,qui ornauit res noſtras diuinis laudibus.Quare ſcito me ſperare ea quæ ſequũtur:ad quæ tu te para. Dolabellam à te gaudeo primùm laudari, deinde etiam amari: nam ea quæ ſperas Tulliæ meæ prudentia temperari poſſe, ſcio cui epiſtolæ tuæ reſpondeant. Quid ſi meam le-
17 gas,quã ego tum ex tuis literis miſi ad Appium?Sed quid agas? ſic viuitur.quod actum eſt,dii approbent. Spero fore iucundũ generũ nobis: multùm in eo tua nos humanitas adiuuabit. Reſp. me valde ſolicitat. faueo Curioni: Cæſarẽ honeſtum eſſe cupio: pro Pompeio emori poſſum.Sed tamen ipſa Rep.nihil mihi eſt charius:in qua tu non valde te iactas.diſtrictus enim mihi videris eſſe, quòd & bonus ciuis, & bonus amicus es. Ego de prouincia decedẽs,Quæſt.Cælium præpoſui prouinciæ. Puerum,inquis? At Quæſtorem,at nobilem adoleſcentem,at omnium ferè exemplo:neque erat ſuperiore honore vſus,quem præficerem. Pontinus multò antè diſceſſerat. à Q. fratre impetrari non poterat:quem tamen ſi reliquiſſem, dicerent iniqui,nõ me planè poſt annum, vt Senatus voluiſſet, ex prouincia deceſſiſſe, quoniam alterum me reliquiſſem. fortaſſe & illud adderent, Senatum eos voluiſſe prouinciis præeſſe, qui antea non
18 præfuiſſent, fratrem meum triennium Aſiæ præfuiſſe. Denique nunc ſolicitus non ſum: ſi fratrem reliquiſſem, omnia timerem. Poſtremò non tam mea ſponte, quàm potentiſſimorum virorum exemplo: qui omneis Caſſios, Antonióſque complexi ſunt. hominem adoleſcentem non tam allicere volui, quàm alienare nolui. Hoc tu meum conſilium laudes neceſſe eſt: mutari enim non poteſt. De Ocella parum planè ad me ſcripſeras, & in actis non erat. Tuæ res geſtæ ita notæ ſunt, vt trans

montem Taurum etiam de Matrinio sit auditum. Ego, nisi quid me Etesiæ morabuntur, celeriter (vt spero) vos videbo. Vale.

M. T. CICERO IMP. M. CAELIO AEDILI CVR. S. P. D.

MAGNO dolore me affecissent tuæ literæ, nisi iam & ratio ipsa depulisset omneis molestias, & diuturna desperatione rerum obduruisset animus ad dolorem nouum. Sed tamē quare acciderit, vt ex meis superioribus literis id suspicarere, quod scribis, nescio. quid enim fuit in illis præter querelam temporum, quæ non animum meum magis sollicitum habent, quàm tuum? nam non eam cognoui aciem ingenii tui, quod ipse videam, te id vt non putem videre. Illud miror, adduci potuisse te, qui me penitus nosse deberes, vt me existimares aut tam improuidū, qui ab excitata fortuna ad inclinatam, & propè iacentem desciscerem: aut tam inconstantem, vt collectam gratiam florētissimi hominis effunderem, à méque ipse deficerem: & quod initio, sempérque fugi, ciuili bello interessem. Quod est igitur meum triste consilium? vt discederem fortasse in aliquas solitudines. nosti enim non modò stomachi mei, cuius tu similem quōdam habebas, sed etiam oculorum in hominum insolentium indignitate fastidium. Accedit etiam molesta hæc pompa lictorum meorum, noménque imperii, quo appellor. eo si onere carerem, quanuis paruis Italiæ latebris contentus essem. Sed incurrit hæc nostra laurus nō solùm in oculos, sed iam etiam in voculas maleuolorum. Quod cùm ita esset, nihil tamen vnquam de profectione, nisi vobis approbantibus, cogitaui. Sed mea prædiola tibi nota sunt. in his mihi necesse est esse, ne amicis molestus sim. Quòd autem in maritimis sum, facilè moueo nonnullis suspicionē, velle me nauigare. quod tamen fortasse non nollem, si possem ad otium: nam ad bellum quidem quî cōuenit? præsertim contra eum, cui spero me satisfecisse: ab eo, cui tamen satisfieri nullo modo potest. Deinde sententiam meam tu facillimè perspicere potuisti iam ab illo tempore, cùm in Cumanum mihi obuiam venisti: non enim te celaui. Sed nónne tum prouidisti, quàm abhorrerem ab vrbe relinquenda? quod cùm audissem, nónne tibi affirmaui, quiduis me potius perpessurum, quàm ex Italia ad bellum ciuile exiturū? Quid ergo accidit, cur consilium mutarem? nónne omnia potius, vt in sentētia permanerē? Credas hoc mihi velim, quod puto te existimare, ex his miseriis nihil aliud me quærere, nisi vt homines aliquādo intelligant, me nihil maluisse, quàm pacē: ea desperata, nihil tā fugisse, quàm arma ciuilia. huius me constantiæ puto fore, vt nūquam pœniteat. Etenim memini in hoc genere gloriari solitum esse familiarem nostrum Q. Hortensium, quòd nunquam bello ciuili interfuisset. hoc nostra laus erit illustrior, quòd illi tribuebatur ignauiæ: de nobis id existimari posse non arbitror. Nec me ista terrēt, quæ mihi à te ad timorem fidissimè atque amantissimè proponuntur: nulla est enim acerbitas, quæ non omnibus hac orbis terrarum perturbatione impendêre videatur: quam quidem ego à Rep. meis priuatis & domesticis incommodis libentissimè, vel istis ipsis quæ tu me mones vt caueam, redemissem. Filio meo quem tibi charum esse gaudeo, si erit vlla Resp. satis amplum patrimonium relinquam memoriā nominis mei: sin autem nulla erit, nihil accidet ei separatim à reliquis ciuibus. Nam quòd rogas, vt respiciam generum meum, adolescentem optimum, mihíque charissimum: an dubitas, cùm scias quanti cùm illum, tum verò Tulliam meam faciam, quin ea me cura vehementissimè solicitet? & eo magis, quòd in communibus miseriis hac tantùm oblectabar specula, Dolabellam meum, vel potius nostrum fore ab iis molestiis, quas liberalitate sua contraxerat, liberum. Velim quæras, quos ille dies sustinuerit in vrbe dum fuit, quàm acerbos sibi, quàm mihi ipsi socero non honestos. Itaque neque ego hunc Hispaniensem casum expecto, de quo mihi exploratum est ita esse, vt tu scribis: neque quicquam astutè cogito. siquando erit ciuitas, erit profectò nobis locus. sin autem non erit, in easdem solitudines tu ipse (vt arbitror) venies, in quibus nos consedisse audies. Sed ego fortasse vaticinor: & hæc omnia melioreis habebunt exitus. re-

cordor enim deſperationes eorum qui ſenes erant adoleſcente me. Eos ego fortaſſe nunc imitor, & vtor ætatis vitio. velim ita ſit. ſed tamen togam prætextam texi Oppio: puto te audiſſe. nam Curtius noſter dibaphũ cogitat: ſed eum infector moratur. Hæc aſperſi, vt ſcires me tamẽ in ſtomacho ſolere ridere. De Dolabella quod ſcripſi, ſuadeo videas, tanquam ſi res tua agatur. Extremum illud erit: nos nihil turbulenter, nihil temerè faciemus. Te tamen oramus, quibuſcunque erimus in terris, vt nos liberóſque noſtros ita tueare, vt amicitia noſtra & tua fides poſtulabit. Vale.

M. T. CICERO IMP. CANINIO SALLVSTIO PROQVAES. S. P. D.

34 LITERAS à te mihi ſtator tuus reddidit Tarſi ad XVI. Cal. Sext. his ego ordine, vt videris velle, reſpondebo. De ſucceſſore meo nihil audiui: nec quenquam fore arbitror. quin ad diem decedam, vlla cauſa eſt, præſertim ſublato metu Parthico. commoraturum me nuſquam ſanè arbitror. Rhodum Ciceronum cauſa puerorum acceſſurum puto: neque id tamen certum eſt. ad Vrbem velim quamprimum venire: ſed tamen iter meum Reip. & rerum vrbanarum ratio gubernabit. Succeſſor tuus non poteſt ita maturare vllo modo, vt tu me in Aſia poſſis conuenire. De rationibus referendis, non erat incommodum te nullam referre: quam tibi ſcribis à Bibulo fieri poteſtatem. Sed id vix mihi videris per legem Iuliam facere poſſe, quam Bibulus certa quadam ratione non ſeruat: tibi magnopere ſeruandam cenſeo. Quòd ſcribis Apa-
35 mea præſidium deduci non oportuiſſe, videbam idem cæteros exiſtimare: moleſtéq; ferebam, de ea re minus commodos ſermones maleuolorum fuiſſe. Parthi tranſierint nécne, præter te, video dubitare neminem. Itaque omnia præſidia, quæ magna & firma parraueram, commotus hominum non dubio ſermone dimiſi. Rationes mei Quæſtoris nec verum fuit me tibi mittere, nec tum erant confectæ. eas nos Apameæ deponere cogitabamus. De præda mea præter Quæſtores vrb. id eſt populum Rom. teruncium nec attigit, nec tacturus eſt quiſquam. Laodiceæ me prædes accepturum arbitror omnis pecuniæ publicæ, vt & mihi, & populo cautum ſit ſine vecturæ periculo. Quòd ſcribis ad me de drachmis CCCIↃↃↃ, nihil eſt, quod in iſto genere cuiquã poſſim commodare: omnis enim pecunia ita tractatur, vt præda à præfectis: quæ autem mihi attributa eſt, à Quæſtore curetur. Quòd quæris, quid exiſtimem de legioni-
36 bus, quæ decretæ ſunt in Syriam, antea dubitabam, venturæne eſſent: nunc mihi non eſt dubium quin, ſi antea auditum erit otium eſſe in Syria, venturæ non ſint. Marium quidem ſucceſſorem tardè video eſſe venturum, propterea quòd Senatus ita decreuit, vt cum legionibus iret. Vni epiſtolæ reſpondi: venio ad alteram. Petis à me vt Bibulo te quàm diligentiſſimè commendem: in quo mihi voluntas non deeſt: ſed locus videtur eſſe tecum expoſtulãdi: ſolus enim tu ex omnibus, qui cum Bibulo ſunt, certiorem me nunquam feciſti, quàm valde Bibuli voluntas à me ſine cauſa abhorreret. permulti enim ad me detulerunt, cùm magnus Antiochiæ metus eſſet, & magna ſpes in me, atque in exercitu meo, ſolitum dicere, quiduis ſe perpeti malle, quàm videri eguiſſe auxilio meo. Quod ego officio quæſtorio te adductum reticere de Prætore tuo non moleſtè ferebam: quanquam, quemadmodum tractarêre, audiebam. Ille autem cùm
37 ad Thermum de Parthico bello ſcriberet, ad me literam nunquam miſit, ad quem intelligebat eius belli periculum pertinere. tantùm de Auguratu filii ſui ſcripſit ad me. in quo ego miſericordia commotus, & quòd ſemper amiciſſimus Bibulo fui, dedi operam, vt ei quamhumaniſſimè ſcriberem. Ille ſi omnibus eſt maleuolus, quod nunquam exiſtimaui: minus offendor in me. ſin à me eſt alienior: nihil tibi literæ meæ proderunt. nam ad Senatum quas Bibulus literas miſit, in iis, quod mihi cum illo erat commune, ſibi ſoli attribuit. Se ait curaſſe, vt cum Quæſtu populi pecunia permutaretur. Quod autem meum erat proprium, vt alariis tranſpadanis vti negarem, id etiam populo ſe remiſiſſe ſcribit. quod verò illius erat ſolius, id mecum com-

municat: Equitibus auxiliariis, inquit, cùm amplius frumenti postularemus. Illud verò pusilli animi, & ipsa maleuolentia ieiuni, atque inanis, quòd Ariobarzanem, 38
quem Senatus per me Regem appellauit, mihíque commendauit, iste in literis non Regem, sed Regis Ariobarzanis filium appellat. Hoc animo qui sunt, deteriores fiunt rogati. Sed tibi morem gessi: literas ad eum scripsi: quas cùm acceperis, facies quod voles. Vale.

M. T. CICERO IMP. Q. THERMO PROPRAET. S. P. D.

OFFICIVM meum erga Rhodonem, cæteráque mea studia, quæ tibi ac tuis præstiti, tibi homini gratissimo grata esse vehementer gaudeo: mihíque scito in dies maiori curæ esse dignitatem tuam: quæ quidem à te ipso integritate & clementia tua sic amplificata est, vt nihil addi posse videatur. Sed mihi magis magísque quotidie de rationibus tuis cogitanti, placet illud meum cõsilium, quod initio Aristoni nostro, vt ad me venit, ostendi, graueis te suscepturum inimicitias, si adolescens potens & nobilis à te ignomi- 39
nia affectus esset. & hercle sine dubio erit ignominia: habes enim neminẽ honoris gradu superiorem. Ille autem, vt omittam nobilitatem, hoc ipso vincit viros optimos, hominésque innocentissimos legatos tuos, quòd & Quæstor est, & Quæstor tuus. Nocere tibi iratum neminem posse perspicio: sed tamẽ treis fratres summo loco natos, promptos, non indisertos, te nolo habere iratos, præsertim iure, quos video deinceps Tribunos pl. per triennium fore. Tempora autem Reip. qualia futura sint, quis scit? mihi quidem turbulenta videntur fore. Cur ego te velim incidere in terrores tribunitios, præsertim cùm sine cuiusquã reprehẽsione legatis Quæstorẽ possis anteferre? Qui si dignum se maioribus suis præbuerit, vt spero & opto, tua laus ex aliqua parte fuerit. sin quid offenderit, sibi totum, nihil tibi offenderit. Quæ mihi veniebant in mẽtem, quæ ad te pertinere arbitrabar, quòd in Ciliciam proficiscebar, existimaui me ad te oportere scribe- 40
re. tu quod egeris, id velim dii approbent. sed si me audies, vitabis inimicitias, & posteritatis otio consules.

M. T. CICERO IMP. C. CAELIO L. F. QVAES. DES. S. P. D.

CVM optatissimum nuntiũ accepissem, te mihi Quæstorem obtigisse, eo iucundiorem mihi eam sortem sperabam fore, quo diutius in prouincia mecum fuisses. magni enim videbatur interesse, ad eam necessitudinem, quam nobis sors tribuisset, consuetudinem quoque accedere. Postea cùm mihi nihil neque à te ipso, neque ab vllo alio de aduẽtu tuo scriberetur: verebar ne id ita caderet (quod etiã nunc vereor) ne antè quàm tu in prouinciam venisses, ego de prouincia decederem. Accepi autem à te missas literas in Cilicia, cùm essem in castris, ad x. Calend. Quint. scriptas humanissimè: quibus 41
facilè & officium & ingenium tuum perspici possit: sed neque vnde, neque quo die datæ essent, aut quo tempore te expectarem, significabant: nec is qui attulerat, à te acceperat, vt ex eo scirem quo ex loco, aut quo tempore essent datæ. Quæ cùm essent incerta, existimaui tamen esse faciendum, vt ad te statores meos & lictores cum literis mitterẽ: quas si satis opportuno tempore accepisti, gratissimũ mihi feceris, si ad me in Ciliciam quamprimum veneris. Nam quòd ad me Curius consobrinus tuus, mihi (vt scis) maximè necessarius, quòd item C. Virginius propinquus tuus, familiarissimus noster de te accuratissimè scripsit: valet id quidem apud me multùm, sicuti debet hominum amicissimorum diligens commendatio: sed tuæ literæ, de tua præsertim dignitate, & de no- 42
stra coniunctione, maximi sunt apud me ponderis. Mihi Quæstor optatior obtingere nemo potuit. Quamobrem quæcunque à me ornamenta in te proficiscentur: elaborabo vt omnes intelligant, à me habitam esse rationem tuæ, maiorúmque tuorum dignitatis. Sed id iam facilius consequar, si ad me in Ciliciam veneris: quod ego & mea, & Reip. & maximè tua interesse arbitror. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD APPIVM LIBER III.

M. T. CICERO APPIO PVLCHRO IMP. S. P. D.

1 SI IPSA Resp. tibi narrare posset quomodo sese haberet, non facilius ex ea cognoscere posses, quàm ex liberto tuo Phania: ita est homo nō modò prudens, verùm etiā, quod vidi, curiosus. quapropter ille tibi omnia explanabit: id enim mihi & ad breuitatem est aptius, & ad reliquas res prouidentius. De mea autem beneuolētia erga te, etsi potes ex eodem Phania cognoscere, tamen videntur etiam aliquæ meæ partes: sic enim tibi persuade, charissimum te mihi esse cùm propter multas suauitates ingenii, officii, humanitatis tuæ, tum quòd ex literis tuis, & ex multorum sermonibus intelligo, omnia quæ à me profecta sunt in te, tibi accidisse gratissima. quod cùm ita sit, perficiam profectò vt longi temporis vsuram, qua caruimus intermissa nostra cōsuetudine, & gratia, crebritate, & magnitudine officiorū meorum sarciā. ídque me (quo-
2 niam tu ita vis) puto non inuita Minerua esse facturum: quam quidem ego si fortè de tuis sumpsero, nō solùm Pallada, sed etiam Appiada nominabo. Cilix libertus tuus antea mihi minus fuit notus: sed vt mihi reddidit à te literas plenas & amoris & officii, mirificè ipse suo sermone subsecutus est humanitatem literarū tuarum. Iucunda mihi eius oratio fuit, cùm de animo tuo, cùm de sermonibus, quos de me haberes, quotidie mihi narraret. Quid quæris? biduo factus est mihi familiaris, ita tamen vt Phaniā valde sim desideraturus. quem cùm Romam remittes (quod, vt putabamus, celeriter eras facturus) omnibus ei de rebus, quas agi, quas curari à me voles, mandata des velim. L. Valerium iurisconsultum valde tibi commendo, sed ita etiam si non est iurisconsultus. melius enim ei cauere volo, quàm ipse aliis solet. valde hominem diligo: est ex meis domesticis, atque intimis familiaribus. Omnino tibi agit gratias: sed idem scri-
3 bit, meas literas maximum apud te pondus habituras. id cum ne fallat, te etiam, atque etiam rogo. Vale.

M. T. C. PROCOS. APPIO PVLCHRO IMP. S. P. D.

CVM & contra volūtatem meam, & præter opinionem accidisset, vt mihi cum imperio in prouinciam proficisci necesse esset: in multis, & variis molestiis, cogitationibúsque meis hæc vna consolatio occurrebat, quòd neque tibi amicior, quàm ego sum, quisquam posset succedere, neq; ego ab vllo prouinciam accipere, qui mallet eā mihi quammaximè aptam explicatámque tradere. Quòd si tu quoque eandem de mea voluntate erga te spem habes, ea te profectò nunquam fallet. A te maximopere pro no-
4 stra summa coniunctione, tuáque singulari humanitate etiā atque etiam peto & quæso: vt quibuscunque rebus potes (potes autem plurimis) prospicias & consulas rationibus meis. Vides ex S.C. prouinciam esse habendam, si eam (quoad eius facere potueris) quamexpeditissimam mihi tradideris: facilior erit mihi quasi decursus mei temporis. Quid in eo genere efficere possis, tui consilii est. ego te, quod tibi veniet in mētem mea interesse, valde rogo. Pluribus verbis ad te scriberem, si aut tua humanitas lōgiorem orationem expectaret, aut id fieri nostra amicitia pateretur, aut res verba desideraret, ac non pro se ipsa loqueretur. Hoc velim tibi persuadeas, si rationibus meis à te prouisum esse intellexero, magnā te ex eo & perpetuam voluptatē esse capturū. Vale.

M. T. C. PROCOS. APPIO PVLCHRO IMP. S. P. D.

5 AD XI. Cal. Iun. Brundusium cùm venissem, Q. Fabius legatus tuus mihi præstò fuit, eáque me ex tuis mandatis monuit, quæ non modò mihi, ad quem pertinebant, sed vniuerso Senatui venerant in mētem, præsidio firmiori opus esse ad istam prouinciam. censebāt enim omnes ferè, vt in Italia supplementum meis, & Bibuli legionibus

ſcriberetur. Id cùm Sulpitius c o s. paſſurum ſe negaret, multa nos quidem queſti ſumus: ſed tantus conſenſus Senatus fuit, vt maturè proficiſceremur, parẽdum vt fuerit: itáque fecimus. Nunc quod à te petii literis iis, quas Romæ tabellariis tuis dedi, velim tibi curæ ſit, vt quæ ſucceſſori coniunctiſſimo & amiciſſimo commodare poteſt is qui prouinciam tradit, ea pro noſtra conſtantiſſima voluntate erga te, cura ac diligentia tua complectare: vt omnes intelligant, nec me beneuolentiori cuiquam ſuccedere,
nec te amiciori potuiſſe prouinciam tradere. Ex iis literis, quarum exemplum ad me 6
miſiſti, quas in Senatu recitari voluiſti, ſic intellexeram, permultos à te milites eſſe dimiſſos: ſed mihi Fabius idem demonſtrauit id te cogitaſſe facere: ſed cùm ipſe à te diſcederet, integrum militum numerum fuiſſe. id ſi ita eſt, pergratum mihi feceris, ſi iſtas exiguas copias, quas habuiſti, quàm minimum imminueris. Qua de re s. c. quæ facta ſunt, ad te miſſa eſſe arbitror. Equidem pro eo quanti te facio, quicquid feceris, approbabo: ſed te quoque cōfido ea eſſe facturum, quæ mihi intelliges maximè eſſe accommodata. Ego C. Pontinum legatum meum Brunduſii expectabam: eúmque ante Calend. Ian. Brunduſium venturum arbitror. qui cùm venerit, quæ primùm nauigandi nobis facultas data erit, ea vtemur. Vale.

M. T. C. PROCOS. APPIO PVLCHRO IMP. S. P. D.

PRIDIE Non. Iun. cùm eſſem Brūduſii, literas tuas accepi: quibus erat ſcriptum, 7
te L. Clodio mandaſſe, quæ illum mecum loqui velles. Eum ſanè expectabam: vt ea quæ à te afferret, quamprimum cognoſcerem. Meum ſtudium erga te, & officiū tametſi multis iam rebus ſpero tibi eſſe cognitum, tamen in iis maximè declarabo, quibus plurimùm ſignificare potuero, tuam mihi exiſtimationē & dignitatem chariſſimam eſſe. Mihi & Q. Fabius Virgilianus, & C. Flaccus L. F. & diligentiſſimè M. Octauius Cn. F. demonſtrauit, me à te plurimi fieri: quod egomet multis argumentis iam antea iudicaram, maximéque illo libro augurali, quem ad me amantiſſimè ſcriptum ſuauiſſimum miſiſti. Mea in te omnia ſumma neceſſitudinis officia conſtabunt. nam cùm te ipſum, ex quo tempore tu me diligere cœpiſti, quotidie pluris feci: tum acceſſerunt etiam coniunctiones neceſſariorum tuorum. duos enim duârum ætatum plurimi facio, Cn. Pompeium filiæ tuæ ſocerum, & M. Brutum generum tuum. Collegii quoque 8
coniunctio præſertim tam honorificè à te approbata, non mediocre vinculum mihi quidem attuliſſe videtur ad voluntates noſtras copulandas. Sed ſi Clodium conuenero, ex illius ſermone ad te ſcribam plura: & ipſe operam dabo, vt te quamprimum videam. Quòd ſcribis, manendi tibi cauſam eam fuiſſe, vt me conuenires: id mihi, ne mentiar, gratum eſt. Vale.

M. T. CICERO PROCOS. APPIO PVLCHRO IMP. S. P. D.

TRALLEIS veni ad VI. Cal. Sext. ibi mihi præſto fuit L. Lucilius cum literis, mandatíſque tuis: quo quidem homine neminem potuiſti nec mihi amiciorem, nec (vt arbitror) ad ea cognoſcenda quæ ſcire volebam, aptiorem, prudẽtioréue mittere. Ego
autem & tuas literas legi libenter, & audiui Lucilium diligenter. Nunc quoniam & tu 9
ita ſentis (ſcribis enim quæ de noſtris officiis ego ad te ſcripſerim, etſi ea iucunda fuerunt, tamen quoniam ex alto repetita ſint, non neceſſaria te putaſſe) & re vera, confirmata amicitia, & perſpecta fide, commemoratio officiorum ſuperuacanea eſt: eam partem orationis prætermittam: tibi tamen agam, vt debeo, gratias. animaduerti enim & didici ex tuis literis, te omnibus in rebus habuiſſe rationem, vt mihi conſuleres, reſtitueréſque, & præparares quodammodo omnia, quo mea ratio facilior & ſolutior eſſe poſſet. Hoc tuum officium cùm mihi gratiſſimum eſſe dicam: ſequitur illud, vt te exiſtimare velim, mihi magnæ curæ fore, atque eſſe iam, primùm vt ipſe tu, tuíque omnes, deinde etiā vt reliqui ſcire poſſint me tibi eſſe amiciſſimum. Quod quibus adhuc non ſatis eſt perſpectum, ii mihi nolle magis hoc animo nos eſſe, quàm non intel
ligere videntur. ſed profectò intelligent: neque enim obſcuris perſonis, nec paruis in 10

causis res agetur.sed hoc fieri melius quàm dici aut scribi volo. Quòd itinerũ meo-
rum ratio te nonnullam in dubitationem videtur adducere, visurúsne me sis in pro-
uincia:ea res sic habet. Brundusii cùm loquerer cum Phania liberto tuo, veni in eum
sermonem, vt dicerem me libẽter ad eam partem prouinciæ primùm esse venturum,
quò te maximè velle arbitrarer. Tũc mihi ille dixit classe te velle decedere: perfore ac-
commodatum tibi,si ad Sidam,maritimam partem prouinciæ, nauibus accessissem.
Dixi me esse facturum : itáque fecissem,nisi mihi L. Clodius noster Corcyræ dixisset,
minimè id esse faciendum:te Laodiceæ fore ad meum aduentum.Erat id mihi multò
breuius,multóque commodius,cùm præsertim te ita malle arbitrarer.tua ratio postea
est commutata. Nunc quid fieri possit,tu facillimè statues.ego tibi meum consilium
11 exponam.Pridie Cal.Sext.puto me Laodiceæ fore: vbi perpaucos dies, dum pecunia
accipitur, quæ mihi ex publica permutatione debetur, cõmorabor. Deinde iter faciã
ad exercitum,vt circiter Id.Sext.putem me ad Iconium fore.Sed siquid nunc me fal-
lit in scribendo(procul enim aberã ab re ipsa,& locis)simul ac progredi cœpero,quàm
celerrimis potero, & quàm creberrimis literis faciam, vt tibi nota sit omnis ratio die-
rum atque itinerũ meorum. Oneris tibi imponere nec audeo quicquam, nec debeo.
sed quod tuo commodo fieri possit,vtriusque nostrum magni interest, prius vt te con
ueniam, quàm decedas.Quam facultatem siquis casus eripuerit, mea tamen in te o-
mnia officia constabunt, non secus, ac si te vidissem. Tibi de nostris rebus nihil sum
antè mandaturus per literas, quàm desperaro coràm me tecum agere posse. Quòd
12 te à Scæuola petiisse dicis,vt dum tu abesses ante aduentum meum,prouinciæ præes-
set:eum ego Ephesi vidi,fuítque mecum familiariter triduum illud, quod ego Ephesi
commoratus sum:nec ex eo quicquam audiui,quod sibi à te mandatum diceret. Sa-
nè vellem potuisset obsequi voluntati tuæ:non enim arbitror noluisse. Vale.

M. T. CICERO PROCOS. APPIO PVLCHRO IMP. S. P. D.

QVVM meum factum cum tuo cõparo: etsi non magis mihi faueo in nostra ami-
citia tuenda quàm tibi, tamen multò magis meo facto delector, quàm tuo. ego enim
Brundusii quæsiui ex Phania, cuius mihi videbar & fidelitatem erga te perspexisse, &
nosse locum, quem apud te is teneret, quam in partem prouinciæ maximè putaret te
velle vt in succedendo primùm venirẽ. Cùm ille mihi respondisset, nihil me tibi gra-
tius facere posse, quàm si ad Sidam nauigassem: etsi minus dignitatis habebat ille ad-
uentus, & ad multas res mihi minus erat aptus,tamen me ita dixi esse facturum. Idem
13 ego cùm L. Clodium Corcyræ conuenissem, hominem ita tibi coniunctum, vt mihi
cum illo quum loquerer, tecum loqui viderer: dixi ei me ita facturum esse, vt in eam
partem,quam Phania rogasset, primùm venirem. Tunc mihi ille cùm gratias egisset,
magnopere à me petiuit,vt Laodiceam protinus irem:te in prima prouincia velle esse,
vt quamprimum decederes:quin,nisi ego successor essem,quem tu cuperes videre, te
antea quàm tibi successum esset, decessurum fuisse. Quod quidem erat consenta-
neum cum iis literis, quas ego Romæ acceperam: ex quibus perspexisse mihi videbar,
quàm festinares decedere.Respondi Clodio me ita esse facturum,ac multò quidem li-
bentius,quàm si illud esset faciendum quod promiseram Phaniæ.Itaque & consilium
mutaui, & ad te statim mea manu scriptas literas misi: quas quidem ex tuis literis in-
14 tellexi satis maturè ad te esse perlatas. Hoc ego meo facto valde delector : nihil enim
potuit fieri amantius.considera nunc vicissim tuum.Non modò ibi non fuisti,vbi me
quamprimum videre posses: sed eò discessisti, quò ego te ne persequi quidem possem
triginta diebus,qui tibi ad decedendum lege(vt opinor) Cornelia constituti essent: vt
tuum factum illis,qui,quo animo inter nos simus,ignorant,alieni hominis (vt leuissi-
mè dicam) & fugientis congressum: meum verò coniunctissimi & amicissimi esse vi-
deatur.Ac mihi tamẽ antè quàm in prouinciam venirem,redditæ sunt à te literæ: qui-
bus etsi te Tarsum proficisci demonstrabas, tamen mihi non dubiam spem mei con-

ueniēdi afferebas:cùm interea credo equidem maleuoli homines(latè enim patet hoc virium, & eſt in multis) ſed tamen probabilem materiem nacti ſermonis, ignari meæ conſtantiæ, conabantur alienare à te voluntatem meam:qui te forum Tarſi agere,ſtatuere multa,decernere,iudicare dicerent,cùm poſſes iam ſuſpicari,tibi eſſe ſucceſſum: 15
quæ ne ab iis quidem fieri ſolerent,qui breui tempore ſibi ſucceſſum iri putarent.Horum ego ſermone non mouebar: quinetiã(credas mihi velim) ſiquid tu ageres, leuari me putabam moleſtia:& ex annua prouincia,quæ mihi longa videretur,propè iam vndecim menſium prouinciam factam eſſe gaudebam, ſi abſenti mihi vnius menſis labor detractus eſſet.Illud (verè dicam) me mouet in tãta militum paucitate abeſſe treis cohortes,quæ ſint pleniſſimæ:nec me ſcire vbi ſint. Moleſtiſſimè autem fero,quòd te vbi viſurus ſim,neſcio:eóque ad te tardius ſcripſi,quòd quotidie te ipſum expectabam: cùm interea ne literas quidem vllas accepi,quæ me docerent quid ageres,aut vbi te viſurus eſſem. Itaque virum fortem, mihíque in primis probatum Antoniũ præfectum euocatorum miſi ad te,cui(ſi tibi videretur) cohortes traderes:vt dum tempus anni eſſet idoneum,aliquid negotii gerere poſſem.in quo tuo conſilio vt me ſperarē eſſe vſu- 16
rum,& amicitia noſtra,& literæ tuæ fecerant:quod ego ne nunc quidem deſpero. Sed planè quando,aut vbi te viſurus ſim,niſi ad me ſcripſeris,ne ſuſpicari quidem poſſum. Ego vt me tibi amiciſſimum eſſe & æqui & iniqui intelligãt,curabo.De tuo in me animo iniquis ſecus exiſtimandi videris nonnihil loci dediſſe: id ſi correxeris, mihi valde gratum erit. Et vt habere rationem poſſis, quo loco me ſalua lege Cornelia cõuenias: ego in prouinciam veni prid. Calend. Sext. iter in Siliciam facio per Cappadociam. Caſtra moui ab Iconio prid.Cal.Sext. Nũc tu & ex diebus, & ex ratione itineris,ſi putabis me eſſe conueniendum, conſtitues quo loco id commodiſſimè fieri poſſit, & quo die. Vale.

M. T. CICERO PROCOS. S. D. APPIO PVLCHRO.

PLVRIBVS verbis ad te ſcribam,cùm plus otii nactus ero. Hæc ſcripſi ſubitò,cùm 17
Bruti pueri Laodiceæ me conueniſſent,& ſe Romam properare dixiſſent. Itaque nullas iis, præterquàm ad te & ad Brutum dedi literas. Legati Appiani mihi volumen à te plenum querelæ iniquiſſimæ reddiderunt, quòd eorum ædificationem literis meis impediſſem.Eadem epiſtola petebas,vt eos quamprimum,ne in hyemem inciderent, ad facultatem ædificandi liberarem:& ſimul peracutè querebare,quòd eos tributa exigere vetarē prius,quàm ego re cognita permiſiſſem:genus enim quoddam fuiſſe impediendi,cùm ego cognoſcere non poſſem, niſi cùm ad hyemem me ex Cilicia recepiſſem. Ad omnia accipe,& cognoſce æquitatem expoſtulationis tuæ. Primùm cùm ad me aditum eſſet ab iis,qui dicerent à ſe intolerabilia tributa exigi: quid habuit iniquitatis,me ſcribere,ne facerent antè quàm ego rem, cauſámque cognoſcerem? non poteram,credo,ante hyemem: ſic enim ſcribis. quaſi verò ad cognoſcendum ego ad illos, 18
non illi ad me venire debuerint.tam longè,inquis?quid?cùm dabas iis literas, per quas mecum agebas, ne eos impedirem, quo minus ante hyemem ædificarent, non eos ad me venturos arbitrabare? tametſi id quidem fecerunt ridiculè. quas enim literas afferebant,vt opus æſtate facere poſſent,eas mihi poſt brumam reddiderunt. Sed ſcito,& multò plureis eſſe,qui de tributis recuſent,quàm qui exigi velint: & me tamen, quod te velle exiſtimem,eſſe facturum.De Appianis hactenus. A Pauſania,Lentuli liberto,accenſo meo,audiui cùm diceret,te ſecum eſſe queſtum, quòd tibi obuiam nõ prodiſſem. ſcilicet contempſi te: nec poteſt fieri me quicquã ſuperbius. Cùm puer tuus ad me ſecunda ferè vigilia veniſſet, íſque te ante lucem Iconium mihi venturum nuntiaſſet, incertúmque vtra via, cùm eſſent duæ: altera Varronem tuũ familiariſſimum, altera Q.Leptam præfectum fabrûm meũ tibi obuiam miſi: mandaui vtrique eorum 19
vt antè ad me excurrerent, vt tibi obuiam prodire poſſem. Currens Lepta venit, mihíque nuntiauit,te iam caſtra prætergreſſum eſſe: cõfeſtim Iconium veni. Cætera iam

tibi nota sunt. An ego tibi obuiam non prodirem? primùm Appio Claudio? deinde imperatori? deinde more maiorum? deinde, quod caput est, amico? præsertim cùm in isto genere multò etiam ambitiosius facere soleam, quàm honos meus & dignitas postulet. sed hæc hactenus. Illud idem Pausania dicebat te dixisse: Quid? Appius Lentulo, Lentulus Appio processit obuiam, Cicero Appio noluit? Quæso, etiámne tu has ineptias homo (mea sententia) summa prudentia, multa etiam doctrina, plurimo rerum vsu: addo vrbanitatem quæ est virtus, vt Stoici rectissimè putant, vllam Appietatē, aut
10 Lentulitatem valere apud me plus, quàm ornamenta virtutis existimas? cùm ea consecutus nōdum eram, quæ sunt hominum opinionibus amplissima, tamen ista vestra nomina nunquam sum admiratus: viros eos, qui ea vobis reliquissent, magnos arbitrabar. Postea verò quàm ita & accepi & gessi maxima imperia, vt mihi nihil neque ad honorem, neque ad gloriam acquirendum putarem: superiorem quidem nunquam, sed parem vobis me speraui esse factum. Nec mehercule aliter vidi existimare vel Cn. Pōpeium, quem omnibus qui vnquam fuerunt: vel P. Lentulum, quem mihi ipsi antepono. tu si aliter existimas, nihil errabis, si paulò diligentius (vt quid sit ἐξοχὴ, quid sit εὐγένεια, intelligas) Athenodorus Sandonis filius quid de his rebus dicat, attenderis. Sed vt ad rem redeam, me tibi non amicum modò, verùm etiam amicissimum existimes
11 velim: profectò omnibus meis officiis efficiam, vt ita esse verè possis iudicare. tu autem si id agis, vt minus mea causa, dum ego absum, debere videaris, quàm ego tua laborarim, libero te ista cura. πὰρ δ᾽ ἐμοί γε καὶ ἄλλοι, οἵ κέ με τιμήσουσι, μάλιστα δὲ μητίετα Ζεύς. Si autē natura es φιλαίτιος, illud non perficies, quo minus tua causa velim: hoc assequere, vt quā in partem accipias, minus laborem. Hæc ad te scripsi liberius, fretus conscientia officii mei, beneuolentiǽque, quam à me certo iudicio susceptam, quoad tu voles, conseruabo. Vale.

M. T. CICERO PROCOS. S. D. APPIO PVLCHRO.

ETSI quantum ex literis tuis intelligere potui, videbam te hanc epistolam, cùm ad Vrbem esses, esse lecturum, refrigerato iam leuissimo sermone hominum prouincia-
12 lium, tamen cùm tu tam multis verbis ad me de improborum oratione scripsisses, faciendum mihi putaui, vt tuis literis breui responderem. Sed prima duo capita epistolæ tuæ tacita mihi quodammodo relinquenda sunt: nihil enim habent quod aut definitum sit, aut certum: nisi me vultu & taciturnitate significasse tibi non esse amicum, ídque pro tribunali, cùm aliquid ageretur, & nonnullis in conuiuiis intelligi potuisse. Hoc totum nihil esse, possum intelligere: sed cùm sit nihil, nec quid dicatur quidem intelligo. Illud quidem scio, meos multos & illustreis, & ex superiore, & ex æquo loco sermones habitos cum tua summa laude, & cū magna significatione nostræ familiaritatis, ad te verè potuisse deferri. Nā quod ad legatos attinet, quid à me fieri potuit aut elegantius, aut iustius, quàm vt sumptus egētissimarum ciuitatum minuerem sine
13 vlla imminutione dignitatis tuæ, præsertim ipsis ciuitatibus postulátibus? nā mihi totum genus legationum tuo nomine proficiscentium notum non erat. Apameæ cùm essem, multarum ciuitatum principes ad me detulerunt, sumptus decerni legatis nimis magnos, cùm soluendo ciuitates non essent. Hîc ego multa simul cogitaui: primùm, te hominem non solùm sapientem, verùm etiam (vt nunc loquimur) vrbanum, non arbitrabar genere isto legationum delectari: ídque me arbitror Synnadis pro tribunali multis verbis disputauisse: primùm Appium Claudium Senatui, populóque R. non Myndensium testimonio (de ea enim ciuitate mentio facta est) sed sua sponte esse laudatum: deinde me ista vidisse multis accidere, vt eorum causa legationes Romam venirent, sed his legationibus non meminisse vllum tempus laudandi, aut locum dari: studia mihi eorum placere, quòd in te bene merito grati essent, consilium totum videri
14 minimè necessarium: si autem vellent declarare in eo officium suum, laudaturum me, siquis suo sumptu functus esset officio: concessurum, si legitimo: nō permis-

surum, si infinito. Quid enim reprehẽdi potest? nisi quod addis, visum esse quibusdam
edictum meum quasi consultò ad istas legationes impediendas esse accommodatum.
Iam non tam mihi videntur iniuriam facere ii qui hæc disputant, quàm si cuius aures
ad hanc disputationem patent. Romæ composui edictum. nihil addidi, nisi quod pu-
blicani me rogarunt, cùm Samum ad me venissent, vt de tuo edicto totidem verbis
transferrem in meum. Diligentissimè scriptum caput est, quod pertinet ad minuen-
dos sumptus ciuitatum: quo in capite sunt quædam noua salutaria ciuitatibus, quibus
ego magnopere delector. Hoc verò, ex quo suspicio nata est, me exquisiuisse aliquid, in
quo te offenderem, tralatitium est. neque enim eram tam desipiens, vt priuatæ rei cau-
sa legari putarem, qui & tibi non priuato, & pro re non priuata sua, sed publica, non in 15
priuato, sed in publico orbis terræ consilio, id est in Senatu vt gratias agerent, mitteban
tur. neque cùm edixi, nequis iniussu meo proficisceretur, exclusi eos, qui me in castra, &
qui trans Taurum persequi non possent: nam id est maximè in tuis literis ridendum.
Quid enim erat, quod me persequerẽtur in castra, Taurúmue transirent? cùm ego Lao-
dicea vsque ad Iconium iter ita fecerim, vt me omnium illarum diœcesium, quæ cis
Taurum sunt, omniúmque earum ciuitatum Magistratus, legationésque cõuenirent.
Nisi fortè postea cœperũt legare, quàm ego Taurum transgressus sum: quod certè non
ita est. cùm enim Laodiceæ, cùm Apameæ, cùm Synnadis, cùm Philomeli, cùm Iconii
essem, quibus in oppidis omnibus commoratus sum, omnes iam istius generis lega-
tiones erant cõstitutæ. Atque hoc tamen te scire volo, me de isto sumptu legationum
aut minuendo, aut remittẽdo decreuisse nihil, nisi quod principes ciuitatum à me po- 16
stulassent, ne in vẽditionem tributorum, & illam acerbissimam exactionem, quam tu
non ignoras, capitum atque hostiorum inducerẽtur sumptus minimè necessarii. Ego
autem cùm hoc suscepissem, non solùm iustitia, sed etiam misericordia adductus, vt le
uarem miseriis perditas ciuitates, & perditas maximè per Magistratus suos: non potui
in illo sumptu non necessario negligens esse. Tu cùm istiusmodi sermones ad te delati
de me sunt, non debuisti credere. si autem eo genere delectaris, vt quæ tibi in mentem
veniant, aliis attribuas: genus sermonis inducis in amicitiam minimè liberale. ego, si
in prouincia de tua fama detrahere vnquam cogitassem, non ad generum tuum Len-
tulum, neque ad libertum tuum Brundusii, neque ad præfectũ fabrũm Corcyræ, quem
in locũ me venire velles, retulissem. Quare potes, doctissimis hominibus authoribus, 17
quorum sunt de amicitia gerenda præclarissimè scripti libri, genus hoc totum oratio-
nis tollere. DISPVTABANT: ego contrà disserebam. Dicebant: ego negabã. An mihi
de te nihil esse dictum vnquam putas? ne hoc quidem, quod cùm me Laodiceam veni-
re voluisses, Taurum ipse transisti? quòd iisdem diebus meus conuentus erat Apameæ,
Synnadis, Philomeli, tuus Tarsi? non dicam plura, ne in quo te obiurgem, id ipsum vi
dear imitari. Illud dicam, vt sentio: si ista, quæ alios loqui dicis, ipse sentis, tua summa
culpa est: sin alii tecum hæc loquuntur, tua tamen, quòd audis, culpa nõnulla est. Mea
ratio in tota amicitia nostra constans & grauis reperietur. Quòd siquis me astutiorem
fingit, quid potest esse callidius, quàm cùm te absentem semper defenderim, cùm præ-
sertim mihi vsu venturum non arbitrarer, vt ego quoque absens à te defendendus es- 18
sem, nunc committere, vt tu iure optimo me absentẽ deserere posses? Vnum genus ex-
cipio sermonis, in quo persæpe aliquid dicitur, quod te putem nolle dici: si aut legato-
rum tuorum cuipiam, aut præfectorum, aut Tribunorum mil. malè dicitur: quod ta-
men ipsum non mehercule adhuc accidit me audiente, vt aut grauius diceretur, aut in
plures, quàm mecum Corcyræ Clodius est locutus, cùm in eo genere maximè quere-
retur, te aliorum improbitate minus felicem fuisse. Hos ego sermones, quòd & multi
sunt, & tuam existimationem, vt ego sentio, non offendunt, lacessiui nũquam, sed non
valde repressi. Siquis est, qui neminem bona fide in gratiam putet redire posse, non no
stram is perfidiam coarguit, sed indicat suam: simúlque non de me is peius, quàm de te

existimat. Sin autem quem mea instituta in prouincia non delectant: & quadam dis-
similitudine institutorum meorum, ac tuorum lædi se putat, cùm vterque nostrũ re-
19 ctè fecerit, sed non idem vterque secutus sit: hunc ego amicum habere non curo. Li-
beralitas tua, vt hominis nobilissimi, latius in prouincia patuit: nostra si angustior, & si
de tua prolixa beneficáque natura limauit aliquid posterior annus, propter quandam
tristitiam temporum, non debent mirari homines, cùm & natura semper ad largien-
dum ex alieno fuerim restrictior, & temporibus, quibus alii mouentur, iisdem ego mo
uear, me esse acerbum sibi, vt sim dulcis mihi. De rebus vrbanis quòd me certio-
rem fecisti, cùm per se mihi gratum fuit: tum quòd significasti tibi omnia mea manda-
ta curæ fore. in quibus vnum illud te præcipuè rogo, vt cures nequid mihi ad hoc ne-
gotii aut oneris accedat, aut temporis: Hortensiúmque nostrum collegam, & familia-
rem roges, vt si vnquam mea causa quicquam aut sensit, aut fecit, de hac quoque sen-
20 tentia bima decedat, qua mihi nihil potest esse inimicius. De nostris rebus quod scire
vis, Tarso Non. Oct. Amanum versus profecti sumus. Hæc scripsi postridie eius diei,
cùm castra haberem in agro Mopsuhestiæ. si quid egero, scribam ad te: neque domum
vnquam ad meos literas mittam, quin adiungam eas, quas tibi reddi velim. De Par-
this quod quæris, fuisse nullos puto. Arabes qui fuerunt, admixto Parthico ornatu, di-
cũtur omnes reuertisse. hostem esse in Syria negant vllum. Tu velim ad me quam-
sæpissimè & de tuis rebus scribas, & de meis, & de omni Reipub. statu, de quo sum so-
licitus eò magis, quòd ex tuis literis cognoui Pompeium nostrum in Hispaniam
iturum. Vale.

M. T. CICERO IMP. APPIO PVLCHRO S. P. D.

VIX tandem legi literas dignas Appio Clodio, plenas humanitatis, officii, diligen-
31 tiæ. Aspectus videlicet Vrbis tibi tuam pristinam vrbanitatem reddidit. Nam quas ex
itinere antè, quàm ex Asia egressus es, ad me literas misisti, vnas de legatis à me prohi-
bitis proficisci, alteras de Apameorum ædificatione impedita, legi perinuitus. Itaque
conscientia meæ constantis erga te voluntatis rescripsi tibi subiratus. iis verò literis le-
ctis, quas Philotimo liberto meo dedisti, cognoui, intellexíque in prouincia multos fu
isse, qui nos, quo animo inter nos sumus, esse nolent. Ad Vrbem verò vt accesseris, vel
potius vt primùm tuos videris, cognosse te ex iis, qua in te absentem fide, qua in omni-
bus officiis tuendis erga te obseruantia & constantia fuissem. Itaque quanti illud me
æstimare putas, quod est in tuis literis scriptum? si quid acciderit, quod ad meam digni-
tatem pertineat, etsi vix fieri possit, tamen te parem mihi gratiam relaturum. Tu verò
facilè facies: NIHIL est enim, quod studio & beneuolentia, vel amore potius effici non
32 possit. Ego, etsi & ipse ita iudicabam, & fiebam crebrò à meis per literas certior: tamen
maximam lætitiam cepi ex tuis literis de spe minimè dubia, & planè explorata trium-
phi tui: neque verò ob eam causam, quò ipse facilius consequerer (nam id quidem Eπι-
κούρειον est) sed mehercule, quòd tua dignitas atque amplitudo mihi est ipsa chara per se.
Quare quoniam plureis tu habes, quàm cæteri, quos scias in hanc prouinciam profi-
cisci, quòd te adeunt ferè omnes, si quid velis: gratissimum mihi feceris, si ad me, simul
atque adeptus eris, quod & tu confidis, & ego opto, literas miseris. Longi subsellii (vt no
ster Pompeius appellat) iudicatio, & mora si quem tibi item vnum, alterúmue diem
abstulerit (quid enim potest amplius?) tua tamen dignitas suum locum obtinebit. Sed
si me diligis, si à me diligi vis, ad me literas, vt quamprimùm lætitia afficiar, mittito.
33 Et velim, reliquum quod est promissi ac muneris tui, mihi persoluas. Cùm ipsam co-
gnitionem iuris auguralis cõsequi cupio: tum mehercule tuis incredibiliter studiis er-
ga me, muneribúsque delector. Quòd autem à me tale quiddam desideras: sanè mihi
considerandum est, quonam te remunerer potissimùm genere. nam profectò non est
meum, qui in scribendo (vt soles admirari) tantum industriæ ponam, committere, vt
in scribendo negligẽs fuisse videar: præsertim cùm id nõmodò negligentis, sed etiam

ingrati animi crimen futurum ſit. verùm hæc videbimus. Illud quod polliceris, ve-
lim pro tua fide, diligentiáque, & pro noſtra non inſtituta, ſed iam inueterata amici-
tia, cures, énitare, vt ſupplicatio nobis quamhonorificentiſſimè quamprimùm decer-
natur. Omnino ſeriùs miſi literas, quàm vellem. in quo cùm difficultas nauigandi fuit
odioſa, tum in ipſum diſceſſum Senatus incidiſſe credo meas literas. Sed id feci addu- 34
ctus authoritate & conſilio tuo: idque à me rectè factum puto: quòd non ſtatim, vt im-
perator appellatus ſim, ſed aliis rebus additis, æſtiuíſque confectis, literas miſerim. Hæc
igitur tibi erunt curæ, quemadmodum oſtendis: méque totum, & mea, & meos com-
mendatos habebis. Vale.

M. T. CICERO IMP. APPIO PVLCHRO S. P. D.

QVVM EST ad nos allatum de temeritate eorum, qui tibi negotium faceſſerēt, etſi
grauiter primo nuntio commotus ſum, quòd nihil tam præter opinionem meam ac-
cidere potuit: tamen vt me collegi, cætera mihi facillima videbãtur, quòd & in te ipſo
maximam ſpem, & in tuis magnam habebam: multáque mihi veniebant in mentem,
quamobrem iſtum laborem tibi etiam honori putarem fore. Illud planè moleſtè tuli,
quòd certiſſimum & iuſtiſſimum triumphum hoc inuidorum conſilio eſſe tibi ere-
ptum videbam. Quod tu ſi tanti facies, quanti ego ſemper iudicaui faciundum eſſe, fa 35
cies ſapiēter, & ages victor ex inimicorum dolore triumphum iuſtiſſimum. ego enim
planè video fore neruis opus, ſapientiáque tua, vehementer vt inimicos tuos pœniteat
intemperantiæ ſuæ. De me tibi ſic conteſtans omnes deos, promitto atque confirno,
me pro tua dignitate (malo enim dicere, quàm pro ſalute) in hac prouincia, cui tu præ-
fuiſti, rogando, deprecatoris: laborando, propinqui: authoritate, chari hominis (vt ſpe-
ro) apud ciuitates: grauitate, imperatoris ſuſcepturum officia atque parteis. Omnia vo
lo à me & poſtules & expectes. vincã meis officiis cogitationes tuas. Q. Seruilius per-
breueis à te mihi literas reddidit, quæ mihi tamen nimis longæ viſæ ſunt: iniuriã enim
mihi fieri putabam, cùm rogabar. Nollem accidiſſet tempus, in quo perſpicere poſſes,
quanti ego te, quanti Pompeium (quem vnum ex omnibus facio, vt debeo, plurimi) 36
quanti Brutum facerem: quanquam in conſuetudine quotidiana perſpexiſſes, ſicuti
perſpicies. ſed quoniam accidit, ſiquid à me prætermiſſum fuerit, commiſſum facinus,
& admiſſum dedecus confitebor. Pontinus, qui à te tractatus eſt præſtanti ac ſingu-
lari fide, cuius tui beneficii ſum ego teſtis, præſtat tibi memoriam beneuolentiámque,
quam debet. qui, cùm maximis rebus ſuis coactus à me inuitiſſimo deceſſiſſet, tamen
vt vidit tua intereſſe, conſcendens iã nauem Epheſo Laodiceam reuertit. Talia cùm te
ſtudia videam habiturũ eſſe innumerabilia, planè dubitare non poſſum, quin tibi am-
plitudini iſta ſolicitudo futura ſit. Si verò effeceris, vt Cenſor creeris, & ſi ita geſſeris Cē
ſuram, vt & debes, & potes: nõ tibi ſolùm, ſed tuis omnibus video in perpetuum ſum-
mo te præſidio futurum. Illud pugna, & enitere nequid nobis temporis prorogetur:
vt cùm hîc tibi ſatiſfecerimus, iſtic quoque noſtram in te beneuolentiam nauare poſ- 37
ſimus. Quæ de hominum atque ordinum omnium erga te ſtudiis ſcribis ad me, mi-
nimè mihi miranda, & maximè iucunda acciderunt: eadémque ad me perſcripta ſunt
à familiaribus meis. Itaque capio magnam voluptatem, cùm tibi, cuius mihi amicitia
non ſolùm ampla, ſed etiam iucunda eſt, ea tribui, quæ debeãtur: tum verò etiamnum
remanere in ciuitate noſtra ſtudia propè omnium conſenſu erga fortes & induſtrios
viros: quæ mihi ipſi vna ſemper tributa merces eſt laborum & vigiliarum mearum.
Illud verò mihi permirum accidit, tantam temeritatem fuiſſe in eo adoleſcente, cu-
ius ego ſalutem duobus capitis iudiciis ſumma contētione defendi: vt tuis inimicitiis
ſuſcipiendis obliuiſceretur patroni omnium fortunarum ac rationum ſuarum: præ-
ſertim cùm tu omnibus vel ornamentis, vel præſidiis redundares, illi (vt leuiſſimè di-
cam) multa deeſſent. cuius ſermo ſtultus & puerilis erat iam antea ad me à M. Cælio fa 38
miliari noſtro perſcriptus: de quo item ſermone multa ſcripta ſunt abs te. Ego autem

citius cum eo qui tuas inimicitias suscepisset, veterem coniunctionem diremissem, quàm nouam conciliassem. neque enim de meo erga te studio dubitare debes: neque id est obscurum cuiquam in prouincia, nec Romæ fuit. Sed tamen significatur in tuis literis suspicio quædam & dubitatio tua, de qua alienum tempus est mihi tecum expostulandi, purgandi autem mei necessarium. Vbi enim ego cuiquam legationi fui impedimento, quo minus Romam ad laudem tuam mitteretur? aut in quo potui, si te palàm odissem, minus quod tibi obesset, facere? si clàm, magis apertè inimicus esse? Quòd si essem ea perfidia, qua sunt ii qui in nos hæc conferunt: tamen ea stultitia certè
39 non fuissem, vt aut in obscuro odio apertas inimicitias: aut in quo tibi nihil nocerem, summam ostenderem voluntatem nocẽdi. Ad me adire quosdam memini, qui dicerent, nimis magnos sumptus legatis decerni, quibus ego non tam imperaui, quàm censui, sumptus legatis quammaximè ad legem Corneliam decernẽdos. Atque in eo ipso me non perseuerasse, testes sunt rationes ciuitatum: in quibus quãtum quæque voluit, legatis tuis datum induxit. Te autem quibus mendaciis homines leuissimi onerarunt? non modò sublatos sumptus, sed etiam à procuratoribus eorũ qui iam profecti essent, repetitos & ablatos: eámque causam multis omnino non eundi fuisse. Quererer tecũ, atque expostularem, nisi (vt suprà scripsi) purgare me tibi hoc tuo tempore, quàm accusare te mallem, ídque putarem esse rectius. Itaque nihil de te, quòd credideris de me: quamobrem non debueris credere, pauca dicam. nam si me virum bonum, si dignum
40 iis studiis, eáque doctrina, cui me à pueritia dedi, si satis magni animi, non minimi consilii in maximis rebus perspectum habes: nihil in me non modò perfidiosum & insidiosum & fallax in amicitia, sed ne humile quidem aut ieiunum debes agnoscere. sin autem me astutum & occultum lubet fingere: quid est quod minus cadere in eiusmodi naturam possit, quàm aut florentissimi hominis aspernari beneuolentiam: aut eius existimationem oppugnare in prouincia, cuius laudem domi defenderis: aut in ea re animum ostendere inimicum, in qua nihil obsis: aut id eligere ad perfidiam, quod ad indicandum odium apertissimum sit, ad nocendum leuissimum? Quid erat autem, cur ego in te tam implacabilis essem, cùm te ex fratre meo ne tunc quidem, cùm tibi propè necesse esset eas agere parteis, inimicum mihi fuisse cognouissem? Cùm verò reditum nostrum in gratiam vterque expetisset: quid in Consulatu tuo frustrà mecum egisti, quod me aut facere, aut sentire voluisses? Quid mihi mandasti, cùm
41 te Puteolis prosequerer, in quo non expectationem tuam diligentia mea vicerim? Quòd si id est maximè astuti, omnia ad suam vtilitatem referre: quid mihi tandem erat vtilius, quid commodis meis aptius, quàm hominis nobilissimi atque honoratissimi coniunctio, cuius opes, ingenium, liberi, affines, propinqui mihi magno vel ornamento, vel præsidio esse possent? Quæ tamen ego omnia in expetenda amicitia tua, non astutia quadam, sed aliqua potius sapientia secutus sum. Quid illa vincula, quibus quidem libentissimè astringor, quanta sunt? studiorum similitudo, suauitas consuetudinis, delectatio vitæ atque victus, sermonis societas, literæ interiores. atque hæc domestica. Quid illa tandem popularia? reditus illustris in gratiam, in quo ne per imprudentiam quidem errari potest sine suspicione perfidiæ: amplissimi sacerdotii collegium, in quo non modò amicitiam violari apud maiores nostros fas non e-
42 rat, sed ne cooptari quidem sacerdotem licebat, qui cuiquam ex collegio esset inimicus. Quæ vt omittam tam multa atque tanta: quis vnquam tanti quenquam fecit, aut facere potuit, aut debuit, quanti ego Cn. Pompeium socerum filiæ tuæ? Etenim si merita valent, patriam, liberos, salutem, dignitatem, memet ipsum mihi per illum restitutum puto: si consuetudinis iucunditas: quæ fuit vnquam amicitia consularium in nostra ciuitate coniunctior? si vlla amoris atque officii signa: quid mihi ille non commisit? quid non mecum communicauit? quid de se in Senatu cùm ipse abesset, per quenquam agi maluit? quibus ille me rebus non ornatissimum

voluit amplissimè? qua denique ille facilitate, qua humanitate tulit contentionem meam pro Milone, aduersantem interdum actionibus suis? quo studio prouidit, nequa me illius temporis inuidia attingeret, cùm me consilio, cùm authoritate, cùm armis denique texit suis? 43 quibus quidem temporibus hæc in eo grauitas, hæc animi altitudo fuit, nō modò vt Phrygi alicui, aut Lycaoni, quod tu in legatis fecisti, sed ne summorum quidem hominum maleuolis de me sermonibus crederet. Huius igitur filius cùm sit gener tuus: cúmque præter hanc coniunctionem affinitatis, quàm sit Cn. Pompeio charus, quámque iucundus intelligam: quo tandem animo in te esse debeo? cùm præsertim eas ad me is literas miserit, quibus etiam si tibi, cui sum amicissimus, hostis essem, placarer tamen, totúmque me ad eius viri ita de me meriti voluntatem nutúmque conuerterem. Sed hæc hactenus: pluribus enim etiam fortasse verbis, quàm necesse fuit, scripta sunt. Nunc ea quæ à me perfecta, quǽque instituta sunt cognosce. 44 Atque hæc agimus, & agemus magis pro dignitate, quàm pro periculo tuo: te enim (vt spero) propediem Censorem audiemus: cuius magistratus officia, quæ sunt maximi animi, summíque consilii, tibi diligentius & accuratius, quàm hæc quæ nos de te agimus, cogitanda esse censeo. Vale.

M. T. CICERO IMP. APPIO PVLCHRO (VT SPERO) CES. S. D.

CVM essem in castris ad fluuium Pyramum, redditæ mihi sunt vno tempore à te epistolæ duæ, quas ad me Q. Seruilius Tarso miserat. Earum in altera dies erat adscripta Non. April. in altera, quæ mihi recentior videbatur, dies non erat. Respondebo igitur superiori prius: in qua scribis ad me de absolutione maiestatis. De qua etsi permultùm antè certior factus eram literis, nuntiis, fama denique ipsa (nihil enim fuit clarius: non quò quisquam aliter putasset: sed nihil de insignibus ad laudem viris obscurè nuntiari solet) tamen eadem illa lætiora fecerunt mihi tuæ literæ: non solùm quia planius loquebantur, & vberius, quàm vulgi sermo: sed etiam quia magis tibi videbar gratulari, cùm de te ex te ipso audiebā. 45 Complexus igitur sum cogitatione te absentem: epistolam verò osculatus, etiam ipse mihi gratulatus sum: quæ enim à cuncto populo, à Senatu, à iudicibus ingenio, industriæ, virtuti tribuuntur: quia mihi ipse assentor fortasse, cùm ea esse in me fingo: mihi quoque ipse tribui puto. Nec tam gloriosum exitum tui iudicii extitisse, sed tam prauam inimicorum tuorum mētem fuisse mirabar.

De ambitu verò quid interest, inquies, an de maiestate? Ad rem nihil: alterum enim non attigisti, alteram auxisti. Veruntamen est maiestas (vt Sylla voluit) ne in quenuis impunè declamare liceret. Ambitus verò ita apertam vim habet, vt aut accusetur improbè, aut defendatur. quî enim facta, aut non facta largitio ignorari potest? tuorum autem honorum cursus cui suspectus vnquam fuit? Me miserum, qui non affuerim: 46 quos ego risus excitassem! Sed de maiestatis iudicio duo mihi illa ex tuis literis iucundissima fuerunt: vnum, quòd te ab ipsa Repub. defensum scribis: quæ quidem etiam in summa bonorum & fortium ciuium copia tueri taleis viros deberet: nunc verò eò magis, quòd tanta penuria est in omni vel honoris, vel ætatis gradu, vt tam orba ciuitas taleis tutores complecti debeat: alterum quòd Pompeii & Bruti fidem beneuolentiámque mirificè laudas. Lætor virtute & officio cùm tuorum necessariorū, meorum amicissimorum, tum maximè alterius omnium seculorum & gentium principis, alterius iampridem iuuentutis, celeriter (vt spero) ciuitatis. De mercenariis testibus à suis ciuitatibus notandis, nisi iam aliquid factum est per Flaccum, fiet à me, cùm per Asiam decedam. Nūc ad alteram epistolam venio. Quòd ad me quasi formam com- 47 munium temporum, & totius Reipub. misisti expressam: prudētia literarum tuarum valde est mihi grata. video enim & pericula leuiora quàm timebam, & maiora præsidia: siquidem (vt scribis) omnes vires ciuitatis se ad Pompeii ductum applicauerunt, tuúmque simul promptum animum & alacrem perspexi ad defendendam Rempub.

mirificámque cepi voluptatem ex hac tua diligentia, quòd in ſummis tuis occupatio-
nibus mihi tamen Reipub. ſtatum per te notum eſſe voluiſti. Nam auguraleis libros
ad commune vtriuſque noſtrûm otium ſerua: ego enim à te cùm tua promiſſa per li-
teras flagitabam, ad vrbem te otioſiſſimum eſſe arbitrabar. Nunc tamen vt ipſe polli-
ceris, pro auguralibus libris orationes tuas confectas omneis expectabo. Tullius, cui
mandata ad me dederas, non conuenerat me: nec erat iam quiſquam mecum tuorũ,
48 præter omneis meos, qui ſunt omnes tui. Stomachoſiores meas literas, quas dicas eſ-
ſe, non intelligo. Bis ad te ſcripſi, me purgans diligenter, te leuiter accuſans in eo, quòd
de me citò credidiſſes. Quod genus querelæ mihi quidem videbatur eſſe amici: ſin ti-
bi diſplicet, non vtar eo poſthac. Sed ſi, vt ſcribis, eæ literæ non fuerunt diſertæ, ſcito
meas non fuiſſe: vt enim Ariſtarchus Homeri verſum negat, quem non probat: ſic tu
(libet enim mihi iocari) quod diſertum non erit, ne putaris meum. Vale, & in Cenſura,
ſi iam es Cenſor (vt ſpero) de proauo multùm cogitato tuo.

M. T. CICERO IMP. APPIO PVLCHRO S. D.

GRATVLABOR tibi prius (ita enim rerum ordo poſtulat) deinde ad me conuer-
tar. Ego verò vehementer gratulor de iudicio ambitus: neque id quod nemini du-
bium fuit, abſolutum te eſſe: ſed illud, quòd quo melior ciuis, quo vir clarior, quo for-
49 tior amicus es, quóque plura virtutis & induſtriæ ornamenta in te ſunt, eo mirandũ eſt
magis, nullam ne in tabellæ quidem latebra fuiſſe abſconditam maleuolentiam, quæ
te impugnare auderet: non horum temporum, non horum hominum, atque morum
negotium. nihil iam ſum pridem admiratus magis. De me autem ſuſcipe pauliſper
meas parteis, & eum te eſſe finge, qui ego ſum: ſi facilè inueneris quod dicas, noli igno
ſcere hæſitationi meæ. Ego verò velim mihi, Tulliæq; meæ (ſicut tu amiciſſimè & ſua-
uiſſimè optas) proſperè euenire ea, quæ me inſciente facta ſunt à meis: ſed ita cecidiſſe
vt agerentur eo tẽpore, ſpero omnino cum aliqua felicitate, & opto: veruntamen plus
me in hac ſpe, tua ſapientia & humanitas conſolatur, quàm opportunitas temporis.
Itaque quemadmodum expediam exitum huius inſtitutæ orationis, non reperio: ne-
50 que enim triſtius dicere quicquã debeo ea de re, quam tu ipſe omnibus optimis pro-
ſequeris: neque non me tamen mordet aliquid. in quo vnum nõ vereor, ne tu parum
perſpicias, ea quæ geſta ſunt, ab illis eſſe geſta: quibus ego ita mandaram, vt cùm tam
longè abfuturus eſſem, ad me ne referrent, agerent quod probaſſent. In hoc autẽ mihi
illud occurrit, Quid tu igitur ſi affuiſſes? Rem probaſſem. De tempore, nihil te inuito,
nihil ſine conſilio egiſſem tuo. Vides me ſudare, iandudum laborantem quomodo ea
tuear quæ mihi tuenda ſunt, & te non offendam. Leua me igitur hoc onere: nunquam
enim mihi videor tractaſſe cauſam difficiliorem. Sed tamen ſic habeto: niſi iam tunc
omnia negotia cum ſumma tua dignitate diligentiſſimè confeciſſem: tametſi nihil
videbatur ad meum erga te priſtinum ſtudium addi poſſe, tamen hac mihi affinitate
51 renuntiata, non maiore equidem ſtudio, ſed acrius, apertius, ſignificantius dignitatem
tuam defendiſſem. Decedẽti mihi, & iam imperio annuo terminato, ante diem III.
Non. Sext. cùm ad Sidam naui accederem, & mecum Q. Seruilius eſſet, literæ à meis
ſunt redditæ. Dixi ſtatim Seruilio (etenim videbatur eſſe commotus) vt omnia à me
maiora expectaret. Quid multa? beneuolentior tibi, quàm fui, nihilo ſum factus: dili-
gentior quidem ad declarandam beneuolentiam multò. nam vt vetus noſtra ſimul-
tas antea ſtimulabat me, vt cauerem ne cui ſuſpicionem fictè reconciliatæ gratiæ da-
rem: ſic affinitas noua curam mihi affert cauẽdi, ne quid de ſummo meo erga te amo-
re detractum eſſe videatur. Vale.

M. T. CICERO IMP. APPIO PVLCHRO S. D.

QVASI diuinarem tali in officio fore mihi aliquando expetẽdum ſtudium tuum:
ſic cùm de tuis rebus geſtis agebatur, inſeruiebam honori tuo. Dicam tamẽ verè: plus
52 quàm acceperas, reddidiſti. Quis enim ad me non perſcripſit, te non ſolùm authori-

tate orationis, ſententia tua, quibus ego à tali viro contentus eram: ſed etiã opera, conſilio, domum veniendo, conueniendis meis, nullum onus officii cuiquam reliquum feciſſe? Hæc mihi ampliora multò ſunt, quàm illa ipſa, propter quæ hæc elaborantur: INSIGNIA enim virtutis multi etiam ſine virtute aſſecuti ſunt: talium virorum tanta ſtudia aſſequi ſola virtus poteſt. Itaque mihi propono fructum amicitiæ noſtræ ipſam amicitiã, qua nihil eſt vberius, præſertim in iis ſtudiis, quibus vterque noſtrûm deuinctus eſt: nam tibi me profiteor & in Repub. ſocium, de qua idem ſentimus, & in quotidiana vita coniunctũ cum iis artibus ſtudiíſque, quæ colimus. Velim ita fortuna tuliſſet, vt quanti ego omneis tuos facio, tanti tu meos facere poſſes: quod tamen ipſum neſcio qua permotus animi diuinatione, non deſpero. Sed hoc nihil ad te, noſtrum eſt
onus. Illud velim ſic habeas quod intelliges: hac re nouata additum potius aliquid ad 35
meum erga te ſtudiũ, cui nihil videbatur addi poſſe, quàm quicquam eſſe detractum. Cùm hæc ſcribebam, Cenſorem iam te eſſe ſperabam: eo breuior eſt hæc epiſtola, & vt aduerſus magiſtrum morum modeſtior. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD SVLPITIVM, ET ALIOS LIB. IIII.

M. T. CICERO SER. SVLPITIO S. P.

CAIVS Trebatius familiaris meus ad me ſcripſit, te ex ſe quæſiſſe, qui- 1
bus in locis eſſem: moleſtéque ferre, quòd me propter valetudinem tuam cùm ad vrbem acceſſiſſem, non vidiſſes: & hoc tempore velle te mecum, ſi propius acceſſiſſem, de officio vtriuſque noſtrûm communicare. Vtinã Serui ſaluis rebus (ſic enim eſt dicendum) colloqui potuiſſemus inter nos: profectò aliquid opis occidenti Reipub. tuliſſemus. cognoram enim iam abſens, te hæc mala multò antè prouidentem, defenſorem pacis, & in Conſulatu tuo, & poſt Conſulatum fuiſſe. Ego autem cùm conſilium tuum probarem, & idem ipſe ſentirem, nihil proficiebam. ſerò enim veneram: ſolus eram: rudis eſſe videbar in cauſa: incideram in hominum pugnandi cupidorum inſanias. Nunc quoniam nihil iam videmur poſſe opitulari Reipub. ſiquid eſt, in quo nobiſmetipſis conſulere poſſimus, non vt aliquid ex priſtino ſtatu noſtro retineamus,
ſed vt quamhoneſtiſſimè lugeamus: nemo eſt omnium, quicum potius mihi, 2
quàm tecum communicandum putem. nec enim clariſſimorum virorum, quorum ſimiles eſſe debemus, exempla: neque doctiſſimorum, quos ſemper coluiſti, præcepta te fugiunt. Atque ipſe antea ad te ſcripſiſſem, te fruſtrà in Senatum, ſiue potius in conuentum Senatorum eſſe venturum, ni veritus eſſem, ne eius animum offenderem, qui à me, vt te imitarer, petebat. Cui quidem ego cùm me rogaret vt adeſſem in Senatu, eadem omnia quæ à te de pace & de Hiſpaniis dicta ſunt, oſtendi me eſſe dicturum. Rem vides, quomodo ſe habeat: orbem terrarum imperiis diſtributis ardere bello: Vrbem ſine legibus, ſine iudiciis, ſine iure, ſine fide, relictam direptioni & incendiis. Itaque mihi venire in mentem nihil poteſt, non modò quòd ſperem, ſed vix iam quod audeam optare. Sin autem tibi homini prudentiſſimo videtur vtile eſ-
ſe, nos colloqui: quanquam longius etiam cogitabam ab Vrbe diſcedere (cuius iam 3
etiam nomen inuitus audio) tamen propius accedam. Trebatio mandaui, ſiquid tu eum velles ad me mittere, ne recuſaret: ídque vt facias, velim: aut ſiquem tuorum fidelium voles, ad me mittas: ne aut tibi exire ex Vrbe neceſſe ſit, aut mihi accedere. Ego tibi tantùm tribuo, quantùm mihi fortaſſe arrogo: vt exploratum habeam, quicquid nos communi ſententia ſtatuerimus, id omneis homines probaturos. Vale.

M. T. CICERO SER. SVLPITIO S. D.

AD III. Cal. Maias, cùm essem in Cumano, accepi tuas literas: quibus lectis, cognoui non satis prudenter fecisse Philotimum: qui cùm abs te mandata haberet, vt scribis, de omnibus rebus, ipse ad me non venisset, literas tuas misisset: quas intellexi breuiores fuisse, quòd eum perlaturum putasses. sed tamen postquã literas tuas legi, Posthumia tua me conuenit, & Seruius noster. His placuit, vt tu in Cumanum venires: quod etiam mecum, vt ad te scriberem, egerunt. Quòd meum consilium exquiris: id est tale, vt capere facilius ipse possim, quàm alteri dare. quid enim est, quod audeam suadere tibi homini summa authoritate, summáque prudentia? si, quid rectissimum sit, quærimus: perspicuum est. si, quid maximè expediat: obscurũ. Sin hi sumus, qui profectò esse debemus, vt nihil arbitremur expedire, nisi quod rectum honestúmque sit: non potest esse dubium, quid faciendum nobis sit. Quòd existimas meam causam coniunctam esse cum tua: certè similis in vtroque nostrûm, cùm optimè sentiremus, error fuit. nam omnia vtriusque consilia ad concordiam spectauerunt. Qua cùm ipsi Cæsari nihil esset vtilius: gratiam quoque nos inire ab eo, defendenda pace arbitrabamur.
5 Quantùm nos fefellerit, & quem in locum res deducta sit, vides: neque solùm ea perspicis quæ geruntur, quǽque iam gesta sunt, sed etiam qui cursus rerum, qui exitus futurus sit. Ergo aut probare oportet ea quæ fiunt: aut interesse, etiam si non probes. quarum altera mihi turpis, altera etiam periculosa ratio videtur. Restat vt discedendum putem: in quo reliqua videtur esse deliberatio, quod cõsilium in discessu, quæ loca sequamur. Omnino cùm miserior res nunquam accidit, tum ne deliberatio quidem difficilior: nihil enim constitui potest quod non incurrat in magnam aliquam difficultatem. Tu, si videbitur, ita censeo facias: vt si habes iam statutum quid tibi agẽdum putes, in quo non sit coniunctum consilium tuum cum meo, supersedeas hoc labore itineris. sin autem est quod mecum communicare velis: ego te expectabo. Tu,
6 quod tuo commodo fiat, quamprimum velim venias, sicut intellexi & Seruio & Posthumiæ placere. Vale.

M. T. CICERO SER. SVLPITIO S. D.

VEHEMENTER te esse solicitum, & in communibus miseriis præcipuo quodam dolore angi, multi ad nos quotidie deferunt. quod quanquã minimè miror, & meum quodammodo agnosco: doleo tamen te sapientia præditum propè singulari, non tuis bonis delectari potius, quàm alienis malis laborare. Me quidem, etsi nemini concedo, qui maiorem ex pernicie & peste Reip. molestiam traxerit, tamen multa iam consolantur, maximéque conscientia consiliorum meorum: multò enim antè tanquam ex aliqua specula prospexi tempestatem futuram: neque id solùm mea sponte, sed multò etiam magis monente & denuntiãte te. Etsi enim absfui magnam partem Consulatus tui: tamen & absens cognoscebã quæ esset tua in hoc pestifero bello cauendo & prædi-
7 cendo sententia: & ipse affui primis tẽporibus tui Consulatus, cùm accuratissimè monuisti Senatum collectis omnibus bellis ciuilibus, vt & illa timerẽt quæ meminissent: & scirent, cùm superiores, nullo tali exemplo antea in Rep. cognito, tam crudeles fuissent, quicunque postea Remp. oppressisset armis, multò intolerabiliorem futurum: NAM quod exemplo fit, id etiam iure fieri putant, & aliquid, atque adeò multa addunt & afferunt de suo. Quare meminisse debes, eos qui authoritatem & consilium tuum non sunt secuti, sua stultitia occidisse, cùm tua prudentia salui esse potuissent. Dices, Quid me ista res consolatur in tantis tenebris & quasi perpetuis Reip? est omnino vix consolabilis dolor, tanta est omnium rerum amissio & desperatio recuperãdi: sed tamen & Cæsar ipse ita de te iudicat, & omnes ciues sic existimant, quasi lumen aliquod extinctis cæteris elucere sanctitatem & prudentiam & dignitatem tuam. Hæc tibi ad
8 leuandas molestias magna esse debent. Quòd autem à tuis abes, ideo leuius ferendum est, quòd eodem tempore à multis ac magnis molestiis abes: quas ad te omneis

perſcriberem,niſi vererer ne ea cognoſceres abſens: quæ quia non vides, mihi videris
meliore eſſe conditione,quàm nos qui videmus. Hactenus exiſtimo noſtram conſola
tionem rectè adhibitam eſſe, quoad certior ab homine amiciſſimo fieres iis de rebus,
quibus leuari poſſent moleſtiæ tuæ. Reliqua ſunt in te ipſo,neque mihi ignota,nec mi
nima ſolatia, & (vt quidem ego ſentio) multò maxima, quæ ego ipſe experiens quoti-
die ſic probo, vt ea mihi ſalutem afferre videantur. Te autem ab initio ætatis memo-
ria teneo ſummè omnium doctrinarum ſtudioſum fuiſſe, omniáque quæ à ſapientiſ-
ſimis ad bene viuendum tradita eſſent,ſummo ſtudio, curáque didiciſſe: quæ quidem
vel optimis rebus & vſui & delectationi eſſe poſſent. his verò temporibus habemus a-
liud nihil, in quo acquieſcamus. Nihil faciam inſolenter: neque te tali vel ſcientia vel 9
natura præditum hortabor,vt ad eas te referas arteis,quibus à primis temporibus æta-
tis ſtudium tuum dediſti. tantùm dicã quod te ſpero approbaturum: me poſteaquam
illi arti, cui ſtudueram, nihil eſſe loci neque in curia, neque in foro viderim, omnem
meam curam atque operam ad philoſophiam contuliſſe. Tuæ ſcientiæ excellenti ac
ſingulari non multò plus quàm noſtræ relictum eſt loci. Quare non equidem te mo-
neo: ſed mihi ita perſuaſi,te quoque in iiſdẽ verſari rebus, quæ etiam ſi minus prodeſ-
ſent, animum tamen à ſolicitudine abducerent. Seruius quidem tuus in omnibus in-
genuis artibus,in primíſque in hac,in qua ego me ſcripſi acquieſcere,ita verſatur vt ex-
cellat: à me verò ſic diligitur,vt tibi vni concedam, præterea nemini: mihíque ab eo
gratia refertur: in quo ille exiſtimat, quod facilè appareat, quòd me colat & obſeruet, 10
tibi quoque in eo ſe facere gratiſſimum. Vale.

M. T. CICERO S. D. SER. SVLPITIO.

ACCIPIO excuſationem tuam, qua vſus es,cur ſæpius ad me literas vno exemplo
dediſſes:ſed accipio ex ea parte, quatenus aut negligentia, aut improbitate eorum qui
epiſtolas accipiant, fieri ſcribis, ne ad nos perferantur. Illam partem excuſationis,qua
te ſcribis orationis paupertate (ſic enim appellas) iiſdem verbis epiſtolas ſæpius mitte-
re, nec agnoſco, nec probo. Et ego ipſe quem tu per iocum (ſic enim accipio) diui-
tias orationis habere dicis, me non eſſe verborum admodum inopem agnoſco (εἰρω-
νεύεσθαι enim non neceſſe eſt) ſed tamen idem (nec hoc εἰρωνευόμενος) facilè cedo tuo-
rum ſcriptorum ſubtilitati & elegantiæ. Conſilium tuum, quo te vſum ſcribis hoc
Achaicum negotiũ non recuſauiſſe, cùm ſemper probauiſſem,tum multò magis pro- 11
baui lectis tuis proximis literis. omnes enim cauſæ,quas cõmemoras, iuſtiſſimæ ſunt,
tuáque & authoritate & prudentia digniſſimæ. Quòd aliter cecidiſſe rem exiſtimas,at-
que opinatus ſis,id tibi nullo modo aſſentior. ſed quia tanta perturbatio & confuſio eſt
rerũ, ita perculſa & proſtrata fœdiſſimo bello iacent omnia, vt is cuique locus,vbi ipſe
ſit, miſerrimus eſſe videatur: propterea & tui te conſilii pœnitet, & nos qui domi ſu-
mus,tibi beati videmur. at contrà,nobis,non tu quidẽ vacuus moleſtiis, ſed præ nobis
beatus. Atque hoc ipſo melior eſt tua quàm noſtra conditio: quòd tu,quid doleas ſcri-
bere audes: nos,ne id quidẽ tutò poſſumus: nec id victoris vitio,quo nihil moderatius,
ſed ipſius victoriæ, quæ ciuilibus bellis ſemper eſt inſolens. Vno te vicimus, quòd de
Marcelli collegæ tui ſalute paulò antè quàm tu cognouimus: etiam mehercule, quòd 12
quemadmodũ ea res ageretur, vidimus. nam ſic fac exiſtimes,poſt has miſerias,id eſt,
poſtquã armis diſceptari cœptũ eſt de iure publico, nihil eſſe actum aliud cum digni-
tate: nã & ipſe Cæſar accuſata acerbitate Marcelli (ſic enim appellabat) laudatáque ho-
norificentiſſimè & æquitate tua & prudentia,repentè præter ſpem dixit ſe Senatui ro-
ganti de Marcello,ne hominis quidem cauſa negaturum. fecerat autem hoc Senatus,
vt cùm à L. Piſone mentio eſſet facta de Marcello: & cùm C. Marcellus ſe ad Cæſaris pe
des abieciſſet, cunctus conſurgeret, & ad Cæſarem ſupplex accederet. Noli quære-
re: ita mihi pulcher hic dies viſus eſt, vt ſpeciem aliquam viderer videre quaſi reuiuiſ-
ſcentis Reip. Itaque cùm omnes ante me rogati gratias Cæſari egiſſent, præter Volcatiũ

13 (is enim, si eo loco esset, negauit se facturum fuisse) ego rogatus mutaui meum con-
silium: nam statueram, non mehercule inertia, sed desiderio pristinæ dignitatis, in
perpetuum tacere. Fregit hoc meum consilium & Cæsaris magnitudo animi, & Se-
natus officium. Itaque pluribus verbis egi Cæsari gratias: méque metuo ne etiam in
cæteris rebus honesto otio priuarim: quod erat vnicum solatium in malis. Sed tamen,
quando effugi eius offensionem qui fortasse arbitraretur me hanc Rempub. non puta-
re, si perpetuò tacerem: modicè hoc faciam, aut etiam intra modum: vt & illius vo-
luntati & meis studiis seruiam. nam etsi à prima ætate me omnis ars & doctrina libe-
ralis, & maximè philosophia delectauit: tamen hoc studium quotidie ingrauescit, cre
do & ætatis maturitate ad prudentiam, & his temporum vitiis, vt nulla res alia leuare
animum molestiis possit. à quo studio te abduci negotiis, intelligo ex tuis literis: sed
14 tamen aliquid iam noctes te adiuuabunt. Seruius tuus, vel potius noster, summa
me obseruantia colit: cuius ego cùm omni probitate, summáque virtute, tum studiis,
doctrináque delector. Is mecum sæpe de tua mansione aut decessione communicat.
Adhuc in hac sum sententia, nihil vt faciamus, nisi quod maximè Cæsar velle videa-
tur. Res sunt eiusmodi, vt si Romæ sis, nihil te præter tuos delectare possit. De reliquis
nihil melius ipso est. cæteri & cætera eiusmodi, vt si alterutrū necesse sit, audire ea ma-
lis, quàm videre. hoc nostrum consilium nobis minimè iucundum est, qui te videre
cupimus: sed consulimus tibi. Vale.

SER. SVLPITIVS M. CICERONI S.

POSTEAQVAM mihi renuntiatum est de obitu Tulliæ filiæ tuæ: sanè quàm pro
eo, ac debui, grauiter, molestéque tuli: communémque eam calamitatem existima-
ui: qui si istic affuissem, neque tibi defuissem, corámque meum dolorem tibi declaras-
15 sem. Etsi genus hoc consolationis miserum atque acerbū est, propterea quia per quos
id fieri debet propinquos ac familiares, ipsi pari molestia afficiuntur, neque sine lachry
mis multis id conari queunt: vt magis ipsi videantur aliorum consolatione indigere,
quàm aliis posse suum officium præstare: tamen quæ in præsentia mihi in mentem ve
nerunt, decreui breui ad te perscribere: non quòd ea te fugere existimem: sed quòd for
sitan dolore impeditus, minus ea perspicias. Quid est quod tantopere te commoueat
tuus dolor intestinus? cogita quemadmodum adhuc fortuna nobiscum egerit: ea no-
bis erepta esse, quæ hominibus non minus quàm liberi, chara esse debent, patriam, ho-
nestatem, dignitatem, honores omneis. Hoc vno incommodo addito, quid ad dolorē
adiungi potuit? aut qui non in illis rebus exercitatus animus callere iam debet, atque
16 omnia minoris æstimare? An illius vicē (credo) doles, quoties in eā cogitationem ne-
cesse est vt tu veneris, vt nos sæpe incidimus, hisce tēporibus non pessimè cum iis esse
actū, quibus sine dolore licitum est mortē cum vita commutare? Quid autē fuit, quod
illam hoc tēpore ad viuendū magnopere inuitare posset? quæ res? quæ spes? quod ani-
mi solatium? vt cum aliquo adolescente primario coniuncta ætatem ageret? Licitū est
tibi (credo) pro tua dignitate ex hac iuuentute generū deligere, cuius fidei liberos tuos,
te tutò cōmittere putares. An vt ea liberos ex sese pareret, quos cùm florenteis videret,
lætaretur? qui rē à parēte traditā per se tenere possent: honores ordinatim in Rep. peti-
turi essent: in amicorū negotiis liberalitate sua vterentur? quid horū fuit quod nō prius
quàm datum, adéptum sit? At verò malū est liberos amittere. Malum, nisi hoc peius sit,
17 hæc sufferre & perpeti. Quæ res mihi nō mediocrē consolationē attulit, volo tibi com
memorare, si fortè eadē res tibi minuere dolorē possit. Ex Asia rediens, cùm ab AEgi-
na Megarā versus nauigarem, cœpi regiones circūcirca prospicere. post me erat AEgi-
na, antè Megara, dextra Piræeus, sinistra Corinthus: quæ oppida quodam tempore flo-
rentissima fuerunt, nunc prostrata & diruta ante oculos iacent. cœpi egomet mecum
sic cogitare: Hem, nos homunculi indignamur si quis nostrûm interiit, aut occisus est,
quorum vita breuior esse debet, cùm vno loco tot oppidorū cadauera proiecta iaceāt:

vísne tu te Serui cohibere,& meminisse hominem te esse natum? Crede mihi,cogitatione ea non mediocriter sum confirmatus. Hoc idem si tibi videtur,fac ante oculos tibi proponas: Modò vno tẽpore tot viri clarissimi interierunt: de imperio prætereа tanta diminutio facta est: omnes prouinciæ cõquassatæ sunt: in vnius mulierculæ animula si iactura facta sit, tantopere commoueris? quæ si hoc tempore non suum diem ob- 18
iisset: paucis pòst annis tamen ei moriendum fuit,quoniam homo nata fuerat. Etiam tu ab hisce rebus animum ac cogitationem tuam auoca: atque ea potius reminiscere, quæ digna tua persona sunt: illam quandiu ei opus fuerat, vixisse: vnà cum Repub. fuisse: te patrem suum Prætorem, Consulem, Augurem vidisse: adolescentibus primariis nuptam fuisse, omnibus bonis propè perfunctã esse: cùm Resp. occideret, vita excessisse. Quid est quod tu, aut illa cum fortuna hoc nomine queri possitis? Denique noli te obliuisci Ciceronem esse, & eum, qui aliis consueueris præcipere & dare cõsilium: neque imitari malos medicos, qui in alienis morbis profitentur se tenere medicinæ scientiam, ipsi se curare non possunt: sed potius, quæ aliis tute præcipere soles, ea tute tibi subiice, atque apud animum propone. NVLLVS dolor est, quem non longinquitas 19
temporis minuat atque molliat. Hoc te expectare tempus tibi turpe est, ac non ei rei sapiẽtia tua te occurrere. Quòd siquis etiã inferis sensus est: qui illius amor in te fuit, pietásque in omneis suos, hoc certè illa te facere non vult. Da hoc illi mortuæ: da cæteris amicis & familiaribus, qui tuo dolore mœrent: da patriæ, vt siqua in re opus sit, opera & consilio tuo vti possit. Denique quoniam in eam fortunã deuenimus, vt etiam huic rei nobis seruiendum sit: noli committere vt quisquam te putet non tam filiam, quàm Reip. tempora, & aliorum victoriam lugere. Plura me ad te de hac re scribere pudet, ne videar prudentiæ tuæ diffidere. Quare si hoc vnum proposuero, finem faciam scribendi. Vidimus aliquoties secundam pulcherrimè te ferre fortunam, magnámque ex ea re te laudem adipisci: fac aliquando intelligamus, aduersam quoque te æquè ferre 20
posse, neque id maius quàm debeat, tibi onus videri: ne ex omnibus virtutibus hæc vna tibi videatur deesse. Quòd ad me attinet, cùm te tranquilliore animo esse cognouero, de iis rebus quæ hîc geruntur, quemadmodúmque se prouincia habeat, certiorem faciam. Vale.

M. T. CICERO S. D. SER. SVLPITIO.

EGO verò Serui vellem, vt scribis, in meo grauissimo casu affuisses. quantùm enim præsens me adiuuare potueris & consolando, & propè æquè dolendo, facilè ex eo intelligo, quòd literis tuis lectis aliquantulum acquieui. nam & ea scripsisti quæ leuare luctum possent: & in me consolando non mediocrem ipse animi dolorem adhibuisti. Seruius tamen tuus omnibus officiis, quæ illi tempore tribui potuerunt, declarauit & quanti ipse me faceret, & quàm suum talem erga me animum tibi gratum putaret fo- 21
re: cuius officia iucundiora scilicet sæpe mihi fuerunt, nunquã tamen gratiora. Me autem non oratio tua solùm, & societas penè ægritudinis, sed etiam authoritas consolatur. turpe enim esse existimo, me non ita ferre casum meum, vt tu tali sapientia præditus ferendum putas. Sed opprimor interdum, & vix resisto dolori, quòd ea me solatia deficiunt, quæ cæteris, quorum mihi exempla propono, simili in fortuna non defuerunt. Nam & Q. Maximus, qui filium Consularem, clarum virum, & magnis rebus gestis, amisit: & L. Paulus, qui duos septem diebus: & vester Gallus: & M. Cato, qui summo ingenio, summa virtute filium perdidit: iis temporibus fuerunt, vt eos tum ipsorum dignitas consolaretur ea, quam ex Rep. consequebantur. Mihi autem amissis ornamentis iis, quæ ipse commemoras, quæque eram maximis laboribus adeptus, vnum manebat illud solatium, quod ereptum est, Non amicorum negotiis, non Reip. procu 22
ratione impediebantur cogitationes meæ. Nihil in foro agere licebat. aspicere curiam non poteram. existimabam id quod erat, omneis me & industriæ meæ fructus, & fortunæ perdidisse. Sed cùm cogitarem hæc mihi tecũ, & cum quibusdam esse commu-

nia:& cùm frangerem iam ipſe me,cogerémque illa ferre toleranter: habebã quò con-
ſugerem, vbi conquieſcerem,cuius in ſermone & ſuauitate omneis curas, doloréſque
deponerem. Nunc autem hoc tam graui vulnere etiam illa,quæ conſenuiſſe videban
tur,recrudeſcunt. Non enim, vt tum me à Repub. mœſtum domus excipiebat, quæ
leuaret: ſic nunc domo mœrens ad Rempub. confugere poſſum, vt in eius bonis ac-
quieſcam. Itaque & domo abſum,& foro,quòd nec eum dolorem,quem à Repub.ca-
pio, domus iam conſolari poteſt,nec domeſticum Reſpub. quo magis te expecto,té-
13 que videre quamprimum cupio.Maior mihi leuatio afferri nulla poteſt,quàm coniun
ctio conſuetudinis, ſermonúmque noſtrorum. quanquam ſperabam tuum aduẽtum
(ſic enim audiebam) appropinquare. Ego autẽ cùm multis de cauſis te exopto quam-
primùm videre, tum etiam vt antè commentemur inter nos, qua ratione nobis tradu
cendum ſit hoc tempus,quod eſt totum ad vnius voluntatẽ accommodandum & pru
dẽtis,& liberalis,& (vt perſpexiſſe mihi videor) nec à me alieni,& tibi amiciſſimi. Quod
cùm ita ſit, magnæ tamen eſt deliberationis, quæ ratio ſit ineunda nobis, non agendi
aliquid, ſed illius conceſſu & beneficio quieſcendi. Vale.

M. T. CICERO S. D. M. MARCELLO.

ETSI eo te adhuc conſilio vſum intelligo,vt id reprehendere non audeã, non quin
14 ab eo ipſe diſſentiam, ſed quòd ea te ſapientia eſſe iudicem, vt meum conſilium non
anteponam tuo: tamen & amicitiæ noſtræ vetuſtas,& tua ſumma erga me beneuolen
tia,quæ mihi iam à pueritia tua cognita eſt,me hortata eſt,vt ea ſcriberem ad te,quæ &
ſaluti tuæ conducere arbitrarer,& non aliena eſſe ducerem à dignitate. Ego eum te eſ-
ſe,qui horum malorum initia multò antè videris,qui Conſulatum magnificentiſſimè
atque optimè geſſeris,præclarè memini. ſed idem etiam illa vidi, neque te conſilium
ciuilis belli ita gerendi,neque copias Cn. Pompeii, nec genus exercitus probare, ſem-
pérque ſummè diffidere. Qua in ſententia me quoque fuiſſe, memoria tenere te arbi-
tror. Itaque neque tu multùm interfuiſti rebus gerendis:& ego id ſemper egi,ne inter-
eſſem. Non enim iis rebus pugnabamus,quibus valere poteramus, conſilio, authori-
tate, cauſa, quæ erant in nobis ſuperiora: ſed lacertis & viribus, quibus pares non era-
15 mus. Victi ſumus igitur:aut ſi vinci dignitas non poteſt, fracti certè & abiecti. In quo
tuum conſilium nemo poteſt non maximè laudare,quòd cum ſpe vincendi ſimul ab-
ieciſti certandi etiam cupiditatem,oſtendiſtíque ſapiẽtem & bonum ciuem initia bel-
li ciuilis inuitum ſuſcipere, extrema non libenter perſequi. Qui non idem conſilium,
quod tu,ſecuti ſunt, eos video in duo genera eſſe diſtractos: aut enim renouare bellũ
conati ſunt,& ſe in Africã contulerunt:aut quemadmodum nos,victori ſeſe credide-
runt. Medium quoddam tuum conſilium fuit,qui hoc fortaſſe humilis animi duceres,
illud pertinacis. Fateor à pleriſque, vel dicam ab omnibus ſapiens tuum conſilium, à
multis etiam magni ac fortis animi iudicatum:ſed habet iſta ratio,vt mihi quidem vi-
detur,quendam modum:præſertim cùm tibi nihil deeſſe arbitrer ad tuas fortunas om-
16 neis obtinendas,præter voluntatem. ſic enim intellexi,nihil aliud eſſe, quod dubitatio-
nem afferret ei,penes quem eſt poteſtas, niſi quòd vereretur,ne tu illud beneficium o-
mnino non putares. De quo quid ſentiam,nihil attinet dicere:cùm appareat,ipſe quid
fecerim. ſed tamen ſi iam ita conſtituiſſes,vt abeſſe perpetuò malles,quàm ea quæ nol-
les,videre:tamen id cogitare deberes, vbicunque eſſes, te fore in eius ipſius, quem fu-
geres,poteſtate. Qui ſi facilè paſſurus eſſet te carentem patria, & fortunis tuis quietè &
liberè viuere:cogitandum tibi tamen eſſet,Romǽne,& domi tuæ, cuiuſmodi res eſſet,
an Mytilenis,aut Rhodi malles viuere. ſed cùm ita latè pateat eius poteſtas,quem vere-
mur,vt terrarum orbem complexa ſit:nónne mauis ſine periculo domi tuæ eſſe,quàm
cum periculo alienæ? Equidem etiam ſi oppetenda mors eſſet, domi atque in patria
mallem,quàm in externis atque alienis locis. Hoc idem omnes qui te diligunt, ſentiũt:
17 quorum eſt magna pro tuis maximis clariſſimíſque virtutibus multitudo. Habemus

etiā rationem rei familiaris tuæ, quā diſſipari nolumus. nam etſi nullam poteſt accipere iniuriā, quæ futura perpetua ſit, propterea quòd neque is qui tenet Remp. pateretur, neque ipſa Reſp. tamen impetum prædonum in tuas fortunas fieri nolo. Ii autem qui eſſent, auderem ſcribere, niſi te intelligere cõfiderem. Hîc te vnius ſolicitudines, vnius etiā multæ & aſſiduæ lachrymæ C. Marcelli fratris optimi deprecantur. Nos cura & dolore proximi ſumus, precibus tardiores, quòd ius adeũdi, cùm ipſi deprecatore eguerimus, non habemus. gratia tantùm poſſumus, quātùm victi. ſed tamen conſilio, ſtudio, Marcello nõ deſumus. A tuis reliquis nõ adhibemur. ad omnia parati ſumus. Vale.

M. T. CICERO S. D. M. MARCELLO.

NEQVE monere te audeo præſtanti prudentia virum, nec cõfirmare maximi animi hominẽ, virúmque fortiſſimum, conſolari verò nullo modo. nam ſi ea quæ acciderunt, ita fers, vt audio: gratulari magis virtuti debeo, quàm conſolari dolorem tuum. ſin te tanta mala Reip. frangunt, non ita abundo ingenio, vt te conſoler, cùm ipſe me non poſſim. Reliquum eſt igitur, vt tibi me in omni re eum præbeam, præſtémque, vt ad omnia, quæ tui velint, ita ſim præſto, vt me non ſolùm omnia debere tua cauſa, quæ poſſum, ſed ea quoque, quæ non poſſum, putent. Illud vel tu me monuiſſe, vel cenſuiſſe puta, vel propter beneuolentiam tacere non potuiſſe: vt quod ego facio, tu quoque in animum inducas, ſi ſit aliqua Reſpub. in ea te eſſe oportere, iudicio omnium, réque principem, neceſſitate cedentem tempori: ſin autem nulla ſit, hunc tamẽ aptiſſimum eſſe etiam ad exulandũ locum. Si enim libertatem ſequimur: qui locus hoc dominatu 19 vacat? ſin qualemcunque locum, qui eſt domeſtica ſede iucundior? Sed mihi crede, etiam is qui omnia tenet, fauet ingeniis: nobilitatem verò, & dignitatem hominum, quantum ei res, & ipſius cauſa concedit, amplectitur. Sed plura quàm ſtatueram. Redeo ergo ad vnum illud, me tuum fore cum tuis, ſi modò erunt tui: ſin minus, me certè in omnibus rebus ſatis noſtræ coniunctioni, amoríque facturum. Vale.

M. CICERO S. D. M. MARCELLO.

ETSI perpaucis antè diebus dederam Q. Mutio literas ad te pluribus verbis ſcriptas, quibus declaraueram, quo te animo cenſerem eſſe oportere, & quid tibi faciendũ arbitrarer: tamen cùm Theophilus libertus tuus proficiſceretur, cuius ego fidem erga te, beneuolentiámque perſpexeram: ſine meis literis eum ad te venire nolui. Iiſdem igitur de rebus etiam atque etiam hortor, quibus ſuperioribus literis hortatus ſum, vt 30 in ea Rep. quæcunque eſt, quamprimùm velis eſſe. multa videbis fortaſſe, quæ nolis: nõ plura tamen, quàm audis quotidie. Non eſt porrò tuum, vno ſenſu ſolum oculorũ moueri: cùm illud idem auribus percipias, quod etiam maius videri ſolet, minus laborare. At tibi ipſi dicendum erit aliquid, quod non ſentias, aut faciendum, quod non probes. Primùm TEMPORI cedere, id eſt neceſſitati parêre, ſemper ſapientis eſt habitum. deinde non habet, vt nunc quidem eſt, id vitii res. Dicere fortaſſe quæ ſentias, non licet: tacere planè licet. omnia enim delata ad vnum ſunt. is vtitur conſilio ne ſuorum quidem, ſed ſuo. Quod non multò ſecus fieret, ſi is Remp. teneret, quem ſecuti ſumus. An qui in bello, cùm omnium noſtrûm coniunctum eſſe periculum ſuo cerneret, certorum hominum minimè prudentium conſilio vteretur: eum magis communem cenſemus in victoria futurum fuiſſe, quàm incertis in rebus fuiſſet? & qui nec te Conſule 31 tuum ſapientiſſimum conſilium ſecutus eſſet: nec fratre tuo Conſulatum ex authoritate tua gerente, vobis authoribus vti voluerit: nunc omnia tenentem, noſtras ſententias deſideraturum cenſes fuiſſe? OMNIA ſunt miſera in bellis ciuilibus: quæ maiores noſtri ne ſemel quidem, noſtra ætas ſæpe iam ſenſit: ſed MISERIVS nihil quàm ipſa victoria: quæ etiam ſi ad meliores venit, tamen eos ipſos ferociores, impotentioréſque reddit: vt etiam ſi natura tales non ſint, neceſſitate eſſe cogantur. MVLTA enim victori, eorum arbitrio per quos vicit, etiam inuito facienda ſunt. An tu nõ videbas mecum ſimul, quàm illa crudelis eſſet futura victoria? igitur tũc quoque patria careres, ne, quæ

nolles, videres? Non, inquies: ego enim ipse tenerem opes & dignitatem meam. At erat tuæ virtutis, in minimis res tuas ponere, de Repub. vehementius laborare. Deinde
31 qui finis istius consilii est? nam adhuc & factum tuum probatur, & vt in tali re, etiam fortuna laudatur: factum, quòd & initium belli necessariò secutus sis, & extrema sapienter persequi nolueris: fortuna, quòd honesto otio tenueris & statum & famam dignitatis tuæ. Nunc verò nec locus tibi vllus dulcior esse debet patria: nec eam diligere minus debes, quòd deformior est, sed misereri potius: nec eam multis claris viris orbatam, priuare etiam aspectu tuo. Denique, si fuit magni animi non isse supplicem victori: vide ne superbi sit, aspernari eiusdem liberalitatem. & si sapiētis est carere patria, duri non desiderare: & si re publica non possis frui, stultum est nolle priuata. Caput illud est, vt si ista vita tibi commodior esse videatur, cogitādum tamen sit, ne tutior non sit. magna gladiorum est licentia: sed in externis locis minor etiā ad facinus verecun-
33 dia. Mihi salus tua tātæ curæ est, vt Marcello fratri tuo aut par, aut certè proximus sim. Tuum est consulere temporibus, & incolumitati, & vitæ, & fortunis tuis. Vale.

M. T. CICERO M. MARCELLO S.

ETSI nihil noui, quod ad te scriberem, habebam: magísque literas tuas iam expectare incipiebam, vel te potius ipsum: tamen cùm Theophilus proficisceretur, non potui nihil ei literarum dare. Cura igitur, vt quamprimùm venias: venies enim, mihi crede, expectatus: neque solùm nobis, id est tuis, sed prorsus omnibus. venit enim mihi in mentem, subuereri interdum, ne te delectet tarda decessio. Quòd si nullum haberes sensum, nisi oculorum, prorsus tibi ignoscerem, si quosdam nolles videre. sed cùm leuiora non multò essent quæ audirentur, quàm quæ viderentur: suspicarer autem multum interesse rei familiaris tuæ, te quamprimùm venire, ídque in omneis parteis vale-
34 re: putaui ea de re te esse admonendum. Sed quoniam, quod mihi placeret, ostendi: reliqua tu pro tua prudentia considerabis: me tamen velim, quod ad tempus te expectemus, certiorem facias. Vale.

M. MARCELLVS M. CICERONI S.

PLVRIMVM valuisse apud me tuam semper authoritatem, cùm in omni re, tum in hoc maximè negotio potes existimare. cùm mihi C. Marcellus frater amantissimus mei non solùm consilium daret, sed precibus quoque me obsecraret: non prius mihi persuadere potuit, quàm tuis est effectum literis, vt vterer vestro potissimùm consilio. Res quemadmodum sit acta, vestræ literæ mihi declarant. Gratulatio tua etsi est mihi probatissima, quòd ab optimo fit animo: tamen hoc mihi multò iucundius est &
35 gratius, quòd in summa paucitate amicorum, propinquorum ac necessariorum, qui verè meæ saluti fauerent, te cupidissimum mei, singularémque mihi beneuolentiam præstitisse cognoui. Reliqua sunt eiusmodi, quibus ego, quoniam hæc erant tempora, facilè, & æquo animo carebā. Hoc verò eiusmodi esse statuo, vt sine talium virorum & amicorum beneuolentia, neque in aduersa, neque in secunda fortuna quisquam viuere possit. Itaque hoc ego mihi gratulor. Tu verò vt intelligas homini amicissimo te tribuisse officium, re tibi præstabo. Vale.

SER. SVLPITIVS CICERONI S.

ETSI scio non iucundissimum nuntium me vobis allaturum: tamen quoniam CASVS & natura in bonis dominatur, visum est faciendum, quoquo modo res se haberet, vos certiores vt facerem. Ad V. Cal. Iun. cùm ab Epidauro Piræeum naui aduectus essem, ibi Marcellum collegam nostrum conueni: eúmque diem ibi cōsumpsi, vt cum
36 eo essem. Postero die cùm ab eo digressus essem eo consilio, vt ab Athenis in Bœotiam irem, reliquámque iurisdictionem absoluerem: ille, vti aiebat, supra Maleas Italiam versus nauigaturus erat. Postridie eius diei, cùm ab Athenis proficisci in animo haberem: circiter horam decimam noctis Posthumius familiaris eius ad me venit, & mihi nuntiauit M. Marcellum collegam nostrum post cœnæ tempus à P. Magio Chilone fami-

liari eius, pugione percuſſum eſſe, & duo vulnera accepiſſe: vnũ in ſtomacho, alterum in capite ſecundum aurem: ſperare tamen eum viuere poſſe: Magium ſe ipſum interfeciſſe: poſtea ſe à Marcello ad me miſſum eſſe qui hæc nuntiaret, & rogaret vti cogerẽ medicos. coëgi, & è veſtigio eò ſum profectus prima luce. Cùm non longè à Piræeo abeſſem, puer Acidini obuiam mihi venit cum codicillis, in quibus erat ſcriptũ, paulò ante lucem, Marcellum diem ſuum obiiſſe. Ita vir clariſſimus ab homine teterrimo a- 37
cerbiſſima morte eſt affectus: & cui inimici propter dignitatem pepercerant, inuentus eſt amicus qui ei mortem afferret. Ego tamen ad tabernaculum eius perrexi: inueni duos libertos, & pauculos ſeruos: reliquos aiebant profugiſſe metu perterritos, quòd dominus eorum ante tabernaculum interfectus eſſet. Coactus ſum in eadem illa lectica, qua ipſe delatus eram, meíſque lecticariis in vrbem eum referre: ibíque pro ea copia quæ Athenis erat, funus ei ſatis amplum faciendũ curaui. ab Athenienſibus locum ſepulturæ intra vrbem vt darent impetrare non potui, quòd religione ſe impediri dicerent: neque tamen id antea cuiquam conceſſerant. quod proximum fuit, vti in quo vellemus gymnaſio eum ſepeliremus, nobis permiſerunt. Nos in nobiliſſimo orbis terrarũ gymnaſio Academiæ locum delegimus: ibíque eum combuſſimus: poſteáque 38
curauimus, vt iidem Athenienſes in eodem loco monumentum ei marmoreum faciendum locarent. ita quæ noſtra officia fuerũt, pro collegio & propinquitate, & viuo, & mortuo omnia ei præſtitimus. Vale. Datæ prid. Cal. Iun. Athenis.

M. CICERO P. NIGIDIO FIGVLO S. D.

QVAERENTI mihi iandiu quid ad te potiſſimum ſcriberem, non modò certa res vlla, ſed ne genus quidem literarum vſitatum veniebat in mentem. Vnam enim partem, & conſuetudinem earum epiſtolarum, quibus ſecũdis rebus vti ſolebamus, tempus eripuerat: perfeceratque fortuna, nequid tale ſcribere poſſem, aut omnino cogitare. Relinquebatur triſte quoddam & miſerum, & his temporibus conſentaneũ genus literarum. id quoque deficiebat me, in quo debebat eſſe aut promiſſio auxilii alicuius, 39
aut conſolatio doloris tui. Quod pollicerer, non erat: ipſe enim pari fortuna abiectus, aliorum opibus caſus meos ſuſtentabam, ſæpiúſque mihi veniebat in mentem queri, quòd ita viuerem, quàm gaudere quòd viuerem. Quanquã enim nulla me ipſum priuatim perculit inſignis iniuria: nec mihi quidquam tali tempore in mentẽ venit optare, quod non vltrò mihi Cæſar detulerit: tamen nihilo minus eis conficior curis, vt hoc ipſum quòd maneam in vita, peccare me exiſtimem. careo enim cùm familiariſſimis multis, quos aut mors eripuit nobis, aut diſtraxit fuga: tum omnibus amicis, quorum beneuolentiam nobis conciliarat per me quondam te ſocio defenſa Reſp. verſórque in eorum naufragiis & bonorũ direptionibus: nec audio ſolùm, quòd ipſum eſſet miſerum, ſed etiam id ipſum video, quo nihil eſt acerbius, eorum fortunas diſſipari, quibus nos olim adiutoribus illud incẽdium extinximus: & in qua vrbe modò gratia, au- 40
thoritate, gloria floruimus, in ea nũc iis quidem omnibus caremus. Obtinemus ipſius Cæſaris ſummam erga nos humanitatem: ſed ea plus non poteſt, quàm vis & mutatio omnium rerum atque temporum. Itaque orbus iis rebus omnibus, quibus & natura me, & voluntas & conſuetudo aſſuefecerat: cùm cæteris, vt quidẽ videor, tum ipſi mihi diſpliceo: natus enim ad agendum ſemper aliquid dignum viro, nunc non modò agẽdi rationem nullam habeo, ſed ne cogitandi quidem. & qui antea aut obſcuris hominibus, aut etiam ſontibus opitulari poteram: nunc P. Nigidio vni omnium doctiſſimo & ſanctiſſimo, & maxima quondam gratia, & mihi certè amiciſſimo ne benignè quidem polliceri poſſum. Ergo hoc ereptum eſt literarum genus. Reliquum eſt, vt cõſoler & afferam rationes, quibus te à moleſtiis coner abducere. At ea quidem facul- 41
tas vel tui, vel alterius conſolandi, in te ſumma eſt, ſi vnquam in vllo fuit. Itaque eam partem quæ ab exquiſita quadam ratione & doctrina proficiſcitur, non attingam: tibi totam relinquam, Quid ſit forti & ſapienti homine dignũ, quid grauitas, quid altitudo

animi,quid acta tua vita,quid studia,quid artes,quibus à pueritia floruisti, à te flagitent,
tu videbis. Ego, quod intelligere & sentire, quia sum Romæ, & quia curo, attendó-
que,possum,id tibi affirmo,te in istis molestiis, in quibus es hoc tempòre,non diutius
futurum: in iis autem, in quibus etiam nos sumus, fortasse semper fore. Videor mihi
perspicere,primùm ipsius animum qui plurimùm potest, propensum ad salutem tuã.
Non scribo hoc temerè:quo minus familiaris sum,hoc sum ad inuestigandum curio-
41 sior.Quo facilius,quibus est iratior,respondere tristius possit,hoc est, adhuc tardior ad
te molestia liberandum. Familiares verò eius, & ii quidem qui illi iucundissimi sunt,
mirabiliter de te & loquuntur & sentiunt. Accedit eodẽ vulgi voluntas,vel potius con
sensus omnium.etiam illa quæ minimum nunc quidem potest (sed possit necesse est)
Resp.quascunque vires habebit,ab iis ipsis,quibus tenetur,de te propediẽ (mihi crede)
impetrabit. Redeo igitur ad id, vt iã tibi etiam pollicear aliquid,quod primò omiserã.
nam & amplectar eius familiarissimos, qui me admodum diligunt, multúmque me-
cum sunt: & in ipsius consuetudinem,quam adhuc meus pudor mihi clausit,insinua-
bo: & certè omnes vias persequar, quibus putabo ad id quod volumus peruenire pos-
se.In hoc toto genere plura faciã,quàm scribere audeo. Cætera quæ tibi à multis prò-
pta esse certo scio,à me sunt paratissima.nihil in re familiari mea est, quod ego malim
43 meum esse quàm tuum.Hac de re & de hoc genere toto,hoc scribo parcius,quòd te(id
quod ipse confido) sperare malo esse vsurum tuis. Extremum illud est, vt te horter &
obsecrem,animo vt maximo sis:nec ea solùm memineris,quæ ab aliis magnis viris ac-
cepisti: sed illa etiam quæ ipse ingenio,studióque peperisti. Quæ si colliges, & sperabis
omnia optimè: & quæ accident,qualiacunque erunt,sapiẽter feres. sed hæc tu melius,
vel optimè omnium. Ego quæ pertinere ad te intelligam, studiosissimè omnia, dili-
gentissiméque curabo, tuorúmque tristissimo meo tempore meritorum erga me me-
moriam conseruabo.

M. CICERO S. D. CN. PLANCIO.

BINAS à te accepi literas,Corcyræ datas: quarum alteris mihi gratulabare,quòd au
44 disses me meam,pristinam dignitatem obtinere: alteris dicebas te velle, quæ egissem,
bene ac feliciter euenire. Ego autem, si dignitas est bene de Rep. sentire, & bonis viris
probare quod sentias:obtineo dignitatem meam. sin autẽ in eo dignitas est,quod sen-
tias,aut re efficere si possis,aut denique libera oratione defendere, ne vestigiũ quidem
vllum est reliquum nobis dignitatis: agitúrque præclarè, si nosmetipsos regere possi-
mus,vt ea,quæ partim iam adsunt,partim impendẽt,moderatè feramus: quod est dif-
ficile in eiusmodi bello, cuius exitus ex altera parte cædem ostentat, ex altera seruitu-
tem.Quo in periculo nonnihil me cõsolatur, cùm recordor hæc me tum vidisse, cùm
secundas etiam res nostras,non modò aduersas pertimescebam:videbámque, quanto
periculo de iure publico disceptaretur armis. Quibus si ii vicissent, ad quos ego pacis
45 spe,non belli cupiditate adductus accesseram,intelligebam tamen,& iratorum homi-
num & cupidorum,& insolentium quàm crudelis esset futura victoria:sin autem victi
essent,quantus interitus esset futurus ciuium partim amplissimorum,partim etiã opti
morum,qui me hæc prædicentem atque optimè consulentem saluti suæ, malebãt ni-
mium timidum,quàm satis prudentẽ existimari. Quòd autem mihi de eo,quod ege-
rim,gratularis: te ita velle, certò scio: sed ego tam misero tempore nihil noui consilii
cepissem,nisi in reditu meo nihilo meliores res domesticas, quàm Rempub. offendis-
sem.quibus enim pro meis immortalibus beneficiis charissima mea salus,& meæ for-
tunæ esse debebant: cùm propter eorum scelus nihil mihi intra meos parietes tutum,
nihil insidiis vacuum viderem: nouarum me necessitudinum fidelitate cõtra veterum
perfidiam muniendum putaui.Sed de nostris rebus satis,vel etiam nimium multa.
46 De tuis velim vt eo sis animo,quo debes esse,id est, vt nequid tibi præcipuè timẽdum
putes. si enim status erit aliquis ciuitatis,quicũque erit,te omnium periculorum video

expertem fore:nam alteros tibi iam placatos eſſe intelligo, alteros nunquã iratos fuiſſe. De mea autem in te voluntate ſic velim iudices, me quibuſcunque rebus opus eſſe intelligam,quanquam videam quis ſim hoc tempore, & quid poſſim: opera tamen,& conſilio,ſtudio quidem certè,rei,famæ,ſaluti tuæ præſto futurum. Tu velim,& quid agas,& quid acturum te putes,facias me quàm diligentiſſimè certiorem. Vale.

M. CICERO S. D. CN. PLANCIO.

ACCEPI perbreueis tuas literas: quibus id quod ſcire cupiebam, cognoſcere non potui:cognoui autem id quod mihi dubium non fuit.nam quàm fortiter ferres communes miſerias,non intellexi:quàm me amares,facilè perſpexi:ſed hoc ſciebam.illud 47
ſi ſciſſem, ad id meas literas accommodaſſem.Sed tamen etſi antea ſcripſi,quæ exiſtimaui ſcribi oportere: tamen hoc tempore breuiter commonendum putaui, ne quo periculo te proprio exiſtimares eſſe. in magno omnes, ſed tamẽ in communi ſumus. quare non debes aut propriam fortunam & præcipuam poſtulare, aut communem recuſare. Quapropter eo animo ſimus inter nos, quo ſemper fuimus. quod de te ſperare,de me præſtare poſſum. Vale.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD METELLVM, ET ALIOS LIBER V.

Q. METELLVS Q. F. CELER PROCOS. S. D. M. T. CICERONI.

SI VALES, bene eſt. Exiſtimaram pro mutuo inter nos animo, & 1
pro reconciliata gratia, neque me abſentem ludibrio læſum iri, nec Metellum fratrem ob dictum,capite ac fortunis per te oppugnatum iri. quem ſi parum pudor ipſius defendebat, vel familiæ debebat noſtræ dignitas, vel meum ſtudium erga vos, rémque pub. ſatis ſubleuare.Nunc video illum circunuentum,me deſertum,à quibus minimè cõueniebat. Itaque in luctu & ſqualore ſum,qui prouinciæ, qui exercitui præſum, qui bellum gero. quæ quoniam nec ratione, nec maiorum noſtrorum clementia adminiſtraſtis, non erit mirandum ſi vos pœnitebit.Te tam mobili in me,meóſque eſſe animo,non ſperabam. Me interea nec domeſticus dolor, nec cuiuſquã iniuria à Rep. abducet. Vale.

M. T. CICERO Q. METELLO Q. F. CELERI PROCOS. S. D.

SI TV, exercitúſque valetis,bene eſt. Scribis ad me te exiſtimaſſe pro mutuo inter 2
nos animo, & pro reconciliata gratia, nunquam te à me ludibrio læſum iri: quod cuiuſmodi ſit, ſatis intelligere non poſſum: ſed tamen ſuſpicor ad te eſſe allatum, me in Senatu,cùm diſputarẽ,permultos eſſe qui Remp. à me conſeruatam dolerent,dixiſſe, à te propinquos tuos,quibus negare non potuiſſes, impetraſſe, vt ea quæ ſtatuiſſes tibi in Senatu de mea laude eſſe dicenda,reticeres.quod cùm dicerem,illud adiunxi:mihi tecum ita diſpertitum officium fuiſſe in Reip. ſalute retinenda,vt ego vrbem à domeſticis inſidiis,& ab inteſtino ſcelere:tu Italiam & ab armatis hoſtibus,& ab occulta coniuratione defenderes:atque hanc noſtram tanti,& tam præclari muneris ſocietatem à tuis propinquis labefactatam: qui cùm tu à me rebus ampliſſimis atque honorificẽtiſſimis ornatus eſſes, timuiſſent nequa mihi pars abs te voluntatis mutuæ tribueretur. Hoc in ſermone cùm à me exponeretur quæ mea expectatio fuiſſet orationis tuæ,quã- 3
tóque in errore verſatus eſſem: viſa eſt oratio non iniucunda, & mediocris quidam eſt riſus conſecutus,non in te,ſed magis in errorem meum,& quòd me abs te cupiſſe laudari,apertè atque ingenuè confitebar. Iam hoc non poteſt in te non honorificè eſſe dictum, me in clariſſimis meis atque ampliſſimis rebus tamẽ aliquod teſtimonium tuæ vocis habere voluiſſe. Quòd autem ita ſcribis, Pro mutuo inter nos animo: quid tu

existimes esse in amicitia mutuum, nescio: equidem hoc arbitror, cùm par voluntas accipitur & redditur. Ego si hoc dicam, me tua causa prætermisisse prouinciam, tibi ipse leuior videar esse: meæ enim rationes ita tulerũt: atque eius mei consilii maiorẽ in dies singulos fructum, voluptatémque capio. Illud dico, me, vt primùm in concione
4 prouinciam deposuerim, statim quemadmodum eam tibi traderem, cogitare cœpisse. Nihil dico de sortitione vestra: tantùm te suspicari volo, nihil in ea re per collegam meum me insciente esse factum. Recordare cætera, quàm citò Senatum illo die facta sortitione coëgerim, quàm multa de te verba fecerim, cùm tu ipse mihi dixisti, orationem meam non solùm in te honorificam, sed etiam in collegas tuos contumeliosam fuisse. Iam illud s.c. quod eo die factum est, ea perscriptione est, vt, dum id extabit, officium meum in te obscurum esse non possit. Postea verò quàm profectus es, velim recordere quæ ego de te in Senatu egerim, quæ in cõcionibus dixerim, quas ad te literas miserim. quæ cùm omnia collegeris, tu ipse velim iudices, satísne videatur his omnibus rebus tuus aduentus, cùm proximè Romam venisti, mutuò respondisse. Quòd scribis de reconciliata nostra gratia: non intelligo cur reconciliatã esse dicas, quæ nun-
5 quam immutata est. Quòd scribis, non oportuisse Metellum fratrem tuum ob dictum à me oppugnari: primùm hoc velim existimes, animum mihi istum tuum vehementer probari, & fraternam plenam humanitatis ac pietatis voluntatem. Deinde si qua ego in re fratri tuo Reip. causa restiterim, peto vt mihi ignoscas: tã enim sum amicus Reip. quàm qui maximè. Si verò meam salutem contra illius impetum in me crudelissimum defenderim: satis habeas, nihil me etiamnum tecum de tui fratris iniuria conqueri. Quem ego cùm comperissem omnem sui tribunatus conatũ in meam perniciem parare atque meditari: egi cum Claudia vxore tua, & cum vestra sorore Mutia: cuius erga me studium pro Cn. Pompeii necessitudine multis in rebus perspexeram, vt eum ab illa iniuria deterrerent. Atque ille, quod te audisse credo, prid. Cal. Ian. qua
6 iniuria nemo vnquã in aliquo magistratu improbissimus ciuis affectus est, ea me Consulem affecit, cùm Remp. conseruassem: atque abeuntem magistratu, cõcionis habendæ potestate priuauit. cuius iniuria mihi tamen honori summo fuit. Nã cùm ille mihi nihil, nisi vt iurarem, permitteret, magna voce iuraui verissimum, pulcherrimúmque iusiurandum: quod populus item magna voce me verè iurasse iurauit. Hac accepta tam insigni iniuria, tamẽ illo ipso die misi ad Metellum communeis amicos, qui agerent cum eo, vt ab illa mente desisteret. quibus ille respondit, sibi non esse integrum. etenim paulò antè in concione dixerat, ei qui in alios animaduertisset indicta causa, dicendi ipsi potestatem fieri non oportere. Hominem grauem, & ciuem egregium, qui, qua pœna Senatus, consensu bonorum omnium, eos affecerat, qui vrbem incendere, magistratus ac Senatum trucidare, bellum maximum conflare voluissent, eadem
7 dignum iudicaret eum, qui curiam cæde, vrbem incendiis, Italiam bello liberasset. Itaque ego Metello fratri tuo præsenti restiti. nam in Senatu Calend. Ian. sic cum eo de Rep. disputaui, vt sentiret sibi cum viro forti & constanti esse pugnandũ. Ad III. Non. Ian. cùm agere cœpisset, tertio quoque verbo orationis suæ me appellabat, mihi minabatur: neque illi quicquam deliberatius fuit, quàm me, quacunque ratione posset, non iudicio, neque disceptatione, sed vi atque impressione euertere. Huius ego temeritati, si virtute atque animo non restitissem: quis esset qui me in Consulatu non casu potius existimaret, quàm consilio fortem fuisse? Hæc si Metellum cogitare de me nescisti: debes existimare, te maximis de rebus à fratre esse celatũ. sin aliquid impertiuit tibi sui consilii: lenis à te & facilis existimari debeo, qui nihil tecum de his ipsis rebus expostulem: etsi intelligis non me dicto Metelli, vt scribis, sed consilio eius, animóque in
8 me inimicissimo esse commotum. Cognosce nunc humanitatem meam: si humanitas appellanda est in acerbissima iniuria remissio animi ac dissolutio. Nulla est à me vnquam sententia dicta in fratrem tuũ. quotiescunque aliquid est actum, sedens iis as-

ſenſi, qui mihi leniſſimè ſentire viſi ſunt. Addam illud etiam, quod iam ego curare non debui, ſed tamen fieri non moleſtè tuli: atque etiam, vt ita fieret, pro mea parte adiuui, vt s. c. meus inimicus, quia tuus frater erat, ſubleuaretur. Quare non ego oppugnaui fratrem tuum, ſed fratri tuo repugnaui: nec in te, vt ſcribis, animo fui mobili, ſed ita ſtabili, vt in mea erga te voluntate, etiam deſertus ab officiis tuis permanerem. Atque hoc ipſo tempore tibi penè minitanti nobis per literas, hoc reſcribo, atque reſpondeo: Ego dolori tuo nõ ſolùm ignoſco, ſed ſummam etiam laudem tribuo: meus enim me ſenſus, quanta vis fraterni ſit amoris, admonet. A te peto, vt tu quoque æ- 9
quum te iudicem dolori meo præbeas, ſi acerbè, ſi crudeliter, ſi ſine cauſa ſum à tuis oppugnatus, vt ſtatuas mihi non modò non cedendum, ſed etiam tuo atque exercitus tui auxilio in eiuſmodi cauſa vtendum fuiſſe. Ego te mihi ſemper amicum eſſe volui: me vt tibi amiciſſimum eſſe intelligeres, laboraui. maneo in voluntate, & quoad voles tu, permanebo: citiúſque amore tui fratrem tuum odiſſe deſinam, quàm illius odio quicquam de noſtra beneuolentia detrahatur. Vale.

Q. METELLVS NEPOS S. D. M. T. CICERONI.

HOMINIS importuniſſimi contumeliæ, quibus crebris concionibus me onerat, tuis erga me officiis leniuntur: & vt ſunt leues huiuſmodi homines, à me deſpiciuntur: libentérque commutata perſona, te mihi fratris loco eſſe duco. De illo ne meminiſſe quidem volo: tametſi bis eum inuitũ ſeruaui. De me, meíſque rebus, ne vobis mul- 10
titudine literarum moleſtior eſſem, ad Lollium perſcripſi: de rationibus etiam prouinciæ quid vellem fieri, vt is vos doceret, & commonefaceret. Si poteris, velim priſtinam tuam erga me voluntatem conſerues. Vale.

M. T. CICERO S. D. Q. METELLO NEPOTI COS.

LITERAE Q. fratris, & T. Pomponii neceſſarii mei tantum mihi ſpei dederant, vt in te non minus auxilii, quàm in tuo collega mihi conſtitutum fuerit. Itaque ad te literas ſtatim miſi: per quas, vt fortuna poſtulabat, & gratias tibi egi, & de reliquo tempore auxilium petii. Poſtea mihi non tam meorum literæ, quàm ſermones eorum qui hac iter faciebant, animum tuum immutatum ſignificabant. quæ res fecit vt tibi literis obſtrepere non auderem. Nunc mihi Q. frater meus mitiſſimam tuam orationem, quam in Senatu habuiſſes, perſcripſit, qua inductus, ad te ſcribere ſum coactus: & abs 11
te, quantum tua fert voluntas, peto, quæſóque vt tuos mecum ſerues potius, quàm propter arrogantiam & crudelitatem tuorum me oppugnes. Tu tuas inimicitias vt Reip. donares, te viciſti: alienas vt contra Rempub. confirmes adduceris? Quòd ſi mihi tua clementia opem tuleris, omnibus in rebus me fore in tua poteſtate tibi confirmo. ſin mihi neque magiſtratum, neque Senatum, neque populũ auxiliari propter eam vim, quæ me cum Repub. vicit, licuerit: vide, ne cùm velis reuocare tempus omnium ſeruandorum, cùm qui ſeruetur, non erit, non poſſis. Vale.

M. T. CICERO S. D. C. ANTONIO M. F. IMP.

ETSI ſtatueram nullas ad te literas mittere, niſi commendatitias, (non quòd eas intelligerem ſatis apud te valere, ſed ne iis qui me rogarent, aliquid de noſtra cõiunctione imminutum eſſe oſtenderem) tamẽ cùm T. Pomponius, homo omnium meorum 12
in te ſtudiorum & officiorum maximè conſcius, tui cupidus, noſtri amantiſſimus, ad te proficiſceretur, aliquid mihi ſcribendum putaui, præſertim cùm aliter ipſi Pomponio ſatiſfacere non poſſem. Ego ſi abs te ſumma officia deſiderem, mirum nemini videri debeat: omnia enim à me in te profecta ſunt, quæ ad tuum commodum, quæ ad honorem, quæ ad dignitatem pertinerent: pro iis rebus nullam mihi abs te relatam eſſe gratiam, tu es optimus teſtis. Contrà etiam eſſe aliquid abs te profectum, ex multis audiui: nam comperiſſe me non audeo dicere, ne fortè id ipſum verbum ponam, quod abs te aiunt falſò in me ſolere conferri, ſed ea quæ ad me delata ſunt, malo te ex Pomponio, cui non minus moleſta fuerunt, quàm ex meis literis cognoſcere. Meus

13 in te animus quàm ſingulari officio fuerit,& Senatus,& populus Ro.teſtis eſt.tu quàm gratus erga me fueris,ipſe exiſtimare potes. quantùm mihi debeas, cæteri exiſtiment. Ego quæ tua cauſa antea feci,voluntate ſum adductus,poſteáque conſtantia. Sed reliqua, mihi crede, multò maius meum ſtudium , maiorémque grauitatem & laborem deſiderant : quæ ego ſi non profundere ac perdere videbor, omnibus meis viribus ſuſtinebo: ſin ingrata eſſe ſentiam,non committam, vt tibi ipſe inſanire videar . Ea quæ ſint , & cuiuſmodi,poteris ex Pomponio cognoſcere . atque ipſum tibi Pomponium ita commendo,vt quanquam ipſius cauſa confido te facturum eſſe omnia: tamen abs te hoc petam,vt ſiquid reſidet in te amoris erga me, id omne in Pomponii negotio oſtendas.Hoc mihi gratius facere nihil potes. Vale.

M. CICERO S. D. P. SESTIO L. F. PROCOS.

14 CVM ad me Decius libertus tuus veniſſet, egiſſétque mecum vt operam darem, ne tibi hoc tempore ſuccederetur: quanquam illum hominem frugi,& tibi amicum exiſtimabam:tamen quòd memoria tenebã, cuiuſmodi ad me literas antea miſiſſes, non ſatis credidi homini prudenti tam valde eſſe mutatam voluntatem tuam. ſed poſteaquam & Cornelia tua Terentiam conuenit, & ego cum Q. Cornelio locutus ſum:adhibui diligentiam, quotieſcunque Senatus fuit, vt adeſſem: plurimúmque in eo negotii habui, vt Q. Fuſium Trib. pleb.& cæteros, ad quos tu ſcripſeras,cogerem mihi potius credere,quàm tuis literis. Omnino res tota in menſem Ian. reiecta erat, ſed facilè obtinebatur. Ego tua gratulatione commotus,quòd ad me pridem ſcripſeras,velle te bene euenire,quòd de Craſſo domum emiſſem : emi eam ipſam domum XXXV, ali-
15 quantò poſt tuam gratulationem . Itaque nunc me ſcito tantùm habere æris alieni, vt cupiam coniurare, ſiquis me recipiat. ſed partim odio inducti me excludunt, & apertè vindicem coniurationis oderunt: partim non credunt, & à me inſidias metuũt,nec putant ei numos deeſſe poſſe,qui ex obſidione fœneratores exemerit . omnino ſemiſſibus magna copia eſt. Ego autem meis rebus geſtis hoc ſum aſſecutus,vt bonum nomen exiſtimer. Domum tuam,atque ædificationem omnem perſpexi,& vehementer probaui. Antonium,etſi eius in me officia omnes deſiderãt,tamen in Senatu grauiſſimè ac diligẽtiſſimè defendi , Senatúmque vehemẽter oratione mea atque authoritate commoui. Tu ad me velim literas crebrius mittas. Vale.

M. TVLLIVS M. F. CICERO S. D. CN. POMPEIO CN. F. MAGNO, IMP.

SI tu,exercitúſque valetis,bene eſt.Ex literis tuis,quas publicè miſiſti,cepi vnà cum
16 omnibus incredibilem voluptatem : tantam enim ſpem otii oſtendiſti, quantam ego ſemper omnibus te vno fretus pollicebar. Sed hoc ſcito, tuos veteres hoſteis,nouos amicos vehementer literis perculſos,atque ex magna ſpe deturbatos iacêre.Ad me autem literas,quas miſiſti , quanquam exiguam ſignificationem tuæ erga me voluntatis habebant,tamẽ mihi ſcito iucundas fuiſſe.nulla enim re tam lætari ſoleo, quàm meorum officiorum conſcientia.quibus ſiquando non mutuò reſpondetur, apud me plus officii reſidere facillimè patior. Illud non dubito, quin ſi te mea ſumma erga te ſtudia parũ mihi adiunxerunt, Reſpub.nos inter nos conciliatura,coniunctuŕaque ſit.Ac ne ignores quid ego in tuis literis deſiderarim: ſcribam apertè, ſicut & mea natura,& noſtra amicitia poſtulat. Res eas geſſi,quarum aliquam in tuis literis & noſtræ neceſſitudinis, & Reipub. cauſa gratulationem expectaui : quam ego abs te prætermiſſam eſſe
17 arbitror,quòd verebare ne cuius animum offenderes.ſed ſcito ea quæ nos pro ſalute patriæ geſſimus, orbis terræ iudicio ac teſtimonio comprobari. quæ,cùm veneris, tanto conſilio, tantáque animi magnitudine à me geſta eſſe cognoſces, vt tibi multò maiori,quàm Africanus fuit, me non multò minorem, quàm Lælius, facilè & in Rep. & in amicitia adiunctum eſſe patiare. Vale.

M. T. CICERO M. LICINIO P. F. CRASSO S. D.

QVANTVM meum studium extiterit dignitatis tuæ vel tuendæ, vel etiam augēdæ, non dubito quin ad te omnes tui perscripserint. non enim fuit aut mediocre, aut obscurum, aut eiusmodi, quod silentio posset præteriri. Nam & cum Consulibus, & cum multis consularibus tanta contentione decertaui, quanta nunquam antea vlla in causa: suscepíque mihi perpetuam propugnationem pro omnibus ornamentis tuis: vete- 18
ríque nostræ necessitudini iandiu debitum, sed multa varietate temporũ interruptum officium cumulatè reddidi. Neque mehercule vnquam mihi tui aut colendi, aut ornandi voluntas defuit: sed quædam pestes hominum laude aliena dolentium, & te nonnunquam à me alienarunt, & me aliquando immutarunt tibi. Sed extitit tempus optatum mihi magis, quàm speratum, vt florentissimis tuis rebus, mea perspici posset & memoria nostræ voluntatis & amicitiæ fides. sum enim consecutus, non modò vt domus tua tota, sed vt cuncta ciuitas me tibi amicissimum esse cognosceret. Itaque & præstantissima omnium fœminarũ vxor tua, & eximia pietate, virtute, gratia tui Crassi meis consiliis, monitis, studiis, actionibúsque nituntur: & Senatus, populúsque Ro. intelligit, tibi absenti nihil esse tam promptum, aut tam paratũ, quàm in omnibus re-
bus quæ ad te pertineant, operam, curam, diligentiam, authoritatem meam. Quæ sint 19
acta, quǽque agantur, domesticorum tibi literis declarari puto. De me sic existimes, ac tibi persuadeas vehementer velim, non me repentina aliqua voluntate, aut fortuito ad tuam amplitudinem meis officiis amplectēdam incidisse: sed vt primùm forum attigerim, spectasse semper vt tibi possem quammaximè esse coniunctus. Quo quidem ex tempore memoria teneo, neque meam tibi obseruantiam, neque mihi tuam summam beneuolentiam ac liberalitatem defuisse. siqua interciderunt non tam re, quàm suspicione violata, ea cùm fuerint & falsa & inania, sint euulsa ex omni memoria, vitáque nostra. Is enim tu vir es, & eum me esse cupio, vt quoniam in eadem Reip. tempora incidimus, coniunctionem, amicitiámque nostram vtrique nostrûm laudi sperem fore. Quamobrem tu quantum tuo iudicio tribuendum nobis esse putes, statues
ipse, &, vt spero, statues ex nostra dignitate. Ego verò tibi profiteor atque polliceor exi- 20
mium & singulare meum studium in omni genere officii, quod ad honestatem & gloriam tuam spectet. in quo etiam si multi mecum contēdent, tamen cùm reliquis omnibus, tum Crassis tuis iudicibus, omnes facilè superabo: quos quidem ego ambos vnicè diligo, sed in Marco beneuolentia impari. hoc magis sum Publio deditus, quòd me quanquam à pueritia sua semper, tamen hoc tempore maximè, sicut alterum parentem & obseruat & diligit. Has literas velim existimes fœderis habituras esse vim, non epistolæ: méque ea quæ tibi promitto ac recipio, sanctissimè esse obseruaturum, diligentissiméque facturum. Quæ à me suscepta defensio est te absente dignitatis tuæ, in ea iam ego non solùm amicitiæ nostræ, sed etiam constantiæ meæ causa permanebo. Quamobrem satis esse hoc tempore arbitratus sum, hoc ad te scribere: me, siquid ipse
intelligerem aut ad voluntatem, aut ad commodum, aut ad amplitudinem tuam per- 21
tinere, mea sponte id esse facturum: sin quidpiam aut à te essem admonitus, aut à tuis, effecturum vt intelligeres nihil neque te scripsisse, neque quēquam tuorum ad me frustrà detulisse. Quamobrem velim ita & ipse ad me scribas de omnibus minimis, maximis, mediocribúsque rebus, vt ad hominem amicissimum: & tuis præcipias, vt opera, consilio, authoritate, gratia mea sic vtantur in omnibus publicis, priuatis, forensibus, domesticis tuis, amicorum, hospitum, clientum tuorum negotiis, vt quoad eius fieri possit, præsentiæ tuæ desiderium meo labore minuatur. Vale.

P. VATINIVS IMP. M. CICERONI SVO S. D.

SI vales, bene est: ego valeo. Si tuam consuetudinem in patrociniis tuendis seruas,
P. Vatinius cliens ad te venit, qui pro se causam dicier vult. Nō puto repudiabis in ho- 22
nore, quē in periculo recepisti. Ego autē quem potius adoptē, aut inuocem, quàm illũ,

quo defendente vincere didici? an verear, ne qui potentissimorum hominum conspirationem neglexerit pro mea salute, is pro honore meo, pusillorum ac maleuolorum obtrectationes & inuidias nō prosternat atque obterat? Quare si me, sicut soles, amas, suscipe me totum: atque hoc quicquid est oneris ac muneris, pro mea dignitate tibi tuendum ac sustinendum puta. scis meam fortunam nescio quomodo facilè obtrectatores inuenire, non meo quidem mehercule merito: sed quanti id refert, si tamē fato nescio quo accidit? Siquis fortè fuerit, qui nostræ dignitati obesse velit: peto à te, vt tuam consuetudinem & liberalitatem in me absente defendēdo mihi præstes. Literas ad Senatū nostris de rebus gestis quo exemplo miseram, infrà tibi perscripsi. Di-
13 citur mihi tuus seruus Anagnostes fugitiuus cū Vardæis esse: de quo tu mihi nihil mādasti. ego tamen, terra, marique vt conquireretur, præmandaui: & profectò tibi illum reperiam, nisi in Dalmatiam aufugerit, & inde tamen aliquando eruam. Tu nos fac ames. Vale. ad III. Id. Quint. ex castris, Narona.

P. VATINIVS IMP. M. CICERONI SVO S. D.

SI vales, bene est: ego quidem valeo. De Dionysio tuo adhuc nihil extrico, & eo minus, quòd me frigus Dalmaticum, quod illinc eiecit, etiam hîc refrigerauit. Sed tamen non desistam quin illum aliquando eruam. sed tamen omnia mihi dura imperas. De Catilio nescio quid ad me scripsisti deprecationis diligētissimæ. Apage te cum nostro Sext. Seruilio: nā mehercule ego illū quoque amo. sed huiuscemodi vos clientes, huiusmodi causas recipitis? Hominē vnum omnium crudelissimū, qui tot ingenuos, ma-
14 tresfamiliâs, ciueis Ro. occîdit, arripuit, disperdidit, regiones vastauit? Simius, nō semissis homo, contra me arma tulit, & eum bello cepi. sed tamē mi Cicero quid facere possum? Omnia mehercule cupio, quæ tu mihi imperas. meā animaduersionem & supplicium, quo vsurus eram in eum quem cepissem, remitto tibi & condono. Quid illis respondere possum, qui sua bona direpta, naueis expugnatas, fratres, liberos, parenteis occisos, actione expostulant? Si mehercule Appii os haberem, in cuius locum suffectus sum, tamen hoc sustinere non possem. Quid ergo est? faciam omnia sedulò, quæ te sciam velle. Defenditur à Q. Volusio tuo discipulo. si fortè ea res poterit aduersarios fugare, in eo maxima spes est. Nos, siquid erit istic opus, defendes. Cæsar adhuc mihi iniuriam facit. De meis supplicationibus, & rebus gestis Dalmaticis adhuc non
15 refert: quasi verò non iustissimi triumphi in Dalmatia res gesserim. nam si hoc expectandum sit, dum totum bellum cōficiam: viginti oppida sunt Dalmatiæ antiqua: quæ ipsi sibi asciuerunt, amplius sexaginta. Hæc nisi omnia expugno, si mihi supplicationes non decernuntur, longè alia conditione ego sum, ac cæteri imperatores. Ego post supplicationes mihi decretas, in Dalmatiam profectus sum: sex oppida vi oppugnādo cepi: vnum hoc quod erat maximum, quater à me iam captum: quatuor enim turreis, & quatuor muros cepi, & arcem eorū totam: ex qua me niues, frigora, imbres detruserunt: indignéque mi Cicero oppidum captū, & bellum iam confectum relinquere sum coactus. Quare te rogo, si opus erit, ad Cæsarem meam causam agas, méque tibi in omnes parteis defendēdum putes: hoc existimans, neminem te tui amātiorem
16 habere. Vale. Non. Decemb. Narona.

M. CICERO P. VATINIO IMP. S.

GRATA tibi esse officia mea non miror: cognoui enim te gratissimū omnium: ídque nunquam destiti prædicare. nec enim tu mihi gratiam modò habuisti, verùm etiā cumulatissimè retulisti. quamobrem reliquis tuis rebus omnibus, pari me studio erga te, & eadē voluntate cognosces. Quòd mihi fœminā primariā Pompeiam vxorē tuam commendas: cum Sura nostro statim tuis literis lectis locutus sum, vt ei meis verbis diceret, vt quicquid opus esset, mihi denūtiaret: me omnia quæ ea vellet, summo studio, curáque facturum: itaque faciam: eámque si opus esse videbitur, ipse conueniā. Tu tamen ei velim scribas, vt nullam rem neque tam magnam, neque tam paruam putet,

quæ mihi aut difficilis, aut parum me digna videatur. Omnia quæ in tuis rebus agam,
& non laboriosa mihi & honesta videbuntur. De Dionysio, si me amas, cōfice. quan- 17
cunque ei fidem dederis, præstabo. Si verò improbus fuerit, vt est, duces eū captiuum
in triumpho. Dalmatis dii malè faciant, qui tibi molesti sunt, sed vt scribis, breui ca-
pientur, & illustrabunt res tuas gestas. semper enim habiti sunt bellicosi. Vale.

M. T. CICERO S. D. L. LVCEIO Q. F.

CORAM me tecum eadem hæc agere sæpe conantem deterruit pudor quidam pe-
nè subrusticus, quæ nunc expromam absens audacius. epistola enim nō erubescit. ar-
deo cupiditate incredibili, neque, vt ego arbitror, reprehendenda, nomen vt nostrum
scriptis illustretur, & celebretur tuis. quod etsi mihi sæpe ostendis te esse facturum, ta-
men ignoscas velim huic festinationi meæ. Genus enim scriptorū tuorū etsi erat sem-
per à me vehemēter expectatum, tamen vicit opinionem meam: méque ita vel cepit, 18
vel incendit, vt cuperem quàm celerrimè res nostras monimentis commendari tuis.
Non enim me solùm commemoratio posteritatis ad spem quandam immortalitatis
rapit: sed etiam illa cupiditas, vt vel authoritate testimonii tui, vel indicio beneuolen-
tiæ, vel suauitate ingenii viui perfruamur. Neque tamen hæc cùm scribebam, eram
nescius quantis oneribus premerere susceptarum rerum, & iam institutarum. sed quia
videbam Italici belli, & ciuilis historiam iam penè à te esse perfectam, (dixeras autem
mihi, te reliquas res ordiri) deesse mihi nolui quin te admonerem, vt cogitares, cōiun-
cténe malles cum cæteris rebus nostra contexere: an, vt multi Græci fecerūt, Callisthe-
nes Troicum bellum, Tymæus Pyrrhi, Polybius Numātinum (qui omneis à perpetuis
suis historiis ea quæ dixi bella separauerunt) tu quoque item ciuilem cōiurationem ab
hostilibus, externísque bellis seiungeres. Equidem ad nostram laudem non multū vi- 19
deo interesse: sed ad properationem meam quiddā interest, non te expectare, dum ad
locum venias, ac statim causam illam totam & tempus arripere. Et simul si vno in ar-
gumēto, vnáque in persona mens tua tota versabitur: cerno iam animo, quāto omnia
vberiora atque ornatiora futura sint. Neque tamen ignoro quàm impudenter faciam,
qui primùm tibi tantum oneris imponam (potest enim mihi denegare occupatio tua)
deinde etiam, vt ornes me, postulem. Quid si illa tibi non tantopere videntur ornāda?
Sed tamen, qui semel verecūdiæ fineis transierit, eum bene & nauiter oportet esse im-
pudentem. Itaque te planè etiam atque etiam rogo, vt & ornes ea vehementius etiam,
quàm fortasse sentis, & in eo leges historiæ negligas: gratiámque illam, de qua suauissi-
mè quodam in prooemio scripsisti, à qua te affici non magis potuisse demōstras, quàm
Herculem Xenophonteium illum à voluptate: ea si me tibi vehementius commēda- 30
bit, ne aspernêre, amoríque nostro plusculum etiam, quàm concedit veritas, largiare.
Quòd si te adducemus, vt hoc suscipias: erit (vt mihi persuadeo) materies digna facul-
tate & copia tua. à principio enim coniurationis vsque ad reditum nostrū videtur mi-
hi modicum quoddam corpus confici posse. In quo & illa poteris vti ciuilium cōmu-
tationum scientia, vel in explicandis causis rerum nouarū, vel in remediis incommo-
dorum, cùm & reprehendes ea quæ vituperanda duces: & quæ placebunt, exponendis
rationibus comprobabis: & si liberius, vt consuesti, agendum putabis, multorū in nos
perfidiam, insidias, proditionem notabis. Multam etiam casus nostri tibi varietatem in
scribendo suppeditabunt, plenam cuiusdam voluptatis, quæ vehementer animos ho-
minum in legendo scripto retinere possit. NIHIL est enim aptius ad delectationē le- 31
ctoris, quàm temporum varietates, fortunæque vicissitudines: quæ etsi nobis optabiles
in experiendo non fuerunt, in legendo tamen erunt iucundæ: HABET enim præteriti
doloris secura recordatio delectationem: cæteris verò nulla perfunctis propria mole-
stia, casus alienos sine vllo dolore intuentibus, etiam ipsa misericordia est iucunda.
Quem enim nostrûm ille moriens apud Mantineam Epaminondas non cum qua-
dam miseratione delectat? qui tum denique sibi auelli iubet spiculum, posteaquàm

ei percontanti dictum est,clypeum esse saluum:vt etiam in vulneris dolore,æquo ani-
mo cum laude moreretur.Cuius studium in legendo nō erectum Themistoclis fuga,
reditúque retinetur:etenim ordo ipse annalium mediocriter nos retinet quasi enume-
ratione fastorum.At viri sæpe excellentis ancipites, variíque casus habent admiratio-
32 nem,expectationem,lætitiam,molestiam,spem,timorem:si verò exitu notabili cōclu
duntur,expletur animus iucundissimæ lectionis voluptate.Quod mihi acciderit opta-
tius, si in hac sententia fueris, vt à continentibus tuis scriptis, in quibus perpetuam re-
rum gestarum historiam complecteris, secernas hanc quasi fabulam rerum, euento-
rúmque nostrorum:habet enim verius actus,multásque actiones & consiliorū & tem-
porum. Ac non vereor ne assentatiuncula quadam aucupari tuam gratiā videar, cùm
hoc demonstrem, me à te potissimum ornari, celebraríque velle. neque enim tu is es,
qui,quid sis, nescias:& qui non eos magis qui te non admirētur,inuidos:quàm eos,qui
laudent, assentatores arbitrere. Neque autem ego sum ita demens, vt me sempiternæ
gloriæ per eum commendari velim, qui non ipse quoque in me commendando pro-
33 priam ingenii gloriam consequatur. Neque enim Alexāder ille gratiæ causa ab Apel-
le potissimùm pingi,& à Lysippo fingi volebat,sed quòd illorum artem cùm ipsis,tum
etiam sibi gloriæ fore putabat. Atque illi artifices, corporis simulacra ignotis nota fa-
ciebant:quæ vel si nulla sint,nihilo sunt tamē obscuriores clari viri. Nec minus enim
est Spartiates Agesilaus ille perhibendus, qui neque pictam, neque fictam imaginem
suam passus est esse,quàm qui in eo genere laborarunt.vnus enim Xenophontis libel-
lus in eo rege laudādo facilè omneis imagines omnium, statuásque superauit. Atque
hoc præstantius mihi fuerit & ad lætitiam animi, & ad memoriæ dignitatem, si in tua
scripta peruenero,quàm si in cæterorum, quòd non ingenium mihi solùm suppedita-
tum fuerit tuum,sicut Timoleonti à Timæo,aut ab Herodoto Themistocli,sed etiam
authoritas clarissimi & spectatissimi viri,& in Reip.maximis,grauissimísque causis co
34 gniti,atque in primis probati: vt mihi non solùm præconium, quod cùm in Sigæum
venisset, Alexander ab Homero Achilli tributum esse dixit, sed etiam graue testimo-
nium impertitū clari hominis,magníque videatur. Placet enim Hector ille mihi Næ-
uianus, qui nō tantùm laudari se lætatur, sed addit etiam à laudato viro.quod si à te nō
impetro,hoc est,si qua te res impedierit(neque enim fas esse arbitror,quicquam me ro
gantem abs te non impetrare) cogar fortasse facere,quod nonnulli sæpe reprehendūt:
scribam ipse de me,multorum tamen exemplo,& clarorum virorum. Sed quod te nō
fugit, hæc sunt in hoc genere vitia: & verecundius ipsi de sese scribant, necesse est, si-
quid est laudandum:& prætereant,siquid fortè reprehendendum est. Accedit etiam,
vt minor sit fides, minor authoritas: multi denique reprehendant & dicant, verecun-
diores esse præcones ludorum gymnicorum,qui cùm cæteris coronas imposuerūt vi-
35 ctoribus, eorúmque nomina magna voce pronuntiarūt, cùm ipsi antè ludorum mis-
sionem corona donentur,alium præconem adhibeant,ne sua voce ipsi se victores esse
prædicent.Hæc nos vitare cupimus,& si recipis causam nostram, vitabimus: ídque vt
facias rogamus.Ac ne fortè mirere,cur cùm mihi sæpe ostenderis te accuratissimè no
strorum temporum consilia atque euentus literis mandaturum,à te id nunc tantope-
re,& tam multis verbis petamus:illa nos cupiditas incendit, de qua initio scripsi, festi-
nationis,quòd alacres animo sumus:vt & cæteri viuentibus nobis ex libris tuis nos co-
gnoscant,& nosmetipsi viui gloriola nostra perfruamur.His de rebus quid acturus sis,
si tibi non est molestum,rescribas mihi velim.Si enim suscipis causam,conficiam cō-
mentarios rerū omnium. sin autem differs me in tempus aliud,coràm tecū loquar:tu
36 interea non cessabis,& ea quæ habes instituta,perpolies,nósque diliges. Vale.

M. T. CICERO S. D. L. LVCEIO Q. F.

QVANQVAM ipsa consolatio literarum tuarum mihi gratissima est,declarat enim
summam beneuolentiā coniunctam pari prudentia:tamē illum fructum ex iis literis

vel maximum cepi, quòd te præclarè res humanas contemnentē, & optimè cōtra fortunam paratum, armatúmque cognoui. Quam quidem laudem ſapientiæ ſtatuo eſſe maximā, NON aliunde pendêre, nec extrinſecus aut bene, aut malè viuendi ſuſpenſas habere rationes. Quæ cogitatio cùm mihi non omnino excidiſſet (etenim penitus inſederat) vi tamen tempeſtatum, & concurſu calamitatum erat aliquantum labefactata atque cōuulſa: cui te opitulari & video, & id feciſſe etiam proximis literis, multúmque profeciſſe ſentio. Itaque hoc ſæpius dicendum, tibíque non ſignificandum ſolùm, ſed 37
etiam declarandum arbitror, nihil mihi eſſe potuiſſe tuis literis gratius. Ad conſolandum autem cùm illa valent, quæ eleganter, copioſéque collegiſti: tum nihil plus quàm quòd firmitudinē, grauitatémque animi tui perſpexi : quam non imitari turpiſſimum exiſtimo. Itaque hoc etiā fortiorem me puto, quàm te ipſum præceptorem fortitudinis, quòd tu mihi videre ſpem nonnullam habere, hæc aliquando futura meliora. Caſus enim gladiatorii, ſimilitudinéſque eæ, tum rationes in ea diſputatione à te collectæ, vetabant me Reip. penitus diffidere. Itaque alterum minus mirum, fortiorem te eſſe, cùm aliquid ſperes: alterum mirum, ſpe vlla teneri. Quid eſt enim non ita affectum, vt id non deletū extinctúmque omne eſſe fateare? Circunſpice omnia membra Reipub. quæ notiſſima ſunt tibi : nullum reperies profectò, quod non fractum, debilitatúmue ſit. quæ perſequerer, ſi aut melius ea viderem, quàm tu vides, aut cōmemorare poſſem 38
ſine dolore: quanquā tuis monitis, præceptíſque omnis eſt abiiciendus dolor. Ergo & domeſtica feremus, vt cenſes: & publica paulò etiam fortius fortaſſe quàm tu ipſe, qui præcipis. te enim ſpes aliqua conſolatur, vt ſcribis: nos autē erimus etiam in omni deſperatione fortes, vt tu tamen idem & hortaris & præcipis: das enim mihi iucundas recordationes conſcientiæ noſtræ, rerúmque earum, quas te in primis authore geſſimus. præſtitimus enim patriæ non minus certè quàm debuimus: plus profectò quàm eſt, ab animo cuiuſquā, aut conſilio hominis poſtulatum . Ignoſces mihi de me ipſo aliquid prædicanti: quarum enim tu rerum cogitatione nos leuare ægritudine voluiſti, earum etiā commemoratione lenimur. Itaque vt mones, quantū potero, me ab omnibus moleſtiis & angoribus abducam: transferámque animum ad ea, quibus ſecundæ res ornā- 39
tur, aduerſæ adiuuantur : tecúmque & ero tantùm, quantùm patietur vtriuſque ætas & valetudo: & ſi eſſe vnà minus poterimus, quàm volumus, animorum tamen coniunctione iiſdem ſtudiis ita fruemur, vt nunquam non vnà eſſe videamur. Vale.

L. LVCEIVS Q. F. S. D. M. TVLLIO CICERONI M. F.

SI vales, bene eſt: ego valeo ſicut ſoleo, paululo tamē etiam deterius, quàm ſoleo. Te requiſiui ſæpius vt viderem. Romæ quia poſtea non fuiſti, quàm à me diſceſſeras, miratus ſum: quod item nunc miror. Non habeo certum quæ te res hinc maximè retrahat. ſi ſolitudine delectare, cùm ſcribas, & aliquid agas eorum quorum conſueſti, gaudeo: neque reprehendo tuum conſiliū: nam nihil iſto poteſt eſſe iucundius, non modò miſeris his tēporibus & luctuoſis, ſed etiam tranquillis & optatis: præſertim vel animo de- 40
fatigato tuo, qui nūc requiē quærit ex magnis occupationibus: vel erudito, qui ſemper aliquid ex ſe promat, quod alios delectet, te ipſum laudibus illuſtret. ſin autē, ſicut hîc dum eras, & lachrymis & triſtitiæ te tradidiſti: doleo, quia doles, & angere: nec poſſum te, ſi concedis quod ſentimus, vt liberius dicamus, non accuſare. quid enim? tu ſolus aperta non videbis, qui propter acumen occultiſſima perſpicis? tu non intelliges te querelis quotidianis nihil proficere? nō intelliges duplicari ſolicitudines, quas eleuare tua te prudentia poſtulat? Quòd ſi non poſſumus aliquid proficere ſuadendo, gratia cōtendimus, & rogando, ſiquid noſtra cauſa vis, vt iſtis te moleſtiis laxes, & ad cōuictum noſtrum redeas, & ad conſuetudinem, vel noſtram communem, vel tuam ſolius, ac propriā. Cupio non obtundere te, ſi non delectare noſtro ſtudio. cupio deterrere, ne permaneas in incœpto: cùm duæ res iſtæ contrariæ me conturbent. ex quibus, aut in alte- 41
ra mihi velim, ſi potes, obtemperes, aut in altera non offendas. Vale.

M. CICERO L. LVCEIO Q. F. S.

OMNIS amor tuus ex omnibus partibus ſe oſtendit in his literis, quas à te proximè accepi, non ille quidem mihi ignotus, ſed tamen gratus & optatus: dicerem iucundus, niſi id verbum in omne tēpus perdidiſſem, neque ob eam vnam cauſam, quam tu ſuſpicaris, & in qua me leniſſimis & amātiſſimis verbis vtēs, re grauiter accuſas: ſed quòd illius tanti vulneris, quæ remedia eſſe debebant, ea nulla ſunt. Quid enim? ad amicóſne confugiam? quàm multi ſunt? habuimus enim ferè communeis: quorum alii occiderunt, alii neſcio quo pacto obduruerunt. Tecum viuere poſſem equidem, & maximè vellem: vetuſtas eſt, amor, conſuetudo, ſtudia paria. quod vinculum, quæ res deeſt no-
42 ſtræ cōiunctioni? poſſumúſne igitur eſſe vnà? nec mehercule intelligo quid impediat: ſed certè adhuc nō fuimus, cùm eſſemus vicini in Tuſculano, in Puteolano: nam quid dicam in Vrbe? in qua, cùm forum commune ſit, vicinitas non requiritur. Sed caſu neſcio quo in ea tempora noſtra ætas incidit, vt cùm maximè florere nos oporteret, tum viuere etiam puderet. Quod enim mihi poterat eſſe perfugium ſpoliato & domeſticis & forenſibus ornamentis, atque ſolatiis? Literæ, credo, quibus vtor aſſiduè: quid enim aliud facere poſſum? ſed neſcio quo modo ipſæ illæ excludere me à portu & perfugio videntur: & quaſi exprobrare, quòd in ea vita maneam, in qua nihil inſit, niſi propagatio miſerrimi temporis. Hîc tu ea me abeſſe vrbe miraris, in qua domus nihil delectare poſſit, ſummum ſit odium temporum, hominum, fori, curiæ? Itaque ſic literis vtor,
43 in quibus conſumo omne tempus, non vt ab his medicinam perpetuam, ſed vt exiguā doloris obliuionem petam. Quòd ſi id egiſſemus, ego atque tu (quod ne in mentē quidem nobis veniebat propter quotidianos metus) omne tempus vnà fuiſſemus: neque me valetudo tua offenderet, neque te mœror meus. quod quantum fieri poterit, conſequamur. Quid enim eſt vtrique noſtrûm aptius? Propediem te igitur videbo. Vale.

M. T. CICERO S. D. TITIO.

ETSI vnus ex omnibus minimè ſum ad te conſolandum accommodatus, quòd tātum ex tuis moleſtiis cepi doloris, vt conſolatione ipſe egerem, tamen cùm longius à ſummi luctus acerbitate meus abeſſet dolor, quàm tuus, ſtatui noſtræ neceſſitudinis eſſe, meǽque in te beneuolentiæ, non tacere tāto in tuo mœrore tandiu, ſed adhibere ali-
44 quam modicam conſolationem, quæ leuare dolorem tuum poſſet, ſi minus ſanare potuiſſet. Eſt autem conſolatio peruulgata quidē illa maximè, quam ſemper in ore atque in animo habere debemus, HOMINES nos vt eſſe meminerimus, ea lege natos, vt omnibus telis fortunæ propoſita ſit vita noſtra: neque eſſe recuſandum, quo minus ea, qua nati ſumus, conditione viuamus: néue tam grauiter eos caſus feramus, quos nullo conſilio vitare poſſumus: euentíſque aliorum memoria repetendis, nihil accidiſſe nobis noui cogitemus. Neque hæ, neque cæteræ conſolationes, quæ ſunt à ſapientiſſimis viris vſurpatæ, memoriǽque & literis proditæ, tantùm videntur proficere debere, quātum ſtatus ipſe noſtræ ciuitatis, & hæc perturbatio temporum perditorum: cùm beatiſſimi ſint, qui liberos non ſuſceperunt: minus autem miſeri, qui his temporibus ami-
45 ſerūt, quàm ſi eoſdem bona, aut denique aliqua Rep. perdidiſſent. Quòd ſi tuum te deſiderium mouet, aut ſi tuarum rerum cogitatione mœres: non facilè exhauriri tibi iſtū dolorem poſſe vniuerſum puto. ſin illa te res cruciat, quæ magis amoris eſt, vt eorum qui occiderunt, miſerias lugeas: vt ea non dicam, quæ ſæpiſſimè & legi, & audiui, nihil mali eſſe in morte: in qua ſi reſideat ſenſus, immortalitas illa potius, quàm mors ducenda ſit: ſin ſit amiſſus, nulla videri miſeria debeat quæ nō ſentiatur. hoc tamen non dubitans confirmare poſſum, ea miſceri, parari, impendêre Reip. quæ qui reliquerit, nullo modo mihi quidem deceptus eſſe videatur: quid eſt enim iam nō modò pudori, probitati, virtuti, rectis ſtudiis, bonis artibus, ſed omnino libertati ac ſaluti loci? non mehercule quenquā audiui hoc grauiſſimo & peſtilentiſſimo anno adoleſcentulū, aut puerum mortuum, qui mihi non à diis immortalibus ereptus ex his miſeriis, atque ex

iniquiſſima conditione vitæ videretur. Quare ſi tibi vnum hoc detrahi poteſt, nequid 46
iis,quos amaſti,mali putes contigiſſe:permultum erit ex mœrore tuo diminutum.re-
linquetur enim ſimplex illa iam cura doloris tui,quæ non cum illis communicabitur,
ſed ad te ipſum propriè referetur.in qua non eſt iam grauitatis ac ſapientiæ tuæ,quam
tu à puero præſtitiſti,ferre immoderatius caſum incommodorũ tuorum,qui ſit ab eo-
rum,quos dilexeris,miſeria, malóque ſeiunctus. etenim cũ ſemper te & priuatis in re-
bus & publicis præſtitiſti, tuēda tibi vt ſit grauitas, & conſtantiæ ſeruiendũ. nam quod
allatura eſt ipſa diuturnitas, quæ maximos luctus vetuſtate tollit, id nos præripere cõ-
ſilio, prudentiáque debemus. Etenim ſi nulla vnquam fuit liberis amiſſis tam imbe-
cillo mulier animo,quæ non aliquando lugendi modum fecerit: certè nos, quod eſt
dies allatura, id conſilio antè ferre debemus: neque expectare temporis medicinam, 47
quam repræſentare ratione poſſimus. His ego literis ſiquid profeciſſem, exiſtimabam
optandum quiddam me eſſe aſſecutum: ſin minus fortè valuiſſent, officio tamen eſſe
functum beneuolentiſſimi atque amiciſſimi: quem me tibi & fuiſſe ſemper exiſtimes
velim,& futurum eſſe confidas. Vale.

M. CICERO S. D. P. SESTIO P. F.

NON obliuione amicitiæ noſtræ,neque intermiſſione conſuetudinis meæ,ſuperio-
ribus temporibus ad te nullas literas miſi,ſed quòd priora tempora in ruinis Reip.no-
ſtríſque iacuerunt: poſteriora autem me à ſcribendo tuis iniuſtiſſimis atque acerbiſſi-
mis incommodis retardarunt. Cùm verò & interuallum iam ſatis longum fuiſſet, &
tuam virtutem,animíque magnitudinem diligentius eſſem mecum recordatus, non
putaui eſſe alienum inſtitutis meis hæc ad te ſcribere. Ego te P.Seſti & primis tempo- 48
ribus illis,quibus in inuidiam abſens & in crimen vocabare, defendi: & cùm in tui fa-
miliariſſimi iudicio ac periculo tuum nomen coniungeretur, quàm potui accuratiſſi-
mè te,tuámque cauſam tutatus ſum:& proximè recenti aduentu meo cùm rem aliter
inſtitutam offendiſſem, ac mihi placuiſſet ſi affuiſſem, tamen nulla re ſaluti tuæ defui.
cúmque eo tempore inuidia annonæ inimici non ſolùm tui, verùm etiam amicorum
tuorum,iniquitas totius iudicii,multáque alia Reip.vitia plus quàm cauſa ipſa,veritáſ-
que valuiſſent:Publio tuo neque opera,neque conſilio,neque labore,neque gratia,ne-
que teſtimonio defui.Quamobrem omnibus officiis amicitiæ diligenter à me,ſanctè-
que ſeruatis, ne hoc quidem prætermittendum eſſe duxi, te vt hortarer, rogarémque
vt & hominem te,& virum eſſe meminiſſes,id eſt,vt & communem,incertúmque ca-
ſum,quem neque vitare quiſquam noſtrûm, neque præſtare vllo pacto poteſt,ſapien- 49
ter ferres:& dolori fortiter,ac fortunæ reſiſteres:cogitaréſque & in noſtra ciuitate,& in
cæteris,quæ rerũ potitæ ſunt, multis fortiſſimis atque optimis viris, iniuſtis iudiciis ta-
leis caſus incidiſſe. Illud vtinam ne verè ſcriberem,ea te Rep.carere, in qua neminem
prudentem hominem res vlla delectet. De tuo autē filio vereor,ne, ſi nihil ad te ſcri-
pſerim,debitum eius virtuti videar teſtimonium non cepiſſe.ſin autē omnia,quæ ſen-
tio, perſcripſerim, ne refricem meis literis deſiderium ac dolorem tuum. Sed tamen
prudentiſſimè facies,ſi illius pietatem,virtutem,induſtriam,vbicunque eris,tuam eſſe,
tecum eſſe duces.NEC enim minus noſtra ſunt,quæ animo complectimur,quàm quæ
oculis intuemur. Quamobrem & illius eximia virtus,ſummúſque in te amor, magnæ
tibi conſolationi debet eſſe: & nos,cæteríque, qui te non ex fortuna, ſed ex virtute tua
pendimus,ſempérque pēdemus: & maximè animi tui conſcientia,cùm tibi nihil me- 50
ritò accidiſſe reputabis,& illud adiunges,HOMINES ſapienteis turpitudine,non caſu:
& delicto ſuo, non aliorum iniuria commoueri. Ego & memoria noſtræ veteris ami-
citiæ,& virtute atque obſeruantia filii tui monitus, nullo loco deero, neque ad conſo-
landum,neque ad leuandum fortunam tuam. Tu ſiquid ad me fortè ſcripſeris, perfi-
ciam,ne te fruſtrà ſcripſiſſe arbitrere. Vale.

M. CICERO S. D. T. FABIO.

ETSI egomet,qui te conſolari cupio,cõſolandus ipſe ſum, propterea quòd nullam
rem grauius iandiu tuli, quàm incommodum tuum: tamen te magnopere non hor-
tor ſolùm,ſed etiam pro amore noſtro rogo atque oro,te colligas, virúmque præbeas:
51 & qua conditione omnes homines,& quibus temporibus nati ſumus,cogites. Plus ti-
bi virtus tua dedit,quàm fortuna abſtulit, propterea quòd adeptus es, quod non multi
homines noui:amiſiſti,quod plurimi homines nobiliſſimi.Ea denique videtur condi-
tio impendêre legum,iudiciorum, temporum, vt optimè actum cum eo videatur eſ-
ſe,qui quàm leuiſſima pœna ab hac Repub.diſceſſerit. Tu verò qui & fortunas & libe-
ros habeas, & nos, cæteróſque neceſſitudine & beneuolentia tecum coniunctiſſimos:
quíque magnam facultatem ſis habiturus nobiſcum,& cum omnibus tuis viuendi: &
cùm vnum ſit iudiciũ ex tam multis,quod reprehendatur,vt quod vna ſentẽtia,eáque
dubia, potentiæ alicuius condonatum exiſtimetur:omnibus his de cauſis debes iſtam
moleſtiam quamleuiſſimè ferre.Meus animus erit in te,liberóſque tuos ſemper,quem
tu eſſe vis,& qui eſſe debet. Vale.

M. CICERO RVFO S. D.

52 ETSI mihi nunquam dubium fuit,quin tibi eſſem chariſſimus,tamen quotidie ma
gis id perſpicio: extátque id quod mihi oſtenderas quibuſdam literis, hoc te ſtudioſio-
rem in me colendo fore,quàm in prouincia fuiſſes (etſi meo iudicio nihil ad tuũ pro-
uinciale officium addi poteſt)quò liberius iudicium eſſe poſſet tuum.Itaque me & ſu-
periores literæ tuæ admodum delectauerunt, quibus & expectatum meum aduẽtum
abs te amanter videbam,& cùm aliter res cecidiſſet,ac putaſſes,te meo cõſilio magno-
pere eſſe lætatum: & his proximis literis magnum cepi fructum & iudicii & officii tui:
iudicii,quòd intelligo te,id quod omnes fortes ac boni viri facere debent,nihil putare
vtile eſſe,niſi quod rectum, honeſtúmque ſit: officii, quòd te mecum quodcunque ce-
piſſem cõſilii,polliceris fore:quo neque mihi gratius,neque,vt ego arbitror,tibi hone-
ſtius eſſe quicquam poteſt. Mihi conſilium captũ iandiu eſt: de quo ad te non quo ce-
53 lãdus eſſes, nihil ſcripſi antea,ſed quia communicatio conſilii tali tempore,quaſi quæ-
dam admonitio videtur eſſe officii,vel potius efflagitatio ad coëundam ſocietatem vel
periculi vel laboris.Cùm verò ea tua ſit voluntas,humanitas,beneuolentia erga me:li-
benter amplector talem animum, ſed ita (non enim dimittam pudorem in rogando
meum)ſi feceris id quod oſtendis,magnam habebo gratiam:ſi non feceris,ignoſcam:
& alterum timori, alterum mihi te negare non potuiſſe arbitrabor. eſt enim res pro-
fectò maxima: quid rectum ſit, apparet: quid expediat, obſcurum eſt:ita tamen,vt ſi
nos ii ſumus, qui eſſe debemus, id eſt ſtudio digni, & literis noſtris, dubitare non poſ-
ſimus,quin ea maximè conducant, quæ ſunt rectiſſima. Quare tu, ſi ſimul placebit,
ſtatim ad me venies: ſin idem placebit, atque eodem,nec continuò poteris:omnia ti-
54 bi vt nota ſint,faciam.quicquid ſtatueris,te mihi amicum:ſin id quod opto,etiam ami
ciſſimum iudicabo. Vale.

M. T. CICERO S. D. RVFO.

QVOQVO modo potuiſſem,te conueniſſem,ſi eò,quò conſtitueras,venire voluiſ-
ſes. Quare etſi mei commodi cauſa cõmouere me noluiſti: tamen ita exiſtimes velim,
me antè laturum fuiſſe,ſi ad me miſiſſes,volũtatem tuam commodo meo. Ad ea quæ
ſcripſiſti,cõmodius equidem poſſem de ſingulis ad te rebus ſcribere,ſi M. Tullius ſcri-
ba meus adeſſet: à quo mihi exploratum eſt,in rationibus duntaxat referendis(de cæ-
teris rebus affirmare non poſſum)nihil eum feciſſe ſcientem,quod eſſet cõtra aut rem,
aut exiſtimationem tuam. deinde ſi rationum referendarũ ius vetus & mos antiquus
55 maneret, me relaturum rationes, niſi tecum pro coniunctione noſtræ neceſſitudinis
contuliſſem,confeciſſémque, non fuiſſe. Quod igitur feciſſem ad vrbem,ſi conſuetu-
do priſtina maneret:id(quãdo lege Iulia relinquere rationes in prouincia neceſſe erat,

eaſdémque totidem verbis referre ad ærarium) feci in prouincia: neque ita feci, vt te
ad meum arbitrium adducerem, ſed tribui tibi tantum, quantum me tribuiſſe nun-
quam pœnitebit. totum enim ſcribam meum, quem tibi video nunc eſſe ſuſpectum,
tibi tradidi. tu ei M. Mindium fratrem tuum adiunxiſti. Rationes confectæ me abſen-
te ſunt tecum: ad quas ego nihil adhibui præter lectionẽ. Ita accepi librum à meo ſer-
uo ſcriba, vt eundem acceperim à fratre tuo. ſi honos is fuit, maiorem tibi habere non
potui: ſi fides, maiorem tibi habuí, quàm penè ipſi mihi: ſi prouidendum fuit, nequid
aliter, ac tibi & honeſtum & vtile eſſet, referretur: non habui cui potius id negotii darẽ,
quàm ſcribæ meo. Illud quidem certè factum eſt, quod lex iubebat, vt apud duas ciui- 56
tates, Laodicenſem & Apamenſem, quæ nobis maximè videbantur, quoniam ita ne-
ceſſe erat, rationes cõfectas & conſolutas deponeremus. Itaque huic loco primùm re-
ſpondeo, me, quanquam iuſtis de cauſis rationes deferre properarim, tamen te expe-
ctaturum fuiſſe, niſi in prouincia relictas rationes pro latis haberem. Quamobrem de
Voluſio quod ſcribis, non eſt id rationum: docuerunt enim me periti homines, in his
cùm omnium peritiſſimus, tum mihi amiciſſimus C. Camillus ad Voluſium transferri
ri nomẽ à Valerio non potuiſſe, ſed prædes Valerianos teneri. Neque id erat HS XXX,
vt ſcribis, ſed XIX. erat enim curata nobis pecunia Valerii mancipis nomine: ex qua
reliquum quod erat in rationibus, retuli. Sed ſic me & liberalitatis fructu priuas, & dili 57
gentiæ, & (quod minimè tamen laboro) mediocris etiam prudẽtiæ, liberalitatis, quòd
mauis ſcribæ mei beneficio, quàm meo, legatum meum, præfectúmque maxima cala-
mitate leuatos, cùm præſertim non deberent eſſe obligati diligentiæ, quòd exiſtimas
de tanto officio meo, tanto etiam periculo nec ſciſſe me quicquam, nec cogitaſſe: ſcri-
bam quicquid voluiſſet, cùm id mihi ne recitaſſet quidẽ, retuliſſe. prudentiæ, cùm rem
à me ne inſipienter quidem cogitatã putes. nam & Voluſii liberandi meum fuit con-
ſilium: & vt multa tam grauis Valerianis prædibus, ipſíque T. Mario depelleretur, à me
inita ratio eſt: quam quidem omnes non ſolùm probant, ſed etiam laudãt. & ſi verum
ſcire vis, hoc vni ſcribæ meo intellexi non nimium placere. Sed ego putaui eſſe viri bo
ni, cùm populis ſuum ſeruaret, conſulere fortunis tot vel amicorũ vel ciuium. Nam
de Luceio eſt ita actũ, vt authore Cn. Pompeio, iſta pecunia in fano poneretur. Id ego
agnoui meo iuſſu eſſe factum. qua pecunia Põpeius eſt vſus, vt tua, quam tu depoſue- 58
ras, Seſtius. Sed hoc ad te nihil intelligo pertinere. Illud me non animaduertiſſe mole-
ſtè ferrem, vt adſcriberem, te in fano pecuniam iuſſu meo depoſuiſſe, niſi iſta pecunia
grauiſſimis eſſet, certiſſimíſque monimentis teſtata, cui data, quo s.c. quibus tuis, qui-
bus meis literis P. Seſtio tradita eſſet. Quæ cùm viderem tot veſtigiis impreſſa, vt in his
errari non poſſet: non adſcripſi id, quod tua nihil referebat: ego tamẽ adſcripſiſſe mal-
lem, quando id te video deſiderare. Sicut ſcribis tibi id eſſe referendum, idem ipſe ſen
tio: neque in eo quicquam à meis rationibus diſcrepabunt tuæ. Addes enim tu, meo
iuſſu: quod ego nunquam addidi: nec cauſa eſt, cur negem: nec, ſi eſſet, & tu noles, ne-
garẽ. Nam de HS nongentis millibus certè ita relatum eſt, vt tu, ſiue frater tuus refer-
ri voluit. Sed ſiquid eſt, quando de Luceio parũ prouiſum eſt, quod ego in rationibus 59
referẽdis etiamnum corrigere poſſim: de eo mihi, cùm s.c. non ſum vſus, quid per le-
ges liceat conſiderandum eſt. Te certè in pecunia exacta ita efferre ex meis rationibus
relatis non oportuit, niſi quid me fallit: ſunt enim alii peritiores. Illud caue dubites,
quin ego omnia faciam quæ intereſſe tua, aut etiam velle te exiſtimem, ſi vllo modo fa
cere poſſim. Quòd ſcribis de beneficiis, ſcito à me & Tribunos mil. & præfectos, &
contubernales duntaxat meos delatos eſſe. in quo quidem ratio me fefellit: liberum e-
nim mihi tempus ad eos deferendos exiſtimabam dari: poſtea certior ſum factus, tri-
ginta diebus deferri neceſſe eſſe, quibus rationes retuliſſem. Sanè moleſtè tuli, non illa
beneficia tuæ potius ambitioni reſeruata eſſe, quàm meæ, qui ambitione nihil vterer.
De centurionibus tamen, & de Tribunorum mil. contubernalibus res eſt in integro:

60 genus enim horum beneficiorum definitum lege noñ erat. Reliquum est de HS. cen-
tum milibus: de quibus memini mihi à te Myrina literas esse allatas, nō mei errati, sed
tui: in quo peccatum videbatur esse, si modò erat, fratris tui & Tullii. sed cùm id corri-
gi non posset, quòd iam depositis rationibus ex prouincia decessemus: credo me qui-
dem tibi pro animi mei voluntate, próque ea spe facultatum, quam tum habebamus,
quàm humanissimè potuerim, rescripsisse. Sed neque tum me humanitate mearū li-
terarum obligatum puto, neque tuam hodie epistolam de HS. cētum sic accepisse, vt ii
accipiunt, quibus epistolæ per hæc tempora molestæ sunt. Simul illud cogitare debes,
me omnem pecuniam, quæ ad me saluis legibus peruenisset, Ephesi apud publicanos
deposuisse: id fuisse HS. XXII, eam omnem pecuniam Pompeium abstulisse. quod ego
siue æquo animo fero, siue iniquo, tu de HS. centum æquo animo ferre debes, & existi-
61 mare, eo minus ad te vel de tuis cibariis, vel de mea liberalitate peruenisse. Quòd si mi-
hi expensa ista HS. centum tulisses: tamen quæ tua est suauitas, quíque in me amor, nol-
les à me hoc tempore æstimationem accipere: nam numeratum si cuperem, non erat.
Sed hæc iocatum me putato, vt ego te existimo. Ego tamen, cùm Tullius rure redie-
rit, mittam eum ad te, siquid ad rem putabis pertinere. Hanc epistolam cur non scindi
velim, causa nulla est. Vale.

M. CICERO S. D. L. MESCINIO.

GRATAE mihi tuæ literæ fuerunt: ex quibus intellexi, quod etiam sine literis arbi-
trabar, videndi mei te summa cupiditate affectum esse. Quod ego ita libenter accipio,
vt tamen tibi non concedam: nam tecum esse, ita mihi commoda omnia quæ opto,
contingant, vt vehementer velim. Etenim cùm esset maior & virorum, & ciuium bo-
62 norum, & iucundorum hominum, & amantium mei copia, tamē erat nemo, quicum
essem libentius quàm tecum, & pauci quibuscum æquè libenter: hoc verò tēpore, cùm
alii interierint, alii absint, alii mutati voluntate sint, vnum mediusfidius tecum diem li
bētius posuerim, quàm hoc omne tempus cum plerisque eorum, quibuscum viuo ne-
cessarió. Noli enim existimare, mihi non solitudinem iucundiorē esse, qua tamen ipsa
vti non licet, quàm sermones eorum qui frequentāt domum meam, excepto vno, aut
summum altero. Itaque vtor eodem perfugio, quo tibi vtendum censeo, literulis no-
stris, præterea etiam conscientia consiliorum meorum: ego enim is sum, quemadmo-
dum tu facillimè potes existimare, qui nihil vnquā mea potius, quàm meorū ciuium
causa fecerim: cui nisi inuidisset is, quem tu nūquam amasti (me enim amabas) & ipse
63 beatus esset, & omnes boni. Ego sum qui nullius viñ plus valere volui, quàm hone-
stum otium. idémque cùm illa ipsa arma, quæ semper timuerā, plus posse sensi, quàm
illum consensum bonorum, quem ego idem effeceram: quauis tuta cōditione pacem
accipere malui, quàm viribus cum valētiore pugnare. Sed & hæc, & multa alia coràm
breui tempore licebit. neque me tamē vlla res alia Romæ tenet, nisi expectatio rerum
Africanarum. videtur enim mihi res in propinquum adducta discrimen. Puto autem
mea nonnihil interesse: quanquam id ipsum, quid intersit, non sanè intelligo: verunta-
men quicquid illinc nuntiatum sit, non longè abesse à cōsiliis amicorum: est enim res
ipsa iam in eum locum adducta, vt quāquam multùm intersit inter eorum causas qui
dimicāt, tamen inter victorias non multùm interfuturum putem. Sed planè animus,
64 qui dubiis rebus forsitan fuerit infirmior, desperatis confirmatus est multùm: quem
etiam superiores tuæ literæ confirmarunt: quibus intellexi, quàm fortiter iniuriam fer-
res: iuuítque me, tibi cùm summam humanitatem, tum etiam tuas literas profuisse.
verum enim scribam: teneriore mihi animo videbare, sicut omnes ferè, qui vita inge-
nua, in beata & libera ciuitate viximus. Sed vt illa secunda moderatè tulimus, sic hanc
non solùm aduersam, sed etiam funditus euersam fortunam fortiter ferre debemus:
vt hoc saltem in maximis malis boni consequamur, vt mortem, quam etiam beati cō-
temnere debebamus, propterea quòd nullū sensum esset habitura, nunc sic affecti non

modò contemnere debeamus, ſed etiam optare. Tu,ſi me diligis,fruere iſto otio : ti-
bíque perſuade,PRAETER culpam ac peccatum,quo ſemper caruiſti,& carebis,homi
ni accidere nihil poſſe quod ſit horribile aut pertimeſcendum. Ego,ſi videbitur rectè 6
fieri poſſe, ad te veniam breui : ſiquid acciderit, vt mutandum conſilium ſit,te certio-
rem faciam ſtatim.Tu ita fac cupidus mei videndi ſis,vt iſtinc te ne moueas tam infir-
ma valetudine , niſi ex me prius quæſieris per literas, quid te velim facere. Me velim,
vt facis,diligas:valetudiníque tuæ & tranquillitati animi ſeruias. Vale.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD A. TORQVATVM, ET ALIOS LIRER VI.

M. CICERO S. D. A. TORQVATO.

ETSI ea perturbatio eſt omnium rerum, vt ſuæ quenque fortunæ ma- 1
ximè pœniteat:nemóque ſit,quin vbiuis, quàm ibi vbi eſt, eſſe malit:
tamen mihi dubium non eſt,quin hoc tempore bono viro Romæ eſ-
ſe miſerrimum ſit. nam etſi quocunque in loco quiſque eſt , idem eſt
ei ſenſus, & eadem acerbitas ex interitu rerum & publicarum & ſua-
rum: tamen oculi augent dolorem,qui ea quæ cæteri audiunt,intueri
coguntur, nec auertere à miſeriis cogitationem ſinunt . Quare etſi multarum rerum
deſiderio te angi neceſſe eſt: tamen illo dolore,quo maximè te confici audio,quòd Ro
mæ non ſis,animum tuum libera.etſi enim cum magna moleſtia tuos,tuáque deſide-
ras,tamen illa quidem quæ requiris,ſuum ſtatum tenent:nec melius,ſi tu adeſſes,tene-
rent,nec ſunt vllo in proprio periculo.Nec debes tu,cùm de tuis cogitas,aut præcipuã
aliquam fortunam poſtulare , aut communem recuſare . De te autem ipſo Torquatè 2
eſt tuum ſic agitare animo,vt nõ adhibeas in conſilium cogitationum tuarum deſpe-
rationem aut timorem.nec enim is,qui in te adhuc iniuſtior,quàm tua dignitas poſtu
labat,fuit,non magna ſigna dedit animi erga te mitigati.Nec tamen is ipſe,à quo ſalus
petitur, habet explicatam aut exploratam rationem ſalutis ſuæ. CVMQVE omnium
bellorum exitus incerti ſint : ab altera victoria tibi periculum nullum eſſe perſpicio,
quod quidem ſeiunctum ſit ab omnium interitu : ab altera te ipſum nũquam timuiſ-
ſe,certò ſcio. Reliquũ eſt,vt te id ipſum,quod ego quaſi conſolationis loco pono,ma-
ximè excruciet,commune periculum Reip. cuius tanti mali, quanuis docti viri mul-
ta dicant: tamen vereor,ne conſolatio vlla poſſit vera reperiri , præter illam quæ tanta
eſt, quantum in cuiuſque animo roboris eſt atque neruorum . ſi enim BENE ſentire,
rectéque facere , ſatis eſt ad bene beatéque viuendum : vereor ne eum qui ſe optimo- 3
rum conſiliorum conſcientia ſuſtẽtare poſſit,miſerum eſſe,nefas ſit dicere. Nec enim
nos arbitror victoriæ præmiis ductos,patriam olim & liberos & fortunas reliquiſſe:ſed
quoddam nobis officium iuſtum & pium & debitum Reip. noſtræque dignitati vide-
batur,qui neque,cùm id faciebamus,tam eramus amentes, vt explorata nobis eſſet vi-
ctoria.Quare ſi id euenit, quod ingredientibus nobis in cauſam propoſitum fuit acci-
dere poſſe: nõ debemus ita cadere animis,quaſi aliquid euenerit quod fieri poſſe nun-
quam putarimus.Simus igitur ea mẽte,quam ratio & veritas præſcribit:vt nihil in vita
nobis præſtãdum præter culpam putemus:eáque cùm careamus, omnia humana pla-
catè & moderatè feramus.Atque hæc eò pertinet oratio, vt perditis rebus omnibus,ta
men ipſa virtus ſe ſuſtentare poſſe videatur. Sed ſi eſt ſpes aliqua rebus communibus, 4
ea tu, quicunque ſtatus eſt futurus,carere non debes. Atque hoc mihi ſcribenti venie-
bat in mentem, me eum eſſe, cuius tu deſperationem accuſare ſolitus eſſes ; quémque
authoritate tua cunctantem & diffidentem excitare . Quo quidem tempore non ego
cauſam noſtram , ſed conſilium improbabam . ſerò enim nos iis armis aduerſari vi-

debam,quæ multò antè confirmata per nosmetipsos erant: docebámque, pilis & gla-
diis,non consiliis,neque authoritatibus nostris, de iure publico disceptari. Neque ego
ea quæ facta sunt,fore cùm dicebã, diuinabam futura: sed quòd & fieri posse, & exitio-
sum fore,si euenisset,videbam,id ne accideret,timebam: præsertim cùm,si mihi alter-
utrum de euentu atque exitu rerum promittendum esset,id futurum,quod euenit,ex-
ploratius possem promittere.iis enim rebus præstabamus quæ non prodeũt in aciem:
5 vsu autem armorum & militum robore inferiores eramus.Sed tu illum animum nũc
adhibe quæso,quo me tum esse oportere cẽsebas.Hec eò scripsi,quòd mihi nunc Phy-
largyrus tuus omnia de te requirenti,fidelissimo animo(vt mihi quidem visus est)nar-
rauit,tę interdum solicitum solere esse vehementius: quod facere non debes: nec du-
bitare,quin aut aliqua Rep.sis futurus qui esse debes:aut perdita,non afflictiore condi-
tione,quàm cæteri.Hoc verò tempus quo exanimati omnes & suspẽsi sumus, hoc mo
deratiore animo ferre debes,quòd & in ea vrbe es,vbi nata & alta est ratio ac modera-
tio vitæ:& habes Ser.Sulpitium,quem semper vnicè dilexisti:qui te profectò & bene-
uolentia & sapientia consolatur. cuius si essemus & authoritatem & consilium secuti,
togati potius potentiam,quàm armati victoriam subissemus. Sed hæc longiora for-
tasse fuerunt, quàm necesse fuit. illa quæ maiora sunt, breuius exponam. Ego habeo
6 cui plus quàm tibi debeam,neminem:quibus tantum debebam, quãtum tu intelligis,
eos mihi huius belli casus eripuit. Qui sim autem hoc tempore intelligo. sed quia
NEMO est tam afflictus, qui si nihil aliud studeat, nisi id quod agit, non possit nauare
aliquid & efficere:omne meum consilium,operam,studium certè velim existimes ti-
bi,tuísque liberis esse debitum. Vale.

M. T. CICERO S. D. A. TORQVATO.

PETO à te,ne me putes obliuione tui rarius ad te scribere, quàm solebam, sed aut
grauitate valetudinis,qua tamẽ iam paululum videor leuari, aut quòd absim ab Vrbe,
vt qui ad te proficiscantur,scire non possim. Quare velim ita statutum habeas, me tui
memoriam summa cum beneuolentia tenere, tuásque omneis res non minori mihi
7 curæ quàm meas esse. Quòd maiore in varietate versata est adhuc tua causa,quàm ho-
mines aut volebant,aut opinabantur: mihi crede, non est pro malis temporum quod
molestè feras.necesse est enim,aut armis vrgeri Remp.sempiternis: aut his positis, re-
creari aliquando,aut funditus interire. Si arma valebũt: nec eos à quibus reciperis,ve-
reri debes,nec eos quos adiuuisti.si armis aut conditione positis,aut defatigatione ab-
iectis,aut victoria detractis, ciuitas respirauerit: & dignitate tua frui tibi, & fortunis li-
cebit. sin omnino interierint omnia, fuerítque is exitus, quem vir prudentissimus M.
Antonius iam tum timebat,cùm tantum instare malorum suspicabatur,misera est illa
quidem consolatio,tali præsertim ciui & viro,sed tamen necessaria:NIHIL esse præci-
puè cuiquam dolendum in eo quod accidat vniuersis.quæ vis insit in his paucis verbis
(plura enim committenda epistolæ non erant)si attendes, quod facis, profectò etiam
8 sine meis literis intelliges te aliquid habere quod speres:nihil quod aut hoc,aut aliquo
Reip.statu timeas: omnia si interierint, cùm superstitem te esse Reip. ne,si liceat, qui-
dem velis, ferendam esse fortunam, præsertim quæ absit à culpa. Sed hæc hactenus.
Tu velim scribas ad me quid agas,& vbi futurus sis: vt aut quò scribam, aut quò ve-
niam,scire possim. Vale.

M. T. CICERO S. D. A. TORQVATO.

SVPERIORIBVS literis beneuolentia magis adductus, quàm quo res ita postula-
ret,fui longior.neque enim confirmatione nostra egebat virtus tua:neque erat ea mea
causa atque fortuna,vt cui ipsi omnia deessent,alterum confirmarem.Hoc item tem-
pore breuior esse debeo: siue enim tum nihil opus fuit tam multis verbis, nihilo ma-
gis nũc opus est:siue tum opus fuit,illud satis est, præsertim cùm accesserit nihil noui:
9 nam etsi quotidie aliquid audimus earum rerum,quas ad te perferri existimo:summa

tamen eadem eſt, & idem exitus, quem ego tam video animo, quàm ea quæ oculis cernimus. Nec verò quicquã video, quod non idem te videre certò ſciam. nam etſi quem exitum acies habitura ſit, diuinare nemo poteſt: tamen & belli exitũ video: & ſi id minus, hoc quidem certè cùm ſit neceſſe alterutrum vincere, qualis futura ſit vel hæc, vel illa victoria. ídq; cùm optimè perſpexi, tale video, nihil vt mali videatur eſſe futurum, ſi id vel antè acciderit, quod vel maximum ad timorem proponitur: ITA enim viuere, vt non ſit viuendum, miſerrimum eſt: mori autem nemo ſapiens miſerum duxit, ne beato quidem. Sed in ea es vrbe, in qua hæc vel plura, & ornatiora parietes ipſi loqui poſſe videantur. Ego tibi hoc confirmo, ESTI leuis eſt cõſolatio ex miſeriis aliorum, nihilo te nunc maiore in diſcrimine eſſe, quàm quenuis aut eorum qui diſceſſerint, aut 10
eorum qui remanſerint. alteri dimicant: alteri victorem timent. Sed hæc cõſolatio leuis: illa grauior, qua te vti ſpero: ego certè vtor. nec enim dum ero, angar vlla re, cùm omni vacem culpa: & ſi nõ ero, ſenſu omnino carebo. ſed rurſus γλαῦκ' εἰς Ἀθήνας, qui ad te hæc. Mihi tu, tui, tua omnia maximè curæ ſunt, & dum viuam, erunt. Vale.

M. CICERO S. D. A. TORQVATO.

NOVI quod ad te ſcriberem, nihil erat: & tamen ſiquid eſſet, ſciebam te à tuis certiorem fieri ſolere. de futuris autem rebus etſi ſemper difficile eſt dicere, tamen interdum coniectura poſſis propius accedere, cùm res eſt eiuſmodi, cuius exitus prouideri poſſit. Nunc tantùm videmur intelligere, non diuturnum bellum: etſi id ipſum nonnul- 11
lis videatur ſecus. Equidem cùm hæc ſcribebam, aliquid iam actum putabam: nõ quò ego certò ſcirem, ſed quòd non difficilis erat coniectura. nam cùm OMNIS belli Mars communis, & cùm ſemper incerti exitus præliorum ſunt, tum hoc tẽpore ita magnæ vtrinque copiæ, ita paratæ ad pugnandum eſſe dicuntur, vt vtercunque vicerit, non ſit mirum futurum. Illa in dies ſingulos magis, magíſque opinio hominum cõfirmatur, etiam ſi inter cauſas armorum aliquantùm interſit, tamen inter victorias nõ multùm interfuturum. alteros propemodum iam ſumus experti: de altero nemo eſt quin cogitet, quàm ſit metuendus iratus victor armatus. Hoc loco ſi videor augere dolorem tuum, quem conſolando leuare debebam, fateor me communium malorum conſolationem nullam inuenire, præter illam, quæ tamẽ, ſi poſſis eam ſuſcipere, maxima eſt, quáque ego quotidie magis vtor: CONSCIENTIAM rectæ volũtatis maximam con- 12
ſolationem eſſe rerum incommodarum: nec eſſe vllum magnum malum præter culpam. à qua quando tantùm abſumus, vt etiam optimè ſenſerimus, euentúſque magis noſtri conſilii, quàm conſiliũ reprehendatur: & quando præſtitimus quod debuimus: moderatè quod euenit, feramus. Sed hoc mihi tamen non ſumo, vt te conſoler de cõmunibus miſeriis, quæ ad cõſolandum: maioris ingenii, & ad ferendum ſingularis virtutis indigent. Illud cuiuis facile eſt docere, cur præcipuè tu dolere nihil debeas. eius enim, qui tardior in te aliquando fuit, quàm fore putaramus, nõ eſt mihi dubia de tua ſalute ſententia: de aliis autem non arbitror te expectare quid ſentiam. Reliquum eſt vt te angat, quòd abſis à tuis tãdiu: res moleſta, præſertim ab iis pueris, quibus nihil poteſt eſſe feſtiuius. Sed vt antea ad te ſcripſi, tempus eſt huiuſmodi, vt ſuam quiſque cõ- 13
ditionem miſerrimã putet: & vbi quiſque ſit, ibi eſſe minimè velit. Equidem nos quòd Romæ ſumus, miſerrimum eſſe duco: non ſolùm quòd in omnibus malis acerbius eſt videre, quàm audire: ſed etiam quòd ad omneis caſus ſubitorum periculorum magis obiecti ſumus, quàm ſi abeſſemus. etſi me ipſum conſolatorem tuum non tantùm literæ, quibus ſemper ſtudui, quantùm longinquitas temporis mitigauit. quanto fuerim dolore, meminiſti. in quo prima illa conſolatio eſt, vidiſſe me plus, quàm cæteros, cùm cupiebam quamuis iniqua cõditione pacem. quod etſi caſu, non diuinatione mea factum eſt: tamen hac inani prudentiæ laude delector. Deinde, quod mihi ad conſolationem commune tecum eſt, ſi iam vocer ad exitum vitæ, non ab ea Rep. auellar, qua carendum eſſe doleam, præſertim cùm id ſine vllo ſenſu futurum ſit. Adiuuat etiam

14 ætas & acta iam vita, quæ cùm curſu ſuo bene cõfecto delectatur, tum vetat in eo vim timere, quò nos iam natura ipſa penè perduxerit. Poſtremò is vir, vel etiam ii viri hoc bello occiderunt, vt impudentia videatur eandē fortunam, ſi res cogat, recuſare. Equidem mihi omnia propono: nec vllum eſt tantum malum, quod non putem impendêre. SED CVM plus in metuendo mali ſit, quàm in illo ipſo, quod timetur, deſino: præſertim cùm id impendeat, in quo non modò dolor nullus, verùm finis etiam doloris futurus ſit. Sed hæc ſatis multa, vel plura potius, quàm neceſſe fuit. facit autē non loquacitas mea, ſed beneuolentia longiores epiſtolas. Seruium diſceſſiſſe Athenis, moleſtè tuli. non enim dubito quin magnæ tibi leuationi ſit ſolitus eſſe quotidianus congreſſus, & ſermo cùm familiariſſimi hominis, tum optimi & prudentiſſimi viri. Tu
15 velim te, vt debes & ſoles, tua virtute ſuſtētes. Ego quæ te velle, quæque ad te & ad tuos pertinere arbitrabor, omnia ſtudioſe diligentérque curabo. Quæ cùm faciam, beneuolentiam tuam erga me imitabor, merita non aſſequar. Vale.

M. CICERO A. CAECINNAE S. D.

QVOTIESCVNQVE filium tuum video (video autem ferè quotidie) polliceor ei ſtudium quidem meum, & operam ſine vlla exceptione aut laboris aut occupationis aut temporis: gratiam autem atque authoritatem cum hac exceptione quantum valeam, quantúmque poſſim. Liber tuus & lectus eſt, & legitur à me diligenter, & cuſtoditur diligentiſſimè. Res & fortunæ tuæ mihi maximæ curæ ſunt, quæ quidē quo-
16 tidie faciliores mihi & meliores videntur, multíſque video magnæ eſſe curæ: quorum de ſtudio, & de ſua ſpe filium ad te perſcripſiſſe certò ſcio. His autem de rebus, quas cõiectura conſequi poſſumus, non mihi ſumo, vt plus ipſe proſpiciam, quàm te videre atque intelligere mihi perſuaſerim. Sed tamen quia fieri poteſt, vt tu ea perturbatiore animo cogites, puto eſſe meum quid ſentiam exponere. Ea natura rerum eſt, & is temporum curſus, vt non poſſit iſta aut tibi, aut cæteris fortuna eſſe diuturna, neque hærere in tam bona cauſa, & in tam bonis ciuibus tam acerba iniuria. Quare ad eam ſpē, quam extra ordinem de te ipſo habemus, non ſolùm propter dignitatem & virtutem tuam (hæc enim ornamenta ſunt tibi etiam cum aliis communia) accedunt tua præcipua, propter eximium ingenium, ſummámque virtutem: cui me hercule hic, cuius in poteſtate ſumus, multùm tribuit. Itaque ne punctum quidem temporis in iſta for-
17 tuna fuiſſes, niſi eo ipſo bono tuo, quo delectatur, ſe violatum putaret. Quod ipſum lenitur quotidie: ſignificatúrque nobis ab iis, qui ſimul cum eo viuunt, tibi hanc ipſam opinionem ingenii apud ipſum plurimùm profuturam. Quapropter primùm fac animo forti atque magno ſis: ita enim natus, ita educatus, ita doctus es, ita etiam cognitus, vt tibi id faciendum ſit. Deinde ſpem quoque habeas firmiſſimam propter eas cauſas, quas ſcripſi. À me verò tibi omnia liberíſque tuis paratiſſima eſſe confidas velim. id enim & vetuſtas noſtri amoris, & mea cõſuetudo in meos, & tua multa erga me officia poſtulant. Vale.

M. CICERO A. CAECINNAE S. D.

VEREOR ne deſideres officium meum, quod tibi pro noſtra & meritorum multorum, & ſtudiorum, & partium coniunctione deeſſe non debet: ſed tamen vereor ne li-
18 terarum à me officium requiras: quas tibi & iampridem & ſæpe miſiſſem, niſi quotidie melius expectans, gratulationem, quàm confirmationem animi tui complecti literis maluiſſem. Nunc autem, vt ſpero, breui gratulabĭmur: itaque in aliud tempus id argumētum epiſtolæ differo. His autem literis animum tuum, quem minimè imbecillum eſſe & audio & ſpero, etſi non ſapientiſſimi, at amiciſſimi hominis authoritate confirmandum etiam atque etiam puto: nec iis quidem verbis, quibus te conſoler vt afflictū, & iam omni ſpe ſalutis orbatum, ſed vt eum de cuius incolumitate nõ plus dubitem, quàm te memini dubitare de mea. nam cùm me ex Repub. expuliſſent ii, qui illam cadere poſſe, ſtante me non putarũt: memini me ex multis hoſpitibus, qui ad me ex Aſia,

in qua tu eras,venerant,audire, te de glorioſo & celeri reditu meo confirmare. Si te ra-
tio quædam Etruſcæ diſciplinæ, quam à patre nobiliſſimo atque optimo viro accepe-
ras,non fefellit: nec nos quidem noſtra diuinatio fallet, quam tum ſapientiſſimorum 9
virorum monimentis atque præceptis, plurimóque, vt ſcis,doctrinæ ſtudio, tum ma-
gno etiam vſu tractandæ Reip. magnáque noſtrorum temporum varietate conſecuti
ſumus. cui quidem diuinationi hoc plus confidimus, quòd ea nos nihil in his tam ob-
ſcuris rebus, támque perturbatis vnquam omnino fefellit. dicerem quæ antea futura
dixiſſem,ni vererer ne ex euentis fingere viderer. Sed tamen plurimi ſunt teſtes,me &
initio, ne coniungeret ſe cum Cæſare, monuiſſe Pompeium, & poſtea ne ſeiungeret.
Coniunctione frangi Senatus opes, diſiunctione ciuile bellum excitari videbam. At-
que vtebar familiariſſimè Cæſare,Pompeium faciebam plurimi: ſed erat meum con-
ſilium cùm fidele Pōpeio, tum ſalutare vtrique. Quæ præterea prouiderim, prætereo:
nolo enim hunc de me optimè meritum exiſtimare ea me ſuaſiſſe Pompeio, quibus 10
ille ſi paruiſſet,eſſet hîc quidem clarus in toga,& princeps:ſed tantas opes,quantas nūc
habet,non haberet. Eundum in Hiſpaniam cenſui. quod ſi feciſſet,ciuile bellum nul-
lum omnino fuiſſet. Rationem haberi abſentis non tam pugnaui vt liceret, quàm vt
quando ipſo Conſule pugnante populus iuſſerat,haberetur. Cauſa belli orta eſt.Quid
ego prætermiſi aut monitorum,aut querelarum, cùm vel iniquiſſimam pacem iuſtiſ-
ſimo bello anteferrem? Victa eſt authoritas mea non tam à Pompeio (nam is moue-
batur)quàm ab iis qui duce Pompeio freti,peropportunam & rebus domeſticis,& cu-
piditatibus ſuis illius belli victoriā fore putabant.Suſceptum bellū eſt,quieſcente me:
depulſum ex Italia, manente me quoad potui. ſed valuit apud me plus pudor meus,
quàm timor. Veritus ſum deeſſe Pompeii ſaluti, cùm ille aliquādo non defuiſſet meæ.
Itaque vel officio, vel fama bonorum, vel pudore victus, vt in fabulis Amphiaraus,ſic 11
ego prudens & ſciēs ad peſtem ante oculos poſitam ſum profectus.Quo in bello nihil
aduerſi accidit non prædicente me. Quare quando,vt augures & aſtrologi ſolent, ego
quoque augur publicus ex meis ſuperioribus prædictis cōſtitui apud te authoritatem
augurii & diuinationis meæ:debet habere fidem noſtra prædictio.Non igitur ex alitis
inuolatu,nec è cātu ſiniſtro oſcinis,vt in noſtra diſciplina eſt,nec è tripudiis ſoliſtimis,
aut ſomniis tibi auguror:ſed habeo alia ſigna quæ obſeruem.quæ etſi non ſunt certio-
ra illis,minus tamen habent vel obſcuritatis vel erroris.Notantur autem mihi ad diui-
nandum ſigna duplici quadā via: quarum alteram duco è Cæſare ipſo,alteram è tem-
porum ciuilium natura atque ratione. In Cæſare hæc ſunt: mitis cleménſque natura,
qualis exprimitur præclarè illo libro querelarum tuarum.Accedit,quòd mirificè inge- 12
niis excellentibus, quale eſt tuum, delectatur. Præterea cedit multorum iuſtis, & offi-
cio incenſis, non inanibus aut ambitioſis voluntatibus.In quo vehementer eum con-
ſentiens Etruria mouebit. Cur hæc igitur adhuc parum profecerunt? quia non putat
ſe ſuſtinere cauſas poſſe multorum,ſi tibi,cui iuſtus videtur iraſci poſſe, conceſſerit.
Quæ eſt igitur,inquies, ſpes ab irato? eodem fonte ſe hauſturum intelligit laudes ſuas,
è quo ſit leuiter aſperſus.Poſtremò homo eſt valde acutus, & multum prouidens: in-
telligit te hominem in parte Italiæ minimè contemnenda facilè omnium nobiliſſi-
mum,& in communi Repub.cuiuis ſummorum tuæ ætatis vel ingenio,vel gratia,vel
fama,populi Rom.parem nō poſſe prohibere à Rep.diutius.Nollet hoc temporis po-
tius eſſe aliquando beneficium,quàm iam ſuum. Dixi de Cæſare:nunc dicam de tem
porum rerúmque natura. Nemo eſt tam inimicus ei cauſæ,quam Pompeius anima- 13
tus melius,quàm paratus ſuſceperat,qui nos malos ciueis dicere, aut homines impro-
bos audeat.In quo admirari ſoleo grauitatem & iuſtitiam & ſapientiam Cæſaris: nun-
quam niſi honorificentiſſimè Pompeium appellat. At in eius perſonam multa fecit
aſperius. Armorum iſta,& victoriæ ſunt facta,nō Cæſaris. At nos quemadmodum eſt
complexus? Caſſium ſibi legauit: Brutum Galliæ præfecit,Sulpitium Græciæ:Marcel-

lum, cui maximè ſuccenſebat, cum ſumma illius dignitate reſtituit. Quò igitur hæc ſpectant? Rerum hoc natura, & ciuilium temporum non patietur: nec manens, nec mutata ratio feret, primùm vt non in cauſa pari, eadem ſit & conditio & fortuna omnium: deinde vt in eam ciuitatem boni viri, & boni ciues nulla ignominia notati non
14 reuertantur, in quam tot nefariorum ſcelerum condemnati reuerterunt. Habes augurium meum: quo ſiquid addubitarem, non potius vterer, quàm illa conſolatione, qua facilè fortem virum ſuſtentarem, te, ſi explorata victoria arma ſumpſiſſes pro Repub. (ita enim tum putabas) non nimis eſſe laudandum. ſin propter incertos exitus, euentúſque bellorum poſſe accidere, vt vinceremur, putaſſes: non debere ad ſecũdam fortunam bene paratum fuiſſe, aduerſam ferre nullo modo poſſe. Diſputarem etiã, quãto ſolatio tibi conſcientia tui facti, quantæ delectationi in rebus aduerſis literæ eſſe deberent. commemorarem non ſolùm veterum, ſed & horum etiam recentium vel ducum, vel comitum tuorum grauiſſimos caſus. Etiam externos multos claros viros no-
15 minarem. LEVAT enim dolorem communis quaſi legis & humanæ cõditionis recordatio. Exponerem etiam quemadmodũ hîc, & quanta in turba, quantáque in confuſione rerum omniũ viueremus. neceſſe eſt enim minore deſiderio perdita Rep. carere, quàm bona. ſed hoc genere nihil opus eſt. Incolumem te citò, vt ſpero, vel potius, vt perſpicio, videbimus. interea tibi abſenti & huic, qui adeſt imagine animi & corporis tui, conſtãtiſſimo atque optimo filio tuo ſtudium, officium, operã, laborem meum iampridem & pollicitus ſum, & detuli: nunc hoc amplius, quòd me amiciſſimè quotidie magis Cæſar amplectitur, familiares quidem eius, ſicuti neminẽ. apud quem quicquid valebo vel authoritate, vel gratia, valebo tibi. Tu cura, vt cùm firmitudine te animi, tum etiam ſpe optima ſuſtentes. Vale.

A. CAECINNA M. CICERONI S.

16 QVOD tibi non tam celeriter liber eſt redditus, ignoſce timori noſtro, & miſerere temporis. Filius, vt audio, pertimuit (neque iniuria) ſi liber exiſſet, quando non tam intereſt, quo animo ſcribatur, quàm quo accipiatur, ne ea res ineptè mihi noceret: cùm præſertim adhuc ſtyli pœnas dem. Qua quidem in re, ſingulari ſum fato: nã cùm mendum ſcripturæ litura tollatur, ſtultitia fama multetur, meus error exilio corrigitur: cuius ſumma criminis eſt, quòd armatus aduerſario maledixi. Nemo noſtrũ eſt, vt opinor, quin vota victoriæ ſuæ fecerit: nemo quin etiam cùm de alia re immolaret, tamen eo quidem ipſo tempore, vt quamprimùm Cæſar ſuperaretur, optarit. Hoc ſi non cogitat, omnibus rebus fœlix eſt: ſi ſcit, & perſuaſus eſt, quid iraſcitur ei, qui aliquid ſcripſit contra ſuam voluntatem, cùm ignorit omnibus qui multa deos venerati ſint contra eius ſalutem? Sed vt eodem reuertar, cauſa hæc fuit timoris: ſcripſi de te parcè mediuſfidius, & timidè, non reuocans me ipſe, ſed penè refugiens. Genus autem hoc ſcri-
17 pturæ non modò liberum, ſed incitatum atque elatum eſſe debere, quis ignorat? ſolutũ exiſtimatur eſſe, alteri maledicere: tamen cauendum eſt, ne in petulantia incidas. impeditum, ſeipſum laudare, ne vitium arrogantiæ ſubſequatur. ſolùm verò liberum, alterũ laudare. de quo quicquid detrahas, neceſſe eſt aut infirmitati, aut inuidiæ aſſignetur. Ac neſcio an tibi gratius opportuniúſque acciderit: nam quod præſtare non poteram, primùm erat non attingere: ſecundum beneficium, quamparciſſimè facere. ſed tamen ego me quidem ſuſtinui: multa minui, multa ſuſtuli: complura ne poſui quidem. QVEMADMODVM igitur ſcalarum gradus ſi alios tollas, alios incídas, nonnullos malè hærentes relinquas, ruinæ periculum ſtruas, non aſcenſum pares: ſic tot malis tum victum, tum fractum ſtudium ſcribendi, quid dignum auribus, aut proba-
18 bile poteſt afferre? Cùm verò ad ipſius Cæſaris nomẽ veni, toto corpore contremiſco, non pœnæ metu, ſed ipſius iudicii: totum enim Cæſarem non noui. Quem putas animum eſſe, vbi ſecum loquitur? hoc probabit: hoc verbũ ſuſpicioſum eſt. quid ſi muto? at vereor ne peius ſit. Age verò, laudo aliquẽ, num offendo? cùm porrò offendã, quid ſi

nõ vult? Armati stylum persequitur, victi & nondum restituti quid faciet? Auges etiã tu mihi timorem, qui in Oratore tuo caues tibi per Brutum, & ad excusationẽ socium quæris. Vbi hoc omnium patronus facis, quid me veterem tuum, nunc omnium clientem sentire oportet? In hac igitur calumnia timoris, & cæcæ suspicionis tormento, cùm plurima ad alieni sensus coniecturam, non ad suum iudicium scribantur, quàm difficile sit euadere, si minus expertus es, quod te ad omnia summum atque excellens armauit ingenium, nos sentimus. Sed tamen ego filio dixeram librum tibi legeret & auferret: aut ea conditione daret, si reciperes te correcturum, hoc est, si totum alium 29
faceres. De Asiatico itinere, quanquã summa necessitas premebat, vt imperasti feci.

Te pro me quid horter? vides tempus venisse, quo necesse sit de nobis constitui. Nihil est mi Cicero, quòd filium meum expectes: adolescens est: omnia excogitare vel studio, vel ætate, vel metu non potest. Totum negotium tu sustineas oportet: in te mihi omnis spes est. tu pro tua prudentia, quibus rebus gaudeat, quibus capiatur Cæsar tenes. A te omnia proficiscantur, & per te ad exitum perducãtur, necesse est. Apud ipsum multum, apud eius omneis plurimùm potes. vnum si tibi persuaseris, non hoc esse tui muneris, siquid rogatus fueris, vt facias (quãquam id magnum & amplum est) sed totum tuum esse onus, perficies. nisi forte aut in miseria nimis stultè, aut in amicitia nimis impudenter tibi onus impono. Sed vtrique rei excusationem tuæ vitæ consuetudo dat. nam quòd ita consueuisti pro amicis laborare, non iam sic sperant abs te, 30
sed etiam sic imperant tibi familiares. Quòd ad librum attinet, quem tibi filius dabit: peto à te ne exeat: aut ita corrigas, ne mihi noceat. Vale.

M. CICERO A. CAECINNAE S. D.

CVM ESSET mecum Largus homo tui studiosus locutus, Cal. Ian. tibi præfinitas esse: quòd omnibus in rebus perspexeram quæ Balbus & Oppius absente Cæsare egissent, ea solere illi rata esse: egi vehementer cum his, vt hoc mihi darent, tibi in Sicilia, quoad vellemus, vti esse liceret. Qui mihi cùm suessent aut libenter polliceri, siquid esset eiusmodi, quod eorũ animos non offenderet: aut etiam negare, & afferre rationem cur negarent: huic meæ rogationi potius non continuò responderunt: eodem die tamen ad me reuerterunt: mihíque hoc dederunt, vt esses in Sicilia, quoad velles: se præ- 31
stituros, nihil ex eo te offensionis habiturum. Quando quid tibi permittatur, cognouisti: quid mihi placeat, puto te scire oportere. Actis his rebus, literæ à te mihi sunt redditæ: quibus à me consilium petis, quid sim tibi author, in Siciliáne subsidas, an vt ad reliquias Asiaticæ negotiationis proficiscare. Hæc tua deliberatio non mihi cõuenire visa est cum oratione Largi. Ille enim mecum, quasi tibi non liceret in Sicilia diutius commorari, ita locutus erat: tu autẽ, quasi concessum sit, ita deliberas. Sed ego, siue hoc, siue illud est, in Sicilia censeo commorandum. Propinquitas locorum vel ad impetrandũ adiuuat crebris literis & nuntiis: vel ad reditus celeritatem, re aut impetrata, quod spero, aut aliqua ratione confecta. Quamobrem censeo magnopere commorandum. T. Furfano Posthumio familiari meo, legatísque eius, item meis familiaribus diligentissi- 32
mè te commendabo, cùm venerint: erant enim omnes Mutinæ. Viri sunt optimi, & tui similium studiosi, & mei necessarii. quæ mihi venient in mentem, quæ ad te pertinere arbitrabor, ea mea sponte faciam. siquid ignorabo, de eo admonitus, omnium studia vincam. Ego etsi coràm de te cum Furfano ita loquar, vt tibi literis meis ad eum nihil opus sit: tamen quoniam tuis placuit, te habere meas literas quas ei redderes, morẽ eis gessi. earum literarum exemplum infrà scriptum est. Vale.

M. T. CICERO T. FVRFANO PROCOS. S. D.

CVM A. Cæcinna tanta mihi familiaritas, consuetudóque semper fuit, vt nulla maior esse possit: nã & patre eius claro homine, & forti viro plurimùm vsi sumus: & hunc à puero, quòd & spem mihi magnã afferebat summæ probitatis, summǽque eloquen- 33
tiæ, & viuebat mecum coniunctissimè, non solùm officiis amicitiæ, sed etiam studiis

communibus, sic semper dilexi, vt non vllo cum homine coniunctius viuerem. Ni-
hil attinet me plura scribere. quàm mihi necesse sit eius salutem & fortunas, quibus-
cunque rebus possim, tueri, vides. Reliquum est, vt cùm cognorim, pluribus rebus,
quid tu & de bonorum fortuna, & de Reipub. calamitatibus sentires, nihil à te petam,
nisi vt ad eam voluntatem, quam tua sponte erga Cæcinnam habiturus esses, tantus
34 cumulus accedat commendatione mea, quanti me à te fieri intelligo. Hoc mihi gra-
tius facere nihil potes. Vale.

M. CICERO TREBATIO S. D.

EGO quanti te faciam, sempérque fecerim, quanti me à te fieri intellexerim, sum
mihi ipse testis: nam & consilium tuum, vel casus potius diutius in armis ciuilibus cõ-
morandi, semper mihi magno dolori fuit: & hic euẽtus (quòd tardius, quàm est æquũ,
& quàm ego vellem, recuperes fortunam & dignitatem tuam) mihi non minori curæ
est, quàm tibi semper fuerint casus mei. Itaque & Posthumuleno & Sestio, & sæpissi-
mè Attico nostro, proximéque Theudæ liberto tuo totum me patefeci: & his singulis
sæpe dixi, quacunque re possem, me tibi & liberis tuis satisfacere cupere: ídque tu ad
tuos velim scribas, hæc quidem certè quæ in potestate mea sunt, vt operam, studium,
35 consilium, rem, fidem meam sibi ad omnes res paratam putent. Si authoritate & gra-
tia tantùm possem, quantùm in ea Repub. de qua ita meritus sum, posse deberem: tu
quoque is esses qui fuisti, cùm omni gradu amplissimo dignissimus, tum certè ordinis
tui facilè princeps. Sed quando eodem tempore, eadémque de causa nostrûm vterque
cecidit: tibi & illa polliceor, quæ suprà scripsi, quæ sunt adhuc mea: & ea quæ præterea
videor mihi ex aliqua parte retinere tanquã ex reliquiis pristinæ dignitatis. neque enim
ipse Cæsar, vt multis rebus intelligere potui, est alienus à nobis: & omnes ferè familia-
rissimi eius casu deuincti magnis meis veteribus officiis, me diligenter obseruant & co
lunt. Itaque si quis mihi erit aditus de tuis fortunis, id est, de tua incolumitate, in qua
sunt omnia agendi, quod quidem quotidie magis ex eorum sermonibus adducor vt
sperem, agam per me ipse, & moliar. Singula persequi non est necesse: vniuersum stu
dium meum & beneuolẽtiam ad te defero. Sed magni mea interest, hoc tuos omneis
scire: quod tuis literis fieri potest, vt intelligant omnia Ciceronis patere Trebatio. Hoc
36 eò pertinet, vt nihil existimènt esse tam difficile, quod non pro te mihi susceptum, iu-
cundum sit futurum. Vale.

M. CICERO TREBATIO S.

ANTEA misissem ad te literas, si genus scribendi inuenirem: tali enim tempore aut
consolari amicorum est, aut polliceri. Consolatione non vtebar, quòd ex multis audie-
bam, quàm fortiter, sapientérque ferres iniuriam temporum, quámque te vehementer
consolaretur conscientia factorum & cõsiliorum tuorum. quod quidem si facis, ma-
gnum fructum studiorum optimorum capis, in quibus te scio semper esse versatum:
ídque vt facias, etiam atque etiam te hortor. Simul & illud tibi homini peritissimo re-
rum & exemplorum, & omnis vetustatis, ne ipse quidem rudis, sed in studio minus for
tasse quàm vellem, at in rebus atque vsu plus etiam quàm vellem, versatus, spondeo, ti-
bi acerbitatem istam & iniuriam non diuturnam fore. Nam & ipse, qui plurimùm po
test, quotidie mihi delabi ad æquitatem & ad rerum naturam videtur: & ipsa causa ea
37 est, vt iam simul cum Repub. quæ in perpetuum iacêre non potest, necessariò reuiui-
scat atque recreetur: quotidiéq; fit aliquid lenius & liberalius, quàm timebamus. Quæ
quoniam in temporum inclinationibus sæpe paruis posita sunt: omnia momenta ob-
seruabimus, neque vllum prætermittemus tui iuuandi & leuandi locum. Itaque il-
lud alterum quod dixi, literarum genus quotidie mihi, vt spero, fiet procliuius, vt e-
tiam polliceri possim: id re, quàm verbis, faciam libentius. Tu velim existimes, & plu-
reis te amicos habere, quàm qui in isto casu sint ac fuerint, quantùm quidem ego in-
telligere potuerim: & me concedere eorum nemini. Fortem fac animum habeas,

& magnum: quod est in vno te. Quæ sunt in fortuna, temporibus regentur, & consi-
liis nostris prouidebuntur. Vale.

M. CICERO TREBATIO S.

DOLABELLAM antea tantummodo diligebam: obligatus ei nihil eram: nec e-
nim acciderat mihi opus esse: & ille mihi debebat, quòd non defueram eius periculis. 38
Nunc tanto sum deuinctus eius beneficio, quòd & antea in re, & hoc tempore, in salu-
te tua cumulatissimè mihi satisfecit, vt nemini plus debeam. Qua in re tibi gratulor ita
vehementer, vt te quoque mihi gratulari, quàm gratias agere malim. alterum omnino
non desidero: alterum verè facere poteris. Quod reliquum est, quando tibi virtus &
dignitas tua reditum ad tuos aperuit: est tuæ sapientiæ, magnitudinísque animi,
quid amiseris, obliuisci: quid recuperaueris, cogitare. Viues cum tuis: viues no-
biscum. Plus acquisiuisti dignitatis, quàm amisisti rei familiaris: quæ ipsa tum esset iu-
cundior, si vlla res esset publica. Nestorius noster familiaris ad me scripsit, te mihi
maximas gratias agere. Hæc prædicatio tua mihi valde grata est: eáque te vti facilè pa-
tior cùm apud alios, tum mehercule apud Syronem nostrum amicum. Quæ enim
facimus, ea prudentissimo cuique maximè probata esse volumus. Te cupio videre 39
quamprimùm. Vale.

M. CICERO AMPIO BALBO S. D.

GRATVLOR tibi mi Balbe, veréque gratulor: nec sum tam stultus, vt te vsura falsi
gaudii frui velim: deinde frangi repentè, atque ita cadere, vt nulla res te ad æquitatem
animi postea possit extollere. Egi tuam causam apertius, quàm tempora nostra fere-
bant: vincebatur enim fortuna ipsa debilitate gratiæ nostræ, tui charitate, & meo per-
petuo erga te amore, culto à te diligentissimè. Omnia promissa, cõfirmata, certa, & rata
sunt quæ ad reditum & salutẽ tuam pertinent. Vidi, cognoui, interfui. etenim omneis
Cæsaris familiares satis opportunè habeo implicatos consuetudine & beneuolentia,
sic, vt cùm ab illo discesserint, me proximum habeant. Hoc Pansa, Hircius, Balbus, Op-
pius, Matius, Posthumius, planè ita faciunt, vt me vnicè diligant. quòd si mihi pro me 40
efficiendum fuisset, non me pœniteret pro ratione temporum ita esse molitum. Sed
nihil est à me inseruitum temporis causa. Veteres mihi necessitudines cum his omni-
bus intercedunt, quibuscum ego agere de te non destiti. Principem tamẽ habuimus
Pansam, tui studiosissimum, mei cupidum: qui valet apud illum nõ minus authorita-
te, quàm gratia. Cimber autem Tullius mihi planè satisfecit. Valent tamen apud Cæ-
sarẽ non tam ambitiosæ rogationes, quàm necessariæ: quas quia Cimber habebat, plus
valuit, quàm pro vllo alio valere potuisset. Diploma statim non est datum, quòd miri-
fica est improbitas in quibusdam, qui tulissent acerbius veniam tibi dari, quem illi ap-
pellant tubam belli ciuilis: multáque ita dicunt, quasi non gaudeant id bellũ incidisse.
Quare visum est occultius agendum, neque vllo modo diuulgandum, de te iam esse
perfectum: sed id erit perbreui: nec dubito quin legente te has literas, cõfecta iam res 41
futura sit. Pãsa quidem mihi grauis homo & certus, non solùm confirmauit, verùm e-
tiam recepit, perceleriter se ablaturum diploma. Mihi tamẽ placuit, hæc ad te perscri-
bi. minus enim te firmũ sermo Apuleiæ tuæ, lachrymǽque Ampiæ declarabant, quàm
significant literæ tuæ. Atque illæ arbitrabãtur, cùm à te abessent ipsæ, multò in grauiore
te cura futurum. Quare magnopere putaui, angoris & doloris tui leuandi causa, pro
certis ad te ea quæ essent certa, perscribi oportere. Scis me antea sic solitum esse scribe-
re ad te, magis vt consolarer fortem virum atque sapientem, quàm vt exploratã spem
salutis ostenderem, nisi eam, quam ab ipsa Rep. cùm hic ardor extinctus esset, sperari
oportere censerem. Recordare tuas literas, quibus & magnũ animum mihi semper
ostendisti, & ad omnes casus ferendos constantem atque paratum. Quod ego non mi 42
rabar, cùm recordarer te & à primis temporibus ætatis in Repub. esse versatum, & tuos
magistratus in ipsa discrimina incidisse salutis, fortunarúmque communium: & in

hoc ipſum bellum eſſe ingreſſum, nõ ſolùm vt victor beatus, ſed etiam, ſi ita accidiſſet, victus vt ſapiẽs eſſes. deinde, cùm ſtudium tuum conſumas in virorum fortium factis memoriæ prodendis, conſiderare debes, nihil tibi eſſe committendum, quamobrem eorum quos laudas, nõ te ſimilem præbeas. Sed hæc oratio magis eſſet apta ad illa tẽpora quæ iam effugiſti. Nunc verò tantùm te para ad hæc nobiſcũ ferenda: quibus ego ſiquam medicinam inuenirem, tibi quoque eandem traderem. Sed eſt vnum perfugium, doctrina ac literæ, quibus ſemper vſi ſumus: quæ ſecundis rebus delectationem modò habere videbantur, nunc verò etiam ſalutem. Sed vt ad initium reuertar, caue
43 dubites quin omnia de ſalute ac reditu tuo perfecta ſint. Vale.

M. CICERO Q. LIGARIO S. D.

ETSI tali tuo tẽpore me aut conſolandi, aut iuuandi tui cauſa ſcribere ad te aliquid pro noſtra amicitia oportebat: tamen adhuc id nõ feci, quia neque lenire videbar oratione, neque leuare poſſe dolorem tuum. Poſtea verò quàm magnã ſpem habere cœpi, fore vt te breui tempore incolumem haberemus: facere non potui, quin tibi & ſententiam & voluntatem declararem meam. Primùm igitur ſcribam quod intelligo & perſpicio, non fore in te Cæſarem duriorem. nam & res eum quotidie, & dies, & opinio hominum, &, vt mihi videtur, etiam ſua natura mitiorem facit: ídque cùm de reliquis ſentio, tum de te etiam audio ex familiariſſimis eius: quibus ego ex eo tẽpore, quo
44 primùm ex Africa nuntius venit, ſupplicare vnà cum fratribus tuis non deſtiti. quorũ quidem & virtus, & pietas, & amor in te ſingularis, & aſſidua & perpetua ſalutis tuæ cura tantùm proficit, vt nihil ſit quod non ipſum Cæſarem tributurum exiſtimem. Et ſi tardius fit quàm volumus: magnis occupationibus eius, à quo omnia petuntur, aditus ad eum difficiliores fuerũt: & ſimul Africanæ cauſæ iratior, diutius velle videtur eos habere ſolicitos, à quibus ſe putat diuturnioribus eſſe moleſtiis conflictatum. Sed hoc ipſum intelligimus eũ quotidie remiſſius & placatius ferre. Quare mihi crede, & memoriæ manda, me tibi id affirmaſſe, te in iſtis moleſtiis diutius non futurum. Quando quid ſentirem, expoſui: quid velim tua cauſa, re potius declarabo, quàm oratione. Et ſi tantùm poſſem, quãtùm in ea Repub. de qua ita meritus ſum, vt tu exiſtimas, poſſe debebã: ne tu quidem in iſtis incõmodis eſſes. Eadem enim cauſa opes meas fregit, quæ
45 tuam ſalutem in diſcrimen adduxit. Sed tamen quicquid imago veteris meæ dignitatis, quicquid reliquiæ gratiæ valebunt: ſtudium, conſilium, opera, gratia, fides mea nullo loco deerit tuis optimis fratribus. Tu fac habeas fortem animum, quem ſemper habuiſti: primùm ob eas cauſas, quas ſcripſi: deinde, quòd ea de Rep. ſemper voluiſti atque ſenſiſti, vt non modò nunc ſecunda ſperare debeas, ſed etiam, ſi omnia aduerſa eſſent, tamen conſcientia & factorum & conſiliorum tuorum, quæcunque acciderent, fortiſſimo & maximo animo ferre deberes. Vale.

M. CICERO Q. LIGARIO S. D.

ME ſcito omnem meum laborem, omnem operam, curam, ſtudiũ in tua ſalute conſumere. nam cùm te ſemper maximè dilexi, tum fratrum tuorũ, quos æquè atque te,
46 ſumma beneuolentia ſum cõplexus, ſingularis pietas, amórque fraternus nullũ me patitur officii erga te, ſtudiíque munus aut tẽpus prætermittere. Sed quæ faciã, fecerímque pro te, ex illorum te literis, quàm ex meis malo cognoſcere. Quid autem ſperem, aut confidam, & exploratum habeam de ſalute tua, id tibi à me declarari volo. Nam ſi quiſquam eſt timidus in magnis, perículoſiſque rebus, ſempérque magis aduerſos rerum exitus metuens, quàm ſperans ſecundos, is ego ſum: & ſi hoc vitiũ eſt, eo me non carere confiteor. Ego idem tamen cùm ad II. Calend. intercalareis priores rogatu fratrum tuorum veniſſem mane ad Cæſarem: atque omnem adeundi & conueniendi illius indignitatem & moleſtiam pertuliſſem: cùm fratres & propinqui tui iacerent ad pedes, & ego eſſem locutus, quæ cauſa, quæ tuum tempus poſtulabat: non ſolùm ex oratione Cæſaris, quæ ſanè mollis & liberalis fuit, ſed etiam ex oculis, & vultu, &

multis prætcrea ſignis,quæ facilius perſpicere potui,quàm ſcribere,hãc in opinionem 47
diſceſſi,vt mihi tua ſalus dubia non eſſet.Quamobrem fac animo magno,fortíque ſis:
& ſi turbidiſſima ſapienter ferebas, tranquilliora læte feras. Ego tamen tuis rebus ſic
adero, vt difficillimis: neque Cæſari ſolùm,ſed etiam amicis eius omnibus, quos mihi
amiciſſimos eſſe cognoui,pro te, ſicut adhuc feci,libentiſſimè ſupplicabo. Vale.

CICERO BASILIO S.

TIBI gratulor: mihi gaudeo. te amo: tua tueor. A te amari,& quid agas, quídque
iſtic agatur,certior fieri volo. Vale.

BITHYNICVS CICERONI S.

SI mihi tecum nõ & multæ & iuſtæ cauſæ amicitiæ priuatim eſſent,repeterem ini-
tia amicitiæ ex parentibus noſtris: quod faciendum iis exiſtimo,qui paternam amici- 48
tiam nullis ipſi officiis proſecuti ſunt. Itaque contentus ero noſtra ipſorum amicitia:
cuius fiducia peto à te, vt abſentem me, quibuſcunque in rebus opus fuerit, tueare, ſi
nullum officium tuum apud me intermoriturum exiſtimas. Vale.

M. CICERO BITHYNICO S.

CVM cæterarum rerum cauſa cupio eſſe aliquando Rempub. conſtitutam: tum
velim, mihi credas, accidere id etiam, quò magis expetam promiſſum tuum quo
in literis vteris: ſcribis enim, ſi ita ſit, te mecum eſſe victurum. Gratiſſima mihi tua
voluntas eſt: facíſque nihil alienum neceſſitudine noſtra, iudiciíſque patris tui de
me, ſummi viri. nam ſic habeto, beneficiorum magnitudine eos, qui temporibus va
luerunt, aut valeant, coniunctiores tecum eſſe, quàm me, neceſſitudine neminem.
Quamobrem grata mihi eſt & memoria tua noſtræ coniunctionis, & eius etiam au- 49
gendæ voluntas. Vale.

M. CICERO LEPTAE S. D.

SIMVL accepi à Seleuco tuo literas,ſtatim quæſiui è Balbo per codicillos,quid eſ-
ſet in lege. reſcripſit, eos, qui facerent præconium, vetari eſſe in decurionibus: qui fe-
ciſſent,non vetari.Quare bono animo ſint & tui & mei familiares: neque enim erat fe
rendum,cùm,qui hodie aruſpicinam facerent,in Senatu Romæ legerētur: eos,qui ali-
quãdo præconium feciſſent,in municipiis decuriones eſſe non licere. De Hiſpaniis
noui nihil:magnum tamen exercitum Pompeium habere conſtat:nam Cæſar ipſe ad
nos miſit exemplum Patieti literarũ, in quo erat,illi XI. eſſe legiones. ſcripſerat etiam
Meſſala Q. Salaſſo, Q. Curtium fratrem eius, iuſſu Pompeii, inſpectante exercitu in- 50
terfectum, quòd conſenſiſſet cum Hiſpanis quibuſdam, ſi in oppidum neſcio quod
Pompeius rei frumentariæ cauſa veniſſet,eum comprehendere,ad Cæſarémque dedu
cere. De negotio tuo,quòd ſponſor es pro Pompeio:ſi Balbus cõſponſor tuus redie-
rit,homo in re familiari non parum diligens,non deſinam cum illo communicare,ſi-
quid expediri poſſit: quod videbatur mihi ille confidere. Oratorem meum tantope-
re à te probari, vehementer gaudeo. Mihi quidem ſic perſuadeo,me,quicquid habue-
rim iudicii de dicendo, in illum librum contuliſſe. qui ſi eſt talis, qualẽ tibi videri ſcri-
bis,ego quoque aliquid ſum:ſin aliter,non recuſo,quin quantùm de illo libro,tantun-
dem de mei iudicii fama detrahatur.Leptam noſtrum cupio delectari iam talibus ſcri
ptis:etſi abeſt maturitas ætatis,iã tamen perſonare aureis eius huiuſmodi vocibus non
eſt inutile. Me Romæ tenuit omnino Tulliæ meæ partus. ſed cùm ea, quemadmo- 51
dum ſpero,ſatis firma ſit:teneor tamen,dum à Dolabellæ procuratoribus exigam pri-
mam penſionem.& mehercule non tam ſum peregrinator iam,quàm ſolebam.ædifi-
cia mea me delectabant, & otium: domus eſt, quæ nulli villarum mearum cedat: o-
tium omni deſertiſſima regione maius. Itaque ne literæ quidem meæ impediuntur:
in quibus ſine vlla interpellatione verſor. Quare, vt arbitror, prius hîc te nos, quàm
iſtic tu nos videbis. Lepta ſuauiſſimus ediſcat Heſiodum: & habeat in ore, Τῆς δ' ἀρε-
τῆς ἱδρῶτα.

CICERO LEPTAE S.

MACVLAM officio functum eſſe gaudeo. eius falernum mihi ſemper idoneum viſum eſt diuerſorio, ſi modò tecti ſatis eſt ad comitatum noſtrum recipiendum. cæ-
52 teroqui is mihi locus non diſplicet: nec ea re Petrinum tuum deſeram. nam & villa, & amœnitas illa commorationis eſt, non diuerſorii. De curatione aliqua munerum regionum cum Oppio locutus ſum: nam Balbum, poſteaquā tu es profectus, non vidi. tantis pedū doloribus afficitur, vt ſe conueniri nolit. Omnino de tota re, vt mihi videris, ſapientius faceres, ſi non curares. quod enim eo labore aſſequi vis, nullo modo aſſequêre. tāta eſt enim intimorum multitudo, vt ex his potius aliquis effluat, quàm nouo ſit aditus, præſertim qui nihil afferat præter operam, in qua ille ſe dediſſe beneficiū putabit (ſi modò ipſum ſciet) non accepiſſe. Sed tamē aliquid videbimus, in quo ſit ſpes, aliter quidem non modò non appetendum, ſed etiam fugiendū puto. Ego me Aſturæ diutius arbitror commoraturum, quoad ille quandoque veniat. Vale.

CICERO THORANIO S.

53 DEDERAM triduo antè pueris Cn. Plancii literas ad te: eò nunc ero breuior: téque, vt antea conſolabar, hoc tempore monebo. Nihil puto tibi eſſe vtilius, quàm ibidem operiri, quoad ſcire poſſis; quid tibi agendum ſit. nam præter nauigationis longæ & hyemalis, & minimè portuoſæ periculum, quod vitaueris, ne illud quidē non, quāuis ſubitò, cùm certi aliquid audieris, te iſtinc poſſe proficiſci. Nihil eſt præterea cur aduenientibus te offerre geſtias. Multa præterea metuo, quæ cum Chilone noſtro cōmunicaui. Quid multa? loco opportuniore in his malis nullo eſſe potuiſti, ex quo te, quocunque opus erit, facillimè & expeditiſſimè conferas. Quòd ſi recipiet ille ſe, ad tempus aderis. ſin (quoniam multa accidere poſſunt) aliqua res eum vel impediet, vel morabitur, tu ibi eris, vbi omnia ſcire poſſis. hoc mihi prorſus valde placet. De reliquo vt
54 te ſæpe per literas hortatus ſum, ita velim tibi perſuadeas, te in hac cauſa nihil habere quod timendum ſit, præter communem caſum ciuitatis: qui etſi eſt grauiſſimus, tamē ita viximus, & id ætatis iam ſumus, vt omnia quæ non noſtra culpa nobis accidēt, fortiter ferre debeamus. Hîc tui omnes valent, ſummáque pietate te deſiderant, & diligunt, & colunt. Tu & cura vt valeas, & te iſtinc ne temerè commoueas.

CICERO THORANIO S. D.

ETSI cùm hæc ad te ſcriberē, aut appropinquare exitus huius calamitoſiſſimi belli, aut iam aliquid actum & confectum videbatur: tamen quotidie commemorabam, te vnum in tanto exercitu mihi fuiſſe aſſenſorem, & me tibi: ſolóſque nos vidiſſe quātum eſſet in eo bello mali, in quo ſpe pacis excluſa, ipſa victoria futura eſſet acerbiſſima, quæ aut interitū allatura eſſet, ſi victus eſſes: aut, ſi viciſſes, ſeruitutem. Itaque ego quē
55 tum fortes illi viri & ſapientes, Domitii & Lentuli timidum eſſe dicebant (& eram planè: timebam enim ne euenirent ea quæ acciderunt) idem nunc nihil timeo, & ad omnem euentum paratus ſum. cùm aliquid videbatur caueri poſſe, tum id negligi dolebam. nūc verò euerſis omnibus rebus, cùm conſilio profici nihil poſſit, vna ratio videtur, quicquid euenerit, ferre moderatè: PRAESERTIM cùm omnium rerum mors ſit extremum: & mihi ſim conſcius, me, quoad licuerit, dignitati Reip. conſuluiſſe: & hac amiſſa, ſalutem retinere voluiſſe. Hæc ſcripſi, non vt de me ipſe dicerem, ſed vt tu, qui coniunctiſſima fuiſti mecum & ſententia & voluntate, eadē cogitares. MAGNA enim conſolatio eſt, cùm recordare, etiam ſi ſecus acciderit, te tamen rectè, veréque ſenſiſſe. Atque vtinam liceat aliquando aliquo Reip. ſtatu nos frui, intérque nos conferre ſolicitudines noſtras, quas pertulimus tum, cùm timidi putabamur, quia dicebamus ea fu-
56 tura quæ facta ſunt. De tuis rebus nihil eſſe quod timeas, præter vniuerſæ Reip. interitum, tibi confirmo. De me autem ſic velim iudices, quantum ego poſſim, me tibi, ſaluti tuæ, liberíſque tuis ſummo cum ſtudio præſto ſemper futurum. Vale.

CICERO DOMITIO S. D.

NON ea res me deterruit, quo minus, posteaquam in Italiā venisti, literas ad te mitterem, quòd tu ad me nullas miseras: sed quia nec quid tibi pollicerer, ipse egens rebus omnibus: nec quid suaderē, cùm mihimetipsi consilium deesset: nec quid consolationis afferrem in tantis malis, reperiebam. Hæc quāquam nihilo meliora sunt, nūc etiam atque etiā multò desperatiora: tamē inaneis esse meas literas, quàm nullas, malui. Ego si te intelligerē plus conatū esse suscipere Reip. causa muneris, quàm quantum præstare potuisses, tamen quibuscūque rebus possem, ad eam conditionē te viuendi, quæ da- 17
retur, quǽque esset, hortarer. Sed cùm cōsilii tui bene, fortitérque suscepti eum tibi finē statueris, quem ipsa fortuna terminū nostrarum contentionum esse voluisset: oro, obtestórque te pro nostra vetere cōiunctione ac necessitudine, próque summa mea in te beneuolētia, & tua in me pari, te vt nobis, parenti, coniugi, tuísque omnibus, quibus es, fuistíque semper charissimus, saluū conserues: incolumitati tuæ, tuorúmque qui ex te pēdent, consulas: quæ didicisti, quǽque ab adolescētia pulcherrimè à sapientissimis viris tradita, memoria & scientia cōprehendisti: iis hoc tempore vtare: quos cōiunctos summa beneuolētia, plurimísque officiis amisisti, eorum desiderium, si non æquo animo, at forti feras. Ego quid possim, nescio, vel potius me parū posse sentio: illud tamen 18
tibi polliceor, me, quæcūque saluti, dignitatíque tuæ conducere arbitrabor, tāto studio esse facturum, quāto semper tu & studio & officio in meis rebus fuisti. Hanc meam voluntatē ad matrem tuam optimam fœminam, tuíque amātissimam detuli. Siquid ad me scripseris, ita faciā, vt te velle intellexero: sin tu minus scripseris, ego tamē omnia, quæ tibi vtilia esse arbitrabor, summo studio, diligentiáque curabo. Vale.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD MARIVM, ET ALIOS LIBER VII.

M. CICERO M. MARIO S. D.

SI TE dolor aliquis corporis, aut infirmitas valetudinis tuæ tenuit, 1
quò minus ad ludos venires: fortunæ magis tribuo, quàm sapientiæ tuæ. sin hæc, quæ cæteri mirantur, contēnenda duxisti, & cùm per valetudinem posses, venire tamen noluisti: vtrūque lætor, & sine dolore corporis te fuisse, & animo valuisse, cùm ea, quæ sine causa mirantur alii, neglexeris: modò vt tibi cōstiterit fructus otii tui, quo quidem tibi perfrui mirificè licuit, cùm esses in ista amœnitate penè solus relictus. Neque tamē dubito, quin tu ex illo cubiculo tuo, ex quo tibi Stabianū perforasti, & patefecisti Seianum, per eos dies matutina tempora lectiunculis consumpseris, cùm illi interea, qui te istic reliquerunt, spectarent communeis mimos semisomni. Reliquas verò parteis diei tu consumebas iis delectationibus, quas tibi ipsi ad arbitrium tuum compararas. nobis autem erāt ea perpetienda, quæ scilicet P. Metius probauisset. Omnino, si quæris, ludi apparatissimi, sed non tui stomachi: cōiecturam enim facio de meo. nam pri- 2
mùm honoris causa in scenā redierant ii, quos ego honoris causa de scena decessisse arbitrabar. deliciæ verò tuæ noster AEsopus eiusmodi fuit, vt ei desinere per omneis homines liceret. is iurare cùm cœpisset, vox eū defecit in illo loco, SI sciens fallo. Quid tibi ego alia narrem? nosti enim reliquos ludos. quid? ne id quidem lepôris habuerūt, quod solent mediocres ludi. apparatus enim spectatio tollebat omnem hilaritatem: quo quidem apparatu nō dubito quin animo æquissimo carueris. Quid enim delectationis habent sexcenti muli in Clytemnestra? aut in Equo Troiano craterarū tria millia? aut armatura varia peditatus & equitatus in aliqua pugna? quæ popularem admirationem habuerunt, delectationem tibi nullam attulissent. Quòd si tu per eos dies

3 operam dediſti Protogeni tuo:dummodo is tibi quiduis potius,quàm orationes meas legerit:næ tu haud paulòplus, quàm quiſquam noſtrûm, delectationis habuiſti. non enim te puto Græcos,aut Oſcos ludos deſideraſſe : præſertim cùm Oſcos ludos vel in Senatu noſtro ſpectare poſſis,Græcos verò ita nõ ames, vt ne ad villam quidem tuam via Græca ire ſoleas.Nam quid ego te athletas putem deſiderare, qui gladiatores contempſeris? in quibus ipſe Pompeius confitetur ſe & operam & oleum perdidiſſe. reliquæ ſunt venationes binæ per dies quinque , magnificæ , nemo negat. ſed quæ poteſt eſſe homini politico delectatio , cùm haud homo imbecillus à valentiſſima beſtia laniatur,aut præclara beſtia venabulo tranſuerberatur?Quæ tamen ſi videnda ſint, ſæpe vidiſti:neque nos,qui hæc ſpectauimus, quicquam noui vidimus. Elephantorum extremus dies fuit : in quo admiratio magna vulgi, atque turbæ,delectatio nulla extitit:
4 quinetiam miſericordia quædam conſecuta eſt,atque opinio eiuſmodi,eſſe quandam illi belluæ cum genere humano ſocietatẽ.His ego tamen diebus,ludis ſcenicis,ne fortè videar tibi nõ modò beatus, ſed liber omnino fuiſſe, dirupi penè me in iudicio Galli Caninii familiaris tui.quòd ſi tam facilem populum haberem,quàm AEſopus habuit, libẽter mehercule artem deſinerem,tecúmque & cum ſimilibus noſtri viuerem:nam me cùm antea tædebat,cùm & ætas & ambitio hortabãtur,& licebat denique,quem nolebam,non defendere:tum verò hoc tempore vita nulla eſt.neque enim fructũ vllum laboris expecto : & cogor nonnunquam homines non optimè de me meritos,rogatu eorum qui bene meriti ſunt,defendere.Itaque quæro cauſas omneis aliquando viuendi arbitratu meo: téque,& iſtam rationẽ otii tui & laudo vehementer,& probo:quód-
5 que nos minus interuiſis, hoc fero animo æquiore : quòd ſi Romæ eſſes,tamen neque nos lepôre tuo,neque te,ſiquis eſt in me, meo frui liceret propter moleſtiſſimas occupationes meas:quibus ſi me relaxaro(nam vt planè exoluã,non poſtulo) te ipſum quidem qui multos annos nihil aliud commentaris, docebo profectò quid ſit humaniter viuere.Tu modò iſtam imbecillitatem valetudinis tuæ ſuſtenta, & tuere vt facis:vt noſtras villas obire, & mecum ſimul lecticula concurſare poſſis. Hæc ad te pluribus verbis ſcripſi,quàm ſoleo,non otii abundantia,ſed amoris erga te,quòd me quadã epiſtola ſubinuitaras , ſi memoria tenes , vt ad te aliquid eiuſmodi ſcriberem , quo minus te prætermiſiſſe ludos pœniteret. Quod ſi aſſecutus ſum,gaudeo : ſin minus, hoc me tamen conſolabor, quòd poſthac ad ludos venies, nóſque viſes, neque in epiſtolis relinques meis ſpem aliquam delectationis tuæ. Vale.

M. CICERO M. MARIO S. D.

6 MANDATVM tuum curabo diligenter.Sed homo acutus ei mandaſti potiſſimum cui expediret,illud vænire quamplurimo.Sed eò vidiſti multum, quòd præfiniſti, quò ne pluris emerem. Quod ſi mihi permiſiſſes:qui meus amor in te eſt, cõfeciſſem cum cohæredibus.Nunc quando tuum pretium noui,licitatorem potius apponam, quàm illud minoris væneat.Sed de ioco ſatis eſt:tuum negotium agã,ſicuti debeo, diligenter. De Burſa te gaudere certò ſcio: ſed nimis verecundè mihi gratularis: putas enim, vt ſcribis , propter hominis ſordes minus me magnam illam lætitiam putare. Credas mihi velim,magis me iudicio hoc,quàm morte inimici lætatum.Primùm enim iudicio malo,quàm gladio:deinde gloria potius amici,quàm calamitate.In primíſque me delectauit,tantum ſtudium bonorum in me extitiſſe contra incredibilem contentionẽ clariſſimi ac potẽtiſſimi viri. Poſtremò,quod vix veriſimile fortaſſe videatur,oderã
7 multò peius hunc,quàm illum ipſum Clodium.illum enim oppugnaram,hũc defenderam.Et ille cùm omnis Reſp.in meo capite diſcrimẽ eſſet habitura, magnum quiddam ſpectauit,nec ſua quidem ſpõte,ſed eorum auxilio,qui me ſtante ſtare non poterant.Hic ſimiolus animi cauſa,me,in quẽ inueheretur,delegerat:perſuaſerátque nonnullis inuidis meis,ſe in me emiſſarium ſemper fore. Quamobrem valde iubeo gaudere te,magna res geſta eſt : nunquam vlli fortiores ciues fuerunt,quàm qui auſi ſunt

eum contra tantas opes eius,à quo ipſi lecti iudices erant, cõdemnare. Quod feciſſent nunquam,niſi iis dolori meus fuiſſet dolor. Nos hîc multitudine & celebritate iudiciorum, & nouis legibus ita diſtinemur, vt quotidie vota faciamus ne intercaletur, vt quamprimum te videre poſſimus. Vale.

M. CICERO M. MARIO S. D.

PERSAEPE mihi cogitãti de communibus miſeriis, in quibus tot annos verſamur, 8
&(vt video)verſabimur,ſolet in mentem venire illius temporis, quo proximè fuimus
vnà: quinetiam ipſum diem memoria teneo.Nam ad III.Id. Maias, Lentulo & Mar-
cello Coss.cùm in Pompeianum veſperi veniſſem, tu mihi ſolicito animo præſto fui-
ſti.Solicitum autem te habebat cogitatio tum officii, tum etiam periculi mei. Si ma-
nerem in Italia,verebare,ne officio deeſſem:ſi proficiſcerer ad bellũ,periculum te meũ
commouebat.Quo tempore vidiſti profectò me quoque ita conturbatum,vt non ex-
plicarem quid eſſet optimum factu:pudori tamen malui,famæque cedere,quàm ſalu-
tis meæ rationem ducere . Cuius me mei facti pœnituit, non tam propter periculum
meum, quàm propter vitia multa, quæ ibi offendi, quò veneram. primùm neque ma-
gnas copias, neque bellicoſas : deinde extra ducem, paucóſque præterea (de principi-
bus loquor) reliqui primùm in ipſo bello rapaces . deinde in oratione ita crudeles, vt 9
ipſam victoriã horrerem . maximum autẽ æs alienum ampliſſimorum virorum.quid
quæris? nihil boni præter cauſam. Quæ cùm vidiſſem, deſperans victoriam , primùm
cœpi ſuadere pacem, cuius fueram ſemper author: deinde cùm ab ea ſententia Pom-
peius valde adhorreret , ſuadere inſtitui vt bellum duceret. Hoc interdum probabat,
& in ea ſententia videbatur fore : & fuiſſet fortaſſe,niſi quadam ex pugna cœpiſſet ſuis
militibus confidere. Ex eo tempore vir ille ſummus, nullus imperator fuit. Signa ti-
rone & collectitio exercitu cum legionibus robuſtiſſimis contulit . victus turpiſſimè
amiſſis etiam caſtris,ſolus fugit.Hunc ego belli mihi finem feci: nec putaui,cùm inte-
gri pares non fuiſſemus,fractos ſuperiores fore.Diſceſſi ab eo bello, in quo aut in acie
cadendum fuit,aut in aliquas inſidias incidendum, aut deueniendum in victoris ma- 10
nus,aut ad Iubam confugiendum,aut capiendus tanquam exilio locus, aut cõſciſcen-
da mors volũtaria. Certè nihil fuit præterea,ſi te victori nolles, aut non auderes com-
mittere.Ex omnibus autem iis quæ dixi,incommodis,nihil tolerabilius exilio,præſer-
tim innocenti,vbi nulla adiuncta eſt turpitudo:addo etiam,cùm ea vrbe careas,in qua
nihil ſit quod videre poſſis ſine dolore.Ego cum meis(ſi quicquam nunc cuiuſpiã eſt)
etiam in meis eſſe malui. quæ acciderunt,omnia dixi futura. veni domum, non quòd
viuendi conditio eſſet,ſed tamen ſi eſſet aliqua forma Reip.tãquam in patria vt eſſem:
ſi nulla,tãquam in exilio. Mortem mihi cur conſciſcerẽ,cauſa nulla viſa eſt: cur opta-
rem,multæ.vetus eſt enim,VBI non ſis qui fueris,non eſſe cur velis viuere.Sed tamen
VACARE culpa,magnum eſt ſolatium : præſertim cùm habeam duas res, quibus me
ſuſtentem,optimarum artium ſcientiam,& maximarum rerum gloriam:quarum al- 11
tera mihi viuo nunquam eripietur,altera ne mortuo quidem. Hæc ad te ſcripſi verbo-
ſius : & tibi moleſtus fui,quòd te cùm mei,tum Reip.cognoui amantiſſimum. notum
tibi omne conſilium meum eſſe volui , vt primùm ſcires me nunquam voluiſſe plus
quenquam poſſe, quàm vniuerſam Rempub . poſtea autem quàm alicuius culpa tan-
tùm valeret vnus,vt obſiſti non poſſet,me voluiſſe pacem: amiſſo exercitu, & eo duce
in quo ſpes fuerat vno,me voluiſſe etiam reliquis omnibus,poſtquam non potuerim,
mihi ipſi finem feciſſe belli. Nunc autem ſi hæc ciuitas eſt,ciuem eſſe me : ſi non exu-
lem eſſe non incommodiore loco, quàm ſi me Rhodum , aut Mytilenas contuliſſem.
Hæc tecum coràm malueram: ſed quia longius fiebat, volui per literas eadem : vt ha-
beres quid diceres,ſiquãdo in vituperatores meos incidiſſes.ſunt enim, qui cùm meus
interitus nihil fuerit Reip. profuturus, criminis loco putent eſſe quòd viuam. Quibus 12
ego certò ſcio non videri ſatis multos periſſe:qui ſi me audiſſent,quanuis iniqua pace,

honeſta tamen viuerent: armis enim inferiores, non cauſa fuiſſent. Habes epiſtolam verboſiorem fortaſſe quàm velles. quod tibi ita videri putabo, niſi mihi longiorem remiſeris. Ego ſi quæ volo expediero, breui tempore te, vt ſpero, videbo. Vale.

M. CICERO M. MARIO S. D.

AD VIII. Cal. in Cumanum veni cum Libone tuo, vel noſtro potius. in Pompeianum ſtatim cogito: ſed faciam te antè certiorem. Te cùm ſemper valere cupio, tum certè, dum hîc ſumus: vides enim quanto pòſt vnà futuri ſumus. Quare ſi quod conſtitutum cum podagra habes, fac in alium diem differas. Cura igitur vt valeas: & me hoc biduo aut triduo expecta. Vale.

M. T. CICERO C. CAESARI IMP. S.

13 VIDE quàm mihi perſuaſerim, te me eſſe alterũ, non modò in iis rebus quæ ad me ipſum, ſed etiam in iis quæ ad meos pertinent. C. Trebatium cogitaram, quocunque exirem, mecũ ducere, vt eum meis omnibus ſtudiis & beneficiis quamornatiſſimum domum reducerem Sed poſteaquam & Pompeii commoratio diuturnior erat, quàm putaram, & mea quædã tibi non ignota dubitatio aut impedire profectionem meam videbatur, aut certè tardare: vide quid mihi ſumpſerim: cœpi velle ea Trebatium expectare à te, quæ ſperaſſet à me: neque mehercule minus ei prolixè de tua voluntate promiſi, quàm eram ſolitus de mea polliceri. Caſus verò mirificus quidẽ interuenit quaſi vel teſtis opinionis meæ, vel ſponſor humanitatis tuæ. nam cùm de hoc ipſo Trebatio cum Balbo noſtro loquerer accuratius domi meæ, literæ mihi dantur à te, quibus in
14 extremis ſcriptum erat, M. Furium, quem mihi commendas, vel Regem Galliæ faciam, vel Leptæ legatum: ſi vis tu, ad me alium mitte, quem ornem. Suſtulimus manus & ego & Balbus: tãta fuit opportunitas, vt illud neſcio quid non fortuitum, ſed diuinum videretur. Mitto igitur ad te Trebatium, atque ita mitto, vt initio mea ſponte, pòſt autem inuitatu tuo mittendum duxerim. Hunc mi Cæſar ſic velim omni tua comitate complectare, vt omnia quæ per me poſſis adduci, vt in meos conferre velis, in vnum hunc conferas. de quo tibi homine hoc ſpondeo, non illo vetere verbo meo, quod, cùm ad te de Milone ſcripſiſſem, iure luſiſti, ſed more Romano, quomodò homines non inepti loquuntur, probiorem hominem, meliorem virum, prudentiorem eſſe neminem. Accedit etiam, quòd familiã ducit in iure ciuili ſingularis memoria, ſum-
15 ma ſcientia. Huic ego neque Tribunatum, neque præfecturam, neque vllius beneficii certum nomen peto: beneuolentiam tuam & liberalitatem peto: neque impedio quo minus, ſi tibi ita placuerit, etiam hiſce eum ornes glorioIæ inſignibus. Totum denique hominem tibi trado de manu (vt aiunt) in manum tuam iſtam & victoria & fide præſtantem. Sumus enim putidiuſculi, quàm per te vix licet: verùm, vt video, licebit. Cura vt valeas: & me, vt amas, ama.

M. CICERO TREBATIO S. D.

IN omnibus meis epiſtolis, quas ad Cæſarem, aut ad Balbum mitto, legitima quædam eſt acceſſio commendationis tuæ: nec ea vulgaris, ſed cum aliquo inſigni indicio meæ erga te beneuolentiæ. Tu modò ineptias iſtas, & deſideria Vrbis & vrbanitatis depone: & quo cõſilio profectus es, id aſſiduitate & virtute conſequere. Hoc tibi tã igno-
16 ſcemus nos amici, quàm ignouerunt Medeæ, quæ Corinthi arcem altam habebãt, matronæ opulentæ optimates: quibus illa manibus gypſatiſſimis perſuaſit, ne ſibi illæ vitio verterent, quòd abeſſet à patria. Nam MVLTI ſuam rem bene geſſêre, & publicam patria procul: Multi qui domi ætatem agerent, propterea ſunt improbati. Quo in numero tu certè fuiſſes, niſi te extruſiſſemus. Sed plura ſcribemus aliás. tu qui cæteris cauere didiciſti, in Britannia ne ab eſſedariis decipiaris, caueto: & quando Medæam agere cœpi, illud ſemper memento, QVI ipſe ſibi ſapiens prodeſſe nequit, nequicquam ſapit. Cura vt valeas.

M. CICERO TREBATIO S. D.

EGO te commendare non deſiſto: ſed quid proficiam ex te ſcire cupio. Spem maximam habeo in Balbo: ad quem de te diligentiſſimè & ſæpiſſimè ſcribo. Illud ſoleo 17
mirari, non me toties accipere tuas literas, quoties à Q. fratre mihi afferuntur. In Britannia nihil eſſe audio neque auri, neque argenti. id ſi ita eſt, eſſedum aliquod ſuadeo rapias, & ad nos quamprimùm recurras. ſin autẽ (ſine Britannia tamen) aſſequi id quod volumus, poſſumus: perfice vt ſis in familiaribus Cæſaris. multùm enim te in eo frater adiuuabit meus, multùm Balbus: ſed mihi crede, tuus pudor & labor plurimùm. Imperatorem liberaliſſimum habes, ætatem opportuniſſimam, commẽdationem certè ſingularem: vt tibi vnum timendum ſit, ne ipſe tibi defuiſſe videare. Vale.

CICERO TREBATIO S. D.

SCRIPSIT ad me Cæſar perhumaniter nondum te ſibi ſatis eſſe familiarem propter occupationes ſuas, ſed certè fore. Cui quidẽ ego reſcripſi, quàm mihi gratum eſſet 18
futurum, ſi quamplurimùm in te ſtudii, officii, liberalitatis ſuæ contuliſſet. ſed ex tuis literis cognoui præproperam quandam feſtinationem tuam: & ſimul ſum admiratus, cur Tribunatus commoda, dempto præſertim labore militiæ, contempſeris. Querar cum Vacerra & Manilio: nam Cornelio nihil audeo dicere: cuius tu periculo ſtultus es, quando te ab eo ſapere didiciſſe profiteris. Quin tu vrges iſtam occaſionẽ & facultatem, qua melior nunquam reperietur. Quod ſcribis de illo Prætiano iureconſulto, ego te ei non deſino commendare. ſcribit etiam ipſe mihi, te ſibi gratias agere debere. de eo quid ſit, cura vt ſciam. Ego veſtras Britannicas literas expecto. Vale.

CICERO TREBATIO S. D.

IANDIV ignoro quid agas: nihil enim ſcribis: neque ego ad te his duobus mẽſibus ſcripſeram, quia cum Q. fratre meo non eras: quò mitterem, aut cui darem, neſciebã.
Cupio ſcire quid agas, & vbi ſis hyematurus: equidem velim cum Cæſare: ſed ad eum 19
propter eius occupationes nihil ſum auſus ſcribere: ad Balbum tamen ſcripſi. Tu tibi deeſſe noli. ſerius potius ad nos, dum plenior. Quòd huc properes, nihil eſt, præſertim Vacerra mortuo. ſed tibi conſilium non deeſt. quid conſtitueris, cupio ſcire. Cn. Octauius, tuus familiaris, ſummo genere natus, terræ filius, is me, quia ſcit tuum familiarem eſſe, crebrò ad cœnam inuitat: adhuc non potuit perducere: ſed mihi tamen gratum eſt. Vale.

CICERO TREBATIO S. D.

LEGI tuas literas: ex quibus intellexi te Cæſari noſtro valde iureconſultum videri. Eſt quod gaudeas, te in iſta loca veniſſe, vbi aliquid ſapere viderere. Quòd ſi in Britanniam quoque profectus eſſes, profectò nemo in illa tanta inſula peritior te fuiſſet. Veruntamen (rideamus licet: ſum enim à te inuitatus) ſubinuideo tibi, vltrò te etiam ac- 20
cerſitum ab eo, ad quem cæteri, non propter eius ſuperbiam, ſed propter occupationem, aſpirare nõ poſſunt. Sed tu in iſta epiſtola, nihil mihi ſcripſiſti de tuis rebus, quæ mehercule mihi non minori curæ ſunt quàm meæ. Valde metuo, ne frigeas in hybernis: quamobrem camino luculento vtendum cenſeo. Idem & Mutio & Manilio placebat, præſertim qui ſagis non abundares: quanquam vos nũc iſtic ſatis calere audio: quo quidem nuntio valde mehercule de te timueram. Sed tu in re militari multò es cautior, quàm in aduocationibus: qui neque in Oceano natare volueris ſtudioſiſſimus homo natãdi: neque ſpectare eſſedarios, quem antea ne Andabatam quidem defraudare poteramus. Sed iam ſatis iocati ſumus. Ego de te ad Cæſarem quàm diligenter ſcripſerim, tute ſcis: quàm ſæpe, ego. Sed mehercule iam intermiſeram, ne viderer liberaliſſimi hominis, meíque amantiſſimi voluntati erga me diffidere. Sed tamen his li- 21
teris, quas proximè dedi, putaui eſſe hominem commonendum. id feci. Quid profecerim, facias me velim certiorem, & ſimul de toto ſtatu tuo, conſiliíſque omnibus: ſcire enim cupio, quid agas, quid expectes, quàm longum iſtum tuum diſceſſum à nobis

futurum putes. ſic enim tibi perſuadeas velim, vnum mihi eſſe ſolatium, quare facilius poſſim pati te eſſe ſine nobis, ſi tibi eſſe id emolumento ſciam. ſin autẽ id non eſt, nihil duobus nobis eſt ſtultius: me, qui te non Romam attraham: te, qui non huc aduoles. Vna mehercule noſtra vel ſeuera vel iocoſa congreſſio pluris erit, quàm non modò hoſtes, ſed etiam fratres noſtri Edui. Quare omnibus de rebus fac vt quamprimùm ſciã: aut conſolando, aut conſilio, aut re iuuero. Vale.

CICERO TREBATIO S. D.

NISI ante Roma profectus eſſes, nunc eam certè relinqueres. quis enim tot interregnis iureconſultum deſiderat? Ego omnibus, vnde petitur, hoc conſilii dederim, vt à ſingulis interregibus binas aduocationes poſtulent. Satíſne tibi videor abs te ius ciuile didiciſſe? Sed heus tu, quid agis? ecquid fit? Video enim te iam iocari per literas. hæc ſigna meliora ſunt, quàm in meo Tuſculano. ſed quid ſit, ſcire cupio. Conſuli quidem te à Cæſare ſcribis: ſed ego tibi ab illo conſuli mallem. quod ſi aut fit, aut futurum putas, perfer iſtam militiam, & permane: ego enim deſiderium tui ſpe tuorum commodorum cõſolabor. Sin iſta ſunt inaniora, recipe te ad nos: nam aut erit hîc aliquid aliquãdo: aut ſi minus, vnà mehercule collocutio noſtra pluris erit, quàm omnes Samarobrinæ. denique ſi te citò retuleris, ſermo nullus erit: ſin fruſtrà diutius abfueris, non
13 modò Laberium, ſed etiam ſodalem noſtrum Valerium pertimeſco: mira enim perſona induci poteſt Britannici iureconſulti. Hæc non rideo, quanuis tu rideas: ſed de re ſeueriſſima tecum, vt ſoleo, iocor. Remoto ioco, tibi hoc amiciſſimo animo præcipio, vt ſi iſtic mea cõmendatione tuam dignitatem obtinebis, perferas noſtri deſiderium, honeſtatem & facultates tuas augeas. ſin autem iſta frigebunt, recipias te ad nos. omnia tamen quæ vis, & tua virtute profectò, & noſtro ſummo erga te ſtudio conſequêre. Vale.

M. CICERO TREBATIO S. D.

MIRABAR quid eſſet, quòd tu mihi literas mittere intermiſiſſes. indicauit mihi Pãſa meus Epicureum te eſſe factum. O caſtra præclara: quid tu feciſſes, ſi te Tarentum, & non Samarobrinam miſiſſem? iam tum mihi non placebas, cùm idem intuebare,
14 quod & Titius familiaris meus. Sed quonam modo ius ciuile defendes, cùm omnia tua cauſa facias, non ciuium? vbi porrò illa erit formula fiduciæ, VT inter bonos, bene agier oportet? Quis enim eſt bonus, qui facit nihil, niſi ſua cauſa? quod ius ſtatues cõmuni diuidundo, cùm commune nihil poſſit eſſe apud eos, qui omnia voluptate ſua metiuntur? quomodo autẽ tibi placebit Iouem lapidem iurare, cùm ſcias Iouem iratum eſſe nemini poſſe? Quid fiet porrò populo Vlubrano, ſi tu ſtatueris πολιτεύεσθαι non oportere? Quare ſi planè à nobis deficis, moleſtè fero: ſin Pãſæ aſſentari commodum eſt, ignoſco: modò ſcribas aliquando ad nos quid agas, & à nobis quid agi, quid fieri, aut curari velis. Vale.

M. CICERO TREBATIO S. D.

15 ADEÓNE me iniuſtum eſſe exiſtimaſti, vt tibi iraſcerer, quòd parum mihi cõſtans, & nimium cupidus decedendi viderere, ob eámque cauſam me arbitrarere literas ad te iandiu non miſiſſe? Mihi perturbatio animi tui, quam primis literis perſpiciebam, moleſtiã attulit: neque alia fuit vlla cauſa intermiſſionis literarum, niſi quòd vbi eſſes, planè neſciebam. Hîc tu me etiam inſimulas, nec ſatiſfactionem meam accipis. Audi mi Teſta: vtrum ſuperbiorẽ te pecunia facit, an quòd te imperator conſulit? Moriar, ni (quæ tua gloria eſt) puto te malle à Cæſare conſuli, quàm inaurari. Si verò vtrunque eſt: quis te feret præter me, qui omnia ferre poſſum? Sed vt ad rem redeam, te iſtic inuitum non eſſe vehementer gaudeo: & vt illud erat moleſtum, ſic hoc eſt iucũdum. Tantùm metuo, ne artificium tuum tibi parum proſit. nam, vt audio, iſtic

Non ex iure manu conſertum, ſed mage ferro
16 Rem repetunt. Et tu ſoles ad vim faciundam adhiberi? Neque eſt, quòd illam exce-

ptionem in interdicto pertimeſcas, quòd tu prior vi hominibus armatis conueneris. ſcio enim te non eſſe procacem in laceſſendo. Sed vt ego quoque te aliquid de noſtris cautionibus admoneam, Treuiros vites cenſeo: audio capitales eſſe: mallem auro, argento, ære eſſent. ſed aliàs iocabimur. Tu ad me de iſtis rebus omnibus ſcribas velim quamdiligentiſſimè. Ad III. Non. Mart. Vale.

CICERO TREBATIO S. D.

CHRYSIPPVS Vectius Cyri architecti libertus fecit, vt te non immemorem putarem mei: ſalutē enim mihi verbis tuis nuntiauit. Valde iam lautus es, qui grauere literas ad me dare, homini præſertim propè domeſtico. Quod ſi ſcribere oblitus es, minus 18
multi iam te aduocato cauſa cadēt: ſin noſtri oblitus es, dabo operam vt iſtuc veniam antè, quàm planè ex animo tuo effluam: ſin æſtiuorum timor te debilitat, aliquid excogita, vt feciſti de Britānia. Illud quidem perlibenter audiui ex eodem Chryſippo, te eſſe Cæſari familiarem. Sed mehercule mallem, id quod erat æquius, de tuis rebus ex tuis literis quamſæpiſſimè cognoſcere. Quod certè ita fieret, ſi tu maluiſſes beneuolentiæ, quàm litium iura perdiſcere. Sed hæc iocati ſumus, & tuo more, & nonnihil etiam noſtro. Te valde amamus, nóſque à te amari tū volumus, tum etiā confidimus. Vale.

CICERO TREBATIO S. D.

QVA`M ſint moroſi, qui amant, vel ex hoc intelligi poteſt: moleſtè ferebam antea te inuitum iſtic eſſe: pungit me rurſus, quòd ſcribis te eſſe iſtic libenter. neque enim mea commēdatione te non delectari facilè patiebar: & nunc angor, quicquam tibi ſine me 19
eſſe iucundum. Sed tamen hoc malo nos ferre deſiderium, quàm te non ea quæ ſpero, conſequi. Quòd verò in C. Matii ſuauiſſimi, doctiſſimíque hominis familiaritatē veniſti, non dici poteſt quàm valde gaudeā: qui fac vt te quam maximè diligat. Mihi crede, nihil ex iſta prouincia potes, quod iucundius ſit, deportare. Cura vt valeas.

CICERO TREBATIO S. D.

IN equo Troiano ſcis eſſe in extremo, SERO` SAPIVNT. Tu tamē mi vetule nō ſeró. Primùm illas rabioſulas ſat fatuas dediſti. deinde, quòd in Britānia non nimis φιλο-θέωρον te præbuiſti, planè non reprehēdo. Nunc verò in hybernis iniectus mihi videris: itaque te commouere non curas. VSQVEQVAQVE ſapere oportet: id erit telū acerrimum. Ego ſi foris cœnitarem, Cn. Octauio familiari tuo non defuiſſem: cui tamē 20
dixi, cùm me aliquoties inuitaret, Oro te, quis tu es? Sed mehercule, extra iocum, homo bellus eſt: vellem eum tecum abduxiſſes. Quid agatis, ecquid in Italiam venturi ſitis hac hyeme, fac planè ſciam. Balbus mihi confirmauit te diuitem futurū. id vtrum Romano more locutus ſit, bene numatum te futurum: an quomodo Stoici dicunt, omneis eſſe diuites, qui cælo & terra frui poſſunt, poſtea videro. Qui iſtinc veniunt, ſuperbiam tuam accuſant, quòd negent te percōtantibus reſpondere. Sed tamē eſt quod gaudeas: conſtat enim inter omneis, neminem te vno Samarobrinæ iuris peritiorem eſſe. Vale.

CICERO TREBATIO S. D.

EX tuis literis & Quinto fratri gratias egi, & te aliquando collaudare poſſum, quòd iam vidêris certa aliqua in ſententia conſtitiſſe. Nam primorum menſium literis tuis 21
vehementer commouebar: quòd mihi interdum (pace tua dixerim) leuis in vrbis, vrbanitatíſque deſiderio, interdū piger, interdū timidus in labore militari: ſæpe autem etiam, quod à te alieniſſimum eſt, ſubimpudens videbare. tāquam enim ſyngrapham ad imperatorem, non epiſtolam, attuliſſes, ſic pecunia ablata domum redire properabas: nec tibi in mentem veniebat, eos ipſos qui cum ſyngraphis veniſſent Alexandriā, nullum adhuc numum auferre potuiſſe. Ego ſi mei commodi rationem ducerem, te mecum eſſe maximè vellem: non enim mediocri afficiebar vel voluptate ex conſuetudine noſtra, vel vtilitate ex conſilio atque opera tua. Sed cùm te ex adoleſcētia tua in amicitiam & fidem meā contuliſſes: ſemper te non modò tuēdum mihi, ſed etiam

augendum atque ornandum putaui. Itaque quoad opinatus ſum me in prouinciam
32 exiturum, quæ ad te vltrò attulerim, meminiſſe te credo. Poſteaquam mea mutata ratio eſt, cùm viderem me à Cæſare honorificentiſſimè tractari, & vnicè diligi, hominíſque liberalitatem incredibilem, & ſingularem fidem noſſem: ſic ei te commendaui & tradidi, vt grauiſſimè, diligentiſſiméque potui. quod ille ita & accepit, & mihi ſæpe literis ſignificauit, & tibi verbis & re oſtendit, mea commendatione ſeſe valde eſſe commotum. Hunc tu virum nactus, ſi me aut ſapere aliquid, aut velle tua cauſa putas, ne dimiſeris: & ſiqua te fortè res aliquando offenderit, cùm ille aut occupatione, aut difficultate tardior tibi erit viſus, perferto, & vltima expectato: quæ ego tibi & iucunda & honeſta præſtabo. Pluribus te hortari non debeo: tantùm moneo, neque amicitiæ confirmandæ clariſſimi ac liberaliſſimi viri, neque vberioris prouinciæ, neque ætatis magis idoneum tempus, hoc ſi amiſeris, te eſſe vllum vnquam reperturum. hoc quemadmo-
33 dum vos ſcribere ſoletis in veſtris libris, idem Q. Cornelio videbatur. In Britanniam te non eſſe profectum, vehementer gaudeo, quòd & tu labore caruiſti, & ego te de rebus illis non audiam. Vbi ſis hybernaturus, & qua ſpe, aut conditione, perſcribas ad me velim. Vale.

CICERO TREBATIO S. D.

ACCEPI à te aliquot epiſtolas vno tempore, quas tu diuerſis temporibus dederas: in quibus me cætera delectarunt. ſignificabant enim te iſtam militiam iam firmo animo ferre, & eſſe fortem virum & conſtantẽ. quæ ego paulisper in te ita deſideraui, non imbecillitate animi tui, ſed magis vt deſiderio noſtri te æſtuare putarem. Quare perge vt cœpiſti: forti animo iſtam tolera militiam. Multa, mihi crede, aſſequêre: ego enim renouabo commẽdationem, ſed tempore. Sic habeto, non tibi maiori eſſe curæ, vt iſte
34 tuus à me diſceſſus fructuoſiſſimus tibi ſit, quàm mihi. Itaque quando veſtræ cautiones infirmæ ſunt, græculam tibi miſi cautionem chirographi mei. Tu me velim de ratione Gallici belli certiorem facias: ego enim ignauiſſimo cuique maximam fidem habeo. Sed vt ad epiſtolas tuas redeam, cætera bellè: illud miror, quis ſolet eodem exemplo plureis dare, qui ſua manu ſcribit? Nam quòd in palimpſeſto, laudo equidẽ parſimoniam: ſed miror quid in illa chartula fuerit quod delere malueris, quàm hæc ſcribere: niſi fortè tuas formulas. Nõ enim puto te meas epiſtolas delere, vt reponas tuas. An hoc ſignificas, nihil fieri, frigere te, ne chartam quidẽ tibi ſuppeditare? Iam iſta tua culpa eſt, qui verecundiã tecum extuleris, & non hîc nobiſcum reliqueris. Ego te Balbo, cùm ad vos proficiſcetur, more Romano commendabo. Tu, ſi interuallum lõgius
35 erit mearum literarum, ne ſis admiratus. eram enim abfuturus menſe Apr. Has literas ſcripſi in Pontino, cùm ad villam M. AEmilii Philemonis diuertiſſem: ex qua iam audieram fremitum cliẽtium meorum, quos quidem tu mihi conciliaſti. Nam Vlubris honoris mei cauſa vim maximam ranunculorum ſe commoſſe conſtabat. Cura vt valeas. VI. Id. Apr. de Pontino.

M. CICERO TREBATIO S. D.

EPISTOLAM tuam, quam accepi ab L. Aruntio, conſcidi innocentem. nihil enim habebat quod non vel in concione rectè legi poſſet. Sed & Aruntius ita te mandaſſe aiebat, & tu adſcripſeras. Verùm illud eſto: nihil te ad me poſtea ſcripſiſſe demiror, præſertim tam nouis rebus. Vale.

M. CICERO TREBATIO S. D.

VIDE quanti apud me ſis, etſi iure id quidem: non enim amore te vinco. Veruntamen quod præſenti tibi propè ſubnegarem, non tribuerem certè: id abſenti debere
36 non potui. Itaque vt primùm Velia nauigare cœpi, inſtitui Topica Ariſtotelica cõſcribere, ab ipſa vrbe commonitus amantiſſima tui. Eum librũ tibi miſi Rhegio, ſcriptum quàm planiſſimè res illa ſcribi potuit. Sin tibi quædam videbuntur obſcuriora, cogitare debebis, NVLLAM artem literis ſine interprete & ſine aliqua exercitatione percipi

posse. Non longè abieris. num ius ciuile vestrum ex libris cognosci potest? qui quanquam plurimi sunt, doctorem tamen, luménque desiderant. quãquam tu, si attentè leges, si sæpius, per te omnia consequêre, vt certè intelligas. Vt verò etiã ipsi tibi loci proposita quæstione occurrant, exercitatione consequêre. in qua quidem nos te continebimus, si & salui redierimus, & salua ista offenderimus. Vale. v. Cal. Sext. Rhegio.

CICERO TREBATIO S. D.

AMABILIOR mihi Velia fuit, quòd te ab ea sensi amari. sed quid ego dicã te, quem 37
quis non amat? Rufio mediusfidius tuus ita desiderabatur, vt si esset vnus è nobis. sed ego te non reprehendo, qui illum ad ædificationem tuam traduxeris. quãquam enim Velia non est vilior, quàm Lupercal: tamen istuc malo, quàm hæc omnia. tamen, si me audies, quem soles, has paternas possessiones tenebis (nescio quid enim Velienses verebantur) neque Halethem nobilem amnem relinques, nec Papirianam domum deseres: quanquam illa quidem habet lucum, à quo etiam aduenæ teneri solent: quem tamen si excideris, multùm prospexeris. Sed in primis opportunum videtur, his præsertim temporibus, habere perfugium, primùm eorum vrbem, quibus charus sis: deinde etiam tuam domum, tuósque agros, eáque remoto, salubri, amœnóque loco: ídque etiam mea interesse mi Trebati arbitror. Sed valebis, meáque negotia videbis, méque diis iuuantibus, ante brumam expectabis. Ego à Sext. Fabio Niconis discipulo li- 38
brum abstuli Νίκωνος περὶ πολυφαγίας. O' medicum suauem, méque docilem ad hanc disciplinam. sed Bassus noster me de hoc libro celauit: te quidem non videtur. Ventus increbrescit. Cura vt valeas. XIII. Cal. Sext. Velia.

CICERO TREBATIO S. D.

SILII causam te docui. is postea fuit apud me. cùm ei dicerem, tibi videri, sponsionem illam nos sine periculo facere posse. SI bonorum Turpiliæ possessionem Q. Cæpio Præt. ex edicto suo mihi dedit: negare aiebat Seruium tabulas testamenti esse eas, quas instituisset is, qui factionem testamenti non habuerit: hoc idem Offilium dicere: tecum se locutum negabat: méque rogauit, vt se, causámque suam tibi commendarẽ. Nec vir melior mi Testa, nec mihi amicior P. Silio quisquam est, te tamen excepto. Gratissimum igitur mihi feceris, si ad eum vltrò veneris, eíque pollicitus eris: sed, si me 39
amas, quamprimùm. hoc te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

CICERO TREBATIO S. D.

ILLVSERAS heri inter scyphos, quòd dixeram controuersiam esse, possétne hæres, quod furtum antea factum esset, rectè furti agere. Itaque etsi domum bene potus, seróque redieram: tamen id caput, vbi hæc controuersia est, notaui, & descriptum tibi misi: vt scires, id, quod tu neminem sensisse dicebas, Sext. AElium, M. Manilium, M. Brutum sensisse. Ego tamen Scæuolæ & Testæ assentior. Vale.

M. CICERO M. FABIO GALLO S. D.

TANTV'M ex Arpinati venerã, cũ mihi à te literæ redditæ sunt: ab eodémq; accepi 40
Auiani literas: in quib' hoc erat liberalissimũ, nomina se facturũ, cùm venisset, qua ego vellẽ die. Fac quæso, qui ego sum, esse te. est'ne aut tui pudoris, aut nostri, primũ rogare de die, deinde plus annua postulare? sed essent mi Galle omnia facilia, si & ea mercatus esses, quæ ego desiderabã, & ad eam summã, quã voluerã. ac tamen isthæc ipsa, quæ te emisse scribis, non solùm rata mihi erunt, sed etiam grata. planè enim intelligo, te non modò studio, sed etiam amore vsum, quæ te delectarint hominem (vt ego semper iudicaui) in omni iudicio elegantissimum, quǽque me digna putaris, coëmisse. Sed velim maneat Damasippus in sententia: prorsus enim ex istis emptionibus nullam desidero. Tu autem ignarus instituti mei, quanti ego genus omne signorum omnium nõ æstimo, tanti ista quatuor, aut quinque sumpsisti. Sed Bacchas istas cum Musis Metelli 41
comparas: quid simile? primùm ipsas ego Musas nunquam tanti putassem: atque id fecissem Musis omnibus approbantibus. sed tamen erat aptum bibliothecæ, studiísque

noſtris cōgruens. Bacchis verò vbi eſt apud me locus? At pulchellæ ſunt. noui optimè, & ſæpe vidi. nominatim tibi ſigna mihi nota mandaſſem, ſi probaſſem. Ea enim ſigna ego emere ſoleo, quæ ad ſimilitudinē gymnaſiorū exornent mihi in palæſtra locum. Martis verò ſignū quò mihi pacis authori? Gaudeo nullū Saturni ſignum fuiſſe. hæc enim duo ſigna putarē mihi æs alienū attuliſſe. Mercurii mallē aliquod fuiſſet: fœlicius, puto, cum Auiano trāſigere poſſemus. Quod tibi deſtinaras Trapezophoron: ſi te delectat, habebis: ſin autē ſententiam mutaſti, ego habebo ſcilicet. Iſta quidē ſumma næ ego multò libentius emerim diuerſorium Tarracinæ, ne ſemper hoſpiti moleſtus ſim.
42 Omnino liberti mei video eſſe culpam, cui planè res certas mandarā: itémque Iunii, quē puto tibi notū eſſe, Auiani familiarē. Exedria quædam mihi noua ſunt inſtituta in porticula Tuſculani: ea volebam tabellis ornare. etenim ſiquid generis iſtiuſmodi me delectat, pictura delectat. Sed tamen ſi iſta mihi ſunt habenda, certiorem velim me facias, vbi ſint, quādo accerſantur, quo genere vecturæ. Si enim Damaſippus in ſentētia non manebit, aliquē pſeudodamaſippum vel cum iactura reperiemus. Quòd ad me de domo ſcribis iterum, iam id ego proficiſcens mandaram meæ Tulliæ. ea enim ipſa hora acceperā tuas literas. Egerā etiam cum tuo Nicia, quòd is vtitur, vt ſcis, familiariter Caſſio. Vt redii autē, prius, quàm tuas legi has proximas literas, quæſiui de mea Tullia quid egiſſet. per Liciniā ſe egiſſe dicebat. ſed opinor Caſſium vti non ita multùm ſo
43 rore. eam porrò negare ſe audere, cùm vir abeſſet (eſt enim profectus in Hiſpaniā Decius) illo & abſente & inſciente migrare. Eſt mihi gratiſſimū, tanti à te æſtimatam conſuetudinem vitæ victúſque noſtri: primùm vt eam domū ſumeres, vt non modò prope me, ſed planè mecum habitare poſſes: deinde vt migrare tantopere feſtines. Sed ne viuā, ſi tibi concedo, vt eius rei tu cupidior ſis, quàm ego ſum. Itaque omnia experiar. video enim quid mea interſit, quid vtriuſque noſtrū. Siquid egero, faciam vt ſcias. tu & ad omnia reſcribes, & quando te expectē, facies me, ſi tibi videbitur, certiorem. Vale.

M. CICERO M. FABIO GALLO S. D.

AMORIS quidem tui, quoquò me verto, veſtigia, vel proximè de Tigellio. ſenſi enim ex literis tuis valde te laboraſſe. amo igitur voluntatem. ſed pauca de re. Capius
44 (opinor) olim, NON omnibus dormio: ſic ego non omnibus mi Galle ſeruio. etſi quæ eſt hæc ſeruitus? Olim cùm regnare exiſtimabamur, non tam ab vllis, quàm hoc tempore obſeruor à familiariſſimis Cæſaris omnibus, præter iſtum. Id ego in lucris pono, non ferre hominem peſtilentiorem patria ſua: cúmque addictum iam tum puto eſſe Calui Licinii Hipponacteo præconio. At vide quid ſuccenſeat. Phameæ cauſam ſuſceperam, ipſius quidem cauſa: erat enim mihi ſanè familiaris. is ad me venit, dixítque iudicem ſibi operam dare conſtituiſſe eo ipſo die, quo de P. Seſtio in conſiliū iri neceſſe erat. reſpondi nullo modo me facere poſſe, cùm vellem: alium diem ſi ſumpſiſſet, me ei nō defuturū. Ille autē, qui ſciret ſe nepotem bellum tibicinem habere, & ſat bonum vnctorem, diſceſſit à me, vt mihi videbatur, iratior. Habes Sardos venaleis, aliū alio ne-
45 quiorem. Cognoſti meam cauſam, & iſtius Salaconis iniquitatem. Catonem tuum mihi mitte: cupio enim legere. me adhuc non legiſſe, turpe vtrique noſtrū eſt. Vale.

CICERO M. FABIO GALLO S. D.

QVOD epiſtolam conſciſſam doles, noli laborare: ſalua eſt domi: petes cùm libebit. Quòd autem me mones, valde gratum eſt: ídque vt ſemper facias, rogo: videris enim mihi vereri, ne, ſi iſtum habuerimus, rideamus γέλωτα Σαρδόνιον. Sed heus tu, manum de tabula: magiſter adeſt citius, quàm putaramus. vereor ne in Catonem, Cato in nos. Mi Galle, caue putes quicquam melius, quàm epiſtolæ tuæ partem ab eo loco, Cætera labuntur. ſecretò hoc audi: tecum habeto: ne Apellæ quidem liberto tuo dixeris. præter duos nos, loquitur iſto modo nemo: bene, maléue videro: ſed quicquid eſt, noſtrum
46 eſt. vrge igitur, nec tranſuerſum vnguem (quod aiunt) à ſtylo: is enim eſt dicēdi opifex. Atque ego quidem aliquantum iam etiam noctis aſſumo. Vale.

CICERO GALLO S. D.

CVM decimum iam diem grauiter ex intestino laborarem, neque iis, qui mea ope-
ra vti volebant, probarem me non valere, quia febrim non haberem: fugi in Tuscula-
num, cùm quidem biduum ita ieiunus fuissem, vt ne aquam quidem gustarē. Itaque
confectus languore & fame, magis tuum officium desideraui, quàm abs te requiri pu-
taui meum. Ego autē cùm omneis morbos reformido, tum quo Epicurum tuū Stoici
malè accipiunt, cui dicant δυσουρικὰ καὶ δυσεντερικὰ πάθη molesta esse. quorum alterum
morbum edacitatis esse putant, alterum etiam turpioris intemperantiæ. sanè δυσεντε-
ρίαν pertimueram. Sed visa est mihi vel loci mutatio, vel animi etiā relaxatio, vel ipsa 47
fortasse iam senescentis morbi remissio profuisse. Attamen ne mirere, vnde hoc acci-
derit, quomodóue commiserim: lex sumptuaria, quæ videtur λιτότητα attulisse, ea mihi
fraudi fuit: nam dum volunt isti lauti terra nata, quæ lege excepta sunt, in honorē ad-
ducere, fungos, heluellas, herbas omneis ita condiunt, vt nihil possit esse suauius. in eas
cùm incidissem in cœna augurali apud Lentulum, tanta me διάῤῥοια arripuit, vt hodie
primùm videatur cœpisse consistere. Ita ego, qui me ostreis & murenis facilè abstine-
bam, à beta etiam, & malua deceptus sum. Posthac igitur erimus cautiores. Tu tamen
cùm audisses ab Anitio, (vidit enim me nauseantem) non modò mittendi causam iu-
stam habuisti, sed etiam visendi. Ego hîc cogito cōmorari, quoad me reficiam: nam &
vireis & corpus amisi. Sed si morbum depulero, facilè (vt spero) illa reuocabo. Vale.

M. CICERO GALLO S. D.

MIROR cur me accuses, cùm tibi id facere non liceat: quod si liceret, tamen non de- 48
bebas. Ego enim te in Consulatu obseruaram. Et ais fore, vt te Cæsar restituat. Multa
tu quidē dicis, sed tibi nemo credit. Tribunatum plebis dicis te mea causa petisse: vti-
nam semper esses Tribunus: intercessorem nō quæreres. Negas me audere, quod sen-
tiam, dicere: quasi tibi, cùm parum pudenter me rogares, parum fortiter responde-
rim. Hæc tibi scripsi, vt isto ipso in genere, in quo aliquid posse vis, te nihil esse cogno-
sceres. Quòd si humaniter mecum questus esses, libenter tibi me, & facilè purgassem.
Non enim mihi ingrata sunt quæ fecisti, sed quæ scripsisti molesta. Me autem, propter
quem cæteri liberi sunt, tibi liberum non visum demiror. nam si falsa fuerunt, quæ tu
ad me, vt ais, detulisti, quid ego tibi debeo? sin vera: tu es optimus testis, quid mihi po-
pulus Rom. debeat. Vale.

M. CICERO CVRIO S. D.

MEMINI, cùm mihi desipere videbare, quòd istic potius viueres, quàm nobiscum. 49
erat enim multò domiciliū huius vrbis (cùm quidē hæc vrbs) aptius humanitati & sua-
uitati tuæ, quàm tota Peloponnesus, nedum Patræ. Nunc contrà & vidisse mihi mul-
tùm videris, cùm propè desperatis his rebus te in Græciam contulisti, & hoc tempore
non solùm sapiens, qui hinc absis, sed etiam beatus. quanquam quis, qui aliquid sapiat,
nunc beatus esse potest? Sed quod tu, cui licebat, pedibus es consecutus vt ibi esses, vbi
nec Pelopidarum: nosti cætera: nos idem propemodum consequimur alia ratione.
cùm enim salutationi nos dedimus amicorum, quæ fit hoc etiam frequētius, quàm so-
lebat, quòd quasi auem albam videntur bene sentientem ciuem videre: abdo me in bi-
bliothecam. Itaque opera efficio tanta, quanta fortasse tu senties. intellexi enim ex tuo
sermone quodam, cùm mœstitiam meam & desperationē accusares domi tuæ, dicere
te, ex meis libris animum meum desiderare. Sed mehercule & tum Remp. lugebam, 50
quæ non solùm suis erga me, sed etiam meis erga se beneficiis erat mihi charior: & hoc
tempore, quanquam me non ratio solùm consolatur, quæ plurimùm debet valere, sed
etiam dies, quæ stultis quoque mederi solet: tamen doleo ita communē rem esse dila-
psam, vt ne spes quidem, melius aliquando fore, relinquatur. Nec verò nunc quidem
culpa in eo est, in cuius potestate omnia sunt (nisi fortè id ipsum esse non debuit) sed
alia casu, alia etiam nostra culpa sic acciderunt, vt de præteritis non sit querendum.

Reliquam ſpem nullam video. Quare ad prima redeo. ſapienter hæc reliquiſti,ſi conſilio: fœliciter,ſi caſu. Vale.

M. CVRIVS M. CICERONI SVO S.

51 SI vales, bene eſt: ſum enim χρήσει μὲν tuus, κτήσει δὲ Attici noſtri. ergo fructus eſt tuus, mancipium illius. quod quidem ſi inter ſenes coëmptionales venale proſcripſerit,egerit nō multúm. At illa noſtra prædicatio tanti eſt,nos, quòd ſimus,quòd habeamus,quòd homines exiſtimemur, id omne abs te habere. Quare Cicero mi perſeuera conſtanter nos conſeruare, & Sulpitii ſucceſſori nos de meliore nota commenda,quò facilius tuis præceptis obtemperare poſſimus, téque ad Vrbem lubentes videre,& noſtra defigere, deportaréque tutò poſſimus. Sed amice magne noli hanc epiſtolam Attico oſtendere: ſine eum errare, & putare me virum bonum eſſe,nec ſolere duos parietes de eadem fidelia dealbare. Ergo patrone mi bene vale,Tironémque meum ſaluta noſtris verbis. D.A.D.IIII.Cal.Nouemb.

CICERO CVRIO S. D.

52 EGO verò iam te nec hortor, nec rogo vt domum redeas: quin hinc ipſe euolare cupio, & aliquò peruenire, vbi nec Pelopidarum nomen, nec facta audiam. Incredibile eſt, quàm turpiter mihi facere videar, qui his rebus interſim. Næ tu videris multò antè prouidiſſe quid impenderet tum, cùm hinc profugiſti. quanquam enim hæc etiã auditu acerba ſunt, tamen audire tolerabilius eſt, quàm videre. In campo certè non fuiſti,cùm hora ſecunda comitiis quæſtoriis inſtitutis,ſella Q.Maximi,quem illi Conſulem eſſe dicebant,poſita eſſet. quo mortuo nuntiato, ſella ſublata eſt.Ille autem,qui comitiis tributis eſſet auſpicatus, centuriata habuit, Conſulem hora ſeptima renũtiauit, qui vſque ad Calend.Ian.eſſet, quæ erant futuræ manè poſtridie.Ita Caninio COS. ſcito neminem prandiſſe.nihil tamen eo Conſule mali factum eſt. fuit enim mirifica vigilantia, qui ſuo toto Conſulatu ſomnum non viderit. Hæc tibi ridicula videntur:
53 non enim ades:quæ ſi videres,lachrymas non teneres.Quid,ſi cætera ſcribam? Sunt enim innumerabilia generis eiuſdem:quæ quidem ego non ferrem,niſi me in Philoſophiæ portum contuliſſem, & niſi haberem ſocium ſtudiorum meorum,Atticum noſtrum. cuius quando proprium te eſſe ſcribis mancipio & nexu, meum autem vſu & fructu, contentus iſto ſum. ID ENIM cuiuſque eſt proprium, quo quiſque fruitur atque vtitur. Sed hæc aliàs pluribus. Acilius, qui in Græciam cum legionibus miſſus eſt, maximo meo beneficio eſt. bis enim eſt à me iudicio capitis rebus ſaluis defenſus: & eſt homo non ingratus, méque vehementer obſeruat. Ad eum de te diligentiſſimè ſcripſi, eámque epiſtolam cum hac coniunxi:quam ille cùm acceperit,ecquid tibi pollicitus ſit, velim ad me ſcribas. Vale.

CICERO CVRIO S. D.

54 FACILE perſpexi ex tuis literis, quòd ſemper ſtudui, & me à te plurimi fieri, & te intelligere quàm mihi charus eſſes. Quod quando vterque noſtrûm conſecutus eſt:reliquũ eſt vt officiis certemus inter nos,quibus æquo animo vel vincã te, vel vincar abs te. Acilio non fuiſſe neceſſe meas dari literas,facilè patior. Sulpitii tibi operam intelligo ex tuis literis non multùm opus fuiſſe, propter res tuas ita contractas,vt,quemadmodum ſcribis, nec caput, nec pedes. Equidem vellem vti pedes haberent, vt aliquando redires. Vides enim exaruiſſe iam veterem vrbanitatem, vt Pomponius noſter ſuo iure poſſit dicere, niſi nos pauci retineamus gloriam antiquam Atticam. Ergo is tibi,nos ei ſuccedamus.Veni igitur quæſo,ne tantum ſemen vrbanitatis vnà cum Repub.intereat. Vale.

M. CICERO VOLVMNIO S. D.

55 QVOD ſine prænomine familiariter,vt debebas, ad me epiſtolam miſiſti, primùm addubitaui,nũ à Volumnio Senatore eſſet,quocũ mihi eſt magnus vſus:deinde εὐτραπελία literarum fecit vt intelligerem tuas eſſe. quibus in literis omnia mihi periucun-

F.ii.

da fuerunt, præter illud, quòd parum diligenter poſſeſſio ſalinarum mearum à te procuratore defenditur. ais enim, vt ego diſceſſerim, omnia omnium dicta, in his etiam Seſtiana, in me cõferri. quid? tu id pateris? nónne defendis? non reſiſtis? equidem ſperabam ita notata me reliquiſſe genera dictorum meorum, vt cognoſci ſua ſponte poſſent. Sed quando tanta fæx eſt in Vrbe, vt nihil ſit tam ἄκυρον, quod non alicui venuſtum eſſe videatur: pugna, ſi me amas, niſi acuta ἀμφιβολία, niſi elegans ὑπερβολὴ, niſi παράγραμμα bellum, niſi ridiculum παρὰ προσδοκίαν, niſi cætera, quæ ſunt à me in ſecundo libro de Oratore per Antonii perſonam diſputata de ridiculis, ἔντεχνα & arguta 56
apparebunt, vt ſacramento contendas mea non eſſe. Nam de iudiciis quod quereris, multò laboro minus. trahantur per me pedibus omnes rei. ſit vel Selius tam eloquẽs, vt poſſit probare ſe liberum: non laboro. Vrbanitatis poſſeſſionem, amabo, quibuſuis interdictis defendamus: in qua te vnum metuo, contemno cæteros. Derideri te putas? nunc demum intelligo te ſapere. Sed mehercule, extra iocum, valde mihi tuæ literæ facetæ, elegantéſque viſæ ſunt. illa quanuis ridicula eſſent, ſicut erant, mihi tamen riſum non mouerunt. cupio enim noſtrum illum amicum in Tribunatu quamplurimùm habere grauitatis, ídque cùm ipſius cauſa (eſt enim mihi, vt ſcis, in amoribus) tũ mehercule etiam Reipub. quam quidem, quanuis in me ingrata ſit, tamen amare non deſinam. Tu mi Volumni quando & inſtituiſti, & mihi vides eſſe gratum, ſcribe ad me quamſæpiſſimè de rebus vrbanis, de Repub. Iucundus eſt mihi ſermo literarum tuarum. Præterea Dolabellã, quem ego perſpicio, & iudico cupidiſſimum eſſe, atque 57
amantiſſimum mei, cohortare & confirma, & redde planè meum. Non mehercule quo quicquam deſit, ſed quia valde cupio, non videor nimium laborare. Vale.

M. CICERO VOLVMNIO S. D.

QVOD declamationibus noſtris cares, damni nihil facis. Quòd Hircio inuideres, niſi eum amares, non erat cauſa inuidendi: niſi fortè ipſius eloquẽtiæ magis, quàm quòd me audiret, inuideres. nos enim planè mi ſuauiſſime Volumni, aut nihil ſumus, aut nobis quidem ipſis diſplicemus, gregalibus illis, quibus te plaudente vigebamus, amiſſis: vt, etiam ſi aliquando aliquid dignum noſtro nomine emiſimus, ingemiſcamus, quòd hæc pennigero, non armigero in corpore tela exerceantur, vt ait Philoctetes apud Accium abiecta gloria. Sed tamen omnia mihi erunt, ſi tu veneris, hilariora: quanquam venies, vt ipſe intelligis, in maximarum quaſi cõcurſum occupationum: quas ſi, vt volumus, exceperimus, ego verò multam ſalutem & foro dicam, & curiæ, 58
viuámque tecum multùm, & cum communibus noſtris amatoribus. nam & Caſſius tuus, & Dolabella noſter, vel potius vterque noſter, ſtudiis iiſdem tenentur, & meis æquiſſimis vtuntur auribus. Opus eſt huc limatulo & politulo tuo iudicio, & illis interioribus literis meis, quibus ſæpe verecundiorem me in loquendo facis. mihi enim iudicatum eſt, ſi modò hoc Cæſar aut patietur, aut volet, deponere illam iam perſonam, in qua me ſæpe illi ipſi probaui: ac me totum in literas abdere, tecúmque, & cum cæteris earum ſtudioſis honeſtiſſimo otio perfrui. Tu vellem ne veritus eſſes, ne perinuitus legerem tuas literas, ſi mihi (quemadmodum ſcribis) longiores fortè miſiſſes: ac velim poſthac ſic ſtatuas, tuas mihi literas longiſſimas quaſque gratiſſimas fore. Vale.

EPISTOLARVM CELII AD CICERONEM

LIBER VIII.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

1 QVOD tibi decedenti pollicitus sum, me omneis res vrbanas diligētissimè tibi perscripturum, data opera paraui, qui sic omnia persequeretur, vt verear ne tibi arguta nimium hæc sedulitas videatur. Tametsi tu, scio, quàm sis curiosus, & quàm omnibus peregrinantibus gratum sit, minimarum quoque rerum, quæ domi gerantur, fieri certiores: tamen in hoc te deprecor, ne meum hoc officium arrogantiæ cōdemnes, quòd hunc laborem alteri delegaui: non quin mihi suauissimum sit & occupato, & ad literas scribendas, vt tu nosti, pigerrimo, tuæ memoriæ dare operam: sed ipsum volumen quod tibi misi, facilè, vt ego arbitror, me excusat. Nescio cuius otii esset, non modò perscribere hæc, sed omnino animaduertere. Omnia enim sunt tibi s. c. edicta, fabulæ, rumores. Quod exemplum si fortè minus te delectarit, ne molestiam tibi cum impensa mea exhibeam: fac me certiorem. Siquid in Repub. maius actum e-
2 rit, quod isti operarii minus commodè persequi possint: & quemadmodum actum sit, & quæ existimatio consecuta, quæque de eo spes est, diligenter tibi perscribemus. Vt nunc est, nulla magnopere expectatio est. Nam & illi rumores de comitiis transpadanorum Cumarum tenus caluerunt. Romam cùm venissem, ne tenuissimam quidem auditionem de ea re accepi. Præterea Marcellus quidem adhuc nihil retulit de successione prouinciarum Galliarum. in Calen. Iun. vt mihi ipse dixit, eam distulit relationem. sanequam eos sermones repressit, qui de eo tum fuerant, cùm Romæ nos essemus. Tu si Pompeium, vt volebas, offendisti: qui tibi visus sit, & quā orationem habuerit tecum, quámque ostenderit volūtatem (solet enim aliud sentire & loqui: neque tamen tātùm valere ingenio, vt non appareat quid cupiat) fac mihi perscribas. Quòd ad Cæsarē attinet, crebri, & non belli de eo rumores, sed susurrationes duntaxat veniūt:
3 alius equitem perdidisse, quod opinor certè factum: alius septimā legionem vapulasse, ipsum apud Bellouacos circūsideri, interclusum ab reliquo exercitu: neque adhuc certi quicquam est, neque hæc incerta tamen vulgò iactātur, sed inter paucos, quos tu nosti planè, secretò narrātur. at Domitius, cùm manus ad os apposuit. Te ad IX. Cal. Iun. subrostrani (quòd illorum capiti sit) dissiparāt periisse: ita vt in vrbe ac foro toto maximus rumor fuerit, te à Q. Pompeio in itinere occisum. Ego, qui scirem Q. Pompeium Baulis embœneticam facere, & vsque eò, vt ego misererer eius esuriei, non sum commotus: & hoc mendacio, siqua pericula tibi impenderent, vt defungeremur, optaui.

Plancus quidem tuus Rauennæ est: & magno congiario donatus à Cæsare, nec beatus, nec bene instructus est. Tui politici libri omnibus vigent. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

4 CERTÈ inquā absolutus est. me præsente pronuntiatum est, & quidem omnibus ordinibus, sed & singulis in vnoquoque ordine sententiis. Ridésne rogo, inquis? Nō mehercules: nihil enim vnquam tam præter opinionē, tam quod videretur omnibus indignum, accidit. quin ego, cùm pro amicitia validissimè fauerē ei, & me iam ad dolendum præparassem: postquā factum est, obstupui, & mihi visus sum captus esse. quid alios putas? clamoribus scilicet maximis iudices corripuerunt: & ostēderunt planè esse quod ferri nō posset. Itaque relictus lege Licinia, maiore esse periculo videtur. Accessit huc, quòd postridie eius absolutionis in theatrū Curionis Hortensius introiit: puto, vt suū gaudium gauderemus. Hic tibi strepitus, fremitus, clamor, tonitruū & rudentū sibilus. Hoc magis animaduersum est, quòd intactus à sibilo peruenerat Hortensius ad
5 senectutē. Sed tū ita bene, vt in totā vitā cuiuis satis esset, & pœniteret eum iam vicisse.

De rep. quod tibi scribam, nihil habeo. Marcelli impetus resederunt, non inertia, sed
(vt mihi videbatur) consilio. De comitiis consularibus incertissima est existimatio.
Ego incidi in competitorem nobilem & nobilem agentem: nam M. Octauius Cn.
F. & C. Hirrus mecum petit. Hoc ideo scripsi, quòd scio te acriter propter Hirrum nũ-
tium nostrorum comitiorum expectaturum. Tu tamen simul ac me designatum au
dieris, vt tibi curæ sit, quod ad pantheras attinet, rogo. Syngrapham Sitianã tibi com-
mendo. Commentarium rerum vrbanarum primùm dedi L. Castrinio Pæto, secun-
dum ei qui has literas tibi reddet. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

EST NE? vici, & tibi sæpe, quod negaras discedẽs curaturum, literas mitto? est, si qui-
dem perferuntur quas do. Atque hoc eò diligẽtius factito, quòd cùm otiosus sum, pla- 6
nè vbi delectem otiolum meum, non habeo. Tu cùm Romæ eras, hoc mihi certũ ac iu
cundissimũ vacanti negotium erat, tecum id otii tẽpus cõsumere: ídque non medio-
criter desidero: vt non modò mihi solus esse, sed Romæ, te profecto, solitudo videatur
facta: & qui (quæ mea negligẽtia est) multos sæpe dies ad te, cùm hîc eras, non accede-
bam, nunc, quotidie non esse te ad quem cursitem, discrucior. Maximè verò, vt te dies,
noctésque quæram, cõpetitor Hirrus curat. Quomodo illum putas Auguratus tuum
competitorem dolere? & dissimulare me certiorem, quàm se, candidatum? de quo vt
quem optas, quamprimùm nũtium accipias, tua mediusfidius magis, quàm mea causa
cupio. nam me, si fio, forsitan cum locupletiore referam: sed hoc vsque eò suaue est,
quod si acciderit, tota vita risus nobis deesse non poterit. sed tanti? Sed est mehercu- 7
le. nec multùm M. Octauius eorum odia, qui Hirrum premunt, quæ permulta sunt,
subleuat. Quòd ad Philotimi liberti officium, & bona Milonis attinet: dedimus ope-
ram vt & Philotimus quamhonestissimè Miloni absenti, ciúsque necessariis satisface-
ret, & secundum eius fidem & sedulitatem æstimatio tua conseruaretur. Illud nunc
à te peto, si eris (vt spero) otiosus, aliquod ad nos, vt intelligamus nos tibi curæ esse,
σύνταγμα conscribas. Quî tibi istuc, inquis, in mentem venit homini non inepto? ali-
quod ex tam multis tuis monimentis extare, quod nostræ amicitiæ memoriam poste-
ris quoque prodat, velim. cuiusmodi, puto, quæris. Tu aptius qui omnem nosti disci-
plinam, quod maximè conueniat, excogitabis: genere tamen, quod & ad nos perti-
neat, & διδασκαλίαν quandam, vt versetur inter manus, habeat. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

INVIDEO tibi: tam multa quotidie quæ mirere, istoc perferuntur. primùm illud, 8
absolutum Messalam: deinde eundem condemnatum: C. Marcellum COS. factum:
M. Claudium à repulsa postulatum à Gallis duobus: P. Dolabellã Quindecimuirum
factum. Hoc tibi non inuideo, caruisse te pulcherrimo spectaculo, & Lentuli Cruris re-
pulsi vultum nõ vidisse. At qua spe, quàm certa opinione descenderat? quàm ipso dif-
fidente Dolabella? Et hercules, nisi nostri equites acutius vidissent, penè concedente
aduersario superasset. Illud te non arbitror miratum, Seruium Trib. pl. des. condem-
natũ: cuius locum C. Curio petiit. sanè quàm multis incutit, qui eum, facilitatémque
eius non norunt, magnũ metum. Sed vt spero, & volo, & vt se fert ipse, bonos & Sena-
tum malet: totus vt nunc est, hic scaturit. Huius autẽ voluntatis initiũ & causa est, quòd
eum non mediocriter Cæsar, qui solet infimorũ hominum amicitias sibi qualibet im-
pensa adiungere, valde contẽpsit. Qua in re mihi videtur illud perquamuenustè ceci- 9
disse, quòd à reliquis quoque vsque eò est animaduersum, vt Curio, qui nihil cõsilio fa-
cit, ratione & insidiis vsus videretur in euitandis eorũ consiliis, qui se intenderãt aduer-
sarios in eius Tribunatum: Lælios & Antonios, & id genus valentes dico. Has ego ti-
bi literas eò maiore misi interuallo, quòd comitiorum dilationes occupatiorẽ me ha-
bebant, & expectare in dies exitũ cogebant, vt confectis omnibus te facerem certiorẽ.
Ad Cal. Sext. vsque expectaui. Prætoriis moræ quædã inciderũt. Mea porrò quæ euen-

tum ſint habitura, neſcio: opinionem quidem, quod ad Hirrum attinet, incredibilem AEdilium pl. comitiis nacta ſunt. Nam M. Celium Vicinianum mentio illa fatua, quã deſideramus olim, & promulgatio de Dictatore ſubitò deiecit, & deiectũ magno cla-
10 more inſecuta eſt. Inde Hirrum cuncti iam non faciendum, flagitare. Spero te celeriter & de nobis quod ſperaſti, & de illo quod vix ſperare auſus es, auditurum. De Rep. iam noui quicquã expectare deſieramus. ſed cùm Senatus habitus eſſet ad Apollinis ad x i. Cal. Sext. & referretur de ſtipendio Cn. Põpeii: mẽtio facta eſt de legione ea, quam expenſam tulit C. Cæſari Pompeius, quo numero eſſet, quo appeteretur, cùm ex Gallia coactus eſſet dicere Pompeius ſe legionem abducturum, ſed non ſtatim ſub mentionem & cõuitium obtrectatorum. Inde interrogatus de ſucceſſione C. Cæſaris, de qua, hoc eſt de prouinciis, placitum eſt, vt cùm primùm ad vrbem reuerteretur Cn. Pompeius, coram eo de ſucceſſione prouinciarum ageretur. Nã Ariminum ad exercitum Pompeius erat iturus, & ſtatim iit. Puto Idib. Sext. de ea re factum iri. Profectò aut trã-
11 ſigetur aliquid, aut turpiter intercedetur: nã in diſputando conieciт illã vocem Cn. Põpeius, omneis oportere Senatui dicto audientes eſſe. Ego tamen ſic nihil expecto, quo modo Paulum c o s. des. primùm ſententiã dicentem. Sæpius te admoneo de ſyngrapha Sitiana: cupio enim te intelligere, eam rem ad me valde pertinere. Itẽ de pantheris, vt Cybiratas accerſas, curéſque mihi vt vehãtur. Præterea nuntiatũ nobis, & pro certo iam habetur, Regem Alexandrinum mortuũ. Quid mihi ſuadeas, quomodo regnum illud ſeſe habeat, quis procuret, diligenter mihi perſcribas. Cal. Sext. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

QVA tu cura ſis, quod ad pacem prouinciæ tuæ, finitimarúmque regionum attinet, neſcio. Ego quidem vehementer animi pendeo. Nã ſi hoc moderari poſſemus, vt pro
12 viribus copiarum tuarum belli quoque exiſteret magnitudo, & quantum gloriæ, triumphóque opus eſſet, aſſequeremur, periculoſámque & grauem illam dimicationem euitaremus: nihil tam eſſet optandũ. Nunc ſi Parthus mouet aliquid, ſcio non mediocrem fore contentionem. Tuus porrò exercitus vix vnum ſaltum tueri poteſt. Hanc autem nemo ducit rationem: ſed omnia deſiderantur ab eo (tanquã nihil denegatum ſit ei, quo minus quàm paratiſſimus eſſet) qui publico negotio præpoſitus eſt. Accedit huc, quòd ſucceſſionẽ futuram propter Galliarum cõtrouerſiam non video. Tametſi hac de re puto te conſtitutum, quid facturus eſſes, habere: tamẽ, quò maturius conſtitueres, cùm hunc euẽtum prouidebam, viſum eſt vt te facerem certiorem. noſti enim hæc tralatitia: de Galliis cõſtituetur, erit qui intercedat: deinde alius exiſtet, qui (niſi liberè liceat de omnibus prouinciis decernere Senatui) reliquas impediat: ſic multùm
13 ac diu ludetur, atque ita diu, vt plus bienniũ in his tricis moretur. Si quid noui de Repub. quod tibi ſcriberem, haberem, vſus eſſem mea conſuetudine, vt diligenter & quid actum eſſet, & quid ex eo futurum ſperarem, perſcriberem. Sanè tanquam in quodam ſilice iam omnia adhæſerunt. Marcellus idem illud de prouinciis vrget: ſed neque adhuc frequentem Senatum efficere potuit. Quòd ſi hoc anno præterito, Curio Trib. & eadem actio de prouinciis introibit: quàm facile tũc ſit omnia impedire, & quàm hoc Cæſari, & iis qui ſuam cauſam, non Reip. curent, ſuperet, non te fallit. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

NON dubito quin perlatũ ad te ſit, Appium à Dolabella reum factũ: ſanequam non ea, qua exiſtimaueram, inuidia. Neque enim ſtultè Appius, qui ſimul atque Dolabella
14 acceſſit ad tribunal, introierat in vrbem, triumphíque poſtulationẽ abiecerat. Quo facto retudit ſermones: paratiórque viſus eſt, quàm ſperauerat accuſator. Is nunc in te maximam ſpẽ habet. Scio tibi eum non eſſe odio. quàm velis eum obligare, in tua manu eſt: cum quo ſimultates ſi tibi non fuiſſent, liberius tibi de tota re eſſet. Nũc ſi ad illam ſummam ſeueritatem legitimũ ius exegeris: cauendũ tibi erit, ne parum ſimpliciter & candidè poſuiſſe inimicitias videaris. In hanc partem porrò tutum tibi erit,

ſiquid volueris gratificari. nemo enim neceſſitudine & amicitia te deterritum ab officio dicet. Illud mihi occurrit, quòd inter poſtulationẽ & nominis delationem vxor à Dolabella diſceſſit. Quid mihi diſcedens mãdaris, memini: quid ego tibi ſcripſerim, te non arbitror oblitum. Non eſt iam tempus plura narrandi. Vnũ illud monere te poſſum: ſi res tibi non diſplicebit, tamen hoc tempore nihil de tua voluntate oſtendas, & expectes quemadmodum exeat ex hac cauſa, ne qua inuidioſum tibi ſit, ſi emanarit. 15
porrò ſignificatio vlla ſi interceſſerit, clarius quàm deceat aut expediat, fiat. Neque ille tacere eam rem poterit, quæ ſuæ ſpei tam opportuna acciderit, quæque in negotio conficiẽdo tantò illuſtrior erit: cùm præſertim is ſit, qui ſi pernicioſum ſciret eſſe loqui de hac re, vix tamen ſe contineret. Põpeius dicitur valde pro Appio laborare, vt etiam putent alterutrum de filiis ad te miſſurũ. Hîc nos omneis abſoluimus: & hercule confecta omnia fœda & inhoneſta ſunt. Conſules autem habemus ſumma diligentia: adhuc s. c. niſi de feriis Latinis, nullum facere potuerunt. Curioni noſtro Tribunatus conglaciat, ſed dici non poteſt, quomodo hîc omnia iaceant. Niſi ego cum tabernariis & aquariis pugnarem, veternus ciuitatem occupaſſet. Si Parthi vos nihil calfaciũt, nos hîc frigore frigeſcimus. Tamen quoquo modo hîc omnia iaceant, potuit ſine Par- 16
this. Bibulus in Amano neſcio quid cohorticularum amiſit, hoc ſic nunciatum eſt. Quòd tibi ſuprà ſcripſi Curionem frigere: iam calet. nam feruentiſſimè concerpitur. belliſſimè enim, quia de intercalando non obtinuerat, tranſfugit ad populum, & pro Cæſare loqui cœpit, legémque viariam non diſſimilem agrariæ Rulli, & alimẽtariam, quas iubet AEdiles metiri, iactauit. Hoc nondum fecerat, cùm priorem epiſtolæ partem ſcripſi. Amabo te, ſiquid quod opus fuerit, Appio facies, ponito me in gratiam. De Dolabella integrum tibi reſerues, ſuadeo: & huic rei, de qua loquor, & dignitati tuæ, æquitatíſque opinioni hoc ita facere expedit. Turpe tibi erit pantherarũ greges me non habere. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

QVÀM citò tu iſtinc decedere cupias, neſcio: ego quidem eò magis, quo adhuc fœ 17
licius rem geſſiſti. Dum iſtic eris, de belli Parthici periculo cruciabor, ne hunc riſum meum metus aliqui perturbent. Breuiores has literas properanti publicanorum tabellario ſubitò dedi: tuo liberto pluribus verbis ſcriptas pridie dederã. Res autem nouæ nullæ ſanè acciderunt, niſi hæc vis tibi ſcribi, quæ certè vis: Cornificius adoleſcens Oreſtillæ filiam ſibi deſpondit. Paula Valeria ſoror Triarii diuortium ſine cauſa, quo die vir è prouincia venturus erat, fecit. Nuptura eſt D. Bruto: nondum retulerat. Multa in hoc genere incredibilia te abſente acciderunt. Ser. Ocella nemini perſuaſiſſet ſe mœchũ eſſe, niſi triduo bis deprehenſus eſſet. quæris vbi? vbi hercule ego minimè vellem. relinquo tibi, quod ab aliis quæras: neque enim diſplicet mihi imperatorem ſingulos percontari cum qua ſit aliquis deprehenſus. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

ETSI de Repub. quæ tibi ſcribam, habeo: tamen nihil, quo magis gauiſurum te pu 18
tem, habeo quàm hoc. Scito C. Sempronium Rufum, rufum, mel, ac delicias tuas, calumniam maximo plauſu tuliſſe. Quæris, qua in cauſa? M. Tuccium accuſatorem ſuũ poſt ludos Romanos reum lege Plotia de vi fecit: hoc conſilio, quod videbat, ſi extraordinarius nemo reus acceſſiſſet, ſibi hoc anno cauſam eſſe dicendam. dubium porrò illi non erat quid futurum eſſet. nemini hoc deferre munuſculũ maluit, quàm ſuo accuſatori. Itaque ſine vllo ſubſcriptore deſcendit, & Tuccium reum fecit. At ego, ſimul atque audiui, inuocatus ad ſubſellia rei accurro: ſurgo, neque verbum de re facio: totũ Sempronium vſque eò perago, vt Veſtorium quoque interponam, & illam fabulam narrem, quemadmodum tibi pro beneficio dederit, ſiquid in iniuriis ſuis eſſet quo Veſtorius teneretur. Hæc quoque magna nunc contentio forũ tenet. M. Seruilius, poſtquam vt cœperat, omnibus in rebus turbarat, nec quod non venderet, quicquam reli- 19

querat:maxima nobis traditus erat inuidia : neque Laterensis Prætor, postulante Pau-
sania,nobis patronis,quò ea pecunia peruenisset,recipere voluit.Quòd Pilius necessa-
rius Attici nostri de repetundis eum postulauit:magna illico fama surrexit,& de dam-
natione feruenter loqui est cœptum . Quo vento proiicitur Appius minor, vt impli-
cet,pecuniam ex bonis paternis peruenisse ad Seruilium, præuaricationísque causam
diceret depositum HS LXXXI.Admiraris amentiam:quid si actiones stultissimas,quid
si nefarias patris confessiones audisses? Mittit in consilium eosdem illos,qui liteis æsti-
marant, iudices. Cùm æquo numero sententiæ fuissent, Laterensis leges ignorãs pro-
nuntiauit quod singuli ordines iudicassent: & ad extremum,vt solet, ait, Referã.Post-
10 quam discessit, & pro absoluto Seruilius haberi cœptus, legísque vnum & cẽtesimum
caput legit, in quo ita erat, QVOD eorum iudicum maior pars iudicarit, id ius ratum
esto: in tabulas absolutum non retulit, ordinum iudicia perscripsit. postulante rursus
Appio, cum L. Lollio transegit, & se relaturum dixit. Sic nunc neque absolutus, ne-
que damnatus Seruilius de repetũdis saucius Pilio tradetur. Nam de diuinatione Ap-
pius, cùm calumniam iurasset,contendere ausus non est,Pilióque cessit: & ipse de pe-
cuniis repetũdis à Seruiliis est postulatus, & præterea de vi reatus à quodam suo emis-
sario est factus. Rectè hoc par habet. Quòd ad Remp.pertinet, omnino multis die-
bus expectatione Galliarum actum nihil est.Aliquando tamẽ,sæpe re dilata, & graui-
ter acta, & planè perspecta Cn. Pompeii voluntate in eam partem, vt eum decedere
post Calend.Mart.placeret,s.c. quod tibi misi,factum est,authoritatésque perscriptæ.
11 s.c. authoritates. Prid. Cal.Oct. in æde Apollinis. scribendo affuerunt, L. Domi-
tius Cn. F. AEnobarbus, Q. Cæcilius Q. F.Metellus Pius Scipio,L. Iulius L. F. Pom.
Annalis,C.Septimius T.F. Quirina,C. Luceius C.F. Pup.Hirrus, C. Scribonius C. F.
Pop. Curio,L.Atteius L.F. An.Capito, M. Oppius M. F. Terentina. Quod M.Mar-
cellus COS. V.F. de prouinciis consularibus: D. E. R. I. C.vti L. Paulus,C. Marcellus
COSS. cùm magistratum iniissent ad Cal. Mart. quæ in suo magistratu futuræ essent,
de consularibus prouinciis ad Senatum referrent, néue quid prius ex Calend. Mart.
néue quid coniunctim de ea re referretur à Consulibus : vtique eius rei causa per dies
comitiales Senatum haberent, S. Q. C.facerent : & cùm de ea re ad Senatum referre-
tur à Consulibus,eorum qui in CCC.iudicibus essent,sex adducere liceret:siquid de ea
re ad populum,plebémue lato opus esset,vt Ser. Sulpitius,M.Marcellus COSS.Prætt.
12 Tribb.pl.quibus eorum videretur,ad populum, plebémue ferrent : quod ii non tulis-
sent,vti quicunque deinceps essent,ad populum,plebémue ferrent. S.C.A. Prid.
Calen.Oct.in æde Apollinis.scribendo affuerunt,L.Domitius Cn.F.AEnobarbus,Q.
Cæcilius Q. F. Metellus Pius Scipio, L. Iulius L. F. Pom. Annalis, C. Septimius T.F.
Quirina, C. Scribonius C. F. Pop. Curio, L.Atteius L.F.An.Capito,M. Oppius M.F.
Terentina. Quod M.Marcellus COS.V.F.de prouinciis:D. E. R. I. C. Senatũ exi-
stimare,neminem eorum,qui potestatem habent intercedendi; impediendi, moram
afferre oportere,quo minus de Repub.quamprimùm ad Senatum referri,S.Q.C.fieri
possit: qui impedierit,eum Senatũ existimare contra Rempub.fecisse:siquis huic s.c.
intercesserit: Senatui placere,authoritatem perscribi, & de ea re ad Senatũ, populúm-
que referri. Huic s.c.intercessit C.Celius,L.Vicinius,P.Cornelius,C.Vibius Pansa.
13 Item Senatui placere, de militibus, qui in exercitu C. Cæsaris sunt, qui eorum stipen-
dia emerita causas, quibus de causis missi fieri debeant, habeant ad hunc ordinem re-
ferri,vt eorum ratio habeatur, causǽque cognoscantur. Siquis huic s. c. intercesserit:
Senatui placere, authoritatem perscribi, & de ea re ad Senatum, populúmque referri.
Huic s.c. intercessit C.Celius, C. Pansa Tribb.pl. Itémque Senatui placere, in Cili-
ciam prouinciam,ínque VIII.reliquas prouincias, quas Prætorii pro Prætore obtine-
rent,eos,qui Prætores fuerunt,neque in prouincia cum imperio fuerunt, quos eorum
ex s.c.cum imperio in prouincias pro Prætore mitti oporteret, eos sortitò in prouin-

cias mitti placere. Si ex eo numero, quos s.c. in prouincias ire oporteret, ad nume-
rum non eſſent, qui in eas prouincias proficiſcerentur: tum, vti quodque collegiū pri-
mum Prætorū fuiſſet, neque in prouincias profecti eſſent, ita ſorte in prouincias pro- 14
ficiſcerentur. Si ad numerum ii non eſſent: tunc deinceps proximi cuiuſque collegii,
qui Prætores fuiſſent, neque in prouincias profecti eſſent, in ſortem coniicerētur, quo-
ad is numerus effectus eſſet, quem ad numerum in prouincias mitti oporteret. Siquis
huic s.c. interceſſiſſet, authoritas perſcriberetur. Huic s.c. interceſſit C. Celius, C. Pan-
ſa Tribb. pl. ILLA prætérea Cn. Pompeii ſunt animaduerſa, quæ maximè confiden-
tiam attulerunt hominibus, vt diceret ſe ante Calend. Mart. non poſſe ſine iniuria de
prouinciis Cæſaris ſtatuere: poſt Cal. Mart. ſe non dubitaturum. Cùm interrogaretur,
ſiqui tum intercederent: dixit hoc nihil intereſſe, vtrum Cæſar Senatui dicto audiens
futurus non eſſet, an pararet, qui Senatum decernere non pateretur. Quid ſi, inquit a-
lius, & Conſul eſſe, & exercitum habere volet? At ille quàm clementer, Quid, ſi filius 15
meus fuſtem mihi impingere volet? His vocibus, vt exiſtimarent homines Pompeio
cum Cæſare eſſe negotium, effecit. Itaque iam, vt video, alterutram ad conditionem
deſcendere vult Cæſar, vt aut maneat, neque hoc anno ſui ratio habeatur: aut ſi deſi-
gnari poterit, decedat. Curio ſe contra eum totum parat: quid aſſequi poſſit, neſcio. Il-
lud video bene ſentientem, etſi nihil effecerit, cadere non poſſe. Me tractat liberaliter:
& mihi ſuo munere negotium impoſuit. Nam ſi mihi non dediſſet eas, quæ ad ludos
ei aduectæ erant Africanæ: potuit ſuperſederi. Nunc quando dare neceſſe eſt: velim ti-
bi curæ ſit, quod à te ſemper petii, vt aliquid iſtinc beſtiarum habeamus: Sitianámque
ſyngrapham tibi commendo. Libertum Philonem iſtuc miſi, & Diogenem Græcum,
quibus mandata & literas ad te dedi: eos tibi & rē de qua miſi, velim curæ habeas. nam
quàm vehemēter ad me pertineat, in iis, quas tibi illi reddent, literis, deſcripſi. Vale. 16

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

SIC tu, inquis, Hirrum tractaſti? Immò ſi ſcias quàm facile, quàm ne contentionis
quidem minimæ fuerit, pudeat te auſum illum vnquam eſſe incedere, tanquam tuum
competitorem. Poſt repulſam verò riſus facit: ciuem bonum ludit, & cōtra Cæſarem
ſententias dicit: expectationem corripit: Curionem prorſus non mediocriter obiurga
tus. hac repulſa ſe mutauit. Prætérea qui nunquam in foro apparuerit, non multùm in
iudiciis verſatus ſit, agit cauſam liberaliter, ſed raro poſt meridiē. De prouinciis quod
tibi ſcripſeram Idib. Sext. actum iri, interpellat iudicium Marcelli COS. des. in Cal.
reiecta cauſa eſt. ne frequentiam quidem efficere potuerant. Has literas ad IIII. Non.
Sept. dedi, cùm ad eam diem ne profligatum quidem quicquam eſſet. Vt video, cauſa 17
hæc integra in proximum annum transferetur: & quantum diuino, relinquendus tibi
erit, qui prouinciam obtineat. Nam non expedietur ſucceſſio. quando Galliæ, quæ ha
bent interceſſorem, in eandem conditionem quam cæteræ prouinciæ, vocantur. Hoc
mihi non eſt dubium: quo tibi magis ſcripſi, vt ad hunc euentum te parares. Ferè li-
teris omnibus tibi de pantheris ſcripſi: turpe tibi erit, Patiſchum Curioni decem miſiſ-
ſe, te non multis partibus plureis. quas ipſas Curio mihi, & alias Africanas decem do-
nauit, ne putes illum tantùm prædia ruſtica dare ſcire. Tu, ſi modò memoria tenue-
ris, & Cibyratas accerſieris, itémque in Pamphyliam literas miſeris (nam ibi plureis ca
pi aiunt) quod voles efficies. Hoc vehemētius laboro nunc, quòd ſeorſum à collega pu
to mihi omnia paranda. Amabo te, impera tibi: hoc cura. Soles libenter, vt ego, ma- 18
iorem partem nihil curare. In hoc negotio nulla tua, niſi loquēdi, cura eſt, hoc eſt im-
perandi & mandandi. Nam ſimul atque erunt captæ: qui alant eas & deportent, ha-
bes eos quos ad Sitianam ſyngrapham miſi. puto etiam, ſi vllam ſpem mihi literis o-
ſtenderis, me iſtò miſſurum alios. M. Fetidium equitem Romanum, amici mei filium
bonum & ſtrenuum adoleſcentem, qui ad ſuum negotium iſtuc venit, tibi commen-
do: & te rogo vt eum in tuorum numero habeas. Agros quos fructuarios habent ciui-

tates, vult tuo beneficio, quod tibi facile & honeſtum factu eſt, immunes eſſe. gratos & bonos viros tibi obligaris. Nolo te putare Fauonium à columnariis præteritum eſſe: optimus quiſque eum non fecit. Pompeius tuus non apertè Cæſarem vetat prouinciam tenere cum exercitu, & Conſulem eſſe: tamen hanc ſententiam dixit, nullum hoc tempore s.c. faciendum: Scipio hanc, vt Cal. Mart. de prouinciis Galliis, neu quid
19 coniunctim referretur. Contriſtauit hæc ſententia Balbum Cornelium: & ſcio eum conqueſtum eſſe cum Scipione. Calidius in defenſione ſua fuit diſertiſſimus, in accuſatione ſatis frigidus. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

SANEQVAM literis C. Caſſii & Deiotari ſumus cõmoti. nam Caſſius cis Euphratem copias Parthorum eſſe ſcripſit: Deiotarus, profectas per Comagenem in prouinciam noſtram. Ego quidem præcipuum metum, quod ad te attinebat, habui, qui ſcirem quàm paratus ab exercitu eſſes, nequod hic tumultus dignitati tuæ periculum afferret. nam de vita, ſi paratior ab exercitu eſſes, timuiſſem. nunc hæc exiguitas copiarũ receſſum, non dimicationem mihi tuam præſagiebat. Hoc quomodo acciperent homines, quàm probabilis neceſſitas futura eſſet, vereor etiam nũc: neque prius deſinam
30 formidare, quàm tetigiſſe te Italiam audiero. Sed de Parthorum tranſitu nuntii varios ſermones excitarunt: alius enim Pompeium mittẽdum, alius ab Vrbe non remouendum, alius Cæſarem cum ſuo exercitu, alius Conſules, nemo tamen ex s.c. priuatos. Conſules autem, quia verentur ne illud s.c. fiat, vt paludati exeant, aut contumelioſè præter eos ad alium res transferatur, omnino Senatum haberi nolunt: vſque eò, vt parum diligentes in Repub. videantur. ſed honeſtè, ſiue negligentia, ſiue inertia eſt, ſiue ille quem propoſui, metus latet ſub hac temperãtiæ exiſtimatione, nolle prouinciam. A` te literæ non venerunt: & niſi Deiotari ſubſecutæ eſſent, in eam opinionem Caſſius venerat, quæ diripuiſſet ipſe, vt viderentur ab hoſte vaſtata: finxiſſe bellum, & Arabas in prouinciam immiſiſſe, eóſque Parthos eſſe, Senatui renuntiaſſe. Quare tibi ſuadeo, quicunque eſt iſtic ſtatus rerum, diligenter & cautè perſcribas: ne aut velificatus alicui
31 dicaris, aut aliquid, quod referret ſcire, reticuiſſe. Nunc exitus eſt anni: nam ego has literas ad XIIII. Calend. Decemb. ſcripſi. planè nihil video ante Cal. Ian. agi poſſe. noſti Marcellum, quàm tardus, & parum efficax ſit: itémque Seruium, quàm cunctator. Cuiuſmodi putas hos eſſe? aut qui id, quod nolint, conficere poſſe, qui quæ cupiunt, tamen ita frigidè agunt, vt nolle exiſtimẽtur? Nouis magiſtratibus autem, ſi Parthicum bellum erit, hæc cauſa primos menſes occupabit. ſin autem aut non erit iſtic bellum: aut tãtum erit, vt vos, aut ſucceſſores paruis additis copiis ſuſtinere poſſint: Curionem video ſe dupliciter iactaturum: primùm, vt aliquid Cæſari adimat: inde, vt aliquid Põpeio tribuat, quoduis, quamlibet tenue, munuſculum. Paulus porrò non humanè de prouincia loquitur. huius cupiditati occurſurus eſt Furnius noſter: plureis ſuſpicari non poſſum. Hæc noui. alia quæ poſſunt accidere, non cerno. Multa tempus afferre, &
32 præparata multa ſcio. Sed intra fines hos, quæcunque acciderint, vertentur. Illud addo, actiones C. Curionis de agro Campano. de quo negant Cæſarem laborare: ſed Põpeium valde velle, ne vacuus aduenienti Cæſari pateat. Quòd ad tuum deceſſum attinet, illud tibi nõ poſſum polliceri, me curaturum vt tibi ſuccedatur: illud certè præſtabo, nequid amplius prorogetur. Tui conſilii eſt, ſi tempus, ſi Senatus coget, ſi honeſtè à nobis recuſari non poterit, velíſne perſeuerare: mei officii eſt, meminiſſe, qua obteſtatione decedens mihi, ne paterer fieri, mandaris. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

NON DIV, ſed acriter nos tuæ ſupplicationes torſerunt. Incideramus enim in difficilem nodũ. Nam Curio tui cupidiſſimus, cui omnibus rationibus comitiales eripiebantur, negabat ſe vllo modo pati poſſe, decerni ſupplicationes: ne ſi quid furore Pauli
33 adeptus eſſet boni, ſua culpa videretur amiſiſſe, & præuaricator cauſæ publicæ exiſti-

maretur. Itaque ad pactionem deſcendimus:& confirmarunt Cõſules,ſe his ſupplica-
tionibus in hunc annum non vſuros. Planè, quod vtriſque Conſulibus gratias agas
eſt: Paulo magis certè.nam Marcellus ſic reſpondit ei, ſpem in iſtis ſupplicationibus
non habere: Paulus ſe omnino in hunc annum non edicturum. Renuntiatum nobis
erat Hirrum diutius dicturum:prendimus eum:non modò non fecit, ſed cùm de ho-
ſtibus ageretur,& poſſet rẽ impedire,ſi vt numeraretur,poſtularet,tacuit. Tantùm Ca-
toni aſſenſus eſt,qui de te iam locutus honorificè,non decrerat ſupplicationes. Tertius
ad hos Fauonius acceſſit. Quare pro cuiuſque natura & inſtituto gratiæ ſunt agendæ:
his, quòd tantùm voluntatem oſtenderunt pro ſententia, cùm impedire poſſent, non
pugnarunt:Curioni verò,quòd de ſuarum actionum curſu tua cauſa deflexit. Nã Fur- 34
nius & Lentulus,vt debuerunt,quaſi eorum res eſſet,vnà nobiſcum circumierunt & la
borarunt. Balbi quoque Cornelii operam & ſedulitatem laudare poſſum. nam cum
Curione vehemẽter locutus eſt: & eum, ſi aliter feciſſet, iniuriam Cæſari facturum di-
xit: tum eius fidem in ſuſpicionem adduxit. Decrerant, qui iniquè tranſigi volebant,
Domitii,Scipiones.quibus hac re ad interceſſionem euocandam interpellantibus,ve-
nuſtiſſimè Curio reſpondit,ſe eò libentius non intercedere,quòd quoſdam qui decer-
nerent,videret confici nolle. Quod ad Rempub.attinet,in vnam cauſam omnis con
tentio coniecta eſt: de prouinciis inquam adhuc. Incubuiſſe cum Senatu Pompeius
videtur, vt Cæſar ante Id. Nouemb.decedat. Curio omnia potius ſubire conſtituit,
quàm id pati:cæteras ſuas abiecit actiones. Noſtri porrò,quos tu bene noſti,ad extre- 35
mum certamen rem deducere non audent. Scena rei totius hæc, Pompeius tanquam
Cæſarem non impugnet,ſed quod illi æquum putet,conſtituat,ait Curionem quærere
diſcordias. Valde autem non vult,& planè timet Cæſarem COS. deſignari prius quàm
exercitum & prouinciam tradiderit. Accipitur ſatis malè à Curione:& totus eius ſecũ-
dus conſulatus exagitatur. Hoc tibi dico:ſi omnibus rebus prement Curionem, Cæſar
defendetur: interceſſorem ſi(quod videntur) reformidabunt, Cæſar,quoad volet,ma-
nebit. Quam quiſque ſententiam dixerit,in commẽtario eſt rerum vrbanarum: è quo
tu, quæ digna ſunt,ſelige: multa tranſi,in primis ludorum exploſiones: & funerum,&
cæterarum ineptiarum plura habet inutilia. Denique malo in hanc partem errare, vt
quæ non deſideras,audias,quàm quicquam,quod opus eſt,prætermittatur. Tibi cu- 36
ræ fuiſſe de Sitiano negotio, gaudeo. Sed quando ſuſpicaris minus certa fide eos tibi
viſos,tanquam procurator ſic agas,rogo. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

PVDET me tibi confiteri, & queri de Appii hominis ingratiſſimi iniuriis, qui me
odiſſe,quia magna mihi debebat beneficia,cœpit:& cùm homo auarus,vt ea ſolueret,
ſibi imperare non poſſet,occultum bellum mihi indixit,ita occultum tamen, vt mul-
ti mihi renuntiarẽt, & ipſe facilè animaduerterem,malè eum de me cogitare. Poſtea-
quam verò comperi eum collegium tentaſſe,deinde apertè cum quibuſdam locutum,
cum L.Domitio,vt nunc eſt,mihi inimiciſſimo homine deliberare velle,hoc munuſ-
culum deferre Cn.Põpeio:ipſum reprehenderem,& ab eo deprecarer iniuriam,quem 37
vitam mihi debere putaram, impetrare à me non potui. Quid ergo eſt? tum quidem
cum aliquot amicis,qui teſtes erant meorum in illum meritorum, locutus ſum. Poſt-
eaquam illum,ne cui ſatiſfaceret quidem,me dignum habere ſenſi:malui collegæ eius
homini alieniſſimo mihi,& propter amicitiã tuam non æquiſſimo me obligare, quàm
illius ſimiæ vultum ſubire. Id poſtquam reſciit, excanduit, & me cauſam inimicitiarũ
quærere clamitauit: quaſi,quòd mihi in pecunia minus ſatiſfeciſſet, per hanc ſpeciem
ſimultatis eum conſectarer. Poſtea non deſtitit acceſſere palàm Seruiũ accuſatorem,
inire cum Domitio conſilia. Quibus cùm parum procederet, vt vlla lege mihi pone-
ret accuſatorem: compellari ea lege me voluerunt,qua dicere non poterant. Inſolen-
tiſſimi homines ſummis Circenſibus ludis meis poſtulandum me lege Scantinia cu- 38

rant. Vix hoc erat Pola elocutus, cùm ego Appium Ces. eadem lege postulaui: quod melius caderet, nihil vidi: nam sic est à populo, & non infimo quoque approbatum, vt maiorem Appio dolorem fama, quàm postulatio attulerit. Præterea cœpi sacellum, in domo quod est, ab eo petere. Conturbat me mora serui huius, qui tibi literas attulit: nã acceptis prioribus literis, amplius quadraginta mansit. Quid tibi scribam nescio: scis Domitio diẽ timori esse. Expecto te valde, & quamprimùm videre cupio. A' te peto, vt meas iniurias perinde doleas, vt me existimas & dolere, & tuas vlcisci solere. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

GRATVLOR tibi affinitate viri mediussidius optimi: nam hoc ego de illo existimo. cætera porrò, quibus adhuc ille sibi parum vtilis fuit, & ætate iam sunt decursa, & con-
39 suetudine atque authoritate tua pudore Tulliæ, siqua restabunt, confido celeriter sublatum iri. non est enim pugnax in vitiis, neque hebes ad id, quod melius sit, intelligendum. deinde (quod maximum est) ego illum valde amo. Vides Cicero Curionem nostrum lautum intercessionis de prouinciis exitum habuisse: nã cùm de intercessione referretur, quæ relatio fiebat ex s. c. primáque M. Marcelli sententia pronuntiata esset, qui agendum cum Tribunis pl. censebat: frequens Senatus in alia omnia iit. Stomacho est scilicet Pompeius Magnus nunc ita languenti, vt vix id, quod sibi placeat, reperiat. transierant illuc, vt ratio esset eius habenda, qui neque exercitum, neque prouincias tradere vellet. quemadmodũ hoc Pompeius laturus sit, cùm cognoscat, quidnam Reipub. futurum sit, si aut non possit, aut non curet, vos senes diuites videritis.

Q. Hortensius, cùm has literas scripsi, animam agebat. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

40 TANTI non fuit Arsacem capere, Seleuciam expugnare, vt earum rerum, quæ hîc gestæ sunt, spectaculo careres. nũquàm tibi oculi doluissent, si in repulsa Domitii vultum vidisses. magna illa comitia fuerunt: & planè studia ex partium sensu apparuerunt, perpauci necessitudinem secuti, officium præstiterunt. Itaque mihi est Domitius inimicissimus, vt ne familiarẽ quidem suum, quem nosti, tam oderit, quàm me: atque eò magis, quòd per iniuriam sibi putat ereptum, cuius ego author fuerim. Nunc furit tam gauisos homines suum dolorem, vnúmque me studiosiorem Antonii. Nam Cn. Saturninum adolescentem ipse Cn. Domitius reum fecit, sanequam à superiore vita inuidiosum. quod iudicium nunc in expectatione est, etiam in bona spe, post Sext. Peducei absolutionem. De summa Repub. sæpe tibi scripsi me etiamnum pacem non videre: & quò propius ea contentio, quàm fieri necesse est, accedit, eò clarius id pericu-
41 lum apparet. Propositum hoc est, de quo qui rerum potiuntur, sunt dimicaturi: quòd Cn. Pompeius constituit non pati C. Cæsarem Consulem aliter fieri, nisi exercitum & prouincias tradiderit: Cæsari autem persuasum est, se saluum esse non posse, si ab exercitu recesserit. fert illam tamen conditionem, vt ambo exercitus tradant. Sic illi amores, & inuidiosa coniunctio non ad occultam recedit obtrectationem, sed ad bellum erumpit: neque mearum rerum quid consilii capiam, reperio: neque dubito quin te quoque hæc deliberatio sit perturbatura. Nã mihi cum hominibus his & gratia est & necessitudo: tamen tantùm causam illam, non homines odi. Illud te non arbitror fugere, QVIN homines in dissensione domestica debeant, quandiu ciuiliter sine armis certetur, honestiorem sequi partem: vbi ad bellum & castra ventum sit, firmiorem: & id melius statuere, quod tutius sit. In hac discordia video Cn. Pompeium, Senatum,
42 quíque res iudicant, secum habiturum: ad Cæsarem omnes qui cum timore aut mala spe viuant, accessuros: exercitum conferendum non esse. omnino sat spatii sit ad considerandas vtriusque copias, & ad eligendam partem. Propè oblitus sum, quod maximè fuit scribendum. Scis Appium COS. hîc ostenta facere? de signis & tabulis, de agri modo, de ære alieno acerrimè agere? Persuasum est ei, Censuram lomentum aut nitrum esse. Errare mihi videtur. Nam sordes eluere vult: venas sibi omneis & viscera

aperit. Curre per deos atque homines, & quamprimùm hæc riſum veni, legis Scan-
tiniæ iudicium apud Druſum fieri, Appium de tabulis & ſignis agere. crede mihi, eſt
properandum. Curio noſter ſapienter id quod remiſit de ſtipendio Pompeii, feciſſe
exiſtimatur. Ad ſummam, quæris quid putem futurum? ſi alteruter eorum ad Parthi-
cum bellum non eat, video magnas impendêre diſcordias: quas ferrum & vis iudica-
bit. vterque & animo & copiis eſt paratus. Si ſine ſummo periculo fieri poſſet, magnū 43
& iucundum tibi fortuna ſpectaculum parabit. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

ECQVANDO tu hominem ineptiorem, quàm tuum Cn. Pompeium vidiſti, qui
tantas turbas, qui tam nugax eſſet, commorit? ecquem autem Cæſare noſtro acriorem
in rebus gerendis, eodem in victoria temperatiorem aut legiſti, aut audiſti? Quid eſt?
nunc tibi noſtri milites, qui duriſſimis & frigidiſſimis locis teterrima hyeme bellū am-
bulando confecerunt, malis orbiculatis eſſe paſti videntur? Quid? Iam, inquies, glorio-
ſe. Imò ſi ſcias quàm ſolicitus ſum, tum hanc meam gloriam quæ ad me nihil perti-
net, derideas. quæ tibi exponere niſi coràm nō poſſum: ídque celeriter fore ſpero: nam
me, cùm expuliſſet ex Italia Pompeium, conſtituit ad Vrbem vocare: id quod iam exi- 44
ſtimo confectum: niſi maluit Pompeium Brundiſii circunſedere. peream, ſi minima
cauſa eſt properandi iſtò mihi, quòd te videre & omnia intima conferre diſcupio. Ha-
beo autē quàm multa? hui vereor, quod ſolet fieri, ne cùm te videro, omnia obliuiſcar.
Sed tamen quodnam ob ſcelus iter mihi neceſſarium retrò ad Alpeis verſus incidit?
adeò quòd Intimelii in armis ſunt, neque de magna cauſa. Bellienus verna Demetrii,
qui ibi cum præſidio erat, Domitium quendam nobilem illic Cæſaris hoſpitem, à con
traria factione numis acceptis comprehendit & ſtrangulauit. ciuitas ad arma iit. eò
nunc cum quatuor cohortibus mihi per niueis eundū eſt. Vſquequaque, inquis, ſe Do
mitii malè habent. Vellem quidem Venere prognatus tantum animi habuiſſet in ve-
ſtro Domitio, quantum ipſe catenatus in hoc habuit. Ciceroni F. S. D. Vale. 45

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

EXANIMATVS ſum tuis literis: quibus te nihil niſi triſte cogitare oſtendiſti: ne-
que id quid eſſet perſcripſiſti: neque non tamen quale eſſet, quod cogitares aperuiſti.
has illico ad te literas ſcripſi. Per fortunas tuas Cicero, per liberos te oro & obſecro, ne-
quid grauius de ſalute & incolumitate tua conſulas: nam deos, hominéſque, amici-
tiámque noſtram teſtificor, me neque temerè tibi prædixiſſe, neque temerè monuiſ-
ſe, ſed poſtquam Cæſarem conuenerim, ſententiámque eius, qualis futura eſſet parta
victoria, cognouerim, te certiorem feciſſe. Si exiſtimas eandem rationem fore Cæſari
in dimittendis aduerſariis, & conditionibus ferendis, erras. Nihil niſi atrox & ſæuum
cogitat, atque etiam loquitur. iratus Senatui exiit. his interceſſionibus planè incitatus
eſt. non mehercule erit deprecationi locus. Quare ſi tibi tu, ſi filius vnicus, ſi domus, ſi 46
ſpes tuæ reliquæ tibi charæ ſunt: ſi aliquid apud te nos, ſi vir optimus gener tuus valet:
eorum fortunas non debes velle cōturbare, vt eam cauſam, in cuius victorias ſalus no-
ſtra eſt, odiſſe aut relinquere cogamur: aut impiam cupiditatem cōtra ſalutem tuam
habeamus. Denique illud cogita, quod offenſæ fuerit, in iſta cunctatione te prius
ſubiſſe: nunc te contra victorem facere, quem dubiis rebus lædere noluiſti: & ad eos
fugatos accedere, quos reſiſtenteis ſequi nolueris, ſummæ ſtultitiæ eſt. Vide, ne dum
pudet te parum optimatem eſſe, parum diligenter quid optimum ſit eligas. Quòd ſi
totum tibi perſuadere non poſſum: ſaltem, dum, quid de Hiſpaniis agamus, ſcitur, ex-
pecta: quas tibi nuntio aduentu Cæſaris fore noſtras. quam iſti ſpem habeant, amiſſis
Hiſpaniis, neſcio. Quod porrò tuum conſiliū ſit ad deſperatos accedere, non mediuſ-
fidius reperio. hoc quod tu non dicendo mihi ſignificaſti, Cæſar audierat: ac ſimulat- 47
que, aue, mihi dixit: ſtatim quid de te audiſſet expoſuit. negaui me ſcire: ſed tamen ab
eo petii, vt ad te literas mitteret, quibus maximè ad remanendum commoueri poſſes.

Me ſecum in Hiſpaniã ducit. Nam niſi ita faceret, ego prius quàm ad vrbem accederem, vbicunque eſſes, ad te percurriſſem, & hoc à te præſens contendiſſem, atque omni vi te retinuiſſem. Etiam atque etiam mi Cicero cogita, ne te tuóſque omneis funditus euertas: ne te ſciens prudénſque eò demittas, vnde exitum vides nullũ eſſe. Quòd ſi te aut voces optimatum commouent, aut nonnullorum hominum inſolentiam & iactationem ferre non potes: eligas, cenſeo, aliquod oppidum vacuum à bello, dũ hæc decernuntur, quæ iam erunt confecta. Id ſi feceris, & ego te ſapienter feciſſe iudicabo, & Cæſarem non offendes. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

48 ERGO me potius in Hiſpania fuiſſe tum, quàm Formiis, cùm tu profectus es ad Põpeium? quod vtinam aut non in iſta parte Appius Claudius, aut non in hac C. Curio: cuius amicitia me paulatim in hanc perditam cauſam impoſuit. nam mihi ſentio bonam mentem iracundiã & amore ablatam. Tum tu porrò, cùm ad te proficiſcens noctu Ariminum veniſſem: dum mihi pacis mandata das ad Cæſarem, & mirificum ciuem agis, amici officium neglexiſti, neque mihi cõſuluiſti. Neque hæc dico, quòd diffidam huic cauſæ: ſed crede mihi, perire ſatius eſt, quàm hos videre. Quòd ſi timor veſtræ crudelitatis non eſſet, eiecti iampridem hinc eſſemus. nam hîc nunc præter fœneratores paucos nec homo, nec ordo quiſquam eſt, niſi Pompeianus. Equidem iam effeci, vt maximè plebs, & qui antea noſter fuit, populus, veſter eſſet. Cur hoc, inquis? im-
49 mò reliqua expecta. vos inuitos vincere coëgero. irritaui in me Catonem. Vos dormitis, nec hæc adhuc mihi videmini intelligere, quà nos pateamus, & quà ſimus imbecilli. atque hoc nullius præmii ſpe faciã, ſed quod apud me plurimùm ſolet valere, doloris atque indignitatis cauſa. Quid iſtic facitis? prælium expectatis, quod firmiſſimum eſt? veſtras copias non noui: noſtri valde depugnare, & facilè algere, & eſurire conſuerunt. Vale.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD VARRONEM, ET ALIOS LIBER IX.

M. T. CICERO M. TERENTIO VARRONI S. D.

1 EX IIS literis, quas Atticus à te miſſas mihi legit, quid ageres, & vbi eſſes, cognoui. Quando autem te viſuri eſſemus, nihil ſanè ex eiſdem literis potui ſuſpicari. In ſpem tamẽ venio, appropinquare tuum aduẽtum: qui mihi vtinam ſolatio ſit. etſi tot, tantíſque rebus vrgemur, vt nullam alleuationem quiſquam non ſtultiſſimus ſperare debeat. Sed tamen aut tu potes me, aut ego te fortaſſe aliqua re iuuare: ſcito enim me, poſteaquam in Vrbem venerim, rediiſſe cum veteribus amicis, id eſt, cum libris noſtris in gratiam. etſi non iccirco eorum vſum dimiſeram, quòd iis ſuccenſerem, ſed quòd eorum me ſuppudebat: videbar enim mihi, cùm me in res turbulentiſſimas infideliſſimis ſociis demiſiſſem, præceptis illorum non ſatis paruiſſe. Ignoſcunt mihi, & reuocant in conſuetudinem priſtinam: téque, quòd in ea permanſeris, ſapientiorem quàm me dicunt fuiſſe. Quamobrem quando placatis his vtor, videor ſperare debe-
2 re, ſi te viderim, & ea quæ premant, & ea quæ impendeant, me facilè tranſiturum. Quamobrem ſiue in Tuſculano, ſiue in Cumano ad te placebit, ſiue (quod minimè vellim) Romæ: dummodo ſimul ſimus, perficiam profectò, vt id vtrique noſtrûm commodiſſimum eſſe videatur. Vale.

CICERO VARRONI S. D.

CANINIVS idem tuus, & idem noſter, cùm ad me perueſperi veniſſet, & ſe poſtridie mane ad te iturum eſſe dixiſſet: dixi ei me daturum aliquid mane, & vt peteret

rogaui. Conſcripſi epiſtolam noctu: nec ille ad me rediit. oblitum credidi. Attamen
eam ipſam epiſtolam miſiſſem per meos, niſi audiſſem ex eodem poſtridie te mane è
Tuſculano exiturum. At tibi repentè paucis pòſt diebus, cùm minimè expectarem, ve
nit ad me Caninius mane: proficiſci ad te ſtatim dixit. Etſi erat ἕωλος illa epiſtola, præ- 3
ſertim tantis poſtea nouis rebus allatis: tamen perire meam lucubrationem nolui, &
eam ipſam Caninio dedi. ſed cum eo, & homine docto, & amantiſſimo tui, locutus ea
ſum, quæ pertuliſſe illum ad te exiſtimo. Tibi autem idem conſilii do, quod mihimet-
ipſi, vt vitemus oculos hominum, ſi linguas minus facilè poſſumus: qui enim victo-
ria ſe efferunt, quaſi victos nos intuentur: qui autē victos eſſe noſtros moleſtè ferunt,
nos dolent viuere. Quæres fortaſſe, cur cùm hæc in Vrbe ſint, non abſim, quemadmo-
dum tu. Tu enim ipſe qui & me & alios prudentia vincis, omnia credo vidiſti: nihil o-
mnino te fefellit. Quis eſt tam lynceus, qui in tantis tenebris nihil offendat, nuſquam
incurrat? ac mihi quidem iampridem venit in mentem, bellum eſſe aliquò exire, vt ea
quæ agebantur hìc, quæque dicebantur, nec viderem, nec audirem. ſed calumniabar
ipſe: putabam qui obuiā mihi veniſſet, vt cuique commodum eſſet, ſuſpicaturum, aut 4
dicturum etiam, ſi non ſuſpicaretur, Hic aut metuit, & eā re fugit: aut aliquid cogitat,
& habet nauem paratam. Denique leuiſſimè qui ſuſpicaretur, & qui fortaſſe me nouiſ-
ſet optimè, putaret me iccirco diſcedere, quòd quoſdam homines oculi mei ferre non
poſſent. Hæc ego ſuſpicans, adhuc Romæ maneo: & tamē λεληθότως conſuetudo diu-
turna callum iam obduxit ſtomacho meo. Habes rationem mei cōſilii. tibi igitur hæc.

Cenſeo latendum tantiſper ibidem, dum deferueſcat hæc gratulatio, & ſimul dum
audiamus quemadmodum negotium confectum ſit: confectum enim eſſe exiſtimo.
Magni autē intererit, qui fuerit victoris animus, qui exitus rerum. Quanquam quò me
coniectura ducat, habeo: ſed expecto tamen. Te verò nolo, niſi ipſe rumor iam rau-
cus erit factus, ab Baias venire: erit enim nobis honeſtius etiam, cùm hinc diſceſſeri-
mus, videri veniſſe in illa loca ploratum potius quàm natatum. Sed hæc tu melius: mo 5
dò ſtet nobis illud, vnà viuere in ſtudiis noſtris, à quibus antea delectationem modò
petebamus, nunc verò etiam ſalutem: non deeſſe, ſiquis adhibere volet non modò vt
architectos, verùm etiam vt fabros ad ædificandam Rempub. potius libenter accurre-
re: ſin nemo vtetur opera, tamen & ſcribere, & legere πολιτείας: & ſi minus in curia at-
que in foro, at in literis & libris vt doctiſſimi veteres fecerunt, nauare Reipub. & de mo
ribus ac legibus quærere. Mihi hæc videntur: tu quid ſis acturus, & quid tibi placeat,
pergratum erit, ſi ad me ſcripſeris. Vale.

CICERO VARRONI S. D.

ETSI quid ſcriberem non habebam: tamen amico ad te eunti non potui nihil da-
re. Quid ergo potiſſimum ſcribam? quod velle te puto, citò me ad te eſſe venturum. etſi
vide quæſo, ſatíſne rectum ſit nos hoc tanto incendio ciuitatis in iſtis locis eſſe. Dabi- 6
mus ſermonem iis, qui neſciunt, nobis, quocunque in loco ſimus, eundē cultum, eun-
dem victum eſſe. Quid refert? tamen in ſermonem incidemus. valde id, credo, labo-
randum eſt, ne cùm omnes in omni genere, & ſcelerum & flagitiorum volutentur, no
ſtra nobiſcum, aut inter nos ceſſatio vituperetur. Ego verò neglecta barbarorū inſcitia
te perſequar: quanuis enim hæc ſint miſera, quæ ſunt miſerrima, tamen artes noſtræ
neſcio quo modo nunc vberiores fructus ferre videntur, quàm olim ferebāt: ſiue quia
nulla nunc in re alia acquieſcimus: ſiue quòd grauitas morbi facit, vt medicinæ egea-
mus, eáque nunc appareat, cuius vim non ſentiebamus, cùm valebamus. Sed quid ego
hæc ad te, cuius domi naſcuntur, γλαῦκ' εἰς Ἀθήνας? nihil ſcilicet, niſi vt reſcribens ali-
quid, me expectares. Sic igitur facies. Vale.

CICERO VARRONI S. D.

Περὶ δυνατῶν me ſcito κατὰ Διόδωρον κρίνειν. quapropter ſi venturus es, ſcito neceſſe eſſe 7
te venire. ſin autem non es, τῶν ἀδυνάτων eſt te venire. Nunc vide, vtra te κρίσις ma-

gis delectet, Χρυσιππία ne, an hæc quam noster Diodorus non cõcoquebat. Sed de his etiam rebus, otiosi cùm erimus, loquemur. Hoc etiam est κατὰ Χρύσιππον δυνατῶν. De Costio mihi gratum est: nam id etiam Attico mandaram. Tu si minus ad nos, nos accurremus ad te. si horum in bibliotheca habes, nihil deerit. Vale.

CICERO VARRONI S. D.

MIHI verò ad Non. bene maturum videtur fore, neque solùm propter Remp. sed etiam propter anni tempus. Quare diem istum probo: itaque eundẽ ipse sequar. Con-
8 silii nostri ne si eos quidem, qui id secuti non sunt, non pœniteret, nobis pœnitendum putarem: secuti enim sumus non spem, sed officium: reliquimus autem non officium, sed desperationem: ita verecũdiores fuimus, quàm qui se domo non commouerunt: saniores, quàm qui amissis opibus domũ non reuerterunt. Sed nihil minus fero, quàm seueritatem otiosorum: & quoquo modo res se habet, magis illos vereor qui in bello occiderunt, quàm hos curo, quibus non satisfacimus, quia viuimus. Mihi si spatium fuerit in Tusculanum ante Non. veniendi, istic te videbo: sin minus, persequar in Cumanum, & antè te certiorem faciam, vt lauatio parata sit. Vale.

CICERO VARRONI S. D.

CANINIVS noster me tuis verbis admonuit vt scriberem ad te, siquid esset quod
9 putarẽ te scire oportere. Est igitur aduentus in expectatione: neque tu id ignoras. sed tamen cùm ille scripsisset, vt opinor, se in Alsiense venturum, scripserunt ad eum sui, ne id faceret: multos ei molestos fore, ipsúmque multis: in Pontinum videri commodius eum exire posse. Id ego non intelligebam quid interesset. sed tamen Hircius mihi dixit, & se ad eum, & Balbum, & Oppiũ scripsisse vt ita faceret, homines (vt cognoui) amantes tui. Hoc ego iccirco nosse te volui, vt scires, hospitiũ tibi vbi parares, vel potius vbi vtrique: quid enim ille facturus, incertum est: & simul ostentaui, me istis esse familiarem, & consiliis eorũ interesse. Quod ego cur nolim nihil video. NON enim est idem ferre, siquid ferendum est: & probare, siquid probandum non est. Etsi quid non probem quidem, nescio, præter initia rerum: nam hæc in voluntate fuerunt. vidi enim (nam tu aberas) nostros amicos cupere bellum, hunc autem non tam cupere, quàm
10 non timere. Ergo hæc consilii fuerunt, reliqua necessaria. vincere autem aut hos, aut illos, necesse est. Scio te semper mecum in luctu fuisse, cùm videremus, quàm illud ingens malum alterutrius exercitus ex ducum interitu: tum verò, extremum malorum omnium esse ciuilis belli victoriam: quam quidem ego etiam illorum timebam, ad quos veneramus: crudeliter enim otiosis minabantur: erátque iis & tua inuisa voluntas, & mea oratio. Nunc verò si essent nostri potiti, valde intemperantes fuissent: erant enim nobis perirati, quasi quicquam de nostra salute decreuissemus, quod non idem illis censuissemus: aut quasi vtilius Reipub. fuerit, eos etiam ad bestiarum auxilium confugere, quàm vel mori, vel cum spe si non optima, at aliqua tamen viuere. At in perturbata Rep. viuimus. quis negat? sed hæc viderint ii, qui nulla sibi subsidia ad o-
11 mneis vitæ status parauerunt: huc enim vt venirem, superior longius, quàm volui, fluxit oratio. cùm enim te semper magnum hominem duxi, tum quòd his tempestatibus es propè solus in portu, fructúsque doctrinæ percipis eos qui maximi sunt, vt ea consideres, eáque tractes, quorum & vsus, & delectatio est omnibus istorum & actis, & voluptatibus anteponenda. Equidem hos tuos Tusculanenses dies instar esse vitæ puto: libentérque omnibus omneis opes concesserim, vt mihi liceat vi nulla interpellante, isto modo viuere. Quod nos quoque imitamur, vt possumus, & in nostris studiis libentissimè conquiescimus: QVIS enim hoc non dederit nobis, vt cùm opera nostra patria siue non possit vti, siue nolit, ad eam vitam reuertamur, quam multi docti homines, fortasse non rectè, sed tamen multi, etiam Reip. præponendam putauerunt? Quæ igitur studia magnorũ hominũ sententia vacationẽ habent etiã publici mune-
12 ris, iis concedente Rep. cur non abutamur? Sed plus facio, quàm Caninius mandauit.

is enim, siquid ego scirem, rogarat, quod tu nescires: ego tibi ea narro quæ tu melius scis, quàm ipse qui narro. Faciam ergo illud quod rogatus sum, vt eorum quæ temporis huius sint, quæ tua interesse audiero, nequid ignores. Vale.

CICERO VARRONI S. D.

COENABAM apud Seium, cùm vtrique nostrûm redditæ sunt à te literæ. mihi verò iam maturum videtur. Nam quòd antea te calumniatus sum, indicabo malitiam meã. volebam propè alicubi esse, siquid bonæ salutis σύν τε δύ᾽ ἐρχομένω. Nunc quando confecta sunt omnia, dubitandum non est quin equis velis. nam vt audiui de Lucio Cæsare filio, mecum ipse, „ Quid hic mihi faciet patri? Itaque non desino apud istos, qui nunc dominantur, cœnitare. Quid faciã? tempori seruiẽdum est. Sed ridicula missa, 13 præsertim cùm sit nihil quod rideamus, „ Africa terribili tremit horrida terra tumultu. Itaque nullum est ἀπροσήγορον, quod non verear. Sed quod quæris, quando, quà, quò: nihil adhuc scimus. istuc ipsum de Baiis: nonnulli dubitant, an per Sardiniã veniat: illud enim adhuc prædium suum non inspexit, nec vllum habet deterius, sed tamen non contemnit. Ego omnino magis arbitror per Siciliam, vel iam sciemus: aduẽtat enim Dolabella. eum puto magistrum fore. πολλοὶ μαθηταὶ κρείττονες διδασκάλων.

Sed tamen si sciam quid tu constitueris, meum consilium accommodabo potissimùm ad tuum: quare expecto tuas literas. Vale.

CICERO VARRONI S. D.

ETSI munus flagitare, quanuis quis ostenderit, ne populus quidẽ solet, nisi cõcitatus: 14 tamen ego expectatione promissi tui moueor, vt admoneã te, non vt flagitem. Misi autem ad te quatuor admonitores non nimis verecundos: nosti enim profectò os eius adolescentioris Academiæ. Ex ea igitur media excitatos misi: qui metuo ne te fortè flagitẽt: ego autẽ mandaui, vt rogarent. Expectabã omnino iandiu, méque sustinebã, ne ad te prius ipse quid scriberẽ, quàm aliquid accepissem, vt possem te remunerari quàsimillimo munere. Sed cùm tu tardius faceres, id est, vt ego interpretor, diligẽtius: teneri non potui quin coniunctionẽ studiorũ, amorísque nostri, quo possem, literarũ genere declararẽ. Feci igitur sermonẽ inter nos habitũ in Cumano, cùm esset vnà Põponius. tibi dedi parteis Antiochianas, quas à te probari intellexisse mihi videbar: mihi sumpsi Philonis. puto fore, vt cùm legeris, mirere id nos locutos esse inter nos, quod nũquam 15 locuti sumus: sed nosti morẽ dialogorum. posthac autẽ mi Varro quamplurima, si videbitur, & de nobis, & inter nos: serò fortasse: sed superiorum temporũ fortuna, Reip. causam sustineat. Hæc ipsi præstare debemus. Atque vtinam quietis temporibus, atque aliquo si non bono, at saltem certo statu ciuitatis hæc inter nos studia exercere possemus. quanquã tum quidẽ vel aliæ quæpiã rationes honestas nobis & curas & actiones darent. Nunc autẽ quid est, sine his cur viuere velimus? mihi verò cum his ipsis vix, his autem detractis ne vix quidem. sed hæc coràm, & sæpius. Migrationem & emptionẽ fœliciter euenire volo, tuúmque in ea re consilium probo. Cura vt valeas.

DOLABELLA CICERONI S. D.

SI vales, gaudeo: & ipse valeo, & Tullia nostra rectè valet. Terentia minus bellè habuit: sed certum scio iam conualuisse eam. Præterea rectissimè sunt apud te omnia. 16

Etsi nullo tempore in suspicionem tibi debui venire, partium causa potius, quàm tua tibi suadere, vt te aut cum Cæsare, nobiscúmque coniungeres, aut certè in otiũ referres: præcipuè nunc iam inclinata victoria, ne possum quidem in vllam aliam incidere opinionem, nisi in eam, in qua scilicet tua de re tibi suadere videar, quod piè tacere non possum. Tu autem mi Cicero sic hæc accipies, vt siue probabũtur tibi, siue non probabuntur, ab optimo certè animo, ac deditissimo tibi & cogitata & scripta esse iudices. Animaduertis Cn. Pompeiũ nec nominis sui, nec rerũ gestarum gloria, nec etiã Regum aut nationum clientelis, quas ostentare crebrò solebat esse tutum: & hoc etiã, quod infimo cuique cõtigit, illi nõ posse cõtingere, vt honestè effugere possit, pulso Ita-

17 lia, amiſſis Hiſpaniis,capto exercitu veterano,circũuallato nunc denique:quod neſcio
an vlli vnquã noſtro acciderit imperatori.Quamobrem quid aut ille ſperare poſſit,aut
tu, animum aduerte pro tua prudentia : ſic enim facillimè,quod tibi vtiliſſimum erit,
conſilii capies.Illud autem à te peto,vt,ſi iam ille euitauerit hoc periculum, & ſe abdi-
derit in claſſem,tu tuis rebus conſulas, & aliquãdo tibi potius, quàm cuiuis,ſis amicus.
ſatiſfactum eſt iam à te vel officio,vel familiaritati:ſatiſfactũ etiam partibus,& ei Reip.
quam tu probabas.Reliquum eſt,vbi nunc eſt Reſpub.ibi ſimus potius,quàm,dum il-
lam veterem ſequimur, ſimus in nulla. Quare velim mi iucundiſſime Cicero, ſi fortè
Põpeius pulſus his quoque locis, rurſus alias regiones petere cogatur,vt tu te vel Athe-
nas,vel in quãuis quietam recipias ciuitatem. quod ſi eris facturus, velim mihi ſcribas:
18 vt ego,ſi vllo modo potero,ad te aduolem . quæcunque de tua dignitate ab imperato-
re erunt impetranda, qua eſt humanitate Cæſar, facillimum erit ab eo tibi ipſi impe-
trare:& meas tamen preces apud eum non minimum authoritatis habituras puto.erit
tuæ quoque fidei & humanitatis,curare vt is tabellarius,quem ad te miſi, reuerti poſſit
ad me,& à te mihi literas referat. Vale.

CICERO P. DOLABELLAE S. D.

NON ſum auſus Saluio noſtro nihil ad te literarum dare : nec mehercule habebam
quid ſcriberem, niſi te à me mirabiliter amari : de quo, etiam nihil ſcribẽte me, te non
dubitare certò ſcio . omnino mihi magis literæ ſunt expectandæ à te, quàm à me tibi:
nihil enim Romæ geritur,quod te putem ſcire curare : niſi fortè ſcire vis,me inter Ni-
ciam noſtrum & Vidium iudicem eſſe. profert alter (vt opinor) duobus verſiculis ex-
19 penſum Niciæ : alter Ariſtarchus hos ὀβελίζει. Ego tanquam criticus antiquus iudica-
turus ſum, vtrum ſint τοῦ ποιητοῦ, an παρεμβεβλημένοι. Puto te nunc dicere,Oblitúſne es
igitur fungorum illorum, quos apud Niciam ? & ingentium culinarum cum Sophia
Septimiæ ? quid ergo ? tu adeò mihi excuſſam ſeueritatem veterem putas, vt ne in fo-
ro quidem reliquiæ priſtinæ frontis appareant ? ſed tamen ſuauiſſimum συμβιώτην no
ſtrum præſtabo integellum : nec committam, vt, ſi ego eum condemnaro, tu reſti-
tuas, ne habeat Plancus Burſa, apud quem literas diſcat. Sed quid ago ? cùm mihi ſit
incertum, tranquillóne ſis animo, an, vt in bello, in aliqua maiuſcula cura,negotióue
verſere, labor longius. Cùm igitur mihi erit exploratum te libenter eſſe riſurum,ſcri-
bam ad te pluribus. te tamen hoc ſcire volo,vehementer populum ſolicitum fuiſſe de
P.Syllæ morte antè, quàm certum ſcierit. nunc quærere deſierunt,quomodo perierit.
20 ſatis putant ſe ſcire quod ſciunt.Ego cæteróqui animo æquo fero:vnum vereor,ne ha-
ſta Cæſaris refrixerit. Vale.

CICERO DOLABELLAE SVO S. D.

VEL meo ipſius interitu mallem literas meas deſiderares, quàm eo caſu,quo ſum
grauiſſimè afflictus: quem ferrem certè moderatius, ſi te haberem : nam & oratio tua
prudens,& amor erga me ſingularis multùm leuaret . ſed quoniam breui tempore, vt
opinio noſtra eſt,te ſum viſurus: ita me affectum offendes, vt multùm à te poſſim iu-
uari: nõ quò ita ſim fractus,vt aut hominem me eſſe oblitus ſim,aut fortunæ ſuccum-
bendum putẽ : ſed tamẽ hilaritas illa noſtra, & ſuauitas,quæ te præter cæteros delecta-
bat,erepta mihi omnis eſt. firmitatem tamen, & conſtantiam,ſi modò fuit aliquando
in nobis,eandem cognoſces quam reliquiſti. Quòd ſcribis,prælia te mea cauſa ſuſti-
21 nere:non tam id laboro, vt, ſi qui mihi obtrectent, à te refutentur : quàm intelligi cu-
pio, quod certè intelligitur, me à te amari. quod vt facias, te etiam atque etiam rogo:
ignoſcáſque breuitati mearum literarum: nam & celeriter vnà futuros nos arbitror,&
nondum ſatis confirmatus ſum ad ſcribendum. Vale.

CICERO DOLABELLAE S. D.

GRATVLOR Baiis noſtris:ſiquidem,vt ſcribis,ſalubres repentè factæ ſunt.niſi for-
tè te amant, & tibi aſſentantur, & tandiu, dum tu ades, ſunt oblitæ ſui. quod quidem

si ita est, minimè miror, cælum etiam & terras vim suam, si tibi ita conueniat, dimittere. Oratiunculam pro Deiotaro, quam requirebas, habebam mecum, quod non putaram. Itaque eam tibi misi. velim sic legas, vt causam tenuem & inopem, nec scriptione magnopere dignam. Sed ego hospiti veteri, & amico munusculum mittere volui leuidense crasso filo, cuiusmodi ipsius solent esse munera. Tu velim animo sapiēti, for- 11
tíque sis, vt tua moderatio & grauitas, aliorum infamet iniuriam. Vale.

CICERO DOLABELLAE S. D.

C. SVBERIMVS Calenus & meus est familiaris, & Leptæ nostri familiarissimi pernecessarius. Is cùm vitandi belli causa profectus esset in Hispaniam cum M. Varrone ante bellum, vt in ea prouincia esset, in qua nemo nostrûm post Afranium superatum, bellum vllum fore putarat: incidit in ea ipsa mala, quæ summo studio vitauerat: oppressus est enim bello repentino. quod bellum cōmotum à Scapula, ita postea confirmatum est à Pompeio, vt nulla ratione se ab illa miseria eripere posset. Eadem causa ferè est M. Planii hæredis, qui est itē Calenus, Leptæ nostri familiarissimus. Hosce igitur ambos sic tibi commendo, vt maiore cura, studio, solicitudine animi commen- 15
dare non possim. volo ipsorum causa: méque in eo vehementer & amicitia mouet, & humanitas. Lepta verò cùm ita laboret, vt eius fortunæ videantur in discrimen venire: non possum ego nō aut proximè, atque ille, aut etiam æquè laborare. Quapropter etsi sæpe expertus sum, quantùm me amares: tamen sic velim tibi persuadeas, id me in hac re maximè iudicaturum. Peto igitur à te, vel, si pateris, oro, vt homines miseros, & fortuna, quam vitare nemo potest, magis, quàm culpa calamitosos, cōserues incolumeis: velísque per te, me hoc muneris cùm ipsis amicis hominibus, tum municipio Caleno, quicum mihi magna necessitudo est: tum Leptæ, quē omnibus antepono, dare. quod dicturus sum, puto equidem non valde ad rem pertinere, sed tamen nihil obest dicere. Res familiaris alteri eorum valde exigua est, alteri vix equestris. Quapropter quando his Cæsar vitam sua liberalitate concessit, nec est quod iis præterea magnopere pos- 16
sit adimi: reditum, si me tantùm amas, quantùm certè amas, hominibus cōfice. in quo nihil est, præter viam longam: quam iccirco non fugiunt, vt & viuant cum suis, & moriantur domi. quod vt enitare, contēdásque, vel potius vt perficias (posse enim te mihi persuasi) vehementer te etiam atque etiam rogo. Vale.

CICERO DOLABELLAE COS. S. D.

ETSI contentus eram mi Dolabella tua gloria, satísque ex ea magnam lætitiam, voluptatémque capiebam: tamen non possum non confiteri, cumulari me maximo gaudio, quòd vulgò, hominum opinio socium me ascribat tuis laudibus. neminē conueni (conuenio autem quotidie plurimos: sunt enim permulti optimi viri, qui valetudinis causa in hæc loca conueniant, præterea ex municipiis frequentes necessarii mei) 17
quin omnes, cùm te summis laudibus ad cælum extulerunt, mihi continuò maximas gratias agant: negant enim se dubitare, quin tu meis præceptis & consiliis obtemperás, præstantissimum te ciuem, & singularem Consulem præbeas. Quibus ego quanquam verissimè possum respondere, te, quæ facias, tuo iudicio, & tua sponte facere, nec cuiusquam egere consilio: tamen neque planè assentior, ne imminuam laudem tuam, si omnis à meis consiliis profecta videatur: neque valde nego. sum enim auidior etiam, quàm satis est, gloriæ. Est tamen non alienum à dignitate tua, quod ipsi Agamemnoni Regum Regi fuit honestum, habere aliquē in cōsiliis capiundis Nestorē: mihi verò gloriosum, te iuuenem Consulē florere laudibus quasi alumnum disciplinæ meæ. L. quidem Cæsar, cùm ad eum ægrotum Neapolim venissem, quanquam erat oppressus totius corporis doloribus, tamen antè, quàm me planè salutauit, O mi Cicero, inquit, 18
gratulor tibi, cùm tantùm vales apud Dolabellam, quantùm si ego apud sororis filium valerem, iam salui esse possemus. Dolabellæ verò tuo & gratulor, & gratias ago: quem quidem post te Consulem solum possumus verè Consulē dicere. Deinde multa

de facto, ac de re gesta: tum nihil magnificentius, nihil præclarius actum vnquam, nihil Reipub. salutarius. atque hæc vna vox omnium est. A te autem peto, vt me hanc quasi falsam hæreditatem alienæ gloriæ sinas cernere, méque aliqua ex parte in societatē tuarum laudum venire patiare. quanquam mi Dolabella (hæc enim iocatus sum) libentius omneis meas, si modò sunt aliquæ meæ laudes, ad te transfuderim, quàm aliquam partem exhauserim ex tuis. nam cùm te semper tantùm dilexerim, quantùm tu intelligere potuisti: tum tuis his factis sic incensus sum, vt nihil vnquam in amore fue-
29 rit ardentius. NIHIL est enim (mihi crede) virtute formosius, nihil pulchrius, nihil amabilius. Semper amaui (vt scis) M. Brutum propter eius summum ingenium, suauissimos mores, singularem probitatem atque constantiam: tamen Idib. Mart. tantùm accessit ad amorem, vt mirarer locum fuisse augēdi in eo, quod mihi iampridem cumulatum esse videbatur. quis erat, qui putaret ad eum amorem, quem erga te habebam, posse aliquid accedere? tantùm accessit, vt mihi nunc denique amare videar, antea dilexisse. Quare quid est quod ego te horter, vt dignitati & gloriæ seruias? proponā tibi claros viros, quod facere solent qui hortantur? neminem habeo clariorem, quàm te ipsum. te imitere oportet: tecum ipse certes. Nec licet quidem tibi iam tantis rebus gestis non tui similem esse. quod cùm ita sit, hortatio nō est necessaria, gratulatio-
30 ne magis vtendum est: contigit enim tibi, quod haud scio an nemini, vt summa seueritas animaduersionis non modò non inuidiosa, sed etiam popularis esset, & cùm bonis omnibus, tum infimo cuique gratissima. Hoc si tibi fortuna quadam contigisset, gratularer fœlicitati tuæ: sed contigit magnitudine tum animi, tum etiam ingenii atque consilii. legi enim concionem tuam: nihil illa sapientius: ita pedetentim & gradatim tum accessus à te ad causam facti, tum recessus: vt res ipsa maturitatem tibi animaduertēdi omnium concessu daret. Liberasti igitur & vrbem periculo, & ciuitatem metu: neque solùm ad tempus maximam vtilitatem attulisti, sed etiam ad exēplum. quo facto intelligere debes in te repositam esse Rempub. tibíque non modò tuendos, sed etiam ornandos esse illos viros, à quibus initium libertatis profectum est. Sed his de rebus coràm plura propediem, vt spero. Tu quando Remp. nósque conseruas, fac
31 vt diligentissimè te ipsum mi Dolabella custodias. Vale.

CICERO PAPIRIO PAETO S. D.

DVABVS tuis epistolis respōdebo: vni, quam triduo antè acceperā à Zetho: alteri, quam attulerat Phileros tabellarius. Ex prioribus tuis literis intellexi pergratā tibi esse curam meā valetudinis tuæ: quam tibi perspectā esse gaudeo: sed, mihi crede, non perinde, vt est re ipsa, ex literis perspicere potuisti. nam cùm à satis multis (non enim possum aliter dicere) & coli me videā, & diligi, nemo est illorum omnium mihi te iucundior. nam quòd me amas, quòd id & iampridem, & constanter facis, est id quidem magnum, atque haud scio an maximum, sed tibi cōmune cum multis: quòd tu ipse tam amādus es, támque dulcis, támque in omni genere iucundus, id est propriè tuum. Accedunt non Attici, sed salsiores quàm illi Atticorum, Romani veteres atque vrbani sales. Ego autē (existimes licet quod lubet) mirificè capior facetiis, maximè nostratibus,
32 præsertim cùm eas videam primùm oblitas Latio tum, cùm in vrbem nostram est infusa peregrinitas: nunc verò etiam brachatis & transalpinis nationibus, vt nullum veteris leporis vestigium appareat. Itaque te cùm video, omneis mihi Granios, omneis Lucilios, verè vt dicam, Crassos quoque, & Lælios videre videor. Moriar, si præter te quenquam reliquum habeo, in quo possim imaginem antiquæ & vernaculæ festiuitatis agnoscere. Ad hos lepores cùm amor erga me tantus accedat, miraris me tanta perturbatione valetudinis tuæ tam grauiter exanimatum fuisse? Quòd autem altera epistola purgas te non dissuasorem mihi emptionis Neapolitanæ fuisse, sed authorem commorationis vrbanæ: neque ego aliter accepi: intellexi tamen idem, quod his intelligo literis, non existimasse te, mihi licere id quod ego arbitrabar, res has non

omnino quidem, sed magnã partem relinquere. Catulum mihi narras, & illa tẽpora: quid simile? ne mihi quidẽ ipsi tunc placebat diutius abesse ab Reip. custodia. sedeba- 33
mus enim in puppi, clauúmque tenebamus: nũc autẽ vix est in sentina locus. An minus multa s.c. futura putas, si ego sim Neapoli? Romæ cùm sum, & vrgeo forum, s. c. scribuntur apud amatorem tuum, familiarem meum. Et quidem, cùm in mentem venit, ponor ad scribẽdum: & antè audio s.c. in Armeniam & Syriã esse perlatum, quod in meam sententiam factum esse dicatur, quàm omnino mentionem vllã de ea re esse factã. Atque hoc nolim me iocari putes. nam mihi scito iam à Regibus vltimis allatas esse literas, quibus mihi gratias agant, quòd se mea sententia Reges appellauerim: quos ego non modò Reges appellatos, sed omnino natos nesciebam. Quid ergo est? tamen quandiu hîc erit noster hic præfectus moribus, parebo authoritati tuæ: cùm verò aberit, ad fungos me tuos conferam. Domum si habebo: in denos dies, singulos sumptua- 34
riæ legis conferam: sin minus inuenero quod placeat, decreui habitare apud te. scio enim me nihil gratius tibi facere posse. Domum Sullanam desperabam iam, vt tibi proximè scripsi: sed tamen non abieci. Tu velim, vt scribis, cum fabris eam perspicias. si enim nihil est in parietibus, aut in tecto vitii, cætera mihi probabuntur. Vale.

M. CICERO PAPIRIO PAETO S. D.

DELECTAVERVNT me literæ tuæ, in quibus primùm amaui amorẽ tuum, qui te ad scribendũ incitauit, verentem ne Silius suo nũtio aliquid mihi solicitudinis attulisset: de quo & tu mihi antea scripseras, bis quidẽ eodem exẽmplo, facilè vt intelligerem te esse cõmotum: & ego tibi accuratè rescripseram, vt quoquomodo in tali re atque tempore aut liberarem te ista cura, aut certè leuarem. Sed quando proximis quoque literis 35
ostendis, quãtæ curæ tibi sit ea res: sic mi Pæte habeto, quicquid arte fieri potuerit (non enim iam satis est consilio pugnare: artificium quoddã excogitandum est) sed tamen quicquid elaborari aut effici potuerit ad istorum beneuolentiã conciliandam & colligendã, summo studio me consecutum esse: nec frustrà, vt arbitror: sic enim color, sic obseruor ab omnibus iis qui à Cæsare diliguntur, vt ab eis me amari putem. Nam (etsi NON facilè diiudicatur amor verus & fictus, nisi aliquod incidat eiusmodi tempus, vt quasi aurum igne, sic beneuolentia fidelis periculo aliquo perspici possit) cætera sunt signa communia: sed ego vno vtor argumento, quamobrem me ex animo, veréque arbitrer diligi, quòd & nostra fortuna ea est, & illorum, vt simulandi causa non sit. De illo autem, quem penes est omnis potestas, nihil video quod timeam, nisi quòd omnia 36
sunt incerta, cùm à iure discessum est: nec præstari quicquam potest, quale futurum sit, quod positum est in alterius voluntate, ne dicam libidine. Sed tamen eius ipsius nulla re à me offensus est animus. est enim adhibita in ea re ipsa summa à nobis moderatio. vt enim olim arbitrabar esse meum, liberè loqui, cuius opera esset in ciuitate libertas: sic ea nunc amissa, nihil loqui quod offendat aut illius, aut eorum, qui ab illo diliguntur, voluntatem. Effugere autem si velim nonnullorum acutè, aut facetè dictorum offensionem, fama ingenii mihi est abiicienda. quod si possem, non recusarem. Sed tamen ipse Cæsar habet peracre iudicium: &, vt Seruius frater tuus, quem literatissimum fuisse iudico, facilè diceret, hic versus Plauti non est: hic est, quòd tritas haberet aureis notandis generibus poetarum, & consuetudine legendi: sic audio Cæsarem, cùm volumina iam confecerit ἀποφθεγμάτων vel per se, siquid afferatur ad 37
eum pro meo, quod meum non sit, reiicere solere. quod eo nunc magis facit, quia viuunt mecum ferè quotidie illius familiares. Incidunt autem in sermone vario multa, quæ fortasse illis, cùm dixi, nec illiterata, nec insulsa esse videatur. Hæc ad illũ cum reliquis actis perferuntur: ita enim ipse mandauit. sic fit vt siquid præterea de me audiat, non audiendum putet. Quamobrem OEnomao tuo nihil vtor: etsi posuisti ioco versus Accianos. sed quæ est inuidia? aut quid nunc mihi inuideri potest? Verùm fac esse omnia: sic video philosophis placuisse, iis qui mihi soli videntur vim virtutis tenere:

NIHIL eſſe ſapientis præſtare, niſi culpam. qua videor mihi dupliciter carere, & quòd ea ſenſerim, quæ rectiſſima fuerunt : & quòd, cùm viderem præſidii non ſatis eſſe ad ea obtinenda, viribus certandum cum valentioribus non putarim. Ergo in officio boni
38 ciuis certè non ſum reprehendendus. Reliquum eſt, nequid ſtultè, nequid temerè dicam, faciámue contra potenteis. id quoque puto eſſe ſapientis. Cætera verò, quid quiſque me dixiſſe dicat, aut quomodo ille accipiat, aut qua fide mecum viuant ii, qui me aſſiduè colunt & obſeruant, præſtare non poſſum. Ita fit vt & ſuperiorum conſiliorum conſcientia, & præſentis temporis moderatione me conſoler : & illam Accii ſimilitudinem non modò iam ad inuidiam, ſed ad fortunam transferam : quam exiſtimo leuem & imbecillam ab animo firmo & graui tanquam fluctum à ſaxo frangi oportere. Etenim cùm plena ſint monimenta Græcorum, quemadmodum ſapientiſſimi viri regna tulerint vel Athenis vel Syracuſis, cùm ſeruientibus ſuis ciuitatibus fuerint ipſi quodammodo liberi: ego me non putem tueri meum ſtatum ſic poſſe, vt neque offendam animum cuiuſquam, nec frangam dignitatem meam? Nunc venio
39 ad iocationes tuas, quando tu ſecundum OEnomaum Accii, non, vt olim ſolebat, Atellanum, ſed, vt nunc fit, Mimum introduxiſti. quem tu mihi popilium, quem denarium narras? quam tyrotharici patinam? facilitate mea iſta ferebantur antea: nunc mutata res eſt. Hircium ego & Dolabellam dicendi diſcipulos habeo, cœnãdi magiſtros: puto enim te audiſſe (ſi fortè ad vos omnia perferũtur) illos apud me declamitare, me apud eos cœnitare. Tu autem quòd mihi bonam copiam eiures, nihil eſt : tum enim cùm rem augebas, quæſtiunculis te faciebam attentiorem : nunc cùm tam æquo animo bona perdas, non eo ſis conſilio, vt cùm me hoſpitio recipias, æſtimationem te aliquam putes accipere. Etiam hæc leuior eſt plaga ab amico, quàm à debitore. Nec tamen eas cœnas quæro, vt magnæ reliquiæ fiant. quod erit, magnificum ſit, & lautum. Memini te mihi Phameæ cœnam narrare: temperius fiat: cætera eodem modo. Quòd
40 ſi perſeueras me ad matris tuæ cœnam vocare, feram id quoque. volo enim videre animum, qui mihi audeat iſta quæ ſcribis, apponere: aut etiam polypum Miniani Iouis ſimilem. Crede mihi, non audebis. ante meum aduentum fama ad te de mea noua lautitia veniet: eam extimeſces. Neque eſt, quòd in promulſide ſpei ponas aliquid, quam totam ſuſtuli: ſolebam enim antea delectari oleis & lucanicis tuis. Sed quid hæc loquimur? liceat modò iſtò venire. Tu verò (volo enim abſtergere animi tui metum) ad tyrotarichum antiquum redi. Ego tibi vnum ſumptum afferam, quòd balneum calfacias oportebit: cætera more noſtro, ſuperiora illa luſimus. De villa Seliciana & curaſti diligenter, & ſcripſiſti facetiſſimè. Itaque puto me prætermiſſurum : ſalis enim ſatis eſt, Sanionum parum. Vale.

M. CICERO PAPIRIO PAETO S. D.

41 NON TV homo ridiculus es, qui, cùm Balbus noſter apud te fuerit, ex me quæras quid de iſtis municipiis & agris futurum putem? quaſi aut ego quicquam ſciam, quod iſte neſciat: aut ſiquid aliquando ſcio, non ex iſto ſoleam ſcire. Immò verò, ſi me amas, tu fac vt ſciam quid de nobis futurum ſit. habuiſti enim in tua poteſtate, ex quo vel ex ſobrio, vel certè ex ebrio ſcire poſſes. Sed ego iſta mi Pæte non quæro: primùm quia de lucro propè iam quadriennium viuimus : ſi aut hoc lucrum eſt, aut hæc vita, ſuperſtitem Reipub. viuere : deinde quòd ſcire quoque mihi videor quid futurum ſit. fiet enim quodcunque volent qui valebunt: valebunt autem ſemper arma. Nobis igitur ſatis eſſe debet, quicquid conceditur. hoc ſiquis pati non potuit, mori debuit. Veientem quidem agrum & Capennatem metiuntur : hic non longè abeſt à Tuſculano. Nihil tamen timeo: fruor dum licet: opto vt ſemper liceat. ſi id minus contigerit:
42 tamen quando ego vir fortis, idémque philoſophus viuere pulcherrimum duxi, non poſſum eum non diligere, cuius beneficio id conſecutus ſum. qui ſi cupiat eſſe Remp. qualẽ fortaſſe & ille vult, & omnes optare debemus: quid faciat tamẽ, non habet: ita ſe

cum multis colligauit. Sed longius progredior: scribo enim ad te. Hoc tamen scito, non modò me, qui consiliis non intersum, sed ne ipsum quidem principem scire quid futurum sit. Nos enim illi seruimus, ipse temporibus. ita nec ille quid tempora postulatura sint: nec nos, quid ille cogitet, scire possumus. Hæc tibi antea non rescripsi, non quo cessator esse solerem, præsertim in literis: sed cùm explorati nihil haberem, nec tibi solicitudinem ex dubitatiõe mea, nec spem ex affirmatione afferre volui. Illud tamen ascribam, quod est verissimum, me his temporibus adhuc de isto periculo nihil
audisse. Tu tamen pro tua sapientia debebis optare optima, cogitare difficillima, ferre 43
quæcunque erunt. Vale.

CICERO S. D. PAPIRIO PAETO.

CVM ESSEM otiosus in Tusculano, propterea quòd discipulos obuiam miseram, vt iidem me quammaximè conciliarent familiari suo: accepi tuas literas plenissimas suauitatis: ex quibus intellexi probari tibi meum consilium, quòd, vt Dionysius tyrannus, cum Syracusis expulsus esset, Corinthi dicitur ludum aperuisse: sic ego sublatis iudiciis, amisso regnò forensi, ludum quasi habere cœperim. Quid quæris? me quoque delectat consilium: multa enim consequor: primùm, id quod maximè nunc opus est, munio me ad hæc tempora. id cuiusmodi sit, nescio: tantùm video, nullius adhuc consilia me huic anteponere: nisi fortè mori melius fuit: in lectulo, fateor: sed non accidit.
in acie non fui. cæteri quidem, Pompeius, Lentulus tuus, Scipio, Afranius fœdè perie- 44
runt: at Cato præclarè. Iam istuc quidē, cùm volemus, licebit: demus modò operam, ne tam necesse nobis sit, quàm illi fuit, id quod agimus. Ergo hoc primùm. sequitur illud: ipse melior fio, primùm valetudine, quam intermissis exercitationibus amiseram. deinde ipsa illa, siqua fuit in me, facultas orationis, nisi me ad has exercitationes retulissem, exaruisset. Extremum illud est, quod tu nescio an primum putes: plureis iam pauones confeci, quàm tu pullos columbinos. Tu istic te Atteriano iure delectato, ego me hìc Hirciano. Veni igitur, si vir es, & disce iam προλεγόμενα, quæ quæris: etsi sus Mineruam. Sed quando, vt video, æstimationes tuas vendere non potes, neque ollam denariorum implere: Romam tibi remigrãdum est. satius est hìc cruditate, quàm istic fame. Video te bona perdidisse: spero idem istuc familiares tuos. Actum igitur de te est, nisi prouides. potes mulo isto, quem tibi reliquum dicis esse, quando cãtherium
comedisti, Romam peruehi. sella tibi erit in ludo, tanquam hypodidascalo, proxima: 45
eam puluinus sequetur. Vale.

M. CICERO PAPIRIO PAETO S. D.

TAMEN à malitia non discedis: tenuiculo apparatu significas Balbum fuisse contentum. Hoc videris dicere, cùm reges tam sint continentes, multò magis consulareis esse oportere. Nescis me ab illo omnia expiscatum: rectà enim à porta domum meam venisse. Neque hoc admiror, quòd non ad tuam potius: sed illud, quòd nec ad suam. Ego autem tribus primis verbis, Quid noster Pætus? At ille adiurans, nusquam se vnquam libentius. Hoc si verbis assecutus es, aureis ad te afferam non minus eleganteis: sin autē obsonio, peto à te ne pluris esse balbos, quàm disertos putes. Me quotidie aliud ex alio impedit. Sed si me expediero, vt in ista loca venire possim: non committam, vt te serò à me certiorem factum putes. Vale.

M. CICERO S. D. PAPIRIO PAETO.

DVPLICITER delectatus sum tuis literis: & quòd ipse risi, & quòd te intellexi iam 46
posse ridere. me autem à te, vt scurram velitem, malis oneratum esse, non molestè tuli. Illud doleo, in ista loca venire me, vt constitueram, non potuisse: habuisses enim non hospitem, sed contubernalem: at quem virum? Non eum quem tu es solitus promulside conficere. integram famem ad ouum affero: itáque ad assum vitulinum opera perducitur. Illa mea quæ solebas antea laudare, O hominē facilem, ô hospitem non grauem, abierunt. nam omnem nostram de Rep. curam, cogitationem de dicenda in

Senatu ſententia, commentationem cauſarum abiecimus, in Epicuri nos aduerſari
noſtri caſtra coniecimus: nec tamen ad hãc inſolentiam, ſed ad illam tuam lautitiam,
47 veterem dico, cùm in ſumptus habebas: etſi nunquam plura prædia habuiſti. Proinde
te para: cum homine edaci tibi res eſt, & qui iam aliquid intelligat. ὀψιμαθεῖς autem ho
mines ſcis quàm inſolentes ſint. dediſcendæ tibi ſunt ſportellæ & artolagani tui. Nos
iam ex arcis tantùm habemus, vt Verrium tuum & Camillum, qua mũditia homines?
qua elegantia? vocare ſæpius audeamus. Sed vide audaciam: etiam Hircio cœnam de-
di ſine pauone: tamen in ea cœna cocus meus præter ius feruens nihil potuit imitari.
Hæc igitur eſt nunc vita noſtra. mane ſalutamus domi & bonos viros multos, ſed tri-
ſteis: & hos lætos victores, qui me quidem perofficioſe & peramanter obſeruant. Vbi
ſalutatio defluxit, literis me inuoluo, aut ſcribo, aut lego. Veniunt etiam qui me audiãt
quaſi doctum hominem: quia paulò ſum, quàm ipſi, doctior. Inde corpori omne tem-
pus datur. Patriã eluxi iam & grauius, & diutius, quàm vlla mater vnicum filium. Sed
48 cura, ſi me amas, vt valeas: ne ego te iacentẽ bona tua comedam. ſtatui enim tibi ne æ-
groto quidem parcere. Vale.

M. CICERO PAPIRIO PAETO S. D.

AIN' tandem? inſanire tibi videris, quòd imitere verborum meorum, vt ſcribis, ful-
mina? Tum inſanires, ſi conſequi non poſſes: cùm verò etiam vincas, me prius irrideas
quàm te, oportet. Quare nihil tibi opus eſt illud à Trabea, ſed potius ἀπόφθεγμα meũ.
Veruntamẽ quid tibi ego videor in epiſtolis? nónne plebeio ſermone agere tecum? nec
enim ſemper eodem modo. Quid enim ſimile habet epiſtola aut iudicio, aut concio-
ni? quin ipſa iudicia non ſolemus omnia tractare vno modo. Priuatas cauſas, & eas
tenueis, agimus ſubtilius: capitis aut famæ, ſcilicet ornatius. epiſtolas verò quotidia-
nis verbis texere ſolemus. Sed tamen mi Pæte, qui tibi venit in mentem negare Pa-
49 pirium quenquam vnquã niſi plebeium fuiſſe? fuerunt enim patricii minorum gen-
tium: quorum princeps L. Papirius Mugillanus, qui Conſul cum L. Sempronio A-
tratino fuit, cùm antea Cenſor cum eodem fuiſſet, annis poſt R. C. CCCXII. ſed tum
Papiſii dicebamini. Poſt hunc XIII. fuerunt ſella curuli ante L. Papirium Craſſum,
qui primus Papiſius eſt vocari deſitus. Is Dictator cum L. Papirio Curſore magiſtro
equitum factus eſt: annis poſt R. C. CCCCXV, & quadriennio pòſt Conſul cum C. Du-
illio. Hunc ſecutus eſt Curſor, homo valde honoratus: deinde L. Maſſo ædilitius: in-
de multi Maſſones: quorum quidem tu omnium patriciorum imagines habeas volo.
Deinde Carbones & Turdi inſequuntur. Hi plebeii fuerunt: quos contemnas cenſeo.
Nam præter hunc Cn. Carbonem, quem Damaſippus occidit, ciuis è Repub. Carbo-
50 num nemo fuit. Cognouimus Cn. Carbonem, & eius fratrẽ ſcurram: quid his impro-
bius? De hoc amico meo Rubriæ filio nihil dico. Tres illi fratres fuere, P. C. M. Carbo-
nes: Publius, Flacco accuſante, condemnatus: fugit Marcus ex Sicilia: Caius, accuſan-
te Lucio Craſſo, cantharidas ſumpſiſſe dicitur. Is Tribunus plebis ſeditioſus, & P. Afri-
cano vim attuliſſe exiſtimatus eſt. Hoc verò qui Lilybæi à Pompeio noſtro interfectus
eſt, improbior nemo meo iudicio fuit. iam pater eius accuſatus à M. Antonio, ſutorio
atramento abſolutus putatur. Quare ad patricios cenſeo reuertare: plebeii quàm fue-
rint importuni, vides. Vale.

M. CICERO PAPIRIO PAETO S. D.

AMO verecundiam, vel potius libertatem loquendi. atque hoc Zenoni placuit ho-
mini mehercule acuto: etſi Academiæ noſtræ cum eo magna rixa eſt. ſed, vt dico, pla-
51 cet Stoicis ſuo quanque rem nomine appellare. ſic enim diſſerunt, nihil eſſe obſcœnũ,
nihil turpe dictu: nam ſi quod ſit in obſcœnitate flagitiũ, id aut in re eſſe, aut in verbo:
nihil eſſe tertium. in re non eſt. itaque non modò in comœdiis res ipſa narratur, vt ille
in Demiurgo modo (fortè noſti canticum: meminiſti Roſcium) ita me deſtituit nu-
dũ: totus eſt ſermo verbis tectus, re impudentior: ſed etiam in tragœdiis. quid eſt enim

illud, Quæ mulier vna? quid inquam est, Vsurpata duplex cubile? quid illud, Pheræi
hic cubile inire est ausus? Quid est, Virginem me quondam inuitam per vim violat? Iu
piter bone, violat? atqui idem significat, sed alterum nemo tulisset. Vides igitur cùm
eadé res sit, quia verba non sint, nihil videri turpe. Ergo in re non est, multò minus in
verbis: si enim quod verbo significatur, id turpe non est: verbũ, quod significat, turpe
esse non potest. Anum appellas alieno nomine: cur nõ suo potius? Si turpe est, ne alie- 52
no quidem: si non est, suo potius. Caudam antiqui penem vocabant, ex quo est pro-
pter similitudinem peniculus: at hodie penis est in obscœnis. At verò Piso ille frugi in
annalibus suis queritur adolescẽtes peni deditos esse. Quod tu in epistola appellas suo
nomine, ille tectius penem: sed iam multis factum est tam obscœnum, quàm id ver-
bum, quo tu vsus es. Quid, quod vulgò dicitur, cùm nos te volumus conuenire, num
obscœnum est? Memini in Senatu disertum consularem ita eloqui, Hanc culpam ma-
iorem, an illam dicam? Potuit obscœnius? Non, inquis: non enim ita sensit. Non er-
go in verbo est: docui autem in re non esse: nusquam igitur est. Liberis dare operam,
quàm honestè dicitur: etiam patres rogant filios: eius operæ nomen non audent dice-
re. Socratem fidibus docuit nobilissimus fidicen: is Connus vocitatus est. num id ob- 53
scœnum putas? Cùm loquimur terni, nihil flagitii dicimus: at cùm bini, obscœnũ est.
Græcis quidem, inquies. Nihil est ergo in verbo, quando & ego Græcè scio: & tamen ti
bi dico bini, idque tu facis, quasi ego Græcè, non Latinè dixerim. Ruta & menta, rectè
vtrunque. volo mẽtam pusillam ita appellare, vt rutilam: non licet. Bella tectoriola di-
cis: dic ergo etiam pauimẽta isto modo: non potes. Vides igitur nihil esse, nisi ineptias,
turpitudinem nec in verbo esse, nec in re: itaque nusquam esse. Ergo in verbis honestis
obscœna ponimus: quid enim, non honestum verbum est diuisio? At inest obscœnũ.
cui respondet intercapedo. num hæc ergo obscœna sunt? Nos autem ridiculè, si dici-
mus, Ille patrẽ strangulauit, honorem nõ præfamur: sin de Aurelia aliquid aut Lollia,
honos præfandus est. & quidẽ iam non etiã obscœna verba pro obscœnis sunt. Batuit, 54
inquit, impudenter: depsit, multò impudentius. atqui neutrum est obscœnum. Stul-
torum plena sunt omnia. Testes, verbum honestissimum in iudicio, alio loco non ni-
mis. At honesti, Colei lanuuini: Cliternini, non honesti. quid? ipsa res modò honesta,
modò turpis. Suppedit, flagitium est. iam erit nudus in balneo: non reprehendes. Ha-
bes scholam Stoicam. ὁ σοφὸς εὐθυῤῥημονήσει quàm multa ex vno verbo tuo? Te aduer-
sus me omnia audere, gratum est. Ego seruo & seruabo (sic enim assueui) Platonis ve-
recundiam. Itaque tectis verbis ea ad te scripsi, quæ apertissimis agunt Stoici. sed illi e-
tiam crepitus aiunt æquè liberos, ac ructus esse oportere. Honorem igitur. Cal. Mart.
Tu me diliges, & valebis.

M. CICERO PAPIRIO PAETO S. D.

HERI veni in Cumanum: cras ad te fortasse. Sed cùm certum sciam, faciam te pau- 55
lò antè certiorem. Etsi M. Ceparius, cùm mihi in sylua Gallinaria obuiã venisset, quæ-
sissémque quid ageres, dixit te in lecto esse, quòd ex pedibus laborares. tuli scilicet mo-
lestè, vt debui: sed tamẽ constitui ad te venire, vt & viderem te, & viserem, & cœnarem
etiam. non enim arbitror cocum etiam te arthricum habere. Expecta igitur hospitem
cùm minimè edacem, tum inimicum cœnis sumptuosis. Vale.

M. CICERO PAPIRIO PAETO S. D.

RVFVM istum amicum tuum, de quo iterum iam ad me scribis, adiuuarem quan-
tum possem, etiam si ab eo læsus essem, cùm te tantopere viderem eius causa laborare.
cùm verò & ex tuis literis, & illius ad me missis intelligam & iudicem, magnæ curæ ei
salutem meam fuisse: non possum ei non amicus esse, neque solùm tua commẽdatio- 56
ne, quæ apud me, vt debet, valet plurimùm, sed etiam voluntate ac iudicio meo. Volo
enim te scire mi Pæte, initium mihi suspicionis & cautionis & diligentiæ fuisse literas
tuas, quibus literis congruentes fuerunt aliæ postea multorum. Nam & Aquini, &

Fabrateriæ consilia sunt inita de me, quæ te video inaudisse. & quasi diuinarent, quàm his molestus essem futurus, nihil aliud egerunt, nisi me vt opprimerēt. Quod ego non suspicans, incautior fuissem, nisi à te admonitus essem. quamobrem iste tuus amicus apud me commēdatione non eget. Vtinam ea fortuna Reip. sit, vt ille me quàm gratissimum possit cognoscere. Sed hæc hactenus. Te ad cœnas itare desisse, moleste fero. magna enim te delectatione & voluptate priuasti. Deinde etiam vereor (licet enim verum dicere) ne, nescio quid illud quod solebas, dediscas, & obliuiscare cœnulas facere.
57 nam si tum, cùm habebas quos imitarere, non multum proficiebas, quid nũc te facturum putem? Spurina quidem, cùm ei rem demonstrassem, & vitam tuam superiorem exposuissem: magnum periculum summæ Reipub. demonstrabat, nisi ad superiorem consuetudinem tum, cùm Fauonius flaret, reuertisses. hoc tempore ferri posse, si fortè tu frigus ferre non posses. Sed mehercule mi Pæte, extra iocum moneo te, quod pertinere ad beatè viuendũ arbitror, vt cum viris bonis, iucundis, amãtibus tui viuas. Nihil est aptius vitæ, nihil ad beatè viuendum accommodatius. Nec id ad voluptatem refero, sed ad communitatem vitæ atque victus, remissionémque animorum, quæ maximè sermone efficitur familiari, qui est in conuiuiis dulcissimus: vt sapientius nostri, quàm Græci: illi συμπόσια aut σύνδειπνα, id est compotationes aut concœnationes: nos
58 conuiuia, quòd tum maximè simul viuitur. Vides vt te philosophando reuocare coner ad cœnas? Cura vt valeas. id foris cœnitando facillimè consequere. Sed caue, si me amas, existimes me, quòd iocosius scribam, abiecisse curam Reip. sic tibi mi Pæte persuade, me dies & noctes nihil aliud agere, nihil curare, nisi, vt mei ciues salui, liberíque sint. Nullum locum prætermitto monendi, agendi, prouidendi. Hoc denique animo sum, vt si in hac cura atque administratione vita mihi ponēda sit, præclarè actum mecum putem. Etiam atque etiam vale.

M. CICERO IMP. PAPIRIO PAETO S. D.

SVMMVM me ducem literæ tuæ reddidere. planè nesciebam te tam peritum esse rei militaris. Pyrrhi te libros, & Cineæ video lectitasse. Itaque obtēperare cogito præceptis tuis: hoc amplius, nauicularum habere aliquid in ora maritima. cõtra equitem
59 Parthum negant vllam armaturam meliorem inueniri posse. Sed quid ludimus? nescis quocum imperatore tibi negotium sit. Κύρου παιδείαν, quam contriueram legendo, totam in hoc imperio explicaui. Sed iocabimur aliàs coràm, &, vt spero, breui. nunc ades ad imperandum, vel ad parendum potius: sic enim antiqui loquebantur. Cum M. Fabio (quod scire te arbitror) summus mihi est vsus: valdéque eum diligo cùm propter summam probitatem eius, ac singularem modestiam, tum quòd in his cõtrouersiis, quas habeo cum tuis combibonibus Epicureis, optima opera eius vti soleo. Is cùm ad me Laodiceam venisset, mecúmque eum ego esse vellem, repētè percussus est atrocissimis literis: in quibus scriptum erat, fundum Herculanensem à Q. Fabio fratre pro-
60 scriptum esse, qui fundus cum eo cõmunis esset. Id M. Fabius pergrauiter tulit, existimauítque fratrem suum, hominem non sapientem, impulsu inimicorum suorum eò progressum esse. Nunc si me amas, mi Pæte, negotium totum suscipe, & molestia Fabium libera. Authoritate tua nobis opus est, & consilio, & etiam gratia. Noli pati litigare fratres, & iudiciis turpibus conflictari. Matonem & Pollionem inimicos habet Fabius. Quid multa? non mehercule tam perscribere possum, quàm mihi gratum feceris, si otiosum Fabium reddideris. id ille in te positum esse putat, mihíque persuadet. Vale.

M. CICERO PAPIRIO PAETO S. D.

ACCVBVERAM hora nona, cùm ad te harum exemplum in codicillis exaraui. Dices, Vbi? Apud Volumnium Eutrapelum: & quidem supra me Atticus, infra Verrius,
61 familiares tui. Miraris tam exhilaratam esse seueritatem nostram? Quid ergo faciam? te consulo, qui philosophum audis. Angar, excruciémne me? quid assequar? deinde

quem ad finem? Viuas, inquis, in literis. an quicquam me aliud agere cenſes? haud poſſem viuere, niſi in literis viuerem. ſed eſt earum etiam non ſatietas, ſed quidam modus. à quibus cùm diſceſſi, etſi minimum mihi eſt in cœna, quod tu vnum ζήτημα Dioni philoſopho poſuiſti: tamen quid potius faciam, prius quàm me dormitum conferam, non reperio. Audi reliqua. infra Eutrapellum Cyteris accubuit. In eo igitur, inquis, conuiuio Cicero ille, Quem aſpectabant, cuius ob os Graii ora obuertebant ſua? non mehercule ſuſpicatus ſum illam affore: ſed tamen ne Ariſtippus quidem ille Socraticus erubuit, cùm eſſet obiectum habere eum Laida: Habeo, inquit, Laida: non habeor à Laide. Græcè hoc melius: tu ſi voles, interpretabere. me verò nihil iſtorum ne iuuenem quidem mouit vnquam, nedum ſenem. Conuiuio delector: ibi loquor ali- 62
quid, quod in ſolum, vt dicitur: & gemitũ in riſus maximos transfero. An tu id melius, qui etiam philoſophum irriſeris? cùm ille, ſiquis quid quæreret, dixiſſet, cœnam te quærere à mane dixeris. Ille Baro te putabat quæſiturum, vnum cælum eſſet, an innumerabilia. Quid ad te? At hercule cœna nunquid ad te, ibi præſertim? Sic igitur viuitur: quotidie aliquid legitur aut ſcribitur: deinde, ne amicis nihil tribuamus, epulamur vnà non modò non contra legem, ſi vlla nunc lex eſt, ſed etiam intra legem, & quidem aliquanto. Quare nihil eſt quod aduentum noſtrum extimeſcas. non multi cibi hoſpitem accipies, ſed multi ioci. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD L. PLANCVM, ET ALIOS LIB. X.

M. T. CICERO L. PLANCO IMP. COS. DES. S. D.

ET ABFVI proficiſcens in Græciam: & poſteaquam de medio curſu 1
Reipub. ſum voce reuocatus, nunquam per M. Antonium quietus fui: cuius tãta eſt non inſolentia (nam id quidem vulgare vitium eſt) ſed immanitas, nõ modò vt vocem, ſed ne vultum quidem liberum poſſit ferre cuiuſquam. Itaque mihi maxima cura eſt, nõ de mea quidem vita, cui ſatiſfeci vel ætate, vel factis, vel (ſiquid etiam hoc ad rem pertinet) gloria: ſed me patria ſolicitat, in primíſque mi Plance expectatio Conſulatus tui: quæ ita lõga eſt, vt optandum ſit, vt poſſimus ad id tẽpus Reip. ſpiritũ ducere. Quæ poteſt enim ſpes eſſe in ea Rep. in qua hominis impotentiſſimi atque intemperantiſſimi armis oppreſſa ſunt omnia? & in qua nec Senatus, nec populus vim habet vllã? nec leges vllæ ſunt, nec iudicia, nec omnino ſimulachrum aliquod aut veſtigium ciuitatis? Sed quando acta omnia mitti ad te arbitrabar, nihil erat quod ſingulis de rebus ſcribe- 2
rem. Illud autem erat amoris mei, quem à tua pueritia ſuſceptum non ſeruaui ſolùm, ſed etiã auxi: monere te atque hortari, vt in Remp. omni cogitatione curáque incumberes. Quæ ſi ad tuum tempus perducitur, facilis gubernatio eſt: vt perducatur autem, magnæ tum diligentiæ eſt, tum etiam fortunæ. Sed & te aliquantò antè (vt ſpero) habebimus: & præterquam quòd Reip. conſulere debemus, tamen tuæ dignitati ita fauemus, vt omne noſtrum cõſilium, ſtudium, officium, operam, laborem, diligentiam ad amplitudinem tuam conferamus: ita facillimè & Reipub. quæ mihi chariſſima eſt, & amicitiæ noſtræ, quam ſanctiſſimè nobis colendam puto, me intelligo ſatiſfacturum.

Furnium noſtrum tanti à te fieri, quantùm ipſius humanitas & dignitas poſtulat, nec miror, & gaudeo: téque hoc exiſtimare volo, quicquid in eum iudicii officiíque cõtu- 3
leris, id ita me accipere, vt in me ipſum te putem contuliſſe. Vale.

M. CICERO L. PLANCO IMP. COS. DES. S. D.

MEVM ſtudium honori tuo pro neceſſitudine noſtra nõ defuiſſet, ſi aut tutò in Senatum, aut honeſtè venire potuiſſem. Sed nec ſine periculo quiſquam liberè de Rep.

ſentiẽs verſari poteſt in ſumma impunitate gladiorum : nec noſtræ dignitatis videtur eſſe,ibi ſententiam de Repub.dicere,vbi me & melius,& propius audiat armati, quàm Senatores. Quapropter in priuatis rebus nullum neque officium,neque ſtudium meũ deſiderabis : ne in publicis quidem, ſiquid erit in quo me intereſſe neceſſe ſit,vnquam deero,ne cum periculo quidem meo, dignitati tuæ. In iis autem rebus quæ nihilominus, vt ego abſim , confici poſſunt, peto à te vt me rationem habere velis & ſalutis & dignitatis meæ. Vale.

M. CICERO L. PLANCO IMP. COS. DES. S. D.

4 CVM ipſum Furnium per ſe vidi libentiſſimè,tum hoc libentius,quòd illum audiẽs
te videbar audire: nam & in re militari virtutem , & in adminiſtranda prouincia iuſti-
tiam,& in omni genere prudentiam mihi tuam expoſuit:& præterea mihi non ignotã
in conſuetudine & familiaritate ſuauitatem tuam adiũxit : præterea ſummam erga ſe
liberalitatem. quæ omnia mihi iucunda. hoc extremum etiam gratum fuit. Ego Plan-
ce neceſſitudinem conſtitutam habui cum domo veſtra antè aliquãto, quàm tu natus
es: amorem autem erga te ab ineunte pueritia tua , confirmata iam ætate familiarita-
tem,cùm ſtudio meo,tum iudicio tuo conſtitutam. His de cauſis mirabiliter faueo di-
gnitati tuæ: quam mihi tecum ſtatuo eſſe communem. Omnia ſumma conſecutus es
virtute duce,comite fortuna:eáque es adeptus adoleſcens,multis inuidẽtibus,quos in-
5 genio induſtriáque fregiſti. Nunc me amantiſſimum tui nemini cõcedentem,qui tibi
vetuſtate neceſſitudinis potior poſſit eſſe,ſi audies : omnem tibi reliquæ vitæ dignitatẽ
ex optimo Reip. ſtatu acquires. Scis profectò(nihil enim te fugere potuit)fuiſſe quod-
dam tẽpus,cùm homines exiſtimarent te nimis ſeruire temporibus. quod ego quoque
exiſtimarem,ſi te ea quæ patiebare,probaſſe etiam arbitrarer. Sed cùm intelligerẽ quid
ſentires: prudẽter te arbitrabar videre quid poſſes. nunc alia ratio eſt omnium rerum:
tuum iudicium eſt,ídque liberũ. Conſul es deſignatus,optima ætate, ſumma eloquen-
tia, maxima orbitate Reip. virorum talium. Incumbe per deos immortales in eam cu-
ram & cogitationem quæ tibi ſummam dignitatem & gloriam afferat . Vnus autem
eſt,hoc præſertim tempore,per tot annos Repub. deuexata, Reip. bene gerẽdæ curſus
ad gloriam. Hæc amore magis impulſus ſcribenda ad te putaui, quàm quòd arbitrarer
6 te monitis & præceptis meis egere:ſciebam enim ex iiſdem te hæc haurire fontibus,ex
quibus ipſe hauſeram. quare modum faciam. Hoc tantùm ſignificãdum putaui,vt po-
tius amorem tibi oſtenderem meum,quàm oſtentarem prudẽtiam. Interea quæ ad di-
gnitatem tuam pertinere arbitrabor,ſtudioſè diligentérque curabo. Vale.

PLANCVS CICERONI S. D.

GRATISSIMAE mihi tuæ literæ fuerunt, quas ex Furnii ſermone te ſcripſiſſe
animaduerti. Ego autem præteriti temporis excuſationem affero,quòd te profectum
audieram : nec multò antè rediiſſe ſciui,quàm ex epiſtola tua cognoui. nullum enim
in te officiũ,ne minimum quidẽ, ſine maxima culpa videor poſſe præterire . In quo
tuendo habeo cauſas plurimas vel paternæ neceſſitudinis,vel meæ à pueritia obſeruã-
7 tiæ,vel tui erga me mutui amoris . Quare mi Cicero, quod mea tuáq; patitur ætas,per-
ſuade tibi te vnum eſſe, in quo ego colendo patriam mihi conſtituerim ſanctitatem.
Omnia igitur tua conſilia mihi non magis prudentiæ plena,quæ ſumma eſt,videntur,
quàm fidelitatis,quam ego ex mea conſcientia metior. Quare ſi aut aliter ſentirem,cer
tè admonitio tua me reprimere: aut ſi dubitarẽ, hortatio impellere poſſet,vt id ſeque-
rer quod tu optimum putares. Nunc verò quid eſt,quod me in aliam partem trahere
poſſit?quæcunque in me bona ſunt,aut fortunæ beneficio tributa,aut meo labore par-
ta,etſi à te propter amorem charius ſunt æſtimata : tamen vel inimiciſſimi iudicio tãta
ſunt , vt præter bonam famam nihil deſiderare videantur . Quare hoc vnum tibi per-
ſuade,quãtum viribus eniti,cõſilio prouidere,authoritate mouere potuero,hoc omne
Reip. ſemper futurũ. Non eſt ignotus mihi ſenſus tuus:neque ſi facultas optabilis mihi

quidem tui præsentis esset, vnquã à tuis consiliis discreparem : nec nunc cõmittam, vt 8
vllum meũ factum reprehendere iure possis. Sum in expectatione omnium rerũ, quid
in Gallia citeriore, quid in Vrbe Ian. mense geratur, vt sciam. Interim maximam hîc so-
licitudinem curámque sustineo, ne inter aliena vitia hæ gentes nostra mala suã putent
occasionem. Quòd si perinde, vt ipse mereor, mihi successerit: certè & tibi, cui maximè
cupio, & omnibus viris bonis satisfaciam. Fac valeas, méque mutuo diligas.

CICERO PLANCO IMP. COS. DES. S. P. D.

BINAS à te accepi literas eodem exemplo : quod ipsum argumento mihi fuit dili-
gentiæ tuæ. intellexi enim te laborare, vt ad me tuæ expectatissimæ literæ perferrẽtur.
ex quibus cæpi fructum duplicẽ, mihíque in comparatione difficilem ad iudicãdum,
amorémne erga me tuum, an animum in Remp. pluris æstimandum putarem. Est o- 9
mnino patriæ charitas meo quidem iudicio maxima: sed amor voluntatísque coniun-
ctio plus certè habet suauitatis. Itaque cõmemoratio tua paternæ necessitudinis bene-
uolentiǽque eius, quã erga me à pueritia cõtulisses, cæterarúmque rerum quæ ad eã sen
tentiam pertinebant, incredibilẽ mihi lætitiam attulerat. Rursus declaratio animi tui,
quẽ haberes de Rep. quémque habiturus esses, mihi erat iucundissima: eóque maior e-
rat hæc lætitia, quòd ad illa superiora accedebat. Itaque te non hortor solùm mi Plãce,
sed planè etiã oro, quod feci iis literis, quibus tu humanissimè respondisti, vt tota men-
te, omníque animi impetu in Remp. incũbas. Nihil est quod tibi maiori fructui, glo-
riǽque esse possit: NEC quiquã ex omnibus rebus humanis est præclarius aut præstan-
tius, quàm de Rep. bene mereri. Adhuc enim patitur tua summa humanitas & sapien- 10
tia, me quod sentiam, liberè dicere: Fortuna suffragante videris res maximas consecu-
tus. quod quanquam sine virtute non potuisses, tamẽ ex maxima parte ea, quæ es ade-
ptus, fortunæ temporibúsque tribuuntur. His temporibus difficillimis, Reip. quicquid
subueneris, id erit totum & proprium tuum. Incredibile est omnium ciuium, latroni-
bus exceptis, odium in Antoniũ. Magna spes in te & in tuo exercitu, magna expecta-
tio: cuius per deos gratiæ gloriǽque caue tempus amittas. Sic moneo, vt filium: sic fa-
ueo, vt mihi: sic hortor, vt & pro patria & amicissimum. Vale.

CICERO PLANCO IMP. COS. DES. S. D.

QVAE locutus est Furnius noster de animo tuo in Remp. ea gratissima fuerunt Se-
natui, populóque Ro. probatissima. quæ autem recitatæ sunt literæ in Senatu, nequa-
quam consentire cum Furnii oratione visæ sunt. pacis enim author eras, cùm collega 11
tuus vir clarissimus à fœdissimis latronibus obsideretur. qui aut positis armis pacẽ pe-
tere debent: aut, si pugnantes eam postulant, victoria pax, non pactione, parienda est.
Sed de pace literæ vel Lepidi, vel tuæ quam in partem acceptæ sint, ex viro optimo fra
tre tuo, & C. Furnio poteris cognoscere. Me autem impulit tui charitas, vt quanquam
nec tibi ipsi consilium deesset, & fratris, Furniíque beneuolentia, fidelísque prudentia
tibi præstò esset futura, vellem tamen meæ quoque authoritatis pro plurimis nostris
necessitudinibus præceptum ad te aliquod peruenire. Crede igitur mihi Plance, om-
neis, quos adhuc gradus dignitatis consecutus sis (es autem adeptus amplissimos) eos
honorum vocabula habituros, nõ dignitatis insignia, nisi te cum libertate populi Ro.
& cum Senatus authoritate coniunxeris. Seiunge te quæso aliquando ab iis, cum qui- 12
bus te non tuum iudicium, sed temporum vincula coniunxerunt. Complures in per-
turbatione Reip. Consules dicti: quorum nemo Consularis habitus, nisi qui animo ex-
titit in Remp. consulari. Talem igitur te esse oportet, qui primùm te ab impiorum ci-
uium tui dissimillimorũ societate seiungas: deinde te Senatui, bonísque omnibus au-
thorem, principem, ducem præbeas: postremò vt pacem esse iudices non in armis po-
sitis, sed in abiecto armorum, & seruitutis metu. Hæc si & ages & senties, tum eris non
modò Consul & consularis, sed magnus etiam Consul & consularis. sin aliter: tum in
istis amplissimis nominibus honorum non modò dignitas nulla erit, sed erit summa

deformitas. Hæc impulſus beneuolentia ſcripſi paulò ſeuerius: quæ tu in experiendo
ea ratione,quæ te digna eſt,vera eſſe cognoſces. XIII. Cal.April.

PLANCVS IMP. COS. DES. CICERONI S. D.

13 PLVRA tibi de meis conſiliis ſcriberem, rationémque omnium rerum redderem
verboſius,quo magis iudicares omnia me Reip.præſtitiſſe,quæ & tua exhortatione ex-
cepi,& mea affirmatione tibi recepi(non minus enim à te probari,quàm diligi ſemper
volui: nec te magis in culpa defenſorem mihi paraui, quàm prædicatorẽ meritorum
meorum eſſe volui)ſed breuiorem me duæ res faciunt: vna, quòd publicis literis om-
nia ſum perſecutus:altera,quòd M. Variſidium,equitem Romanum familiarem meũ,
ad te ipſum tranſire iuſſi,ex quo omnia cognoſcere poſſes. Non mediuſfidius medio-
cri dolore afficiebar,cùm alii occupare poſſeſſionem laudis viderẽtur: ſed vſque mihi
temperaui, dum perducerem eò rem,vt dignum aliquid & Conſulatu meo, & veſtra
expectatione efficerem. quod ſpero, ſi me fortuna non fefellerit, me conſecutúrum:
14 vt maximo præſidio Reipub. nos fuiſſe & nunc ſentiant homines, & in poſterum me-
moria teneant. A te peto, vt dignitati meæ ſuffrageris: & quarum rerum ſpe ad lau-
dẽ me vocaſti, harum fructum reliquum facias alacriorem.non minus poſſe te,quàm
velle,exploratum mihi eſt. Fac valeas,méque mutuo diligas.

L. PLANCVS IMP. COS. DES. S. D. COSS. PRAE TT.
TRIBB. PL. S. P. PL. Q. R.

SICVI fortè videor diutius & hominum expectationem & ſpem Reipub. de mea
voluntate tenuiſſe ſuſpenſam,huic prius excuſandum me eſſe arbitror, quàm de inſe-
quenti officio quicquam vlli pollicendum. non enim præteritam culpam videri volo
redemiſſe,ſed optimæ mentis cogitata iampridem, maturo tempore enuntiare. Non
me præteribat, in tanta ſolicitudine hominum, & tam perturbato ſtatu ciuitatis fru-
15 ctuoſiſſimam eſſe profeſſionem bonæ voluntatis: magnóſque honores ex ea re cõplu-
reis conſecutos videbam. Sed cùm in eum caſum me fortuna demiſiſſet,vt aut celeri-
ter pollicendo magna in ſpe ad proficiendum impedimenta opponerem: aut ſi in eo
mihi temperauiſſem,maiores occaſiones ad opitulãdum haberem: expeditius iter cõ-
munis ſalutis, quàm meæ laudis eſſe volui. Nã quis in ea fortuna, quæ mea eſt, & ab ea
vita,quam in me cognitã hominibus arbitror,& cum ea ſpe, quam in manibus habeo,
aut ſordidum quicquam pati, aut perniciosum concupiſcere poteſt? Sed aliquantum
nobis temporis, & magni laboris, & multæ impenſæ opus fuit, vt quæ Reip.boníſque
omnibus polliceremur,exitu præſtaremus: neque ad auxilium patriæ nudi cum bona
voluntate,ſed cum facultatibus accederemus.Confirmandus erat exercitus nobis,ma
gnis ſæpe præmiis ſolicitatus,vt ab Repub.potius moderata,quàm ab vno infinita ſpe-
16 raret. Confirmandæ complures ciuitates, quæ ſuperiore anno largitionibus, conceſ-
ſionibúſque præmiorum erant obligatæ: vt & illa vana putarent, & eadem à meliori-
bus authoribus petenda exiſtimarent. Alliciendæ etiam volũtates reliquorum, qui fi-
nitimis prouinciis, exercitibúſque præfuerunt: vt potius cum pluribus ſocietatem de-
fendendæ libertatis iniremus, quàm cum paucioribus funeſtam orbi terrarum victo-
riam pararemus. Muniendi verò noſmetipſi fuimus, aucto exercitu, auxiliiſque mul-
tiplicatis: vt,cùm præferremus ſenſus apertè, tum etiam inuitis quibuſdam,ſciri quid
defenſuri eſſemus,non eſſet periculoſum.Itaque nunquam diffitebor, multa me,vt ad
effectum horum conſiliorum peruenirem,& ſimulaſſe inuitum,& diſſimulaſſe cũ do-
lore: quòd præmatura denuntiatio boni ciuis imparatĩ quàm periculoſa eſſet, ex caſu
17 collegæ videbam.Quo nomine etiam C.Furnio legato,viro forti atque ſtrenuo, plura
etiam verbo,quàm ſcriptura mandata dedimus: vt & tectius ad vos perferrẽtur, & nos
eſſemus tutiores: quibuſque rebus & communem ſalutem muniri,& nos armari con-
ueniret, præcepimus. Ex quo intelligi poteſt, curã Reip. ſummè defendendæ iampri-
dẽ apud nos excubare.Nunc cùm deûm benignitate ab omni re ſimus paratiores,non

ſolùm bene ſperare de nobis homines, ſed explorate iudicare volumus. Legiones habeo quinque ſub ſignis,& ſua fide,virtutéque Reipub. coniunctiſſimas, & noſtra liberalitate nobis obſequenteis: prouinciam omnium ciuitatum conſenſu paratiſſimam, & ſumma contentione ad officia certantem: equitatus, auxiliorúmque tantas copias, quantas hæ gentes ad defendendam ſuam ſalutem, libertatémque conficere poſſunt. Ipſe ita ſum animo paratus vel prouinciam tueri,vel ire quò Reſpub.vocet,vel tradere 18
exercitum,auxilia,prouinciámque:vt vel omnẽ impetum belli in me conuertere non recuſem, ſi modò meo caſu aut cõfirmare patriæ ſalutem, aut periculum morari poſſim.Hæc ſi iam expeditis omnibus rebus,trãquillóque ſtatu ciuitatis polliceor in dãno meæ laudis,Reip.commodo lætabor.ſin ad ſocietatem integerrimorum & maximorum periculorum accedam, cõſilia mea æquis iudicibus ab obtrectatione inuidorum defendenda commendo.Mihi quidem ipſi fructus meritorum meorum in Reip.incolumitate ſatis magnus eſt paratus. Eos verò, qui meam authoritatem, & multò magis veſtram fidem ſecuti, nec vlla ſpe decipi,nec vllo metu terreri potuerunt,vt commẽdatos vobis habeatis,petendum videtur. Vale.

PLANCVS IMP. COS. DES. CICERONI S. D.

NIHIL me tibi temerè ſcripſiſſe, aut te cæteris de me fruſtrà recepiſſe lætor. Certè 19
hoc maius habes teſtimonium amoris mei,quo maturius tibi, quàm cæteris, conſilia mea volui eſſe nota. In dies verò meritorum meorum fieri acceſſiones, peruidere te ſpero, cogniturum magis recipio. Quod ad me attinet mi Cicero (ita ab imminentibus malis Reſp. me adiuuante liberetur) ſic honores,præmiáque veſtra ſuſpicio, conferenda certè cum immortalitate, vt ſine his nihil de meo ſtudio, perſeuerãtiáque ſim remiſſurus. Niſi in multitudine optimorum ciuium impetus animi mei fuerit ſingularis, & opera præcipua, nihil ad meam dignitatẽ accedere volo ſuffragatione veſtra. Concupiſco autem nihil, contráque ipſe pugno. ſed & temporis, & rei te moderatorem facilè patior eſſe. NIHIL aut ſerò, aut exiguè à patria ciui tributum poteſt videri.

Exercitum ad VI.Calend.Maias Rhodanum traieci:magnis itineribus Viennam equites mille via breuiore præmiſi. Ipſe ſi à Lepido non impediar,celeritate ſatiſfaciam. 20
ſin autem in itinere meo ſe oppoſuerit,ad tempus conſilium capiam. Copias adduco & genere, & numero, & fidelitate firmiſſimas. Te, vt diligas me, ſi mutuo te facturum id ſcis,rogo. Vale.

CICERO PLANCO IMP. COS. DES. S. D.

ETSI ſatis ex Furnio noſtro cognoueram quæ tua voluntas,quod cõſilium de Rep. eſſet: tamen lectis tuis literis,liquidius de toto ſenſu tuo iudicaui.Quamobrem quanquam in vno prælio omnis fortuna Reip. diſceptat, (quod quidem, cùm hæc legeres, iam decretum arbitrabar ſore) tamen ipſa fama, quæ de tua voluntate percrebuit, magnam es laudem conſecutus. Itaque ſi Conſulem Romæ habuiſſemus,declaratum eſſet à Senatu cum tuis magnis honoribus, quàm gratus eſſet conatus & apparatus tuus. Cuius rei non modò non præteriit tempus,ſed ne maturum quidem etiamnum meo quidem iudicio fuit.IS ENIM denique honos mihi videri ſolet,qui non propter ſpem 21
futuri beneficii,ſed propter magna merita claris viris defertur & datur. Quare ſit modò aliqua Reſpub. in qua honos elucere poſſit, omnibus, mihi crede,ampliſſimis honoribus abundabis. IS AVTEM, qui verè appellari poteſt honos, non inuitamentum ad tempus, ſed perpetuæ virtutis eſt præmium. Quamobrem mi Plance incumbe toto pectore ad laudem:ſubueni patriæ: opitulare collegæ,omnium gentium conſenſum & incredibilem conſpirationem adiuua.Me tuorum conſiliorum adiutorem, dignitatis fautorem, omnibus in rebus tibi amiciſſimum,fideliſſimúmque cognoſces. ad eas enim cauſas, quibus inter nos amore ſumus, officiis, vetuſtate coniuncti, patriæ charitas acceſſit: eáque effecit vt tuam vitam anteferrem meæ. IIII.Calend. April. Vale.

PLANCVS CICERONI S. P. D.

12 IMMORTALEIS ago tibi gratias, agámque dum viuam: nam relaturum me affirmare non possum. tantis enim tuis officiis non videor mihi respondere posse, nisi fortè (vt tu grauissimè, disertissiméque scripsisti) ita sensurus es, vt me referre gratiam putes, cùm memoria tenebo. Si de filii tui dignitate esset actum, amabilius certè nihil facere potuisses. Primæ tuæ sententiæ infinitis cum muneribus, posteriores ad tempus, arbitriúmque amicorum meorum compositæ, oratio assidua & perpetua de me, iurgia cum obtrectatoribus propter me, notissima mihi sunt. Quare non mediocris adhibenda mihi est cura, vt Reipub. me ciuem dignum tuis laudibus præstem, in amicitia tua memorem atque gratum. Quod reliquum est, tuum munus tuere: & me, si quem esse voluisti, eum exitu, rebúsque cognoscis, defende ac suscipe. Cùm Rhodanum copias traiecissem, fratrémque cum tribus millibus equitũ præmisissem, ipse iter ad Mu-

13 tinam dirigerem: in itinere de prælio facto, Brutóque & Mutina obsidione liberatis audiui. Animaduerti nullum alium receptum Antonium, reliquiásque quæ cum eo essent, habere nisi in his partibus: duásque ei spes esse propositas, vnam Lepidi, ipsius alteram exercitus. Quòd quædam pars exercitus non minus furiosa est, quàm qui cum Antonio fuerunt, equitatum reuocaui. ipse in Allobrogibus constiti, vt perinde ad omnia paratus essem, ac res me moneret. Si nudus huc se Antonius confert, facilè mihi videor per me sustinere posse, rémque publicam ex vestra sententia administrare, quanuis ab exercitu Lepidi recipiatur. Si verò copiarum aliquid secum adducet, & si decima legio veterana quæ nostra opera reuocata cum reliquis est, ad eundem furorem redierit: tamen nequid detrimenti fiat, dabitur opera à me: ídque me præstiturum spero, dum istinc copiæ traiiciantur, coniunctǽque nobiscum facilius perditos oppri-

14 mant. Hoc tibi spondeo mi Cicero, neque animum, neque diligentiam mihi defuturam. Cupio mehercules nullam residuam solicitudinem esse: sed si fuerit, nec animo, nec beneuolentiæ, nec patientiæ cuiusquam pro vobis cedam. Do quidem ego operam, vt etiam Lepidum ad huius rei societatem incitem: omniáque ei obsequia polliceor, si modò Rempub. respicere volet. Vtor in hac re adiutoribus, interpretibúsque, fratre meo, & Laterense, & Furnio nostro. Non me impedient priuatæ offensiones, quo minus pro Reipub. salute etiam cum inimicissimo consentiam. quòd si nihil profecero, nihilominus maximo sum animo, & maiore fortasse cum mea gloria vobis satisfaciam. Fac valeas, méque mutuo diligas.

CICERO PLANCO IMP. COS. DES. S.

ETSI Reip. causa maximè gaudere debeo, tantum ei te præsidii, tantum opis attulisse extremis penè temporibus: tamen ita te victorem complectar Rep. recuperata, vt magnam partem mihi lætitiæ tua dignitas affert: quam & esse iam, & futuram amplissi-

15 mam intelligo. caue enim putes vllas literas vnquam gratiores, quàm tuas in Senatu esse recitatas. ídque contigit tum meritorum tuorum in Remp. eximia quadam magnitudine, tum verborum, sententiarúmque grauitate. quod mihi quidẽ minimè nouum, qui & te nossem, & tuarum literarum ad me missarum promissa meminissem, & haberem à Furnio nostro tua penitus consilia cognita. sed Senatui maiora visa sunt, quàm erant expectata: non quòd vnquam de tua voluntate dubitasset: sed nec quantum facere posses, nec quò progredi velles, exploratum satis habebat. Itaque cùm ad VII. Id. Apr. mane mihi tuas literas M. Varisidius reddidisset, eásque legissem, incredibili gaudio sum elatus. cúmque magna multitudo optimorum virorum, & ciuium me de domo deduceret, feci continuò omneis participes meæ voluptatis. Interim ad me venit Munatius noster, vt consueuerat: & ego ei literas tuas ostendi: nihil dum enim sciebat.

16 nam ad me primùm Varisidius, ídque sibi à te mandatum esse dicebat. Paulò pòst idem mihi Munatius eas literas legendas dedit, quas ipsi miseras, & eas quas publicè. Placuit nobis vt statim ad Cornutum Prætorem Vrb. literas deferremus, qui quòd Con-

sules aberant, consulare munus sustinebat more maiorum. Senatus est continuò
conuocatus, frequénsque cõuenit propter famam atque expectationem tuarum litera-
rum. Recitatis literis, oblata religio Cornuto est pullariorum admonitu, non satis dili-
genter cum auspiciis operam dedisse: ídque à nostro collegio cõprobatum est. Itaque
res dilata est in posterum. Eo autem die magna mihi fuit pro tua dignitate contentio
cum Seruilio: qui cùm gratia effecisset, vt sua sententia prima pronuntiaretur, frequens
eum Senatus reliquit, & in alia omnia discessit: meæque sententiæ, quæ secunda pronun-
tiata erat, cùm frequens assentiretur Senatus, rogatu Seruilii P. Titius intercessit. Res in 27
posterum dilata. venit paratus Seruilius, Ioui ipsi iniquus, cuius in tẽplo res agebatur.
Hunc quemadmodum fregerim, quantáque contentione Titium intercessorem abie-
cerim, ex aliorum te literis malo cognoscere: vnum hoc ex meis, Senatus grauior, con-
stantior, amicior tuis laudibus esse non potuit, quàm tum fuit. Nec verò tibi Senatus
amicior, quàm cuncta ciuitas. mirabiliter enim populus Rom. vniuersus, & omniũ ge-
nerum, ordinúmque consensus ad liberandam Remp. conspirauit. Perge igitur, vt agis,
noménque tuum cõmenda immortalitati: atque hæc omnia quæ habent speciem glo-
riæ, collecta inanissimis splẽdoris insignibus, contẽne: breuia, fugacia, caduca existima.
Verum DECVS in virtute positũ est, quæ maximè illustratur magnis in Remp. meritis.
Eam facultatẽ habes maximam. quam quãdo cõplexus es, & tenes: perfice vt ne minus 28
Resp. tibi, quàm tu Reip. debeas. me tuæ dignitatis non modò fautorẽ, sed etiam ampli-
ficatorem cognosces. id tum Reip. quæ mihi est mea vita charior, tum nostræ necessi-
tudini debere me iudico. Atque in his curis, quas cõtuli ad dignitatem tuam, cæpi ma-
gnam voluptatem, quòd bene cognitam mihi T. Munatii prudentiam & fidem, magis
etiam perspexi in eius incredibili erga te beneuolentia & diligentia. III. Id. Apr. Vale.

CICERO PLANCO IMP. COS. DES. S. P. D.

VT primùm potestas data est augendæ dignitatis tuæ, nihil prætermisi in te ornan-
do, quod positum esset aut in præmio virtutis, aut in honore verborum. Id ex ipso s.c.
poteris cognoscere: ita enim est perscriptum, vt à me de scripto dicta sentẽtia est: quam
Senatus frequens secutus est summo studio, magnóque consensu. Ego quanquam ex 29
tuis literis, quas mihi misisti, perspexeram te magis iudicio bonorum, quàm insignibus
gloriæ delectari: tamen considerandum nobis existimaui, etiam si tu nihil postulares,
quantum tibi à Rep. deberetur. Tu contexes extrema cum primis. qui enim M. Anto-
nium oppresserit, is bellum confecerit. Itaque Homerus non Aiacem, nec Achillem,
sed Vlyssem appellauit πτολίπορθον. Vale.

CICERO PLANCO IMP. COS. DES. S. D.

O GRATAM famam biduo ante victoriam, de subsidio tuo, de studio, de celeritate,
de cõpiis. Atqui, etiam hostibus fusis, spes omnis in te est. fugisse enim ex prædio Muti-
nensi dicuntur notissimi latronum duces. EST autem non minus gratum extrema de-
lere, quàm prima depellere. Equidem expectabam iam tuas literas, ídque cum multis: 30
sperabámque etiam Lepidum temporibus admonitum, tecum, & Reip. satis esse factu-
rum. In illam igitur curam incumbe mi Plance, vt nequa scintilla teterrimi belli relin-
quatur. Quod si erit factum: & Remp. diuino beneficio affeceris, & ipse æternam glo-
riam consequere. III. Id. Maii. Vale.

PLANCVS IMP. CICERONI S. D.

HIS literis scriptis, quæ postea accidissent, scire te, ad Remp. putaui pertinere. Sedu-
litas mea (vt spero) & mihi, & Reip. tulit fructum. nanque assiduis internuntiis cum Le-
pido egi, vt omissa omni contentione, reconciliatáque voluntate nostra, communi
consilio Reip. succurreret: se, liberos, Vrbem pluris quàm vnum perditũ abiectúmque
latronẽ putaret: obsequióque meo si ita faceret, ad omneis res abuteretur. Profeci itaque 31
per Laterensem internuntium: fidem mihi dedit se Antonium, si prohibere sua pro-
uincia non potuisset, bello persecuturũ: me vt venirem, copiásque coniungerẽ rogauit:

cóque magis,quòd & Antonius ab equitatu firmus esse dicebatur,& Lepidus ne medio-
crem quidem equitatū habebat. nam etiam ex paucitate eius, non multis antè diebus,
decem qui optimi fuerāt,ad me transierunt. Quibus rebus ego cognitis,cunctatus non
sum in cursu bonorū consiliorum:Lepidum adiuuādum putaui.Aduentus meus quid
profecturus esset,vidi: vel quòd equitatu meo persequi atque opprimere equitatū eius
possem: vel quòd exercitus Lepidi eam partem,quæ corrupta est, & ab Rep.alienata,&
corrigere, & coërcere præsentia mei exercitus possem. Itaque in Isara flumine maxi-
32 mo,quod in finibus est Allobrogum, ponte vno die facto, exercitum ad IIII.Id.Maii
traduxi. Cùm verò mihi nuntiatū esset,L. Antonium præmissum cum equitibus & co-
hortibus ad Forum Iulii venisse: fratrem cum equitū quatuor milibus,vt occurreret ei
misi ad prid.Id.Maii:ipse maximis itineribus cum quatuor legionibus expeditis,& reli-
quo equitatu subsequar. Si nos mediocris modò fortuna Reip.adiuuerit: & audaciæ
perditorū,& nostræ solicitudinis hìc finē reperiemus. Quòd si latro præcognito nostro
aduētu,rursus in Italiam se recipere cœperit,Bruti erit officiū occurrere ei: cui scio nec
consilium, nec animū defuturum. Ego tamen,si id acciderit, fratrem cū equitatu mit-
tam,qui sequatur, Italiámque à vastatione defendat. Fac valeas,méque mutuò diligas.

CICERO PLANCO S. D.

NIHIL post hominum memoriam gloriosius,nihil gratius, ne tempore quidem
ipso opportunius accidere vidi,quàm tuas Plance literas. redditæ sunt enim frequenti
33 Senatu Cornuto,cùm is frigidas sanè & incōstanteis recitasset literas Lepidi.Sub eas sta-
tim recitatæ sunt tuæ,non sine magnis quidē clamoribus. cùm rebus enim ipsis essent,
& studiis,beneficiísque in Remp.gratissimæ: tum erant grauissimis verbis & sententiis
plenæ. Flagitare Senatus institit Cornutum, vt referret statim de tuis literis:ille se con-
siderare ait velle. cùm ei magnum conuitium fieret cuncto à Senatu,quinque Tribuni
pleb.retulerunt.Seruilius rogatus,rem distulit. Ego eam sentētiam dixi,cui sunt assensi
ad vnum.ea quæ fuerit,ex S. C.cognosces. Tu,quanquam consilio non eges, vel abun-
das potius,tamen hoc animo esse debes, vt nihil huc reiicias,néue in rebus tam subitis,
támque angustis à Senatu consilium petendum putes: ipse tibi sis Senatus. quocunque
te ratio Reip.ducet,sequare.Cures vt antè factum aliquod à te egregiū audiamus,quàm
34 futurum putarimus. Illud tibi promitto,quicquid erit à te factum, id Senatū non mo-
dò vt fideliter,sed etiam vt sapienter factum comprobaturum. Vale.

PLANCVS IMP. CICERONI S. D.

ANTONIVS Idib.Maii ad Forum Iulii cum primis copiis venit. Ventidius bidui
spatio abest ab eo. Lepidus ad Forum Voconii castra habet:qui locus à Foro Iulii qua-
tuor & viginti millia passuum abest:ibíque me expectare constituit,quēadmodum ipse
mihi scripsit. Quòd si omnia mihi integra & ipse & fortuna seruauerit: recipio vobis
celeriter me negotium ex sententia confecturum. Fratrem meum assiduis laboribus,
concursationibúsque confectum grauiter se habuisse,antea tibi scripsi.Sed tamen cùm
primùm posse ingredi cœpit, non magis sibi,quàm Reip.cōualuisse se existimans,ad o-
35 mnia pericula princeps esse non recusabat.Sed ego eū non solùm hortatus sum,verùm
etiam coëgi istò proficisci:quòd illa valetudine magis conficere se,quàm me tueri pos-
set in castris:& quòd acerbissimo interitu Consulum Remp.nudatam,tali ciue Prætore
in vrbanis officiis indigere existimabam.Quod siquis vestrûm non probabit,mihi pru-
dentiam in consilio defuisse sciat, non illi erga patriam fidelitatem. Lepidus tandem
quod ego desiderabam fecit,vt Apellam ad me mitteret,quo obside fide illius, & socie-
tatis in Rep.administranda vterer.Studium in ea re suum mihi L.Gellius,de tribus fra-
tribus,Segauiano probauit:quo ego interprete nouissimè ad Lepidum sum vsus. Ami-
cum eum Reip.cognoscere videor:libentérque ei sum testimonio,& omnibus ero qui
bene merentur. Fac valeas, méque mutuo diligas, dignitatémque meam,si mereor,
tuearis,sicut adhuc singulari cum beneuolentia fecisti.

PLANCVS CICERONI S. D.

QVID in animo habuerim, cùm Læuus Neruáque diſceſſerunt à me, & ex literis, 36
quas eis dedi, & ex ipſis cognoſcere potuiſti, qui omnibus rebus, cõſiliiſque meis inter-
fuerunt. Accidit mihi, quod homini pudenti & cupido ſatiſfaciendi Reip. boníſque o-
mnibus accidere ſolet, vt conſilium ſequerer periculoſum magis, dum me probarem,
quàm tutum, quod habere poſſet obtrectationem. Itaque poſt diſceſſum legatorũ cum
binis cõtinuis literis & Lepidus me vt venirem, rogaret, & Laterenſis multò etiam ma-
gis prope implorans obteſtaretur, nullam rem aliam extimeſcens, quàm eandem quæ
mihi quoque facit timorem, varietatem atque infidelitatem exercitus eius: non dubi-
tandum putaui quin ſuccurrerem, méque communi periculo offerrem. ſciebam enim
(& cautius illud erat conſilium, expectare me ad Iſaram, dum Brutus traiiceret exerci-
tum, & cum collega conſentiente, ſicut milites faciunt, hoſtibus obuiam ire.) tamen ſi- 37
quid Lepidus bene ſentiens detrimenti cepiſſet, hoc omne aſſignatum iri aut pertina-
ciæ meæ, aut timori videbam, ſi aut hominem offenſum mihi, coniunctum cum Rep.
non ſubleuaſſem: aut ipſe à certamine belli tam neceſſarii me remouiſſem. Itaque po-
tius periclitari volui, ſi poſſem mea præſentia & Lepidum tueri, & exercitũ facere me-
liorem, quàm nimis cautus videri. Solicitiorem certè hominem non ſuis cõtractis he-
minem puto fuiſſe. nam quæ res nullam habebat dubitationem, ſi exercitus Lepidi ab-
ſit, ea nunc magnam affert ſolicitudinẽ, magnúmque habet caſum. mihi enim ſi con-
tigiſſet, vt prior occurrerem Antonio, non mehercule horam conſtitiſſet: tantum ego
& mihi confido, & ſic perculſas illius copias, Ventidiíque Mulionis caſtra deſpicio. Sed
non poſſum non exhorreſcere, ſiquid intra cutem ſubeſt vulneris: quod prius nocere
poteſt, quàm ſciri curaríque poſſit. Sed certè, niſi vno loco metaremur, magnum peri- 38
culum ipſe Lepidus, magnũ ea pars exercitus adiret, quæ bene de Rep. ſentit. magnam
etiam perditi hoſtes acceſſionẽ ſibi feciſſent, ſiquas copias à Lepido abſtraxiſſent. Quæ
ſi aduẽtus meus repreſſerit, agam gratias fortunæ, cõſtantiæque meæ, quæ me ad hanc
experientiam excitauit. Itaque ad XII. Cal. Iun. ab Iſara caſtra moui: pontem tamen,
quem in Iſara feceram, caſtellis duobus ad capita poſitis reliqui: præſidiáque ibi firma
poſui, vt veniẽti Bruto, exercituíque eius ſine mora tranſitus eſſet paratus. Ipſe, vt ſpero,
diebus octo, quibus has literas dabam, cum Lepidi copiis me coniungam. Vale.

CICERO PLANCO IMP. S. D.

QVANQVAM gratiarum actionem à te non deſiderabam, cùm te rè ipſa, atque ani-
mo ſcirẽ eſſe gratiſſimum: tamen (fatendũ eſt enim) fuit ea mihi periucunda. ſic enim 39
vidi, quaſi ea quæ oculis cernũtur, me à te amari. Dices, Quid antea? Semper equidẽ, ſed
nunquam illuſtrius. Literæ tuæ mirabiliter gratæ ſunt Senatui cùm rebus ipſis, quæ erãt
grauiſſimæ & maximæ, fortiſſimi animi, ſummíque conſilii: tum etiam grauitate ſen-
tentiarum atque verborum. Sed mi Plance incumbe vt belli extrema perficias. in hoc
erit ſumma & gratia & gloria. Cupio omnia Reip. cauſa: ſed mehercule in ea conſer-
uanda iam defatigatus, non multò plus faueo patriæ, quàm tuæ gloriæ: cuius maximam
facultatem tibi dii immortales, vt ſpero, dedere: quam complectere obſecro. qui enim
Antonium oppreſſerit, is hoc teterrimũ bellum, periculoſiſſimúmque confecerit. Vale.

CICERO PLANCO S. D.

ITA erant omnia, quæ iſtinc afferebantur, incerta, vt quid ad te ſcriberem, non oc- 40
curreret. modò enim quæ vellemus, de Lepido: modò contrà nuntiabantur. De te ta-
men conſtans fama, nec decipi poſſe, nec vinci. quorum alterius fortuna partem habet
quandam: alterum propriũ eſt prudẽtiæ tuæ. Sed accepi literas à collega tuo, datas Idib.
Maii: in quibus erat te ad ſe ſcripſiſſe, à Lepido non recipi Antoniũ. quod erit certius, ſi
tu ad nos idẽ ſcripſeris: ſed minus audes fortaſſe propter inanẽ lætitiam literarũ ſuperio
rum. Verùm vt errare mi Plãce potuiſti (quis enim id effugerit?) ſic decipi te nõ potuiſſe,
quis non videt? Nũc verò etiam erroris cauſa ſublata eſt: culpa enim illa, BIS ad eundẽ,

vulgari reprehẽſa prouerbio eſt. Sin, vt ſcripſiſti ad collegam, ita ſe res habet, omni cura liberati ſumus: nec tamen erimus prius, quàm ita eſſe tu nos feceris certiores. Mea qui-
41 dem, vt ad te ſæpius ſcripſi, hæc ſententia eſt, qui reliquias huius belli oppreſſerit, eum totius belli confectorem fore: quem te & opto eſſe, & confido futurum. Studia mea erga te, quibus certè nulla eſſe maiora potuerunt, tibi tam grata eſſe, quàm ego putaui fore, minimè miror, vehementérque lætor. quæ quidem tu, ſi rectè iſtic erit, maiora & grauiora cognoſces. IIII. Calend. Iun.

PLANCVS CICERONI S.

PVDERET me inconſtantiæ mearum literarum, ſi non hæc ex aliena leuitate penderent. Omnia feci, quare Lepido coniuncto ad Remp. defendendam, minore ſolicitudine veſtra perditis reſiſterem. omnia ei & petenti recepi, & vltrò pollicitus ſum: ſcripſíque tibi biduo antè, cõfidere me bono Lepido eſſe vſurum, communíque conſilio bellum adminiſtraturũ. Credidi chirographis eius, affirmationi præſentis Laterenſis, qui
42 tum apud me erat: recõciliarémque me Lepido, fidémque haberem, orabat. non licuit diutius bene de eo ſperare: illud certè caui, & caueo, ne mea credulitate Reip. ſumma fallatur. Cùm Iſaram flumen, vno die ponte confecto, exercitum traduxiſſem, pro magnitude rei celeritatem adhibens, quod petierat per literas ipſe, vt maturarem venire: præſto mihi fuit ſtator eius cum literis, quibus ne venirem, denuntiabat: ſe poſſe conficere per ſe negotiũ: interea ad Iſaram expectarem. Indicabo temerarium meum conſilium tibi: nihilo minus ire decreueram, exiſtimans eum ſocium gloriæ vitare. putabam poſſe me nec de laude ieiuni hominis delibare quicquam, & ſubeſſe tamen propinquis locis, vt, ſi durius aliquid eſſet, ſuccurrere celeriter poſſem. Ego non malus homo hoc ſuſpicabar. at Laterenſis vir ſanctiſſimus ſuo chirographo mittit mihi literas, meíſque, deſperãs de ſe, de exercitu, de Lepidi fide, queréńſque ſe deſtitutum: in quibus
43 apertè denuntiat, videam ne fallar: ſuam fidem ſolutam eſſe, Reip. ne deſim. Exemplar eius chirographi Titio dedi. ipſa chirographa omnia, & quibus credidi, & ea quibus fidem non habendam putaui, Læuo Ciſpio dabo perferenda, qui omnibus his interfuit rebus. Acceſſit eò, vt milites eius, cùm Lepidus concionaretur, improbi per ſe, corrupti etiam per eos qui præſunt, Canidios, Rufrenóſque, & cæteros, quos, cùm opus erit, ſcietis, conclamarint viri boni, pacem ſe velle, neque eſſe cum vllis pugnaturos, duobus iam Conſulibus ſingularibus occiſis, tot ciuibus pro patria amiſſis, hoſtibus denique omnibus iudicatis, boníſque publicatis. Neque hoc aut vindicarat Lepidus, aut ſanarat. huc me venire, & duobus exercitibus coniunctis obiicere exercitum fideliſſimum, maxima auxilia, principes Galliæ, prouinciam cunctam, ſummæ dementiæ & temeritatis eſſe vidi: mihíque, ſi ita oppreſſus eſſem, rémque pub. mecũ perdidiſſem, mortuo non
44 modò honorem, ſed miſericordiam quoque defuturam. Itaque rediturus ſum: nec tanta munera perditis hominibus dari poſſe ſinam. Exercitum locis vt habeam opportunis, prouinciam tuear, etiam ſi ille exercitus deſciuerit, omnia vt integra ſeruem, dabo operam, quoad exercitus huc ſummittatis, paríque felicitate Remp. hîc vindicetis. nec depugnare, ſi occaſio tulerit: nec obſideri, ſi neceſſe fuerit: nec mori, ſi caſus inciderit, pro vobis paratior fuerit quiſquam. Quare hortor te mi Cicero, exercitũ huc traiiciendum quamprimum cures, & matures prius, quàm hoſtes magis corroborentur, & noſtri perturbentur. in quo ſi celeritas erit adhibita, Reſp. in poſſeſſione victoriæ deletis ſceleratis permanebit. Fac valeas, méque diligas. Fratrem meum tibi, fortiſſimum ciuem, & ad omnia paratiſſimum, excuſem literis, qui ex labore in febriculam incidit aſ-
45 ſiduam & ſatis moleſtam? Cùm primùm poterit iſtuc recurrere, non dubitabit, ne quo loco Reip. deſit. Meam dignitatem commendatam habeas rogo. concupiſcere me nihil oportet: habeo te & amantiſſimum mei, &, quod optaui, ſummæ authoritatis. Tu videris quantum, & quando tuum munus apud me velis eſſe. Tantùm te rogo, in Hircii locum me ſubdas, & ad tuum amorem & ad meam obſeruantiam.

CICERO PLANCO S.

IN TE, & in collega omnis ſpes eſt, diis approbantibus. concordia veſtra, quæ Sena-
tui declarata literis veſtris eſt, mirificè & Senatus, & cũcta ciuitas delectata eſt. Quòd ad
me ſcripſeras de re agraria: ſi conſultus Senatus eſſet, vt quiſque de te honorificentiſſi-
mam ſententiam dixiſſet, eam ſecutus eſſem, qui certè ego fuiſſem: ſed propter tardita-
tem ſententiarum, morámque rerum, cùm ea, quæ conſulebantur, ad exitum non per- 46
uenirent, cõmodiſſimum mihi, Plancóque fratri viſum eſt, vti eo, quod ne noſtro ar-
bitratu componeretur, quis fuerit impedimento, arbitror te ex Planci literis cognouiſ-
ſe. Sed ſiue in s. c. ſiue in cæteris rebus deſideras aliquid: ſic tibi perſuade, tantam eſſe
apud omneis bonos tui charitatem, vt nullum genus ampliſſimæ dignitatis excogitari
poſſit, quod tibi non paratum ſit. Literas tuas vehementer expecto, & quidem taleis,
qualeis maximè opto. Vale.

PLANCVS CICERONI S.

NVNQVAM mehercule mi Cicero me pœnitebit maxima pericula pro patria ſub-
ire, dum, ſi quid acciderit, mihi à reprehenſione temeritatis abſim. Confiterer impru-
dentia me lapſum, ſi vnquã Lepido ex animo credidiſſem. CREDVLITAS enim er-
ror eſt magis quàm culpa: & quidẽ in optimi cuiuſque mentẽ facillimè irrepit. ſed ego 47
non hoc vitio penè ſum deceptus: Lepidum enim pulchrè noram. Quid ergo eſt? pu-
dor me, qui in bello maximè eſt periculoſus, hunc caſum coegit ſubire. nam niſi vno
loco eſſemus, verebar ne cui obtrectatorum viderer & nimium pertinaciter Lepido of-
fenſus, & mea patientia etiam alere bellum. Itaque copias propè in aſpectum Lepidi,
Antoniíque adduxi, quadragintáque milliũ paſſuum ſpatio relicto conſedi, eo conſilio,
vt vel celeriter accedere, vel ſalutariter recipere me poſſem. Adiunxi hæc in loco eli-
gendo, flumen oppoſitum, vt haberem in quo mora tranſitus eſſet: Vocontii ſub manu
vt eſſent, per quorum loca mihi fideliter pateret iter. Lepidus deſperato aduentu meo,
quem non mediocriter captabat, ſe cum Antonio coniunxit ad IIII. Cal. Iun. eodém-
que die ad me caſtra mouerunt. viginti millia paſſuum cùm abeſſent, res mihi nuntiata
eſt. Dedi operam deûm benignitate, vt & celeriter me reciperem, & hic diſceſſus nihil 48
fugæ ſimile haberet: non miles vllus, non eques, non quicquam impedimentorũ amit-
teretur, aut ab illis furẽtibus latronibus interciperetur. Itaque prid. Non Iun. omnes co-
pias Iſaram traieci, pontéſque, quos feceram, interrupi, vt & ſpatium ad ſe colligendum
homines haberẽt, & ego me interea cum collega coniungerem: quem triduo, cùm has
dabam literas, expectabam. Laterẽſis noſtri & fidem & animum ſingularem in Remp.
ſemper fatebor: ſed certè nimia eius indulgẽtia in Lepidũ, ad hæc pericula perſpiciunda
fecit eum minus ſagacem. Qui quidẽ cùm in fraudẽ ſe deductum videret, manus, quas
iuſtius in Lepidi perniciem armaſſet, ſibi afferre conatus eſt. in quo caſu tamen inter-
pellatus, adhuc viuit, & dicitur victurus. ſed tamen de hoc mihi parum certum eſt. Ego
magno cum dolore paricidarum elapſus ſum bis: veniebant enim eodem furore in 49
me, quo in patriam, incitati. iracundias autem harum rerum recentes habebant, quòd
Lepidum caſtigare non deſtiteram, vt extingueret bellũ: quòd colloquia facta impro-
babam: quòd legatos fide Lepidi dimiſſos, ad me in conſpectũ venire vetueram: quòd
C. Catinium Veſtinum Trib. mil. miſſum ab Antonio ad eum cũ literis, interceperam.
in quo hanc capio voluptatẽ, quòd certè quo magis me petiuerunt, tanto maiorem his
fruſtratio dolorem attulit. Tu mi Cicero, quod adhuc feciſti, idem præſta, vt vigilan-
ter, neruoſéque nos, qui ſtamus in acie, ſubornes. Veniat Cæſar cũ copiis, quas habet fir-
miſſimas: aut, ſi ipſum aliqua res impedit, exercitus eius mittatur: cuius ipſius magnum
periculum agitur. quicquid aliquãdo futurum fuit in caſtris perditorũ contra patriam,
hoc omne iam cõuenit. Pro vrbis verò ſalute cur non omnibus facultatibus, quas habe- 50
mus, vtamur? quòd ſi vos iſtic non defueritis, profectò, quod ad me attinet, omnibus re-
bus abundè Reip. ſatiſfaciam. Te quidẽ mi Cicero in dies mehercule habeo chariorẽ:

ſolicitudineſque meas quotidie magis tua merita exacuunt, nequid aut ex amore, aut ex iudicio tuo perdam. Opto vt mihi liceat iam præſenti pietate meorũ officiorum tua beneficia tibi facere iucundiora. Vale. v i i i. Id. Iun. Ciuarone, ex finibus Allobrogum.

PLANCVS IMP. COS. DES. CICERONI S. D.

FACERE non poſſum, quin in ſingulas res, meritáque tua tibi gratias agam: ſed mehercule facio cum pudore. neque enim tanta neceſſitudo, quãtam tu mihi tecum eſſe voluiſti, deſiderare videtur gratiarum actionem: neque ego lubenter pro maximis tuis
51 beneficiis tam vili munere defungor orationis: & malo præſens obſeruãtia, indulgẽtia, aſſiduitate memorẽ me tibi probare. Quòd ſi mihi vita contigerit, omneis gratas amicitias, atque etiam pias propinquitates in tui obſeruãtia, indulgẽtia, aſſiduitate vincam. amor enim tuus, ac iudicium de me vtrum mihi plus dignitatis in perpetuum, an voluptatis quotidie ſit allaturus, non facilè dixerim. De militũ cõmodis fuit tibi curæ: quos ego non potentiæ meæ cauſa (nihil enim me non ſalutariter cogitare ſcio) ornari volui à Senatu: ſed primùm quòd ita meritos iudicabam: deinde quòd ad omneis caſus coniunctiores Reip. eſſe volebam: nouiſſimè, vt ab omni omniũ ſolicitatione auerſos eos taleis vobis præſtare poſſem, quales adhuc fuerunt. Nos adhuc hîc omnia integra ſuſtinuimus. quod cõſilium noſtrum, etſi, quanta ſit auiditas hominum (non ſine cauſa) ta-
52 lis victoriæ ſcio: tamen vobis probari ſpero: non enim ſiquid in his exercitibus ſit offenſum, magna ſubſidia Reſp. habet expedita, quibus ſubito impetui ac latrocinio paricidarum reſiſtat. Copias verò noſtras notas tibi eſſe arbitror. in caſtris meis legiones ſunt veteranæ tres, tironum vel luculentiſſima ex omnibus vna. in caſtris Bruti vna veterana legio, altera bima, octo tironum. Ita vniuerſus exercitus numero ampliſſimus eſt, firmitate exiguus. Quantum autem in acie tironi ſit committendum, nimium ſæpe expertum habemus. Ad hoc robur noſtrorũ exercituum ſiue Africanus exercitus, qui eſt veteranus, ſiue Cæſaris acceſſiſſet, æquo animo ſummam Remp. in diſcrimen deduceremus. Aliquanto autem propius eſſe, quod ad Cæſarem attinet, videbamus, nihil deſtiti eum literis hortari: neque ille intermiſit affirmare, ſe ſine mora venire: cùm interim aduerſum illum ab hac cogitatione, ad alia cõſilia video ſe cõtuliſſe. Ego tamen ad eum
53 Furnium noſtrum cum mãdatis, literíſque miſi, ſiquid fortè proficere poſſet. Scis tu mi Cicero, quòd ad Cæſaris amorem attinet, ſocietatẽ mihi eſſe tecum: vel, quòd in familiaritate Cæſaris, viuo illo, iam tueri eũ, & diligere mihi fuit neceſſe: vel quòd ipſe, quoad ego noſſe potui, moderatiſſimi atque humaniſſimi fuit ſenſus: vel quòd ex tam inſigni amicitia mea atque Cæſaris, hunc filii loco & illius, & veſtro iudicio ſubſtitutũ, non perinde habere mihi turpe videtur. Sed quicquid tibi ſcribo, dolenter mehercule magis, quàm inimicè facio. Quòd viuit Antonius hodie, quòd Lepidus vnà eſt, quòd exercitus habent non contẽnendos, quòd ſperãt, quòd audent: id omne Cæſari acceptum referre poſſunt. Neque ego ſuperiora repetam: ſed ex eo tẽpore, quo ipſe mihi profeſſus eſt ſe venire, ſi venire voluiſſet, aut oppreſſum iam bellũ eſſet, aut in auerſiſſimam illis Hiſpaniam cum detrimento eorũ maximo detruſum. Quæ mens eum, aut quorũ conſilia
54 à tanta gloria, ſibi verò etiam neceſſaria ac ſalutari auocarint, & ad cogitationẽ conſulatus bimeſtris ſummo cum terrore hominũ, & inſulſa cũ efflagitatione tranſtulerint, exputare non poſſum. Multùm in hac re mihi vidẽtur neceſſarii eius & Reip. & ipſius cauſa proficere poſſe: plurimùm, vt puto, tu quoque, cuius ille tanta merita habet, quãta nemo præter me. nunquam enim obliuiſcar, maxima ac plurima me tibi debere. De his rebus vt exigeret cum eo, Furnio mãdaui. Quòd ſi quantam debeo, habuero apud eum authoritatem, plurimùm ipſum iuuero. Nos interea duriori cõditione bellum ſuſtinemus, quòd neque expeditiſſimam dimicationẽ putamus, neque tamen refugiẽdo commiſſuri ſumus, vt maius detrimẽtum Reſp. accipere poſſit. quòd ſi aut Cæſar ſe reſpexerit, aut Africanæ legiones celeriter venerint: ſecuros vos ab hac parte reddemus. Tu, vt inſtituiſti, me diligas rogo, propriéq; tuũ eſſe tibi perſuadeas. v. Caléd. Sext. ex caſtris.

M. T. CICERO C. FVRNIO S. P. D.

SI INTEREST, id quod homines arbitrantur, Reip. te, vt instituisti atque fecisti, 55
nauare operam, rebúsque maximis, quæ ad extinguendas reliquias belli pertinent, in-
teresse: nihil videris melius, neque laudabilius, neque honestius facere posse: istámque
operam tuam, nauitatem, animum in Remp. celeritati Præturæ anteponẽdam censeo.
Nolo enim te ignorare, quantam laudẽ consecutus sis: mihi crede, proximam Planco,
ídque ipsius Planci testimonio, prætereáque fama, scientiáque omnium. Quamobrem
siquid operis tibi etiam nunc restat, id maximopere censeo persequendum. quid enim
honestius? aut quid honesto anteponẽdum? si autem satisfactum Reip. putas: celeriter
ad comitia, quãdo maturè futura sunt, veniẽdum censeo: dummodo nequid hæc am-
bitio, ista festinatio imminuat eius gloriæ, quam cõsecuti sumus. Multi clarissimi viri, cùm
Reip. darent operam, annum petitionis suæ non obierunt. quod eò facilius nobis est,
quòd non est annus hic tibi destinatus: vt, si AEdilis fuisses, post biennium tuus annus 56
esset. Nunc nihil prætermittere videbere vsitati, & quasi legitimi tẽporis ad petendum.
Video autem Planco COS. etsi etiam sine eo rationes expeditas haberes, tamen splen-
didiorem petitionem tuam fore, si modò ista ex sentẽtia cõfecta essent. Omnino plura
me scribere, cùm tuum tantum consiliũ iudiciúmque sit, non ita necesse arbitrabar: sed
tamen sententiam meam tibi ignotam esse nolebam. Cuius est hæc summa, vt omnia
te metiri dignitate malim, quàm ambitione: maiorémque fructũ ponere in perpetui-
tate laudis, quàm in celeritate Præturæ. Hæc eadem locutus sum domi meæ, adhibito
Quinto fratre meo, & Cæcinna, & Caluisio, studiosissimis tui, cùm Dardanus libertus
tuus interesset. omnibus probari videbatur oratio mea: sed tu optimè iudicabis. Vale.

M. T. CICERO C. FVRNIO S. P. D.

LECTIS tuis literis, quibus declarabas aut omittendos Narbonenseis, aut cum peri- 57
culo dimicandũ, illud magis timui, quod vitatum non molestè fero. Quod de Plãci &
Bruti concordia scribis, in eo vel maximam spem pono victoriæ. De Gallorum studio
nos aliquando cognoscemus, vt scribis, cuius id opera maximè excitatũ sit: sed iam, mi-
hi crede, cognouimus. Itaque iucundissimis tuis literis stomachatus sum in extremo.
scribis enim, si in Sextilem comitia, citò te: si iam confecta, citius, ne diutius cum peri-
culo fatuus sis. O mi Furni, quàm tu causam tuam non nosti, qui alienas tam facilè di-
scas. Tu nunc cãdidatum te putas, & id cogitas, vt aut ad comitia curras: aut, si iam con-
fecta, domi tuæ sis: scilicet ne cum maximo periculo, vt scribis, stultissimus sis. Non ar-
bitror te ita sentire: omneis enim tuos ad laudem impetus noui. Quòd si, vt scribis, ita
sentis: non magis te, quàm de te iudicium reprehendo meum. Te adipiscẽdi magistra- 58
tus leuissimi & diuulgatissimi, si ita adipiscare, vt plerique, præpropera festinatio abdu-
cet à tantis laudibus, quibus te omnes in cælum iure & verè ferunt? Scilicet id agitur,
vtrum hac petitione, an proxima Prætor fias, non vt ita de Rep. mereare, omni honore
vt dignissimus iudicere. Vtrum nescis quàm altè ascenderis, an pro nihilo id putas? si
nescis, tibi ignosco: nos in culpa sumus. sin intelligis, vlla tibi est Prætura vel officio,
quod pauci, vel gloria, quam omnes sequuntur, dulcior? Hac de re & ego, & Caluisius,
homo magni iudicii, tuíque amãtissimus, te accusamus quotidie: comitia tamen, quan-
do ex his pendes, quantum facere possumus, quod multis de causis Reip. arbitramur
conducere, in Ian. mensem protrudimus. Vince igitur, & vale.

M. T. CICERO M. LEPIDO S. P. D.

QVÒD mihi pro mea summa erga te beneuolentia magnæ curæ est, vt quamamplis- 58
sima dignitate sis, molestè tuli te Senatui gratias non egisse, cùm esses ab eo ordine or-
natus summis honoribus. Pacis inter ciueis cõciliandæ te cupidum esse lætor. pacem
eam si à seruitute seiungis, cõsules & Reip. & dignitati tuæ. sin ista pax perditum homi-
nem in possessionem impotentissimi dominatus restitutura est: hoc animo scito esse
omneis sanos, vt mortem seruituti anteponant. Itaque sapientius meo quidem iudicio

facies, si te in istam pacificationem non interpones, quæ neque Senatui, neque populo, neque cuiquam bono probatur. Sed hæc audies ex aliis, aut certior fies literis. Tu pro tua prudentia, quid optimum factu sit, videbis.

M. T. CICERO C. TREBONIO S. D.

QVAM vellem ad illas pulcherrimas epulas me Idib. Mart. inuitasses! reliquiarum
60 nihil haberemus. At nunc cum his tantum negotii est, vt vestrum illud diuinum in Remp. beneficium nonnullam habeat querelam. Quòd verò à te viro optimo seductus est, tuóque beneficio adhuc viuit hæc pestis: interdum quod mihi vix fas est, tibi subirascor: mihi enim negotii plus reliquisti vni, quàm præter me omnibus. Vt enim primùm post Antonii fœdissimum discessum Senatus haberi liberè potuit, ad illum animum meum reuerti pristinum, quem tu cum ciue acerrimo patre tuo in ore & amore semper habuisti. nam cùm Senatum ad XIII. Cal. Ian. Tribuni pleb. vocauissent, déque alia re referrent, totam Rempub. sum complexus, egíque acerrimè, Senatúmque iam languentem & defessum, ad pristinam virtutem, consuetudinémque reuocaui, magis animi, quàm ingenii viribus. Hic dies, meáque contentio atque actio spem primùm populo R. attulit libertatis recuperandæ. Nec verò ipse postea tempus
61 vllum intermisi de Rep. non cogitandi solùm, sed etiam agendi. quòd nisi res vrbanas, actáque omnia ad te perferri arbitrarer, ipse perscriberem: quanquam eram maximis occupationibus impeditus. Sed illa cognosces ex aliis: à me pauca, & ea summatim. Habemus fortem Senatum, consulareis partim timidos, partim malè sentientes. Magnum damnum factum est in Seruio. L. Cæsar optimè sentit: sed quòd auunculus est, non acerrimas dicit sententias. Consules egregii, præclarus D. Brutus, egregius puer Cæsar: de quo spero equidem reliqua. hoc verò certum habeto, nisi ille veteranos celeriter conscripsisset, legionésque duæ de exercitu Antonii ad eius se authoritatem contulissent, atque is oppositus esset terror Antonio, nihil Antonium sceleris, nihil crudelitatis præteriturum fuisse. Hæc tibi etsi audita esse arbitrabar, volui tamen notiora esse. plura scribam, si plus otii habuero. Vale.

M. CICERO AMPIO S. D.

62 DE MEO studio erga salutem & incolumitatẽ tuam credo te cognoscere ex literis tuorum: quibus me cumulatissimè satisfecisse certò scio. Nec iis concedo, quanquã sunt singulari in te beneuolentia, vt te saluum malint, quàm ego. Illi mihi necesse est concedant, vt tibi plus, quàm ipsi, hoc tempore prodesse possim. quod quidem nec destiti facere, nec desistam, & iam in maxima re feci, & fundamenta ieci salutis tuæ. Tu fac bono animo, magnóque sis, méque tibi nulla re defuturum esse confidas. Prid. Non. Quint. Vale.

SER. GALBA M. CICERONI S.

DECIMOSEPTIMO Cal. Maii, quo die Pansa in castris Hircii erat futurus, cum quo ego eram (nam ei obuiam processeram millia passuum centum, quo maturius veniret) Antonius legiones eduxit duas, secundam & quintam trigesimam: & cohorteis
63 prætorias duas, vnam suam, alteram Syllani, & euocatorum partem. Ita obuiam venit nobis, quòd nos quatuor legiones tironum habere solùm arbitrabatur. Sed noctu, quo tutius venire in castra possemus, legionem Martiam, cui ego præesse solebam, & duas cohorteis prætorias miserat Hircius nobis. Cùm equites Antonii apparuissent, contineri neque legio Martia, neque cohortes prætoriæ potuerunt: quas sequi cœpimus coacti, quando eas retinere non poteramus. Antonius ad Forum Gallorum suas copias cõtinebat: neque sciri volebat se legiones habere: tantùm equitatum & leuem armaturam ostendebat. Posteaquam vidit se inuito legionem ire Pansa, sequi se duas legiones iussit tironum. posteaquam angustias paludis & syluarum trãsiuimus, acies est instructa à nobis duodecim cohortium. Nondum venerant legiones duæ, cùm repentè Antonius in aciem suas copias de vico produxit, & sine mora concurrit. Primò ita pugna-

tum est, vt acrius non posset ex vtraque parte pugnari. sed dexterius cornu, in quo ego 64
eram cum Martiæ legionis cohortibus octo, impetu primo fugauerat legionem tricesimam quintam Antonii, vt amplius passus quingentos vltra aciem, quo loco steterat, processerit. Itaque cùm equites nostrum cornu circuire vellent, recipere me cœpi, & leuem armaturam opponere Maurorum equitibus, ne auersos nostros aggrederentur. Interim video me esse inter Antonianos, Antoniúmque post me esse aliquanto. repentè equum immisi ad eam legionem tironum, quæ veniebat ex castris, scuto reiecto. Antoniani me insequi: nostri pila coniicere velle. Ita nescio quo fato sum seruatus, quòd citò sum à nostris cognitus. In ipsa AEmilia, vbi cohors Cæsaris prætoria erat, diu pugnatum est. cornu sinisterius, quod erat infirmius, vbi Martiæ legionis duæ cohortes erant, & cohors prætoria, pedem referre cœperunt, quòd ab equitatu circuibantur, quo vel plurimùm valet Antonius. Cùm omnes se recepissent nostri ordines, recipere me 65
nouissimus cœpi ad castra. Antonius tanquã victor castra putauit se posse capere. quò cũ venit, complureis ibi amisit, nec egit quicquam. Audita re Hircius cum cohortibus viginti veteranis redeunti Antonio in sua castra occurrit, copiásque omneis eius deleuit, fugauítque eodem loco, vbi erat pugnatum ad Forum Gallorum. Antonius cum equitibus hora noctis quarta se in castra sua ad Mutinam recepit. Hircius in ea castra rediit, vnde Pansa exierat, vbi duas legiones reliquerat, quæ ab Antonio erant oppugnatæ. Sic partem maiorem suarum copiarum Antonius amisit veteranarum: nec id tamen sine aliqua iactura cohortium prætorianarũ nostrarum, & legionis Martiæ fieri potuit. Aquilæ duæ, signa sexaginta sunt relata Antonii. Res bene gesta est. ad XII. Cal. Maii, ex castris. Vale.

C. ASINIVS POLLIO M. T. C. S. P. D.

MIMIMÈ mirum debet tibi videri, nihil me scripsisse de Rep. posteaquam itum 66
est ad arma. Nam saltus Castulonensis, qui semper tenuit nostros tabellarios, etsi nunc frequentioribus latrociniis infestior factus est, tamen nequaquam tanta in mora est, quanta qui locis omnibus dispositi ab vtraque parte scrutantur tabellarios, & retinent. Itaque nisi naue perlatæ literæ essent, omnino nescirem quid istic fieret. Nunc verò nactus occasionem, posteaquam nauigari cœptum est, cupidissimè, & quàm creberrimè potero, scribam ad te. Ne mouear eius sermonibus, quem tametsi nemo est qui videre velit, tamen nequaquam perinde ac dignus est, oderunt homines: periculum non est. adeò est enim inuisus mihi, vt nihil non acerbum putem, quod commune cum illo sit. Natura autem mea, & studia trahũt me ad pacis & libertatis cupiditatem. Itaque illud initium ciuilis belli sæpe defleui. Cùm verò non liceret mihi nullius partis esse, quia v- 67
trobique magnos inimicos habebam: ea castra fugi, in quibus planè tutum me ab insidiis inimici sciebam non futurum. compulsus eò, quò minimè volebam: ne in extremis essem, planè pericula non dubitanter adii. Cæsarem verò, quòd me in tanta fortuna modò cognitum vetustissimorum familiarium loco habuit, dilexi summa cum pietate & fide. quæ mea sententia gerere mihi licuit, ita feci, vt optimus quisque maximè probarit: quod iussus sum eo tempore, id ita feci, vt appareret, inuito imperatum esse. Cuius facti iniustissima inuidia erudire me potuit, quàm iucunda libertas, & quàm misera sub dominatione vita esset. ita, si id agitur, vt rursus in potestate omnia vnius sint: quicunque is est, ei me profiteor inimicum: nec periculum est vllum, quod pro libertate aut refugiam aut deprecer. Sed Consules neque S. C. neque literis suis præceperant mihi quid facerem. vnas enim post Id. Mart. demum à Pansa literas accepi, in 68
quibus hortatur me vt Senatui scribam, me, & exercitum in potestate eius futurum. quod cùm Lepidus concionaretur, atque omnibus scriberet, se consentire cum Antonio, maximè contrarium fuit. nam quibus commeatibus inuito illo per illius prouinciam legiones ducerem? aut, si cætera transissem, num etiam Alpeis poteram transuolare, quæ præsidio illius tenerentur? adde huc, quòd perferri literæ nulla conditione potuerunt: sexcentis enim locis excutiuntur, deinde etiam retinẽtur à Lepido tabellarii.

Illud me Cordubæ pro concione dixiſſe nemo vocabit in dubiũ,prouinciam me nulli, niſi qui à Senatu miſſus veniſſet,traditurum. nam de legione trigeſima tradẽda quantas habuerim contentiones, quid ego ſcribam ? qua tradita, quanto pro Rep.infirmior futurus fuerim,quis ignorat?hac enim legione noli acrius aut pugnacius quicquam pu-
69 tare eſſe.Quare me eũ exiſtima eſſe,qui primùm pacis cupidiſſimus ſim(omneis enim ciueis planè ſtudeo eſſe ſaluos) deinde qui & me & Remp. vindicare in libertatem paratus ſim. Quòd familiarem meum in tuorum numero habes,opinione tua mihi gratius eſt. inuideo illi tamen,quòd ambulat & iocatur tecum. quæres,quanti æſtimem. ſi vnquam licuerit viuere in otio, experieris: nullum enim veſtigium abs te diſceſſurus ſum. Illud vehementer admiror,non ſcripſiſſe te mihi,manẽdo in prouinciáne,an ducendo exercitum in Italiam, Reip.magis ſatiſfacere poſſim. Ego quidem,etſi mihi tutius,ac minus laborioſum eſt manere : tamen quia video tali tempore multò magis legionibus opus eſſe, quàm prouinciis,quæ præſertim recuperari nullo negotio poſſunt, conſtitui,vt nunc eſt,cum exercitu proficiſci. deinde ex literis,quas Panſæ miſi,cognoſces omnia. nam earum tibi exemplar miſi. XVII. Calend.Apr.Cordubæ.

C. ASINIVS POLLIO CICERONI S.

70 BALBVS Quæs. magna numerata pecunia,magno pondere auri,maiore argenti coacto de publicis exactionibus, ne ſtipendio quidem militibus reddito, duxit ſe à Gadibus, & triduum tempeſtate retentus ad Calpen, Calend.Iun. traiecit ſeſe in regnum Bogudis,planè bene peculiatus.His rumoribus vtrum Gadeis referatur,an Romam(ad ſingulos enim nuntios turpiſſimè conſilia mutat) nondum ſcio . ſed præter furta & rapinas,& virgis cæſos ſocios,hæc quoque fecit, vt ipſe gloriari ſolet,eadem quæ C. Cæſar ludis,quos Gadibus fecit.Herennium Gallum hiſtrionem ſummo ludorum die annulo aureo donatum,in quaturdecim ſeſſum deduxit. tot enim fecerat ordines equeſtris loci. Quatuoruiratum ſibi prorogauit:comitia biennii biduo habuit:hoc eſt,renuntiauit quos ei viſum eſt: exules reduxit,non horum temporum,ſed illorum quibus à ſedi-
71 tioſis Senatus trucidatus, aut expulſus eſt Sex. Varro Procos. Illa verò iam ne Cæſaris quidem exemplo, quòd ludis prætextam de ſuo itinere ad L.Lentulum Procos. ſollicitandum poſuit: & quidem,cùm ageretur,fleuit memoria rerum geſtarum commotus. Gladiatoribus autem Fadium quendam militem Pompeianum , quia cùm depreſſus in ludum bis gratis depugnaſſet,authore ſeſe nolebat,& ad populũ cõfugerat : primùm Gallos equites immiſit in populum (coniecti enim ſunt lapides in eum, cùm arriperetur Fadius)deinde abſtractum defodit in ludo,& viuum combuſſit:cùm quidem pranſus, nudis pedibus, tunica ſoluta, manibus ad tergum reiectis inambularet, & illi miſero quiritanti,Ciuis Romanus ſum:reſpõderet, Abi nunc,populi fidem implora . Beſtiis verò ciueis Romanos, etiam in his circulatorem quẽdam auctionum,notiſſimum hominem Hiſpali,quia deformis erat,obiecit.Cum huiuſmodi portento res mihi fuit.Sed
72 de illo plura corám. Nunc,quod præſtat,quid me velitis facere,conſtituite.Treis legiones firmas habeo : quarum vnam vigeſimam octauam cùm ad ſe initio belli acceſſiſſet Antonius hac pollicitatione , quo die in caſtra veniſſet, denarios quinquagenos ſingulis militibus daturum,in victoria verò eadem præmia,quæ ſuis legionibus: (quorum quis vllum finem,aut modum futurum putauit?) incitatiſſimam retinui,ægrè mehercule:nec retinuiſſem,ſi vno loco habuiſſem,vtpote cùm ſingulæ quædam cohortes ſeditionem fecerint. Reliquas quoque legiones non deſtitit literis atque infinitis pollicitationibus incitare. Nec verò minus Lepidus vrſit me & ſuis & Antonii literis, vt legionem trigeſimam mitterem ſibi . Itaque quem exercitum neque vendere vllis præmiis volui, nec eorum periculorum metu, quæ victoribus illis portendebantur, diminuere debetis exiſtimare retentum: & conſeruatum Reip.eſſe,atque ita credere,quod-
73 cunque imperaſſetis,facturum fuiſſe,ſi,quod iuſſiſtis,feci. Nam & prouinciam in otio, & exercitum in mea poteſtate tenui:finibus meæ prouinciæ nuſquam exceſſi: militem

non modò legionarium, sed ne auxiliarium quidem vllum quoquam misi: & siquos
equites decedēteis nactus sum, supplicio affeci. quarum rerum fructum satis magnum
Rep. salua tulisse me putabo. Sed Resp. si me satis nouisset, & maior pars Senatus, maio-
res ex me fructus tulisset. Epistolam quam Balbo, cùm etiamnum in prouincia esset,
scripsi, legendam tibi misi: etiam prætextam, si voles legere, Gallum Cornelium fami-
liarem meum poscito. VI. Id. Iun. Cordubæ. Vale.

C. ASINIVS POLLIO M. T. C. S. D. P.

QVOD tardius certior fierem de præliis apud Mutinam factis, Lepidus effecit, qui meos
tabellarios nouem dies retinuit: tametsi tātam calamitatem Reip. quamtardissimè au- 74
dire optādum est, sed illis qui prodesse nihil possunt, neque mederi. Atque vtinam eo-
dem S. C. quo Plancum & Lepidum in Italiam accersistis, me quoque iussissetis venire:
profectò non accepisset Resp. hoc vulnus. quo si qui lætantur in præsentia, quia vidētur
& duces & veterani Cæsaris partium interiisse: tamen postmodum necesse est doleant,
cùm vastitatem Italiæ respexerint. nam & robur & soboles militum interiit, si quidem
quæ nuntiantur, vlla ex parte vera sunt. Neque ego non videbam, quāto vsui Reip. es-
sem futurus, si ad Lepidum venissem: omnem enim cunctationem eius discussissem,
præsertim adiutore Planco. Sed scribenti ad me eiusmodi literas, quas leges, & concio-
nibus, videlicet quas Narbone habuisse dicitur, similes, palparer necesse erat, si vellem
commeatum per prouinciam eius iter faciēs habere. Præterea verebar ne si antè quàm 75
ego incœpta perficerem, prælium confectum esset, pium meum cōsilium raperent in
contrariam partē obtrectatores mei, propter amicitiam, quæ mihi cum Antonio, non
maior tamen, quàm Planco fuit. Itaque à Gadibus mēse Aprili binos tabellarios in duas
naueis imposui, & tibi, & consulibus, & Octauiano scripsi, vt me faceretis certiorē, quo-
nam modo plurimùm possem prodesse Reip. Sed vt rationem ineo, quo die prælium
Pansa commisit, eodem à Gadibus naues profectæ sunt. nulla enim post hyemem fuit
ante eam diem nauigatio. & hercule longè remotus ab omni suspicione futuri ciuilis
tumultus, penitùs in Lusitania legiones in hybernis collocarā. Ita porrò festinauit vter-
que confligere, tanquam nihil peius timerent, quàm ne sine maximo Reip. detrimēto
bellum componeretur. Sed si properandū fuit, nihil non summi ducis consilio gessisse
Hircium video. nā hæc mihi scribūtur ex Gallia Lepidi, & nuntiantur, Pansæ exercitum 76
cōcisum esse, Pāsam ex vulneribus mortuum: eodē prælio Martiam legionem interiis-
se, & L. Fabatum & C. Peduceum, & D. Carsulenum: Hirciano autē prælio & quartam
legionem, & omneis peræquè Antonii cæsas: item Hircii quartam, cùm castra quoque
Antonii cæpisset, à quinta legione cōcisam esse: ibi Hirciū quoque periisse, & Pontium
Aquilam: dici etiam, Octouianum cecidisse: (quæ si, quod dii prohibeant, vera sunt, non
mediocriter doleo) Antoniū turpiter Mutinæ obsessionē reliquisse, sed habere equitatū
ac legiones sub signis armatas treis, & P. Vagieni vnam, inermeis bene multos: Venti-
dium quoque se cū legione septima, octaua, nona coniunxisse: si nihil in Lepido spei sit,
descensurū ad extrema, & non modò nationes, sed etiam seruitia cōcitaturum: Parmam
direptam: L. Antoniū Alpeis occupasse. Quæ si vera sunt, nemini nostrûm cessandum 77
est, neque expectandū quid decernat Senatus: res enim cogit huic tanto incendio suc-
currere omneis, qui aut imperiū, aut nomen denique populi Rom. saluum esse volunt.
Brutum enim decem & septem cohortes, & duas non frequētes tironum legiones, quas
conscripserat Antonius, habere audio. Neque tamen dubito quin omnes qui supersint
de Hircii exercitu, cōfluant ad eum. Nam in delectu non multùm spei puto esse: præser
tim cùm nihil sit periculosius, quàm spatiū confirmandi sese Antonio dari. Anni autem
tempus libertatem maiorem mihi dat, propterea quia frumēta aut in agris, aut in villis
sunt. Itaque proximis literis cōsilium meum expedietur. nam neque deesse, neque su-
peresse Reipubl. volo. Maximè tamen doleo, adeò & lōgo & infesto itinere ad me ve-
niri, vt die quadragesimo pòst, aut vltrà etiam quàm facta sunt, omnia nuntiētur. Vale.

M. LEPIDVS IMP. ITERVM PONT. MAX. S. P. PL. Q. R.

78 SI VOS, liberísque vestri valetis, bene est: ego quoque valeo. Deos, hominésque testor P. C. qua mente, & quo animo semper in Remp. fuerim, & quàm nihil antiquius communi salute ac libertate iudicarim. quod vobis breui probassem, nisi mihi fortuna proprium consilium extorsisset. Nam exercitus cunctus consuetudinem suam in ciuibus conseruandis, communíque pace, seditione facta, retinuit: méque tantæ multitudinis ciuium Romanorum salutis atque incolumitatis causam suscipere, vt verè dicam coëgit. In qua re ego vos P. C. oro atque obsecro, vt priuatis offensionibus omissis, summæ Reip. consulatis, néve misericordiam nostram, exercitúsque nostri in ciuili dissensione sceleris loco ponatis. Quòd si salutis omnium ac dignitatis rationem habueritis, melius & vobis & Reip. cōsuletis. Data IIII. Calend. Iun. à Ponte Argenteo. Valete.

M. LEPIDVS IMP. ITERVM PONT. MAX. M. T. CICERONI S. P. D.

79 SI VALES, bene est: ego quoque valeo. Cùm audissem Antonium cum suis copiis, præmisso L. Antonio cum parte equitatus, in prouinciam meam venire, cum exercitu meo à confluente Rhodano castra moui, ac contra eos venire institui. Itaque cōtinuis itineribus ad Forum Voconium veni, & vltra castra ad flumen Argenteum contra Antonios feci. P. Ventidius suas legiones treis coniunxit cum eo, & vltra me castra posuit. Habebat antea legionem secundam, & ex reliquis legionibus magnam multitudinem, sed inermium. Equitatum habet magnum. nam omnis ex prælio integer discessit, ita vt sint amplius equitum XXX. Itaque ad me complures milites & equites ab eo transierunt: & in dies singulos eius copiæ minuuntur. Syllanus & Culleo ab eo
80 discesserunt. Nos etsi grauiter ab his læsi eramus, quòd contra nostram voluntatem ad Antonium ierant: tamen nostræ humanitatis & necessitudinis causa, eorum salutis rationem habuimus. Nec tamen eorum opera vtimur, neque in castris habemus, neque vlli negotio præfecimus. Quod ad bellum hoc attinet, nec Senatui, nec Reip. deerimus. quæ postea egerimus, faciam te certiorem. Etsi omni tempore summa studia, officiáque mutuo inter nos certatim constiterunt pro nostra inter nos familiaritate, & proinde diligenter ab vtroque conseruata sunt: tamen non dubito in tanto, & tam repentino motu Reip. quin nonnulla de me falsis rumoribus à meis obtrectatoribus me indigna ad te delata sint, quæ tuum animum magnopere mouerent pro tuo amore in Remp. ea te moderatè accepisse, neque temerè credendum iudicasse, à meis pro-
81 curatoribus certior sum factus: quæ mihi, vt debent, gratissima sunt. Memini autem & illa superiora, quæ abs tua voluntate profecta sunt ad meam dignitatem augendam & ornandam: quæ perpetuò animo meo fixa manebunt. Abs te mi Cicero magnopere peto, si meam vitam, studium diligentissimè superioribus temporibus in Rep. administranda, quæ Lepido digna sunt, perspecta habes, vt paria, aut eo ampliora reliquo tempore expectes: & proinde tua authoritate me tuendum existimes, quo tibi plura tuo merito debeo. Vale. XII. Calend. Iun. ex castris, ex Ponte Argenteo.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD BRVTVM, ET ALIOS, LIBER XI.

D. BRVTVS M. BRVTO, ET C. CASSIO S. D.

1 QVO in statu simus, cognoscite. Heri vesperi apud me Hircius fuit: qua mente esset Antonius, demonstrauit, pessima scilicet & infidelissima. nam se neque mihi prouinciam dare posse aiebat, neque arbitrari tutò in Vrbe esse quenquam nostrûm, adeò esse militum cōcitatos animos, & plebis. quod vtrunque esse falsum, puto vos animaduertere: atque illud esse verum, quod Hircius demonstrabat, timere eum, ne si mediocre auxilium dignitatis nostræ habuissemus, nullæ partes iis in Rep. relinque-

rentur. Cùm in his angustiis versarer, placitum est mihi vt postularem legationem li-
beram mihi, reliquísque nostris: vt aliqua causa proficiscendi honesta quæreretur. Hoc
se impetraturum pollicitus est: nec tamen impetraturum confido: tanta est homi-
num insolentia & nostri insectatio. ac si dederint quod petimus, tamen paulò pòst
futurum puto, vt hostes iudicemur, aut aqua & igni nobis interdicatur. Quid ergo est,
inquis, tui consilii? Dandus est locus fortunæ: cedendum ex Italia, migrandum Rho- 2
dum, aut aliquò terrarum arbitror. Si melior casus fuerit, reuertemur Romam: si me-
diocris, in exilio viuemus: si pessimus, ad nouissima auxilia descendemus. Succurret
fortasse hoc loco alicui vestrûm, cur nouissimum tempus expectemus potius, quàm
nunc aliquid moliamur. Quia vbi consistamus, non habemus præter Sext. Pompeium
& Bassum Cæcilium: qui mihi videntur hoc nuntio de Cæsare allato firmiores futuri.
Satis in tempore ad eòs accedemus, vbi quid valeant, scierimus. Pro Cassio, & te si-
quid velitis me recipere, recipiam. postulat enim hoc Hircius vt faciam. Rogo vos
quamprimum mihi rescribatis: nam non dubito quin de his rebus ante horam quar-
tam Hircius me certiorem sit facturus. Quem in locum conuenire possimus, quò me
velitis venire, rescribite. Post nouissimum Hircii sermonē, placitum est mihi postula-
re vt liceret nobis esse Romæ publico præsidio: quod illos nobis concessuros non pu- 3
to. magnam enim inuidiam iis faceremus. nihil tamen non postulandum putaui, quod
æquum esse statuerem. Valete.

M. BRVTVS, ET C. CASSIVS PRAETT. M. ANTONIO COS. S. P. D.

DE TVA fide & beneuolentia in nos nisi persuasum esset nobis, non conscripsisse-
mus hæc tibi: quæ profectò, quando istum animum habes, in optimam partem acci-
pies. Scribitur nobis magnam veteranorum multitudinem Romam conuenisse iam,
& ad Cal. Iun. futuram multò maiorem. De te si dubitemus aut vereamur, simus no-
stri dissimiles. sed certè cùm ipsi in tua potestate fuerimus, tuóque adducti consilio di-
miserimus ex municipiis nostros necessarios, neque solùm edicto, sed etiam literis, id
fecerimus: digni sumus quos habeas tui consilii participes, in ea præsertim re, quæ ad
nos pertinet. Quare petimus à te, facias nos certiores tuæ voluntatis in nos: putésne nos 4
tutos fore in tanta frequentia veteranorū, quos etiam de reponenda ara cogitare audi-
mus: quod velle te, probare vix quisquā posse videtur, qui nos saluos & honestos ve-
lit. Nos ab initio spectasse otium, nec quicquam aliud à libertate communi quæsisse,
exitus declarat. Fallere nemo nos potest, nisi tu: quod certè abest à virtute tua & fide.
Sed alius nemo facultatem habet decipiendi nos. tibi enim vni credidimus, & croditu-
ri sumus. Maximo de nobis timore afficiuntur amici nostri. quibus etsi tua fides explo-
rata est, tamen illud in mentem venit, multitudinem veteranorum facilius impelli ab
alio quolibet, quàm à te retineri posse. Rescribas nobis ad omnia rogamus. Nam il-
lud valde leue est ac nugatorium, ea re denuntiatūm esse veteranis, quod de commo-
dis eorum mense Iun. laturus esses. Quem enim impedimento futurum putas, cùm de 5
nobis certum sit nos quieturos? Non debemus cuiquam videri nimium vitæ cupidi,
cùm accidere nobis nihil possit sine pernicie & confusione omnium rerum. Vale.

BRVTVS ET CASSIVS PRAETT. ANTONIO COS. S. D.

LITERAS tuas legimus simillimas edicti tui, contumeliosas, minaces, minimè di-
gnas quæ à te nobis mitterentur. Nos Antoni te nulla lacessiuimus iniuria: neque mira-
turū credidimus, si Prætores & ea dignitate homines, aliquid edicto postulassemus à Cō-
sule. Quòd si indignaris ausos esse id facere, concede nobis vt doleamus, ne hoc qui-
dem abs te Bruto & Cassio tribui. Nam de delectibus habitis & pecuniis imperatis, ex-
ercitibus solicitatis, & nuntiis trans mare missis, quòd te questū esse negas: nos tibi qui- 6
dem credimus, optimo animo te fecisse: sed tamen neque agnoscimus quicquam eo-
rum: & te miramur, cùm hæc reticueris, non potuisse continere iracundiam tuam, quin
nobis de morte Cæsaris obiiceres. Illud verò quemadmodum ferēdum sit, tute cogita:

non licere Prætoribus concordiæ ac libertatis causa,per edictum de suo iure decedere, quin Consul arma minetur. Quorum fiducia nihil est quod nos terreas. Neque enim decet aut conuenit nobis periculo vlli submittere animum nostrum: neque est Antonio postulandum,vt iis imperet,quorum opera liber est. Nos si alia hortarentur,vt bellum ciuile suscitare vellemus,literæ tuæ nihil proficerent. NVLLA enim minantis authoritas apud liberos est. Sed pulchrè intelligis,non posse nos quoquam impelli:& fortassis ea re minaciter agis,vt iudicium nostrum metus videatur. Nos in hac sententia sumus,vt te cupiamus etiam in libera Repub. magnum atque honestum esse:vocemus
7 te ad nullas inimicitias, sed tamen pluris nostram libertatem, quàm tuam amicitiam æstimemus. Tu etiã atque etiam vide quid suscipias,quid sustinere possis:neque quandiu vixerit Cæsar,sed quàm non diu regnarit,fac cogites. Deos quæsumus,consilia tua Reipub. salutaria sint ac tibi:sin minus, vt salua atque honesta Rep. tibi quãminimum noceant optamus. Pridie Non. Sext.

D. BRVTVS IMP. M. CICERONI S. D.

SI DE tua in me voluntate dubitarem, multis à te verbis peterem,vt dignitatem meam tuerere: sed profectò est ita vt mihi persuasi, me tibi esse curæ. Progressus sum ad Inalpinos cum exercitu, non tam nomen captans imperatorium, quàm cupiẽs militibus satisfacere,firmósque eos ad tuendas nostras res efficere:quod mihi videor consecutus:nam & liberalitatem nostram & animum sunt experti. cum omnium bellico-
8 sissimis bellum gessi: multa castella cæpi:multa vastaui. non sine causa ad Senatum literas misi. Adiuua nos tua sentẽtia. quod cùm facies, ex magna parte communi commodo inseruieris. Vale.

M. T. CICERO D. BRVTO IMP. S.

LVPVS familiaris noster cùm ad te venisset, cúmque Romæ quosdam dies commoraretur:ego eram in iis locis,in quibus maximè me tutò esse arbitrabar. eo factum est, vt ad te Lupus sine meis literis rediret, cùm tamen curasset tuas ad me perferendas. Romam autẽ veni ad v. Id. Decemb. nec habui quicquam antiquius, quàm vt Pansam statim conuenirem:ex quo ea de te cognoui,quæ maximè optabam. Quare hortatione tu quidem non eges,si ne illa quidem in re,quæ à te gesta est post hominum memo-
9 riam maxima,hortatorem desiderasti: illud tamen breuiter significãdum videtur, populum Rom. omnia à te expectare, atque in te aliquando recuperandæ libertatis omnem spem ponere. Tu si dies noctésque memineris(quod te facere certò scio) quãtam rem gesseris,non obliuiscere profectò quantæ tibi etiam nunc gerẽdæ sint. si enim iste prouinciam nactus erit,cui quidem ego semper amicus fui, antè quàm illum intellexi non modò apertè,sed etiam libenter cum Repub. bellum gerere: spem reliquam nullam video salutis. Quamobrem te obsecro iisdẽ precibus, quibus Senatus populúsque Rom. vt in perpetuum Rempub. dominatu regio liberes:vt principiis consentiant exitus. tuum est hoc munus, tuæ partes. à te hoc ciuitas, vel omnes potius gentes non expectant solùm, sed etiam postulant. Quanquam, cùm hortatione non egeas, vt suprà scripsi, non vtar ea pluribus verbis: faciam illud quod meũ est, vt tibi omnia mea offi-
10 cia, studia, curas, cogitationes pollicear, quæ ad tuam laudem & gloriam pertinebunt. Quamobrem velim tibi ita persuadeas, me tum Reip. causa, quæ mihi vita mea charior est:tum quòd tibi ipsi faueam,tuámque dignitatem amplificari velim,tuis optimis consiliis,amplitudini,gloriæ nullo loco defuturum. Vale.

M. T. CICERO D. BRVTO IMP. S.

LVPVS noster,cùm Romam sexto die Mutina venisset,postridie me mane conuenit,tuáque mihi mandata diligentissimè exposuit,& literas reddidit. Quòd mihi tuam dignitatem commendas: eodem tempore existimo te mihi meam dignitatem commendare,quam mehercule non habeo tua chariorem. Quare mihi gratissimũ facies,si exploratũ habebis,tuis laudibus nullo loco nec cõsilium,nec studiũ meũ defuturum.

Cùm Tribuni pl. edixiſſent, Senatus adeſſet ad XIII. Cal. Ian. haberéntque in ani- 11
mo de præſidio Conſulum deſs. referre : quanquam ſtatueram in Senatum ante Cal.
Ian. non venire : tamen cùm eo die ipſo edictum tuum propoſitum eſſet, nefas eſſe
duxi, aut ita haberi Senatum, vt de tuis diuinis in Rempub. meritis ſileretur (quod fa-
ctum eſſet, niſi ego veniſſem) aut etiam ſiquid honorificè de te diceretur, me non adeſ-
ſe. Itaque in Senatum veni mane. quod cùm eſſet animaduerſum, frequentiſſimi Se-
natores conuenerunt. Quæ de te in Senatu egerim, quæ in concione maxima dixerim,
aliorũ te literis malo cognoſcere. Illud tibi perſuadeas velim, me omnia quæ ad tuam
dignitatem augendam pertinebunt, quæ eſt per ſe ampliſſima, ſummo ſemper ſtudio
ſuſcepturum & defenſurum. Quod quanquam intelligo me cum multis eſſe facturum,
tamen appetam huius rei principatum. Vale.

M. CICERO D. BRVTO IMP. S.

CVM adhibuiſſet domi meæ Lupus me & Libonem, & Seruium conſobrinũ tuum: 12
quæ mea fuerit ſententia, cognoſſe te ex Cn. Seio arbitror, qui noſtro ſermoni interfuit.
Reliqua, quanquam ſtatim Seium Græceius eſt ſubſecutus, tamen ex Græceio poteris
cognoſcere. Caput autem eſt hoc, quod te diligẽtiſſimè percipere & meminiſſe velim,
vt ne in libertate & ſalute populi Ro. conſeruanda authoritatem Senatus expectes nõ-
dum liberi, ne & tuum factum condemnes (nullo enim publico conſilio Rempub. li-
beraſti: quo eſt etiam res illa maior & clarior) & adoleſcentem, vel puerum potius Cæ-
ſarem iudices temerè feciſſe, qui tantam cauſam publicam priuato conſilio ſuſcepe-
rit: denique homines ruſticos, ſed fortiſſimos viros, ciuéiſque optimos, dementeis fuiſ-
ſe iudices, primùm milites veteranos commilitones tuos, deinde legionem Martiam,
legionem quartam, quæ ſuum Conſulem hoſtem iudicauerunt, ſéque ad ſalutem
Reipub. defendendam contulerunt. Voluntas Senatus pro authoritate haberi debet, 13
cùm authoritas impeditur metu. Poſtremò ſuſcepta tibi cauſa iam bis eſt, vt non ſit in-
tegrum : primùm Id. Mart. deinde proximè, exercitu nouo & copiis comparatis.
Quamobrem ad omnia ita paratus atque animatus eſſe debes, non vt nihil facias niſi
iuſſus, ſed vt ea geras quæ ab omnibus ſumma cum admiratione laudentur. Vale.

M. T. CICERO D. BRVTO IMP. S.

EO TEMPORE Polla tua miſit, vt ad te, ſiquid vellem, darem literarum, cùm quid
ſcriberem, non habebam. Omnia enim erant ſuſpenſa propter expectationem lega-
torum: qui quid egiſſent, nihil dum nũtiabatur. Hæc tamen ſcribenda exiſtimaui: pri-
mùm, Senatum populúmque Ro. de te laborare non ſolùm ſalutis ſuæ cauſa, ſed etiam
dignitatis tuæ. admirabilis eſt enim quædam tui nominis charitas, amórque in te ſingu-
laris omnium ciuium. ita enim ſperant, atque confidunt, vt antea Rege, ſic hoc tem- 14
pore regno te Remp. liberaturum. Romæ delectus habetur, totáque Italia: ſi hic dele-
ctus appellandus eſt, cùm vltrò ſe offerunt omnes: tantus ardor animos hominum oc-
cupauit deſiderio libertatis, odióque diutinæ ſeruitutis. De reliquis rebus à te iam expe-
ctare literas debemus, quid ipſe agas, quid noſter Hircius, quid Cæſar meus: quos ſpero
breui tempore ſocietate victoriæ tecum copulatos fore. Reliquũ eſt vt de me id ſcri-
bam, quod te ex tuorum literis & ſpero & malo cognoſcere: me neque deeſſe vlla in re,
neque vnquam defuturum dignitati tuæ. Fac valeas.

D. BRVTVS M. T. CICERONI S. D.

PANSA amiſſo, quantum detrimenti Reſp. acceperit, non te præterit. nunc autho-
ritate & prudentia tua proſpicias oportet, ne inimici noſtri, Conſulibus ſublatis, ſpe- 15
rent ſe conualeſcere poſſe. Ego, ne conſiſtere poſſit in Italia Antonius, dabo operam.
Sequar eum confeſtim. vtrunque me præſtaturum ſpero, ne aut Ventidius elabatur, aut
Antonius in Italia moretur. In primis rogo te, ad hominẽ ventoſiſſimum Lepidũ mit-
tas, ne bellũ nobis redintegrare poſſit, Antonio ſibi cõiuncto. nam de Pollione Aſinio
puto te perſpicere quid ſit facturus. Multæ, & bonæ, & firmæ ſunt legiones Lepidi &

Asinii. Neque hæc idcirco tibi scribo, quòd te non eadem animaduertere sciam: sed
quòd mihi persuasissimum est, Lepidum rectè facturum nunquam, si fortè vobis id de
hoc dubium est. Plancum quoque confirmetis, oro: quem spero pulso Antonio Reip.
non defuturum. si se Alpeis Antonius traiecerit, constitui præsidium in Alpibus collo-
care, & te de omni re facere certiorem. IIII. Calend. Maii. Ex castris, Rhegii.

D. BRVTVS M. T. CICERONI S. D.

16 NON mihi Remp. plus debere arbitror, quàm me tibi. gratiorem me esse in te posse,
quàm isti peruersi sint in me, exploratũ habes: si tamen hæc tẽporis videantur dici cau-
sa, malle me tuum iudicium, quàm ex altera parte omniũ istorum. tu enim à certo sen-
su & vero iudicas de nobis: quod isti ne faciant, summa maleuolentia & liuore impe-
diuntur. Interpellent me quo minus honoratus sim, dum ne interpellent quo minus
Respub. à me cõmodè administrari possit. Quæ quãto sit in periculo, quàm potero bre-
uissimè exponam. Primum omnium, quantam perturbationem rerum vrbanarum af-
ferat obitus Consulum, quantámque cupiditatem hominibus iniiciat vacuitas, non te
fugit. Satis me multa scripsisse, quæ literis commendari possint arbitror: scio enim cui
scribam. Reuertor nunc ad Antoniũ, qui ex fuga, cùm paruulam manum peditum ha-
17 beret inermium, ergastula soluendo, omnéque genus hominum arripiendo, satis ma-
gnum numerum videtur effecisse. Huc accessit manus Ventidii: quæ trans Apenninum
itinere facto difficillimo, ad Vada peruenit, atque se ibi cum Antonio cõiunxit. Est nu-
merus veteranorum & armatorum satis frequens cum Ventidio. consilia Antonii hæc
sint necesse est, aut ad Lepidum vt se conferat, si recipitur: aut Apennino, Alpibúsque se
teneat: & decursionibus per equites, quos habet multos, vastet ea loca, in quæ incurrerit:
aut rursus se in Etruriam referat, quòd ea pars Italiæ sine exercitu est. Quòd si me Cæsar
audisset, atque Apenninum transisset, in tantas angustias Antonium cõpulissem, vt in-
opia potius, quàm ferro conficeretur. Sed neque Cæsari imperari potest, nec Cæsar ex-
ercitui suo: quod vtrunque pessimũ est. Cùm hæc talia sint, quo minus, quod ad me per-
18 tinebit, homines interpellẽt, vt suprà scripsi, non impedio. hæc quemadmodum expli-
cari possint, aut à te cùm explicabuntur, ne impediantur, timeo. Alere iam milites non
possum. Cùm ad Remp. liberãdam accessi, HS mihi fuit pecuniæ CCCC. amplius. tãtùm
abest, vt meæ rei familiaris liberum sit quicquam, vt meos iam omneis amicos ære alie-
no obstrinxerim. Septenum numerũ legionum alo: qua difficultate, tu arbitrare. Non
si Varronis thesauros haberem, sustinere sumptum possem. Cùm primùm de Antonio
exploratum habuero, faciam te certiorem. Tu me amabis ita, si hoc idem me in te fa-
cere senseris. III. Non. Maii. Ex castris, Dertone. Vale.

D. BRVTVS IMP. COS. DES. M. CICERONI S. D.

EODEM exemplo literæ à te mihi redditæ sunt, quo pueri mei attulerunt. Tantùm me
tibi debere existimo, quantùm persoluere difficile est. Scripsi tibi, quæ hîc gererentur.
19 In itinere est Antonius, ad Lepidum proficiscitur: ne de Plãco quidem spem adhuc ab-
iecit, vt ex libellis eius animaduerti, qui in me inciderunt. in quibus, quos ad Asinium,
quos ad Lepidum, quos ad Plancum mitteret, scribebat. Ego tamen non habui ambi-
guum, & statim ad Plancum misi: & biduo ab Allobrogibus, & totius Galliæ legatos
expecto, quos confirmatos domum remittam. Tu, quæ istic opus erunt administrari,
prospicies, vt ex tua voluntate, Reíque pub. cõmodo fiant. Maleuolentiæ hominum in
me, si poteris, occurres: si non poteris, hoc te consolabere, quòd me de statu meo nullis
contumeliis deterrere possunt. Prid. Non. Maii. Ex castris, finibus Statiellensium.

M. CICERO D. BRVTO IMP. COS. DES. S. D.

TREIS vno die à te accepi epistolas: vnam breuem, quam Flacco Volumnio dede-
20 ras: duas pleniores, quarũ alteram tabellarius T. Vibii attulit, alteram ad me misit Lupus.
Ex tuis literis & ex Græceii oratione non modò non restinctũ bellum, sed etiã inflam-
matum videtur. Non dubito autem pro tua singulari prudentia, quin perspicias, si ali-

quid firmitatis nactus sit Antonius, omnia illa tua præclara in Remp. merita ad nihilum esse ventura. Ita enim Romam erat nuntiatũ, ita persuasum omnibus, cum paucis inermibus perterritis metu, fracto animo fugisse Antonium. Qui si ita se habet, vt (quemadmodum audiebam de Græceio) cõfligi cum eo sine periculo non possit: num ille mihi fugisse à Mutina videtur, sed locũ belli gerendi mutasse. Itaque homines alii fracti sunt, nonnulli etiam queruntur, quòd persecuti non sitis: opprimi potuisse, si celeritas adhibita esset, existimant. Omnino EST hoc populi, maximéque nostri, in eo potissimum abuti libertate, per quem eam consecutus sit. Sed tamen prouidendum est ne qua iusta 11
querela esse possit. Res sic se habet. is bellum confecerit, qui Antonium oppresserit. hoc quam habeat vim, te existimare malo, quàm me apertius scribere. Vale.

D. BRVTVS IMP. COS. DES. M. CICERONI S.

IAM non ago tibi gratias: cui enim re vix referre possum, huic verbis non patitur res satisfieri. Attendere te volo quæ in manibus sunt: qua enim prudentia es, nihil te fugiet, si meas literas diligenter legeris. Sequi confestim Antonium his de causis Cicero non potui: eram sine equitibus, sine iumentis. Hircium periisse nesciebam. Cæsari non credebam prius, quàm conuenissem, & collocutus essem. hic dies hoc modo abiit. Postridie mane à Pansa sum accersitus Bononiam. cùm in itinere essem, nuntiatum mihi est eum mortuum esse. Recurri ad meas copiolas: sic enim verè eas appellare possum: 12
sunt extenuatissimæ, & inopia omnium rerum pessimè acceptæ. biduo me Antonius antecessit, itinere multò maiore fugiens, quàm ego sequẽs: ille enim iit passim, ego ordinatim. quacunque iuit, ergastula soluit, homines arripuit. Constitit nusquam prius, quàm ad Vada venit: quem locum volo tibi esse notum, iacet inter Apenninum & Alpeis impeditissimus ad iter faciendũ. Cùm abessem ab eo millia passuum triginta, & se iam Ventidio coniunxisset, concio eius ad me est allata: in qua petere cœpit à militibus, vt se trans Alpeis sequerentur, sibi cum M. Lepido conuenire. Succlamatum est, & frequenter à militibus Ventidianis (nam suos valde quampaucos habet) sibi aut in Italia pereundum esse, aut vincendum. Etiam orare cœperunt, vt Pollentiam iter facerent. cùm sustinere eos non posset, in posterũ diem iter suum contulit. hac re mihi nuntiata statim quinque cohorteis Pollentiam præmisi, meúmque iter eò cõtuli. hora ante præsi- 13
dium meum Pollentiam venit, quàm Trebellius cum equitibus. sanequam sum gauisus: in hoc enim victoriam puto consistere. in spem venerant, quòd neque Planci quatuor legiones omnibus suis copiis pares arbitrabãtur: neque ex Italia tam celeriter exercitum traiici posse credebãt. Quos ipsi adhuc satis arroganter Allobroges, equitatúsque omnis qui eò præmissus erat à nobis, sustinebant: nostróque aduentu sustineri facilius posse confidimus. tamen si quo etiam casu Isaram se traiecerint: ne quid detrimenti Reip. iniungant, summa à nobis dabitur opera. Vos magnum animum, optimámque spem de summa Rep. habere volumus, cùm & nos & exercitus nostros singulari cõcordia coniunctos, ad omnia pro vobis videatis paratos. Sed tamen nihil de diligentia remittere debetis, daréque operam, vt quàm paratissimi ab exercitu, reliquísque rebus pro 14
vestra salute contra sceleratissimam cõspirationẽ hostium cõfligamus. qui quidem eas copias, quas diu simulatione Reip. cõpararant, subitò ad patriæ periculum cõuerterunt.

M. T. CICERO D. BRVTO IMP. S. D.

MIRABILITER mi Brute lætor, mea consilia, meásque sententias à te probari de Decemuiris, de adornãdo adolescente. sed quid refert? mihi crede homini non glorioso, planè iam Brute frigeo. ὄργανον enim erat meum Senatus: id est iam dissolutũ. Tantam spem attulerat exploratæ victoriæ tua præclara Mutina eruptio, fuga Antonii conciso exercitu, vt omnium animi relaxati sint, meæque illæ vehementes contentiones tanquam σκιαμαχίαι esse videantur. Sed vt ad rem redeam: legionem Martiam & quartam negant, qui illas norunt, vlla conditione ad te posse perduci. Pecuniæ, quam desideras, ratio potest haberi, eáque habebitur. De Bruto accersendo, Cæsaréque ad

Italiæ præsidium tenendo, valde tibi assentior. sed, vt scribis, habes obtrectatores: quos equidem facillimè sustineo: sed impediunt tamen. Ex Africa legiones expectantur. Sed bellum istic renatum homines miratur. nihil tam præter spem vnquam. Nam die tuo natali victoria nuntiata, in multa secula videbamus Rempub. liberatam. Noui timores retexunt superiora. Scripsisti autem ad me iis, quas Idib. Maii dedisti, modò te accepisse à Planco literas, non recipi à Lepido Antonium. id si ita est, omnia faciliora: sin aliter, magnum negotium: cuius exitum ne extimescam, tuæ partes sunt. Ego plus, quàm feci, facere non possum. Te tamen id quod spero, omnium maximum & clarissimum videre cupio. Vale.

M. T. CICERO D. BRVTO IMP. S. D.

16 ETSI mihi tuæ literæ iucundissimæ sunt: tamen iucundius fuit, quòd in summa occupatione tua Planco collegæ mandasti, vt te mihi per literas excusaret. quod fecit ille diligenter: mihi autē nihil amabilius officio tuo & diligentia. Coniunctio tua cum collega, concordiáque vestra, quæ literis cōmunibus declarata est, Senatui, populóq; Rom. gratissima accidit. Quod superest, perge mi Brute: & iam non cum aliis, sed tecum ipse certa. Plura scribere non debeo, præsertim ad te, quo magistro breuitatis vti cogito. Literas tuas vehementer expecto, & quidem taleis, qualeis maximè opto.

M. T. CICERO D. BRVTO IMP. S. D.

PERMAGNI interest, quo tibi hæc tempore epistola reddita sit: vtrum cùm solicitudinis aliquid haberes, an cùm ab omni molestia vacuus esses. Itaque ei præcepi, quē ad
17 te misi, vt tēpus obseruaret epistolæ tibi reddēdæ. Nam quemadmodū coràm qui ad nos intempestiuè adeunt, molesti sæpe sunt: sic epistolæ offendūt non loco redditæ. Si autem, vt spero, nihil te perturbat, nihil impedit, & ille, cui mandaui, satis scitè & cōmodè tēpus ad te cepit adeundi: cōfido me quod velim, à te facilè impetraturū. L. Lamia Præturam petit. hoc ego vtor vno omniū plurimúm. magna vetustas, magna cōsuetudo intercedit: quódque plurimū valet, nihil mihi eius est familiaritate iucūdius. Magno præterea beneficio eius, magnóq; merito sum obligatus. nā Clodianis tēporibus, cùm equestris ordinis princeps esset, próq; mea salute acerrimè propugnaret, à Gabinio COS. relegatus est: quod ante id tēpus ciui Romano Romæ cōtigit nemini. Hoc cū populus Ro. meminerit, me ipsum nō meminisse turpissimū est. Quapropter persuade tibi mi Brute,
18 me petere Præturā. Quāquā enim Lamia summo splēdore, summa gratia est, vsus magnificētissimo munere ædilitio: tamen quasi ea ita non essent, ego suscepi totū negotiū. Nūc si me tāti facis, quāti certè facis, quādo equitū centurias tenes, in quibus regnas, mitte ad Lupū nostrū, vt is nobis eas cēturias cōficiat: Nō tenebo te pluribus: ponā in extremo, quod sentio: nihil est Brute, cū omnia à te expectē, quod mihi gratius facere possis.

M. T. CICERO D. BRVTO IMP. S. D.

LAMIA vno omnium familiarissimè vtor. magna eius in me non dico officia, sed merita, eáque sunt populo Rom. notissima, is magnificentissimo munere AEdilitatis perfunctus, petit Præturam: omnésque intelligunt, nec dignitatē ei deesse, nec gratiam. Sed is ambitus extare videtur, vt ego omnia pertimescam, totámque petitionem La-
19 miæ mihi sustinendam putem. in ea re quantum me possis adiuuare, facilè perspicio: nec verò, quantum mea causa velis, dubito. Velim igitur mi Brute tibi persuadeas, nihil me maiore studio à te petere, nihil te mihi gratius facere posse, quàm si omnibus tuis opibus, omni studio Lamiā in petitione iuueris. quod vt facias, vehemēter te rogo. Vale.

M. T. CICERO D. BRVTO IMP. S. D.

ETSI ex mandatis, quæ Galbæ, Volumnióque ad Senatum dedisti, quid timendum, suspicandúmque putares, suspicabamur: tamen timidiora mandata videbantur, quàm erat dignum tua, populíque R. victoria. Senatus autem mi Brute fortis est, & habet forteis duces. Itaque molestè ferebat, se à te, quem omnium, quicunque fuissent, fortissimum iudicaret, timidum atque ignauum iudicari. etenim cùm te incluso spem ma-

ximam omnes habuissent in tua virtute florente Antonio: quis erat, qui quicquam ti- 30
meret, profligato illo, te liberato? Nec verò Lepidum timebamus. quis enim esset, qui illum tam furiosum arbitraretur, vt qui in maximo bello pacem velle se dixisset, is in optatissima pace bellum Reipub. indiceret? Nec dubito quin tu plus prouideas. Sed tamen tam recenti gratulatione, quàm tuo nomine ad omnia deorum templa fecimus, renouatio timoris magnam molestiam afferebat. Quare velim equidem, id quod spero, vt planè abiectus & fractus sit Antonius. sin aliquid virium fortè collegerit, sentiet nec Senatui consilium, nec populo Rom. virtutem deesse, nec Reip. te viuo imperatorem. XIIII. Calend. Iun. Vale.

D. BRVTVS M. T. CICERONI S. D.

AD Senatum quas literas misi, velim prius perlegas: & siqua tibi videbuntur, commutes. Necessariò me scripsisse ipse animaduertes. nam cùm putarē quartam & Mar- 31
tiam legiones mecum futuras, vt Druso, Paulóque placuerat, vobis assentientibus, minus de reliquis rebus laborādum existimaui. nunc verò cùm sim cum tyronibus egentissimis, valde & meam & vestram vicem timeam necesse est. Veicetini me, & M. Brutum præcipuè obseruant. his ne quam patiare iniuriam fieri in Senatu vernarum causa, à te peto. causam habent optimam, officium in Remp. summum, genus hominum aduersariorum seditiosum & inertissimum. XII. Calend. Iun. Vercellis.

D. BRVTVS IMP. M. T. CICERONI S. D.

QVOD pro me non facio, id pro te facere meus in te amor, tuáque officia cogunt vt timeam. Sæpe enim mihi cùm esset dictum, neque à me conteptum, nouissimè Labeo Segulius, homo sui simillimus, narrauit mihi apud Cæsarē se fuisse, multúmque ser- 32
monem de te habitū esse: ipsum Cæsarem nihil sanè de te questum, nisi dictum, quòd diceret te dixisse laudandum adolescentē, ornandum, tollendum, se non esse cōmissurum vt tolli possit. Hoc ego Labeonem credo illi retulisse, aut finxisse dictum, non ab adolescente prolatum. Veteranos verò pessimè loqui, volebat Labeo me credere, & tibi ab iis instare periculū: maximéque indignari, quòd in Decemuiris neque Cæsar, neque ego habiti essemus, atque omnia ad vestrum arbitrium essent collata. Hæc cùm audissem, & iam in itinere essem, committēdum non putaui, prius vt Alpeis transgrederer, quàm, quid istic ageretur, scirem. Nam de tuo periculo, crede mihi, iactatione verborum, & denuntiatione periculi sperare eos, te perterrefacto, adolescēte impulso, posse magna consequi præmia: & totam istam cantilenam ex hoc pendêre, vt quamplurimum lucrifaciant. Neque tamen non te cautum esse volo, & insidias vitantem: nihil 33
enim tua mihi vita potest esse iucundius neque charius. Illud vide, ne timendo magis timere cogare: & quibus rebus potest occurri veteranis, occurras. primùm quod desiderant de Decemuiris facias: deinde de præmiis, si tibi videtur, agros militum eorum qui cum Antonio veterani fuerunt, his dandos censeas ab vtrísque nostrûm: de numis, lentè, ac ratione habita pecuniæ, Senatum de ea re constituturum. Quatuor legionibus iis, quibus agros dandos censuistis, video facultatem fore ex agris Syllanis & agro Campano. AEqualiter, aut sorte agros legionibus assignari puto oportere. Hæc me tibi scribere non prudentia mea hortatur, sed amor in te & cupiditas otii, quod sine te consistere non potest. Ego, nisi valde necesse fuerit, ex Italia non excedam. Legiones armo, paro: spero me non pessimum exercitum habiturum ad omneis casus & impetus 34
hominum. De exercitu, quem Pansa habuit, legionē mihi Cæsar non remittit. Ad has literas statim mihi rescribe, tuorúmque aliquem mitte, siquid reconditum magis erit, méque scire opus esse putaris. Vale. VII. Calend. Iun. Eporædia.

M. T. CICERO D. BRVTO IMP. S.

DII isti Segulio malè faciant, homini nequissimo omnium qui sunt, qui fuerunt, qui futuri sunt. Quid, tu illum tecum solum, aut cum Cæsare, qui neminem prætermiserit, quicum loqui potuerit, cui non eadē ista dixerit? Te tamen mi Brute sic amo, vt debeo,

quòd iſtud, quicquid eſſet, nugarum me ſcire voluiſti. ſignum enim magnum amoris
dediſti. Nam quòd idem Segulius ait veteranos queri, quòd tu & Cæſar in Decemuiris
35 non eſſetis, vtinam ne ego quidem eſſem. quid enim moleſtius? Sed tamen cùm ego
ſenſiſſem de iis, qui exercitus haberent, ſententiam ferri oportere: iidem illi, qui ſolent,
reclamarunt. Itaque excepti etiam eſtis me vehementer repugnante. Quocirca Segu-
lium negligamus, qui res nouas quærit: non quò veterem comederit (nullam enim ha-
buit) ſed hanc ipſam recentem nouam deuorauit. Quòd autem ſcribis, te, quod pro te
ipſo non facias, id pro me facere, vt de me timeas aliquid: omni te vir optime, mihíque
chariſſime Brute de metu libero. ego enim, quæ prouideri poterunt, non fallar in iis:
quæ cautionem non habebunt, de iis non ita valde laboro: ſim etenim impudẽs, ſi plus
poſtulem, quàm homini à rerum natura tribui poteſt. Quod mihi præcipis, vt caueam,
ne timendo magis timere cogar, & ſapiẽter & amiciſſimè præcipis. Sed velim tibi per-
ſuadeas, cùm te cõſtet excellere hoc genere virtutis, vt nunquam extimeſcas, nunquam
36 perturbere: me huic tuæ virtuti proximè accedere. Quamobrem neque metuam quic-
quam, & cauebo omnia. Sed vide, ne tua iam mi Brute culpa futura ſit, ſi ego quicquam
timeam. tuis enim opibus & Conſulatu tuo, etiam ſi timidi eſſemus, tamen omnem ti-
morem abiiceremus: præſertim cùm perſuaſum omnibus eſſet, mihíque maximè, nos
à te vnicè diligi. Conſiliis tuis, quæ ſcribis de quatuor legionibus, déque agris aſſignan-
dis ab vtriſque veſtrûm, vehementer aſſentior. Itaque cùm quidam de collegis noſtris
agrariam curationem ligurirent, diſturbaui rem, totámque vobis integram reſeruaui.
Siquid erit occultius, & (vt ſcribis) reconditum, meorum aliquem mittam, quo fidelius
ad te literæ perferantur. Vale. Prid. Non. Iun.

M. T. CICERO D. BRVTO IMP. S. D.

37 CVM Appio Clodio C. F. ſumma mihi neceſſitudo eſt, multis eius officiis, & meis mu-
tuis cõſtituta. Peto à te maiorem in modum, vel humanitatis tuæ, vel mea cauſa, vt eum
authoritate tua, quæ plurimùm valet, cõſeruatum velis. volo te, cùm fortiſſimus vir co-
gnitus ſis, etiam clementiſſimum exiſtimari. Magno tibi erit ornamẽto, nobiliſſimum
adoleſcentem beneficio tuo eſſe ſaluum. Cuius quidem cauſa hoc melior debet eſſe,
quòd pietate adductus, propter patris reſtitutionem ſe cum Antonio coniunxit. Quare
etſi minus veram cauſam habebis, tamen vel probabilẽ aliquam poteris inducere. Nu-
tus tuus poteſt hominem ſummo loco natum, ſummo ingenio, ſumma virtute, officio-
ſiſſimum præterea & gratiſſimum, incolumem in ciuitate retinere. quod vt facias, ita à
te peto, vt maiore ſtudio, magíſue ex animo petere non poſſim. Vale.

D. BRVTVS M. T. CICERONI S. D.

38 NOS hîc valemus rectè: & quo melius valeamus, operam dabimus. Lepidus com-
modè de nobis ſentire videtur. Omni timore depoſito, debemus liberè Reip. conſule-
re. Quòd ſi omnia eſſent aliena, tamen tribus tantis exercitibus propriis Reip. valenti-
bus, magnum animum habere debebas, quem & ſemper habuiſti, & nunc fortuna ad-
iuuante augere potes. Quæ tibi ſuperioribus literis mea manu ſcripſi, terrendi tui cau-
ſa homines loquuntur. ſi frænum momorderis, peream, ſi te omnes, quotquot ſunt, co-
nantem loqui ferre poterunt. Ego, tibi vt antea ſcripſi, dum mihi à te literæ veniant, in
Italia morabor. Vale. VIII. Calend. Iun. Eporædia.

CICERO D. BRVTO S. D.

NARRO tibi: antea ſubiraſcebar breuitati tuarum literarum: nunc mihi loquax eſ-
ſe videor. Te igitur imitabor. quàm multa, quàm paucis! Te rectè valere, operámque
39 dare, vt quotidie melius: Lepidum commodè ſentire, tribus exercitibus quiduis nos o-
portere confidere. Si timidus eſſem, tamen iſta epiſtola mihi omnem metũ abſterſiſ-
ſes. Sed, vt mones, frænum momordi. etenim, qui te incluſo omnem ſpem habuerim
in te, quid nunc putas? Cupio iam vigiliam meam Brute tibi tradere, ſed ita, vt ne de-
ſim conſtãtiæ meæ. Quòd ſcribis in Italia te moraturum, dum tibi literæ meæ veniant:

si per hostem licet, non erraris: multa enim Romæ. sin aduentu tuo bellum confici potest, nihil sit antiquius. Pecunia expeditissima quæ erat, tibi decreta est. Habes amantissimum Seruilium: nos non desumus. Vale. VIII. Id. Iun.

M. T. CICERO D. BRVTO S. D.

EXPECTANTI mihi tuas quotidie literas Lupus noster subitò denuntiauit vt ad te scriberem, si quid vellem. Ego autẽ etsi quid scriberem, non habebam (acta enim ad te mitti sciebam: inanem autem sermonem literarum tibi iniucũdum esse audiebam) 40
breuitatem secutus sum, te magistro. Scito igitur in te & in collega spem omnem esse. De Bruto autem nihil adhuc certi: quem ego, quemadmodum præcipis, priuatis literis ad bellum cõmune vocare non desino: qui vtinam iam adesset, intestinum Vrbis malum quod est non mediocre, minus timeremus. Sed quid ago? non imitor Λακωνισμὸν tuum. altera iam pagella procedit. vince & vale. XIIII. Cal. Quint.

D. BRVTVS IMP. M. T. CICERONI S. D.

IN maximo meo dolore hoc solatio vtor, quòd intelligunt homines, non sine causa me timuisse ista quæ acciderũt. Deliberent, vtrum traiiciant legiones ex Africa nécne, & ex Sardinia: Brutũ accersant nécne: mihi stipendium dent, an non, decernant. ad Senatũ literas misi. Crede mihi, nisi ista omnia ita fiunt, queãdmodum scribo, magnum 41
nos omneis adituros periculũ. Rogo te, videte quibus hominibus negotiũ detis, qui ad me legiones adducant: & fide opus est, & celeritate. Vale. III. Non. Iun. ex castris.

M. T. CICERO C. MATIO S. D.

NONDVM satis constitui, molestiǽne plus, an voluptatis attulerit mihi Trebatius noster, homo tum plenus officii, tum vtriusque nostrûm amantissimus. Nam cùm in Tusculanum vesperi venissem: postridie ille ad me, nondum satis firmo corpore cùm esset, mane venit. Quem cùm obiurgarem, quòd parum valetudini parceret: tum ille nihil sibi fuisse lõgius, quàm vt me videret. Nunquidnam, inquam, noui? detulit ad me querelam tuam: de qua prius, quàm respondeo, pauca præponam. quantum memoria repetere præterita possum, nemo est mihi te amicus antiquior. sed VETVSTAS habet aliquid commune cum multis: amor non habet. Dilexi te, quo die cognoui, méque 42
à te diligi iudicaui. tuus deinde discessus, ísque diuturnus, ambitio nostra, & vitæ dissimilitudo non est passa voluntates nostras consuetudine conglutinari. Tuum tamen erga me animum agnoui multis annis ante bellum ciuile, cùm Cæsar esset in Gallia. quod enim vehementer mihi vtile esse putabas, nec inutile ipsi Cæsari, perfecisti vt ille me diligeret, coleret, haberet in suis. Multa prætereo, quæ temporibus illis inter nos familiarissimè dicta, scripta, communicata sunt: grauiora enim sunt consecuta. & initio belli ciuilis cùm Brundusium versus ires ad Cæsarem, venisti ad me in Formianum: primùm hoc ipsum quanti, præsertim temporibus illis? deinde oblitum me putas consilii, sermonis, humanitatis tuæ? quibus rebus interesse memini Trebatium. Nec verò oblitus sum literarũ tuarum, quas ad me misisti, cùm Cæsari obuiam venissem in agro, 43
vt arbitror, Trebulano. Secutum illud tempus est, cùm me ad Pompeium proficisci siue pudor meus coëgit, siue officium, siue fortuna. Quod officium tuum, quod studium, vel in absentẽ me, vel in præsentes meos defuit? quem porrò omnes mei, & mihi, & sibi te amiciorem iudicauerunt? Veni Brundusium: oblitúmne me putas, qua celeritate, vt primùm audieris, ad me Tarento aduolaris? quæ tua fuerit assessio, oratio, confirmatio animi mei fracti communium miseriarũ metu? Tandem aliquando Romæ esse cœpimus: quid defuit nostræ familiaritati? in maximis rebus, quonam modo me gererem aduersus Cæsarem, vsus tuo consilio sum. In reliquis officiis, cui tu tribuisti, excepto Cæsare, præter me vt domum ventitares, horásque multas sæpe suauissimo sermone consumeres? Tum, cùm etiam, si meministi, vt hæc φιλοσοφούμενα scriberẽ, tu me impulisti. Post Cæsaris reditum quid tibi maiori curæ fuit, quàm vt essem ego illi 44
quã familiarissimus? quod effeceras. Quorsum igitur hæc oratio lõgior, quàm putaram?

quia sum admiratus, te qui hæc nosse deberes, quicquam à me cõmissum, quod esset alienum nostra amicitia, credidisse. nam præter hæc, quæ cõmemoraui, quæ testata sunt & illustria, habeo multa occultiora, quæ vix verbis exequi possum. Omnia me tua delectant, sed maximè maxima cùm fides in amicitia, consiliũ, grauitas, constantia, tum lepos, humanitas, literæ. Quapropter redeo nunc ad querelam. Ego te suffragium tulisse in illa lege, primùm non credidi: deinde si credidissem, nunquam id sine aliqua iusta causa existimarẽ te fecisse. Dignitas tua facit vt animaduertatur quicquid facias: maleuolentia autẽ hominum, vt nonnulla durius, quàm à te facta sint, proferantur. Ea si tu
45 non audis, quid dicam nescio: equidem siquando audio, tam defendo, quàm me scio à te contra iniquos meos solere defendi. Defensio autem est duplex. alia sunt quæ liquidò negare soleam, vt de isto ipso suffragio: alia quæ defendam à te piè fieri & humanè, vt de curatione ludorum. Sed te hominem doctissimum non fugit, si Cæsar Rex fuerit (quod mihi quidem videtur) in vtranque partem de tuo officio disputari posse: vel in eam qua ego vti soleo, laudãdam esse fidem & humanitatem tuam, qui amicum etiam mortuum diligas: vel in eam qua nonnulli vtuntur, libertatem patriæ vitæ amici anteponendam. Ex his sermonibus vtinam essent delatæ ad te disputationes meæ. Illa verò duo quæ maxima sunt laudum tuarum, quis aut libentius, quàm ego, commemorat, aut sæpius: te, & non suscipiendi belli ciuilis grauissimum authorem fuisse, & mo-
46 derandæ victoriæ? in quo qui mihi non assentiretur, inueni neminem. Quare habeo gratiam Trebatio familiari nostro, qui mihi dedit causam harum literarum. quibus nisi credideris, me omnis officii & humanitatis expertem iudicaris. quo nec mihi grauius quicquam potest esse, nec à te alienius. Vale.

C. MATIVS M. T. CICERONI S. P. D.

MAGNAM voluptatem ex tuis literis cæpi, quòd quam speraram atque optaram habere te de me opinionem, cognoui. de qua etsi non dubitabam, tamen quia maximi æstimabam, vt incorrupta maneret, laborabam. Conscius autem mihi eram, nihil à me commissum esse quod boni cuiusquam offenderet animũ. eò minus credebam plurimis atque optimis artibus ornato tibi temerè quicquã persuaderi potuisse, præsertim in quem mea propensa & perpetua fuisset atque esset beneuolentia. Quod quãdo, vt vo-
47 lui, scio esse: respondebo criminibus, quibus tu pro me, vt par erat, tua singulari bonitate & amicitia nostra sæpe restitisti: nota enim mihi sunt quæ in me post Cæsaris mortem cõtulerint. Vitio mihi dant, quòd mortem hominis necessarii grauiter fero, atque eum quem dilexi, periisse indignor. aiunt enim patriam amicitiæ præponẽdam esse: perinde ac si iam vicerint, obitum eius Reipub. fuisse vtilem. Sed non agam astutè. fateor me ad istum gradum sapiẽtiæ non peruenisse: neque enim Cæsarem in dissensione ciuili sum secutus, sed amicum: quanquam re offendebar, tamen non deserui: neque bellum vnquam ciuile aut etiam causam dissensionis probaui, quam etiam nascentem extingui summè studui. Itaque in victoria hominis necessarii, neque honoris, neque pecuniæ dulcedine sum captus. quibus præmiis reliqui, minus apud eum, quàm ego, cùm pos-
48 sent, immoderatè sunt abusi. atque etiam res familiaris mea, lege Cæsaris diminuta est: cuius beneficio plerique, qui Cæsaris morte lætantur, remanserunt in ciuitate. ciuibus victis vt parceretur, æquè ac pro mea salute, laboraui. Possum igitur, qui omneis voluerim incolumeis, eum, à quo id impetratum est, periisse non indignari? cùm præsertim iidem homines illi & inuidiæ & exitio fuerint. Plecteris ergo, inquiunt, quando factum nostrum improbare audes. O superbiam inauditam! alios in facinore gloriari, aliis ne dolere quidem impunè licere. At hæc etiam seruis semper libera fuerunt, timerẽt, gauderent, dolerent suo potius, quàm alterius arbitrio. Quæ nunc isti, vt quidam dictitant, libertatis authores metu nobis extorquere conantur, sed nihil agunt. nullius vnquam periculi terroribus ab officio, aut ab humanitate desciscam. NVNQVAM enim honestam mortem fugiendam, sæpe etiam appetendam putaui. Sed quid mihi succensent,

ſi id opto, vt pœniteat eos ſui facti? cupio enim Cæſaris mortẽ omnibus eſſe acerbam. At debeo pro ciuili parte Remp. velle ſaluam. Id quidem me cupere, niſi & antè acta vita, & reliqua mea ſpes tacente me probat, dicendo vincere non poſtulo. Quare maiorem in modum te rogo, vt rem potiorem oratione ducas: mihíque ſi ſentis expedire rectè fieri, credas nullam cõmunionem cum improbis eſſe poſſe. An quod adoleſcens præſtiti, cùm etiam errare cum excuſatione poſſem, id nunc ætate præcipitata cõmutem, ac meipſe retexam? non faciam, neque quod diſpliceat committam, præterquam quòd hominis mihi coniunctiſſimi ac viri ampliſſimi doleo grauem caſum. Quòd ſi aliter eſſem animatus, nunquam quod facerem, negarem, ne & in peccando improbus, & in diſſimulando timidus ac vanus exiſtimarer. At ludos quos Cæſaris victoriæ Cæſar adoleſcens fecit, curaui. At id ad priuatum officium, non ad ſtatum Reip. pertinebat. Quod tamen munus & hominis amiciſſimi memoriæ ac honoribus præſtare etiam mortui debui: & optimæ ſpei adoleſcenti, ac digniſſimo Cæſari petenti negare non potui. Veni etiam COS. Antonii ſæpe domũ ſalutandi cauſa: ad quem qui me parum patriæ amantem eſſe exiſtimant, rogandi quidem aliquid, aut auferendi cauſa frequentes ventitaſſe reperies. Sed quæ hæc eſt arrogãtia, quòd Cæſar nunquam interpellauit, quin quibus vellem, atque etiam quos ipſe non diligebat, tamen iis vterer: eos, qui mihi amicum eripuerunt, carpendo me, efficere conari, ne quos velim diligam? Sed non vereor ne aut meæ vitæ modeſtia parũ valitura ſit in poſterũ contra falſos rumores: aut etiam ii qui me non amant propter meam in Cæſarem conſtantiam, non malint mei, quàm ſui ſimiles amicos habere. Mihi quidem ſi optata contingent: quod reliquum eſt vitæ, in otio Rhodi degam: ſin caſus aliquis interpellarit, ita ero Romæ, vt rectè fieri ſemper cupiam. Trebatio noſtro magnas gratias ago, quòd tuum erga me animum ſimplicem atque amicum aperuit: & quòd eum quem ſemper dilexi lubenter, quo magis iure colere atque obſeruare deberem, fecit. Bene vale, & me dilige.

M. T. CICERO M. OPPIO S.

DVBITANTI mihi (quod ſcit Atticus noſter) de hoc toto conſilio profectionis, quòd in vtranque partem in mentem multa veniebant, magnum pondus acceſſit ad tollendam dubitationẽ, iudicium & conſilium tuum. nam & ſcripſiſti apertè quid tibi videretur: & Atticus ad me ſermonẽ tuum pertulit. Semper iudicaui in te & in capiendo conſilio prudentiam ſummam eſſe, & in dando fidem: maximéque ſum expertus, cùm initio ciuilis belli per literas te conſuluiſſem, quid mihi faciendum eſſe cenſeres, eundúmne ad Pompeium, an manendũ in Italia: ſuaſiſti vt conſulerem dignitati meæ. Ex quo quid ſentires intellexi: & ſum admiratus fidem tuam, & in conſilio dando religionem: quod cùm aliud malle amiciſſimũ tuum putares, antiquius tibi officiũ meum, quàm illius voluntas fuit. Equidem & ante hoc tempus te dilexi: & ſemper me à te diligi ſenſi: & cùm abeſſem, atque in magnis periculis eſſem: & me abſentẽ, & meos præſentes à te cultos & defenſos eſſe memini: & poſt meum reditũ quàm familiariter mecum vixeris, quǽque ego de te & ſenſerim & prædicarim, omneis qui ſolẽt hæc animaduertere, teſtes habemus. Grauiſſimum verò iudicium de mea fide & de conſtantia feciſti, cùm poſt mortẽ Cæſaris totum te ad amicitiam meam contuliſti. Quod tuum iudicium niſi mea ſumma beneuolentia erga te, omnibúſque meritis comprobaro, ipſe me hominem non putabo. Tu mi Oppi conſeruabis amorem tuum (etſi more magis hoc quidem ſcribo, quàm quo te admonendum putem) meáque omnia tuebere: quæ tibi ne ignota eſſent, Attico mandaui. A me autẽ, cùm paulum otii nacti erimus, vberiores literas expectato. Da operam vt valeas. hoc mihi gratius facere nihil potes.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD
C. CASSIVM, ET ALIOS, LIBER XII.

M. T. CICERO C. CASSIO S. P. D.

1 FINEM nullum facio, mihi crede, Caſſi de te & de Bruto noſtro, id eſt
de tota Rep. cogitandi: cuius omnis ſpes in vobis eſt, & in D. Bruto:
quam quidem iam habeo ipſe meliorem, Rep. à Dolabella meo præ-
clariſſimè geſta. manabat enim illud malum vrbanum, & ita corro-
borabatur quotidie, vt ego quidem & vrbi, & otio diffiderem vrbano.
ſed ita compreſſum eſt, vt mihi videamur omne iam ad tempus ab
illo duntaxat ſordidiſſimo periculo tuti futuri. Reliqua magna ſunt & multa, ſed poſita
omnia ſunt in vobis: quanquam primum quidque explicemus. nam (vt adhuc quidem
actum eſt) non regno, ſed Rege liberati videmur. interfecto enim Rege, regios omneis
nutus tuemur: neque verò id ſolùm, ſed etiam quæ ipſe ille, ſi viueret, non faceret, ea nos
quaſi cogitata ab illo probamus: nec eius quidem rei finem video. Tabulæ figũtur, im-
2 munitates dantur, pecuniæ maximæ deſcribuntur, exules reducuntur, s. c. falſa refe-
runtur: vt tantummodo odium illud hominis impuri, & ſeruitutis dolor depulſus eſſe
videatur, Reſp. iaceat in iis perturbationibus, in quas eam ille coniecit. Hæc omnia vo-
bis ſunt expedienda: nec hoc cogitandum, ſatis iam habere Remp. à vobis. Habet illa
quidem tantùm, quantùm nunquam mihi in mentem venit optare: ſed contenta non
eſt, & pro magnitudine & animi & beneficii veſtri à vobis magna deſiderat. Adhuc vlta
ſuas iniurias eſt per vos interitu tyranni: nihil amplius. ornamenta verò ſua quæ recu-
perauit? An quòd ei mortuo paret, quem viuum ferre non poterat? cuius æra refigere
debebamus, eius etiam chirographa defendimus? At enim ita decreuimus: fecimus id
quidem temporibus cedentes, quæ valent in Rep. plurimùm: ſed immoderatè quidam
& ingratè noſtra facilitate abutuntur. Verùm hæc propediẽ, & multa alia corám. In-
3 terim velim ſic tibi perſuadeas, mihi cùm Reip. quam ſemper habui chariſſimam, tum
amoris noſtri cauſa, maximæ curæ eſſe tuam dignitatem. Da operam vt valeas.

M. T. CICERO C. CASSIO S. P. D.

VEHEMENTER lætor tibi probari ſententiam & orationem meam. qua ſi ſæpius
vti liceret, nihil eſſet negotii libertatem & Remp. recuperare. ſed homo amens & per-
ditus, multóque nequior, quàm ille ipſe, quem tu nequiſſimum occiſum eſſe dixiſti, cæ-
dis initium quærit: nullámque aliam ob cauſam me authorẽ fuiſſe Cæſaris interficiendi
criminatur, niſi vt in me veterani incitentur. quod ego periculum non extimeſco, mo-
dò facti veſtri gloriam cum mea laude communicem. Ita nec Piſoni, qui in eum pri-
mus inuectus eſt nullo aſſentiẽte: nec mihi qui idem triceſimo pòſt die feci, nec P. Ser-
uilio qui me eſt conſecutus, tutò in Senatum venire licet: cædem enim gladiator quæ-
4 rit, eiúſque initium ad XIII. Calend. Octob. à me ſe facturum putauit, ad quem paratus
venerat, cùm in villa Metelli complureis dies commentatus eſſet. quæ autem in luſtris
& in vino commentatio potuit eſſe? Itaque omnibus eſt viſus, vt ad te antea ſcripſi, ſuo
more vomere, non dicere. Quare quòd ſcribis te confidere, authoritate & eloquentia
noſtra aliquid profici poſſe: nonnihil, vt in tantis malis, eſt profectum. intelligit enim
populus Rom. treis eſſe conſulares, qui, quia quæ de Rep. bene ſenſerint, liberè locuti
ſunt, tutò in Senatum venire non poſſint: nec eſt præterea quod quicquam expectes.
tuus enim neceſſarius affinitate noua delectatur. itaque iam non eſt ſtudioſus ludorũ,
infinitóque fratris tui plauſu dirumpitur. Alter item affinis nouis commentariis Cæſa-
ris delinitus eſt. Sed hæc tolerabilia: illud non ferẽdum, quòd eſt qui veſtro anno Con-
5 ſulem filium ſuum futurum putet, ob eámque cauſam ſe huic latroni deſeruire præ ſe
ferat. nam L. Cotta familiaris meus fatali quadam deſperatione, vt ait, minus in Sena-
tum venit. L. Cæſar, optimus & fortiſſimus ciuis, valetudine impeditur. Ser. Sulpitius &

ſumma authoritate, & optimè ſentiens, non adeſt. reliquos, exceptis deſignatis (ignoſce mihi ſi non numero) cõſulareis habes authores conſilii publici: qui numerus etiam bonis rebus exiguus eſſet, quid cenſes, perditis? Quare ſpes eſt omnis in vobis: qui ſi iccirco abeſtis, vt ſitis in tuto, ne in vobis quidem: ſin aliquid dignum veſtra gloria cogitatis, velim ſaluis nobis: ſin id minus, res tamen publica per vos breui tempore ius ſuum recuperabit. Ego tuis neque deſum, neque deero: qui ſiue ad me referẽt, ſiue non, mea tibi tamen beneuolentia fidéſque præſtabitur. Vale.

M. T. CICERO C. CASSIO S. P. D.

AVGET tuus amicus furorem in dies. primùm in ſtatua, quam poſuit in roſtris, in- 6
ſcripſit, PARENTI OPTIMÈ MERITO: vt non modò ſicarii, ſed iam etiam parricidæ iudicemini: quid dico, iudicemini? iudicemur potius: veſtri enim pulcherrimi facti ille furioſus me principem dicit fuiſſe. Vtinam quidem fuiſſem: moleſtus nobis non eſſet. ſed hoc veſtrum fuit: quod quando præteriit, vtinam haberem quid darem vobis conſilii. ſed ne mihi quidem ipſi reperio, quid faciũdum ſit. QVID enim eſt, quod cõtra vim ſine vi fieri poſſit? Conſilium autem omne hoc eſt illorum, vt mortem Cæſaris perſequantur. Itaque ante diem VI. Non. Oct. productus in concionem à Canutio, turpiſſimè ille quidem diſceſſit, ſed tamen ea dixit de conſeruatoribus patriæ, quæ dici deberent de proditoribus: de me quidem non dubitanter, quin omnia de meo conſi-
lio & vos feciſſetis, & Canutius faceret. Cætera cuiuſmodi ſint, ex hoc iudica, quòd le- 7
gato tuo viaticum eripuerũt. Quid eos interpretari putas, cùm hoc faciunt? ad hoſtem ſcilicet portari. O rem miſeram! dominum ferre non potuimus: conſeruo ſeruimus. & tamen me quidem fauente magis quàm ſperante, etiam nunc reſidet ſpes in virtute tua. ſed vbi ſunt copiæ? De reliquo malo, teipſum loqui tecum, quàm dicta noſtra cognoſcere. Vale.

M. T. CICERO C. CASSIO S. P. D.

VELLEM Idib. Mart. me ad cœnam inuitaſſes: reliquiarum nihil fuiſſet. Nunc me reliquiæ veſtræ exercent, & quidem præter cæteros me. Quanquam egregios Conſules habemus, ſed turpiſſimos conſulareis: Senatum fortem, ſed infimo quenque honore fortiſſimum. populo verò nihil fortius, nihil melius, Italiáque vniuerſa. nihil autem
fœdius Philippo & Piſone Legatis, nihil flagitioſius: qui cùm eſſent miſſi, vt Antonio ex 8
Senatus ſententia certas res nuntiarent, cùm ille earum rerum nulli paruiſſet, vltrò ab illo ad nos intolerabilia poſtulata retulerunt. Itaque ad nos concurritur: factíque iam in re ſalutari populares ſumus. Sed tu quid ageres, quid acturus, vbi denique eſſes, neſciebam. Fama nuntiabat te eſſe in Syria: author erat nemo. De Bruto, quò propius eſt, eò firmiora videntur eſſe quæ nuntiantur. Dolabella valde vituperabatur ab hominibus non inſulſis, quòd tibi tam citò ſuccederet, cùm tu vixdũ triginta dies in Syria fuiſſes. Itaque conſtabat, eum recipi in Syriam non oportere. Summa laus & tua, & Bruti eſt, quòd exercitum præter ſpem exiſtimamini comparaſſe. Scriberem plura, ſi rem cauſámque noſſem. nunc quæ ſcribo, ſcribo ex opinione hominum atque fama. Tuas literas auidè expecto. Vale.

M. T. CICERO C. CASSIO S. P. D.

HYEMEM credo adhuc prohibuiſſe quo minus de te certum haberemus quid age- 9
res, maximéque vbi eſſes. Loquebantur omnes tamen, credo, quòd volebant in Syria te eſſe, habere copias. Id autem eò facilius credebatur, quia ſimile vero videbatur. Brutus quidem noſter egregiam laudem eſt conſecutus. res enim tantas geſſit, támque inopinatas, vt eæ cùm per ſe gratæ eſſent, tum gratiores propter celeritatem. Quòd ſi tu ea tenes quæ putamus, magnis ſubſidiis fulta Reſp. eſt. à prima enim ora Græciæ vſque ad AEgyptum optimorum ciuium imperiis muniti erimus, & copiis. Quanquam, niſi me fallebat, res ſic ſe habebat, vt totius belli omne diſcrimen in D. Bruto poſitum videretur: qui ſi vt ſperabamus, erupiſſet Mutina, nihil belli reliquum fore videbatur.

Paruis omnino iam copiis obsidebatur, quòd magno præsidio Bononiam tenebat Antonius. Erat autem Claternæ noster Hircius, ad Forum Cornelium Cæsar, vterque cum
10 firmo exercitu: magnásque Romæ Pansa copias ex delectu Italiæ compararat. hyems adhuc rem geri prohibuerat. Hircius nihil nisi considerate, vt mihi crebris literis significat, acturus videbatur. Præter Bononiam, Regiū Lepidi, Parmam, totam Galliam tenebamus studiosissimam Reip. tuos etiam clienteis transpadanos mirificè coniunctos cum causa habebamus. Erat firmissimus Senatus, exceptis cōsularibus: ex quibus vnus L.Cæsar firmus est, & rectus. Ser.Sulpitii morte magnum præsidium amisimus. Reliqui partim inertes, partim improbi. nonnulli inuident eorūlaudi, quos in Rep. probari vident. Populi verò Ro. totiúsque Italiæ mira cōsensio est. Hæc erant ferè, quæ tibi nota esse vellē. Nunc autē opto, vt ab istis Oriētis partibus virtutis tuæ lumen eluceat. Vale.

M. T. CICERO C. CASSIO S. P. D.

11 QVI status rerum fuerit tum, cùm has literas dedi, scire poteris ex C.Tidio Strabone viro bono, & optimè de Rep. sentiente. nam quid dicam, cupidissimo tui, qui domo & fortunis relictis, ad te potissimùm profectus sit? Itaque eum tibi ne commēdo quidem: aduentus ipsius ad te satis eum commendabit. Tu velim sic existimes, tibíque persuadeas omne perfugium bonorū in te & Bruto esse positum, si, quod nolim, aduersi quid euenerit. res, cùm hæc scribebam, erat in extremum adducta discrimen: Brutus enim Mutinæ vix iam sustinebat. Qui si conseruatus erit, vicimus: sin (quod dii omen auertant) omnis omnium cursus est ad vos. Proinde fac tantum animum habeas, tantúmque apparatum, quanto opus est ad vniuersam Remp. recuperandam. Vale.

M. T. CICERO C. CASSIO S. P. D.

12 QVANTO studio dignitatem tuam & in Senatu, & ad populum defenderim, ex tuis te malo, quàm ex me cognoscere. Quæ mea sentētia in Senatu facilè valuisset, nisi Pansa vehementer obstitisset. ea sententia dicta, productus sum in concionem à Trib. pleb. M.Seruilio. Dixi de te quæ potui, tanta contentione, quantū forum est: tanto clamore, consensúque populi, vt nihil vnquam simile viderim. Id velim mihi ignoscas, quod in vita socru tua fecerim. mulier timida verebatur ne Pansæ animus offenderetur. in concione quidem Pansa dixit, matrem quoque tuam & fratrem, illam à me sentētiam noluisse dici. Sed me hæc non mouebant: alia malebam: fauebam & Reip. cui semper faui, & dignitati ac gloriæ tuæ. Quòd autem & in Senatu pluribus verbis disserui, & dixi in concione, in eo velim fidem meam liberes: promisi enim, & propè confirmaui te non expectasse, nec expectaturum decreta nostra, sed te ipsum tuo more Remp. de-
13 fensurum. & quanquam nihil dum audieramus, nec vbi esses, nec quas copias haberes: tamen sic statuebam, omneis, quæ in istis partibus essent, opes, copiásque, tuas esse: pertéque Asiam prouinciam confidebam iam Reip. recuperatam. tu fac in augenda gloria te ipsum vincas. Vale.

M. T. CICERO C. CASSIO S. P. D.

SCELVS affinis tui Lepidi, summámque leuitatem & inconstantiam, ex actis quæ ad te mitti certò scio, cognosse te arbitror. Itaque nos confecto bello, vt arbitrabamur, renouatum bellum gerimus: spémque omnem in D.Bruto & Plāco habemus: si verum quæris, in te & in meo Bruto non solùm ad præsens perfugium, si, quod nolim, aduersi quid acciderit, sed etiam ad confirmationem perpetuæ libertatis. Nos hìc de Dola-
14 bella audiebamus quæ vellemus: sed certos authores non habebamus. Te quidem magnum hominem, & præsenti iudicio, & reliqui temporis expectatione scito esse. Hoc tibi proposito, fac vt ad summa contendas. nihil est tantum, quod non populus Rom. à te perfici atque obtineri posse iudicet. Vale.

M. T. CICERO C. CASSIO S. P. D.

BREVITAS tuarum literarum me quoque breuiorem in scribendo facit: &, verè vt dicam, non satis occurrit quid scribā: nostras enim res in actis perferri ad te certò scio:

tuas autem ignoramus. tanquam enim clauſa ſit Aſia, ſic nihil perfertur ad nos præter
rumores de oppreſſo Dolabella, ſatis illos quidem conſtantes, ſed adhuc ſine authore.
Nos confectum bellum cùm putaremus, repentè à Lepido tuo in ſummam ſolicitudi-
nem adducti ſumus. Itaque perſuade tibi, maximam Reipub. ſpem in te & tuis copiis 15
eſſe. firmos omnino exercitus habemus: ſed tamen, vt omnia (vt ſpero) proſperè pro-
cedant, multùm intereſt te venire: exigua eſt enim ſpes Reip. nam nullam non libet
dicere: ſed quæcunque eſt, ea deſpondetur anno Conſulatus tui. Vale.

M. T. CICERO C. CASSIO S. P. D.

LEPIDVS tuus affinis, meus familiaris, prid. Cal. Quint. ſententiis omnibus hoſtis
à Senatu iudicatus eſt, cæteríque, qui vnà cum illo à Repub. defecerunt. quibus tamen
ad ſanitatẽ redeundi ante Calend. Sept. poteſtas facta eſt. Fortis ſanè Senatus, ſed maxi-
mè ſpe ſubſidii tui. Bellũ quidem, cùm hæc ſcribebã, ſanè magnũ erat ſcelere & leuita-
te Lepidi. Nos de Dolabella quotidie quæ volumus, audimus, ſed adhuc ſine capite,
ſine authore, rumore nuntio. Quod cùm ita eſſet, tamen literis tuis, quas Non. Maii ex 16
caſtris datas acceperamus, ita perſuaſum erat ciuitati, vt illum iam oppreſſum omnes
arbitrarentur, te autem in Italiam venire cum exercitu: vt ſi hæc ex ſententia confecta
eſſent, conſilio atque authoritate tua: ſin quid fortè titubatum eſſet, vt fit in bello, exer-
citu tuo niteremur. Quem quidem ego exercitum quibuſcunque potero rebus ornabo.
cuius rei tum tempus erit, cùm quid opis Reip. laturus exercitus ſit, aut quid iam tule-
rit, notum eſſe cœperit. Nam adhuc tantùm conatus audiuntur, optimi illi quidem, &
præclariſſimi, ſed geſta res expectatur: quam quidem aut iam eſſe aliquam, aut appro-
pinquare confido. Tua virtute & magnitudine animi nihil eſt nobilius. Itaque opta-
mus, vt quamprimum te in Italia videamus. Remp. nos habere arbitrabimur, ſi vos ha-
bebimus. Præclarè viceramus, niſi ſpoliatum, inermem, fugientem Lepidus recepiſſet
Antonium. Itaque nunquam tanto odio ciuitati Antonius fuit, quanto eſt Lepidus. Ille 17
enim ex turbulenta Repub. hic ex pace & victoria bellum excitauit. Huic oppoſitos
Conſules deſ. habemus: in quibus eſt magna illa quidem ſpes, ſed anceps cura pro-
pter incertos exitus præliorum. Perſuade tibi igitur, in te, & in Bruto tuo eſſe omnia,
vos expectari, Brutum quidem iam iámque. Quòd ſi, vt ſpero, victis hoſtibus noſtris
veneritis: tamen authoritate veſtra Reſp. exurget, & in aliquo ſtatu tolerabili conſi-
ſtet. ſunt enim permulta, quibus erit medendum, etiam ſi Reſp. ſatis eſſe videbitur ſce-
leribus hoſtium liberata. Vale.

C. CASSIVS PROCOS. M. T. CICERONI S. D.

SI VALES, bene eſt: ego quidem valeo. In Syriam me profectum eſſe ſcito ad L.
Murcum & Q. Criſpum Impp. Viri fortes, optimíque ciues, poſteaquam audierunt, 18
quæ Romæ gererentur, exercitus mihi tradiderunt, ipſíque mecum vnà fortiſſimo
animo Remp. adminiſtrãt. Item legionẽ, quam Q. Cæcilius Baſſus habuit, ad me veniſſe
ſcito. quatuórque legiones, quas A. Allienus ex AEgypto eduxit, traditas ab eo mihi eſ-
ſe ſcito. Nunc te cohortatione non puto indigere, vt nos abſenteis, rémque publicam,
quantum opus eſt, defendas. Scire te volo, firma præſidia vobis, Senatuíque non deeſſe,
vt optima ſpe, & maximo animo Remp. defendas. Reliqua tecum aget L. Carteius fa-
miliaris meus. Vale. Data Non. Mart. ex caſtris Taricheis.

C. CASSIVS PROCOS. M. T. CICERONI S. D.

SI VALES, bene eſt: ego quidem valeo. Legi tuas literas, in quibus mirificũ tuum
erga me amorem recognoui: videbaris enim non ſolùm fauere nobis, id quod & no-
ſtra, & Reip. cauſa ſemper feciſti: ſed etiam grauem curam ſuſcepiſſe, vehementérque 19
eſſe de nobis ſolicitus. Itaque quod te primùm exiſtimare putabã, nos oppreſſa Repub.
quieſcere non poſſe: deinde cùm ſuſpicarere nos moliri, quod te ſolicitum eſſe & de ſa-
lute noſtra, & de rerum euentu putabam: ſimul ac legiones accepi, quas A. Allienus e-
duxerat ex AEgypto, ſcripſi ad te, tabellarióſque complures Romam miſi. ſcripſi etiam

ad Senatum literas,quas reddi vetui prius,quàm tibi recitatæ eſſent, ſi fortè mei obtem-
perare mihi voluerūt. Quòd ſi literæ perlatæ non ſunt,non dubito quin Dolabella,qui
nefariè Trebonio occiſo Aſiam occupauit, tabellarios meos deprehenderit, literáſque
interceperit. Exercitus omneis,qui in Syria fuêre,teneo. Habui paululum moræ, dum
promiſſa militibus perſoluo:nunc iam ſum expeditus. À te peto, vt dignitatem meam
tibi commendatam habeas, ſi me intelligis nullum neque periculum,neque laborem
10 patriæ denegaſſe: ſi contra importuniſſimos latrones arma cæpi te hortante & autho-
re: ſi non ſolùm exercitum ad Remp. libertatémque defendēdam cōparaui,ſed etiam
crudeliſſimis tyrānis eripui: quē ſi occupaſſet Dolabella, non ſolùm aduentu,ſed etiam
opinione & expectatione exercitus ſui Antoniū confirmaſſet. Quas ob res milites tue-
re,ſi eos mirificè de Rep.meritos eſſe animaduertis:& effice,nequem pœniteat,Remp.
quàm ſpem prædæ & rapinarū ſequi maluiſſe. Item Murci & Criſpi Impp.dignitatem,
quantum eſt in te,tuere.nam Baſſus miſerè noluit mihi legionē tradere. quòd niſi mi-
lites inuito eo legatos ad me miſiſſent,clauſam Apameam tenuiſſet, quoad vi eſſet ex-
pugnata. Hæc à te peto non ſolùm Reipub. quæ tibi ſemper fuit chariſſima, ſed etiam
amicitiæ noſtræ nomine,quam cōfido apud te plurimùm poſſe. Crede mihi,hūc exer-
11 citum, quem habeo,Senatus, atque optimi cuiuſque eſſe,maximéque tuum : de cuius
voluntate aſſiduè audiēdo mirificè te diligit,charúmque habet.qui ſi intellexerit com-
moda ſua curæ tibi eſſe,debere etiam ſe tibi omnia putabit. Literis ſcriptis,audiui Do-
labellam in Ciliciam veniſſe cum ſuis copiis. proficiſcar in Ciliciam. Quid egerim,ce-
leriter vt ſcias dabo operam. Ac velim,vt meremur de Rep.ſic fœlices ſimus. Fac va-
leas,méque ames. Non. Maii.Ex caſtris.

C. CASSIVS S. D. M. T. CICERONI.

SI VALES,bene eſt: ego quidem valeo.Cùm Reip.vel ſalute,vel victoria gaude-
mus:tum inſtauratione tuarum laudum , quòd maximus conſularis maximum Con-
ſulem te ipſe viciſti,& lætamur,& mirari ſatis non poſſumus.Fatale neſcio quid tuæ vir-
tuti datum: id quod iam ſæpe experti ſumus. eſt enim tua toga omniū armis fœlicior:
12 quæ nunc quoque nobis penè victam Remp. ex manibus hoſtium eripuit ac reddidit.
Nunc ergo viuemus liberi.Nunc te omnium maxime ciuis,& mihi chariſſime,id quod
maximè Reip.tenebris cōperiſti, nunc te habebimus teſtē noſtri & in te, & in coniun-
ctiſſimam tibi Remp.amoris: & quæ ſæpe pollicitus es te & taciturū, dum ſeruiremus,
& dicturū de me tum, cùm profutura eſſent, nunc illa non ego quidem dici tantopere
deſiderabo,quàm ſentiri à te ipſo. neque enim omnium iudicio malim me à te com-
mendari,quàm ipſe tuo iudicio dignè,ac mereor,commēdatus eſſe: vt hæc nouiſſima
noſtra facta non ſubita,nec inconuenientia, ſed ſimilia illis cogitationibus,quarum tu
teſtis es,fuiſſe iudices: méque ad optimam ſpem patriæ non minimùm tibi ipſi produ-
cendum putes. Sunt tibi M.Tulli liberi, propinquíque digni quidem te, & meritò tibi
13 chariſſimi. eſſe etiam debent in Rep. proxime hos chari, qui ſtudiorum tuorum ſunt
æmuli, quorū eſſe cupio tibi copiam.ſed tamen non maxima me turba puto excludi,
quo minus tibi vacet me excipere,& ad omnia,quæ velis & probes,producere. Animū
tibi noſtrum fortaſſe probauimus: ingeniū certè diutina ſeruitus,qualecunque eſt,mi-
nus tamen quàm erat,paſſa eſt videri. Nos ex ora maritima Aſiæ prouinciæ,& ex inſu-
lis quas potuimus,naueis deduximus.Delectum remigum,magna contumacia ciuita-
tum,tamen ſatis celeriter habuimus.Secuti ſumus claſſem Dolabellæ,cui Lucilius præ-
erat: qui ſpem ſæpe tranſitionis præbendo,neque vnquam non decedendo, nouiſſimè
Corycum ſe contulit, & clauſo portu ſe tenere cœpit. Nos illa relicta, quòd & in caſtra
peruenire ſatius eſſe putabamus,& ſequebatur claſſis altera,quam anno priore in Bithy-
14 nia Tullius Cymber cōpararat,cui Turulius Quæs.præerat,Cyprum petiuimus.Ibi,quæ
cognouimus,ſcribere ad vos quamcelerrimè voluimus. Dolabellam vt Tarſenſes peſ-
ſimi ſocii,ita Laodiceni multò amentiores vltrò accerſierunt: ex quibus vtriſque ciui-

tatibus, Græcorum militum numero, speciem exercitus effecit. Castra habet ante oppidum Laodiceam posita, & partem muri demolitus est, & castra oppido coniunxit. Cassius noster cum decem legionibus, & cohortibus viginti auxiliariis, & quatuor millibus equitum à millibus passuum viginti, castra habet posita Γαλτοῖ: & existimat se sine prælio posse vincere. Nam iam ternis tetradrachmis triticum penes Dolabellam est: nisi quid nauibus Laodicenorum supportarit, citò fame pereat necesse est: ne supportare possit, & Cassii classis bene magna, cui præest Sestilius Rufus, & tres quas nos adduximus, ego, Turulius, & Pariscus, facilè præstabũt. Volo igitur vos bene sperare: & Remp. 15
vt vos istic expediistis, ita pro nostra parte celeriter nobis expediri posse, confidere. Vale. Data Idib. Iun. Cypro, Acromani Iacride.

LENTVLVS CICERONI SVO S. D.

CVM Brutum nostrum conuenissem, eúmque tardius in Asiam venturum animaduerterem: in Asiam redii, vt reliquias mei laboris colligerem, & pecuniam quamprimùm Romam mitterem. Interim cognoui in Lycia esse classem Dolabellæ, ampliúsque centum naueis onerarias, in quas exercitus eius imponi posset: ídque Dolabellã ea mente comparasse, vt, si Syriæ spes eum frustrata esset, conscẽderet in naueis, & Italiam peteret, séque cum Antoniis & reliquis latronibus coniungeret. Cuius rei tãto in timore fui, vt omnibus rebus relictis, cum paucioribus & minoribus nauibus ad illas ire conatus sim. Quæ res, si à Rhodiis non essem interpellatus, fortasse tota sublata esset, tamẽ 16
magna ex parte profligata est. quandoquidem classis dissipata est: aduentus nostri timore milites, ducésque effugerunt: onerariæ omnes ad vnam à nobis sunt exceptæ. Certè (quod maximè timui) videor esse consecutus, vt non possit classe Dolabella in Italiam peruenire, nec sociis suis firmatis durius vobis efficere negotium. Rhodii nos, & Remp. quàm valde desperauerint, ex literis, quas publicè misi, cognosces. Et quidem multò parcius scripsi, quàm re vera furere eos inueni. quòd verò aliquid de his scripsi, mirari noli: mira est eorum amentia. Nec me meæ vllæ priuatim iniuriæ mouerunt vnquam: malus animus eorum in nostram salutẽ, cupiditas partium aliarum, perseuerantia in contemptione optimi cuiusque, ferenda mihi non fuit. Nec tamen omneis perditos esse puto. sed iidem illi, qui tum fugientem patrem meum, qui L. Lentulum, qui Pompeium, qui cæteros viros clarissimos non receperunt: iidem tanquam aliquo fato & nunc aut magistratum gerunt, aut eos, qui sunt in magistratu, in sua habent 17
potestate. Itaque eadem superbia in prauitate vtuntur. quorum improbitatem aliquando retundi, & non pati impunitate augeri, non solùm vtile est Reip. nostræ, sed etiam necessarium. De nostra dignitate velim tibi vt semper curæ sit, & quocunque tempore occasionem habueris, & in Senatu, & in cæteris rebus laudi nostræ suffragêre. Quando Consulibus decreta est Asia, & permissum est iis, vt, dum ipsi venirent, darent negotium qui Asiam obtineant: rogo te petas ab iis, vt hãc dignitatem potissimùm nobis tribuant, & mihi dent negotium vt Asiam obtineam, dum ipsorum alteruter venit. nam quòd huc properent in magistratu venire, aut exercitum mittere, causam non habent: Dolabella enim in Syria est: & vt tu diuina tua mente prospexisti & prædicasti, dum isti venient, Cassius eum opprimet. exclusus enim ab Antiochia Dolabella, & in 18
oppugnando malè acceptus, nulla alia confisus vrbe, Laodiceam, quæ est in Syria ad mare, se contulit. ibi spero celeriter eum pœnas daturum: nam neque quò refugiat habet, neque diutius ibi poterit tantum exercitum Cassii sustinere. Spero etiam confectum esse iam, & oppressum. Quare non puto Pansam & Hircium in consulatu properaturos in prouincias exire, sed Romæ acturos Consulatum. Itaque si ab his petieris vt interea nobis procurationem Asiæ dent, spero te posse impetrare. Præterea mihi promiserunt Pansa & Hircius coràm, & absenti mihi scripserunt, Verrióque nostro Pansa affirmauit, se daturum operam, ne in suo Consulatu mihi succedatur. Ego porrò non mediusfidius cupiditate prouinciæ produci longius spatium mihi volo. nam mihi fuit

19 ista prouincia plena laboris, periculi, detrimēti. quæ ego ne frustrà subierim, néue prius, quàm reliquias meæ diligentiæ consequar, decedere cogar, valde laboro: nam si potuissem, quam exegeram, pecuniam vniuersam mittere, postularem vt mihi succederetur. Nunc quod Cassio dedi, quod Trebonii morte amisimus, quod etiam crudelitate Dolabellæ, aut perfidia eorum qui mihi fidem, Reíque pub. non præstiterunt, id consequi & reficere volo. quod aliter non potest fieri, nisi spatium habuero. id vt per te consequar, velim, vt solet, tibi curæ sit. Ego me de Rep. ita puto esse meritũ, vt non prouinciæ istius beneficium expectare debeam, sed tantum, quantum Cassius & Bruti, non solùm illius facti, periculíque societate, sed etiam huius tēporis studio & virtute. primus enim ego leges Antonianas fregi: primus equitatum Dolabellæ ad Remp. traduxi, Cassióque tradidi: primus delectus habui pro salute omnium contra cõiurationem sceleratissimam:
30 solus Cassio & Reip. Syriam exercitúsque, qui ibi erant, coniunxi. Nam nisi ego tantam pecuniam, tantáque præsidia, & tam celeriter Cassio dedissem, ne ausus quidem esset ire in Syriam, & nunc non minora pericula Reip. à Dolabella instarēt, quàm ab Antonio. Atque hæc omnia is feci, qui & sodalis & familiarissimus Dolabellæ eram, coniunctissimus sanguine Antoniis: prouinciam quoque illorum beneficio habebam: sed πατρίδα ἐμῶν μᾶλλον φιλῶν, omnibus meis bellum primus indixi. Hæc etsi adhuc non magnopere mihi tulisse fructum animaduerto: tamen non despero, nec defatigabor permanere non solùm in studio libertatis, sed etiam in labore & periculis. Attamen si etiam aliqua gloria iusta & merita prouocabimur, Senatus & optimi cuiusque officiis, maiore cum authoritate apud cæteros erimus, & eò plus prodesse Reip. poterimus. Filiũ tuum,
31 ad Brutum cùm veni, videre non potui, ideo quòd iam in hyberna cum equitibus erat profectus. sed mediusfidius ea esse eum opinione, & tua & ipsius, & in primis mea causa gaudeo. fratris enim loco mihi est, qui ex te natus, téque dignus est. Vale. Data IIII. Calend. Iun. Pergæ.

P. LENTVLVS P. F. PROQVAES. PROPRAET. S. D. COSS. PRAETT. TRIBB. PL. SENATVI, POPVLO PLEBÍQVE R.

SI VALETIS, liberíque vestri valent, bene est: ego quoque valeo. Scelere Dolabellæ oppressa Asia, in proximam prouinciam Macedoniam, præsidiáque Reip. quæ M. Brutus vir clarissimus tenebat, me contuli, & id egi, vt, per quos celerrimè posset, Asia prouincia, vectigaliáque in vestram potestatem redigerentur. quod cùm pertimuisset Dolabella, & vastata prouincia, correptis vectigalibus, præcipuè ciuibus Romanis o-
32 mnibus crudelissimè denudatis ac diuenditis, celerius Asia excessisset, quàm eò præsidium adduci potuisset: diutius morari aut expectare præsidium non necesse habui: & quamprimum ad meum officium reuertendum mihi esse existimaui, vt & reliqua vectigalia exigerem, & quam deposui, pecuniam colligerem: quicquid ex ea correptum esset, aut quorum id culpa accidisset, cognoscerem quamprimum, & vos de omni re facerem certiores. interim cùm per insulas in Asiam nauigāti mihi nuntiatum esset, classem Dolabellæ in Lycia esse, Rhodiósq; naueis compluréis instructas & paratas in aqua habere: cum iis nauibus, quas aut mecum adduxeram, aut comparauerat Patiscus Proques. homo mihi cùm familiaritate, tum etiam sensibus in Rep. cõiunctissimus, Rhodum reuerti, cõfisus authoritate vestra, Senatúsque consulto, quo hostem Dolabellam iudicaratis, fœdere quoque, quod cum his M. Marcello, Ser. Sulpitio COSS. renouatum
33 erat, quo iurauerant Rhodii, eosdē hosteis se habituros, quos Senatus, populúsque Ro. quæ res nos vehementer fefellit: tantùm enim abfuit, vt illorum præsidio nostram firmaremus classem, vt etiam à Rhodiis vrbe, portu, statione, quæ extra vrbem est, commeatu, aqua denique prohiberentur nostri milites, nos vix ipsi singulis cum nauigiolis reciperemur. quam indignitatē, diminutionémque maiestatis non solùm iuris nostri, sed etiam imperii, populíque Ro. idcirco tulimus, quòd interceptis literis cognoramus,

Dolabellam,ſi deſperaſſet de Syria,AEgyptóque, quod neceſſe erat fieri, in naueis cum
omnibus ſuis latronibus, atque omni pecunia conſcendere eſſe paratum, Italiámque
petere: iccirco etiam naueis onerarias, quarum minor nulla erat duûm millium am-
phorarum, contractas in Lycia à claſſe eius obſideri. Huius rei timore P.C. percitus,in-
iurias perpeti, & cum contumelia etiam noſtra omnia prius experiri malui. Itaque ad 34
illorum voluntatem introductus in vrbem, & in Senatum eorum, quàm diligentiſſi-
mè potui,cauſam Reip. egi:periculúmque omne, quod inſtaret,ſi ille latro cum omni-
bus ſuis naueis conſcendiſſet,expoſui. Rhodios autem tanta in prauitate animaduerti,
vt omneis firmiores putarent, quàm bonos: vt hanc concordiam, & conſpirationem
omnium ordinum ad defendendam libertatem propenſè non crederent eſſe factam:
vt patientiam Senatus,& optimi cuiuſque manere etiam nunc confiderẽt,nec potuiſſe
audere quenquam Dolabellam hoſtem iudicare: vt denique omnia, quæ improbi fin-
gebant, magis vera exiſtimarent,quàm quæ verè facta erant,& à nobis docebantur.qua
mente etiam ante noſtrum aduentum, poſt Trebonii indigniſſimam cædem, cæterá-
que tot,támque nefaria facinora, binæ profectæ erant ad Dolabellam legationes eorũ,
& quidem nouo exemplo, contra leges ipſorum, prohibentibus iis, qui tum magiſtra- 35
tus gerebant. Hæc ſiue timore,vt dictitant,de agris, quos in continenti habent, ſiue fu-
rore,ſiue potentia paucorum,qui & antea pari contumelia viros clariſſimos affecerant:
& nunc maximos magiſtratus gerentes: nullo exemplo, neque veſtra ex parte, neque
noſtro præſentium, neque imminenti Italiæ, vrbíque noſtræ periculo, ſi ille parricida
cum ſuis latronibus, nauibus,ex Aſia, Syriáque expulſus, Italiam petiiſſet, mederi,cùm
facilè poſſent, voluerunt. Nonnullis etiam ipſi magiſtratus veniebant in ſuſpicionem,
detinuiſſe nos, & demorati eſſe, dum claſſis Dolabellæ certior fieret de aduentu no-
ſtro.quam ſuſpicionem conſecutæ res aliquot auxerunt,maximè quòd ſubitò ex Lycia
Sex. Marius,& C. Titius legati Dolabellæ à claſſe diſceſſerunt, nauíque longa profuge-
runt, onerariis relictis, in quibus colligendis non minimum temporis, laboríſque con-
ſumpſerunt. Itaque cùm à Rhodo cum iis,quas habueramus,nauibus in Lyciam veniſ- 36
ſemus,naueis onerarias recepimus, dominíſque reſtituimus: iidémque, quod maximè
verebamur, ne poſſet Dolabella cum ſuis latronibus in Italiã venire, timere deſiimus.
claſſem fugientẽ perſecuti ſumus vſque Sydam,quæ extrema regio eſt prouinciæ meæ.
ibi cognoui partem nauium Dolabellæ diffugiſſe, reliquas Syriam, Cyprúmque petiiſ-
ſe. Quibus diſiectis,cùm ſcirem C. Caſſii ſingularis ciuis,& ducis claſſem maximam fo-
re præſto in Syria, ad meum officium reuerti: dabóque operam, vt meum ſtudium &
diligentiam vobis P. C. & Reip. præſtem, pecuniámque quàm maximam potero, &
quàm celerrimè,cogam,omnibúſque cum rationibus ad vos mittã. Si percurrero pro-
uinciam,& cognouero qui nobis & Reip.fidem præſtiterunt in conſeruanda pecunia à
me depoſita, quíque ſcelere vltrò deferentes pecuniam publicam hoc munere ſocieta- 37
tem facinorum cum Dolabella inierunt, faciam vos certiores. De quibus ſi vobis vide-
bitur,ſi vt meriti ſunt, grauiter conſtitueritis, nóſque veſtra authoritate firmaueritis: fa-
cilius & reliqua exigere vectigalia, & exacta ſeruare poterimus. Interea quò cõmodius
vectigalia tueri, prouinciámque ab iniuria defendere poſſim, præſidium neceſſarium
voluntariúmque comparaui. His literis ſcriptis, milites circiter XXX, quos Do-
labella ex Aſia conſcripſerat, è Syria fugientes in Pamphiliam venerunt. hi nuntia-
uerunt Dolabellam Antiochiam, quæ in Syria eſt, veniſſe, non receptum: conatum
eſſe aliquoties vi introire, repulſum ſemper eſſe cum magno ſuo detrimento. Itaque
centum circiter amiſſis, ægríſque compluribus relictis, noctu Antiochia profugiſſe
Laodiceam verſus: ea nocte omneis ferè Aſiaticos milites ab eo diſceſſiſſe: ex his ad o-
ctingentos Antiochiam rediiſſe, & ſe iis tradidiſſe, qui à Caſſio relicti,vrbi illi præerant: 38
cæteros per Amanum in Ciliciam deſcendiſſe,quo ex numero ſe quoque eſſe dicebant:
Caſſium autem cum ſuis omnibus copiis nuntiatum eſſe quatridui iter à Laodicea

abfuiſſe tum, cùm Dolabella eò tenderet. Quamobrem opinione celerius confido ſceleratiſſimum latronem pœnas daturum. IIII. Non. Iun. Pergæ.

C. TREBONIVS M. CICERONI S.

SI VALES, bene eſt: ego quidem valeo. Athenas veni ad XI. Calend. Iun. atque ibi, quod maximè optabam, vidi filium tuum, deditum optimis ſtudiis, ſummáque modeſtiæ fama. Qua ex re quantam voluptatem ceperim, ſcire potes etiam me tacente. non enim neſcis quanti te faciam, & quàm pro noſtro veterrimo, veriſſimóq; amore, om-
39 nibus tuis etiam minimis commodis, non modò tanto bono gaudeam. Noli putare mi Cicero, me hoc auribus tuis dare. nihil adoleſcēte tuo, atque adeò noſtro (nihil enim mihi à te poteſt eſſe ſeiunctum) aut amabilius omnibus iis qui Athenis ſunt, eſt, aut ſtudioſius earum artium, quas tu maximè amas, hoc eſt optimarum. Itaque tibi, quod verè facere poſſum, libenter quoque gratulor: nec minus etiam nobis, quòd eum, quem neceſſe erat diligere, qualiſcunque eſſet, talem habemus, vt libēter quoque diligamus. Qui cùm mihi in ſermone inieciſſet ſe velle Aſiam viſere, non modò inuitatus, ſed etiā rogatus eſt à me, vt id potiſſimùm nobis obtinentibus prouinciam faceret. cui nos & charitate & amore tuum officium præſtaturos non debes dubitare. Illud quoque erit nobis curæ, vt Cratippus vnà cum eo ſit, ne putes in Aſia feriatum illum ab iis ſtudiis, in quæ tua cohortatione incitatur, futurum. Nam illum paratum, vt video, & ingreſſum pleno gradu, cohortari non intermittemus, quò in dies longius diſcēdo, exercen-
40 dóque ſe, procedat. Vos quid ageretis in Repub. cùm has literas dabam, non ſciebam. audiebam quædam turbulenta, quæ ſcilicet cupio eſſe falſa, vt aliquando otioſa libertate fruamur: quod vel minimè adhuc mihi contigit. Ego tamen nactus in nauigatione noſtra puſillū laxamenti, concinnaui tibi munuſculum ex inſtituto meo: & dictum, cum magno noſtro honore à te dictum, concluſi, & tibi infrà ſubſcripſi. In quibus verſiculis ſi tibi quibuſdam verbis ἀθυῤῥημονέστερος videbor: turpitudo perſonæ eius, in quam liberius inuehimur, nos vindicabit. Ignoſces etiam iracundiæ noſtræ, quæ iuſta eſt in eiuſmodi & homines & ciueis. Deinde quî magis hoc Lucilio licuerit aſſumere libertatis, quàm nobis? cùm, etiam ſi odio pari fuerit in eos, quos læſit, tamen certè non magis dignos habuerit, in quos tanta libertate verborum incurreret. Tu, ſicut mihi pollicitus es, adiunges me quamprimùm ad tuos ſermones. Nanque illud non dubito, quin,
41 ſiquid de interitu Cæſaris ſcribas, non patiaris me minimam partem & rei & amoris tui ferre. Vale, & matrem, meóſque tibi commendatos habe. D. VIII. Cal. Iun. Athenis.

M. T. CICERO Q. CORNIFICIO COLLEGAE S.

GRATA mihi vehementer eſt memoria noſtri tua, quam ſignificaſti literis: quam vt conſerues (non quò de tua conſtantia dubitem, ſed quia mos eſt ita rogandi) rogo. Ex Syria nobis tumultuoſiora quædam nūtiata ſunt: quæ, quia tibi ſunt propiora, quàm nobis, tua me cauſa magis mouent, quàm mea. Romæ ſummum otium eſt, ſed ita, vt malis ſalubre aliquod & honeſtum negotium: quod ſpero fore, quia video id curæ eſſe Cæſari. Me ſcito, dum tu abſis, quaſi occaſionem quandam & licentiam nactum, ſcri-
42 bere audacius, & cætera quidem fortaſſe, quæ etiam tu concederes: ſed proximè ſcripſi de optimo genere dicendi: in quo ſæpe ſuſpicatus ſum te à iudicio noſtro, ſic ſcilicet, vt doctum hominem à non indocto, paululùm diſſidere. Huic tu libro maximè velim ex animo, ſi minus, gratiæ cauſa ſuffragere. dicam tuis, vt eum, ſi velint, deſcribant, ad téque mittant: puto enim, etiam ſi rem minus probabis, tamen in iſta ſolitudine, quicquid à me profectum ſit, iucundum tibi fore. Quòd mihi exiſtimationem tuam, dignitatémque commendas, facis tu quidem omnium more: ſed velim ſic exiſtimes, me, cùm amori, quem inter nos mutuum eſſe intelligam, plurimùm tribuere, tum de ſummo ingenio, & de optimis tuis ſtudiis, & de ſpe ampliſſimæ dignitatis ita iudicare, vt neminem tibi anteponam, comparem paucos. Vale.

CICERO CORNIFICIO COLLEGAE S. D.

QVOD extremũ fuit in ea epistola, quam à te proximè accepi, ad id primùm respondebo: animaduerti enim hoc vos magnos oratores facere nonnunquam. Epistolas requiris meas. ego autem nunquam, cùm mihi denuntiatum esset à tuis ire aliquem, non dedi. Quod mihi videor ex tuis literis intelligere, te nihil cõmissurum esse temerè, nec antè, quàm scisses, quò iste nescio qui Cæcilius Bassus erumperet, quicquam certi cõstituturum: id ego & speraram prudẽtia tua fretus, & vt confiderẽ, fecerunt tuæ grauissimæ literæ. ídque, vt facias quamsæpissimè, vt & quid tu agas, & quid agatur, scire possim, & etiam quid acturus sis, valde te rogo. Etsi periniquo patiebar animo te à me digredi: tamen eo tempore me consolabar, quòd & in summum otium te ire arbitrabar, & ab impendentibus magnis negotiis discedere. Vtrunque cõtrà accidit: istic enim bellum est exortum, hîc pax consecuta: sed eiusmodi pax, in qua, si adesses, multa te non delectarent: ea tamen, quæ ne ipsum Cæsarem quidẽ delectent. BELLORVM enim ciuilium ii semper exitus sunt, vt non ea solùm fiant, quæ velit victor, sed etiam vt iis mos gerendus sit, quibus adiutoribus parta sit victoria. Equidem sic iam obdurui, vt ludis Cæsaris nostri æquissimo animo viderem T. Plancum, audirem Laberii & Publii poëmata. Nihil mihi tam deesse scito, quàm quicum hæc familiariter doctéque rideam. Is tu eris, si quamprimũ veneris. quod vt facias, non mea solùm, sed etiã tua interesse arbitror. Vale.

M. T. CICERO CORNIFICIO S. D.

LIBENTISSIMÈ legi tuas literas: in quibus iucundissimum mihi fuit, quòd cognoui meas tibi redditas esse. non enim dubitabam quin eas libenter lecturus esses: verebar vt redderentur. Bellum, quod est in Syria, Syriámque prouinciam tributam esse à Cæsare, ex tuis literis cognoui. eandem rem tibi volo bene & fœliciter euenire. quod ita fore confido, fretus & industria & prudentia tua. Sed de Parthici belli suspicione quod scribis, sanè me commouit. quantum copiarum haberes, cùm ipse coniectura consequi poteram, tum ex tuis literis cognoui. Itaque opto ne se illa gens moueat hoc tempore, dum ad te legiones eæ perducantur, quas audio duci. Quòd si pares copias ad confligendum non habebis, non te fugiet vti consilio M. Bibuli, qui se oppido munitissimo & copiosissimo tandiu tenuit, quandiu in prouincia Parthi fuerunt. Sed hæc melius ex re & ex tempore constitues. Mihi quidem vsque curæ erit quid agas, dum, quid egeris, sciero. Literas ad te nunquam habui cui darem, quin dederim. à te, vt idẽ facias, peto: in primísque vt ita ad tuos scribas, vt me tuum sentiãt esse. Vale.

M. T. CICERO CORNIFICIO COLLEGAE S.

GRATAE mihi tuæ literæ, nisi quòd Sinuessanum diuersoriolum contempsisti. 46
Quam quidem contumeliam villa pusilla iniquo animo feret, nisi in Cumano & Pompeiano reddideris πάντα περὶ πάντων. Sic igitur facies, méque amabis, & scripto aliquo lacesses: ego enim respondere facilius possum, quàm prouocare. Quòd si, vt est, cessabis, lacessam, ne tua ignauia etiam inertiam afferat. Plura otiosus. Hæc, cùm essem in Senatu, exaraui. Vale.

M. T. CICERO CORNIFICIO S. D.

CAIVS Anitius, familiaris meus, vir omnibus rebus ornatus, negotiorum suorum causa legatus est in Africam legatione libera. Eum velim rebus omnibus adiuues, operámque des vt quamcommodissimè sua negotia cõficiat. in primísque, quod ei charissimum est, dignitatem eius tibi commendo: ídque à te peto, quod ipse in prouincia facere sum solitus non rogatus, vt omnibus Senatoribus lictores darem: quod idem acceperam, & cognoueram à summis viris factitatum. Hoc igitur mi Cornifici facies: cæterísque rebus omnibus eius dignitati, reíque, si me amas, consules. id erit mihi gratissimum. Da operam vt valeas.

M. T. CICERO S. P. D. CORNIFICIO.

NOS hîc cum homine gladiatore omnium nequissimo collega nostro Antonio

bellum gerimus, ſed non pari conditione, contra arma verbis. At etiam de te concionatur, nec impunè: nam ſentiet quos laceſſierit. Ego autem acta ad te omnia arbitror perſcribi ab aliis, à me futura debes cognoſcere: quorũ quidem non eſt difficilis coniectura. Oppreſſa omnia ſunt: nec habent ducem boni: noſtríque τυραννοκτόνοι longè gentium abſunt. Panſa & ſentit bene, & loquitur fortiter. Hircius noſter tardius conualeſcit. Quid futurum ſit, planè neſcio, ſpes tamen vna eſt, aliquando populum Rom.
48 maiorum ſimilem fore. ego certè Reipub. non deero: & quicquid acciderit, à quo mea culpa abſit, animo forti feram. Illud profectò, quoad potero, tuam famam & dignitatem tuebor. Ad XIII. Calend. Ian. Senatus frequens mihi eſt aſſenſus cùm de cæteris rebus magnis & neceſſariis, tum de prouinciis ab iis qui obtinerent, retinendis, neque cuiquam tradendis, niſi qui ex s.c. ſucceſſiſſet. hoc ego cùm Reipub. cauſa cenſui, tum mehercule in primis retinendæ dignitatis tuæ. Quamobrem te amoris noſtri cauſa rogo, Reipub. cauſa hortor, vt ne cui quicquam iuris in tua prouincia eſſe patiare: atque vt omnia referas ad dignitatem, qua nihil poteſt eſſe præſtãtius. Verè tecum agam, vt neceſſitudo noſtra poſtulat: in Sempronio, ſi meis literis obtemperaſſes, maximam ab omnibus laudem adeptus eſſes. ſed illud & præteriit, & leuius eſt. Hæc magna res eſt: fac vt prouinciam retineas in poteſtate Reipub. Plura ſcripſiſſem, niſi tui feſtinarent. Ita-
49 que Cherippo noſtro me velim excuſes. Vale.

M. T. CICERO CORNIFICIO S. D.

OMNEM conditionem imperii tui, ſtatúmque prouinciæ mihi demonſtrauit Stratorius. O multa intolerabilia locis omnibus. Sed quò tua maior dignitas, eò quæ tibi acciderunt minus ferenda. neque enim quæ tu propter magnitudinẽ & animi & ingenii moderatè fers, à te non vlciſcenda ſunt, etiam ſi non ſint dolenda. Sed hæc poſterius. Rerum vrbanarum acta tibi mitti certò ſcio. quod ni ita putarem, ipſe perſcriberem, in primíſque Cæſaris Octauiani conatum: de quo multitudini fictum ab Antonio crimen videtur, vt in pecuniam adoleſcentis impetum faceret. Prudentes autem & boni viri & credunt factum & probant. Quid quæris? magna ſpes eſt in eo. nihil eſt quod non exi-
50 ſtimetur laudis & gloriæ cauſa facturus. Antonius autẽ noſter familiaris, tanto ſe odio eſſe intelligit, vt cùm interfectores ſuos domi comprehenderit, rem proferre non audeat. Ad VII. Id. Oct. Brunduſium venerat, profectus obuiam legionibus Macedonicis quatuor: quas ſibi conciliare pecunia cogitabat, eáſque ad Vrbem adducere, & in ceruicibus noſtris collocare. Habes formam Reipub. ſi in caſtris poteſt eſſe Reſpub. in qua tuam vicem ſæpe doleo, quòd nullam partem per ætatem ſanæ & ſaluæ Reipub. guſtare potuiſti. Atque antehac quidem ſperare ſaltem licebat, nunc etiam illud ereptum eſt. quæ enim ſpes eſt, cùm in concione dicere auſus ſit Antonius, Canutium apud eos locum ſibi quærere, quibus ſe ſaluo locus in ciuitate eſſe non poſſet? Equidem & hæc, & omnia quæ homini accidere poſſunt, ſic fero, vt magnam habeam philoſophiæ gratiam, quæ me non modò à ſolicitudine abducit, ſed etiam contra omneis fortunæ im-
51 petus armat. tibíque idem cenſeo faciundum, nec, à quo culpa abſit, quicquam in malis numerandum. Sed hæc tu melius. Stratorium noſtrum cùm ſemper probaſſem, tum maximè in tuis rebus ſummam eius fidem, diligentiam, prudentiámque cognoui. Da operam vt valeas: hoc mihi gratius facere nihil potes.

M. T. CICERO S. P. D. CORNIFICIO.

EGO nullum locum prætermitto (nec enim debeo) non modò laudandi tui, ſed ne ornandi quidem. Sed mea ſtudia erga te & officia malo tibi ex tuorum literis, quàm ex meis eſſe nota. Te tamen hortor, vt omni cura in Remp. incumbas. hoc eſt animi, hoc eſt ingenii tui, hoc eius ſpei, quam habere debes amplificãdæ dignitatis tuæ. Sed hac de re aliàs ad te pluribus. cùm enim hæc ſcribebam, in expectatione erant omnia. nondum
52 legati redierant, quos Senatus non ad pacem deprecandã, ſed ad bellum denũtiandum miſerat, niſi legatorum nuntio paruiſſet. Ego tamen vt primùm occaſio data eſt, meo

pristino more Remp. defendi: me principem Senatui, populóque Ro. professus sum: nec postea, quàm suscepi causam libertatis, minimum tempus amisi tuendæ salutis, libertatísque communis. Sed hæc quoque te ex aliis malo. T. Pinarium, familiarissimum meum, tanto tibi studio commendo, vt maiore non possim: cui cùm propter omneis virtutes, tum etiam propter studia cõmunia sum amicissimus. Is procurat rationes, negotiáque Dionysii nostri, quem & tu multùm amas, & ego omnium plurimùm. Ea tibi ego non debeo commendare, sed commendo tamen. Facias igitur vt ex Pinarii gratissimi hominis literis tuum & erga illũ & erga Dionysium studiũ perspiciamus. Vale.

M. T. CICERO S. P. D. CORNIFICIO.

LIBERALIBVS literas accepi tuas, quas mihi Cornificius altero vicesimo die, vt di- 53
cebat, reddidit. Eo die non fuit Senatus, neque postero. Quinquatribus frequenti Senatu causam tuam egi non inuita Minerua. Etenim eo ipso die Senatus decreuit, vt Minerua nostra, custos Vrbis, quam turbo deiecerat, restitueretur. Pansa tuas literas recitauit. magna Senatus approbatio consecuta est cum summo gaudio & offensione Minotauri, id est Caluisii & Tauri. Factum de te s.c. honorificum. Postulabatur, vt etiam illi notarentur: sed Pansa clementior. Ego mi Cornifici quo die primùm in spem libertatis ingressus sum, & cunctantibus cæteris ad XIII. Cal. Ian. fundamenta Reip. ieci: eo ipso die prouidi multùm, atque habui rationem dignitatis tuæ. mihi enim est assensus Senatus de obtinẽdis prouinciis. Nec verò postea destiti labefactare eum qui summa cum tua iniuria, contumeliáque Reip. prouinciam absens obtinebat. Itaque crebras, vel po- 54
tius quotidianas compellationes meas non tulit, séque in Vrbem recepit inuitus: neque solùm spe, sed certa re iam, & possessione deturbatus est. Meo iustissimo, honestissimóque conuitio te tuam dignitatem summa tua virtute tenuisse, prouinciáque honoribus amplissimis affectum, vehementer gaudeo. Quòd te mihi de Sempronio purgas, accipio excusationem: fuit enim illud quoddam Græcum tempus seruitutis. Ego tuorum consiliorum author, dignitatísque fautor, iratus temporibus, in Græciam desperata libertate rapiebar, cùm me Etesiæ, quasi boni ciues, relinquẽtem Remp. prosequi noluerunt: austérque aduersus maximo flatu me ad tribuleis tuos Rhegium retulit: atque inde ventis, remísque in patriam omni festinatione properaui: postridiéque in summa reliquorum seruitute liber vnus fui. Sic sum in Antonium inuectus, vt ille non ferret, o-
mnémque suum vinolentum furorẽ in me vnum effunderet, méque cùm elicere vel- 55
let ad cædis causam, tum tentaret insidiis: quem ego ructantem & nauseantẽ conieci in Cæsaris Octauiani plagas. puer enim egregius præsidium sibi primùm, & nobis: deinde summæ Reip. cõparauit: qui nisi fuisset, Antonii reditus à Brundusio pestis patriæ fuisset. Quæ deinceps acta sint, scire te arbitror. sed redeamus ad illud vnde diuertimus. Accipio excusationẽ tuam de Sempronio: neque enim statuti quid in tanta perturbatione habere potuisti. Nunc hic dies aliam vitam affert, alios mores postulat, vt ait Terentius. Quamobrem mi Quinte, conscende nobiscum, & quidẽ ad puppim. vna nauis est iam bonorum omnium: quam quidem nos damus operam vt rectam teneamus, vtinam prospero cursu: sed quicunque venti erunt, ars nostra certè non aberit. quid enim præ-
stare aliud virtus potest? Tu fac vt animo magno sis & excelso, cogitésque omnem di- 56
gnitatem tuam cum Rep. cõiunctam esse debere. P. Luceium mihi meum cõmendas, quem quibuscunque rebus potero, diligenter tuebor. Hircium quidẽ & Pansam collegas nostros, homines in Consulatu Reip. salutareis, alieno sanè tẽpore amisimus, Rep. Antoniano quidem latrocinio liberata, sed nondum omnino explicata: quam nos, si licebit, more nostro tuebimur: quãquam admodũ sumus iam defatigati. Sed NVLLA lassitudo impedire officium & fidẽ debet. Verùm hæc hactenus. ab aliis te de me, quàm à me ipso, malo cognoscere. De te audiebamus ea, quæ maximè vellemus. De Cn. Minutio, quem tu quibusdam literis ad cælum laudibus extulisti, rumores duriores erant. id quale sit, omninóque quid istic agatur, facias me velim certiorem. Vale.

M. T. CICERO CORNIFICIO S.

Q. TVRIVS,qui in Africa negotiatus eſt,vir bonus & honeſtus,hæredes fecit ſimiles
57 ſui Cn.Saturninum,Sex.Aufidium, Cn.Anneium, Q.Cõſidium Gallum, L.Seruilium Poſthumum, C. Rubellinum. Ex eorum oratione intellexi, gratiarũ actione eos magis egere,quàm commendatione. tanta enim liberalitate ſe tua vſos prædicabant,vt iis plus à te tributum intelligerem,quàm ego auderem te rogare. Audebo tamen: ſcio enim quantum ponderis mea commendatio ſit habitura. Quare à te peto,vt ad eam liberalitatẽ,qua ſine meis literis vſus es,quammaximus his literis cumulus accedat. Caput autem eſt meæ commendationis,ne patiare Erotem Turium,Q.Turii libertum,vt adhuc fecit,hæreditatem Turianam auertere: cæteríſque omnibus rebus habeas eos à me commendatiſſimos.Magnam ex eorum ſplendore & obſeruantia capies voluptatem. Quod vt velis,te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

M. T. CICERO S. P. D. CORNIFICIO.

58 SEX. Aufidius & obſeruantia,qua me colit,accedit ad proximos:& ſplendore,equiti Rom.nemini cedit. Eſt autem ita temperatis, moderatíſque moribus, vt ſumma ſeueritas ſumma cũ humanitate iungatur.Cuius tibi negotia,quæ ſunt in Africa,ita commendo,vt maiore ſtudio, magíſue ex animo cõmendare non poſſim. Pergratum mihi feceris, ſi dederis operam, vt is intelligat meas apud te literas maximum pondus habuiſſe. Hoc te vehementer mi Cornifici rogo. Vale.

M. T. CICERO S. P. D. CORNIFICIO.

ASSENTIOR tibi eos,quos ſcribis Lilybæo minari, iſtic pœnas dare debuiſſe: ſed metuiſti,vt ais,ne nimis liber in vlciſcendo viderere. Metuiſti igitur ne grauis ciuis,ne nimis fortis,ne nimis te dignus viderere. Quòd ſocietatem Reipub.conſeruandæ ti-
59 bi mecũ à patre acceptam renouas,gratum eſt: quæ ſocietas inter nos ſemper mi Cornifici manebit. Gratum etiam illud, quòd mihi tuo nomine gratias agendas non putas:nec enim id inter nos facere debemus. Senatus ſæpius pro dignitate tua appellaretur, ſi abſentibus Conſulibus vnquam, niſi ad rem nouam,cogeretur. Itaque nec de HS XX,nec de HS DCC quicquam agi nunc per Senatum poteſt.Tibi autem ex S.C.imperandum, mutuúmque ſumendum cenſeo. In Repub.quid agatur, credo te ex eorum literis cognoſcere,qui ad te acta debent perſcribere. Ego ſum ſpe bona: conſilio, cura,labore non deſum:omnibus inimicis Reipub.eſſe me acerrimum hoſtem præ me fero. Res neq̃ue nunc difficili loco mihi videtur eſſe: & fuiſſet facillimo, ſi culpa à quibuſdam abfuiſſet. Vale.

M. T. CICERO S. P. D. CORNIFICIO.

60 NON modò te, cui omnia noſtra notiſſima ſunt: ſed neminem in populo Rom. arbitror eſſe, cui ſit ignota ea familiaritas, quæ mihi cum L.Lamia eſt. Etenim magno theatro ſpectata eſt tum, cùm eſt ab A. Gabinio COS.relegatus, quòd liberè & fortiter ſalutem meam defendiſſet. Nec ex eo amor inter nos natus eſt: ſed quòd erat vetus & magnus,propterea nullum periculum pro me adire dubitauit. Ad hæc officia, vel merita potius iucundiſſima conſuetudo accedit, vt nullo prorſus plus homine delecter. Non puto te iam expectare quibus eum tibi verbis commendem: cauſam enim tanti amoris intelligis: quæ verba deſideret, iis me omnibus vſum putato. Tantùm velim exiſtimes,ſi negotia Lamiæ,procuratores,libertos,familiam, quibuſcunque rebus opus erit, defenderis, gratius mihi futurum, quàm ſi ea tua liberalitas pertinuiſſet ad rem familiarem meam. Nec dubito quin ſine mea cõmendatione, quod tuum eſt iudicium
61 de hominibus, ipſius Lamiæ cauſa ſtudioſè omnia facturus ſis. quanquam erat nobis dictum,te exiſtimare alicui S.C.quod contra dignitatem tuam fieret,ſcribẽdo Lamiam affuiſſe: qui omnino Conſulibus illis nunquam affuit ſcribendo. deinde omnia tum falſa S.C. deferebantur. niſi fortè etiam illi Semproniano S.C. me cenſes affuiſſe, qui ne Romæ quidem tum fui, vt de eo ad te ſcripſi re recenti. Sed hæc hactenus. Te

mi Cornifici, etiam atque etiam rogo, vt omnia Lamiæ negotia mea putes esse: curésque vt intelligat hanc commendationem maximo sibi vsui fuisse. Hoc mihi gratius facere nihil potes. Cura vt valeas.

M. T. CICERO S. P. D. CORNIFICIO.

ITÁNE præter litigatores nemo ad te meas literas? multæ istæ quidem. tu enim
perfecisti, vt nemo sine literis meis tibi se commendatum putaret. Sed quis vnquam 62
tuorum mihi dixit esse cui darem, quin dederim? aut quid mihi iucundius, quàm, cùm
coràm tecum loqui non possim, aut scribere ad te, aut tuas legere literas? Illud magis
mihi solet esse molestum, tantis me impediri occupationibus, vt ad te scribendi meo
arbitratu facultas nulla detur. non enim te epistolis, sed voluminibus lacesserem, qui-
bus quidem me à te prouocari oporteret. quanuis enim occupatus sis, otii tamen plus
habes: aut, si ne tu quidem vacas, noli impudens esse, nec mihi molestiam exhibere, &
à me literas crebriores, quum tu mihi raras mittas, flagitare. nam cùm antea distinebar
maximis occupationibus, propterea quòd omnibus curis Rempub. mihi tuendam pu-
tabam, tum hoc tempore multò distineor vehementius. Vt enim grauius ægrotant ii,
qui cùm leuati morbo viderentur, in eum deintegro inciderunt: sic vehementius nos
laboramus, qui, profligato bello, ac penè sublato, renouatum bellum gerere conamur. 63
Sed hæc hactenus. Tu tibi mi Cornifici, fac vt persuadeas, non esse me tam imbe-
cillo animo, ne dicam inhumano, vt à te vinci possim aut officiis aut amore. Non du-
bitabam equidem: veruntamen multò mihi notiorem amorem tuum effecit Cherip-
pus. O' hominem semper illum quidem mihi aptum, nunc verò etiam suauem. vul-
tus mehercule tuos mihi expressit omneis: non solùm animum ac verba protulit. Ita-
que noli vereri, ne tibi succensuerim, quòd eodem exemplo ad me, quo ad cæteros.
Requisiui equidem proprias ad me vnum à te literas, sed neque vehementer & aman-
ter. De sumptu, quem te in rem militarem facere & fecisse dicis, nihil sanè possum ti-
bi opitulari, propterea quòd & orbus Senatus Consulibus amissis, & incredibiles angu-
stiæ pecuniæ publicæ: quæ conquiritur vndique, vt optimè meritis militibus promissa
soluantur. quod quidem fieri sine tributo posse non arbitror. De Accio Dionysio ni- 64
hil puto esse, quoniam mihi nihil dixit Stratorius. De P. Luceio nihil tibi concedo, quò
studiosior eius sis, quàm ego sum: est enim nobis necessarius. sed à magistris cùm con-
tenderem de proferendo die, probauerunt mihi sese, quo minus id facerēt, & compro-
misso & iureiurando impediri. Quare veniendum arbitror Luceio. quanquam si meis
literis obtemperauit, cùm tu hæc leges, illum Romæ esse oportebit. Cæteris de rebus,
maximéque de pecunia, cùm Pansæ mortē ignorares, scripsisti quæ per nos ab eo con-
sequi te posse arbitrarere. quæ te non fefellissent, si viueret: nam te diligebat. post mor-
tem autem eius quid fieri posset, non videbamus. De Venuleio, Latino, Horatio valde
laudo. illud non nimium probo, quod scribis, quo illi animo æquiore ferrent, te tuis
etiam legatis lictores ademisse. honore enim digni cum ignominia dignis non erant 65
comparandi: eósque ex s.c. si non decedunt, cogendos vt decedant, existimo. Hæc ferè
ad eas literas, quas eodem exemplo binas accepi. De reliquo, velim tibi persuadeas, non
esse mihi meam dignitatem tua chariorem. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD C. MEMMIVM, ET ALIOS, LIBER XIII.

M. T. CICERO S. D. C. MEMMIO.

1 ETSI non satis mihi constiterat, cum aliquáne animi mei molestia,an
potius libenter te Athenis visurus essem,quòd iniuria,quam accepisti,
dolore me afficeret: sapientia tua,qua fers iniuriam,lætitia: tamen vi-
disse te mallem . Nam quod est molestiæ,non sanè multò leuius est,
cùm te non video:quod esse potuit voluptatis:certè si vidissem te,plus
fuisset . Itaque non dubitabo dare operam vt te videam, cùm id satis
commodè facere potero . Interea quod per literas & agi tecum, & (vt arbitror) confici
potest,agam . Nunc à te illud primùm rogabo, nequid inuitus mea causa facias : sed id
quod mea intelliges multùm, tua nullam in partem interesse, ita mihi des,si tibi, vt id
libenter facias,antè persuaseris. Cum Patrone Epicureo mihi omnia sunt, nisi quòd in
philosophia vehementer ab eo dissentio.Sed & initio Romæ,cùm te quoque & tuos o-
2 mneis obseruabat,me coluit in primis: & nuper,cùm ea quæ voluit, de suis commodis
& præmiis consecutus est,me habuit suorum defensorum & amicorũ ferè principem:
& iam à Phædro,qui nobis cùm pueri essemus, antequam Philonē cognouimus,valde
vt philosophus, postea tamen vt vir bonus & suauis & officiosus probabatur , traditus
mihi commendatúsque est. Is igitur Patro,cùm ad me Romam literas misisset,vti te si-
bi placarem,peterémque vt nescio quid illud Epicuri parietinarum sibi concederes:ni-
hil scripsi ad te ob eam rem, quòd ædificationis tuæ consilium mea commendatione
nolebam impediri. Idem,vt veni Athenas,cùm idē vt ad te scriberem rogasset:ob eam
causam impetrauit , quòd te abiecisse illam ædificationem constabat inter omneis
amicos tuos.Quod si ita est,& si iam planè tua nihil interest: velim siqua offensiuncula
facta est animi tui peruersitate aliquorum, (noui enim gentem illam) des te ad lenita-
3 tem,vel propter tuam summam humanitatem,vel etiam honoris mei causa.Equidem
siquid ipse sentiam,quæris:nec cur ille tantopere contendat,video,nec cur tu repugnes:
nisi tamen multò minus tibi concedi potest, quàm illi laborare sine causa . quanquam
Patronis & orationem & causam tibi cognitam esse certò scio . honorem,officium, te-
stamentorum ius,Epicuri authoritatem,Phædri obtestationē,sedem,domicilium, ve-
stigia summorum hominum sibi tuenda esse dicit. Totam hominis vitam, rationém-
que, quam sequitur in philosophia, derideamus licet, si hanc eius contentionem volu-
mus reprehendere.Sed mehercule quando illi,cæterísque,quos illa delectãt,non valde
inimici sumus:nescio an ignoscendũ sit huic,si tantopere laborat . in quo etiam si pec-
cat,magis ineptiis,quàm improbitate peccat.Sed ne plura(dicendum enim aliquando
est) Pomponium Atticum sic amo,vt alterũ fratrem.nihil est illo mihi nec charius,nec
4 iucundius.Is,non quò sit ex istis(est enim omni liberali doctrina politissimus)sed valde
diligit Patronem,valde Phædrum amauit: sic à me hoc contendit,homo minimè am-
bitiosus,minimè in rogitando molestus,vt nihil vnquam magis . nec dubitat quin ego
à te nutu hoc consequi possim, ita etiam si ædificaturus esses . Nunc verò si audierit te
ædificationem deposuisse, neque tamen me à te impetrasse:non te in me illiberalem,
sed me in se negligentem putabit . Quamobrem peto à te vt scribas ad tuos, posse tua
voluntate decretum illud Areopagitarum, quem ὑπομνηματισμὸν illi vocant,tolli. Sed
redeo ad prima . prius velim tibi persuadeas, vt hoc mea causa libenter facias, quàm vt
facias.Sic tamen habeto,si feceris quod rogo,fore mihi gratissimum. Vale.

M. T. CICERO S. D. C. MEMMIO.

5 CAIO Auiano Euandro,qui habitat in tuo sacrario,& ipso multùm vtor, & patrono
eius M. AEmilio familiarissimè. Peto igitur à te maiorē in modum, quod sine tua mo-
lestia fiat,vt ei de habitatione accõmodes. nam propter opera instituta multa multorũ,

ſubitum eſt ei remigrare Calend. Quint. Impedior verecundia, ne te pluribus verbis rogem. neque tamen dubito, quin, ſi tua nihil aut non multũ interſit, eo ſis animo, quo ego eſſem, ſiquid tu me rogares. mihi certè gratiſſimum feceris. Vale.

M. T. CICERO S. D. C. MEMMIO.

AVLVM Fufium vnum ex meis intimis obſeruantiſſimum, ſtudioſiſſimúmque noſtri, eruditum hominẽ, & ſumma humanitate, tuáque amicitia digniſſimum velim ita tractes, vt mihi coràm recepiſti. tam mihi gratum id erit, quàm quod gratiſſimum. Ipſum præterea ſummo officio & ſumma obſeruãtia tibi in perpetuum deuinxeris. Vale. 6

M. T. CICERO Q. VALERIO Q. F. ORCAE LEGATO PROPRAET. S. D.

CVM municipibus Volaterranis mihi ſumma neceſſitudo eſt. magno enim meo beneficio affecti, cumulatiſſimè mihi gratiam retulerunt: nam nec in honoribus meis, nec in laboribus vnquam defuerunt. Cum quibus ſi mihi nulla cauſa intercederet, tamen quòd te vehemẽtiſſimè diligo, quódque me à te plurimi fieri ſentio, & monerem te & hortarer, vt eorum fortunis conſuleres, præſertim cùm propè præcipuam cauſam haberent ad ius obtinendum: primùm quòd Syllani temporis acerbitatẽ, deorum immortalium benignitate ſubterfugerunt: deinde quòd ſummo ſtudio populi Rom. à me in Cõſulatu meo defenſi ſunt. cùm enim Tribuni pleb. legem iniquiſſimam de eorum agris promulgaſſent, facilè Senatui, populóque Rom. perſuaſi, vt eos ciueis, quibus fortuna pepercisſet, ſaluos eſſe vellent. Hanc actionem meam C. Cæſar primo ſuo Conſu- 7
latu in lege agraria comprobauit, agrúmque Volaterranum, & oppidum omni periculo in perpetuum liberauit: vt mihi dubium non ſit, quin is qui nouas neceſſitudines adiungat, vetera ſua beneficia conſeruari velit. Quamobrem eſt tuæ prudentiæ, aut ſequi eius authoritatem, cuius ſectam atque imperium ſumma cum tua dignitate ſecutus es: aut certè illi integram omnẽ cauſam reſeruare. Illud verò dubitare non debes, quin tam graue, tam firmum, tam honeſtum municipium tibi tuo ſummo beneficio in perpetuum obligare velis. Sed hæc quæ ſcripta ſunt ſuprà, eò ſpectãt, vt te horter & ſuadeam. Reliqua ſunt quæ pertinent ad rogandum: vt non ſolùm tua cauſa tibi conſilium me dare putes, ſed etiam, quod mihi opus ſit, me à te petere & rogare. Gratiſſimum igitur mihi feceris, ſi Volaterranos omnibus rebus integros incolumeſque eſſe volueris. Eo- 8
rum ego domicilia, ſedes, rem, fortunas, quæ & à diis immortalibus, & à præſtantiſſimis in noſtra Rep. ciuibus ſummo Senatus, populíque Rom. ſtudio conſeruatæ ſunt, tuæ fidei, iuſtitiæ, bonitatíque commendo. Si pro meis priſtinis opibus facultatem mihi res hoc tempore daret, vt ita defendere poſſem Volaterranos, quemadmodum conſueui tueri meos: nullum officium, nullum denique certamen, in quo illis prodeſſe poſſem, prætermitterem. ſed quando apud te nihilo minus hoc tempore valere me confido, quàm valuerim ſemper apud omneis: pro noſtra ſumma neceſſitudine, paríque inter nos & mutua beneuolentia abs te peto, vt ita de Volaterranis mereare, vt exiſtimẽt eum quaſi diuino conſilio iſti negotio præpoſitum eſſe, apud quem vnum nos eorum perpetui defenſores plurimùm valere poſſemus. Vale.

M. T. CICERO Q. VALERIO Q. F. ORCAE LEGATO PROPRAET. S. P. D.

NON moleſtè fero eam neceſſitudinem, quæ mihi tecum eſt, notam eſſe quamplu- 9
rimis, neque tamen ob eam cauſam, quod tu optimè exiſtimare potes, te impedio quo minus ſuſceptum negotium pro tua fide & diligẽtia ex voluntate Cæſaris, qui tibi rem magnam difficilémque cõmiſit, gerere poſſis. Nam cùm multi à me petant multa, quòd de tua erga me voluntate non dubitent: non cõmitto vt ambitione mea conturbem officium tuum. C. Curtio ab ineunte ætate familiariſſimè ſum vſus: eius & Syllani temporis iniuſtiſſima calamitate dolui: & cum iis qui ſimilem iniuriam acceperant, amiſſis omnibus fortunis, reditus tamen in patriam voluntate omnium concedi videretur,

adiutor incolumitatis ſui. Is habet in Volaterrano poſſeſſionem, cùm in eam tanquam è naufragio reliquias contuliſſet. Hoc autem tempore cum Cæſar in Senatum legit:
10 quem ordinem ille, iſta poſſeſſione amiſſa, tueri vix poteſt. Grauiſſimum autẽ eſt, cùm ſuperior factus ſit ordine, inferiorem eſſe fortuna: miniméque conuenit ex eo agro, qui Cæſaris iuſſu diuidatur, eum moueri, qui Cæſaris beneficio Senator ſit. Sed mihi minus libet multa de æquitate rei ſcribere, ne cauſa potius apud te valuiſſe videar, quàm gratia. Quamobrem te maiorem in modum rogo, vt C. Curtii rem meam putes eſſe: quicquid mea cauſa faceres, vt id C. Curtii cauſa cùm feceris, meum exiſtimes. quod ille per me habuerit, id me habere abs te putato. Hoc te vehemẽter etiã atque etiã rogo. Vale.

M. CICERO Q. VALERIO Q. F. ORCAE PROCOS. S.

SI VALES, bene eſt: ego quidem valeo. Credo te memoria tenere me, & coram P. Cuſpio tecum locutum eſſe, cùm te proſequerer paludatum: & idem poſtea plurimis
11 verbis tecum egiſſe, vt quoſcunque tibi eius neceſſarios commendarem, haberes eos in numero meorum neceſſariorum. Id tu pro tua ſumma erga me beneuolentia, perpetuáque obſeruantia mihi liberaliſſimè atque humaniſſimè recepiſti. Cuſpius homo in omneis ſuos officioſiſſimus, mirificè quoſdam homines ex iſta prouincia tuetur & diligit, propterea quòd fuit in Africa bis, cùm maximis ſocietatis negotiis præeſſet. itaque hoc eius officium quod adhibet erga illos, ego mea facultate & gratia ſoleo, quantùm poſſum, adiuuare. Quare Cuſpianorum omnium cõmendationis cauſam hac tibi epiſtola exponendam putaui. Reliquis epiſtolis tantùm faciam, vt notam apponam eam quæ mihi tecum conuenit, & ſimul ſignificem de numero eſſe Cuſpii amicorum. Sed hanc commendationem, quam his literis conſignare volui, ſcito eſſe omnium grauiſſimam. nam P. Cuſpius ſingulari ſtudio contendit à me, vt tibi quamdiligentiſſimè L.
12 Iulium cõmendarem. Eius ego ſtudio vix videor mihi ſatiſfacere poſſe, ſi vtar verbis iis, quibus, cùm diligentiſſimè quid agimus, vti ſolemus. Noua quædam poſtulat: & putat me eius generis artificium quoddam tenere. ei ego pollicitus ſum me ex intima noſtra arte depromturum mirificum genus cõmendationis. Id quando aſſequi non poſſum, tu re velim efficias, vt ille genere mearũ literarum incredibili quodam perfectum arbitretur. Id facies, ſi omne genus liberalitatis, quod & ab humanitate & poteſtate tua proficiſci poterit, non modò re, ſed etiam verbis, vultu denique expreſſeris. Quæ quantum in prouincia valeant, vellem expertus eſſes. Sed tamen ſuſpicor ipſum hominem, quem tibi cõmendo, perdignum eſſe tua amicitia: non ſolùm quia mihi Cuſpius dicit, credo (tametſi id ſatis eſſe debebat) ſed quia noui eius iudicium in hominibus & ami-
13 cis deligendis. Harum literarũ vis quanta fuerit, propediem iudicabo, tibíque, vt confido, gratias agam. ego quæ te velle, quæque ad te pertinere arbitrabor, omnia ſtudioſè, diligentérque curabo. Cura vt valeas.

P. Cornelius, qui tibi has literas reddidit, eſt mihi à P. Cuſpio commendatus. cuius cauſa quantopere cuperem, deberémque, profectò ex me facilè cognouiſti. Vehementer te rogo vt cures, vt ex hac commendatione mihi Cuſpius quammaximas, quamprimùm, quamſæpiſſimè gratias agat. Vale.

M. T. CICERO C. CLVVIO S. P. D.

CVM in Galliam proficiſcens, pro noſtra neceſſitudine, tuáque ſumma in me obſeruantia ad me domum veniſſes, locutus ſum tecum de agro vectigali municipii Atellani, qui eſſet in Gallia: quantóque opere eius municipii cauſa laborarem, tibi oſtendi.
14 Poſt tuam autẽ profectionẽ, cùm & maxima res municipii honeſtiſſimi, mihíque coniunctiſſimi, & ſummum meum officiũ ageretur, pro tuo animo in me ſingulari exiſtimaui me oportere ad te accuratius ſcribere: etſi non ſum neſcius, & quæ temporum ratio, & quæ tua poteſtas ſit: tibíque negotium datum eſſe à C. Cæſare, non iudicium, præclarè intelligo. Quare à te tantùm peto, quantùm & te facere poſſe, & libenter mea cauſa facturum eſſe arbitror: & primùm velim exiſtimes, quod res eſt, municipii fortunas

omneis in isto vectigali consistere: his autem temporibus hoc municipium maximis oneribus pressum, summis affectum esse difficultatibus. Hoc etsi commune videtur esse cum multis: tamē, mihi crede, singulareis huic municipio calamitates accidisse: quas iccirco non commemoro, ne de miseriis meorum necessariorum conquerens, homines, quos nolo, videar offendere. Itaque nisi magnam spem haberem, C. Cæsari nos cau- 15
sam municipii probaturos, non erat causa cur à te hoc tempore aliquid contenderem. sed quia confido, mihíque persuasi illum & dignitatis municipii, & æquitatis, & voluntatis etiam erga se habiturum esse rationem: ideo à te non dubitaui contendere, vt hanc causam illi integram conseruares. Quod etsi nihilo minus à te peterem, si nihil audiuissem te tale fecisse: tamen maiorem spem impetrandi nactus sum, posteaquam mihi dictum est hoc idem à te Rhegienses impetrauisse. Qui etsi te aliqua necessitudine attingunt: tamen tuus amor in me sperare me cogit, te, quod tuis necessariis tribueris, idē esse tributurum meis: præsertim cùm ego pro his vnis petam, habeam autem, qui simili causa laborent, compluréis necessarios. Hoc me non sine causa facere, neque aliqua leui ambitione commotum à te contendere, etsi te existimare arbitror: tamen mihi affirmanti credas velim, me huic municipio debere plurimùm: nullum vnquam fuisse 16
tempus neque honorum, neque laborum meorum, in quo non huius municipii studiū in me extiterit singulare. Quapropter à te etiam atque etiā pro nostra summa coniunctione, próque tua in me perpetua & maxima beneuolētia maiorē in modum peto atque contendo, vt cùm fortunas agi eius municipii intelligas, quod sit mihi necessitudine, officiis, beneuolentia coniunctissimum, id mihi des. Quod erit huiusmodi, vt si à Cæsare, quod speramus, impetrauerimus, tuo beneficio nos id consecutos esse iudicemus: sin minus, pro eo tamen id habeamus, quādo à te data sit opera vt impetraremus. Hoc cùm mihi gratissimum feceris: tum viros optimos, homines honestissimos, eosdémque gratissimos, & tua necessitudine dignissimos, summo beneficio in perpetuum tibi tuísque deuinxeris. Vale.

M. T. CICERO M. RVTILIO S. P. D.

CVM & mihi conscius essem quanti te facerē, & tuam erga me beneuolentiam ex- 17
pertus essem: non dubitaui à te petere quod mihi petendum esset. P. Sestiū quanti faciam, ipse optimè scio: quanti autē facere debeā, & tu, & omnes homines sciunt. Is cùm ex aliis te mei studiosissimū esse cognosceret, petiuit à me, vt ad te quàm accuratissimè scriberē de re C. Albini Senatoris: cuius ex filia natus est L. Sestius optimus adolescēs, filius P. Sestii. Hoc iccirco scripsi, vt intelligeres non solùm me pro P. Sestio laborare debere, sed Sestiū etiam pro Albino. Res autē hæc est: A M. Laberio C. Albinus prædia in æstimationē accepit: quæ prædia Laberius emerat à Cæsare de bonis Plotianis. Ea si dicā non esse è Rep. diuidi, docere te videar, non rogare. Sed tamen cùm Cæsar Syllanas vēditiones & assignationes ratas esse velit, quo firmiores existimētur suæ: si ea prædia diuidētur, quæ ipse Cæsar vendidit, quæ tandē in eius venditionibus esse poterit autho- 18
ritas? Sed hoc quale sit, tu pro tua prudentia considerabis. Ego te planè rogo, atque ita, vt maiore studio, iustiore de causa, magis ex animo rogare nihil possim, vt Albino parcas, prædia Laberiana ne attingas. Magna me affeceris nō modò lætitia, sed etiā quodāmodo gloria, si P. Sestius homini maximè necessario per me satisfecerit, cùm ego illi plurimū debeam. Quod vt facias, te vehementer etiam atque etiam rogo. Maius mihi dare beneficium nullum potes. id mihi intelliges esse gratissimum. Vale.

M. T. CICERO CRASSIPEDI S. P. D.

QVANQVAM tibi præsens commendaui, vt potui diligentissimè, socios Bithyniæ, téque cùm mea cōmendatione, tum etiam tua sponte intellexi cupere ei societati, quibuscunque rebus posses commodare: tamen cùm ii, quorum res agitur, magni sua 19
interesse arbitrarentur, me etiā per literas declarare tibi, qua essem erga ipsos volūtate, nō dubitaui hæc ad te scribere. volo enim te existimare, me cùm vniuerso ordini publi-

canorũ multùm ſemper libentiſſimè tribuerim, ídque pro magnis eius ordinis erga me meritis facere debuerim, tum in primis amicũ eſſe huic Bithynicæ ſocietati: quæ ſocietas ordine ipſo, hominũ genere pars eſt maxima ciuitatis: conſtat enim ex cæteris ſocietatibus: & caſu permulti ſunt in ea ſocietate valde mihi familiares, in primíſque is, cuius præcipuum officium agitur hoc tẽpore, P. Rupilius P.F.Men. qui eſt magiſter in ea ſocietate. Quæ cùm ita ſint, maiorem in modum à te peto, Cn. Pupium, qui eſt in operis eius ſocietatis, omnibus tuis officiis atque omni liberalitate tueare: curéſq; vt eius operæ (quod tibi facile factu eſt) quamgratiſſimæ ſint ſociis: rémque & vtilitatem ſociorum (cuius rei quãtam poteſtatem Quæſtor habeat, non ſum ignarus) per te quammaximè defenſam & auctam velis. Id cùm mihi gratiſſimum feceris, tum illud tibi expertus promitto & ſpondeo, te ſocios Bithyniæ, ſi iis commodaris, memores eſſe, & gratos cogniturum. Vale.

M. T. CICERO BRVTO S. P. D.

CVM ad te tuus Quæſtor M. Varro proficiſceretur, commendatione egere eum non putabam: ſatis enim cõmendatum tibi eum arbitrabar ab ipſo more maiorum: qui, vt te non fugit, hanc Quæſturæ coniunctionem liberorum neceſſitudini proximam voluit eſſe. Sed cùm ſibi ita perſuaſiſſet ipſe, meas de ſe accuratè ſcriptas literas maximum apud te pondus habituras, à méque contẽderet, vt quamdiligentiſſimè ſcriberem: malui facere quod meus familiaris tanti ſua intereſſe arbitraretur. Vt igitur debere me facere hoc intelligas, cùm primùm M. Terentius in forum venit, ad amicitiam ſe meam contulit. Deinde vt ſe corroborauit, duæ cauſæ acceſſerunt, quæ meam in illum beneuolentiam augerent: vna, quòd verſabatur in hoc ſtudio noſtro, quo etiam nunc maximè delectamur, & cum ingenio, vt noſti, nec ſine induſtria. deinde quòd maturè ſe contulit in ſocietates publicanorum: quod quidem nollem: maximis enim damnis affectus eſt. ſed tamen cauſa cõmunis ordinis mihi cõmendatiſſimi fecit amicitiam noſtram firmiorẽ. Deinde verſatus in vtriuſque ſubſelliis optima & fide & fama iam ante hanc cõmutationem Reip. petitioni ſeſe dedit, honorémque honeſtiſſimũ exiſtimauit fructum laboris ſui. His autem tẽporibus à me Brunduſio cum literis & mandatis profectus eſt ad Cæſarem. Qua in re & amorem eius in ſuſcipiendo negotio perſpexi, & fidem in conficiendo ac renuntiando. Videor mihi, cùm ſeparatim de probitate eius & moribus dicturus fuiſſem, ſi prius cauſam cur eum tantopere diligerem, tibi expoſuiſſem: in ipſa cauſa exponenda ſatis etiam de probitate dixiſſe, ſed tamen ſeparatim promitto, in méque recipio, fore eum tibi & voluptati & vſui: nam & modeſtũ hominem cognoſces, & prudẽtem, & à cupiditate omni remotiſſimum: præterea magni laboris, ſummǽque induſtriæ. Neque ego hæc polliceri debeo, quæ tibi ipſi, cùm bene cognoueris, iudicanda ſunt: ſed tamen IN omnibus nouis cõiunctionibus intereſt, qualis primus aditus ſit, & qua cõmendatione quaſi amicitiæ fores aperiantur. Quod ego his literis efficere volui: etſi id ipſa per ſe neceſſitudo Quæſturæ effeciſſe debet: ſed tamen nihilo infirmius illud hoc addito. Cura igitur, ſi me tanti facis, quanti & Varro exiſtimat, & ipſe ſentio, vt quamprimum intelligam hanc meam cõmendationem tantùm illi vtilitatis attuliſſe, quantùm & ipſe ſperarit, nec ego dubitarim. Vale.

M. T. CICERO BRVTO S. P. D.

QVIA ſemper animaduerti ſtudioſe te operam dare, vt nequid meorum tibi eſſet ignotũ, propterea non dubito quin ſcias non ſolùm cuius municipii ſim, ſed etiã quàm diligenter ſoleam meos municipes Arpinateis tueri. Quorum quidem omnia cómoda, omnéſque facultates, quibus & ſacra conficere, & ſarta tecta ædium ſacrarum, locorúmque communium tueri poſſint, conſiſtunt in iis vectigalibus quæ habent in prouincia Gallia. Ad ea viſenda, pecuniáſque, quæ à colonis debentur, exigendas, totámque rem & cognoſcendam & adminiſtrandam legatos equites Romanos miſimus Q. Fuffidium Q.F. M. Faucium M.F. Q. Mamercum Q.F. Peto à te maiorem in modum

pro nostra necessitudine, vt ea res tibi curæ sit: operámque des vt per te quàm commodissimè negotium municipii administretur, quamprimúmque conficiatur: ipsósque, quorum nomina scripsi, vt quamhonorificentissimè pro tua natura, & quamliberalissimè tractes. Bonos viros ad tuam necessitudinem adiunxeris, municipiúmque gratissimum beneficio tuo deuinxeris: mihi verò etiam eò gratius feceris, quòd cùm semper tueri municipes meos consueui, tum hic annus præcipuè ad meam curam officiúmque pertinet. Nam constituendi municipii causa hoc anno AEdilem filium meum fieri volui, & fratris filium, & M. Cæsium, hominem mihi maximè necessarium: (is enim magistratus in nostro municipio, nec alius vllus creari solet) quos cohonestaris, in primísque me, si Resp. municipii, tuo studio & diligentia bene administrata erit. Quod vt facias, te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale. 15

M. T. CICERO BRVTO S. D.

ALIA epistola communiter cõmendaui tibi legatos Arpinatum, vt potui diligentissimé. Hac separatim Q. Fuffidium, quocum mihi omnes necessitudines sunt, diligentius commendo: non vt aliquid de illa cõmendatione deminuam, sed vt hanc addam. nam & priuignus est M. Cassii, mei maximè & familiaris & necessarii: & fuit in Cilicia mecum Tribunus mil. quo in munere ita se tractauit, vt accepisse ab eo beneficium viderer, non dedisse. Est præterea (quod apud te valet plurimũ) à nostris studiis non abhorrens. Quare velim eũ quamliberalissimè complectare: operámque des, vt in ea legatione, quam suscepit contra suum cõmodum, secutus authoritatẽ meam, quãmaximè eius excellat industria. Vult enim, id quod optimo cuique natura tributum est, quãmaximam laudẽ cùm à nobis, qui eum impulimus, tũ à municipio consequi. Quod 16
ei continget, si hac mea cõmendatione tuum erga se studium erit consecutus. Vale.

M. T. CICERO BRVTO S. D.

LVCIVS Castronius Pætus longè princeps municipii Lucensis, est honestus, grauis, plenus officii, bonus planè vir: & cùm virtutibus, tum etiam fortuna, siquid hoc ad rem pertinet, ornatus: meus autem est familiarissimus, sic prorsus, vt nostri ordinis obseruet neminem diligentius. Quare & vt meum amicum, & vt tua dignum amicitia tibi commendo. cui quibuscunque rebus commodaueris, tibi profectò iucundum, mihi certè erit gratum. Vale.

M. T. CICERO BRVTO S. D.

LVCIO Titione Strabone, equite Romano in primis honesto & ornato, familiarissimè vtor. Omnia mihi cum eo intercedũt iura summæ necessitudinis. Huic in tua pro- 17
uincia pecuniam debet P. Cornelius. Ea res à Volcatio, qui Romæ ius dicit, reiecta in Galliam est. Peto à te hoc diligentius, quàm si mea res esset, quò est honestius de amicorum pecunia laborare, quàm de sua, vt negotium conficiendum cures, ipse suscipias, transigas: operámque des, quod tibi æquum & rectum videbitur, vt quamcõmodissima conditione libertus Strabonis, qui eius rei causa missus est, negotiũ conficiat, ad numósque perueniat. Id & mihi gratissimum erit: & tu ipse L. Titionem cognosces amicitia tua dignissimum. quod vt tibi curæ sit, vt omnia solent esse quæ me velle scis, te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

M. T. CICERO C. CAESARI IMP. S.

PRAECILIVM tibi commẽdo vnicè, tui necessarii, mei familiarissimi, viri optimi filium. quem cùm adolescentem ipsum propter eius modestiam, humanitatem, animũ 18
& amorem erga me singularem mirificè diligo: tum patrem eius, re doctus, intellexi & didici mihi fuisse semper amicissimum. En hic ille est, de illis maximè, qui irridere atque obiurgare me soliti sunt, quòd me non tecum, præsertim cùm abs te honorificentissimè inuitarer, coniungerem. ἀλλ' ἐμὸν οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσιν ἔπειθεν. audiebam enim nostros proceres clamitanteis, ἄλκιμος ἔσσ', ἵνα τίς σε καὶ ὀψιγόνων εὖ εἴπῃ, ὡς νεφέλη ἐκάλυψε μέλαινα. Sed tamen idem me consolatur: & iam hominem perustum, etiamnum gloria

volunt incendere, atque ita loquuntur, μὴ μὰν ἀσπουδεί γε καὶ ἀκλεῶς ἀπολοίμην, Ἀλλὰ μέγα ῥέξας τι καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι. Sed me minus iam mouẽt, vt vides: itaque ab Homeri magniloquentia confero me ad vera præcepta Εὐριπίδου, Μισῶ σοφιστὴν, ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός. Quem versum senex Præcilius laudat egregiè: & ait posse eundẽ & ἅμα πρόσσω, καὶ ὀπίσσω
29 videre, & tamen nihilominùs αἰὲν ἀριστεύειν, καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων. Sed vt redeam ad id, vnde cœpi, vehementer mihi gratum feceris, si hunc adolescentem humanitate tua, quæ est singularis, comprehenderis: & ad id, quod ipsorum Præciliorum causa te velle arbitror, addideris cumulum commendationis meæ. Genere nouo sum literarum ad te vsus, vt intelligeres non vulgarem esse commendationem. Vale.

M. T. CICERO C. CAESARI IMP. S. D.

PVBLIVM Crassum ex omni nobilitate adolescentem dilexi plurimùm: & ex eo cùm ab ineunte eius ætate bene sperauissem, tum optimè existimare cœpi ex iis iudiciis, quæ de eo feceram, cognitis. Eius libertũ Apollonium iam tum equidẽ, cùm ille viueret, & magni faciebam & probabã: erat enim & studiosus Crassi, & ad eius optima studia ve-
30 hementer aptus: itaque ab eo admodũ diligebatur. Post mortem autem Crassi, eò mihi etiam dignior visus est, quem in fidẽ atque amicitiam meam reciperem, quòd eos à se obseruandos & colendos putabat, quos ille dilexisset, & quibus charus fuisset. itaque & ad me in Ciliciam venit: multísque in rebus mihi magno vsui fuit & fides eius, & prudentia: &, vt opinor, tibi in Alexãdrino bello, quantum studio & fidelitate consequi potuit, non defuit. quod cùm speraret te quoque ita existimare, in Hispaniam ad te maximè ille quidẽ suo consilio, sed etiam me authore est profectus. Cui ego commendationem non sum pollicitus: non quin eam valituram apud te arbitrarer: sed neque mihi egere cõmendatione videbatur, qui & in bello tecũ fuisset, & propter memoriam Crassi de tuis vnus esset: & si vti cõmendationibus vellet, etiam per alios eũ videbam id conse-
31 qui posse. Testimoniũ meum de eo iudicii, quod & ipse magni æstimabat, & ego apud te valere eram expertus, ei libenter dedi. Doctum igitur hominem cognoui, & studiis optimis deditum, ídque à puero. nam domi meæ cum Diodoto Stoico, homine meó iudicio eruditissimo, multùm à puero fuit. Nunc autem incẽsus studio rerum tuarum, eas literis Græcis mandare cupiebat. posse arbitror: valet ingenio: habet vsum: iam pridem in eo genere studii, literarúmque versatur: satisfacere immortalitati laudum tuarum mirabiliter cupit. Habes opinionis meæ testimoniũ: sed tu hoc facilius multò pro tua singulari prudẽtia iudicabis, & tamen quod negaueram, cõmendo tibi eum. Quicquid ei commodaueris, erit id mihi maiorem in modum gratum. Vale.

M. T. CICERO SER. SVLPITIO S. D.

32 M. CVRIVS, qui Patris negotiatur, multis & magnis de causis à me diligitur. nam & amicitia peruetus mihi cum eo est, vt primùm in forũ venit, instituta: & Patris cùm aliquoties antea, tum proximè hoc miserrimo bello domus eius tota mihi patuit. Qua si opus fuisset, tam essem vsus, quàm mea. Maximum autem mihi vinculum cum eo est, quasi sanctioris cuiusdã necessitudinis, quòd est Attici nostri familiarissimus, eúmque vnũ præter cæteros obseruat ac diligit. Quem si tu iam fortè cognouisti, puto me hoc, quod facio, facere serius. ea enim est humanitate & obseruantia, vt eum tibi iam ipsum per se commendatum putem. Quod tamen si ita est, magnopere à te quæso, vt ad eam voluntatem, siquam in illum ante has meas literas contulisti, quammaximus postea commendatione cumulus accedat. Sin autem propter verecundiam suam mi-
33 nus se tibi obtulit, aut eum nondum satis habes cognitum, aut quæ causa est cur maioris commendationis indigeat: sic tibi eum cõmendo, vt neque maiore studio quenquam, neque iustioribus de causis commendare possim. Faciámque id quod debent facere ii, qui religiosè & sine ambitione commendant. spondebo enim tibi, vel potius spondeo, in méque recipio, eos esse M. Curii mores, eámque tum probitatẽ, tum etiam humanitatẽ, vt eum & amicitia tua, & tam accurata commẽdatione, si tibi sit cognitus,

dignum sis existimaturus. Mihi certè gratissimum feceris, si intellexero has literas tantùm, quantùm scribens confidebam, apud te pondus habuisse. Vale.

M. T. CICERO SER. SVLPITIO S.

NON concedam vt Attico nostro, quem elatum lætitia vidi, iucundiores tuæ suauissimè ad eum & humanissimè scriptæ literæ fuerint, quàm mihi. Nam etsi vtrique 34
nostrûm propè æquè gratæ erant, tamen ego admirabar magis, te, quasi rogatus, aut certè admonitus liberaliter Attico respondisses (quod tamen dubium nobis, quin ita futurum fuerit, non erat) vltrò ad eum scripsisse, eíque nec opinanti voluntatem tuam tantam per literas detulisse. De quo non modò rogare te, vt eò studiosius mea quoque causa facias, non debeo, (nihil enim cumulatius fieri potest, quàm polliceris) sed ne gratias quidem agere, quòd tu & ipsius causa, & tua sponte feceris. Illud tamen dicam, mihi id quod fecisti, esse gratissimum: tale enim tuum iudicium de homine eo, quem ego vnicè diligo, non potest mihi non summè esse iucundum. Quod cùm ita sit, esse gratum necesse est. sed tamen quando mihi pro coniunctione nostra vel peccare apud te in scribendo licet: vtrunque eorum, quæ negaui mihi facienda esse, faciam. Nam & ad 35
id quod Attici causa te ostendisti esse facturum, tantùm velim addas, quantùm ex nostro amore accessionis fieri potest: & quod modò verebar, tibi gratias agere, nunc planè ago: téque ita existimare volo, quibuscunque officiis in Epiroticis, reliquísque rebus Atticum obstrinxeris, iisdem me tibi obligatum fore. Vale.

M. T. CICERO SER. SVLPITIO S. P. D.

CVM Lysone Patrensi est mihi quidem hospitium vetus, quam ego necessitudinem sanctè colendã puto: sed ea causa etiam cum aliis compluribus: familiaritas tanta nullo cum hospite, & ea cùm officiis eius multis, tum etiam consuetudine quotidiana sic est aucta, vt nihil sit familiaritate nostra coniunctius. Is cùm Romæ annum propè ita fuisset, vt mecũ viueret: etsi eramus in magna spe, te meis literis, commendationéque 36
diligentissimè facturum id quod fecisti, vt eius rem & fortunas absentis tuerere: tamẽ quòd in vnius potestate erãt omnia, & quòd Lyso fuerat in nostra causa, nostrísque præsidiis, quotidie aliquid timebamus. effectum tamen est & ipsius splendore, & nostro, reliquorúmque hospitum studio, vt omnia quæ vellemus, à Cæsare impetrarentur. quod intelliges ex iis literis, quas Cæsar ad te dedit. Nunc non modò non remittimus tibi aliquid ex nostra commendatione, quasi adepti iam omnia: sed eò vehementius à te contendimus, vt Lysonem in fidem necessitudinémque tuam recipias. Cuius dubia fortuna timidius tecum agebamus, verentes nequid accideret eiusmodi, vt ne tu quidem mederi posses. Explorata verò eius incolumitate, omnia à te studia summa cura peto. Quæ ne singula enumerem, totam tibi domum commendo: in his adolescentem filiũ eius, quem C. Memmius Gemellus cliens meus, cùm in calamitate exilii sui Patrensis 37
ciuis factus esset, Patrensium legibus adoptauit, vt eius ipsius hæreditatis ius, causámque tueare. Caput illud est, vt Lysonem, quem ego virum optimum, gratissimúmque cognoui, recipias in necessitudinem tuam. quod si feceris, non dubito quin in eo diligendo, cæterísque postea commendando, idem quod ego, sis iudicii & voluntatis habiturus. Quod cùm fieri vehementer studeo: tum etiam illud vereor, ne, si minus cumulatè videberis fecisse aliquid eius causa, me ille negligenter scripsisse de se putet, non te oblitum mei. quanti enim me faceres, cùm ex sermonibus quotidianis meis, tum ex epistolis etiam tuis potuit cognoscere. Vale.

M. T. CICERO SER. SVLPITIO S. P. D.

ASCLAPONE Patrensi medico vtor valde familiariter: eiúsque tum consuetudo 38
mihi iucunda fuit, tum etiam ars, quam sum expertus in valetudine meorum: in qua mihi tum ipsa scientia, tum etiam fidelitate, beneuolentiáque satisfecit. Hunc igitur tibi commendo, & à te peto, vt des operam vt intelligat diligenter me scripsisse de se, meámque commendationem vsui magno sibi fuisse. Erit id mihi vehementer gratum. Vale.

M. T. CICERO SER. SVLPITIO S. P. D.

MARCVS AEmilius Auianus ab ineunte adolescentia me obseruauit, semperque dilexit, vir cùm bonus, tum perhumanus, & in omni genere officii diligendus: quem si arbitrarer esse Sycione, & nisi audirẽ ibi eum etiam nunc, vbi ego reliqui, Cibyræ commorari, nihil esset necesse plura me ad te de eo scribere: perficeret enim ipse profectò
39 suis moribus, suáque humanitate, vt sine cuiusquam commendatione diligeretur abs te non minus, quàm & à me, & à cæteris suis familiaribus. Sed cùm illum abesse putem, commendo tibi maiorẽ in modum domũ eius, quæ est Sycione, rémque familiarem, maximè C. Auianum Ammoniũ libertũ eius: quem quidẽ tibi etiam suo nomine commẽdo. Nam cùm propterea mihi est probatus, quòd est in patronũ suum officio & fide singulari, tum etiam quòd in me ipsum magna officia contulit, mihíque molestissimis temporibus ita fideliter beneuoléque præsto fuit, vt si à me manumissus esset. Itaque peto à te, vt eum Ammonium & in patroni eius negotio sic tueare, vt eius procuratorem, quem tibi commendo: & ipsum suo nomine diligas, habeásque in numero tuorum. Hominem pudentẽ & officiosum cognosces, & dignum qui à te diligatur. Vale.

M. T. CICERO SER. SVLPITIO S. P. D.

40 TITVM Manlium, qui negotiatur Thespiis, vehementer diligo. nam & semper me coluit, diligentissiméque obseruauit: & à studiis nostris non abhorret. Accedit eò, quòd Varro Murena magnopere eius causa vult omnia. qui ita existimauit, etsi suis literis, quibus tibi Manlium commendabat, valde confideret: tamen mea cõmendatione aliquid accessionis fore. Me quidẽ cùm Manlii familiaritas, tum Varronis studium commouit, vt ad te quã accuratissimè scriberẽ. Gratissimũ igitur mihi feceris, si huic cõmendationi meæ tãtùm tribueris, quãtum cui tribuisti plurimũ, id est si T. Manlium quammaximè, quibuscunque rebus honestè, ac pro tua dignitate poteris, iuueris atque ornaueris. Ex ipsius prætereagratissimis & humanissimis moribus confirmo tibi eũ te, quem soles, fructum à bonorum virorum officiis expectare, esse capturum. Vale.

M. T. CICERO SER. SVLPITIO S. D. P.

41 LVCIO Cossinio, amico & tribuli meo, valde familiariter vtor. nam & inter nosmetipsos vetus vsus intercedit: & Atticus noster maiorẽ etiam mihi cum Cossinio consuetudinem fecit. itaque tota Cossinii domus me diligit, in primísque libertus eius L. Cossinius Anchialus, homo & patrono, & patroni necessariis, quo in numero ego sum, probatissimus. Hunc tibi ita commendo, vt si meus libertus esset, eodémque apud me loco esset, quo & est apud patronũ suum, maiore studio cõmendare non possem. Quare pergratum mihi feceris, si eum in amicitiam tuam receperis: atque eũ, quod sine molestia tua fiat, si qua in re opus ei fuerit, iuueris. Id & mihi vehementer gratũ erit, & tibi postea iucundũ. hominẽ enim summa probitate, humanitate, obseruãtiáque cognosces. Vale.

M. T. CICERO SER. SVLPITIO S. D. P.

42 CVM antea capiebam ex officio meo voluptatem, quòd memineram, quàm tibi diligenter Lysonem hospitem & familiarem meum commendassem: tum verò posteaquam ex literis eius cognoui, tibi eum falsò suspectum fuisse, vehementissimè lætatus sum, me tam diligentem in eo cõmendando fuisse. Ita enim scripsit ad me, sibi meam commendationem maximo adiumẽto fuisse, quòd ad te delatum diceret, sese contra dignitatem tuam Romæ de te loqui solitum esse. De quo etsi pro tua facilitate & humanitate purgatum se tibi scribit esse: tamen primùm, vt debeo, tibi maximas gratias ago, cùm tantùm literæ meæ potuerũt, vt his lectis omnem offensionem suspicionis, quam habueras de Lysone, deponeres: deinde credas mihi affirmanti velim, me hoc non pro Lysone magis, quàm pro omnibus scribere, hominẽ esse neminem, qui vnquam men-
43 tionem tui sine tua summa laude fecerit. Lyso verò cùm mecum propè quotidie esset, vnáque viueret, non solùm quia me libenter audire arbitrabatur, sed quia libentius ipse loquebatur, omnia mihi tua & facta & dicta laudabat. Quapropter etsi à te ita tractatur,

vt iam non desideret commendationem meam, vnísque se literis meis omnia consecutum putet: tamen à te peto maiorem in modum, vt eum etiam atque etiam tuis officiis, liberalitate complectare. Scriberem ad te qualis vir esset, vt superioribus literis feceram, nisi eum iam per se ipsum tibi satis esse notum arbitrarer. Vale.

M. T. CICERO SER. SVLPITIO S. D. P.

HAGESARETVS Larissæus magnis meis beneficiis ornatus, in Consulatu meo memor & gratus fuit, méque postea diligentissimè coluit. eum tibi magnopere commendo, vt & hospitem, & familiarē meum, & gratum hominē, & virum bonum, & principē 44
ciuitatis suæ, & tua necessitudine dignissimum. pergratum mihi feceris, si dederis operam, vt is intelligat hāc meam cōmendationem magnū apud te pōdus habuisse. Vale.

M. T. CICERO SER. SVLPITIO S. P. D.

LVCIVS Mescinius ea mecum necessitudine coniunctus est, quòd mihi Quæstor fuit. sed hanc causam, quam ego, vt à maioribus accepi, semper grauē duxi, fecit virtute & humanitate sua iustiorem. Itaque eo sic vtor, vt nec familiarius vllo, nec libentius. Is quanquam confidere videbatur, & sua causa, quæ honestè posses, te libenter esse facturū: magnum tamē esse sperauit apud te meas quoque literas pondus habituras. id cùm ipse ita iudicabat, tum pro familiari cōsuetudine sæpe ex me audierat, quàm suauis esset inter nos, & quanta coniunctio. Peto igitur à te, tanto scilicet studio, quanto intelligis de- 45
bere me petere pro homine tam mihi necessario & tam familiari, vt eius negotia, quæ sunt in Achaia, ex eo quòd hæres est M. Mindio fratri suo, qui Elide negotiatus est, expli ces & expedias tum iure & potestate, quam habes, tum etiam authoritate & cōsilio tuo. Sic enim præscripsimus iis, quibus ea negotia mandauimus, vt omnibus in rebus, quæ in aliquam controuersiam vocarētur, te arbitro, & quod commodo tuo fieri posset, te disceptatore vterentur. Id vt honoris mei causa suscipias, vehementer te etiam atque etiā rogo. Illud præterea, si nō alienum à tua dignitate putabis esse, feceris mihi pergratum, siqui difficiliores erunt, vt rem sine controuersia confici nolint, si eos, quando cum senatore res est, Romam reieceris. quod quò minore dubitatione facere possis, literas ad te à M. Lepido Cos. non quæ te aliquid iuberent, (neque enim id tuæ dignitatis esse arbitrabamur) sed quodammodo quasi commendatitias sumpsimus. Scriberem quàm 46
id beneficium bene apud Mescinium positurus esses, nisi & te scire confiderem, & mihi peterem. sic enim velim existimes, non minus me de illius re laborare, quàm ipsum de sua. Sed cùm illum studeo quàm facillimè ad suū peruenire: tum illud laboro, vt non minimum hac mea commendatione se consecutum arbitretur. Vale.

M. T. CICERO SER. SVLPITIO S. D. P.

LICET eodem exemplo sæpius tibi huius generis literas mittam, cùm gratias agam, quòd meas commendationes tam diligenter obserues: quod feci in aliis, & faciam, vt video, sæpius: sed tamen non parcam operæ, & vt vos in vestris formulis, sic ego in epistolis de eadē re alio modo. C. Auianus igitur Ammonius incredibileis mihi gratias per 47
literas egit & suo, & AEmilii Auiani patroni sui nomine, nec liberalius, nec honorificentius potuisse tractari, nec se præsentem, nec rem familiarem absentis potroni sui. Id mihi cùm iucundum est eorum causa, quos ego tibi summa necessitudine & summa coniunctione adductus commendaueram, quòd M. AEmilius vnus est ex meis familiarissimis atque intimis maximè necessarius, homo & magnis meis beneficiis deuinctus, & propè omnium, qui mihi aliquid debere videntur, gratissimus: tum multò iucundius, te esse in me tali voluntate, vt plus prosis amicis meis, quàm ego præsens fortasse prodessem: credo, quòd magis ego dubitarem quid illorum causa facerem, quàm tu quid mea. sed hoc non dubito quin existimes mihi esse gratum. Illud te rogo, vt illos quoque gratos homines esse putes. quod ita esse tibi promitto atque confirmo. Quare 48
velim, quicquid habent negotii, des operam, quod commodo tuo fiat, vt te obtinente Achaiam conficiant. Ego cum tuo Seruio iucundissimè coniunctissiméque viuo,

magnámque cùm ex ingenio eius,ſingularíque ſtudio,tum ex virtute & probitate voluptatem capio. . Vale.

M. T. SER. SVLPITIO S. P. D.

ETSI libenter petere à te ſoleo, ſiquid opus eſt meorum cuipiam:tamen multò libentius gratias tibi ago,cùm feciſti aliquid commendatione mea , quod ſemper facis. incredibile èſt enim quas mihi gratias omnes agant, etiam mediocriter à me tibi commendati.Quæ mihi omnia grata , ſed de L. Meſcinio gratiſſimum . ſic enim eſt mecum locutus,te,vt meas literas legeris,ſtatim procuratoribus ſuis pollicitum eſſe om-
49 nia,multò veròplura & maiora feciſſe.id igitur(puto enim etiã atq; etiam mihi dicendum eſſe) velim exiſtimes,mihi te feciſſe gratiſſimum. Quod quidem hoc vehemẽtius lætor,quòd ex ipſo Meſcinio te video magnam capturum voluptatem.eſt enim in eo cùm virtus,& probitas,& ſummum officium, ſummáque obſeruantia , tum ſtudia illa noſtra,quibus antea delectabamur,nunc etiam viuimus. Quod reliquum eſt, velim augeas tua in eũ beneficia,omnibus rebus quæ te erunt dignæ:ſed duo,quæ te nominatim rogo : primùm,vt ſiquid ſatiſdandum erit,amplius eo nomine non peti, cures vt ſatiſdetur fide mea:deinde cùm ferè cònſiſtat hæreditas in iis rebus, quas auertit Oppia , quæ vxor Mindii fuit,adiuues: ineáſque rationem quemadmodum ea mulier Romam perducatur . quòd ſi putarit,illa fore , vt opinio noſtra eſt , negotium conficiemus.hoc vt aſſequamur,te vehementer etiam atque etiam rogo . Illud , quod ſuprà
50 ſcripſi,id tibi confirmo,in méque recipio,te ea, quæ feciſti Meſcinii cauſa, quæque feceris,ita bene collocaturum,vt ipſe iudices homini te gratiſſimo, iucundiſſimo benignè feciſſe.volo enim ad id,quod mea cauſa feciſti,hoc etiam accedere . Nec Lacedæmonios dubitare arbitror, quin ipſi ſua , maiorúmque ſuorum authoritate ſatis commendati ſint fidei & iuſtitiæ tuæ:& ego,qui te optimè nouiſſem,non dubitaui quin tibi notiſſima & iura & merita populorum eſſent . Itaque cùm à me peteret Philippus Lacedæmonius,vt tibi ciuitatem commendarem:etſi memineram me ei ciuitati omnia debere,tamen reſpondi,commendatione Lacedæmonios apud te non egere.

Itaque ſic velim exiſtimes,me omneis Achaiæ ciuitates arbitrari pro horum temporum perturbatione fœliceis,quòd tu his præſis:eũdémque me ita iudicare, te, quòd vnus optimè noſſes non noſtra ſolùm,ſed etiam Græciæ monimenta omnia,tua ſpon-
51 te amicum Lacedæmoniis & eſſe & fore . Quare tantùm à te peto, vt cùm ea facies Lacedæmoniorum cauſa,quæ tua fides,amplitudo,iuſtitia poſtulat, his, ſi tibi videbitur, ſignifices te non moleſtè ferre, quòd intelligas ea quæ facias, mihi quoque grata eſſe. pertinet enim ad officium meum, eos exiſtimare curæ mihi ſuas res eſſe. hoc te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

M. T. CICERO L. PLANCO S. P. D.

NON dubito quin ſcias, in iis neceſſariis,qui tibi à patre relicti ſunt, me tibi eſſe vel coniunctiſſimum, non his modò cauſis quæ ſpeciem habent magnæ coniunctionis, ſed iis etiã quæ familiaritate & conſuetudine tenentur,quam ſcis mihi iucundiſſimam cum patre tuo,& ſummam fuiſſe. Ab his initiis noſter in te amor profectus auxit paternam neceſſitudinem, & eò magis,quòd intellexi, vt primùm per ætatem iudicium
52 facere potueris,quanti quiſque tibi faciendus eſſet, me à te in primis cœptum eſſe obſeruari,coli,diligi . Accedebat non mediocre vinculum cùm ſtudiorum, quod ipſum eſt per ſe graue:tum eorum ſtudiorum,earúmque artium, quæ per ſe ipſæ eos, qui voluntate eadem ſunt,etiam familiaritate deuinciunt. Expectare te arbitror hæc tam lõgè repetita principia quò ſpectent.Id primum ergo habeto , non ſine magna iuſtáque cauſa hanc à me commemorationem eſſe factam.C. Atteio Capitone vtor familiariſſimè . Notæ tibi ſunt varietates meorum temporum in omni genere & honorum & laborum meorum:& animus,& opera, & authoritas,& gratia , etiam res familiaris C. Capitonis præſto fuit,& paruit & temporibus & fortunæ meæ.Huius propinquus fuit

T. Antistius:qui cùm fortè Quæstor Macedoniã obtineret, neque ei successum esset,
Pompeius in eam prouinciam cum exercitu venit:facere Antistius nihil potuit. nam
si potuisset,nihil ei fuisset antiquius,quàm ad Capitonem,quem vt parẽtem diligebat, 53
reuerti,præsertim cùm sciret,quãti is Cæsarem faceret,sempérque fecisset: sed oppres-
sus tantum attigit negotii,quantum recusare non potuit. Cùm signaretur argentum
Apolloniæ,non possum dicere eum præfuisse,neque possum negare eum affuisse, sed
non plus duobus,aut tribus mensibus.deinde abfuit à castris:fugit omne negotium.
hoc mihi vt testi velim credas: meam enim ille mœstitiã in illo bello videbat: mecũ
omnia communicabat.Itaque abdidit se in intimam Macedoniam,quò potuit longis-
simè à castris,non modò vt non præesset vlli negotio,sed etiã vt ne interesset quidem.
Is post prælium se ad hominem necessarium A. Plancium in Bithyniam contulit. ibi
eum Cæsar cùm vidisset,nihil asperè, nihil acerbè dixit,Romam iussit venire. Ille in
morbum continuò incidit,ex quo non conualuit.æger Corcyram venit: ibi est mor- 54
tuus.testamento,quod Romæ Paulo & Marcello COSS.fecerat, hæres ex parte dimi-
dia & tertia est Capito.in sextante sunt ii,quorum pars sine vlla cuiusquam querela pu
blica potest esse.ea est ad HS. XXX.Sed de hoc Cæsar viderit. Te mi Plãce pro paterna
necessitudine,pro nostro amore,pro studiis, & omni cursu nostro totius vitæ simili-
mo rogo,& à te ita peto,vt maiore cura,maiore studio non possim,vt hanc rem susci-
pias,meã putes:enitare, cõtendas,efficias,vt mea commendatione,tuo studio,Cæsaris
beneficio hæreditatẽ propinqui sui C. Capito obtineat.omnia quæ potui in hac sum-
ma gratia tua ac potentia à te impetrare,si petiuissem, vltrò te ad me detulisse putabo,
si hanc rem impetrauero.illud fore tibi adiumẽto spero,cuius ipse Cæsar esse optimus 55
iudex potest:semper Cæsarẽ Capito & dilexit & coluit.sed ipse huius rei testis est: no-
ui hominis memoriam.Itaque te nihil doceo:tantum tibi sumito pro Capitone apud
Cæsarem,quantum ipsum meminisse senties.ego, quod in me ipso experiri potui, ad
te deferã:in eo quantum sit ponderis,tu videbis.quam partẽ in Rep.causámque defen
derim,per quos homines ordinésque steterim,quibúsque munitus fuerim, non igno-
ras.Hoc mihi velim credas,siquid fecerim hoc ipso in bello minus ex Cæsaris volũta-
te,quòd intellexerim scire ipsum Cæsarem me inuitissimũ fecisse:id feci aliorum con-
silio,hortatu,authoritate:quòd fuerim moderatior, temperatiórque, quàm in ea parte
quisquam,id me fecisse maximè authoritate Capitonis.cuius similes si reliquos neces-
sarios habuissem, Reip.fortasse nonnihil,mihi certè plurimùm profuissem.Hanc rem
mi Plãce si effeceris, meam de tua erga me beneuolentia spem confirmaueris,ipsúm-
que Capitonem gratissimum,officiosissimum, optimum virum ad tuam necessitudi- 56
nem tuo summo beneficio adiunxeris. Vale.

CICERO ACILIO PROCOS. S.

LVCIVS Mãlius est Sosis:is fuit Catinensis:sed est vnà cum reliquis Neapolitanis
ciuis Romanus factus, Decurióque Neapoli:erat enim adscriptus in id municipium
ante ciuitatem sociis & Latinis datam. Eius frater Catinæ nuper mortuus est. nullam
omnino arbitrabamur de ea hæreditate controuersiam eum habiturum: & est hodie
in bonis.Sed quando habet præterea negotia vetera in Sicilia sua, & hãc hæreditatem
fraternam,& omnia eius tibi commendo,in primísque ipsum, virum optimum,mi-
híque familiarissimum,his studiis literarum,doctrinæque præditũ, quibus ego maxi-
mè delector. Peto igitur abs te,vt eum, siue aderit, siue non venerit in Siciliã, in meis
intimis,maximéque necessariis scias esse: itáque tractes,vt intelligat meam commen- 57
dationem sibi magno adiumento fuisse. Vale.

CICERO ACILIO PROCOS. S.

CAIO Flauio, honesto & ornato equite Romano,vtor valde familiariter:fuit enim
generi mei C.Pisonis pernecessarius, méque diligentissimè obseruat & ipse, & L. Fla-
uius frater eius. Quapropter velim honoris mei causa, quibus rebus honestè, & pro

tua dignitate poteris, quamhonorificentiſſimè & quamliberaliſſimè C. Flauium tractes. id mihi ſic erit gratum, vt gratius eſſe nihil poſſit. Sed præterea tibi affirmo, neque id ambitione adductus facio, ſed tum familiaritate & neceſſitudine, tum etiã veritate, te ex C. Flauii officio & obſeruantia, & præterea ſplendore, atque inter ſuos gratia magnam voluptatem eſſe capturum. Vale.

CICERO ACILIO PROCOS. S.

58 IN ALESINA ciuitate tam lauta quàm nobili, coniunctiſſimos habeo & hoſpitio & familiaritate M. & C. Clodios, Archagatum & Philonem. ſed vereor ne quia complures tibi præcipuè commendo, exæquare videar ambitione quadam commendationes meas: quãquam à te quidem cumulatè ſatiſſit & mihi & meis omnibus. Sed velim ſic exiſtimes, hanc familiam, & hos mihi maximè eſſe coniunctos vetuſtate, officiis, beneuolentia. Quamobrem peto à te maiorem in modum, vt his omnibus in rebùs, quantum tua dignitas, fidéſque patietur, commodes. id ſi feceris, erit mihi vehementiſſimè gratum. Vale.

CICERO ACILIO PROCOS. S.

CNEO Otacilio Naſone vtor familiariſſimè, ita prorſus, vt illius ordinis nullo familiarius. nam & humanitate eius, & probitate in conſuetudine quotidiana magnopere
59 pere delector. Nihil iam opus eſt expectare te, quibus cum verbis tibi commẽdem, quo ſic vtar, vt ſcripſi. Habet is in prouincia tua negotia, quæ procurãt liberti Hilarius, Antigonus, Demoſtratus: quos tibi, negotiáque omnia Naſonis non ſecus commendo, acſi mea eſſent. gratiſſimum mihi feceris, ſi intellexero hanc commendationem magnum apud te pondus habuiſſe. Vale.

CICERO ACILIO PROCOS. S.

AVITVM mihi hoſpitium eſt cum Lyſone Lyſonis filio Lilybætano, valdéque ab eo obſeruor: cognouíque dignum & patre & auo: eſt enim nobiliſſima familia. Quapropter commendo tibi maiorem in modum rem, domúmque eius: magnóque opere abs te peto, cures vt is intelligat meam commendationem maximo ſibi apud te & adiumento & ornamento fuiſſe. Vale.

CICERO ACILIO PROCOS. S.

60 CAIVS Auianus Philoxenus antiquus eſt hoſpes meus, & præter hoſpitium, valde etiam familiaris: quem Cæſar meo beneficio in Nouocomẽſeis retulit. Nomẽ autem Auiani conſecutus eſt, quòd homine nullo plus eſt vſus, quàm Flacco Auiano, meo, quemadmodum te ſcire arbitror, familiariſſimo. Quæ ego omnia collegi, vt intelligeres non vulgarem eſſe commendationẽ hanc meam. Peto igitur abs te, vt omnibus rebus, quod ſine moleſtia tua facere poſſis, ei cõmodes, habeáſque in numero tuorum, perficiáſque vt intelligat has literas meas magno ſibi vſui fuiſſe. erit id mihi maiorem in modum gratum. Vale.

CICERO ACILIO PROCOS. S.

CVM Demetrio Mega mihi vetuſtum hoſpitium eſt: familiaritas autem tanta, quanta cum Siculo nullo. ei Dolabella rogatu meo ciuitatẽ à Cæſare impetrauit. qua in re
61 ego interfui. itaque nunc P. Cornelius vocatur. Cúmque propter quoſdam ſordidos homines, qui Cæſaris beneficia vendebant, tabulam, in qua nomina ciuitate donatorum inciſa eſſent, reuelli iuſſiſſet: eidem Dolabellæ, me audiente, Cæſar dixit, nihil eſſe quod de Mega vereretur, beneficium ſuum in eo manere. Hoc te ſcire volui, vt eum in ciuium Romanorum numero haberes. cæteríſque in rebus tibi eum ita commendo, vt maiore ſtudio neminem commendarim. gratiſſimum mihi feceris, ſi eum ita tractaris, vt intelligat meam commendationem magno ſibi ornamento fuiſſe. Vale.

CICERO ACILIO PROCOS. S.

HIPPIAM Philoxeni filium, Calatinum, hoſpitem & neceſſarium meum, tibi cõmẽdo maiorem in modum. Eius bona, quemadmodum ad me delata res eſt, publicè

poſſidentur alieno nomine cõtra leges Calatinorũ. Id ſi ita eſt, etiã ſine mea cõmendatione ab æquitate tua res ipſa impetrare debet vt ei ſubuenias. Quoquo modo autẽ ſe res habet, peto à te vt honoris mei cauſa eum expedias, tãtúmque ei cõmodes & in hac re, & in cæteris, quãtũ tua fides, dignitáſq; patietur. id mihi vehemẽter gratũ erit. Vale. 61

CICERO ACILIO PROCOS. S.

LVCIVS Brutius eques Romanus, adoleſcẽs omnibus rebus ornatus, in meis familiariſſimis eſt, méque obſeruat diligẽtiſſimè. cuius cum patre magna mihi fuit amicitia iam inde à Quæſtura mea Siciliẽſi. omnino nunc ipſe Brutius Romæ mecũ eſt: ſed tamen domum eius, & rem familiarẽ, & procuratores tibi ſic cõmendo, vt maiore ſtudio commẽdare non poſſim. gratiſſimum mihi feceris, ſi curaris, vt intelligat Brutius, 63 id quod ei recepi, hanc meam cõmendationem ſibi magno adiumento fuiſſe. Vale.

CICERO ACILIO PROCOS. S.

CVM familia Titurnia neceſſitudo mihi intercedit vetus: ex qua reliquus eſt M. Titurnius Rufus, qui mihi omni diligentia atque officio eſt tuendus. eſt igitur in tua poteſtate, vt ille in me ſatis ſibi præſidii putet eſſe. Quapropter eum tibi commendo maiorem in modum, & abs te peto, efficias vt is commendationem hanc intelligat ſibi magno adiumento fuiſſe. Erit id mihi vehementer gratum. Vale.

M. CICERO Q. ANCHARIO Q. F. PROCOS. S. D.

L. ET C. Aurelios L.F. quibus & ipſis, & patre eorũ viro optimo familiariſſimè vtor, commendo tibi maiorem in modum, adoleſcẽteis omnibus optimis artibus ornatos, meos perneceſſarios, tua amicitia digniſſimos. Si vlla mea apud te commendatio va- 64 luit, quod ſcio multas plurimùm valuiſſe, hæc vt valeat, rogo. Quòd ſi eos honorificè, liberalitérque tractaris, & tibi gratiſſimos, optimóſque adoleſcenteis adiunxeris, & mihi gratiſſimum feceris. Vale.

M. CICERO L. CVLLEOLO S. D.

QVAE feciſti L. Luceii cauſa, ſcire te planè volo, te homini gratiſſimo commodaſſe: & cùm ipſi, quæ feciſti, pergrata ſunt, tum Pompeius, quotieſcũque me videt, videt autem ſæpiſſimè, gratias tibi agit ſingulareis. addo etiam illud, quod tibi iucundiſſimum eſſe certò ſcio, me ipſum ex tua erga Luceium benignitate maxima voluptate affici. Quod ſupereſt, quanquam mihi non eſt dubiũ, quin cùm antea noſtra cauſa, nunc iam etiam tuæ conſtantiæ gratia manſurus ſis in eadem iſta liberalitate: tamen abs te vehementer etiam atque etiam peto, vt ea, quæ initio oſtendiſti, deinceps feciſti, etiã ad exi- 65 tum augeri & cumulari per te velis. id & Luceio & Põpeio valde gratum fore, téque apud eos præclarè poſiturum confirmo & ſpondeo. De Rep. déque his negotiis, cogitationibúſque noſtris perſcripſeram ad te diligenter paucis antè diebus, eáſque literas dederam pueris tuis. Vale.

M. CICERO L. CVLLEOLO PROCOS. S.

LVCIVS Luceius meus familiariſſimus, homo omnium gratiſſimus, mirificas tibi apud me gratias egit, cùm diceret, omnia te cumulatiſſimè & liberaliſſimè procuratoribus ſuis pollicitum eſſe. cùm oratio tua tam ei grata fuerit, quàm gratam rem ipſam exiſtimas fore, cùm, vt ſpero, quæ pollicitus es, feceris? Omnino oſtenderunt Bylliones ſeſe L ceio Pompeii arbitratu ſatisfacturos. Sed vehemẽter opus eſt nobis & volunta- 66 tem & authoritatem & imperium tuum accedere. quod vt facias, te etiã atque etiam rogo. illúdque mihi gratiſſimum eſt, quòd ita ſciunt Luceii procuratores, & ita Luceius ipſe ex literis tuis, quas ad eum miſiſti, intellexit, hominis nullius apud te authoritatẽ aut gratiam valere plus, quàm meam. Id vt re experiatur, iterũ & ſæpius te rogo. Vale.

M. CICERO Q. GALLIO S. D.

ETSI plurimis rebus ſpero fore vt perſpiciam, quod tamẽ iampridẽ perſpicio, me à te amari: tamen nunc ea cauſa tibi datur, in qua facilè declarare poſſis tuam erga me beneuolẽtiam. L. Oppius M. F. Philomeli negotiatur, homo mihi familiaris. eũ tibi

vnicè commendo : eóque magis,quòd cùm ipſum diligo,tum quòd negotia procurat
L. Egnatii Rufi : quo ego vno equite Romano familiariſſimè vtor,& qui cùm conſue-
tudine quotidiana,tum officiis plurimis,maximíſque mihi coniunctus eſt. Oppiū igi
67 tur præſentem vt diligas,Egnatii abſentis rem vt tueare,æquè à te peto,ac ſi mea nego-
tia eſſent . Velim memoriæ tuæ cauſa des literarum aliquid,quæ tibi in prouincia red-
dantur,ſed ita conſcribas,vt tum,cùm eas leges,facilè recordari poſſis huius meæ com
mendationis diligentiam.hoc te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

M. CICERO Q. GALLIO S. D.

ETSI EX tuis & L. Oppii familiariſſimi mei literis cognoui, te memorem com-
mendationis meæ fuiſſe, ídque pro tua ſumma erga me beneuolentia, próque noſtra
neceſſitudine minimè ſum admiratus:tamen etiam atque etiam tibi L. Oppiū præſen
tem,& L.Egnatii mei familiariſſimi abſentis negotia commendo.Tanta mihi cum eo
neceſſitudo eſt, familiaritáſque,vt, ſi mea res eſſet,non magis laborarem. Quapropter
mihi gratiſſimum feceris,ſi curaris vt is intelligat me à te tantùm amari, quantùm ipſe
68 exiſtimo.hoc mihi gratius facere nihil potes.ídq; vt facias,vehemēter te rogo. Vale.

M. T. CICERO APVLEIO PROQVAES. S. P. D.

LVCIO Egnatio vno equite Romano vel familiariſſimè vtor. eius Anchialum ſer-
uum,negotiáque,quæ habet in Aſia,tibi commendo non minore ſtudio, quàm ſi rem
meam commendarem. Sic enim exiſtimes velim,mihi cum eo non modò quotidia-
nam conſuetudinem ſummam intercedere, ſed etiam officia magna,& mutua noſtra
inter nos eſſe. Quamobrem etiam atque etiam à te peto, vt cures vt is intelligat me ad
te ſatis diligenter ſcripſiſſe: nam de tua erga me voluntate non dubitabat . id vt facias,
te etiam atque etiam rogo. Vale.

M. T. CICERO APVLEIO PROQVAES. S. P. D.

LVCIVS Noſtius Zoilus eſt cohæres meus, hæres autem patroni ſui. ea re vtrūque
69 ſcripſi,vt & mihi cum illo cauſam amicitiæ ſcires eſſe,& hominem probum exiſtima-
res,qui patroni iudicio ornatus eſſet . Eum tibi igitur ſic cōmendo,vt vnum ex noſtra
domo. Valde mihi gratum erit, ſi curaris vt intelligat hanc cōmendationem ſibi apud
te magno adiumento fuiſſe. Vale.

M. T. CICERO SILIO S. D. P.

QVID ego tibi commendem eum,quem tu ipſe diligis?ſed tamē,vt ſcires eum non
à me diligi ſolùm,verùm etiam amari,ob eam rem tibi hæc ſcribo . Omnium tuorum
officiorum,quæ & multa, & magna ſunt,mihi gratiſſimum fuerit,ſi ita tractaris Egna-
tium,vt ſentiat & ſe à me, & me à te amari . Hoc te vehementer etiam atque etiā rogo.
Illa noſtra ſcilicet ceciderunt.Vtamur igitur vulgari conſolatione.quid,ſi hoc melius?
ſed hæc corám. Tu fac quod facis,vt me ames,téque amari à me ſcias. Vale.

M. T. CICERO C. SESTILIO RVFO QVAES. S. D.

70 OMNEIS tibi commendo Cyprios, ſed magis Paphios:quibus tu quæcunque com
modaris,erunt mihi gratiſſima.eóque facio libentius,vt eos tibi commendem,quòd &
tuæ laudi,cuius ego fautor ſum, conducere arbitror, cùm primus in eam inſulā Quæ-
ſtor veneris, ea te inſtituere,quæ ſequantur alii . quæ,vt ſpero, facilius conſequêre,ſi &
P. Lentuli neceſſarii tui legem , & ea quæ à me conſtituta ſunt, ſequi volueris . quam
rem tibi confido magnæ laudi fore. Vale.

CICERO CVRIO PROCOS. S. D.

Q. POMPEIVS Sex. F. multis & veteribus cauſis neceſſitudinis mihi coniunctus
eſt.Is cùm antea meis commendationibus & rem,& gratiam,& authoritatē ſuam tue-
ri conſueuerit,nunc profectò te prouinciam obtinēte meis literis aſſequi debet, vt ne-
71 mini ſe intelligat commendatiorem vnquam fuiſſe. Quamobrem à te maiorē in mo-
dum peto , vt cùm omneis meos æquè ac tuos obſeruare pro noſtra neceſſitudine de-
beas,hūc in primis ita in tuā fidē recipias,vt ipſe intelligat,nullā rem ſibi maiori vſui aut

ornamento, quàm meam commendationem, eſſe potuiſſe. Vale.

M. T. CICERO ARISTO PROCOS. S. D.

SVMPSI hoc mihi pro tua in me obſeruantia, quam penitùs perſpexi, quandiu Brunduſii fuimus, vt ad te familiariter, & quaſi pro meo iure ſcriberem, ſiqua res eſſet de qua valde laborarem. M. Curius, qui Patris negotiatur, ita mihi familiaris eſt, vt nihil poſſit eſſe coniunctius. Multa illius in me officia, multa in illum mea: quódque maximum eſt, ſummus inter nos amor & mutuus. Quæ cùm ita ſint, ſi vllam in amicitia mea ſpem habes, ſi ea quæ in me officia & ſtudia Brunduſii contuliſti, vis mihi etiam 72
gratiora efficere, quãquam ſunt gratiſſima: ſi me à tuis omnibus amari vides, hoc mihi da atque largire, vt M. Curium ſartum & tectum, vt aiunt, ab omníque incommodo, detrimento, moleſtia ſyncerum, integrúmque conſerues. Et ipſe ſpondeo, & omnes hoc tibi tui pro me recipient, ex mea amicitia, & ex tuo in me officio maximum te fructum, ſummámque voluptatem eſſe capturum. Vale.

M. CICERO P. CAESIO S. D.

D. MESSIENVM, equitem Romanum omnibus rebus ornatum, meúmque perfamiliarem tibi commendo ea commendatione, quæ poteſt eſſe diligentiſſima. Peto à te & pro noſtra, & pro paterna amicitia, vt eum in tuam fidem recipias, eiúſque rem, famámque tueare. Virum bonum, tuáque amicitia dignum tibi adiunxeris, mihíque gratiſſimum feceris. Vale.

CICERO REGI S.

A. LICINIVS Ariſtoteles Melitenſis, antiquiſſimus eſt hoſpes meus, & præterea 73
coniunctus magno vſu familiaritatis. Hæc cùm ita ſint, non dubito quin tibi ſatis commendatus ſit. etenim ex multis cognoſco, meam commendationem plurimùm apud te valere. Hũc ego à Cæſare liberaui: frequens enim fuerat nobiſcum: atque etiam diutius in cauſa eſt, quàm nos, commoratus, quò melius te de eo exiſtimaturum arbitror. Fac igitur mi Rex, vt intelligat has ſibi literas plurimùm profuiſſe. Vale.

M. T. CICERO Q. THERMO PROPRAET. S.

L. GENVCILIO Curuo iampridẽ familiariſſimè vtor, optimo viro, & homine gratiſſimo. Eum tibi penitus commẽdo atque trado: primùm vt omnibus in rebus ei te commodes, quoad fides tua, dignitáſque patietur: patietur autem in omnibus. nihil enim abs te vnquam, quod ſit alienum tuis, aut etiam ſuis moribus, poſtulabit. Præci- 74
puè autem tibi commendo negotia eius, quæ ſunt in Helleſponto: primùm, vt obtineat id iuris in agris, quod ei Pariana ciuitas decreuit, & dedit, & quod ſemper obtinuit ſine vlla controuerſia: deinde ſiquid habebit cum aliquo Helleſpontio controuerſiæ, vt in illam διοίκησιν reiicias. Sed non mihi videor, cùm tibi totum hominem diligentiſſimè cõmendarim, ſingulas ad eius cauſas perſcribere debere. Summa illa ſit: quicquid officii, beneficii, honoris in Genucilium contuleris, id te exiſtimabo in meipſum, atque in rem meam contuliſſe. Vale.

CICERO THERMO PROPRAET. S.

CVM mihi multa grata ſunt, quæ tu adductus mea commendatione feciſti: tum in primis, quòd M. Marcilium amici atque interpretis mei filium liberaliſſimè tractauiſti. Venit enim Laodiceam, & tibi apud me, mihíque propter te gratias maximas egit. Quare, quod reliquum eſt, à te peto, quando apud gratos homines beneficium ponis, 75
vt eo libentius his commodes: operámque des, quoad fides tua patietur, vt ſocrus adoleſcentis rea ne fiat. Ego cùm antea ſtudioſè commendabam Marcilium, tum multò nunc ſtudioſius, quòd in longa apparitione ſingularem, & propè incredibilem patris Marcilii fidem, abſtinentiam, modeſtiámque cognoui. Vale.

CICERO THERMO PROPRAET. S.

ETSI mihi videor intellexiſſe, cùm tecũ Epheſi de re M. Anneii legati mei locutus ſum, te ipſius cauſa vehementer omnia velle: tamẽ & M. Anneium tanti facio, vt mihi

nihil putem prætermittẽdum,quod illius intersit:& me à te tanti fieri puto,vt non du-
bitem quin ad tuam voluntatem magnus cumulus accedat commendationis meæ.
76 Nam cùm iandiu diligerem M. Anneium, déque eo sic existimarem, vt res declarat,
quòd vltrò ei detulerim legationẽ,cùm multis petentibus denegassem,tum verò,post-
eaquam mecum in bello atque in re militari fuit,tantam in eo virtutem, prudentiam,
fidem,tantámque erga me beneuolentiàm cognoui, vt hominem neminem pluris fa
ciam.Eum cum Sardianis habere controuersiam scis: causam tibi exposuimus Ephe-
si:quã tu tamen coràm facilius, meliúsque cognosces. De reliquo mihi mehercule diu
dubium fuit quid ad te potissimùm scriberem : ius enim quemadmodum dicas,clarũ,
& magna cum tua laude notum est:nobis autem in hac causa nihil aliud opus est, nisi
te ius instituto tuo dicere.Sed tamen cùm me non fugiat quanta sit in Prætore autho-
ritas,præsertim ista integritate,grauitate,clementia,qua te esse inter omneis cõstat:pe-
to abs te pro nostra coniunctissima necessitudine, plurimísque officiis paribus ac mu-
77 tuis,vt voluntate,authoritate,studio tuo perficias,vt M. Anneius intelligat, te & sibi a-
micum esse(quod nõ dubitat:sæpe enim mecum locutus est) & multò amiciorem his
meis literis esse factum . in tuo toto imperio atque prouincia nihil est quod mihi gra-
tius facere possis.Iam apud ipsum gratissimum hominem,atque optimũ virum,quàm
bene positurus sis studium tuum atque officium,dubitare te non existimo. Vale.

CICERO THERMO PROPRAET. S.

CLVVIVS Puteolanus valde me obseruat, valdéque est mihi familiaris. Is ita sibi
persuadet,quod in tua prouincia negotii habet, nisi te prouinciam obtinente meis cõ-
mendationibus confecerit,id se in perditis & desperatis habiturũ. Nunc quando mihi
ab amico officiosissimo tantum oneris imponitur, ego quoque tibi imponam pro tuis
in me summis officiis, ita tamen, vt tibi nolim molestus esse. Mylasii & Alabandenses
78 pecuniam Cluuio debẽt. dixerat mihi Euthydemus,cùm Ephesi essem, se curaturum,
vt ecdici Mylasii Romam mitterẽtur. id factum non est.Legatos audio missos esse:sed
malo ecdicos, vt aliquid confici possit. Quare peto à te, vt eos, & Alabandenses iubeas
ecdicos Romam mittere. Præterea Philotes Alabandensis ὑποθήκας Cluuio dedit: hæ
commissæ sunt.Velim cures vt aut de hypothecis decedat,eásque procuratoribus Clu
uii tradat,aut pecuniam soluat. Præterea Heracleotæ & Bargyletæ,qui item debẽt, aut
pecuniam soluant,aut fructibus suis satisfaciant. Caunii præterea debent : sed aiunt se
depositam pecuniam habuisse. Id velim cognoscas:& si intellexeris eos neque ex edi-
cto,neque ex decreto depositam habuisse,des operã,vt vsuræ Cluuio instituto tuo con
79 seruentur.His de rebus eò magis laboro,quòd agitur res Cn. Pompeii etiam nostri ne-
cessarii:& quòd is magis etiã mihi laborare videtur,quàm ipse Cluuius: cui satisfactum
esse à nobis valde volo.his de rebus te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

CICERO THERMO PROPRAET. S.

QVO magis quotidie ex literis,nuntiísque bellum magnum esse in Syria cognoscò,
eò vehementius à te pro nostra necessitudine contẽdo, vt mihi M.Anneium legatum
primo quoque tempore remittas.nam eius opera,consilio,scientia rei militaris vel ma
ximè intelligo me,& Remp.adiuuari posse. Quòd nisi tanta res eius ageretur : nec ipse
adduci potuisset vt à me discederet, neque ego, vt eum à me dimitterem . Ego in Cili-
ciam proficisci cogito circiter Cal.Maias.ante eam diem Anneius ad me redeat,opor-
80 tet.Illud, quod tecum & coràm,& per literas diligentissimè egi,id & nunc etiam atque
etiam rogo, curæ tibi sit vt suum negotiũ,quod habet cum populo Sardiano, pro cau-
sæ veritate, & pro sua dignitate conficiat. Intellexi ex tua oratione, cùm tecum Ephesi
locutus sum,te ipsius Anneii causa omnia velle:sed tamen sic velim existimes, te mihi
nihil gratius facere posse, quàm si intellexero per te illum ipsum negotium ex senten-
tia confecisse.ídque quamprimùm vt efficias,te etiam atque etiam rogo. Vale.

M. CICERO C. TITIO L. F. RVFO PRAET. VRB. S.

L. CVSTIDIVS eſt tribulis,& municeps,& familiaris meus. Is cauſam habet,
quam cauſam ad te deferet. commendo tibi hominem, ſicuti tua fides & meus pudor
poſtulat: tantùm,vt faciieis ad te aditus habeat:quæ æqua poſtulabit,vt iubente te im-
petret:ſentiátque meam ſibi amicitiam,etiam cùm longiſſimè abſim, prodeſſe in pri- 81
mis apud te. Vale.

M. T. CICERO C. CVRTIO PEDVCEANO PRAET. S. D.

M. FABIVM vnicè diligo : ſummáque mihi cum eo conſuetudo & familiaritas eſt
peruetus. In eius controuerſiis quid decernas, à te non peto (ſeruabis,vt tua fides & di-
gnitas poſtulat, edictum & inſtitutum tuum) ſed vt quamfacillimos ad te aditus ha-
beat: quæ erunt æqua,iubente te impetret:vt meam amicitiam ſibi,etiam cùm procul
abſim,prodeſſe ſẽtiat,præſertim apud te.Hoc vehemẽter etiã atque etiã te rogo. Vale.

M. T. CICERO C. MVNATIO C. F. S.

L. LIVINEIVS Tripho eſt omnino L.Reguli familiariſſimi mei libertus,cuius ca-
lamitas etiam officioſiorem me facit in illum.nam beneuolẽtior quàm ſemper fui, eſ-
ſe non poſſum : ſed ego libertum eius per ſeipſum diligo . ſumma enim eius erga me 82
officia extiterunt iis noſtris temporibus , quibus facillimè bonam beneuolentiam ho-
minum,& fidem perſpicere potui. Eum tibi ita commendo, vt homines grati & me-
mores benemeritos de ſe commendare debent. pergratum mihi feceris, ſi ille intelle-
xerit ſe,quòd pro ſalute mea multa pericula adierit,ſæpe hyeme ſumma nauigarit,pro
tua erga me beneuolentia gratum etiam tibi feciſſe. Vale.

M. T. CICERO P. SILIO PROPRAET. S. D.

T. PINNIO familiariſſimè me vſum eſſe,ſcire te arbitror.Quod quidem ille teſta-
mento declarauit, qui me tum tutorem , tum etiam ſecundum hæredem inſtituerit.
Eius filio mirè ſtudioſo, & erudito, & modeſto pecuniã Nicæenſes grandẽ debent ad
HS octogies : &, vt audio, in primis volũt ei ſoluere.Pergratũ igitur mihi feceris,quan- 83
do non modò reliqui tutores,qui ſciunt quanti me facias, ſed etiam puer ipſe ſibi per-
ſuaſit,te omnia mea cauſa facturum eſſe,ſi dederis operã, quoad tua fides, dignitáſque
patietur,vt quamprimum pecunia Pinnio ſoluatur Nicæenſium nomine. Vale.

M. T. CICERO P. SILIO PROPRAET. S. D.

ET in Atilii negotio te amaui:cùm enim ſerò veniſſem , tamen honeſtum equitem
Romanum beneficio tuo conſeruaui : & mehercule ſemper ſic in animo habui, te in
meo ære eſſe propter Lamiæ noſtri cõiunctionem & ſingularem neceſſitudinem . Ita-
que primùm tibi ago gratias,quòd me omni moleſtia liberas: deinde impudentia pro-
ſequor.ſed idem ſarciam:te enim ſemper ſic colam & tuebor,vt quem diligentiſſimè.
Quintum fratrem meum , ſi me diligis, eo numero cura vt habeas, quo me . Ita ma- 84
gnum beneficium tuum magno cumulo auxeris. Vale.

M. T. CICERO P. SILIO PROPRAET. S. D.

NON putaui fieri poſſe vt mihi verba deeſſent:ſed tamen in C. Lenio commendan-
do deſunt. Itaque rem tibi exponam paucis verbis,ſed tamen vt planè perſpicere poſ-
ſis voluntatem meam. Incredibile eſt quanti faciamus & ego & frater meus, qui mihi
chariſſimus eſt,C.Leniũ. Id fit cùm plurimis eius officiis, tum ſumma probitate & ſin-
gulari modeſtia.Eum ego à me inuitiſſimus dimiſi,cùm propter familiaritatem,& cõ-
ſuetudinis ſuauitatem,tum quòd conſilio eius fideli ac bono libẽter vtebar. ſed vereor
ne iam mihi ſupereſſe verba putes,quæ dixeram defutura. Commẽdo tibi hominem,
ſicut intelligis me,de quo ea ſuprà ſcripſerim,debere commendare:à téque vehemen-
ter etiam atque etiam peto,vt quod habet in tua prouincia negotii,expedias:quod tibi
videbitur rectum eſſe,ipſi dicas:hominem facillimum,liberaliſſimúmque cognoſces. 85
Itaque te rogo, vt eum ſolutum, liberum, confectis eius negotiis per te quamprimùm
ad me remittas.Id mihi fratríque meo gratiſſimum feceris. Vale.

M. T. CICERO P. SILIO PROPRAET. S. D.

NERO meus mirificas apud me tibi gratias egit, prorſus incredibileis, vt nullum ho
norem ſibi haberi potuiſſe diceret, qui à te prætermiſſus eſſet. Magnum fructũ ex ipſo
capies: nihil eſt enim illo adoleſcente gratius. Sed mehercule mihi quoque gratiſſi-
mum feciſti: pluris enim ex omni nobilitate neminẽ facis. Itaque ſi ea feceris, quæ ille
per me tecum agi voluit, gratiſſimum mihi feceris. Primùm de Pauſania Alabanden-
ſi ſuſtentes rem, dum Nero veniat: vehementer enim eius cauſa cupere eum intelle-
xi. itaque hoc valde te rogo. Deinde Niſæos, quos Nero in primis habet neceſſarios,
86 diligentiſſiméque tuetur ac defendit, habeas tibi commendatiſſimos: vt intelligat illa
ciuitas, ſibi in Neronis patrocinio ſummum eſſe præſidium. Strabonem Seruilium
tibi ſæpe commendaui: nunc eo facio id impenſius, quòd eius cauſam Nero ſuſcepit.
Tantùm à te petimus, vt agas eam rem, nec relinquas hominem innocentem ad alicu-
ius tui diſſimilis quæſtum. Id tum gratum mihi erit: tum etiam exiſtimabo te huma-
nitate tua eſſe vſum. Summa huius epiſtolæ hæc eſt, vt ornes omnibus rebus Neronẽ,
ſicut inſtituiſti atque feciſti. Magnum theatrum habet iſta prouincia, non vt hæc no-
ſtra, adoleſcentis nobilis, ingenioſi, abſtinentis commendationẽ atque gloriam. Qua-
re ſi te fautore vſus erit, ſicut & vtetur profectò, & vſus eſt, ampliſſimè clientelas acce-
ptas à maioribus confirmare poterit, & beneficiis ſuis obligare. Hoc in genere ſi eum
87 adiuueris eo ſtudio, quo oſtendiſti, apud ipſum præclariſſimè poſueris: ſed mihi etiam
gratiſſimum feceris. Vale.

M. T. CICERO P. SILIO PROPRAET. S. D.

CVM P. Terentio Hyſpone, qui operas in ſcriptura pro magiſtro dat, mihi ſumma
familiaritas conſuetudóque eſt: multáque, & magna inter nos officia paria & mutua
intercedunt. Eius ſumma exiſtimatio agitur in eo, vt pactiones cum ciuitatibus reli-
quis conficiat. non me præterit, nos eam rem Epheſi expertos eſſe, neque ab Epheſiis
vllo modo impetrare potuiſſe. ſed quando, quemadmodum omnes exiſtimant, & ego
intelligo, tua cùm ſumma integritate, tum ſingulari humanitate & manſuetudine con
ſecutus es vt libentiſſimis Græcis nutu, quod velis, conſequare: peto à te maiorẽ in mo
88 dum, vt honoris mei cauſa hac laude Hyſponem affici velis. Præterea cum ſociis ſcri-
pturæ mihi ſumma neceſſitudo eſt, non ſolùm ob eam cauſam, quòd ea ſocietas vni-
uerſa in mea fide eſt, ſed etiam quòd pleriſque ſociis vtor familiariſſimé. Ita & Hyſpo-
nem meum per me ornaris, & ſocietatem mihi cõiunctiorem feceris: túque ipſe & ex
eius obſeruantia gratiſſimi hominis, & ex ſociorũ gratia hominũ ampliſſimorũ maxi-
mum fructũ capies, & me ſummo beneficio affeceris: ſic enim velim exiſtimes, ex tota
tua prouincia, omníque iſto imperio nihil eſſe quod mihi gratius facere poſſis. Vale.

M. T. CICERO P. SERVILIO S. D.

A. CAECINNAM maximè proprium clientem familiæ veſtræ non commẽdarem
tibi, cùm ſcirem qua fide in tuos, qua clementia in calamitoſos ſoleres eſſe: niſi me & pa
89 tris eius, quo ſum familiariſſimè vſus, memoria, & huius fortuna ita moueret, vt homi-
nis omnibus mecum ſtudiis, officiíſque coniunctiſſimi mouere debeat. A' te hoc om-
ni contentione peto, ſic vt maiore cura, maiore animi labore petere non poſſim, vt ad
ea, quæ tua ſponte ſine cuiuſquam commendatione faceres in hominem tantum, &
talem, calamitoſum, aliquem afferant cumulum meæ literæ: quò ſtudioſius eum, qui-
buſcunque rebus poſſis, iuues. Quòd ſi Romæ fuiſſes, etiam ſalutem A. Cæcinnæ eſ-
ſemus (vt opinio mea fert) per te conſecuti. De qua tamen magnam ſpem habemus,
freti clementia collegæ tui. Nunc quãdo iuſtitiam tuam ſecutus, tutiſſimum ſibi por-
tum prouinciam iſtam eſſe duxit: etiã atque etiam te rogo atque oro, vt eum & in reli-
quiis veteris negotiationis colligendis iuues, & cæteris rebus tegas atque tueare. Hoc
mihi gratius facere nihil potes. Vale.

M. T. CICERO P. SERVILIO S. D.

EX prouincia mea Ciliciēsi, cui scis τρεῖς διοικήσεις Asiaticas attributas fuisse, nullo sum 90
familiarius vsus, quàm Androne Arthemonis filio Laodicensi: cúmque habui in ea ciuitate tum hospitem, tum vehementer ad meæ vitæ rationem & consuetudinem accommodatum. Quem quidem multò etiam pluris, posteaquam decessi, facere cœpi, quòd multis rebus expertus sum gratum hominem, meíque memorem. Itaque eum Romæ libentissimè vidi: non te enim fugit, qui plurimis in ista prouincia benignè fecisti, quàm multi grati reperiātur. Hæc propterea scripsi, vt & me nō sine causa laborare intelligeres, & vt tu ipse eum dignum hospitio tuo iudicares. Feceris igitur mihi gratissimum, si ei declararis quanti me facias, id est, si receperis eum in fidem tuam, & quibuscunque rebus honestè, ac sine molestia tua poteris, adiuueris. Hoc mihi vehementer erit gratum. ídque vt facias, te etiam atque etiam rogo. Vale.

M. T. CICERO P. SERVILIO ISAVRICO PROCOS. COLLEGAE S. D.

GRATAE mihi vehementer tuæ literæ fuerunt, ex quibus cognoui cursus nauiga- 91
tionum tuarum. significabas enim memoriam tuam nostræ necessitudinis, qua mihi nihil poterat esse iucundius. Quod reliquum est, multò etiam erit gratius, si ad me de Repub. id est, de statu prouinciæ, de institutis tuis familiariter scribes. quæ quanquam ex multis pro tua claritate audiam, tamē libentissimè ex tuis literis cognoscam. Ego ad te de Reipub. summa quid sentiam, non sæpe scribam propter periculum eiusmodi literarum. Quid agatur autem, scribam sæpius. sperare tamen videor, Cæsari collegæ nostro fore curæ, & esse, vt habeamus aliquam Rempub. cuius consiliis magni referebat te interesse. Sed si tibi vtilius est, id est gloriosius, Asiæ præesse, & istam partē Reip. malè affectam tueri: mihi quoque idem, quod tibi & laudi tuæ profuturum est, optatius debet esse. Ego quæ ad tuam dignitatem pertinere arbitrabor, summo studio, diligentiáque curabo: in primísque tuebor omni obseruantia clarissimum virum patrem 92
tuū: quod & pro vetustate necessitudinis, & pro beneficiis vestris, & pro dignitate ipsius facere debeo. Vale.

M. T. CICERO P. SERVILIO COLLEGAE S.

C. CVRTIVS Mithres est ille quidē, vt scis, libertus Posthumii familiarissimi mei: sed me colit & obseruat æquè, atque illum ipsum patronum suum. Apud eum ego sic Ephesi fui, quotiescunque fui, tanquam domi meæ: multáque acciderunt, in quibus & beneuolentiam eius erga me experirer, & fidem. Itaque siquid aut mihi, aut meorum cuipiam in Asia opus est, ad hunc scribere consueui, huius cùm opera & fide, tum domo, & re vti, tanquam mea. Hæc ad te còpluribus scripsi, vt intelligeres me non vulgariter, nec ambitiosè, sed vt pro homine intimo, ac mihi pernecessario scribere. Peto igi- 93
tur à te, vt in ea controuersia, quam habet de fundo cum quodam Colophonio, & in cæteris rebus, quantum fides tua patietur, quantúmque tuo commodo poteris, tantum ei honoris mei causa commodes. etsi, vt eius modestiam cognoui, grauis tibi nulla in re erit. Si & mea cōmendatione, & sua probitate assecutus erit, vti de se bene existimes, omnia se adeptum arbitrabitur. Vt igitur eum recipias in fidem, habeásque in numero tuorum, te vehementer etiam atque etiam rogo. Ego, quæ te velle, quǽque ad te pertinere arbitrabor, omnia studiosè, diligentérque curabo. Vale.

M. T. CICERO P. SERVILIO COLLEGAE S. D.

QVIA non est obscura tua in me beneuolentia, sic fit vt multi per me tibi velint cōmendari. Ego autem tribuo nonnunquam in vulgus, sed plerunque necessariis, vt hoc
tempore. nā cum T. Ampio Balbo mihi summa familiaritas necessitudóque est. Eius 94
libertum T. Ampium Menandrum, hominem frugi, & modestum, & patrono, & nobis vehementer probatum, tibi commendo maiorem in modum. Vehementer mihi gratum feceris, si quibuscunque rebus sine tua molestia poteris, ei commodaris. Quod

vt facias,te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

M. T. CICERO P. SERVILIO COLLEGAE S.

MVLTOS tibi commendem neceſſe eſt,quando omnibus nota noſtra neceſſitudo eſt, tuáque in me beneuolentia. Sed tametſi omnium cauſa,quos cōmendo, velle debeo: tamen cum omnibus non eadem mihi cauſa eſt. T. Aguſius & comes meus fuit illo miſerrimo tempore,& omnium itinerum,nauigationum,laborum, periculorum
95 meorum ſocius:neque hoc tempore diſceſſiſſet à me,niſi ego ei permiſiſſem.Quare ſic tibi eum commendo,vt vnum de meis domeſticis & maximè neceſſariis. Pergratum mihi feceris,ſi eum ita tractaris,vt intelligat hanc commendationem ſibi magno vſui atque adiumento fuiſſe. Vale.

M. T. CICERO P. SERVILIO COLLEGAE S.

CERELLIAE neceſſariæ meæ rem, nomina, poſſeſſiones Aſiaticas commendaui tibi præſens in hortis tuis quàm potui diligentiſſimè: túque mihi pro tua conſuetudine, próque tuis in me perpetuis, maximíſque officiis omnia te facturum liberaliſſimè recepiſti.Meminiſſe te id ſpero:ſcio enim ſolere. ſed tamen Cerelliæ procuratores ſcripſerunt, te propter magnitudinem prouinciæ, multitudinémque negotiorum etiam atque etiam eſſe commonefaciendum. Peto igitur vt memineris, te omnia,quæ tua
96 fides pateretur,mihi cumulatè recepiſſe.Equidem exiſtimo habere te magnam facultatem(ſed hoc tui eſt conſilii & iudicii)ex eo s.c.quod in hæredes C. Vēnonii factum eſt,Cerelliæ commodandi.id s.c.tu interpretabere pro tua ſapientia.ſcio enim eius ordinis authoritatem ſemper apud te magni fuiſſe.Quod reliquū eſt,ſic velim exiſtimes, quibuſcunque rebus Cerelliæ benignè feceris,mihi te gratiſſimum eſſe facturū. Vale.

M. T. CICERO Q. PHILIPPO PROCOS. S.

GRATVLOR tibi, quòd ex prouincia ſaluum te ad tuos recepiſti incolumi fama & Repub.quòd ſi Romæ te vidiſſem, coràm gratias egiſſem, quòd tibi L. Egnatius familiariſſimus meus abſens,L. Oppius præſens curæ fuiſſet. Cū Antipatro Derbete mihi non ſolùm hoſpitium,verùm etiam ſumma familiaritas intercedit. Ei te vehementer
97 ſuccenſuiſſe audiui, & moleſtè tuli. De re nihil poſſum iudicare, niſi illud mihi certè perſuadeo,te talem virum nihil temerè feciſſe. A te autem pro vetere noſtra neceſſitudine etiam atque etiam peto,vt eius filios,qui in tua poteſtate ſunt,mihi potiſſimùm condones,niſi quid exiſtimas in ea re violari exiſtimationem tuam: quod ego ſi arbitrarer,nunquam te rogarem,mihíque tua fama multò antiquior eſſet,quàm illa neceſſitudo eſt. ſed mihi ita perſuadeo(poteſt fieri vt fallar)eam rem laudi tibi potius,quàm vituperationi fore.Quid fieri poſſit,& quid mea cauſa facere poſſis(nam quid velis, nō dubito)velim,ſi tibi graue non erit,certiorem me facias. Vale.

M. T. CICERO Q. PHILIPPO PROCOS. S.

ETSI non dubito pro tua in me obſeruantia, próque noſtra neceſſitudine,quin cōmendationem meam memoria teneas: tamen etiam atque etiam eundē tibi L. Op-
98 pium familiarem meum præſentem,& L. Egnatii familiariſſimi mei abſentis negotia commendo.Tāta mihi cum eo neceſſitudo eſt,familiaritáſque, vt ſi mea res eſſet, non magis laborarē.Quapropter gratiſſimum mihi feceris,ſi curaris vt is intelligat me à te tantùm amari,quantùm ipſe exiſtimo.Hoc mihi gratius facere nihil potes.ídque vt facias,te vehementer rogo. Vale.

M. T. CICERO T. TITIO T. F. LEGATO S. D.

ETSI non dubito,quin apud te mea commendatio prima ſatis valeat:tamen obſequor homini familiariſſimo C.Auiano Flacco: cuius cauſa omnia tū cupio, tum mehercule etiam debeo. De quo & præſens tecum egi diligenter, cùm tu mihi humaniſſimè reſpondiſti: & ſcripſi ad te accuratè antea.ſed putat intereſſe ſua,me ad te quamſæpiſſimè ſcribere.Quare velim mihi ignoſcas,ſi illius voluntati obtemperans, minus
99 videbor meminiſſe conſtantiæ tuæ. A te idem illud peto,vt de loco,quò deportet fru-

mentum,& de tempore Auiano commodes. Quorum vtrunque per eundem me obtinuit triennium, dum Pompeius iſti negotio præfuit. Summa eſt, in quo mihi gratiſſimum facere poſſis, ſi curaris vt Auianus,quando ſe à me amari putat,me à te amari ſciat.erit id mihi pergratum. Vale.

M. T. CICERO QVATVORVIRIS ET DECVRIONIBVS S. D.

TANTAE mihi cum Q. Hippio cauſæ neceſſitudinis ſunt,vt nihil poſſit eſſe coniunctius,quàm nos inter nos ſumus. Quod niſi ita eſſet,vterer mea cõſuetudine,vt vobis nulla in re moleſtus eſſem. etenim vos mihi optimi teſtes eſtis, cùm mihi perſuaſum eſſet,nihil eſſe quod à vobis impetrare non poſſem:nunquam me tamen grauem vobis eſſe voluiſſe. Vehementer igitur vos etiã atque etiam rogo, vt honoris mei cauſa liberaliſſimè C. Valgium Hippianum tractetis, rémque cum eo conficiatis,vt quam 100
poſſeſſionem habet in agro Fregellano à vobis emptã,eam liberã & immunem habere poſſit.id ſi à vobis impetraro,ſummo me beneficio veſtro affectũ arbitrabor. Valete.

M. T. CICERO P. SVLPITIO IMP. S. D.

CVM his temporibus non ſanè in Senatum ventitarem, tamen vt tuas literas legi, non exiſtimaui me ſaluo iure noſtræ veteris amicitiæ,multorúmque inter nos officiorum facere poſſe,vt honori tuo deeſſem.Itaque affui,ſupplicationémque tibi libenter decreui: nec reliquo tẽpore vllo aut rei, aut exiſtimationi, aut dignitati tuæ deero.atque vt hoc tui neceſſarii ſciant, hoc me animo erga te eſſe, velim facias eos per literas certiores,vt ſiquid tibi opus ſit, ne dubitent mihi iure ſuo denuntiare. M. Bollanum, virum bonum & fortem,& omnibus rebus ornatum, meúmque veterem amicum,tibi magnopere cõmendo. pergratum mihi feceris, ſi curaris vt is intelligat hanc com- 101
mendationem ſibi magno adiumento fuiſſe,ipſúmque virum optimum gratiſſimúmque cognoſces.Promitto tibi,te ex eius amicitia magnam voluptatem eſſe capturum. Præterea à te peto maiorem in modum pro noſtra amicitia,& pro tuo perpetuo in me ſtudio, vt in hac re etiam elabores. Dionyſius ſeruus meus, qui meam bibliothecam multorum numorũ tractauit, cùm multos libros ſurripuiſſet, nec ſe impunè laturum putaret, aufugit. is eſt in prouincia tua. eũ & M. Bollanus familiaris meus,& multi alii Naronæ viderunt. ſed cùm ſe à me manumiſſum eſſe diceret,crediderunt. Hunc tu ſi mihi reſtituẽdum curaris,non poſſum dicere quàm mihi gratum futurum ſit. res ipſa parua,ſed animi mei dolor magnus eſt. vbi ſit,& quid fieri poſſit, Bollanus te docebit. 102
ego,ſi hominẽ per te recuperaro,ſummo me à te beneficio affectũ arbitrabor. Vale.

M. T. C. ALLIENO PROCOS. S. D.

DEMOCRITVS Sicyonius non ſolùm hoſpes meus eſt, ſed etiam, quod nõ multis contingit,Græcis præſertim,valde familiaris: eſt enim in eo ſumma probitas, ſumma virtus,ſumma in hoſpites liberalitas & obſeruantia: méque præ cæteris & colit,& obſeruat,& diligit.cum tu non modò ſuorum ciuium,verùm etiam penè Achaiæ principem cognoſces.huic ego tantummodo aditum ad tuam cognitionẽ patefacio & munio.cognitum per te ipſum,quæ tua natura eſt,dignum tua amicitia atque hoſpitio iudicabis. Peto igitur à te,vt his literis lectis recipias eum in tuam fidẽ,polliceare omnia te facturum mea cauſa.De reliquo,ſi,id quod confido,fore dignum eum tua amicitia, hoſpitióque cognoueris,peto vt eum complectare, diligas,in tuis habeas. erit id mihi 103
maiorem in modum gratum. Vale.

M. C. ALLIENO PROCOS. S. D.

ET TE ſcire arbitror quãti fecerim C. Auianum Flaccum: & ego ex ipſo audieram optimo & gratiſſimo homine, quàm à te liberaliter eſſet tractatus. eius filios digniſſimos illo patre,meóſque neceſſarios,quos ego vnicè diligo, commendo tibi ſic,vt maiore ſtudio nullos commẽdare poſſim.C. Auianus in Sicilia eſt.Marcus eſt nobiſcum. vt illius dignitatẽ præſentis ornes,rem vtriuſque defendas,te rogo.hoc mihi gratius in iſta prouincia facere nihil potes,ídq; vt facias,te vehementer etiã atq; etiã rogo. Vale.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD TERENTIAM VXOREM ET ALIOS LIBEROS LIBER XIIII.

M. T. CICERO TERENTIAE, ET TVLLIOLAE, ET CICERONI SVIS S. P. D.

1 ET LITERIS multorum, & ſermone omniũ perfertur ad me, incredibilem tuã virtutem & fortitudinem eſſe, téque nec animi nec corporis laboribus defatigari. me miſerum, te iſta virtute, fide, probitate, humanitate in tantas ærumnas propter me incidiſſe: Tulliolámque noſtram, ex quo patre tãtas voluptates capiebat, ex eo tantos percipere luctus! Nam quid ego de Cicerone dicam? qui cùm primùm ſapere cœpit, acerbiſſimos dolores, miſeriáſque percepit. quæ ſi, vt tu ſcribis, fato facta putarem, ferrem paulò facilius: ſed omnia ſunt mea culpa commiſſa, qui ab iis me amari putabam qui inuidebant: eos non ſequebar qui petebant. Quòd ſi noſtris conſiliis vſi eſſemus, neque apud nos tantùm valuiſſet ſermo aut ſtultorum amicorum, aut improborum: beatiſſimi viueremus. nunc quãdo ſperare nos amici iubent, dabo operam ne mea valetudo tuo labori deſit. Res quanta ſit intelligo, quantóq; fuerit facilius manere
2 domi, quàm redire. ſed tamen ſi omneis Tribunos pl. habemus, ſi Lentulũ tam ſtudioſum, quàm videtur, ſi verò etiam Pompeium & Cæſarem, non eſt deſperandum. De familia, quomodo placuiſſe amicis ſcribis, faciemus. De loco, nunc quidẽ iam abiit peſtilentia: ſed quandiu fuit, me non attigit. Plancius homo officioſiſſimus me cupit eſſe ſecũ, & adhuc retinet. Ego volebã loco magis deſerto eſſe in Epiro, quò neque Hyſpo veniret, nec milites: ſed adhuc Plancius me retinet: ſperat poſſe fieri vt mecum in Italiam decedat. Quem ego diem ſi videro, & ſi in veſtrum complexum venero, ac ſi & vos, & meipſum recuperaro: ſatis magnum mihi fructũ videbor percepiſſe & veſtræ pietatis & meæ. Piſonis humanitas, virtus, amor, in omneis nos tantus eſt, vt nihil ſuprà poſſit. Vtinam ea res ei voluptati ſit: gloriæ quidẽ video fore. De Q. fratre nihil ego te accuſaui: ſed vos, cùm præſertim tam pauci ſitis, volui eſſe quàm coniunctiſſi-
3 mos. Quibus me voluiſti agere gratias, egi, & me à te certiorem factum eſſe ſcripſi.

Quòd ad me mea Terentia ſcribis, te vicũ venditurã: quid, obſecro te (me miſerum) quid futurum eſt? & ſi nos premet eadem fortuna, quid puero miſero fiet? Nõ queo reliqua ſcribere (tanta vis lachrymarum eſt) ne te in eundem fletum adducam. tantùm ſcribo: ſi erunt in officio amici, pecunia non deerit: ſi non erunt, tu efficere tua pecunia non poteris. Per fortunas miſeras noſtras vide ne puerum perditum perdamus: cui ſi aliquid erit, ne egeat mediocri virtute opus eſt, & mediocri fortuna, vt cætera conſequatur. Fac valeas, & ad me tabellarios mittas, vt ſciam quid agatur, & vos quid agatis. Mihi omnino iam breuis expectatio eſt. Tulliolæ & Ciceroni ſalutem dic. Valete.

D. ante diem VI. Calend. Decemb. Dyrrhachii. Dyrrhachium veni, quòd & libera ci-
4 uitas eſt, & in me officioſa, & proxima Italiæ. ſed ſi offendet me loci celebritas, aliò me conferam, & ad te ſcribam.

M. CICERO TERENTIAE, ET TVLLIOLAE, ET CICERONI SVIS S. P. D.

NOLI putare me ad quenquã longiores epiſtolas ſcribere, niſi ſiquis ad me plura ſcripſit, cui puto reſcribi oportere: nec enim habeo quod ſcribam: nec hoc tempore quicquã difficilius facio. ad te verò, & ad noſtram Tulliolam non queo ſine plurimis lachrymis ſcribere: vos enim video eſſe miſerrimas, quas ego beatiſſimas ſemper eſſe volui: ídque præſtare debui, &, niſi tam timidi fuiſſemus, præſtitiſſem. Piſonem noſtrum merito eius amo plurimũ. eum, vt potui, per literas cohortatus ſum, gratiáſque egi vt debui. In nouis Tribunis pl. intelligo ſpem te habere. id erit firmum, ſi Pom-

peii volũtas erit:sed Crassum tamen metuo. A te quidẽ omnia fieri fortissimè & aman 5
tissimè video,nec miror:sed mœreo casum eiusmodi,vt tantis tuis miseriis meæ mise-
riæ subleuentur. nam ad me P. Valerius homo officiosus scripsit,id quod ego maximo
cum fletu legi,quemadmodum à Vesta ad tabulam Valeriã ducta esses.hem mea lux,
meum desiderium, vnde omnes opem petere solebant, te nunc mea Terẽtia sic vexa-
ri,sic iacẽre in lachrymis & sordibus, ídque fieri mea culpa, qui cæteros seruaui, vt nos
periremus! Quod de domo scribis, hoc est de area: ego verò tum denique mihi vi-
debor restitutus,si illa nobis erit restituta. Verùm hæc non sunt in nostra manu. Illud
doleo,quæ impensa faciẽda est,in eius partem te miseram & despoliatam venire.quòd
si conficitur negotium,omnia consequemur. sin eadem nos fortuna premet, etiámne
reliquias tuas misera proiicias?Obsecro te mea vita,quod ad sumptũ attinet, sine alios 6
qui possunt,si modò volunt,sustinere:& valetudinem istam infirmam,si me amas,no-
li vexare: nam mihi ante oculos dies noctésque versaris: omneis labores te excipere vi-
deo,timeo vt sustineas: sed video in te esse omnia. Quare vt id,quod speras,& quod a-
gis, consequamur,serui valetudini. Ego,ad quos scribam, nescio, nisi aut ad eos, qui
ad me scribunt: aut ad eos,de quibus ad me vos aliquid scribitis. Longius, quoniam
vobis ita placet,non discedam: sed velim quamsæpissimè literas mittatis,præsertim si-
quid est firmius quod speremus. Valete mea desideria, valete. Datum ad III. Non.
Octob. Thessalonicæ.

M. C. TERENTIAE, ET TVLLIAE, ET CICERONI SVIS S. P. D.

ACCEPI ab Aristocrito treis epistolas, quas ego lachrymis propè deleui: confi- 7
cior enim mœrore mea Terentia: nec me meæ miseriæ magis excruciant, quàm tuæ
vestræque. Ego autem hoc miserior sum, quàm tu, quæ es miserrima, quòd ipsa cala-
mitas communis est vtriusque nostrûm,sed culpa mea propria est. meum fuit officiũ,
vel legatione vitare periculum,vel diligentia & copiis resistere,vel cadere fortiter.hoc
miserius,turpius, indignius nobis nihil fuit. Quare cùm dolore conficior,tum etiã pu
dore: pudet enim me vxori meæ optimæ, suauissimis liberis virtutem & diligentiam
non præstitisse: nam mihi ante oculos dies noctésque versatur squalor vester, & mœ-
ror,& infirmitas valetudinis tuæ: spes autem salutis pertenuis ostenditur. inimici sunt
multi, inuidi penè omnes. eiicere nos magnum fuit,excludere facile est. Sed tamen
quandiu vos eritis in spe,non deficiã,ne omnia mea culpa cecidisse videantur. Vt tutò 8
sim quòd laboras, id mihi nunc facillimum est, quem etiam inimici volunt viuere in
his tãtis miseriis.Ego tamen faciã quæ præcipis. Amicis, quibus voluisti,egi gratias:
& eas literas Dexippo dedi: méque de eorum officio scripsi à te certiorem esse factum.
Pisonem nostrum mirifico esse studio in nos, & officio, & ego perspicio, & omnes
prædicant.Dii faxint vt tali genero mihi præsenti tecum simul, & cum liberis nostris
frui liceat. Nũc spes reliqua est in nouis Tribunis pl. & in primis quidem diebus: nam
si inueterarit,actum est. ea re ad te statim Aristocritum misi, vt ad me continuò initia
rerum,& rationem totius negotii posses scribere: etsi Dexippo quoque ita imperaui,
statim vt recurreret: & ad fratrem misi,vt crebrò tabellarios mitteret:nam ego eo no-
mine sum Dyrrhachii hoc tempore,vt quamcelerrimè quid agatur audiam,& sim tu-
tò. ciuitas enim hæc semper à me defensa est.cùm inimici nostri venire dicentur,tum 9
in Epirum ibo. Quòd scribis te, si velim, ad me venturam: ego verò, cùm sciam ma-
gnam partem istius oneris abs te sustineri,te istic esse volo. si perficitis quod agitis, me
ad vos venire oportet. sin autem. Sed nihil est opus reliqua scribere. ex primis, aut ad
summum secundis literis tuis constituere poterimus quid nobis faciendũ sit. Tu mo-
dò ad me velim omnia diligentissimè perscribas:etsi magis iam rem,quàm literas,de-
beo expectare. Cura vt valeas, & ita tibi persuadeas, mihi te charius nihil esse,nec vn-
quam fuisse. Vale mea Terentia,quam ego videre videor,itáque debilitor lachrymis.
Vale.Prid. Calend.Decemb.Dyrrhachii.

M. C. TERENTIAE, ET TVLLIOLAE, ET CICERONI SVIS, S. P. D.

10 EGO minus ſæpe ad vos do literas, quàm poſſum, propterea quòd cùm omnia mihi tempora ſunt miſera, tum verò cùm aut ſcribo ad vos, aut veſtras lego, conficior lachrymis ſic, vt ferre non poſſim. Quòd vtinam minus vitæ cupidus fuiſſem: certè nihil, aut non multum in vita mali vidiſſemus. quòd ſi nos ad aliquam alicuius commodi aliquando recuperandi ſpem fortuna reſeruauit, minus eſt erratum à nobis. ſin hæc mala fixa ſunt: ego verò te quamprimum mea vita cupio videre, & in tuo complexu emori, quando neque dii, quos tu caſtiſſimè coluiſti: neque homines, quos ego ſemper ſeruaui, nobis gratiam retulerunt. Nos Brunduſii apud M. Lenium Flaccum dies XIII. fuimus, virum optimum, qui periculum fortunarum & capitis ſui pro mea ſalute neglexit: neque legis improbiſſimæ pœna deductus eſt, quo minus hoſpitii & amicitiæ ius, officiúmque præſtaret. Huic vtinam aliquando gratiam referre poſſimus, habebimus quidem ſemper.

11 Brūduſio profecti ſumus ad v. Cal. Maias: per Macedoniam Cyzicum petebamus. O' me perditum, ò me afflictum: quid nunc rogem te vt venias, mulierem ægram & corpore & animo confectam? non rogem? ſine te igitur ſim? Opinor, ſic agam. Si eſt ſpes noſtri reditus, eam cōfirmes, & rem adiuues. ſin, vt ego metuo, tranſactum eſt: quoquo modo potes, ad me fac venias. vnum hoc ſcito: ſi te habebo, non mihi videbor planè periiſſe. Sed quid de Tulliola mea fiet? iam id vos videte: mihi deeſt conſilium. Sed certè quoquo modo ſe res habebit, illius miſellæ & matrimonio & famæ ſeruiendum eſt. Quid Cicero meus, quid aget? iſte verò ſit in ſinu ſemper, & complexu meo. Non queo iam plura ſcribere: impedit mœror. Tu quid egeris, neſcio, vtrum aliquid teneas: an, quod metuo, planè ſis ſpoliata. Piſonem, vt ſcribis, ſpero fore ſemper noſtrum.

12 De familia liberata nihil eſt quod te moueat. primùm tuis ita promiſſum eſt, te facturam eſſe, vt quiſque eſſet meritus. eſt autem in officio adhuc Orpheus, præterea magnopere nemo. cæterorum ſeruorum ea cauſa eſt, vt, ſi res à nobis abeſſet, liberti noſtri eſſent, ſi obtinere potuiſſent: ſin ad nos pertinerent, ſeruirent, præterquam oppidò pauci. Sed hæc minora ſunt. Tu quòd me hortaris vt animo ſim magno, & ſpem habeam recuperādæ ſalutis: id velim ſit eiuſmodi, vt rectè ſperare poſſimus. Nunc miſer quando tuas iam literas accipiam? quis ad me perferet? quas ego expectaſſem Brunduſii, ſi eſſet licitum per nautas, qui tempeſtatem prætermittere noluerunt. Quod reliquum eſt, ſuſtenta te mea Terentia, vt potes. honeſtiſſimè viximus, floruimus. non vitium noſtrum, ſed virtus noſtra nos afflixit. peccatum eſt nullum, niſi quòd non vnà animam cum ornamentis amiſimus. Sed ſi hoc

13 fuit liberis noſtris gratius, nos viuere: cætera, quanquam ferenda non ſunt, feramus. Atque ego qui te confirmo, ipſe me non poſſum. Clodium Philetærum, quòd valetudine oculorum impediebatur, hominē fidelem, remiſi. Saluſtius officio vincet omnes ſpes. Cennius eſt perbeneuolus nobis: quem ſemper ſpero tui fore obſeruantem. Sicca dixerat ſe mecum fore: ſed Brunduſio diſceſſit. Cura, quoad potes, vt valeas: & ſic exiſtimes, vehementius me tua miſeria, quàm mea, cōmoueri. Mea Terentia fidiſſima atque optima vxor, & mea chariſſima filiola, & ſpes reliqua noſtra Cicero, valete. Prid. Calend. Maii, Brunduſio.

M. C. TERENTIAE ET TVLLIOLAE, SVIS S.

SI TV & Tullia lux noſtra valetis, ego & ſuauiſſimus Cicero valemus. Prid. Id. Oct. Athenas venimus, cùm ſanè aduerſis ventis vſi eſſemus, tardéque & incommodè

14 nauigaſſemus. De naui exeuntibus nobis Acaſtus cum literis præſto fuit vno & vigeſimo die, ſanè ſtrenuè. Accepi tuas literas: quibus intellexi te vereri, ne ſuperiores mihi redditæ non eſſent. omnes ſunt redditæ: diligentiſſiméque à te perſcripta ſunt omnia: ídque mihi gratiſſimum fuit. Neque ſum admiratus hanc epiſtolam, quam Acaſtus attulit, breuem fuiſſe: iam enim me ipſum expectas, ſiue nos ipſos: qui quidem

quamprimum ad vos venire cupimus: etſi,in quam Remp. venimus,intelligo.cognoui enim ex multorum amicorum literis,quas attulit Acaſtus,ad arma rem ſpectare:vt mihi, cùm venero, diſſimulare non liceat quid ſentiam. Sed quando ſubeunda fortuna eſt, eòcitius dabimus operam vt veniamus,quò facilius de tota re deliberemus. Tu velim,quod commodo valetudinis tuæ fiat,quàm longiſſimè poteris,obuiam nobis prodeas.De hæreditate Prætiana,quæ quidem mihi magno dolori eſt(valde enim illum amaui)hoc velim cures:ſi auctio ante meum aduentum fiet,vt Pomponius,aut 15
ſi is minus poterit, Camillus noſtrum negotium curet. nos, cùm venerimus, reliqua per nos agemus.ſin tu iam Roma profecta eris,tamen curabis vt hoc ita fiat.nos, ſi dii adiuuabunt,circiter Id.Nou.in Italia ſperamus fore. Vos mea ſuauiſſima & optatiſſima Terentia & Tulliola,ſi nos amatis,curate vt valeatis.Athenis,ad XV.Cal.Nou.

M. C. TERENTIAE SVAE S. P. D.

NEC ſæpe eſt cui literas demus:nec rem habemus vllam quam ſcribere velimus. Ex tuis literis,quas proximè accepi,cognoui prædiũ nullum venire potuiſſe.Quare videas velim quomodo ſatiſfiat ei,cui ſcis me ſatiſfieri velle. Quòd noſtra tibi gratias agit, id ego nõ miror te mereri,vt ea tibi merito tuo gratias agere poſſit.Pollicẽ, ſi adhuc non eſt profectus,quamprimum fac extrudas. Cura vt valeas.Idib.Quint. Vale. 16

M. T. TERENTIAE SVAE S. P. D.

OMNEIS moleſtias & ſolicitudines,quibus & te miſerrimam habui, id quod mihi moleſtiſſimum eſt, Tulliolámque, quæ nobis noſtra vita dulcior eſt, depoſui & eieci: quid cauſæ autem fuerit,poſtridie intellexi, quàm à vobis diſceſſi. χολὴν ἄκρατον noctu eieci.ſtatim ita ſum leuatus, vt mihi deus aliquis medicinam feciſſe videatur. cui quidem tu deo,quemadmodum ſoles,piè & caſtè ſatiſfacias,id eſt,Apollini & AEſculapio. Nauim ſpero nos valde bonã habere.in eam ſimul atque conſcendi,hæc ſcripſi.Deinde conſcribam ad noſtros familiares multas epiſtolas:quibus te & Tulliolam noſtram diligentiſſimè commendabo.Cohortarer vos,quo animo fortiore eſſetis,niſi vos fortiores cognoſcerẽ, quàm quenquam virũ.Et tamen eiuſmodi ſpero negotia eſ- 17
ſe, vt & vos iſtic cõmodiſſimè ſperem eſſe,& me aliquando cũ ſimilibus noſtri Remp. defenſurum. Tu primùm valetudinem tuam velim cures: deinde, tibi ſi videbitur, villis iis vtare quæ longiſſimè aberũt à militibus.fundo Arpinati bene poteris vti cum familia vrbana,ſi annona carior fuerit. Cicero belliſſimus tibi ſalutem plurimã dicit. Etiam atque etiam vale. Datum VII.Id.Iun.

M. T. C. TERENTIAE SVAE S. P. D.

SI VALES,bene eſt:ego quidem valeo. Valetudinem tuam velim cures diligentiſſimè:nam mihi & ſcriptum & nuntiatum eſt, te in febrim ſubitò incidiſſe. Quòd celeriter me feciſti de Cæſaris literis certiorem, feciſti mihi gratum. item poſthac, ſiquid opus erit,ſiquid acciderit noui,facies vt ſciam. Cura vt valeas. Vale. Datum IIII.Non.Iun.

M. T. C. TERENTIAE SVAE S. P. D.

AD CAETERAS meas miſerias acceſſit dolor è Dolabellæ valetudine, & Tulliæ. 18
omnino de omnibus rebus nec quid conſilii capiam,nec quid faciam ſcio. Tu velim tuam & Tulliæ valetudinem cures. Vale.

M. T. C. TERENTIAE SVAE S. P. D.

QVID fieri placeret,ſcripſi ad Pomponium ſerius,quàm oportuit. cum eo ſi locuta eris,intelliges quid fieri velim:apertius ſcribi,quãdo ad illum ſcripſeram, neceſſe non fuit.De ea re & de cæteris rebus quamprimum velim nobis literas mittas. Valetudinem tuam cura diligenter. Vale.VII.Id.Quint.

M. T. C. TERENTIAE SVAE S. P. D.

SI VALES, bene eſt:ego valeo. Tullia noſtra venit ad me prid. Id. Iun. cuius ſumma virtute & ſingulari humanitate, grauiore etiam ſum dolore affectus, noſtra

factum eſſe negligentia, vt longè alia in fortuna eſſet,atque eius pietas ac dignitas poſtulabat. Nobis erat in animo, Ciceronem ad Cæſarem mittere, & cum eo Cn. Saluſtium.ſi profectus erit,faciam te certiorem. Valetudinem tuam cura diligenter. Vale. XVII.Cal.Quint.

M. T. CICERO TERENTIAE SVAE S. P. D.

QVOD nos in Italiam ſaluos veniſſe gaudes,perpetuò gaudeas velim. ſed perturbati dolore animi,magníſque iniuriis,metuo ne id conſilii ceperimus, quod non facilè explicare poſſimus. Quare,quãtum potes,adiuua. quid autem poſſis, mihi in mentem non venit.In viam quòd te des hoc tempore,nihil eſt.& longum eſt iter,& non tutum: & non video quid prodeſſe poſſis,ſi veneris. Vale. Datum prid.Non.Nou.Brunduſio.

M. T. CICERO TERENTIAE SVAE S. P. D.

10 QVOD ſcripſi ad te proximis literis de nuntio remittendo,quæ ſit iſtius vis hoc tempore,& quæ concitatio multitudinis,ignoro. ſi metuendus iratus eſt, quies tamen ab illo fortaſſe naſcetur. Totum iudicabis quale ſit, & quod in miſerrimis rebus minimè miſerum putabis,id facies. Vale. VI.Id.Quint.

TVLLIVS TERENTIAE, ET PATER TVLLIOLAE, DVABVS ANIMIS SVIS: ET CICERO MATRI OPTIMAE, SVAVISSIMAE SORORI S. P. D.

SI VOS valetis,nos valemus. Veſtrum iam conſilium eſt,non ſolùm meum,quid ſit vobis faciendum. Si ille Romam modeſtè venturus eſt,rectè in præſentia domi eſſe poteſtis. ſin homo amens diripiendam Vrbem daturus eſt, vereor vt Dolabella ipſe ſatis vobis prodeſſe poſſit. Etiam illud metuo, ne iam intercludamini, vt cùm velitis,
11 exire non liceat. Reliquum eſt, quod ipſæ optimè conſiderabitis, veſtri ſimiles fœminæ ſintne Romæ:ſi enim non ſunt,vidẽdum eſt vt honeſtè vos eſſe poſſitis. Quomodocunque nunc ſe res habet, modò vt hæc vobis loca tenere liceat,belliſſimè vel mecum vel in noſtris prædiis eſſe poteritis. Etiam illud verendum eſt, ne breui tempore fames in Vrbe ſit.His de rebus velim cum Pomponio,cum Camillo,cum quibus vobis videbitur,conſideretis: ad ſummam,animo forti ſitis. Labienus rem meliorem fecit. adiuuat etiam Piſo,quòd ab Vrbe diſcedit, & ſceleris condemnat generum ſuum. Vos meæ chariſſimæ animæ quamſæpiſſimè ad me ſcribite, & vos quid agatis, & quid iſtic agatur. Quintus pater,& filius,& Rufus vobis ſalutem dicunt. Valete. VIII. Cal. Quint. Minturnis.

TVLLIVS TERENTIAE SVAE S. D.

12 SI VALES,bene eſt:ego valeo. Conſtitueramus,vt ad te antea ſcripſeram,obuiam Ciceronem Cæſari mittere:ſed mutauimus conſilium,quia de illius aduentu nihil audiebamus. De cæteris rebus,etſi nihil erat noui, tamen quid velimus, & quid hoc tempore putemus opus eſſe, ex Sicca poteris cognoſcere. Tulliam adhuc mecum teneo. Valetudinem tuam cura diligenter. Vale. XII. Cal.Quint.

TVLLIVS TERENTIAE SVAE S. D.

SI VALES,bene eſt:ego valeo. Etſi eiuſmodi tempora noſtra ſunt,vt nihil habeam quod aut à te literarũ expectem,aut ipſe ad te ſcribam: tamen neſcio quomodo & ipſe veſtras literas expecto,& ſcribo ad vos,cùm habeo qui ferat.Volumnia debuit in te officioſior eſſe,quàm fuit:& id ipſum quod fecit,potuit diligẽtius facere & cautius: quan-
13 quam alia ſunt quæ magis curemus, magíſque doleamus: quæ me ita conficiunt, vt ii voluerunt,qui me de mea ſententia detruſerunt. Cura vt valeas. Prid. Non. Ian.

TVLLIVS TERENTIAE SVAE S. D.

SI QVID haberem quod ad te ſcriberem, facerem id & pluribus verbis, & ſæpius. nunc quæ ſunt negotia vides. Ego autem quomodo ſim affectus, ex Lepta & Trebatio poteris cognoſcere. Tu fac vt tuam & Tulliæ valetudinem cures. Vale.

TVLLIVS TERENTIAE, ET PATER SVAVISSIMAE FILIAE, CICERO MATRI ET SORORI S. D. P.

CONSIDERANDVM vobis etiam atque etiam animæ meæ diligenter puto quid faciatis, Romǽne ſitis, an mecum in aliquo tuto loco. id non ſolùm meum conſilium eſt, ſed etiam veſtrum. Mihi veniũt in mentem hæc, Romæ vos eſſe tutò poſſe per Dolabellam, eámque rem poſſe nobis adiumento eſſe, ſiqua vis, aut ſiquæ rapinæ fieri cœperint. ſed rurſus illud me mouet, quòd video omneis bonos abeſſe Roma, & eos mu- 14
lieres ſuas ſecum habere. hæc autem regio, in qua ego ſum, noſtrorum eſt tum oppidorum, tum etiam prædiorum, vt & multùm eſſe mecum, & cùm abieritis, cōmodè etiam in noſtris prædiis eſſe poſſitis. Mihi planè non ſatis cōſtat adhuc, vtrum ſit melius. Vos videte quid aliæ faciant iſto loco fœminæ, & ne, cùm velitis, exire non liceat. Id velim diligenter etiam atque etiam vobiſcum, & cum amicis conſideretis. Domus vt propugnacula & præſidium habeat, Philotimo dicetis. Et velim tabellarios inſtituatis certos, vt quotidie aliquas à vobis literas accipiam. Maximè autem date operam vt valeatis, ſi nos vultis valere. VIII. Cal. Febr. Formiis.

TVLLIVS TERENTIAE SVAE S. D.

IN maximis meis doloribns excruciat me valetudo Tulliæ noſtræ. de qua nihil eſt 15
quod ad te plura ſcribam: tibi enim æquè magnæ curæ eſſe certò ſcio. Quòd me propius vultis accedere, video ita eſſe faciendũ: etiam antè feciſſem: ſed me multa impedierunt, quæ ne nunc quidem expedita ſunt. ſed à Pomponio expecto literas, quas ad me quamprimùm perferendas cures velim. Da operam vt valeas.

TVLLIVS TERENTIAE SVAE S. D.

IN Tuſculanum nos venturos putamus aut Nonis, aut poſtridie. Ibi fac vt ſint omnia parata: plures enim fortaſſe nobiſcum erunt: &, vt arbitror, diutius ibi commorabimur. Labrum ſi in balneo non eſt, fac vt ſit: item cætera quæ ſunt ad victum, & ad valetudinem neceſſaria. Vale. V. Cal. Octob. de Venuſino.

TVLLIVS TERENTIAE SVAE S. D.

SI vales, bene eſt: ego valeo. Da operam vt conualeſcas: quod opus erit, vt res, tem- 16
púſque poſtulat, prouideas atque adminiſtres, & ad me de omnibus rebus quamſæpiſſimè literas mittas. Vale.

TVLLIVS TERENTIAE SVAE S. D.

SI vales, bene eſt: ego valeo. Nos quotidie tabellarios veſtros expectamus: qui ſi venerint, fortaſſe erimus certiores quid nobis faciendum ſit, faciemúſque te ſtatim certiorem. Valetudinem tuam cura diligenter. Vale. Cal. Sept.

TVLLIVS TERENTIAE SVAE S. D.

SI vales, bene eſt: ego valeo. Redditæ mihi iam tandem ſunt à Cæſare literæ ſatis liberales: & ipſe opinione celerius venturus eſſe dicitur. Cui vtrum obuiam procedam, an hîc eum expectem, cùm conſtituero, faciam te certiorem. Tabellarios mihi velim quamprimùm remittas. Valetudinem tuam cura diligenter. Vale. Prid. Id. Sext.

TVLLIVS TERENTIAE SVAE S. D.

SI vales, bene eſt: ego valeo. Nos neque de Cæſaris aduentu, neque de literis, quas 17
Philotimus habere dicitur, quicquam adhuc certi habemus. Siquid erit certi, faciam te ſtatim certiorem. Valetudinem tuam fac vt cures. Vale. III. Id. Sext.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD SENATVM, ET ALIOS, LIBER XV.

M. TVLLIVS M. F. CICERO PROCOS. S. P. D. COSS. PRAETT. TRIBB. PL. S. P. Q. R.

1 Si vos bene valetis, bene est: ego quidem valeo. Etsi non dubiè mihi nuntiabatur Parthos transisse Euphratem cum omnibus ferè suis copiis: tamen quòd arbitrabar à M. Bibulo Procos. certiora de his rebus ad vos scribi posse, statuebam mihi non necesse esse publicè scribere ea, quæ de alterius prouincia nuntiarentur. Postea verò quàm certissimis authoribus, legatis, nuntiis, literis sum certior factus: vel quòd tanta res erat, vel quòd nondum audieramus Bibulum in Syriam venisse, vel quia administratio huius belli mihi cum Bibulo penè est communis: quæ ad me delata essent, scribenda ad vos putaui. Regis Antiochi Commageni legati primi mihi nuntiarunt Parthorum magnas copias Euphratem transire cœpisse. Quo nuntio allato, cùm essent nonnulli, qui ei Regi minorem fidem habendam putarent: statui expectandum esse, siquid certius afferretur. Ad XIII. Caléd. Octob. cùm exercitum in Ciliciam ducerem,
2 in finibus Lycaoniæ & Cappadociæ mihi literæ redditæ sunt à Tarcondimoto, qui fidelissimus socius trans Taurum, amicissimúsque populi Ro. existimatur: Pacorum Orodis regis Parthorum filium cum permagno equitatu Parthico transisse Euphratem, & castra posuisse Tybæ: magnúmque tumultum esse in prouincia Syria excitatum. Eodem die ab Iamblico Phylarcho Arabum, quem homines opinantur bene sentire, amicúmque esse Reipub. nostræ, literæ de iisdem rebus mihi redditæ sunt. His rebus allatis, etsi intelligebam socios infirmè animatos esse, & nouarum rerum expectatione suspensos: sperabam tamen eos, ad quos iam accesseram, quíque nostram consuetudinem integritatémque perspexerant, amiciores populo Ro. esse factos: Ciliciam autem firmiorem fore, si æquitatis nostræ particeps facta esset. & ob eam causam & vt oppri-
3 merentur ii, qui ex Cilicum gente in armis essent, & vt hostis is qui esset in Syria, sciret exercitum populi Ro. non modò non cedere his nuntiis allatis, sed etiam propius accedere, exercitū ad Taurum institui ducere. Sed siquid apud vos authoritas mea ponderis habet, in iis præsertim rebus, quas vos audistis, ego penè cerno: magnopere vos & hortor & moneo, vt his prouinciis serius vos quidē, quàm decuit, sed aliquando tamen consulatis. Nos quemadmodum instructos, & quibus præsidiis munitos ad tanti belli opinionem miseritis, non estis ignari. Quod ego negotium non stultitia obcæcatus, sed verecūdia deterritus non recusaui. neque enim vnquam vllum periculum tantum putaui, quod subterfugere mallem, quàm vestræ authoritati obtēperare. Hoc autem tempore res sese sic habet, vt nisi exercitum tantum, quātum ad maximum bellum mittere soletis, maturè in has prouincias miseritis, summum periculum sit, ne amittendæ sint
4 omnes hæ prouinciæ, quibus vectigalia populi Ro. continentur. Quamobrem autem in hoc prouinciali delectu spem habeatis aliquam, causa nulla est: neque multi sunt: & diffugiunt, qui sunt, metu oblato: & quod genus hoc militum sit, iudicauit vir fortissimus M. Bibulus in Asia, qui cùm ei permisissetis, delectū habere noluerit. Nam sociorum auxilia propter acerbitatem atque iniurias imperii nostri, aut ita imbecilla sunt, vt non multùm nos iuuare possint: aut ita alienata à nobis, vt neque expectandum ab iis, neque committēdum iis quicquam esse videatur. Regis Deiotari & voluntatem & copias, quantæcūque sunt, nostras esse duco. Cappadocia est inanis. Reliqui Reges, tyranníque neque opibus satis firmi, nec voluntate sunt. Mihi in hac paucitate militum, animus certè non deerit: spero, ne consilium quidem. quid casurum sit, incertum est. vtinam saluti nostræ consulere possimus: dignitati certè consulemus. Valete.

M. TVLLIVS M. F. CICERO PROCOS. S. D. COSS.
PRAETT. TRIBB. PL. S. P. Q. R.

SI vos bene valetis,bene eſt:ego quidem valeo. Cùm prid.Cal.Sext.in prouinciam 5
veniſſem,neque maturius propter itinerum & nauigationum difficultatem venire po-
tuiſſem: maximè conuenire officio meo, Reíque pub.cōducere putaui, parare ea,quæ
ad exercitum,quǽque ad rem militarem pertinerent. Quæ cùm eſſent à me cura magis
& diligentia,quàm facultate & copia conſtituta,nuntiíque & literæ de bello à Parthis in
prouinciam Syriam illato quotidie ferè afferrentur:iter mihi faciēdum per Lycaoniam
& per Iſauros, & per Cappadociam arbitratus ſum:erat enim magna ſuſpicio, Parthos,
ſi ex Syria egredi atque irrumpere in meam prouinciam conarentur, iter eos per Cap-
padociam, quòd ea maximè pateret, eſſe facturos. Itaque cum exercitu per Cappado-
ciæ partem eam, quæ cum Cilicia continens eſt,iter feci: caſtráque ad Cibyſtra, quod
oppidum eſt ad montē Taurum,locaui: vt Artuaſdes Rex Armenius,quocunque ani-
mo eſſet,ſciret non procul à ſuis finibus exercitum populi Rom.eſſe: & Deiotarum fi- 6
deliſſimum Regem,atque amiciſſimum Reip. noſtræ, maximè cōiunctum haberem
hominem,cuius & conſilio & opibus adiuuari poſſet Reſp.Quo cùm in loco caſtra ha-
berem, equitatúmque in Ciliciam miſiſſem,vt & meus aduētus iis ciuitatibus,quæ in ea
parte eſſent,nuntiatus,firmiores animos hominum faceret,& ego maturè,quid agere-
tur in Syria,ſcire poſſem:tempus eius tridui,quod in his caſtris morabar,in magno of-
ficio & neceſſario mihi ponendum putaui. Cùm enim veſtra authoritas interceſſiſſet,
vt ego Regem Ariobarzanē,Euſebem & Philoromæum tuerer, eiúſque Regis ſalutem
& incolumitatem regni defenderē,Regi,regnóque præſidio eſſem:adiunxiſſetíſque ſa-
lutem eius Regis populo Senatuíque magnæ curæ eſſe,quod nullo vnquā de Rege de-
cretum eſſet à noſtro ordine: exiſtimaui me iudicium veſtrū ad Regē deferre debere,
eíque præſidium meum, & fidem,& diligentiam polliceri:vt quando ſalus ipſius,& in- 7
columitas regni mihi cōmendata eſſet à vobis,diceret,ſiquid vellet. Quæ cùm eſſem in
conſilio meo cū Rege locutus,initio ille orationis ſuæ vobis maximas,vt debuit,deinde
etiam mihi gratias egit,quòd ei permagnum & perhonorificum videbatur,Senatui po-
pulóque Ro.tantæ curæ eſſe ſalutem ſuam, méque tantam diligentiam adhibere, vt &
mea fides & commendationis veſtræ authoritas perſpici poſſet.Atque ille primò quod
mihi maximæ lætitiæ fuit, ita mecum locutus eſt, vt nullas inſidias neque vitæ ſuæ,ne-
que regno diceret ſe aut intelligere fieri,aut etiam ſuſpicari. Cùm ei ego gratulatus eſ-
ſem,ídque me gaudere dixiſſem, cohortatus vt recordaretur caſum illum interitus pa-
terni, & vigilanter ſe tueretur,atque admonitu Senatus conſuleret ſaluti ſuæ: tum à me
diſceſſit in oppidum Cibyſtra. Poſtero autem die cum Ariarathe fratre ſuo & cum pa-
ternis amicis maioribus natu ad me in caſtra venit:perturbatúſque & flens,cùm idem & 8
frater faceret & amici,meam fidem,veſtram commēdationem implorare cœpit. Cùm
admirarer quid accidiſſet noui: dixit,ad ſe indicia manifeſtarum inſidiarum eſſe dela-
ta, quæ eſſent ante aduentum meum occultata: quòd ii,qui ea patefacere poſſent, pro-
pter metum reticuiſſent: eo autem tempore ſpe mei præſidii complureis ea quæ ſci-
rent,audacter ad ſe detuliſſe,in his amātiſſimum ſui,ſumma pietate præditum fratrem
dicere ea,quæ is me quoque audiente dicebat,ſe ſolicitatum eſſe vt regnare vellet:id vi-
uo fratre ſuo accidere non potuiſſe: ſe tamen ante illud tempus eam rem nunquam in
medium propter periculi metum protuliſſe.Quæ cùm eſſet locutus,monui Regem vt
omnem diligentiam ad ſe conſeruandum adhiberet: amicóſque in patris eius fide at-
que iudicio probatos hortatus ſum, Regis ſui vitam, docti caſu acerbiſſimo patris eius,
omni cura cuſtodiáque defenderent.Cùm Rex à me equitatū,cohortéſque de exercitu 9
meo poſtularet:etſi intelligebam veſtro s.c.non modò poſſe me id facere,ſed etiā de-
bere:tamen cùm Reſp.poſtularet propter quotidianos ex Syria nuntios,vt quāprimum
exercitū ad Ciliciæ fines adducerē: cúmque mihi Rex patefactis iam inſidiis non egere

exercitu populi Rom. sed posse se suis opibus defendere videretur: illum cohortatus sum, vt in sua vita conseruanda primùm regnare disceret: à quibus perspexisset sibi insidias paratas, in eos vteretur iure regio: pœna afficeret eos, quos necesse esset: reliquos metu liberaret: præsidio exercitus mei ad eorum, qui in culpa essent, timorem potius, quàm ad contentionem vteretur. fore autem vt omnes, quando s.c. nossent, intelligerent me regi, si opus esset, ex authoritate vestra præsidio futurum. Ita confirmato illo,
10 ex eo loco castra moui, & iter in Ciliciam facere institui: cùm hac opinione è Cappadocia discederem, vt cōsilio vestro, casu incredibili, ac penè diuino Regem, quem vos honorificentissimè appellassetis nullo postulante, quémque meæ fidei commendassetis, & cuius salutem magnæ vobis curæ esse decreuissetis, meus aduentus præsentibus insidiis liberasset. Quod ad vos à me scribi, non alienum putaui, vt intelligeretis ex iis, quæ penè acciderunt, vos multò antè, ne ea acciderēt, prouidisse: eóque vos studiosius feci certiores, quòd in Rege Ariobarzane ea mihi signa videor virtutis, ingenii, fidei, beneuolentiæque erga vos perspexisse, vt non sine causa tantam curam, diligentiámque in eius vos salutem videamini contulisse. Valete.

M. T. CICERO IMP. S. D. M. CATONI.

CVM ad me legati missi ab Antiocho Commageno, venissent in castra ad Iconium
11 ante diem III. Non. Sept. iíque mihi nuntiassent Regis Parthorū filium, quocum esset nupta Regis Armeniorum soror, ad Euphratem cum maximis Parthorū copiis, multarúmque præterea gentium magna manu venisse, Euphratémque iam transire cœpisse, dicíque Armenium Regem in Cappadociam impetum esse facturum: putaui pro nostra necessitudine me hoc ad te scribere oportere. Publicè propter duas causas nihil scripsi: quòd & ipsum Commagenum legati dicebant ad Senatum statim nuntios literásque misisse: & existimabam M. Bibulum Procos. qui circiter Id. Sext. ab Epheso in Syriam nauibus profectus erat, quòd secundos ventos habuisset, iam in prouinciā suam peruenisse: cuius literis omnia certiora perlatum iri ad Senatum putabam. Mihi, vt in huiusmodi re, tantóque bello, maximæ curæ est, vt quæ copiis & opibus tenere vix pos-
12 sumus, ea mansuetudine & continentia nostra, sociorū fidelitate teneamus. Tu velim, vt cousuesti, nos absenteis diligas & defendas. Vale.

M. T. CICERO IMP. S. D. M. CATONI.

SVMMA tua authoritas fecit, meúmque perpetuum de tua singulari virtute iudicium, vt magni mea interesse putarē, & res eas, quas gessissem, tibi notas esse, & non ignorari à te, qua æquitate & continētia tuerer socios, prouinciámque administrarē. His enim à te cognitis, arbitrabar facilius me tibi, quæ vellem, probaturum. Cùm in prouinciam prid. Cal. Sext. venissem, & propter anni tempus ad exercitum mihi confestim esse eundum viderem: biduum Laodiceæ fui, deinde Apameæ quatriduum, triduum Synnadis, totidem dies Philomeli. Quibus in oppidis cū magni conuentus fuissent, multas ciuitates acerbissimis tributis & grauissimis vsuris, & falso ære alieno liberaui. Cúmque ante
13 aduentum meum seditione quadam exercitus esset dissipatus, quinque cohortes sine legato, sine Tribuno mil. denique etiam sine centurione vllo apud Philomelum cōsedissent, reliquus exercitus esset in Lycaonia: M. Anneio legato imperaui, vt eas quinque cohortes ad reliquum exercitum duceret, coactóque in vnum locū exercitu, castra in Lycaonia apud Iconium faceret. Quod cùm ab illo diligenter esset actum, ego in castra ad VII. Cal. Sept. veni: cùm interea superioribus diebus ex s.c. & euocatorum firmam manum, & equitatum satis idoneum, & populorū liberorum, Regúmque sociorum auxilia voluntaria comparauissem. Interim cùm exercitu lustrato iter in Ciliciam facere cœpissem, Cal. Sept. legati à Rege Commageno ad me missi, pertumultuosè, neque tamen non verè, Parthos in Syriam transisse nuntiauerunt. Quo audito, vehemēter sum
14 commotus cùm de Syria, tum de mea prouincia, de reliqua denique Asia. Itaque exercitum mihi ducendum per Cappadociæ regionē eam, quæ Ciliciam attingeret, putaui.

M.iii.

Nam si me in Ciliciam demisissem, Ciliciam quidem ipsam propter mōtis Amani na-
turam facilè tenuissem (duo sunt enim aditus in Ciliciam ex Syria, quorū vterque par-
uis præsidiis propter angustias intercludi potest: nec est quicquam Cilicia cōtra Syriam
munitius) sed me Cappadocia mouebat, quæ patet à Syria, Regésque habet finitimos,
qui etiam si sunt amici nobis, tamen apertè Parthis inimici esse non audent. Itaque in
Cappadocia extrema non longè à Tauro apud oppidum Cibystra castra feci, vt & Ci-
liciam tuerer, & Cappadociam tenens, noua finitimorum consilia impedirem. Interea
in hoc tanto motu, tantáque expectatione maximi belli, Rex Deiotarus, cui non sine
causa plurimū semper & meo & tuo, & Senatus iudicio tributum est, vir cùm beneuo-
lentia & fide erga populum Ro. singulari, tum præsentia, magnitudine & animi & con-
silii legatos ad me misit, se cum omnibus suis copiis in mea castra esse venturum. Cuius 15
ego studio, officióque commotus, egi ei per literas gratias: ídque vt maturaret, hortatus
sum. Cùm autē ad Cibystra propter rationem belli quinque dies essem cōmoratus, Re-
gem Ariobarzanē, cuius salutem à Senatu te authore cōmendatam habebam, præsen-
tibus insidiis nec opinantem liberaui: neque solùm ei saluti fui, sed etiam curaui vt cum
authoritate regnaret. Metram & eum, quē tu diligenter mihi cōmendaras, Athenæum,
importunitate Athenaidis exilio multatos, maxima apud Regē authoritate gratiáque
constitui. Cúmque magnum bellum in Cappadocia concitaretur, si sacerdos armis se,
quod facturus putabatur, defenderet, adolescens & equitatu & peditatu & pecunia pa-
ratus, & omnino iis qui nouari aliquid volebant: perfeci vt è regno ille discederet, Réx-
que sine tumultu ac sine armis, omni authoritate aulæ communita, regnum cum di-
gnitate obtineret. Interea cognoui multorum literis atque nuntiis, magnas Parthorum 16
copias, & Arabum ad oppidū Antiochiam accessisse, magnúmque eorum equitatum,
qui in Ciliciam transisset, ab equitum meorum turmis, & à cohorte prætoria, quæ erat
Epiphaneæ præsidii causa, occidione occisum. Quare cùm viderē à Cappadocia Par-
thorum copias auersas, non longè à finibus esse Ciliciæ: quàm potui maximis itineribus
ad Amanum exercitū duxi. Quò vt veni, hostem ab Antiochia recessisse, Bibulum An-
tiochiæ esse cognoui, Deiotarúmque confestim iam ad me venientem cum magno &
firmo equitatu & peditatu, & cum omnibus suis copiis, certiorem feci, non videri esse
causam, cur abesset à regno, méque ad eū, siquid noui fortè accidisset, statim literas nun-
tiósque missurum esse. Cúmque eo animo venissem, vt vtrique prouinciæ, si ita tempus
ferret, subuenirem: tamen id quod iam antè statueram vehementer interesse vtriusque 17
prouinciæ, pacare Amanum & perpetuum hostem ex eo monte tollere, agere perrexi.
Cúmque me discedere ab eo monte simulassem, & alias parteis Ciliciæ petere, abessém-
que ab Amano iter vnius diei, & castra apud Epiphaneam fecissem: ad IIII. Id. Octob.
cùm aduesperasceret, expedito exercitu ita noctu iter feci, vt ad III. Id. Octob. cùm
lucesceret, in Amanum ascenderem: distributísque cohortibus & auxiliis, cum aliis
Quintus frater legatus mecum simul, aliis C. Pontinus legatus, reliquis M. Anneius,
& L. Tulleius legati præessent, plerósque nec opinanteis oppressimus, qui occisi captí-
que sunt interclusi fuga. Eranam autem, quæ fuit non vici instar, sed vrbis, quòd erat
Amani caput, itémque Sepyram & Ceminorim, acriter & diu repugnantibus, Ponti-
no illam partem Amani tenente, ex antelucano tempore vsque ad horam diei deci-
mam, magna multitudine hostium occisa, cepimus: castelláque sex capta, complu-
ra incendimus. His rebus ita gestis, castra in radicibus Amani habuimus apud aras Ale- 18
xandri quatriduum: & in reliquiis Amani delendis, agrísque vastandis, quæ pars eius
montis meæ prouinciæ est, id tempus omne consumpsimus. Confectis his rebus, ad
oppidum Eleutherocilicum Pindenissum exercitum adduxi. Quod cùm esset altissi-
mo & munitissimo loco, ab iísque incoleretur, qui ne Regibus quidem vnquam pa-
ruissent, cùm & fugitiuos reciperent, & Parthorum aduentum acerrimè expectarent:
ad existimationem imperii pertinere arbitratus sum, comprimere eorum audaciam,

quò facilius etiam cæterorum animi, qui alieni essent ab imperio nostro, frangerentur. Vallo & fossa circundedi: sex castellis castrísque maximis sepsi: aggere, vineis, turribus oppugnaui: vsúsque tormentis multis, multis sagittariis, magno labore meo, sine vlla molestia sumptúue sociorum, septimo quinquagesimo die rem confeci, vt
19 omnibus partibus vrbis disturbatis aut incensis, compulsi in potestatem meam peruenirent. His erant finitimi pari scelere & audacia Tibarani. ab his Pindenisso capto, obsides accepi: exercitum in hyberna dimisi. Quintum fratrem negotio præposui, vt in vicis aut captis, aut malè pacatis exercitus collocaretur. Nunc velim tibi sic persuadeas, si de his rebus ad Senatum relatum sit, me existimaturum summam mihi laudem tributam, si tu honorem meum sententia tua comprobaris. ídque etsi talibus de rebus grauissimos homines & rogare solere, & rogari scio: tamen admonendū potius te à me quàm rogandum puto. Tu es enim is, qui me tuis sententiis sæpissimè ornasti: qui oratione, qui prædicatione, qui summis laudibus in Senatu, in concionibus ad cælum extulisti: cuius ego semper tanta esse verborum pondera putaui, vt vno verbo tuo cum
20 mea laude coniuncto, omnia consequi me arbitrarer. Te denique memini, cùm cuidam clarissimo atque optimo viro supplicationem non decerneres, dicere te decreturum, si referretur ob eas res, quas is Consul in vrbe gessisset. Tu idē mihi supplicationem decreuisti togato, non vt multis, Repub. bene gesta, sed vt nemini, Repub. conseruata. Mitto quòd inuidiam, quòd pericula, quòd omneis meas tempestates & subieris, & multò etiā magis, si per me licuisset, subire paratissimus fueris: quòd denique inimicum meum, tuum inimicum putaris: cuius etiam interitū, vt facilè intelligerem, mihi quantum tribueres, Milonis causa in Senatu defendenda approbaris. À me autem hæc sunt profecta, quæ ego in beneficii loco non pono, sed in veri testimonii atque iudicii: non vt præstantissimas tuas virtutes tacitus admirarer (quis enim in te id non facit?) sed in omnibus orationibus, sententiis dicendis, causis agendis, omnibus scriptis, Græcis, Lati-
21 nis, omni denique varietate literarum mearum te non modò iis, quos vidissemus, sed iis, de quibus audissemus, omnibus anteferrem. Quæres fortasse quid sit, quòd ego hoc nescio quid gratulationis & honoris à Senatu tanti æstimem. Agam iam tecum familiariter, vt est & studiis, & officiis nostris mutuis, & summa amicitia dignum, & necessitudine etiam paterna. Si quisquam fuit vnquam remotus & natura, & magis etiam (vt mihi quidem sentire videor) ratione atque doctrina, ab inani laude & sermonibus vulgi: ego profectò is sum. Testis est Consulatus meus: in quo sicut in reliqua vita, fateor ea me studiosè secutum, ex quibus vera gloria nasci posset: ipsam quidem gloriam per se nunquam putaui expetendam. Itaque & prouinciam ornatam, & spem non dubiam triumphi neglexi. sacerdotium denique, cùm (quemadmodum te existimare arbitror) non difficillimè consequi possem, non appetiui. Idem post iniuriam acceptam, quam
22 tu Reipub. calamitatem semper appellas, meàm non modò non calamitatē, sed etiam gloriam, studui quam ornatissima Senatus, populíque Rom. de me iudicia intercedere. Itaque & Augur postea fieri volui, quod antea neglexeram: & eum honorem, qui à Senatu tribui rebus bellicis solet, neglectum à me olim, nunc mihi expetendū puto. Huic meæ voluntati, in qua inest aliqua vis desiderii ad sanandū vulnus iniuriæ, vt faueas, adiutórque sis, quod paulò antè me negaram rogaturū, vehementer te rogo. sed ita si non ieiunū hoc nescio quid, quod ego gessi, & contēnendum videbitur, sed tale atque tantum, vt multi nequaquam paribus rebus honores summos à Senatu cōsecuti sint. Equidem etiam mihi illud animaduertisse videor (scis enim quàm attētè te audire soleam) te non tam res gestas, quàm mores, instituta, atque vitam imperatorū spectare solere in habendis aut non habendis honoribus. Quod si in mea causa cōsiderabis, reperies me
23 exercitu imbecillo contra metū maximi belli firmissimū præsidium habuisse, æquitatē & cōtinētiam. His ego subsidiis ea sum cōsecutus, quæ nullis legionibus cōsequi potuissem: vt ex alienissimis sociis amicissimos, ex infidelissimis firmissimos reddere, animósq;

nouarum rerũ expectatione ſuſpenſos, ad veteris imperii beneuolẽtiam traducerẽ. Sed
nimis hæc multa de me, præſertim ad te, à quo vno omnium ſociorũ querelæ audiũtur.
Cognoſces ex iis, qui meis inſtitutis ſe recreatos putãt. Cúmque omnes vno propè con-
ſenſu de me apud te ea quæ mihi optatiſſima ſunt, prædicabũt: tum duæ maximæ clien-
telæ tuæ, Cyprus inſula & Cappadociæ regnũ, tecum de me loquẽtur: puto etiã Regem
Deiotarum, qui vni tibi eſt maximè neceſſarius. Quæ ſi etiam maiora ſunt, & in omni-
bus ſeculis pauciores viri reperti ſunt, qui ſuas cupiditates, quàm qui hoſtium copias
vincerent: eſt profectò tuum, cùm ad res bellicas hæc, quæ rariora & difficiliora ſunt, ge- 24
nera virtutis adiunxeris, ipſas etiam illas res geſtas iuſtiores eſſe & maiores putare. Ex-
tremum illud eſt, vt quaſi diffidens rogationi meæ, philoſophiam ad te allegem: qua
nec mihi charior vlla vnquam res in vita fuit, nec hominum generi maius à deis mu-
nus vllum eſt datum. Hæc igitur, quæ mihi tecum communis eſt, ſocietas ſtudiorum
atque artium noſtrarũ, quibus à pueritia deditì ac deuincti, ſoli propemodum nos phi-
loſophiam illam veram & antiquam, quæ quibuſdam otii eſſe ac deſidiæ videtur, in fo-
rum atque in Remp. atque in ipſam aciem penè deduximus, tecum agit de mea laude,
cui negari à Catone fas eſſe non puto. Quamobrem ſic tibi perſuadeas velim, ſi mihi
tua ſententia tributus honos ex meis literis fuerit, me exiſtimaturum, cùm authoritate
tua, tum beneuolentia erga me mihi, quod maximè cupierim, contigiſſe. Vale.

M. CATO M. CICERONI IMP. S. P. D.

QVOD & Reſp. me, & noſtra amicitia hortatur, libenter facio, vt tuam virtutem, in- 25
nocentiam, diligentiam cognitam in maximis rebus domi togati, armati foris, pari in-
duſtria adminiſtrare gaudeam. Itaque quod pro meo iudicio facere potui, vt innocen-
tia cõſilióque tuo defenſam prouinciam, ſeruatũ Ariobarzanis cum ipſo rege regnum,
ſociorum reuocatam ad ſtudium imperii noſtri voluntatem, ſententia mea & decreto
laudarem, feci: ſupplicationem decretam, ſi tu, qua in re nihil fortuitò, ſed ſumma tua
ratione & continentia Reip. prouiſum eſt, diis immortalibus gratulari nos, quàm tibi,
referre acceptum mauis, gaudeo. Quòd ſi triumphi prærogatiuam putas ſupplicatio-
nem, & idcirco caſum potius, quàm te, laudari vis: neque ſupplicationem ſequitur ſem-
per triumphus: & triumpho multò clarius eſt, Senatum iudicare potius manſuetudine
& innocentia imperatoris prouinciam, quàm vi militum, aut benignitate deorum re- 26
tentam atque conſeruatam eſſe: quod ego mea ſentẽtia cenſebam. Atque hæc ego id-
circo ad te contra conſuetudinem meam pluribus ſcripſi, vt, quod maximè volo, exi-
ſtimes me laborare, vt tibi perſuadeam, me & voluiſſe de tua maieſtate, quod ampliſſi-
mum ſum arbitratus, &, quod tu maluiſti, factum eſſe gaudere. Vale, & nos dilige, &
inſtituto itinere ſeueritatem diligentiámque ſociis & Reip. præſta. Vale.

M. T. CICERO M. CATONI S. D.

LAETVS ſum laudari me (inquit Hector, opinor apud Næuium) abs te pater laudato
viro. ea eſt enim profectò iucunda laus, quæ ab iis proficiſcitur, qui ipſi in laude vixe-
runt. Ego verò vel gratulatione literarum tuarum, vel teſtimoniis ſententiæ dictæ, ni-
hil eſt quod me non aſſecutum putem. ídque mihi tum ampliſſimũ, tum gratiſſimum
eſt, te libenter amicitiæ dediſſe, quod liquidò veritati dares. &, ſi non modò vnus, verùm
etiam multi Catones eſſent in ciuitate noſtra, in qua vnum extitiſſe mirabile eſt, quem 27
ego currũ, aut quam lauream cum tua laudatione conferrem? nam ad meum ſenſum,
& ad illud ſyncerum ac ſubtile iudicium nihil poteſt eſſe laudabilius, quàm ea tua ora-
tio, quæ eſt ad me perſcripta à meis neceſſariis. Sed cauſam meæ voluntatis (non enim
dicam cupiditatis) expoſui tibi ſuperioribus literis: quæ etiam ſi parũ iuſta tibi viſa eſt,
hanc tamen habet rationem, non vt nimis concupiſcendus honos, ſed tamen, ſi defe-
ratur à Senatu, minimè aſpernandus eſſe videatur. Spero autem illum ordinem pro
meis ob Remp. ſuſceptis laboribus, me non indignum honore, vſitato præſertim, exi-
ſtimaturum. Quod ſi ita erit, tantùm ex te peto, quod amiciſſimè ſcribis, vt, cùm tuo iu-

dicio, quod amplissimũ esse arbitraris, mihi tribueris, si id, quod maluero, acciderit, gau-
28 deas: sic enim fecisse te, & sensisse, & scripsisse video: résque ipsa declarat, tibi illum honorem nostrum supplicationis fuisse iucundum, quòd scribẽdo affuisti. Hæc enim s.c. non ignoro ab amicissimis eius, cuius de honore agitur, scribi solere. Ego, vt spero, te propediem videbo, atque vtinam Rep. meliore, quàm timeo. Vale.

M. T. CICERO PROCOS. S. D. M. MARCELLO COS.

TE ET pietatis in tuos, & animi in Remp. & clarissimi atque optimi Consulatus C. Marcello Consule facto fructum cepisse vehementer gaudeo. Non dubito quid præsentes sentiant. nos quidẽ longinqui, & à te ipso missi in vltimas genteis ad cælum mehercule te tollimus verissimis ac iustissimis laudibus. Nam cùm te à pueritia tua vnicè dilexerim, túque me in omni genere semper amplissimum esse & volueris & iudicaris:
29 tamen hoc vel tuo facto, vel populi Rom. de te iudicio multò acrius vehementiúsque diligo: maximáque lætitia afficior, cùm ab hominibus prudentissimis, virísque optimis, omnibus dictis, factis, studiis, institutis, vel me tui similem esse audio, vel te mei. Vnum verò si addis ad præclarissimas res Consulatus tui, vt aut mihi succedat quãprimùm aliquis: aut nequid accedat tẽporis ad id quod tu mihi & s.c. & lege finisti: omnia me per te consecutum putabo. Cura vt valeas, & me absentem diligas atque defendas. Quæ mihi de Parthis nuntiata sunt: quia non putabam à me etiam nunc scribenda esse publicè, propterea ne pro familiaritate quidẽ nostra volui ad te scribere: ne cùm ad Consulem scripsissem, publicè viderer scripsisse. Vale.

M. T. CICERO PROCOS. C. MARCELLO COS. DES. S. D.

MAXIMA sum lætitia affectus, cùm audiui te Consulem factum esse: eúmque hono-
30 rem tibi deos fortunare volo, atque à te pro tua, parentísque tui dignitate administrari. Nam cùm te semper dilexi, amauíque, quòd mei amantissimum cognoui in omni varietate rerum mearum, tum patris tui pluribus beneficiis, vel defensus tristibus temporibus, vel ornatus secundis: necesse est vt & sim totus vester, & esse debeam: cùm præsertim matris tuæ grauissimæ atque optimæ fœminæ maiora erga salutem dignitatémque meam studia, quàm erant à muliere postulãda, perspexerim. Quapropter à te peto maiorem in modum, vt me absentem diligas atque defendas. Vale.

M. T. CICERO PROCOS. M. MARCELLO COLLEGAE S. D.

MARCELLVM tuum Consulem factum, téque ea lætitia affectum esse, quam maximè optasti, mirum in modum gaudeo: ídque cùm ipsius causa, tum quòd te omnibus secundissimis rebus dignissimũ iudico: cuius erga me singularem beneuolentiam vel
31 in labore meo, vel in honore perspexi: totam denique domum vestram vel salutis vel dignitatis meæ studiosissimam cupidissimámque cognoui. Quare gratum mihi feceris, si vxori tuæ Iuniæ, grauissimæ atque optimæ fœminæ, meis verbis eris gratulatus. A' te id, quod consuesti, peto, me absentem diligas atque defendas. Vale.

M. T. CICERO IMP. C. MARCELLO C. F. COS. S. P. D.

QVANDO id accidit, quod mihi maximè fuit optatum, vt omnium Marcellorum, Marcellinorũ etiam, (mirificus enim generis ac nominis vestri fuit erga me semper animus) quando ergo ita accidit, vt omniũ vestrûm studio tuus Consulatus satisfacere posset, in quem meæ res gestæ, laúsque & honor earũ potissimùm incideret: peto à te id, quod facillimũ factu sit, non aspernante, vt confido, Senatu, vt quamhonorificentissimum s.c. literis meis recitatis faciendum cures. Si mihi tecum minus esset, quàm est
32 cum tuis omnibus, allegarem ad te illos, à quibus intelligis me præcipuè diligi. Patris tui beneficia in me sunt amplissima: neque enim saluti meæ, neque honori amicior quisquam dici potest. frater tuus quanti me faciat, sempérque fecerit, esse hominem qui ignoret, arbitror neminem. domus tua denique tota me semper omnibus summis officiis prosecuta est: neque verò tu in me diligendo cuiquam concessisti tuorũ. Quare à te peto maiorem in modum, vt me per te quamornatissimum velis esse, meámque

& in ſupplicatione decernenda, & in cæteris rebus exiſtimationem ſatis tibi eſſe com-
mendatam putes. Vale.

M. T. CICERO IMP. C. MARCELLO COS. S. P. D.

QVANTAE tibi curæ meus honos fuerit, & quàm idē extiteris Conſul in me ornan-
do & amplificando, qui fueras ſemper cū parentibus tuis, & cum tota domo, etſi res ipſa
loquebatur, cognoui tamen ex meorum omnium literis. Itaque nihil eſt tantum, quod 53
ego non tua cauſa debeam, facturúſque ſim, cùm ſtudioſe, tum libenter. Nam magni
intereſt, cui debeas: debere autem nemini malui, quàm tibi, cui me cùm ſtudia com-
munia, beneficia paterna, tuáque iam antè coniunxerant: tum accedit, mea quidem ſen-
tentia, maximum vinculum, quòd ita Remp. geris, atque geſſiſti, qua mihi charius nihil
eſt, vt quantum tibi omnes boni debeant, quo minus tantundem ego vnus debeam, nó
recuſem. Quamobrem tibi velim ii ſint exitus, quos mereris, & quos fore confido. Ego,
ſi me nauigatio non morabitur, quæ incurrebat in ipſas Eteſias, propediem te, vt ſpe-
ro, videbo. Vale.

M. CICERO IMP. L. PAVLO COS. DES. S. D.

ETSI mihi nunquam fuit dubium, quin te populus R. pro tuis ſummis in Remp.
meritis, & pro ampliſſima familiæ dignitate, ſummo ſtudio, cunctis ſuffragiis Conſulē 54
facturus eſſet: tamen incredibili lætitia ſum affectus, cùm id mihi nuntiatum eſt: eúm-
que honorem tibi deos fortunare volo, à téque ex tua, maiorúmque tuorum dignitate
adminiſtrari. Atque vtinam præſens illum diem mihi optatiſſimum videre potuiſſem,
próque tuis ampliſſimis erga me ſtudiis, atque beneficiis tibi operam meam, ſtudiúmque
nauare. Quam mihi facultatem quando hic nec opinatus, & improuiſus prouinciæ ca-
ſus eripuit: tamen vt te Conſulem Remp. pro tua dignitate gerentē videre poſſim, ma-
gnopere à te peto vt operam des, efficias nequid mihi fiat iniuriæ, néue quid temporis
ad meum annuū munus accedat. quod ſi feceris, magnus ad tua priſtina erga me ſtu-
dia cumulus accedet. Vale.

M. T. CICERO IMP. L. PAVLO COS. S. D.

MAXIMÈ mihi fuit optatum, Romæ eſſe tecum, multas ob cauſas, ſed præcipuè vt 55
& in petendo, & in gerendo Conſulatu, meum tibi debitum ſtudium perſpicere poſſes.
Ac petitionis quidem tuæ ratio mihi ſemper fuit explorata: ſed tamen nauare operam
volebam. In Cōſulatu verò cupio equidē te minus habere negotii: ſed moleſtè fero me
Conſulē tuum ſtudiū adoleſcentis perſpexiſſe, te meū, cùm id ætatis ſim, perſpicere nó
poſſe. Sed ita fato neſcio quo contigiſſe arbitror, vt tibi ad me ornandum ſemper detur
facultas, mihi ad remunerandm nihil ſuppetat præter voluntatem. Ornaſti Conſulatū,
ornaſti reditum meum. incidit meum tempus rerum gerendarum in ipſum Conſula-
tum tuum. Itaque cùm & tua ſumma amplitudo, & dignitas, & meus magnus honos,
magnáque exiſtimatio poſtulare videatur, vt à te pluribus verbis contendam ac petam,
vt quā honorificentiſſimum s. c. de meis rebus geſtis faciendum cures: non audeo ve- 56
hementer à te contendere, ne aut ipſe tuæ perpetuæ conſuetudinis erga me oblitus eſſe
videar, aut te oblitum putem. Quare vt te velle arbitror, ita faciam: atque ab eo, quem
omnes gentes ſciunt de me optimè meritum, breuiter petam. ſi alii Conſules eſſent,
ad te potiſſimùm Paule mitterē, vt eos mihi quamamiciſſimos redderes: nunc cùm tua
ſumma poteſtas, ſummáque authoritas, notáque omnibus noſtra neceſſitudo ſit, vehe-
menter te rogo vt & quā honorificentiſſimè cures decernendum de meis rebus geſtis,
& quamcelerrimè. dignas res eſſe & honore & gratulatione, cognoſces ex iis literis,
quas ad te, & collegam, & Senatum publicè miſi, omniúmque mearum reliquarum re-
rum, maximéque exiſtimationis meæ procurationem ſuſceptam velim habeas: in pri-
míſque tibi curæ ſit, quod abs te ſuperioribus quoque literis petiui, ne mihi tēpus pro- 57
rogetur. Cupio te Conſulē videre, omniáque, quæ ſpero, cùm abſens, tum etiam præ-
ſens te Conſule aſſequi. Vale.

M. T. CICERO C. CASSIO PROQVAES. S. D.

M. FABIVM quòd mihi amicum tua commendatione das,nullum in eo facio quæſtum:multi enim anni ſunt,cùm ille in ære meo eſt,& à me diligitur propter ſummam ſuam humanitatē & obſeruantiam. Sed tamen,quòd te ab eo egregiè diligi ſenſi,multò amicior ei ſum factus. Itaque quanquam profecerunt literæ tuæ: tamen aliquantò plus cōmendationis apud me habuit animus ipſius erga te mihi perſpectus & cognitus. Sed de Fabio faciemus ſtudioſè,quæ rogas. Tu multis de cauſis vellem me conuenire potuiſſes: primùm vt te,quem iandiu plurimi facio, tanto interuallo viderem: deinde
38 vt tibi, quod feci per literas, poſſem præſens gratulari: tum vt quibus de rebus vellemus,tu tuis,ego meis,inter nos cōmunicaremus:poſtremò vt amicitia noſtra,quæ ſummis officiis ab vtroque culta eſt,ſed longis interuallis temporum interruptam conſuetudinem habuit,confirmaretur vehementius. Id quando non accidit, vtemur bono literarum,& eadem ferè abſentes,quæ ſi coràm eſſemus,conſequemur. Vnus ſcilicet ille fructus,qui in te videndo eſt,percipi literis non poteſt: alter gratulationis eſt, is quidem exilior, quàm ſi tibi,te ipſum intuens, gratularer: ſed tamen & feci antè, & facio nunc, tibíque cùm pro rerum magnitudine,quas geſſiſti, tum pro opportunitate temporis gratulor,quòd te de prouincia decedentem ſumma laus & ſumma gratia prouinciæ proſecuta eſt. Tertium eſt, vt id,quod de noſtris rebus coràm cōmunicaſſemus inter nos,conficiamus idem literis. Ego cæterarum rerum cauſa tibi Romam properan-
39 dum magnopere cenſeo. nam & ea quæ reliqui,tranquilla de te erāt: & hac tua recenti victoria tanta clarum aduentum tuum fore intelligo. Sed ſiquæ ſunt onera tuorum,ſi tanta ſunt,vt ea ſuſtinere poſſis,nihil tibi erit lautius,nihil glorioſius: ſin maiora,conſidera,ne in alieniſſimum tempus cadat aduentus tuus.huius rei totum conſilium tuum eſt: tu enim ſcis quid ſuſtinere poſſis: ſi potes, laudabile atque populare eſt: ſin planè non potes,abſens hominum ſermones facilius ſuſtinebis. De me autem idem tecum his ago literis, quod ſuperioribus egi, vt omneis tuos neruos in eo contendas, nequid mihi ad hanc prouinciam, quam & Senatus & populus annuam eſſe voluit, temporis prorogetur. Hoc à te ita contendo, vt in eo fortunas meas poſitas putem. Habes Paulum noſtrum noſtri cupidiſſimum:eſt Curio,eſt Furnius.Sic velim enitare,quaſi in eo ſint mihi omnia. Extremum illud eſt de iis quæ propoſueram, confirmatio noſtræ
40 amicitiæ:de qua pluribus verbis nihil opus eſt. Tu puer me appetiſti. Ego autem ſemper ornamento te mihi fore duxi.fuiſti etiam præſidio triſtiſſimis meis temporibus. Acceſſit poſt tuum diſceſſum familiaritas mihi cum Bruto tuo maxima. Itaque in veſtro ingenio & induſtria mihi plurimùm & ſuauitatis & dignitatis conſtitutum puto.id tu vt tuo ſtudio confirmes,te vehementer rogo:literáſque ad me & continuò mittas,& cùm Romam veneris,quamſæpiſſimé. Vale.

M. T. CICERO S. D. C. CASSIO.

ETSI vterque noſtrûm ſpe pacis & odio ciuilis ſanguinis abeſſe à belli pertinacia voluit: tamen quando eius conſilii princeps ego fuiſſe videor, plus fortaſſe tibi præſtare ipſe debeo,quàm à te expectare.etſi, vt ſæpe ſoleo mecum recordari, ſermo familiaris
41 meus tecum, & item mecum tuus adduxit vtrunque noſtrûm ad id conſilium, vt vno prælio putaremus,ſi non totam cauſam,at certè noſtrum iudicium definiri conuenire. Neque quiſquam hanc noſtram ſententiam verè vnquam reprehendit, præter eos,qui arbitrantur melius eſſe deleri omnino Rēp.quàm imminutam & debilitatam manere. Ego autem ex interitu eius nullam ſpem ſcilicet mihi proponebam: ex reliquiis magnam. ſed ea ſunt conſecuta, vt magis mirum ſit accidere illa potuiſſe, quàm nos non vidiſſe ea futura,nec,cùm homines eſſemus,diuinare potuiſſe. Equidem fateor meam coniecturam hanc fuiſſe,vt illo quaſi quodam fatali prælio facto,& victores communi ſaluti conſulere vellent,& victi ſuæ. vtrunque autē poſitum eſſe arbitrabar in celeritate victoris. Quæ ſi fuiſſet,eandem clementiam experta eſſet Africa, quam cognouit Aſia,

quam etiam Achaia, &,vt opinor, ipſo legato ac deprecatore. Amiſſis autem temporibus, quæ plurimũ valent, præſertim in bellis ciuilibus, interpoſitus annus alios induxit 42 vt victoriam ſperarent, alios vt ipſum vinci contemnerent. Atque horum malorum omnium culpam fortuna ſuſtinet. Quis enim aut Alexandrini belli tantam moram huic bello adiunctum iri, aut neſcio quem iſtum Pharnacem Aſiæ terrorem illaturum putaret? Nos tamen in conſilio pari, caſu diſſimili vſi ſumus: tu enim eam partem petiſti, vt & conſiliis intereſſes, &, quod maximè curam leuat, futura animo proſpicere poſſes: ego qui feſtinaui vt Cæſarem in Italia viderem (ſic enim arbitrabamur) eúmque multis honeſtiſſimis viris conſeruatis redeuntem, ad pacem currentem, vt aiunt, incitarem, ab illo longiſſimè & abſum, & abſui. Verſor autem in gemitu Italiæ, & in Vrbis miſerrimis querelis: quibus aliquid opis fortaſſe ego pro mea, tu pro tua, pro ſua quiſque parte ferre potuiſſet, ſi author affuiſſet. Quare velim pro tua erga me perpetua beneuolẽtia ſcribas ad me quid videas, quid ſentias, quid expectandum, quid agendum nobis exiſtimes. 43 magni erunt mihi tuæ literæ. Atque vtinam primis illis, quas Luceria miſeras, paruiſſem: ſine vlla enim moleſtia dignitatem meam retinuiſſem. Vale.

M. T. CICERO C. CASSIO S. P. D.

PVTO TE iam ſuppudere, cùm hæc te tertia iam epiſtola antè oppreſſit, quàm tu ſchedulam aut literam: ſed non vrgeo: longiores enim expectabo, vel potius exigam. Ego ſi ſemper haberẽ cui darem, vel ternas in hora darem. fit enim neſcio quid, vt quaſi coràm adeſſe videare, cùm ſcribo aliquid ad te: neque id κατ᾽ εἰδώλων φαντασίας, vt dicunt tui amici noui, qui putant etiam διανοητικὰς φαντασίας ſpectris Catianis excitari. nam, ne te fugiat, Catius Inſuber Epicureus, qui nuper eſt mortuus, quæ ille Gargettius, etiã antè Democritus εἴδωλα, hic ſpectra nominat. His autem ſpectris etiam ſi oculi poſſent 44 feriri, quòd velis ipſa currunt: animus qui poſſit, ego non video. Doceas tu me oportebit, cùm ſaluus veneris, in meáne poteſtate ſit ſpectrum tuum, vt ſimul ac mihi collibitum ſit de te cogitare, illud occurrat: neque ſolùm de te, qui mihi hæres in medullis: ſed ſi inſulam Britanniam cœpero cogitare, eius εἴδωλον mihi aduolabit ad pectus. Sed hæc poſterius: tento enim te, quo animo accipias: ſi enim ſtomachabere, & moleſtè feres, plura dicemus, poſtulabimúſque ex qua hæreſi vi hominibus armatis deiectus ſis, in eam reſtituare. In hoc interdicto non ſolet addi, in hoc anno. Quare ſi iam bienniũ aut trienniũ eſt, cùm virtuti nuntium remiſiſti, delinitus illecebris voluptatis, in integro res nobis erit. quanquã quicum loquor? cum vno fortiſſimo viro: qui poſtea quàm forum attigiſti, nihil feciſti niſi pleniſſimũ ampliſſimæ dignitatis. in iſta ipſa αἱρέσει metuo ne plus neruorum ſit, quàm ego putarim, ſi modò eam tu plus probas. Quid tibi in 45 mentem venit, inquies? Quia nihil habebam aliud quod ſciberem: de Rep. enim nihil ſcribere poſſum: neque enim, quod ſentio, libet ſcribere. Vale.

M. CICERO S. D. C. CASSIO.

PRAEPOSTEROS habes tabellarios: etſi me quidem non offendunt: ſed tamen cùm à me diſcedunt, flagitant literas: cùm ad me veniunt, nullas afferunt. Atque idipſum facerent commodius, ſi mihi aliquid ſpatii ad ſcribendum darent: ſed petaſati veniunt: comites ad portam expectare dicunt. Ergo ignoſces: alteras habebis has breueis: ſed expecta πολλὰ περὶ πάντων. Etſi quid ego me tibi purgo, cùm tui ad me inanes veniant, ad te cum epiſtolis reuertantur? Nos hîc (tamen ad te ſcribam aliquid) D. Syllam patrem mortuum habebamus: alii à latronibus, alii cruditate dicebãt. populus non curabat: combuſtum enim eſſe conſtabat. hoc tu pro ſapientia tua feres 46 æquo animo. quanquam περίβλεπτον πόλεως amiſimus. Cæſarem putabant moleſtè laturum, verentem ne haſta refrixiſſet. Mindius Marcellus & Attius pigmentarius valde gaudebant ſe aduerſarium perdidiſſe. De Hiſpania noui nihil: ſed expectatio valde magna: rumores triſtiores, ſed ἀδέσποτοι. Panſa noſter paludatus ad III. Cal. Ian. profectus eſt, vt quiuis intelligere poſſet, id quod tu nuper dubitare cœpiſti, ὃ καλὸν δι᾽ αὑτὸ

αἱρετὸν esse. nam quòd multos miseriis leuauit, & quòd se in his malis hominem præbuit, mirabilis eum virorum bonorum beneuolentia prosecuta est. Tu quòd adhuc Brundusii moratus es, valde probo & gaudeo, & mehercule puto te sapienter facturum, si ἀκενόσπουδος fueris. nobis quidem, qui te amamus, erit gratum: &, amabo te, cùm dabis
47 posthac aliquid domum literarum, mei memineris. Ego nunquam quenquam ad te, cùm sciam, sine meis literis ire patiar. Vale.

M. T. CICERO C. CASSIO S. P. D.

LONGIOR epistola fuisset, nisi eo ipso tempore petita esset à me, cùm iam iretur ad te: longiòr etiam, si φλύαρον aliquem habuisset: nam σπουδάζειν sine periculo vix possumus. Ridere igitur, inquies, possumus. Non mehercule facillimè: veruntamen aliam aberrationem à molestiis nullam habemus. Vbi igitur, inquies, philosophia? tua quidem in culina, mea molesta est: pudet enim seruire. Itaque facio, me alias res agere, ne conuitium Platonis audiam. De Hispania nihil adhuc certi, nihil omnino noui. Te abesse, mea causa molestè fero: tua, gaudeo. sed flagitat tabellarius. Valebis igitur, méque, vt à puero fecisti, amabis.

C. CASSIVS S. D. M. CICERONI.

48 NON mehercule in hac mea peregrinatione quicquam libentius facio, quàm scribo ad te: videor enim cum præsente loqui & iocari. Nec tamen hoc vsu venit propter spectra Catiana: pro quo tibi proxima epistola tot rusticos Stoicos regeram, vt Catiū Athenis natum esse dicas. Pansam nostrum secunda voluntate hominum paludatum ex vrbe exisse, cùm ipsius causa gaudeo, tum mehercule etiam omnium nostrûm. spero enim homines intellecturos, quanto sit omnibus odio crudelitas, & quanto amori probitas & clementia: atque ea, quæ maximè mali petant & concupiscant, ad bonos peruenire. difficile est enim hominibus persuadere, ὃ καλὸν δι' αὑτὸ αἱρετὸν esse: ἡδονὴν verò, & ἀοχλησίαν virtute, iustitia, τῷ καλῷ parari, & verum, & probabile est: ipse enim Epicurus, à quo omnes Catii & Amasinii mali verborum interpretes proficiscuntur, dicit, οὐκ ἔστιν ἡδέως, ἄνευ τοῦ καλῶς καὶ δικαίως ζῆν. Itaque & Pansa, qui ἡδονὴν sequitur, virtutem retinet:
49 & ii qui à nobis φιλήδονοι vocãtur, sunt φιλόκαλοι, καὶ φιλοδίκαιοι, omneísque virtutes & colunt & retinent. Itaque Sylla, cuius iudicium probare debemus, cùm dissentire philosophos videret, non quæsiuit quid bonũ esset, & omnia bona coëmit. cuius ego mortem forti mehercule animo tuli. Nec tamen Cæsar diutius nos eum desiderare patietur: nam habet damnatos, quos pro illo nobis restituat: nec ipse sectorem desiderabit, cùm filium viderit. Nunc vt ad Remp. redeam, quid in Hispaniis geratur, rescribe. Peream, nisi solicitus sum, ac malo veterem & clementem dominum habere, quàm nouum & crudelem experiri. Scis Cneus quàm sit fatuus: scis quomodo crudelitatem virtutem putet: scis quàm se semper à nobis derisum putet. Vereor ne nos rusticè gladio velit ἀντιμυκτηρίσαι. Quid fiat, si me diligis, rescribe. Hui quàm velim scire vtrum ista solicito
50 animo, an soluto legas: sciam enim eodem tempore quid me facere oporteat. Ne longior sim, vale: & me, vt facis, ama. Si Cæsar vicit, celeriter me expecta.

M. T. CICERO C. TREBONIO S. D.

ORATOREM meum (sic enim inscripsi) Sabino tuo commendaui. natio me hominis impulit, vt ei rectè putarem: nisi fortè candidatorum licentia hîc quoque vsus, hoc subitò cognomen arripuit. etsi modestus eius vultus, sermóque constans habere quiddam à Curibus videbatur. Sed de Sabino satis. Tu mi Treboni quando ad amorem meum aliquantulum discedens addidisti, quò tolerabilius feramus igniculum desiderii tui, crebris nos literis appellato: atque ita, si idem fiet à nobis. quanquam duæ causæ sunt cur tu frequẽtior in isto officio esse debeas, quàm nos: primùm, quod olim solebãt, qui Romæ erant, ad prouincialeis amicos de Rep. scribere: nunc tu nobis scribas oportet. Res enim publica istic est: deinde, quòd nos aliis officiis tibi absenti satisfacere possumus: tu nobis, nisi literis, non video qua re alia satisfacere possis. Sed cætera scribes ad

nos poſtea. nunc hæc primò cupio cognoſcere, iter tuum cuiuſmodi ſit: vbi Brutum noſtrum videris, quandiu ſimul fueris: deinde, cùm proceſſeris longius, de bellicis rebus, de toto negotio: vt exiſtimare poſſimus quo ſtatu ſimus. ego tantùm me ſcire putabo, quantùm ex tuis literis habebo cognitum. Cura vt valeas, méque ames amore illo tuo ſingulari. Vale.

M. T. CICERO TREBONIO S. P. D.

ET EPISTOLAM tuam legi libenter, & librum libentiſſimé. Sed tamen in ea voluptate hunc accepi dolorem, quòd cùm incendiſſes cupiditatem meam con- 51
ſuetudinis augendæ noſtræ (nam ad amorem quidem nihil poterat accedere) tum diſcedis à nobis, méque tanto deſiderio afficis, vt vnam mihi conſolationem relinquas, fore vt vtriuſque noſtrûm abſentis deſiderium crebris & longis epiſtolis leniatur. quod ego non modò de me tibi ſpondere poſſum, ſed de te etiam mihi: nullam enim apud me reliquiſti dubitationem, quantum me amares. Nam vt illa omittam, quæ ciuitate teſte feciſti, cùm mecum inimicitias communicaſti, cùm me concionibus tuis defendiſti, cùm Quæſtor in mea atque in publica cauſa Conſulum parteis ſuſcepiſti, cùm Tribuno pl. Quæſtor non paruiſti, cui tuus præſertim collega pareret: vt hæc recentia, quæ meminero ſemper, obliuiſcar, quæ tua ſolicitudo de me in armis, quæ lætitia in reditu, quæ cura, qui dolor, cùm ad te curæ & dolores mei perferrentur: Brunduſium denique te ad me venturum fuiſſe, niſi ſubitò in Hiſpaniam miſſus 52
eſſes: vt hæc igitur omittam, quæ mihi tanti æſtimanda ſunt, quanti vitam æſtimo, & ſalutem meam: liber iſte, quem mihi miſiſti, quantam habet declarationem amoris tui? Primùm, quòd tibi facetum videtur quicquid ego dixi, quod aliis fortaſſe non item: deinde, quòd illa ſiue faceta ſunt, ſiue ſic, fiunt narrante te venuſtiſſima: quinetiam antè quàm ad me veniatur, riſus omnis penè conſumitur. Quòd ſi in his ſcribendis nihil aliud, niſi quod neceſſe fuit, de vno me tandiu cogitauiſſes: ferreus eſſem, ſi te non amarem. Cùm verò ea, quæ ſcriptura perſecutus es, ſine ſummo amore cogitare non potueris: non poſſum exiſtimare, plus quenquam à ſe ipſo, quàm me à te amari. Cui quidem ego amori, vtinam cæteris rebus poſſem, amore certè reſpondebo: quo tamen ipſo tibi confido futurum ſatis. Nunc ad epiſtolam venio: cui copioſè & ſuauiter ſcriptæ, nihil eſt quod multa reſpondeam. primùm enim ego il- 53
las Caluo literas miſi, non plus quàm has, quas nunc legis, exiſtimans exituras. aliter enim ſcribimus, quòd eos ſolos, quibus mittimus: aliter quòd multos lecturos putamus. Deinde ingenium eius melioribus extuli laudibus, quàm tu id verè potuiſſe fieri putas. Primùm, quod ita iudicabam, acutè mouebatur: genus quoddam ſequebatur, in quo iudicio lapſus, quo valebat, tamen aſſequebatur quod probaret. multæ erant & reconditæ literæ: vis non erat. ad eam igitur adhortabar. In excitando autem & in acuẽdo plurimùm valet, ſi laudes eum, quem cohortere. Habes de Caluo iudicium & conſilium meum: conſilium, quòd hortandi cauſa laudaui: iudicium, quòd de ingenio eius valde exiſtimaui bene. Reliquum eſt, tuam profectionem amore proſequar, reditum ſpe expectẽ, abſentem memoria colam, omne deſiderium literis mittendis accipien-
díſque leniam. Tu velim tua in me ſtudia & officia multùm tecum recordere. quæ cùm 54
tibi liceat, mihi nefas ſit obliuiſci, non modò virum bonum me exiſtimabis, verùm etiã te à me amari plurimùm iudicabis. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD TIRONEM, LIBER XVI.

TVLLIVS ET CICERO, ET Q. Q. TIRONI HVMANISS. ET OPT. S. P. D.

1 VIDE quanta in te sit suauitas: duas horas Thyrei fuimus: Xenomenes hospes tam te diligit, quàm si vixerit tecũ. Is omnia pollicitus est quæ tibi essent opus: facturũ puto. mihi placebat, si firmior esses, vt te Leucadem deportares, vt ibi te planè confirmares. Videbis quid Curio, quid Lysoni, quid medico placeat. Volebam ad te Marionem remittere: quẽ, cùm meliusculè tibi esset, ad me mitteres: sed cogitaui vnas literas Marionem afferre posse, me autem crebras expectare. Poteris igitur, & facies, si me diligis, vt quotidie sit Acastus in portu. Multi erunt quibus rectè literas dare possis, qui ad me libenter perferant. equidem Patras euntem neminem prætermittam. Ego omnem spem tui diligenter curandi in Curio habeo. nihil potest illo fieri humanius, nihil nostri amãtius. Ei te totum trade. malo te paulò pòst valentem, quàm statim im-
2 becillum videre. Cura igitur nihil aliud, nisi vt tu valeas: cætera ego curabo. Etiam atque etiam vale. Leucade proficiscens, VII. Id. Nou.

TVLLIVS ET CICERO S. D. TIRONI SVO.

SEPTIMVM iam diem Corcyræ tenebamur: Quintus autẽ pater, & filius Buthroti. Soliciti eramus de tua valetudine mirum in modum: nec mirabamur nihil à te literarum: iis enim ventis istinc nauigatur, qui si essent, nos Corcyræ non sederemus. Cura igitur te & confirma: & cùm commodè, & per valetudinem, & per anni tempus nauigare poteris, ad nos amantissimos tui veni. Nemo nos amat, qui te non diligat. Charus omnibus expectatúsque venies. Cura vt valeas etiam atque etiam Tiro noster. Vale. XV. Calend. Nou. Corcyræ.

TVLLIVS, ET CICERO MEVS, ET FRATER, ET FR. F. Q. TIRONI SVO S. D.

PAVLÒ facilius putaui posse me ferre desiderium tui: sed planè non fero. & quan-
3 quam magni ad honorẽ nostrum interest, quamprimùm ad Vrbem me venire: tamen peccasse mihi videor, qui à te discesserim. sed quia tua volũtas ea videbatur esse, vt prorsus, nisi confirmato corpore, nolles nauigare, approbaui tuum consilium: neque nunc muto, si tu in eadem es sententia. sin postea, quàm cibum cepisti, videris tibi me posse consequi, tuum consilium est. Marionem ad te eò misi, vt aut tecum ad me quamprimùm veniret: aut, si tu morarere, statim ad me rediret. Tu autem hoc tibi persuade, si commodo valetudinis tuæ fieri possit, nihil me malle, quàm te esse mecum: sin intelliges opus esse te Patris conualescendi causa paulùm commorari: nihil me malle, quàm te valere. Si statim nauigas, nos Leucade consequere. sin te confirmare vis, & comites, & tempestates, & nauem idoneam vt habeas, diligenter videbis. Vnum illud mi Tiro
4 videto, si me amas, ne te Marionis aduẽtus, & hæ literæ moueant. Quod valetudini tuæ maximè conducet, si feceris, maximè obtemperaris voluntati meæ. Hæc pro tuo ingenio considera. nos ita te desideramus, vt amemus. amor, vt valentem videamus, hortatur: desiderium, vt quamprimùm. Illud igitur potius. Cura ergo potissimùm, vt valeas. de tuis innumerabilibus in me officiis erit hoc gratissimum. III. Non. Nou. Vale.

TVLLIVS TIRONI SVO S.

NON queo ad te, nec lubet scribere quo animo sim affectus: tantùm scribo, & tibi & mihi maximæ voluptati fore, si te firmum quamprimùm videro. Tertio die abs te ad Alyziam accesseramus. Is locus est citra Leucadem stadia CXX. Leucade aut te ipsum, aut tuas literas à Marione putabam me accepturum. Quantùm me diligis, tantùm fac vt valeas, vel quantùm te à me scis diligi. Non. Nou. Alyzia.

TVLLIVS ET CICERO TIRONI SVO S. D. P. ET Q. PATER, ET FILIVS.

NOS apud Alyziam, ex quo loco tibi literas antè dederamus, vnum diem commorati sumus, quòd Quintus nos consecutus non erat. Is dies fuit Non. Nou. inde ante lucem proficiscentes, ante diem VIII. Id. Nou. has literas dedimus. Tu, si nos omneis amas, & præcipuè me magistrum tuum, confirma te. Ego valde suspenso animo expecto: primùm te scilicet, deinde Marionem cum tuis literis. Omnes cupimus, ego in primis, quamprimùm te videre, sed mi Tiro valentem. Quare nihil properaris. satis quotidie videro, si valebis. vtilitatibus tuis possum carere: te valere, tua causa primùm volo, tum mea mi Tiro. Vale. 5

TVLLIVS TIRONI SVO S. P. D. ET CICERO, ET Q. PATER, ET Q. F.

VARIÈ sum affectus tuis literis, valde priore pagina perturbatus, paulùm altera recreatus. Quare nunc quidem non dubito, quin, quoad planè valeas, te neque naui- 6
gationi, neque viæ committas. satis te maturè videro, si planè confirmatum videro. De medico & tu bene existimari scribis, & ego sic audio. Sed planè curationes eius non probo: ius enim dandum tibi non fuit, cùm κακοστόμαχος esses. Sed tamen & ad illum scripsi accuratè, & ad Lysonem. Ad Curium verò suauissimum hominem, & summi officii, summæque humanitatis, multa scripsi: in his etiam, vt si tibi videretur, te ad se transferret. Lyso enim noster vereor ne negligentior sit: primùm, quia omnes Græci: deinde, quòd cùm à me literas accepisset, mihi nullas remisit. sed eum tu laudas. tu igitur quid faciendum sit, iudicabis. Illud mi Tiro te rogo, sumptui ne parcas vlla in re, qua ad valetudinem opus sit. Scripsi ad Curium, quod dixisses, daret medico. ipsi puto aliquid dandum esse, quò sit studiosior. Innumerabilia tua sunt in me officia, domestica, forensia, vrbana, prouincialia, in re priuata, in publica, in studiis, in literis no- 7
stris: omnia viceris, si, vt spero, te validum videro. Ego puto te bellissimè, si rectè erit, cum Quæstore Mescinio decursurum: non inhumanus est, téque, vt mihi visus est, diligit. Et cùm valetudini tuæ diligentissimè consulueris, tum mi Tiro consulito nauigationi. nulla in re iam te festinare volo. nihil laboro, nisi vt saluus sis. Sic habeto mi Tiro, neminem esse qui me amet, quin idem te amet: & cùm tua, & mea maximè interest te valere, tum multis est curæ. adhuc, dum mihi nullo loco deesse vis, nunquam te confirmare potuisti. nunc te nihil impedit: omnia depone: corpori serui. Quantam diligentiam in valetudinem tuam contuleris, tanti me fieri à te iudicabo. Vale mi Tiro, vale, vale, & salue. Lepta tibi salutem dicit, & omnes. Vale. VII. Id. Nou. Leucade.

TVLLIVS ET CICERO, ET Q. Q. TIRONI S. P. D.

TERTIAM ad te hanc epistolam scripsi eadem die, magis instituti mei tenendi 8
causa, quia nactus eram cui darem, quàm quòd haberem quid scriberem. Igitur illa, quantùm me diligis, tantùm adhibe in te diligentiæ. ad tua innumerabilia in me officia adde hoc, quod mihi erit gratissimum omnium. Cùm valetudinis rationem, vt spero, habueris, habeto etiam nauigationis. In Italiam euntibus omnibus ad me literas dabis, vt ego euntem Patras neminem prætermitto. Cura, cura te mi Tiro. Quando non contigit vt simul nauigares, nihil est quod festines: nec quicquam cures, nisi vt valeas. Etiam atque etiam vale. VII. Id. Nou. Actio, vesperi.

Q. CICERO TIRONI S. D.

MAGNAE nobis est solicitudini valetudo tua. nam tametsi qui veniunt, ἀκίνδυνα μὲν, χρονιώτερα δὲ nuntiant, tamen in magna consolatione ingens inest solicitudo, si diutius à nobis abfuturus es, is, cuius vsum & suauitatem desiderando sentimus. Attamē 9
quanquam videre te tota cogitatione cupio: tamen te penitùs rogo, ne te tam longæ nauigationi & viæ per hyemem, nisi bene firmum, committas: néue nauiges, nisi explo-

raté. Vix in ipsis tectis & oppidis frigus infirma valetudine vitatur, nedum in mari & via sit facile abesse ab iniuria temporis. ψῦχος δὲ λεπτῷ χρωτὶ πολεμιώτατον, inquit Euripides: cui tu quantum credas, nescio: ego certè singulos eius versus, singula testimonia puto. Effice, si me diligis, vt valeas, & vt ad nos firmus ac valens quamprimùm venias. Ama nos, & vale. Q. F. tibi salutem plurimam dicit.

TVLLIVS ET CICERO TIRONI SVO S. P. D.

NOS à te, vt scis, discessimus ad IIII. Non. Nou. Leucadem venimus ad VIII. Id. Nou. ad VII. Actium. ibi propter tẽpestatẽ ad VI. Id. morati sumus, inde ad V. Id. Corcyram bellissimè nauigauimus. Corcyræ fuimus vsque ad XVI. Cal. Dec. tempestatibus retenti. Ad XV. Calend. à portu Corcyræorum ad Cassiopem stadia CXX. processimus. Ibi retenti ventis sumus vsque ad IX. Cal. Interea qui cupidè profecti sunt, multi naufragia fecerunt. Nos eo die cœnati soluimus. Inde austro lenissimo, cælo sereno, nocte illa, & die postero in Italiam ad Hydruntem ludibundi peruenimus: eodémque vento postridie (id erat ad VII. Calend. Dec.) hora quarta Brundusium venimus: eodémque tempore simul nobiscum in oppidum introiit Terentia, quæ te facit plurimi. Ad V. Cal. Dec. seruus Cn. Plancii Brundusii tandem aliquando mihi à te expectatissimas literas reddidit, datas Idib. Nou. quæ me molestia valde leuarunt: vtinam omnino liberassent. Sed tamen Asclapo medicus planè confirmat, propediem te valentem fore. Nunc quidem ego te hortor, vt omnem diligentiam adhibeas ad conualescẽdum. Tuam prudentiam, temperantiam, amorem erga me noui: scio te omnia facturum, vt nobiscum quamprimùm sis. sed tamen ita velim, vt nequid properes. Symphoniam Lysonis velim vitasses, ne in quartam hebdomadam incideres. Sed quando pudori tuo maluisti obsequi, quàm valetudini, reliqua cura. Curio misi, vt medico honos haberetur, & tibi daret quod opus esset: me, cui iussisset, curaturum. Equum & mulum Brundusii tibi reliqui. Romæ vereor ne ex Cal. Ian. magni tumultus sint. nos agemus omnia modicé. Reliquum est vt te hoc rogem, & à te petam, ne temerè nauiges. solent nautæ festinare quæstus sui causa. cautus sis mi Tiro. Mare magnum & difficile tibi restat. si poteris, cum Mescinio: (cautè is solet nauigare) si minus, cum honesto aliquo homine, cuius authoritate nauicularius moueatur. In hoc omnem diligẽtiam si adhibueris, téque nobis incolumem præstiteris, omnia à te habebo. Etiam atque etiam noster Tiro vale. Medico, Curio, Lysoni de te scripsi diligentissimé. Vale, salue.

TVLLIVS ET CICERO, TERENTIA, TVLLIA, Q. Q. TIRONI S. P. D.

ETSI opportunitatem operæ tuæ omnibus locis desidero: tamen non tam mea, quàm tua causa doleo te non valere. Sed quando in quartanam cõuersa vis est morbi (sic enim scribit Curius) spero te diligentia adhibita etiam firmiorem fore. Modò fac id quod humanitatis tuæ est, nequid aliud cures hoc tempore, nisi vt quamcõmodissimè conualescas. Non ignoro quantũ ex desiderio labores: sed erũt omnia facilia, si valebis. Festinare te nolo, ne nauseæ molestiam suscipias æger, & periculosè hyeme nauiges. Ego ad Vrbem accessi prid. Non. Ian. obuiam mihi sic est proditũ, vt nihil fieri potuerit honoratius. sed incidi in ipsam flammam ciuilis discordiæ, vel potius belli: cui cùm cuperem mederi, &, vt arbitror, possem, cupiditates certorum hominum (nam ex vtraque parte sunt, qui pugnare cupiant) impedimento mihi fuerunt. Omninò & ipse Cæsar amicus noster minaces ad Senatum, & acerbas literas miserat: & erat adhuc impudens, qui exercitum & prouinciam inuito Senatu teneret: & Curio meus illum incitabat. Antonius quidem noster & Q. Cassius nulla vi expulsi, ad Cæsarem cum Curione profecti erant. Posteaquam Senatus Consulibus, Prætoribus, Tribunis pl. & nobis, qui Proconsules sumus, negotium dederat, vt curaremus nequid Resp. detrimenti caperet: nunquam maiore in periculo ciuitas fuit: nunquam improbi ciues habuerunt paratiorem ducẽ. Omnino ex hac quoque parte diligẽtissimè comparatur. id fit authoritate &

ſtudio Pompeii noſtri, qui Cæſarem ſerò cœpit timere. Nobis inter has turbas Senatus
tamen frequẽs flagitauit triumphum: ſed Lentulus C O S. quo maius ſuum beneficium 14
faceret, ſimul atque expediſſet quæ eſſent neceſſaria de Repub. dixit ſe relaturum. nos
agimus nihil cupidè: eóque eſt noſtra pluris authoritas. Italiæ regiones deſcriptæ ſunt,
quam quiſque partem tueretur: nos Capuam ſumpſimus. Hæc te ſcire volui. Tu etiam
atque etiam cura vt valeas, literáſque ad me mittas, quotieſcũque habebis cui des. Etiam
atque etiam vale. Datum prid. Id. Ian.

TVLLIVS S. D. TIRONI SVO.

QVO in diſcrimine verſetur ſalus mea, & bonorum omnium atque vniuerſæ Reip.
ex eo ſcire potes, quòd domos noſtras & patriam ipſam vel diripiendam, vel inflam-
mandam reliquimus. In eum locum res deducta eſt, vt niſi quis Deus, vel caſus aliquis
ſubuenerit, ſalui eſſe nequeamus. Equidem vt veni ad Vrbem, non deſtiti omnia & ſen-
tire, & dicere, & facere quæ ad concordiam pertinerent: ſed mirus inuaſerat furor non 15
ſolùm improbos, ſed etiam hos qui boni habentur, vt pugnare cuperent, me clamante
nihil eſſe bello ciuili miſerius. Itaque cùm Cæſar amentia quadam raperetur, & oblitus
nominis atque honorum ſuorum, Ariminum, Piſaurum, Anconam, Arretium occu-
paſſet, Vrbem reliquimus, quàm ſapiẽter, aut quàm fortiter, nihil attinet diſputare. Quo
quidem in caſu ſimus vides. Feruntur omnino conditiones ab illo, vt Pompeius eat in
Hiſpaniam: delectus, qui ſunt habiti, & præſidia noſtra dimittantur: ſe vlteriorem Gal-
liam Domitio, citeriorem Conſidio Noniano (his enim obtigerunt) traditurum: ad
Conſulatus petitionem ſe venturum: neque iam velle abſentis rationem haberi ſui: ſe
præſentem trinundinum petiturum. Accepimus conditiones, ſed ita vt remoueat præ-
ſidia ex iis locis quæ occupauit, vt ſine metu de iis ipſis conditionibus Romæ Senatus 16
haberi poſſit. Id ille ſi fecerit, ſpes eſt pacis non honeſtæ (leges enim imponuntur) ſed
quiduis eſt melius, quàm ſic eſſe vt ſumus. Sin autem ille ſuis conditionibus ſtare no-
luerit, bellum paratum eſt, eiuſmodi tamen, quod ille ſuſtinere non poſſit, præſertim
cùm à ſuis conditionibus ipſe fugerit, tantummodo vt eum intercludamus, ne ad Vr-
bem poſſit accedere: quod ſperabamus fieri poſſe. delectus enim magnos habebamus:
putabamúſque illum metuere, ſi ad Vrbem ire cœpiſſet, ne Gallias amitteret, quas am-
bas habet inimiciſſimas, præter tranſpadanos. ex Hiſpaniáque ſex legiones, & magna
auxilia Afranio & Petreio ducibus habet à tergo. Videtur, ſi inſaniet, poſſe opprimi,
modò vt Vrbe ſalua. Maximam autem plagam accepit, quòd is, qui ſummam authori-
tatem in illius exercitu habebat, T. Labienus, ſocius ſceleris eſſe noluit, reliquit illum, &
nobiſcum eſt: multíque idem facturi eſſe dicuntur. Ego adhuc oræ maritimæ præſum 17
à Formiis. nullum maius negotium ſuſcipere volui, quò plus apud illum meæ literæ,
cohortationéſque ad pacem valerent. Sin autem erit bellum, video me caſtris & certis
legionibus præfuturum. Habeo etiam illam moleſtiam, quòd Dolabella noſter apud
Cæſarem eſt. Hæc tibi nota eſſe volui: quæ caue te perturbent & impediant valetudi-
nem tuam. Ego A. Varroni, quem tum amantiſſimum mei cognoui, tum etiam val-
de tui ſtudioſum, diligentiſſimè te commendaui, vt & valetudinis tuæ rationem ha-
beret, & nauigationis, & totum te ſuſciperet ac tueretur: quem omnia facturum confi-
do: recepit enim, & mecum locutus eſt ſuauiſſimè. Tu quando eo tempore mecum
eſſe non potuiſti, quo ego maximè operam & fidelitatem deſideraui tuam, caue feſti-
nes, aut committas, aut æger, aut hyeme nauiges. Nunquam ego ſerò te veniſſe puta-
bo, ſi ſaluus veneris. Adhuc neminè videram, qui te poſtea vidiſſet, quàm M. Voluſius, 18
à quo tuas literas accepi: quod non mirabar: neque enim meas puto ad te literas tanta
hyeme perferri. Sed da operam vt valeas: &, ſi valebis, cùm rectè nauigari poterit, tum
nauiges. Cicero meus in Formiano erat, Terentia & Tullia Romæ. Cura vt valeas.
IIII. Calend. Febr. Capua.

TVLLIVS TIRONI S.

EGO verò cupio te ad me venire: sed viam timeo. Grauissimè ægrotasti: inedia & purgationibus & vi ipsius morbi consumptus es. Graues solent offensiones esse ex grauibus morbis, si qua culpa commissa est. Iam ad id biduum, quod fueris in via, dum in Cumanum venis, accedent continuò ad reditum dies quinque. Ego in Formiano ad III. Cal. esse volo. ibi te vt firmum offendam, mi Tiro effice. Literulæ meæ, siue nostræ
19 tui desiderio oblanguerunt. Hac tamen epistola, quam Acastus attulit, oculos paulùm sustulerunt. Pompeius erat apud me, cùm hæc scribebam. hilarè & libenter ei cupienti audire nostra, dixi, sine te omnia mea muta esse. Tu musis nostris para vt operas reddas. Nostra ad diem dictam fient: docui enim te, fides ἔτυμον quod haberet. Fac planè vt valeas, nos ad summum. Vale. XIIII. Calend.

TVLLIVS TIRONI S.

AEGYPTA ad me venit prid. Id. Apr. is etsi mihi nuntiauit te planè febri carere, & bellè habere: tamen quòd negauit te potuisse ad me scribere, curam mihi attulit, & eò magis, quòd Hermia, quem eodem die venire oportuerat, non venerat. Incredibili sum solicitudine de tua valetudine: qua si me liberaris, ego te omni cura liberabo. Plura scriberem, si iam putarem libenter te legere posse. ingenium tuum, quod ego maximi fa-
10 cio, confer ad te mihi, tibíque conseruandum. Cura te etiam atque etiam diligenter. Vale. Scripta iam epistola, Hermia venit. Accepi tuam epistolam vacillantibus literulis: nec mirum, tam graui morbo. Ego ad te AEgyptam misi, quòd nec inhumanus est, & te visus est mihi diligere, vt is tecum esset: & cum eo cocum, quo vterere. Iterum vale.

TVLLIVS TIRONI S.

ANDRICVS postridie ad me venit, quàm expectaram. itaque habui noctem plenam timoribus ac miseriis. Tuis literis nihilo sum factus certior quo modo te haberes: sed tamen sum recreatus. Ego omni delectatione, literísq; omnibus careo, quas antè, quàm te videro, attingere non possum. Medico mercedis quãtum poscet, promitti iubeto. id
11 scripsi ad Mumiũ. Audio te animo angi, & medicũ dicere ex eo te laborare. Si me diligis, excita ex somno tuas literas, humanitatémque, propter quam mihi es charissimus. Nunc opus est te animo valere, vt corpore possis. id cùm tua, tum mea causa facias, à te peto. Acastũ retine, quò cõmodius tibi ministretur. conserua te mihi: dies promissorum adest: quẽ etiam repræsentabo, si adueneris. Etiam atque etiam vale. III. Id. hora III.

TVLLIVS TIRONI S.

OMNIA à te data mihi putabo, si te valentem videro. Summa cura expectabam aduentum Menandri, quem ad te miseram. Cura, si me diligis, vt valeas: & cùm te bene confirmaris, ad nos venias. Vale. IIII. Id. Apr.

QVINTVS MARCO FRATRI S.

DE Tirone mi Marce, ita te, meúmque Ciceronem, & meam Tulliolam, tuúmque
12 filium videam, vt mihi gratissimum fecisti, cùm eum indignũ illa fortuna, nobis amicum, quàm seruum esse maluisti. Mihi crede, tuis & illius literis perlectis, exilui gaudio, & tibi & ago gratias, & gratulor. si enim mihi Statii fidelitas est tantæ voluptati, quanti esse in isto hæc eadem bona debent, additis literis, sermonibus, humanitate, quæ sunt his ipsis cõmodis potiora? Amo te omnibus equidem maximis de causis, verùm etiam propter hanc, vel quòd mihi sic, vt debuisti, nuntiasti. te totum in literis vidi. Sabini pueris & promisi omnia, & faciam. Vale.

TVLLIVS TIRONI S.

VIDEO quid agas: tuas quoque epistolas vis referam in volumina. Sed heus tu, qui κανὼν esse meorum scriptorum soles, vnde illud tam ἄκυρον, Valetudini fideliter inser-
13 uiendo? Vnde in istum locum Fideliter venit? cui verbo domicilium est proprium in officio, migrationes in alienum multæ. nam & doctrina, & domus, & ars, & ager etiam

fidelis dici poteſt:vt ſit,quomodo Theophraſto placet, verecunda tralatio. Sed hæc corám. Demetrius venit ad me: quo quidem comitatu ἀφωμίλησα, ſatis ſcis. Tu cum videlicet non potuiſti videre:cras aderit:videbis igitur. nam ego hinc perendie mane cogito. Valetudo tua me valde ſolicitat: ſed inſerui, & fac omnia: tum te mecum eſſe, tum mihi cumulatiſſimè ſatiſfacere putato. Cuſpio quòd operam dediſti, mihi gratum eſt:valde enim eius cauſa volo. Vale.

TVLLIVS TIRONI S.

QVID igitur? non ſic oportet? Equidem cenſeo ſic,addendum etiam,ſuo.ſed ſi placet,inuidia vitetur:quam quidem ego ſæpe contempſi. Tibi διαφόρησιν gaudeo pro- 14
fuiſſe: ſi verò etiam Tuſculanum,dii boni, quanto mihi illud erit amabilius. ſed ſi me amas, quod quidē aut facis, aut perbellè ſimulas, quod tamen in modum procedit,ſed vt vt eſt,indulge valetudini tuæ:cui quidem tu adhuc,dum mihi deſeruis, ſeruiſti non ſatis. Ea quid poſtulet, non ignoras, πέψιν, ἀκοπίαν, περίπατον σύμμετρον, τρῖψιν, εὐλυσίαν κοιλίας. Fac bellus reuertare:non modò te,ſed etiam Tuſculanum noſtrum plus amem. Parhedrum excita, vt hortum ipſe conducat:ſic olitorem ipſum commouebis. Heluo nequiſſimus HS CIↃ dabat nullo aprico horto,nullo emiſſario,nulla maceria,nulla caſa. Iſte nos tanta impenſa derideat? calface hominem,vt ego M.Othonem:itaque abutor coronis. De Crabra quid agatur, etſi nunc quidem etiam nimium eſt aquæ, tamen velim ſcire. Horologium mittam & libros, ſi erit ſudum. ſed tu nullóſne tecum libellos? an pangis aliquid Sophocleum? fac opus appareat. A. Ligurius Cæſaris fa- 15
miliaris mortuus eſt, bonus homo, & nobis amicus. Te quando expectemus, fac vt ſciam. Cura te diligenter. Vale.

TVLLIVS TIRONI S.

EXPECTO tuas literas de multis rebus,te ipſum multò magis. Demetrium redde noſtrum, & aliud ſiquid potes boni. De Aufidiano nomine nihil te hortor, ſcio tibi curæ eſſe:ſed confice. & ſi ob eam rem moraris,accipio cauſam: ſi te id non tenet, aduola. Literas tuas valde expecto. Vale.

TVLLIVS TIRONI S.

SOLICITAT,ita viuam,me tua mi Tiro valetudo:ſed confido,ſi diligentiam,quam
inſtituiſti,adhibueris,citò te firmum fore. libros compone, indicem,cum Metrodoro 16
lubebit,quando eius arbitratu viuendum eſt. Cum olitore,vt videtur. Tu potes Cal. ſpectare gladiatores,poſtridie redire:& ita cenſeo. Verùm vt videbitur. Cura te,ſi me amas,diligenter. Vale.

CICERO F. TIRONI SVO DVLCISS. S. D.

CVM vehementer tabellarios expectarem quotidie, aliquando venerunt poſt diem XL.& VI.quàm à vobis diſceſſerāt: quorum mihi fuit aduentus optatiſſimus.nam cùm maximā cepiſſem lætitiam ex humaniſſimi & chariſſimi patris epiſtola: tum verò iucundiſſimæ tuæ literæ cumulū mihi gaudii attulerunt. Itaque me iam non pœnitebat, intercapedinem ſcribendi feciſſe,ſed potius lætabar:fructum enim magnum humanitatis tuæ capiebam ex ſilentio mearum literarum. Vehemēter igitur gaudeo te meam 17
ſine dubitatione accepiſſe excuſationem. Gratos tibi optatóſque eſſe,qui de me rumores afferuntur, non dubito mi dulciſſime Tiro: præſtabóque & enitar, vt in dies magis magíſque hæc naſcens de me duplicetur opinio. Quare quod polliceris te buccinatorem fore exiſtimationis meæ,firmo id cōſtantíque animo facias licet:tantum enim mihi dolorem cruciatúmque attulerunt errata ætatis meæ, vt non ſolùm animus à factis, ſed aures quoque à commemoratione abhorreant.cuius te ſolicitudinis & doloris participem fuiſſe,notum exploratúmque eſt mihi:nec id mirū:nam cùm omnia mea cauſa velles mihi ſucceſſa,tum etiam tua.ſocium enim te meorū cōmodorum ſemper eſſe volui.Quando igitur tum ex me doluiſti,nunc vt duplicetur tuum ex me gaudiū,præſtabo. Cratippo me ſcito non vt diſcipulum,ſed vt filium eſſe cōiunctiſſimum:nam

48 cùm audio illum libenter, tum etiam eius propriam ſuauitatem vehementer amplector. ſum totos dies cum eo, noctíſque ſæpenumero partem: exoro enim, vt mecum quamſæpiſſimè cœnet. hac introducta conſuetudine, ſæpe inſcientibus nobis, & cœnantibus obrepit: ſublatáque ſeueritate philoſophiæ, humaniſſimè nobiſcũ iocatur. Quare da operam vt hunc talem, tam iucundum, tam excellentem virum videas quamprimúm. Nam quid ego de Brutio dicam? quem nullo tẽpore à me patior diſcedere: cuius cùm frugi ſeueráque eſt vita, tum etiam iucundiſſima conuictio. non eſt enim ſeiunctus iocus à philologia & quotidiana συζητήσει. huic ego locum in proximo conduxi, &, vt poſſum, ex meis anguſtiis, illius ſuſtento tenuitatem. Præterea declamitare Græcè apud Caſſium inſtitui: Latinè autem apud Brutium exerceri volo. Vtor familiaribus & quotidianis conuictoribus, quos ſecum Mitylenis Cratippus adduxit, hominibus & doctis, & illi probatiſſimis. Multùm etiam mecum eſt Epicrates princeps Athenienſium, & Leonides, & horum cæteri ſimiles. Τὰ μὲν οὖν καθ᾽ ἡμᾶς τάδε. De Gorgia autem quod mihi ſcribis, erat quidem ille in quotidiana declamatione vtilis, ſed omnia poſtpoſui, dummodo præceptis patris parerem: διαῤῥήδην enim ſcripſerat, vt eum dimitterem ſtatim. tergiuerſari nolui, ne mea nimia σπουδὴ ſuſpicionem ei aliquam importaret. Deinde illud etiã mihi ſuccurrebat, graue eſſe, me de iudicio patris iudicare. Tuum tamen ſtudium & conſilium gratum acceptúmque eſt mihi. Excuſationem anguſtiarum tui temporis accipio: ſcio enim quàm ſoleas eſſe occupatus. Emiſſe te prædium vehementer gaudeo, fœliciterque tibi rem iſtam euenire cupio. hoc loco me tibi gratulari, noli mirari: eodem enim ferè loco tu quoque, emiſſe te, feciſti me certio-
50 rem. Habes vbi deponẽdæ tibi ſunt vrbanitates. ruſticus Romanus factus es. Cùm ego mihi nunc ante oculos tuum iucundiſſimum conſpectum propono, videor videre ementem te ruſticas res cum villico loquentem, in lacinia ſeruantem ex menſa ſecunda ſemina. Sed quod ad rem pertinet, me tum tibi defuiſſe, æquè ac tu doleo. Sed noli dubitare mi Tiro, quin te ſubleuaturus ſim, ſi modò fortuna me, præſertim cùm ſciam, communem nobis emptum eſſe iſtum fundum. De mandatis quòd tibi curæ fuit, eſt mihi gratum. ſed peto à te vt quamcelerrimè mihi librarius mittatur, maximè quidem Græcus: multùm enim mihi eripitur operæ in exſcribendis hypomnematis. Tu velim in primis cures vt valeas, vt vnà συμφιλολογεῖν poſſimus. Antherũ tibi cõmẽdo. Vale.

TVLLIVS TIRONI SVO S.

51 SPERO ex tuis literis tibi melius eſſe; cupio quidem certé. cui quidem rei omni ratione cura vt inſeruias: & caue ſuſpiceris contra voluntatem meam te facere, quòd non ſis mecum. mecũ es, ſi te curas. Quare malo te valetudini tuæ ſeruire, quàm meis oculis & auribus: etſi enim & audio te, & video libenter, tamen hoc multò erit, ſi valebis, iucundius. Ego hîc ceſſo, quia ipſe nihil ſcribo, lego autem libentiſſimé. Tu iſtic, ſi quid librarii mea manu non intelligent, monſtrabis. vna omnino interpoſitio difficilior eſt, quam ne ipſe quidem facilè legere ſoleo, de quadrimo Catone. De triclinio cura vt facis. Tertia aderit, modò ne Publius rogatus ſit. Demetrius iſte nunquam omnino Phalereus fuit: ſed nunc planè Bilienus eſt. Itaque te do vicarium. Tu eum obſeruabis. Etſi, Veruntamen, De illis: noſti cætera. ſed tamen ſi quem cum eo ſermonem habueris, ſcri-
52 bes ad me, vt mihi naſcatur epiſtolæ argumentum, & vt tuas quamlongiſſimas literas legam. Cura mi Tiro, vt valeas. hoc mihi gratius facere nihil potes. Vale.

TVLLIVS TIRONI SVO S.

TV VERO confice profeſſionem, ſi potes. etſi hæc pecunia ex eo genere eſt, vt profeſſione non egeat. veruntamen. Balbus ad me ſcripſit, tanta ſe epiphora oppreſſum, vt loqui non poſſit, Antonius de lege quid egerit. liceat modò ruſticari. Ad Bithynicum ſcripſi. De Seruilio tu videris, qui ſenectutem non contemnis. etſi Atticus noſter, quia quondam me cõmoueri πανικοῖς intellexit, idẽ ſemper putat: nec videt quibus præſidiis philoſophiæ ſeptus ſim. & hercule, quòd timidus ipſe eſt, θορυβοποιός. Ego tamen

Antonii inueteratam sine vlla offensione amicitiam retinere sanè volo, scribámque ad
eum, sed non antè, quàm te videro. nec tamen te auoco à syngrapha γόνυ κνήμης. Cras
expecto Leptam: etenim ad cuius rutam pulegio mihi tui sermonis vtendum est. Vale. 33

TVLLIVS TIRONI S.

ETSI mane Harpalum miseram: tamen cùm haberem, cui rectè darem literas, etsi
noui nihil erat, iisdem de rebus volui ad te sæpius scribere: non quin confiderem dili-
gentiæ tuæ, sed rei me magnitudo mouebat. Mihi prora & puppis, vt Græcorum pro-
uerbium est, fuit à me tui dimittendi, vt rationes nostras explicares. Offilio & Aurelio
vtique satisfiat. A' Flamma, si non potes omnem, partem aliquam velim extorqueas:
in primísque vt expedita sit pensio Calēd. Ian. de attributione conficies. de repræsenta-
tione videbis. de domesticis rebus hactenus. De publicis omnia mihi certa, quid Octa-
uius, quid Antonius, quæ hominum opinio, quid futurum putes. ego vix teneor quin
accurram. sed scilicet literas tuas expecto: & scito Balbum tum fuisse Aquini, cùm tibi 34
est dictum, & postridie Hircium. puto vtrunque ad aquas Semas. quid egerint. Dola-
bellæ procuratores fac vt admoneantur. appellabis etiam Papiam. Vale.

CICERO F. TIRONI SVO S.

ETSI iusta & idonea vsus es excusatione intermissionis literarum tuarum: tamen
id ne sæpius facias rogo. nam etsi de Reip. rumoribus & nuntiis certior fio, & de sua in
me voluntate semper ad me perscribit pater: tamen de quauis minima re scripta à te
ad me epistola semper fuit gratissima. Quare cùm in primis tuas desiderem literas, noli
cōmittere vt excusatione potius expleas officiū scribēdi, quàm assiduitate literarū. Vale.

Q. CICERO TIRONI SVO S. D.

VERBERAVI te cogitationis tacito duntaxat conuitio, quòd fasciculus alter ad 35
me iam sine tuis literis perlatus est. non potes effugere huius culpæ pœnam te patrono.
Marcus est adhibendus: ísque diu, & multis lucubrationibus commētata oratione. vide
vt probare possit, te non peccasse. Planè te rogo, sicut olim matrem nostram facere
memini, quæ lagenas etiam inaneis obsignabat, ne dicerentur inanes aliquæ fuisse, quæ
furtim essent exiccatæ: sic tu, etiam si, quod scribas, non habebis, scribito tamen, ne fur-
tum cessationis quæsiuisse videaris. valde enim mihi semper & vera & dulcia tuis epi-
stolis nuntiantur. Ama nos, & vale.

Q. CICERO TIRONI SVO S. P. D.

MIRIFICAM, mihi verberationem cessationis epistola dedisti: nam quæ parcius
frater perscripserat, verecūdia videlicet & properatione, ea tu sine assentatione, vt erant,
ad me scripsisti, & maximè de Cōsulibus dess. quos ego penitus noui libidinum & lan- 36
guoris effœminatissimi animi plenos. qui nisi à gubernaculis recesserint, maximum ab
vniuerso naufragio periculum est. Incredibile est quæ ego illos scio oppositis Gallo-
rum castris in æstiuis fecisse: quos ille latro, nisi aliquid firmius fuerit, societate vitiorum
deliniet. Res est aut tribunitiis, aut priuatis cōsiliis munienda: nam isti duo vix sunt di-
gni, quibus alteri Cæsenam, alteri Cossutianarum tabernarum fundamenta credas. Te,
vt dixi, fero oculis. ego vos ad III. Cal. videbo, tuósque oculos, etiam si te veniens in
medio foro videro, dissuauiabor. Me ama. Vale.

M. Tullii Ciceronis Epistolarum

AD BRVTVM LIBER.

CICERO BRVTO S.

1 CLODIVS Trib.pl. designatus valde me diligit, vel, vt ἐμφατικώτερον dicam, valde me amat. Quod cùm mihi ita persuasum sit, non dubito (bene enim me nosti) quin illum quoque iudices à me amari. nihil enim mihi minus hominis videtur, quàm non respondere in amore iis, à quibus prouocere. is mihi visus est suspicari, nec sine magno quidem dolore, aliquid à suis, vel per suos potius inimicos ad te esse delatum, quò tuus animus à se esset alienior. Non soleo mi Brute (quod tibi notum esse arbitror) temerè affirmare de altero: est enim periculosum propter occultas hominum voluntates, multiplicésque naturas. Clodii animum perspectum habeo, cognitum, iudicatum: multa eius indicia, sed ad scribendum non
2 necessaria: volo enim hoc testimonium tibi videri potius, quàm epistolam. auctus Antonii beneficio est, eius ipsius beneficii magna pars à te est. Itaque eum saluis nobis vellet saluum. In eum autem locum rem adductam intelligit (est enim, vt scis, minimè stultus) vt vtrique salui esse non possint. Itaque nos mauult. de te verò amicissimè & loquitur, & sentit. quare, siquis secus ad te de eo scripsit, aut si coràm locutus est, peto à te etiam atque etiã, mihi vt potius credas, qui & facilius iudicare possum, quàm ille nescio quis, & te plus diligo. Clodium tibi amicissimum existima, ciuémque talem, qualis & prudentissimus, & fortuna optima esse debet.

CICERO BRVTO S.

SCRIPTA & obsignata iam epistola, literæ mihi redditæ sunt à te, plenæ rerum no-
3 uarum, maximéque mirabiles: Dolabellam quinque cohortes misisse in Cheronessum. Adeóne copiis abũdat, vt iis, qui ex Asia fugere dicebatur, Europam appetere conetur? quinque autem cohortibus quid se nam facturum arbitratus est, cùm tu eo quinque legiones, optimum equitatũ, maxima auxilia haberes? quas quidem cohortes spero iam tuas esse: quoniam latro ille tam fuit demens. Et tuum consiliũ vehementer laudo, quòd non prius tuum exercitum Apollonia Dyrrhachióque mouisti, quàm de Antonii fuga audisti, Bruti eruptione, Populi Rom. victoria. Itaque quòd scribis, postea statuisse te ducere exercitum in Cherronessum, nec pati sceleratissimo hosti ludibrio esse imperium Populi Rom. facis ex tua dignitate, & è Rep. Quòd scribis de seditione quæ facta est in legione quarta de Antoniis: quod dicam, in bonam partẽ accipias: magis mihi probatur militum seueritas, quàm tua. Te beneuolentiam exercitus, equitúmque ex-
4 pertum esse, vehementer gaudeo. De Dolabella, vt scribis, siquid habes noui, facies me certiorem. in quo valde delector, me antè prouidisse, vt tuum iudicium liberum esset cum Dolabella belli gerendi: & id valde pertinuit, vt ego tum intelligebam, ad Remp. vt nunc iudico, ad dignitatem tuam. Quòd scribis me maximo odio egisse, vt insectarer Antonios, ídque laudas: credo ita videri tibi: sed illam distinctionem tuam nullo pacto probo: scribis enim acrius prohibenda bella ciuilia esse, quàm in superatos iracundiam exercendam. Vehementer à te Brute dissentio: neque clementiæ tuæ concedo: sed salutaris seueritas vincit inanem speciem clementiæ. Quòd si clemẽtes esse voluerimus, nunquam deerunt bella ciuilia. Sed de hoc tu videris. De me possum idem, quod Plautinus pater in Trinumo, Mihi quidem ætas acta fermè est, tua istuc refert maximè. Opprimemini (mihi crede) Brute, nisi prouideritis: neque enim populum sem-
5 per eundem habebitis, neque Senatum, neque Senatus ducem. Hæc ex oraculo Apollinis Pythii edita tibi puta. nihil potest esse verius. XIIII. Cal. Maii.

CICERO BRVTO S.

NOSTRAE res meliori loco videbantur: ſcripta enim ad te certò ſcio quæ geſta
ſunt. Quales tibi ſæpe ſcripſi Cõſules, tales extiterunt. Cæſaris verò pueri mirifica indo-
les virtutis. vtinam tam facilè eum florentẽ & honoribus & gratia regere ac tenere poſ-
ſimus, quàm facilè adhuc tenuimus. Eſt omnino illud difficilius, ſed tamen non diffi-
dimus: perſuaſum eſt enim adoleſcenti, & maximè per me, eius opera nos eſſe ſaluos. Et
certè, niſi is Antonium ab Vrbe auertiſſet, periiſſent omnia. Triduo verò aut quatriduo
ante hanc rem pulcherrimam, timore quodam perculſa ciuitas tota ad te ſe cum con- 6
iugibus & liberis effundebat. eadem recreata ad XII. Cal. Maii, te huc venire, quàm
ſe ad te ire malebat. Quo quidem die magnorũ meorum laborum, multarúmque vi-
giliarum fructum cepi maximum, ſi modò eſt aliquis fructus ex ſolida, veráque gloria.
nam tantæ multitudinis, quantam capit vrbs noſtra, concurſus eſt ad me factus. ea cùm
vſque in Capitoliũ deductus, maximo clamore atque plauſu in roſtris collocatus ſum.
Nihil eſt in me inane: neque enim debet. Sed tamen omnium ordinũ conſenſus, gra-
tiarum actio, gratulatióque me commouet, propterea quòd popularem me eſſe in po-
puli ſalute præclarum eſt. Sed hæc te malo ab aliis audire. Me velim de tuis rebus, con-
ſiliiſque facias diligentiſſimè certiorem: illúdque conſideres, ne tua liberalitas diſſolu-
tior videatur. Sic ſentit Senatus, ſic populus Rom. nullos vnquam hoſteis digniores o-
mni ſupplicio fuiſſe, quàm eos ciueis, qui hoc bello cõtra patriam arma ceperũt. Quos 7
quidem ego omnibus ſententiis vlciſcor, & perſequor omnibus bonis approbantibus.
Tu quid de hac re ſentias, tui iudicii eſt. ego ſic ſentio, trium fratrum vnam & eandem
eſſe cauſam. Conſules duos, bonos quidem, ſed duntaxat bonos, amiſimus. Hircius qui-
dem in ipſa victoria occìdit, cùm paucis diebus magno prælio antè viciſſet. Nam Pan-
ſa fugerat vulneribus acceptis, quæ ferre non potuit. Reliquias hoſtium Brutus perſe-
quitur, & Cæſar. Hoſtes autẽ omnes iudicati, qui M. Antonii ſectam ſecuti ſunt. Itaque
id s.c. plerique interpretãtur etiam ad tuos ſiue capiuos, ſiue dedititios pertinere. Equi-
dem nihil diſſerui durius, cùm nominatim de C. Antonio decernerem, quòd ita ſtatue-
ram, à te cognoſcere cauſam eius Senatum oportere. X. Cal. Maii.

BRVTVS CICERONI S.

QVANTA ſim lætitia affectus cognitis rebus Bruti noſtri & Conſulum, facilius eſt 8
tibi exiſtimare, quàm mihi ſcribere. cùm alia laudo & gaudeo accidiſſe, tum quòd Bruti
eruptio non ſolùm ipſi ſalutaris fuit, ſed etiam maximo ad victoriam adiumẽto. Quòd
ſcribis, trium Antoniorum vnam atque eãdem cauſam eſſe, quid ego ſentiam, mei iu-
dicii eſſe: ſtatuo nihil, niſi hoc, Senatus aut populi Rom. iudicium eſſe de iis ciuibus qui
pugnantes non interierint. At hoc ipſum, inquies, iniquè facis, qui hoſtilis animi in
Remp. homines ciueis appelles. Immò iuſtiſſimè: quod enim nondum Senatus cen-
ſuit, nec populus Rom. iuſſit, id arroganter non præiudico, neque reuoco ad arbitrium
meum. Illud quidem non muto, quòd ei, quem me occidere res non coëgit, neque cru-
deliter quicquam eripui, neque diſſolutè quicquam remiſi, habuíque in mea poteſtate,
quoad bellum fuit. Multò quidem honeſtius iudico, magíſque quod concedere poſſit 9
Reſp. miſerorum fortunam non inſectari, quàm infinita tribuere potentibus, quæ cu-
piditatem & arrogantiam incẽdere poſſint. Qua in re Cicero vir optime ac fortiſſime,
mihíque merito & meo nomine, & Reip. cariſſime, nimis credere videris ſpei tuæ: ſta-
tímque, vt quiſque aliquid rectè fecerit, omnia dare ac permittere: quaſi non liceat tra-
duci ad mala conſilia corruptum largitionibus animum. Quæ tua eſt humanitas, æquo
animo te moneri patieris, præſertim de communi ſalute: facies tamen quod tibi viſum
fuerit: etiam ego, cùm me docueris. Nunc Cicero, nunc agendum eſt, ne fruſtrà op-
preſſum eſſe Antonium gauiſi ſimus, neu ſemper primi cuiuſque mali excidendi cauſa
ſit, vt aliud renaſcatur illo peius. Nihil iam neque opinantibus, aut pátientibus nobis 10
aduerſi euenire poteſt, in quo non cùm omniũ culpa, tum præcipuè tua futura ſit, cu-

ius tantam authoritatem Senatus,ac populus Rom. non ſolùm eſſe patitur, ſed etiam cupit,quanta maxima in libera ciuitate vnius eſſe poteſt:quam tu non ſolùm bene ſentiendo,ſed etiam prudenter tueri debes. Prudentia porrò quæ tibi ſupereſt,nulla abs te deſideratur,niſi modus in tribuēdis honoribus. Alia omnia ſic abundè adſunt, vt cum quolibet antiquorum comparari poſſint tuæ virtutes. Vnum hoc grato animo, liberaliſque profectum, cautiorem ac moderatiorem liberalitatem deſiderat: nihil enim Senatus cuiquam dare debet quod malè cogitantibus exemplo aut præſidio ſit. Itaque ti-
11 meo de Conſulatu, ne Cæſar tuus altius ſe aſcendiſſe putet decretis tuis, quàm inde, ſi Conſul factus ſit,deſcenſurum.Quòd ſi Antonius ab alio relictum regni inſtrumētum occaſionem regnandi habuit: quonam animo fore putas, ſiquis authore non tyranno interfecto,ſed ipſo Senatu putat ſe imperia quælibet concupiſcere poſſe? Quare tum & facilitatem & prouidentiam laudabo tuam,cùm exploratum habere cœpero Cæſarem honoribus,quos acceperit,extraordinariis fore contentum. Alienæ igitur,inquies,culpæ me reum facies? Prorſus alienæ,ſi prouideri potuit ne exiſteret.quod vtinam inſpectare poſſis timorem de illo meum. His literis ſcriptis, te Conſulem factum audiuimus.Tum verò incipiam proponere mihi Remp.iuſtam,& iam ſuis nitētem viribus,ſi iſtuc videro.Filius valet,& in Macedoniā cū equitatu præmiſſus eſt.Id.Maiis.Ex caſtris.

CICERO BRVTO S.

12 AD V. Cal. Maii,cùm de iis,qui hoſtes iudicati ſunt bello perſequendis ſententiæ diceretur,dixit Seruilius etiam de Ventidio,& vt Caſſius perſequeretur Dolabellam. Cui cùm eſſem aſſenſus,decreui hoc amplius,vt tu,ſi arbitrarere vtile fore,èque Repu.eſſe, perſequerere Dolabellam bello: ſi minus id cōmodo Reip.facere poſſes,ſiue non exiſtimares è Rep.eſſe, vt in iiſdem locis exercitum cōtineres. Nihil honorificentius potuit facere Senatus, quàm vt tuum eſſet iudicium, quid tibi maximè conducere Reip. videretur. Equidem ſic ſentio, ſi manum habet, ſi caſtra, ſi vbi conſiſtat vſpiam Dolabella,ad fidem,& ad dignitatem tuam pertinere,eum perſequi. De Caſſii noſtri copiis nihil ſciebamus:neque enim ab ipſo vllæ literæ:neque nūtiabatur quicquam,quod pro certo haberemus. Quantopere autem interſit opprimi Dolabellam,profectò intelli-
13 gis,tùm vt ſceleris pœnas perſoluat,tum ne ſit quò ſe latronum duces ex Mutinenſi fuga conferant. Atque hoc mihi iam antè placuiſſe,potes ex ſuperioribus meis literis recordari.quanquā tum & fugæ portus erat in tuis caſtris,& ſubſidium ſalutis in tuo exercitu. Quo magis nunc liberati (vt ſpero) periculis, in Dolabella opprimendo occupati eſſe debemus. Sed hæc cogitabis diligentius, ſtatues ſapienter: facies nos, quid conſtitueris,& quid agas (ſi tibi videbitur) certiores. Ciceronem noſtrum in veſtrum collegium cooptari volo. Exiſtimo omnino abſentium rationem ſacerdotū comitiis poſſe haberi: nam etiam factū eſt antea. C.enim Marius,cùm in Cappadocia eſſet,lege Domitia factus eſt Augur:nec,quo minus id poſtea liceret,vlla lex ſanxit.Eſt etiam in lege Iulia,quæ lex eſt de ſacerdotiis proxima,his verbis,QVI PETIT,CVIVSVE RATIO
14 HABEBITVR. apertè indicat poſſe rationem haberi etiam non præſentis. Hac de re ſcripſi ad eum,vt tuo iudicio vteretur,ſicut in rebus omnibus. Tibi autem ſtatuendum eſt de Domitio & de Catone noſtro. ſed quanuis liceat abſentis rationē haberi, tamen omnia ſunt præſentibus faciliora. Quòd ſi ſtatueris in Aſiam tibi eundum, nulla erit ad comitia noſtros accerſendi facultas. Omnino Pāſa viuo celeriora omnia putabamus: ſtatim enim collegam ſibi ſubrogaſſet: deinde ante prætoria ſacerdotum comitia fuiſſent. Nūc per auſpicia longam moram video: dum enim vnus erit patricius magiſtratus,auſpicia ad patres redire non poſſunt. Magna ſanè perturbatio. Tu tota de re quid ſentias,velim me facias certiorem. III. Non.Maii.

BRVTVS CICERONI S.

15 NOLI expectare dum tibi gratias agam. Iampridem hoc ex noſtra neceſſitudine, quæ ad ſummam beneuolētiam peruenit,ſublatum eſſe debet. Filius tuus à me abeſt:

in Macedonia congrediemur. iussus est enim Ambraciam ducere equites per Thessaliam: & scripsi ad eum, vt mihi Heracleam occurreret. Cùm eum videro (quoniam nobis permittis) communiter constituemus de reditu eius ad petitionem, aut ad cõmendationem honoris. Tibi Glycona medicum Pansæ, qui sororem Achilleos nostri in matrimonio habet, diligentissimè commendo. Audimus eum venisse in suspicionem Torquato de morte Pansæ, custodiríque vt parricidam. Nihil minus credendum est: quis enim maiorem calamitatem morte Pansæ accepit? præterea est modestus homo, & frugi, quem ne vtilitas quidem videatur impulsura fuisse ad facinus. Rogo te, & quidem valde rogo, (nam Achilleus noster non minus, quàm æquum est, laborat) eripias eum ex custodia, conseruésque: hoc ego ad meum officium priuatarum rerum æquè, 16
atque vllam aliam rem, pertinere arbitror. Cùm has ad te scriberem literas, ab Satrio legato C. Trebonii reddita est mihi epistola, à Tullio & Deiotaro Dolabellam cæsum, fugatúmque esse. Græcam epistolam tibi misi Cycherei cuiusdam ad Satrium missam. Flauius noster de controuersia, quam habet cum Dyrrhachinis hæreditariam, sumpsit te iudicem. Rogo te Cicero, & Flauius rogat rem conficias. Quin ei, qui Flauium fecit hæredem, pecuniam debuerit ciuitas, non est dubium, neque Dyrrhachini inficiantur, sed sibi donatum æs alienum à Cæsare dicunt. Noli pati, à necessariis tuis necessario meo iniuriam fieri. XVII. Cal. Iun. ex castris, ad imam Candauiam.

BRVTVS CICERONI S.

BIBVLVS quàm carus mihi esse debeat, nemo melius iudicare potest, quàm tu, cuius tantæ pro Rep. contentiones, solicitudinésque fuerunt. Itaque vel ipsius virtus, vel nostra necessitudo debet cõciliare te illi, quo minus multa mihi scribenda esse arbitror. voluntas enim te mouere debet nostra, si modò iusta est, aut pro officio necessario sus- 17
cipitur. In Pansæ locum petere constituit. Eam nominationem à te petimus. Neque coniũctiori dare beneficium, quàm nos tibi sumus: neque digniorem nominare potes, quàm Bibulum. De Domitio & Apuleio quid attinet me scribere, cùm ipsi per se tibi commẽdatissimi sint? Apuleium verò tu tua auctoritate sustinere debes. Sed Apuleius in sua epistola celebrabitur. Bibulum noli dimittere ex sinu tuo tantum iam virum, ex quanto (crede mihi) potest euadere, qui vestris paucorum respondeat laudibus.

CICERO BRVTO S.

MVLTOS tibi commendo, & commendem necesse est: optimus enim quisque vir, & ciuis sequitur iudicium tuum: tibíque omnes fortes viri nauare operam & studiũ volunt: nec quisquam est quin ita existimet, meam apud te & gratiam & auctoritatem 18
valere plurimùm. Sed C. Nasennium municipem Suessanum tibi ita commendo, vt neminem diligentius. Cretensi bello Metello imperatore octauum principem duxit. postea in re familiari occupatus fuit. Hoc tempore cùm Reip. partibus, tum tua excellenti dignitate commotus, vellet per te aliquid auctoritatis assumere. Fortem virum Brute tibi commendo, frugi hominem, &, siquid ad rem pertinet, etiam locupletem. Pergratum mihi erit, si eum ita tractaris, vt merito tuo mihi gratias agere possit.

CICERO BRVTO S.

FVNGERER officio, quo tu functus es in meo luctu, téque per literas consolarer, nisi scirem iis remediis, quibus meum dolorem tu leuasses, te in tuo non egere: ac velim facilius, quàm tunc mihi, nunc tibi tute medeare. est enim alienum tanto viro, 19
vt es tu, quod alteri præceperit, id ipsum facere non posse. Me quidem cùm rationes, quas collegeras, tum auctoritas tua à nimio mœrore deterruit. cùm enim mollius tibi ferre viderer, quàm deceret virum, præsertim eum qui alios consolari soleret, accusasti me per literas grauioribus verbis, quàm tua consuetudo ferebat. itaque iudicium tuum magni æstimans, ídque veritus, me ipse collegi: & ea quæ didiceram, legeram, acceperam, grauiora duxi tua auctoritate addita. ac mihi tum Brute officio solùm erat & naturæ, tibi nunc populo & scenæ (vt dicitur) seruiendum est: nam cùm in te non solùm

exercitus tui,sed omnium ciuium,ac penè gentium coniecti oculi sint, minimè decet, propter quem fortiores cæteri sumus,eum ipsum animo debilitatum videri. Quam ob rem accepisti tu quidem dolorem (id enim amisisti, cui simile in terris nihil fuit) & est
10 dolendum in tam graui vulnere, ne id ipsum carere omni sensu doloris sit miserius, quàm dolere:sed,vt modicè cæteris vtile est,tibi necesse est. Scriberem plura,nisi ad te hæc ipsa nimis multa essent. Nos te, tuúmque exercitum expectamus: sine quo,vt reliqua ex sententia succedant,vix satis liberi videmur fore. De tota Rep.plura scribam,& fortasse iam certiora iis literis,quas Veteri nostro cogitabam dare.

CICERO BRVTO S.

NVLLAS adhuc à te literas habebamus, ne famam quidem,quæ declararet,te,cognita Senatus authoritate,in Italiam adducere exercitum:quod vt faceres,ídque maturares, magnopere desiderabat Resp. ingrauescit enim in dies intestinum malum, nec externis hostibus magis,quàm domesticis laboramus:qui erant omnino ab initio belli,
11 sed facilius frangebantur. erectior Senatus erat,non sententiis solùm nostris,sed etiam cohortationibus excitatus: erat in Senatu satis vehemens & acer Pansa,cùm in cæteros huius generis,tum maximè in socerum,cui Consuli non animus ab initio,non fides ad extremum defuit. Bellum ad Mutinam gerebatur, nihil vt in Cæsare reprehenderes, nonnulla in Hircio.huius belli fortuna,vt in secundis,fluxa:vt in aduersis,bona.erat victrix Resp.cæsis Antonii copiis,ipso expulso à Bruto. deinde ita multa peccata, vt quodammodo victoria excideret è manibus. perterritos,inermos, saucios non sunt nostri duces persecuti: datúmque Lepido tempus est,in quo leuitatem eius sæpe perspectam, maioribus in malis experiremur. sunt exercitus boni,sed rudes Bruti & Planci. sunt fidelissima & maxima auxilia Gallorum:sed Cæsarem meis consiliis adhuc gubernatum, præclara ipsum indole,admirabilíque constantia, improbissimis literis quidam,fallaci-
12 búsque interpretibus ac nuntiis impulerũt in spem certissimam Cõsulatus. quod simul atque sensi, neque ego illum absentem literis monere destiti, nec accusare præsentes eius necessarios,qui eius cupiditati suffragari videbantur: nec in Senatu sceleratissimorum cõsiliorum fontes aperire dubitaui: nec verò vlla in re memini aut Senatum meliorem,aut magistratus. nunquam enim in honore extraordinario potentis hominis, vel potentissimi potius (quandoquidem potentia iam in vi posita est & armis) accidit vt nemo Tribunus pl.nemo alio magistratu,nemo priuatus author existeret.Sed in hac cõstãtia atque virtute,erat tamen solicita ciuitas.illudimur enim Brute cùm militum deliciis,tum imperatoris insolẽtia.tantùm quisque in Rep.posse postulat,quantùm habet virium. non ratio,non modus,non lex, non mos,non officiũ valet, non iudicium,
13 non existimatio ciuiũ,non posteritatis verecũdia.Hæc ego multò antè prospiciens fugiebam ex Italia,tum,cùm me vestrorum edictorũ fama reuocauit.incitasti verò tu me Brute Veliæ.quãquam enim dolebam in eam me Vrbẽ ire,quam tu fugeres,qui eam liberauisses,quod mihi quoque quondam acciderat periculo simili,casu tristiore:perrexi tamen,Romámque perueni,nulloque præsidio quatefeci Antoniũ, cõtráque eius arma nefanda, præsidia, quæ oblata sunt, Cæsaris cõsilio & authoritate firmaui. Qui si steterit idem,mihíque paruerit, satis videmur habituri præsidii: sin autẽ impiorum cõsilia plus valuerint, quàm nostra, aut imbecillitas ætatis non potuerit grauitatem rerũ sustinere, spes omnis est in te. Quamobrẽ aduola obsecro,atque eam Rẽp.quã virtute atque animi magnitudine magis,quàm euentis rerũ liberasti,exitu libera. omnis omniũ concur
14 sus ad te futurus est.Hortare idem per literas Cassiũ.spes libertatis nusquã,nisi in vestrorum castrorũ præsidiis est.Firmos omnino & duces habemus ab Occidẽte,& exercitus. Hoc adolescentis præsidiũ equidẽ adhuc firmum esse cõfido,sed ita multi labefactant, vt ne moueatur,interdũ extimescam. Habes totum Reip. statum, qui quidẽ tum erat, cùm has literas dabã. velim deinceps meliora sint. sin aliter fuerit, (quod dii omen auertãt) Reip. vicẽ dolebo,quæ immortalis esse debeat.mihi quidẽ quantulũ reliqui est?

BRVTVS CICERONI S.

VETERIS Antistii talis animus est in Remp. vt non dubitem quin in Cæsare &
Antonio se præstiturus fuerit acerrimum propugnatorem communis libertatis, si oc-
casioni potuisset occurrere : nam qui in Achaia congressus, P. Dolabella milites atque
equites habente, quoduis adire periculum ex insidiis paratissimi ad omnia latronis ma- 15
luerit, quàm videri aut coactus esse pecuniam dare, aut libenter dedisse homini nequis-
simo atque improbissimo, is nobis vltrò pollicitus est, & dedit XX HS ex sua pecunia,
&, quod multò carius est, seipsum obtulit & coniunxit. huic persuadere cœpimus, vt
imperator in castris remaneret, rémque publicam defenderet. statuit eundùm sibi,
quoniam exercitum dimisisset : statim verò rediturum ad nos confirmauit legatione
suscepta, nisi Prætorum comitia habituri essent Consules : nam illi ita sentienti de Rep.
magnopere auctor fui, ne differret tempus petitionis suæ. cuius factum omnibus gra-
tum esse debet, qui modò iudicarint hunc exercitum esse Reip. tibi tãto gratius, quan-
to maiore animo, gloriáque libertatem nostram defendis, & dignitatem : si contigerit
nostris consiliis exitus quem optamus, perfuncturus es. Ego etiam mi Cicero propriè,
familiaritérque te rogo, vt Veterem ames, velísque esse quàamplissimum : qui etsi nulla 16
re deterreri à proposito potest, tamẽ excitari tuis laudibus, indulgentiáque poterit, quo
magis amplexetur ac tueatur iudicium suum: & mihi gratissimum erit.

CICERO BRVTO.

ETSI daturus eram Messalæ Coruino continuo literas, tamen Veterem nostrum
ad te sine literis meis venire nolui. Maximo in discrimine Resp. Brute versatur, vi-
ctorésque rursus decertare cogimur. id accidit M. Lepidi scelere & amentia. quo tem-
pore cùm multa propter eam curam, quam pro Rep. suscepi, grauiter ferrem, tum nihil
tuli grauius, quàm me non posse matris tuæ precibus cedere, non sororis. nam tibi (quod
mihi plurimi est) facilè me satisfacturum arbitrabar. nullo enim modo poterat causa
Lepidi distingui ab Antonio, omniúmque iudicio etiam durior erat, quòd, cùm hono- 17
ribus amplissimis à Senatu esset Lepidus ornatus, tum etiam paucis antè diebus præ-
claras literas ad Senatum misisset, repètè non solùm recepit reliquias hostium, sed bel-
lum acerrimum terra, maríque gerit: cuius exitus qui futurus sit, incertum est. Itaque
cùm rogamur, vt misericordã liberis eius impertiamus, nihil affertur, quo minus sum-
ma supplicia, si (quod Iuppiter omen auertat) pater puerorum vicerit, subeunda nobis
sint. Nec verò me fugit, quàm sit acerbum, parentum scelera filiorum pœnis lui. Sed
hoc præclarè legibus comparatum est, vt charitas liberorum amiciores parentes Reip.
redderet. Itaque Lepidus crudelis in liberos, non is qui Lepidum hostem iudicat. atque
ille, si armis positis de vi damnatus esset, quo in iudicio certè defensionem non haberet,
eandem calamitatem subirent liberi bonis publicatis. quanquam quod tua mater & so-
ror deprecatur pro pueris, idipsum, & multa alia crudeliora nobis omnibus Lepidus, 18
Antonius, & reliqui hostes denuntiant. Itaque maximam spem hoc tempore habemus
in te atque exercitu tuo. cùm ad Reip. summam, tum ad gloriam, & dignitatem tuam
vehementer pertinet te in Italiam, vt antè scripsi, venire quamprimùm: eget enim ve-
hementer tum viribus tuis, tum etiam consilio Resp. Veterem pro eius erga te bene-
uolentia, singularíque officio libenter ex tuis literis complexus sum, eúmque cùm tui,
tum Reip. studiosissimum, amantissimúmque cognoui. Ciceronem meum propediè,
vt spero, videbo: tecum enim illum, & te in Italiam celeriter esse venturum confido.

BRVTVS CICERONI S.

DE M. Lepido vereri me cogit reliquorum timor: qui si eripuerit se nobis (quod ve-
lim temerè atque iniuriosè de illo suspicati sint homines) oro atque obsecro te Cicero, 19
necessitudinem nostram, tuámque in me beneuolentiam obtestans, sororis meæ libe-
ros, obliuiscaris esse Lepidi filios: méque his in patris locum successisse existimes. hoc si
à te impetro, nihil profectò dubitabis pro his suscipere. Aliter alii cum suis viuunt:

nihil ego possum in sororis meæ liberós facere, quo possit expleri voluntas mea aut officium. quid verò aut mihi tribuere boni possunt, si modò digni sumus, quibus aliquid tribuatur: aut ego matri ac sorori, puerísque illis præstaturus sum, si nihil valuerit apud te, reliquúmque Senatum contra patrem Lepidum Brutus auunculus? Scribere multa ad te neque possum præ solicitudine ac stomacho, neque debeo. nã si in tanta re, támque necessaria verbis mihi opus est ad te excitandum & confirmandum, nulla spes est facturum te quod volo & quod oportet. Quare noli expectare longas preces: intuere
30 me ipsum, qui hoc à re vel à Cicerone coniunctissimo homine priuatim, vel à consulari tali viro remota necessitudine priuata impetrare debeo. Quid sis facturus, velim mihi quamprimùm rescribas. Cal. Quint. Ex castris.

CICERO BRVTO S.

BREVES tuæ literæ: breues dico? immò nullæ. tribúsne versiculis his temporibus Brutus ad me? nihil scripsissem potius. & requiris meas. Quis vnquam ad te tuorum sine meis venit? quæ autem epistola non pondus habuit? quæ si ad te perlatæ non sunt, ne domesticas quidem tuas perlatas arbitror. Ciceroni scribis te longiorem daturum epistolam. rectè id quidem: sed hæc quoque debuit esse plenior. Ego autem, cùm ad me de Ciceronis abs te discessu scripsisses, statim extrusi tabellarios, literásque ad Cice-
31 ronem: vt etiam si in Italiam venisset, ad te rediret. nihil enim mihi iucundius, nihil illi honestius. quanquam aliquoties ei scripseram, sacerdotum comitia mea summa contentione in alterum annum esse reiecta: quod ego cùm Ciceronis causa elaboraui, tum Domitii, Catonis, Lentuli, Bibulorum: quod ad te etiam scripseram. sed videlicet, cùm illam pusillam epistolam tuam ad me dabas, nondum erat tibi id notum. Quare omni studio à te mi Brute contendo, vt Ciceronem meum ne dimittas, tecúmque adducas: quod ipsum, si Remp. cui susceptus es, respicis, tibi iam iámque faciẽdum est: renatum enim bellum est, ídque non paruo scelere Lepidi. exercitus autẽ Cæsaris, qui erat optimus, non modò nihil prodest, sed etiam cogit exercitum tuum flagitari: qui si Italiam attigerit, erit ciuis nemo (quem quidem ciuem appellari fas sit) qui se non in tua castra conferat. etsi Brutum præclarè cum Planco coniunctum habemus. Sed non ignoras
32 quàm sint incerti animi hominum, & infecti partibus, & exitus præliorum. quin etiam si, vt spero, vicerimus, tamen magnam gubernationem tui consilii, tuǽque auctoritatis res desiderabit. Subueni igitur per deos, ídque quamprimùm. tibi persuade, non te Idibus Martiis, quibus seruitutem à tuis ciuibus repulisti, plus profuisse patriæ, quàm si maturè veneris, profuturum. II. Id. Quint.

CICERO BRVTO S.

MESSALAM habes. quibus igitur literis tam accuratè scriptis assequi possum, subtilius vt explicem, quæ gerantur, quǽque sint in Rep. quàm tibi is exponet, qui & optimè omnia nouit, & elegãtissimè expedire & deferre ad te potest? caue enim existimes Brute (quanquam non est necesse ea me ad te, quæ tibi nota sunt, scribere: sed tamen
33 tantam omnium laudum excellentiam non queo silentio præterire) caue putes, probitate, constantia, cura, studio Reip. quicquam illi esse simile: vt eloquentia, qua mirabiliter excellit, vix in eo locum ad laudandum habere videatur. quanquam in hac ipsa sapientia plus apparet: ita graui iudicio, multáque arte se exercuit in verissimo genere dicendi. tanta autem industria est, tãtúmque euigilat in studio, vt non maxima ingenio, quod in eo summum est, gratia habenda videatur. sed prouehor amore: non enim id propositum est huic epistolæ, Messalam vt laudem, præsertim ad Brutum, cui & virtus illius non minus quàm mihi nota est, & hæc ipsa studia, quæ laudo, notiora. quem cùm à me dimittens grauiter ferrem, hoc leuabar vno, quòd ad te tanquam ad alterum me proficiscens, & officio fungebatur, & laudem maximam sequebatur. sed hæc hactenus. Venio nunc, longo sanè interuallo, ad quandam epistolam, qua mihi multa tribuens,
34 vnum reprehendebas, quòd in honoribus decernendis essem nimius, & tanquam pro-

digus. tu hoc: alius fortasse, quòd in animaduersione pœnáque durior: nisi fortasse vtrunque tu. quod si ita est, vtriusque rei meum iudicium tibi cupio esse notissimum: neque solùm vt Solonis dictũ vsurpem,qui & sapiens vnus fuit ex septem,& legum scriptor solus ex septem. is Remp. duabus rebus contineri dixit, præmio & pœna. est scilicet vtriusque rei modus, sicut reliquarum, & quædam in vtroque genere mediocritas. Sed non tanta de re propositum est hoc loco disputare. Quid ego autem secutus hoc bello sim in sententiis dicendis, alienum non puto aperire. Post interitum Cæsaris, & vestras memorabileis Idus Martias,Brute,quid ego prætermissum à vobis,quantámque impendêre Reip. tempestatem dixerim, non es oblitus. magna pestis erat depulsa per vos,magna populi R.macula deleta,vobis verò parta diuina gloria: sed instrumentum 35
regni delatum ad Lepidum & Antonium: quorum alter inconstantior,alter impurior, vterque pacem metuens, inimicus otio. His ardentibus perturbandæ Reip. cupiditate quod opponi posset præsidium,non habebamus. erexerat enim se ciuitas in retinenda libertate consentiens. nos tum nimis acres: vos fortasse sapientius excessistis vrbe ea, quam liberaratis: Italiæ sua vobis studia profitenti remisistis. Itaque cùm teneri Vrbem à parricidis viderem,nec te in ea, nec Cassium tutò esse posse, eámque armis oppressam ab Antonio: mihi quoque ipsi esse excedendum putaui. tetrum enim spectaculum, oppressa ab impiis ciuitas,opitulandi potestate præcisa.sed animus idem,qui semper infixus in patriæ charitate,discessum ab eius periculis ferre nõ potuit. Itaque in medio Achaico cursu, cùm Etesiarum diebus auster me in Italiam, quasi dissuasor mei consilii retulisset, te vidi Veliæ, doluíque vehementer. cedebas enim Brute, cedebas,quoniam 36
Stoici vestri negant fugere sapientis. Romam vt veni, statim me obtuli Antonii sceleri atque dementiæ. quem cùm in me incitauissem,consilia inire cœpi, Brutina planè, (vestri enim hæc sunt propria sanguinis) Reip. liberandæ. Longa sunt quæ restant, prætereunda: sunt enim de me. tantùm dico, Cæsarem hunc adolescentem, per quem adhuc sumus,si verum fateri volumus, fluxisse ex fonte consiliorum meorum. Huic habiti à me honores,nulli quidem Brute,nisi debiti,nulli nisi necessarii. vt enim primùm libertatem reuocare cœpimus, cùm se nondum ne Decimi quidem Bruti diuina virtus ita commouisset,vt iam id scire possemus,atque omne præsidium esset in puero,qui à ceruicibus nostris auertisset Antonium, quis honos ei non fuit decernendus? quanquam ego illi tum verborum laudem tribui, eámque modicam. decreui etiam imperium: 37
quod quanquam videbatur illi ætati honorificum, tamen erat exercitum habenti necessarium. quid enim est sine imperio exercitus? Statuam Philippus decreuit,celeritatẽ petitionis primò Seruius,pòst maiorem etiam Seruilius. nihil tum nimium videbatur. sed nescio quomodo facilius in timore benigni, quàm in victoria grati reperimur. ego enim D. Bruto liberato,cùm lætissimus ille ciuitati dies illuxisset, idémque casu Bruti natalis esset, decreui,vt in fastis ad eum diem Bruti nomen ascriberetur: in eóque sum maiorum exemplum secutus, qui hunc honorem mulieri Larentiæ tribuerunt, cuius vos Pontifices ad aram in Velabro facere soletis. quod ego cùm dabam Bruto, notam esse in fastis gratissimæ victoriæ sempiternam memoriam volebam. atque illo die cognoui paulò plures in Senatu maleuolos esse,quàm gratos. eos per ipsos dies effudi(si ita vis) honores in mortuos Hircium & Pansam, Aquilam etiam: quod quis reprehendit, 38
nisi qui,deposito metu,præteriti periculi fuerit oblitus? accedebat ad beneficii memoriã gratam ratio illa,quæ etiam posteris posset esse salutaris: extare enim volebam in crudelissimos hostes monimenta odii publici sempiterna. Suspicor illud minus tibi probari,quod ab tuis familiaribus optimis illis quidem viris, sed in Rep. rudibus non probatur,quòd,vt ouanti introire Cæsari liceret,decreuerim. Ego autem (sed erro fortasse: nec tamen is sum, vt mea me maximè delectent) nihil mihi videor hoc bello sensisse prudentius. cur autem ita sit,aperiendũ non est: ne magis videar prouidus fuisse,quàm gratus. Hoc ipsum nimium: quare alia videamus. D. Bruto decreui honores: decreui

L. Planco. præclara illa quidē ingenia, quæ gloria inuitantur: ſed Senatus etiam ſapiens,
39 qui, qua quenque re putat, modò honeſta, ad Remp. iuuandam poſſe adduci, hac vtitur. At in Lepido reprehendimur: cui cùm ſtatuam in roſtris ſtatuiſſemus, iidem illam euertimus. nos illum honore ſtuduimus à furore reuocare: vicit amentia leuiſſimi hominis noſtram prudentiam. nec tamen tantum in ſtatuenda Lepidi ſtatua factum eſt mali, quantum in euertenda boni. ſatis multa de honoribus. Nunc de pœna pauca ſunt dicenda: intellexi enim ex tuis ſæpe literis, te in iis, quos bello deuiciſti, clemētiam tuam velle laudari. exiſtimo equidem, nil à te niſi ſapienter: ſed ſceleris pœnam prætermittere (id enim eſt, quod vocatur ignoſcere) etiam ſi in cæteris rebus tolerabile eſt, in hoc bello perniciosum puto. nullum enim bellum ciuile fuit in noſtra Repub. omnium, quæ memoria mea fuerunt, in quo bello non, vtracūque pars viciſſet, tamen ali-
40 qua forma eſſet futura Reip. hoc bello victores quam Remp. ſimus habituri, non facilè affirmarim: victis certè nulla vnquam erit. Dixi igitur ſententias in Antonium, dixi in Lepidum ſeueras: neque tam vlciſcendi cauſa, quàm vt & in præſens ſceleratos ciues timore ab impugnanda patria deterrerem, & in poſterum documentum ſtatuerem, ne quis talem amentiam vellet imitari. quanquam hæc quidē ſententia non magis mea fuit, quàm omnium. in qua videtur illud eſſe crudele, quòd ad liberos, qui nihil meruerunt, pœna peruenit. ſed id & antiquum eſt, & omniū ciuitatum: ſiquidem etiam Themiſtoclis liberi eguerunt. Et ſi iudicio damnatos eadem pœna ſequitur ciueis, quî potuimus leniores eſſe in hoſtes? quid autem queri poteſt quiſquam de me, qui, ſi viciſſet, acerbiorem ſe in me futurum fuiſſe confiteatur neceſſe eſt? Habes rationem mearum ſentētiarum, de hoc genere duntaxat honoris & pœnæ: nam de cæteris rebus quid ſen-
41 ſerim, quídque cenſuerim, audiſſe te arbitror. ſed hæc quidem non ita neceſſaria. Illud valde neceſſarium Brute, te in Italiam cum exercitu venire quamprimùm: ſumma eſt expectatio tui: qui ſi Italiam attigeris, ad te concurſus fiet omnium. ſiue enim vicerimus (qui quidem pulcherrimè viceramus, niſi Lepidus perdere omnia, & perire ipſe cum ſuis concupiuiſſet) tua nobis authoritate opus eſt ad collocandum aliquem ciuitatis ſtatum, ſiue etiam nunc certamen reliquum eſt, maxima ſpes eſt cùm in authoritate tua, tum in exercitus tui viribus. ſed propera per deos: ſcis enim quātum ſit in temporibus, quantum in celeritate. Sororis tuæ filiis quàm diligenter conſulam, ſpero te ex matris & ex ſororis literis cogniturum. qua in cauſa maiorem habeo rationem tuæ voluntatis, quæ mihi chariſſima eſt, quàm, vt quibuſdam videor, conſtantiæ meæ. Sed
42 ego nulla in re malo, quàm te amando conſtans & eſſe & videri.

BRVTVS CICERONI S.

PARTICVLAM literarum tuarum, quas miſiſti Octauio, legi, miſſam ab Attico mihi. ſtudium tuum, curáque de ſalute mea nulla me noua voluptate affecit: non ſolùm enim vſitatum, ſed etiam quotidianum eſt, aliquid audire de te, quod pro noſtra dignitate fideliter atque honorificè dixeris aut feceris. At dolore, quātum animo maximum capere poſſum, eadem illa pars epiſtolæ ſcriptæ ad Octauium de nobis affecit: ſic enim illi gratias agis de Rep. tam ſuppliciter ac demiſſè, (quid ſcribam? pudet conditionis ac fortunæ: ſed tamen ſcribendum eſt: commendas noſtram ſalutem illi, quæ morte qua non pernicioſior?) vt prorſus præ te feras non ſublatam dominationem, ſed dominum
43 commutatū eſſe. verba tua recognoſce, & aude negare ſeruientis aduerſus Regem iſtas eſſe preces. Vnum ais eſſe, quod ab eo poſtuletur & expectetur, vt eos ciueis, de quibus viri boni, populúſque Rom. bene exiſtimet, ſaluos velit. quid ſi nolit? non erimus? atqui non eſſe, quàm eſſe per illum, præſtat. Ego mediuſfidius nō exiſtimo tam omneis deos auerſos eſſe à ſalute populi Ro. vt Octauius orandus ſit pro ſalute cuiuſquam ciuis, non dicam pro liberatoribus orbis terrarum: iuuat enim magnificè loqui, & certè decet aduerſus ignoranteis quid pro quoque timendum, aut à quoque petendum ſit. Hoc tu Cicero poſſe fateris Octauiū, & illi amicus es: aut, ſi me charū habes, vis Romæ videri,

cùm, vt ibi esse possem, commẽdandus puero illi fuerim? cui quid agis gratias, si, vt nos
saluos esse velit, & patiatur, rogandum putas? an hoc pro beneficio est habendum, quòd
se, quàm Antonium, esse maluerit, à quo ista petenda essent? vindici quidem alienæ do- 44
minationis, non vicario, ecquis supplicat vt optimè meritis de Repub. liceat esse saluis?
Ista verò imbecillitas & desperatio, cuius culpa non magis in te residet, quàm in om-
nibus aliis, & Cæsarem in cupiditatem regni impulit, & Antonio post interitum illius
persuasit, vt interfecti locum occupare conaretur: & nunc puerum istum extulit, vt tu
iudicares precibus esse impetrandam salutem talibus viris, misericordiáque vnius, vix
etiam nunc viri tutos fore nos, haud vlla alia re. Quòd si Romanos nos esse meminisse-
mus, non audacius dominari cuperẽt postremi homines, quàm id nos prohiberemus:
neque magis irritatus esset Antonius regno Cæsaris, quàm ob eiusdem mortem deter-
ritus. Tu quidem consularis, & tantorum scelerum vindex (quibus oppressis, vereor ne
in breue tempus dilata sit abs te pernicies) quî potes intueri quæ gesseris, simul & ista vel
probare, vel ita demisse ac facilè pati, vt probantis speciem habeas? Quod autem tibi 45
cum Antonio priuatum odium? nempe quia postulabat hæc, salutem ab se peti preca-
riam, nos incolumitatem habere, à quibus ipse libertatẽ accepisset: esse arbitrium suum
de Rep. Quærẽda esse arma putasti, quibus dominari prohiberetur: scilicet vt illo pro-
hibito rogaremus alterum, qui se in eius locum reponi pateretur, an vt esset sui iuris ac
mancipii Resp? nisi fortè non de seruitute, sed de conditione seruiendi recusatum est
à nobis. Atqui non solùm bono domino potuimus Antonio tolerare nostram fortu-
nam, sed etiã beneficiis atque honoribus, vt participes frui quantis vellemus. quid enim
neget iis, quorum patiẽtiam videret maxĩmum suæ dominationis præsidium esse? Sed
nihil tanti fuit, quo venderemus fidem nostram & libertatem. Hic ipse puer, quem Cæ-
saris nomen incitare videtur in Cæsaris interfectores, quanti existimet (si sit commer- 46
cio locus) posse nobis authoribus tantum, quantum profectò poterit, quoniam viuere,
& pecunias habere, & dici consulares volumus? Cæterum ne quicquam perierit ille:
cuius interitu quid gauisi sumus, si mortuo nihilo minus seruituri eramus? nulla cura
adhibetur. Sed mihi prius omnia dii, deæque eripuerint, quàm illud iudicium, quo non
modò hæredi eius, quem occidi, non cõcesserim, quod in illo non tuli, sed ne patri qui-
dem meo, si reuiuiscat, vt patiente me plus legibus ac Senatu possit. An hoc tibi persua-
sum est, fore cæteros ab eo liberos, quo inuito nobis in ista ciuitate locus non sit? quî
porrò id, quod petis, fieri potest vt impetres? rogas enim, velit nos saluos esse. videmur
ergo tibi salutem accepturi, cùm vitam acceperimus? quam, si prius dimittimus digni-
tatem & libertatem, quî possumus accipere? an tu Romæ habitare, id putas incolumem
esse? res, non locus, oportet præstet istuc mihi. neque incolumis fui Cæsare viuo, nisi 47
postquam illud consciui facinus: neque vsquam exul esse possum, dum seruire & pati
contumelias, peius odero malis omnibus aliis. Nónne hoc est in easdem tenebras reci-
disse, cùm ab eo, qui tyranni nomen asciuit sibi (cùm in Græcis ciuitatibus liberi tyran-
norum, oppressis illis, eodem supplicio afficiantur) petitur vt vindices atque oppresso-
res dominationis salui sint? Hanc ego ciuitatem videre velim, aut putem vllam, quæ ne
traditam quidem, atque inculcatam libertatem recipere possit: plúsque timeat in puero
nomen sublati Regis, quàm confidat sibi, cùm illum ipsum, qui maximas opes habue-
rit, paucorum virtute sublatum videat? Me verò posthac ne commendaueris Cæsari
tuo, ne te quidem ipsum, si me audies. valde carè æstimas tot annos, quot ista ætas re-
cipit, si propter eam causam puero isti supplicaturus es. Deinde, quod pulcherrimè fe- 48
cisti, ac facis in Antonium, vide ne conuertatur à laude maximi animi ad opinionem
formidinis: nam si Octauius tibi placet, à quo de nostra salute petendum sit, non domi-
num fugisse, sed amiciorem dominũ quæsisse videberis. quem quòd laudas ob ea quæ
adhuc fecit, planè probo: sunt enim laudanda, si modò contra alienam potentiam, non
pro sua suscepit eas actiones. cùm verò iudicas tantùm illi non modò licere, sed etiam

à te ipso tribuendum esse, vt rogandus sit, ne nolit esse nos saluos, nimium magnam
mercedem statuis.id enim ipsum illi largiris, quod per illum habere videbatur Resp.
neque hoc tibi in mentem venit,si Octauius vllis dignus sit honoribus,quia cum An-
tonio bellum gerat,iis qui illud malum exciderint, cuius istæ reliquiæ sunt, nihil, quo
expleri possit eorum meritum,tributurum vnquã populum Ro. si omnia simul con-
gesserit. At vide,quantò diligentius homines metuant,quàm meminerint,quia Anto-
49 nius viuat,atque in armis sit. De Cæsare verò quod fieri potuit, ac debuit, transactum
est,neque iam reuocari in integrũ potest. Octauius is est, qui quid de nobis iudicatu-
rus sit,expectet populus R? nos ii sumus, de quorum salute vnus homo rogandus vi-
deatur.? Ego verò (vt istuc reuertar) is sum, qui non modò non supplicem, sed etiam
coërceam postulanteis,vt sibi supplicetur:aut longè à seruientibus abero,mihíque es-
se iudicabo Romam, vbicunque liberum esse licebit: ac vestri miserebor, quibus nec
ætas,neque honores,neque virtus aliena dulcedinem viuendi minuere potuerit.Mihi
quidẽ ita beatus esse videbor,si modò constanter ac perpetuò placebit hoc consilium,
vt relatam putem gratiam pietati meæ.quid enim est melius, quàm memoria rectè fa
50 ctorum,& libertate contentum negligere humana?Sed certè non succumbam succũ-
bentibus,nec vincar ab iis qui se vinci volunt,experiárque & tẽtabo omnia,neque de-
sistam abstrahere à seruitio ciuitatem nostram.Si secuta fuerit,quæ debet,fortuna,gau
debimus omnes:sin minus, ego tamen gaudebo . quibus enim potius hæc vita factis
aut cogitationibus traducatur,quàm iis,quæ pertinuerint ad liberãdos ciues meos? Te
Cicero rogo atque hortor,ne defatigere,neu diffidas,semper in præsentibus malis pro-
hibendis futura quoque,nisi antè sit occursum,explores, ne se insinuent. fortẽ & libe-
rum animum,quo & Consul, & nunc consularis Remp. vindicasti, sine constantia &
æquabilitate nullum esse putaris: fateor enim duriorem esse cõditionem spectatæ vir-
tutis,quàm incognitæ.Benefacta pro debitis exigimus:quæ si aliter eueniunt, vt dece-
pti ab his,infesto animo reprehendimus.Itaque resistere Antonio Ciceronem, etsi ma
51 gna laude dignum est:tamen quia ille Consul hunc consularem meritò præstare vide-
tur,nemo admiratur.Idem Cicero,si flexerit aduersus alios iudicium suum,quod tan-
ta firmitate ac magnitudine direxit in exturbando Antonio, non modò reliqui tẽpo-
ris gloriam eripuerit sibi,sed etiam præterita euanescere coget (nihil enim per se am-
plum est,nisi in quo iudicii ratio extat)quia neminem magis decet,quàm te,Remp.a-
mare,libertatísque defensorẽ esse, vel ingenio,vel rebus gestis,vel studio,atque efflagi-
tatione omnium.Quare non Octauius est rogandus,vt velit nos saluos esse:magis tu-
te exuscita,vt eam ciuitatem,in qua maxima gessisti,liberam atque honestam fore pu
tes,si modò sint populo duces ad resistendum improborum consiliis.

BRVTVS ATTICO S.

52 SCRIBIS mihi mirari Ciceronem, quòd nihil significem vnquã de suis actis. quo-
niam efflagitas,coactu tuo scribam quæ sentio.Omnia fecisse Ciceronem optimo ani
mo scio: quid enim mihi exploratius esse potest,quàm illius animus in Rẽp ? sed quæ-
dam mihi videtur,quid dicam imperitè, vir omniũ prudentissimus, an ambitiosè fe-
cisse,qui valentissimum Antonium suscipere pro Rep. non dubitarit inimicum? Ne-
scio quid scribam tibi,nisi vnum,pueri & cupiditatem & licentiã potius esse irritatam,
quàm repressam à Cicerone:tantùmque eum tribuere huic indulgentiæ,vt se maledi-
ctis non abstineat,iis quidem quæ in ipsum dupliciter recidunt, quòd & plureis occi-
53 dit vno,séque prius oportet fateatur sicariũ,quàm obiiciat Cascæ quod obiicit, & imi-
tatur in Casca Bestiam . An,quia non omnibus horis iactamus Idus Martias, similiter
atque ille Nonas Decembreis suas in ore habet,eo meliore cõditione Cicero pulcher-
rimum factum vituperabit, quàm Bestia & Clodius reprehendere illius Consulatũ so
liti sunt?Sustinuisse mihi gloriatur bellũ Antonii togatus Cicero noster. quid hoc mi-
hi prodest, si merces Antonii oppressi poscitur in Antonii locũ successio? & si vindex

illius mali author extitit alterius fundamentum, & radices habituri altiores, ſi patia-
mur?vt iam iſta quæ facit,non dominationem,non,ſed dominum Antonium timen-
tis ſint.Ego autem gratiam non habeo,ſiquis,dum ne irato ſeruiat, rem ipſam nō de-
precatur. Immò triumphus & ſtipendium decernitur,& omnibus decretis ornatur.
Pudeat conſpicere fortunam, cuius nomen ſuſceperit. Conſularis hoc, an Ciceronis
eſt? Quoniam tacere non licuit,leges quæ tibi neceſſe eſt moleſta eſſe.etenim ipſe ſen
tio,quanto cum dolore hæc ad te perſcripſerim: nec ignoro quid ſentias in Repub. &
quam deſperatam quoque ſanari putes poſſe. Nec mehercule te Attice reprehendo:
ætas enim,mores,liberi ſegnem efficiunt:quod quidem etiam ex Flauio noſtro perſpe 54
xi.Sed redeo ad Ciceronem.Quid inter Saluidenum & eum intereſt?quid autem am-
plius ille decerneret?Timet,inquies,etiam nunc reliquias belli ciuilis.Quiſquam ergo
ita timet profligatum,vt neque potentiam eius qui exercitum victorem habeat,neque
temeritatem pueri putet extimeſcendam eſſe?An hoc ipſum ea re facit, quòd illi pro-
pter amplitudinem omnia iam,vltróque deferenda putat? O magnam ſtultitiã timo-
ris,id ipſum quod verearis,ita cauere, vt cùm vitare fortaſſe potueris, vltrò acccerſas &
attrahas.nimium timemus mortem, & exilium, & paupertatem. Hæc mihi videntur
Ciceroni vltima eſſe in malis: & dum habeat à quibus impetret quæ velit, & à quibus
colatur ac laudetur,ſeruitutem,honorificam modò,nō aſpernatur, ſi quicquam in ex-
trema ac miſerrima contumelia poteſt honorificum eſſe. Licet ergo patrem appellet
Octauius Ciceronem,referat omnia,laudet,gratias agat:tamen illud apparebit,verba 55
rebus eſſe contraria. quid enim tam alienum ab humanis ſenſibus eſt, quàm eum pa-
tris habere loco,qui ne liberi quidem hominis numero ſit? Atqui eòtendit, id agit, ad
eum exitum properat vir optimus, vt ſit illi Octauius propitius.Ego verò iam iis arti-
bus nihil tribuo,quibus ſcio Ciceronem inſtructiſſimum eſſe. quid enim illi proſunt,
quæ pro libertate patriæ de dignitate, quæ de morte, exilio, paupertate ſcripſit copio-
ſiſſime? Quanto autem magis illa callere videtur Philippus, qui priuigno minus tri-
buerit, quàm Cicero qui alieno tribuat? Deſinat igitur gloriando etiam inſectari do-
lores noſtros. quid enim noſtra, victũ eſſe Antonium,ſi victus eſt vt alii vacaret quod
ille obtinuit? tametſi tuæ literæ dubia etiam nũc ſignificant. Viuat hercule Cicero qui
poteſt,ſupplex & obnoxius,ſi neque ætatis,neque honorum, neque rerum geſtarũ pu 56
det.Ego certè, qui cum ipſa re bellum geram,hoc eſt cum regno & imperiis extraor-
dinariis, & dominatione & potentia, quæ ſupra leges ſe eſſe velit, nulla erit tam bona
conditio ſeruiendi,qua non deterrear,quanuis ſit vir bonus,vt ſcribis,Antonius:quod
ego nunquam exiſtimaui.Sed dominum ne parentem quidem maiores noſtri volue-
runt eſſe. Te niſi tantùm amarem,quantùm Ciceroni perſuaſum eſt diligi ab Octa-
uio, hæc ad te non ſcripſiſſem. Dolet mihi, quòd tu non ſtomacharis amantiſſimus
tum tuorum omnium, tum etiam Ciceronis. ſed perſuade tibi de voluntate propria
mea nihil eſſe remiſſum,de iudicio largiter: neque enim impetrari poteſt, quin quale
quicque videatur ei,talem quiſque de illo opinionem habeat. Vellem mihi ſcripſiſſes,
quæ cõditiones eſſent Atticæ noſtræ. potuiſſem tibi aliquid de meo ſenſu perſcribere.
Valetudinem Porciæ meæ tibi curæ eſſe non miror. denique quod petis, faciam li- 57
benter:nam etiam ſorores me rogant:& hominem noro,& quid ſibi voluerit.

M. T. CICERO MARCO BRVTO S.

CVM ſæpe te literis hortatus eſſem vt quamprimum Reip. ſubuenires, in Italiám-
que exercitum adduceres,neque id arbitrarer dubitare tuos neceſſarios:rogatus ſum à
prudentiſſima & diligentiſſima fœmina matre tua, cuius omnes curæ ad te referun-
tur,& in te conſumuntur,vt venirem ad ſe ad VIII.Cal.Sext.quod ego,vt debui, ſine
mora feci.Cùm autẽ veniſſem,Caſca aderat,& Labeo,& Scaptius.At illa retulit, quæ-
ſiuítque quidnam mihi videretur, accerſeremúſne te, atque tibi id conducere putare-
mus,an tardare & commorari te melius eſſet. Reſpondi id quod ſentiebam, & digni-

tati & exiſtimationi tuæ maximè conducere, te primo quoque tempore ferre præſidiũ
58 labenti & inclinatæ Reipub. quid enim abeſſe cenſes mali in eo bello, in quo victores exercitus fugientem hoſtem perſequi noluerunt? & in quo incolumis imperator, honoribus ampliſſimis, fortunı́ſque maximis, coniuge, liberis, vobis affinibus ornatus, bellum Reipub. indixerit? Quid dicam, in tanto Senatus, populı́que conſenſu, cùm tantum reſideat intra muros mali? Maximo autem, cùm hæc ſcribebam, afficiebar dolore, quòd cùm me pro adoleſcentulo, ac penè puero Reſpub. accepiſſet vadem, vix videbar quod promiſeram præſtare poſſe. Eſt autem grauior & difficilior animi & ſententiæ, maximis præſertim in rebus, pro altero, quàm pecuniæ, obligatio: hæc enim ſolui poteſt, & eſt rei familiaris iactura tolerabilis: Reipub. quod ſpoponderis, quemadmodum ſoluas, niſi is dependi facilè patitur, pro quo ſpoponderis? Quanquam &
59 hunc (vt ſpero) tenebo multis repugnantibus: videtur enim in eo eſſe indoles, ſed flexibilis ætas: multı́que ad deprauandum parati, qui ſplendore falſi honoris obiecto, aciem boni ingenii perſtringi poſſe confidũt. Itaque ad reliquos hic quoque labor mihi acceſſit, vt omneis adhibeam machinas ad tenendum adoleſcentem, ne famam ſubeã temeritatis. Quanquam quæ temeritas eſt? magis enim illum, pro quo ſpopõdi, quàm me obligaui. Nec verò pœnitere poteſt Remp. me pro eo ſpopondiſſe, qui fuit in rebus gerendis tum ſuo ingenio, tum mea promiſſione conſtantior. Maximus autẽ (niſi me fortè fallit) in Rep. nodus eſt inopia rei pecuniariæ: obdureſcunt enim magis quotidie boni viri ad vocem tributi, quòd ex centeſima collatum impudenti cenſu locupletum in duarum legionum præmiis omne conſumitur. Impendent autem infiniti
60 ſumptus tum in hos exercitus, quibus nunc defendimur, tum verò in tuum. nam Caſſius noſter videtur poſſe ſatis ornatus venire. Sed & hæc, & multa alia coràm cupio, ídque quamprimùm. De ſororis tuæ filiis, non expectaui Brute, dum ſcriberes. Omnino iam tempora (bellum enim ducetur) integram tibi cauſam reſeruãt. Sed ego à principio, cùm diuinare de belli diuturnitate non poſſem, ita cauſam egi puerorum in Senatu, vt te arbitror è matris literis potuiſſe cognoſcere. Nec verò vlla res erit vnquam, in qua ego non vel vitæ periculo ea dicã, eáque faciam quæ te velle, quǽque ad te pertinere arbitror. Vale. VI. Calend. Sext.

M. Tullii Ciceronis Epiſtolarum
AD QVINTVM FRATREM LIBER I.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

1 ETSI NON dubitabam quin hanc epiſtolam multi nuntii, fama denique eſſet ipſa ſua celeritate ſuperatura, túque antè ab aliis auditurus eſſes, annũ tertium acceſſiſſe deſiderio noſtro & labori tuo: tamẽ exiſtimaui à me quoque tibi huius moleſtiæ nuntium perferri oportere. nam ſuperioribus literis, non vnis, ſed pluribus, cùm iã ab aliis deſperata res eſſet, tamen ego tibi ſpem maturæ deceſſionis afferebam, non ſolùm vt quamdiutiſſimè te iucunda opinione oblectarem, ſed etiam quia tãta adhibebatur & à nobis, & à Prætoribus contentio, vt rem poſſe cõfici non diffiderem. Nunc, quoniã ita accidit vt neque Prætores ſuis opibus, neque nos noſtro ſtudio quicquã proficere poſſemus, eſt omni-
2 no difficile non grauiter id ferre: ſed tamen noſtros animos maximis in rebus gerẽdis & ſuſtinẽdis exercitatos, frangi & debilitari moleſtia non oportet. & quoniam ferre ea

moleſtiſſimè homines debent,quæ ipſorũ culpa contracta ſunt:eſt quiddam in hac re
mihi moleſtius ferendũ,quàm tibi:factum eſt enim mea culpa,cõtra quàm tu mecum
& proficiſcẽs,& per literas egeras,vt priore anno non ſuccederetur.quod ego,dum ſo-
ciorũ ſaluti conſulo,dum impudentiæ nonnullorum negotiatorum reſiſto, dum no-
ſtram gloriã tua virtute augeri expeto,feci non ſapienter:præſertim cùm id commiſe-
rim, vt ille alter annus etiã tertium poſſet adducere. Quod quoniam peccatũ meum
eſſe confiteor,eſt ſapientiæ atque humanitatis tuæ curare & perficere,vt hoc minus ſa-
pienter à me prouiſum, diligentia tua corrigatur. ac ſi te ipſe vehementius ad omneis
parteis bene audiẽdi excitaris,non vt cum aliis,ſed vt tecum iam ipſe certes, ſi omnem 3
tuam mẽtem,curam, cogitationẽ, & excellentem omnibus in rebus laudis cupiditatẽ
incitaris: mihi crede, vnus annus additus labori tuo, multorũ annorum lætitiã nobis,
gloriam verò etiã poſteris noſtris afferet. Quapropter hoc te primùm rogo,ne contra-
has aut demittas animũ,néue te obrui tanquã fluctu ſic magnitudine negotii ſinas,cõ-
tráque erigas ac reſiſtas,ſiue etiã vltrò occurras negotiis:neque enim eiuſmodi partem
Reip. geris, in qua fortuna dominetur,ſed in qua plurimùm ratio poſſit, & diligentia.
Quòd ſi tibi bellum aliquod magnum & periculoſum adminiſtranti prorogatum im-
perium viderem,tremerem animo, quòd eodem tempore eſſe intelligerem etiam for
tunæ poteſtatẽ in nos prorogatam.Nunc verò ea pars tibi Reip. cõmiſſa eſt,in qua aut
nullam,aut perexiguã partem fortuna tenet, & quæ mihi tota in tua virtute ac mode- 4
ratione animi poſita eſſe videatur.Nullas (vt opinor) inſidias hoſtium,nullã prælii di-
micationẽ,nullam defectionem ſociorum,nullã inopiam ſtipendii aut rei frumenta-
riæ,nullam ſeditionẽ exercitus pertimeſcimus, quæ perſæpe ſapiẽtiſſimis viris accide-
rũt, vt quemadmodũ gubernatores optimi vim tempeſtatis, ſic illi fortunæ impetum
ſuperare non poſſent.Tibi data eſt ſumma pax,ſumma trãquillitas,ita tamen vt ea dor
miẽntem gubernatorẽ vel obruere,vigilantem etiam delectare poſſit.conſtat enim ea
prouincia primùm ex eo genere ſociorum,quod eſt ex hominum omni genere huma
niſſimũ:deinde ex eo genere ciuium,qui aut quòd publicani ſunt, nos ſumma neceſſi-
tudine attingunt:aut quòd ita negotiantur vt locupletes ſint, noſtri Conſulatus bene-
ficio ſe incolumes fortunas habere arbitrantur. At enim inter hos ipſos exiſtũt graues 5
cõtrouerſiæ,multæ naſcuntur iniuriæ, magnæ contentiones conſequũtur. Quaſi verò
ego id putẽ,non te aliquantum negotii ſuſtinere. intelligo permagnũ eſſe negotium,
& maximi conſilii. Sed memento conſilii me hoc negotiũ eſſe magis aliquãto, quàm
fortunæ putare.quid eſt enim negotii,continere eos quibus præſis,ſi te ipſe contineas?
Id autem ſit magnũ & difficile cæteris,ſicut eſt difficillimum:tibi & fuit hoc ſemper fa
cillimũ,& verè eſſe debuit,cuius natura talis eſt,vt etiã ſine doctrina videatur modera-
ta eſſe potuiſſe: ea autem adhibita doctrina eſt quæ vel vitioſiſſimam naturã excolere
poſſit.Tu cùm pecuniæ,cùm voluptati, cùm omnium rerũ cupiditati reſiſtes, vt facis,
erit, credo, periculum ne improbum negotiatorem, paulò cupidiorem publicanum
comprimere non poſſis.nam Græci quidẽ ſic te ita viuentem intuebuntur,vt quẽdam
ex annalium memoriã,aut etiã è cælo diuinum hominem eſſe in prouinciã delapſum 6
putent.Atque hæc nunc nón vt facias,ſed vt te facere & feciſſe gaudeas ſcribo.præcla-
rum eſt enim ſummo cum imperio fuiſſe in Aſia trienniũ,ſic vt nullum te ſignũ,nulla
pictura,nullum vas,nulla veſtis,nullum mancipiũ, nulla forma cuiuſquam, nulla cõ-
ditio pecuniæ (quibus rebus abundat iſta prouincia) ab ſumma integritate continen-
tiáque deduxerit. Quid autẽ reperiri tam eximium, aut tam expetẽdum poteſt,quàm
iſtã virtutem,moderationem animi,temperantiã non latere in tenebris,neque eſſe ab-
ditam,ſed in luce Aſiæ,in oculis clariſſimæ prouinciæ,atque in auribus omnium gen-
tium ac nationum eſſe poſitam: non itineribus tuis perterreri homines, non ſumptu
exhauriri,non aduentu cõmoueri,eſſe quocunque veneris,& publicè,& priuatim ma-
ximã lætitiam:cùm vrbs cuſtodẽ,non tyrannum:domus hoſpitem, non expilatorem 7

recepiſſe videatur? His autem in rebus iam te vſus ipſe profectò erudiuit nequaquam
ſatis eſſe, ipſum haſce habere virtutes, ſed eſſe circunſpiciendum diligenter, vt in hac
cuſtodia prouinciæ non te vnum, ſed omneis miniſtros imperii tui, ſociis & ciuibus, &
Reip. præſtare videare. quanquam legatos habes eos, qui ipſi per ſe habituri ſint ratio-
nem dignitatis ſuæ: de quibus honore & dignitate & ætate præſtat Tubero: quem ego
arbitror, præſertim cùm ſcribat hiſtoriã, multos ex ſuis annalibus poſſe diligere, quos
velit & poſſit imitari: Halienus autem noſter cùm animo & beneuolentia, tum verò
etiam imitatione viuendi. Nam quid ego de Gratidio dicam? quem certò ſcio ita la-
8 borare de exiſtimatione ſua, vt propter amorem in nos fraternum etiam de noſtra la-
boret. Quæſtorem habes non tuo iudicio delectum, ſed eum quem ſors dedit. Hunc
oportet & ſua ſponte eſſe moderatum, & tuis inſtitutis & præceptis obtẽperare. Quo-
rum ſiquis fortè eſſet ſordidior, ferres eatenus, quoad per ſe negligeret eas leges, quibus
eſt adſtrictus, nõ vt ea poteſtate, quam tu ad dignitatem permiſiſſes, ad quæſtum abu-
teretur: neque enim mihi ſanè placet, præſertim cùm hi mores tãtùm iam ad nimiam
lenitatem & ambitionem incubuerint: ſcrutari te omneis ſordeis, excutere vnumquẽ-
que eorum, ſed quanta ſit in quoque fides, tantum cuique committere. Atque inter
hos, eos quos tibi comites & adiutores negotiorum publicorum dedit ipſa Reſp. dun-
taxat finibus iis præſtabis, quos antè præſcripſi. Quos verò aut ex domeſticis conuicto-
ribus, aut ex neceſſariis apparitoribus tecum eſſe voluiſti, qui quaſi ex cohorte Præto-
9 ris appellari ſolent, horum non modò facta, ſed etiam dicta omnia præſtanda nobis
ſunt. Sed habes eos tecum, quos poſſis rectè facienteis facilè diligere, minus cõſulen-
teis exiſtimationi tuæ facillime coërcere. à quibus, rudis cùm eſſes, videtur potuiſſe tua
liberalitas decipi: nam vt quiſque eſt vir optimus, ita difficillimè eſſe alios improbos
ſuſpicatur. Nũc verò tertius hic annus habeat integritatem eandem quam ſuperiores,
cautiorem etiam, ac diligentiorem. Sint aures tuæ, quæ id quod audiunt, exiſtimentur
audire, nõ in quas fictè aut ſimulatè quæſtus cauſa inſuſurretur. Sit annulus tuus non
vt vas aliquod, ſed tanquam ipſe tu: non miniſter alienæ volũtatis, ſed teſtis tuæ. Accẽ-
ſus ſit eo etiã numero, quo eum maiores noſtri eſſe voluerunt, qui hoc non in benefi-
cii loco, ſed in laboris ac muneris nõ temere niſi libertis ſuis deferebãt, quibus illi qui-
10 dem nõ multò ſecùs ac ſeruis imperabãt. Sit lictor non ſuæ, ſed tuæ lenitatis apparitor,
maioráque præferant faſces illi ac ſecures dignitatis inſignia, quàm poteſtatis. Toti de-
nique ſit prouinciæ cognitũ, tibi omniũ quibus præſis, ſalutem, liberos, famam, fortu-
nas eſſe chariſſimas. Denique hæc opinio ſit, nõ modò iis qui aliquid acceperint, ſed iis
etiam qui dederint, te inimicũ, ſi id cognoueris, futurũ. Neque verò quiſquã dabit, cùm
erit hoc perſpectum, nihil per eos qui ſimulant ſe apud te multùm poſſe, abs te ſolere
impetrari. Nec tamen eſt hæc oratio mea huiuſmodi, vt te in tuos aut durum eſſe ni-
mium, aut ſuſpicioſum velim. nam ſiquis eſt eorum qui tibi biennii ſpatio nunquam
in ſuſpicionem auaritiæ venerit, vt ego Cæſium, & Chærippum, & Labeonem audio,
& quia cognoui exiſtimo: nihil eſt quod non & iis, & ſiquis eſt alius eiuſmodi, & com-
mitti & credi rectiſſimè putem. Sed ſiquis eſt in quo iam offenderis, de quo aliquid
11 ſenſeris, huic nihil crediderïs, nullam partem exiſtimationis tuæ commiſeris. In pro-
uincia verò ipſa ſiquem es nactus qui in tuam familiaritatem penitus intrarit, qui
nobis antè fuerit ignotus, huic quantum credendum ſit, vide: non quin poſſint mul-
ti eſſe prouinciales viri boni: ſed hoc ſperare licet, iudicare periculoſum eſt. mul-
tis enim ſimulationum inuolucris tegitur, & quaſi velis quibuſdam obtenditur vniuſ-
cuiuſque natura: frons, oculi, vultus perſæpe mentiuntur, oratio verò ſæpiſſime.
Quam ob rem quî potes experire ex eo genere hominum qui pecuniæ cupiditate ad-
ducti careant iis rebus omnibus, à quibus nos diuulſi eſſe non poſſumus: te autem
alienum hominem ament ex animo, ac nõ ſui cõmodi cauſa ſimulent? Mihi quidem
permagnũ videtur, præſertim ſi iidem homines priuatũ non ferè quenquam prætores

ſemper omnes amant. Quo ex genere ſiquem fortè tui cognouiſti amantiorem (fieri 12
enim potuit) quàm temporis, hunc ad tuum numerum libenter aſcribito. ſin autem id non perſpicies, nullum erit genus in familiaritate cauẽdum magis, propterea quòd & omneis vias pecuniæ norũt, & omnia pecuniæ cauſa faciunt, & quicum victuri non ſunt, eius exiſtimationi conſulere non curant. Atque etiam è Græcis ipſis diligenter cauendæ ſunt quædam familiaritates, præter hominum perpaucorum, ſiqui ſunt vetere Græcia digni. Sic verò fallaces ſunt permulti, & leues, & diuturna ſeruitute ad nimiam aſſentationem eruditi. quos ego vniuerſos adhiberi liberaliter, optimum quenque hoſpitio amicitiáque coniungi dico oportere. nimiæ familiaritates eorum neque tam fideles ſunt (non enim audent aduerſari noſtris voluntatibus) & inuident non noſtris ſolùm, verumetiam ſuis. Iam qui in eiuſmodi rebus, in quibus vereor etiam ne durior ſim, càutus eſſe velim ac diligens: quo me animo in ſeruos eſſe cenſes? quos quidem 13
cùm omnibus in locis, tum præcipuè in prouinciis regere debemus. Quo de genere multa præcipi poſſunt: ſed hoc & breuiſſimũ eſt, & facillime teneri poteſt: vt ita ſe gerant in iſtis Aſiaticis itineribus, vt ſi iter Appia via faceres, néue intereſſe quicquam putent, vtrum Tralleis, an Formias venerint. ac ſiquis eſt ex ſeruis egregiè fidelis, ſit in domeſticis rebus & priuatis: quæ res ad officium imperii tui, atque ad aliquam partem Reip. pertinebunt, de iis rebus n'equid attingat. multa enim, quæ rectè committi ſeruis fidelibus poſſunt, tamen ſermonis & vituperationis vitandæ cauſa committenda non ſunt. Sed neſcio quo pacto ad præcipiendi rationem delapſa eſt oratio mea, cùm id mihi propoſitum initio non fuiſſet. quid enim ei præcipiam, quem ego in hoc præſertim genere intelligam prudentia non eſſe inferiorem, quàm me, vſu vero etiam ſuperiorem? ſed tamen ſi ad ea quæ faceres, authoritas accederet mea, tibi ipſi illa putaui 14
fore iucundiora. Quare ſint hæc fundamenta dignitatis tuæ, tua primùm integritas & continentia: deinde omnium qui tecum ſunt, pudor, delectus in familiaritatibus & prouincialium hominum & Græcorum percautus & diligens, familiæ grauis & conſtans diſciplina. Quæ cùm honeſta ſint in his priuatis noſtris quotidianíſque rationibus: in tanto imperio tam deprauatis moribus, tam corruptrice prouincia, diuina videantur neceſſe eſt. Hæc inſtitutio atque diſciplina poteſt ſuſtinere in rebus ſtatuendis decernendíſque eam ſeueritatem, qua tu in iis rebus vſus es, ex quibus nõnullas ſimultates cum magna mea lætitia ſuſceptas habemus: niſi fortè me Paconii neſcio cuius, hominis ne Græci quidem, at Myſi aut Phrygis potius, querelis moueri putas, aut Thuſcenii hominis furioſi ac ſordidi vocibus, cuius tu ex impuriſſimis faucibus inhoneſtiſ- 15
ſimam cupiditatem eripuiſti ſumma cum æquitate. Hæc, & cætera plena ſeueritatis, quæ ſtatuiſti in iſta prouincia, non facile ſine ſumma integritate ſuſtinebimus. quare ſit ſumma in iure dicendo ſeueritas, dummodo ea ne varietur gratia, ſed conſeruetur æquabilis. Sed tamen parui refert, abs te ipſo ius dici æqualiter, & diligenter, niſi idem ab iis fiet, quibus tu eius muneris aliquam partem conceſſeris. Ac mihi quidem videtur non ſane magna varietas eſſe negotiorum in adminiſtranda Aſia, ſed ea tota iuriſdictione maximè ſuſtineri. in qua ſcientiæ præſertim prouincialis ratio ipſa expedita eſt. Conſtantia eſt adhibenda & grauitas, quæ reſiſtat non ſolùm gratiæ, verumetiam ſuſpicioni. Adiungenda etiam eſt facilitas in audiendo, lenitas in diſcernendo, in ſatiſfaciendo ac diſputando diligentia. His rebus nuper Cn. Octauius iucũdiſſimus fuit: 16
apud quẽ primus lictor qui fuit, tacuit accẽſus: quoties quiſque voluit, dixit, & quàm voluit diu. Quibus ille rebus fortaſſe nimis lenis videretur, niſi hæc lenitas illam ſeueritatem tueretur. Cogebantur Syllani homines, quæ per vim & metũ abſtulerant, reddere. qui in magiſtratibus iniurioſe decreuerant, eodem ipſis priuatis erat iure parendum. Hæc illius ſeueritas acerba videretur, niſi multis condimentis humanitatis mitigaretur. Quòd ſi hæc lenitas grata Romæ eſt, vbi tanta arrogantia eſt, tam immoderata libertas, tam infinita hominum licentia: denique tot magiſtratus, tot auxi-

lia, tanta vis, tanta Senatus authoritas: quàm iucunda tādem Prætoris comitas in Asia
poteſt eſſe? in qua tanta multitudo ciuium, tanta ſociorum, tot vrbes, tot ciuitates v-
nius hominis nutum intuentur: vbi nullum auxilium eſt, nulla conqueſtio, nullus
Senatus, nulla cōcio. Quare cùm permagni hominis eſt, & ipſa natura moderati, tum
17 verò etiam doctrina atque optimarum artium ſtudiis eruditi, ſic ſe adhibere in tanta
poteſtate, vt nulla alia poteſtas ab iis quibus præſit, deſideretur. Cyrus ille à Xenophō-
te non ad hiſtoriæ fidem ſcriptus, ſed ad effigiem iuſti imperii, cuius ſumma grauitas
ab illo philoſopho cum ſingulari comitate coniungitur: quos quidem libros non ſine
cauſa noſter ille Africanus de manibus ponere non ſolebat. nullum eſt enim præter-
miſſum in iis officium diligentis & moderati imperii. Eáque ſi ſic coluit ille, qui priua-
tus futurus nunquam fuit, quónam modo retinenda ſunt iis, quibus imperium ita da-
tum eſt vt redderent, & ab iis legibus datum eſt, ad quas reuertendū eſt? Ac mihi qui-
dem videntur huc omnia eſſe referenda ab iis qui præſunt aliis, vt ii, qui eorum in im-
perio erunt, ſint quambeatiſſimi: quod tibi & eſſe antiquiſſimum, & ab initio fuiſſe, vt
18 primùm Aſiam attigiſti, conſtante fama, atque omnium ſermone celebratum eſt. Eſt
autem non modò eius qui ſociis & ciuibus, ſed etiam eius, qui ſeruis, qui mutis pecu-
dibus præſit, eorum, quibus præſit, commodis, vtilitatíque ſeruire. Cuius quidem ge-
neris conſtare inter omnes video, abs te ſummam adhiberi diligentiam, nullum æs
alienum nouum contrahi ciuitatibus, vetere autem magno & graui multas abs te eſ-
ſe liberatas vrbeis: complureis dirutas, ac penè deſertas, in quibus vnam Ioniæ nobi-
liſſimam, alteram Cariæ, Samum & Halicarnaſſum, per te eſſe recreatas: nullas eſſe in
oppidis ſeditiones, nullas diſcordias: prouideri abs te, vt ciuitates optimatum conſiliis
adminiſtrentur: ſublata Myſiæ latrocinia, cædes multis locis repreſſas, pacem tota pro-
uincia conſtitutam: neque ſolùm illa itinerum atque agrorum, ſed multò etiam plu-
19 ra, & maiora oppidorum & furta & latrocinia eſſe depulſa: remotam à fama & à for-
tunis, ab otio locupletum illam acerbiſſimam miniſtram Prætorum auaritiæ calum-
niam: ſumptus, & tributa ciuitatum ab omnibus, qui earum ciuitatum fineis incolāt,
tolerari æquabiliter: facillimos eſſe aditus ad te: patere aureis tuas querelis omniū: nul-
lius inopiam ac ſolitudinem non modò vllo populari acceſſu ac tribunali, ſed ne do-
mo quidem tua & cubiculo eſſe excluſam: tuo toto denique in imperio nihil acerbum
eſſe, nihil crudele, atque omnia plena clementiæ, manſuetudinis, humanitatis. Quan-
tum verò illud eſt beneficium tuum, quòd iniquo & graui vectigali ædilitiorum, ma-
gnis noſtris ſimultatibus Aſiam liberaſti? Enimuero ſi vnus homo nobilis queritur
palàm te, quòd edixeris ne ad ludos pecuniæ decernerentur, HS C C. ſibi eripuiſſe: quā-
ta tandem pecunia penderetur, ſi omnium nomine quicunque Romæ ludos facerēt,
20 quòd erat iam inſtitutum, erogaretur? Quanquam has querelas hominum noſtrorum
illo conſilio oppreſſimus, quòd in Aſia neſcio quonam modo, Romæ quidē non me-
diocri cum admiratione laudatur: quòd cùm ad templum monimentúmque noſtrum
ciuitates pecunias decreuiſſent, cúmque id & pro magnis meis meritis, & pro tuis ma-
ximis beneficiis ſumma ſua volūtate feciſſent: nominatímque lex exciperet vt ad tem-
plum monimentúmque capere liceret, cúmque id quod dabatur, non eſſet interiturū,
ſed in ornamentis templi futurum, vt non mihi potius, quàm populo Ro. ac diis im-
mortalibus datum videretur: tamen id in quo erat dignitas, erat lex, erat eorum qui fa-
ciebant, voluntas, accipiendum nō putaui, tum aliis de cauſis, tum etiam vt animo æ-
quiore ferrent ii, quibus nec deberetur, nec liceret. Quapropter incūbe toto animo &
ſtudio omni in eam rationē, qua adhuc vſus es, vt eos quos tuæ fidei poteſtatíque Se-
21 natus, populúſque Ro. cōmiſit & credidit, diligas, & omni ratione tueare, vt eſſe quam-
beatiſſimos velis. Quòd ſi te ſors Afris, aut Hiſpanis, aut Gallis præfeciſſet, immanibus
ac barbaris nationibus: tamen eſſet humanitatis tuæ conſulere eorum commodis, &
vtilitati ſalutíque ſeruire. Cùm verò ei generi hominū præſumus, nō modò in quo ipſą

sit,sed etiam à quo ad alios peruenisse putetur humanitas: certè iis eam potissimùm tri-
buere debemus, à quibus accepimus. nõ enim me hoc iam dicere pudebit,præsertim
in ea vita atque iis rebus gestis, in quibus non potest residere inertiæ aut leuitatis vlla
suspicio, nos ea quæ consecuti sumus, iis studiis & artibus esse adeptos, quæ sint nobis
Græciæ monimentis disciplinísque traditæ. Quare præter communem fidem, quæ o-
mnibus debetur, præterea nos isti hominum generi præcipuè debere videmur, vt
quorum præceptis simus eruditi, apud eos ipsos, quod ab iis didicerimus, velimus 12
expromere. Atque ille quidem princeps ingenii & doctrinæ Plato tum denique fore
beatas Resp. putauit, si aut docti & sapientes homines eas regere cœpissent, aut qui re-
gerent, omne suum studium in doctrina ac sapientia collocassent. Hanc coniunctio-
nem videlicet potestatis & sapientiæ saluti censuit ciuitatibus esse posse: quod fortasse
aliquando vniuersæ Reipub. nostræ, nunc quidem profectò isti prouinciæ contigit, vt
is in ea summam potestatem haberet, cui in doctrina, cui in virtute atque humanita-
te percipienda plurimùm à pueritia studii fuisset & temporis. Quare cura, vt hic an-
nus qui ad laborem tuum accessit, idem ad salutem Asiæ prorogatus esse videatur:
quoniam in te retinendo fuit Asia felicior, quàm nos in deducendo, perfice vt lætitia
prouinciæ desiderium nostrum leniatur: etenim si in promerendo, vt tibi tanti ho- 13
nores haberentur, quanti haud scio an nemini, fuisti omnium diligentissimus, multò
maiorem in his honoribus tuendis adhibere diligentiam debes. Et quidem de isto ge-
nere honorum quid sentirem, scripsi ad te antè. Semper eos putaui, si vulgares essent,
vileis: si temporis causa constituerentur, leueis: si verò (id quod ita factum est) meri-
tis tuis tribuerentur, existimabam multam tibi in iis tuendis operam esse ponendam.
Quare, quoniam in istis vrbibus cum summo imperio & potestate versaris, in quibus
tuas virtutes consecratas, & in deorum numero collocatas vides: in omnibus rebus,
quas statues, quas decernes, quas ages, quid tantis hominum opinionibus, tãtis de te iu-
diciis, tantis honoribus debeas, cogitabis. Id autem erit eiusmodi, vt consulas omni-
bus, vt medeare incommodis hominum, prouideas saluti, vt te parentem Asiæ & dici
& haberi velis. Atque huic tuæ voluntati ac diligentiæ difficultatem magnam afferunt 14
publicani: quibus si aduersamur, ordinem de nobis optimè meritum, & per nos cum
Repub. cõiunctum, & à nobis & à Rep. disiungemus: sin autem omnibus in rebus ob-
sequimur, funditus eos perire patiemur, quorum non modò saluti, sed etiam commo-
dis consulere debemus. Hæc est vna (si verè cogitare volumus) in toto imperio tuo dif-
ficultas: nam esse abstinentem, continere omnes cupiditates, suos coërcere, & iuris
æquabilem tenere rationem, facilem te in rebus cognoscendis, in hominibus audien-
dis, admittendísque præbere, præclarum magis est, quàm difficile. non est enim positũ
in labore aliquo, sed in quadam inductione animi, atque voluntate. Illa causa publica-
norum quantam acerbitatem afferat sociis, intelleximus ex ciuibus qui nuper in por-
toriis Italiæ tollendis non tam de portorio, quàm de nõnullis iniuriis portitorum que-
rebãtur. Quare non ignoro quid sociis accidat in vltimis terris, cùm audiuerim in Ita- 15
lia querelas ciuiũ. Hîc te ita versari, vt & publicanis satis facias, præsertim publicis ma-
lè redemptis, & socios perire nõ sinas, diuinæ cuiusdam virtutis esse videtur, id est tuæ.
ac primùm Græcis id, quod acerbissimum est, quòd sint vectigales, non ita acerbum vi-
deri debet, propterea quòd sine imperio populi Ro. suis institutis per se ipsi ita fuerũt.
Nomen autem publicani aspernari non possunt, qui pendere ipsi vectigal sine publi-
cano non potuerunt, quod iis æqualiter Sylla descripserat. Non esse autem leniores in
exigendis vectigalibus Græcos, quàm nostros publicanos, hinc intelligi potest, quòd
Caunii nuper omnes ex insulis, quæ erant ab Sylla Rhodis attributæ, confugerunt ad
Senatum, nobis vt potius vectigal, quàm Rhodis penderent. Quare nomen publica-
ni neque ii debent horrere qui semper vectigales fuerunt: neque ii aspernari qui per se 16
pendere vectigal non potuerunt: neque ii recusare qui postulauerunt. Simul & illud

Asia cogitet, nullam à se neque belli externi, neque discordiarum domesticarum calamitatem absfuturam fuisse, si hoc imperio non teneretur. Id autem imperium cùm retineri sine vectigalibus nullo modo possit, æquo animo parte aliqua suorum fructuum pacem sibi sempiternam redimat, atque otium. Qu[illegible] genus ipsum, & nomé publicani non iniquo animo sustinebu[illegible] & prudentia tua reliqua videri mitiora. Possunt in pactio[illegible] spectare censoriam, sed potius commoditatem conficiend[illegible] m molestiæ. Potes etiam tu id facere, quod & fecisti egregie, & [illegible] s quanta sit in publicanis dignitas, quantum nos illi ordini debea[illegible] io ac vi potestatis

17 & fascium, publicanos cum Græcis gratia atqu[illegible] s. Sed & ab iis, de quibus optimè tu meritus es, & qui tibi omn[illegible] ilitate sua nos eam necessitudinem, quæ est nobis cum publ[illegible] iantur. Sed quid ego te hæc [illegible] or, quæ tu non mo[illegible] præceptis, sed etiá ma[illegible] parte per[illegible] tidie gratias honestissimæ [illegible] est, quòd idem faciunt Græci [illegible] natura diuersa sunt, voluntate co[illegible] vt te instituerem scripsi, neque enim [illegible] me in scribendo commemoratio tu[illegible]

18 gior fui, quàm aut vellem, aut me pu[illegible] desiná, neque te patiar, quantum in [illegible] istinc veniunt, ita de tua virtute, integ[illegible] mis laudibus excipiant vnam iracúdia[illegible] ta quondia náque vita leuis esse animi atque infir[illegible] e, quàm ad summum imperium etiam acerbi[illegible] on suspiciam, vt quæ de iracundia dici solent à[illegible] nc exponam, cùm & nimis longus esse nolim, & ex [illegible] possis cognoscere. Illud quod est epistolæ proprium, vt is, ad qu[illegible] de iis rebus quas ignorat, certior fiat, prætermittendum esse non puto. [illegible] nos omnes ferè deferunt, nihil cùm

19 absit iracundia, te fieri posse iucundius: sed cùm te alicuius improbitas peruersitásque commouerit, sic te animo incitari, vt ab omnibus tua desideretur humanitas. Quare quoniam in eam rationem vitæ nos non tam cupiditas quædam gloriæ, quàm res ipsa ac fortuna deduxit, vt sempiternus sermo hominum de nobis futurus sit: caueamus, quantum efficere & cósequi possumus, nequod in nobis insigne vitium fuisse dicatur. Neque ego hoc nunc contendo, quod fortasse cùm in omni natura, tum iam in nostra ætate difficile est, mutare animum, &, siquid est penitus insitũ moribus, id subitò euellere: sed te illud admoneo, vt si hoc plenè vitare non potes (quòd antè occupatur animus ab iracúdia, quàm prouidere ratio potuit ne occuparetur) te antè compares, quotidiéque meditere resistendum esse iracundiæ: cúmque ea maximè animum moueat, tum tibi esse diligentissimè linguam continendam: quæ quidem mihi virtus non in-

30 terdum minor videtur, quàm omnino non irasci: nam illud non solùm est grauitatis, sed nonnunquam etiam lenitudinis: moderari verò & animo & orationi, cùm sis iratus, aut etiam tacere & tenere in sua potestate motum animi & dolorem, etsi non est perfectæ sapientiæ, tamé est non mediocris ingenii. Atque in hoc genere multò te esse iam commodiorem mitiorémque nuntiant. Nullæ tuæ vehementiores animi concitationes, nulla maledicta ad nos, nullæ contumeliæ perferuntur: quæ cùm abhorrent à literis, ab humanitate, tum verò contraria sunt imperio & dignitati. nam si implacabiles sunt iracundiæ, summa est acerbitas: sin autem exorabiles, summa leuitas: quæ tamen (vt in malis) acerbitati anteponenda est. Sed quoniá primus annus habuit de hac reprehensione plurimum sermonis, credo propterea, quòd tibi hominũ iniuria, quòd

auaritia, quòd insolẽtia præter opinionẽ accidebat, & intolerabilis videbatur: secundus
autem multò lenior, quòd & consuetudo, & ratio, & (vt ego arbitror) meæ quoque lite- 31
ræ te patientiorem, lenioremque fecerunt: tertius annus ita esse debet emendatus, vt
ne minimam quidem [illegible] quisquam possit vllam reprehendere. Ac iam hoc loco nõ
hortatione, neque præ[illegible] um fraternis ago, totum vt animum, cu
ram, cogitationémque [illegible] laude vndique colligenda. Quòd si in
mediocri statu sermon[illegible] nostræ res essent, nihil abs te eximium, nihil
præter aliorum consu[illegible] retur. Nũc verò propter earum rerum, in qui-
bus versati sumus, [illegible] itudinem, nisi summã laudem ex ista prouin-
cia assequimur, v[illegible] uperationem posse vitare. Ea nostra ratio est,
vt omnes boni [illegible] à nobis omnem diligentiam, virtutémque &
postul[illegible] probi, quòd cum iis bellum suscepimus sem- 32
[illegible] dum contenti esse videantur. Quare quoniã
[illegible] te refertissimum, magnitudine amplissi-
[illegible] ita resonans, vt vsque Romam significa-
[illegible] que elabora, non modò vt his rebus di-
[illegible] superasse videare. Et quoniam mihi ca-
[illegible] n Reipub. tibi prouincialem dedit, etsi
[illegible] simul & illud cogita, nos non de reli-
[illegible] micare: quæ quidem non tam expe-
[illegible] equam esset abs te separatum, nihil
[illegible] rtus est. Nunc verò res sic sese habet,
vt [illegible] istinc respondeant, ego me meis tan- 33
tis labori[illegible] nium particeps fuisti, nihil consecu-
tum pute[illegible] consequeremur, vnus præter cæteros
adiuuisti: cert[illegible] cæteros elaborabis. Non est tibi his so-
lis vtendum existim[illegible] nunc sunt, hominum, sed iis etiam, qui
futuri sunt. quanquam [illegible] erit verius iudicium, obtrectatione & maleuolentia
liberatum. Denique illud etiam debes [illegible] tare, non te tibi soli gloriam quærere: quod
si esset, tamen non negligeres, præsertim cum amplissimis monimentis consecrare vo
luisses memoriam nominis tui. sed ea tibi est communicanda mecum, prodenda li-
beris nostris. in qua cauendum est, ne, si negligentior fueris, non solùm tibi parũ con-
suluisse, sed tuis etiam inuidisse videaris. Atque hæc non eo dicuntur, vt te oratio mea 34
dormientem excitasse, sed potius vt currentem incitasse videatur. facies enim perpe-
tuò quæ fecisti, vt omnes æquitatem tuam, temperantiã, seueritatem, integritatémque
laudẽt. Sed me quædam tenet propter singularem amorem infinita in te auiditas glo-
riæ. quanquam illud existimo, cùm iam tibi Asia sicut vnicuique sua domus nota esse
debeat, cùm ad tuam summam prudentiam tantus vsus accesserit, nihil esse quod ad
laudem attineat, quod tu non optimè perspicias, & tibi non sine cuiusquam hortatio-
ne in mentẽ veniat quotidie. Sed ego qui, cùm tua lego, te audire, & qui, cùm ad te scri-
bo, tecum loqui videor: ideo & tua lõgissima quaque epistola maximè delector, & ipse
in scribendo sæpe sum longior. Illud te ad extremum & oro & hortor, vt tãquam poe-
tæ boni & actores industrii solent, sic tu in extrema parte & conclusione muneris ac
negotii tui diligentissimus sis, vt hic tertius annus imperii tui tanquã tertius actus per- 35
fectissimus atque ornatissimus fuisse videatur. id facillimè facies, si me, cui semper vni
magis, quàm vniuersis placere voluisti, tecum semper esse putabis, & omnibus iis re-
bus quas dices ac facies, interesse. Reliquum est vt te orem, vt valetudini tuæ, si me
& omneis tuos valere vis, diligentissimè seruias.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

STATIVS ad me venit ad VIII. Cal. Nou. eius aduẽtus, quòd ita scripsisti direptum

iri te à tuis, dum is abesset, molestus mihi fuit. quòd autem expectationem tui, concur-
súmque eum qui erat futurus si vnà tecum decederet, neque antea visus esset, sustulit,
id mihi non incommodè visum est accidisse: exhaustus enim est sermo hominum, &
36 multæ emissæ iam eiusmodi voces, ἀλλά ἀιέιτινα φῶτα μέγαι, quæ te absente confecta es-
se lætor. Quod autē iccirco à te missus est mihi vt se purgar[illegible] necesse minimè fuit:
primùm enim nunquam ille mihi fuit sus[illegible]æ ad te de illo scripsi,
scripsi meo iudicio: sed cùm ratio salúsq[illegible] ad Rempub. accedi-
mus, non veritate solùm, sed etiam fama [illegible]e aliorum semper, nō
mea iudicia perscripsi. qui quidem quàm fr[illegible]àm graues, aduentu
suo Statius ipse cognouit: etenim interuenit n[illegible] quæ apud me de
illo ipso habebantur, & sentire potuit sermone[illegible]otissimum no-
men erumpere. quod autem me maximè mou[illegible]bam illum plus
37 apud te posse, quàm grauitas illius ætatis, & im[illegible]àm mul-
tos enim mecum egisse putas vt se Statio co[illegible]ipsum
ἀφελῶς mecum in sermone ita protulisse?) [illegible]
Quibus in rebus etiam si fidelitas summa [illegible]
cas: tamen species ipsa tam gratiosi liber[illegible]
Atque hoc sic habeto (nihil enim nec te[illegible]
riam omnem sermonum eorum qui de te [illegible]
tantùm intelligi potuisse, iratos tuæ seu[illegible]
quod loquerentur, non defuisse. Nun[illegible]dit
L. Cæsius: cui, quoniam ita te velle inte[illegible] Blau-
denio Zeuxide, quem scribis certissim[illegible]mendari.
Qua de re & de hoc genere toto, ne f[illegible] factum esse
38 mirere, pauca cognosce. Ego, cùm Gr[illegible]sentirem pro-
pter hominum ingenia ad fallendum [illegible]diui, quacun-
que potui ratione placaui. Primùm D[illegible]mi mei, leniui,
quorum principem Hermippum nō so[illegible] familiaritate de-
uinxi. Ego Apamensem Ephæstum, ego leuissimum hominem Megaristum Antan-
drium, ego Niciam Smyrnæum, ego nugas maximas omni mea comitate sum com-
plexus, Nymphontem etiam Colophonium. quæ feci omnia, non quò me aut ii homi
nes, aut tota natio delectaret: pertæsum est enim leuitatis, assentationis, animorum nō
officiis, sed temporibus seruientium. Sed vt ad Zeuxim reuertar, cùm is de Caselii ser-
mone secū habito, quæ tu scribis, ea ipsa loqueretur, obstiti eius sermoni, & hominem
in familiaritatem recepi. tua autem quæ fuerit cupiditas tanta, nescio, quòd scribis, cu-
39 pisse te, quoniam Smyrnæ duos Mysos insuisses in culeum, simile in superiore parte
prouinciæ edere exemplum seueritatis tuæ, & iccirco Zeuxim elicere omni ratione vo
luisse: quem adductum in iudicium, fortasse dimitti non oportuerit: conquiri verò, &
elici blanditiis (vt tu scribis) ad iudicium necesse non fuit, eum præsertim hominem,
quem ego & ex suis ciuibus, & ex multis aliis quotidie magis cognosco nobiliorem esse
propè, quàm ciuitatem suam. at enim Græcis solis indulgeo. Quid L. Cæcilium? nón-
ne omni ratione placaui? quem hominem? qua ira? quo spiritu? quem denique præter
Thuscenium, cuius causa sanari nō potest, non mitigaui? Ecce supra caput homo leuis
ac sordidus, sed tamen equestri censu, Catienus, etiam is lenietur. Cuius tu in patrem
quòd fuisti asperior, non reprehendo: certò enim scio, te fecisse cum causa. Sed quid o-
pus fuit eiusmodi literis, quas ad ipsum misisti? illum crucem sibi ipsi constituere, ex
40 qua tu eum antè detraxisses: te curaturū, fumo vt combureretur, tota plaudēte prouin-
cia. Quid verò ad C. Fabium nescio quem? (nam eam quoque epistolam T. Catienus
circungestat) renūtiari tibi, Licinium plagiarium cum suo pullo Miluino tributa exi-
gere? Deinde rogas Fabium, vt & patrem & filium viuos comburat, si possit: sin minus,

ad te mittat, vti iudicio comburantur. Hæ literæ abs te per iocum missæ ad C. Fabium,
si modò sunt tuæ, cùm leguntur, inuidiosam atrocitatem verborum habent. ac si om-
nium mearum literarum præcepta repetes, intelliges nihil esse à me, nisi orationis acer
bitatem & iracundiam, &, si fortè, raro literarum missarum indiligentiam reprehen-
sam. quibus quidem in rebus si apud te plus authoritas mea, quàm tua siue natura pau-
lò acrior, siue quædam dulcedo iracundiæ, siue dicendi sal, facetiæque valuissent, nihil
sanè esset quod nos pœniteret. Et [illegible] me dolore putas affici, cùm audiam, qua sit 41
existimatione Virgili[illegible]ua tu[illegible]ius Cn. Octauius? Nam si te interioribus vicinis
tuis, Cilicensi & Syri[illegible] antec[illegible]lde magnum facis. Atque is dolor est, quòd cùm
ii, quos nominaui, [illegible] vincant, vincunt tamen artificio beneuolentiæ
colligendæ, qui n[illegible]ontis, neque Agesilaum nouerint: quorum re-
gum summo in [illegible]erbum vllum asperius audiuit. Sed hæc à prin
cipio tibi [illegible]m, non ignoro. Nunc tamen decedēs (id quod
mihi i[illegible] quamiucundissimam memoriam tui. succes-
[illegible]llius aduentu tua requirentur. In literis mit-
[illegible]rabilē præbuisti. tolle omneis, si potes, ini-
[illegible]us mihi narrauit scriptas ad te solere afferri,
[illegible]ntequàm verò ipse ad te venisset, nullū dele 42
[illegible]a selectarum epistolarum, quæ reprehendi
[illegible]m moneo: serò est enim: ac scire potes,
multa [illegible] tamen quod Theopompo mādaui, cùm
essem [illegible]anteis tui, quod est facile, vt hæc genera
tollantu[illegible]de contrariarum, tum absurdè & inu-
sitatè script[illegible]meliosarum. Atque ego hæc tam esse,
quàm audio, [illegible]s tuis minus animaduersa, nunc per-
spice, & purga[illegible]sse Sylla Nomenclator dictus est, non
probandam. leg[illegible]pore ipso de epistolis: nam cùm hanc
paginam tenerem, [illegible] Flauius Præt. [illegible] venit, homo mihi valde familiaris. is 43
mihi te ad procuratores suos literas misisse, quæ mihi visæ sunt iniquissimæ, nequid de
bonis quæ L. Octauii Nasonis fuissent, cui L. Flauius hæres est, diminuerent antè quàm
C. Fundanio pecuniam soluissent: itémque misisse ad Apollonidēses, ne de bonis quæ
Octauii fuissent, diminui paterentur prius quàm Fundanio debitum solutū esset. Hæc
mihi verisimilia non videntur: sunt enim à prudentia tua remotissima. Ne diminuat
hæres. Quid si inficiatur? quid si omnino non debetur? Quid? Prætor solet iudicare de-
beri? quid? ego Fundanio non cupio? non amicus sum? nō misericordia moueor? Ne-
mo magis: sed via iuris eiusmodi est quibusdam in rebus, vt nihil sit loci gratiæ. Atque
ita mihi dicebat Flauius scriptum in ea epistola, quam tuam esse dicebat, te aut quasi a-
micis tuis gratias acturum, aut quasi inimicis incommoda laturum. Quid multa? fe- 44
rebat grauiter: id vehementer mecum querebatur: orabátque vt ad te quàm diligen-
tissimè scriberem: quod facio, & te prorsus vehementer etiam atque etiam rogo, vt &
procuratoribus Flauii remittas de diminuendo, & Apollonidensibus nequid præscri-
bas, quod contra Flauium sit amplius, & Flauii causa, & scilicet Pompeii facias omnia.
Nolo mediussidius ex tua iniuria in illum tibi liberalem me videri. Sed & te oro, vt
tu ipse authoritatem & monimētum aliquod decreti aut literarum tuarum relinquas,
quod sit ad Flauii rem & ad causam accommodatum: fert enim grauiter homo & mei
obseruantissimus, & sui iuris dignitatísque retinēs, se apud te neque amicitia, neque iu-
re valuisse: &, vt opinor, Flauii aliquando rem & Pompeius & Cæsar tibi commenda-
runt, & ipse ad te scripserat Flauius, & ego certè. Quare si vlla res est, quam tibi me fa- 45
ciendam petente putes, hæc ea sit: si me amas, cura, elabora, perfice vt Flauius & tibi &
mihi quammaximas gratias agat. hoc te ita rogo, vt maiore studio rogare nō possim.

Quòd ad me de Hermia ſcribis, mihi mehercule valde moleſtum fuit. Literas ad te parum fraternè cōſcripſeram, quas oratione Diodoti Luculli liberti commotus de pactione ſtatim, quòd audieram, iracundius ſcripſerā, & reuocare cupiebam: huic tu epiſtolæ non fraternè ſcriptæ, fraternè debes ignoſcere. De Cenſorino, Antonio, Caſſio, Scæuola, te ab iis diligi, vt ſcribis, vehementer gaudeo. cætera fuerunt in eadē epiſtola grauiora, quàm vellem. ὀρθὰν τὴν ναῦν, & ἅπαξ θαν[illegible] maiora illa erunt. Meæ obiurgationes fuerunt amoris pleniſſimæ, quæ ſunt no[illegible]læ, ſed t[illegible]en mediocres, & paruæ potius. Ego te nunquā vlla in re dignū minim[illegible]rehenſion[illegible] putaſſem, cùm te ſanctiſſimè gereres, niſi inimicos multos haberemu[illegible] ad te [illegible]ua admonitione aut

46 obiurgatione ſcripſi, ſcripſi propter diligentiā ca[illegible] & maneo, & manebo, &, idē vt facias, non deſiſtā rogare. Attalu[illegible]n egit, vt ſe ne impedires quò minus, quod ad Q. Publiceni ſtatu[illegible]quòd ego te rogo & admoneo, ne talis viri, támque noſtr[illegible], aut impediri velis. Præterea AEſopi tragœdi noſt[illegible]ufugit: is Athenis apud Patronē Epicureum p[illegible]ato quidā Sardianus Epicureus, qui Athen[illegible]rat, cùm Licinius cōveniſſet, cùm eum fugit[illegible]ſet, hominē comprehendit, & in cuſtodiam E[illegible] ſtrinum, nō ſatis ex literis eius intelligere p[illegible] Epheſi

47 eſt, hominem inueſtiges velim, ſummáq[illegible]i ſpectare, quanti homo ſit: parui enim pretii e[illegible]opus eſt affectus propter ſerui ſcelus & audaci[illegible]m ſi illum per te recuperarit. Nunc ea cognoſ[illegible]ditus amiſimus, adeò vt Cato adoleſcens, nulliu[illegible] ciuis Ro[illegible]us, & Cato, vix viuus effugeret, quòd, cùm Gabiniū de[illegible]tulare, neque Prætores diebus aliquot adiri poſſent, vel poteſtatem [illegible] concionē aſcendit, & Pompeium priuatus Dictatorē appellauit. propius n[illegible] factum, quàm vt occideretur. Ex hoc, qui ſit ſtatus totius Reip. videre potes. noſtræ tamen cauſæ non videntur homines defuturi: mirandū in modū profitentur, offerunt ſe, pollicentur: & quidem cùm ſpe ſum maxima, tum maiore etiam animo. ſpero ſuperiores fore nos: cōfido animo, vt in hac

48 Rep. ne caſum quidē vllum pertimeſcam. Sed tamen res ſic ſe habet: ſi diē nobis Clodius dixerit, tota Italia cōcurret, vt multiplicata gloria diſcedamus. ſin autē vi agere conabitur, ſpero fore ſtudiis nō ſolùm amicorū, ſed etiam alienorū, vt vi reſiſtamus. omnes & ſe, & ſuos liberos, amicos, cliētes, libertos, ſeruos, pecunias denique ſuas pollicētur. noſtra antiqua manus bonorū ardet ſtudio noſtri atque amore. ſiqui antea aut alieniores fuerant, aut lāguidiores, nunc horū odio ſe cum bonis cōiungunt. Pompeius omnia pollicetur, & Cæſar: quibus ego ita credo, vt nihil de mea comparatione diminuā. Tribun. pl. Deſs. ſunt nobis amici. Conſules ſe optimè oſtendunt. Prætores habemus amiciſſimos, & acerrimos ciueis, Domitiū, Nigidium, Memmium, Lentulum, bonos etiā alios, ſed hos ſingulareis. Quare magnū fac animum habeas, & ſpem bonam. de ſingulis tamen rebus quæ quotidie gerantur, faciam te crebrò certiorem. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI .S.

49 MI FRATER, mi frater, mi frater, túne id veritus es, ne ego iracundia aliqua adductus, pueros ad te ſine literis miſerim? aut etiā ne te videre noluerim? ego tibi iraſcerer? tibi ego poſſem iraſci? ſcilicet tu me afflixiſti, tui me inimici, tua me inuidia, ac nō ego te miſerè perdidi. meus ille laudatus Conſulatus, mihi te, liberos, patriam, fortunas, tibi velim nequid eripuerit præter vnum me. ſed certè à te mihi omnia ſemper honeſta & iucunda ceciderunt: à me tibi luctus meæ calamitatis, metus tuæ, deſiderium, mœror, ſolitudo. Ego te videre noluerim? immò verò me à te videri nolui: non enim vidiſſes fratrem tuum, non eum quem reliqueras, non eum quem noras, non eum quem flens

flentem, proſequentem proficiſcens dimiſeras, ne veſtigium quidem eius nec ſimulacrum, ſed quandam effigiem ſpirantis mortui. Atque vtinam me mortuum prius vidiſſes aut audiſſes. Vtinam te non ſolùm vitæ, ſed etiam dignitatis meæ ſuperſtitem reliquiſſem. Sed teſtor omnes deos, me hac vna voce à morte eſſe reuocatum, quòd o- 50
mnes in mea vita partem aliquam tuæ vitæ repoſitã eſſe dicebant. Quare peccaui, ſceleratéque feci: nam ſi cecidiſſem, mors ipſa meam pietatẽ, amorémque in te facilè defenderet. nunc commiſi vt viuo m[illegible]careres, viuo me aliis indigeres, mea vox in domeſticis periculis potiſſimùm occider[illegible] quæ ſæpe alieniſſimis præſidio fuiſſet. nam quòd ad te pueri ſine literis veneru[illegible]iam vides non fuiſſe iracundiæ cauſa, certè pigritia fuit, & quædam i[illegible]marum & dolorum. Hæc ipſa me quo fletu putas ſcripſiſſe? eodem[illegible]ſcio. an ego poſſum aut non cogitare aliquando de te, aut v[illegible]cùm enim te deſidero, fratrẽ, ſolum deſidero? ego verò ſ[illegible]alẽ, obſequio filium, conſilio parentẽ. Quid 51
m[illegible]dum fuit? quid, quòd eodem tempore deſi[illegible]uo ingenio effigiem oris, ſermonis, animi m[illegible] dulciſſimum? quem ego ferus ac ferreus è c[illegible]m, quàm vellem: ſentiebat enim miſer iam [illegible]uid? imaginem meam, quem meus Cicero & amabat[illegible]m, verebatur. quid, quòd mulierẽ miſerrimam, f[illegible]n ſum paſſus, vt eſſet quæ reliquias communis [illegible]? Sed tamen quoquo modo potui, ſcripſi, & ded[illegible]uas credo tibi poſtea redditas eſſe: in quibus idem[illegible]rbis meis nuntiarũt, vt Romam protinus pergas & properes: pri[illegible]io eſſe volui, ſiqui eſſent inimici quo- 52
rum crudelitas nondũ eſſet no[illegible]iata: deinde congreſſus noſtri lamentationem pertimui, digreſſum vero[illegible]: atque etiam id ipſum, quod tu ſcribis, metuebã, ne à me diſtrahi non poſſes. [illegible] de cauſis hoc maximum malum, quòd te non vidi, quo nihil amantiſſimis & coniunctiſſimis fratribus acerbius ac miſerius videtur accidere potuiſſe, minus acerbum, minus miſerum fuit, quàm fuiſſet tum congreſſio, tum verò digreſſio noſtra. Nunc, ſi potes, id quod ego, qui fortis tibi ſemper videbar, non poſſum, erige te, & cõfirma, ſiqua ſubeunda dimicatio erit. ſpero, ſiquid mea ſpes habet authoritatis, tibi & integritatem tuam & amorem in te ciuitatis, & aliquid etiam miſericordiam noſtri, præſidii laturam. ſin eris ab iſto periculo vacuus, ages ſcilicet, ſiquid agi poſſe de nobis putabis: de quo ſcribunt ad me quidem multi multa, & ſe ſperare demonſtrant: ſed ego, quid ſperem, non diſpicio, cùm inimici plurimùm va 53
leãt, amici partim deſeruerint me, partim etiam prodiderint, qui in meo reditu fortaſſis reprehenſionem ſui ſceleris pertimeſcant. Sed, iſta qualia ſint, tu velim perſpicias, mihíque declares. ego tamen, quandiu tibi opus erit, ſiquid periculi ſubeundum videbis, viuam. diutius in hac vita eſſe non poſſum: neque enim tantum virium habet vlla aut prudentia aut doctrina, vt tantum dolorem poſſit ſuſtinere. ſcio fuiſſe & honeſtius moriendi tempus, & vtilius: ſed non hoc ſolum. multa alia prætermiſi: quæ ſi queri velim præterita, nihil agam, niſi vt augeam dolorem tuum, indicem ſtultitiã meam. Illud quidem nec faciendum eſt, nec fieri poteſt, me diutius, quàm aut tuum tẽpus, aut firma ſpes poſtulabit, in tam miſera, támque turpi vita commorari: vt qui modò fratre fuerim, liberis, coniuge, copiis, genere ipſo pecuniæ beatiſſimus, dignitate, authoritate, 54
exiſtimatione, gratia non inferior, quàm qui vnquam fuerunt ampliſſimi, is nunc in tã afflicta, perditáque fortuna neque me, neque meos lugere diutius poſſim. Quare quid ad me ſcripſiſti de permutatione? quaſi verò nunc me non tuæ facultates ſuſtineant. qua in re ipſe video miſer, & ſentio quid ſceleris admiſerim, cùm de viſceribus tuis, & filii tui ſatiſfacturus ſis, quibus debes, ego acceptam ex ærario pecuniam tuo nomine

frustrà dissiparim. sed tamen & M. Antonio quantum tu scripseras, Cepioni tantundē
solutum est. mihi ad id quod cogito, hoc quod habeo satis est. siue enim restituimur,
siue desperamur, nihil amplius opus est. tu, si fortè quid erit molestiæ, te ad Crassum &
ad Calidium conferas censeo. quantum Hortensio credendum sit, nescio: me summa
simulatione amoris, summáque assiduitate quotidiana sceleratissimè, insidiosissimé-
55 que tractauit, adiuncto quoque Arrio: quorum ego consiliis, promissis, præceptis de-
stitutus in hanc calamitatem incidi. Sed hæc o[illegible]ltabis, nequid obsint. illud caueto,
& eòputo per Pomponium fouendum tibi esse [illegible] Hortensium, ne ille versus, qui
in te erat collatus, cùm AEdilitatem petebas, de [illegible] Aurelia falso testimonio, confir-
metur: nihil enim tam timeo, quàm ne, cùm intell[illegible] homines quantum misericor-
diæ nobis tuæ preces, & tua salus allatura sit, oppugn[illegible]ehementius. Messalam tui
studiosum esse arbitror: Pompeium etiam simulato[illegible]d h[illegible] vtinam nō ex-
periare: quòd precarer deos, nisi meas preces a[illegible]n precor, vt
his infinitis nostris malis contenti sint: in qui[illegible] pec-
cati infamia, sed omnis dolor est, quòd opti[illegible]
Filiam meam & tuam, Ciceronémque no[illegible]
56 Quin illud mœreo, quòd tibi non minorē do[illegible]
Sed te incolumi orbi non erunt. Reliqua ita [illegible]
tria moriendi, vt me lachrymæ non sinunt [illegible]
mihíque de omnibus rebus rescribas. Sis fo[illegible]ib. Iun.
Thessalonicæ.

MARCVS QV[illegible]

AMABO te mi frater, ne si vno m[illegible]is, impro-
bitati & sceleri meo potius, quàm imp[illegible]que[illegible] Nullum est
meum peccatum, nisi quòd iis credidi, [illegible]ram esse me decipi, aut etiā
quibus ne id expedire quidem arbitrab[illegible]ximus, familiarissimus quisque
57 aut sibi pertimuit, aut mihi inuidit. Ita [illegible]misero præter fidem amicorum cau-
tum meum consilium fuit. Quòd si te sati[illegible]nnocentia tua, & misericordia hominum
vindicat hoc tempore à molestia, perspicis profectò, ecquænam nobis salutis spes re-
linquatur. nam me Pomponius, & Sestius, & Piso noster adhuc Thessalonicæ retinue-
runt, cùm longius discedere propter nescio quos motus vetarét. verùm ego magis exi-
tum illorum literis, quàm spe certa expectabam: nam quid sperem, potentissimo ini-
mico, dominatione obtrectatorum, infidelibus amicis, pluribus inuidis? Denocius au-
tem Trib. pleb. est ille quidem in me officiosissimus, Sestius, & (spero) Curtius, Milo,
Fadius, Gratidius, sed valde aduersante Clodio: qui etiam priuatus eadem manu pote-
rit conciones concitare: deinde etiam intercessor parabitur. Hæc mihi proficiscenti
non proponebantur, sed sæpe triduo summa cum gloria dicebar esse rediturus. Quid
58 tu igitur, inquies? Quid? multa conuenerunt quæ mentem exturbarent meam, subita
defectio Pompeii, alienatio Consulum, etiam Prætorum timor, publicanorum arma,
lachrymæ meorum me ad mortem ire prohibuerunt: quod certè & ad honestatem, &
ad effugiendos intolerabileis dolores fuit aptissimum. Sed de hoc scripsi ad te in ea epi
stola, quam Phaëtonti dedi. nunc tu, quoniam in tantum luctum, laborem detrusus
es, quantum nemo vnquam, si releuare potes communem casum misericordia homi-
num, scilicet incredibile quiddam assequeris. sin planè occidimus, me miserum, ego
omnibus meis exitio fuero, quibus antè dedecori non eram. Sed tu, vt antè ad te scri-
psi, perspice rem & pertenta, & ad me, vt tempora nostra, non vt amor tuus fert, verè
perscribe. Ego vitam, quoad putabo tua interesse, aut ad spem seruandam esse retine-
bo. tu nobis amicissimum Sestium cognosces, credo tua causa vel Lentulum, qui erit
59 Consul. quanquam sunt facta verbis difficiliora. tu, & quid opus sit, & quid sit, videbis
omnino. Si tuam solitudinem, communémque calamitatem nemo despexerit, aut

per te confici aliquid, aut nullo modo poterit:ſin te quoque inimici vexare cœperint, ne ceſſaris:non enim gladiis tecum, ſed litibus agetur. Verùm hæc abſint velim. te oro vt ad me de omnibus rebus ſcribas, & in me animi potius aut conſilii putes minus eſſe, quàm antea, amoris verò & officii non minus. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD QVINTVM FRATREM LIBER II.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

EPISTOLAM quam legiſti, mane dederam. Sed fecit humaniter Li- 1
cini ... ad me, miſſo Senatu, veſperi venit, vt, ſiquid eſſet actum,
... ur, perſcriberem. Senatus fuit frequētior, quàm
... menſe Decēbri ſub dies feſtos. conſulares nos
... deſignati P. Seruilius, M. Lucullus: Lupus, Vol-
... nè frequentes fuimus, omnino ad ducentos.
... ſam agri Campani ſanè accuratè: auditus eſt
... nihil ex noſtris actionibus prætermiſit. fue-
... meliæ in Gelliū, expoſtulationes cum abſente
Pompe ... rogaturum negauit, nequod onus ſimulta-
tis nobis ... cōuitiis, & ex præſenti ſilentio, quid Se-
natus ſe ... dimittere. tum Marcellinus, Noli, inquit, 2
ex taciturn ... s hoc tēpore, aut improbemus, iudica-
re. Ego quòd ... teros: iccirco taceo, quòd nō exiſtimo,
cùm Pōpeius abſit, cauſam a ... onuenire. Tum ille ſe Senatum negauit
tenere. Racilius ſurrexit, & de ... cœpit: Marcellinum quidē primùm ro-
gauit. is cùm grauiter de Clodianis ... ucidationibus, lapidationibus queſtus
eſſet, ſententiā dixit, vt ipſe iudices per prætorem vrbanū ſortiretur: iudicum ſortitione facta, comitia haberentur: qui iudicia impediuiſſet, eum contra Remp. eſſe facturū. approbata valde ſententia, C. Cato contra dixit, & Caſſius, maxima acclamatione Senatus, cū comitia iudiciis anteferret. Philippus aſſenſit Lētulo. poſtea Racilius de priuatis me primùm ſententiā rogauit. multa feci verba de toto furore, latrociniòque P. Clodii. 3
eum tāquam reum accuſaui multis & ſecundis admurmurationibus cuncti Senatus. orationē meam collaudauit ſatis multis verbis, non mehercule indiſertè Seuerus Antiſtius, íſque iudiciorū cauſam ſuſcepit, antiquiſſimámque ſe habiturū dixit. ibatur in eam ſententiā. tum Clodius rogatus, diē dicendo eximere cœpit. furebat, à Racilio ſe contumaciter, vrbanéque vexatum. deinde eius operæ repentè à Græcoſtaſi & Gradibus clamorem ſatis magnum ſuſtulerunt, opinor in Q. Seſtilium, & amicos Milonis incitatæ. eo metu iniecto, repentè magna querimonia omnium diſceſſimus. Habes acta vnius diei. reliqua, vt arbitror, in menſem Ianuarium reiicientur. De Tribunis pleb. longè optimum Racilium habemus. videtur etiam Antiſtius amicus nobis fore. nam Plautius noſter totus eſt. Fac, ſi me amas, vt conſideratè, diligentérque nauiges de menſe Decembri. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

NON occupatione, qua erā ſanè impeditus, ſed paruula lippitudine adductus ſum 4
vt dictarem hanc epiſtolam, & non, vt ſoleo, ad te ipſe ſcriberem. Et primùm me tibi excuſo in eo ipſo, in quo te accuſo: me enim adhuc nemo rogauit, num quid in Sardiniam vellem: te puto ſæpe habere, etſi non ſemper, qui, num quid Romam velis, quærant. Quòd ad me de Lentuli & Sexti nomine ſcripſiſti, locutus ſum cum Cincio. Quomodo res ſe habet, nō eſt facillima. ſed habet profectò quoddam Sardinia appo-

ſitum ad recordationem præteritæ memoriæ:nam, vt ille Gracchus Augur, poſteaquã
in iſtam prouinciam venit, recordatus eſt quid ſibi in campo Martio comitia Conſu-
lum habenti, contra auſpicia accidiſſet, ſic tu mihi videris in Sardinia de forma Minu-
tiana, & de nominibus Pomponianis in otio recogitaſſe. ſed ego adhuc emi nihil. Cu
leonis auctio facta eſt. Tuſculano emptor nemo fuit. ſi conditio valde bona fuerit, for
5 taſſe non omittam. De ædificatione tua Cyrum vrgere non ceſſo: ſpero eum in offi-
cio fore: ſed omnia ſunt tardiora propter furioſæ AEdilitatis expectationẽ: nam comi
tia ſine mora futura videntur: edicta ſunt ad x i. Cal. Febr. te tamẽ ſolicitum eſſe nolo.
omne genus à nobis cautionis adhibebitur. De R[illegible]e Alexandrino factum eſt s.c. cũ
multitudine reduci, periculoſum Reip. videri. reli[illegible]ũ eſſet in Senatu cõtentio, Len
tulúſne, an Põpeius reduceret, obtinere cauſam Lentulus videbatur. in ea re nos & offi-
cio erga Lentulũ mirificè, & voluntati Pompeii præclarè [illegible]imus. Sed per obtre-
ctatores Lentuli res calũnia extracta eſt. conſecuti ſunt [illegible]os Sena-
tus haberi non poterat. Quid futurũ ſit latroci[illegible] ſed tamẽ
6 ſuſpicor per vim rogationem Caninium per[illegible] rel[illegible]õ
diſpicio: familiares eius quid cupiant, omnes [illegible]
cunias ſuppeditant cõtra Lentulum. ſine dubio [illegible]
magno meo dolore: quanquam multa fecit qua[illegible]
mus. Tu, ſi ita expedit, velim quamprimùm b[illegible]d
méque venias: innumerabiles enim res ſun[illegible]ere de-
ſiderem. Tui noſtríque valent. Vale. [illegible]

MARCVS Q[illegible]

SCRIPSI ad te antea ſuperiora. nun[illegible] Cal. Febr.
legationes in Id. Febr. reiiciebantur. eo[illegible]on. Milo af-
fuit: ei Pompeius aduocatus venit. dixi[illegible]gatus. honeſtè diſceſſimus.
7 producta dies eſt in v i i i. Id. interim re[illegible]bus in Idus, referebatur de pro-
uinciis Quæſtorũ, & de ornandis Præto[illegible]s multis querelis de Rep. interpo-
nendis nulla trãſacta eſt. Cato legẽ pro[illegible] de imperio Lentulo abrogãdo. veſti-
tum filius mutauit. ad v i i i. Id. Milo affuit: dixit Pompeius, ſiue voluit: nã, vt ſurrexit,
operæ Clodianæ clamorem ſuſtulerunt: ídque ei perpetua oratione contigit, non mo
dò vt acclamatione, ſed vt conuitio & maledictis impediretur. qui vt perorauit (nam
in eo ſanè fortis fuit) non eſt deterritus: dixit omnia, atque interdum etiam ſilentio,
cum authoritate peregerat: ſed vt perorauit, ſurrexit Clodius: ei tantus clamor à no-
ſtris (placuerat enim referre gratiam) vt neque mente, neque lingua, neque ore con-
ſiſteret. ea res acta eſt, cùm hora v i. vix Pompeius peroraſſet, vſque ad horam v i i i.
8 cùm omnia maledicta, verſus etiam obſcœniſſimi in Clodium & Clodiam dicerẽtur.
ille furens & exanguis interrogabat ſuos in clamore ipſo, quis eſſet qui plebẽ fame ne-
caret. reſpondebant operæ, Pompeius. quis Alexandriam ire cuperet: reſpondebant,
Pompeius. quem ire vellent: reſpondebant, Craſſum. is aderat tum, Miloni animo
non amico. hora ferè i x, quaſi ſigno dato, Clodiani noſtros conſputare cœperunt. ex-
arſit dolor. vrgere illi, vt loco nos mouerent. factus eſt à noſtris impetus, fuga operarũ.
eiectus de roſtris Clodius, ac nos quoque tum fugimus, nequid in turba. Senatus vo-
catus in curiam, Pompeius domum. Neque ego tamen in Senatum, ne aut de tãtis re-
bus tacerem, aut in Pompeio defendẽdo (nam is carpebatur à Bibulo, Curione, Fauo-
nio, Seruilio filio) animos bonorum offenderem. res in poſterum dilata eſt. Clodius in
9 Quirinalia produxit diẽ. ad v i. Id. Senatus ad Apollinis fuit, vt Põpeius adeſſet. acta
res eſt grauiter à Pompeio. eo die nihil perfectũ eſt. ad v i i. Id. ad Apollinis s.c. factũ
eſt, ea quæ facta eſſent ad v i i i. Id. contra Rempub. eſſe facta. eo die Cato eſt vehe-
menter in Pompeium inuectus, & cum oratione perpetua tanquam reum accuſauit:
de me multa, me inuito, cum mea ſumma laude dixit: cùm illius in me perfidiã incre-

paret, auditus est magno silentio maleuolorum. Respondit ei vehementer Pompeius, Crassúmque descripsit, dixítque apertè, se munitiorem ad custodiendam vitam suam fore, quàm Africanus fuisset, quem C. Carbo interemisset. Itaque magnæ mihi res iam moueri videbãtur. nam Pompeius hæc intelligit, nobiscúmque communicat, insidias vitæ suæ fieri, Catonem à Crasso sustentari, Clodio pecuniam suppeditari: vtrunque & ab eo, & à Curione, Bibulo, cæterísque suis obtrectatoribus confirmari: vehementer esse prouidendum, ne opprimatur: concionario illo populo à se propè alienato, nobi- 10
litate inimica, non æquo Senatu, iuuentute improba. itaque se comparat, homines ex agris accersit. operas autem suas Clodius confirmat. manus ad Quirinalia paratur. in eo multò sumus superiores ipsius copiis. sed magna manus ex Piceno & Gallia expectatur, vt etiam Catonis rogationibus de Milone & Lentulo resistamus. Ad IIII. Id.
Sestius ab indice Cn. Nerio Pupinia de ambitu est postulatus, & eodem die à quodam
M. Tullio de vi is era ... omum (vt debuimus) ad eum statim venimus, eique nos
totos trad ... hominum opinionem, qui nos ei iure succen-
sere puta ... que & ipsi, & omnibus videremur: itáque fa-
ci ... allegatos Cn. Lẽtulum Vacciam & C. Corne-
li ... alitates, decuriatíque discederent, léxque de iis 11
fe... tu ... na, quæ est de vi, tenerẽtur. Ad III. Id. dixi pro
Bestia d ... Domitium in foro medio, maximo conuentu:
incidíqu ... Sestius multis in templo Castoris vulneribus
acceptis, su ... ροῳκοδομησάμην quidem εὐκαίρως de iis quæ
in Sestium ... naui veris laudibus, magno assensu om-
nium. res ... bi eò scribo, quòd me de retinenda Se-
stii gratia lite ... ante lucem. eo die apud Pomponium
in eius nuptiis eram cœnatu ... rebus nostris, cuiusmodi tu mihi ferè
diffidenti prædicabas, plena dig ... : quæ quidem tua mi frater prudentia,
patiẽtia, virtute, pietate, suauitate e ... íque sunt restituta. Domus tibi ad Lu- 12
cũ Pisonis Liciniana conducta est. Sed, vt spero, paucis mensibus post Calend. Quint. in tuam commigrabis. tuã in Carinis mundi habitatores Lamiæ conduxerunt. À te post illam Olbiensem epistolam nullas literas accepi. quid agas, & vt te oblectes, scire cupio, maximéque teipsum videre quamprimùm. Cura mi frater vt valeas: & quanquam est hyems: tamen Sardiniam istam esse cogites. XV. Calend. Mart.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

SESTIVS noster absolutus est III. Id. Mart. & quòd vehementer interfuit Reipub. nullam videri in eiusmodi causa defensionem esse, omnibus sentẽtiis absolutus est. Illud quod tibi sæpe curæ esse intellexeram, ne cui iniquo relinqueremus vituperandi locum, qui nos ingratos esse diceret, nisi illius peruersitatem quibusdam in rebus quamhumanissimè ferremus, scito hoc nos in eo iudicio consecutos esse, vt omnium gratissimi iudicaremur: nam in defendẽdo moroso homine cumulatissimè satisfecimus, & 13
(id quod ille maximè cupiebat) Vatiniũ, à quo palàm oppugnabatur, arbitratu nostro cõcidimus, diis hominibúsque plaudentibus. quinetiã Paulus noster, cùm testis productus esset in Sestium, confirmauit se nomẽ Vatinii delaturũ, si Macer Licinius cunctaretur: & Macer à Sestiis subselliis surrexit, ac se illi non defuturum affirmauit. Quid quæris? homo petulans & audax Vatinius valde perturbatus, debilitatúsque discessit.

Quintus tuus puer optimus eruditur egregiè. hoc nunc magis animaduerto, quòd Tyrãnio docet apud me. Domus vtriusque nostrûm ædificatur strenuè. redemptori tuo dimidium pecuniæ curaui. spero nos ante hyemem contubernales fore. De nostra Tullia tui mehercule amantissima spero cum Crassipede nos confecisse. dies erant duo, qui post latinas habẽtur religiosi. cæterum confectum erat. latiar erat exiturus.

Ad VIII. Id. Apr. spõsalia Crassipedi præbui. huic cõuiuio puer optimus Quintus tuus 14

meúſque, quòd perleuiter cõmotus fuerat, defuit. Ad VI. Id. Apr. veni ad Quintũ, eúm-
que vidi planè integrum : multúmque is mecum ſermonem habuit, & perhumanum
de diſcordiis mulierum noſtrarum. Quid quæris? nihil feſtiuius. Pomponia autem e-
tiam de te queſta eſt: ſed hæc coràm agemus. À puero vt diſceſſi, in aream tuam ve-
ni. res agebatur multis ſtructoribus. Longilium redemptorem cohortatus ſum. fidem
mihi faciebat ſe velle nobis placere. domus erit egregia : magis enim cerni iam pote-
rat, quàm quantum ex forma iudicabamus. itémque noſtra celeriter ædificabatur. eo
die cœnaui apud Craſſipedem . cœnatus , in hortos ad Pompeium lectica latus ſum.
Luccium cõuenire non potueram, quòd abfuerat : videre autem volebam, quòd eram
poſtridie Roma exiturus , & quòd ille in Sardiniam iter habebat. hominem conueni,
15 & ab eo petiui vt quamprimùm te nobis redderet. ſtatim, dixit. erat autem iturus (vt
aiebat) ad III. Id. April. vt aut Labrone, aut Piſis con[illegible]et. Tu mi frater, ſimul
ac ille venerit, primam nauigationem (dummodo [illegible]s ſit) ne omiſeris.

Ad II. Id. April. ante lucem hanc epiſtol[illegible]ue in itinere,
vt eo die apud T. Titium in Anagnino man[illegible]o cogitabã:
inde, cùm in Arpinati quinque dies fuiſſem, ire [illegible] Cu-
manum, vt quoniam in Nonas Maias Miloni d[illegible] ef-
ſem, téque mi chariſſime & ſuauiſſime frater [illegible]em, ædifi-
cationem Arcani ad tuum aduentũ ſuſtenta[illegible]eas, quam-
primúmque venias. Vale.

MARCVS QV[illegible]

16 Ò LITERAS mihi tuas iucundiſſ[illegible]cum deſide-
rio, nunc verò etiam cum timore. at[illegible]piſſe poſt illas,
quas tuus nauta attulit Olbia datas. ſed [illegible] præſenti ſermoni reſeruẽtur.
hoc tamen non queo differre. Idib. Ma[illegible]quens diuinus fuit in ſupplicatio-
ne Gabinio deneganda. adiurat Po[illegible]emini accidiſſe. foris valde plauditur.
mihi cùm ſua ſponte iucundum, tum [illegible]ndius, quòd me abſente (eſt enim εἰλικρινὲς
iudicium) ſine oppugnatione, ſine gratia noſtra. eram Antii. Quòd Idibus, & poſtri-
die fuerat dictum, de agro Campano actum iri, non eſt actum. in hac cauſa mihi aqua
hæret. Sed plura, quàm conſtituerã: coràm enim. vale mi optime ac optatiſſime frater,
& aduola. idem te noſtri rogant pueri. illud ſcilicet cœnabis cùm veneris.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

17 PLACITVRVM tibi eſſe librum meum ſuſpicabar: tam valde placuiſſe quàm ſcri-
bis, valde gaudeo. Quòd me admones de non curãtia, ſuadéſque vt meminerim Iouis
orationẽ, quæ eſt in extremo illo libro: ego verò memini, & illa omnia mihi magis ſcri
pſi, quàm cæteris. ſed tamen poſtridie quàm tu es profectus, multa nocte cum Vibulio
veni ad Pompeium. cúmque ego egiſſem de iſtis operibus atque inſcriptionibus, per-
benignè mihi reſpondit, magnã ſpem attulit, cum Craſſo ſe dixit loqui velle, mihíque,
vt idem facerẽ, ſuaſit. Craſſum COS. ex Senatu domum reduxit. ſuſcepit rem, dixítque
eſſe quod Clodius hoc tempore cuperet per ſe & per Pompeium conſequi: putare ſe, ſi
ego eum non impedirem, poſſe me adipiſci ſine contentione, quod vellem. totum ei
negotiũ permiſi, méque in eius poteſtate dixi fore. Interfuit huic ſermoni P. Craſſus,
adoleſcẽs noſtri (vt ſcis) ſtudioſiſſimus. Illud autem quod cupit Clodius, eſt legatio ali-
18 qua, ſi minus per Senatum, per populum libera aut Byzãtium, aut Brogitarum, aut v-
trunque. plena res numorum. Quòd ego non nimium laboro, etiam ſi minus aſſequor
quod volo: Pompeius tamen cum Craſſo locutus eſt. videntur negotium ſuſcepiſſe. ſi
perficiũt, optimè: ſin minus, ad noſtrum Iouem reuertamur. ἀμφιλαφίαν autem illam,
quam tu ſoles dicere, bono modo deſidero, ſic prorſus vt aduenĩẽtem excipiã libenter,
latentem etiam nunc non excitem. Tribus locis ædifico, reliqua reconcinno: viuo
paulò liberalius quàm ſolebam. Opus erat, ſi te haberem pauliſper, fabris locum dare.

sed & hæc (vt spero) breui inter nos communicabimus. Res autem Romanæ sic se habent: Consul est egregius Lentulus, non impediente collega, sic inquam bonus, vt meliorem non viderim. dies comitiales exemit omneis: nam etiam Latinæ instaurantur: nec tamen deerant supplicationes. Sic legibus perniciosissimis obsistitur, maximè Catonis: cui tamen egregiè imposuit Milo noster. nam ille vindex gladiatorum & be- 19
stiariorum emerat de Cosconio & Pomponio bestiarios, nec sine his armatis vnquam in publico fuerat: hos alere non poterat: itaque vix tenebat. Sensit Milo: dedit cuidam nō familiari negotium, qui sine suspicione emeret eam familiam à Catone. quæ simul atque abducta est, Racilius qui vnus est hoc tempore Trib. pleb. rem patefecit, eósque homines sibi emptos esse dixit (sic enim placuerat) & tabulam proscripsit, se familiam Catonianam venditurum. in eam tabulam magni risus consequebantur. Nunc igitur Catonem Lentulus à Le[...]us remouit, & eos qui de Cæsare monstra promulgarunt,
quibus intercedere[...]m quod de Pompeio Caninius agit, sanequam refrixit:
neque enim r[...]s noster in amicitia P. Lentuli vituperatur, & her
cule non e[...]erditissimam atque infimam fæcem populi pro-
pter Milo[...]lta ab eo desiderant, multa reprehendunt. Mar- 20
cellinus[...]n non satisfacit, quòd eum nimis asperè tractat:
quanqua[...]quo ego me libentius à curia, & ab omni parte
Reipub. s[...]fuimus: domus celebratur, ita vt cùm maxi-
mè. Vnum a[...]commodè de Sex. Cælio, quem neque hoc
tempore, ne[...]mihi placuit accusari. Ei tres sententiæ te-
terrimæ in [...] populus reuocat, & retrahatur neces-
se est: non en[...]apud suos diceret, penè damnatus est,
vidēt damnatum. Ea ipsa in re[...] nobis obstitit: Senatorum enim vrna
copiosè absoluit, equitum adæqu[...]rarii condemnarunt. Sed hoc incom-
modum consolātur quotidianæ dam[...]inimicorum, in quibus me perlubente
Seruius allisus est, cæteri cōciduntur. Cato [...]cionatus est comitia haberi non siturū, 21
si sibi cum populo dies agendi essent exempti. Appius à Cæsare nondum redierat. Tuas mirificè literas expecto, atque adhuc clausum mare scio fuisse: sed quosdā venisse tamen Olbia dicebant, qui te vnicè laudarent, plurimíque in prouincia fieri dicerent. iidem aiebant nuntiare te prima nauigatione transmissurum. Id cupio: & quanquam teipsum scilicet maximè, tamen etiam literas tuas antè expecto. Mi frater vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

DEDERAM ad te literas antea, quibus erat scriptum, Tulliam nostram Crassipedi prid. Non. April. esse desponsatam: cæteráque de Rep. & priuata perscripseram: postea sunt hæc acta. Nonis April. s. c. Pōpeio pecunia decreta in rem frumentariam ad HS. M. CCCC. sed eodem die vehemēter actum de agro Campano, clamore Senatus pro- 22
pè cōcionali. acriorem causam inopia pecuniæ faciebat, & annonæ caritas. Non prætermittam ne illud quidem, M. Furium Flaccum equitem Romanum, hominem nequam Capitolini & Mercuriales de collegio eiecerūt, præsentem ad pedes vniuscuiusque iacentem. Ad III. Id. Maii s. c. factum est de ambitu in Afranii sentētiam, quam ego dixeram, cùm tu adesses: sed magno cum gemitu Senatus Consules non sunt persecuti eorum sententiā: qui Afranio cùm essent assensi, addiderūt, vt Prætores ita crearentur, vt dies LX. priuati essent. eo die Catonem planè repudiarunt. Quid multa? tenent omnia: ídque ita omnes intelligere volunt. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

TV metuis ne me interpelles? primùm si in isto essem, tu scis quid sit interpellare. An te Atteius? mehercule mihi docere videbaris istius generis humanitatem: qua qui- 23
dem nihil vtor abs te. Tu verò vt me & appelles, & interpelles, & obloquare, & colloquare velim. quid enim mihi suauius? non mehercule quisquam μουσοπάτακτος

libentius sua recentia poëmata legit, quàm ego te audio quacunque de re, publica,
priuata, rustica, vrbana. Sed mea factum est inuisa verecundia, vt te proficiscens non
tollerem. Opposuisti semel ἀντίλεκτον causam, Ciceronis nostri valetudinem: conticui.
iterum Cicerones: quieui. Nunc mihi iucunditatis plena epistola hoc aspersit mole-
stiæ, quòd videris, ne mihi molestus esses, veritus esse, atque etiam nunc vereri. Litiga-
rem tecum, si fas esset. sed mehercule istuc si vnquam suspicatus ero, nihil dicã aliud,
nisi verebor nequando ego tibi, cùm sum vnà, molestus sim. Video te ingemuisse. sic
fit. εἰδ' ἐν ἄρᾳ ἔζησας. nunquam enim dicam ἔα πάσας. Marium autem nostrum in lecti-
14 cam mehercule coniecissem, non illam Regis Ptolemæi Anitianam. memini enim
cùm hominem portarem ad Baias Neapoli octophoro Anitiano, machærophoris cen
tum sequẽtibus, miros risus nos edere, cùm ille ignarus sui comitatus, repentè aperuit
lecticam, & penè ille timore, ego risu corruit. Tunc, vt dico, certè sustulissem, vt aliquã-
do subtilitatẽ veteris vrbanitatis & humanissimi sermonis [illegible]em: sed hominem
infirmum in villam apertam, ac ne rudem quidem e[illegible]itare nolui. Hoc
verò mihi peculiare fuerit, hîc etiam isto frui. nam ill[illegible]scito mihi vi-
cinum Marium lumen esse. apud Anitium videbi[illegible]im ita phi-
lologi sumus, vt vel cum fabris habitare possimus [illegible]iam, non
ab Hymetto, sed ab area Syra. Marius & valetu[illegible] De in-
terpellatione, tantum sumam à vobis tempori[illegible]itis: vti-
15 nam nihil detis, vt potius vestra iniuria, [illegible]Repub. ni-
mium te laborare doleo, & meliorem ciu[illegible]ui accepta in-
iuria, illa spectacula quærebat, quæ tibi ac[illegible]ola: consola-
bor te, & omnem abstergebo dolore[illegible] appropera-
te. hortus domi est. Vale.

MARCVS QV[illegible]TRI S.

EPISTOLAM hanc conuitio [illegible]odicilli tui. nam res quidem ipsa,
& is dies, quo tu es profectus, nihil [illegible] scribendum argumenti sanè dabat. sed
quemadmodum coràm cùm sumus, sermo nobis deesse non solet, sic epistolæ no-
stræ debent interdum hallucinari. Tenediorum igitur libertas securi Tenedia præ-
cisa est, cùm eos præter me, & Bibulum, & Calidium, & Fauonium nemo defenderet.
De te magis ab Sipylo mentio est honorifica facta, cùm te vnum dicerent postula-
tioni L. Sestii Pansæ restitisse. Reliquis diebus, siquid erit quod te scire opus sit, aut e-
16 tiam si nihil erit, tamen scribam quotidie aliquid. Pridie Id. neque tibi, neque Pom-
ponio deero. Lucretii poëmata, vt scribis, non ita sunt multis luminibus ingenii,
multæ tamen artis. sed cùm veneris, virum te putabo: si Sallustii Empedoclea legeris,
hominem non putabo. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

GAVDEO tibi iucundas esse meas literas. nec tamen habuissem scribendi nunc
quidem vllum argumentum, nisi tuas accepissem: nã pridie Id. cùm Appius Senatum
infrequentem coëgisset, tantum fuit frigus, vt populi cõuitio coactus sit nos dimittere.
De Comageno Rege quòd rem discusseram, mirificè mihi & per se, & per Pompo-
nium blãditur Appius. videt enim hoc genere dicendi si vtar in cæteris, Februariũ ste-
rilem futurum, eúmque lusi iocosè satis: nequesolùm illud extorsi oppidulum, quod e-
rat positum in Euphrate & Zeugmate, sed prætereatogam sum eius prætextam, quam
17 erat adeptus Cæsare Consule, magno hominum risu cauillatus. quòd nolit inquam re-
nouare honores eosdem, quo minus togam prætextam quotannis interpollet, decer-
nendum nihil censeo. Vos autem homines nobiles, qui Busrenum prætextatũ non fe-
rebatis, Comagenum feretis? genus vides, & locum iocandi. Multa dixi in ignobilem
Regẽ, quibus totus est explosus. Quo genere cõmotus (vt dixi) Appius, totum me am-
plexatur. nihil est enim facilius, quàm reliqua discutere. sed nõ faciam vt illum offen-

dam, ne imploret fidem Iouis hoſpitalis, Graios omneis conuocet, per quos mecum in gratiam rediit. Theopompo ſatiſfaciemus. De Cæſare fugerat me ad te ſcribere. video enim quas tu literas expectaris. Sed ille ſcripſit ad Balbum faſciculum illum epiſtolarum in quo fuerat & mea, & Balbi, totum ſibi aqua madidum redditum eſſe: vt ne illud quidem ſciat, meam fuiſſe aliquam epiſtolam. ſed ex Balbi epiſtola pauca verba intellexerat, ad quæ reſcripſit his verbis, DE Cicerone video te quiddam 18
ſcripſiſſe, quod ego non intellexi: quantum autem coniectura conſequebar, id erat huiuſmodi, vt magis optandum, quàm ſperandum putarem. Itaque poſtea miſi eodem illo exemplo literas. Iocum autem illius de ſua egeſtate ne ſis aſpernatus. ad quē ego reſcripſi, nihil eſſe, quod poſthac arcæ noſtræ fiducia conturbaret: luſique in eo genere & familiariter & cum dignitate. Amor autem eius erga nos perfertur omnium nuntiis ſingularis. Et literæ quidem ad id quod expectas, ferè cum tuo reditu iungentur: reliqua ſingulor[illegible]erum ſcribemus ad te, ſi modò tabellarios tu præbebis. quanquam eiuſm[illegible] impendebat, vt ſummum periculum eſſet ne Appio ſuæ ædes vrerentu[illegible]

[illegible] QVINTO FRATRI S.

RIS[illegible]ri animo eſſe, & prompto ad iocandum valde me, 29
iuuat. [illegible] tu potius mihi: nam, vt ſcis, iampridem iſtum canto Cæ[illegible] neque ego diſcingor. Cognoſce nunc Idus. decimus er[illegible]umerum iudices non habuit. Vereor ne homo teter & fe[illegible]em veniat. nam noſter Cælius valde oppugnatur à gen[illegible]ſed veremur. Eodem igitur die Tyriis eſt Senatus dat[illegible]riaci publicani, vehementer vexatus Gabinius: exagitati tamen [illegible]ni, quòd eum eſſent cum equis proſecuti. Noſter Lamia paulò fero[illegible]itius dixiſſet, Veſtra culpa hæc acciderunt, equites Romani. diſſolu[illegible]catis: nos iudicamus, vos laudatis, inquit. actum eſt eo die nihil. nox diremit. Comitialibus diebus qui Quirinalia ſequuntur, Appius interpretatur non impediri ſe lege Puppia, quò minus habeat Senatum: & quòd Gabinia ſanctum ſit, etiam cogi ex Calend. Febr. vſque ad Calend. Mart. legatis 30
Senatum quotidie dari. Ita putantur detrudi comitia in menſem Martium. ſed tamen his comitialibus Tribuni pl. de Gabinio ſe acturos eſſe dicunt. omnia colligo, vt noui ſcribam aliquid ad te: ſed vt vides, res me ipſa deficit. Itaque ad Calliſthenem & Philiſtum redeo: in quibus te video volutatum. Calliſthenis quidem vulgare & notum negotium, quemadmodum Græci aliquot locuti ſunt. Siculus ille capitalis, creber, acutus, breuis, penè puſillus Thucydides, ſed vtros eius habueris libros (duo enim ſunt corpora) an vtroſque, neſcio. Me magis de Dionyſio delectat: ipſe eſt enim veterator magnus & perfamiliaris Philiſto. Sed quod adſcribis, aggrederíſne ad hiſtoriā? me auctore potes. & quoniā tabellarios ſumminiſtras, hodierni diei res geſtas Lupercalibus habebis. Oblecta te cum Cicerone noſtro quambelliſſimè.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

DVAS adhuc à te accepi epiſtolas, quarum alteram in ipſo diſceſſu noſtro, alte- 31
ram Arimino datam. plureis quas ſcribis te dediſſe, non acceperam. Ego me in Cumano & Pompeiano, præterquàm quòd ſine te, cæterum ſatis commodè oblectabar: & eram in eiſdem locis vſque ad Calēd. Iun. futurus. Scribebam illa quæ dixeram πολιτικά, ſpiſſum ſanè opus & operoſum. ſed ſi ex ſententia ſucceſſerit, bene erit opera poſita: ſin minus, in illud ipſum mare deiiciemus, quod ſcribētes ſpectabamus: aggrdiemur alia, quoniam quieſcere non poſſumus. Tua mandata perſequar diligenter, & adiungendis hominibus, & quibuſdam non alienandis. Maximè verò mihi curæ erit, vt Ciceronem tuum, noſtrúmque videam ſcilicet quotidie, ſed inſpiciam, quid diſcat quamſæpiſſimè: & niſi ille contemnat, etiam magiſtrum me ei profitebor: cuius rei

nonnullam consuetudinem nactus sum in hoc horum dierum otio, Cicerone nostro
31 minore perdocendo. Tu,quemadmodum scribis,quod etiam si non scriberes,facere te diligentissimè tamen sciebã,facies,scilicet vt mea mandata digeras, persequare, conficias.Ego,cùm Romam venero, nullum prætermittam Cæsaris tabellarium , cui literas ad te non dem . His diebus (ignosces) cui darem fuit nemo ante hunc M. Orsium equitem Romanum nostrum & pernecessarium, & quòd est ex municipio Atellano, quod scis esse in fide nostra. Itaque eum tibi commendo in maiorem modum, hominem domi splendidum , gratiosum etiam extra domum: quem fac vt tua liberalitate tibi obliges. est Tribunus mil. in exercitu nostro: gratum hominem obseruantémque cognosces. Trebatium vt valde ames,vehementer te rogo. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

AD IIII. Non. Iun.quo die Romam veni, accepi tuas literas datas Placentiæ : de-
33 inde alteras postridie datas Blandenonæ,cum Cæsaris lit[illegible] ferris omni officio, diligentia,suauitate. Sunt ista quidem magna,vel potius [illegible] nt enim vim magnam ad gloriam & ad summam dignitatem. sed in[illegible],quod in istis rebus ego plurimi æstimo,id iam habeo,te scilicet p[illegible] communi dignitati,deinde Cæsaris tãtum in me amorem,q[illegible]bus,quos me à se expectare vult,antepono. Literæ verò eius vna datæ cum [illegible] initium est, quàm suauis ei tuus aduẽtus fuerit,& recordatio veteris amo[illegible] se effectu-rum, vt ego in medio dolore ac desiderio tui [illegible] abess[illegible]mùm secum esse lætarer: incrediblliter delectarunt. [illegible] frã[illegible], quòd me hortaris : sed mehercule currentem nun[illegible] stu[illegible] istum vnum conferam. Ego verò ardenti quidem [illegible]iam quo[illegible]pe viatoribus,
34 cùm properant,euenit,vt si serius qu[illegible]unt,fortè surrexerint, properando etiã citius, quàm si de multa nocte vigila[illegible]niant quò velint : sic ego quoniam in isto homine colendo tam indormiui d[illegible], te mehercule sæpe excitãte, cursu corrigam tarditatem , tum equis , tum verò (quoniam scribis poëma ab eo nostrum probari) quadrigis poëticis, modò mihi date Britanniam,quam pingam coloribus tuis, penicillo meo. Sed quid ago? quod mihi tempus, Romæ præsertim, vt iste me rogat, manenti vacuũ ostenditur? sed videro: fortasse enim (vt fit) vincet tuus amor omneis difficultates. Trebatium quòd ad se miserim, persalsè & humaniter etiam gratias mihi agit. negat enim in tanta multitudine eorum qui vnà essent , quenquam fuisse qui vadimonium concipere posset. M. Curtio Tribunatum ab eo petiui (nã Domitius se derideri putasset,si esset à me rogatus . hoc enim est eius quotidianum , se ne Tribunum
35 mil. quidem facere: etiam in Senatu lusit, Appium collegam propterea isse ad Cæsarẽ, vt aliquem Tribunatum auferret)sed in alterũ annum. id & Curtius ita volebat. Tu, quẽadmodum me censes oportere esse in Rep. & in nostris inimicitiis,ita & esse,& fore auricula infima scito molliorem. Res Romanæ sic se habebant. Erat nonnulla spes comitiorum,sed incerta: erat aliqua suspicio Dictaturæ,ne ea quidem certa: summum otium forense,sed senescentis magis ciuitatis,quàm acquiescentis: sententia autem nostra in Senatu eiusmodi, magis vt alii nobis assentiantur, quàm nosmetipsi. Τοιαῦτα ὁ τλήμων πόλεμος ἐξεργάζεται. Calamo & atramento temperato,charta etiam dentata res agetur : scribis enim te meas literas superiores vix legere potuisse. in quo nihil eorum mi frater fuit quæ putas : neque enim occupatus eram, neque perturbatus, neque iratus alicui. Sed hoc facio semper, vt quicunque calamus in manus meas venerit,
36 eo sic vtar, tanquam bono. Verùm attende nunc mi optime & suauissime frater, ad ea dum rescribo quæ tu in hac eadem breui epistola πραγματικῶς valde scripsisti. De quo petis, vt ad te nihil occultans, nihil dissimulans, nihil tibi indulgens, germanè, fraternéque rescribam, id est vtrum voles, vt dixerimus, ad expediẽdum te: si causa sit, commorere. Si mi Quinte parua aliqua res esset in qua sciscitarere quid vellem , tamen

cùm tibi permiſſurus eſſem, vt faceres quod velles, ego ipſe quid vellem, oſtẽderem. In
hac verò re hoc profectò quæris cuiuſmodi illum annum qui ſequitur, expectem. pla-
nè aut trãquillum nobis, aut certè munitiſſimum: quod quotidie domus, quod forum,
quod theatri ſignificationes declarant: neque laborant, quòd mea cõſcientia copiarum
noſtrarum, quòd Cæſaris, quòd Pompeii gratiam tenemus. Hæc me, vt confidam, fa-
ciunt. ſin aliquis erumpet amentis hominis furor, omnia ſunt ad eum frãgendum ex-
pedita. Hæc ita ſentio, iudico, ad te exploratè ſcribo. dubitare te, non aſſentatoriè, ſed
fraternè veto. Quare ſuauitatis equidem noſtræ fruendæ cauſa cuperem te ad id tem- 37
pus venire quod dixeras: ſed illud malo tamen, quod putas, magnis etiam illa (etenim
magni æſtimo me) ἀμφιλαφίαν illam tuam & expectationem debitorum tuorum. Il-
lud quidem ſic habeto, nihil nobis expeditis, ſi valebimus, fore fortunatius. parua ſunt
quæ deſunt, quo noſtris quidẽ moribus, & ea ſunt ad explicandum expeditiſſima, mo-
dò valeamus. Ambitus redit immanis: nunquã fuit par. Idib. Quint. fœnus fuit ZZ
ex Z coitione Memmii, quam cum Domitio habuit Scaurus vnum vincere. Meſſala
flaccet, non dico [illegible] λῶς. vel ʜs. centies conſtituunt in prærogatiua pronuntiare.
res ardet inuid[illegible]nitii candidati cõpromiſerunt ʜs. quingenis in ſingulos apud
M. Caton[illegible]s, petere eius arbitratu, vt qui contrà feciſſet, ab eo condem-
naretur. [illegible]n comitia gratuita ſi fuerint, vt putantur, plus vnus Cato fuerit, 38
quàm omn[illegible] omnéſque iudices. Cùm à me literas librarii manu acceperis, ne
paulum otii [illegible]uiſſe iudicato: cum autem mea, nullum. ſic enim habeto, nunquã
me à cauſis & i[illegible]s di[illegible]que id anni tempore grauiſſimo & calori-
bus maximis. Sed hæc q[illegible]is, ferenda ſunt: neque committendum
vt aut ſpei aut cogitationi [illegible]go [illegible]iſſe, præſertim cùm tametſi id diffici-
lius fuerit, tamen ex hoc labore magn[illegible]n, magnámque dignitatem ſim colle-
cturus. Itaque, vt tibi placet, damus oper[illegible]uius animum offendamus, atque vt e-
tiam ab iis ipſis, qui nos cum Cæſare tam coniunctos dolent, diligamur: ab æquis verò,
aut etiam à propenſis in hanc partem vehementer & colamur & amemur. De am-
bitu cùm atrociſſimè ageretur in Senatu multos dies, quòd ita erant progreſſi candi-
dati conſulares, vt non eſſet ferẽdum, in Senatu non fui. Statui ad nullam medicinam 39
Reipub. ſine magno præſidio accedere. quo die hæc ſcripſi, Druſus erat de præuarica-
tione à Tribunis ærariis abſolutus, in ſumma quatuor ſentẽtiis cùm Senatores & equi-
tes damnaſſent. Ego eodem die poſt meridiem Vatinium aderam defenſurus. Ea res
facilis eſt. comitia in menſem Septembrem reiecta ſunt. Scauri iudicium ſtatim exer-
cebitur: cui nos non deerimus. συνδείπνους Σοφοκλέους, quanquam à te actam fabellam
video eſſe feſtiuè, nullo modo probaui. Venio nunc ad id quod neſcio an primùm
eſſe debuerit. O' iucundas mihi tuas de Britãnia literas. timebam Oceanum: timebam
litus inſulæ. Reliqua non equidem contemno, ſed plus habent tamẽ ſpei, quàm timo-
ris, magíſque ſum ſolicitus expectatione ea quàm metu. Te verò ὑπόθεσιν ſcribendi e-
gregiam habere video, quos tu ſitus, quas naturas rerum & locorũ, quos mores, quas 40
genteis, quas pugnas, quem verò ipſum imperatorem habes? Ego te libenter, vt rogas,
quibus rebus vis adiuuabo, & tibi verſus quos rogas, γλαῦκα εἰς Ἀθήνας mittã. Sed heus
tu, celari videor à te. quomodonam mi frater de noſtris verſibus Cæſar? primum librũ
ſe legiſſe ſcripſit ad me antè, & prima ſic, vt neget ſe ne Græca quidem meliora legiſſe.
Relíqua ad quẽdam locum ῥαθυμότερα: hoc enim vtitur verbo. Dic mihi verum, num
aut res, aut χαρακτὴρ nõ delectat? Nihil eſt quod vereare: ego enim ne pilo quidem mi-
nus me amabo. hac de re φιλαλήθως, &, vt ſoles, ſcribe fraterné. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD QVINTVM FRATREM LIBER III.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

1 Ego ex magnis caloribus (nō enim meminimus maiores) in Arpinati ſumma cum amœnitate fluminis me refeci ludorum diebus, Philotimo tribulibus commēdatis. in Arcano ad IIII. Id. Septemb. fui. ibi Meſſidium cum Philoxeno, aquámque, quam ii ducebant non lōgè à villa, bellè ſanè fluentem vidi, præſertim maxima ſiccitate: vberiorémque aliquantò ſeſe collecturos eſſe dicebant. Apud Herum rectè erat. In Manliano offendi Diphilum Diphilo tardiorem. ſed tamen nihil ei reſtabat præter balnearia & ambulationem & auiarium. vil[illegible] mihi valde placuit, propterea quòd ſummam dignitatem pauimentata porticus hab[illegible]: quod mihi denique apparuit, poſteaquam & ipſa tota patet, & columnæ p[illegible]litæ ſun[illegible]otum in eo eſt quod mihi erit curæ, tectorium vt concinnum ſit. pauim[illegible]a rectè [illegible]ur. Cameras quaſdam non probaui, mutaríque iuſſi. Quo loco in port[illegible]iunt vt a-
2 triolum fiat: mihi, vt eſt, magis placebat: neque enim ſatis loci [illegible]tur atriolo, neque ferè ſolet niſi in iis ædificiis fieri, in quibus eſt atrium maiu[illegible] habere poterat
* adiuncta cubicula, & eiuſmodi membra. Nunc h[illegible] vel honeſtat[illegible]udinis, vel valde boni æſtiuum locum obtinebit. Tu tamē [illegible]ibe quā[illegible] primúm. In balneariis aſſa in alterum apodyterii an[illegible]rea quod ita erant poſita, vt eorum vaporarium, ex quo ignis [illegible] ſub tectum cubiculi. Subgrande cubiculum autem, & hibernum altum [illegible]obaui, quòd & ampla erant, & loco poſita ambulationis vno latere, eo quòd [illegible]proximum balneariis. columnas neque rectas, neque è regione Diphilus collocarat. eas ſcilicet demolietur, aliquando perpendiculo & linea diſcet vti. omnino ſpero paucis menſibus opus Diphili perfectum fore: curat enim diligentiſſimè Cæſius, qui tum mecum fuit. Ex eo loco rectà Vitularia
3 via profecti ſumus in Fufidianum fundum, quem tibi proximis nuntiis Arpini de Fufidio HS. CCCIↃↃ ∞ emeramus. Ego locum æſtate vmbroſiorem vidi nunquā, permultis locis aquam profluentem, & eam vberem. Quid quæris? iugera L. prati Cæſius irrigaturum facilè te arbitrabatur. Equidē hoc, quod melius intelligo, affirmo, mirifi-
* ca ſuauitate te villam habiturum, piſcina, & ſalientibus additis, palæſtra, & ſilua viridicata. fundum audio te hunc Bouilianum velle retinere. De eo quid videatur, ipſe conſtitues. Caluus aiebat, aqua dempta, & eius aquæ iure conſtituto, & ſeruitute fundo illi impoſita, tamen nos pretium ſeruare poſſe, ſi vendere vellemus. Meſſidium mecum habui. is ſe ternis numis in pedem tecum tranſegiſſe dicebat. ſeſe autem menſum pedibus aiebat paſſuum CCC∞. Mihi plus viſum eſt. ſed præſtabo, ſumptum nuſquam melius poſſe poni. Chilonem arceſſeram Venafro. ſed eo ipſo die quatuor eius cōſer-
4 uos & diſcipulos Venafri cuniculus oppreſſerat. Idib. Septemb. in Laterio fui: viā perſpexi: quæ mihi ita placuit, vt opus publicū videretur eſſe, præter CL. paſſus: ſum enim ipſe menſus ab eo ponticulo qui eſt ad Furinæ Satricū verſus. eo loco puluis, non glarea iniecta eſt, & mutabitur, & ea viæ pars valde accliuis eſt. Sed intellexi aliter duci nō potuiſſe, præſertim cùm tu neque per Locuſtæ, neque Varronis velles ducere. Veluinus antè ſuum fundum propè munierat: Locuſta non attigerat, quē ego Romæ aggrediar, &, vt arbitror, commouebo: & ſimul M. Taurum, quem tibi audio promiſiſſe, qui nunc Romæ erat, de aqua per fundum eius ducenda rogabo. Nicephorum villicum tuum ſanè probaui, quæſiuíque ex eo ecquid ei de illa ædificatiuncula Laterii, de qua mecum locutus es, mandauiſſes. tum is mihi reſpōdit ſe ipſum eius operis HS X.M. conductorem fuiſſe, ſed te poſtea multa addidiſſe ad opus, nihil ad pretium. itaque id

se omisisse. Mihi hercule valde placet te illa, vt cõstituebas, addere: quāquā ea villa, quæ 5
nunc est, tanquā philosophia videtur esse, quæ obiurget cæterarū villarum insaniam. Veruntamen illud additum delectabit. Topiarium laudaui, ita omnia conuestit edera, qua basim villæ, qua intercolūnia ambulationis, vt denique illi palliati topiariā facere videantur, & ederā vendere. Iam ἀποδυτηρίῳ nihil alsius, nihil muscosius. habes ferè de rebus rusticis. Vrbanā expolitionem vrget ille quidē & Philotimus & Cincius, sed etiam ipse crebro interuiso, quod est facile factu. quam ob rem ea te cura liberatū volo.

De Cicerone, quòd me semper rogas, ignosco equidem tibi, sed tu quoque mihi velim ignoscas. non enim concedo tibi, plus vt illum ames, quàm ipse amo. Atque vtinā his diebus in Arpinati, quod & ipse cupierat, & ego non minus, mecum fuisset. Quòd ad Pomponiā: si tibi videtur, scribas velim: cùm aliquò exibimus, eat nobiscum, puerúmque ducat. clamores efficiam, si eum mecū habuero otiosum: nā Romæ respirandi 6
non est locus. Id me scis antea gratis tibi esse pollicitum: quid nunc putas tanta abs te mihi mercede proposita? Venio nunc ad tuas literas: quas pluribus epistolis accepi, dum sum in Arpinati. nā mihi vno die tres sunt redditæ, & quidē, vt videbantur, eodē abs te datæ tēpore, vna pluribus verbis, in qua primum erat, quòd antiquior dies in tuis fuisset ascripta literis, quam in Cæsaris. id facit Oppius nonnunquā necessariò, vt cùm tabellarios constituerit mittere, literasque à nobis acceperit, aliqua re noua impediatur, & necessariò serius, quàm constituerat, mittat, neque nos datis iam epistolis diem commutari curamus. Scribis de Cæsaris summo in nos amore. hunc & tu fouebis, & nos, quibuscunque poterimus rebus, augebimus. De Pompeio & facio diligenter, & faciā, quod mones. Quod tibi mea permissio mansionis tuæ grata est, id ego summo 7
meo dolore & desiderio, tamen ex parte gaudeo. In Hippodamis, & nonnullis aliis arcessendis quid cogites, non intelligo. Nemo istorum est quin abs te munus, fundi suburbani instar, expectet. Trebatium verò meum quòd istò admisceas, nihil est. Ego illum ad Cæsarem misi, qui mihi iam satisfecit: si ipsi minus, præstare nihil debeo, téque item ab eo vindico & libero. Quòd scribis te à Cæsare quotidie plus diligi, immortaliter gaudeo. Balbum verò qui est istius rei, quemadmodum scribis, adiutor, in oculis fero. Trebonium meum à te amari, téque ab illo, pergaudeo. De Tribunatu quod scribis, ego verò nominatim petiui Curtio, & mihi ipse Cæsar nominatim Curtio paratum esse rescripsit, meámque in rogando verecundiā obiurgauit. Sicui præterea petiero (id quod etiā Oppio dixi, vt ad illum scriberet) facilè patiar mihi negari: quoniā illi qui molesti sunt, sibi negari à me non facilè patiuntur. Ego Curtium, id quod ipsi dixi, 8
non modò rogatione, sed etiā testimonio tuo diligo, quòd literis tuis studiū illius in salutē nostrā facilè perspexi. De Britannicis rebus cognoui ex tuis literis nihil esse, nec quod metuamus, nec quod gaudeamus. De publicis negotiis quæ vis ad te Tironem scribere, negligētius ad te antè scribebam, quòd omnia minima maxima ad Cæsarem mitti sciebam. Rescripsi epistolæ maximæ: audi nunc de minuscula: in qua primùm est de Clodii ad Cæsarē literis: in quo Cæsaris consilium probo, quòd tibi amantissimè petenti veniam non dedit, vti vllum ad illam furiā verbum rescriberet. Alterum est de Caluenti Marii oratione. quòd scribis, miror tibi placere me ad eum rescribere, præsertim cùm illā nemo lecturus sit, si ego nihil rescripsero: meā in illum pueri omnes tanquā dictata perdiscant. Libros meos, quos expectas, inchoaui, sed cōficere nō possum his diebus. Orationes efflagitatas pro Scauro & pro Plancio absolui. Poëma ad 9
Cæsarē quod cōposueram, incídi. tibi, quod rogas, quoniā ipsi fontes iam sitiunt, siquid habebo spatii, scribam. Venio ad tertiam. Balbum quòd ais maturè Romā bene comitatum esse venturum, mecúmque assiduè vsque ad Id. Maias futurū, id mihi pergratum, pérque iucūdum erit. Quòd me in eadē epistola, sicut sæpe antea, cohortaris ad ambitionē & ad laborem, faciā equidem: sed quādo viuemus? Quarta epistola mihi reddita est Idib. Septemb. quam ad IIII. Id. Sext. ex Britannia dederas. in ea nihil sanè

erat noui, præter Erigonam: quam ſi ab Oppio accepero, ſcribam ad te quid ſentiam: nec dubito quin mihi placitura ſit. Et quod præterii de eo, quem ſcripſiſti de Milonis plauſu ſcripſiſſe ad Cæſarem: ego verò facilè patior ita Cæſarē exiſtimare, illum quàm
10 maximum fuiſſe plauſum, & prorſus ita fuit: & tamen ille plauſus qui illi datur, quodammodo nobis videtur dari. Reddita eſt etiam mihi peruetus epiſtola, ſed ſerò allata, in qua de æde Telluris, & de porticu Catuli me admones. fit vtrumque diligenter. ad Telluris quidem etiam tuam ſtatuam locaui. Item de hortis, quòd me admones, nec fui vnquam valde cupidus, & nunc domus ſuppeditat mihi hortorum amœnitatem. Romam cùm veniſſem ad x i i i. Calen. Oct. abſolutum offendi in ædibus tuis tectum, quod ſuper conclauia non placuerat tibi eſſe multorum faſtigiorum: id nunc honeſtè vergit in tectū inferioris porticus. Cicero noſter, dum ego adſum, non ceſſauit apud rhetorem. de eius eruditione quod labores nihil eſt, quoniā ingenium eius noſti, ſtudium ego video: cætera eius ſuſcipio, vt me putem præſtare debere. Gabinium tres adhuc factiones poſtulant: L. Lentulus Flaminis filius, qui iam de maieſtate
11 poſtulauit: T. Nero cum bonis ſubſcriptoribus: C. Memmius Tr. pl. cum L. Capitone. ad Vrbem acceſſit ad x i i. Calen. Oct. nihil turpius, nec deſertius. Sed his iudiciis nihil audeo confidere, quod Cato non valebat. adhuc de pecuniis repetundis non erat poſtulatus. Pompeius à me valde cōtendit de reditu in gratiam, ſed adhuc nihil profecit: nec ſi vllam partem libertatis tenebo, proficiet. Tuas literas vehementer expecto. Quòd ſcribis, te audiſſe in candidatorum conſularium coitione me interfuiſſe, id falſum eſt: eiuſmodi enim pactiones in ea coitione factæ, quas poſtea Memmius patefecit, vt nemo bonus intereſſe debuerit. & ſimul mihi committēdum non fuit, vt iis coitionibus intereſſem, quibus Meſſala excluderetur: cui quidem vehementer ſatiſfacio rebus omnibus, vt arbitror, etiam Memmio. Domitio ipſi multa iam feci quæ vo-
12 luit, quæque à me petiuit. Scaurum beneficio defenſionis valde obligaui. adhuc erat valde incertum, & quando comitia, & qui Conſules futuri eſſent. Cùm hanc iam epiſtolam complicarem, tabellarii à vobis venerunt ad x i. Cal. Sept. viceſimo die. O me ſolicitum, quantum ego dolui in Cæſaris ſuauiſſimis literis: ſed quò erant ſuauiores, eò maiorem dolorem illius ille caſus afferebat. Sed ad tuas venio literas. Primùm tuam remanſionem etiam atque etiam probo, præſertim cùm, vt ſcribis, cum Cæſare cōmunicaris. Oppium miror quicquam cum Publilio: mihi enim non placuerat. Quòd interiore epiſtola ſcribis, me Idib. Sept. Pompeio legatum iri: id ego non audiui, ſcripſíque ad Cæſarem, Vibullium Cæſaris mandata de mea māſione ad Pompeium pertuliſſe, nec ad Oppium, quo conſilio? Quāquam Oppium ego tenui, quòd priores partes Bibuli erant: cum eo enim coràm Cæſar egerat, ad Oppium ſcripſerat. Ego verò
13 nullas δευτέρας φροντίδας habere poſſum in Cæſaris rebus. Ille mihi ſecundum te & liberos noſtros ita eſt, vt ſit penè par: videor id iudicio facere: iam enim debeo: ſed tamen amore ſum incenſus. Cùm ſcripſiſſem hæc infima, quæ ſunt mea manu, venit ad nos Cicero tuus ad cœnā, cùm Pomponia foris cœnaret: dedítque mihi epiſtolam legendam tuam, quam paulò antè acceperat ab Ariſtophane meo, valde mehercule & ſuauem & grauem, qua ſum admodum delectatus. Dedit etiam alteram illam mihi, qua iubes eum mihi eſſe affixū tanquam magiſtro. quàm illum epiſtolæ illæ delectarunt? quàm me? nihil puero illo ſuauius, nihil noſtri amantius. Hæc inter cœnam Tironi dictaui, ne mirere alia manu eſſe. Annali literæ tuæ pergratæ fuerunt, quòd & curares de ſe diligenter, & tamen conſilio ſeueriſſimo iuuares. P. Seruilius pater ex literis, quas ſibi à Cæſare miſſas eſſe dicebat, ſignificat valde te ſibi gratum feciſſe, quòd
14 de ſua voluntate erga Cæſarem humaniſſimè diligentiſſiméque locutus eſſes. Cùm Romam ex Arpinati reuertiſſem, dictum mihi eſt Hippodamū ad te profectum eſſe. non poſſum ſcribere me miratum eſſe illū tam inhumaniter feciſſe, vt ſine meis literis ad te proficiſceretur: illud ſcribo, mihi moleſtum fuiſſe: iam enim diu cogitaueram ex

eo, quod tu ad me ſcripſeras, vt ſi quid eſſet quod ad te diligentius perferri vellem, illi darem: quod mehercule hiſce literis, quas vulgo ad te mitto, nihil ferè ſcribo, quod, ſi in alicuius manus inciderit, moleſtè ferendũ ſit. Minutio me & Saluio & Labeoni reſeruabam. Labeo autẽ tardè proficiſcetur, aut hic manebit. Hippodamus ne num quidem quid velim rogauit. T. Pinarius amabileis ad me de te literas mittit, ſe maximè literis, ſermonibus, cœnis denique tuis delectari. Is homo ſemper me delectauit, fratérque eius mecum eſt multùm. Quare, vt inſtituiſti, complectere adoleſcentem.

Quòd multos dies epiſtolam in manibus habui propter commorationem tabella- 15
riorum: ideo multa coniecta ſunt, aliud alio tempore, velut hoc, T. Anitius mihi ſæpe iam dixit, ſeſe tibi ſuburbanum, ſiquod inueniſſet, nõ dubitaturum eſſe emere. In eius ſermone ego vtrunque ſoleo admirari, & te de ſuburbano emendo, cùm ad illum ſcribas, non modò ad me non ſcribere, ſed etiam aliam in ſententiam ſcribere: &, cùm ad illũ ſcribas, nihil te recordari de ſe, de epiſtolis illis, quas in Tuſculano eius mihi oſtendiſti, nihil de præceptis Epicharmi. γνῶθι πως ἄλλῳ κέχρηται. totum denique vultum, animum, ſermonem eius, quemadmodum coniicio, quaſi. Sed hæc tu videris. De ſuburbano, cura vt ſciam quid velis: & ſimul nequid ille turbet, vide. Quid præterea? Quid? etiam Gabinius ad IIII. Calen. Oct. noctu in Vrbem introiuit: & hodie hora octaua, cùm edicto C. Alfii de maieſtate cum adeſſe oporteret, concurſu magno & odio vni- 16
uerſi populi pene afflictus eſt. nihil illo turpius. proximus eſt tamen Piſo. itaque mirificum ἐμβόλιον cogito in ſecundum meorum librorum inducere, dicentẽ Apollinem in conſilio deorum, qualis reditus duorum imperatorum futurus eſſet: quorum alter exercitum perdidiſſet, alter vendidiſſet. Ex Britãnia Cæſar ad me Cal. Sept. dedit literas, quas ego accepi ad IIII. Cal. Oct. ſatis commodas de Britãnicis rebus: quibus ne admirer, quòd ad te nullas acceperim, ſcribit ſe ſine te fuiſſe, cùm ad mare acceſſerit. Ad eas ego literas nihil reſcripſi, ne gratulandi quidem cauſa, propter eius luctum.

Te oro etiam atque etiam mi frater, vt valeas.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

AD VI. Id. Oct. Saluius Oſtiam veſperi naui profectus cum iis rebus, quas tibi domo mitti volueras. eodem die Gabinium ad populum luculentè calefecerat Mem- 17
mius, ſic vt Calidio verbum facere pro eo non licuerit. poſtridie autem eius diei, qui erat tum futurus, cùm hæc ſcribebam ante lucem, apud Catonem erat diuinatio in Gabinium futura inter Memmium & T. Neronem, & C. L. Antonios M. F. putabamus fore, vt Memmio daretur, etſi erat Neronis mira contentio. Quid quæris? probè premitur, niſi noſter Pompeius diis, hominibúſque inuitis, negotium inuertit. Cognoſce nunc hominis audaciam, & aliquid in Rep. perdita delectare. cùm Gabinius, quacunque veniebat, triumphum ſe poſtulare dixiſſet, ſubitóque bonus imperator noctu Vrbem hoſtium planè inuaſiſſet, in Senatum ſe non committebat. Interim ipſo decimo die, quo ipſum oportebat hoſtium numerum, & militum renuntiare, in re hæſit, ſumma in frequentia: cùm vellet exire, à Conſulibus retentus eſt. introducti publicani. Homo vndique actus, cùm à me maximè vulneraretur, nõ tulit, & me trementi voce exu- 18
lem appellauit. Hic, ò dii, nihil vnquam honorificentius nobis accidit. conſurrexit Senatus cum clamore ad vnum, ſic, vt ad corpus eius accederet: pari clamore atque impetu publicani. Quid quæris? omnes, tanquam ſi tu eſſes, ita fuerunt. nihil hominum ſermone foris clarius. ego tamẽ teneo ab accuſando vix mehercule, ſed tamen teneo, vel quòd nolo cum Pompeio pugnare (ſatis eſt quod inſtat de Milone) vel quòd iudices nullos habemus, ἀπότευγμα formido: addo etiam maleuolentiam hominum: & timeo, ne illi me accuſante aliquid accidat: nec deſpero rem & ſine me, & nõnihil per me confici poſſe. De ambitu poſtulati ſunt omnes qui Conſulatum petũt, à Memmio Domitius, à Q. Curtio bono & erudito adoleſcente Memmius, à Q. Pompeio Meſſala, à Triario Scaurus. Magna res in motu eſt, propterea quòd aut hominum, aut 19

legum interitus ostenditur. opera datur vt iudicia ne fiant. res videtur spectare ad interregnum. Consules comitia habere cupiunt, rei nolunt, & maximè Memmius, quòd Cæsaris aduentu sperat se futurum Consulẽ: sed mirũ in modum iacet. Domitius cum Messala certus esse videbatur. Scaurus refrixerat. Appius sine lege Curiata cõfirmat se Lentulo nostro successurum: qui quidem mirificus illo die (quòd penè præterii) fuit in Gabiniũ: accusauit maiestatis: nomina data, cùm ille verbum nullum. Habes forensia. Domi rectè, & ipsa domus à redemptoribus tractatur non indiligenter. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

OCCVPATIONVM mearum signum tibi sit librarii manus. diem scito esse nullũ,
10 quo die non dicam pro reo. Ita, quicquid conficio aut cogito, in ambulationis ferè tẽpus confero. Negotia nostra sic se habent: domestica verò, vt volumus. valent pueri: studiosè discunt, diligenter docentur: & nos, & inter se amant. Expolitiones vtriusque nostrûm sunt in manibus, sed tua ad perfectum iam res est rustica Arcani & Laterii. Præterea de aqua & via nihil prætermisi quadã epistola, quin enucleatè ad te perscriberem. Sed me illa cura solicitat, angitque vehementer, quòd dierum iam amplius L. interuallo nihil à te, nihil à Cæsare, nihil ex istis locis nó modò literarum, sed ne rumoris quidem affluxit. me autem iam & mare istuc, & terra solicitat: neque desino (vt fit in amore) ea, quæ minimè volo, cogitare. Quare non equidem iam te rogo, vt ad me de te, de rebus istis scribas (nunquam enim, cùm potes, prætermittis) sed hoc te scire volo, nihil ferè me vnquam ita expectasse, vt, cùm hæc scribebam, literas tuas. Nũc
21 cognosce ea quæ sunt in Repub. Comitiorum quotidie singuli dies tolluntur obnuntiationibus magna voluntate bonorum omnium. tanta inuidia sunt Cõsules propter suspicionem pactorum à candidatis [illegible]. candidati consulares quatuor, omnes rei: causæ sunt difficiles: sed enitemur vt Messala noster saluus sit: quod est etiam cum reliquorum salute cõiunctum. Gabinium de ambitu reum fecit P. Sylla subscribente priuigno Memmio, fratre Cæcilio, Sylla filio. contra dixit L. Torquatus, omnibúsque libéribus non obtinuit. Quæris quid fiet: sciemus de maiestate triduo: quo quidem in iudicio odio premitur omnium generum, maximè testibus ceditur: accusatoribus frigidissimis vtitur. cõsilium varium, quæsitor grauis, & firmus Alfius, Pompeius vehemens in iudicibus rogandis. quid futurum sit, nescio: locum tamen illi in ciuitate non video. animum præbeo ad illius perniciem moderatum, ad rerum euẽtum lenis-
11 simum. Habes ferè de omnibus rebus. vnum illud addam, Cicero tuus, nostérque summo studio est Pæonii sui rhetoris, hominis, opinor, valde exercitati & boni: sed nostrum instituendi genus esse paulò eruditius, & θετικώτερον non ignoras. Quare neque ego impediri Ciceronis iter, atque illam disciplinam volo, & ipse puer magis illo declamatorio genere duci & delectari videtur. in quo quoniam ipsi quoque fuimus, patiamur illum ire nostris itineribus: eodem enim peruenturum esse confidimus. sed tamẽ si nobiscum eum rus aliquò eduxerimus, in hanc nostram rationem consuetudinémque inducemus. magna enim nobis à te proposita merces est: quam certè nostra culpa nũquam minus assequemur. Quibus in locis, & qua spe hyematurus sis, ad me quàm diligentissimè scribas velim. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

13 GABINIVS absolutus est. omnino nihil accusatore Lẽtulo, subscriptoribúsque eius infantius, nihil illo consilio sordidius. Sed tamen, nisi incredibilis contentio, & preces Pompeii, Dictaturæ etiam rumor plenus timoris fuisset, ipsi Lentulo non respondisset, qui cum illo accusatore, illóque consilio sententiis cõdemnatus sit XXXII, cùm LXX tulissent. Est omnino tam graui fama hoc iudicium, vt videatur reliquis iudiciis periturus, & maximè de pecuniis repetundis. Sed vides nullam esse Rempub. nullum Senatum, nulla iudicia, nullam in vllo nostrûm dignitatẽ. Quid plura de iudicibus? duo prætorii sederunt, Domitius Caluinus, is apertè absoluit, vt omnes viderent: & Cato, is

diruptis tabellis de circulo se subduxit, & Pópeio primus nuntiauit. Aiunt nonnulli,
Sallustius item, me oportuisse accusare. Iis ego iudicibus committerem? quid essem, si
me agente esset elapsus? Sed me alia mouerũt. non putasset sibi Pópeius de illius salute, 14
sed de sua dignitate mecum esse certamẽ: in Vrbem introisset: ad inimicitias res venis-
set: cum AEsernino Samnite Pacideianus cõparatus viderer: auriculam fortasse mor-
dicus abstulisset: cum Clodio quidem certè rediisset in gratiam. Ego verò meum con-
silium (si præsertim tu non improbas) vehemẽter approbo. ille cùm à me singularibus
meis studiis ornatus esset, cúmque ego illi nihil deberẽ, ille mihi omnia, tamen in Rep.
me à se dissentientem non tulit (nihil dicam grauius) & minus potẽs eo tempore, quid
in me florentem posset, ostendit. nunc, cùm ego ne curem quidem multùm posse, res
quidem publica certè nihil possit, vnus ille omnia: cum illo ipso cõtenderem? sic enim
faciendum fuisset. Non existimo te putare id mihi suscipiẽdum fuisse. alterutrum, in-
quit idem Sallustius, defendisses, ídque Pompeio contendenti dedisses: etenim vehe-
menter orabat. Lepidum amicum Sallustium, qui mihi aut inimicitias putet periculo- 15
sas subeũdas fuisse, aut infamiam sempiternam. Ego verò hac mediocritate delector.
ac mihi illud iucundum est, quòd, cùm testimonium secundum fidem & religionem
grauissimè dixissem, reus dixit, si in ciuitate licuisset sibi esse, mihi se satisfacturũ, neque
me quicquam interrogauit. De versibus, quos tibi à me scribi vis, deest mihi qui-
dem opera: quæ non modò tempus, sed etiam animum vacuum ab omni cura desi-
derat: sed abest etiam ἐνθουσιασμός: non enim sumus omnino sine cura venientis anni,
etsi sumus sine timore. simul & illud, (sine vlla mehercule ironia loquor) tibi istius ge-
neris in scribendo priores parteis tribuo, quàm mihi. De bibliotheca tua Græca sup-
plenda, libris commutandis, latinis comparandis, valde velim ista confici, præsertim
cùm ad meum quoque vsum spectent. sed ego, mihi ipsi ista per quem agam, non ha- 16
beo: neque enim venalia sunt, quæ quidem placeant, & confici nisi per hominẽ & pe-
ritum & diligentem non possunt. Chrysippo tamen imperabo, & cum Tyrannione lo
quar. De fisco quid egerit Scipio, quæram. quod videbitur rectum esse, curabo. De
Ascanione, tu verò quod voles, facies: me nihil interpono. De suburbano, quòd non
properas, laudo: vt tu habeas, hortor. Hæc scripsi ad VIII. Cal. Nou. quo die ludi com-
mittebantur, in Tusculanum proficiscens, ducénsque mecũ Ciceronem meum in lu-
dum discẽdi, non lusionis: ea re non longius quàm vellem, quòd Pomptino ad trium-
phum ad III. Non. Nou. volebã adesse: etenim erit nescio quid negotioli: nam Cato
& Seruilius Prætt. prohibituros se minantur: nec quid possint, scio: ille enim & Appiũ
cos. secum habebit, & Prætores, & Tribunos pleb. sed minantur tamen, in primísque
ἄρη πτέων Q. Scæuola. Cura, mi suauissime & charissime frater, vt valeas.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

QVOD quæris quid de illis libris egerim, quos, cùm essem in Cumano, scribere in- 17
stitui: non cessaui, neque cesso, sed sæpe iam scribendi totum consilium rationémque
mutaui: nam iam duobus factis libris (in quibus nouendialibus iis feriis quæ fuerunt
Tuditano & Aquilio coss. sermo est à me institutus Africani, paulò ante mortẽ, & Læ
lii: Phili, Manilii, Q. Tuberonis, & Lælii generorum Fannii, & Scæuolæ: sermo autem
in nouem & dies & libros distributus de optimo statu ciuitatis & de optimo ciue: sa-
nè texebatur opus luculenter, hominúmque dignitas aliquantum orationi põderis af-
ferebat) hi libri cùm in Tusculano mihi legerẽtur audiente Sallustio, admonitus sum
ab illo, multò maiore authoritate illis de rebus dici posse, si ipse loquerer de Rep. præ-
sertim cùm essem non Heraclides Ponticus, sed consularis, & is qui in maximis versa-
tus in Rep. rebus essem: quæ tam antiquis hominibus attribuerẽ, ea visum iri ficta esse:
oratorum sermonem in illis nostris libris, quòd esset de ratione dicendi, belle à me re- 18
mouisse, ad eos tamen retulisse, quos ipse vidissem. Aristotelem denique, quæ de Rep.
& præstante viro scribat, ipsum loqui. Commouit me, & eò magis, quòd maximos

motus nostræ ciuitatis attingere non poteram, quòd erant inferiores, quàm illorũ ætas qui loquebantur. Ego autem id ipsum tum eram secutus, ne in nostra tempora incurrens offenderem quempiam. nunc & id vitabo, & loquar ipse tecum, & tamen illa quæ institueram, ad te, si Romam venero, mittam: puto enim te existimaturũ, à me libros illos nõ sine aliquo meo stomacho esse relictos. Cæsaris amore, quem ad me perscribit, vnicè delector: promissis iis quæ ostendit, non valde pendeo: nec honores sitio, nec desidero gloriam, magísque eius voluntatis perpetuitatem, quàm promissorũ exitum expecto: viuo tamen in ea ambitione & labore, tanquam id quod non postulo, expe-
29 ctem. Quod me de faciendis versibus rogas: incredibile est mi frater, quàm egeam tempore: nec sanè satis commoueor animo ad ea quæ vis, canenda. ὑποθέσεις verò, & ea quæ ipse ego ne cogitando quidem consequor, tu, qui omneis isto eloquendi & exprimendi genere superasti, à me petis? Facerem tamen vt possem: sed (quod te minimè fugit) opus est ad poëma quadã animi alacritate, quam planè mihi tẽpora eripiũt. abduco equidem me ab omni Reip. cura, dedóque literis: sed tamẽ indicabo tibi quod mehercule in primis te cælatum volebam: Angor mi suauissime frater, angor, nullam esse Remp. nulla iudicia, nostrúmque hoc tempus ætatis, quod in illa authoritate senatoria florere debebat, aut forensi labore iactari, aut domesticis literis sustentari: illud verò quod à puero adamaram, αἰεὶ ἀριστεύειν, καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων, totum occidisse: ini-
30 micos à me partim non oppugnatos, partim etiam esse defensos: meum non modò animum, sed ne odium quidem esse liberum: vnúmque ex omnibus Cæsarem esse inuentum, qui me tantùm, quantùm ego vellem, amaret: aut etiam (sicut alii putãt) hunc vnum esse, qui vellet. Quorum tamen nihil est eiusmodi, vt ego me non multa consolatione quotidie leniam, sed illa erit consolatio maxima, si vnà erimus. nunc ad illa vel grauissimum accedit tui desiderium. Gabinium si, vt Pansa putat oportuisse, defendissem, concidissem. qui illum oderunt (ii sunt toti ordines) propter quem oderunt, me ipsum odisse cœpissent. tenui me, vt puto, egregiè: tantùm vt facerem, quãtùm omnes viderent: & in omni summa, vt mones, valde me ad otium pacémque conuerto.
De libris, Tyrannio est cessator: Chrysippo dicã: sed res operosa est, & hominis per-
31 diligentis: sentio ipse, qui in summo studio nihil assequor. de latinis verò quò me vertam, nescio: ita mendosè & scribuntur, & væneunt: sed tamen, quod fieri poterit, non negligam. Cerbrius, vt antè ad te scripsi, Romæ est: & qui omnia adiurant, debere tibi valde renuntiant. Ab ærario puto confectum esse, dum absunt. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

QVATVOR tragœdias XVI. diebus absoluisse cùm scribas, tu quicquam ab alio mutuaris? & πλέον quæris, cùm Electrã & Troadem scripseris? Cessator esse noli, & illud, γνῶθι σεαυτὸν, noli putare ad arrogantiam minuendam solùm esse dictum, verùm etiam, vt bona nostra norimus. sed & istas, & Erigonam mihi velim mittas. Habes duas epistolas proximas. Vale.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

32 ROMAE, & maximè Appia ad Martis, mira proluuies. Crassipedis ambulatio ablata, horti, tabernæ plurimæ, magna vis aquæ vsque ad piscinam publicam. viget illud Homeri, ἤματ᾽ ὀπωρινῷ (cadit enim in absolutionẽ Gabinii) ὅτε λαβρότατον χέει ὕδωρ Ζεὺς, ὅτε δή γ᾽ ἀνέρεσσι κοτεσσάμενος χαλεπήνῃ, Οἳ βίῃ εἰν ἀγορῇ σκολιὰς κρίνωσι θέμιστας, Ἐκ δὲ δίκην ἐλάσωσι θεῶν ὄπιν οὐκ ἀλέγοντες. Sed hæc non curare decreui. Romam cùm venero, quæ perspexero, scribam ad te, & maximè de Dictatura, & ad Labienum, & ad Ligurium literas dabo. hanc scripsi antè ad lychnuchum ligneolũ, qui mihi erat periucundus, quòd eũ te aiebant, cùm esses Sami, curasse faciendũ. Vale mi suauissime & optime frater.

MARCVS QVINTO FRATRI S.

SVPERIORI epistolæ quod respondeam nihil est, quæ plena stomachi & querela-
33 rum est: quo in genere alteram quoque te scribis pridie Labieno dedisse, qui adhuc

non venerat:deleuit enim mihi omnem molestiam recentior epistola. Tantùm te &
moneo & rogo, vt in istis molestiis & laboribus & desideriis recordere, consilium no
strum quod fuerit profectionis tuæ: non enim commoda quædam sequebamur par-
ua ac mediocria. quid enim erat quod discessu nostro emendũ putaremus? Præsidium
firmissimum petebamus ex optimi & potentissimi viri beneuolentia ad omnem sta-
tum nostræ dignitatis. plura ponuntur in spe, quàm in pecuniis: reliqua ad iacturam
struentur. Quare, si crebrò referes animum tuum ad rationem & veteris consilii no-
stri & spei, facilius istos militiæ labores, cæteráque, quæ te offendunt, feres: & tamen,
cùm voles, depones. Sed eius rei maturitas nequedum venit, & tamen iam appropin-
quat. Etiam illud te admoneo, ne quid vllis literis committas, quod si prolatum sit,
molestè feramus. Multa sunt quæ ego nescire malo, quàm cũ aliquo periculo fieri cer- 34
tior. Plura ad te vacuo animo scribam, cùm (vt spero) se Cicero meus bellè habebit.
Tu velim cures, vt sciam quibus nos dare oporteat eas, quas ad te deinde literas mitte-
mus, Cæsarísne tabellariis, vt is ad te protinus mittat: an Labieno. vbi enim isti sint Ner
uii, & quàm longè absint, nescio. De virtute & grauitate Cæsaris, quam in summo
dolore adhibuisset, magnam ex epistola tua accepi voluptatem. Quòd me institu-
tum ad illum poëma iubes perficere: etsi distentus cùm opera, tum animo sum multò
magis, quoniam tamen ex epistola, quam ad te miseram, cognouit Cæsar me aliquid
esse exorsum, reuertar ad institutum: ídque perficiam his supplicationum otiosis die-
bus, quibus Messalam iam nostrum, reliquósque molestia leuatos vehemẽter gaudeo:
cúmque quòd certũ Consulem cum Domitio numeraris, nihil à nostra opinione dis-
sentis. Ego Messalam Cæsari præstabo: sed Memmius in aduentu Cæsaris habet spem: 35
in quo illum puto errare. hic quidem friget. Scaurum autem iam pridem Pompeius
abiecit: res prolatæ: ad interregnum comitia adducta: rumor Dictatoris, iniucundus
bonis, mihi etiam magis quæ loquuntur. Sed tota res & timetur & refrigescit. Pompe-
ius planè se negat velle: antea ipse mihi non negabat. Hirrus author fore videtur. ò dii,
quàm ineptus, quàm se ipse amans sine riuali. Crassum Iunianum hominem mihi de-
ditum per me deterruit: velit, nolit, scire difficile est. Hirro tamen agente nolle se non
probabit. Aliud hoc tempore de Rep. nihil loquebantur: agebatur quidem certè nihil.
Serrani Domesticii filii funus perluctuosum fuit. ad IIII. Calen. Decemb. laudauit
pater scripto meo. Nunc de Milone. Pompeius ei nihil tribuit, & omnia Guttæ: di-
cítque se perfecturum, vt in illo Cæsar incumbat. Hoc horret Milo, nec iniuria: &, si il- 36
le Dictator factus sit, penè diffidit. intercessorem Dictaturæ si iuuerit manu & præsi-
dio suo, Pompeium metuit inimicum: si non iuuerit, timet ne per vim perferatur. Lu-
dos apparat magnificentissimos, sic inquam, vt nemo sumptuosiores: stultè, bis, térque
non postulatus: vel quia munus magnificum dederat, vel quia facultates non erant,
vel quia magister, vel quia potuerat magistrum se, non AEdilem putare. omnia ferè
scripsi. Cura, mi charissime frater, vt valeas. De Gabinio nihil fuit faciendum isto-
rum quæ amantissimè cogitata sunt, τότε μοι χάνοι. feci summa cum grauitate, vt omnes
sentiãt, & summa cũ lenitate quæ feci. Illũ neque vrsi, neque leuaui: testis vehemẽs fui,
præterea quieui: exitũ iudicii fœdũ & perniciosum leuissimè tuli. quod quidẽ bonum
mihi nunc denique redundat, vt his malis Reip. licentiáque audacium, qua antè rum-
pebar, nunc ne mouear quidem. nihil est enim perditius his hominibus, his tempori- 37
bus. Itaque ex Rep. quoniam voluptatis nihil iam capi potest: cur stomacher, nescio.
literæ me & studia nostra & otium, villæque delectant, maximéque pueri nostri. angit
vnus Milo: sed velim finẽ afferat Consulatus, in quo enitar non minus, quàm sum eni-
sus in nostro: túque istinc, quod facis, adiuuabis. de quo cætera (nisi planè vis eripuerit)
rectè sunt. De re familiari timeo, ὁ δὲ μαίνεται οὐκ ἔτ' ἀνεκτῶς, qui ludos HS. CCC. cõpa-
ret, cuius in hoc vno considerantiam & ego sustinebo vt potero: & tu, vt possis, est tuo-
rum neruorum. De motu temporum venientis anni, nihil te intelligere volueram

domeſtici timoris, ſed de cōmuni Reip. ſtatu. in quo etiā ſi nihil procuro, tamen nihil curare vix poſſum. quàm autē te velim cautū eſſe in ſcribendo, ex hoc coniicito, quòd
38 ego ad te ne hæc quidē ſcribo, quæ palàm in Rep. turbātur, ne cuiuſquam animū meæ literæ interceptæ offendāt. Quare domeſtica cura te leuatum volo. in Rep. ſcio quàm ſolicitus eſſe ſoleas: video Meſſalam noſtrum c o s. ſi per interregem, ſine iudicio: ſi per Dictatorem, tamen ſine periculo. odii nihil habet. Hortenſii calor multùm valebit. Gabinii abſolutio lex impunitatis putatur ἐν παρέργῳ. de Dictatore tamen actum adhuc nihil eſt. Pompeius abeſt: Appius miſcet, Hirrus parat: multi interceſſores numerantur, populus non curat, principes nolunt, ego quieſco. De mancipiis quod mihi polliceris, valde te amo: & ſum equidem, vti ſcribis, & Romæ, & in prædiis infrequens. Sed caue, amabo, quicquam, quod ad meum commodum attineat, niſi maximo tuo commodo & maxima tua facultate mi frater cogitaris. De epiſtola Vatinii riſi. ſed me ab eo ita obſeruari ſcio, vt eius iſta odia non ſorbeam ſolùm, ſed etiam concoquam.

39 Quòd me hortaris vt abſoluam, habeo abſolutum, ſuaue, mihi quidem vt videtur, ἔπος ad Cæſarem. Sed quæro locupletem tabellarium, ne accidat quod Erigonæ tuæ, cui ſoli Cæſare imperatore iter ex Gallia tutum non fuit. Quid, ſi cæmentum bonum non haberem, deturbem ædificium? Quod quidem quotidie mihi magis placet, in primíſque inferior porticus, & eius conclauia fiunt recte. De Arcano, Cæſaris opus eſt, vel mehercule etiā elegantioris alicuius: imagines enim iſtæ, & palæſtra, & piſcina, & nilus multorum Philotimorum eſt, non Diphilorum. Sed & ipſi ea adibimus, & mittemus, & mandabimus. De Felicis teſtamēto, tum magis quærere, ſi ſcias: quas enim tabulas ſe putauit obſignare, in quibus in vnciis firmiſſimum tenuerat (lapſus eſt per errorē & ſuum, & Sicuræ ſerui) non obſignauit: quas noluit, eas obſignauit. ἀλλ' οἰμωζέτω, nos modò valeamus. Ciceronem, & vt rogas, amo, & vt meretur, & vt debeo:
40 dimitto autem à me, & vt à magiſtris ne abducam, & quòd mater Pomponia diſcedit, ſine qua edacitatem pueri pertimeſco. Sed ſumus vnà tamen valde multúm. Reſcripſi ad omnia. Mi ſuauiſſime & optime frater vale.

AD OCTAVIVM EPISTOLA.

SI PER tuas legiones mihi licitum fuiſſet, quæ nomini meo, populóque R. ſunt inimiciſſimæ, venire in Senatum, corámque de Rep. diſputare, feciſſem: neque tam libēter, quàm neceſſarió. nulla enim remedia, quæ vulneribus adhibentur, tam faciunt dolorem, quàm quæ ſunt ſalutaria. Sed quoniam cohortibus armatis circunſeptus Senatus, nihil aliud verè poteſt decernere, niſi timere (in Capitolio ſigna ſunt, in vrbe milites vagantur, in cāpo caſtra ponūtur, & Italia tota legionibus ad libertatē noſtram cō-
41 ſcriptis, ad ſeruitutem adductis, equitatúque exterarum nationum diſtinetur) cedam tibi in præſentia foro, curia, & ſanctiſſimis deorum immortalium templis: in quibus, reuiuiſcente iam libertate, deinde rurſus oppreſſa, Senatus nihil conſulitur, timet multa, aſſentitur omnia. Pòſt etiam paulò, temporibus ita poſtulātibus, cedam Vrbe: quam per me conſeruatam, vt eſſet libera, in ſeruitute videre non potero. cedam vita, quæ quanquam ſolicita eſt, tamen ſi profectura eſt Reip. bona ſpe poſteritatis me conſolatur: qua ſublata, non dubitāter occidam: atque ita cedam, vt fortuna iudicio meo, non animus mihi defuiſſe videatur. Illud verò, quod & præſentis doloris eſt indicium, & præteritæ iniuriæ teſtimonium, & abſentium ſenſus ſignificatio: nō prætermittā quin, quoniam coràm id facere prohibeor, abſens proſim. ſiquidem mea ſalus aut vtilis Reipub. eſt, aut coniuncta certè publicæ ſaluti. nam per deûm immortalium fidem (niſi
42 fortè fruſtrà eos appello, quorum aures atque animus à nobis abhorret) pérque fortunam populi R. (quæ quanquam nobis infeſta eſt, fuit aliquādo propitia, &, vt ſpero, futura eſt) quis tam expers humanitatis, quis huius vrbis nomini ac ſedibus vſqueadeò eſt inimicus, vt iſta aut diſſimulare poſſit, aut non dolere? aut, ſi nulla ratione publicis incommodis mederi queat, non morte proprium periculum vitet? Nā vt ordiar ab

initio, & perducam ad extremum, & nouissima conferam primis, quæ non posterior
dies acerbior priore, & quæ non insequens hora antecedente calamitosior populo R. il
luxit? M. Antonius, vir animi maximi (vtinam etiam sapiẽtis consilii fuisset) C. Cæsare
fortissimè, sed parũ feliciter à Reip. dominatione semoto, concupierat magis regium,
quàm libera ciuitas pati poterat, principatum: publicam dilapidabat pecuniam: ærariũ
exhauriebat: minuebat vectigalia, donabat ciuitates ex commentario, Dictaturã ge- 43
rebat: leges imponebat, prohibebat Dictatorem creari legibus: s.c. ipse repugnabat in
Senatu, prouincias vnus omneis concupiebat: cui sordebat Macedonia prouincia,
quam victor sibi sumpserat Cæsar. Quid de hoc sperare aut expectare nos oportebat?
extitisti tu vindex nostræ libertatis, vt tunc quidem, optimus (quod vtinã neque nostra
nos opinio, neque tua fides fefellisset) & veteranis in vnũ conductis, & duabus legioni-
bus à pernicie patriæ ad salutẽ auocatis, subitò propè iam affectam ac prostratã Rem-
pub. tuis opibus extulisti. Quæ tibi non antè quàm postulares, maiora quàm velles, plu
ra quàm sperares, detulit Senatus? dedit fasces, vt cum authoritate defensorem haberet,
non vt imperio se aduersum armaret: appellauit imperatorem, hostium exercitu pul-
so tribuens honorem, non vt sua cæde cæsus ille fugiens exercitus te nominaret impe- 44
ratorem: decreuit in foro statuam, locum in Senatu, summum honorem ante tem-
pus: siquid aliud est, quod dari possit, addat. Quid aliud est maius quod velis sumere?
sin autem supra ætatem, supra consuetudinem, supra etiam mortalitatem tuam tibi
sunt omnia tributa, cur aut ingratus crudeliter, aut immemor beneficii sceleratè cir-
cunscribis Senatum? quò te misimus? à quibus reuerteris? contra quos armauimus?
quibus arma cogitas inferre? à quibus exercitum abducis? aduersus quos aciem struis?
Cur hostis relinquitur, ciuis hostis loco ponitur? cur castra medio itinere longius ad-
uersariorum castris, & propius Vrbem mouentur? O' me nunquam sapientem, &
aliquando, id quod non erat frustrà, existimatum. Quantum te popule Ro. de me
fefellit opinio! O' meam calamitosam, ac præcipitem senectutem. O' turpem ex-
acta, dementíque ætate canitiem. Ego Patres Conscriptos ad parricidium induxi: ego
Rempub. fefelli: ego ipse Senatum sibi manus afferre coëgi, cùm te Iunonium pue- 45
rum, & matris tuæ partum aureum esse dixi. At te fata patriæ Paridem futurum præ-
dicabant, qui vastares Vrbem incendio, Italiam bello: qui castra in templis deorum
immortalium, Senatum in castris habiturus esses. O' miseram, & in breui tam cele-
rem, & tam variam Reipub. commutationem. Quisnam tali futurus ingenio est, qui
possit hæc ita mandare literis, vt facta, non ficta videantur esse? Quis erit tanta ani-
mi facilitate, qui, quæ verissimè memoria propagata fuerint, non fabulæ similia sit
existimaturus? Cogita enim Antonium hostem iudicatum, ab eo circunceßum Con
sulem designatum, eundémque Reipub. parentem: te profectum ad Consulem li-
berandum, & hostem opprimendum, hostémque à te fugatum, & Consulem obsi-
dione liberatum: deinde paulò pòst, fugatum illum hostem accersitum, tanquam co-
hæredem mortua Repub. ad bona populi Ro. capienda: Consulem des. rursum inclu 46
sum eo, vbi se non mœnibus, sed fluminibus & montibus tueretur. Hæc quis conabi-
tur exponere? quis credere audebit? Liceat semel impunè peccare: sit erranti medici-
na confessio: verum enim dicam: vtinam te potius Antoni dominum non expulisse-
mus, quàm hunc reciperemus: nõ quòd vlla sit optanda seruitus, sed quia dignitate do
mini minus turpis est fortuna serui. in duobus autem malis cùm fugiẽdum maius sit,
leuius est eligendũ. Ille ea tamen exorabat, quæ volebat auferre: tu extorques. Ille Con
sul prouinciam petebat: tu priuatus concupisti. Ille ad malorum salutem iudicia con-
stituebat, & leges ferebat: tu ad perniciem optimorũ. Ille à sanguine & incendio seruo-
rum Capitolium tuebatur: tu cruore & flamma cuncta delere vis. Si, qui dabat prouin-
cias Cassio & Brutis, & illis custodibus nominis nostri, regnabat, quid faciet qui vitam
adimit? si, qui Vrbe eiiciebat, tyrannus erat, quem hũc vocemus, qui ne locum quidem 47

47 reliquit exilio? Itaque ſiquid illæ maiorum noſtrorum ſepultæ reliquiæ ſapiunt, ſi non vnà cum corpore ſenſus omnis vno atque eodem conſumptus eſt igni: quid illis interrogantibus, quid agat nunc populus Ro. reſpõdebit aliquis noſtrûm, qui proximus in illam æternam domum diſceſſerit? aut quem accipient de ſuis poſteris nuntium illi veteres Africani, Maximi, Pauli, Scipiones? Quid de ſua patria audient, quam ſpoliis, triumphíſque decorarunt? an eſſe quendã annos XXIII. natũ, cuius auus fuerit argentarius, adſtipulator pater, vterque verò precariũ quæſtum fecerit, ſed alter vſque ad ſenectutem, vt non negaret: alter à pueritia, vt non poſſet non confiteri, eum agere, rapere Rempub. cui nulla virtus, nullæ bello ſubactæ, & ad imperium adiunctæ prouinciæ, nulla dignitas maiorum conciliaſſet opem potentium, ſed forma per dedecus pecu-
48 niam & nomen nobile conſceleratum impudicitiæ dediſſet: veteres vulneribus & ætate confectos Iulianos gladiatores, egenteis reliquias Cæſaris ludi ad rudem compuliſſet? quibus ille ſeptus omnia miſceret, nulli parceret, ſibi viueret. Qui tãquam in dotali matrimonio Rempub. teſtamento legatam ſibi obtineret. Audient duo Decii ſeruire eos ciueis, qui vt hoſtibus imperarent, victoriæ ſe deuouerunt. Audiet C. Marius impudico domino parere nos, qui ne militem quidẽ habere voluit niſi pudicum. Audiet Brutus eum populum, quem ipſe primò, pòſt progenies eius à Regibus liberauit, pro turpi ſtupro datum in ſeruitutem. Quæ quidem ſi nullo alio, me tamen internuncio celeriter ad illos deferentur. Nam ſi viuus iſta ſubterfugere non potero, vnà cum iſtis vitam ſimul fugere decreui.

M. Tullii Ciceronis Epiſtolarum

AD T. POMPONIVM ATTICVM LIB. I.

CICERO ATTICO S.

1 PETITIONIS noſtræ, quam tibi ſummæ curæ eſſe ſcio, huiuſmodi ratio eſt, quòd adhuc coniectura prouideri poſſit. Prenſat vnus P. Galba, ſine fuco ac fallaciis more maiorum. negatur. Vt opinio eſt hominum, non aliena rationi noſtræ fuit illius hæc præpropera prẽſatio. nã illi ita negant vulgò, vt mihi ſe debere dicant. ita quiddam ſpero nobis profici, cùm hoc percrebreſcit, plurimos noſtros amicos inueniri. nos autẽ initium prenſandi facere cogitaramus eo ipſo tempore, quo tuũ puerum cum his literis proficiſci Cincius dicebat. In campo, comitiis tribunitiis ad XVI. Cal. Sext. competitores, qui certi
2 eſſe videbãtur, Galba & Antonius & Q. Cornificius. puto te in hoc aut riſiſſe, aut ingemuiſſe, vt frõtem ferias. ſunt qui etiam Cæſonium putent. Aquilium non arbitramur: qui denegat, & iurauit morbum, & illud ſuum regnum iudiciale oppoſuit. Catilina, ſi iudicatum erit meridie non lucere, certus erit competitor. de Aufidio & Palicano, non puto te expectare, dum ſcribam. de iis qui nunc petunt, Cæſar certus putatur. Thermus cum Syllano contendere exiſtimatur: qui ſic inopes & ab amicis & exiſtimatione ſunt, vt mihi videatur non eſſe ἀδύνατον Curium obducere: ſed hoc præter me nemini videtur. noſtris rationibus maximè conducere videtur, Thermũ fieri cum Cæſare. nemo eſt enim ex iis qui nunc petunt, qui ſi in noſtrum annum reciderit, firmior candidatus fore videatur, propterea quòd curator eſt viæ Flaminiæ: quæ cùm erit
4 abſoluta, ſanè facilè eum libenter nunc cæteri Conſuli acciderint. Petitorum hæc eſt
3 adhuc informata cogitatio. nos in omni munere candidatorio fungendo ſummã adhibebimus diligẽtiam: & fortaſſe, quoniam videtur in ſuffragiis multum poſſe Gallia,

(cùm Romæ à iudiciis forum refrixerit) excurremus menſe Septembri legati ad Piſo-
nem, vt Ianuario reuertamur. Cùm perſpexero voluntates nobilium, ſcribam ad te.
cætera ſpero prolixa eſſe, his duntaxat vrbanis competitoribus. illam manum tu mihi
cura vt præſtes, quoniam propius abes, Pompeii noſtri amici. nega me ei iratum fore,
ſi ad mea comitia non venerit. atque hæc huiuſmodi ſunt. Sed eſt, quod abs te mihi
ignoſci peruelim, Cæcilius auunculus tuus, à P. Vario, cùm magna pecunia fraudare-
tur, agere cœpit cum eius fratre Caninio Satyro de iis rebus, quas eum dolo malo man
cipio accepiſſe de Vario diceret. vnà agebant cæteri creditores, in quibus erat Lucul-
lus & P. Scipio, & is quem putabant magiſtrum fore, ſi bona vænirent, L. Pontius. ve- 4
rùm hoc ridiculum eſt de magiſtro nunc cognoſcere. rogauit me Cæcilius, vt adeſ-
ſem contra Satyrum. dies ferè nullus eſt, quin hic Satyrus domum meam ventitet.
obſeruat L. Domitium maximè: me habet proximum. fuit & mihi & Quinto fratri
magno vſui in noſtris petitionibus. ſanè ſum perturbatus, cùm ipſius Satyri familia-
ritate, tum Domitii, in quo vno maximè ambitio noſtra nititur. demonſtraui hæc
Cæcilio: ſimul & illud oſtendi, ſi ipſe vnus cum illo vno contenderet, me ei ſatiſfactu-
rum fuiſſe. nunc in cauſa vniuerſorum creditorum, hominum præſertim ampliſſi-
morum, qui ſine eo, quem Cæcilius ſuo nomine perhiberet, facilè communem cau-
ſam ſuſtinerent, æquum eſſe, eum & officio meo conſulere, & tempori. durius acci-
pere hoc mihi viſus eſt, quàm vellem, & quàm homines belli ſolent: & poſtea prorſus
ab inſtituta noſtra paucorum dierum cõſuetudine longè refugit. Abs te peto, vt mihi 5
hoc ignoſcas, & me exiſtimes humanitate eſſe prohibitum, ne contra amici ſummam
exiſtimationem miſerrimo eius tempore venirem, cùm is omnia ſua ſtudia & officia
in me contuliſſet. quòd ſi voles in me eſſe durior, ambitionem mihi putabis obſtitiſſe.
Ego autem arbitror, etiam ſi id ſit, mihi ignoſcendum eſſe. θεῖον γὰρ ἀγαθὸν ἡ τιμή. vi-
des enim in quo curſu ſumus, & quàm omnes gratias non modò retinendas, verùm
etiam acquirendas putemus. ſpero tibi me cauſam probaſſe, cupio quidem certé.
Hermathena tua valde me delectat, & poſita ita bellè eſt, vt totum gymnaſium ἑρμα-
θῆνα eſſe videatur. Multùm te amamus. L. Iulio Cæſare, C. Martio Figulo COSS. fi-
liolo me auctum ſcito, ſalua Terentia.

CICERO ATTICO S.

ABS TE tam diu nihil literarum? ego de meis ad te rationibus ſcripſi antea diligen 6
ter. Hoc tempore Catilinam competitorem noſtrum defendere cogitamus. iudices
habemus quos volumus, ſumma accuſatoris voluntate. ſpero, ſi abſolutus erit, cõiun-
ctiorem nobis fore in ratione petitionis: ſin aliter acciderit, humaniter feremus. Tuo
aduentu nobis opus eſt maturo. nam prorſus ſumma hominum eſt opinio, tuos fami
liares nobiles homines aduerſarios honori noſtro fore. ad eorum voluntatem mihi
conciliandam maximo te mihi vſui fore video. quare Ianuario ineunte, vt conſtitui-
ſti, cura vt Romæ ſis. Auiam tuam ſcito deſiderio tui mortuam eſſe, & ſimul quòd ve
rita ſit, ne Latinæ in officio non manerent, & in montem Albanum hoſtias non addu-
cerent. eius rei conſolationem ad te L. Saufeium miſſurum eſſe arbitror. Nos hîc te ad
menſem Ianuarium expectamus, ex quodam rumore, an ex literis tuis ad alios miſſis?
nàm ad me de eo nihil ſcripſiſti. Signa, quæ nobis curaſti, ea ſunt ad Caietam expoſi- 7
ta: nos ea non vidimus. neque enim exeundi Roma poteſtas nobis fuit. miſimus, qui
pro vectura ſolueret. te multùm amamus, quòd ea abs te diligenter, paruóque curata
ſunt. Quòd ad me ſæpe ſcripſiſti de noſtro amico placãdo, feci, & expertus ſum om-
nia, ſed mirandum in modum eſt animo abalienato: quibus de ſuſpicionibus, etſi au-
diſſe te arbitror, tamen ex me, cùm veneris, cognoſces. Salluſtium præſentem reſtitue-
re in eius veterem gratiam non potui. hoc eò ad te ſcripſi, quòd is me accuſare de te ſo
lebat, in ſe expertus eſt illum eſſe minus exorabilem, meum ſtudium nec tibi defuiſſe.
Tulliolam C. Piſoni L. F. Frugi deſpondimus. Vale.

CICERO ATTICO S.

8 CREBRAS expectationes nobis tui commoues. Nuper quidem, cùm te iam aduentare arbitraremur, repentè abs te in mensem Quintilem reiecti sumus. nunc verò sentio (quod commodo tuo facere poteris) venias ad id tempus, quod scribis. obieris Q. fratris comitia, nos longo interuallo viseris, Acutilianam controuersiam transegeris. Hoc me etiam Peduceus, vt ad te scriberem, admonuit. putamus enim vtile esse, te aliquando iam rem transigere. mea intercessio & est & fuit parata. Nos hîc incredibili ac singulari populi voluntate de C. Macro transegimus. cui cùm æqui fuissemus, tamen multò maiorem fructum ex populi existimatione illo damnato cepimus, quàm ex ipsius, si absolutus esset, gratia cepissemus. Quòd ad me de Hermathena scribis, per mihi gratum est ornamentum Academiæ proprium meæ, quòd & Hermes commune
9 omnium, & Minerua singulare est eius gymnasii. Quare velim, vt scribis, cæteris quoque rebus quamplurimis eum locum ornes. Quæ mihi antea signa misisti, ea nondum vidi. in Formiano sunt: quò ego nũc proficisci cogitabam. illa omnia in Tusculanum deportabo. Caietam, siquando abũdare cœpero, ornabo. Libros tuos conserua, & noli desperare eos meos facere posse. quod si assequor, supero Crassum diuitiis, atque omnium vicos & prata contemno. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVANTVM dolorem acceperim, & quanto fructu sim priuatus & forensi & domestico Lucii fratris nostri morte, in primis pro nostra consuetudine tu existimare potes. nam mihi omnia quæ iucunda ex humanitate alterius, & moribus homini acci-
10 dere possunt, ex illo accidebant. quare non dubito, quin tibi quoque id molestum sit, cùm & meo dolore moueare, & ipse omni virtute officióque ornatissimum, tuíque & sua sponte & meo sermone amantẽ, affinem, amicúmque amiseris. Quòd ad me scribis de sorore tua, testis erit tibi ipsa, quantæ mihi curæ fuerit, vt Q. fratris animus in eã esset is, qui esse deberet. quem cùm esse offensiorem arbitrarer, eas literas ad eum misi, quibus & placarem vt fratrem, & monerem vt minorem, & obiurgarem vt errantem. Itaque ex iis, quæ postea sæpe ab eo ad me scripta sunt, confido itá esse omnia, vt & oporteat, & velimus. De literarum missione, sine causa abs te accusor. nunquam enim à Pomponia nostra certior sum factus, esse cui literas dare possem. porrò autem neque mihi accidit, vt haberem qui in Epeirum proficisceretur: neque dum te Athenis esse audiebamus. De Acutiliano autem negotio quod mihi mãdaras, vt primùm à tuo digressu Romam veni, confeceram. sed accidit, vt & contentione nihil opus es-
11 set, & ego qui in te satis consilii statuerim esse, mallem Peduceum tibi consilium per literas, quàm me dare. etenim cùm multos dies aures meas Acutilio dedissem, cuius sermonis genus tibi notum esse arbitror, non mihi graue duxi scribere ad te de illius querimoniis, cùm eas audire (quod erat subodiosum) leue putassem. sed abs te ipso, qui me accusas, vnas mihi scito literas redditas esse: cùm & otii ad scribendum plus, & facultatem dandi maiorẽ habueris. Quod scribis, etiã si cuius animus in te esset offensior, à me recolligi oportere: quid dicas? neque id neglexi: sed est miro quodã modo affectus. ego autẽ quæ dicenda fuerunt de te, non præterii. Quid autem cõtendendum esset, ex tua putabam volũtate statuere oportere: quam si ad me perscripseris, intelliges me neque diligẽtiorem esse voluisse, quàm tu esses: neque negligentiorẽ fore, quàm tu velis.
12 De Tadiana re mecum Tadius locutus est, te ita scripsisse, nihil esse iam quod laboraret, quoniam hæreditas vsucapta esset. id mirabamur te ignorare, de tutela legitima, in qua dicitur esse puella, nihil vsucapi posse. Epeiroticam emptionem gaudeo tibi placere. Quæ tibi mãdaui, & quæ tu intelliges conuenire nostro Tusculano, velim, vt scribis, cures, quod sine molestia tua facere poteris. nã nos ex omnibus molestiis & laboribus vno illo in loco conquiescimus, quo fratrem quotidie expectamus. Terẽtia magnos articulorum dolores habet, & te, sororémque tuam, & matrẽ maximè diligit,

ſalutémque tibi plurimam aſcribit,& Tulliola deliciæ noſtræ.Cura vt valeas, & nos ames,& tibi perſuadeas,te à me fraternè amari.

CICERO ATTICO S.

NON committam poſthac, vt me accuſare de epiſtolarũ negligentia poſſis.tu mo- 13
dò videto,in tanto otio vt par mihi ſis. Domum Rabirianam Neapoli,quam tu iam dimenſam & exædificatam animo habebas, M. Fontius emit HS CCCIↃↃↃXXX. id te ſcire volui,ſiquid fortè ea res ad cogitationes tuas pertineret. Q. frater (vt mihi videtur) quo volumus animo eſt in Pomponiam, & cum ea nunc in Arpinati prædio erat,& ſecum habebat hominem χρηστομαθῆ D.Turranium. Pater nobis deceſſit ad VIII.Calend. Decemb.Hæc habebam ferè, quæ te ſcire vellem.tu velim, ſiqua ornamenta γυμνασιώδη reperire poteris,quæ loci ſint eius,quem tu nõ ignoras,ne prætermittas. Nos Tuſculano ita delectamur,vt nobiſmetipſis tũ denique,cùm illò venimus,placeamus. Quid agas omnibus de rebus,& quid acturus ſis,fac nos quàm diligentiſſimè certiores. Apud matrem rectè eſt, eáque nobis curæ eſt. L. Cincio 14
HS. XXCD. conſtitui me curaturum Idib. Feb. Tu velim, ea quæ nobis emiſſe & paraſſe ſcribis, des operam,vt quamprimùm habeamus: & velim cogites, id quod mihi pollicitus es,quemadmodum bibliothecam nobis conficere poſſis.omnem ſpem delectationis noſtræ,quam cùm in otium venerimus,habere volumus,in tua humanitate poſitam habemus. Vale.

CICERO ATTICO S.

APVD te eſt,vt volumus:mater tua,& ſoror à me,Quintóque fratre diligitur. Cum Acutilio ſum locutus:is ſibi negat à ſuo procuratore quicquam ſcriptum eſſe,& miratur iſtam controuerſiam fuiſſe, quòd ille recuſarat ſatiſdari, amplius abs te non peti. Quòd te de Tadiano negotio decepiſſe ſcribis,id ego Tadio & gratum eſſe intellexi,&
magnopere iucundum. Ille noſter amicus,& mehercule vir optimus, & mihi ami- 15
ciſſimus, ſanè tibi iratus eſt. hoc ſi quanti tu æſtimes, ſciam, tum quid mihi elaborandum ſit, ſcire poſſim. L. Cincio HS. CCIↃↃ. CCIↃↃ. CCCC. pro ſignis Megaricis,vt tu ad me ſcripſeras, curaui.Hermæ tui Pentelici, cum capitibus æneis, de quibus ad me ſcripſiſti,iam nunc admodum delectant.Quare velim & eos,& ſigna,& cætera quæ tibi eius loci & noſtri ſtudii & tuæ elegantiæ eſſe videbuntur, quamplurima, quamprimúmque mittas, & maximè quæ tibi gymnaſii xyſtíque videbũtur eſſe. nam in eo genere ſic ſtudio efferimur,vt abs te adiuuãdi,ab aliis propè reprehẽdendi ſimus. ſi Lentuli nauis non erit,quò tibi placebit,imponito. Tulliola,deliciolæ noſtræ,tuum munuſculum flagitat, & me vt ſponſorem appellat. mihi autem abiurare certius eſt, quàm dependere. Vale.

CICERO ATTICO S.

NIMIVM raró nobis abs te literæ afferuntur, cùm & multò tu facilius reperias, qui 16
Romam proficiſcantur,quàm ego qui Athenas:& certius tibi ſit,me eſſe Romæ,quàm mihi te Athenis.Itaque propter hanc dubitationẽ meam breuior hæc ipſa epiſtola eſt, quòd cùm incertus eſſem vbi eſſes, nolebam illum noſtrum familiarem ſermonem in alienas manus deuenire.Signa Megarica & Hermas,de quibus ad me ſcripſiſti, vehementer expecto. quicquid eiuſdem generis habebis, dignum Academia tibi quod videbitur,ne dubitaris mittere,& arcæ noſtræ cõfidito. Genus hoc eſt voluptatis meæ: quæ γυμνασιώδη maximè ſunt,ea quæro.Lentulus naues ſuas pollicetur.peto abs te, vt hæc cures diligenter.Chilius te rogat,& ego eius rogatu εὐμολπιδῶν πάτρια. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM eſſem in Tuſculano, (erit hoc tibi pro illo tuo, cùm eſſem in Ceramico) ve- 17
runtamẽ cùm ibi eſſem,Roma puer à ſorore tua miſſus epiſtolam mihi abs te allatam dedit, nuntiauítque eo ipſo die poſt meridiẽ miſſuram eum qui ad te proficiſceretur. eo factũ eſt,vt epiſtolæ tuæ reſcriberẽ aliquid,breuitate tẽporis tam pauca cogerer ſcri

bere. Primùm tibi de nostro amico placãdo, aut etiã planè restituendo polliceor. quod
ego, etsi mea spõte antè faciebã, eò nunc tamẽ & agã studiosius, & contendã ab illo ve-
hementius, quòd tantã ex epistola voluntatẽ eius rei tuã perspicere videor. hoc te intel
ligere volo, pergrauiter illũ esse offensum. sed quia nullã video grauẽ subesse causam,
magnopere cõfido illum fore in officio & in nostra potestate. Signa nostra, & Herme-
raclas, vt scribis, cùm cõmodissimè poteris, velim imponas, & siquod aliud οἰκεῖον eius
18 loci, quẽ non ignoras, reperies: & maximè quæ tibi palæstræ, gymnasiique videbuntur
esse. etenim ibi sedẽs hæc ad te scribebã, vt me locus ipse admoneret. præterea typos ti
bi mando, quos in tectorio atrioli possim includere, & putealia sigillata duo. Biblio-
thecã tuam caue cuiquã despondeas, quamuis acrem amatorẽ inueneris. nam ego om-
neis meas vindemiolas eò reseruo, vt illud subsidiũ senectuti parem. De fratre cõfido
ita esse, vt semper volui & elaboraui. multa signa sunt eius rei: nõ minimũ, quòd soror
prægnãs est. De comitiis meis, & tibi me permisisse memini, & ego iampridẽ hoc com
munibus amicis, qui te expectãt, prædico, & te nõ modò nõ accersam, sed prohibebo,
quòd intelligã multò magis interesse tua, te agere quod agẽdum est hoc tẽpore, quàm
mea, te adesse comitiis. Proinde eo animo te velim esse, quasi mei negotii causa in ista
loca missus esses. me autẽ eũ & offendes erga te, & audies, quasi mihi siqua parta erũt, nõ
19 modò te præsente, sed per te parta sint. Tulliola tibi diẽ dat, sponsorem appellat. Vale.

CICERO ATTICO S.

ET MEA sponte faciebam antea, & pòst duabus epistolis tuis perdiligẽter in ean-
dem rationem scriptis, magnopere sum commotus. eò accedebat hortator assiduus
Sallustius, vt agerem quamdiligentissimè cum Luceio de vestra vetere gratia reconci-
liãda. Sed cùm omnia fecissem, non modò eam volũtatem eius, quæ fuerat erga te, re-
cuperare non potui, verùm ne causam quidem elicere immutatæ voluntatis. tametsi
iactat ille quidem illud suum arbitrium, & ea quæ iam tum, cùm aderas, offendere eius
animum intelligebam: tamen habet quiddam profectò quod magis in animo eius in-
sederit, quod neque epistolæ tuæ, neque nostra legatio tam potest facilè delere, quàm
10 tu præsens non modò oratione, sed tuo vultu illo familiari tolles, si modò tanti puta-
bis id: quod si me audies, & si humanitati tuæ constare voles, certè putabis. ac ne illud
mirere, cur cùm ego antea significarem tibi per literas, me sperare illum in nostra po-
testate fore, nunc idem videar diffidere: incredibile est, quanto mihi videatur illius vo-
luntas obstinatior, & in hac iracundia obfirmatior. sed hæc aut sanabuntur, cùm vene-
ris, aut ei molesta erunt, in vtro culpa erit. Quod in epistola tua scriptum erat, me
iam arbitrari designatum esse, scito nihil tam exercitum esse nunc Romæ, quàm can-
didatos omnibus iniquitatibus, nec quando futura sint comitia, sciri. Verùm hæc au-
dies de Philadelpho. tu velim, quæ Academiæ nostræ parasti, quãprimùm mittas. mi-
11 rum, quàm illius loci non modò vsus, sed etiam cogitatio delectat. Libros verò tuos
caue cuiquam tradas: nobis eos, quemadmodum scribis, conserua. summum me eo-
rum studium tenet, sicut odium iam cæterarum rerum: quas tu, incredibile est, quàm
breui tempore, quanto deteriores offensurus sis, quàm reliquisti.

TEVCRIS illa, lentum sanè negotium, neque Cornelius ad Terentiam postea
rediit. opinor ad Considium, Axium, Selicium confugiẽdum est. nam à Cecilio pro-
pinqui minore centesimis numum mouere non possunt. Sed vt ad prima illa redeam,
nihil ego illa impudentius, astutius, lentius vidi. Libertum mitto. Tito mandaui σκέ-
ψεις atque ἀναβολάς. sed nescio an τῷ ὑπομνήματι ἡμῶν. nam mihi Pompeiani prodromi
nuntiant, apertè Pompeium acturum, Antonio succedi oportere: eodémque tem-
pore aget Prætor ad populũ. res eiusmodi est, vt ego nec per bonorum, nec per popu-
12 larem existimationem honestè possim hominẽ defendere, nec mihi libeat, quod vel
maximum est. etenim accidit hoc, quod totũ cuiusmodi sit, mando tibi, vt perspicias.
Libertum ego habeo, sanè nequam hominẽ, Hilarum dico, ratiocinatorem & cliẽtem

tuum. de eo mihi Valerius interpres nunciat, Chiliúſque ſe audiſſe ſcribit hæc, eſſe hominem cum Antonio, Antonium porrò in cogendis pecuniis dictitare partem mihi quæri, & à me cuſtodem communis quæſtus libertum eſſe miſſum. Non ſum mediocriter commotus, neque tamen credidi: ſed certè aliquid ſermonis fuit. totum inueſtiga, cognoſce, perſpice, & nebulonem illum, ſiquo pacto potes, ex iſtis locis amoue. huius ſermonis Valerius authorem Cn. Plancium nominabat. mando tibi planè, totum vt videas cuiuſmodi ſit. Pompeium nobis amiciſſimum conſtat eſſe. diuortium Muciæ vehementer probatur. P. Clodium Appii filium te credo audiſſe cum veſte muliebri deprehēſum domi C. Cæſaris, cùm pro populo fieret, eúmque per manus ſeruulæ 13
ſeruatum & eductū: rem eſſe inſigni infamia: quod te moleſtè ferre certò ſcio. Quod præterea ad te ſcribam, non habeo: & mehercule eram conturbatior. nam puer feſtiuus anagnoſtes noſter Soſitheus deceſſerat, méque plus, quàm ſerui mors debere videbatur, commouerat. Tu velim ſæpe ad nos ſcribas. ſi rem nullam habebis, quod in buccam venerit, ſcribito. Vale. Calend. Ianuar. M. Meſſala & M. Piſone COSS.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI tuas treis iam epiſtolas, vnam à M. Cornelio, quam à Tribus ei Tabernis (vt opinor) dediſti: alteram, quam mihi Canuſinus tuus hoſpes reddidit: tertiam, quam (vt ſcribis) anchoris ſolutis de phaſelo dediſti. quæ fuerunt omnes rhetorum: purè loquuntur, cùm humanitatis ſparſæ ſale, tum inſignes amoris notis. Quibus epiſtolis 14
ſum equidem abs te laceſſitus ad ſcribendum: ſed iccirco ſum tardior, quòd non inuenio fidelem tabellarium. quotus enim quiſque eſt qui epiſtolam paulò grauiorem ferre poſſit, niſi eam per lectionem releuarit? Accedit eò quod mihi non eſt notum, vt quiſque in Epeirum proficiſcatur. ego enim te arbitror cæſis apud Amaltheam tuam victimis, ſtatim eſſe ad Sicyonem oppugnandum profectum: neque id ipſum tamen certum habeo, quādo ad Antonium proficiſcare, aut quid in Epeiro temporis ponas. ita neque Achaicis hominibus, neque Epeiroticis paulò liberiores literas committere audeo. Sunt autem poſt diſceſſum à me tuum res dignæ literis noſtris, ſed non committendæ eiuſmodi periculo, vt aut interire, aut aperiri, aut intercipi poſſint. Primùm igitur ſcito, primum me non eſſe rogatum ſententiam, præpoſitúmque eſſe nobis pacificatorem Allobrogum, ídque admurmurāte Senatu, neque me inuito eſſe factum. 15
ſum enim & ab obſeruando homine peruerſo liber, & ad dignitatem in Rep. retinendam contra illius voluntatem ſolutus: & ille ſecundus in dicendo locus habet authoritatem penè principis, & voluntatem non nimis deuinctam beneficio Conſulis. tertius eſt Catulus: quartus (ſi etiam hoc quæris) Hortenſius. Conſul autem ipſe paruo animo & prauo, tantùm cauillator genere illo moroſo, quòd etiam ſine dicacitate ridetur, facie magis, quàm facetiis ridiculus, nihil agens cum Repub. ſeiunctus ab optimatibus, à quo nil ſperes boni Reipub. quia non vult. nil metuas mali, quia non audet. eius autē collega & in me perhonorificus, & partium ſtudioſus, ac defenſor bonarum: quinimmo leuiter inter ſe diſſidēt. Sed vereor ne hoc quod infectū eſt, ſerpat longius. credo enim te audiſſe, cùm apud Cæſarem pro populo fieret, veniſſe eò muliebri veſtitu virum, ídque ſacrificium cùm virgines inſtauraſſent, mentionem à Q. Cornifi- 16
cio in Senatu factam (is fuit princeps, ne tu fortè aliquem noſtrûm putes) poſtea rem ex s.c. ad virgines & Pontifices relatam, ídque ab iis nefas eſſe decretum: deinde ex s.c. Conſules rogationem promulgaſſe, vxori Cæſarem nūtium remiſiſſe. In hac cauſa Piſo amicitia P. Clodii ductus operā dat, vt ea rogatio, quam ipſe fert, & fert ex s.c. & de religione, antiquetur. Meſſala vehementer adhuc agit ſeueré. boni viri precibus Clodii remouentur à cauſa. operæ comparantur. noſmetipſi, qui Lycurgei à principio fuiſſemus, quotidie demitigamur. inſtat & vrget Cato. Quid multa? vereor, ne hæc neglecta à bonis, defenſa ab improbis, magnorum Reipub. malorum cauſa ſit. Tuus autem ille amicus, ſcín' quem dicam? de quo tu ad me ſcripſiſti, poſteaquam non aude-

ret reprehendere, laudare cœpisse: nos(vt ostendit) admodum diligit, amplectitur, a-
17 mat, apertè laudat: occultè (sed ita vt perspicuum sit) inuidet. nihil come, nihil simplex, nihil ἐν τοῖς πολιτικοῖς honestum, nihil illustre, nihil forte, nihil liberum: sed hæc ad te scribam aliàs subtilius. nam neque adhuc mihi satis nota sunt, & huic terræ filio nescio cui committere epistolam tantis de rebus non audeo. Prouincias Prætores nõdum sortiti sunt. res eodem est loci, quo reliquisti. Τοποθεσίας, quam postulas, Miseni & Puteolorum includam orationi meæ. ad III. Non. Decemb. mendosè fuisse animaduerteram. Quæ laudas ex orationibus, mihi crede, valde mihi placebant: sed non audebam antea dicere. nunc verò, quòd à te probata sunt, multò mihi Ἀττικώτερα videntur. In illam orationem Metellinam addidi quædam. liber tibi mittetur, quoniam te amor nostri φιλορήτορα reddidit. Noui tibi quidnam scribam? quid? etiam Messa-
18 la cos. Antronianã domum emit HS. CCCC. XXXVII. Quid id ad me, inquies? tãtum, quòd ea emptione & nos bene emisse iudicati sumus, & homines intelligere cœperũt licere amicorum facultatibus in emendo ad dignitatem aliquam peruenire. Teucris illa lentum negotium: sed tamen est in spe. Tu ista confice. à nobis liberiorem epistolam expecta. Vale. VI. Calend. Febr. M. Messala & M. Pisone coss.

CICERO ATTICO S.

VEREOR ne putidum sit, scribere ad te, quàm sim occupatus. sed tamen ita distinebar, vt vix huic tantulæ epistolæ tempus habuerim, atque id ereptum è summis occupationibus. Prima concio Pompeii qualis fuisset, scripsi ad te antea: non iucunda miseris, inanis improbis, beatis non grata, bonis non grauis. itaque frigebat tum Pisonis cos. impulsu leuissimus Trib. pl. L. Fusius in concionem produxit Pompeium.
19 res agebatur in circo Flaminio: & erat in eo ipso loco die nundinarum πανήγυρις. Quæsiuit ex eo, placerétne ei iudices à Prætore legi, quo cõsilio idem Prætor vteretur. id autem erat de Clodiana religione ab Senatu constitutum. tum Pompeius μάλ' ἀριστοκρατικῶς locutus est, Senatúsque authoritatem sibi omnibus in rebus maximam videri, sempérque visam esse respondit, & id multis verbis. Postea Messala cos. in Senatu de Pompeio quæsiuit, quid de religione & de promulgata rogatione sentiret. Locutus ita est in Senatu, vt omnia illius ordinis consulta γενικῶς laudaret, mihíque vt assedit, dixit se putare satis ab se etiam de istis rebus responsum. Crassus posteaquam vidit illum excepisse laudem, ex eo quòd hi suspicarentur homines ei Consulatũ meum placere, surrexit, ornatissiméque de meo Consulatu locutus est, vt ita diceret, se quòd esset Senator, quòd ciuis, quòd liber, quòd viueret, mihi acceptum referre: quoties coniugẽ,
30 quoties domum, quoties patriã videret, toties se beneficium meum videre. Quid multa? totum hunc locum, quem in Aristocratia ego variè meis orationibus, quarũ tu Aristarchus es, soleo pingere, de flamma, de ferro (nosti illas ληκύθους) valde grauiter pertexuit. proximus Pompeio sedebam: intellexi hominem moueri, vtrum Crassum inire eam gratiam, quam ipse prætermisisset, an esse tantas res nostras, quæ tam libenti Senatu laudarentur, ab eo præsertim qui mihi laudem illam eo minus deberet, quòd meis omnibus literis in Pompeiana laude perstrictus esset. Hic dies me valde Crasso adiunxit: & tamen ab illo apertè, tectè quicquid est datum, libenter accepi. Ego autem ipse, dii boni, quomodo ἀντεπιχειρησάμην nouo auditori Pompeio: si vnquam mihi ἐπιχειρήματα suppeditauerunt, illo tempore. Quid multa? Clamores (etenim hæc erat ὑπόθεσις de grauitate ordinis, de equestri cõcordia, de consensione Italiæ, de immortuis reli-
31 quiis coniurationis, de vilitate, de otio. Nosti iam in hac materia sonitus nostros) tanti fuerunt, vt ego eo breuior sim, quòd eos vsque istinc exauditos putem. Romanæ autem res sic se habent, Senatus ἄρειος πάγος. nil constantius, nil seuerius, nil fortius. nam cùm dies venisset rogationi ex s. c. ferendæ, concursabant barbatuli iuuenes, totus ille grex Catilinæ, duce filiola Curionis, & populum vt antiquaret, rogabant. Piso autem Consul lator rogationis, idem erat dissuasor. operæ Clodianæ ponteis occuparant, ta-

bellæ ministrabantur, ita vt nulla daretur, Vti rogas. Hic tibi Rostra Cato aduolat,
conuitium Pisoni c o s. mirificum facit, si id est conuitium, vox plena grauitatis, ple-
na authoritatis, plena denique salutis. accedit eodem etiam noster Hortensius, multi
præterea boni. insignis verò opera Fauonii fuit. Hoc concursu optimatum comitia di
mittuntur: Senatus vocatur. cùm decerneretur frequenti Senatu, contra pugnante Pi- 32
sone, ad pedes omnium sigillatim accidente Clodio, vt Consules populum cohorta-
rentur ad rogationem accipiendam: homines ad x v. Curioni nullum s.c. facienti as-
senserunt: facilè ex altera parte c c c c. affuerunt. acta res est. Fusius tertium concessit:
Clodius conciones miseras habebat: in quibus Lucullum, Hortensium, C. Pisonem,
Messalam c o s. contumeliosè lædebat, me tantùm comperisse omnia criminabatur.
Senatus & de prouinciis Prætorum, & de legationibus, & de cæteris rebus decernebat,
vt antequam rogatio lata esset, nequid ageretur. Habes res Romanas. sed tamen etiam
illud quod ego non speraram, audi. Messala c o s. est egregius, fortis, constans, dili-
gens, nostri laudator, amator, imitator. ille alter vno vitio minus vitiosus, quòd iners,
quòd somni plenus, quòd imperitus, quòd ἀπρακτότατος, sed voluntate ita κακέκτης, vt
Pompeium post illam concionem, qua ab eo Senatus laudatus est, odisse cœperit. ita- 33
que mirum in modũ omneis à se bonos alienauit, neque id magis amicitia Clodii ad-
ductus fecit, quàm studio perditarum rerum atque partium. sed habet sui similem in
magistratibus præter Fusium, neminem. bonis vtimur Tribunis pleb. Cornuto verò
pseudoCatone. Quid quæris? num ad priuata redeã? Τεῦκρις promissa patrauit. tu man
data effice, quæ recepisti. Quintus frater, qui Argiletani ædificii reliquum dodran-
tem emit HS. D C C X X V. Tusculanũ venditat, vt, si possit, emat Pacilianam domum.

Cum Luccio in gratiam redi. videro hominem. valde petitur. renauabo operam.
Tu quid agas, vbi sis, cuiusmodi istæ res sint, fac me quàm diligentissimè certiorem.
Idibus Febr. Vale.

CICERO ATTICO S.

ASIAM Quinto suauissimo fratri òbtigisse audisti: non enim dubito, quin celerius
tibi hoc rumor, quàm vllius nostrûm literæ nuntiarint. Nũc quoniam & laudis auidis- 34
simi semper fuimus, & præter cæteros φιλέλληνες & sumus & habemur, & multorum o-
dia atque inimicitias Reip. causa suscepimus, παντοίης ἀρετῆς μιμνήσκεο: curáque, & effi-
ce, vt ab omnibus & laudemur & amemur. his de rebus plura ad te in ea epistola scri-
bam, quam ipsi Quinto dabo. Tu me velim certiorem facias, quid de meis mandatis
egeris, atque etiam quid de tuo negotio. nam, vt Brũdusio profectus es, nullæ mihi abs
te sunt redditæ literæ. valde aueo scire quid agas. Idib. Mart. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVAERIS ex me, quid acciderit de iudicio, quod tam præter opinionem om-
nium factum sit: & simul vis scire, quomodo ego minus, quàm soleam, præliatus sim.
respondebo tibi ὕστερον πρότερον Ὁμηρικῶς. Ego enim, quandiu Senatus authoritas mihi 35
defendenda fuit, sic acriter & vehementer præliatus sum, vt clamor, concursúsque ma
xima cum mea laude fierent. quòd si tibi vnquã sum visus in Repub. fortis, certè me
in illa causa admiratus esses. cùm enim ille ad conciones confugisset, in hísque meo
nomine ad inuidiam vteretur: dii immortales, quas ego pugnas, & quantas strages
edidi! quos impetus in Pisonem, in Curionem, in totam illam manum feci! quomo-
do sum insectatus leuitatem senum, libidinem iuuentutis! Sæpe, ita me dii iuuent,
te non solùm authorem consiliorum meorum, verùm etiam spectatorem pugnarum
mirificarum desideraui. Postea verò quàm Hortensius excogitauit, vt legem de reli-
gione Fusius Trib. pleb. ferret, in qua nihil aliud à consulari rogatione differebat, nisi
iudicum genus (in eo autem erant omnia) pugnauítque vt ita fieret, quòd & sibi & a-
liis persuaserat, nullis illum iudicibus effugere posse: contraxi vela perspiciens ino- 36
piam iudicum, neque dixi quicquam pro testimonio, nisi quod erat ita notum atque

teſtatum,vt non poſſem præterire.Itaque ſi cauſam quæris abſolutionis,vt iam πρὸς τὸ
πρότερον reuertar, egeſtas iudicum fuit & turpitudo. id autẽ vt accideret, commiſſum
eſt Hortenſii conſilio: qui dum veritus eſt,ne Fuſius ei legi intercederet,quæ ex s.c.fe-
rebatur, non vidit illud, ſatius eſſe illum in infamiæ relinqui ſordibus, quàm infirmo
iudicio committi : ſed ductus odio, properauit rem deducere in iudicium,cùm illum
plumbeo gladio iugulatum iri tamen diceret. Sed iudicium,ſi quæris,quale fuerit,in-
credibili exitu: ſic vti nunc ex euentu ab aliis, à me tamen ex ipſo initio cõſilium Hor-
tenſii reprehendatur. nã vt reiectio facta eſt,clamoribus maximis,cùm accuſator,tan-
quam Cenſor bonus, homines nequiſſimos reiiceret, reus, tanquam clemens laniſta,
37 frugaliſſimũ quenque ſecerneret: vt primùm iudices conſederunt,valde diffidere bo-
ni cœperunt. non enim vnquam turpior in ludo talario conſeſſus fuit.maculoſi ſena-
tores,nudi equites,Tribuni non tã ærarii,vt appellantur,quàm ærati. pauci tamen bo-
ni inerant, quos reiectione fugare ille non potuerat, qui mœſti inter ſui diſſimileis &
mœrentes ſedebant, & contagione turpitudinis vehementer permouebantur. Hîc vt
quæque res ad cõſilium primis petitionibus referebatur, incredibilis erat ſeueritas nul-
la varietate ſententiarum:nihil impetrabat reus:plus accuſatori dabatur,quàm poſtu-
labat: triumphabat (quid quæris?) Hortenſius ſe vidiſſe tantùm . nemo erat, qui illum
reum,ac non millies condemnatum arbitraretur. me verò teſte producto,credo te ex
acclamatione Clodii aduocatorum audiſſe, quæ conſurrectio iudicum facta ſit, vt me
38 circunſteterint, vt apertè iugula ſua pro meo capite P. Clodio oſtentarint . quæ mihi
res multò honorificentior viſa eſt,quàm aut illa, cùm iurare tui ciues Xenocratem te-
ſtimonium dicentem prohibuerunt, aut cùm tabulas Metelli Numidici, cùm hæ (vt
mos eſt) circunferrentur,noſtri iudices aſpicere noluerunt. multò hæc inquam noſtra
res maior. Itaque iudicum vocibus, cùm ego ſic ab his, vt ſalus patriæ, defenderer,fra-
ctus reus, & vnà patroni omnes conciderunt. Ad me autem eadem frequentia poſtri-
die conuenit, quacum abiens Conſulatu ſum domum reductus. clamare præclari A-
riopagitæ ſe non eſſe venturos, niſi præſidio conſtituto. refertur ad conſilium: vna ſo-
la ſententia præſidium non deſiderauit. defertur res ad Senatum: grauiſſimè, ornatiſ-
ſiméque decernitur. laudantur iudices. datur negotium magiſtratibus. reſponſurum
39 hominem nemo arbitrabatur. ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι, ὅπως δὴ πρῶτον πῦρ ἔμπεσε. noſti Cal-
uum ex Nanneianis, illum laudatorem meum: de cuius oratione erga me honorifica
ad te ſcripſeram.biduo per vnum ſeruum,& eum ex ludo gladiatorio, confecit totum
negotium: accerſiuit ad ſe,promiſit,intercesſit,dedit.Iam verò (ò dii boni rem perdi-
tam) etiam noctes certarum mulierum, atque adoleſcentulorum nobilium introdu-
ctiones nonnullis iudicibus pro mercedis cumulo fuerunt. ita ſummo diſceſſu bono-
rum,pleno foro ſeruorum,x x.iudices ita fortes tamen fuerunt, vt ſummo propoſito
periculo vel perire maluerint, quàm perdere omnia. x x x I fuerunt, quos fames ma-
gis, quàm fama commouerit. quorum Catulus cùm vidiſſet quendam , Quid vos (in-
quit) præſidium à nobis poſtulabatis? an,ne numi vobis eriperentur, timebatis?Habes,
vt breuiſſimè potui, genus iudicii, & cauſam abſolutionis. Quæris deinceps,qui nũc
ſit ſtatus Reipub. & qui meus. Reipub. ſtatum illum , quem tu meo conſilio, ego di-
40 uino confirmatum putabam , qui bonorum omnium coniunctione & authoritate
Cõſulatus mei fixus & fundatus videbatur, niſi quis nos Deus reſpexerit , elapſum ſci-
to eſſe de manibus vno hoc iudicio : ſi iudicium eſt, triginta homines populi R.leuiſ-
ſimos ac nequiſſimos numulis acceptis ius & fas omne delere:& quod omnes nõ mo-
dò homines,verùm etiam pecudes factum eſſe ſciebant, id Caluũ,& Plautum,& Spon
giam,& cæteras huiuſmodi quiſquilias ſtatuere nunquam eſſe factum. Sed tamen vt
te de Repub.conſoler,non ita, vt ſperarunt mali,tanto impoſito Reipub.vulnere,ala-
cris exultat improbitas in victoria. nam planè ita putauerunt,cùm religio,cùm pudi-
citia,cùm iudiciorum fides, cùm Senatus authoritas concidiſſet, fore vt apertè victrix

nequitia,ac libido pœnas ab optimo quoque peteret ſui doloris, quem improbiſſimo
cuique inuſſerat ſeueritas Conſulatus mei.Idem ego ille(non enim mihi videor inſo-
lenter gloriari,cùm de me apud te loquor,in ea præſertim epiſtola,quam nolo aliis le-
gi) idem inquam, ego recreaui afflictos animos bonorum , vnumquenque cõfirmans 41
& excitans.inſectandis verò, exagitandíſque numariis iudicibus, omnẽ omnibus ſtu-
dioſis ac fautoribus illius victoriæ παῤῥησίας eripui.Piſonem c o s.nulla in re conſiſtere
vnquã ſum paſſus:deſpõſam homini iam Syriam ademi:Senatum ad priſtinam ſuam
ſeueritatem reuocaui,atque abiectũ excitaui: Clodium præſentẽ fregi in Senatu cum
oratione perpetua pleniſſima grauitatis,tum altercatione eiuſmodi,ex qua licet pauca
deguſtes.nam cætera non poſſunt habere eandẽ neque vim,neque venuſtatẽ,remoto
illo ſtudio contentionis,quem ἀγῶνα vos appellatis.Nam,vt Idib.Maii in Senatũ con
uenimus, rogatus ego ſentẽtiam, multa dixi de ſumma Rep.atque ille locus inductus
eſt à me diuinitus,Ne vna plaga accepta Patres Conſcripti conciderent,ne deficerent:
vulnus eſſe eiuſmodi, quod mihi neque diſſimulandum, neque pertimeſcendum vi-
deretur, ne aut ignorando ſtultiſſimi iudicaremur : bis abſolutum eſſe Lentulum , bis 42
Catilinam,hunc tertium iam eſſe à iudicibus in Rempub.immiſſum.Erras Clodi:non
te iudices vrbi,ſed carceri reſeruarunt,neque retinere in ciuitate,ſed exilio priuare vo
luerunt. Quamobrem Patres Conſcripti erigite animos,retinete veſtram dignitatem:
manet illa in Rep.bonorum conſenſio:dolor acceſſit bonis viris,virtus non eſt immi
nuta:nihil eſt damni factum noui,ſed quod erat,inuentum eſt in vnius hominis per-
diti iudicio.plures ſimiles reperti ſunt.Sed quid ago?penè orationem in epiſtolam in-
cluſi.Redeo ad altercationem.ſurgit pulchellus puer : obiicit mihi,me ad Baias fuiſſe.
Falſum:ſed tamen quid huic ſimile eſt inquam? quaſi in operto dicas fuiſſe. Quid,in-
quit, homini Arpinati cum aquis calidis? Narra inquam patronõ tuo, qui Arpinateis
aquas concupiuit.noſti enim marinas. Quouſque,inquit,hunc Regem feremus? Re- 43
gem appellas inquam,cùm Rex tui mentionem nullam fecerit?ille autem Regis hære
ditatem ſpe deuorarat. Domum,inquit,emiſti. Putas,inquam, dicere, iudices emiſti?
Iuranti,inquit,tibi nõ crediderunt.Mihi verò inquam x x.iudices crediderunt : x x x I,
quoniam numos antè acceperũt,tibi nil crediderũt.magnis clamoribus afflictus con-
ticuit & concidit. Noſter autem ſtatus eſt hic.apud bonos iidẽ ſumus, quos reliqui-
ſti:apud ſordem vrbis, & fæcem multò melius nũc,quàm reliquiſti.nam & illud nobis
non obeſt, videri noſtrum teſtimonium non valuiſſe:miſſus eſt ſanguis inuidiæ ſine
dolore,atque etiam hoc magis,quòd omnes illi fautores illius flagitii rem manifeſtam
illam redemptam eſſe à iudicibus confitentur . accedit illud, quòd illa concionalis hi-
rudo ærarii,miſera & ieiuna plebecula,me ab hoc Magno vnicè diligi putat. & hercu- 44
le multa,& iucunda cõſuetudine coniuncti inter nos ſumus,vſque eò,vt noſtri iſti co-
meſatores coniurationis,barbatuli iuuenes illũ in ſermonibus Cneum Ciceronem ap
pellent.itaque & ludis & gladiatoribus mirandas ἐπισημασίας ſine vlla paſtoritia fiſtula
auferebamus.Nunc eſt expectatio comitiorum, in quæ omnibus inuitis trudit noſter
Magnus Auli filiũ,atque in eo neque authoritate,neque gratia pugnat,ſed quibus Phi-
lippus omnia caſtella expugnari poſſe dicebat, in quæ modò aſellus onuſtus auro poſ-
ſet aſcendere. Conſul autem ille deterioris hiſtrionis ſimilis ſuſcepiſſe negotium dici-
tur,& domi diuiſores habere : quod ego non credo.ſed s.c.duo iam facta ſunt odio-
ſa,quòd in Conſulem facta putantur,Catone & Domitio poſtulante : vnum, vt apud
magiſtratus inquiri liceret : alterum, cuiuſmodi diuiſores haberent,aduerſus Remp.
Lurco autem Trib.pl.qui magiſtratum ſimul cũ lege AElia iniit,ſolutus eſt & AElia & 45
Fuſia, vt legem de ambitu ferret, quam ille bono auſpicio claudus homo promulga-
uit.ita comitia in ante v I.Calend.Sex. dilata ſunt.noui eſt in lege hoc, vt qui numos
in tribu pronunciauerit,ſi non dederit,impunè ſit : ſin dederit,vt, quoad viuat, ſingu-
lis tribubus HS ∞ ∞ ∞ debeat.dixi, hàc legem P.Clodium iam antea ſeruaſſe. pro-

nunciare enim ſolitũ eſſe, & non dare. Sed heus tu, vidéſne Conſulatũ illum noſtrum, quẽ Curio antea ἀποθέωσιν vocabat, ſi hic factus erit, fabã mimum futurum? quare, vt opinor, φιλοσοφητέον, id quod tu facis: & iſtos Cõſulatus non ἐκφαντέον? Quòd ad me ſcribis, te in Aſiã ſtatuiſſe non ire: equidẽ mallem, vt ires: ac vereor, nequid in iſta re minus commodè fiat: ſed tamen non poſſum reprehendere conſilium tuum, præſertim cùm
46 egomet in prouinciam non ſim profectus. Epigrammatis tuis, quæ in Amaltheo poſuiſti, cõtenti erimus, præſertim cùm & Chilius nos reliquerit, & Archias nil de me ſcripſerit. ac vereor, ne Lucullus, quoniam Græcum poëma condidit, nũc ad Cæcilianam fabulam ſpectet. Antonio tuo nomine gratias egi, eámque epiſtolam Mãlio dedi. ad te ideo antea rarius ſcripſi, quòd non habebam idoneum, cui darem, nec ſatis ſciebam quid darem. te valde vindicaui. Cincius ſiquid ad me tui negotii detulerit, ſuſcipiam: ſed nunc magis in ſuo eſt occupatus, in quo ego ei non deſum. tu, ſi vno in loco es futurus, crebras à nobis literas expecta, aſt plures etiã ipſe mittito. Velim ad me ſcribas, cuiuſmodi ſit Ἀμαλθεῖον tuum, quo ornatu, qua τοποθεσίᾳ: & quæ poëmata, quáſque hiſtorias de Ἀμαλθείᾳ habes, ad me mittas. lubet mihi facere in Arpinati. ego tibi aliquid de meis ſcriptis mittam. nihil erat abſoluti. Vale.

CICERO ATTICO 5.

47 MAGNA mihi varietas voluntatis, & diſſimilitudo opinionis, & iudicii Quinti fratris mei demõſtrata eſt ex literis tuis, in quibus ad me epiſtolarũ illius exẽpla miſiſti. qua ex re & moleſtia ſum tãta affectus, quãtam mihi meus amor ſummus erga vtrũque veſtrũ afferre debuit, & admiratione, quidnam accidiſſet, quod afferret Quinto fratri meo aut offenſionẽ tam grauẽ, aut cõmutationem tãtam voluntatis. Atque illud à me iam antè intelligebatur, quòd te quoque ipſum diſcedentèm à nobis ſuſpicari videbam, ſubeſſe neſcio quid opinionis incõmodæ, ſauciúmque eius animum, & inſediſſe quaſdã odioſas ſuſpiciones: quibus ego mederi cùm cuperẽ, & antea ſæpe, & vehementius etiã poſt ſortitionẽ prouinciæ: nec tãtùm intelligebã ei eſſe offenſionis, quantùm literæ tuæ declarant: nec tantùm proficiebã, quantùm volebam. ſed tamen hoc me ipſe cõſolabar,
48 quòd non dubitabam, quin te ille aut Dyrrhachii, aut in iſtis locis vſpiam viſurus eſſet. Quod cùm accidiſſet, confidebam, ac mihi perſuaſerã fore, vt omnia placarentur inter vos nõ modò ſermone ac diſputatione, ſed conſpectu ipſo, congreſſúque veſtro. nam quãta ſit in Quinto fratre meo comitas, quanta iucunditas, quàm mollis animus & ad accipiendam, & ad deponendam offenſionem, nihil attinet me ad te, qui ea noſti, ſcribere. Sed accidit perincommodè, quòd eum nuſquam vidiſti. valuit enim plus quod erat illi nonnullorum artificiis inculcatum, quàm aut officium, aut neceſſitudo, aut amor veſter ille priſtinus, qui plurimùm valere debuit. Atque huius incommodi culpa vbi reſideat, facilius poſſum exiſtimare, quàm ſcribere. vereor enim, ne, dum defendam meos, non parcam tuis. nam ſic intelligo, vt nil à domeſticis vulneris factum ſit, illud quidẽ, quod erat, eos certè ſanare potuiſſe. ſed huiuſce rei vitium totius, quod ali-
49 quanto etiã latius patet, quàm videtur, præſenti tibi cõmodius exponam. De his literis, quas ad te Theſſalonicam miſit, & de ſermonibus, quos ab illo & Romæ apud amicos tuos, & in itinere habitos putas, ecquid tantum cauſæ ſit ignoro, ſed omnis in tua poſita eſt humanitate mihi ſpes huius leuandæ moleſtiæ. nam ſi ita eſſe ſtatueris, & irritabiles animos eſſe optimorum ſæpe hominum, & eoſdem placabiles, & eſſe hanc agilitatẽ, vt ita dicam, mollitiémque naturæ plerunque bonitati, & id quod caput eſt, nobis inter nos noſtra ſiue incõmoda, ſiue vitia, ſiue iniurias eſſe tolerãdas: facilè hæc, quemadmodũ ſpero, mitigabũtur. quod ego, vt facias, te rogo. nã ad me, qui te vnicè diligo, maximè pertinet, neminem eſſe meorum, qui aut te non amet, aut abs te non ametur.

Illa pars epiſtolæ tuæ minimè fuit neceſſaria, in qua exponis, quas facultates aut pro-
50 uincialium, aut vrbanorum cõmodorum & aliis temporibus, & me ipſo Conſule prætermiſeris. mihi enim perſpecta eſt & integritas & magnitudo animi tui: neque ego

inter me atque te quicquam interesse vnquam duxi, præter voluntatem institutæ vi-
tæ: quòd me ambitio quædam ad honorum studium, te autem alia minimè reprehen
denda ratio ad honestũ otium duxit: vera quidem laude probitatis, diligentiæ, religio-
nis neque me tibi, neque quenquam antepono: amoris verò erga me, cùm à fraterno
amore, domesticóque discessi, tibi primas defero. vidi enim, vidi, penitúsque perspexi
in meis variis temporibus & solicitudines & lætitias tuas. fuit enim mihi sæpe & lau-
dis nostræ gratulatio tua iucunda, & timoris consolatio grata. Quin mihi nunc te ab-
sente non solùm consilium, quo tu excellis, sed etiam sermonis communicatio, quæ
mihi suauissima tecum solet esse, maximè deest. quid dicam, in publica re? quo in ge- 51
nere mihi negligenti esse non licet. an in forensi labore, quem antea propter ambitio-
nem sustinebam, nunc vt dignitatem tueri gratia possim? an in ipsis domesticis nego-
tiis, in quibus ego cùm antea, tum verò post discessum fratris te, sermonésque nostros
desidero? postremò non labor meus, non requies: non negotium, non otium: non fo-
renses res, non domesticæ: non publicæ, non priuatæ carere diutius tuo suauissimo at-
que amãtissimo consilio ac sermone possunt. Atque harum rerum commemoratio-
nem verecundia sæpe impediuit vtriusque nostrûm. nunc autẽ ea fuit necessaria pro-
pter eam partem epistolæ tuæ, per quam te ac mores tuos mihi purgatos ac probatos
esse voluisti. Atque in ista incommodatione alienati illius animi & offensi, illud inest
tamen commodi, quòd & mihi & cæteris amicis tuis nota fuit, & abs te aliquando te-
stificata tua voluntas omittendæ prouinciæ: vt quod vnà non estis, non dissensione ac 52
dissidio vestro, sed voluntate ac iudicio tuo factum esse videatur. quare & illa quæ vio-
lata expiabuntur: & hæc nostra, quæ sunt sanctissimè cõseruata, suam religionem ob-
tinebũt. Nos hîc in Repub. infirma, misera, commutabilíque versamur. credo enim
te audisse, nostros equites penè à Senatu esse disiunctos. qui primùm illud valde graui-
ter tulerunt, promulgatum ex s.c. fuisse, vt de iis, qui ob iudicandum pecuniam acce-
pissent, quæreretur. qua in re decernenda cùm ego casu non affuissem, sensissémque id
equestrem ordinem ferre molestè, neque apertè dicere, obiurgaui Senatum, vt mihi
visus sum, summa cum authoritate, & in causa non verecũda, admodũ grauis & copio-
sus fui. Ecce aliæ deliciæ equitum vix ferendæ, quas ego non solùm tuli, sed etiã orna-
ui. Asiani, qui de Censoribus conduxerunt, questi sunt in Senatu, se cupiditate prola- 53
psos, nimium magno conduxisse: vt induceretur locatio, postulauerunt. ego princeps
in adiutoribus, atque adeò secundus. nã, vt illi auderent hoc postulare, Crassus eos im-
pulit. inuidiosa res, turpis postulatio & confessio temeritatis. summum erat pericu-
lum, ne si nihil impetrassent, planè alienarentur à Senatu. huic quoque rei subuentum
est maximè à nobis, perfectúmque vt frequentissimo Senatu & libentissimo vteren-
tur: multáque à me de ordinum dignitate & concordia dicta sunt Cal. Decemb. & po-
stridie: neque adhuc res confecta est, sed voluntas Senatus perspecta. vnus enim con-
tradixerat Metellus c o s. des. diu erat dicturus (ad quem propter diei breuitatem per-
uentum non est) heros ille noster Cato. sic ego conseruãs rationem, institutionémque
nostram, tueor, vt possum, illam à me conglutinatam cõcordiam. sed tamen quoniam 54
ista sunt infirma, munitur quædam nobis ad retinendas opes nostras tuta, vt spero, via,
quam tibi literis satis explicare non possum, significatione parua ostẽdam tamen. vtor
Pompeio familiarissimè. video quid dicas. cauebo quæ sunt cauenda, ac scribam aliàs
ad te de meis consiliis capessendæ Reip. plura. Lucceium scito Consulatum habere in
animo statim petere: duo enim soli dicuntur petituri. Cæsar cum eo coire per Arrium
cogitat, & Bibulus cum hoc se putat per C. Pisonem posse coniungi. Rides? non sunt
hæc ridicula, mihi crede. quid aliud scribam ad te? quid? multa sunt, sed in aliud tem-
pus. te si expectari velis, cures vt sciam. Iam illud molestè rogo, quod maximè cupio,
vt quamprimùm venias. Non. Decemb. Vale.

CICERO ATTICO S.

55 NIHIL mihi nunc ſcito tam deeſſe, quàm hominem eum, quicum omnia, quæ me
cura aliqua afficiunt, vnà communicem, qui me amet, qui ſapiat, quicũ loquar, nihil
fingam, nihil diſſimulem, nihil obtegam. abeſt enim frater ἀφελέστατος, & amantiſſi-
mus Metellus, non homo, ſed litus atque aër, & ſolitudo mera. Tu autem qui ſæpiſſi-
me curam & angorem animi mei ſermone & conſilio leuaſti tuo: qui mihi & in pu-
blica re ſocius, & in priuatis omnibus conſcius, & omnium meorum ſermonum &
conſiliorum particeps eſſe ſoles, vbinam es? ita ſum deſtitutus, vt tantum requietis ha-
beam, quantum cum vxore & filiola & mellito Cicerone conſumitur. nam illæ am-
bitioſæ noſtræ, fucoſǽque amicitiæ ſunt in quodam ſplendore forenſi, fructum do-
meſticum non habẽt. itaque cùm bene completa domus eſt, tempore matutino, cùm
56 ad forum ſtipati gregibus amicorum deſcendimus, reperire ex magna turba nemi-
nem poſſumus, quocum aut iocari liberè, aut ſuſpirare familiariter poſſimus. Quare
te expectamus, te deſideramus, te iam etiam accerſimus. multa ſunt enim, quæ me ſo-
licitãt, angúntq;: quæ mihi videor, aureis nactus tuas, vnius ambulationis ſermone ex-
haurire poſſe, ac domeſticarum quidem ſolicitudinum aculeos omnes & ſcrupulos
occultabo, neque ego huic epiſtolæ, atque ignoto tabellario committam. atque hi (no
lo enim te permoueri) non ſunt permoleſti, ſed tamen inſident & vrgent, & nullius
amantis conſilio aut ſermone requieſcunt. In Repub. verò, quãquam animus eſt præ-
ſens, tamen voluntas etiam atque etiam ipſa me deficit. nam vt ea breuiter, quæ poſt
tuum diſceſſum acta ſunt, colligam, iam exclames neceſſe eſt, res Romanas diutius ſta
re non poſſe. etenim poſt profectionem tuam primus (vt opinor) introitus fuit in cau
57 ſam fabulæ Clodianæ: in qua ego nactus, vt mihi videbar, locum reſecandæ libidinis,
& coërcendæ iuuentutis, vehemens fui, & omneis profudi vires animi atque ingenii
mei: non odio adductus alicuius, ſed ſpe non corrigendæ, ſed ſanandæ ciuitatis. Affli-
cta Reſp. eſt empto, conſtupratóque iudicio. vide quæ ſint poſtea conſecuta. Conſul
eſt impoſitus is nobis, quem nemo præter nos philoſophos aſpicere ſine ſuſpirio poſ-
ſet. Quantum hoc vulnus, facto s.c. de ambitu, de iudiciis, nulla lex perlata: exagita-
tus Senatus, alienati equites Romani. ſic ille annus duo firmamenta Reip. per me vnũ
conſtituta euertit. nam & Senatus authoritatem abiecit, & ordinum concordiam diſ-
iunxit. Inſtat hic nunc ille annus egregius. eius initium eiuſmodi fuit, vt anniuerſaria
ſacra iuuentutis non committerentur. nam M. Luculli vxorem Memmius ſuis ſacris
initiauit. Menelaus ægrè id paſſus diuortium fecit: quanquam ille paſtor Idæus Mene-
58 laum ſolum contempſerit: hic noſter Paris tam Menelaum, quàm Agamemnonem li
berum non putauit. Eſt autem C. Herennius quidam Trib. pl. quem tu fortaſſe ne
noſti quidem, tametſi poteris noſſe: tribulis enim tuus eſt, & Sextus pater eius numos
vobis diuidere ſolebat. is ad plebem P. Clodium traducit, idémque fert, vt vniuerſus
populus in campo Martio ſuffragium de re Clodii ferat. hunc ego accepi in Senatu, vt
ſoleo: ſed nihil eſt illo homine lentius. Metellus eſt Conſul egregius, & nos amat, ſed
imminuit authoritatem ſuam, quòd habere dicit cauſam promulgatam. illud idem de
Clodio. Auli autem filius, ò dii immortales, quàm ignauus ac ſine animo, miliéſque di
gnus, qui Palicano, ſicut facit, os ad malè audiendum quotidie præbeat! Agraria au-
tem promulgata eſt à Flauio ſanè leuis, eadem ferè, quæ fuit Plotia. ſed interea πολιτικὸς
59 ἀνὴρ, οὐδ᾽ ὄναρ quiſquam inueniri poteſt: qui poterat, familiaris noſter (ſic eſt enim: volo
te hoc ſcire) Pompeius togulam illam pictam ſilentio tuetur ſuam. Craſſus verbum
nullum cõtra gratiam. cæteros iam noſti: qui ita ſunt ſtulti, vt amiſſa Rep. piſcinas ſuas
fore ſaluas ſperare videantur. vnus eſt, qui curet, conſtantia magis & integritate, quàm
(vt mihi videtur) conſilio aut ingenio, Cato, qui miſeros publicanos, quos habuit a-
mantiſſimos ſui, tertium iam menſem vexat, neque iis à Senatu reſponſum dari pati-
tur. ita nos cogimur reliquis de rebus nihil decernere antè, quàm publicanis reſpon-

ſum ſit.quare etiam legationes reiectum iri puto. Nunc vides quibus fluctibus iacte-
mur:& ſi ex iis quæ ſcripſimus,tamen etiã à me non ſcripta perſpicis:reuiſe nos aliquã-
do:& quanquam ſunt hæc fugienda,quò te voco,tamen fac vt amorem noſtrum tan-
ti æſtimes,vt eò vel cum his moleſtiis peruenire velis.nam ne abſens cenſeare, curabo 60
edicendum & proponendum locis omnibus.ſub luſtrum autem cẽſeri, germani ne-
gotiatoris eſt.Quare cura,vt te quamprimùm videamus. Vale.x i.Calend.Feb.Q.Me-
tello & L.Afranio c o s s.

CICERO ATTICO S.

N O N modò,ſi mihi tantum eſſet otii,quantum eſt tibi: verùm etiam, ſi tam breuis
epiſtolas velim mittere: (quod tu ſoles facere) te ſuperarem,& in ſcripto multò eſſem
crebrior,quàm tu.ſed ad ſummas atque incredibiles occupationes meas accedit,quòd
nullam à me epiſtolam ad te ſino abſque argumento ac ſententia venire. & primùm
tibi (vt æquum eſt) ciui amanti patriam,quæ ſunt in Repub. exponam : deinde quo-
níam tibi amore nos proximi ſumus,ſcribemus etiam de nobis ea,quæ ſcire te nõ nol- 61
le arbitramur. Atque in Repub.nunc quidem maximè Gallici belli verſatur metus.
nam Edui fratres noſtri pugnant.Sequani malè pugnarũt : & Heluetii ſine dubio ſunt
in armis, excurſionéſque in prouinciam faciunt. Senatus decreuit, vt Conſules duas
Gallias ſortirentur,delectus haberetur,va cationes ne valerent, legati cum authoritate
mitterentur,qui adirent Galliæ ciuitates,daréntque operã ne hæ cum Heluetiis ſe iun-
gerent.Legati ſunt Q.Metellus Creticus,& L.Flaccus,&, τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον, Lentulus
Clodiæ filius. Atque hoc loco illud non queo præterire,quod cùm de cõſularibus mea
prima ſors exiſſet,vna voce Senatus frequens retinendũ me in Vrbe cenſuit.hoc idem
poſt me Põpeio accidit,vt nos duo quaſi pignora Reip.retineri videremur. quid enim
ego aliorum in me ἐπιφωνήματα expectem,cùm hæc domi innaſcantur? Vrbanæ au- 62
tem res ſic ſe habent.Agraria lex à Flauio Trib.pl.vehemẽter agitabatur authore Pom
peio:quæ nihil populare habebat,præter authorem.Ex hac ego lege, ſecunda concio-
nis voluntate omnia illa tollebam,quæ ad priuatorum incommodum pertinebant: li
berabam agrum eũ,qui P. Mutio, L. Calphurnio c o s s.publicus fuiſſet : Syllanorum
hominum poſſeſſiones confirmabam:Volaterranos & Artemitanos, quorum agrum
Sylla publicarat, neque diuiſerat, in ſua poſſeſſione retinebam : vnam rationem non
reiiciebam, vt ager hac aduentitia pecunia emeretur, quæ ex nouis vectigalibus per
quinquennium reciperetur. Huic toti rationi agrariæ Senatus aduerſabatur, ſuſpicans
Pompeio nouam quandam potentiam quæri. Pompeius verò ad voluntatem perfe-
rendæ legis incubuerat.Ego autem magna cum agrariorum gratia confirmabam om
nium priuatorum poſſeſſiones.is enim eſt noſter exercitus,hominum, vt tute ſcis, lo- 63
cupletium.Populo autem,Pompeióque(nam id quoque volebam)ſatiſfaciebam em-
ptione:qua conſtituta diligenter,& ſentinam Vrbis exhauriri,& Italiæ ſolitudinem fre
quentari poſſe arbitrabar. Sed hæc tota res interpellata bello refrixerat. Metellus eſt
Conſul ſanè bonus, & nos admodum diligit. ille alter ita nihil eſt, vt planè, quid erit,
neſciat.Hæc ſunt in Rep.niſi illud etiam ad Remp.putes pertinere: Herennium quen
dam Trib. pl.tribulem tuum,ſanè hominem nequam atque egentem,ſæpe iam de P.
Clodio ad plebem traducendo agere cœpiſſe. huic frequenter interceditur. hæc ſunt
(vt opinor) in Rep. Ego autem,vt ſemel Nonarum illarum Decembrium iunctam
inuidiæ,ac multorum inimicitiis eximiam quandam,atque immortalẽ gloriam con-
ſecutus ſum:non deſtiti eadẽ animi magnitudine in Rep. verſari, & illam inſtitutam
ac ſuſceptam dignitatem tueri. ſed poſtea quàm primùm Clodii abſolutione leuita- 64
tem,infirmitatémque iudiciorũ perſpexi : deinde vidi noſtros publicanos facile à Se-
natu diſiungi, quanquam à meipſo non diuellerentur : tum autem beatos homines
(hos piſcinarios dico, amicos tuos) non obſcurè nobis inuidere: putaui mihi maiores
quaſdam opes & firmiora præſidia eſſe quærẽda.itaque primum eum qui nimiũ diu de

rebus nostris tacuerat, Pompeium adduxi in eam voluntatem, vt in Senatu nō semel, sed sæpe, multísque verbis suis mihi salutem imperii atque orbis terrarum adiudicarit: quòd nō tam interfuit mea (neque enim illæ res aut ita sunt obscuræ, vt testimonium: aut ita dubiæ, vt laudationem desiderent) quàm Reipub. quòd erant quidam improbi, qui contētionem fore aliquam mihi cum Pompeio, ex illarum rerum dissensione
65 arbitrarētur. Cum hoc ego me tanta familiaritate coniunxi, vt vterque nostrûm in sua ratione munitior, & in Repub. firmior hac coniunctione esse possit. odia autem illa libidinosæ & delicatæ iuuētutis, quæ erant in me incitata, sic mitigata sunt quadam comitate mea, me vnum vt omnes illi colant. nihil iam denique à me asperum in quenquam fit, nec tamē quicquam populare ac dissolutum, sed ita temperata tota ratio est, vt Reipub. constātiam præstem: priuatis rebus meis propter infirmitatem bonorum, iniquitatem malorum, odium in me improborum adhibeam quādam caútionem & diligentiam. atque ita tamen nouis amicitiis implicati sumus, vt crebrò mihi vafer ille Siculus insusurret Epicarmus cantilenam illam suam, νῆφε, καὶ μέμνασο ἀπιστεῖν, ἄρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν. ac nostræ quidem rationis ac vitæ quasi quandam formam (vt opinor) vides. De tuo autem negotio sæpe ad me scribis, cui mederi nunc non possumus. est
66 enim illud s.c. summa pedariorum voluntate, nullius nostrûm authoritate factum. nam quòd me non esse adscriptum vídes, ex ipso s.c. intelligere potes, aliam rem tum relatam. Hoc autem, De populis liberis, sine causa additum, & ita factum est à P. Seruilio filio, qui in postremis sententiam dixit: sed immutari hoc tempore non potest. Itaque conuentus, qui initio celebrabantur, iandiu fieri desierunt. Tu si tuis blanditiis tamen à Sicyoniis numulorum aliquid expresseris, velim me facias certiorem. Commentarium Cōsulatus mei Græcè compositum misi ad te. in quo siquid erit, quòd homini Attico minus Græcum, eruditúmque videatur, non dicam, quòd tibi (vt opinor) Panormi Lucullus de suis historiis dixerat, se quo facilius illas probaret Romani hominis esse, iccirco barbara quædam & obsoleta dispersisse: apud me siquid erit eiusmo-
67 di, me imprudente erit, & inuito. Latinum si perfecero, ad te mittam. tertium poëma expectato, nequod genus à me ipso laudis meæ prætermittatur. Hîc tu caue dicas, τίς πατέρ' αἰνήσει. si est enim apud homines quicquam, quod potius sit, laudetur, nos vituperemur, qui non potius alia laudemus: quanquam non ἐγκωμιαστικὰ sunt hæc, sed ἱστορικὰ quæ scribimus. Quintus frater purgat se mihi per literas, & affirmat nil à se cuiquam de te secus esse dictum. verùm hæc nobis coràm summa cura & diligentia sunt agenda. tu modò nos reuise aliquando. Cossinius hic, cui dedi literas, valde mihi bonus homo, & non leuis, & amans tui visus est, & talis qualem esse eum tuæ mihi literæ nūtiarant. Vale. Idib. Martiis.

CICERO ATTICO S.

CVM è Pompeiano me Romam recepissem ad IIII. Id. Maii, Cincius noster eam
68 mihi abs te epistolam reddidit, quam tu Idib. Febr. dederas. ei nunc epistolæ literis his respōdebo. Ac primùm tibi perspectum esse iudicium de te meum lætor. deinde te in iis rebus, quæ mihi asperius à nobis atque à nostris, & iniucundius actæ videbātur, moderatissimum fuisse, vehemētissimè gaudeo: ídque neque amoris mediocris & ingenii summi ac sapientiæ iudico. qua de re cùm ad me ita suauiter, diligēter, officiose, & humaniter scripseris, vt nō modò hortari te amplius non debeā, sed ne expectare quidem abs te, aut ab vllo homine tantū facilitatis ac mansuetudinis potuerim: nihil duco esse cōmodius, quàm de his rebus nihil iā amplius scribere. cùm erimus congressi, tū siquid res feret, coràm inter nos cōferemus. Quòd ad me de Rep. scribis, disputas tu quidem & amāter & prudenter, & à meis consiliis ratio tua non abhorret. nā neque de statu no-
69 bis nostræ dignitatis est recedendum, neque sine nostris copiis intra alterius præsidia veniendum: & is de quo scribis, nihil habet amplum, nihil excelsum, nihil non summissum atque populare. verūtamen fuit ratio mihi fortasse ad tranquillitatē meorum

temporũ non inutilis,sed mehercule Reip.multò etiã vtilior, quàm mihi, ciuium improborum impetus in me reprimi,cùm hominis amplissima fortuna, authoritate,gratia fluctuantẽ sententiam confirmassem,& à spe malorum ad mearum rerum laudem cõuertissem.quòd si cum aliqua leuitate mihi faciendũ fuisset, nullã rem tanti æstimassem:sed tamẽ à me ita acta sunt omnia,nõ vt ego illi assentiẽs leuior,sed vt ille me probans grauior videretur. reliqua sic à me aguntur & agentur, vt non committamus, vt ea quæ gessimus,fortuito gessisse videamur. eos bonos viros, illos quos significas, & eã quam mihi dicis obtigisse,σπάρταν,non modò nunquam deseram, sed etiam, si ego ab illa deserar,tamen in mea pristina sententia permanebo.Illud tamen velim existimes, 70
me hanc viam optimatum post Catuli mortem nec præsidio vllo, nec comitatu tenere.nã vt ait Rhinton,vt opinor,οἱ μὲν παρ' ὐδὲν εἰσι, οἷς δ' ὐδὲν μέλει. mihi verò vt inuideant piscinarii nostri,aut scribam ad te aliàs, aut in congressum nostrum reseruabo. à curia autem nulla me res diuellet,vel quòd ita rectum est, vel quòd rebus meis maximè consentaneum,vel quòd à Senatu quanti fiam,minimè me pœnitet. De Sicyoniis(vt scripsi ad te antea) non multum spei est in Senatu. nemo est enim iam,qui queratur. quare si id expectas,lõgum est:alia via,siqua potes,pugna. cùm est actum,neque animaduersum est ad quos pertineret,& raptim in eam sententiã pedarii concurrerunt.inducendi s.c.maturitas nondum est:quòd neque sunt,qui querantur: & multi partim maleuolentia, partim opinione æquitatis delectantur. Metellus tuus est egregius Con- 71
sul.vnũ reprehendo,quòd otium è Gallia non magnopere nuntiari gaudet.cupit,credo,triumphare. hoc vellem mediocrius: cætera egregia. Auli filius verò ita se gerit, vt eius Consulatus non Consulatus sit,sed Magni nostri ὑπώπιον. De meis scriptis misi ad te Græcè perfectum Consulatum meum. eum librum L.Cossinio dedi.puto te Latinis meis delectari,huic autem Græco Græcum inuidere. alii si scripserint, mittemus ad te: sed,mihi crede, simulatque hoc nostrum legerunt, nescio quo pacto retardãtur. Nunc(vt ad rem meam redeam)L. Papirius Pætus,vir bonus,amatórque noster, mihi libros eos,quos Ser.Clodius reliquit,donauit.cùm mihi per legem Cinciam licere capere Cincius amicus tuus diceret,libenter dixi me accepturum,si attulisset.nunc si me amas,si te à me amari scis,enitere per amicos,clientes,hospites, libertos denique ac seruos tuos, vt scheda nequa depereat. nam & Græcis his libris, quos suspicor, & Latinis, 72
quos scio illum reliquisse,mihi vehementer opus est.Ego autem quotidie magis,quod mihi de forensi labore temporis datur,in his studiis conquiesco.Per mihi,per inquam gratum feceris,si in hoc tam diligẽs fueris,quàm soles in his rebus,quas me valde velle arbitraris.ipsiúsque Pæti tibi negotia commendo:de quibus tibi ille aget maximas gratias.& vt iam inuisas nos,non solùm rogo,sed etiam suadeo. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER II.

CICERO ATTICO S.

CAL. Iun. eunti mihi Antium, & gladiatores M. Metelli cupidè relin- 1
quenti,venit obuiam tuus puer. is mihi literas abs te,& commentariũ Consulatus mei Græcè scriptum reddidit.in quo lætatus sum,me aliquãtò antè de iisdem rebus Græcè item scriptum librum L. Cossinio ad te perferendũ dedisse.nam si ego tuum antè legissem,furatum me abs te esse diceres. quanquam illa tua (legi enim libenter) horridula mihi atque incompta visa sunt: sed tamen erant ornata hoc ipso,quòd ornamenta neglexerant:&,vt mulieres,ideo bene olere,quia nihil olebant,videbantur. meus autem liber totum Isocratis μυροθήκιον, atque omnis eius discipulorum arculas, ac nonnihil

etiam Aristotelica pigmenta consumpsit: quem tu Corcyræ, vt mihi aliis literis signifi-
cas, strictim attigisti. pòst autē, vt arbitror, à Cossinio accepisti. quem tibi ego nō essem
ausus mittere, nisi eum lentè ac fastidiosè probauissem. quanquã ad me rescripsit iam
1 Rhodo Possidonius, se nostrum illud ὑπόμνημα cùm legerer, quòd ego ad eum, vt or-
natius de iisdem rebus scriberet, miseram, non modò nō excitatum esse ad scribēdum,
sed etiam planè perterritum. Quid quæris? conturbaui Græcam nationem. ita, vulgò
qui instabant, vt darem sibi quod ornarent, iam exhibere mihi molestiam destiterunt.
tu, si tibi placuerit liber, curabis, vt & Athenis sit, & in cæteris oppidis Græciæ. videtur
enim posse aliquid nostris rebus lucis afferre. Oratiunculas autem & quas postulas, &
plures etiam mittam, quoniam quidem ea quæ nos scribimus adolescentulorum stu-
diis excitati, te etiam delectāt. fuit enim mihi cōmodum, quòd in eis orationibus, quæ
Philippicæ nominantur, enituerit ciuis ille tuus Demosthenes, & quòd se ab hoc refra
ctariolo iudiciali dicendi genere abiūxerit, vt σεμνότερός τις καὶ πολιτικώτερος videretur,
3 curare vt meæ quoque essent orationes, quæ consulares nominarētur. quarum vna est
in Senatu Calēd. Ian. altera ad populum de lege agraria, tertia de Othone, quarta pro
Rabirio, quinta de proscriptorum filiis, sexta cùm prouinciam in concione deposui:
septima, qua Catilinam emisi: octaua, quam habui ad populum postridie, quàm Cati-
lina profugit: nona in concione quo die Allobroges inuocarunt: decima in Senatu
Non. Decemb. sunt præterea duæ breues, quasi ἀποσπασμάτια legis agrariæ: hoc totum
σῶμα curabo vt habeas. & quoniam te cùm scripta, tum res meæ delectant, iisdem ex
libris perspicies, & quæ gesserim, & quæ dixerim. at ni prospicies, ego me tibi non offe-
rebam. Quòd quæris, quid sit, quò te accersam, ac simul impeditum te negotiis esse si-
gnificas: neque recusas, quin non modò si opus sit, sed etiã si velim, accurras: nihil sanè
est necesse: veruntamē videbare mihi tempora peregrinationis commodius posse dis-
4 tribuere. nimis abes diu, præsertim cùm sis in propinquis locis. neque nos te fruimur,
& tu nobis cares. ac nunc quidem otium est. sed si paulò plus furor Pulchelli progre-
di posset, valde te ego istinc excitarem. verùm præclarè Metellus impedit & impediet.
Quid quæris? est Consul φιλόπατρις, & (vt semper iudicaui) natura bonus. ille autem
non simulat, sed planè Tribunus pleb. fieri cupit. qua de re cùm in Senatu ageretur,
fregi hominem, & inconstantiam reprehendi, qui Romæ Tribunatum pleb. peteret,
cùm in Sicilia AEdilitatem sæpe dictitasset. sed neque magnopere dixi esse nobis labo
randum, quòd nihilo magis ei liciturum esset plebeio Rempub. perdere, quàm simili-
bus eius me Consule patriciis esset licitum. Iam cùm se ille septimo die venisse à freto,
neque sibi obuiam quēquam prodire potuisse, & noctu se introisse dixisset, in eóque se
in cōcione iactasset, nihil ei noui dixi accidisse: ex Sicilia septimo die Romam, tribus
5 horis Roma Interamnam noctu introisse, item antè: non esse itum obuiam, ne tum
quidem, cùm iri maximè debuit. quid quæris? hominem petulantem, modestum red-
do, non solùm perpetua grauitate orationis, sed etiam hoc genere dictorū. Itaque iam
familiariter cum ipso cauillor etiam, ac iocor. quin etiam cùm candidatum deducerē,
is quærit ex me, Num cōsuessem Siculis locum gladiatoribus dare. Negaui. At ego, in-
quit, nouos patronos instituã. sed soror, quæ tantùm habeat cōsularis loci, vnum mihi
solum pedē dat. Noli, inquam, de vno pede sororis queri, licet etiã alterum tollas. Non
consulare inquies dictum: Fateor. sed ego odi illam malè cōsularem. ea est enim sedi-
tiosa, ea cum viro bellum gerit, neque solùm cum Metello, sed etiam cum Fabio, quòd
eos mihi esse amicos molestè fert. Quòd de agraria lege quæris, sanè iam videtur re-
6 frixisse. Quòd me quodammodo molli brachio de Pōpeii familiaritate obiurgas, no-
lim ita existimes, me mei præsidii causa cum illo coniunctū esse: sed ita res erat institu-
ta, vt si inter nos esset aliqua fortè dissensio, maximas in Repub. discordias versari esset
necesse: quòd à me ita præcautum atque ita prouisum est, non vt ego de optima illa
mea ratione decederē, sed vt ille esset melior, & aliquid de populari leuitate deponeret.

quem de meis rebus, in quas cũ multi incitarant, multò scito gloriosius, quàm de suis
prædicare. sibi enim bene gestæ, mihi conseruatæ Reipub. dat testimonium. hoc face-
re illum, mihi quàm prosit, nescio, Reipub. certè prodest. Quid si etiam Cæsarem, cu-
ius nunc venti valde sunt secundi, reddo meliorem? num tantũ obsum Reipub? quin
etiam si mihi nemo inuideret, si omnes, vt erat æquum, fauerent, tamen non minus es-
set probanda medicina, quæ sanaret vitiosas partes Reipub. quàm quæ execaret. Nunc 7
verò cùm equitatus ille, quem ego in cliuo Capitolino te signifero ac principe collo-
caram, Senatum deseruerit: nostri autem principes digito se cælum putent attingere,
si muli barbati in piscinis sint, qui ad manum accedant, alii autem negligant: nónne ti
bi satis prodesse videor, si perficio, vt nolint obesse, qui possunt? nã Catonem nostrum
non tu amas plus quàm ego: sed tamen ille optimo animo vtens, & summa fide, nocet
interdum Reipub. dicit enim tanquam in Platonis πολιτείᾳ, non tanquam in Romu-
li fæce sententiam. Quid verius quàm in iudicium venire, qui ob rem iudicandam pe-
cuniam acceperit? censuit hoc Cato. assensit Senatus. equites curiæ bellum, non mihi:
nam ego dissensi. Quid impudẽtius publicanis renunciãtibus? fuit tamen retinendi or
dinis causa facienda iactura. restitit, & peruicit Cato. itaque nũc Consule in carcere in- 8
cluso, sæpe item seditione commota, aspirauit nemo eorum, quorum ego concursu,
itémque Consules, qui post me fuerunt, Remp. defendere solebãt. Quid ergo istos, in-
quies, mercede cõductos habebimus? Quid faciemus, si aliter non possumus? an liber-
tinis atque etiam seruis seruiamus? sed, vt tu ais, ἄλις σπουδῆς. Fauonius meã tribum tu-
lit honestius, quàm suam, Luceii perdidit, accusauit Nasicam inhonestè, ac modestè ta
men dixit, vt Rhodi videretur molis potius quàm Moloni operam dedisse. mihi quòd
defendissem, leuiter succensuit. nunc tamen petit iterum Reipub. causa. Luceius quid
agat, scribam ad te, cùm Cæsarem videro, qui aderit biduo. Quòd Sicyonii te lædunt,
Catoni, & eius æmulatori attribuas Seruilio. Quid? ea plaga nónne ad multos bonos vi
ros pertinet? sed si ita placuit, laudemus, deinde in dissensionibus soli relinquamur.
Amalthea mea te expectat, & indiget tui. Tusculanum & Põpeianum valde me de- 9
lectant, nisi quòd me illum ipsum vindicem æris alieni ære non Corinthio, sed hoc cir-
cunforaneo obruerunt. In Gallia speramus esse otium. Prognostica mea cum orati-
unculis propediem expecta: & tamen quid cogites de aduentu tuo, scribe ad nos. nam
mihi Pomponia nunciari iussit, te mense Quintili Romæ fore. id à tuis literis, quas ad
me de accessu tuo miseras, discrepabat. Pætus, vt antea ad te scripsi, omnes libros,
quos frater suus reliquisset, mihi donauit. hoc illius munus in tua diligẽtia positum est.
si me amas, cura vt conseruentur, & ad me perferantur. hoc mihi nil potest esse gra-
tius. & tum Græcos, tum verò Latinos diligenter vt conserues, velim. tuũ esse hoc mu-
nusculum putabo. Ad Octauium dedi literas: cum ipso nil eram locutus. neque enim
ista tua negotia prouincialia esse putabam: neque te in Toculionibus habebã. sed scri-
psi, vt debui, diligenter. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVRA, amabo te, Ciceronem nostrum. ei nos θεῖοι videmur. *πελλιναίων in manibus 10
tenebam. & hercule magnum aceruum Dicæarchi mihi ante pedes extruxerã. O ma-
gnum hominem, & à quo multò plura didiceris, quàm de Procillio. Κορινθίων καὶ Ἀθη-
ναίων puto me Romæ habere. mihi hæredes. lege. hoc doceo. mirabilis vir est. Ηρώδης si
homo esset, eum potius legeret, quàm vnam literam scriberet: qui me epistola petiuit,
ad te, vt video, comminus accessit. coniurasse mallem, quàm restitisse coniurationi, si
illum mihi audiendum putassem. De lolio sanus non es. de vino laudo. sed heus tu,
ecquid vides Cal. venire, Antonium non venire? iudices cogi? nam ita ad me mittunt,
Nigidium minari in concione, se iudicem, qui non affuerit, compellaturum. velim ta- 11
men, siquid est de Antonii aduentu, quod audieris, scribas ad me. & quoniam huc non
venis, cœnes apud nos vtique prid. Cal. caue aliter facias. Cura vt valeas.

CICERO ATTICO S.

PRIMVM, vt opinor, εὐαγγέλια. Valerius abſolutus eſt Hortenſio defendente. id iudicium Attilio condonatum putabatur, & Epicratem ſuſpicor, vt ſcribis, laſciuum fuiſſe. etenim mihi caligæ eius, vt faſciæ cretatæ, non placebant. quid ſit ſciemus, cùm veneris. Feneſtrarum anguſtias quòd reprehendis, ſcito te Κύρου παιδείαν reprehendere. nam cùm ego idem iſtuc dicerem, Cyrus aiebat, radiorum τὰς διαφάσεις latis luminibus, non tam eſſe ſuaues. etenim ἔστω ὄψις μὲν, ἡ α: τὸ δὲ ὁρώμενον β, γ: ἀκτῖνες δὲ δ, καὶ ε
11 vides enim cætera. nã ſi κατ᾽ εἰδώλων ἐμπτώσεις videremus, valde laborarẽt εἴδωλα in anguſtiis. nunc fit lepidè illa ἔκχυσις radiorum. cætera ſi reprehẽderis, non feres tacitum, niſi ſiquid erit eiuſmodi, quod ſine ſumptu corrigi poſſit. Venio nunc ad menſem Ianuarium, & ad ὑπόστασιν noſtram, ac πολιτείαν, in qua σωκρατικῶς εἰς ἑκάτερον, ſed tamen ad extremum, vt illi ſolebant, τὴν ἀρέσκουσαν. Eſt res ſanè magni conſilii: nam aut fortiter reſiſtendum eſt legi agrariæ, in quo eſt quædam dimicatio, ſed plena laudis: aut quieſcendum, quod eſt non diſſimile, atque ire in Solonium aut Antium: aut etiam adiuuandum, quod à me aiunt Cæſarem ſic expectare, vt non dubitet: nam fuit apud me Cornelius, hunc dico Balbum Cæſaris familiarem: is affirmabat illum omnibus in rebus meo & Pompeii conſilio vſurum, daturúmque operam, vt cum Pompeio Craſſum coniungeret. Hîc ſunt hæc: coniunctio mihi ſumma cum Pompeio, ſi placet, etiã
13 cum Cæſare, reditus in gratiam cum inimicis, pax cum multitudine, ſenectutis otium, ſed me κατάκλεισις mea illa commouet, quæ eſt in libro III,

Interea curſus, quos prima à parte iuuentæ,
Quóſque adeò Conſul virtute, animóque petiſti,
Hos retine, atque auge famam, laudéſque bonorum.

Hæc mihi cũ in eo libro, in quo multa ſunt ſcripta ἀριστοκρατικῶς, Calliope ipſa præſcripſerit, nõ opinor eſſe dubitandũ, quin ſemper nobis videatur εἷς οἰωνὸς ἄριστος, ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. ſed hæc ambulationibus compitalitiis reſeruemus. Tu pridie Compitalia memento. balneum calfieri iubebo: & Pomponiam Terẽtia rogat: matrem adiungemus. Θεοφράστου περὶ φιλοτιμίας affer mihi de libris Quinti fratris. Vale.

CICERO ATTICO S.

14 FECISTI mihi pergratum, quòd Serapionis librum ad me miſiſti: ex quo quidem ego (quod inter nos liceat dicere) milleſimam partem vix intelligo. pro eo tibi præſentem pecuniam ſolui imperaui, ne tu expenſum muneribus ferres. At quoniam numorum mentio facta eſt, amabo te, cura vt cum Ticinio, quoquomodo poteris, tranſigas. ſi in eo, quod oſtenderat, non ſtat, mihi maximè placet ea, quæ malè empta ſunt, reddi, ſi voluntate Pomponiæ fieri poterit: ſi ne id quidem, numi potius reddantur, quàm vllus ſit ſcrupulus. valde hoc velim antequam proficiſcare, àmanter, vt ſoles, diligentérque conficias. Clodius ergo, vt ais, ad Tigranem? velim, Syrpiæ conditione: ſed facilè patior. accommodatius enim nobis eſt ad liberã legationem tempus illud, cùm & Quintus noſter iam, vt ſperamus, in otio cõſederit, & iſte ſacerdos Bonæ Deæ cuiuſmodi futurus ſit, ſciri poſſit. interea quidẽ cum muſis nos delectabimus animo æquo, immò verò etiam gaudenti ac libenti. neque mihi vnquã veniet in mentem
15 Craſſo inuidere neque pœnitere, quòd à me ipſe non deſciuerim. De geographia, dabo operam, vt tibi ſatiſfaciam: ſed nihil certi polliceor. magnum opus eſt: ſed tamen, vt iubes, curabo, vt huius peregrinationis tibi opus extet. tu quicquid indagaris de Repub. & maximè quos Cõſules futuros putes, facito vt ſciam. tametſi minus ſum curioſus: ſtatui enim nihil iam de Rep. cogitare. Terẽtiæ ſaltum perſpeximus. quid quæris? præter quercũ Dodonæam nihil deſideramus, quo minus Epeirũ ipſam poſſidere videamur. Nos circiter Cal. aut in Formiano erimus, aut in Pompeiano. tu, ſi in Formiano non erimus (ſi nos amas) in Põpeianum venito. id & nobis erit periucũdum, & tibi nõ ſanè deuiũ. De muro, imperaui Philotimo, ne impediret quo minus id fieret,

quod tibi videretur. cenſeo tamen adhibeas Vectiũ. his tēporibus, tam dubia vita optimi cuiuſque, magni æſtimo vnius æſtatis fructum palæſtræ Palatinæ, ſed ita tamen, vt 16
nihil minus velim, quàm Pomponiam & puerum verſari in timore ruinæ. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVPIO equidem, & iampridem cupio Alexandriam, reliquámque AEgyptum viſere, & ſimul ab hac hominũ ſatietate noſtri diſcedere, & cum aliquo deſiderio reuerti. ſed hoc tempore, & iis mittentibus, αἰδέομαι Τρῶας καὶ Τρῳάδας ἑλκεσιπέπλους. quid enim noſtri optimates, ſiqui reliqui ſunt, loquentur? an me aliquo præmio de ſententia eſſe deductum? πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθήσει. Cato ille noſter, qui mihi vnus eſt pro centum millibus? quid verò hiſtoriæ de nobis ad annos DC. prædicarint? quas quidem ego multò magis vereor, quàm eorum hominum, qui hodie viuunt, rumuſculos. ſed opinor excipiamus & expectemus. ſi enim deferetur, erit quædam noſtra poteſtas, & tum deliberabimus. & iam hercule eſt in non accipiendo nõnulla glo- 17
ria. Quare ſiquid Θεοφάνης tecum fortè cõtulerit, ne omnino repudiaris. de iſtis rebus expecto tuas literas, quid Arrius narret, quo animo ſe deſtitutum ferat, & qui Conſules parentur, vtrum (vt populi ſermo) Pompeius & Craſſus, an vt mihi ſcribitur, cum Gabinio Ser. Sulpitius, & num quæ nouæ leges, & num quid noui omnino: & quoniam Nepos proficiſcitur, cuinam Auguratus deferatur: quo quidem vno ego ab iſtis capi poſſum. videte ciuitatem meam. Sed quid ego hæc, quæ cupio deponere, & toto animo atque omni cura φιλοσοφεῖν? ſic inquam in animo: ſic vellem ab initio. Nunc verò, quoniã quæ putaui eſſe præclara, expertus ſum quàm eſſent inania: cum omnibus muſis rationem habere cogito. tu tamen de Curtio ad me reſcribe certius, & num quis in eius locum paretur, & quid de P. Clodio fiat, & omnia, quemadmodum tu polliceris, ἐπὶ σχολῆς ſcribe: & quo die Roma te exiturum putes, velim ad me ſcribas, vt certiorem 18
te faciam, quibus in locis futurus ſim: epiſtolámque ſtatim des de his rebus, de quibus ad te ſcripſi. valde enim expecto literas tuas. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVOD tibi ſuperioribus literis promiſeram, fore vt opus extaret huius peregrinationis: nihil iam magnopere confirmo. ſic enim ſum complexus otium, vt ab eo diuelli non queam. itaque aut libris me delecto, quorum habeo Antii feſtiuam copiam: aut fluctus numero: nam ad lacertas captandas tēpeſtates non ſunt idoneæ. à ſcribendo prorſus abhorret animus. etenim γεωγραφικὰ quæ cõſtitueram, magnum opus eſt: ita valde Eratoſthenes, quem mihi propoſueram, à Serapione & ab Hipparcho reprehenditur. quid cenſes, ſi Tyrannio acceſſerit? & hercule ſunt res difficiles ad explican- 19
dum, & ὁμοειδεῖς: nec tam poſſunt ἀνθηρογραφεῖσθαι, quàm videbantur: & quod caput eſt, mihi quæuis ſatis iuſta cauſa ceſſandi eſt. Quinetiam dubitem, an hîc Antii conſidam, & hoc tempus omne cõſumam: vbi quidem ego mallem diu nimirum, quàm Romæ fuiſſe. tu verò ſapientior Buthroti domum paraſti. ſed mihi crede, proxima eſt illi municipio hæc Antiatum ciuitas. eſſe locum tam prope Romam, vbi multi ſint, qui Vatinium nunquam viderint: vbi nemo ſit, præter me, qui quenquã ex vigintiuiris vnum eſſe ſaluum velit: vbi me interpellet nemo, diligant omnes. hîc, hîc nimirum πολιτευτέον. nam iſtic non ſolùm nõ licet, ſed etiã tædet. itaque ἀνέκδοτα à nobis, quæ tibi vni legamus, Theopompino genere, aut etiam aſperiore multo pāgentur. neque aliud iam quicquam πολιτεύομαι, niſi odiſſe improbos, & id ipſum nullo cum ſtomacho, ſed po- 20
tius cum aliqua ſcribendi voluptate. Sed vt ad rē, ſcripſi ad Quæſtores vrb. de Quinti fratris negotio. vide quid narrent, & quæ ſpes ſit denarii, an ciſtophoro Pompeiano iaceamus. Præterea de muro, ſtatue quid faciendum ſit. Aliud quid? etiam. quando te proficiſci iſtinc putes, fac vt ſciam. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Geographia etiã atque etiã deliberabimus. Orationes à me autē duas poſtulas:

quarum alteram non libebat mihi ſcribere, quia abſcideram:alterã, ne laudarem eum,
quem non amabam. ſed id quoque videbimus. denique aliquid extabit, ne tibi planè
ceſſaſſe videamur. De Publio quæ ad me ſcribis, ſanè mihi iucũda ſunt: eáque etiam
11 velim omnibus veſtigiis indagata ad me afferas, cùm venies: & interea ſcribas, ſiquid
intelliges, aut ſuſpicabere, & maximè de legatione quid ſit acturus. equidẽ antè quàm
tuas legi literas, in hominem ire cupiebam, non mehercule vt differrem cum eo vadi-
monium. nam mira ſum alacritate ad litigandum : ſed videbatur mihi, ſiquid eſſet in
eo populare, quòd plebeius factus eſſet, id amiſſurus. Quid enim? ad plebem tranſiſti,
vt Tigranem ires ſalutatum? narra mihi, Reges Armenii patricios ſalutare non ſolent?
quid quæris? acueram me ad exagitandam hanc eius legationem. quam ſi ille contem-
nit, & ſi (vt ſcribis) bilem id commouet & latoribus & auſpicibus legis curiatæ, ſpecta-
culum egregium. hercule, verum vt loquamur, ſubcontumelioſè tractatur noſter Pu-
blius: primùm qui cùm in domo Cæſaris quondam vnus vir fuerit, nunc ne in viginti
12 quidem eſſe potuerit: deinde alia legatio dicta erat, alia data eſt: illa opima ad exigen-
* das pecunias Druſio : vt opinor, Piſaurenſis nebuloni Vatinio reſeruatur : hæc ieiuna,
ac bella relegatio datur ei, cuius Tribunatus ad iſtorum tempora reſeruatur. incende
hominem, amabo te, quoad potes. Vna ſpes eſt ſalutis, iſtorum inter iſtos diſſenſio, cu-
ius ego quædam initia ſenſi ex Curione. iam verò Arrius Conſulatum ſibi ereptum fre
mit. Megabocchus, & hæc ſanguinaria iuuentus inimiciſſima eſt. accedat verò, accedat
etiam iſta rixa Auguratus. ſpero me præclaras de iſtis rebus epiſtolas ad te ſæpe miſſu-
rum. Sed illud quid ſit, ſcire cupio, quòd iacis obſcurè, iam etiam ex ipſis quinquevi-
ris loqui quoſdam. quidnam id eſt? ſi eſt enim aliquid, plus eſt boni, quàm putaram. at-
que hæc ſic velim exiſtimes, nõ me abs te κατὰ τὸ πρακτικὸν quærere, quòd geſtiat animus
aliquid agere in Rep. Iam pridem gubernare me tædebat, etiam cùm licebat. nunc ve-
13 rò, cùm cogar exire de naui non abiectis, ſed ereptis gubernaculis, cupio iſtorum nau-
fragia ex terra intueri: cupio, vt ait tuus amicus Sophocles, κὴ ὑπὸ στέγῃ Πυκνὰς ἀκȣ́-
σαι ψεκάδος εὑδούσῃ φρενί. De muro, quid opus ſit, videbis. Caſtritianũ mendum nos cor-
rigemus, & tamen ad me Quintus CIↃ. CCIↃↃ. IↃↃↃ. ſcripſerat, non ad ſororem
tuam HS. XXX. Terentia tibi ſalutem dicit. Cicero tibi mandat, vt Ariſtodemo idem
de ſe reſpondeas, quod de fratre ſuo ſororis tuæ filio reſpondiſti. De Amalthea quòd
me admones, non negligemus. Cura vt valeas.

CICERO ATTICO S.

EPISTOLAM cùm à te auidè expectarem ad veſperum, vt ſoleo, ecce tibi nuntius,
pueros veniſſe Roma. voco, quæro, Ecquid literarum? negant. Quid ais, inquam, ni-
hílne à Pomponio? perterriti voce & vultu, confeſſi ſunt ſe accepiſſe, ſed excidiſſe in
14 via. quid quæris? permoleſtè tuli. nulla enim abs te per hos dies epiſtola inanis aliqua
re vtili & ſuaui. nunc ſiquid in ea epiſtola, quam ante diem XVI. Calend. Maii dedi-
ſti, fuit hiſtoria dignum, ſcribe quamprimùm, ne ignoremus. ſin nihil præter ioca-
tionem, redde id ipſum. & ſcito Curionem adoleſcentem veniſſe ad me ſalutatum:
valde eius ſermo de Publio cum tuis literis congruebat. ipſe verò mirandum in mo-
dum Reges odiſſe ſuperbos. peræquè narrabat incenſam eſſe iuuentutem, neque hæc
ferre poſſe. bene habemus. nos, ſi in iis ſpes eſt, opinor, aliud agamus. Ego me do hi-
ſtoriæ: quanquam licet me Sauſeium putes eſſe. nihil me eſt inertius. Sed cognoſce
itinera noſtra, vt ſtatuas, vbi nos viſurus ſis. In Formianum volumus venire Parilibus,
inde (quoniam putas prætermittendum nobis eſſe hoc tempore cratera illum delica-
tum) Calend. Maiis de Formiano proficiſcemur, vt Antii ſimus ad V. Non. Maii. ludi
15 enim Antii futuri ſunt à IIII. Calend. ad prid. Non. Maii: eos Tullia ſpectare vult. in-
de cogito in Tuſculanum, deinde Arpinum, Romã ad Calend. Iun. te aut in Formia-
no, aut Antii, aut in Tuſculano, cura vt videamus. Epiſtolam ſuperiorem reſtitue
nobis, & appinge aliquid noui. Vale.

CICERO ATTICO S.

SVBITO cùm mihi dixisset Cæcilius Quæstor puerum se Romam mittere, hæc scripsi raptim, vt tuos elicerem mirificos cum Publio dialogos, cùm eos, de quibus scribis, tum illum, quem addis, & ais longum esse quæ ad ea responderis, perscribere: illum verò, qui nondum habitus est, quem illa βοῶπις, cùm è Solonio redierit, ad te est relatura: sic velim putes, nihil hoc posse mihi esse iucundius. si verò quæ de me pacta sunt, ea non seruantur, in cælo sum, vt sciat hic noster Hierosolymarius traductor ad plebem, quam bonam meis putissimis orationibus gratiã retulerit: quarum expecta diuinam 16 παλινῳδίαν. etenim quantum coniectura auguramur, si erit nebulo iste cum iis dynastis in gratia, non modò de Cynico consulari, sed ne de istis quidem piscinarum Tritonibus poterit se iactare. non enim poterimus vlla esse in inuidia spoliati opibus, & illa senatoria potentia. sin autem ab iis dissentiet, erit absurdum in nos inuehi. veruntamen inuehatur. Festiuè, mihi crede, & minore sonitu, quàm putaram, orbis hic in Repub. est conuersus: citius omnino quàm potuit, id culpa Catonis: sed rursus improbitate istorum, qui auspicia, qui AEliam legem, qui Iuniam & Liciniam, qui Cæciliam & Didiam neglexerunt, qui omnia remedia Reipub. effuderunt: qui regna, qui prædia tetrarchis, qui immaneis pecunias paucis dederunt. Video iam quò inuidia transeat, & vbi sit habitatura. nihil me existimaris neque vsu, neque à Theophrasto didicisse, nisi 17 breui tempore desiderari nostra illa tempora videris. etenim si fuit inuidiosa Senatus potentia, cùm ea non ad populum, sed ad treis homines immoderatos redacta sit, quidnam censes fore? proinde isti licet faciant, quos volent, Consules, Tribunos pleb. denique etiam Vatinii strumam sacerdotii διβάφῳ vestiant: videbis breui tempore magnos non modò eos, qui nihil titubarunt, sed etiam illum ipsum, qui peccauit, Catonem. nam nos quidem, si per istum tuum sodalem Publium licebit, σοφιστεύειν cogitamus: si ille cogitat, tantùm duntaxat nos defendere, & quod est proprium artis huius, ἐπαγγέλλομαι ἄνδρ' ἀπαμύνεσθαι ὅτε τις πρότερος χαλεπήνῃ. patria propitia sit: habet à nobis etiam si non plus, quàm debitum est, plus certè, quàm postulatum est. Malè vehi malo alio gubernante, quàm tam ingratis vectoribus bene gubernare. sed hæc coràm commodius. nunc audi quod quæris. Antium me ex Formiano recipere cogito ad v. Non. Maias. Antio volo Non. Maiis proficisci in Tusculanũ, sed cùm è Formiano 18 rediero (ibi esse volo vsque ad prid. Calend. Maias) faciam statim te certiorem. Terentia tibi salutem. Κικέρων ὁ μικρὸς ἀσπάζεται Τίτον Ἀθηναῖον.

CICERO ATTICO S.

VOLO ames constantiam meam. ludos Antii spectare non placet: est enim ὑποσόλοικον, cùm velim vitare omnium deliciarum suspicionem, repentè ἀναφαίνεσθαι non solùm delicatè, sed etiam ineptè peregrinantem. quare vsque ad Non. Maias te in Formiano expectabo. nunc fac vt sciã, quo die te visuri sumus. Ab Appii foro hora quarta: dederam aliam paulò antè à Tribus Tabernis. Vale.

CICERO ATTICO S.

NARRO tibi, planè relegatus mihi videor, posteaquam in Formiano sum. dies enim 19 nullus erat, Antii cùm essem, quo die non melius scirem Romæ quid ageretur, quàm ii, qui erant Romæ. etenim literæ tuæ non solùm quid Romæ, sed etiam quid in Rep. neque solùm quid fieret, verùm etiam quid futurum esset, indicabant. nunc nisi siquid ex præcedẽte viatore exceptum est, scire nihil possumus. quare quanquã iam te ipsum expecto, tamen isti puero, quem ad me statim iussi recurrere, da ponderosam aliquam epistolam, plenam omnium non modò actorum, sed etiam opinionum tuarum: ac diem, quo Roma sis exiturus, cura vt sciam. Nos in Formiano esse volumus vsque ad prid. Non. Maias, eò si ante eam diem non veneris, Romæ te fortasse videbo. nam Arpinum quid ego te inuitem? τρηχεῖ' ἀλλ' ἀγαθὴ κουροτρόφος οὔτι ἔγωγε ἧς γαίης δύναμαι γλυκερώτερον ἄλλο ἰδέσθαι. Hæc igitur. Cura vt valeas.

CICERO ATTICO S.

50 NEGENT illi Publium Trib. pl. factum esse. hoc verò regnum esse, ferri nullo pacto potest. emittat ad me Publius, qui obsignent. iurabo Cneum nostrum, collegā Balbi Antii mihi narrasse, in auspicio fuisse. O suaues epistolas tuas vno tempore mihi datas duas: quibus εὐαγγέλια quæ reddam, nescio, deberi quidem planè fateor. sed vide συγκύρημα. emerseram commodè ex Antio in Appiam ad Treis Tabernas, ipsis Cerealibus, cùm in me incurrit Roma veniens Curio meus. ibidem illico puer abs te cum epistolis. ille ex me, nihílne audissem noui? ego negare. Publius inquit, Tribunatum pl. petit. Quid ais? & inimicissimus quidē Cæsaris, & vt omnia, inquit, ista rescindat. Quid Cæsar, inquam? Negat se quicquam de illius adoptione tulisse: deinde suum, Memmii, Metelli Nepotis exprompsit odium. complexus iuuenem dimisi, properans ad epistolas. Vbi sunt, qui aiunt ζώσης φωνῆς μείζω ἐνέργειαν εἶναι? quanto magis vidi ex tuis lite-
51 ris, quàm ex illius sermone, quid ageretur, de ruminatione quotidiana, de cogitatione Publii, de lituis βοώπιδος, de signifero Athenione, de literis missis ad Cneum, de Theophanis, Memmiíque sermone. quantam porrò mihi expectationem dedisti conuiuii istius ἀσελγοῦς? sum in curiositate ὀξύπεινος. sed tamen facilè patior te id ad me συμπόσιον non scribere: præsentem audire malo. Quòd me, vt scribam aliquid, hortaris: crescit mihi quidem materies, vt dicis: sed tota res etiam nunc fluctuat κατ' ὀπώραν τρυγὸς: quæ si desederit, magis erunt iudicata, quæ scribam: quæ si statim à me ferre non potueris, primus habebis tamen, & aliquandiu solus. Dicæarchum rectè amas: luculentus homo est, & ciuis haud paulò melior, quàm isti nostri ἀδικαίαρχοι. Literas scripsi hora decima Cerealibus, statim vt tuas legeram: sed eas eram daturus, vt putaram, postridie ei, qui mihi primus obuiā venisset. Terentia delectata est tuis literis, & impertit tibi mul-
52 tum salutis. καὶ Κικέρων ὁ φιλόσοφος τὸν πολιτικὸν Τίτον ἀσπάζεται.

CICERO ATTICO S.

FACINVS indignum: epistolam αὐθωρεὶ tibi à Tribus Tabernis rescriptam ad tuas suauissimas epistolas neminem reddidisse? at scito eum fasciculum, quò illam conieceram, domum eo ipso die latum esse quo ego dederā, & ad me in Formianum relatum esse. itaque tibi tuam epistolam iussi referri, ex qua intelligeres, quàm mihi tum illæ gratæ fuissent. Romæ quod scribis sileri, ita putabam: at hercule in agris non siletur: nec iam ipsi agri regnum vestrum ferre possunt. si verò in hanc τηλέπυλον veneris Λαιστρυγονίην, (Formias dico) qui fremitus hominum? quàm irati animi? quanto in odio noster amicus Magnus? cuius cognomen vnà cum Crassi Diuitis cognomine cōsenescit. cre-
53 das mihi velim, neminem adhuc offendi, qui hæc tam lētè, quàm ego fero, ferret. quare, mihi crede, φιλοσοφῶμεν. iuratus tibi possum dicere, nihil esse tanti. Tu si literas ad Sicyonios habes, aduola in Formianum, vnde nos prid. Non. Maii cogitamus. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVANTAM tu mihi moues expectationem de sermone Bibuli? quantam de colloquio βοώπιδος? quantam etiam de illo delicato conuiuio? proinde ita fac venias ad sitienteis aures. quanquam nihil est iam quod magis timendum nobis putem, quàm ne ille noster Sampsiceramus, cùm se omnium sermonibus sentiet vapulare, & cùm has actiones εὐανατρέπτους videbit, ruere incipiat. ego autem vsque eò sum eneruatus, vt hoc otio, quo nūc tabescimus, malim ἐντυραννεῖσθαι, quàm optima spe dimicare. De pan-
54 gendo quòd me crebrò adhortaris, fieri nihil potest. basilicam habeo, non villam, frequētia Formianorum. at comparem basilicæ? tribum AEmiliam. sed omitto vulgus. post horam quartam molesti cæteri nō sunt. C. Arrius proximus est vicinus, immò ille quidem iam contubernalis. qui etiam se iccircò Romam ire negat, vt hic mecum totos dies philosophetur. Ecce ex altera parte Sebosus ille Catuli familiaris. quò me vertam? statim mehercule Arpinum irem, ni te in Formiano commodissimè expectari viderē, duntaxat ad prid. Non. Mai. vide enim quibus hominibus aures sint deditæ meæ.

occasionem mirificam, siquis nunc, dum ii apud me sunt, emere de me fundum Formianum velit, & tamen illud probem. magnum quid aggrediamur, & multæ cogitationis atque otii. sed tamen satisfiet à nobis, neque parcetur labori. Vale.

CICERO ATTICO S.

VT SCRIBIS, ita video, non minus incerta in Rep. quàm in epistola tua: sed ta- 55
men ista ipsa me varietas sermonum, opinionúmque delectat. Romæ enim videor esse, cùm tuas literas lego, & vt fit in tantis rebus, modò hoc, modò illud audire: illud tamẽ explicare non possum, quidnam inueniri possit, nullo recusante, ad facultatem agrariam. Bibuli autem ista magnitudo animi in comitiorum dilatione quid habet, nisi ipsius iudicium sine vlla correctione Reip? nimirum in Publio spes est. fiat, fiat Tribunus pl. si nihil aliud, vt eo citius tu ex Epeiro reuertare. nam vt illo tu careas, non video posse fieri, præsertim si mecum aliquid volet disputare, sed id quidem nõ dubium est, quin, siquid erit eiusmodi, sis aduolaturus. verùm vt hoc non sit, tamen seruet Remp. præclarum spectaculum mihi propono, modò te concessore spectare liceat. Cùm hæc maximè scriberem, ecce tibi Sebosus. nondum planè ingemueram, Salue, inquit Arrius. hoc est Roma decedere? quos ego homines effugi, cùm in hos incidi? ego verò in 56
mõtes patrios, & ad incunabula nostra pergam: denique si solus non potuero, cum rusticis potius, quàm cum iis perurbanis, ita tamen, vt quoniã tu certi nihil scribis, in Formiano tibi præstoler vsque ad III. Non. Maias. Terentiæ pergrata est assiduitas tua, & diligentia in controuersia Muluiana. nescit omnino te cõmunem causam defendere eorum, qui agros publicos possideant. sed tamen tu aliquid publicanis pendis: hæc etiam id recusat. ea tibi igitur, & Κικέρων ἀριστοκρατικώτατος παῖς salutem dicunt.

CICERO ATTICO S.

COENATO mihi, & iam dormitanti prid. Calend. Maias epistola est illa reddita, in qua de agro Campano scribis. quid quæris? primùm ita me pupugit, vt somnum mihi ademerit, sed id cogitatione magis, quàm molestia. Cogitanti autem hæc ferè succur- 57
rebant. primùm ex eo, quod superioribus literis scripseras ex familiari te illius audisse, prolatum iri aliquid, quod nemo improbaret. maius aliquid timueram: hoc mihi eiusmodi non videbatur. deinde, vt me ego consoler, omnis expectatio largitionis agrariæ in agrum Campanum videtur esse deriuata. qui ager, vt dena iugera sint, non amplius hominum quinque millia potest sustinere. reliqua omnis multitudo ab illis abalienetur, necesse est. præterea, si vlla res est, quæ bonorum animos, quos iam video esse commotos, vehementius possit incendere, hæc certè est, & eò magis, quòd portoriis Italiæ sublatis, agro Campano diuiso, quod vectigal superest domesticum, præter vicesimam? quæ mihi videtur vna conciuncula, clamore pedisequorum nostrorum esse peritura. Cneus quidem noster iam planè quid cogitet, nescio. φυσᾷ γὰρ οὐ σμικροῖσιν αὐλίσκοις ἔτι, ἀλλ' ἀγρίαις φύσαισι φορβειᾶς ἄτερ, qui quidem etiam istuc adduci potuerit. nam 58
adhuc hoc ἐσοφίζετο, se leges Cæsaris probare, actiones ipsum præstare debere: agrariam legem sibi placuisse: potuerit intercedi nécne, nihil ad se pertinere: de Rege Alexandrino placuisse sibi aliquando confici: Bibulus de cælo tũ seruasset nécne, sibi quærendum non fuisse: de publicanis, voluisse illi ordini commodare: quicquid futurum fuerit, si Bibulus tum in forũ descendisset, se diuinare nõ potuisse. Nunc verò Sampsicerame quid dices? vectigal te nobis in mõte Antilibano cõstituisse, agri Campani abstulisse? quid, hoc quẽadmodum obtinebis? Oppressos vos, inquit, tenebo exercitu Cæsaris: non mehercule me tu quidem tam isto exercitu, quàm ingratis animis eorum hominum, qui appellantur boni: qui mihi non modò præmiorum, sed ne sermonũ quidem vnquam fructum vllum aut gratiam retulerunt. Quòd si in eam me partem inci- 59
tarem, profectò iam aliquam reperirẽ resistendi viam. nunc prorsus hoc statui, vt quoniam tanta cõtrouersia est Dicæarcho familiari tuo cum Theophrasto amico meo, vt ille tuus τὸν πρακτικὸν βίον longè omnibus anteponat, hic autẽ τὸν θεωρητικόν, vtrique à me

mos gestus esse videatur. puto enim me Dicæarcho affatim satisfecisse: respicio nunc ad hanc familiam, quæ mihi non modò vt requiescam, permittit, sed reprehendit quia non semper quierim. quare incũbamus ò noster Tite ad illa præclara studia, & eò vnde discedere non oportuit, aliquando reuertamur. Quod de Quinti fratris epistola scribis, ad me quoque fuit πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ. Quid dicam, nescio. nam ita deplorat primis versibus mansionem suam, vt quemuis mouere possit: ita rursus remittit, vt me roget vt annales suos emendem & edam. illud tamẽ quod scribit, animaduertas velim,
40 de portorio circunuectionis. ait se de consilii sententia rem ad Senatum reiecisse. nõdum videlicet meas literas legerat, quibus ad eum re consulta & explorata perscripseram non deberi. velim siqui Græci iam Romam ex Asia de ea causa venerunt, videas, & (si tibi videbitur) iis demonstres quid ego de ea re sentiã. si possum discedere, ne causa optima in Senatu pereat, ego satisfaciam publicanis: εἰ δὲ μὴ, (verè tecum loquar) in hac re malo vniuersæ Asiæ, & negotiatoribus. nam eorum quoque vehementer interest. hoc ego sentio valde nobis opus esse. sed tu id videbis. Quæstores autem, quæso, num etiam de cistophoro dubitant? nam si aliud nihil erit, cùm erimus omnia experti, ego illud ne quidem contemnam quod extremum est. Te in Arpinati videbimus, & hospitio agresti accipiemus, quoniam maritimum hoc contempsisti. Vale.

CICERO ATTICO S.

41 PRORSVS, vt scribis, ita sentio. turbatur Sampsiceramus. nihil est, quod non timendum sit. ὁμολογουμένως τυραννίδα συσκευάζεται. quid enim ista repentina affinitatis coniunctio, quid ager Cãpanus, quid effusio pecuniæ significant? quæ si essent extrema, tamen esset nimium mali: sed ea natura rei est, vt hæc extrema esse non possint. quid enim eos hæc ipsa per se delectare possunt? nũquam huc venissent, nisi ad alias res pestiferas aditus sibi compararent. Dii immortales. verùm, vt scribis, hæc in Arpinati ad VI. circiter Id. Maias non deflebimus, ne & opera, & oleum philologiæ nostræ perierit, sed feremus tranquillo animo. neque tam me εὐελπιστία cõsolatur, vt antea, quam ἀδιαφορία, qua nulla in re tam vtor, quàm in hac ciuili & publica. quinetiã quod est subinane in nobis, & non ἀφιλόδοξον, (bellum est enim sua vitia nosse) id afficitur quadam delecta-
42 tione. solebat enim me pungere, ne Sampsicerami merita in patriam ad annos DC. maiora viderentur, quàm nostra. Hac quidem cura certè iam vacuus sum. iacet enim ille sic vt Phocis Curiana stare videatur. Sed hæc corám. tu tamen videris mihi Romæ fore ad nostrum aduentum. quod sanè facilè patiar, si tuo commodo fieri possit. sin, vt scribis, ita venies: velim è Theophane expiscere, quonã in me animo sit Arabarches, quæ res scilicet κατὰ τὸ κηδεμονικὸν, & ad me ab eo quasi ὑποθήκας afferes, quemadmodum me geram. aliquid ex eius sermone poterimus περὶ τῶν ὅλων suspicari. Vale.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI aliquot epistolas tuas, ex quibus intellexi quàm suspenso animo & solicito scire aueres, quid esset noui. Tenemur vndique, neque iam quo minus seruiamus,
43 recusamus: sed mortem & eiectionem, quasi maiora, timemus: quæ multò sunt minora. atque hic status, qui vna voce omnium gemitur, neque verbo cuiusquam subleuatur, σκοπὸς est, vt suspicor illis, qui timẽt vllam cuiusquã largitionem relinquere. vnus loquitur, & palàm aduersatur adolescẽs Curio. Huic plausus maximi, consalutatio forensis perhonorifica, signa præterea beneuolentiæ permulta à bonis impertiuntur. Fusium clamoribus & conuitiis & sibilis consectantur. his ex rebus non spes, sed dolor est maior, cùm videas ciuitatis voluntatem solutam, virtutem alligatam. Ac ne fortè quæras κατὰ λεπτὸν de singulis rebus, vniuersa res est eò deducta, spes vt nulla sit aliquando non modò priuatos, verumetiam magistratus liberos fore. attamen in oppressione sermo in circulis duntaxat, & in conuiuiis est liberior, quàm fuit. vincere incipit timo-
44 rem dolor, sed ita, vt omnia sint plenissima desperationis. Habet etiam Campana lex execrationem in coitione candidatorum, si mentionem fecerint, quo aliter ager possi-

deatur, atque vt ex legibus Iuliis. non dubitant iurare cæteri. Laterenſis exiſtimatur rectè feciſſe, quòd Tribunatum pl. petere deſtitit ne iuraret. ſed de Repub. non libet plura ſcribere. Diſpliceo mihi, nec ſine ſummo ſcribo dolore, me tueor, vt oppreſſis omnibus, non demiſſe: vt tantis rebus geſtis, parum fortiter. A' Cæſare valde liberaliter inuitor in legationem illam, ſibi vt ſim Legatus: atque etiam libera legatio voti cauſa datur. ſed hæc & præſidii apud furorem Pulchelli non habet ſatis, & à fratris aduentu me ablegat: illa & munitior eſt, & non impedit quo minus adſim, cùm velim: & hanc ego teneo, ſed vſurum me non puto. neque tamen ſcit quiſquam. non libet fugere. aueo pugnare. magna ſunt hominum ſtudia. ſed nihil affirmo. tu hæc ſilebis. De Statio manumiſſo, & nõnullis aliis rebus angor equidem: ſed iam prorſus occalui. tu, 45
vellem ego & cuperem, adeſſes: nec mihi conſilium nec conſolatio deeſſet. ſed ita te para, vt ſi inclamaro, aduoles. Vale.

CICERO ATTICO S.

MVLTA me ſólicitant, & ex Reipub. tanto motu, & ex his periculis, quæ mihi ipſi intẽduntur, & ſexcenta ſunt: ſed mihi nil eſt moleſtius, quàm Statium manumiſſum. nec meum imperium, ac mitto imperium, nõ ſimultatem meam reuereri ſaltem? nec quid faciam ſcio: neque tantum eſt in re, quantus eſt ſermo. Ego autem ne iraſci quidem poſſum iis, quos valde amo. tantùm doleo, ac mirificè quidem. cætera in magnis rebus, minæ Clodii, contentionéſque, quæ mihi proponuntur, modicè me tangunt. etenim vel ſubire eas videor mihi ſumma cum dignitate, vel declinare nulla cum moleſtia poſſe. Dices fortaſſe, Dignitatis ἅλις tanquam δρυός: ſaluti, ſi me amas, conſule. Me miſerũ, cur non ades? nihil te profectò præteriret. ego fortaſſe τυφλώττω, & nimium 46
τῷ καλῷ προσπέπονθα. ſcito nihil vnquam fuiſſe tam infame, tam turpe, tam peræquè omnibus generibus, ordinibus, ætatibus offenſum, quàm hunc ſtatum, qui nunc eſt: magis mehercule, quàm vellem, non modò quàm putaram. populares iſti iam etiam modeſtos homines ſibilare docuerũt. Bibulus in cælo eſt: nec quare, ſcio: ſed ita laudatur, quaſi vnus homo nobis cunctando reſtituit rem. Pompeius, noſtri amores, quod mihi ſummo dolori eſt, ipſe ſe afflixit. neminem tenet. voluntate an metu neceſſe ſit iis vti, vereor. Ego autem neque pugno cum illa cauſa propter illam amicitiam: neque approbo, ne omnia improbem, quæ antea geſſi. vtor via. populi ſenſus maximè in theatro & ſpectaculis perſpectus eſt. nam gladiatoribus quà dominus, quà aduocati ſibilis cõſciſſi: ludis Apollinaribus Diphilus tragœdus in noſtrum Pompeium petu- 47
lanter inuectus eſt. Noſtra miſeria tu es Magnus: millies coactus eſt dicere eadem.

Virtutem iſtam, veniet tempus, cùm grauiter gemes: totius theatri clamore dixit, itémque cætera. nam eiuſmodi ſunt ii verſus, vti in tempus ab inimico Pompeii ſcripti eſſe videantur. Si neque leges, neque mores cogunt, & cætera, magno cum fremitu & clamore ſunt dicta. Cæſar cùm veniſſet mortuo plauſu, Curio filius eſt inſecutus. huic ita plauſum eſt, vt ſalua Repub. Pompeio plaudi ſolebat. tulit Cæſar grauiter. literæ Capuã ad Pompeium volare dicebantur. inimici erant equitibus, qui Curioni ſtantes plauſerant: hoſtes omnibus: Roſciæ legi, etiam frumentariæ minitabantur. ſanè res erat perturbata. equidem malueram quod erat ſuſceptum ab illis, ſilentio tranſiri: ſed vereor ne non liceat. non ferunt homines, quod videtur eſſe tamen ferendum. ſed eſt iam vna vox omnium magis odio firmata, quàm præſidio. Noſter autem Publius 48
mihi minitatur, inimicus eſt, impendet negotium: ad quod tu ſcilicet aduolabis. Videor mihi noſtrum illum conſularem exercitum bonorum omnium, etiam ſatis bonorum, habere firmiſſimum. Pompeius ſignificat ſtudium erga me non mediocre. Idem affirmat verbum de me illum non eſſe facturum. in quo non me ille fallit, ſed ipſe fallitur. Coſconio mortuo, ſum in eius locum inuitatus. id erat vocari in locum mortui. Nil me turpius apud homines fuiſſet: neque verò ad iſtam ipſam ἀσφάλειαν quicquam alienius. ſunt enim illi apud bonos inuidioſi: ego apud improbos meam

retinuissem inuidiam, alienam assumpsissem. Cæsar me sibi vellet esse legatum. honestior hæc declinatio periculi. sed ego hoc non repudio. Quid ergo est? pugnare malo, nihil tamen certi. iterum dico, Vtinam adesses: sed tamẽ, si erit necesse, arcessemus.
49 Quid aliud? quid? hoc, opinor. certi sumus perisse omnia. quid enim ἀκκιζόμεθα tandiu? sed hæc scripsi properans, & mehercule timidé. posthac ad te aut si perfidelem habebo cui dem, scribam planè omnia: aut si obscurè scribam, tu tamen intelliges. in his epistolis me Lælium, te Furium faciam. cætera erunt ἐν αἰνίγμασιν. Hic Cæcilium colimus & obseruamus diligenter. Edicta Bibuli audio ad te missa. iis ardet dolore & ira noster Pompeius. Vale.

CICERO ATTICO S.

ANICATO, vt te velle intellexeram, nullo loco defui. Numestium ex literis tuis studiosè scriptis, libenter in amicitiam recepi. Cæcilium, quibus rebus possum, tueor diligenter. Varro satisfacit nobis. Pompeius amat nos, charósque habet. Credis? inquies. Credo: prorsus mihi persuadet. sed quia, vt video, pragmatici homines omnibus hi-
50 storicis præceptis, versibus denique cauere iubent, & vetant credere, alterum facio, vt caueam: alterum, vt non credam, facere non possum. Clodius adhuc mihi denuntiat periculum. Pompeius affirmat non esse periculum: adiurat: addit etiam se prius occisurum iri ab eo, quàm me violatum iri. tractatur res. simul quid erit certi, scribam ad te. si erit pugnandum, arcessam ad societatem laboris. si quies dabitur, ab Amalthea te non commouebo. De Repub. breuiter ad te scribam: iam enim, charta ipsa ne nos prodat, pertimesco. itaque posthac, si erunt mihi plura ad te scribenda, ἀλληγορίαις obscurabo. nunc quidem nouo quodam morbo ciuitas moritur: vt cùm omnes ea quæ sunt acta improbent, querantur, doleant, varietas in re nulla sit, apertéque loquantur, & iam clarè gemant: tamen medicina nulla afferatur. neque enim resisti sine internecione posse arbitramur: nec videmus, qui finis cedendi, præter exitium futurus
51 sit. Bibulus hominum admiratione & beneuolentia in cælo est. edicta eius & conciones describunt & legunt. nouo quodam genere in summam gloriam venit. populare nunc nil tam est, quàm odium popularium. hæc quò sint eruptura timeo: sed si dispicere quid cœpero, scribam ad te apertius. tu si me amas tantùm, quantùm profectò amas, expeditus facito vt sis: si inclamaro, vt accurras. sed do operam, & dabo, ne sit necesse. Quòd scripseram, te Furium scripturum: nil necesse est tuum nomen mutare. me faciam Lælium, & te Atticum, neque vtar meo chirographo, neque signo, si modò erunt eiusmodi literæ, quas in alienum incidere nolim. Diodotus mortuus est: reliquit nobis HS. fortasse centies. Comitia Bibulus cum Archilochio edicto in ante diem XV. Calend. Nouemb. distulit. A Vibio libros accepi. poeta ineptus: nec tamẽ scit nihil, & est non inutilis. describo, & remitto. Vale.

CICERO ATTICO S.

52 DE Repub. quid ego tibi subtiliter? tota periit: atque hoc est miserior, quàm reliquisti, quòd tum videbatur eiusmodi dominatio ciuitatem oppressisse, quæ iucunda esset multitudini, bonis autem ita molesta, vt tamen sine pernicie: nunc repentè tãto in odio est omnibus, vt quorsum eruptura sit, horreamus. nam iracundiam atque intemperantiam illorum sumus experti, qui Catoni irati, omnia perdíderunt. sed ita lenibus vti videbantur venenis, vt posse videremur sine dolore interire. nunc verò sibilis vulgi, sermonibus honestorum, fremitu Italiæ, vereor ne exarserint. Equidem sperabam, vt sæpe etiam loqui tecum solebam, sic orbem Reipub. esse cõuersum, vt vix sonitum audire, vix impressam orbitam videre possemus: & fuisset ita, si homines transitum tẽpestatis expectare potuissent: sed cùm diu occultè suspirassent, postea iam gemere, ad extremum verò loqui omnes, & clamare cœperunt. Itaque ille amicus noster insolens
53 infamiæ, semper in laude versatus, circunfluẽs gloria, deformatus corpore, fractus animo, quò se conferat, nescit: progressum præcipitem, inconstantem reditum videt: bo-

nos inimicos habet, improbos ipſos non amicos. ac vide mollitiẽ animi: non tenui la-
chrymas, cùm illũ ante VIII. Cal. Sext. vidi de edictis Bibuli concionantẽ, qui antea ſo
litus eſſet iactare ſe magnificentiſſimè illo in loco, ſummo cum amore populi, cunctis
fauentibus. Vt ille tum humilis, vt demiſſus erat: vt ipſe etiã ſibi, non iis ſolùm qui ade-
rant, diſplicebat. O ſpectaculũ vni Craſſo iucundum, cæteris non itẽ. nam quia decide-
rat ex aſtris, lapſus potius, quàm progreſſus videbatur. & vt Apelles ſi Venerem, aut ſi
Protogenes Ialyſum illum ſuum cœno oblitum videret, magnũ, credo, acciperet do-
lorem: ſic ego hũc, omnibus à me pictum & politum artis coloribus, ſubitò deforma-
tum non ſine magno dolore vidi. quanquam nemo putabat propter Clodianum ne- 14
gotium me illi amicum eſſe debere. tamen tantus fuit amor, vt exhauriri nulla poſſet
iniuria. itaque Archilochia in illum edicta Bibuli populo ita ſunt iucunda, vt eum lo-
cum, vbi proponuntur, præ multitudine eorum qui legunt, trãſire nequeamus: ipſi ita
acerba, vt tabeſcat dolore: mihi mehercule moleſta, quòd & eum, quem ſemper dilexi,
nimis excruciant: & timeo, tam vehemens vir, támque acer in ferro, & tam inſuetus
contumeliæ, ne omni animi impetu, dolori & iracundiæ pareat. Bibuli qui ſit exitus fu
turus, neſcio. vt nũc res ſe habet, admirabili gloria eſt. qui cùm comitia in mẽſem Oct.
diſtuliſſet, quòd ſolet ea res populi voluntatem offendere, putarat Cæſar oratione ſua
poſſe impelli cõcionem, vt iret ad Bibulum. multa cùm ſeditioſiſſimè diceret, vocem
exprimere non potuit. Quid quæris? ſentiunt ſe nullam vllius partis voluntatem tene-
re. eò magis vis nobis eſt timenda. Clodius inimicus eſt nobis. Pompeius confirmat, 15
eum nil eſſe facturum contra me. mihi periculoſum eſt credere. ad reſiſtẽdum me pa-
ro. ſtudia ſpero me ſumma habiturum omnium ordinum. te cùm ego deſidero, tum
verò res ad tempus illud vocat. plurimum cõſilii, animi, præſidii denique mihi, ſi te ad
tempus videro, acceſſerit. Varro ſatis mihi facit. Pompeius loquitur diuinitus. ſpero
nos aut cum ſumma gloria, aut certè ſine moleſtia eſſe diſceſſuros. Tu quid agas,
quemadmodum te oblectes, quid cum Sicyoniis egeris, vt ſciam cura. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVAM vellem Romæ manſiſſes. quod egiſſes profectò, ſi hæc fore putaſſemus. nam
Pulchellum noſtrũ facillimè teneremus, aut certè, quid eſſet facturus, ſcire poſſemus.
nũc ſe res ſic habet, volitat, furit, nil habet certi, multis denũtiat: quod ſors obtulerit, id 16
acturus videtur. cùm videt, quo ſit in odio ſtatus hic rerum, in eos, qui hæc egerunt,
impetum facturus videtur. cùm autem rurſus opes & vim exercitus recordatur, con-
uertit ſe in nos. nobis autem ipſis tum vim, tum iudicium minatur. cum hoc Pom-
peius egit, & vt ad me ipſe referebat (alium enim habeo neminem teſtem) vehemen-
ter egit, cùm diceret, in ſumma ſe perfidiæ & ſceleris infamia fore, ſi mihi periculum
crearetur ab eo, quem ipſe armaſſet, quem plebeium fieri paſſus eſſet: ſed fidem rece-
piſſe ſibi & ipſum & Appium de me, hanc ſi ille non ſeruaret, ita laturũ vt omnes intel
ligerẽt, nihil ſibi antiquius amicitia noſtra fuiſſe. hæc, & in eam ſententiam cùm multa
dixiſſet, aiebat illum primò ſanè diu multa contra, ad extremum autem manus de-
diſſe, & affirmaſſe nil ſe contra eius voluntatem eſſe facturum. ſed poſtea tamen ille
non deſtitit de nobis aſperrimè loqui. quod ſi non faceret, tamen ei nihil credere- 17
mus, atque omnia, ſicut facimus, pararemus. Nunc ita nos gerimus, vt in dies ſin-
gulos & ſtudia in nos hominum, & opes noſtræ augeantur. Rempub. nulla ex parte
attingimus. in cauſis, atque in illa opera noſtra forenſi, ſumma induſtria verſamur.
quod egregiè non modò iis qui vtuntur opera, ſed etiam in vulgus gratum eſſe ſen-
timus. domus celebratur: occurritur: renouatur memoria Conſulatus: ſtudia ſigni-
ficantur: in eam ſpem adducimur, vt nobis ea cõtentio, quæ impendet, interdum non
fugienda videatur. nunc mihi & conſiliis opus eſt tuis, & amore, & fide. quare aduo-
la. expedita mihi erunt omnia, ſi te habebo. Multa per Varronem noſtrum agi poſ-
ſunt, quæ te vrgente erunt firmiora: multa ab ipſo Publio elici, multa cognoſci, quæ

tibi occulta esse non poterunt : multa etiam, sed absurdum est singula explicare, cùm
58 ego te requirã ad omnia. vnum illud tibi persuadeas velim, omnia mihi fore explica-
ta, si te videro. sed totum est in eo, si antè quàm ille ineat magistratũ. puto per Pompe-
ium Crasso vrgente, si tu aderis, qui per βοώπιδα ex ipso intelligere possis, qua fide ab il
lis agatur, nos aut sine molestia, aut certè sine errore futuros. precibus nostris & cohor
tatione non indiges. quid mea voluntas, quid tempus, quid rei magnitudo postulet,
intelligis. De Repub. nihil habeo ad te scribere, nisi summum odium omnium ho-
minum in eos qui tenent omnia: mutationis tamen spes nulla. sed quod facilè sentias,
tædet ipsum Pompeium, vehementérque pœnitet. non prouideo satis, quem exitum
futurum putem. sed certò videntur hæc aliquò eruptura. Libros Alexandri, negligen
tis hominis, & non boni poëtæ, sed tamen non inutilis, tibi remisi. Numerium Nu-
mestium libenter accepi in amicitiam, & hominem grauem, & prudẽtem, & dignum
59 tua commendatione cognoui. Vale.

CICERO ATTICO S.

NVNQVAM antè arbitror te epistolam meam legisse, nisi mea manu scriptam. ex
eo colligere poteris, quanta occupatione distinear. nam cùm vacui temporis nil ha-
berem, & cùm recreandæ voculæ causa necesse esset mihi ambulare, hæc dictaui am-
bulans. Primùm igitur illud te scire volo, Sampsiceramum nostrum amicum vehe-
mẽter sui status pœnitere, restituíque in eum locum cupere, ex quo decidit, dolorém-
que suum impertire nobis, & medicinam interdum apertè quærere, quam ego pos-
sum inuenire nullam : deinde omnes illius partis authores ac socios nullo aduersario
consenescere: consensionem vniuersorum nec voluntate, nec sermone maiorem vn-
60 quam fuisse. Nos autẽ (nam id te scire cupere certò scio) publicis consiliis nullis in-
tersumus, totósque nos ad forensem operam, laborémque contulimus. ex quo, quod fa
cilè intelligi possit, in multa commemoratione earum rerum, quas gessimus, deside-
rióque versamur. sed βοώπιδος nostri consanguineus non mediocres terrores iacit at-
que denuntiat, & Sampsiceramo negat, cæteris præ se fert, & ostentat. Quamobrem si
me amas tantùm, quantùm profectò amas: si dormis, expergiscere: si stas, ingredere : si
ingrederis, curre : si curris, aduola. credibile non est, quantùm ego in consiliis & pru-
dentia tua, quódque maximum est, quantùm in amore & fide ponam. magnitudo rei
longam orationem fortasse desiderat: coniunctio verò nostrorum animorum breui-
tate contenta est. permagni nostra interest, te si comitiis non potueris, at declarato il-
lo, esse Romæ. Cura vt valeas.

CICERO ATTICO S.

61 QVAS Numestio literas dedi, sic te his euocabam, vt nihil acrius neque incitatius
fieri posset. ad illam celeritatem adde etiam siquid potes, ac ne sis perturbatus. noui
enim te, & non ignoro, quàm sit amor omnis solicitus atque anxius. sed res est, vt spe-
ro, non tam exitu molesta, quàm auditu. Vectius ille, ille noster index, Cæsari vt per-
spicimus, pollicitus est, sese curaturum, vt in aliquam suspicionem facinoris Curio fi-
lius adduceretur. Itaque insinuatus in familiaritatem adolescentis, & cum eo, vt res in-
dicat, sæpe congressus, rem in eum locum deduxit, vt diceret sibi certum esse cum suis
seruis in Pompeium impetum facere, eúmque occidere. Hoc Curio ad patrẽ detulit,
ille ad Pompeium. Res delata ad Senatum est. introductus Vectius, primò negabat se
vnquam cum Curione restitisse, neque id sanè diu. nam statim fidem publicam postu
lauit. reclamatum est. tum exposuit manum fuisse iuuentutis duce Curione, in qua
62 Paulus initio fuisset, & Cn. Cepio hic Brutus, & Lentulus Flaminis filius cõscio patre:
postea C. Septimium scribam Bibuli pugionem sibi à Bibulo attulisse. quod totum ir
risum est: Vectio pugionem defuisse, nisi ei Consul dedisset. eóque magis id eiectum
est, quòd ad IIII. Id. Maii Bibulus Pompeium fecerat certiorem, vt caueret insidias. in
quo ei Pompeius gratias egerat. introductus Curio filius, dixit ad ea quæ Vectius dixe-

rat, maximéque in eo tum quidem Vectius eſt reprehenſus, quòd dixerat adoleſcentum conſilium, vt in foro cum gladiatoribus Gabinii Pompeium adorirentur, in eo principem Paulum fuiſſe,quem conſtabat eo tempore in Macedonia fuiſſe.fit s. c. vt Vectius,quòd confeſſus eſſet ſe cum telo fuiſſe,in vincula coniiceretur: qui cum emiſiſſet,contra Rempub.eſſe facturũ. Res erat in ea opinione, vt putarent id eſſe actum, vt Vectius in foro cum pugione,& item ſerui eius comprehenderentur cum telis:de- 63
inde ille ſe diceret indicaturum.idque ita actum eſſet,niſi Curiones rem antè ad Pompeium detuliſſent.tum s.c. in concione recitatum eſt.Poſtero autem die Cæſar,is qui olim Prætor cùm eſſet,Q. Catulum ex inferiore loco iuſſerat dicere, Vectium in Roſtra produxit,eúmque in eo loco conſtituit,quò Bibulo c o s. aſpirare non liceret. hic ille omnia quæ voluit, de Repub. dixit, vt qui illuc factus, inſtitutúſque veniſſet. primum Cepionem de oratione ſua ſuſtulit,quem in Senatu acerrimè nominarat:vt appareret noctem & nocturnam deprecationem interceſſiſſe.deinde quos in Senatu ne tenuiſſima quidem ſuſpicione attigerat,eos nominauit:Lucullum, à quo ſolitum eſſe ad ſe mitti C.Fannium,illum qui in P.Clodium ſubſcripſerat: L.Domitium,cuius domum conſtitutam fuiſſe,vnde eruptio fieret, me non nominauit:ſed dixit, cõſularem diſertum,vicinum Cõſuli,ſibi dixiſſe, Ahalam Seruilium aliquem, aut etiam Brutum 64
opus eſſe reperiri.Addidit ad extremum,cùm iam dimiſſa concione reuocatus à Vatinio fuiſſet,ſe audiſſe à Curione,his de rebus cõſcium eſſe Piſonem generum meum, & M.Laterenſem.nunc reus erat apud Craſſum diuitem de vi: & cùm eſſet damnatus, erat iudicium poſtulaturus:quod ſi impetraſſet, iudicia fore videbantur.ea nos, vtpote qui nihil contemnere ſolemus,non pertimeſcebamus. hominum quidem ſumma erga nos ſtudia ſignificabantur: ſed prorſus vitæ tædet,ita ſunt omnia omnium miſeriarum pleniſſima.modò cædem timueramus,quam oratio fortiſſimi ſenis Q. Conſidii diſcuſſerat: ea quam quotidie timere potueramus,ſubitò exorta eſt. Quid quæris? nil me infortunatius,& Catulo,cùm ſplendore vitæ, tum hoc tempore. nos tamen in his etiam miſeriis erecto animo,& minimè perturbato ſumus,honeſtiſſiméque dignitatem noſtram,& magna cura tuemur. Pompeius de Clodio iubet nos eſſe ſine cu- 65
ra, & ſummam in nos beneuolentiam omni ratione ſignificat. te habere conſiliorum authorem,ſolicitudinum ſocium,omni in cogitatione coniunctum cupio. Quare vt Numeſtio mandaui,tecum vt ageret,item atque eo, ſi poteſt, acrius te rogo, vt planè ad nos aduoles.reſpiraro,ſi te videro. Vale.

CICERO ATTICO S.

Cùm aliquem apud te laudaro tuorum familiarium,volam illum ſcire ex te me id feciſſe,vt nuper me ſcis ſcripſiſſe ad te de Varronis erga me officio, te ad me reſcripſiſſe eam rem ſummæ tibi voluptati eſſe.ſed ego mallem ad illum ſcripſiſſes,mihi illum ſatiſfacere.mirabiliter enim moratus eſt,ſicut noſti, ἑλικτὰ, καὶ οὐδέν. nos tenemus præceptum illud,τὰς τῶν κρατούντων. At hercule alter tuus familiaris Hortenſius quàm plena 66
manu,quàm ingenuè,quàm ornatè noſtras laudes in aſtra ſuſtulit, cùm de Flacci Prætura, & de illo tempore Allobrogum diceret. ſic habeto, nec amantius,nec honorificentius,nec copioſius potuiſſe dici. ei te hoc ſcribere à me tibi eſſe miſſum ſanè volo. ſed quid tu ſcribas, quem iam ego venire atque adeſſe arbitror?ita enim egi tecum ſuperioribus literis.valde te expecto,valde deſidero: neque ego magis quàm ipſa res, & tempus poſcit.his de negotiis quid ſcribam ad te,niſi idem quod ſæpe? Repub.nil deſperatius:his quorum opera,nihil maiore odio. Nos vt opinio,& ſpes,& coniectura noſtra fert,firmiſſima beneuolentia hominum muniti ſumus.quare aduola,aut expedies nos omni moleſtia,aut eris particeps.Ideo ſum breuior,quòd,vt ſpero,coràm breui conferre,quæ volumus,licebit. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER III.

CICERO ATTICO S.

CVM antea maximè nostra interesse arbitrabar, te esse nobiscũ: tum verò vt legi rogationẽ, intellexi ad iter, quod constitui, nil mihi optatius cadere posse, quàm vt tu me quãprimùm consequare, vt cùm ex Italia profecti essemus, siue per Epirũ iter esset faciũdum, tuo, tuorúmque præsidio vteremur: siue aliud quid agendũ esset, certum consilium de tua sentẽtia capere possemus. Quamobrem te oro, des operam vt me statim cõsequare. facilius potes, quoniam de prouincia Macedonia perlata lex est. Pluribus verbis tecum agerem, nisi pro me apud te res ipsa loqueretur. Vale.

CICERO ATTICO S.

ITINERIS nostri causa fuit, quòd non habebam locum, vbi pro meo iure diutius esse possem, quàm in fundo Siccæ, præsertim nõdum rogatione correcta. & simul intelligebam, ex eo loco, si iter haberem, posse me Brundusium referre: sine te autẽ non esse nobis illas parteis tenendas propter Antronium. Nunc, vt ad te antea scripsi, si ad nos veneris, consilium totius rei capiemus. iter esse molestum scio: sed tota calamitas omneis molestias habet. Plura scribere non possum, ita sum animo perculso & abiecto. Cura vt valeas. D. VI. Id. April. Naryci Locridis.

CICERO ATTICO S.

VTINAM illum diem videam, cùm tibi agam gratias, quòd me viuere coëgisti. adhuc quidem valde me pœnitet. sed te oro, vt ad me Vibonem statim venias, quò ego multis de causis conuerti iter meum. sed eò si veneris, de toto itinere ac fuga mea consilium capere potero. si id non feceris, mirabor. sed confido te esse facturum. Vale.

CICERO ATTICO S.

MISERIAE nostræ potius velim, quàm inconstantiæ tribuas, quòd à Vibone, quò te arcessebamus, subitò discessimus. allata est enim nobis rogatio de pernicie mea: in qua quod confectum esse audieramus, erat huiusmodi, vt mihi vltra quadringenta millia liceret esse. illò cùm peruenire non liceret, statim iter Brundusium versus contuli ante diem rogationis, ne & Sicca, apud quem eram, periret, & quòd Melitæ esse non licebat. Nunc tu propera vt nos consequare, si modò recipiemur. adhuc inuitamur benignè: sed quod superest, timemus. Me mi Põponi valde pœnitet viuere. qua in re apud me tu plurimùm valuisti. sed hæc coràm. fac modò vt venias. Vale.

CICERO ATTICO S.

TERENTIA tibi & sæpe, & maximas gratias agit. id est mihi gratissimum. ego viuo miserrimus, & maximo dolore conficior. Ad te quid scribam, nescio. si enim es Romæ, iam me assequi non potes: sin es in via, cùm eris me assecutus, coràm agemus quæ erunt agenda. tantùm te oro, vt quoniam me ipsum semper amasti, eodem amore sis: ego enim idem sum. Inimici mei mea mihi, non me ipsum ademerunt. Cura vt valeas. VIII. Id. Apr. Thurii.

CICERO ATTICO S.

NON fuerat mihi dubiũ, quin te Tarenti aut Brundusii visurus essem: ídque ad multa pertinuit, in eis, vt & in Epiro consisteremus, & de reliquis rebus tuo consilio vteremur. quoniam id non contigit, erit hoc quoque in magno numero nostrorum malorum. Nobis iter est in Asiam, maximè Cyzicum. tibi meos commendo. me vix, miseréque sustento. Vale. D. XIIII. Calend. Maii, Tarenti.

CICERO ATTICO S.

BRVNDVSIVM veni ad Calend. Maias. eo die pueri tui mihi à te literas reddide-

runt: & alii pueri post diem tertium eius diei literas alias attulerunt. Quòd me rogas & hortaris, vt apud te in Epeiro sim: volūtas tua mihi valde grata est, & minimè noua, & consilium mihi quidem optatum, si liceret ibi omne tempus consumere (odi enim celebritatem, fugio homines, lucem aspicere vix possum: esset mihi ista solitudo, præsertim tam familiari in loco, non amara) sed itineris causa, vt diuertar, primùm est deuium, deinde ab Antronio & cæteris quatridui: deinde sine te. nam castellum munitum habitāti mihi prodesset, transeunti non esset necessariū. Quod si auderem, Athenas peterem. sanè ita cadebat, vt vellem. nunc & nostri hostes ibi sunt, & te non habemus: & veremur ne interpretentur, illud quoque oppidum ab Italia non satis abesse: nec scribis, quam ad diem te expectemus. Quòd me ad vitam vocas: vnum efficis, vt à me manus abstineam: alterum non potes, vt me non nostri consilii vtique pœniteat. quid enim est, quod me retineat, præsertim si spes ea non est, quæ nos proficiscētes prosequebatur? Non faciam vt enumerem miserias omnes, in quas incidi per summam iniuriam & scelus non tam inimicorum meorū, quàm inuidorum: ne & meum mœrorem exagitem, & te in eundem luctum vocem. hoc confirmo, neminem vnquam tanta calamitate esse affectum, nemini mortem magis optandā fuisse. cuius oppetendæ tempus honestissimum prætermissum est. Reliqua tempora non sunt tam ad medicinam, quàm ad finem doloris. De Repub. video te colligere omnia, quæ putes aliquam spem mihi posse afferre mutandarum rerum. quæ quanquam exigua sunt: tamen quoniam placet, expectemus. Tu nihilo minus, si properaris, nos consequere. nam aut accedemus in Epeirum, aut per Candauiam tardè ibimus. dubitationem autem de Epeiro non inconstantia nostra afferebat, sed quòd de fratre, vbi eum visuri essemus, nesciebamus. quem quidē ego nec quomodo visurus, nec vbi dimissurus sim, scio. id est maximum & miserrimum mearum omnium miseriarum. Ego & sæpius ad te, & plura scriberem, nisi mihi dolor meus cùm omneis parteis mentis, tum maximè huius generis facultatem ademisset. videre te cupio. Cura vt valeas. Prid. Calēd. Maii, Brundusii, proficiscens.

CICERO ATTICO S.

SCRIPSERAM ad te, quas ob causas in Epeirum non essemus profecti: quod & Achaia propè esset, plena audacissimorum inimicorum: & exitus difficiles haberet. Cùm inde proficisceremur, accessit, cùm Dyrrhachii essemus, vt duo nuntii afferrentur: vnus, classe fratrem Epheso Athenas: alter, pedibus per Macedoniam venire. Itaque illi obuiam misimus Athenas, vt inde Thessalonicam veniret. ipsi processimus, & Thessalonicam ad x. Calend. Iun. venimus. neque de illius itinere quicquam certi habebamus, nisi eum ab Epheso antè aliquantò profectum. Nunc, istic quid agatur, magnopere timeo. quanquā tu altera epistola scribis Idib. Maiis, audire, fore vt acrius postularet: altera, iam esse mitiora. sed hæc pridie data, quàm illa: quo conturbor magis. Itaque cùm meus me mœror quotidianus lacerat & conficit: tum verò hæc addita cura vix mihi vitam reliquam facit. sed & nauigatio perdifficilis fuit: & ille incertus, vbi ego essem, fortasse alium cursum petiuit. nam Phaeto lib. eum non vidit: vento reiectus ab illo in Macedoniam, Pellæ mihi præsto fuit. Reliqua quàm mihi timenda sint, video. nec quid scribam, habeo: & omnia timeo. nec tam miserum est quicquam, quod nō in nostram fortunā cadere videatur. Equidem adhuc miser in maximis meis ærumnis & luctibus hoc metu adiecto maneo Thessalonicæ suspensus, nec audeo quicquam. Nunc ad ea quæ scripsisti. Tryphonem Cæcilium non vidi. Sermonem tuum, & Pompeii cognoui ex tuis literis. Motum in Repub. non tantum ego video, quantum tu aut vides, aut ad me consolandum affers. Tigrane enim neglecto, sublata sunt omnia. Varroni me iubes agere gratias: faciā: item Hypsæo. Quòd suades, ne longius discedamus, dum acta mensis Maii ad nos perferantur: puto me ita esse facturum, sed vbi, nondum statui: atque ita perturbato sum animo de Quin-

to, vt nihil queam statuere: sed tamen statim te faciam certiorem. Ex epistolarum
10 mearum inconstantia, puto te mentis meæ motum videre. qui, etsi incredibili & singulari calamitate afflictus sum, tamen non tam est ex miseria, quàm ex culpæ nostræ recordatione commotus. cuius enim scelere impulsi ac proditi simus, iam profectò vides: atque vtinam iam antè vidisses, neque totum animum tuum mœrori mecum simul dedisses. Quare, cùm me afflictum & confectum luctu audies, existimato me stultitiæ meæ pœnam ferre grauius, quàm euenti, quòd ei crediderim quem esse nefarium non putaram. Me & meorum malorum memoria, & metus de fratre in scribendo impedit. tu ista omnia vide & guberna. Terentia tibi maximas gratias agit. literarum exemplum, quas ad Pompeium scripsi, misi tibi. Vale. D. IIII. Calend. Maii, Thessalonicæ.

CICERO ATTICO S.

11 QVINTVS frater cùm ex Asia discessisset ante Calend. Maias, & Athenas venisset Idibus, valdè fuit ei properandum, nequid absens acciperet calamitatis, siquis fortè fuisset qui contentus nostris malis non esset. itaque malui eum properare Romam, quàm ad me venire. & simul (dicam enim quod verum est, ex quo magnitudinem miseriarum mearum perspicere possis) animum inducere non potui, vt aut illum amantissimum mei, mollissimo animo, tanto in mœrore aspicerem, aut meas miserias luctu afflictas, & perditam fortunam illi offerrem, aut ab illo aspici paterer. Atque etiam illud timebam, quod profectò accidisset, ne à me digredi non posset. versabatur mihi tempus illud ante oculos, cùm ille aut lictores dimitteret, aut vi euelleretur ex complexu meo. huius acerbitatis euentum altera acerbitate non videndi fratris vitaui. in hunc me casum vos viuendi authores impulistis. itaque mei peccati luo pœnas. Quanquam
12 tuæ me literæ sustentant, ex quibus, quantum tu ipse speres, facilè perspicio. quæ quidem tamen aliquid habebant solatii antè quàm eò venisti, A' POMPEIO. nûc Hortensium allice, & eiusmodi viros. Obsecro mi Pomponi nondum perspicis, quorum opera, quorum insidiis, quorum scelere perierimus? Sed tecum hæc coràm agemus. tantùm dico, quod scire te puto: nos non inimici, sed inuidi perdiderunt. nunc si ita sunt, quæ speras, sustinebimus nos, & spe qua iubes, nitemur. sin vt mihi videntur, infirma sunt: quod optimo tempore facere non licuit, minus idoneo fiet. Terentia tibi sæpe gratias agit. Mihi etiam vnum de malis in metu est, fratris miseri negotium: quod si sciam cuiusmodi sit, sciam quid agendum mihi sit. Me etiam nunc istorum beneficiorum & literarum expectatio, vt tibi placet, Thessalonicæ tenet. siquid erit noui allatum, sciam de reliquo quid agendum sit. Tu, si vt scribis, Calend. Iun. Ro-
13 ma profectus es, propediem nos videbis. literas, quas ad Pompeium scripsi, tibi misi. Vale. Idib. Iun. Thessalonicæ.

CICERO ATTICO S.

ACTA quæ essent vsque ad VIII. Cal. Iun. cognoui ex tuis literis. reliqua expectabam (vt tibi placebat) Thessalonicæ. quibus allatis, facilius statuere potero vbi sim. nã si erit causa, siquid agetur, si spem videro, aut ibidem opperiar, aut me ad te cõferam: sin, vt tu scribis, ista euanuerint, aliud aliquid videbimus. omnino adhuc nihil mihi significatis, nisi discordiam istorum, quæ tamen inter eos de omnibus potius rebus est, quàm de me. Itaque quid ea mihi prosit, nescio. sed tamen, quoad me vos sperare vultis, vobis obtemperabo. Nam quòd me tam sæpe, & tam vehementer obiurgas, & animo infirmo esse dicis: quæso, ecquod tantum malum est, quod in mea calamitate
14 non sit? Ecquis vnquã ex tam amplo statu, in tam bona causa, tantis facultatibus ingenii, consilii, gratiæ, tantis præsidiis bonorum omnium concidit? Possum obliuisci qui fuerim, non sentire qui sim? quo caream honore? qua gloria? quibus liberis? quibus fortunis? quo fratre? quem ego (vt nouum calamitatis genus attendas) cùm pluris facerem, quàm me ipsum, sempérque fecissem, vitaui ne viderem: ne aut illius luctum,

ſquallorémque aſpicerẽ:aut me,quem ille florẽtiſſimum reliquerat, perditum illi afflictúmque offerrẽ. mitto cætera intolerabilia:etenim fletu impedior. Hîc vtrum tandem ſum accuſandus,quòd doleo,an quòd cõmiſi,vt hæc aut non retinerem (quod facilè fuiſſet, niſi intra parietes meos de mea pernicie conſilia inirentur) aut certè viuus amitterem?Hæc eò ſcripſi,vt potius releuares me,quod facis,quàm aut caſtigatione aut obiurgatione dignũ putares.eóque ad te minus multa ſcribo,quòd & mœrore impedior. 15
& quid expectem iſtinc,magis habeo,quàm quid ipſe ſcribam.quæ ſi erunt allata,faciã te noſtri conſilii certiorẽ.tu,vt adhuc feciſti,quamplurimis de rebus ad me velim ſcribas,vt prorſus nequid ignorem. Vale. D. XIIII. Calend. Quint. Theſſalonicæ.

CICERO ATTICO S.

ME & tuæ literæ,& quidam boni nuntii,non optimis tamen authoribus,& expectatio veſtrarum literarum,& quòd tibi ita placuerat,adhuc Theſſalonicæ tenebant.ſi accepero literas, quas expecto : ſi ſpes erit ea quæ rumoribus afferebatur, ad te me conferam:ſi non erit,faciam te certiorem quid egerim. Tu me vt facis,opera,conſilio,gratia iuua:conſolari iam deſine: obiurgare verò noli.quod cùm facis,vt ego tuum amorem & dolorem deſidero:quem ita affectum mea ærumna eſſe arbitror, vt te ipſum cõ- 16
ſolari nemo poſſit. Quintum fratrem optimum humaniſſimúmque ſuſtenta. Ad me,obſecro te,vt omnia certa perſcribas. Vale. D. IIII.Calend.Quint.

CICERO ATTICO S.

TV quidem ſedulò argumentaris, quid ſit ſperandum, & maximè per Senatum: idémque caput rogationis proponi ſcribis, quare in Senatu dici nihil liceat : itaque ſiletur. Hîc tu me accuſas, quòd me affligem, cùm ita ſim afflictus, vt nemo vnquam: quod tute intelligis. ſpem oſtendis ſecundum comitia. quæ iſta eſt eodem Tribuno pleb. & inimico Conſule Des? Percuſſiſti autẽ me etiam de oratione prolata. cui vulneri,vt ſcribis, medere,ſiquid potes. ſcripſi equidem olim ei iratus,quòd ille prior ſcripſerat, ſed ita compreſſeram, vt nunquam emanaturam putarem: quomodo exciderit,neſcio. ſed quia nunquam accidit,vt cum eo, verbo vno concertarem, & quia ſcri- 17
pta mihi videtur negligentius, quàm cæteræ: puto poſſe probari non eſſe meam.id, ſi putas me poſſe ſanari,cures velim.ſin planè perii,minus laboro. Ego etiam nũc eodem in loco iaceo ſine ſermone vllo, ſine cogitatione vlla.Licet tibi (vt ſcribis) ſignificarem,vt ad me venires Sidona:tamen intelligo te iſtic prodeſſe,hîc ne verbo quidem leuare me poſſe.Nõ queo plura ſcribere: nec eſt quod ſcribam. veſtra magis expecto.
Vale. D. XVI. Calend.Sext. Theſſalonicæ.

CICERO ATTICO S.

QVOD ad te ſcripſeram, me in Epeiro futurum : poſteaquam extenuari ſpem noſtram, & euaneſcere vidi, mutaui conſilium, nec me Theſſalonica commoui, vbi eſſe conſtitueram, quoad aliquid ad me de eo ſcriberes,quod proximis literis ſcripſeras,fo- 18
re,vti ſecundum comitia aliquid de nobis in Senatu ageretur:id tibi Pompeium dixiſſe.Qua de re,quoniam comitia habita ſunt,túque nil ad me ſcribis,perinde habebo,ac ſi ſcripſiſſes nihil eſſe,méque temporis non longinqui ſpe ductum eſſe moleſtè feram.

Quem autem motum te videre ſcripſeras, qui nobis vtilis fore videretur, eum nuntiant, qui veniunt, nullum fore. In Tribb.pleb.Deſs.reliqua ſpes eſt. quam ſi expectaro, non erit quòd putes me cauſæ meæ ac voluntati meorum defuiſſe. Quòd me ſæpe accuſas,cur hunc meum caſum tam grauiter feram: debes ignoſcere,cùm ita me afflictum videas, vt neminem vnquam nec videris, nec audieris. Nam quòd ſcribis te audire, me etiam mentis errore ex dolore affici: mihi verò mens integra eſt.atque vtinam tam in periculo fuiſſet, cùm ego iis,quibus meam ſalutem chariſſimam eſſe arbitrabar,inimiciſſimis,crudeliſſimíſque vſus ſum:qui vt me paulum inclinari timore vi- 19
derunt, ſic impulerunt,vt omni ſuo ſcelere & perfidia abuterentur ad exitium meum.
Nunc,quoniam eſt Cyzicum nobis eundum,quo rarius ad me literæ perferentur, hoc

velim diligẽtius omnia, quæ putaris me ſcire opus eſſe, perſcribas. Quintum fratrem meum fac diligas. quem ego miſer ſi incolumem relinquo, non me totum periſſe arbitrabor. Vale. Non. Sext.

CICERO ATTICO S.

EX TVIS literis plenus ſum expectatione de Pompeio, quidnam de nobis velit aut oſtendat. comitia enim credo eſſe habita: quibus abſolutis, ſcribis illi placuiſſe agi de nobis. Si tibi ſtultus eſſe videor, qui ſperẽ, facio tuo iuſſu, & ſcio te me iis epiſtolis potius, & meas ſpes ſolitum eſſe remorari. nũc velim mihi planè perſcribas, quid videas.
10 Scio nos noſtris multis peccatis in hãc ærumnam incidiſſe. ea ſiqui caſus ex parte correxerint, minus moleſtè feremus nos vixiſſe, & adhuc viuere. Ego propter viæ celebritatem & quotidianam expectationem rerum nouarum non cõmoui me adhuc Theſſalonica, ſed iam extrudimur, non à Plancio (nam is quidem retinet) verùm ab ipſo loco minimè appoſito ad tolerandam in tanto luctu calamitatem. In Epeirum ideo, vt ſcripſeram, non iui, quòd ſubiti mihi vniuerſi nuntii venerant, & literæ, quare nihil eſſet neceſſe quamproximè Italiam eſſe. hinc ſi aliquid à comitiis audierimus, nos in Aſiam conuertemus: neque adhuc ſtabat, quò potiſſimùm: ſed ſcies. Vale. XII. Calend. Sext. Theſſalonicæ.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI Idib. Sext. quatuor epiſtolas à te miſſas: vnam qua me obiurgas, & rogas vt
11 ſim firmior: alteram, qua Craſſi libertum ais tibi de mea ſolicitudine maciéque narraſſe: tertiam, qua demonſtras acta in Senatu: quartam, de eo quod à Varrone ſcribis tibi eſſe confirmatum de voluntate Pompeii. Ad primam tibi hoc ſcribo, me ita dolere, vt non modò à mente non deſerar, ſed id ipſum doleam, me tam firma mente vbi vtar, & quibuſcum, non habere. nam ſi tu me vno non ſine mœrore cares, quid me cenſes, qui & te & omnibus? & ſi tu incolumis me requiris, quomodo à me ipſam incolumitatem deſiderari putas? Nolo commemorare quibus rebus ſim ſpoliatus, non ſolùm quia non ignoras, ſed etiam ne ſcindam ipſe dolorem meum. hoc confirmo, neque tantis bonis eſſe priuatum quenquam, neque in tantas miſerias incidiſſe. Dies autem non modò non leuat luctum hunc, ſed etiam auget. nam cæteri dolores mitigantur vetuſtate, hic non poteſt non & ſenſu præſentis miſeriæ, & recordatione præteritæ
12 vitæ quotidie augeri. deſidero enim non mea ſolùm, neque meos, ſed me ipſum. quid enim ſum? ſed non faciam vt aut tuum animum angam querelis, aut meis vulneribus ſæpius manus afferam. Nam quòd purgas eos, quos ego mihi ſcripſi inuidiſſe, & in eis Catonem: ego verò tãtùm illum puto ab iſto ſcelere abfuiſſe, vt maximè doleam plus apud me ſimulationem aliorum, quàm iſtius fidem valuiſſe. cæteri, quos purgas, debẽt mihi purgati eſſe, tibi ſi ſunt. ſed hæc ſerò agimus. Craſſi libertum nihil puto ſincere locutum. In Senatu rem probè ſcribis actam. ſed quid Curio? an illam orationẽ non legit? quæ vnde ſit prolata, neſcio. ſed Axius eiuſdem diei ſcribẽs ad me acta, non ita laudat Curionẽ. at poteſt ille aliquid prætermittere: tu niſi quod erat, profectò non ſcripſiſti. Varronis ſermo facit expectationem Cæſaris. atque vtinam ipſe Varro incũ-
13 bat in cauſam. quod profectò cùm ſua ſponte, tum te inſtante faciet. Ego, ſi me aliquãdo veſtri, & patriæ compotem fortuna fecerit, certè efficiam, vt maximè lætere vnus ex omnibus amicis: meaque officia & ſtudia, quæ parum antea luxerunt (fatendum eſt enim) ſic exequar, vt me æquè tibi, ac fratri, & liberis noſtris, reſtitutum putes. Siquid in te peccaui, ac potius quoniam peccaui, ignoſce. in me enim ipſum peccaui vehementius. neque hæc eò ſcribo, quò te non meo caſu maximo dolore eſſe affectum ſciam: ſed profectò, ſi quantùm me amas & amaſti, tantùm amare deberes ac debuiſſes, nunquam eſſes paſſus me, quo tu abundas, egere conſilio: nec eſſes paſſus mihi perſuaderi, vtile nobĩs eſſe, legem de collegiis perferri. Sed tu tantùm lachrymas præbuiſti dolori meo, quod erat amoris, tãquam ipſe ego: quod meritis meis perfectum eſſe potuit,

S.iii.

vt dies & noctes quid mihi faciẽdum eſſet,cogitares,id abs te meo, nõ tuo ſcelere præ-
termiſſum eſt. Quòd ſi non modò tu,ſed quiſquã fuiſſet, qui me Pompeii minus libe- 14
rali reſpõſo perterritum à turpiſſimo conſilio reuocaret, quod vnus tu facere maximè
potuiſti : aut occubuiſſem honeſtè, aut victores hodie viueremus. Hic mihi ignoſcas.
me enim ipſum multò magis accuſo:deinde te quaſi me alterum:& ſimul meæ culpæ
ſociũ quæro.ſi reſtituor,etiã minus videbimur deliquiſſe:abs téque certè quoniam nul
lo noſtro,tuo ipſius beneficio diligemur. Quòd te cum Culleone ſcribis de priuilegio
locutum,eſt aliquid,ſed multò eſt melius abrogari. ſi enim nemo impediet, ſic eſt fir-
mius:ſin erit,qui ferri non ſinat,idem s.c.intercedet.nec quicquã aliud opus eſt,quàm
abrogari.nam prior lex nos nihil lædebat:quam ſi, vt eſt promulgata,laudare voluiſſe-
mus,aut vt erat negligenda,negligere: nocere omnino nobis non potuiſſet. Hîc mihi
primùm non modò cõſilium defuit,ſed etiã obfuit.cæci,cæci inquam fuimus in veſti- 15
tu mutando,in populo rogando.quod,niſi nominatim mecum agi cœptum eſſet,fie-
ri pernicioſum fuit. Sed pergo præterita: veruntamen ob hãc cauſam,vt ſiquid agere-
tur,legem illã,in qua popularia multa ſunt,ne tangatis.verùm eſt ſtultũ me præcipere
quid agatis,aut quomodo.vtinã modò agatur aliquid. Multa occultant tuæ literæ,cre-
do ne vehementius deſperatione perturber.quid enim vides agi poſſe, aut quomodo?
per Senatúmne?aſt tute ſcripſiſti ad me,quoddã caput legis Clodium in curiæ poſte fi-
xiſſe,ne referri,néue dici liceret.Quomodo igitur Domitius ſe dixit relaturũ?quomo-
do autem iis,quos tu ſcribis,& de re dicentibus,& vt referretur poſtulantibus, Clodius
tacuit?At ſi per populum,poterítne niſi de omnium Tribunorum pl.ſentẽtia?quid de
bonis?quid de domo?poterítne reſtitui?aut, ſi non poterit, egomet quomodo potero?
hæc niſi vides expediri,quam in ſpem me vocas?ſi autem ſpei nihil eſt,quæ eſt mihi vi- 16
ta?Itaque expecto Theſſalonicæ acta Calend. Sext.ex quibus ſtatuam,in tuóſne agros
confugiam,vt neque videam homines, quos nolim,& te,vt ſcribis, videam, & propius
ſim,ſiquid agatur:ídque intellexi cùm tibi,tum Quinto fratri placere: an abeam Cyzi-
cum.Nunc Pomponi,quoniam nil impertiſti tuæ prudentiæ ad ſalutem meam,quòd
aut in me ipſo ſatis eſſe conſilii decreueras: aut te nil mihi plus debere,quàm vt præſto
eſſes:quandoquidem ego proditus,inductus,coniectus in fraudem,omnia mea præſi-
dia neglexi, totam Italiam in me erectam ad me defendendùm deſtitui & reliqui: me
meis tradidi inimicis , inſpectante & tacente te : qui ſi non plus ingenio valebas quàm
ego,certè timebas minus: ſi potes erige afflictos, & in eo nos iuua. ſin omnia ſunt ob-
ſtructa,id ipſum fac vt ſciamus : & nos aliquando aut obiurgare,aut comiter conſola-
ri deſine. Ego ſi tuam fidẽ accuſarem,non me potiſſimùm tuis tectis crederem.meam 17
amentiam accuſo,quòd à te tantùm amari,quantùm ego vellem,putaui.quod ſi fuiſſet,
fidem eandem,curam maiorem adhibuiſſes, me certè ad exitium præcipitantem reti-
nuiſſes:iſtos labores,quos nunc in naufragiis noſtris ſuſcipis,non ſubiſſes.Quare fac vt
omnia ad me perſpecta & explorata perſcribas,méque, vt facis,velis eſſe aliquem,quo-
niam qui fui,& qui eſſe potui,iam eſſe non poſſum: & vt his literis,nõ te,ſed me ipſum
à me eſſe accuſatum putes. Siqui erunt,quibus putes opus eſſe meo nomine literas da-
ri,velim conſcribas, curéſque dandas. Vale. D. XIIII.Calend.Septemb.

CICERO ATTICO S.

TOTVM iter mihi incertum facit expectatio literarum tuarum Calend.Sext.datarũ,
non aliud aliquid. ſi ſpes erit, Epeirum:ſin minus,Cyzicum,aut aliud quid ſequemur. 18
Tuæ quidem literæ, quo ſæpius à me leguntur, hoc ſpem faciũt mihi minorem, quàm
cùm lectæ ſunt. tum id,quod attulerunt ad ſpem,infirmant:vt facilè appareat te & cõ-
ſolationi ſeruire,& veritati. ídque te rogo planè,vt ad me,quæ ſcis,vt erunt: quæ puta-
bis,ita ſcribas. Vale. D. XII.Calend.Septemb.

CICERO ATTICO S.

DE Quinto fratre nuncii nobis triſtes,nec varii venerãt ex ante diẽ Non. Iun.vſque

ad prid. Cal. Septemb. eo autẽ die Liuinus M. Reguli lib. ad me à Regulo missus venit. is omnino mentionem nullam factam esse nuntiauit, sed fuisse tamen sermonem de C. Clodii filio, ísque mihi tum à fratre literas attulit. sed postridie Sestii pueri venerunt,
29 qui à te literas attulerunt, non tam exploratas à timore, quàm sermo Liuini fuerat. sanè sum in meo infinito mœrore solicitus, & eò magis, quòd Appii quæstio est. Cætera quæ ad me eisdẽ literis scribis de nostra spe, intelligo esse languidiora, quàm alii ostendunt. Ego autem, quoniam non longè ab eo tempore absumus, in quo res diiudicabitur, aut ad te conferam me, aut etiam nunc circum hæc loca cõmorabor. Scribit ad me frater omnia sua per te vnum sustineri. quid te aut horter, quod facis: aut agã gratias, quod non expectas: tãtùm velim fortuna det nobis potestatem, vt incolumes amore nostro perfruamur. Tuas literas semper maximè expecto. in quibus caue ne aut diligẽtia tua mihi molesta aut veritas acerba sit. Vale. D. prid. Non. Septemb.

CICERO ATTICO S.

30 EXPECTATIONEM nobis non paruam attuleras, cùm scripseras Varronem tibi pro amicitia confirmasse, causam nostram Pompeium certè suscepturum, & simul à Cæsare ei literæ, quas expectaret, remissæ essent, authorem etiam daturum. Vtrum id nihil fuit, an aduersatæ sunt Cæsaris literæ? an est aliquid in spe? etiam illud scripseras eundem secundum comitia dixisse. fac (si vides quantis in malis iaceam, & si putas esse humanitatis tuæ) me, fac de tota causa nostra certiorem. nam Q. frater homo mirus, qui me tam valde amat, omnia mittit spei plena, metuens credo defectionem animi mei. tuæ autem literæ sunt variæ: neque enim me desperare vis: nec temerè sperare. Fac, obsecro te, vt omnia, quæ prospici à te possunt, sciamus. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVOD eiusmodi mihi literæ à vobis afferebantur, vt aliquid ex iis esset expectan-
31 dum, spe & cupiditate Thessalonicæ detentus sum. Posteaquã omnis actio huius anni confecta nobis videbatur, in Asiam ire nolui, quòd & celebritas mihi odio est, &, si fieret aliquid à nouis magistratibus, abesse longè nolebam. itaque in Epeirum ad te statui me conferre: non quò mea interesset loci natura, qui lucem omnino fugerem: sed aut ad salutem libentissimè ex tuo portu proficiscar: aut si ea præcisa erit, nusquam facilius hãc miserrimam vitam vel sustentabo, vel, quod multò est melius, abiecero. ero cum paucis. multitudinem dimittam. me tuæ literæ nunquam in tantam spem adduxerunt, quantam aliorum. attamen mea spes etiam tenuior semper fuit, quàm tuæ literæ. sed tamen, quoniam cœptum est, age, quoquo modo cœptum est, & quacunque de causa, non deseram neque optimi atque vnici fratris miseras atque luctuosas preces, nec Sestii, cæterorúmque promissa, nec spem ærumnosissimæ mulieris Terentiæ,
32 nec miserrimæ mulieris Tulliolæ obsecrationem & fideles literas tuas. Mihi Epeirus aut iter ad salutem dabit, aut, quod scripsi suprá. Te oro & obsecro Pomponi, si me omnibus amplissimis, charissimis, iucundissimísque rebus perfidia hominum spoliatũ, si me à meis consiliariis proditum & proiectum vides, si intelligis me coactum vt ipse me & meos perderem, vt me tua misericordia iuues, & Quintum fratrem, qui potest esse saluus, sustentes: Terentiã, liberósque meos tueare. me, si putas te istic visurum, expectes: si minus, inuisas, si potes, mihíque ex agro tuo tantum assignes, quantum meo corpore occupari potest, & pueros ad me cum literis quamprimùm, & quamsæpissimè mittas. Vale. XVI. Calend. Octob.

CICERO SALVTEM Q. CAECILIO Q. F.
POMPONIANO ATTICO.

QVOD quidem ita esse, & auunculum tuum functum esse officio, vehementissime
33 probo: gaudere me tum dicã, si mihi hoc verbo licebit vti. Me miserum, quàm omnia essent ex sententia, si nobis animus, si consilium, si fides eorũ, quibus credidimus, non defuisset: quæ colligere nolo, ne augeam mœrorẽ. Sed tibi venire in mẽtem certò scio,

quæ vita eſſet noſtra, quæ ſuauitas, quæ dignitas. ad quæ recuperanda per fortunas incumbe, vt facis, diémque natalem reditus mei cura vt in tuis ædibus amœniſſimis agam tecum, & cum meis. Ego huic ſpei & expectationi, quæ nobis proponitur, maximè tamen volui præſtolari apud te in Epeiro. ſed ita ad me ſcribitur, vt putem eſſe commodius nos eiſdem in locis eſſe. De domo, & Curionis oratione, vt ſcribis, ita eſt. in vniuerſa ſalute, ſi ea modò nobis reſtituetur, inerunt omnia. ex quibus nihil malo, quàm domum. ſed tibi nihil mando nominatim. me totum tuo amori, fideíque cõmendo. Quòd te in tãta hæreditate ab omni occupatione expediſti, valde mihi gratum eſt. Quòd facultates tuas ad meã ſalutem polliceris, vt omnibus rebus à te præ- 34
ter cæteros iuuer: id quãtum ſit præſidium, video: intelligóque, te multas parteis meæ ſalutis & ſuſcipere, & poſſe ſuſtinere: neque, vt ita facias, rogãdum eſſe. Quòd me vetas quicquam ſuſpicari accidiſſe ad animum tuum, quòd ſecus à me erga te cõmiſſum aut prætermiſſum videretur: geram tibi morem, & liberabor iſta cura: tibi tamen eò plus debebo, quò tua in me humanitas fuerit excelſior, quàm in te mea. Velim, quid videas, quid intelligas, quid agatur, ad me ſcribas, omneíſque ad noſtram ſalutem adhortere. Rogatio Seſtii neque dignitatis ſatis habet, nec cautionis: nam & nominatim ferre oportet, & de bonis diligẽtius ſcribi: & id animaduertas velim. Vale. IIII. Non. Octob. Theſſalonicæ.

CICERO ATTICO S.

TRIGINTA dies erant ipſi, cùm has dabam literas, per quos nullas à vobis accepe- 35
ram. mihi autem erat in animo, iam, vt antea ad te ſcripſi, ire in Epeirum, & ibi omnẽ caſum potiſſimum expectare. Te oro vt, ſiquid erit, quod perſpicias, quancũque in partem, quampleniſſimè ad me ſcribas, & meo nomine, vt ſcribis, literas, quibus putabis opus eſſe, vt des. Vale. V. Calend. Nouemb.

CICERO ATTICO S.

ETSI diligenter ad me Quintus frater & Piſo, quæ eſſent acta, ſcripſerant: tamen vellem tua te occupatio non impediſſet, quo minus, vt cõſueſti, ad me, quid ageretur, & quid intelligeres, perſcriberes. Me adhuc Plãtius liberalitate ſua retinet iam aliquoties conatum ire in Epeirum. ſpes homini eſt iniecta non eadem, quæ mihi, poſſe nos vnà decedere. quam rem ſibi magno honori ſperat fore. ſed iam cùm aduentare mili- 36
tes dicentur, faciendum nobis erit, vt ab eo diſcedamus. quod cùm faciemus, ad te ſtatim mittemus, vt ſcias vbi ſimus. Lentulus ſuo in nos officio, quod & re, & promiſſis, & literis declarat, ſpem nobis nonnullam affert Pompeii voluntatis: ſæpe enim tu ad me ſcripſiſti, eum totũ eſſe in illius poteſtate. De Metello ſcripſit ad me frater, quantum ſperaret, profectum eſſe per te. mi Pomponi pugna, vt tecum, & cum meis mihi liceat viuere: & ſcribe ad me omnia. premor cùm luctu, tum deſiderio omnium rerum, quæ mihi me chariores ſemper fuerant. Cura vt valeas.

EGO, quòd, per Theſſaliam ſi irem in Epeirum, perdiu nihil eram auditurus, & quòd mei ſtudioſos habeo Dyrrhachinos, ad eos perrexi, cùm illa ſuperiora Theſſalonicæ ſcripſiſſem. inde cùm ad te me conuertã, faciã vt ſcias. túque ad me velim omnia quãdiligentiſſimè, cuicuimodi ſunt, ſcribas. ego iam aut rem, aut ne ſpem quidẽ expecto. 37
Vale. VI. Calend. Decemb. Dyrrhachii.

CICERO ATTICO S.

AD V. Calend. Decemb. treis epiſtolas à te accepi. vnam datam ad VIII. Cal. Nouemb. in qua me hortaris vt forti animo menſem Ianuar. expectem: eáque quæ ad ſpẽ putas pertinere de Lentuli ſtudio, de Metelli volũtate, de tota Pompeii ratione perſcribis. In altera epiſtola præter conſuetudinem tuam, diem non adſcribis, ſed ſatis ſignificas tẽpus. lege enim ab octo Tribunis pl. promulgata, ſcribis te eas literas eo ipſo die dediſſe, id eſt ad IIII. Calend. Nouemb. & quid putes vtilitatis eam promulgationem attuliſſe, ſcribis. in quo ſi etiam noſtra ſalus cum hac lege deſperata erit, velim pro tuo

in me amore hanc inanem meam diligentiam miſerabilem potius, quàm ineptam pu
38 tes. ſin eſt aliquid ſpei, des operam, vt maiore diligentia poſthac à noſtris magiſtratibus defendamur. Nam ea veterum Tribunorum pl. rogatio tria capita habuit: vnum de reditu meo, ſcriptum incauté. nihil enim reſtituitur præter ciuitatem & ordinem, quod mihi pro meo caſu ſatis eſt: ſed quæ cauenda fuerint, & quomodo, te non fugit. alterum caput eſt tralatitium de impunitate, ſiquid cōtra alias leges eius legis ergô factum ſit. tertium caput, mi Pomponi, quo conſilio, & à quo ſit inculcatum, vide: ſcis enim Clodium ſanxiſſe, vt vix, aut omnino nō poſſet nec per Senatum, nec per populum infirmari ſua lex. Sed vides nunquam eſſe obſeruatas ſanctiones earum legum, quæ abrogarentur. nam ſi id eſſet, nulla ferè abrogari poſſet: neque enim vlla eſt, quæ non ipſa ſe ſepiat difficultate abrogationis. ſed cùm lex abrogatur, illud ipſum abroga-
39 retur, quomodo eā abrogari oporteat. hoc cùm re vera ita ſit, cùm ſemper ita habitum, obſeruatúmque ſit: octo noſtri Tribuni pl. caput poſuerunt hoc, SIQVID IN HAC ROGATIONE SCRIPTVM EST, QVOD PER LEGES, PLEBISVE SCITA: HOC EST, QVOD PER LEGEM CLODIAM PROMVLGARE, ABROGARE, DEROGARE, OBROGARE SINE FRAVDE SVA NON LICEAT, NON LICVERIT: QVOD, VEL QVI PROMVLGAVIT, DEROGAVIT, OB EAM REM POENAE, MVLTAEVE SIT EH. INR. atque hoc in illis Trib. pl. non lædebat: lege enim collegii ſui non tenebantur: quo maior eſt ſuſpicio malitiæ alicuius, cùm id, quod ad ipſos nihil pertinebat (erat autē contra me) ſcripſerūt, vt noui Tribuni pleb. ſi eſſent timidiores, multò magis ſibi eo capite vtendum putarēt: neque
40 id à Clodio prætermiſſum eſt: dixit enim in cōcione ad III. Non. hoc capite deſignatis Tribunis pl. præſcriptū eſſe quid liceret. tamē, in lege nulla eſſe eiuſmodi caput, te non fallit. quod ſi opus eſſet, omnes in abrogando vterentur. Numium ac cæteros fugerit. Inueſtiges velim & quis attulerit, & quare octo Tribuni pl. ad Senatū de me referre nō dubitarint. ſiue, quòd obſeruandum illud caput non putabant, ii dein in abrogando tā cauti fuerunt, vt id metuerent, ſoluti cùm eſſent, quod nè iis quidem, qui lege tenentur, eſt curādum. Id caput ſanè nolim nouos Tribunos pl. ferre, ſed perferant modò quidlibet: vno capite, quo reuocabor (modò res conficiatur) ero contentus. Iandudum pudet tam multa ſcribere: vereor enim, ne re iam deſperata legas: vt hæc mea diligentia miſerabilis tibi, aliis irridenda videatur. ſed ſi eſt aliquid in ſpe, vide legem, quam T. Fabio ſcripſit T. Viſellius. ea mihi perplacet. nam Seſtii noſtri, quam tu tibi probari ſcri-
41 bis, mihi non placet. Tertia eſt epiſtola prid. Id. Nouemb. data: in qua exponis prudenter & diligenter, quæ ſint, quæ rem diſtinere videantur, de Craſſo, de Pompeio, de cæteris. quare oro te, vt ſiqua ſpes erit poſſe ſtudiis bonorum, authoritate, multitudine comparata rem confici, des operam vt vno impetu perfringantur, in eam rem incumbas, cæteróſque tu excites. ſin vt ego perſpicio tum tua cōiectura, tum etiam mea, ſpei nihil eſt: oro, obteſtórque te, vt Quintum fratrem ames, quē ego miſerum miſerè perdidi, néue quid eum patiare grauius conſulere de ſe, quàm expediat ſororis tuæ filio. meum Ciceronem, cui nihil miſello relinquo præter inuidiam & ignominiam nominis mei, tueare, quoad poteris: Terentiam vnam omnium ærumnoſiſſimam ſuſtentes tuis officiis. Ego in Epeirum proficiſcar, cùm primorum dierum nuntios excepero.
42 Tu ad me velim proximis literis, vt ſe initia dederint, perſcribas. Vale. Prid. Calend. Decemb.

CICERO ATTICO S.

ANTEA, cùm ad me ſcripſiſſetis veſtro conſenſu Conſulares prouincias ornatas eſſe, etſi verebar quorſum id caſurum eſſet, tamen ſperabam vos aliquid aliquādo vidiſſe prudētius. Poſtquam mihi & dictum eſt, & ſcriptum, vehementer conſilium veſtrum reprehendi: grauiter ſum commotus, quòd illa ipſa ſpes exigua, quæ erat, videtur eſſe ſublata. nam ſi Tribuni pl. nobis ſuccenſent, quæ poteſt ſpes eſſe? ac videntur iure ſuc-

cenſere, cùm & expertes cõſilii fuerint qui cauſam noſtram ſuſceperant, & noſtra conceſſione omnem vim ſui iuris amiſerint: præſertim cùm ita dicant, ſe noſtra cauſa voluiſſe ſuam poteſtatem eſſe de Conſulibus ornandis, non vt eos impedirent, ſed vt ad 41
noſtram cauſam adiungerent. nunc ſi Conſules à nobis alieniores eſſe velint, poſſe id liberè facere. ſin vellent noſtra cauſa, nihil poſſe ſe inuitis. Nam quod ſcribis, ni ita nobis placuiſſet, illos hoc idẽ per populum aſſecuturos fuiſſe: inuitis Tribunis pleb. fieri nullo modo potuit. ita vereor, ne & ſtudia Tribunorum amiſerimus: &, ſi ſtudia maneant, vinculum illud adiungẽdorum Conſulum amiſſum ſit. accedit aliud non paruum incõmodum, quòd grauis illa opinio, vt quidẽ ad nos perferebatur, Senatũ nihil decernere antè, quàm de nobis actum eſſet, amiſſa eſt: præſertim in ea cauſa, quæ non modò neceſſaria non fuit, ſed etiã inuſitata ac noua: neque enim vnquam arbitror ornatas eſſe prouincias deſignatorum: vt, cùm in hoc illa conſtantia, quæ erat mea cauſa ſuſcepta, immutata ſit, nihil iam poſſit non decerni. iam his, ad quos relatum eſt, amicis placuiſſe non mirum ſit: erat enim difficile reperire, qui contra tanta cõmoda duo- 44
rum Conſulum palàm ſententiam diceret: & fuit omnino difficile non obſequi vel amiciſſimo homini Lentulo vel Metello, qui ſimultatem humaniſſimè deponeret. ſed vereor, ne hos cùm tenere potuerimus, Trib. pleb. amiſerimus. hæc res quemadmodum ceciderit, & tota res quo loco ſit, velim ad me ſcribas, & ita vt inſtituiſti: nam iſta veritas, etiam ſi iucunda non eſt, mihi tamen grata eſt. Vale. D. IIII. Id. Decemb.

CICERO ATTICO S.

POST tuum à me diſceſſum literæ mihi Roma allatæ ſunt, ex quibus proſpicio nobis in hac calamitate tabeſcendum eſſe. neque enim (ſed bonam in partem accipies) ſi vlla ſpes ſalutis noſtræ ſubeſſet, tu pro tuo amore in me hoc tempore diſceſſiſſes. Sed ne ingrati, aut ne omnia velle nobiſcum vnà interire videamur, hoc omitto. Illud abs 45
te peto, des operam, id quod mihi affirmaſti, vt te ante Cal. Ian. vbicunque erimus, ſiſtas. Vale.

CICERO ATTICO S.

LITERAE mihi à Quinto fratre cum s.c. quod de me eſt factum, allatæ ſunt: mihi in animo eſt, legũlationẽ expectare. ſi obtrectabitur, vtar authoritate Senatus: & potius vita, quàm patria carebo. Tu quæſo feſtina ad nos venire. Vale. VI. Calend. Ian.

CICERO ATTICO S.

EX TVIS literis, & ex re ipſa nos funditus periſſe video. Te oro vt, quibus in rebus mei tui indigebunt, noſtris miſeriis ne deſis. Ego te, vt ſcribis, citò videbo. plura non ſcribo. Cura vt valeas.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER IIII.

CICERO ATTICO S. 1

CVM PRIMVM Romam veni, fuitq; cui rectè ad te literas darem, nil 1
prius faciendũ mihi putaui, quàm vt tibi abſenti de reditu noſtro gratularer. cognoram enim (vt verè ſcribam) te in conſiliis mihi dandis nec fortiorem, nec prudẽtiorem, quàm me ipſum: nec etiam propter tuam in me obſeruãtiam nimium in cuſtodia ſalutis meæ diligẽtem, eundémque te, qui primis tẽporibus erroris noſtri, aut totius furoris particeps, & falſi rumoris ſocius fuiſſes, acerbiſſimè diſſidiũ noſtrũ tuliſſe: plurimúmque operæ, ſtudii, diligẽtiæ, laboris ad conficiendũ reditum meũ contuliſſe. Itaque hoc tibi verè affirmo, in maxima lætitia & exoptatiſſima gratulatione vnum ad cumulandum gaudiũ conſpectum, aut potius cõplexum mihi tuum defuiſſe. quẽ ſemel nactus,

nunquam dimiſero.ac niſi etiam prætermiſſos fructus tuæ ſuauitatis præteriti tempo
ris omnes exegero, profectò hac reſtitutione fortunæ me ipſe non ſatis dignum iudi-
2 cabo. Nos adhuc in noſtro ſtatu,quod difficillimè recuperari poſſe arbitrati ſumus,
ſplendorem noſtrum illum forenſem,& in Senatu authoritatem,& apud viros bonos
gratiam magis quàm optaramus,conſecuti ſumus.in re autem familiari,quæ quemad
modum fracta,diſſipata,direpta ſit,non ignoras,valde laboramus: tuarúmque nõ tam
facultatum,quas ego noſtras eſſe iudico, quàm conſiliorum ad colligendas & conſti-
tuendas reliquias noſtras indigemus. Nunc, etſi omnia aut ſcripta eſſe à tuis arbitror,
aut etiam nuntiis ac rumore perlata,tamen ea inſcribã breui,quæ te puto potiſſimùm
ex meis literis velle cognoſcere. Prid.Non.Sext.Dyrrachio ſum profectus,ipſo illo
die,quo lex eſt lata de nobis. Brunduſium veni Non. Sext. ibi mihi Tulliola mea fuit
præſto natali ſuo ipſo die,qui caſu idem natalis erat & Brunduſinæ coloniæ, & tuæ vi-
3 cinæ Salutis.quæ res animaduerſa,multitudine ſumma Brunduſinorum gratulatione
celebrata eſt.Ante diẽ VI. Id. Sext.cognoui literis Quinti fratris,mirifico ſtudio om-
nium ætatum atque ordinum , incredibili concurſu Italiæ legem comitiis centuriatis
eſſe perlatam. inde à Brunduſinis honeſtiſſimis ornatus,iter ita feci, vt vndique ad me
cum gratulatione legati cõuenerint.ad Vrbem ita veni, vt nemo vllius ordinis homo
nomenclatori notus fuerit,qui mihi obuiam non venerit,præter eos inimicos,quibus
id ipſum non liceret aut diſſimulare aut negare. Cùm veniſſem ad portam Capenam,
gradus templorum ab infima plebe completi erant. à qua plauſu maximo cùm eſſet
mihi gratulatio ſignificata,ſimilis & frequentia,& plauſus me vſque ad Capitolium ce
lebrauit.in foro,& in ipſo Capitolio miranda multitudo fuit.Poſtridie in Senatu, qui
fuit dies Non.Sept.Senatui gratias egimus. eo biduo cùm eſſet annonæ ſumma cari-
4 tas, & homines ad theatrum primò, deinde ad Senatum concurriſſent impulſu Clo-
dii,mea opera frumenti inopiam eſſe clamarent:cùm per eos dies Senatus de annona
haberetur,& ad eius procurationem ſermone non ſolùm plebis, verumetiam bono-
rum Pompeius vocaretur, ídque ipſe cuperet, multitudóque à me nominatim , vt id
decernerem,poſtularet:feci,& accuratè ſententiam dixi,cùm abeſſent cõſulares,quòd
tutò ſe negarent poſſe ſententiam dicere, præter Meſſalam & Afranium. factum eſt S.
C.in meam ſententiam,vt cum Pompeio ageretur, vt eam rem ſuſciperet, léxque fer-
retur.quo S.C.recitato,cùm concio more hoc inſulſo,& nouo,plauſum,meo nomine
recitando,dediſſet:habui cõcionem:omnes magiſtratus præſentes,præter vnum Præ-
torem & duos Tribunos pl.dederunt. poſtridie Senatus frequens , & omnes conſula-
5 res nihil Pompeio poſtulanti negarunt. Ille legatos quindecim cùm poſtularet, me
principem nominauit,& ad omnia me alterum ſe fore dixit. legem COSS. cõſcripſe-
runt,qua Pompeio per quinquennium omnis poteſtas rei frumentariæ toto orbe ter-
rarum daretur. alteram Meſſius, qui omnis dat pecuniæ poteſtatem , & adiunxit claſ-
ſem & exercitum,& maius imperium in prouinciis,quàm ſit eorum,qui eas obtineãt.
Illa noſtra lex conſularis,nunc modeſta videtur:hæc Meſſii non ferenda.Pompeius il
lam velle ſe dicit,familiares hanc : conſulares duce Fauonio fremunt,nos tacemus,&
eò magis,quòd de domo noſtra nihil adhuc Pontifices reſponderant.qui ſi ſuſtulerint
religionem,aream præclaram habebimus.ſuperficiem Conſules ex S.C. æſtimabunt:
ſin aliter,demolientur,ſuo nomine locabunt, rem totam æſtimabunt.ita ſunt res no-
6 ſtræ,vt in ſecundis,fluxæ:vt in aduerſis,bonæ. In re familiari valde ſumus , vt ſcis, per-
turbati . Præterea ſunt quædam domeſtica, quæ literis non committo.Quintum fra-
trem inſigni pietate,virtute,fide præditum ſic amo,vt debeo. Te expecto , & oro vt
matures venire : eóque animo venias,vt me tuo conſilio egere non ſinas.alterius vitæ
quoddam initium ordimur.Iam quidam,qui nos abſentes defenderunt,incipiũt præ-
ſentibus occultè iraſci,apertè inuidere.vehementer te requirimus. Vale.

CICERO ATTICO S.

SI FORTE rarius tibi à me,quàm à cæteris,literæ redduntur,peto à te,vt id nõ mo-
dò non negligentiæ meæ, ſed ne occupationi quidem tribuas. quæ etſi ſumma eſt,ta-
men nulla eſſe poteſt tanta,vt interrumpat iter amoris noſtri & officii mei. nam vt ve
ni Romam, iterum nunc ſum certior factus, eſſe cui darem literas. itaque has alteras
dedi. Prioribus tibi declaraui, aduentus noſter qualis fuiſſet, & quis eſſet ſtatus, atque 7
omnes res noſtræ quemadmodum eſſent, vt in ſecundis, fluxæ: vt in aduerſis, bonæ.
Poſt illas datas, ſecuta eſt ſumma contentio de domo. diximus apud Pontifices prid.
Calend.Octob.acta res eſt accuratè à nobis. & ſi vnquam in dicendo fuimus aliquid,
aut etiam ſi nũquam aliàs fuimus,tum profectò doloris magnitudo vim quandam no
bis dicendi dedit.Itaque oratio iuuentuti noſtræ deberi non poteſt:quam tibi,etiam ſi
non deſideras,tamen mittam citó. Cùm Põtifices decreſſent ita,Si neque populi iuſſu,
neque plebiſcito,qui ſe dedicaſſe diceret, nominatim ei rei præfectus eſſet, neque po-
puli iuſſu,aut plebiſcito id facere iuſſus eſſet, videri poſſe ſine religione iam partem a- 8
reæ mihi reſtitui,mihi facta ſtatim eſt gratulatio.nemo enim dubitat,quin domus no
bis eſſet adiudicata.tum ſubitò ille in concionem aſcẽdit, quam Appius ei dedit.nun-
tiat iam populo, Pontifices ſecundum ſe decreuiſſe, me autem vi conari in poſſeſſio-
nem venire.hortatur vt ſe & Appium ſequantur,& ſuam libertatem vt defendãt. Hic
cùm etiam illi infimi partim admirarentur,partim irriderent hominis amentiam,ego
ſtatueram illuc non accedere, niſi cùm Conſules ex s. c. porticum Catuli reſtituen-
dam locaſſent.Calend.Oct.habetur Senatus frequens:adhibentur omnes Pontifices,
qui erant Senatores.à quibus Marcellinus,qui erat cupidiſſimus mei, ſententiam pri-
mus rogatus,quæſiuit,quid eſſent in decernẽdo ſecuti, tum Lucullus de omnium col
legarum ſententia reſpondit, religionis iudices Pontifices fuiſſe, legis Senatum: ſe & 9
collegas ſuos de religione ſtatuiſſe,in Senatu de lege ſtatuturos.quiſque horũ loco ſen
tentiam rogatus,multa ſecundum cauſam noſtram diſputauit. cùm ad Clodium ven
tum eſt,cupiit diem conſumere:neque ei finis eſt factus:ſed tamen,cùm horas treis fe
rè dixiſſet,odio & ſtrepitu Senatus coactus eſt aliquando perorare.Cùm fieret s. c.in
ſententiam Marcellini,omnibus præter vnum aſſentientibus, Serranus interceſſit. de
interceſſione ſtatim ambo Conſules referre cœperunt. cùm ſententiæ grauiſſimæ di-
cerẽtur, Senatui placere mihi domum reſtitui,porticum Catuli locari, authoritatem
ordinis ab omnibus magiſtratibus defendi:ſiquæ vis eſſet facta, Senatum exiſtimatu-
rum eius opera factum eſſe,qui s.c.interceſſiſſet:Serranus pertimuit,& Cornicinus ad
ſuam veterem fabulam rediit, abiecta toga ſe ad generi pedes abiecit. ille noctem ſibi 10
poſtulauit: non concedebant: reminiſcebantur enim Calend.Ian. vix tamen ſibi de
mea voluntate conceſſum eſt. poſtridie s. c. factum eſt id, quod ad te miſi. deinde
Conſules porticum Catuli reſtituendam locarunt. illam porticum Redemptores ſta-
tim ſunt demoliti libentiſſimis omnibus.nobis ſuperficiem ædium Conſules de con
ſilii ſententia æſtimarunt HS vicies,cætera valde illiberaliter,Tuſculanam villam quin
gentis millibus, Formianum HS ducentis quinquaginta millibus. quæ æſtimatio non
modò vehementer ab optimo quoque, ſed etiam à plebe reprehenditur. Dices, Quid
igitur cauſæ fuit? Dicũt illi quidem,pudorẽ meum,quòd neque negarim,neque vehe
mentius poſtularim.ſed non eſt id: nam hoc quidem etiam profuiſſet. Verùm iidem
mi T.Pomponi,iidem inquam illi, quos ne tu quidem ignoras, qui mihi pennas inci-
derant, nolunt eaſdem renaſci: ſed, vt ſpero,iam renaſcuntur. tu modò ad nos veni: 11
quod vereor ne tardius interuentu Varronis tui,noſtrique facias. Quoniam acta quæ
ſint,habes,de reliqua noſtra cogitatione cognoſce. Ego me à Põpeio legari ita ſum
paſſus,vt nulla re impedirer,quin,ſi vellem,mihi eſſet integrum, aut ſi comitia Cẽſo-
rum proximi Conſules haberẽt, petere poſſe, aut votiuam legationem ſuſcipere pro-
pè omnium fanorum ac ſacrorum locorum:ſic enim noſtræ rationes poſtulabãt. ſed

volui meam poteſtatem eſſe vel petendi, vel ineunte æſtate exeundi: & interea me eſſe in oculis ciuium de me optimè meritorum, non alienum putaui. ac foreſium quidem rerum hæc noſtra conſilia ſunt, domeſticarum autem valde impedita. Domus ædificatur, ſcis quo ſumptu, qua moleſtia. reficitur Formianum; quod ego nec relinquere
11 poſſum, nec videre. Tuſculanũ proſcripſi. ſuburbano non facilè careo. amicorum benignitas exhauſta eſt in ea re, quæ nihil habuit præter dedecus, quod ſenſiſti tu abſens, præſentes. quorum ſtudiis ego, & copiis, ſi eſſet per meos defenſores licitum, facilè eſſem omnia conſecutus: quo in genere nunc vehementer laboratur. cætera, quæ me ſollicitant, μυστικώτερα ſunt. amamur à fratre & à filia. te expectamus. Vale.

CICERO ATTICO S. 2

AVERE te certò ſcio, tum ſcire quid hîc agatur, tum à me ſcire: non quò certiora ſint ea, quæ in oculis omnium geruntur, ſi à me ſcribantur, quàm cùm ab aliis aut ſcribuntur tibi, aut nuntiãtur: verùm vt perſpicias ex meis literis, quo modo ea feram, quæ geruntur, & qui ſit hoc tempore aut mentis meæ ſenſus, aut omnino vitæ ſtatus. Armatis hominibus ante diem tertium Non. Nouemb. expulſi ſunt fabri de area noſtra, diſ-
13 turbata porticus Catuli, quæ ex s. c. Conſulum locatione reficiebatur, & ad tectum penè peruenerat. Quinti fratris domus primò fracta cõiectu lapidum ex area noſtra, deinde inflammata, iuſſu Clodii, inſpectante vrbe, cõiectis ignibus, magna querela & gemitu, non dicam bonorum, qui neſcio an vlli ſint, ſed planè hominum omnium. ille vehemens furere. poſt hunc verò furorẽ nil niſi cædem inimicorum cogitare, vicatim ambire, ſeruis apertè ſpem libertatis oſtendere. etenim antea cũ iudicium nolebat, habebat ille quidem difficilem, manifeſtámque cauſam, ſed tamen cauſam. id poterat inficiari, poterat in alios deriuare, poterat etiam aliquid iure factum defendere. Poſt has ruinas, incendia, rapinas, deſertus à ſuis, vix iam Decimũ Deſignatorem, vix Gelliũ retinet. ſeruorum cõſiliis vtitur. videt, ſi omneis quos vult, palàm occiderit, nihilo ſuam
14 cauſam difficiliorem, quàm adhuc ſit, in iudicio futuram. Itaque ante diem tertium Id. Nouemb. cùm ſacra via diſcederem, inſecutus eſt me cum ſuis. clamor, lapides, fuſtes, gladii: hæc improuiſa omnia. Diſceſſimus in veſtibulum M. Tetii Damionis. qui erãt mecum, facilè operas aditu prohibuerunt. ipſe occidi potuit. ſed ego diæta curari incipio. chirurgiæ tædet. ille omnium vocibus cùm ſe non ad iudiciũ, ſed ad ſupplicium præſens trudi videret, omneis Catilinas Acidinos poſtea reddidit. nam Milonis domum meámque in Ceramio prid. Id. Nouemb. expugnare & incendere ita conatus eſt, vt palàm hora v. cum ſcutis homines eductis gladiis, alios cum accenſis facibus adduxerit. ipſe domum P. Sullæ pro caſtris ſibi ad eam impugnationem ſumpſerat. tum ex Anniana Milonis domo Q. Flaccus eduxit viros acreis, occidit homines ex omni latrocinio Clodiano notiſſimos: ipſum cupiuit, ſed ille ſe in interiorem partem ædium abdidit. Sulla ſe in Senatu poſtridie Id. domi Clodius: egregius Marcellinus, omnes
15 acres. Metellus calumnia dicendi tempus exemit, adiuuante Oppio, etiam hercule familiari tuo, de cuius conſtantia, virtute veriſſimæ literæ. Seſtius furere. ille poſtea, ſi comitia ſua non fierent, vrbi minari. Propoſita Marcellini ſententia, quam ille de ſcripto ita dixerat, vt totam noſtram cauſam areæ, incendiorum, periculi mei iudicio complecteretur, eáque omnia comitiis anteferret: proſcripſit ſe per omnes dies comitiales de cælo ſeruaturum. conciones turbulentæ Metelli, temerariæ Appii, furioſiſſimæ Publii. hæc tamen ſumma. niſi Milo in campum obnũtiaſſet, comitia futura. Ante diem XII. Calend. Decemb. Milo media nocte cum magna manu in campum venit. Clodius cùm haberet fugitiuorum deiectas copias, in campum ire non eſt auſus. Milo permanſit ad meridiem, mirifica hominum lætitia, ſumma cum gloria. contentio fratrum triũ
16 turpis, fracta vis, contemptus furor. Metellus tamen poſtulat, vt ſibi poſtero die in foro obnuntietur: nihil eſſe, quod in campum nocte veniretur: ſe hora prima in comitio fore. Itaque ante diem XI. Calend. Ian. in comitium Milo de nocte venit. Metel-

lus cum prima luce furtim in campum itineribus propè deuiis currebat. assequitur inter lucos hominem Milo, obnuntiat: ille se recipit magno turpíque Q. Flacci conuitio. ante diem x. Calend. nundinæ. concio biduo nulla. Ante diem VIII. Calend. hæc ego scribebam, hora noctis nona. Milo campum iam tenebat. Marcellus cãdidatus ita stertebat, vt ego vicinus audirem. Clodii vestibulum vacuum sanè mihi nuntiabatur, paucis pannosis sine laterna. meo consilio illi omnia fieri querebantur, ignari quantum in illo heroe esset animi, quãtum etiam consilii. mirãda virtus est. Noua quædam diuina mitto. sed hæc summa est: comitia fore non arbitror. Publium reum (nisi ante occisus erit) à Milone fore puto. si se inter viã obtulerit, occisum iri ab ipso Milone vi- 17
deo. non dubitat facere: præ se fert: casum illum nostrum non extimescit. nunquam enim cuiusquam inuidi & perfidi consilio est vsus, nec inerti nobili crediturus. Nos animo duntaxat vigemus, etiam magis, quàm cùm florebamus. re familiari comminuti sumus. Quinti fratris tamen liberalitati, pro facultatibus nostris, ne omnino exhaustus essem, illo recusante subsidiis amicorum respondemus. Quid consilii de omni nostro statu capiamus, te absente nescimus. quare appropera.

CICERO ATTICO S. 3

PERIVCVNDVS mihi Cincius fuit ante diem tertium Calẽd. Febr. ante lucem: dixit enim mihi te esse in Italia, seséque ad te pueros mittere: quos sine meis literis ire nolui: non quò haberem quòd tibi, præsertim iam propè præsenti, scriberem: sed vt 18
hoc ipsum significarem, mihi aduentum tuum suauissimum, expectatissimúmque esse. quare aduola ad nos, eo animo, vt nos ames, & te amari scias. cætera coràm agemus. Hæc properantes scripsimus. quo die venies, vtique cum tuis apud me sis. perbellè feceris, si ad nos veneris. offendes designationem Tyrannionis, mirificam librorũ meorum bibliothecam: quorum reliquiæ multò meliores sunt, quàm putaram. Etiam velim mihi mittas de tuis librariolis duos aliquos, quibus Tyrannio vtatur glutinatoribus, ad cætera administris, iísque imperes, vt sumant membranulã, ex qua indices fiant, quos vos Græci (vt opinor) συλλάβους appellatis. Sed hæc, si tibi erit commodum. ipse verò vtique fac venias, si potes in his locis adhærescere, & Piliam adducere. ita enim & æquum est, & cupit Tullia. Mediusfidius næ tu emisti locum præclarum. Gladiatores audio pugnare mirificé. si locare voluisses, duobus his muneribus liberasses. sed 19
hæc posterius. Tu fac venias, & de librariis, si me amas, diligenter. Vale.

CICERO ATTICO S. 4

AI'N' TV? existimas ab vllo malle mea legi, probaríque, quàm à te? cur igitur cuiquam misi prius? vrgebar ab eo, ad quem misi, & non habebam exemplar. quid? etiam (dudum enim circunrodo, quod deuorandum est) subturpicula mihi videbatur esse παλινῳδία. sed valeant recta, vera, honesta consilia. non est credibile, quæ sit perfidia in istis principibus, vt volunt esse, & vt essent, si quicquam haberent fidei. Senseram, noram, inductus, relictus, proiectus ab iis: tamen hoc erat in animo, vt cum iis in Repub. consentirem. iidem erant, qui fuerant. vix aliquando te authore resipiui. Dices, ea te monuisse, suasisse quæ facerem, non etiam vt scriberem. ego mehercule mihi necessitatem volui imponere huius nouæ coniunctionis, ne quà mihi liceret labi ad 20
illos, qui etiam tum, cùm misereri mei debent, non desinunt inuidere. sed tamen modici fuimus ὑποθέσει vt scripsi: erimus vberiores, si & ille libenter accipiet, & ii subringẽtur, qui villam me molestè ferunt habere, quæ Catuli fuerat, aut etiam emisse non cogitant. qui domum negãt oportuisse me ædificare, vendere aiunt oportuisse. Sed quid ad hoc? si quibus sententiis dixi quod & ipsi probarent, lætati sunt tamen me contra Pompeii voluntatem dixisse. Sed quoniam qui nihil possunt, ii me nolunt amare: demus operam, vt ab iis qui possunt diligamur. Dices, Vellem iampridẽ. Scio te voluisse, & me: ast nugigeram manum fuisse. iam tempus est me ipsum à me amari, quando ab illis nullo modo possum. Domum meã quòd crebrò inuisis, est mihi valde gratũ.

11 Viaticum Crassipes præripit. Tu de via rectâ in hortos. videtur commodius ad te, postridie scilicet. quid enim tua? sed viderimus. bibliothecam mihi tui pinxerunt constructione & sittybis. eos velim laudes. Vale.

CICERO ATTICO S. 5

DE Lentulo scilicet sic fero, vt debeo. virum bonum & magnum hominem, & in summa magnitudine animi multa humanitate temperatũ perdidimus, nósque malo solatio, sed non multo, tamen consolamur, quòd ipsius vicem minimè dolemus, non vt Saufeius, & vestri, mehercule quia sic amabat patriam, vt mihi aliquo deorum beneficio videatur ex eius incendio esse ereptus. Nam quid fœdius nostra vita, præcipuè mea? nam tu quidem, etsi es natura πολιτικὸς, tamen nullam habes propriã seruitutem: communi frueris nomine. Ego verò, qui si loquar de Repub. quod oportet, insanus: si
12 quod opus est, seruus existimor: si taceo, oppressus & captus: quo dolore esse debeo? quo sum scilicet, hoc etiam acriore, quòd ne dolere quidem possum, vt non ingratus videar. Quid, si cessare libeat, & in otii portum cõfugere? nequicquam, immò etiam in bellum & in castra. Ergo erimus ὀπαδοὶ, qui ταγοὶ esse noluimus? Sic faciendum est. tibi enim ipsi (cui vtinam semper paruissem) sic video placere. Reliqui est, σπάρταν ἔλαχες, ταύταν κόσμει. non mehercule possum, & Philoxeno ignosco, qui reduci in carcerem maluit. veruntamen id ipsum mecũ in his locis commentor, vt ista improbem: ídque tu cùm vnà erimus, confirmabis. A te literas crebrò ad me scribi video: sed omnes vno tẽpore accepi. quæ res etiam auxit dolorem meũ: casu enim trinas antè legeram, quibus meliusculè Lentulo esse scriptum erat. ecce quartæ fulmen. sed ille, vt scripsi, non miser: nos verò serui. Quòd me admones, vt scribam illa Hortensiana: in alia incidi,
13 non immemor istius mandati tui: sed mehercule incipiendo refugi, ne quòd videor stultè illius amici non intemperiem tulisse, rursus stultè iniuriam illius faciam illustrem, si quid scripsero: & simul ne βαθύτης mea, quæ in agendo apparuit, in scribendo sit occultior, & aliquid satisfactio leuitatis habere videatur. Sed viderimus. tu modò quam sæpissime ad me aliquid. Epistolam, Luceio quam misi, qua res meas vt scribat, rogo, fac vt ab eo sumas: valde bella est: eúmque vt approperet, adhorteris: &, quod mihi se ita facturum rescripsit, agas gratias. Domum nostram, quoad poteris, inuisas. Vestorio aliquid significes. valde enim est in me liberalis. Vale.

CICERO ATTICO S. 6

NIHIL εὐκαιρότερον epistola tua, quæ me solicitũ de Quinto nostro, puero optimo,
14 valde leuauit: venerat horis duabus antè Cherippus: mera monstra nuntiarat. De Apollonio quod scribis, qui illi dii irati, homini Græco, qui conturbare quidem putat sibi licere, quod equitibus Rom. nã Terentius suo iure. De Metello, οὐχ ὁσίη φθιμένοισιν. Sed tamen multis annis ciuis nemo erat mortuus. Quid quidem tibi? numi meo periculo sint. quid enim vereris, quencunque hæredem fecit? nisi Publium fecit. verùm fecit non improbè, quanquam fuit ipse. quare in hoc thecam numariam non retexeris: in aliis eris cautior. Mea mandata de domo curabis: præsidia locabis: Milonem admonebis. Arpinatum fremitus est incredibilis. de Laterio quid quæris? equidem dolui. ὁ δὲ οὐκ ἐμπάζετο μύθων: Quod superest, etiam puerum Ciceronem curabis, & amabis vt facis. Vale.

CICERO ATTICO S. 7

15 MVLTA me in epistola tua delectarunt, sed nihil magis, quàm patina tyrotarichi. nam de Rauduseulo quod scribis, μήπω μέγαν εἴπῃς πρὶν τελευτήσαντ' ἴδῃς. ædificati tibi in agris nihil reperio. in oppido est quiddã, de quo est dubiũ, sitne vænale: ac proximum quidem nostris ædibus. Hoc scito, Antium Buthrotum esse Romæ, vt Corcyræ illud tuum. nihil quietius, nihil alsius, nihil amœnius. ΕΙΜΗ ΙΣΗ ΤΩ ΦΙΛΩ ΟΙΚΟΣ. postea verò quàm Tyrannio mihi libros disposuit, mens addita videtur meis ædibus. qua quidem in re mirifica opera Dionysii & Menophili tui fuit. nihil venustius, quàm

illa tua pægmata. postquam misisti, libros illustrarunt valde. & scribas ad me velim de gladiatoribus, sed ita, bene si rem gerunt: non quæro malè sic egisse. A penas vix discesserat, quum epistola. Quid ais? putásne fore, vt legem non ferat? Dic, oro te, clarius: 16
vix enim mihi exaudisse videor. verùm statim fac vt sciam, si modò est commodum. Ludis quidem quoniam dies est additus, eo etiam melius hic eum diem cum Dionysio cōteremus. De Trebonio prorsus tibi assentior. De Domitio, οὔκουν μὰ τὴν δήμητρα σῦκον, οὐδὲ ἓν οὕτω ὅμοιον γέγονεν, quàm est ista περίστασις nostræ: vel quòd ab iisdē, vel quòd præter opinionem, vel quòd viri boni nusquā: vnū dissimile, quod huic merito. nam de ipso casu nescio, an illud melius. quid enim hoc miserius, quàm cū qui tot annos, quot habet, Des. Consul fuerit, fieri Consulē non posse, præsertim cùm aut solus, aut certè non plus quàm cum altero petat? Si verò id est, quod nescio an sit, vt non minus longas iam in codicillorum fastis futurorum Consulū paginulas habeat, quàm factorum: quid illo miserius? nisi Respu. in qua ne speratur quidē melius quicquam. De Natta ex tuis primùm sciui literis. oderam hominem. De poëmate quod quæris, quid si 17
cupiat effugere? quid si sinat? De Fabio Lusco quod eram exorsus, homo peramans semper nostri fuit, nec mihi vnquam odio. satis enim acutus & permodestus, ac bene frugi. eum quia non videbam, abesse putabam. Audiui ex Gauio hoc Firmano, Romæ esse hominem, & fuisse assiduum: percussit animum. Dices, Tantuláne causa? Permulta ad me detulerat non dubia de Firmanis fratribus. quid sit, quòd se à me remouit, si modò remouit, ignoro. De eo quod me mones, vt & me geram πολιτικῶς, & in eo γραμμὴν teneam, ita faciam: sed opus est maiore prudentia, quam à te, vt soleo, petam.

Tu velim & Fabium, siquem habes aditum, odorere: & istum conuiuam tuum degustes, & ad me de istis rebus, & de omnibus quotidie scribas, vbi nihil erit quod scri- 18
bas, id ipsum scribito. Cura vt valeas.

CICERO ATTICO S. 4

SANÈ velim scire num censum impendant Tribuni diebus vitiandis (est enim hic rumor) totáque de Censura quid agant, quid cogitent. Nos hîc cum Pompeio fuimus. multa mecum de Repub. sanè sibi displicens, vt loquebatur (sic est enim in hoc homine dicendum) Syriam spernens, Hispaniam iactans: hic quoque, vt loquebatur, & opinor vsquequaque, de hoc cùm dicemus, sit hoc quasi καὶ τόδε Φωκυλίδου. tibi etiam gratias agebat, quòd signa componenda suscepisses. in nos verò suauissimè hercule est effusus. venit etiam ad me in Cumanum: ac se nihil minus velle mihi visus est, quàm Messalam Consulatum petere. de quo ipso siquid scis, velim scire. Quòd Luceio scribis te nostram gloriam commendaturum, & ædificium nostrum quod crebrò inuisis, gratum. Quintus frater ad me scripsit, se, quoniam Ciceronem suauissimum secum haberet, ad te Non. Maiis venturum. Ego me de Cumano moui ante diem v. Cal. Maii. eo die Neapoli apud Lætum. ante diē IIII. Cal. Maii iens in Pompeianum bene 19
mane hæc scripsi. Puteolis magnus est rumor Ptolemæum esse in regno. siquid habes certius, velim scire. Ego hîc pascor bibliotheca Fausti: fortasse tu putabas his rebus Puteolanis & Lucrinensibus. ne ista quidem desunt. Sed mehercule à cæteris oblectationibus deseror, & voluptatibus propter Rempub. sic literis sustentor & recreor: malóque in illa tua sedecula, quam habes sub imagine Aristotelis, sedere, quàm in istorum sella curuli: tecúmque apud te ambulare, quàm cum eo, quocum video esse ambulandū. sed de illa ambulatione fors viderit, aut siquis est, qui curet deus. Nostram ambulationem & Laconicum, eáque quæ Cyrea sint, velim, cùm poteris, inuisas, & vrgeas Philotimum vt properet, vt possim tibi aliquid in eo genere respondere. Pompeius in Cumanum Parilibus venit. misit ad me statim, qui salutem nuntiaret. ad eum 20
postridie mane vadebam, cùm hæc scripsi. Vale.

CICERO ATTICO S. 5

DELECTARVNT me epistolæ tuæ, quas accepi vno tempore duas ante diem v.

Calend. perge reliqua. gestio scire ista omnia. etiam illud cuiusmodi sit, velim perspicias: potes à Demetrio. Dixit Pompeius, Crassum à se in Albano expectari ante diem quartum Calend. is cùm venisset, Romam esse statim venturos, vt rationes cum publicanis putarent, quæsiui, Gladiatoribúsne? respondit, Antè quàm inducerentur, id cuiusmodi sit: aut nunc, si scias, aut cùm is Romam venerit, ad me mittas velim. Nos hîc voramus literas cum homine mirifico (ita mehercule sentio) Dionysio, qui te, omnésque vos salutat. ἥδιον γλυκύτερον ἢ πάντα εἰδέναι. quare, vt homini curioso, ita per-
51 scribe ad me, quid primus dies, quid secundus, quid Censores, quid Appius, quid illa populi Apuleia. denique etiam quid à te fiat, ad me velim scribas. non enim (vt verè loquamur) tam rebus nouis, quàm tuis literis delector. Ego mecũ præter Dionysium duxi neminem, nec metuo tamen, ne mihi sermo desit abs te, quo magnopere delector. Tu Luccio nostrum librum dabis: Demetrii Magnetis tibi mitto, statim vt sit, qui à te mihi epistolam referat. Vale.

CICERO ATTICO S. 10

EGNATIVS Romæ est. sed ego cum eo de re Halimeti vehementer antè egi. Grauiter se acturum cum Aquilio confirmauit. Videbis ergo hominem, si voles. Macroni vix videor præsto esse. Idibus enim auctionem Larini video, & biduum præterea. id tu, quoniã Macronem tanti facis, ignoscas mihi velim. Sed si me diligis, postridie Cal.
52 cœna apud me cum Pilia. prorsus id facies. Cal. cogito in hortis Crassipedis, quasi in diuersorio, cœnare. facio fraudem s.c. inde domum cœnatus, vt sim mane præsto Miloni. Ibi te igitur videbo, & promouebo. Domus nostra te tota salutat. Vale.

CICERO ATTICO S. 11

NOS in Tusculanum venisse ad XVII. Calend. Decemb. video te scire. ibi Dionysius nobis præsto fuit. Romæ ad XIIII. Calend. volumus esse: quid dico, volumus? immò verò cogimur. Milonis nuptiæ. comitiorum nonnulla opinio est. ergo vt sit rata. Absuisse me in altercationibus, quas in Senatu factas audio, fero non molestè. nam aut defendissem, quod non placeret: aut defuissem, cui non oporteret. Sed mehercule velim res istas, & præsertim statum Reipub. & quo animo Consules ferant
53 hunc σκυλμόν, rescribas ad me quantùm potes, & vales. sum ὀξύπεινος: & si quæris, omnia mihi sunt suspecta. Crassum quidem nostrum minore dignitate aiunt profectum paludatum, quàm olim æqualem eius L. Paulum: item Ti. iterum COSS. ò hominem nequam. De libris oratoriis factum est à me diligenter. diu multúmque in manibus fuerunt, describas licet. illud etiam te rogo, τὴν πρὸ τοῦ στόμ κατάστασιν τοῦ ποδὸς, ne istuc hospes veniam. Vale.

CICERO ATTICO S. 12

VESTORIVS noster me per literas facit certiorem, te Roma ad VI. Id. Maii putare profectum esse, tardius quàm dixerat, quòd minus valuisses. si iam melius vales, vehementer gaudeo. Velim domum ad tuos scribas, vt mihi tui libri pateant, non secus ac si ipse adesses, cùm cæteri, tum Varronis. est enim mihi vtendum quibusdam rebus
54 ex iis libris ad eos, quos in manibus habeo, quos, vt spero, tibi valde probabo. Velim siquid fortè noui habes, maximè à Quinto fratre, deinde à C. Cæsare, & siquid fortè de comitiis, de Repub. (soles enim tu hæc festinè odorari) conscribas ad me: si nihil habebis, tamen scribas aliquid. nunquam enim mihi tua epistola aut intempestiua, aut loquax visa est. Maximè autem rogo, rebus tuis, totóque itinere ex sentẽtia confecto, nos quamprimùm reuisas. Dionysium iube saluere. Cura vt valeas.

CICERO ATTICO S. 13

DE Eutychide gratum, qui vetere prænomine, nouo nomine T. erit Cæcilius, vt est ex me, & ex te iunctus Dionysius M. Pomponius. valde mehercule mihi gratũ, si Eutychides tuam erga me beneuolentiã cognoscet, suam illam in meo dolore συμπάθειαν, neque tum mihi obscurã, neque pòst ingratam fuisse. Iter Asiaticum tuum puto tibi

suscipiendum fuisse. nunquam enim tu sine iustissima causa tam longè à tot tuis & hominibus, & rebus charissimis & suauissimis abesse voluisses. sed humanitatē tuam, amorémque in tuos, reditus celeritas declarabit. Sed vereor ne lepore suo detineat diutius Præt. Clodius, & homo pereruditus, vt aiunt, & nunc quidem deditus Græcis literis Pituanios. sed si vis homo esse, recipe te ad nos, ad quod tempus confirmasti. cum illis tum, cùm salui venerint, Romæ viuere licebit. Auere te scribis accipere aliquid à me literarum. dedi, ac multis quidem de rebus ἡμερολεγδὸν perscripta omnia. sed vt coniicio, quoniam mihi non videris in Epeiro diu fuisse, redditas tibi non arbitror. Genus autem mearum ad te literarum eiusmodi ferè est, vt non libeat cuiquam dare, nisi de quo exploratum sit, tibi eum redditurum. Nunc Romanas res accipe. Ad III. Non. Quint. Suffenas & Cato absoluti. Porcilius condemnatus. Ex quo intellectum est, tres Ἀρεοπαγίτας ambitum, comitia, interregnum, maiestatem, totā denique Rempub. flocci non facere. debemus patremfamiliâs domi suæ occidere nolle, neque tamen id ipsum abundè. nam absoluerunt XXII. condēnauerunt XXVIII. Publius sanè diserto epilogo criminans, mentes iudicum mouerat. O talus in ea causa fuit cuiusmodi solet: nos verbum nullum. veritas est enim pusilla, quæ nūc laborat, ne animum Publio offenderet. his rebus actis, Reatini me ad sua τέμπη duxerūt, vt agerem causam contra Interamnates apud Consulem & decem legatos, quòd lacus Velinus à M. Curio emissus interciso monte in Nar defluit. ex quo est illa siccata, & humida tamen modicè Rosia. Vixi cum Axio: qui etiam me ad Septem aquas duxit. redii Romam Fonte. causa: ad VII. Id. Quintil. veni: spectaculū primum magno & æquabili plausu: sed hoc ne curaris: ego ineptus qui scripserim. deinde Antiphōti operam: is erat antè manumissus, quàm productus. ne diutius pendeas, palmam tulit. sed nihil tam pusillum, nihil tam sine voce, nihil tam verū. Hæc tu tecum habeto. in Andromacha tamen maior fuit, quàm Astyanacte. nā in cæteris parē habuit neminē. Quæris nūc de Arbuscula. valde placuit. Ludi magnifici & grati. Venatio in aliud tempus dilata. Sequere nunc me in campum. ardet ambitus. σῆμα δέ τοι ἐρέω. Fœnus ex triente Idib. Quint. factum erat bessibus. Dices, Istuc quidem non molestè fero. O' virum, ò ciuem. Memmium Cæsaris omnes opes confirmant. cum eo Domitium COS. iunxerunt: qua pactione, epistolæ committere non audeo. Pompeius fremit, queritur, Scauro studet: sed vtrum fronte, an mente, dubitatur. ἐξοχὴ nulla est: pecunia omnium dignitatem exæquat. Messala languet, non quòd aut animus desit, aut amici: sed coitio Consulū, & Pompeius obsunt. ea comitia puto fore vt ducantur. Tribunitii candidati iurarunt se arbitrio Catonis petituros. apud eum HS. quingena deposuerunt, vt qui à Catone damnatus esset, id perderet, & competitoribus tribueretur. Hæc ego pridie scribebā, quàm comitia fore putabantur. Sed ad te V. Cal. Sext. si facta erunt, & tabellarius non erit profectus, tota comitia perscribam. quæ si, vt putantur, gratuita fuerint, plus vnus Cato potuerit, quàm omnes quidem iudices. Messius defendebatur à nobis, è legatione reuocatus. nam eum Cæsari legarat Appius. Seruilius edixit, vt adesset. tribus habet Pontinam, Velinam, Metiā. pugnatur acriter: agitur tamē satis. deinde me expedio ad Drusum, inde ad Scaurum. Parantur orationibus iudices gloriosi. fortasse accedent etiam Consules Desi. in quibus si Scaurus non fuerit, in hoc iudicio valde laborabit. Ex Quinti fratris literis suspicor iam eum esse in Britannia. suspenso animo expecto, quid agat. illud quidem sumus adepti, quod multis & magnis indiciis possumus iudicare, nos Cæsari & charissimos & iucundissimos esse. Dionysium velim saluere iubeas, & eum roges & hortere vt quamprimùm veniat, vt possit Ciceronē meum atque etiam me ipsum erudire. Vale.

CICERO ATTICO S.

OCCVPATIONVM mearum vel hoc signum erit, quòd epistola librarii manu est. De epistolarum frequentia te nihil accuso, sed pleræque tantummodo mihi nuntia-

bant vbi esses, quod erat abs te, vel etiam significabant rectè esse. Quo in genere maximè delectarunt duæ ferè eodem tempore abs te Bruto datæ: scire enim volebam te commodè nauigasse. Sed hæc epistolarum frequentia non tam vbertate sua, quàm celeritate delectauit. Illa fuit grauis & plena rerum, quam mihi M. Paccius hospes tuus reddidit. ad eam rescribam igitur, & hoc primùm. Paccio re & verbis ostendi, quid tua commendatio ponderis haberet. itaque in intimis est meis, cùm antea notus non fuisset. Nunc pergam ad cætera. Varro, de quo ad me scribis, includetur in aliquem locum, si modò erit locus. sed nosti genus dialogorum meorum: vt in oratoriis, quos tu in cælum fers, non mentio potuit fieri cuiusquam ab iis qui disputant, nisi eius, qui illis notus aut auditus esset. Hanc ego de Repub. quam institui disputationem, in Africani personam, & Phili, & Lælii, & Manilii contuli. adiunxi adolescenteis Q. Tuberonem, P. Rutilium, duos Lælii generos, Scæuolam & Fannium. itaque cogitabam, quoniam in singulis libris vtor procemiis, vt Aristoteles in iis, quos ἐξωτερικοὺς vocat, aliquid efficere, vt non sine causa istum appellarem: id quod intelligo tibi placere, vtinam modò conata efficere possim. rem enim (quod te non fugit) magnam complexus sum, & grauem, & plurimi otii, quo ego maximè egeo. Quòd in iis libris, quos laudas, personam desideras Scæuolæ; non eam temerè dimoui: sed feci idem, quod in πολιτείᾳ deus ille noster Plato, cùm in Piræeum Socrates venisset ad Cephalum locupletem & festiuum senem, quoad primus ille sermo haberetur, adest in disputãdo senex: deinde cùm ipse quoque commodissimè locutus esset, ad rem diuinam dicit se velle discedere, neque postea reuertitur. Credo Platonem vix putasse satis consonum fore, si hominẽ id ætatis in tam lõgo sermone diutius retinuisset. multò ego satius hoc mihi cauẽdum putaui in Scæuola, qui & ætate & valetudine erat ea qua meministi, & iis honoribus, vt vix satis decorum videretur eum plureis dies esse in Crassi Tusculano. & erat primi libri sermo non alienus à Scæuolæ studiis: reliqui libri τεχνολογίαν habent, vt scis. huic ioculatoriæ disputationi senem illum vt noras, interesse sanè nolui. De re filiæ quod scribis, erit mihi curæ: etenim est luculenta. Aureliam vt scribis, indicis: & in eo me etiam Tulliæ meæ venditabo. Vestorio non desum. gratum enim tibi id esse intelligo, & vt ille intelligat, curo: sed scis qui? cùm habeat duos faciles, nihil difficilius. Nunc ad ea, quæ quæris de C. Catone. lege Iunia & Licinia scis absolutum: Fusia ego tibi nuncio absolutum iri, neque patronis suis tam libentibus, quàm accusatoribus. is tamen & mecum, & cum Milone in gratiam rediit. Drusus reus est factus à Lucretio, * iudicibus reiiciendis ad v. Non. Quint. de prælio rumores non boni: sed iudicia nostri. Hirrus cum Domitio in gratia est. s. c. quod hîc Consules de prouinciis fecerunt, * Quicunque posthac, notum tibi, vt quod iam intelligebamus enunciationem illam Memmii valde Cæsari displicere. Messala noster, & eius competitor Domitius liberalis in populo valde fuit. nihil gratius. certi erant Consules. ac Senatus decreuit, vt tacitum iudicium ante comitia fieret. ab his consiliis, quæ erant omnibus sortita in singulos candidatos, magnus timor candidatorum. sed quidam iudices, in his Opimius Ve- * ictorantius, Tribunos pl. appellarunt, ne iniussu populi iudicarent: rescidit. Comitia dilata ex s. c. dum lex de tacito iudicio ferretur. venit legi dies. Terentius intercessit. Consules, qui illud leui brachio egissent, rem ad Senatũ detulerunt, hic Abdera non tacente me. Dices, Tamen tu non quiescis? Ignosce, vix possum. veruntamen quid tã ridiculum? Senatus decreuerat, ne prius comitia haberentur, quàm lex lata esset. qui si intercessisset, res integra referretur. cœpta ferri leuiter. intercessum non inuitis. res ad Senatum. de ea re ita censuerunt: comitia primo quoque tempore haberi censere. Scaurus, qui erat paucis diebus illis absolutus, cùm ego partem eius ornatissimè defendissem, obnunciationibus per Scæuolam interpositis, singulis diebus vsque ad prid. Calend. Octob. quo ego hæc die scripsi, sublatis, populo tributim domi suæ satisfecerat. sed tamen, etsi vberior liberalitas huius, gratior esse videbatur eorum, qui occuparant.

Cuperem vultum videre tuum, cùm hæc legeres. nam profectò rem non habes nul-
lam, hæc negotia multarum nundinarum fore: ſed Senatus hodie fuerat futurus, id eſt
Calend. Octob. iam enim luciſcit. ibi loquetur, præter Antium & Fauonium, liber ne-
mo: nam Cato ægrotat. de me nihil timueris: ſed tamen promitto nihil. Quid quæris
aliud? Iudicia, credo. Druſus, Scaurus non feciſſe videntur. tres candidati fore rei pu-
tabantur, Domitius à Memmio, Meſſala à Q. Pompeio Rufo, Scaurus à Triario, aut à
L. Cæſare. Quid poteris, inquies, pro iis dicere? Ne viuam, ſi ſcio. In illis quidem tri-
bus libris, quos tu dilaudas, nihil reperio. Nunc, vt opinionem habeas rerum, fe-
rendum eſt. Quæris, ego me vt geſſerim? Conſtanter & liberé. Quid ille, inquies, vt fe- 41
rebat? Humaniter, meæque dignitatis, quoad mihi ſatiſſactum eſſet, habendam ſibi ra
tionem putabat. Quomodo ergo abſolutus? omnino ΓΟΡΓΑΓΥΜΝΑ accuſa-
torum incredibilis infantia, id eſt L. Lentuli, L. F. quem fremunt omnes præuarica-
tum: deinde Pompeii mira contentio, iudicum ſordes. attamen XXXII. condemna-
runt, XXXVIII. abſoluerunt. iudicia reliqua impendent. nondum eſt planè expedi-
tus. Dices, Tu ergo hæc quomodo fers? Bellè mehercule, & in eo me valde amo. Ami-
ſimus mi Pomponi non omnem modò ſuccum ac ſanguinem, ſed etiam colorem &
ſpeciem priſtinam ciuitatis. nulla eſt Reſpub. quæ delectet, in qua acquieſcam. Idne
igitur, inquies, facilè fers? Id ipſum. recordor enim quàm bella pauliſper nobis guber-
nantibus ciuitas fuerit, quæ mihi gratia relata ſit: nullus dolor me angit. vnum omnia 45
poſſe, diſrumpuntur ii, qui me aliquid poſſe doluerunt. multa mihi dant ſolatia. nec
tamē ego de meo ſtatū demigro: quæque vita maximè eſt ad naturam, ad eam me re-
fero, & literas & ſtudia noſtra: dicēdi laborem delectatione oratoria conſolor. domus
me, & rura noſtra delectant. non recordor, vnde ceciderim, ſed vnde ſurrexerim. Fra-
trem mecū & te ſi habebo, per me iſta pedibus trahuntur. vobis ἐμφιλοσοφῆσαι poſ-
ſum. locus ille animi noſtri, ſtomachus vbi habitabat olim, concaluit. priuata modò,
& domeſtica nos delectant. miram ſecuritatē videbis: cuius plurimæ mehercule par-
tes ſunt in tuo reditu. nemo enim in terris eſt mihi tam conſentientibus ſenſibus. ſed
accipe alia. Res fluit ad Interregnum, & eſt nonnullus odor Dictaturæ. ſermo qui-
dem multus, qui etiam Gabinium apud timidos iudices adiuuit. Candidati conſu-
lares omnes rei ambitus. Accedit etiam Gabinius: quem P. Sulla non dubitans, quin 47
foris eſſet, poſtularat contradicente & nihil obtinente Torquato. ſed omnes abſol-
uentur, nec poſthac quiſquam damnabitur, niſi qui hominem occiderit. Hoc tamen
agitur ſeuerius. itaque iudicia calent. M. Fulūius Nobilior condemnatus eſt. multi a-
lii vrbani ne reſpondent quidem. Quid aliud noui? & tamē abſoluto Gabinio, ſtoma-
chantes alii iudices, hora poſt, Antiochum Gabinium neſcio quem ſolidis pectoribus
libertum accenſum Gabinii lege Papia condemnarunt. itaque dixit ſtatim reus læſæ
maieſtatis ΟΥCΟΙΜΡΙCΑ ΦΙΗΙ. Pōtinus vult ad IIII. Non. Nouemb. trium-
phare. huic obuiam Cato & Seruilius Præt. apertè, & Q. Mutius Trib. negant enim
latum de imperio: & eſt latum hercule inſulſe. ſed erit cum Pontino Appius COS. Ca
to tamen affirmat, ſe viuo illum non triumphare. id ego puto, vt multa eiuſdem, ad
nihil recaſurum. Appius ſine lege ſuo ſumptu in Ciliciam cogitat. Ab Quinto fra 48
tre & à Cæſare accepi ad IX. Calend. Nouemb. literas (confecta Britannia, obſidibus
acceptis, nulla præda, imperata tamen pecunia) datas à litoribus Britanniæ, proximo:
ad VI. Calend. Octob. exercitum Britannia reportabant. Q. Pilius erat iam ad Cæſa-
rem profectus. Tu, ſi aut amor in te eſt noſter ac tuorum, aut vlla veritas, aut ſi etiam
ſapis, ac frui tuis cōmodis cogitas, aduentare & propè adeſſe iam debes. Non meher-
cule æquo animo te careo. te autē quid mirum, qui Dionyſium tantopere deſiderem?
quem quidem abs te, cùm dies venerit, & ego & Cicero meus flagitabit. abs te proxi-
mas literas habebam, Epheſo, ad V. Id. Sext. datas. Vale.

CICERO ATTICO S.

Ò EXPECTATAS mihi tuas literas. ò gratum aduentum. ò constantiam promis-
49 si, & fidem miram. ò nauigationem amandam, quam mehercule ego valde timebam,
recordans superioris tuæ transmissionis. Sed, nisi fallor, citius te, quàm scribis, videbo.
credo enim te putasse tuas mulieres in Apulia esse: quod cùm secus erit, quid te Apulia
moretur? nam Vestorio dandi sunt dies, & ille Latinus ἀττικισμὸς ex interuallo regustã-
* dus. quin tu huc aduolas, & inuisis illius nostræ Reipub. Germanæ. putaui de numis
ante comitia tributim vno loco diuisis palàm: inde absolutum Gabinium: detur, esse
valiturum. De Messala quòd quæris: quid scribam, nescio: nunquam vidi tam pares
candidatos. Messalæ copias nosti. Scaurum Triarius reum fecit. si quæris, nulla est ma
gnopere commota συμπάθεια. sed tamen habet AEdilitas eius memoriam non ingra-
tam, & est pondus apud rusticos in patris memoriam. reliqui duo plebeii sic exequan-
50 tur, vt Domitius valeat amicis, adiuuetur tamen non gratissimo munere: Memmius
* Cæsaris commendetur militibus, Pompeii Gallia nitatur. quibus si non valuerit, pu-
tant fore aliquem, qui comitia in aduentum Cæsaris detrudat; Catone præsertim ab-
soluto. Paccianæ epistolæ respondi. cognosce cætera. Ex fratris literis incredibilia
quædam de Cæsaris in me amore cognoui, eáque sunt ipsius Cæsaris vberrimis literis
confirmata. Britannici belli exitus expectatur. constat enim aditus insulæ esse muni-
tos mirificis molibus: etiam illud iam cognitum est, neque argenti scrupulum esse vl-
lum in illa insula, neque vllam spem prædæ, nisi ex mancipiis: ex quibus nullos puto
te literis aut musicis eruditos expectare. Paulus in medio foro Basilicam iam penè
texuit iisdem antiquis columnis. illam autem quam locauit, facit magnificẽtissimam.
Quid quæris? nihil gratius illo monimento, nihil gloriosius. Itaque Cæsaris amici (me
dico, & Oppium) disrumparis licet, monimentum illud, quod tu tollere laudibus so-
51 lebas, vt forum laxaremus, & vsque ad atrium Libertatis explicaremus, contempsi-
mus sexcenties HS. cum priuatis non poterat transigi minore pecunia. Efficiemus rem
gloriosissimam. nam in campo Martio septa Tribunitiis comitiis marmorea sumus, &
tecta facturi: eáque cingemus excelsa porticu, vt mille passuum conficiatur. simul ad-
iungetur huic operi villa etiam publica. Dicis, Quid mihi hoc monimẽtum proderit?
Ad quid laboramus res Romanas? non enim te puto de lustro, quod iam desperatum
est, aut de iudiciis, quæ lege Plotia fiãt, quærere. Nunc te obiurgari patere, si iure: scri-
bis enim in ea epistola, quam C. Domitius mihi reddidit Buthroto datam, in Asiam ti-
bi eundum esse, te arbitrari. Mihi mehercule nihil videbatur esse, in quo tãtulum inter-
esset, vtrum per procuratores ageres, an per te ipsum, ne toties, & tam lõgè abesses. Sed
52 hæc mallem integra re tecum egisse. profectò enim aliquid egissem. nunc reprimam
susceptam obiurgationem: vtinam valeat ad celeritatem reditus tui. Ego ad te pro-
pterea minus sæpe scribo, quòd certum non habeo vbi sis, aut vbi futurus sis. huic ta-
mẽ nescio cui, quòd videbatur is te visurus esse, putaui dandas esse literas. Tu quoniam
iturum te in Asiam esse putas, ad quæ tempora te expectẽ, facias me certiorem velim,
& de Eutychide quid egeris. Vale.

CICERO ATTICO S.

PVTO te existimare me non oblitum consuetudinis & instituti mei rarius ad te scri
bere, quàm solebã. sed cùm loca & itinera tua nihil habere certi video, neque in Epei-
rum, neque Athenas, neque in Asiã, neque cuiquam, nisi ad te ipsum proficiscenti dedi
literas. neque enim sunt epistolæ nostræ, quæ si perlatæ non sint, nihil ea res nos offen-
53 sura sit, quæ tantum habent mysteriorũ, vt eas ne librariis quidem ferè committamus.
* Lepidum quo excidat. Consules flagrant infamia, quòd C. Memmius candidatus pa-
ctionem in Senatu recitauit, quam ipse, suus cõpetitor Domitius cum Consulibus fe-
cisset, vt ambo HS. quadringena Consulibus darẽt, si essent ipsi Consules facti: nisi treis
Augures dedissent, qui se affuisse dicerent, cùm lex Curiata ferretur, quæ lata non esset:

& duos consulares, qui se dicerent in ornandis prouinciis cōsularibus scribendo affuisse, cùm omnino ne Senatus quidē affuisset. Hæc pactio non verbis, sed nominibus & perscriptionibus, multorū tabulis cùm esse facta diceretur, prolata à Memmio est, nominibus inductis authore Pōpeio. hic Appius erat idem: nihil sanè iacturæ. corruerat alter, & planè inquā iacebat. Memmius autem dirempta coitione, inuito Caluino, planè refrixerat, & eò magis nunc cōcitare Dictaturam, fauere iustitio, & omnium rerum licentiæ. Perspice æquitatē animi mei, & ludū, & contēptionem Seleucianæ prouinciæ, & meam hercule cum Cæsare suauissimam coniunctionem. hæc enim me vna ex hoc naufragio tabula delectat. qui quidem Quintum meum, tuúmque (dii boni) quēadmodum tractat honore, dignitate, gratia: nō secus, ac si ego essem imperator. hibernam legionem eligendi optio delata Cōmodum, vt ad me scribit. Hunc tu non ames? Quem igitur istorum? Sed heus tu, scripserámne tibi me esse legatum Pompeio? & extra vrbem quidem fore ex Idib. Ian? visum est hoc mihi ad multa quadrare. Sed quid plura? coràm (opinor) reliqua: vt tu tamen aliquid expectes. Dionysio plurimam salutem: cui quidem ego non modò seruaui, sed etiam ædificaui locum. Quid quæris? ad summam lætitiam meam, quam ex tuo reditu capio, magnus ex illius aduentu cumulus accedit. Quo die ad me venies, si me amas, apud me cum tuis maneas. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER V.

CICERO ATTICO S.

EGO verò & tuum in discessu vidi animū, & meo sum ipse testis. quo magis erit tibi vidēdum, nequid noui decernatur, vt hoc nostrum desiderium ne plus sit annuum. De Annio Saturnino curasti probè. De satisdando verò te rogo, quoad eris Romæ, tu vt satisdes. & sunt aliquot satisdationes secundum mācipium, in his & Memmianorum prædiorum vel Atilianorum. De Oppio factum est, vt volui, & maximè quòd DCCC. aperuisti: quæ quidē ego vtique vel versura facta solui volo, ne extrema exactio nostrorū nominum expectetur. Nunc venio ad transuersum illum extremæ epistolæ tuæ versiculum, in quo me admones de sorore. quæ res se sic habet. Vt veni in Arpinum, cùm ad me frater venisset, in primis nobis sermo, ísque multus de te fuit. ex quo ego veni ad ea quæ fueramus ego & tu inter nos de sorore in Tusculano locuti: nihil tam vidi mite, nihil tam placatum, quàm tum meus frater erat in sororem tuam: vt etiam siqua fuerat ex ratione sumpta offensio, non appareret. illo sic, die. Postridie ex Arpinati profecti sumus. vt in Arcano Quintus maneret, dies fecit. ego Aquini: sed prandimus in Arcano. nosti hunc fundum. quò vt venimus, humanissimè Quintus, Pomponia, inquit, tu inuita mulieres, ego acciuero pueros. nihil potuit, mihi quidem vt visum est, dulcius, ídque cùm verbis, tum etiam animo ac vultu. At illa audientibus nobis, Ego sum, inquit, hîc hospita. Id autem ex eo, vt opinor, quòd antecesserat Statius, vt prandiū nobis videret. Tum Quintus, En, inquit mihi, hæc ego patior quotidie. Dices, Quid, quæso, istuc erat? Magnum: itaque me ipsum commouerat, sic absurdè & asperè, verbis vultúque respōderat. dissimulaui dolens. discubuimus omnes præter illam: cui tamen Quintus de mensa misit: illa reiecit. Quid multa? nihil meo fratre lenius, nihil asperius tua sorore mihi visum est: & multa prætereo, quæ tum mihi maiore stomacho, quàm ipsi Quinto fuerunt. Ego inde Aquinum. Quintus in Arcano remansit, & Aquinum ad me postridie mane venit, mihíque narrauit, nec secum illam dormire voluisse, &, cùm discessura esset, fuisse eiusmodi, qualem ego vidissem. Quid quæris? vel ipsi hoc dicas licet, humanitatem ei meo iudicio illo die de-

fuiſſe. Hæc ad te ſcripſi fortaſſe pluribus, quàm neceſſe fuit, vt videres tuas quoque eſſe parteis inſtituendi & monendi. Reliquum eſt, vt antè quàm proficiſcare, mandata noſtra exhaurias, ſcribas ad me omnia, Pontinum extrudas. Cùm profectus eris, cures vt ſciam. ſic habeas, nihil mehercule te mihi nec charius eſſe, nec ſuauius. A. Torquatum amantiſſimè dimiſi Minturnis, optimum virum, cui me ad te ſcripſiſſe aliquid, in ſermone ſignifices velim. Vale.

CICERO ATTICO S.

4 AD VI. Id. Maias cùm has dabã literas, ex Pompeiano proficiſcebar, vt eo die manerem in Trebulano apud Pontium. deinde cogitabã ſine vlla mora iuſta itinera facere. In Cumano cũ eſſem, vènit ad me (quod mihi pergratum fuit) noſter Hortẽſius: cui depoſcenti mea mãdata, cætera vniuerſe mandaui, illud propriè, ne pateretur, quantum eſſet in ipſo, prorogari nobis prouincias. in quo eum tu velim confirmes, gratúmque mihi feciſſe dicas, quòd & venerit ad me, & hoc mihi, prætereáq; ſiquid opus eſſet, promiſerit. confirmaui ad eam cauſam etiam Furnium noſtrum, quem ad annum Tribunum pl. videbam fore. Habuimus in Cumano quaſi puſillam Romam: tanta erat in his locis multitudo: cùm interim Rufio noſter, quòd ſe à Veſtorio obſeruari videbat, ſtratagemate hominem percuſſit. nam ad me non acceſſit. Itáne? cùm Hortẽſius veniret, & infirmus, & tam longè Hortenſius: cùm maxima præterea multitudo, ille non ve-
5 nit? Non, inquam. Non vidiſti igitur hominem, inquies? Quî potui nõ videre, cùm per emporium Puteolanorum iter facerem? in quo illum, agentem aliquid credo, ſalutaui: pòſt etiam iuſſi valere, cùm me è Panſæ villa, nunquid vellem, rogaſſet. Hunc hominẽ parum gratum quiſquam putet? aut non in eo ipſo laudandum, quòd audiri non laborarit? Sed redeo ad illud. Noli putare mihi aliam conſolationẽ eſſe huius ingentis moleſtiæ, niſi quòd ſpero non longiorem annua fore. Hoc me ita velle multi non credunt ex conſuetudine aliorum. tu qui ſcis, omnem diligentiam adhibebis, tum ſcilicet, cùm id agi debebit. Cùm ex Epeiro redieris, de Repub. ſcribas ad me velim, ſiquid erit, quod
* operiare. nondum enim ſatis huc erat allatum, quo modo Cæſar ferret de authoritate
6 perſcripta: erátque rumor de Tranſpadanis, eos iuſſos IIII. viros creare. quod ſi ita eſt, magnos motus timeo. ſed aliquid ex Pompeio ſciam. Vale.

CICERO ATTICO S.

AD VI. Id. Maias veni in Trebulanum ad Pontium. ibi mihi tuæ literæ binæ redditæ ſunt tertio abs te die. eodem autem ex Pompeiano Philotimo dederã ad te literas. nec verò nunc erat ſanè quid ſcriberẽ. Qui de Rep. rumores, ſcribe quæſo. in oppidis enim ſummum video timorem. ſed multa inania. quid de iis cogites, & quando ſcire velim.

Ad quas literas tibi reſcribi velis neſcio. nullas enim adhuc acceperam, præter quæ mihi binæ ſemel in Trebulano redditæ ſunt. quarum alteræ edictum P. Licinii habebant (erant autem Non. Maiis datæ) alteræ reſcriptæ ad meas Minturnenſes. quàm vereor, ne quid fuerit ἀναγκαιότερον in iis, quas nõ accepi, quibus reſcribi vis. Apud Lentu-
7 lum ponam te in gratiam. Dionyſius nobis cordi eſt. Nicanor tuus operam mihi dat egregiam. iam deeſt quid ſcribam, & lucet. Beneuenti cogitabam hodie. noſtra continentia & diligentia faciemus ſatis. A Pontio, ex Trebulano, ad V. Id. Maii.

CICERO ATTICO S.

BENEVENTVM veni ad V. Id. Maii. ibi accepi eas literas, quas tu ſuperioribus literis ſignificaueras te dediſſe. ad quas ego ipſo eo die dederam ex Trebulano à Pontio. ac binas quidem tuas Beneuenti accepi. quarum alteras Feſulanus multo mane mihi dedit, alteras ſcriba Tullius. Gratiſſima eſt mihi tua cura de illo meo primo & maxi-
* mo mandato, ſed tua profectio ſpem meam debilitat. ac ne ille illud quidem labat, non quo, ſed inopia cogimur eo contenti eſſe. De illo altero, quem ſcribis tibi viſum
8 eſſe non alienum, vereor adduci, vt noſtris poſſit (& tuis δυσδιάγνωστον) πρὸς τοῦτον eſſe, & quidẽ ſummè facilis. ſed tu aberis, & me abſente rei habebis rationem meæ. nã poſſet

& duos conſulares, qui ſe dicerent in ornandis prouinciis cõſularibus ſcribendo affuiſſe, cùm omnino ne Senatus quidẽ affuiſſet. Hæc pactio non verbis, ſed nominibus & perſcriptionibus, multorũ tabulis cùm eſſe facta diceretur, prolata à Memmio eſt, nominibus inductis authore Põpeio. hic Appius erat idem: nihil ſanè iacturæ. corruerat alter, & planè inquã iacebat. Memmius autem dirempta coitione, inuito Caluino, planè refrixerat, & eò magis nunc cõcitare Dictaturam, fauere iuſtitio, & omnium rerum licentiæ. Perſpice æquitatẽ animi mei, & ludũ, & contẽptionem Seleucianæ prouinciæ, & meam hercule cum Cæſare ſuauiſſimam coniunctionem. hæc enim me vna ex hoc naufragio tabula delectat. qui quidem Quintum meum, tuúmque (dii boni) quẽadmodum tractat honore, dignitate, gratia: nõ ſecus, ac ſi ego eſſem imperator. hibernam legionem eligendi optio delata Cõmodum, vt ad me ſcribit. Hunc tu non ames? Quem igitur iſtorum? Sed heus tu, ſcripſerámne tibi me eſſe legatum Pompeio? & extra vrbẽm quidem fore ex Idib. Ian? viſum eſt hoc mihi ad multa quadrare. Sed quid plura? coràm (opinor) reliqua: vt tu tamen aliquid expectes. Dionyſio plurimam ſalutem: cui quidem ego non modò ſeruaui, ſed etiam ædificaui locum. Quid quæris? ad ſummam lætitiam meam, quam ex tuo reditu capio, magnus ex illius aduentu cumulus accedit. Quo die ad me venies, ſi me amas, apud me cum tuis maneas. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER V.

CICERO ATTICO S.

EGO verò & tuum in diſceſſu vidi animũ, & meo ſum ipſe teſtis. quo magis erit tibi vidẽdum, nequid noui decernatur, vt hoc noſtrum deſiderium ne plus ſit annuum. De Annio Saturnino curaſti probè. De ſatiſdando verò te rogo, quoad eris Romæ, tu vt ſatiſdes. & ſunt aliquot ſatiſdationes ſecundum mãcipium, in his & Memmianorum prædiorum vel Atilianorum. De Oppio factum eſt, vt volui, & maximè quòd DCC c. aperuiſti: quæ quidẽ ego vtique vel verſura facta ſolui volo, ne extrema exactio noſtrorũ nominum expectetur. Nunc venio ad tranſuerſum illum extremæ epiſtolæ tuæ verſiculum, in quo me admones de ſorore. quæ res ſe ſic habet. Vt veni in Arpinum, cùm ad me frater veniſſet, in primis nobis ſermo, íſque multus de te fuit. ex quo ego veni ad ea quæ fueramus ego & tu inter nos de ſorore in Tuſculano locuti: nihil tam vidi mite, nihil tam placatum, quàm tum meus frater erat in ſororem tuam: vt etiam ſiqua fuerat ex ratione ſumpta offenſio, non appareret. illo ſic die. Poſtridie ex Arpinati profecti ſumus. vt in Arcano Quintus maneret, dies fecit. ego Aquini: ſed prandimus in Arcano. noſti hunc fundum. quò vt venimus, humaniſſimè Quintus, Pomponia, inquit, tu inuita mulieres, ego acciuero pueros. nihil potuit, mihi quidem vt viſum eſt, dulcius, ídque cùm verbis, tum etiam animo ac vultu. At illa audientibus nobis, Ego ſum, inquit, hîc hoſpita. Id autem ex eo, vt opinor, quòd anteceſſerat Statius, vt prandiũ nobis videret. Tum Quintus, En, inquit mihi, hæc ego patior quotidie. Dices, Quid, quæſo, iſtuc erat? Magnum: itaque me ipſum commouerat, ſic abſurdè & aſperè, verbis vultúque reſpõderat. diſſimulaui dolens. diſcubuimus omnes præter illam: cui tamen Quintus de menſa miſit: illa reiecit. Quid multa? nihil meo fratre lenius, nihil aſperius tua ſorore mihi viſum eſt: & multa prætereo, quæ tum mihi maiore ſtomacho, quàm ipſi Quinto fuerunt. Ego inde Aquinum. Quintus in Arcano remanſit, & Aquinum ad me poſtridie mane venit, mihíque narrauit, nec ſecum illam dormire voluiſſe, &, cùm diſceſſura eſſet, fuiſſe eiuſmodi, qualem ego vidiſſem. Quid quæris? vel ipſi hoc dicas licet, humanitatem ei meo iudicio illo die de-

fuiſſe. Hæc ad te ſcripſi fortaſſe pluribus, quàm neceſſe fuit, vt videres tuas quoque eſſe
parteis inſtituendi & monendi. Reliquum eſt, vt antè quàm proficiſcare, mandata
noſtra exhaurias, ſcribas ad me omnia, Pontinum extrudas. Cùm profectus eris, cures
vt ſciam. ſic habeas, nihil mehercule te mihi nec charius eſſe, nec ſuauius. A. Torqua-
tum amantiſſimè dimiſi Minturnis, optimum virum, cui me ad te ſcripſiſſe aliquid, in
ſermone ſignifices velim. Vale.

CICERO ATTICO S.

4 AD VI. Id. Maias cùm has dabã literas, ex Pompeiano proficiſcebar, vt eo die mane-
rem in Trebulano apud Pontium. deinde cogitabã ſine vlla mora iuſta itinera facere.
In Cumano cũ eſſem, venit ad me (quod mihi pergratum fuit) noſter Hortẽſius: cui de-
poſcenti mea mãdata, cætera vniuerſe mandaui, illud propriè, ne pateretur, quantum
eſſet in ipſo, prorogari nobis prouincias. in quo eum tu velim confirmes, gratúmque
mihi feciſſe dicas, quòd & venerit ad me, & hoc mihi, prætereáq; ſiquid opus eſſet, pro-
miſerit. confirmaui ad eam cauſam etiam Furnium noſtrum, quem ad annum Tribu-
num pl. videbam fore. Habuimus in Cumano quaſi puſillam Romam: tanta erat in
his locis multitudo: cùm interim Rufio noſter, quòd ſe à Veſtorio obſeruari videbat,
ſtratagemate hominem percuſſit. nam ad me non acceſſit. Itáne? cùm Hortẽſius veni-
ret, & infirmus, & tam longè Hortenſius: cùm maxima præterea multitudo, ille non ve
5 nit? Non, inquam. Non vidiſti igitur hominem, inquies? Quî potui nõ videre, cùm per
emporium Puteolanorum iter facerem? in quo illum, agentem aliquid credo, ſalutaui:
pòſt etiam iuſſi valere, cùm me è Panſæ villa, nunquid vellem, rogaſſet. Hunc hominẽ
parum gratum quiſquam putet? aut non in eo ipſo laudandum, quòd audiri non labo-
rarit? Sed redeo ad illud. Noli putare mihi aliam conſolationẽ eſſe huius ingentis mo-
leſtiæ, niſi quòd ſpero non longiorem annua fore. Hoc me ita velle multi non credunt
ex conſuetudine aliorum. tu qui ſcis, omnem diligentiam adhibebis, tum ſcilicet, cùm
id agi debebit. Cùm ex Epeiro redieris, de Repub. ſcribas ad me velim, ſiquid erit, quod
* operiare. nondum enim ſatis huc erat allatum, quo modo Cæſar ferret de authoritate
6 perſcripta: erátque rumor de Tranſpadanis, eos iuſſos IIII. viros creare. quod ſi ita eſt,
magnos motus timeo. ſed aliquid ex Pompeio ſciam. Vale.

CICERO ATTICO S.

AD VI. Id. Maias veni in Trebulanum ad Pontium. ibi mihi tuæ literæ binæ redditæ
ſunt tertio abs te die. eodem autem ex Pompeiano Philotimo dederã ad te literas. nec
verò nunc erat ſanè quid ſcriberẽ. Qui de Rep. rumores, ſcribe quæſo. in oppidis enim
ſummum video timorem. ſed multa inania. quid de iis cogites, & quando ſcire velim.
Ad quas literas tibi reſcribi velis neſcio. nullas enim adhuc acceperam, præter quæ
mihi binæ ſemel in Trebulano redditæ ſunt. quarum alteræ edictum P. Licinii habe-
bant (erant autem Non. Maiis datæ) alteræ reſcriptæ ad meas Minturnenſes. quàm ve-
reor, ne quid fuerit σπουδαιότερον in iis, quas nõ accepi, quibus reſcribi vis. Apud Lentu-
7 lum ponam te in gratiam. Dionyſius nobis cordi eſt. Nicanor tuus operam mihi dat
egregiam. iam deeſt quid ſcribam, & lucet. Beneuenti cogitabam hodie. noſtra conti
nentia & diligentia faciemus ſatis. A Pontio, ex Trebulano, ad v. Id. Maii.

CICERO ATTICO S.

BENEVENTVM veni ad v. Id. Maii. ibi accepi eas literas, quas tu ſuperioribus li-
teris ſignificaueras te dediſſe. ad quas ego ipſo eo die dederam ex Trebulano à Pontio.
ac binas quidem tuas Beneuenti accepi. quarum alteras Feſulanus multo mane mihi
dedit, alteras ſcriba Tullius. Gratiſſima eſt mihi tua cura de illo meo primo & maxi-
* mo mandato, ſed tua profectio ſpem meam debilitat. ac ne ille illud quidem labat,
non quo, ſed inopia cogimur eo contenti eſſe. De illo altero, quem ſcribis tibi viſum
8 eſſe non alienum, vereor adduci, vt noſtris poſſit (& tuis δυσδιάγνωστον) πρὸς ἡμῶν eſſe, &
quidẽ ſummè facilis. ſed tu aberis, & me abſente rei habebis rationem meæ. nã poſſet

aliquid, si vteruis nostrûm adesset, agente Seruio fieri probabile. nūc si iam res placet, agendi tamen viam non video. Nunc venio ad illam epistolam, quam accepi à Tullio. De Marcello fecisti diligēter. igitur s.c. si erit factum, scribes ad me: sin minus, rem tamen conficies. mihi enim attribui oportebit, item Bibulo. sed non dubito, quin s.c. expeditum sit, in quo præsertim sit compendium populi. De Torquato probé. De Massone & Ligure, cùm venerint. De illo quod Cherippus: (quoniam hîc quoque ϖεὶς νόμων sustulisti) ô prouincia, etiámne hic mihi curandus est? curandus autem? hactenus, nequid ad Senatum: Consule, aut numera. nam D.C. ceperis. sed tamen commodè, quòd cum Scrofa. De Pontino rectè scribis. est enim ita: vt si ante Calēd. Iun. Brundusii futurus sit, mīnus vrgendi fuerint M. Annius & Tullius. Quæ de Sicinio, audisti, ea mihi probantur, modò ne illa exceptio in aliquem incurrat bene de nobis meritum. sed considerabimus: rem enim probo. De nostro itinere, quod statuero: de quinque præfectis, quid Pompeius facturus sit, cùm ex ipso cognoro, faciā vt scias.

De Oppio bene curasti, quòd ei D C C C. exposuisti. ídque quoniam Philotimum habes, perfice & cognosce rationem: & vt agam amplius, si me amas, priusquam proficiscaris, effice. magna me cura leuaris. Habes ad omnia. etsi penè præterii. chartā tibi deesse, mea cautio est: siquidem eius inopia minus multa ad me scribis. tu verò aufer ducentos. etsi meam in eo parsimoniam huius paginæ contractio significat, dum acta & rumores vellet. Iam siqua certa habes de Cæsare, expecto literas: & alias Pontino de omnibus rebus diligentes dabis. Vale.

CICERO ATTICO S.

10 PLANÈ deest, quod scribam: nam nec quid mandē, habeo: nihil enim prætermissum est. nec quid narrem: noui enim nihil, nec iocandi locus est: ita me multa solicitant. Tantùm tamen scito, Idib. Maii nos Venusia mane proficiscentes has dedisse. eo autem die credo aliquid actum in Senatu. Sequātur igitur nos tuæ literæ, quibus non modò res omneis, sed etiā rumores cognoscamus. eas accipiemus Brundusii. ibi enim Pontinum ad eam diem, quā tu scripsisti, expectare consiliū est. Nos Tarenti quos cum Pompeio διαλόγους de Repub. habuerimus, ad te perscribemus. etsi idipsum scire cupio, quod ad tempus rectè ad te scribere possem, id est quandiu Romæ futurus sis: vt aut quò dem posthac literas, sciam, aut ne dem frustrá. sed antè quàm proficiscare, vtique explicatum sit illud HS. XX. & DCCC. Hoc velim in maximis rebus, & maximè necessariis habeas, vt quod authore te velle cœpi, adiutore assequar. Vale.

CICERO ATTICO S.

11 TARENTVM veni ad XV. Calend. Iun. quòd Pontinum statueram expectare, commodissimum duxi dies eos, quoad ille veniret, cum Pompeio consumere, eóque magis, quòd ei gratū esse id videbā, qui etiam à me petierit, vt secum, & apud se essem quotidie: quod concessi libenter. multos enim eius præclaros de Repub. sermones accipiam: instruar etiam cōsiliis idoneis ad hoc nostrum negotium. sed ad te breuior iam in scribendo incipio fieri, dubitans Romǽne sis, an iam profectus. quod tamen quoad ignorabo, scribam aliquid potius, quàm committam, vt tibi cùm possint reddi à me literæ, non reddantur. nec tamen iam habeo quid aut mandem tibi aut narrem: mandaui omnia quæ quidem tu, vt polliceris, exhauries: narrabo cùm aliquid habebo noui. Illud tamen non desinam, dum adesse putabo, de Cæsaris nomine rogare, vt confectum relinquas. Auidè expecto tuas literas, & maximè vt norim tempus profectionis tuæ. Vale.

CICERO ATTICO S.

12 QVOTIDIE, vel potius in dies singulos breuiores literas ad te mitto. quotidie enim magis ac magis suspicor te in Epeirum iam profectum. sed tamen vt mandatum scias me curasse: quot antè, ait se Pompeius quinos præfectos delaturum nouos, vacationes, iudiciariam causam. Ego cùm triduum cum Pompeio, & apud Pompeium fuis-

ſem, proficiſcebar Brunduſium ad x i i i. Calēd. Iun. ciuem illum egregium relinquebam, & ad hæc quæ timentur, propulſanda paratiſſimum. Tuas literas expectabo, cùm vt quid agas, tum vt vbi ſis, ſciam. Vale.

CICERO ATTICO S.

ME & incommoda valetudo, qua iam emerſeram, vtpote cùm ſine febri laboraſſem, & Pontini expectatio, de quo adhuc ne rumor quidem venerat, tenebat duodecimum iam diem Brunduſii. ſed curſum expectabamus. tu ſi modò es Romæ (vix enim puto)
13 ſin es, hoc vehementer animaduertas velim. Romæ acceperam literas, Milonē meum queri per literas iniuriam meam, quòd Philotimus ſocius eſſet in bonis ſuis. id ego ita fieri volui de C. Duronii ſententia, quem & amiciſſimum Miloni perſpexeram, & talem virum, qualem tu iudicas, cognoram. Eius autem conſilium, meúmque hoc fuerat: primùm vt in poteſtate noſtra eſſet res, ne illum malus emptor alienis mancipiis, quæ permulta ſecum habet, ſpoliaret: deinde vt Fauſtæ, cui cautum ille eſſe voluiſſet, ratum eſſet. erat etiam illud, vt ipſi nos, ſiquid ſeruari poſſit, quàm facillimè ſeruaremus. Nunc rem totam perſpicias velim. nobis enim ſcribuntur ſæpe maiora. ſed ſi ille queritur, ſi ſcribit ad amicos, ſi idem Fauſta vult: Philotimus (vt ego ei corā dixeram, mihíque ille receperat) ne ſit inuito Milone in bonis: nihil nobis fuerat tanti. ſin hæc leuiora ſunt, tu iudicabis. loquere cum Duronio. Scripſi etiam ad Camillum, ad Lamiā,
14 eóque magis, quòd non confidebam Romæ te eſſe. Summa erit hæc. ſtatues, vt ex fide, fama, réque mea videbitur. Vale.

CICERO ATTICO S.

ACTIVM venimus ad x v i i. Calend. Quint. cùm quidem & Corcyræ & Sybotis muneribus tuis, quæ & Areus, & meus amicus Eutychides opiparè, & φιλοπροσηνέστατα nobis conceſſerant, epulati eſſemus ſaliarem in modum. Actio maluimus iter facere pedibus, qui incommodiſſimè nauigaſſemus: & Leucathen flectere, moleſtum videbatur. actuariis autem minutis Patras accedere ſine iis impedimentis, non ſatis viſum eſt decorum. Ego, vt ſæpe tu me currentem hortatus es, quotidie meditor: præcipio meis: faciam denique vt ſumma modeſtia & ſumma abſtinentia munus hoc extraordinarium traducamus. Parthus velim quieſcat, & fortuna nos iuuet. noſtra præſtabimus. Tu quæſo, quid agas, vbi quoque hoc tempore futurus ſis, qualeis res no-
15 ſtras Romæ reliqueris, maximè de c x x. & de d c c c. cura vt ſciamus. id vnis diligenter literis datis, quæ ad me vtique perferantur, conſequere. Illud tamen (quoniam nunc abes, cùm id non agitur, aderis autem ad tēpus, vt mihi ſcripſiſti) memento curare per te & per omnes noſtros, in primis per Hortenſium, vt annus noſter maneat ſuo ſtatu, nequid noui decernatur. Hoc tibi ita mādo, vt dubitem an etiam te rogem vt pugnes, ne intercaletur. ſed nō audeo tibi omnia onera imponere. annum quidem vtique teneto. Cicero meus, modeſtiſſimus & ſuauiſſimus puer, tibi ſalutem dicit. Dionyſium ſemper equidem, vt ſcis, dilexi, ſed quotidie pluris facio, & mehercule in primis, quòd te amat, nec tui mentionem intermitti ſinit. Vale.

CICERO ATTICO S.

16 VT Athenas ad x v. Calend. Quint. veneram, expectabam ibi iam quartum diem Pontinum, neque de eius aduentu certi quicquam habebam: eram autem totus (crede mihi) tecum: & quanquam ſine iis per me ipſe, tamen acrius veſtigiis tuis monitus, de te cogitabam. Quid quæris? non mehercule alius vllus ſermo, niſi de te. Sed tu aliquid de me ipſo ſcire fortaſſe mauis: hæc ſunt. Adhuc ſumptus nec in me aut publicè, aut priuatim, nec in quenquam comitum. nihil accipitur lege Iulia, nihil ab hoſpite. perſuaſum eſt omnibus meis ſeruiendū eſſe famæ meæ. bellè adhuc. hoc animaduerſum, Græcorum laude & multo ſermone celebratur. quod ſupereſt, elaboratur in hoc à me, ſicut tibi ſenſi placere. ſed hæc tum laudemus, cùm erunt perorata. Reliqua ſunt eiuſmodi, vt meum conſilium ſæpe reprehēdam, quòd non aliqua ratione ex hoc negotio

emerserim. O' rem minimè aptam meis moribus. ò illum verum, ἔρδοι τίς. Dices, Quid 17
adhuc? nondum enim in negotio versaris? Nescio, & puto molestiora restare. sed hæc ipsa fero equidem fronte, vt puto, & vultu bellis. sed angor intimis sensibus: ita multa vel iracũdè, vel insolenter, vel in omni genere stultitiæ insulse, arroganter & dicũtur & tacentur quotidie. quæ, non quò te celem, non perscribo, sed quia δυσεκλάλητα sunt. Itaque admirabere meam βαθύτητα, cùm salui redierimus: tanta mihi μελέτη huius virtutis datur. Ergo hæc quoque hactenus. etsi mihi nihil erat propositum ad scribendum, quia quid ageres, vbi terrarum esses, ne suspicabar quidem: nec hercule vnquam tádiu ignarus rerum mearum fui, quid de Cæsaris, quid de Milonis nominibus actum sit: ac non modò nemo, sed ne rumor quidem quisquã, vt sciremus, in Rep. quid ageretur. Quare siquid erit quod scias de his rebus, quas putabis scire me velle, per mihi gratum erit, si id curaris ad me perferendum. Quid est præterea? Nihil sanè, nisi illud: 18
valde me Athenæ delectarunt. Turbæ duntaxat? & vrbis ornamentum, & hominum amores in te, in nos quadam beneuolentia. sed multùm ea philosophia ἄνω, καὶ κάτω, siquidem est in Aristo, apud quem eram. nam Xenonem tuum, vel nostrum potius Quinto concesseram: & tamen propter vicinitatem totos dies simul eramus inuicem.

Cùm primùm poteris, tua consilia ad me scribas, vt sciam quid agas, vbi quoque, & maximè quando Romæ futurus sis. Vale.

CICERO ATTICO S.

HVI, totiésne me literas dedisse Romam, cùm ad te nullas darem? at verò posthac frustrà potius dabo, quàm si rectè dari potuerint, committam vt non dem. Ne prouincia nobis prorogetur, per fortunas, dùm ades, quicquid prouideri potest, prouide. non dici potest, quàm flagrem desiderio Vrbis, quam vix harum rerum insulsitatem fe- 19
ram. Marcellus sedendi comes, etsi ille magistratum non gesserit, erit tamen Transpadanus, ita mihi videtur non minus stomachi nostro Cæsari fecisse. sed hoc ipse viderit.

Pompeius mihi quoque videbatur (quòd scribis Varronẽ dicere) in Hispaniam certè iturus. id ego minimè probabam, qui quidem Theophani facilè persuasi, nihil esse melius quàm illud, nusquam discedere. ergo Græcus incumbet. valet autem authoritas eius apud illum plurimùm. Ego has prid. Non. Quint. proficiscens Athenis dedi, cùm ibi decem ipsos fuissem dies. venerat Pontinus. nam Cn. Volusius aderat Quæstor. tuus vnus Tullius aberat. ἄφρακτα Rhodiorum, & dicrota Mitylenæorum habebam, & aliquid ἐπίκωπον. De Parthis erat silẽtium. quod superest, dii iuuent. nos adhuc iter per Græciam summa cum admiratione fecimus. nec mehercule habeo, quod adhuc quem accusem meorum. Videntur mihi nosse nos, nostram causam & condi- 20
tionem profectionis suæ. planè seruiunt existimationi meæ. quod superest, si verum illud est, οἷα τ' ἂν δέσποινα, certè permanebunt. nihil enim à me fieri ita videbunt, vt sibi sit delinquendi locus. sin id parum profuerit, fiet aliquid à nobis seuerius. nam adhuc lenitate dulces sumus, &, vt spero, proficimus aliquantum. sed ego hanc, vt singuli dicunt, ἀδοξίαν in vnum annũ meditatus sum: proinde pugna, ne siquid prorogatũ sit, turpis inueniar. Nunc redeo ad quæ mihi mandas. in præfectis excusatio. iis quos voles, deferto. nõ ero tam μετέωρος, quàm in Apuleio fui. Xenonem tam diligo quàm tu, quod ipsum sentire certò scio. Apud Patronem & reliquos Barones te in maxima gratia posui: & hercule merito tuo feci. nam mihi is ter dixit, te scripsisse ad se, mihi ex illius literis rem illam curæ fuisse: quod ei pergratum erat. sed cùm Patro mecum egisset, vt peterem à vestro Ariopago, ὑπομνηματισμὸν tollerent, quem Polycharmo Præt. fecerant: commodius visum est & Xenoni, me, & pòst ipsi Patroni, ad 21
Memmium scribere, qui pridie quàm ego Athenas veni, Mitylenas profectus erat, vt is ad suos scriberet, posse id sua voluntate fieri. nõ enim dubitabat Xeno, quin ab Ariopagitis inuito Memmio impetrari non posset. Memmius autem ædificandi consilium abiecerat, sed erat Patroni iratus. itaque scripsi ad eum accuratè: cuius epistolæ

misi ad te exemplum. Tu velim Piliam meis verbis consolere: indicabo enim tibi: tu illi nihil dixeris. Accepi fasciculū, in quo erat epistola Piliæ: abstuli, aperui, legi: valde descripta est συμπαθῶς. Brundusio quæ tibi epistolæ redditæ sunt sine mea, tum videlicet datæ, cùm ego me non bellè haberem. nam illam νομανδρίαν excusationem ne acceperis. Cura vt omnia sciam, sed maximè vt valeas.

CICERO ATTICO S.

11 NEGOTIVM magnum est nauigare, atque id mēse Quint. Sexto die Delum Athenis venimus. pridie Non. Quint. à Piræeo ad Zostera vento molesto, qui nos ibidem Nonis tenuit. ad VIII. Id. ab Ceo iucundè. inde Gyarum sæuo vento non aduerso: hinc Scyrum: inde Delum, vtroque citius quàm vellemus, cursum confecimus. iam nosti ἄφρακτα Rhodiorū: nihil quod minus fluctum ferre possit. itaque erat in animo nihil festinare, Delo nec me mouere, nisi omnia ἀκρωτηρέων iura vidissem. De Messala ad te statim, vt audiui, de Gyaro dedi literas, & id ipsum cōsilium nostrum etiam ad Hortensium. cui quidem valde συναγωνιῶν. sed tuas de eius iudicii sermonibus, & mehercule omni de Reipub. statu literas expecto πολιτικώτερον quidem scriptas (quoniam meos cum Thallumeto nostro peruolutas libros) eiusmodi inquam literas, ex quibus ego, non quid fiat (nam id vel Helonius vir gratissimus potest efficere cliens tuus) sed
13 quid futurum sit, sciam. Cùm hæc leges, habebimus Consules. omnia perspicere poteris, de Cæsare, de Pompeio, de ipsis iudiciis. Nostra autem negotia (quoniam Romæ commoraris) amabo te explica. cui rei fugerat me rescribere, de strue salinarum planè rogo. de aqua siquid poterit fieri, eo sis animo, quo soles esse. quam ego cùm mea sponte, tum tuis sermonibus æstimo plurimi. ergo quid conficies. præterea siquid Philippus rogauit, quod in tua re faceres, id velim facias. Plura scribam ad te, cùm constitero. nunc eram planè in medio mari. Vale.

CICERO ATTICO S.

EPHESVM venimus ad XI. Calend. Sext. sexagesimo & quinto post pugnam Bouillam. nauigauimus sine timore & sine nausea, sed tardius propter aphractorū Rho-
14 diorum imbecillitatem. De concursu legationum, priuatorū, & de incredibili multitudine, quæ mihi iam Sami, sed mirabilem in modum Ephesi præsto fuit, aut audisse
* te puto, aut quid ad me attinet? veruntamen cū de Cumanis venissem cū imperio, Græci quasi Ephesio Prætori se alacres obtulerunt. ex quo te intelligere certò scio, multorum annorum ostentationes meas nunc in discrimen esse adductas. sed, vt spero, vtemur ea palæstra, quam à te didicimus: omnibúsque satisfaciemus, & eò facilius, quòd in nostra prouincia confectæ sunt pactiones. Sed hactenus, præsertim cùm cœnanti mihi nuntiaret Sestius, se de nocte proficisci. Tua negotia Ephesi curæ mihi fuerunt: Thermóque, tametsi ante aduentum meum liberalissimè erat pollicitus tuis omnibus, tamen Philogenem & Seium Rhodium, & Apolloniensem Xenonem commendaui. omnino omnia se facturum recepit. ego præterea rationem Philogeni per-
15 mutationis eius, quam tecum feci, edidi. ergo hæc quoque hactenus. Redeo ad vrbana. Per fortunas (quoniam Romæ manes) primùm illud præfulci, atque præmuni quæso, vt simus annui, ne intercaletur quidem: deinde exhauri mea mandata, maximéque, siquid potest, de illo domestico scrupulum quem non ignoras: deinde de Cæsare: cuius in cupiditatē te authore incubui, nec me piget. Et si intelligis, quàm meum sit scire & curare, quid in Repub. fiat (fiat autem? immò verò etiam quid futurum sit:) perscribe ad me omnia, sed diligentissimè, in primísque quid iudiciorum status aut factorum aut futurorum etiam laboret. De aqua, si curæ est, siquid Philippus aget, animaduertes. Vale.

CICERO ATTICO S.

ANTE quàm aliquo loco consedero, neque longas à me, neque semper mea manu
16 literas expectabis. cùm autem erit spatium, vtrunque præstabo. nunc iter conficieba-

mus æstuosa & puluerulenta via.dederam Ephesо pridie. has dedi Trallibus. In prouincia mea fore me putabam Calend. Sext. ex ea die, si me amas, παράγγελμα ἐνιαύσιον commoueto. tamen interea hæc quæ vellem,mihi afferebantur: primùm otium Parthicum: deinde confectæ pactiones publicanorum: postremò seditio militum sedata ab Appio,stipendiúmque eis vsque ad Id.Quint.persolutum. Nos Asia accepit admirabiliter. aduentus noster ne numo quidem sumptui fuit. spero meos omneis seruire laudi meæ: tamen magno timore sum: sed bene paramus. omnes iam nostri præter Tullium tuum venerunt.erat mihi in animo rectà proficisci ad exercitũ,æstiuos menses reliquos rei militari dare, hibernos iurisdictioni. Tu velim (si me nihilo minus nosti curiosum in Rep. quàm te) scribas ad me omnia quæ sint, quæue futura sint. nihil mihi gratius facere potes:nisi tamen id erit mihi gratissimum,si quæ tibi mandaui, 17
confeceris,in primis,quid illud ἐνδόμυχον:quo mihi scis nihil esse charius. Habes epistolam plenam festinationis & pulueris.reliquæ subtiliores erunt. Vale.

CICERO ATTICO S.

LAODICEAM veni prid.Calend.Sext.ex hoc die clauon animo verbis.nihil exoptatius aduẽtu meo,nihil charius,sed est incredibilè,quàm me negotii tædeat. non habeat satis magnum campum ille tibi non ignotus cursus animi & industriæ meæ? præclara opera cessent? quippe ius Laodiceæ me dicere, cùm Romæ A. Plotius dicat? & cùm exercitum noster amicus habeat, tantùm me nomen habere duarum legionum? exilium.denique hæc non desidero: lucem,forum,vrbem,domum, vos desidero.sed feram vt potero,sim modò annuus. si prorogatur, actum est. verum perfacile resisti 18
potest.tu modò Romæ sis. Quæris,quid hîc agam: ita viuam,vt maximos sumptus facio.mirificè delector hoc instituto. admirabilis abstinentia ex præceptis tuis: vt verear ne illud quod tecum permutaui, versura mihi soluendum sit. Appii vulnera non refrico, sed apparent, nec occuli possunt.Iter Laodicea faciebam ad III. Non. Sext. cùm has literas dabam in castra in Lycaoniam. inde ad Taurum cogitabam, vt cum Morphagene signis collatis,si possem, de seruo tuo deciderem. Clitellæ boui sunt impositæ.planè non est nostrum onus,sed feremus. modò,si me amas,sim annuus. adsis tu ad tempus,vt Senatum excites.Mirificè solicitus sum,quòd iandiu ignota sunt mihi ista omnia.quare vt ad te antè scripsi,cùm cætera, tũ Resp. cura vt mihi nota sit. Plura scribam aliás. tardè tibi reddituro, sed dabam familiari homini ac domestico C. Andronico Puteolano. tu autem sæpe dare tabellariis publicanorum poteris, promagi- 19
stris scripturæ,& portus,& nostrarum diœcesium. Vale.

CICERO ATTICO S.

ETSI in ipso itinere & via discedebant publicanorum tabellarii, & eramus in cursu: tamẽn surripiendum aliquid putaui spatii,ne me immemorem mandati tui putares.itaque subsedi in ipsa via,dum hæc,quæ longiorem desiderãt orationem, summatim tibi perscriberem. Maxima expectatione in perditam, & planè euersam in perpetuum prouinciam nos venisse scito prid. Calend. Sext. moratus triduum Laodiceæ, triduum Apameæ, totidem dies Synnade. audiuimus nihil aliud, nisi imperata ἐπικεφάλια soluere non posse:possessiones omnium venditas:ciuitatum gemitus, ploratus,mõstra quædam non hominis,sed feræ nescio cuius immanis. Quid quæris? tædet omnium nos vitæ.leuantur tamen miseræ ciuitates,quòd nullus fit sumptus in nos, 20
neque in Legatos,neque in Quæstorem,neque in quenquam. Scito nõ modò nos fœnum,aut quod lege Iulia dari solet,non accipere,sed ne ligna quidem.nec præter quatuor lectos & tectum,quenquam accipere quicquam,multis locis ne tectum quidem, & in tabernaculo manere plerunque.Itaque incredibilem in modum concursus fiunt ex agris,ex vicis, ex domibus omnibus. mehercule etiam aduentu nostro reuiuiscunt iustitia,abstinentia,clementia tui Ciceronis.itaque opiniones omnium superauit. Appius vt audiuit nos venire, in vltimam prouinciam se coniecit Tarsum vsque. ibi fo-

rum agit. De Partho silentium est: sed tamen concisos equites nostros à barbaris nunciabant ii qui veniebant. Bibulus ne cogitabat quidem etiam nunc in prouinciam suam accedere. id autem facere ob eam causam dicebant, quòd tardius vellet decede-
31 re. Nos in castra properabamus, quæ aberant bidui. Vale.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI Roma sine epistola tua fasciculum literarum, in quo, si modò valuisti, & Romæ fuisti, Philotimi duco esse culpam, non tuam. Hanc epistolam dictaui sedens in rheda, cùm in castra proficiscerer, ab quibus aberam bidui. paucis diebus habebam certos homines, quibus darem literas: itaque eo me seruaui. Nos tamen, etsi hoc te ex aliis audire malo, sic in prouincia nos gerimus, quòd ad abstinentiam attinet, vt nullus teruncius insumatur in quenquam. id fit etiam & Legatorum & Tribunorum & Præfectorum diligentia. nam omnes mirificè συμφιλοδοξοῦσι gloriæ meæ. Lepta noster mirificus est. sed nunc propero. perscribam ad te paucis diebus omnia. Cicerones no-
32 stros Deiotarus filius, qui Rex ab Senatu appellatus est, secum in regnum, dum in æstiuis nos essemus. illum pueris locum esse bellissimũ duximus. Sestius ad me scripsit, quæ tecum esset de mea domestica & maxima cura locutus, & quid tibi esset visum. Amabo te, incumbe in eam rem, & ad me scribe, quid & possit, & tu censeas. Idem scripsit Hortensium de proroganda nostra prouincia dixisse nescio quid. mihi in Cumano diligentissimè, se, vt annui essemus, defensurum receperat. si quicquã me amas, hunc locum ama. dici non potest, quàm inuitus à vobis absim. & simul hanc gloriam iustitiæ & abstinẽtiæ fore illustriorem spero, si citò decesserimus. id quod Scæuolæ cõtigit, qui solos nouem menses Asiæ præfuit. Appius noster, cùm me aduentare videret, profectus est Tarsum vsque Laodicea. ibi forum agit, cùm ego sum in prouincia: quam eius
33 iniuriam non insector. satis enim habeo negotii in sanandis vulneribus, quæ sunt imposita prouinciæ. quòd do operam vt faciam quamminima illius contumeliæ. Sed hoc Bruto nostro velim dicas, illum fecisse non bellè, qui aduentu meo, quàm longissimè potuerit, discesserit. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVAM vellem Romæ esses, si fortè non es. nihil enim certi habebamus, nisi accepisse nos tuas literas ad XIIII. Calend. Sext. datas, in quibus scriptum esset, te in Epeirum iturum circiter Calend. Sext. Sed siue Romæ es, siue in Epeiro, Parthi Euphratem transiuerunt duce Pacoro, Orodis Parthorum Regis filio, cunctis referto copiis. Bibulus nõdum audiebatur esse in Syria. Cassius in oppido Antiochiæ cum omni exercitu. nos in Cappadocia ad Taurũ cum exercitu ad Cybistra. hostis in Cyrhestica, quæ Syriæ pars proxima est prouinciæ meæ. his de rebus scripsi ad Senatum. quas literas, si
34 Romæ es, videbis putésne reddendas: & multa, immò omnia: quorum κεφάλαιον, nequid inter cæsa & porrecta (vt aiunt) oneris mihi addatur, aut tẽporis. nobis enim hac infirmitate exercitus, inopia sociorum, præsertim fidelium, certissimum subsidium est hiems. ea si venerit, nec illi antè in meam prouinciam transierint, vnum vereor, ne Senatus propter vrbanarum rerum metum Pompeium nolit dimittere. quòd si alium ad ver mittit, non laboro: nobis modò temporis nequid prorogetur. Hæc igitur, si Romæ es: sin abes, aut etiam si ades, hæc negotia sic se habent. stamus animis; & quia consiliis, vt videmur, bonis vtimur, speramus etiam manu. tutò consedimus, copioso à frumento, Ciliciam propè conspiciente, expedito ad mutandum loco, paruo exercitu, sed vt spero, ad beneuolentiam erga nos consentiente: quem nos Deiotari aduentu cum suis
35 omnibus copiis duplicaturi eramus. sociis multò fidelioribus vtimur, quàm quisquam vsus esset: quibus incredibilis videtur & nostra mansuetudo & abstinẽtia. delectus habetur ciuium Romanorum. frumẽtum ex agris in loca tuta comportatur. si fuerit occasio, manu: sin minus, locis nos defendemus. Quare bono animo es. video enim te, & quasi coràm adsis, ita cerno συμπάθειαν amoris tui. sed te rogo, si vllo pacto fieri poterit,

si integra in Senatu nostra caussa ad Calend. Ian. manserit, vt Romæ sis mense Ianuario. Profectò nihil accipiam iniuriæ, si tu aderis. amicos Consules habemus nostrum Trib.pleb. Furnium. verùm tua est opus assiduitate, prudentia, gratia. tempus est necessarium. sed turpe est me pluribus verbis agere tecum. Cicerones nostri sunt apud Deiotarum: sed si opus erit, deducentur Rhodum. Tu, si es Romæ: vt soles, diligentissimè: si in Epeiro, mitte tamen ad nos de tuis aliquem tabellarium, vt & tu, quid nos agamus, & nos, quid tu agas, quídque acturus sis, scire possimus. Ego tui Bruti rem sic 16
agò, vt sua ipse non ageret. sed iam exhibeo pupillum, neque defendo: sunt enim negotia & lèta & inania. faciam tamen satis, tibi quidem, cui difficilius est, quàm ipsi: sed certè satisfaciam vtrique. Vale.

CICERO ATTICO S.

OBSIGNARAM iam epistolam, eam quam puto te modò perlegisse scriptam mea manu, in qua omnia continentur, cùm subitò Appii tabellarius ad XI. Cal. Oct. septimo quadragesimo die Roma celeriter (hui tã longè) mihi tuas literas reddidit: ex quibus non dubito, quin, vt Pompeium expectaris, dum Arimino rediret, etiam in Epeirum profectus sis: magísque vereor, vt scribis, ne in Epeiro solicitus sis non minus, quàm nos hîc sumus. De Atiliano nomine scripsi ad Philotimũ, ne appellaret Mes- 17
salam. Itineris nostri famam ad te peruenisse lætor, magísque lætabor, si reliqua cognoris. Filiolam tuam tibi iam Romæ iucundam esse gaudeo: eámque, quam nunquam vidi, tamen & amo, & amabilem esse certò scio. Etiam atque etiam vale. De Patrone & tuis condiscipulis, quæ de Tarentinis in militia laboraui, ea tibi grata esse gaudeo. Quòd scribis libenter repulsam tulisse eum, qui cum sororis tuæ filii patruo certaret, magni amoris signum: itaque me etiam admonuisti, vt gauderem. nam mihi in mentem non venerat. Non credo, inquis. Vt libet: sed planè gaudeo, quoniam τὸ νεμεσᾶν interest τοῦ φθονεῖν. Vale.

CICERO ATTICO S.

SATVRNALIBVS manè se mihi Pindentissæ dediderunt septimo & quinquagesimo die, postquam oppugnare eos cœpimus. Qui (malùm) isti Pindentissæ? qui sunt? 18
inquies. nomen audiui nunquam. Quid ego faciam? non potui Ciliciam, AEtoliam, aut Macedoniam reddere. Hoc iam sic habeto, nec hoc exercitu hîc tanta negotia geri potuisse. quæ cognosce ἐν ἐπιτομῇ. sic enim cõcedis mihi proximis literis. Ephesum vt venerim nosti, qui etiam mihi gratulatus es illius diei celebritate, qua nihil me vnquam delectauit magis. inde oppidis, his quæ erant, mirabiliter accepti, Laodiceã prid. Cal. Sext. venimus: ibi morati biduum, perillustres fuimus, honorificísque verbis omneis iniurias reuellimus superiores: quod Dein Apameæ quinq; dies morati, Synnadis triduũ, Philomeli quinque dies, Iconii decẽ fecimus. nihil ea iurisdictione æquabilius, nihil lenius, nihil grauius. inde ad castra veni ad VII. Cal. Sept. ad III. exercitũ lustraui apud Iconiũ. ex his castris, cùm graues de Parthis nuncii venirẽt, perrexi in Ci- 19
liciã per Cappadociæ partẽ eàm, quæ Ciliciã attingit, eo consilio vt Armenius Artauasdes, & ipsi Parthi Cappadocia se excludi putarẽt. cùm dies quinque ad Cybistra Cappadociæ castra habuissem, certior sum factus Parthos ab illo aditu Cappadociæ lõgè abesse, Ciliciæ magis imminere. itaq; cõfestim iter in Ciliciã feci per Tauripylas: Tarsum veni ad III. Non. Oct. inde ad Amanum contendi, qui Syriã à Cilicia aquarum diuortio diuidit, qui mõs erat hostium plenus sempiternorum. hic ad III. Id. Oct. magnum numerum hostium cecidimus. castella munitissima nocturno Pontini aduẽtu, nostro matutino cepimus, incendimus: imperatores appellati sumus. castra paucos post dies habuimus, ea ipsa quæ cõtra Darium habuerat apud Issum Alexander imperator haud paulò melior, quàm aut tu, aut ego. ibi dies quinque morati, direpto & vastato Amano inde discessimus. interim (scis enim quædam πανικὰ dici, item τὰ κατὰ τοῦ πολέμου) rumore aduentus nostri, & Cassio, qui Antiochia tenebatur, animus accessit, & Par- 40

this timor iniectus est. Itaque eos cedenteis ab oppido Cassius insecutus, rem bene gessit. qua in fuga magna authoritate Osaces dux Parthorum vulnus accepit, eóque interiit paucis pòst diebus. Erat in Syria nostrum nomen in gratia. venit interim Bibulus. credo, voluit appellatione hac inani nobis esse par. in eodem Amano cœpit laureolam in mustaceo quærere. At ille cohortem primam totam perdidit, cẽturionémque primipili nobilem sui generis Asinium Dentonem, & reliquos cohortis eiusdem, & Sex. Lucilium T. Gauii Cepionis locupletis & splendidi hominis filium, Tribunum mil. sanè plagam odiosam acceperat cùm re, tum tempore. Nos Pindenissum, quod
41 oppidum munitissimum Eleutherocilicum omnium memoria in armis fuit (feri homines & acres, & omnibus rebus ad defendendum parati) cinximus vallo & fossa, aggere maximo, vineis, turre altissima, magna tormentorum copia, multis sagittariis, magno labore, apparatu, multis sauciis nostris, incolumi exercitu negotium cõfecimus. hilara sanè Saturnalia. militibus quoque equis exceptis, reliquam prædam concessimus. mancipia venibant Saturnalibus tertiis. Cùm hæc scribebam in tribunali, res erat ad HS. C X X. hinc exercitum in hiberna agri malè pacati deducẽdum Quinto fratri dabam. ipse me Laodiceam recipiebam. hæc adhuc. sed ad præterita reuertamur. Quòd me maximè hortaris, & quod pluris est quàm omnia, in quo laboras, vt etiam Ligurino μώμῳ satisfaciam: moriar, si quicquam fieri potest elegantius. nec tamen ego hanc continentiam appello, quæ virtus voluptati resistere videtur. ego in vita mea nulla vn-
42 quam voluptate tanta sum affectus, quanta afficior hac integritate. nec me tam fama, quæ summa est, quàm res ipsa delectat. Quid quæris? fui tanti: me ipse nõ noram: nec satis sciebam, quid in hoc genere facere possem. rectè πεφυσιώμεθα. nihil est præclarius. Interim hæc λαμπρά. Ariobarzanes opera mea viuit, regnat: ἐν παρέργῳ, consilio & authoritate, & quòd insidiatoribus eius ἀπρόσιτον me non modò ἀδωροδόκητον præbui, Regem, regnúmque seruaui. interea è Cappadocia ne pilum quidem. Brutum abiectum, quantùm potui, excitaui: quem non minus amo, quàm tu, penè dixi quàm te. Atque etiam spero toto anno imperii nostri teruncium sumptus in prouincia nullum fore. Habes omnia. nunc publicè literas Romam mittere parabam. vberiores erunt, quàm si ex Amano misissem. at te Romæ non fore? sed est totum, quid Calend. Martii futurum sit. vereor enim, ne cùm de prouincia agetur, si Cæsar resistet, nos retineamur. his
43 tu si adesses, nihil timerem. Redeo ad vrbana, quæ ego diu ignorans ex tuis iucũdissimis literis ad V. Calend. Ian. denique cognoui. eas diligentissimè Philogenes libertus tuus curauit perlonga, & non satis tuta via perferendas. nã quas Lemnii pueris scribis datas, non acceperam. Iucundè de Cæsare, & quæ Senatus decreuit, & quæ tu speras. quibus ille si cedit, salui sumus. Incendio Pletoriano quòd Leius adustus est, minus molestè fero. Luceius de Q. Cassio cur tam vehemens fuerit, & quid actum sit, aueo scire. Ego cùm Laodiceam venero, Quinto sororis tuæ filio togam puram iubeor dare, cui moderabor diligentius. Deiotarus, cuius auxiliis magnis vsus sum, ad me, vt scripsit, cum Ciceronibus Laodiceam venturus erat. Tuas etiam Epeiroticas expecto literas, vt habeam rationem non modò negotii, verùm etiam otii tui. Nicanor in of-
44 ficio est, & à me liberaliter tractatur: quem, vt puto, Romam cum literis publicis mittam, vt & diligentius perferãtur, & idem ad me certa de te, & à te referat. Alexis quòd mihi toties salutem adscribit, est gratum. Sed cur nõ suis literis idem facit, quod meus ad te Alexis facit? Phemio quæritur κέρας. Sed hæc hactenus. Cura vt valeas, & vt sciam quando cogites Romam. Etiam atque etiam vale. Tua, tuósque Thermo & præsens Ephesi diligentissimè commendaram, & nunc per literas: ipsúmque intellexi esse perstudiosum tui. Tu velim, quod antea ad te scripsi, de domo Pammenis, des operam vt quod tuo, meóque beneficio puer habet, cures nequa ratione conuellatur. vtrique nostrûm existimo, tum mihi erit pergratum. Vale.

CICERO ATTICO S.

TE IN Epeirum ſaluum veniſſe,&,vt ſcribis, ex ſententia nauigaſſe, vehementer gaudeo.non eſſe Romæ meo tempore perneceſſario,ſubmoleſtè fero.Hoc me tamen 45
conſolor,quòd non ſpero te iſtic iucundè hiemare, & libenter requieſcere.Caſſius frater Q. Caſſii familiaris tui prudentioreis illas literas miſerat(de quibus tu ex me requiris quid ſibi voluerint)quàm eas quas poſtea miſit, quibus per ſe ſcribit confectum eſſe Parthicum bellum.Receſſerant illi quidem ab Antiochia ante Bibuli aduētum,ſed nullo noſtro εὐημερήματι. hodie verò hiemāt in Cyrheſtica, maximúmque bellum impēdet.nam & Orodæ Regis Parthorum filius in prouincia noſtra eſt:nec dubitat Deiotarus,cuius filio pacta eſt Artauaſdis filia (ex quo ſciri poteſt) quin cum omnibus copiis ipſe prima æſtate Euphratem tranſiturus ſit. Quo autem die Caſſii literæ victrices in Senatu recitatæ ſunt, id eſt Non.Octob.eodem meæ tumultum nuntiantes.Axius noſter ait noſtras authoritatis plenas fuiſſe:illis negat creditum.Bibuli nondum erant allatæ:quas certò ſcio plenas timoris fore. Ex his rebus hoc vereor, ne cùm Pompeius 46
propter metum rerum nouarum nuſquam dimittatur, Cæſari nullus honos à Senatu habeatur: dum hic nodus expediatur, non putet Senatus, nos, antè quàm ſucceſſum ſit, oportere decedere, nec in tanto motu rerum tātis prouinciis ſingulos legatos præeſſe.Hîc, nequid mihi prorogetur, quòd ne interceſſor quidem ſuſtinere poſſit, horreo,atque eò magis,quòd tu abes, qui conſilio, gratia, ſtudio,multis rebus occurreres. Sed dices me ipſū mihi ſolicitudinē ſtruere. Cogor:& velim ita ſit. ſed omnia metuo. etſi bellū ἀκροτελεύτιον habet illa tua epiſtola,quā dediſti nauſeans Buthroto. TIBI, vt video,& ſpero,nulla ad decedendū mora:mallem, Vt video.nihil opus fuit, Vt ſpero.Acceperam autem ſatis celeriter Iconii per publicanorum tabellarios à Lentuli triumpho datas.in his γλυκύπικρον illud confirmas,moram mihi nullam fore.deinde ad- 47
dis, ſiquid ſecus,te ad me fore venturum. Pungunt me dubitationes tuæ. ſimul & vides,quas acceperim literas.nam quas Hemoni centurioni Scamulæ ipſe ſcribis te dediſſe,non accepi. Lenii pueris te dediſſe, ſæpe ad me ſcripſeras. eas Laodiceæ denique, cùm eo veniſſem,III.Id.Febr.Lenius mihi reddidit,datas ad x.Calend.Octob. Lenio tuas commendationes & ſtatim verbis,& re aliquo tempore probabo. Hæ literæ cætera vetera habebāt:vnum hoc nouum,de Cibyratis pantheris. Multùm te amo,quòd reſpondiſti M. Octauio, te non putare. ſed poſthac omnia quæ certa non erunt, pro certo negato. nos enim & noſtra ſponte bene firmi, & mehercule authoritate tua inflammati vicimus omneis (hoc tu ita reperies) cùm abſtinentia,tum iuſtitia,facilitate, clemētia.Caue putes quicquam homines magis vnquam eſſe miratos, quàm nullum teruncium, me obtinente prouinciam, ſumptus factum eſſe nec in Rempub. nec in 48
quenquam meorum,præterquam in L.Tullium Legatum.is cæteroqui abſtinens (ſed Iulia lege tranſita,ſemel tamen in diem,nō,vt alii ſolebant,omnibus vicis:præter eum ſemel,nemo accepit) facit vt mihi excipiendus ſit, cùm teruncium nego ſumptus factum: præter eum accepit nemo. has à noſtro Q. Titinio ſordes accepimus. Ego æſtiuis confectis, Quintum fratrem hibernis, & Ciliciæ præfeci. Q. Voluſium tui Tiberii generum,certum hominem,ſed mirificè abſtinentem,miſi in Cyprū, vt ibi paucolos dies eſſet,ne ciues Romani pauci,qui illic negotiantur, ius ſibi dictum negarēt. nam euocari ex inſula Cyprios nō licet. Ipſe in Aſiam profectus ſum Tarſo Non. Ian. nō mehercule dici poteſt,qua admiratione Ciliciæ ciuitatū, maximéque Tarſenſium. Poſtea verò quàm Taurum tranſgreſſus ſum, mirifica expectatio Aſiæ noſtrarum di- 49
œceſium,quæ ſex menſibus imperii mei nullas meas acceperat literas,nunquam hoſpitem viderat.illud autem tempus quotannis ante me fuerat in hoc quæſtu. ciuitates locupletes, ne in hiberna milites reciperent, magnas pecunias dabant. Cyprii talenta Attica CC. qua ex inſula (non ὑπερβολικῶς, ſed veriſſimè loquor) numus nullus me obtinēte erogabatur.Ob hæc beneficia,quibus illi obſtupeſcūt, nullos honores mihi,

• nisi verborũ,decerni sino:statuas:fana,τέθριππα prohibeo. nec sum in vlla alia re mo-
lestus ciuitatibus,sed fortasse tibi,qui hæc prædicem de me. perfer,si me amas.tu enim
me hæc facere voluisti. Iter igitur ita per Asiam feci,vt etiam fames,qua nihil miserius
est,quæ tum erat in hac mea Asia (messis enim nulla fuerat) mihi optanda fuerit. qua-
cunque iter feci,nulla vi, nullo iudicio,nulla contumelia, authoritate & cohortatione
50 perfeci,vt & Græci & ciues Romani,qui frumentum compresserant,magnum nume-
rum populis pollicerentur.Idib.Febr.quo die has literas dedi,forum instituеram age-
re Laodiceæ Cibyraticum & Apamense:ex Idib.Mart. ibidem Synnadense, Pamphy-
lium,quum Phemio dispiciam κέρας Aonium,Isauricum: ex Idib. Maii in Ciliciam,vt
ibi Iunius consumatur,velim tranquillè à Parthis.Quintilis,si erit vt volumus,in itine-
re est per prouinciam redeuntibus consumendus.venimus enim in prouinciam Lao-
diceam Sulpitio & Marcello c o s s.prid.Cal.Sext. inde nos oportet decedere ad I I I I.
Calend.Sext.primùm contendam à Quinto fratre,vt se præfici patiatur:quod & illo,&
me inuitissimo fiet : sed aliter honestè fieri nõ potest, præsertim cùm virum optimum
Pontinum ne nunc quidem retinere possim . rapit enim hominem Posthumius Ro-
mam, fortasse etiam Posthumia . habes consilia nostra. nunc cognosce de Bruto.
51 Familiares habet Brutus tuus quosdam creditores Salaminiorum, ex Cypro M.Sca-
ptium & P. Matinium,quos mihi maiorem in modum commẽdauit. Matinium non
noui. Scaptius ad me in castra venit. Pollicitus sum curaturũ me Bruti causa,vt ei Sa-
laminii pecuniam soluerent: egit gratias. præfecturã petiuit : negaui me cuiquam ne-
gotianti dare,quod idem tibi ostenderam:Cn.Pompeio petenti probaram institutum
meum.quid dicam Torquato in Lenio tuo? multis aliis?si præfectus vellet esse syngra-
phæ causa , me curaturum vt exigeret. gratias egit: discessit. Appius noster turmas ali-
quot equitum dederat huic Scaptio , per quas Salaminios coërceret, & eũdem habue-
rat præfectum. vexabat Salaminios. ego equites ex Cypro decedere iussi : molestè tu-
lit Scaptius.Quid multa?vt ei fidem meam præstarem:cùm ad me Salaminii Tarsum
52 venissent, & vnà Scaptius , imperaui vt pecuniam soluerent . multa de syngrapha, de
Scaptii iniuriis : negaui me audire : hortatus sum , petiui etiam , pro meis in ciuita-
tem beneficiis, vt negotium conficerent . denique dixi me coacturum. Homines nõn
modò non recusare,sed etiam hoc dicere,se à me soluere.quod enim Prætori dare con
suessent, quoniam ego non acceperam , se à me quodammodo dare, atque etiam mi-
nus esse aliquãto in Scaptii nomine,quàm in vectigali Prætorio. collaudaui homines.
Rectè,inquit Scaptius: sed subducamus summam.interim cùm ego in edicto transla-
titio cẽtesimas me obseruaturum haberem cum anatocismi anniuersario : ille ex syn-
grapha postulabat I I I I. Quid ais, inquam ? possúmne contra meum edictum ? At ille
profert s.c. Lentulo , Philippóque c o s s: vt qui Ciliciam obtineret, ius ex illa syngra-
pha diceret. cohorrui primò : etenim erat interitus ciuitatis. reperio duo s.c. iisdem
53 c o s s. de eadem syngrapha. Salaminii cùm Romæ versuram facere vellent, non po-
terant, quod lex Gabinia vetabat. tum ii Bruti familiares, freti gratia Bruti, dare vole-
bant, si sibi s.c. caueretur. fit gratia Bruti s.c.vt néue Salaminiis, néue qui eis dedisset,
fraudi esset. pecuniam numerarunt,& postea venit in mentem fœneratoribus nihil se
iuuare illud s.c. quòd ex syngrapha ius dici lex Gabinia vetaret. tum fit s. c. vt & ea
• syngrapha esset, quàm cæteræ, sed vt eodem. Cùm hæc disseruissem , seducit me Sca-
ptius, ait se nihil contradicere, sed illos putare talenta c c. se debere , ea se velle acci-
pere,debere autem illo paulò minus.rogat vt eos ad c c.perducam.Optimè,inquam.
Voco illos ad me remoto Scaptio. Quid vos?quantum,inquam,debetis? Respondent
c v I. Refero ad Scaptium. Homo clamare. Quid opus est,inquam?rationes confera-
tis.Assidunt:subducunt ad numum:conuenit.Illi se numerare velle:vrgere vt accipe-
54 ret. Scaptius me rursus seducit : rogat vt rem sic relinquam. dedi veniam homini im-
pudenter petẽti,Græcis querẽtibus:vt in Fano deponerẽt postulantibus,non cõcessi.

V.i.

clamare omnes qui aderant, nihil impudẽtius Scaptio,qui cẽteſimis cum anatociſmo contentus non eſſet: alii,nihil ſtultius. mihi autem impudens magis, quàm ſtultus videbatur. nam aut bono nomine centeſimis contentus erat, aut non bono quaternas centeſimas ſperabat. Habes meam cauſam: quæ ſi Bruto non probatur, neſcio cur illum amemus: ſed auunculo eius certè probabitur, præſertim cùm s.c. modò factum ſit:puto poſtquam tu es profectus,in creditorum cauſa,vt centeſimæ perpetuò fœnore ducerentur. Hoc quid interſit, ſi tuos digitos noui, certè habes ſubductum, in quo quidem ὁδοῦ πάρεργον. Lucceius M.F. queritur apud me per literas, ſummum eſſe periculum,ne culpa Senatus his decretis res ad tabulas nouas perueniat. cõmemorat quid olim mali C.Iulius fecerit, cùm dieculam dixerit,nunquam Reſpub.plus. Sed ad rem redeo. meditare aduerſus Brutum cauſam meam, ſi hæc cauſa eſt, contra quam nihil honeſtè dici poteſt,præſertim cùm integrã rem & cauſam reliquerim. Reliqua ſunt domeſtica.De ἐνδομύχῳ probo idem quod tu Poſthumiæ filiæ,quoniam Pontidia nugatur. ſed vellem adeſſes. à Quinto fratre his menſibus nihil expectaris: nam Taurus propter niueis ante menſem Iunium tranſiri non poteſt. Thermum, vt rogas, creberrimis literis fulcio. P. Valerium negat habere quicquam Deiotarus Rex, eúmque ait à ſe ſuſtentari. Cùm ſcies Romæ intercalatum ſit nécne, velim ad me ſcribas certum,quo die myſteria futura ſint.literas tuas minus paulò expecto,quàm ſi Romæ eſſes,ſed tamen expecto. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER VI.

CICERO ATTICO S.

Accepi tuas literas ad quintum ter milia Laodiceæ, quas legi libentiſſimè,pleniſſimas amoris,humanitatis, officii,diligẽtiæ.iis igitur reſpõdebo: ſic enim poſtulas: nec οἰκονομίας meam inſtituam, ſed ordinem conſeruabo tuum. Recentiſſimas à Cybiſtris te meas literas habere ais ad x.Calend.Octob. datas: & ſcire vis,tuas ego quas acceperim:omneis ferè, quas commemoras, præter eas, quas ſcribis Lentuli pueris & Equotutico & Brunduſio datas. Quare non οἴχεται tua induſtria, quod vereris, ſed præclarè ponitur: ſi quidem id egiſti, vt ego delectarer: nam nulla re ſum delectatus magis. Quòd meam βαθύτητα in Appio tibi,libertatem etiam in Bruto probo,vehementer gaudeo: ac putaram ſecus. Appius enim ad me ex itinere bis térue ἀπομεμψιμοίρους literas miſerat,quòd quædam à ſe conſtituta reſcinderem. Vt ſi medicus,cùm ægrotus alii medico traditus ſit, iraſci velit ei medico, qui ſibi ſucceſſerit, ſi, quæ ipſe in curando conſtituerit, mutet ille: ſic Appius, cùm ἐξ ἀφαιρέσεως prouinciam curarit,ſanguinem miſerit, quicquid potuit detraxerit,mihi tradiderit enectam:προσανατρεφομένην eam à me non libenter videt,ſed modò ſuccenſet,modò gratias agit.nihil enim à me fit cum vlla illius contumelia. tãtummodo diſſimilitudo meæ rationis offendit hominem.quid enim poteſt eſſe tam diſſimile,quàm illo imperante exhauſtam eſſe ſumptibus & iacturis prouinciam: nobis eam obtinentibus, numum nullum eſſe erogatum nec priuatim, nec publicé? Quid dicam de illius præfectis?comitibus?legatis? etiam de rapinis?de libidinibus?de contumeliis? Nunc autem domus mehercule nulla tanto conſilio,aut tanta diſciplina gubernatur,aut tam modeſta eſt,quàm noſtra tota prouincia. hanc nonnulli amici Appii ridiculè interpretantur: qui me iccirco putent bene audire velle, vt ille malè audiat: & rectè facere non meæ laudis, ſed illius contumeliæ cauſa:ſin Appius, vt Bruti literæ, quas ad te miſit, ſignificabant, gratias nobis agit, non moleſtè fero: ſed tamen eo ipſo die, quo hæc ante lucem ſcribe-

bam,cogitabam eius multa iniquè constituta & acta tollere. Nūc venio ad Brutum,
quem ego omni studio te authore sum complexus,quem etiam amare cœperam. Sed
dico,reuocaui me, ne te offenderem. noli enim putare me quicquam maluisse, quàm
vt mandat is,facere,nec vlla de re plus laborasse.Mandatorum autē mihi libellum de-
dit: iisdémque de rebus tu mecum egeras. omnia sum diligentissimè persecutus. Pri-
mùm ab Ariobarzane sic contendi, vt talenta quæ mihi pollicebatur, illi daret. quoad
mecum Rex fuit, perbono loco res fuit. pòst à Pompeii procuratoribus sexcentis pre-
mi cœptus. Pompeius autem cùm ob cæteras causas plus potest vnus, quàm cæteri o-
4 mnes, tum quòd putatur ad bellum Parthicum esse venturus. ei tamen sic nunc solui-
tur,tricesimo quoque die talenta Attica x x x i i i.& hoc ex tributis,nec id satis efficitur
in vsurā menstruā,sed Cneus noster clementer id fert:sorte caret: vsura,nec ea solida,
contentus est. alii neque soluit quicquam, nec potest soluere: nullum enim ærarium,
nullum vectigal habet.Appii instituto tributa imperat.ea vix,in fœnus Pompeii quod
satis sit,efficiunt.amici Regis duo,trésue perdiuites sunt:sed ii suum tam diligenter te-
nēt,quàm ego,aut tu. equidem non desino tamen per literas rogare,suadere, accusare
Regem. Deiotarus etiā mihi narrauit, se ad eum legatos misisse de re Bruti: eos sibi re-
sponsum retulisse,illum non habere:& mehercule ego ita iudico. Nihil illo regno spo
liatius,nihil Rege egentius: itaque aut tutela cogito me abdicare,aut,vt pro Glabrione
5 Scæuola,fœnus & impendium recusare.egò tamē quas per te Bruto promiseram præ-
fecturas,M.Scaptio & L. Gauio,qui in regno rem Bruti procurabant,detuli: nec enim
in prouincia mea negotiabātur. tu autem meministi nos sic agere,vt quot vellet,præ-
fecturas sumeret,dum ne negotiatori.duas ei præterea dederam:sed ii quibus petierat,
de prouincia decesserant. Nunc cognosce de Salaminiis, quòd video tibi etiam no-
uum accidisse,tanquam mihi:nunquam enim ex illo audiui, illam pecuniam esse suā.
quinetiam libellum ipsius habeo, in quo est, Salaminii pecuniam debent M. Scaptio
& P. Matinio familiaribus meis.eos mihi commendat. Adscribit etiam,& quasi calcar
admouet, intercessisse à se pro iis magnam pecuniam. Confeceram vt soluerēt cente-
simis sexcennii ductis cum renouatione singulorum annorum. At Scaptius quaternas
6 postulabat.metui,si impetrasset,ne tu ipse me amare desineres:nam ab edicto meo re-
cessissem;& ciuitatem in Catonis & in ipsius Bruti fide locatam,meísque beneficiis or-
natam, funditus perdidissem. atque hoc tempore ipso impingit mihi epistolam Sca-
ptius Bruti,rem illam suo periculo esse: quod nec mihi vnquam Brutus dixerat, nec ti-
bi:etiam vt præfecturam Scaptio deferrem.id verò per te exceperamus,ne negotiato-
ri:quod si cuiquam,huic tamē non.fuerat enim præfectus Appio,& quidem habuerat
turmas equitum,quibus inclusum in curia Senatum Salamine obsederat, vt fame Se-
natores quinque morerentur. itaque ego,quo die tetigi prouinciam, cùm mihi Cyprii
Legati Ephesum obuiam venissent,literas misi, vt equites ex insula statim decederent.
his de causis credo Scaptium iniquius de me aliquid ad Brutū scripsisse.sed tamen hoc
sum animo:si Brutus putabit me quaternas centesimas oportuisse decernere, qui in to
7 ta prouincia singulas obseruarem, itáque edixissem, ídque etiam acerbissimis fœnera-
toribus probaretur: si præfecturam negotiatori denegatā queretur,quòd ego Torqua-
to nostro in tuo Lenio,Pompeio ipsi in Sext.Statio negaui,& iis probaui:si equites de-
ductos molestè feret,accipiam equidem dolorem,mihi illum irasci,sed multò maiorē
non esse eum talem,qualem putassem.illud quidem fatebitur Scaptius, me ius dicēte,
sibi omnem pecuniā ex edicto meo auferendi potestatem fuisse. Addo etiā illud,quod
vereor tibi ipsi vt probē:consistere vsura debuit,quæ erat in edicto meo:deponere vo-
lebant:impetraui ab Salaminiis vt silerēt. veniam illi quidem mihi dederunt. sed quid
iis fiet, si huc Paulus venerit? sed totum hoc Bruto dedi,qui de me ad te humanissimas
literas scripsit. Ad me autem etiā cùm rogat aliquid contumaciter, arrogāter ἀκοινωνή-
τως solet scribere. Tu autem velim ad eum scribas de his rebus, vt sciā quomodo hæc

accipiat: facies enim me certiorem. atque hoc superioribus literis ad te diligenter perscripseram, sed planè te intelligere volui, mihi non excidisse illud, quod tu ad me quibusdam literis scripsisses, si nihil aliud de hac prouincia, nisi illius beneuolentiam deportassem, mihi id satis esse. sit sanè, quoniam ita tu vis: sed tamen cum eo, credo, quod sine peccato meo fiat. igitur meo decreto soluatur æs Scaptio: statim quàm id rectum sit, tu iudicabis, ne ad Catonem quidẽ prouocabo. sed noli me putare ἐγκαλλωπίσματα illa tua abiecisse, quæ mihi in visceribus hærent. flens mihi meam famam commendasti. quæ epistola tua est, in qua mentionem non facias? Itaque irascatur qui volet, patiar: ὃ γὰρ δὴ, μετ᾽ ἐμοῦ, præsertim cùm sex libris tanquam prædibus me ipse obstrinxerim: quos tibi tam valde probari gaudeo: è quibus vnum ἱστορικὸν requiris de Cn. Flauio Cn. F. ille, verò ante decemuiros nõ fuit, quippe quĩ AEdilis Curulis fuerit, qui magistratus multis annis post decẽuiros institutus est. Quid ergo profecit, quòd protulit fastos? occultatam putant quodam tempore istam tabulam, vt dies agendi peterentur à paucis. nec verò pauci sunt authores, Cn. Flauium scribam fastos protulisse, actionésque composuisse: ne me hoc vel potius Africanũ (is enim loquitur) commẽtum putes. οὐκ ἔλαθες illud de gestu histrionis: tu scelestè suspicaris, ego ἀφελῶς scripsi. De me imperatore scribis te ex Philotimi literis cognouisse. sed credo te iam in Epeiro cùm esses, binas meas de omnibus rebus accepisse, vnas à Pindenisso capto, alteras à Laodicea, vtrasque tuis pueris datas. quibus de rebus propter casum nauigandi per binos tabellarios misi Romam literas publicè. De Tullia mea tibi assentior: scripsique ad eam & ad Terentiam, mihi placere: tu enim ad me iam antè scripseras, A C vellem te in tuum veterem gregem retulisses. Correcta verò epistola Memmiana nihil negotii fuit: multò enim malo hunc à Põtidia, quàm illum à Seruilia. Quare adiunges Aufium nostrum, hominem semper amantem me, nunc credo eò magis, quòd debet etiam fratris Appii amorem erga me, cum reliqua hæreditate creuisse, qui declarauit, quanti me faceret, cùm sæpe, tum in Bursa. næ tu me solicitudine magna liberaris. Furnii exceptio mihi non placet: nec ego vllum aliud tempus timeo, nisi quod ille solum excipit. sed scriberem ad te de hoc plura, si Romæ esses. In Pompeio te spem omnem otii ponere non miror. ita res est: remouendúmque censeo illum dissimulantem. sed enim οἰκονομία si perturbatior est, tibi assignato: te enim sequor χειραγωγοῦντα. Cicerones pueri amãt inter se, discunt, exercẽtur: sed alter, vti dixit Isocrates in Ephoro & Theopõpo, frænis eget, alter calcaribus. Quinto togã puram Liberalibus cogitabã dare: mãdauit enim pater. eà sic obseruabo, quasi intercalatum non sit. Dionysius mihi quidem in amoribus est: pueri autem aiunt eum furẽter irasci. sed homo nec doctior, nec sanctior fieri potest, nec tui meíque amantior. Thermum, Siluium verè audis laudari. valde se honestè gerunt. Adde M. Nonium, Bibulum, me si voles. iam Scrofa vellem haberet vbi posset: est enim lautum negotium. cæteri infirmant πολίτευμα Catonis. Hortensio quòd causam meam commendas, valde gratum. De Amiano, spei nihil putat esse Dionysius. Terentii nullum vestigium agnoui. Meragenes certè periit. feci iter per eius possessionem, in qua animal reliquum nullum est. hæc non norã tum, cùm Democrito tuo locutus sum. Rhosii causam mandaui. Sed heus tu, quid cogitas infelicitatis? lancibus & splendidissimis canistris olusculis non soles pascere. Quid te in vasis fictilibus appositurum putem? χέρας Phemio mandatum est: reperietur: modò aliquid illo dignum canat. Parthicum bellum impendet. Cassius ineptas literas misit: necdum Bibuli erant allatæ: quibus recitatis, puto fore vt aliquando commoueatur Senatus. Equidẽ sum magna animi perturbatione, si, vt opto, non prorogatur nostrum negotium. habeo Iunium & Quintilem in metu. esto: duos quidẽ menses sustinebit Bibulus. quid illo fiet, quẽ reliquero? præsertim si fratrẽ? quid de me autem, si non tam citò decedo? magna turba est. mihi tamen cum Deiotaro cõuenit, vt ille in meis castris esset cum suis copiis omnibus. habet autem cohortes qua-

dringenarias,nostra armatura x x x.equitum ∞ ∞ .erit ad sustentãdum,quoad Pom-
peius veniat,qui literis quas ad me mittit,significat suum negotium illud fore.Hiemãt
13 in nostra prouincia Parthi. expectatur ipse Orodes. quid quæris? aliquãtum est nego-
tii. De Bibuli edicto nihil noui præter illam exceptionem, de qua tu ad me scripse-
ras, NIMIS graui præiudicio in ordinem nostrum. ego tamen habeo ἰσοδυναμοῦ-
σαν, sed tectiorem ex Q. Mutii P. F. edicto Asiatico, EXTRA quàm si ita negotium
* gestum est, vt eo stari non oporteat, ex fide bona. multáque sum secutus Scæuolæ,
in iis illud, in quo sibi libertatem censent Græci datam, vt Græci inter se disceptent
suis legibus. Breue autem edictum est propter hanc meam διαίρεσιν,quod duobus ge-
neribus edicendum putaui: quorum vnum est prouinciale, in quo est de rationibus
ciuitatum, de ære alieno, de vsura, de syngraphis, in eodem omnia de publicanis: al-
terum, quod sine edicto satis commodè transigi non potest, de hæreditatum posses-
sionibus,de bonis possidendis,magistris faciundis,vendendis:quæ ex edicto & postu-
14 lari & fieri solent. tertium,de reliquo iure dicundo,ἄγραφον reliqui. dixi me de eo ge-
nere mea decreta ad edicta vrbana accommodaturum. itaque curo, & satisfacio ad-
huc omnibus: Græci verò exultant, quòd peregrinis iudicibus vtuntur. Nugatoribus
quidem, inquies. Quid refert? tamen αὐτονομίαν adeptos putant: vostri enim, credo,
graueis habent Turpionem sutorium & Vectium mancipem. De publicanis quid
agam, videris quærere. habeo in deliciis, obsequor, verbis laudo, orno, efficio, ne cui
molesti sint: ὃ περιδεξιώτατον. vsuras eorum, quas pactionibus adscripserat, seruauit e-
tiam Seruilius. ego sic. diem statuo satis laxam: quam antè si soluerint, dico me cen-
tesimas ducturum: si non soluerint, ex pactione. itaque & Græci soluunt tolerabili
fœnore: & publicanis res est gratissima, si illam iam habent: pleno modio verborum
honorem, inuitationem crebram. Quid plura? sunt omnes ita mihi familiares, vt se
15 quisque maximè putet, sed tamen μηδὲν αὐτοῖς. scis reliqua. De statua Africani ὢ
πραγμάτων ἀσυγκλώτων. sed meipsum delectauit in tuis literis. Aín' tu? Scipionem
hic Metellus proauum suum nescit Censorem fuisse? atqui nihil habuit aliud inscri-
ptum,nisi Censor,ea statua quæ ad Opis apertè posita in excelso est. In illa autem,quæ
est ad πολυδεύκους, inscriptum est, COS. quam esse eiusdem, status, amictus, annulus,
imago ipsa declarat. at hercule ego cùm in turma inauratarum equestrium, quas hic
Metellus in Capitalio posuit, animaduertissem in Serapionis subscriptione Africani
imaginem,erratum fabrile putaui: nunc video Metelli ὢ ἀνιστορησίας turpem: nam illud
de Flauio & fastis, si secus est,commune erratum est: & tu bellè ἠπόρησας: & nos publi-
cam propè opinionem secuti sumus, vt multa apud Græcos. quis enim non dixit,
Εὔπολιν τὸν τῆς Ἀρχαίας ab Alcibiade nauigante in Siciliam deiectum esse in mare? re-
16 darguit Eratosthenes. affert enim quas ille post id tempus fabulas docuerit. Num ic-
circo Duris Samius, homo in historia diligens, quòd cum multis errauit, irridetur?
quis Zaleucum leges Locris scripsisse non dixit? num igitur iacet Theophrastus, si id
à Timæo tuo familiari reprehensum est? sed nescire proauum suum Censorem non
fuisse turpe est, præsertim cùm post eum Consulem nemo Cornelius illo viuo Censor
fuerit. Quòd de Philotimo & de solutione x x D C. scribis, Philotimum circiter Ca-
lend. Ian. in Chersonessum audio venisse. ac mihi ab eo nihil adhuc. reliqua mea Ca-
millus scribit se accepisse. ea quæ sint, nescio, & aueo scire. sed hæc posterius, & coràm
fortasse commodius. Illud me mi Attice in extrema ferè parte epistolæ commouit.
scribis enim sic, τί λοιπόν? deinde me obsecras amantissime, ne obliuiscar vigilare, & vt
animaduertam quæ fiant. Nunquid de quo inaudisti? etsi nihil eiusmodi est: πολλοῦ γε καὶ
17 δεῖ. nec enim me fefellisset, nec fallet. sed ista admonitio tua tam accurata nescio quid
mihi significare visa est. De M. Octauio iterum tibi rescribo, te illi probè respon-
disse. paulò vellem fidentius. nam Celius libertum ad me misit, & literas accuratè
* scriptas & de pantheris, sed à ciuitatibus. rescripsi, alterum me molestè ferre, si ego in

tenebris laterem, nec audiretur Romæ nullum in mea prouincia numum, nisi in æs alienum erogari: docuíque, nec mihi conciliare pecuniam licere, nec illi capere: monuíque eum, quem planè diligo, vt cùm alios accusasset, cautius viueret. illud autem alterum alienum esse existimatione mea, Cibyratas imperio meo publicè venari.

Lepta tua epistola gaudio exultat. etenim scripta bellè est, méque apud eũ magna in gratia posuit. Filiola tua gratũ mihi fecit, quòd tibi diligenter mandauit, vt mihi salutem ascriberes: gratum etiã Pilia: sed illa officiosius, quòd mihi, quem iampridẽ nunquam videt. igitur tu quoque salutem vtrique ascribito. Literas daturum prid. Calend. Ian. suauem habui recordationem clarissimi iurisiurandi: quod ego non eram oblitus. magnus enim prætextatus illo die fui. habes ad omnia, non vt postulasti, χρύσεα χαλκείων, sed paria paribus respondemus. Ecce autem alia pusilla epistola, quam non relinquam ἀναντιφώνητον. Bene mehercule potuit Luceius Tusculanum, nisi fortè, solet enim, cum suo tibicine. & velim scire quis sit status eius. Lentulum quidem nostrum, præter Tusculanum proscripsisse audio. Cupio hos expeditos videre, cupio etiam Sestium: addes etiã iis Celium. quibus omnibus est ἀιδέσθεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι. De Memmio restituendo vt Curio cogitet, te audisse puto. De Egnatii Sidicini nomine, nec nulla, nec magna spe sumus. Pinarium, quem mihi commendas, diligentissimè Deiotarus curat grauiter ægrum. respondi etiam minori. Tu velim, dum ero Laodiceæ, id est ad Id. Maii, quàm sæpissimè mecum per literas colloquare: & cùm Athenas veneris (iam enim sciemus de rebus vrbanis, de prouinciis, quæ omnia in mẽsem Martium sunt collata) vtique ad me tabellarios mittas. Sed heus tu, Genuarios à Cæsare per Herodem, talenta Attica L. extorsistis? in quo, vt audio, magnũ odium Pompeii suscepistis. putat enim suos numos vos comedisse, Cæsarem in merito reædificando diligentiorem fore. hoc ego ex P. Vedio magno nebulone, sed Pompeii tamẽ familiari audiui. Hic Vedius venit mihi obuiam cum duobus essedis, & rheda equis iuncta, & lectica, & familia magna. pro qua si Curio legem pertulerit, HS. centena pẽdat necesse est. erat præterea cynocephalus in essedo: nec deerant onagri. nunquam vidi hominem nequiorem. sed extremum audi. Diuersatus est Laodiceæ apud Pompeium Vindullũ: ibi sua deposuit, cùm ad me profectus est. moritur interim Vindullus: quæ res ad Magnum Pompeium pertinere putabatur. C. Vennonius domum Vindulli venit. cùm omnia obsignaret, in Vedianas res incidit. In his inuẽtæ sunt quinque lagunculæ matronarũ, in quibus vna sororis amici tui, hominis Bruti, qui hoc vtatur, & illius Lepidi, qui hæc tam negligenter ferat. hæc te volui παριστορῆσαι. sumus enim ambo bellè curiosi. Vnum etiam velim cogites. audio Appium προπύλαιον Eleusine facere. Nũ inepti fuerimus, si nos quoque Academiæ fecerimus? Puto, inquies. Ergo idipsum scribes ad me. equidem valde Athenas ipsas amo. volo esse aliquod monimentum. odi falsas inscriptiones statuarum alienarum. sed vt tibi placebit: faciésque me, in quem diem Romana incidant mysteria, certiorẽ, & quomodo hiemaris. Cura vt valeas. Post Leuctricam pugnam die septingentesimo sexagesimoquinto.

CICERO ATTICO S.

CVM Philogenes libertus tuus Laodiceam ad me salutandi causa venisset, & se statim ad te nauigaturum esse diceret, has ei literas dedi, quibus ad eas rescripsi, quas acceperam à Bruti tabellario. & respondebo primùm postremæ tuæ paginæ, quæ mihi magnæ molestiæ fuit. quòd ad te scriptum est ab Cincio de Statii sermone, in quo hoc molestissimum est, Statium dicere, à me quoque id consilium probari: probari autem? de isto hactenus. dixerim me vel plurima vincla tecum summæ cõiunctionis optare, & sunt amoris arctissima: tantùm abest vt ego ex eo, quo astricti sumus, laxari aliquid velim. Illum autem multa de istis rebus asperius solere loqui sæpe sum expertus, sæpe etiam leniui iratum. id scire te arbitror. In hac autem peregrinatione, militiáue nostra, sæpe incensum ira vidi, sæpe placatum. quid ad Statium scripserit, nescio. quic-

quid acturus de tali re fuit, ſcribendum tamen ad libertum non fuit. Mihi autem erit maximè curæ, nequid fiat ſecus, quàm volumus, quámque oportet. nec ſatis eſt in eiuſmodi re, ſe quenque præſtare. ac maximè partes iſtius officii ſunt pueri Ciceronis, ſiue iam adoleſcentis: quod quidem illum ſoleo hortari. ac mihi videtur matrem valde, vt debet, amare, téque mirificé. ſed eſt magnum illud quidem, veruntamen multiplex pueri ingenium, quo ego regendo habeo negotii ſatis. Quoniam reſpondi tuæ paginæ poſtremæ prima mea, nunc ad primam reuertar tuam. Peloponneſias ciuitates o-
13 mneis maritimas eſſe, hominis non nequam, ſed etiam tuo iudicio probati, Dicæarchi tabulis credidi. is multis nominibus in Trophoniana Chæronis narratione Græcos in eo reprehendit, quòd mare tam ſecuti ſunt: nec vllum in Peloponneſo locum excipit. Cùm mihi author placeret (etenim erat ἱστορικώτατος, & vixerat in Peloponneſo) admirabar tamen, & vix aggrediens communicaui cum Dionyſio: atque is primò eſt commotus: deinde, quòd tum de iſto Dicæarcho non minus bene exiſtimabat, quàm tu de C. Veſtorio, ego de M. Cluuio, non dubitabat, quin ei crederemus. Arcadiæ cenſebat eſſe Lepreon quoddam maritimum: Tene autem, & Aliphera, & Tritia νεόκτιστα ei videbantur: ídque τῷ τῶν νεῶν καταλόγῳ confirmabat, vbi mentio non fit iſtorum. itaque iſtum ego locum totidem verbis à Dicæarcho transtuli. Phliaſios dici ſciebam: & ita fac vt habeas: nos quidem ſic habemus. ſed primò me ἀναλογία dece-
14 perat, Φλιοῦς, Ὀποῦς, Σιποῦς, quod Ὀπούντιοι, Σιπούντιοι. ſed hoc continuò correximus. Lætari te noſtra moderatione & continentia video. tum id magis faceres, ſi adeſſes, atque hoc foro, quòd egi ex Idib. Febr. Laodiceæ ad Calend. Maii omnium diœceſium præter Ciliciæ. mirabilia quædam effecimus. ita multæ ciuitates omni ære alieno liberatæ, multæ valde leuatæ ſunt: omnes ſuis legibus & iudiciis vſæ αὐτονομίαν adeptæ, reuixerunt. His ego duobus generibus facultatem ad ſe ære alieno liberandas aut leuandas dedi: vno, quòd omnino nullus in imperio meo ſumptus factus eſt (nullum cùm dico, non loquor ὑπερβολικῶς) nullus inquam ne teruncius quidem. hac autem re, incredibile eſt quãtum ciuitates emerſerint. acceſſit altera. mira erant in ciuitatibus ipſorum furta Græcorum, quæ magiſtratus ſui fecerãt. quæſiui ipſe de iis, qui annis decem proximis magiſtratum geſſerant. apertè fatebãtur. Itaque ſine vlla ignominia ſuis humeris pecunias populis retulerunt. populi autem nullo gemitu publicanis, quibus
15 hoc ipſo luſtro nihil ſoluerant, etiam ſuperioris luſtri reddiderunt. itaque publicanis in oculis ſumus: Gratis, inquit, viris. Senſimus. iam cætera iuriſdictio nec imperita & clemens cum admirabili facilitate. Aditus autem ad me minimè prouinciales. nihil per cubicularium. ante lucem inambulabam domi, vt olim candidatus. grata hæc & magna, mihíque nondum laborioſa ex illa vetere militia. Nonis Maii in Ciliciam cogitabam: ibi cùm Iunium menſem conſumpſiſſem, atque vtinam in pace (magnum enim bellum impendet à Parthis) Quintilem in reditu ponere. annuæ enim mihi operæ ad III. Calend. Sext. emerentur. Magna autem in ſpe ſum, mihi nihil temporis prorogatum iri. habebam acta vrbana vſque ad Non. Mart. è quibus intelligebam Curionis noſtri conſtantia omnia potius actum iri, quàm de prouinciis. ergo, vt ſpero, propediem
16 te videbo. Venio ad Brutum tuum, immò noſtrum. ſic enim mauis. Equidem omnia feci, quæ potui aut in mea prouincia perficere, aut in regno experiri. omni igitur modo egi cum Rege, & ago quotidie, per literas ſcilicet. ipſum enim triduũ, quatriduúmue mecum habui turbulẽtis in rebus, quibus eum liberaui. ſed & tum præſens, & poſtea creberrimè non deſtiti rogare, & petere mea cauſa, ſuadere, & hortari ſuã. multùm profeci, ſed quãtùm, non planè (quia longè abſum) ſcio. Salaminios autem (hos enim poteram coërcere) adduxi vt totum nomen Scaptio vellent ſoluere, ſed centeſimis ductis à proxima quidem ſyngrapha, nec perpetuis, ſed renouatis quotannis. numerabãtur numi. noluit Scaptius. tu qui ais Brutum cupere aliquid perdere? quaternas habebat in ſyngrapha. fieri non poterat: nec, ſi poſſet, ego pati poſſem. audio omnino Sca-

ptium pœnitere. nam quod s.c. esse dicebat, vt ius ex syngrapha diceretur: eo consilio 17
factum est, quòd pecuniam Salaminii contra legem Gabiniam sumpserant. vetabat autẽ Auli lex ius dici de ita sumpta pecunia. decreuit igitur Senatus, vt ius diceretur ista syngrapha. nũc ista habet iuris idem, quod cæteræ: nihil præcipui. Hæc à me ordine facta puto me Bruto probaturũ: tibi, nescio: Catoni certè probabo. sed iam ad teipsum reuertor. Aín' tandem Attice laudator integritatis & elegantiæ nostræ? ausus es hoc ex ore tuo (inquit Ennius) vt equites Scaptio ad pecuniam cogendam darem, me rogare? an tu, si mecum esses (qui scribis morderi te interdum, quòd non simul sis) paterere me id facere, si vellem? Non amplius, inquis, quinquaginta. Cum Spartaco minus multi primò fuerunt. Quid tandem isti mali in tam tenera insula non fecissent? non fecissent autem? immò quid ante aduentum meum non fecerunt? inclusum in curia Senatum habuerunt Salaminium, ita multos dies, vt interierint nonnulli fame. 18
erat enim præfectus Appii Scaptius, & habebat turmas ab Appio. id me igitur tu, cuius mehercule os mihi ante oculos solet versari, cùm de aliquo officio ac laude cogito, tu me inquam rogas præfectus vt Scaptius sit? At hoc statueramus, vt negotiatorẽ neminẽ: ídque Bruto probaueramus. habeat is turmas. cur potius quàm cohortes? sumptu iam nepos euadit Scaptius. Volunt, inquis, principes. Scio: nam ad me Ephesum vsque venerunt, flentésque, equitum scelera & miserias suas detulerunt. itaque statim dedi literas, vt ex Cypro equites ante certam diem decederẽt. ob eámque causam, tum ob cæteras Salaminii nos in cælum decretis suis sustulerũt. Sed iam quid opus equitatu? Soluũt enim Salaminii: nisi fortè id volumus armis efficere, vt fœnus quaternis cẽtesimis ducãt. & ego audebo legere vnquam, aut attingere eos libros, quos tu dilaudas, 19
si tale quid fecero? Nimis, inquã, in isto Brutum amasti dulcissime Attice: nos, vereor, ne parum. atque hæc, scripsi ego ad Brutum, scripsisse te ad me. cognosce nũc cætera. Pro Appio nos hîc omnia facimus, honestè tamen, sed planè libẽter. nec enim ipsum odimus, & Brutum amamus: & Pompeius à me mirificè contendit, quem mehercule plus, plúsque in dies diligo. C. Cælium Quæst. huc venire audisti. nescio quid sit: sed Pammenia illa mihi nõn placẽt. Ego me spero Athenis fore mense Septembri. tuorum itinerum tempora scire sanè velim. Εὐήθειαν Sempronii Rufi cognoui ex epistola Corcyrea. Quid quæris? inuideo potẽtiæ Vestorii. Cupiebam etiam nunc plura garrire: sed lucet: vrget turba: festinat Philogenes. Valebis igitur, & valere Piliam & Cæciliam nostram iubebis literis, & saluebis à meo Cicerone.

CICERO ATTICO S.

ETSI nihil sanè habebam noui, quod pòst accidisset, quàm dedissem ad te Philoge- 20
ni liberto tuo literas: tamen cùm Philotimum Romã remitterem, scribendum aliquid ad te fuit: ac primùm illud quod me maximè angebat (nõ quo me aliquid iuuare posses, quippe res est in manibus: tu autem abes longè gentium: πολλὰ δ' ἐν μεταιχμίῳ Νότος κυλίνδει κύματ' εὐρύνης ἁλὸς) obrepsit dies, vt vides, (mihi enim ad III. Calẽd. Sext. de prouincia decedendum est) nec succeditur. quem relinquam qui prouinciæ præsit? ratio quidem & opinio hominum postulat fratrẽ: primùm quòd videtur esse honos: nemo igitur potior, deinde quòd solum habeo Prætorium: Pontinus enim ex pacto & conuẽto (nam ea lege exierat) iam à me discesserat. Quæstorem nemo dignum putat: etenim est leuis, libidinosus, sagax. De fratre autem primum illud est: persuaderi ei non 21
posse arbitror. odit enim prouinciam: & hercule nihil odiosius, nihil molestius. deinde, vt mihi nolit negare, quidnam mei sit officii? cùm bellum esse in Syria magnum putetur, id videatur in hanc prouinciam erupturum: hîc præsidii nihil sit: sumptus annuus decretus sit: videatúrne aut pietatis esse meæ, fratrem: aut diligentiæ, nugarum aliquid relinquere? magna igitur, vt vides, solicitudine afficior, magna inopia consilii. Quid quæris? toto negotio nobis opus non fuit. quanto tua prouincia melior? decedes, cùm voles: nisi fortè iam decessisti. quem videbitur, præficies Thesprotiæ & Chaoniæ:

neccdum tamen ego Quintum conueneram, vt iam, ſi id placeret, ſcirem, poſſétne ab
eo impetrari:nec tamen,ſi poſſet, quid vellem habebam. Hoc eſt igitur eiuſmodi. reli-
32 qua plena adhuc & laudis & gratiæ,digna iis libris quos dilaudas. conſeruatæ ciuitates:
cumulatè publicanis ſatiſfactum : offenſus contumelia nemo, decreto iuſto & ſeuero
perpauci,nec tamen quiſquam vt queri audeat.res geſtæ dignæ triumpho. de quo ipſo
nihil cupidè agemus:ſine tuo quidē conſilio certè nihil. Clauſula eſt difficilis in traden
da prouincia:ſed hæc deus aliquis gubernabit. De vrbanis rebus ſcilicet plura tu ſcis:
ſæpius & certiora audis. Equidem doleo non me tuis literis certiorem fieri. huc enim
odioſa afferebātur de Curione,de Paulo:non quo vllum periculum videam ſtanre Pō-
peio,vel etiam ſedente,valeat modò: ſed mehercule Curionis & Pauli meorū familia-
rium vicem doleo. Formam igirur mihi totius Reip. ſi iam es Romæ, aut cùm eris, ve-
lim mittas, quæ mihi obuiā veniat, ex qua me fingere poſſim, & præmeditari quo ani-
33 mo accedā ad Vrbem. eſt enim quiddā, aduenientem non eſſe peregrinum atque ho-
ſpitē. Et quod penè præterii, Bruti tui cauſa, vt ſæpe ad te ſcripſi, feci omnia. Cyprii nu
merabanr:ſed Scaptius centeſimis renouato in ſingulos annos fœnore contentus non
fuit. Ariobarzanes non in Pompeium prolixior per ipſum, quàm per me in Brutum:
quem tamen ego præſtare non poteram. erat enim Rex perpauper: aberámque ab eo
ita longè, vt nihil poſſem niſi literis, quibus pugnare non deſtiti. Summa hæc eſt. pro
ratione pecuniæ, liberius eſt Brutus tractatus, quàm Pompeius. Bruto curata hoc anno
talenta circiter c. Pompeio in ſex menſibus promiſſa c c. Iam in Appii negotio quan-
tum tribuerim Bruto, dici vix poteſt. Quid eſt igitur, quod laborē? amicos habet, me-
ras nugas M. Scaptium, qui quia non habuit à me turmas equitum, quibus Cyprum ve
34 xaret, vt ante me fecerat, fortaſſe ſuccēſet: aut quia præfectus non eſt, quòd ego nemi-
ni tribui negotiatori, non C. Vennonio meo familiari, non tuo M. Lenio: & quod tibi
Romæ oſtenderā me ſeruaturum, in quo perſeueraui. ſed quid poterit queri is, qui au-
ferre pecuniam cùm poſſet, noluit? Scaptio, qui in Cappadocia fuit, puto eſſe ſatiſfa-
ctum. is à me Tribunatum cùm accepiſſet, quē ego ex Bruti literis ei detuliſſem, poſt-
ea ſcripſit ad me, ſe vti nolle eo Tribunatu. Caius eſt quidā, cui cùm præfecturam de-
tuliſſem Bruti rogatu, multa & dixit, & fecit cum quadam mea contumelia, P. Clodii
canis. is me nec proficiſcētem Apameam proſecutus eſt:nec cùm poſtea in caſtra ve-
niſſet, atque inde diſcederet, num quid vellem, rogauit:& fuit apertè mihi, neſcio qua-
re, non amicus. Hunc ego ſi in præfectis habuiſſem, quem tu me hominē putares? Qui,
vt ſcis, potentiſſimorum hominum contumaciam nunquam tulerim, ferrem huius
35 aſſeclæ? etſi hoc plus eſt quàm ferre, tribuere etiam beneficii aliquid, & honoris. Is igi-
tur Caius, cùm Apameæ me nuper vidiſſet Romam proficiſcens, me ita appellauit
(Culleolum vix auderem) Vnde, inquit, me iubes petere cibaria? Profectò reſpondi
lenius, quàm putabant oportuiſſe qui aderant, me non inſtituiſſe iis dare cibaria, quo-
rum opera non eſſem vſus. abiit iratus. Huius nebulonis operatione ſi Brutus moue-
ri poteſt, licebit eum ſolus ames, me æmulum non habebis. ſed illum eum futurum
eſſe puto, qui eſſe debet. tibi tamen cauſam notam eſſe volui: & ad ipſum hæc perſcri-
pſi diligētiſſimè. omnino (ſoli enim ſumus) nullas vnquam ad me literas miſit Brutus,
ne proximè quidem de Appio, in quibus non ineſſet arrogans ἀκοινώνητον aliquid. Tibi
autem valde ſolet in ore eſſe, grauius autem non contemnere ſe, & Reges odiſſe ſuper-
36 bos. in quo tamē ille mihi riſum magis, quàm ſtomachum mouere ſolet. ſed planè pa
rum cogitat, quid ſcribat, aut ad quem. Quintus Cicero puer legit, vt opinor, & certè,
epiſtolam inſcriptam patri ſuo. ſolet enim aperire, ídque de meo conſilio, ſiquid fortè
ſit, quod opus ſit ſciri. In ea autem epiſtola erat illud idem de ſorore, quod ad me. mi-
rificè conturbatum vidi puerum. lachrymās mecum eſt queſtus. Quid quæris? miram
in eo pietatem, ſuauitatē, humanitatémque perſpexi: quo maiorem ſpem habeo, nihil
fore aliter, ac deceat. Id te igitur ſcire volui. Ne illud quidem prætermittā, Hortēſius

filius fuit Laodiceæ cum gladiatoribus flagitiose & turpiter. hunc ego patris causa vo-
caui ad cœnam, quo die venit: & eiusdem patris causa nihil amplius. is mihi dixit, se
Athenis me expectaturum, vt mecum decederet. Rectè, inquam: quid enim dicerem?
omnino puto nihil esse, quod dixit: nolo quidem, ne offendam patrem quem meher-
cule valde diligo. sin fuerit meus comes, moderabor ita, nequid eum offendam, quem 37
minimè volo. Hæc sunt: etiam illud, Orationem Q. Celeris mihi velim mittas contra
M. Seruilium. Literas mitte quamprimùm: si nihil fuerit, vel per tuum tabellarium.
Piliæ & filiæ salutem. Cura vt valeas.

CICERO ATTICO S.

TARSVM venimus Non. Iun. ibi me multa mouerunt: magnum in Syria bellum,
magna in Cilicia latrocinia, mihi difficilis ratio administrandi, quòd paucos dies habe-
bam reliquos annui muneris. illud autem difficillimum: relinquendus erat ex s.c. qui
præesset. nihil minus probari poterat, quàm Quæstor Messinius. nam de Celio nihil au
diebamus. Rectissimum videbatur fratrē cum imperio relinquere: in quo multa mo- 38
lesta, discessus noster, belli periculum, militum improbitas. sexcenta præterea. O rem
totam odiosam. sed hæc fortuna viderit: quoniam consilio non multùm vti licet. Tu
quando Romam saluus, vt spero, venisti, videbis, vt soles, omnia quæ intelliges nostra
interesse, in primis de Tullia mea: cuius de conditione quid mihi placeret, scripsi ad
Terētiam, cùm tu in Græcia esses: deinde de honore nostro. quòd enim tu absuisti, ve-
reor vt satis diligenter actum in Senatu sit de literis meis. illud præterea μυστικώτερον ad
te scribam, tu sagacius odoraberis. τῆς δάμαρτός μου ὁ ἀπελεύθερος (οἶσθα ὃν λέγω) ἔδοξέ μοι
πρώην, ἐξ ὧν ἀλογευόμενος παρέφθεγγετο, πεφυρκέναι τὰς ψήφους ἐκ τῆς ὠνῆς τῶν ὑπαρχόντων τοῦ Κρο-
τωνιάτου τυραννοκτόνου. δέδοικα δὴ, μήτι νοήσῃς. ἐν δὴ τοῦτο δὴ περισκεψάμενος τὰ λοιπὰ ἐξασφά-
λισαι. non queo tantùm, quantùm vereor, scribere. Tu autem fac vt mihi tuæ literæ vo
lent obuiæ. Hæc festinās scripsi in itinere atque agmine. Piliæ & puellæ Cæciliæ bel- 39
lissimæ salutem dices. Vale.

CICERO ATTICO S.

NVNC quidē profectò Romæ es: quòd te (si ita est) saluum venisse gaudeo: vnde qui-
dem quandiu absuisti, magis à me abesse videbare, quàm si domi esses. minus enim
mihi meæ notæ res erant, minus etiam publicæ. quare velim, etsi (vt spero) te hæc le-
gente aliquantum tamen viæ processero, tamē obuias mihi literas quamargutissimas
de omnibus rebus crebrò mittas, in primis de quo scripsi ad te antea. ὁ τῆς ξυναόρου τῆς ἐ-
μῆς ὁ ἐξελεύθερος ἔδοξέ μοι θαμὰ βατταρίζων, καὶ ἀλύων ἐν τοῖς ξυλλόγοις, καὶ ταῖς λέσχαις ὑποτό-
πεφυρκέναι τὰς ψήφους ἐν τοῖς ὑπάρχουσι τοῖς τοῦ Κροτωνιάτου. Hoc tu indaga, vt soles. At
hoc magis. ἐξ ἄστεως ἐπαλέφου τειχῶν προέδωκεν ἡμῶν γάμου ὀφλήματα ὁ Κάμιλλος αὐτόν τε ὀ- 40
φείλοντα μνᾶς. κδ. ἐκ τῶν Κροτωνιατικῶν, καὶ ἐκ τῶν χερρονησιτικῶν. μη. καὶ κληρονομήσας. χμ. η.
μ. τούτων δὲ μηδὲ ὀβολὸν διαλύσασθαι πάντων ὀφληθέντων τοῦ δευτέρου μηνὸς τῇ νουμηνίᾳ. τὸν δὲ ἀ-
πελεύθερον αὐτοῦ, ὄντα ὁμώνυμον τῷ Κόνωνος πατρὶ μηδὲν ὁλοσχερῶς πεφροντικέναι. ταῦτα οὖν πρῶτον
μὲν ἵνα πάντα σώζηται, δεύτερον δὲ, ἵνα μηδὲ τῶν τόκων ὀλιγωρήσῃς τῶν ἀπὸ τῆς προεκκειμένης ἡ-
μέρας, ἴσως αὐτὸν ἠνέγκαμεν, σφόδρα δέδοικα. καὶ γὰρ παρῆν πρὸς ἡμᾶς κατασκεψόμενος, καί τι χρηστὸν
ἐλπίσας, ἀπογνοὺς δὲ ἀλόγως ἀπέστη, ἐπειπὼν, αἰσχρὸν τοι δηρόν τε μένειν κενεόν τε νέεσθαι. méque ob-
iurgauit vetere prouerbio, τὰ μὲν διδόμενα. Reliqua vide, & quantum fieri potest, perspi-
ciamus, etsi annuum tēpus propè iam emeritum habebamus. dies enim XXXIII. erāt
reliqui: solicitudine prouinciæ tamen vel maximè vrgebamur. cùm enim arderet Sy-
ria bello, & Bibulus in tanto mœrore suo maximam curam belli sustineret, ad méque
Legati eius, & Quæstor, & amici literas mitterent, vt subsidio venirem: etsi exercitum 41
infirmum habebam, auxilia sanè bona, sed ea Galatarum, Pisidarum, Lyciorum (hæc
enim sunt nostra robora) tamen esse officium meum putaui, exercitum habere quā
proximè hostem, quoad mihi præesse prouinciæ per s.c. liceret. sed, quo ego maximè
delectabar, Bibulus molestus mihi nō erat: de omnibus rebus scribebat ad me potius,

& mihi decessionis dies λεληθότως obrepebat. qui cùm aduenerit, ἄλλο πρόβλημα, quē præficiam, nisi Celius Quæstòr venerit, de quo adhuc nihil certi habebamus. Cupiebam mehercule longiorem epistolam facere: sed nec erat res de qua scriberem, nec iocari præ cura poterā. Valebis igitur, & puellæ salutē articulatè dices, nostræque Piliæ.

CICERO ATTICO S.

42 EGO, dum in prouincia omnibus rebus Appium orno, subitò sum factus accusatoris eius socer. Id quidem, inquis, dii approbent. Ita velim: téque ita cupere certò scio. sed crede mihi, nihil minus putaram ego, qui de Ti. Nerone, qui mecum egerat, certos homines ad mulieres miseram, qui Romam venerunt factis sponsalibus, sed hoc spero melius. Mulieres quidem valde intelligo delectari obsequio & comitate adolescentis. Cætera noli ἐξοκανθίζειν. Sed heus tu, πυρὸς εἰς δῆμον Athenis. placet hoc tibi? etsi non impediebant mei certè libri: non enim ista largitio fuit in ciueis, sed in hospites liberalitas. me tamen de Academiæ προπύλῳ iubes cogitare, quoniam Appius de Eleusine non cogitet. De Hortensio te certò scio dolere: equidem excrucior: decreueram enim cum eo valde familiariter viuere. Nos prouinciæ præfecimus Celium: Pue-
43 rum, inquies, & fortasse fatuum, & non grauem, & non continentem. Assentior: fieri non potuit aliter. nam quas multò ante tuas acceperam literas, in quibus ἐπέχειν te scripseras, quid esset mihi faciendum de relinquendo, eæ me pungebant. videbam enim, quæ tibi essent ἐποχῆς causæ, (& erant eædem mihi) puero ne traderem. fratri autem, illud non vtile nobis: nam præter fratrem nemo erat, quem sine contumelia Quæstori, nobili præsertim, anteferrem. tamen dum impendere Parthi videbantur, statueram fratrem relinquere, aut etiam Reipub. causa contra s. c. ipse remanere. qui posteaquam incredibili felicitate discesserunt, sublata dubitatio est. Videbam sermones, Hui fratrem reliquit? num est hoc non plus annum obtinere prouinciam? Quid, quòd Senatus eos voluit præesse prouinciis, qui non præfuissent? at hic triennium. ergo hæc ad populum. Quid quæ tecum? nunquam essem sine cura, siquid iracundius, aut con-
44 tumeliosius, aut negligentius. quæ fortuita hominum? Quid, siquid filius puer, & puer bene sibi fidens? qui esset dolor? quem pater non dimittebat, téque id censere molestè ferebat. At nunc Celius non dico equidem, quod egerit: sed tamen multò minus laboro. Adde illud: Pompeius, eo robore vir, his radicibus, Q. Cassium sine sorte delegit, Cæsar Antonium: ego sorte datum offenderem? aut etiam inquirerem in eum, quem reliquissem? hoc melius, & huius rei plura exempla. senectuti quidem nostræ profectò aptius. at te apud eum, dii boni, quanta in gratia posui? eíque legi literas non tuas; sed librarii tui. Amicorum literæ me ad triumphum vocant, rem à nobis, vt ego arbitror, propter hanc παλιγγενεσίαν nostram, non negligendam. Quare tu quoque mi Attice incipe hoc cupere, quo nos minus inepti videamur. Vale.

CICERO ATTICO S.

45 QVINTVS FILIVS, piè sanè, me quidem certè multùm hortante, sed currentem animum patris sui sorori tuæ reconciliauit. eum valde tuæ literæ excitarūt. Quid quæris? confido rem, vt volumus, esse. Bis ad te antea scripsi de re mea familiari, si modò tibi redditæ literæ sunt, Græcè ἐν αἰνιγμοῖς. scilicet nihil est mouendum. sed tamen ἀφελῶς percunctando de nominibus Milonis, &, vt expediat, vt mihi recepit, hortando, aliquid ita tu proficies. Ego Laodiceæ Quæstorem Messinium expectare iussi, vt confectas rationes lege Iulia apud duas ciuitates possim relinquere. Rhodum volo, puerorum causa, inde quamprimum Athenas: etsi Etesiæ valde reflant: sed volo his magistratibus, quorum voluntatem in supplicatione sum expertus. tu tamen mitte mihi quæso obuiam literas, nunquid putes Reipub. nomine tardandum esse nobis. Tiro
46 ad te dedisset literas, nisi eum grauiter ægrum Esεæ reliquissem. Sed nuntiant, melius esse. ego tamen angor. nihil enim illo adolescente castius, nihil diligentius. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM instituissem ad te scribere,calamúmque sumpsissem,Batonius è naui rectà ad me venit domum Ephesi,& epistolam tuam reddidit prid.Calēd.Octob.lætatus sum felicitate nauigationis tuæ, opportunitate Piliæ, etiam mehercule sermone eiusdem de coniugio Tulliæ meæ. Batonius autem miros terrores ad me attulit Cæsarianos. cū Lepta etiam plura locutus est:spero,falsa,sed certè horribilia,exercitum nullo modo dimissurum:cum illo Prætores Des.Cassium Trib.Lentulum COS. facere: Pompeio in animo esse Vrbem relinquere.Sed heus tu, nunquid molestè fers de illo,qui se solet anteferre patruo sororis tuæ filii?At à quibus victus?sed ad rem. Nos Etesiæ vehementissimè tardarunt.detraxit XX.ipsos dies etiam aphractus Rhodiorum. Calēd. 47
Octob. Epheso conscendentes hanc epistolam dedimus L. Tarquinio simul è portu egredienti,sed expeditius nauiganti.nos Rhodiorum aphractis, cæterísque longis nauibus tranquillitates aucupaturi eramus.ita tamen properabamus,vt nō posset magis.

De raudusculo Puteolano gratum.nunc velim despicias res Romanas,videas quid nobis de triumpho cogitandum putes, ad quem amici me vocant. Ego, nisi Bibulus, qui,dum vnus hospes in Syria fuit,pedem porta non plus extulit,quàm domo sua,adniteretur de triumpho,æquo animo essem.nūc verò αἰσχρὸν σιωπᾶν.sed explora rem totam,vt quo die congressi erimus,consilium capere possimus. At multa, qui & properarem,& ei literas darem,qui aut mecum, aut paulò antè venturus esset. Cicero tibi plurimam salutem dicit.Tu dices vtriusque nostrûm verbis & Piliæ tuæ & filiæ. Vale.

CICERO ATTICO S.

IN PIRAEEA cùm exissem prid. Id. Octob.accepi ab Acasto seruo meo statim 48
tuas literas,quas quidem cùm expectassem iandiu,admiratus sum,vt vidi obsignatam epistolā,breuitatem eius: vt aperui,rursus σύγχυσιν literularum,quæ solent tuæ copiosissimæ & clarissimæ esse.ac ne multa cognoui ex eo,quòd ita scripseras,te Romam venisse ad XII.Calend.Octob.cum febri.percussus vehementer,nec magis quàm debui, statim quæro ex Acasto. ille & tibi & sibi visum, & ita se domi ex tuis audisse, vt nihil esset incommodé. id videbatur approbare, quod erat in extremo, febriculam tum te habentem scripsisse.sed clamaui tamen,admiratúsque sum, quòd nihilo minus ad me tua manu scripsisses.Quare de hoc satis:spero enim, quæ tua prudentia & temperantia,& hercule, vt me iubet Acastus, confido te iam,vt volumus, valere. A Turranio te accepisse meas literas gaudeo.παραφύλαξον,si me amas,τὴν τοῦ φυράτου φιλοτιμίαν αὐτόπατα. Hanc quæ mehercule mihi magno dolori est(dilexi enim hominem) procura 49
(quantulacunque est) Prætianā hæreditatem.prorsus illam ne attingas. Dices numos mihi opus esse ad apparatum triumphi:in quo,vt præcipis,nec me κενὸν in expetendo cognosces, nec. ἄτυφον in abiiciendo. Intellexi ex tuis literis te ex Turranio audisse, à me prouinciam fratri traditam. Adeón' ego non perspexeram prudentiam literarum tuarum?ἐπέχειν te scribebas.Quid erat dubitatione dignum?si esset quicquam, cur placeret fratrem,& talem fratrem relinqui?ἀθέτησις ista mihi tua,non ἐποχὴ videbatur.Monebas de Q. Cicerone puero,vt eum quidem neutiquam relinquerem. τοῦτο μόνον ἐρῶν ἐμοί.eadem omnia,quasi collocuti essemus,vidimus.non fuit faciēdum aliter, méque ἐπιχειρονία ἐποχὴ tua dubitatione liberauit.sed puto te accepisse de hac re epistolam scriptam accuratius.ego tabellarios postero die ad vos eram missurus,quos puto antèvē- 50
turos,quàm nostrum Saufeium.sed eum sine meis literis ad te venire vix rectum erat.

Tu mihi,vt polliceris,de Tulliola mea,id est,de Dolabella,perscribas:de Rep.quam præuideo in summis periculis:de Censoribus, maximéque de signis,tabulis quid fiat, referatúrne.Idib.Octob.has dedi literas,quo die,vt scribis,Cæsar Placentiam legiones quatuor.Quæso,quid nobis futurum est,mactè scribas. Athenis statio mea nunc placet. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER VII.

CICERO ATTICO S.

1 DEDERAM equidem L. Sauſeio literas, & dederam ad te vnum, quòd
cùm non eſſet temporis mihi ad ſcribendum ſatis, tamen hominem
tibi tam familiarem ſine meis literis ad te venire nolebam: ſed, vt phi-
loſophi ambulant, has tibi redditum iri putabam prius. ſin iam illas
accepiſti, ſcis me Athenas veniſſe pridie Id. Oct. è naui egreſſum in
Piræeum tuas ab Acaſto noſtro literas accepiſſe: conturbatum, quòd
cum febre Romam veniſſes: bono tamen animo eſſe cœpiſſe, quòd Acaſtus ea quæ vel-
lem, de alleuato corpore tuo nunciaret: cohorruiſſe autem, quòd tuæ literæ de legioni-
bus Cæſaris afferrent: & egiſſe tecum, vt videres, nequid φιλοτιμία eius, quem noſti, no-
bis noceret, & de quo iampridem ad te ſcripſeram. Turranius autem ſecus tibi Brun-
duſii dixerat, quòd ex his literis cognoui, quas à Xenone optimo viro accepi. Cur fra-
trem prouinciæ non præfeciſſem, expoſui breuiter. Hæc ferè ſunt in illa epiſtola. nũc
2 audi reliqua. Per fortunas, omnem tuum amorem, quo me es amplexus, omnémque
tuam prudentiam, quam mehercule in omni genere iudico ſingularem, confero
ad eam curam, vt de omni ſtatu meo cogites. Videre enim mihi videor tantam dimi-
cationem, niſi idem deus, qui nos melius, quàm optare auderemus, Parthico bello li-
berauit, reſpexerit Rempub. quanta nunquam fuit. Age; hoc malum mihi commu-
ne eſt cum omnibus: nihil tibi mando, vt de eo cogites. illud meum proprium πρό-
βλημα quæſo ſuſcipe. Vidéſne, vt te authore ſim vtrunque complexus? ac vellẽ à prin-
cipio te audiſſe amiciſſimè monentem. ἀλλ' ἐμὸν οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθες:
ſed aliquando tamẽ perſuaſiſti, vt alterum complecterer, quia de me erat optimè me-
ritus: alterum, quia tantùm valebat. Feci igitur, atque effeci omni obſequio, vt neutri il-
3 lorum quiſquam eſſet me charior. hæc enim cogitabamus, nec mihi iuncto cum Pom-
peio fore neceſſe peccare in Repub. aliquando: nec cum Pompeio ſentienti, pugnan-
dum eſſe cum Cæſare: tanta erat illorum coniunctio. Nunc impendet, vt & tu oſten-
dis, & ego video, ſumma inter eos contentio. me autem vterque numerat ſuum: niſi
fortè ſimulat alter. nam Pompeius non dubitat (verè enim iudicat) ea quæ de Repub.
nunc ſentiat, mihi valde probari. Vtriuſque autem accepi eiuſmodi literas eodem tẽ-
pore, quo tuas, vt neuter quẽnquã omnium pluris facere, quàm me videretur. verùm
quid agam? non quæro illa vltima (ſi enim caſtris res geretur, video cum altero vinci
ſatius eſſe, quàm cum altero vincere) ſed illa, quæ tum agentur, cùm venero, ne ratio
abſentis habeatur, vt exercitum dimittat. Dic M. Tulli, Quid dicam? Expecta, amabo
4 te, dum Atticum conueniam. non eſt locus ad tergiuerſandum cõtra Cæſarem. Vbi il-
læ ſunt denſæ dexteræ? nam vt illi hoc liceret, adiuui rogatus ab ipſo Rauennæ de Ce-
lio Trib. pleb. ab ipſo autem? etiam à Cneo noſtro in illo diuino tertio Conſulatu. ali-
ter ſenſero: αἰδέομαι non Põpeium modò, ſed Τρῶας, καὶ Τρῳάδας. Πουλυδάμας μοι πρῶ-
τος ἐλεγχείην καταθήσει. Quis? Tu ipſe ſcilicet laudator & factorum & ſcriptorum meo-
rum. hanc ego plagam effugi per duos ſuperiores Marcellorum Conſulatus, cùm eſt
actum de prouincia Cæſaris. nũc incido in diſcrimen ipſum. Itaque, vt ſtultus primus
ſuam ſentẽtiam dicat, mihi valde placet de triumpho nos moliri aliquid, extra Vrbem
eſſe cum iuſtiſſima cauſa. tamen dabunt operam, vt eliciant ſententiam meam. Ride-
bis hoc loco fortaſſe: quàm vellem etiam nunc in prouincia morari. planè opus fuit, ſi
hoc impendebat: etſi nil miſerius. nam ἰδοὺ πάρεργον, volo te hoc ſcire, omnia illa pri-
5 ma, quæ etiam tu literis in cælum ferebas, ἐπίτηκτα fuerunt. Quàm nõ eſt facilis virtus,
quàm verò difficilis eius diuturna ſimulatio! cùm enim hoc rectum & glorioſum pu-

tarem, ex annuo sumptu, qui mihi decretus esset, me C. Cælio Quæstori relinquere annuum, referre in ærarium ad HS. CIↃ: ingemuit nostra cohors, omne illud putãs distribui sibi oportere, vt ego amicior inuenirer Phrygum & Cilicum ærariis, quàm nostro. sed me non mouerunt: nam & mea laus apud me plurimùm valuit: nec tamen quicquam honorificè in quenquam fieri potuit, quod prætermiserim. sed hæc fuerit, vt ait Thucydides, ἐκ βολὴ λόγου non inutilis. tu autem de nostro statu cogitabis: primùm quo artificio tueamur beneuolentiam Cæsaris: deinde de ipso triumpho: quem video, nisi Reipub. tempora impediẽt ἀπόθειστον, iudico autem cùm ex literis amicorum, tum ex supplicatione, quam qui non decreuit, plus decreuit, quàm si omneis decreuisset triumphos. Ei porrò assensus est vnus familiaris meus Fauonius, alter iratus Hirrus. Cato 6 autem & scribendo affuit, & ad me de sententia sua iucundissimas literas misit. sed tamen gratulans mihi Cæsar de supplicatione, triumphat de sententia Catonis, nec scribit quid ille sententiæ dixerit, sed tamẽ supplicationem eum mihi non decreuisse. Redeo ad Hirrum. cœperas eum mihi placare: perfice. Habes Scrofam. habes Silium. ad eos ego etiam antea scripsi, & ad ipsum Hirrum: locutus enim erat cum iis, commodè se potuisse impedire, sed noluisse: assensum tamen esse Catoni amicissimo meo, cum is honorificentissimam in me sententiam dixisset: nec me ad se vllas literas misisse, cùm ad omneis mitterem. Verum dicebat. ad eum enim solum, & ad Crassipedem non scripserã. Atque hæc de rebus forensibus. Redeamus domum. diiungere me ab illo volo. mirus est φυράτης Germanus Lartidius. ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν, ἀχνύμενοί περ. reliqua expediamus, hoc primum, quòd accessit cura dolori meo, sed hoc tamen quic- 7 quid est. Prætianum cum iis rationibus, quas ille meas tractat, admisceri nolo. Scripsi ad Terentiam, scripsi etiam ad ipsum, me, quicquid possem numorum, ad apparatum sperati triumphi ad te redacturum. Ita puto ἄμεμπτα fore. verum vt lubebit. hãc quoque suscipe curam, quemadmodum experiamur. id & ostendisti quibusdam literis ex Epeiro, & Athenis datis, & in eo ego te adiuuabo. Vale.

CICERO ATTICO S.

BRVNDVSIVM venimus VII. Calend. Decẽb. vsi tua felicitate nauigandi: ita bellè nobis flauit ab Epeiro lenissimus Auster, mitis. Hunc σπουδάζοντα, si cui voles τῶν νεωτέρων, pro tuo vendito. Inualetudo tua me valde conturbat: significant enim tuæ literæ te prorsus laborare. Ego autem cùm sciam, quàm sis fortis, vehemẽtius esse quid- 8 dam suspicor, quod te cogat cedere, & propemodum infringat: etsi alteram quartanam Pamphilus tuus mihi dixit decessisse, & alteram leuiorem accedere. Terentia verò, quæ quidem eodem tempore ad portam Brundusinam venit, quo ego in portum, mihíque obuia in foro fuit, L. Pontium sibi in Trebulano dixisse narrabat, etiàm eam decessisse. Quod si ita est, quod maximè mehercule opto, id spero tua prudẽtia & temperantia te consecutum. Venio ad epistolas tuas, quas ego sexcẽtas vno tempore accepi, aliam alia iucundiorem, quæ quidem erant tua manu. nã Alexidis manum amabã, quòd tam propè accedebat ad similitudinem tuæ: literæ manum non amabã, quia indicabat te non valere. cuius quoniam mẽtio iam facta est, Tironem Patris ægrum reliqui, adolescẽtem, vt nosti, (& adde siquid vis) probum: nihil vidi melius: itaque careo ægrè. quanquam videbatur se non grauiter habere, tamen sum solicitus, maximámque 9 spem habeo in M. Curii diligentia, de qua ad me scripsit Tiro, & multi nunciarunt. Curius autem ipse sensit, quàm tu velles à me diligi: & eo sum admodum delectatus: & mehercule est, quem facilè diligas. αὐτόχθων in homine vrbanitas. eius testamentum de tortorio Ciceronum signis obsignatum, cohortísque prætoriæ, fecit palàm te ex libella, me ex teruncia. Corcyræ Alexion me opiparè muneratus est. Q. Ciceroni obsisti nõ potuit, quo minus Thyamim videret. Filiola tua te delectari lætor, & probari tibi στοργὴν φυσικὴν esse τὴν πρὸς τὰ τέκνα. Etenim si hæc non est, nulla potest homini esse ad hominẽ naturæ adiunctio: qua sublata, vitæ societas tollitur. Bene conue-

niant,inquit Carneades,ſpurcè,ſed tamen prudentius,quàm Lucius noſter, & Patron. qui cùm omnia ad ſe referant,quicquam alterius cauſa fieri putant: cùm ea re bonum
10 virum oportere eſſe dicant,ne malum habeat, non quòd natura rectum ſit: non intelligunt ſe de callido homine loqui,non de bono viro. Sed hæc,opinor,ſunt in iis libris,quos tu laudando, animos mihi addidiſti. Redeo ad rem. Quomodo expectabam epiſtolam,quam Philoxeno dediſſes?(ſcripſeras enim,in ea eſſe de ſermone Pompeii Neapolitano) eam mihi Patron Brunduſii reddidit. Corcyræ, vt opinor, acceperat. Nihil potuit eſſe iucundius.erat enim de repub. de opinione, quam is vir haberet integritatis meæ:de beneuolentia,quam oſtendit eo ſermone,quem habuit de triumpho. Sed tamen hoc iucũdiſſimum, quòd intellexi te ad eum veniſſe, vt eius animum erga me perſpiceres.hoc mihi inquam accidit iucundiſſimum. De triumpho autem nulla me cupiditas vnquam tenuit ante Bibuli impudentiſſimas literas, quas ampliſ-
11 ſimè ſupplicatio conſecuta eſt. A' quo ſi ea geſta ſunt,quæ ſcripſit,gauderem,& honori fauerem.nunc illum,qui pedem porta,quoad hoſtis cis Euphratem fuit, non extulerit,honore augeri, me in cuius exercitu ſpem illius exercitus habuit, idem non aſſequi,dedecus eſt noſtrum,noſtrum inquam te coniungens.Itaque omnia experiar, &, vt ſpero, aſſequar. quòd ſi tu valeres, iam mihi quædam explorata eſſent: ſed, vt ſpero, valebis. De rauduſculo Numeriano multùm te amo. Hortenſius quid egerit,aueo ſcire,Cato quid agat: qui quidem in me turpiter fuit maleuolus: dedit integritatis,iuſtitiæ,clemẽtiæ,fidei mihi teſtimonium,quod non quærebam: quod poſtulabam,negauit.id itaque Cæſar his literis, quibus mihi gratulatur, & omnia pollicetur, quomodo exultat Catonis in me ingratiſſimi iniuria?at hic idem Bibulo dierum XX.ignoſce mihi, non poſſum hæc ferre,nec feram. Cupio ad omneis tuas epiſtolas, ſed nihil ne-
12 ceſſe eſt:iam enim te videbo.illud tamen de Chryſippo.nam de altero illo minus ſum admiratus operario homine:ſed tamen ne illo quicquam improbius.Chryſippum verò,quem ego propter literularum neſcio quid libenter vidi,in honore habui, diſcedere à puero inſciente me?mitto alia,quæ audio multa:mitto furta:fugam non fero, qua mihi nihil viſum eſt ſceleratius. Itaque vſurpaui vetus illud Druſi, vt ferũt, Prætoris in eo, qui eadẽ liber non iuraret:me iſtos liberos nõ addixiſſe,præſertim cùm adeſſet nemo,à quo rectè vindicarẽtur. id tu,vt videbitur,ita accipies: ego tibi aſſentiar. Vni tuæ diſertiſſimæ epiſtolæ non reſcripſi, in qua eſt de periculis Reipub. quid reſcriberem? valde eram perturbatus. Sed vt nihil magnopere metuam,Parthi faciunt,qui repentè Bibulum ſemiuiuum reliquerunt. Vale.

CICERO ATTICO S.

13 AD VIII. Id.Decemb.in Tribulanum veni, & ibi tuas literas legi, quas Philotimus mihi reddidit. è quibus hanc primo aſpectu voluptatem cepi, quòd erant à teipſo ſcriptæ. deinde earum accuratiſſima diligentia ſum mirum in modum delectatus. ac primùm illud in quo te Dicæarcho aſſentiri negas, etſi cupidiſſimè expreſſum & expetitum à me ſit, & approbatum à te,ne diutius anno in prouincia eſſem, tamen non eſt noſtra contentione perfectum.ſic enim ſcito,verbum in Senatu factum eſſe nunquam de vllo noſtrûm, qui prouincias obtinuimus, quò in his diutius quàm ex s.c.maneremus:vt iam ne iſtius quidem rei culpã ſuſtineam, quòd minus diu fuerim in prouincia,quàm fortaſſe fuerit vtile:ſed quid,ſi hoc melius? opportunè dici videtur,vt in hoc ipſo.ſiue enim ad concordiam res adduci poteſt,ſiue ad bonorum victoriam:vtriuſuis rei me aut adiutorem velim eſſe,aût certè non expertem:ſin vincũ-
14 tur boni:vbicũque eſſem,vnà cum iis victus eſſem.Quare celeritas noſtri reditus ἀμεταμέλητος debet eſſe.Quòd ſi iſta nobis cogitatio de triumpho iniecta non eſſet, quam tu quoque approbas: næ tu haud multùm requireres illũ virum,qui in VI. libro informatus eſt.quid enim tibi faciam, qui illos libros deuoraſti? quin nunc ipſum non dubitabo,rem tantam abiicere,ſi id erit rectius.vtrunque verò ſimul agi non poteſt,& de

triumpho ambitioſè, & de Repub. liberè. ſed ne dubitaris, quin quod honeſtius, id mi-
hi futurū ſit antiquius. nam quod putas vtilius eſſe, vel mihi quod tutius ſit, vel etiam
vt Reipub. prodeſſe poſſim, me eſſe cum imperio: id coràm conſiderabimus quale ſit.
habet enim res deliberationem: etſi ex parte magna tibi aſſentior. De animo autem
meo erga Rempub. bene facis, quòd non dubitas, & illud probè iudicas, nequaquam
ſatis pro meis officiis, pro ipſius in alios effuſione illum in me liberalem fuiſſe: eiúſque
rei cauſam verè explicas: & eis, quæ de Fabio Caninióque acta ſcribis, valde conſentiū. 15
quæ ſi ſecus eſſent, totúmque ſe ille in me profudiſſet: tamen illa, quam ſcribis, cuſtos
Vrbis me præclaræ inſcriptionis memorem eſſe cogeret, nec mihi concederet, vt imi-
tarer Volcatium aut Seruium, quibus tu es contentus. ſed aliquid nos vellet nobis di-
gnum & ſentire & defendere. quod quidem agerem ſi liceret, alio modo, ac nūc agen-
dum eſt. De ſua potentia dimicant homines hoc tēpore periculo ciuitatis. nam ſi Reſ
pub. defenditur, cur ea Conſule iſto ipſo defenſa non eſt? cur ego, in cuius cauſa Reip.
ſalus conſiſtebat, defenſus poſtero anno non ſum? cur imperium illi, aut cur illo mo-
do prorogatum eſt? cur tantopere pugnatum eſt, vt de eius abſentis ratione habenda
decem Tribuni pl. ferrent? His ille rebus ita conualuit, vt nunc in vno ciue Reſpub. ad
reſiſtendum imbecilla ſit. quæ mallem tantas ei vires non dediſſet, quàm nunc tam va
lenti reſiſteret. ſed quoniam res eò deducta eſt, non quæram, vt ſcribis, ὃ σκάφος τῶν
Ἀτρειδῶν. mihi σκάφος vnum erit, quod à Pompeio gubernabitur. Illud ipſum quod
ais, Quid fiet, cùm erit dictum? Dic M. Tulli σύντομα. Pompeio aſſentiar. ipſum tamen
Pompeium ſeparatim ad concordiam hortabor. ſic enim ſentio, maximo in periculo
rem eſſe. Vos ſcilicet plura, qui in Vrbe eſtis. veruntamen hoc video, cum homine au-
dacissimo, paratiſſimóque negotium eſſe: omneis damnatos, omneis ignominia affe-
ctos, omneis damnatione, ignominiáque dignos illac facere, omnem ferè iuuētutem,
omnem illam vrbanam ac perditam plebem, Tribunos valēteis addito C. Caſſio: om-
neis qui ære alieno premantur, quos plureis eſſe intelligo, quàm putaram. Cauſam ſo-
lùm illa cauſa non habet: cæteris rebus abundat. hic omnia facere omnis debet, ne ar-
mis decernatur: quorum exitus ſemper incerti, nunc verò in alteram partem magis ti- 17
mendi. Bibulus de prouincia deceſſit: Veientonem præfecit. in decedendo erit, vt
audio, tardior. quem cùm ornauit Cato, declarauit iis ſe ſolis non inuidere, quibus ni-
hil, aut non multùm ad dignitatem poſſet accedere. Nunc venio ad priuata. ferè
enim reſpondi tuis literis de Repub. & iis quas in ſuburbano, & iis, quas poſtea ſcripſi-
ſti. ad priuata venio. Vnum etiam de Celio. tantùm abeſt, vt meam ille ſentētiam mo
ueat, vt valde ego ipſi, quòd de ſua ſententia deceſſerit, pœnitendum putem. ſed quid
eſt, quòd cūcti Luceiis ſint addicti? hoc te prætermiſiſſe miror. De Philotimo faciam
equidem, vt mones. ſed ego mihi ab illo non rationes expectabam, quas tibi edidit, ve-
rùm id reliquum, quod ipſe in Tuſculano me referre in cōmentarium mea manu vo-
luit, quódque idem in Aſia mihi ſua manu ſcriptum dedit. id ſi præſtaret, quantum mi
hi æris alieni eſſe ibi edidit, tantum, & plus etiam ipſe mihi deberet. ſed in hoc genere, 18
ſi modò per Rempub. licebit, non accuſabimur poſthac: neque hercule antea negli-
gētes fuimus, ſed amicorum multitudine occupati. Ergo vtemur, vt polliceris, & ope-
ra & conſilio tuo, nec tibi erimus, vt ſpero, in eo moleſti. De Serperaſtris cohortis
meæ nihil eſt, quod doleas. ipſi enim ſe collegerūt admiratione vitæ integritatis meæ.
ſed me mouerat nemo magis quàm is, quē tu neminem putas. Idem & initio fuerat,
& nunc eſt egregius, ſed in ipſa deceſſione ſignificauit ſperaſſe ſe aliquid, & id quod a-
nimum induxerat paulíſper, non tenuit, ſed citò ad ſe rediit, meíſque honorificentiſſi-
mis erga ſe officiis victus, pluris ea duxit, quàm omnem pecuniam. ego à Curio tabu-
las accepi, quas mecum porto. Hortenſii legata cognoui. Nunc aueo ſcire, quid ho-
minis ſit, & quarum rerum auctionem inſtituat. neſcio enim cur cùm portam Flu- 19
mentanam Celius occuparit, ego Puteolos non faciam meos. Venio ad Piræea: in

quo magis reprehẽdendus sum, quòd homo Romanus Piræea scripserim, nõ Piræeum
(sic enim omnes nostri locuti sunt) quàm quod IN addiderim: nõ enim hoc vt oppido
præposui, sed vt loco. & tamen Dionysius noster, qui est nobiscum, & Nicias Cous non
rebatur oppidum esse Piræea. sed de re videro. nostrum quidẽ si est peccatum, in eo est,
quòd non vt de oppido locutus sum, sed vt de loco: secutúsque sum, nõ dico Cæcilium,
Mane vt ex portu in Piræeum (malus enim author latinitatis est) sed Terentium, cuius
fabellæ propter elegantiam sermonis putabantur à C. Lælio scribi, Heri aliquot adole-
scentuli coimus in Piræeum. & idem, Mercator hoc addebat, captam è Sunio. quòd si
δήμους oppida volumus esse, tam est oppidum Sunium, quàm Piræeus. sed quoniã gram
10 maticus es, si hoc mihi ζήτημα persolueris, magna me molestia liberaris. Ille mihi lite-
ras blandas mittit. facit idem pro eo Balbus. mihi certum est ab honestissima sententia
digitum nusquam. sed scis, illi reliquum quantum sit. Putásne igitur verendum esse, ne
aut obiiciat id nobis aliquis, si languidius: aut repetat, si fortius? Quid ad hæc repereris?
Soluamus, inquis. Age, à Cælio mutuabimur. hoc tu tamen cõsideres velim. puto enim
in Senatu, siquãdo præclarè pro Rep. dixero. Tartessium istum tuum mihi adeunti vr-
bẽ, iube sodes numos curare. Quid superest? etiam. gener est suauis mihi: Tulliæ, Terẽ-
tiæ quantumuis: vel ingenii, vel humanitatis satis. reliqua quæ nosti, ferenda: scis enim
quos aperuerimus, qui omnes præter eum, de quo per te egimus, reũ me facere rentur.
ipsis enim expensum nemo offeret. Sed hæc coràm: nam multi sermonis sunt. Ti-
ronis reficiendi spes est in M. Curio: cui ego scripsi, tibi eum gratissimum facturum.
11 Vale. Data v. Id. Decemb. à Pontio, ex Trebulano.

CICERO ATTICO S.

DIONYSIVM flagrantem desiderio tui misi ad te, nec mehercule æquo animo, sed
fuit concedendum. quem quidem cognoui cùm doctum (quod mihi iam antè erat no-
tum) tum sanctum, plenum officii, studiosum etiam meæ laudis, frugi hominem, ac, ne
libertinũ laudare videar, planè virum bonum. Pompeium vidi IIII. Id. Decẽb. fui-
mus vnà horas duas fortasse. magna lætitia mihi visus est affici meo aduentu. de trium-
pho hortari, suscipere parteis suas, monere ne antè in Senatum accederem, quàm rem
confecissem, ne dicendis sententiis aliquem Tribunum alienarem. Quid quæris? in hoc
iudicio & officio sermonis nihil potuit esse prolixius. de Repub. autem ita mecum locu
12 tus est, quasi non dubiũ bellum haberemus: nihil ad spem concordiæ: planè illum ab se
alienatum cùm antè intelligeret, tum verò proximè iudicasse: venisse Hircium à Cæsa-
re, qui esset illi familiarissimus, ad se non accessisse: & cùm ille ad VII. Id. Decẽb. ve-
speri venisset, Balbus de tota re constituisset, ad VII. ad Scipionem ante lucem venisse:
multa de nocte profectum esse ad Cæsarem. hoc illi τεκμηριῶδες videbatur esse aliena-
tionis. Quid multa? nihil me aliud consolatur, nisi quòd illum, cui etiam inimici alte-
rum Consulatũ, fortuna summam potentiam dederit, non arbitror fore tam amẽtem,
vt hæc in discrimen adducat. quòd si ruere cœperit, næ ego multa timeo, quæ nõ audeo
scribere. sed vt nunc est, ad III. Non. Ian. ad Vrbem cogito. Vale.

CICERO ATTICO S.

MVLTAS vno tempore accepi epistolas tuas: quæ mihi, quanquam recentiora au-
13 diebam ex iis qui ad me veniebant, tamen erant iucundæ. studiũ enim & beneuolen-
tiam declarabant. In valetudine tua moueor: & Piliã in idem genus morbi delapsam,
curam tibi afferre maiorem sentio. Date igitur operam, vt valeatis. De Tirone video
tibi curæ esse: quem quidem ego, etsi mirabiles vtilitates mihi præbet, cùm valet, in o-
mni genere vel negotiorum vel studiorum meorum, tamen propter humanitatem &
modestiam malo saluum, quàm propter vsum meum. Philogenes mecum nihil vn-
quam de Lusceio locutus est. de cæteris rebus habes Dionysium. Sororẽ tuam non
venisse in Arcanum miror. De Chrysippo, meũ consilium probari tibi, non molestè
fero. Ego in Tusculanum? nihil sanè hoc tempore. deuium est τοῖς ἀπαντῶσιν, & habet

alia διάχυσις. sed de Formiano Tarracinam prid. Calend. Ian. inde Pontinum sumam: inde Albanum Pompeii: ita ad Vrbē III. Non. natali meo. De Repub. quotidie magis timeo: non enim boni, vt putaui, consentiūt. quos ego equites Romanos, quos Se- 14
natores vidi, qui acerrimè cùm cætera, tum hoc iter Pompeii vituperarent? pace opus est. ex victoria cùm multa mala, tum certè tyrānis existet. Sed hæc propediem coram. iam planè mihi deest, quid ad te scribam. nec enim de Repub. quòd vterque nostrûm scit eadem: & domestica nota sunt ambobus. Reliquum est iocari, si hic sinat. nam ego is sum, qui illi concedi putem vtilius esse quod postulat, quàm signa cōferri. serò enim resistimus ei, quem per annos decē aluimus contra nos. Quid sentis igitur, inquis? Nihil scilicet nisi de sententia tua, nec prius quidem, quàm nostrum negotium aut confecerimus, aut deposuerimus. Cura igitur vt valeas, aliquādo ἀποτρίψαι quartanam istam diligentia quæ in te summa est.

CICERO ATTICO S.

PLANÈ deest, quid ad te scribam: nota omnia tibi sunt. nec ipse habeo, à te quid 15
expectem. tantùm igitur nostrum illud solenne seruemus, vt ne quem istuc euntem sine literis dimittamus. De Repub. valdè timeo: nec adhuc ferè inueni, qui non concedendum putaret Cæsari quod postularet, potius quàm depugnādum. est illa quidem impudens postulatio opinione valentior: cur autem nunc primùm ei resistamus, οὐ γὰρ αὖ τοῦδε μεῖζον ἔποιτο κακόν, quàm cùm quinquenniū prorogabamus, aut cùm, vt absentis ratio haberetur, ferebamus? nisi fortè hæc illi tum arma dedimus, vt nunc cum bene parato pugnaremus. Dices, Quid tu igitur sensurus es? Nō idem quod dicturus. sentiam enim omnia facienda, ne armis decertetur: dicam idem quod Pompeius, neque id faciam humili animo: sed rursus hoc permagnum Reip. malum est, & quodammodo mihi præter cæteros non rectum, me in tantis rebus à Pompeio dissidere. Vale.

CICERO ATTICO S.

DIONYSIVS vir optimus, vt mihi quoque est perspectus & doctissimus, tuíque a- 16
mantissimus, Romam venit XV. Calend. Ian. & literas à te mihi reddidit. tot enim verba sunt de Dionysio in epistola tua. Illud priuatius nō ascribis, Et tibi gratias egit. Atqui certè ille agere debuit, & si esset factum, quæ tua est humanitas, ascripsisses. Mihi autem nulla de eo παλινῳδία datur propter superioris epistolæ testimonium. sit igitur sanè bonus vir. hoc enim ipsum bene fecit, quòd mihi sui cognoscendi penitus etiam istam facultatem dedit. Philogenes rectè ad te scripsit. curauit enim, quod debuit. eum ego vti ea pecunia volui, quoad liceret: itaque vsus est menses XIIII. Pontinum cupio valere: & quod scribis in Vrbem introisse, vereor quid sit. nam id nisi graui de causa non fecisset. Ego, quoniam IIII. Non. Ian. compitalitius dies est, nolo eo die in Albanum venire molestus familiæ. veniam III. Non. igitur inde ad Vrbem pri- 17
die Non. Tua λῆψις quem in diē incurrat nescio, sed prorsus te commoueri incommodo valetudinis tuæ nolo. De honore nostro, nisi quid occultè Cæsar per suos Tribunos molitus erit, cætera videntur esse tranquilla. tranquillissimus autē animus meus, qui totum istuc æqui bòni facit, & eo magis, quòd iam à multis audio cōstitutum esse Pompeio & eius cōsilio, in Siciliam me mittere, quòd imperium habeam, id est Ἀβδηριτικὸν. nec enim Senatus decreuit, nec populus iussit me imperium in Sicilia habere. sin hoc Respub. ad Pompeium refert: quî me magis quàm priuatum aliquem mittat? Itaque si hoc imperium mihi molestum erit, vtar ea porta, quam primum videro. Nam quòd scribis, mirificam expectationem esse mei, neque tamen quēquam bonorum, aut satis bonorum dubitare, quid sensurus sim: ego quos tu bonos esse dicas, non 18
intelligo: ipse nullos noui: sed ita, si ordines bonorum quærimus: nam singulares sunt boni viri: verùm in dissensionibus ordines bonorum, & genera quærenda sunt. Senatum bonum putas, per quem sine imperio prouinciæ sunt? nūquam enim Curio sustinuisset, si cum eo agi cœptum esset. quam sententiā Senatus sequi noluit, ex quo factum

eſt,vt Cæſari non ſuccederetur. An publicanos,qui nunquã firmi, ſed nunc Cæſari ſunt amiciſſimi? an fœneratores? an agricolas? quibus optatiſſimũ eſt otium: niſi eos timere putas,ne ſub regno ſint,qui id nunquã,dummodo otioſi eſſent,recuſarunt.Quid ergo? exercitũ retinentis,cùm legis dies tranſierit, rationẽ haberi placet? mihi verò ne abſentis quidẽ.ſed cùm id datum eſt, illud vna datum eſt.annorum decem imperiũ, & ita latum placet? Placet igitur etiã me expulſum,& agrum Cãpanum periiſſe,& adoptatũ pa-
29 tritium à plebeio, Gaditanum à Mitylenæo: & Labieni diuitiæ, & Mamurræ placent,& Balbi horti,& Tuſculanum. ſed horum omnium fons vnus eſt. imbecillo reſiſtendum fuit, & id erat facile. Nunc legiones x I.equitatus tantus, quantum volet: Tranſpadani, plebs vrbana,tot Tribuni pl.tam perdita iuuentus,tanta authoritate dux,tanta audacia. cum hoc aut depugnandum eſt,aut habẽda ẽ lege ratio. Depugna,inquis,potius,quàm ſeruias. Vt quid?ſi victus eris,proſcribare: ſi viceris,tamen ſeruias. Quid ergò, inquis,acturus es?Idẽ quod pecudes, quæ diſpulſæ, ſui generis ſequuntur greges. vt bos armenta,ſic ego bonos viros,aut eos quicunque dicentur boni,ſequar,etiam ſi ruent.Quid ſit optimum malè contractis rebus,planè video.nemini eſt enim exploratum,cùm ad arma ventum eſt, quid futurum ſit: at illud omnibus, ſi boni victi ſunt, nec in cæde prin-
30 cipum clementiorem hunc fore, quàm Cinna fuerit: nec moderatiorem, quàm Sulla in pecuniis locupletium. ἐμπολιτεύομαί σοι iandudum, & facerem diutius,niſi me lucerna deſereret.Ad ſummã dic M. Tulli. Aſſentior Cn. Pompeio,id eſt T. Pomponio.

Alexim humaniſſimum puerum(niſi fortè dum ego abſum,adoleſcens factus eſt:id enim agere videbatur)ſaluere iubeas velim. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVID opus eſt dẽ Dionyſio tam valde affirmare? an mihi nutus tuus non faceret fidem? ſuſpicionem autem eò mihi maiorem tua taciturnitas attulerat, quòd & tu ſoles conglutinare amicitias teſtimoniis tuis, & illum aliter cum aliis de nobis locutum audiebam. ſed prorſus ita eſſe, vt ſcribis,mihi perſuades.Itaque ego is in illum ſum,quem tu me eſſe vis. Diem tuum ego quoque ex epiſtola quadam tua, quam incipiente febricula ſcripſeras, mihi notaueram, & animaduerteram poſſe, pro re nata, te non in-
31 commodè ad me in Albanum venire I I I. Non. Ian. Sed amabo te, nihil incommodo valetudinis feceris. quid enim eſt tantum in vno aut altero die? Dolabellam video Liuiæ teſtamento cum duobus cohæredibus eſſe in triente, ſed iuberi mutare nomen. eſt πολιτικὸν σκέμμα, rectúmne ſit nobili adoleſcenti mutare nomen mulieris teſtamento. ſed id φιλοσοφώτερον διευκρινήσομεν, cùm ſciemus quantum quaſi ſit in trientis triente. Quod putaſti fore,vt antè quàm iſtuc venirem, Pompeium viderem:factum eſt ita. nam v I. Calend. ad Lauernium me conſecutus eſt. vnà Formías venimus, & ab hora octaua ad veſperum ſecretò collocuti ſumus. Quòd quæris, ecquæ ſpes pacificationis ſit: quantum ex Põpeii multo & accurato ſermone perſpexi, ne voluntas quidem eſt. ſic enim exiſtimat,ſi ille vel dimiſſo exercitu Conſul factus ſit, σύγχυσιν τῆς πολιτείας fore.atque etiam putat eum,cùm audierit,contra ſe diligenter parari, Conſula-
32 tum hoc anno neglecturum, ac potius exercitum prouinciámque rètenturum. ſinautem ille fureret, vehementer hominem contemnebat, & ſuis & Reipub. copiis confidebat. Quid quæris? etſi mihi crebrò ξυνὸς ἐνυάλιος occurrebat, tamen leuabar cura, virum fortem & peritum,& plurimùm authoritate valentem audiens,πολιτικῶς de pacis ſimulatæ periculis diſſerentem. habebamus autem in manibus Antonii cõcionem habitam x.Calend.Ianuar. in qua erat accuſatio Pompeii vſque à toga pura: querela de damnatis: terror armorum. In quibus ille, Quid cenſes, aiebat, facturum eſſe ipſum, ſi in poſſeſſionem Reipub. venerit, cùm hæc Quæſtor eius infirmus & inops audeat dicere? Quid multa? non modò non expetere pacem iſtam, ſed etiam timere viſus eſt. Ex illa autem ſententia ira relinquendæ Vrbis mouet hominem, vt puto. Mihi autem illud moleſtiſſimum eſt,quòd ſoluẽdi ſunt numi Cæſari,& inſtrumentũ triumphi

eò conferendum. est enim ἄμορφον ἀντιπολιτευομένῳ χρεωφειλέτην esse. sed hæc & multa alia coràm. Quotidiéne, inquis, à te accipiendæ literæ sunt? Si habebo cui dem, quotidie. At iam ipse ades. Tum igitur, cùm venero, desinam. Vnas video mihi à te non esse redditas, quas L, Quintius familiaris meus cùm ferret ad Bustum Basilii, vulneratus & despoliatus est. videbis igitur, nunquid fuerit in his, quod me scire opus sit. & simul tu hoc διευκρινήσεις πρόβλημα sanè πολιτικόν: cùm sit necesse aut haberi Cæsaris rationem, illo exercitum vel per Senatum vel per Tribunos pleb. obtinente: aut persuaderi Cæsari, vt tradat prouinciam atque exercitum, & ita consul fiat: aut si id non persuadeatur, haberi comitia sine illius ratione, illo patiente atque obtinente prouinciam: aut si per Tribunos pleb. non patiatur, tamen quiescat, rem adduci ad interregnum: aut si ob eam causam, quòd ratio eius non habeatur, exercitum adducat, armis cum eo contendere: illum autem initium facere armorum, aut statim nobis minus paratis, aut tum cum comitiis, amicis eius postulantibus, vt è lege ratio habeatur, impetratum non sit: ire autem ad arma aut hanc vnam ob causam, quòd ratio non habeatur: aut addita causa, si fortè Tribunus pleb. Senatum impediens, aut populum incitans notatus, aut s.c. circunscriptus, aut sublatus, aut expulsus sit, dicénsue se expulsum ad illum confugerit: suscepto autem bello, aut tenenda sit Vrbs, aut ea relicta, ille à commeatu & reliquis copiis intercludendus: quòd horum malorum, quorum aliquod certè subeundum est, minimum putes. Dices profectò, persuaderi illi, vt tradat exercitum, & ita Consul fiat: est omnino id eiusmodi, vt si ille eò descendat, contradici nihil possit. ídque eum, si non obtinet vt ratio habeatur retinentis exercitum, non facere miror. nobis autē, vt quidam putant, nihil est timendum magis, quàm ille Consul. At sic malo, inquies, quàm cum exercitu. Certè. sed, istuc ipsum sic, ò magnum malum, putat aliquis, neque ei remedium est vllum. cedendum est, si id volet. vide Consulem illum iterum, quem vidisti Consulatu priore. At tum imbecillus plus, inquis, valuit, quàm tota Respub. Quid nunc putas? & eo Consule, Pompeio certum est esse in Hispania. O' rem miseram: siquidem id ipsum deterrimum est, quod recusari non potest: & quod ille si faciat, iamiam à bonis omnibus summā ineat gratiam. Tollamus igitur hoc, quo illum posse adduci negant. de reliquis quid est deterrimum? concedere illi, quod, vt idem dicit, impudentissimè postulat. Nam quid impudentius? tenuisti prouinciam per decem annos, non tibi à Senatu, sed à te ipso per vim & per factionem datos: præteriit tempus legitimum non legis, sed libidinis tuæ, fac tamen legis: vt succedatur, decernitur: impedis, & ais, Habe mei rationem: habe tu nostrûm. exercitum tu habeas diutius, quàm populus iussit, inuito Senatu? depugnes oportet, nisi concedis, cum bona quidem spe, vt ait idem, vel vincendi, vel in libertate moriendi. iam si pugnandum est: quo tempore, in casu: quo consilio, in temporibus situm est. itaque te in ea quæstione non exerceo. ad ea quæ dixi, affer, siquid habes. equidem dies, noctésque torqueor. Vale.

CICERO ATTICO S.

SVBITO consilium cepi, vt antè quàm luceret, exirem, ne qui conspectus fieret, aut sermo, lictoribus præsertim laureatis. De reliquo, neque hercule quid agam, nec quid acturus sim, scio: ita sum perturbatus temeritate nostri amentissimi consilii. tibi verò quid suadeam, cuius ipse cōsilium expecto? Cneus noster quid consilii ceperit, capiátue, nescio, adhuc in oppidis coarctatus, & stupent omnes. si in Italia consistat, erimus vnà. sin cedet, consilii res est. adhuc certè (nisi ego insanio) stultè omnia & incautè. Tu quæso crebrò ad me scribe, vel quod in buccam venerit. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVAESO, quid hoc est? aut quid agitur? mihi enim tenebræ sunt. Cingulum, inquit, nos tenemus. Anconem amisimus. Labienus discessit ab Cæsare: Vtrum de imperatore populi R. an de Annibale loquuntur? ò hominem amentem & miserū, qui ne vmbram

quidem vnquam τοῦ καλοῦ viderit. atque hæc ait omnia facere se dignitatis causa. vbi est autem dignitas, nisi vbi honestas? num honestum igitur habere exercitum nullo publico consilio? occupare vrbes ciuium, quo facilior sit aditus ad patriam? χρεῶν ἀποκοπὰς, φυγάδων καθόδους, sexcenta alia scelera moliri, τὴν θεῶν μεγίστην ὥστ' ἔχειν τυραννίδα? sibi ha-
38 beat suam fortunam. vnam mehercule tecum apricationem in illo Lucrerino tuo sole malim, quàm omnia istiusmodi regna: vel potius mori millies, quàm semel illiusmodi quicquam cogitare. Quid si tu velis, inquis? Age, quis est, cui velle non liceat? sed ego hoc ipsum velle miserius esse duco, quàm in crucem tolli. vna res est ea miserior, adipisci quod ita volueris. Sed hæc hactenus. libẽter enim in his molestiis ἐνσχολάζω σοι. redeamus ad nostrum. Per fortunas quale tibi cõsilium Pompeii videtur? (hoc quæro, quòd Vrbẽ reliquerit) ego enim ἀπορῶ. tum nihil absurdius. Vrbem tu relinquas? ergo idem, si Galli venirent. Non est, inquit, in parietibus Respub. at in aris & focis. fecit idem Themistocles. fluctum enim totius barbariæ ferre vrbs vna non poterat. At idem Pericles non fecit annum ferè post quinquagesimum, cùm præter mœnia nihil tene-
39 ret. nostri olim Vrbe reliqua capta, arcem tamen retinuerunt, οὕτως πω τῶν προτέρων ἐπευθόμεθα κλέα ἀνδρῶν. rursus autem ex dolore municipali, sermonibúsque eorum, quos conuenio, videtur hoc consilium exitum habiturum. Mira hominum querela est (nescio istic: sed facies vt sciam) sine magistratibus Vrbem esse, sine Senatu. fugiens denique Pompeius mirabiliter homines mouet. Quid quæris? alia causa facta: nihil iam concedendum putant Cæsari. hæc tu mihi explica qualia sint. Ego negotio præsum non turbulento: vult enim me Pompeius esse, quem tota hæc Campana & maritima ora habeat ἐπίσκοπον, ad quem delectus & summa negotii referatur. itaque vagus esse cogitabam. te puto iam videre, quæ sit ὁρμὴ Cæsaris, qui populus, qui totius negotii status. ea velim scribas ad me, & quidem, quoniã mutabilia sunt, quàm sæpissime. acquiesco enim & scribens ad te, & legens tua. Vale.

CICERO ATTICO S.

40 VNAM adhuc à te epistolam acceperam, datam XII. Calend. Iun. in qua significabatur, aliam te antè dedisse, quàm non acceperã. sed quæso vt scribas quàm sæpissimè, non modò siquid scies, aut audieris, sed etiã siquid suspicabere: maximéque quid nobis faciundum, aut non faciundũ putas. Nam quòd rogas, curẽ vt scias quid Pompeius agat: ne ipsum quidem scire puto: nostrûm quidem nemo. vidi Lentulum COS. Formiis X. Calend. Iun. vidi Libonem. plena timoris & erroris omnia. Ille iter Larinum: ibi enim cohortes & Luceriæ & Theani, reliquæ in Apulia. inde vtrũ consistere vspiam velit, an mare transire, nescitur. si manet, vereor ne exercitum firmum habere nõ possit. sin discedit, quò, aut qua, aut quid nobis agendum sit, nescio. nam istum quidem, cuius φαλαρισμὸν times, omnia teterrimè facturum puto. nec enim rerum prolatio, nec
41 Senatus, magistratuúmque discessus, nec ærarium clausum tardabit. Sed hæc, vt scribis, citò sciemus. interim velim mihi ignoscas, quòd ad te scribo tam multa toties. acquiesco enim: & tuas volo elicere literas, maximéque consilium, quid agam, aut quo me pacto geram: dimittámne me penitus in causam (non deterreor periculo, sed dirumpor dolore; támne nullo cõsilio, aut tam contra meum consilium gesta esse omnia?) an cuncter & tergiuerser, & iis me dem, qui tenent, qui potiuntur? αἰδέομαι Τρῶας: nec solùm ciuis, sed etiam amici officio reuocor: etsi frangor sæpe misericordia puerorum. Vt igitur ita perturbato, etsi te eadẽ solicitant, scribe aliquid, & maximè, si Pompeius Italia cedit, quid nobis agendum putes. M. quidem Lepidus (nam fuimus vnà) eum finem statuit: L. Torquatus eundem. me cùm multa, tum etiam lictores impediunt. nihil vidi vnquam, quod minus explicari posset. Itaque à te nihil dum certi exquiro, sed
42 quid videatur. denique ipsam ἀπορίαν tuam cupio cognoscere. Labienum ab illo discessisse, propemodum constat. si ita factum esset, vt ille Romam veniens, magistratum & Senatum Romæ offenderet, magno vsui causæ nostræ fuisset: damnasse enim

ſceleris hominem amicum Reipub. cauſa videretur. quod nunc quoque videtur, ſed
minus prodeſt.non enim habet,cui proſit:,eúmque arbitror pœnitere: niſi fortè id ip-
ſum eſt falſum,diſceſſiſſe illum:nos.quidē pro certò habebamus. Et velim (quanquam,
vt ſcribis, domeſticis te finibus tenes) formam mihi Vrbis exponas, ecquod Pompeii
deſiderium,ecquæ Cæſaris inuidia appareat: etiam quid cenſeas de Terentia & Tullia:
Romæ eas eſſe,an mecum,an aliquo tuto loco.& hæc,& ſiquid aliud, ad me ſcribas ve-
lim,vel potius ſcriptites. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Vennonianis rebus tibi aſſentior. Labienum ἥρωα iudico: facinus iandiu nul-
lum ciuile præclarius.qui,vt aliud nihil,hoc tamē profecit,dedit illi dolorem:ſed etiam 43
ad ſummam profectum aliquid puto. amo etiam Piſonem.: cuius iudicium de genero
ſuſpicor viſum iri graue.quanquam genus belli,quod ſit, vides. ita ciuile eſt, vt non ex
ciuium diſſenſione, ſed ex vnius perditi ciuis audacia natum ſit.is autem valet, exerci-
tum tenet multa ſpe & promiſſis:omnia omnium concupiuit.huic tradita Vrbs eſt, nu
da præſidio,referta copiis.Quid eſt,quod ab eo nō metuas, qui illa templa & tecta non
patriam,ſed prædam putet?Quid autem ſit acturus, aut quomodo, neſcio, ſine Senatu,
ſine magiſtratu.ne ſimulare quidem poterit quicquam πολιτικῶς. Nos autem vbi exur-
gere poterimus?aut quando?quorum dux quàm ἀστρατήγητος, tu quoque animaduertis,
cui ne Picena quidem nota fuerint.quàm item ſine conſilio res ſtet. vt enim alia omit-
tam decem annorum peccata, quæ conditio non huic fugæ præſtitit? Nec verò nunc 44
quid cogitet,ſcio,ac non deſino per literas ſciſcitari.nihil eſſe timidius cōſtat,nihil per-
turbatius.Itaque nec præſidium,cuius parandi cauſa ad Vrbem retentus eſt, nec locum
ac ſedem præſidii vllam video.ſpes omnis in duabus inuidioſè retentis, penè alienis le-
gionibus.nam delectus adhuc quidem inuitorū eſt,& à pugnando abhorrentium.Con
ditionum autem amiſſum tempus eſt.quid futurum ſit,nō video.commiſſum quidem
à nobis certè eſt, ſiue à noſtro duce,vt è portu ſine gubernaculis egreſſi, tempeſtati nos
traderemus. itaque de Ciceronibus noſtris dubito quid agam: nam mihi interdum a-
mandādi videntur in Græciā.De Tullia autem & Terentia, cùm mihi barbarorum ad-
uentus ad Vrbem proponitur,omnia timeo.cùm autem Dolabellæ venit in mentem,
paulùm reſpiro.ſed velim conſideres,quid faciendum putes: primùm πρὸς τὸ ἀσφαλές.
aliter enim mihi de illis,ac de me ipſo conſulendum eſt.deinde πρὸς τὰς δόξας,ne repre- 45
hendamur,quòd eas Romæ velimus eſſe in communi bonorum fuga. quinetiam tibi
& Peduceo (ſcripſit enim ad me) quid faciatis, videndum eſt.is enim ſplendor eſt ve-
ſtrûm, vt eadem poſtulentur à vobis, quæ ab ampliſſimis ciuibus. Sed de hoc tu vide-
bis,quippe cùm de ipſo ac de me iſta conſiderare velim.reliquum eſt,vt & quid agatur,
quoad poteris,explores,ſcribáſque ad me & quid ipſe coniectura aſſequare. quod etiam
à te magis expecto. nam acta,omnibus nunciantibus,à te expecto futura. μάντις δ᾽ ἄρι-
στος.Loquacitati ignoſces,quæ & me leuat ad te quidem ſcribentem, & elicit tuas literas.

AEnigma Oppiorum ex Velia planè non intellexi. eſt enim numero Platonis ob-
ſcurius.iam intellexi tuum ænigma. Oppios enim de Velia Sanctones dicis in eo æſtu,
aut die.quo aperto,reliqua patebant,& cum Terentiæ ſumma congruebant. L. Cæſa-
rem vidi Minturnis ad VIII.Calend.Febr. mane cum abſurdiſſimis mandatis, non ho 46
minem,ſed ſcopas ſolutas:vt id ipſum mihi ille videatur irridendi cauſa feciſſe, qui tan
tis de rebus huic mandata dederit: niſi fortè non dedit, & hic ſermone aliquo arrepto
pro mandatis abuſus eſt. Labienus, vir mea ſententia magnus, Theanum venit ad
IX.Calend.Febr.ibi Pompeium, Conſuléſque cōuenit.qui ſermo fuerit,& quid actum
ſit,ſcribam ad te,cùm certum ſciam. Pompeius ab Theano Larinum verſus, profe-
ctus eſt ad VIII.Calend.eo die manſit Venafri.Aliquantum animi videtur nobis attu-
liſſe Labienus. ſed ego nondum habeo,quid ad te ex his locis ſcribam: iſta magis ex-
pecto, quid illinc afferatur, quo pacto de Labieno ferat, quid agat Domitius in Mar-

ſis,Tignii Thermus, P.Actius Cinguli, quæ ſit populi vrbani voluntas, quæ tua cõnie-
ctura de rebus futuris. Hæc velim crebrò, & quid tibi de mulieribus noſtris placeat, &
47 quid acturus ipſe ſis,ſcribas. Si ſcriberem ipſe, longior epiſtola fuiſſet, ſed dictaui pro-
pter lippitudinem. Vale.

CICERO ATTICO S.

AD VI.Calend. Febr. Capuam Calibus proficiſcens, cùm leuiter lippirem,has lite-
ras dedi. L.Cæſar mandata Cæſaris detulit ad Pompeium ad VIII.Calend.cùm is eſ-
ſet cum Conſulibus Theani.probata conditio eſt,ſed ità, vt ille de iis oppidis,quæ extra
ſuam prouinciã occupauiſſet,præſidia deduceret. id ſi feciſſet,reſponſum eſt,ad Vrbem
nos redituros eſſe, & rem per Senatum confecturos. ſpero etiam in præſentia pacem
nos habere: nam & illum furoris,& hunc noſtrum copiarum ſuppœnitet.Me Pompe-
ius Capuam venire voluit,&adiuuare delectum.in quo parũ prolixè reſpondent Cam-
48 pani coloni. Gladiatores Cæſaris, qui Capuæ ſunt,de quibus antè ad te falſum ex Tor-
quati literis ſcripſeram,ſanè commodè Pompeius diſtribuit binos ſingulis patribus fa-
miliarum.ſecutorum in ludo ↀ. fuerũt. eruptionem facturi fuiſſe dicebantur.ſanè
multùm in eo Reipub. prouiſum eſt. De mulieribus noſtris, in quibus eſt tua ſoror,
quæſo videas vt ſatis honeſtum nobis ſit, eas Romæ eſſe, cùm cæteræ vlla dignitate diſ-
ceſſerint.hoc ſcripſi ad eas,& ad te ipſum antea. velim eas cohortere vt exeant, præſer-
tim cùm ea præſidia in ora maritima habeamus, cui ego præſum, vt in his pro re nata
non incommodè poſſint eſſe. nam ſiquid offendimus in genero noſtro, quod quidem
ego præſtare non debeo,id fit maius, quòd mulieres noſtræ præter cæteras Romæ re-
manſerunt. Tu ipſe cum Sexto ſcire velim quid cogites de exeundo,de totáque re quid
49 exiſtimes. Equidem ad pacem hortari non deſino: quæ vel iniuſta vtilior eſt,quàm iu-
ſtiſſimum bellum.ſed hæc vt fors tulerit. Vale.

CICERO ATTICO S.

VT AB Vrbe diſceſſi,nullum adhuc intermiſi diem, quin aliquid ad te literarum
darem, non quò haberem magnopere quid ſcriberem, ſed vt loquerer tecum abſens,
quo mihi,cùm coràm id non liceret, nihil eſt iucundius. Capuam cùm veniſſem ad
VI.Calend.pridie,quàm has literas dedi, Conſules conueni, multóſque noſtri ordinis.
omnes cupiebant Cæſarem abductis præſidiis ſtare conditionibus iis, quas tuliſſet. vni
Fauonio leges ab illo nobis imponi non placebat:ſed is auditus in conſilio:Cato enim
ipſe iam ſeruire, quàm pugnare mauult: ſed tamen ait in Senatu ſe adeſſe velle, cùm
de conditionibus agatur, ſi Cæſar adductus ſit, vt præſidia deducat: ita,quod maximè
opus eſt,in Siciliam ire nõ curat: quod metuo ne obſit, in Senatu eſſe vult. Poſthumus
50 autem,de quo nominatim Senatus decreuit,vt ſtatim in Siciliam iret,Furfanóque ſuc-
cederet,negat ſe iturũ ſine Catone,& ſuam in Senatu operam,authoritatémque magni
æſtimat.ita res ad Fannium peruenit. is cum imperio in Siciliam præmittitur. In di-
ſputationibus noſtris ſumma varietas eſt.plerique negant Cæſarem in conditione man
ſurum:poſtulatáque hæc ab eo interpoſita eſſe,quò minus quod opus eſſet ad bellum, à
nobis pararetur.ego autem eum puto facturũ, vt præſidia deducat:vicerit enim,ſi Con-
ſul factus erit,& minori ſcelere vicerit, quàm quo eſt ingreſſus: ſed accipiẽda plaga eſt.
ſumus enim flagitioſè imparati cùm à militibus,tum à pecunia,quam quidem omnem
non modò priuatam, quæ in Vrbe eſt, ſed etiam publicã, quæ in ærario,illi reliquimus.
Pompeius ad legiones Actianas eſt profectus. Labienum ſecum habet. Ego tuas opi
51 niones de his rebus expecto.Formias me continuò recipere cogitabam. Vale.

CICERO ATTICO S.

OMNEIS arbitror mihi tuas literas redditas eſſe, ſed primas præpoſterè, reliquas or-
dine,quo ſunt miſſæ per Terentiam. De mandatis Cæſaris,aduentúque Labieni,& re-
ſponſis Conſulum ad Pompeium, ſcripſi ad te literis iis, quas ad V. Calẽd. Capua dedi:
pluráque præterea in eandẽ epiſtolam conieci. Nũc has expectationes habemus duas:

ſceleris hominem amicum Reipub. cauſa videretur. quod nunc quoque videtur, ſed
minus prodeſt.non enim habet,cui proſit:,eúmque arbitror pœnitere: niſi fortè id ip-
ſum eſt falſum,diſceſſiſſe illum:nos.quidē pro certo habebamus. Et velim (quanquam,
vt ſcribis, domeſticis te finibus tenes) formam mihi Vrbis exponas, ecquod Pompeii
deſiderium,ecquæ Cæſaris inuidia appareat: etiam quid cenſeas de Terentia & Tullia:
Romæ eas eſſe,an mecum,an aliquo tuto loco.& hæc,& ſiquid aliud, ad me ſcribas ve-
lim,vel potius ſcriptites. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Vennonianis rebus tibi aſſentior. Labienum ἥρωα iudico: facinus iandiu nul-
lum ciuile præclarius. qui,vt aliud nihil,hoc tamē profecit,dedit illi dolorem:ſed etiam 43
ad ſummam profectum aliquid puto. amo etiam Piſonem.: cuius iudicium de genero
ſuſpicor viſum iri graue.quanquam genus belli,quod ſit, vides. ita ciuile eſt, vt non ex
ciuium diſſenſione, ſed ex vnius perditi ciuis audacia natum ſit.is autem valet, exerci-
tum tenet multa ſpe & promiſſis:omnia omnium concupiuit.huic tradita Vrbs eſt, nu
da præſidio,referta copiis.Quid eſt,quod ab eo nō metuas, qui illa templa & tecta non
patriam,ſed prædam putet?Quid autem ſit acturus, aut quomodo, neſcio, ſine Senatu,
ſine magiſtratu.ne ſimulare quidem poterit quicquam πολιτικῶς. Nos autem vbi exur-
gere poterimus?aut quando?quorum dux quàm ἀστρατήγητος, tu quoque animaduertis,
cui ne Picena quidem nota fuerint.quàm item ſine conſilio res ſtet. vt enim alia omit-
tam decem annorum peccata, quæ conditio non huic fugæ præſtitit? Nec verò nunc 44
quid cogitet,ſcio,ac non deſino per literas ſciſcitari.nihil eſſe timidius cōſtat,nihil per-
turbatius.Itaque nec præſidium,cuius parandi cauſa ad Vrbem retentus eſt, nec locum
ac ſedem præſidii vllam video.ſpes omnis in duabus inuidioſe retentis, penè alienis le-
gionibus.nam delectus adhuc quidem inuitorū eſt,& à pugnando abhorrentium.Con
ditionum autem amiſſum tempus eſt.quid futurum ſit,nō video.commiſſum quidem
à nobis certè eſt, ſiue à noſtro duce,vt è portu ſine gubernaculis egreſſi, tempeſtati nos
traderemus. itaque de Ciceronibus noſtris dubito quid agam: nam mihi interdum a-
mandādi videntur in Græciā.De Tullia autem & Terentia, cùm mihi barbarorum ad-
uentus ad Vrbem proponitur,omnia timeo.cùm autem Dolabellæ venit in mentem,
paulùm reſpiro.ſed velim conſideres,quid faciendum putes: primùm πρὸς τὸ ἀσφαλές.
aliter enim mihi de illis,ac de me ipſo conſulendum eſt.deinde πρὸς τὰς δόξας,ne repre- 45
hendamur,quòd eas Romæ velimus eſſe in communi bonorum fuga. quinetiam tibi
& Peduceo (ſcripſit enim ad me) quid faciatis, videndum eſt.is enim ſplendor eſt ve-
ſtrûm, vt eadem poſtulentur à vobis, quæ ab ampliſſimis ciuibus. Sed de hoc tu vide-
bis,quippe cùm de ipſo ac de me iſta conſiderare velim.reliquum eſt,vt & quid agatur,
quoad poteris,explores,ſcribáſque ad me & quid ipſe coniectura aſſequare. quod etiam
à te magis expecto.nam acta,omnibus nuntiantibus,à te expecto futura. μάντις δ' ἄρι-
στος. Loquacitati ignoſces,quæ & me leuat ad te quidem ſcribentem, & elicit tuas literas.

AEnigma Oppiorum ex Velia planè non intellexi. eſt enim numero Platonis ob-
ſcurius.iam intellexi tuum ænigma. Oppios enim de Velia Sanctones dicis in eo æſtu,
aut die.quo aperto,reliqua patebant,& cum Terentiæ ſumma congruebant. L. Cæſa-
rem vidi Minturnis ad VIII.Calend.Febr. mane cum abſurdiſſimis mandatis, non ho 46
minem,ſed ſcopas ſolutas:vt id ipſum mihi ille videatur irridendi cauſa feciſſe, qui tan
tis de rebus huic mandata dederit: niſi fortè non dedit, & hic ſermone aliquo arrepto
pro mandatis abuſus eſt. Labienus, vir mea ſententia magnus, Theanum venit ad
IX.Calend.Febr.ibi Pompeium, Conſuléſque cōuenit.qui ſermo fuerit,& quid actum
ſit,ſcribam ad te,cùm certum ſciam. Pompeius ab Theano Larinum verſus, profe-
ctus eſt ad VIII.Calend.eo die manſit Venafri.Aliquantum animi videtur nobis attu-
liſſe Labienus. ſed ego nondum habeo,quid ad te ex his locis ſcribam: iſta magis ex-
pecto, quid illinc afferatur, quo pacto de Labieno ferat, quid agat Domitius in Mar-

ſis, Tignii Thermus, P. Actius Cinguli, quæ ſit populi vrbani voluntas, quæ tua cõiectura de rebus futuris. Hæc velim crebrò, & quid tibi de mulieribus noſtris placeat, &
47 quid acturus ipſe ſis, ſcribas. Si ſcriberem ipſe, longior epiſtola fuiſſet, ſed dictaui propter lippitudinem. Vale.

CICERO ATTICO S.

AD VI. Calend. Febr. Capuam Calibus proficiſcens, cùm leuiter lippirem, has literas dedi. L. Cæſar mandata Cæſaris detulit ad Pompeium ad VIII. Calend. cùm is eſſet cum Conſulibus Theani. probata conditio eſt, ſed ita, vt ille de iis oppidis, quæ extra ſuam prouinciã occupauiſſet, præſidia deduceret. id ſi feciſſet, reſponſum eſt, ad Vrbem nos redituros eſſe, & rem per Senatum confecturos. ſpero etiam in præſentia pacem nos habere: nam & illum furoris, & hunc noſtrum copiarum ſuppœnitet. Me Pompeius Capuam venire voluit, & adiuuare delectum. in quo parũ prolixè reſpondent Cam-
48 pani coloni. Gladiatores Cæſaris, qui Capuæ ſunt, de quibus antè ad te falſum ex Torquati literis ſcripſeram, ſanè commodè Pompeius diſtribuit binos ſingulis patribus familiarum. ſecutorum in ludo I Ↄ Ↄ. fuerũt. eruptionem facturi fuiſſe dicebantur. ſanè multùm in eo Reipub. prouiſum eſt. De mulieribus noſtris, in quibus eſt tua ſoror, quæſo videas vt ſatis honeſtum nobis ſit, eas Romæ eſſe, cùm cæteræ vlla dignitate diſceſſerint. hoc ſcripſi ad eas, & ad te ipſum antea. velim eas cohortere vt exeant, præſertim cùm ea præſidia in ora maritima habeamus, cui ego præſum, vt in his pro re nata non incommodè poſſint eſſe. nam ſiquid offendimus in genero noſtro, quod quidem ego præſtare non debeo, id fit maius, quòd mulieres noſtræ præter cæteras Romæ remãſerunt. Tu ipſe cum Sexto ſcire velim quid cogites de exeundo, de totáque re quid
49 exiſtimes. Equidem ad pacem hortari non deſino: quæ vel iniuſta vtilior eſt, quàm iuſtiſſimum bellum. ſed hæc vt fors tulerit. Vale.

CICERO ATTICO S.

VT AB Vrbe diſceſſi, nullum adhuc intermiſi diem, quin aliquid ad te literarum darem, non quò haberem magnopere quid ſcriberem, ſed vt loquerer tecum abſens, quo mihi, cùm coràm id non liceret, nihil eſt iucundius. Capuam cùm veniſſem ad VI. Calend. pridie, quàm has literas dedi, Conſules conueni, multóſque noſtri ordinis. omnes cupiebant Cæſarem abductis præſidiis ſtare conditionibus iis, quas tuliſſet. vni
* Fauonio leges ab illo nobis imponi non placebat: ſed is auditus in conſilio: Cato enim ipſe iam ſeruire, quàm pugnare mauult: ſed tamen ait in Senatu ſe adeſſe velle, cùm de conditionibus agatur, ſi Cæſar adductus ſit, vt præſidia deducat: ita, quod maximè opus eſt, in Siciliam ire nõ curat: quod metuo ne obſit, in Senatu eſſe vult. Poſthumus
50 autem, de quo nominatim Senatus decreuit, vt ſtatim in Siciliam iret, Furfanóque ſuccederet, negat ſe iturũ ſine Catone, & ſuam in Senatu operam, authoritatémque magni æſtimat. ita res ad Fannium peruenit. is cum imperio in Siciliam præmittitur. In diſputationibus noſtris ſumma varietas eſt. plerique negant Cæſarem in conditione manſurum: poſtulatáque hæc ab eo interpoſita eſſe, quò minus quod opus eſſet ad bellum, à nobis pararetur. ego autem eum puto facturũ, vt præſidia deducat: vicerit enim, ſi Conſul factus erit, & minori ſcelere vicerit, quàm quo eſt ingreſſus: ſed accipiẽda plaga eſt. ſumus enim flagitioſè imparati cùm à militibus, tum à pecunia, quam quidem omnem non modò priuatam, quæ in Vrbe eſt, ſed etiam publicã, quæ in ærario, illi reliquimus.

Pompeius ad legiones Actianas eſt profectus. Labienum ſecum habet. Ego tuas opi-
51 niones de his rebus expecto. Formias me continuò recipere cogitabam. Vale.

CICERO ATTICO S.

OMNEIS arbitror mihi tuas literas redditas eſſe, ſed primas præpoſterè, reliquas ordine, quo ſunt miſſæ per Terentiam. De mandatis Cæſaris, aduentúque Labieni, & reſponſis Conſulum ad Pompeium, ſcripſi ad te literis iis, quas ad V. Calẽd. Capua dedi: pluráque præterea in eandẽ epiſtolam conieci. Nũc has expectationes habemus duas:

vnam,quid Cæsar acturus sit, cùm acceperit ea, quæ referēdā ad illum data sunt L. Cæsari: alteram,quid Pompeius agat : qui quidem ad me scribit,paucis diebus se firmum exercitum habiturum:spémque affert,si in Picenum agrum ipse venerit, nos Romam redituros esse.Labienum secum habet nō dubitantem de imbecillitate Cæsaris copiarum:cuius aduentu Cneus noster multò animi plus habet. nos à Consulibus Capuam 52
venire iussi sumus ad Non.Febr.Capua profectus sum Formias ad III.Calend. eo die cùm Calibus tuas literas hora ferè nona accepissem, has statim dedi. De Terentia & Tullia tibi assentior:ad quas scripseram,ad te vt referrent,si nondum profectæ sunt,nihil est,quòd se moueant,quoad perspiciamus,quo loco sit res. Tuæ literæ mihi gratæ, iucundǽque sunt. De pueris in Græciam transportandis tum cogitabam, cùm fuga ex Italia quæri videbatur. nos enim Hispaniam peteremus:illis hoc æquè commodum non erat. Tu ipse cum Sexto etiam nunc mihi videris Romæ rectè esse posse : etenim minimè amici Pompeio nostro esse debetis: nemo enim vnquam tantùm de vrbanis præsidiis detraxit.Vidésne me etiam iocari?Scire iam te oportet, L. Cæsar quæ responsa referat à Pompeio,quas ab eodem ad Cæsarē ferat literas. scriptæ enim,& datæ ita sunt, vt proponerētur in publico.in quo accusaui mecum ipse Pompeium, qui cùm scriptor 53
luculentus esset,tantas res,atque eas quæ in omnium manus venturæ essent, Sestio nostro scribendas dederit. itaque nihil vnquam legi scriptum σημειωδέστερον. perspici tamen ex literis Pompeii potest, nihil Cæsari negari , omniáque , & cumulatè quæ postulet, dari:quæ ille amentissimus fuerit,nisi acceperit, præsertim cùm impudentissimè postulauerit.quis enim tu es,qui dicas,si in Hispaniam profectus erit,si præsidia dimiserit? tamen conceditur minus honestè nunc quidem, violata iam ab illo Repub.illatóque bello , quàm si olim de ratione habenda impetrasset : tamen vereor vt his ipsis contentus sit.nam cum ista mandata dedisset L. Cæsari,debuit esse paulò quietior, dum responsa referrentur:dicitur autem nunc esse acerrimus.Trebatius quidem scribit, se ab illo IX. Calend.Febr.rogatum esse, vt scriberet ad me, vt essem ad Vrbem : nihil ei me gratius facere posse . Hæc verbis plurimis . Intellexi ex dierum ratione , vt primùm de discessu 54
nostro Cæsar audisset,laborare eum cœpisse,ne omnes abessemus. Itaque non dubito, quin ad Pisonem,quin ad Seruium scripserit.illud admiror, non ipsum ad me scripsisse,non per Dolabellam,non per Celium egisse.quanquam non aspernor Trebatii literas,à quo me vnicè diligi scio.Rescripsi ad Trebatium (nam ad ipsum Cæsarem, qui mihi nihil scripsisset, nolui) quàm illud hoc tempore esset difficile : me tamen in prædiis meis esse, neque delectum vllum, neque negotium suscepisse. In quoquidem manebo,dum spes pacis erit. sin bellum geretur,non deero officio, nec dignitati meæ. pueros ὑπεκθήσομαι in Græciam.totam enim Italiam flagraturam bello intelligo: tantum mali excitatum partim ex improbis, partim ex inuidis ciuibus. Sed hæc paucis diebus 55
ex illius ad nostra responsa responsis intelligentur quorsum euasura sint.tum ad te scribam plura,si erit bellum : sin autem etiam induciæ, teipsum, vt spero, videbo. Ego IIII. Non. Febr.quo die has literas dedi , in Formiano,quò Capua redieram,mulieres expectabam:quibus quidem scripseram,tuis literis admonitus,vt Romæ manerent:sed audio maiorem quēdam in Vrbe timorem esse.Capuæ Non.Febr. esse volebam, quia Consules iusserant.Quicquid huc erit à Pompeio allatum,statim ad te scribam,tuásque de istis rebus literas expectabo. Vale.

CICERO ATTICO S.

IIII. Non.Febr.mulieres nostræ Formias venerunt,tuáque erga se officia plena tui suauissimi studii attulerunt. eas ego, quoad sciremus vtrum turpe pace nobis, an miserè bello esset vtendum , in Formiano esse volui, & vnà Cicerones. ipse cum fratre Ca- 56
puam ad Consules (Nonis enim adesse iussi sumus) III. Non. profectus sum, cùm has literas dedi.responsa Pōpeii grata populo,& probata concioni esse dicuntur.ita putarā. quæ quidem si ille repudiarit,iacebit:si acceperit. Vtrum igitur,inquies,mauis?Respon-

derem,si,quemadmodum parati essemus,scirem. Cassium,erat hîc auditum, expulsum Ancone,eámque Vrbem à nobis teneri: si bellum futurũ est,negotium vtile. Cæsarem quidem, L. Cæsare cum mandatis de pace misso, tamẽ aiunt acerrimè delectum habere,loca occupare, vincire præsidiis. O' perditum latronem, vix vllo otio compensandam hanc Reipub.turpitudinem! sed stomachari desinamus, tempori pareamus, cum Pompeio in Hispaniam eamus. hæc opto in malis, quoniam illius alterum Consulatũ
57 à Repub.ne data quidem occasione repulimus. sed hæc hactenus. De Dionysio fugit me ad te antea scribere: sed ita constitui expectare respõsa Cæsaris,vt,si ad vrbem rediremus, ibi nos expectaret: sin tardius id fieret, tum eum accerseremus: omnino quid ille facere debuerit in nostra illa fuga,quid docto homine & amico dignum fuerit,cùm præsertim rogatus esset. sed hæc non nimis exquiro à Græcis. Tu tamen videbis, si erit (quod nolim) accersẽdus, ne molesti simus inuito. Quintus frater laborat, vt tibi,quod debet, ab Egnatio soluat: nec Egnatio voluntas deest: nec parum locuples est. sed, cùm tale tempus sit,vt Q. Titinnius (multùm enim est nobiscum) viaticum se neget habere, idémque debitoribus suis denuntiarit, vt eodem fœnore vterentur, atque hoc idem etiam L. Ligus fecisse dicatur, nec hoc tẽpore, aut domi numos Quintus habeat, aut exigere ab Egnatio,aut versuram vsquam facere possit: miratur te non habuisse rationem
58 huius publicæ difficultatis. ego autem,etsi illud ψευδησιόδειον (ita enim putatur) obseruo, μὴ δὲ δίκην, præsertim in te,à quo nihil vnquã vidi temere fieri: tamen illius querela mouebar. hoc,quicquid est,te scire volui.

CICERO ATTICO S.

NIHIL habeo quod ad te scribam. quinetiam eam epistolam,quam eram elucubratus, ad te non dedi: erat enim plena spei bonæ, quòd & concionis voluntatem audierã, & illum conditionibus vsurum putabam,præsertim suis. Ecce tibi IIII. Non. Febr. mane accepi literas tuas, Philotimi, Furnii,Curionis ad Furnium, quibus irrident L. Cæsaris legationem. Planè oppressi videmur: nec,quid consilii capiam,scio: nec mehercule de me laboro: de pueris quid agam,non habeo. Capuam tamen proficiscebar hæc scribens,quo facilius de Pompeii rebus cognoscerem. Vale.

CICERO ATTICO S.

59 BREVILOQVENTEM iam me tẽpus ipsum facit: pacem enim desperaui. bellum nostri nullum administrant: caue enim putes quicquam esse minoris his Consulibus, quorum ego spe audiendi aliquid,& cognoscendi nostri apparatus, maximo imbri Capuam veni prid. Non. vt eram iussus. Illi autem nondum venerant, sed erant venturi, inanes, imparati. Cneus autem Luceriæ dicebatur esse, & adire cohorteis legionum Actinarum non firmissimarũ. At illum ruere nuntiant,& iam iámque adesse,non vt manum conserat (quicum enim?) sed vt fugam intercludat. Ego autem in Italia καὶ συναποθνήσκειν: nec te id consulo. sin extra, quid ago? ad manendum hyems,lictores,improuidi & negligentes duces: ad fugam hortatur amicitia Cnei,causa bonorũ,turpitudo coniungendi cum tyranno. qui quidem,incertum est, Phalarímne an Pisistratum sit imitaturus. Hæc velim explices,& me iuues cõsilio: etsi te ipsum istic iam calere puto: sed ta-
60 men,quantum poteris. Ego siquid hîc hodie noui cognoro,scies: iã enim aderunt Consules ad suas Nonas. Tuas quotidie literas expectabo. Ad has autem,cùm poteris,rescribes. Mulieres & Cicerones in Formiano reliqui. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE malis nostris tu prius audis,quàm nos: istinc enim emanant. boni autẽ hinc quod expectes,nihil est. Veni Capuam ad Non. Febr. ita vt iusserant Consules. eo die Lentulus venit seró. alter Cõsul omnino non venerat VII. Id. eo enim die ego Capua discessi, & mansi Calibus. inde has literas postridie ante lucem dedi. Hæc Capuæ dum fui, cognoui, nihil in Consulibus,nullum vsquã delectum: nec enim conquisitores φαινοπροσωπεῖν audent,cùm ille adsit contra,cùm noster dux nusquam sit,nihil agat: nec nomina

dant:deficit enim non voluntas,sed spes.Cneus autem noster(ò rem miseram & incredibilem) vt totus iacet! non animus est,non consilium,non copiæ,non diligentia.Mitto illam fugam ab Vrbe turpissimam, timidissimas in oppidis cóciones,ignorationem non solùm aduersarii, sed etiam suarum copiarum . Hoc cuiusmodi est? VII.Id. Febr. Capuam C. Cassius Trib.pl.venit:attulit mandata ad Consules,vt Romam venirent,pecuniā de sanctiore ærario auferrent,statim exirent Vrbe relicta. Redeant.quo præsidio? Deinde exeant. quis sinat? Consul ei rescripsit,vt prius ipse in Picenum. at illud totum erat amissum: sciebat nemo,præter me ex literis Dolabellæ.mihi dubium nō erat,quin ille iam iámque foret in Apulia, Cneus noster in naui. ego quid agam? σκέμμα magnū, neque mehercule mihi quidē vllum , nisi omnia essent acta turpissimē. Neque ego vllius consilii particeps: sed tamē quod me deceat.ipse me Cæsar ad pacem hortatur: sed antiquiores literæ,quàm ruere cœpit.Dolabella,Celius,me illi valde satisfacere.mira me ἀπορία torquet:iuua me consilio,si potes:& tamen ista,quantùm potes, prouide.nihil habeo,tanta rerum perturbatione,quod scribam:tuas literas expecto. Vale.

CICERO ATTICO S.

PEDEM in Italia video nullum esse, qui nō in istius potestate sit. De Pompeio scio nihil: eúmque, nisi in nauim se contulerit, exceptum iri puto. ò celeritatem incredibilem! huius autē nostri.sed non possum sine dolore accusare eum, de quo angor & crucior. Tu cædem non sine causa times: non quominus quicquam Cæsari expediat ad diuturnitatē victoriæ & dominationis: sed video,quorum arbitrio sit acturus. rectè sit. censeo cedendum de oppidis his. egeo consilii. quod optimum factu videbitur, facies. cum Philotimo loquere,atque adeò Terentiam habebis Idibus.ego quid agam?quà aut terra aut mari persequar eum,qui vbi sit,nescio? etsi terra quidē,quî possum? mari quo? tradam igitur isti me? fac posse tuto: multi enim hortantur:num etiam honestè?nullo modo quidem.A te petam consiliū, vt soleo. explicari res non potest.sed tamen,si quid in mentem venit,velim scribas,& ipse quid sis acturus. Vale.

CICERO ATTICO S.

V.Id.Febr.vesperi è Philotimo literas accepi,Domitium exercitum firmum habere: cohortes ex Piceno,Lentulo & Thermo ducentibus,cum Domitii exercitu coniunctas esse: Cæsarem intercludi posse,eúmque id timere: bonorum animos recreatos Romæ, improbos quasi perculsos. hæc metuo quidem ne sint insomnia: sed tamen M.Lepidum,L.Torquatū,C.Cassium Trib.pl. (ii enim sunt nobiscum,id est,in Formiano) Philotimi literæ ad vitam reuocarunt.ego autem illa metuo ne veriora sint,nos omnes penè iam captos esse,Pompeium Italia cedere.quem quidem (ò rem acerbam) persequi Cæsar dicitur. persequi Cæsar Pompeium? quid? vt interficiat? ò me miserum! & non omnes nostra corpora opponimus? in quo tu quoque ingemiscis. sed quid faciamus? victi, oppressi, capti planè sumus. Ego tamen Philotimi literis lectis mutaui consilium de mulieribus: quas vt scripseram ad te, Romam remittebam: sed mihi venit in mentem multum fore sermonem,me iudiciū iam de causa publica fecisse: qua desperata,quasi hunc gradum mei reditus esse,quòd mulieres reuertissent.De me autē ipso tibi assentior,ne me dem incertæ & periculosæ fugæ,cùm Reip.nihil prosim,nihil Pompeio,pro quo emori cùm piè possum, tum libenter. manebo igitur: etsi viuere. Quòd quæris,hîc quid agatur: tota Capua, & omnis hic delectus iacet: desperata res est:in fuga omnes sunt,nisi quid eiusmodi fuerit,vt Pompeius istas Domitii copias cum suis cōiungat.sed videbamur omnia biduo,triduóue sciturí. Cæsaris literarum exēplum tibi misi:rogaras enim. cui nos valde satisfacere multi ad me scripserūt: quod patior facilè, dum,vt adhuc,nihil faciam turpiter. Vale.

CICERO ATTICO S.

PHILOTIMI literæ me quidem non nimis,sed eos,qui in his locis erant,admodum delectarūt.Ecce postridie Cassii literæ Capua à Lucretio familiari eius,Nigidium à Do-

mitio Capuam venisse, eum dicere, Vibullium cùm paucis militibus è Piceno currere ad Cneum, confestim sequi Cæsarem, Domitium non habere militum vim. Idem scripsit Consules Capua discessisse. non dubito quin Cneus in fuga sit, modò effugiat. à cō-
66 silio fugiendi, vt tu censes, absum. Vale.

CICERO ATTICO, S.

CVM dedissem ad te literas tristeis, & metuo ne veras, de Lucretii ad Cassium literis Capua missis, Cephalio venit à vobis: attulit etiam à te literas hilariores, nec tamen firmas, vt soles. Omnia facilius credere possum, quàm quod scribitis, Pōpeium exercitum habere. Nemo huc ità affert, omniáque, quæ nolim. Rem miseram. malas causas semper obtinuit, in optima concidit. Quid dicā, nisi illud eum scisse? neque enim erat difficile hoc nescisse: erat enim ars difficilis rectè Rempub. regere. sed iam iámque omnia sciemus, & scribemus ad te statim. Vale.

CICERO ATTICO S.

67 NON venit idem vsu mihi quod tu tibi scribis, Quoties exorior: Ego enim nunc paulùm exorior, & maximè quidē his literis, quæ Roma afferūtur, de Domitio, de Picētiū cohortibus. omnia erāt facta hoc biduo lætiora. Itaque fuga, quæ parabatur, repressa est. Cæsaris interdicta, Si te secundo lumine hîc offendero, respuuntur. Bona de Domitio, præclara de Afranio fama est. Quòd me amicissimè admones vt me integrum, quoad possim, seruem, gratum est. Quòd addis, ne propensior ad turpem causam videar: certè videri possum. Ego me ducem in ciuili bello, quoad de pace ageretur, negaui esse: non quin rectum esset: sed quia, quod multò rectius fuit, id mihi fraudem tulit. Planè eum, cui noster alterum Cōsulatum deferret, & triumphum, at quibus verbis?
68 pro suis gestis amplissimis, inimicum habere nolueram. Ego scio & quem metuam, & quam ob rem. sin erit bellum, vt video fore, partes meæ non desiderabuntur. De HS. XX. Terentia tibi rescripsit. Dionysio, dum existimabam vagos nos fore, nolui molestus esse. tibi autem crebrò ad me scribenti de eius officio, nihil rescripsi, quòd diem ex die expectabam, vt statuerem quid esset faciendum. nunc, vt video, pueri certè in Formiano videntur hyematuri: num & ego nescio: si enim erit bellum, cum Pompeio esse constitui. Quod habebo certi, faciam vt scias. Ego bellum fœdissimum futurum puto, nisi qui (vt tu scis) Parthicus casus extiterit. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER VIII.

CICERO ATTICO S.

1 CVM ad te literas dedissem, redditæ mihi literæ sunt à Pompeio. cætera de rebus in Piceno gestis, quæ ad te Vibullius scripsisset, de delectu Domitii, quæ sunt nobis nota, nec tamen læta, erant in his literis. quam ad me Philotimus scripserat, ipsam tibi epistolam misissem, sed subitò fratris puer proficiscebatur: cras igitur mittam. sed in ea Pompeii epistola erat in extremo ipsius manu, Tu censeo Luceriam venias: nusquam eris tutius. Id ego in eam partem accepi, hæc oppida atque oram maritimā illum pro derelicto habere: nec sum miratus, eum, qui caput ipsum reliquisset, reliquis membris nō parcere. ei statim rescripsi, hominémque certum misi de comitibus meis, non me quærere, vbi tutissimè essem: si me vellet sua, aut Reipub. causa Luceriam venire, statim esse venturum: hortatúsque sum, vt oram maritimam retineret, si rem frumē-
2 tariam sibi ex prouinciis suppeditari vellet. Hæc me frustrà scribere videbam: sed vti in Vrbe retinenda tunc, sic nunc in Italia non relinquenda testificabar sententiam meam: sic enim parari video, vt Luceriam omnes copiæ contrahātur: & ne is quidem locus sta-

bilis,sed ex eo ipso, si vrgeamur, paretur fuga.quo minus mirere, si inuitus in eam causam descendo,in qua neque pacis, neque victoriæ ratio quæsita sit vnquam: semper flagitiosæ & calamitosæ fugæ.eundum,vt quencunque fors tulerit casum,subeam potius cum iis qui dicuntur esse boni,quàm videar à bonis dissentire. Etsi propediem video bonorum,id est lautorum & locupletum,Vrbem refertam fore: municipiis verò his relictis refertissimam.Quo ego in numero essem,si hos lictores molestissimos non haberem:nec me M.Lepidi,L. Volcatii, Ser. Sulpitii comitũ pœniteret : quorum nemo nec stultior est,quàm L.Domitius,nec inconstantior,quàm App.Claudius.vnus Pompeius 1 me mouet,beneficio, nõ authoritate. quam enim ille habeat authoritatem in hac causa,qui,cùm omnes Cæsarem metuebamus,ipse eum diligebat?postquam verò ipse metuere cœpit,putat omnes hostes illi oportere esse. ibimus tamẽ Luceriam:nec eum fortasse delectabit noster aduentus : dissimulare enim non potero, mihi, quæ adhuc acta sunt,displicere.Ego,si somnum capere possem,tam longis te epistolis non obtũderem. tu,si tibi eadem causa est,me remunerere sanè velim. Vale.

CICERO ATTICO S.

MIHI verò omnia grata: & quòd scripsisti ad me quæ audieras:& quòd non credidisti,quæ digna diligentia mea nõ essent:& quòd monuisti quod sentiebas. Ego ad Cæsarem vnas Capua literas dedi, quibus ad ea rescripsi quæ mecum ille de gladiatoribus 4 suis egerat, breueis,sed beneuolentiam significantes, non modò sine contumelia, sed etiam cum maxima laude Pompeii.id enim illa sententia postulabat,qua illum ad concordiam hortabar. eas siquò ille misit, in publico proponat velim . alteras eodem die dedi,quo has ad te: non potui non dare, cùm & ipse ad me scripsisset, & Balbus: earum exemplum ad te misi, nihil arbitror fore quod reprehẽdas. siqua erunt, doce me:quomodo enim effugere possum? Nihil,inquies,omnino scripseris.quî magis effugias eos, qui volent fingere? veruntamen ita faciam,quoad fieri poterit. Nam quòd me hortaris ad memoriam factorum,dictorum,scriptorum etiam meorum: facis amicè tu quidem,mihíque gratissimum:sed mihi videris aliud tu honestum,méque dignum in hac causa iudicare,atque ego existimem:mihi enim nihil vlla in gente vnquam ab vllo au- 5 thore Reipub.ac duce turpius factum esse videtur, quàm à nostro amico factum est.cuius ego vicem doleo, qui Vrbem reliquit,id est patriam, pro qua, & in qua mori præclarum fuit. ignorare mihi videris, hæc quanta sit clades : es enim etiam nunc domi tuæ: sed inuitis perditissimis hominibus esse diutius non potes. Hoc miserius, hoc turpius quicquam?vagamur egentes cum coniugibus & liberis.in vnius hominis quotannis periculosè ægrotantis anima positas omneis nostras spes habemus,non expulsi, sed euocati è patria:quam non seruandam ad reditum nostrum,sed diripiendam & inflãmandam reliquimus.Ita multi nobiscum sunt non in suburbanis,non in hortis, non in ipsa Vrbe:& si nunc sunt,non erunt: nos interea ne Capuæ quidem, sed Luceriæ,& orã quidem maritimã iam relinquemus.Afranium expectabimus,& Petreium:nam in Labic- 6 no parũ est dignitatis. hic tu in me illud desideras. nihil de me dico: alii viderint. hic quidẽ quæ est domi vestræ estis,& eritis omnes boni.quis tum se mihi non ostẽdit? quis nũc adest hoc bello?sic enim iam appellandũ est. Vibullii res gestæ sunt adhuc maximæ. id ex Pompeii literis cognosces : in quibus animaduertito illum locum, vbi erit διπλῆ. videbis de Cneo nostro ipse Vibullius quid existimet. Quò igitur hæc spectat oratio? ego pro Pompeio libenter emori possum.facio pluris omnium hominum neminem:sed non ita non meo iudicio spem de salute Reipub.significas enim aliquãtò secus,quàm solebas:vt etiam,Italia si ille cedat,putes cedendum : quod ego nec Reipub.puto esse vtile, nec liberis meis: præterea neque rectũ, neque honestum. Sed cur? poteríſne videre tyrannum? quasi intersit,audiam, an videam : aut locupletior mihi sit quærendus author,quàm Socrates:qui cùm triginta tyrãni essent, pedem porta non ex- 7 tulit. Est mihi præterea præcipua causa manẽdi, de qua vtinã aliquando tecum loquar.

Ego XIII.Calend.cùm eadem lucerna hanc epistolam scripsissem, qua inflamma-
ram tuam,Formiis ad Pompeium,si de pace ageretur,profecturus eram:si de bello,vi-
dero. Vale.

CICERO ATTICO S.

MAXIMIS & miserrimis rebus perturbatus, cùm coràm tecum mihi potestas de-
liberandi non esset,vti tamen tuo consilio volui. Deliberatio autem omnis hæc est, si
Pompeius Italia cedat (quod eum facturum esse suspicor) quid mihi agendum putes:
& quo facilius consilium dare possis, quid in vtranque partem mihi in mentem veniat,
8 explicabo breui. Cùm merita Pompeii summa erga salutem meam,familiaritásque,
quæ mihi cum eo est,tum ipsa Reipub.causa me adducit,vt mihi vel consilium meum
cum illius consilio vel fortuna coniungenda esse videatur.accedit illud: si maneo,& il-
lum comitatum optimorum & clarissimorum ciuium desero, cadendum est in vnius
potestatem.qui etsi multis rebus significat se nobis esse amicum, &, vt esset, à me est
(tute scis) propter suspicionem huius impendentis tempestatis multò antè prouisum:
tamen vtrumque considerandum est,& quanta ei fides sit habenda:&,si maximè explo
ratum sit, eum nobis amicum fore, sitne viri fortis & boni ciuis esse in ea vrbe, in qua
cùm summis honoribus,imperiísque vsus sit,res maximas gesserit,sacerdotio sit amplis
simo præditus,non futurus sit sui iuris, subeundúmque periculum sit cum aliquo fortè
dedecore,siquando Pompeius Rempub.recuperarit.In hac parte hæc sunt: vide nunc,
9 quæ sint in altera. Nihil actum est à Pompeio nostro sapienter, nihil fortiter: adde
etiam,nihil,nisi contra cõsilium, authoritatémque meã. omitto illa vetera,quòd istum
in Rempub.ille aluit,auxit,armauit:ille legibus per vim,& contra auspicia ferendis au-
thor:ille Galliæ vlterioris adiunctor:ille gener:ille in adoptando P.Clodio Augur: ille
restituendi mei,quàm retinendi studiosior: ille prouinciæ propagator: ille absentis in
omnibus adiutor: idem etiam tertio Cõsulatu, postquam esse defensor Reipub. cœpit,
contendit,vt decem Tribuni pl.ferrent,vt absentis ratio haberetur.quod idem ipse san
xit lege quadam sua,Marcóque Marcello COS.finienti prouincias Gallias Calend. Mar
tii, restitit. Sed vt hæc omittam, quid fœdius, quid perturbatius hoc ab Vrbe discessu,
siue potius turpissima fuga? quæ conditio non accipienda fuit potius,quàm relinquen-
10 da patria? Malæ conditiones erant:fateor.sed nunquid hoc peius? At recuperabit Rem-
pub.quando? aut quid ad eam spem est parati? non ager Picenus amissus? non patefa-
ctum iter ad Vrbem? non pecunia omnis & publica & priuata aduersario tradita? deni-
que nulla causa,nullæ vires,nulla sedes, quò concurrãt qui Rempub. defensam velint.
Apulia delecta est inanissima pars Italiæ, & ab impetu huius belli remotissima. fuga &
maritima opportunitas visa quæri desperatione. Inuitè cepi Capuam, non quo munus
illud defugerem,sed sine causa,in qua nullus esset ordinum,nullus apertus priuatorum
dolor:bonorum autem esset aliquis,sed hebes, vt solet,&, vt ipse sensissem, multitudo,
& infimus quisque propensus in alteram partem:multi mutationis rerum cupidi. Dixi
ipsi me nihil suscepturum sine præsidio & sine pecunia. Itaque habui nihil omnino ne-
gotii,quod ab initio vidi,nihil quæri præter fugam. eum si nũc sequor, quonam? cum
11 illo non. ad quem cùm essem profecturus,cognoui in his locis esse Cæsarem,vt tutò Lu
ceriam venire non possem. Infero mari nobis incerto cursu,hyeme maxima nauigan-
dum est. Age iam,cum fratre,an sine? cum filio,an quomodo? in vtraque enim re sum-
ma difficultas erit,summus animi dolor. qui autem impetus illius erit in nos absentes,
fortunásque nostras? acrior,quàm in cæterorum,quòd putabit fortasse in nobis violan-
dis aliquid se habere populare. Age iam, has compedes, fasces inquam hos laureatos
ecferre ex Italia quàm molestum est? qui autem locus erit nobis tutus, vt iam placatis
vtamur fluctibus,antè quàm ad illum venerimus? quà autem,aut quò,nihil scimus. at si
restitero,& fuerit nobis in hac parte locus, idem fecero, quod in Cinnæ dominatione
Philippus,quod L.Flaccus, quod Q. Mutius, quoquomodo ea res huic quidem cecidit,

qui tamen ita dicere solebat, se id fore videre, quod factum est: sed hoc malle, quàm ar- 11
matum ad patriæ mœnia accedere. aliter Thrasibulus, & fortasse melius. sed est certa quædam illa Mutii ratio atque sententia, est illa etiam Philippi: &, cùm sit necesse, seruire tempori: & non amittere tempus, cùm sit datum. sed in hoc ipso habent tamen iidam fasces molestiam. sit enim nobis amicus, quod incertum est: sed sit, deferet triumphum. non accipere ne periculosum sit, an accipere inuidiosum ad bonos? O rem, inquis, difficilem & inexplicabilem. Atqui explicanda est: quî enim fieri potest? ac ne me existimaris ad manendum esse propensiorem, quòd plura in ea parte verba fecerim: potest fieri, quod fit in multis quæstionibus, vt res verbosior hæc fuerit, illa verior. Quã ob rem vt maxima de re æquo animo deliberãti, ita mihi des consilium velim. nauis & 12
in Caieta est parata nobis, & Brundusii. Sed ecce nuntii, scribente me hæc ipsa noctu in Caleno, ecce literæ, Cæsarem ad Corfinium, Domitium Corfinii cum firmo exercitu, & pugnare cupiente. non puto etiam hoc Cneum nostrum cõmissurum, vt Domitium relinquat: etsi Brundusium Scipionem cum cohortibus duabus præmiserat, legionem à Fausto conscriptam, in Siciliam sibi placere à Consule duci, scripserat ad Consules. sed turpe Domitium erit deserere implorantem eius auxilium. Est quædam spes mihi quidem non magna, sed in his locis firma, Afranium in Pireneo cum Trebonio pugnasse, pulsum Trebonium, etiam Fabium tuum transisse cum cohortibus: summum autem, Afranium cum magnis copiis aduentare. id si est, in Italia fortasse manebitur. Ego autem, cùm esset incertum iter Cæsaris, quòd vel ad Capuam, vel ad Luceriam iturus putabatur, Leptam ad Pompeiũ misi, & literas: ipse, ne quò inciderem, reuerti Formias. Hæc te scire volui, scripsique sedatiore animo, quàm proximè scripseram, nullum meum iu- 14
dicium interponens, sed exquirens tuum. Vale.

CICERO ATTICO S.

DIONYSIVS quidem tuus potius, quàm noster, cuius ego cùm satis cognossem mores, tuo tamen potius stabam iudicio, quàm meo, ne tuum quidem testimonium, quod ei sæpe apud me dederas, veritus, superbum se præbuit in fortuna, quã putauit nostram fore: cuius fortunæ nos, quantum humano consilio effici poterit, motum ratione quadam gubernabimus. cui qui noster honos, quod obsequium, quæ etiam ad cæteros contempti cuiusdam hominis cõmendatio defuit? vt meum iudicium reprehendi à Quinto fratre, vulgóque ab omnibus mallem, quàm illũ non efferre laudibus, Ciceronésque nostros meo potius labore subdoceri, quàm me alium iis magistrũ quærere. Ad quem 15
ego quas literas dii immortales miseram? quantum honoris significantes? quantum amoris? Dicæarchum mehercule, aut Aristoxenum diceres accersi, nõ vnum omnium loquacissimum, & minimè aptum ad docendum. sed est memoria bona: me dicet esse meliore. quibus literis ita respondit, vt ego nemini, cuius causam non reciperem. semper enim, si potero, si antè suscepta causa non impediar. nunquam reo cuiquam tam humili, tam sordido, tam nocenti, tam alieno, tam præcise negaui, quàm hic mihi: planè sine vlla exceptione præcidit. nihil cognoui ingratius. in quo vitio nihil mali nõ inest: sed de hoc nimis multa. Ego nauem paraui: tuas literas tamen expecto, vt sciam quid respondeant consultationi meæ. Sulmone C. Attium Pelignum aperuisse Antonio portas, cùm essent cohortes quinque: Q. Lucretium inde effugisse scis: Cneum 16
ire Brundusium desertum. confecta res est. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM ante lucem VIII. Calend. ad te literas dedissem, vesperi ad nos eodẽ die venit ipse Dionysius authoritate tua permotus, vt suspicor. quid enim putem aliud? etsi solet eũ, cùm aliquid furiose fecit, pœnitere: nũquã autẽ certior fuit, quàm in hoc negotio: nã quod ad te non scripseram, postea audiui, à tertio miliario tum eum isse πολλὰ μάτην KAEPECCINECHE ῥαθυμῆν δῆτα. multa inquã mala cũ dixisset, suo capiti (vt aiũt) sed meam mansuetudinem. Conieceram in fasciculum vnà cum tua venientem ad il-

lum epiſtolam:hanc ad me referri volo, nec vllam ob aliam cauſam Pollicem ſeruum à pedibus meum Romam miſi. eòautem ad te ſcripſi, vt ſi tibi fortè reddita eſſet, mihi
17 curares referendam,ne in illius manus perueniret. Noui ſiquid eſſet,ſcripſiſſem.pen deo animi expectatione Corfinienſi,in qua de ſalute Reipub.decernitur. Tu faſciculum,qui eſt M.Curio inſcriptus, velim cures ad eum perferendum : Tironémque Curio commendes,vt ei,vt petii,ſiquid opus erit,in ſumptum eroget. Vale.

CICERO ATTICO S.

OBSIGNATA iam epiſtola,quam de nocte daturus eram,ſicut dedi(nam eam veſperi ſcripſeram) C. Soſius Prær.in Formianum venit ad M.Lepidū vicinum noſtrum, cuius Quæſtor fuit: Pompeii literarum ad Conſulem exemplum attulit. Literæ mihi à L.Domitio ad VIII. Calend.Martii allatæ ſunt:earum exemplū infrà ſcripſi.nunc, vt ego non ſciebam ſua ſponte intelligere , ſcio quanti Reipub . interſit omneis copias
18 in vnum locum primo quoque tempore conuenire.ſed tu,ſi tibi videbitur, dabis operam,quamprimùm ad nos venias.præſidii Capuæ,quantùm conſtitueris eſſe ſatis,relinquas. Vale. Deinde ſuppoſuit exemplum epiſtolæ Domitii, quod ego ad te pridie miſeram.Dii immortales,qui me horror perfudit:quàm ſum ſolicitus,quidnā futurum ſit.hoc tamen ſpero,magnum nomen imperatoris fore,magnum in aduētu terrorem:
* ſpero etiam,quoniam adhuc nihil nobis obfuit, nihil mutaſſe, nec tegentia hoc, quod cùm fortiter & diligenter, tum etiam mehercule : modò enim audiui quartanam à te diſceſſiſſe.moriar,ſi magis gauderē,ſi id mihi accidiſſet.Piliæ dic,non eſſe æquum,eam diutius habere,nec id eſſe veſtræ concordiæ. Tironem noſtrum ab altera relictum audio. Sed eum video in ſumptum ab aliis mutuàtum . ego autem Curium noſtrum , ſi-
19 quid opus eſſet, rogaram. malo Tironis verecundiam in culpa eſſe, quàm illiberalitatem Curii. Vale.

CICERO ATTICO S.

VNVM etiam reſtat amico noſtro ad omne dedecus, vt Domitio non ſubueniat.at nemo dubitat quin ſubſidio venturus ſit: ego non puto. deſeret igitur talem ciuem, & eos,quos vnà ſcis eſſe,cùm habeat præſertim & ipſe cohortes XXX? niſi me omnia fallunt,deſeret.incredibiliter pertimuit.nihil ſpectat,niſi fugam: cui tu (video enim quid ſentias) me comitem putas debere eſſe. Ego verò quem fugiam habeo : quem ſequar, non habeo : quod enim tu meum laudas, & memorandum dicis,malle quòd dixerim me cum Pompeio vinci,quàm cum iſtis vincere:ego verò malo, ſed cum illo Pompeio,qui tum erat,aut qui mihi eſſe videbatur: cum hoc verò,qui antè fugit,quàm ſcit aut
20 quem fugiat,aut quò,qui noſtra tradidit,qui patriam reliquit,Italiam relinquit:ſi malui, contigit,victus ſum.quod ſupereſt,nec iſta videre poſſum , quæ nunquam timui ne viderem : nec mehercule iſtum,propter quem mihi non modò meis,ſed memetipſo carendum eſt. Ad Philotimum ſcripſi de viatico,ſiue à Moneta,nemo enim ſoluit:ſiue ab Oppiis tuis contubernalibus.cætera appoſita tibi mandabo. Vale.

CICERO ATTICO S.

O REM turpem,& ea re miſeram : ſic enim ſentio,id demum, aut potius id ſolum eſſe miſerum,quod turpè ſit.aluerat Cæſarem:eundem repentè timere cœperat : conditionem pacis nullam probarat:nihil ad bellum pararat:Vrbem reliquerat: Picenum amiſerat culpa : in Apuliam ſe compegerat : ibat in Græciam:omnes nos ἀπροσφωνήτους, expertes ſui tanti, tam inuſitati conſilii relinquebat. Ecce ſubitò literæ Domitii ad illum,ipſius ad Conſules.fulſiſſe mihi videbatur τὸ καλὸν ad oculos eius,& exclamaſſe il
21 le vir,qui eſſe debuit, πρὸς ταῦθ᾽ ὅτι χρή, καὶ παλαμάσθων, καὶ πᾶν ἐπ᾽ ἐμοὶ, καὶ τεκταινέσθων. τὸ γὰρ εὖ, μετ᾽ ἐμοῦ. at ille , πολλὰ χαίρειν τῷ καλῷ dicens , pergit Brunduſium . Domitium autem aiunt re audita,& eos qui vnà eſſent,ſe tradidiſſe.O rem lugubrem.itaque intercludor dolore,quo ad te plura non ſcribam.tuas literas expecto. Vale.

CICERO ATTICO S.

EPISTOLAM meam quòd peruulgatam ſcribis eſſe,non fero moleſtè : quinetiam ipſe multis dedi deſcribendam : ea enim & acciderunt iam, & impendent,vt teſtatum eſſe velim,de pace quid ſenſerim. cùm autem ad eam hortarer, eum præſertim hominem,non videbar vllo modo facilius moturus,quàm ſi id, ad quod eum hortarer, conuenire eius ſapientiæ dicerem.eam ſi admirabilem dixi,tùm eum ad ſalutē patriæ hortabar,non ſum veritus, ne viderer aſſentari, cui tali in re libenter me ad pedes abieciſſem.Quà autem eſt, Aliquid impertiàs temporis : non eſt de pace, ſed de meipſo, & de meo officio, vt aliquid cogitet. nam quod teſtificor,me expertem belli fuiſſe, etſi id re perſpectum eſt,tamen eo ſcripſi,quo in ſuadendo plus authoritatis haberē: eodémque pertinet, quòd cauſam eius probo. Sed quid hæc nunc? vtinam aliquid profectum eſſet:næ ego iſtas literas in concione recitari velim : ſiquidem ille ipſe ad eundem ſcribens in publico propoſuit epiſtolam illam in qua eſt, Pro tuis rebus geſtis ampliſſimis:amplioribúſne,quam ſuis, quàm Africani?ita tempus ferebat : ſiquidem etiam vos duo tales ad quintum miliarium. quid nunc ipſum vnde ſe recipienti, quid agēti,quid acturo? quantò autem ferocius ille cauſæ ſuæ confidet,cùm vos,cùm veſtri ſimiles non modò frequentes, ſed læto vultu gratulantes viderit? num igitur peccamus? minimè vos quidem : ſed tamen ſigna conturbantur, quibus voluntas à ſimulatione diſtingui poſſet. quæ verò S. C. video?ſed apertius, quàm propoſueram. Ego Arpini volo eſſe prid.Calend.deinde circum villulas noſtras errare,quas viſurum me poſtea deſperaui.

Εὖγε tua conſilia, & tamen pro temporibus non incauta, mihi valde probantur. Lepido quidem (nam ferè συνδιημερεύομεν, quod gratiſſimum illi eſt) nunquam placuit ex Italia exire,Tullo multò minus:crebrò enim illius literæ ab aliis ad nos commeant: ſed me illorum ſententiæ minus mouebant,minus multa dederant illi Reipub.pignora.tua mehercule authoritas vehementer mouet : affert enim & reliqui temporis recuperādi rationem,& præſentis tuendi. Sed obſecro te,quid hoc miſerius,quàm alterum plauſus in fœdiſſima cauſa quærere,alterum offenſiones in optima? alterum exiſtimari conſeruatorem inimicorum,alterum deſertorem amicorum? & mehercule quanuis amemus Cneum noſtrum,vt facimus, & debemus: tamen hoc, quòd talibus viris non 14
ſubuenit,laudare non poſſum: nam ſiue timuit,quid ignauius? ſiue,vt quidam putant, meliorem ſuam cauſam illorum cæde fore putauit,quid iniuſtius?ſed hæc omittamus: augemus enim dolorem retractando. VI.Calend.veſperi Balbus minor ad me venit, occulta via currens ad Lentulum COS.miſſu Cæſaris,cum literis,cum mandatis, cum promiſſione prouinciæ, Romam vt redeat. cui perſuaderi poſſe non arbitror, niſi erit conuētus.idem agebat,nihil malle Cæſarem,quàm vt Pompeium aſſequeretur.id credo:vt rediret in gratiam, id non credo : & metuo ne omnis hæc clementia ad vnam illam crudelitatem colligatur.Balbus quidem maior ad me ſcribit,nihil malle Cæſarem, quàm principe Pompeio ſine metu viuere. tu puto hæc credis? Sed cùm hæc ſcribebam V.Calend. Pompeius iam Brunduſium poterat veniſſe:expeditus enim anteceſſerat legiones Luceria. ſed hoc τέρας horribili vigilantia, celeritate, diligentia eſt. Planè, 15
quid futurum ſit,neſcio. Vale.

CICERO ATTICO S.

DIONYSIVS cùm ad me præter opinionem meam veniſſet, locutus ſum cum eo liberaliſſimè:tempora expoſui:rogaui vt diceret quid haberet in animo:me nihil ab ipſo inuito contendere.reſpondit,ſe,quod in numis haberet, neſcire quo loci eſſet : alios non ſoluere: aliorum diem nōdum eſſe. dixit etiam alia quædam de ſeruulis ſuis,quare nobiſcum eſſe nō poſſet. morē geſſi:dimiſi à me vt magiſtrum Ciceronū,non libenter: vt hominē ingratum,non inuitus.Volui te ſcire,quid ego de eius facto iudicarē. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVÒD me magno animi motu perturbatū putas,ſum equidē.ſed non tam magno, 16

quàm tibi fortaſſe videor:leuatur enim omnis cura,cùm aut conſiſtit conſiliũ,aut cogi-
tando nihil explicatur.lamentari autẽ licet:illud tamen totos dies. ſed vereor ne, nihil
cùm proficiam, etiam dedecori ſim ſtudiis ac literis noſtris. Conſumo igitur omne
tẽpus,conſiderans quanta vis ſit illius viri,quem noſtris libris ſatis diligenter(vt tibi qui-
dem videmur) expreſſimus.tenéſne igitur,moderatorem illum Reip.quò referre veli-
» mus omnia?nam ſic quinto,vt opinor, in libro loquitur Scipio. VT enim gubernatori
» curſus ſecundus,medico ſalus,imperatori victoria:ſic huic moderatori Reipub.beata ci
» uium vita propoſita eſt, vt opibus firma, copiis locuples, gloria ampla, virtute honeſta
» ſit:huius enim operis maximi inter homines,atque optimi illum eſſe effectorem volo.
17 Hoc Cneus noſter cùm antea nunquam, tum in hac cauſa minimè cogitauit. domi-
natio quæſita ab vtroque eſt: non id actũ beata & honeſta ciuitas vt eſſet. nec verò ille
Vrbẽ reliquit,quòd eã tueri non poſſet:nec Italiam,quòd ea pelleretur:ſed hoc à primo
cogitauit,omneis terras,omnia maria mouere, Reges barbaros incitare, gẽtes feras ar-
matas in Italiã adducere, exercitus cõficere maximos. Genus illud Sullani regni iãpri-
dem appetitur,multis,qui vnà ſunt,cupiẽtibus.An cenſes,nihil inter eos cõuenire?nul-
lam pactionem fieri potuiſſe? hodie poteſt.ſed neutri σκοπὸς eſt ille, vt nos beati ſimus.
vterque regnare vult.Hæc à te inuitatus breuiter expoſui:voluiſti enim me,quid de his
malis ſentirẽ,oſtendere. προθεσπίζω igitur noſter Attice,non ariolans,vt illa, cui nemo
credidit,ſed cõiectura proſpiciens, Iámque mari magno. non multò inquã ſecus
18 poſſum vaticinari: tãta malorũ impendet ἰλιάς. Atque hoc noſtra grauior eſt cauſa,qui
domi ſumus,quàm illorũ,vnà qui tranſierunt:quòd illi quidẽ alterũ metuunt, nos vtrũ-
que.Cur igitur,inquis,remanſimus?Vel tibi paruimus, vel non occurrimus, vel hoc fuit
rectius.conculcari inquã miſeram Italiam videbis proxima æſtate ab vtriuſque manci-
piis ex omni genere collectis. nec tam proſcriptio pertimeſcenda, quæ Luceriæ multis
ſermonibus denuntiata eſt,quàm vniuerſæ interitus:tantas in confligẽdo vtriuſque vi-
res video futuras. Habes coniecturã meam. tu autem conſolationis fortaſſe aliquid ex-
pectaſti:nihil inuenio: nihil fieri poteſt miſerius, nihil perditius, nihil fœdius. Quòd
quæris,quid Cæſar ad me ſcripſerit: quod ſæpe, gratiſſimũ ſibi eſſe,quòd quierim: orát-
que,in eo vt perſeuerem. Balbus minor hæc eadem mandata. iter autem eius erat ad
19 Lentulum COS.cum literis Cæſaris,præmiorúmque promiſſis,ſi Romã reuertiſſet. ve-
rùm cùm habeo rationem dierum,antè puto tranſmiſſurum, quàm potuerit cõueniri.
Epiſtolarum Pompeii duarum, quas ad me miſit,negligentiam,meámque in reſcri-
bendo diligẽtiam volui tibi notam eſſe.earum exẽpla ad te miſi. Cæſaris hic per Apu-
liam ad Brunduſium curſus quid efficiat, expecto: vtinam aliquid ſimile Parthicis re-
bus. ſimul aliquid audiero, ſcribam ad te.tu ad me velim bonorum ſermones. Romæ
frequentes eſſe dicuntur. ſcio equidem te in publicum non prodire: ſed tamen audire
te multa neceſſe eſt. Memini tibi librum afferri,à Demetrio Magnete ad te miſſum,
περὶ ὁμονοίας. eum mihi velim mittas. vides quam cauſam mediter. Vale.

CN. POMPEIVS PROCOS. M. CICERONI IMP. S.

30 Q. FABIVS ad me venit ad IIII.Id.Febr. is nuntiat L.Domitium cum ſuis cohor
tibus XI,& cohortibus XIIII,quas Vibullius adduxit,ad me iter habere: habuiſſe in ani
mo proficiſci Corfinio,& ad V.Id.Febr.C.Hirtum cum V.cohortibus ſubſequi. Cenſeo
ad nos Luceriam venias: nam te hîc tutiſſimè puto fore. Vale.

CICERO CN. POMPEIO PROCOS. S.

AD XV.Cal.Mart.Formiis accepi tuas literas,ex quibus ea, quæ in agro Piceno geſta
erant,cognoui commodiora eſſe multò,quàm vt erat nobis nũtiatum: Vibulliíque vir-
tutem, induſtriámque libenter agnoui. Nos adhuc in ea ora, vbi præpoſiti ſumus, ita
fuimus, vt nauem paratam haberemus:ea enim audiebamus,& ea verebamur,vt quod-
cunque tu conſilium præcepiſſes,id nobis perſequendum putaremus. Nunc, quoniam
authoritate & conſilio tuo in ſpe firmiore ſumus, ſi teneri poſſe putas Tarracinam,

& oram maritimã, in ea manebo: etsi præsidia in oppidis nulla sunt: nemo enim nostri ordinis in his locis est, præter M. Eppiũ, quem ego Minturnis esse volui, vigilantem hominem & industrium. L. Torquatum, virũ fortem, & cum authoritate, Formiis non habemus: ad te profectum arbitramur. ego omnino, vt proximè tibi placuerat, Capuã veni eo ipso die, quo tu Theano Sidicino es profectus: volueras enim me cum M. Considio Propræt. illa negotia tueri. Cùm eò venissem, vidi T. Ampium delectum habere diligentissimè, ab eo accipere Libonem summa item diligentia, & in illa colonia authoritate. Fui Capuæ, quoad c o s s. iterum, vt erat dictum, à c o s s. veni Capuam ad Non. Febr. cùm fuissem triduum, recepi me Formias. Nunc quod tuum consilium, aut quæ ratio belli sit, ignoro: si tenẽdam hanc oram putas, quæ opportunitatem & dignitatem habet, & egregios ciues, &, vt arbitror, teneri potest, opus est esse, qui præsit. sin omnia in vnum locum contrahenda sunt: non dubito quin ad te statim veniam: quo mihi nihil optatius est: ídque tecum, quo die ab Vrbe discessimus, locutus sum. Ego, sicui adhuc videor segnior fuisse, dum ne tibi videar, non laboro. & tamen, si, vt video, bellum gerendum est, cõfido me omnibus facilè satisfacturum. M. Tullium meum necessarium ad te misi, cui tu, si tibi videretur, ad me literas dares. Vale.

CN. POMPEIVS PROCOS. M. CICERONI IMP. S.

TVAS literas libenter legi: recognoui enim tuam pristinam virtutem etiam in salute communi. Consules ad eum exercitum, quem in Apulia habui, venerunt. magnopere te hortor pro tuo singulari, perpetuóque studio in Rempub. vt te ad nos conferas, vt communi consilio Reipub. afflictæ opem atque auxilium feramus. Censeo via Appia 33 iter facias, & celeriter Brundusium venias. Cura vt valeas.

M. CICERO CN. POMPEIO PROCOS. S.

CVM ad te literas misissem, quæ tibi Canusii redditæ sunt, suspicionem nullam habebam, te Reip. causa mare transiturũ, erámque in spe magna, fore, vt in Italia possemus aut concordiã constituere, qua mihi nihil vtilius videbatur, aut Remp. summa cum dignitate defendere: interim nondum meis literis ad te perlatis, ex iis mãdatis, quæ Dialio ad Cõsules dederas, certior tui consilii factus, nõ expectaui dum mihi à te literæ redderentur, confestímque cum Quinto fratre, & cum liberis nostris iter ad te in Apuliam facere cœpi. Cùm Theanum Sidicinum venissem, C. Messius familiaris tuus mihi dixit, aliíque complures, Cæsarem iter habere Capuam, & eo ipso die mansurum esse Esernia. 34 sanè sum commotus: quod, si ita esset, non modò iter meum interclusum, sed me ipsum planè exceptum putabam. itaque tum Cales processi, vt ibi potissimùm consisterem, dum certum nobis ab Esernia de eo, quod audieram, referretur. At mihi, cùm Calibus essem, affertur literarum tuarum exemplum, quas tu ad Lentulum c o s. misisses. hæ sic scriptæ erant, literas tibi à L. Domitio ad x i i i. Cal. Mart. allatas esse, earúmque exẽplum subscripseras: magníque interesse Reip. scripseras, omneis copias primo quoque tempore in vnum locum conuenire, & vt, præsidii quod satis esset, Capuæ relinqueres. His ergo literis lectis, in eadem opinione fui, qua reliqui omnes, te cum omnibus copiis ad Corfinium esse venturum: quò mihi, cùm Cæsar ad oppidum castra haberet, tutum iter esse non arbitrabar. Cùm res in summa expectatione esset, vtrunque simul audimus, & quæ Corfinii acta essent, & te iter Brundusium facere cœpisse. Cúmque nec 35 mihi, nec fratri meo dubium esset, quin Brundusium contenderemus, à multis, qui è Samnio, Apuliáque veniebant, admoniti sumus vt caueremus ne exciperemur à Cæsare, quòd is in eadem loca quæ nos petebamus, profectus, celerius etiã, quàm nos possemus, eò quò intenderat, venturus esset. quod cùm ita esset, nec mihi, nec fratri meo, nec cuiquam amicorum placuit committere, vt temeritas nostra non solùm nobis, sed etiã Reip. noceret: cùm præsertim non dubitaremus quin, si etiã tutum nobis iter fuisset, te tamen iam cõsequi non possemus. interim accepimus tuas literas, Canusio ad x. Calend. Martii datas, quibus nos hortaris, vt celerius Brundusium veniamus. quas cùm

accepiſſemus ad III. Calend. Mart. non dubitabamus, quin tu iam Brunduſium perue-
niſſes: nobíſque iter illud omnino interclusũm videbatur, neque minus nos eſſe captos,
36 quàm qui Corfinium veniſſent: neque enim eos ſolos arbitrabamur capi, qui in arma-
torum manus incidiſſent, ſed eos nihilo minus, qui regionibus excluſi, intra præſidia
atque intra arma aliena veniſſent. quod cùm ita ſit, maximè vellẽ primùm tecum ſem-
per fuiſſe: quod quidem tibi oſtẽderam, cùm à me Capuam reiiciebam: quod feci non
vitandi oneris cauſa, ſed quòd videbam teneri illam vrbem ſine exercitu nòn poſſe: ac-
cidere autem mihi nolebam, quod doleo viris fortiſſimis accidiſſe. quoniam autem, te-
cum vt eſſem, non contigit, vtinam tui conſilii certior factus eſſem: nam ſuſpicione aſ-
ſequi non potui, quòd omnia prius arbitratus ſum fore, quàm vt hæc Reipub. cauſa in
Italia non poſſet duce te conſiſtere. Neque verò nunc conſilium tuum reprehendo, ſed
37 fortunam Reip. lugeo. nec, ſi ego, quid tu ſis ſecutus, non perſpicio, iccirco minus exi-
ſtimo, te nihil, niſi ſumma ratione, feciſſe. Mea quæ ſemper fuerit ſententia, primùm de
pace vel iniqua conditione retinẽda, deinde de Vrbe (nam de Italia quidem nihil mihi
vnquam oſtenderas) meminiſſe te arbitror. ſed mihi non ſumo, vt meum conſilium va
lere debuerit: ſecutus ſum tuum, neque id Reipub. cauſa, de qua deſperaui, quæ & nunc
afflicta eſt, nec excitari ſine ciuili pernicioſiſſimo bello poteſt: ſed te quærebam: tecum
eſſe cupiebam: neque eius rei facultatem, ſiqua erit, prætermittam. Ego me in hac om-
ni cauſa facilè intelligebã pugnandi cupidis hominibus non ſatiſfacere: primùm enim
præ me tuli, me nihil malle, quàm pacem: non quin eadem timerem, quæ illi: ſed ea
bello ciuili leuiora ducebam. Inde ſuſcepto bello, cùm pacis conditiones ad te afferri,
à téque ad ea honorificè & largè reſponderi viderem: duxi meam rationem, quam tibi
38 facilè me probaturum pro tuo in me beneficio arbitrabar. Memineram me eſſe vnum,
qui pro meis maximis in Rempub. meritis ſupplicia miſerrima & crudeliſſima pertu-
liſſem: me eſſe vnum, qui ſi offendiſſem eius animum, cui tum, cùm iam in armis eſſe-
mus, Conſulatus tamen alter & triumphus ampliſſimus deferebatur, ſubiicerer eiſdem
præliis, vt mea perſona ſemper ad improborum ciuium impetus aliquid videretur ha-
bere populare. Atque hæc non ego prius ſum ſuſpicatus, quàm mihi palàm denuntiata
ſunt: neque ea tam pertimui, ſi ſubeunda eſſent, quàm declinanda putaui, ſi honeſtè vi-
tare poſſem. Quoniam breuem illius temporis, dum in ſpe pax fuit, rationem noſtram
vides: reliqui facultatem res ademit. Iis autem, quibus non ſatiſfacio, facilè reſpõdeo:
neque enim ego amicior C. Cæſari vnquam fui, quàm illi: neque illi amiciores Reip.
quàm ego. Hoc inter me & illos intereſt, quòd cùm & illi ciues optimi ſint, & ego ab iſta
39 laude non abſim, ego conditionibus, quod idem te intellexeram velle: illi armis diſce-
ptari maluerunt. quæ quoniam ratio vicit, perficiam profectò, vt neque Reſpub. ciuis à
me animum, neque tu amici deſideres. Vale.

CICERO ATTICO S.

MIHI moleſtior lippitudo erat etiam, quàm antè fuerat: dictare tamen hanc epi-
ſtolam malui, quàm Gallo Fabio amantiſſimo vtriuſque noſtrûm nihil ad te literarum
dare: nam pridie quidẽ, quoquomodo potueram, ſcripſeram ipſe eas literas, quarum va
ticinationem falſam eſſe cupio. Huius autem epiſtolæ non ſolùm ea cauſa eſt, vt nequis
à me dies intermittatur quin dem ad te literas, ſed etiam hæc iuſtior, vt à te impetra-
rem, vt ſumeres aliquid tẽporis, quo quia tibi perexiguo opus eſt, explicari mihi tuum
40 conſilium planè volo, vt penitus intelligam. Omnia ſunt integra nobis. nihil præter-
miſſum eſt, quod non habeat ſapientem excuſationem, non modò probabilem: nam
certè neque tum peccaui, cùm imparatam Capuam, non ſolùm ignauiæ delectus, ſed e-
tiam perfidiæ ſuſpicionem fugiens, accipere nolui: neque, cùm poſt conditiones pacis
per L. Cæſarem & Fabium allatas caui ne animum eius offenderem, cui Pompeius iam
armatus armato Conſulatum, triumphúmque deferret. Nec verò hæc extrema quiſ-
quam poteſt iure reprehendere, quòd mare non trãſierim: id enim, etſi erat deliberatio-

Y.ii.

nis,tamen obire non potui: neque enim ſuſpicari debui,præſertim cùm ex ipſius Pompeii literis,idem quod video te exiſtimaſſe,non dubitarim,quin is Domitio ſubuenturus eſſet. Et planè,quid rectum,& quid faciendũ mihi eſſet,diutius cogitare malui. Primùm igitur,hæc qualia tibi eſſe videatur,etſi ſæpius ſignificata ſunt à te, tamẽ accuratius mihi perſcribas velim: deinde aliquid etiam in poſterum proſpicias,fingáſque quem me eſſe deceat,& vbi me plurimùm prodeſſe Reipub.ſentias:ecquæ pacifica perſona deſideretur: an in bellatore ſint omnia. Atque ego,qui omnia officio metior,recordor tamen tua conſilia:quibus ſi paruiſſem,triſtitiam illorum temporum non ſubiiſſem.memini quid mihi tum ſuaſeris per Theophanem,per Culeonem:ídque ſæpe ingemiſcens ſum recordatus. quare nunc ſaltẽ ad illos calculos reuertamur, quos tum abiecimus, vt non ſolùm glorioſis cõſiliis vtamur,ſed etiam paulò ſalubribus.ſed nihil præſcribo. accuratè velim perſcribas tuam ad me ſententiam.volo etiã exquiras quamdiligentiſſimè poteris (habebis autem per quos poſſis) quid Lentulus noſter, quid Domitius agat,quid acturus ſit: quemadmodum nunc ſe gerant, num quem accuſent, num cui ſuccenſeant: quid dico,num cui? num Pompeio. omnino culpam omnem Põpeius in Domitium confert: quod ipſius literis cognoſci poteſt, quarum exemplum ad te mitto.Hæc igitur videbis:&,quod ad te antè ſcripſi,Demetrii Magnetis librum,quem ad te miſit,de concordia,velim mihi mittas. Vale.

CN. MAGNVS M. MARCELLO, L. LENTVLO COSS. S.D.

EGO, quòd exiſtimabam diſperſos nos neque Reip. vtiles, neque nobis præſidio eſſe poſſe,iccirco ad L. Domitiũ literas miſi,primùm vti ipſe cum omni copia ad nos veniret: ſi de ſe dubitaret vt cohorteis XIX,quæ ex Piceno ad me iter habebãt,ad nos mitteret.Quod veritus ſum, factũ eſt, vt Domitius implicaretur,neque ipſe ſatis firmus eſſet ad caſtra faciẽda, quòd meas XIX,& ſuas XII. cohorteis tribus in oppidis diſtributas haberet (nam partim Albæ, partim Sulmone collocauit) neque ſi vellet, expedire poſſet. Nũc ſcitote me eſſe in ſumma ſolicitudine: nã & tot, & taleis viros periculo obſidionis liberare cupio: neque ſubſidio ire poſſum,quod his duabus legionibus nõ puto eſſe cõmittendum,vt illuc ducantur.ex quibus tamen non amplius XIIII. cohorteis contrahere potui,quas Brunduſium miſi: neque Canuſium ſine præſidio,dum abeſſem,putaui eſſe dimittendum. Dellio mandaram,quòd maiores copias ſperabam nos habituros, vt,ſi vobis videretur, alteruter veſtrûm ad me veniret, alter in Siciliam cum ea copia, quam Capuæ, & circum Capuam comparaſtis, & cum iis militibus, quos Fauſtus legit, proficiſceretur, Domitius cum XII. ſuis cohortibus eodem adiũgeretur, reliquæ copiæ omnes Brunduſium cogerẽtur, & inde nauibus Dyrrhachium tranſportarẽtur. Nunc cùm hòc tẽpore nihilo magis ego,quàm vos,ſubſidio Domitio ire poſſim,ſeu per mõteis explicare,non eſt nobis committẽdum, vt has XIIII.cohorteis,quas dubio animo habeo,hoſtis accedere,aut in itinere me conſequi poſſit.Quam ob rem placitũ eſt mihi (etiam video C.Marcello,& cæteris noſtri ordinis,qui hìc ſunt) vt Brũduſium ducerem hanc copiam,quam ego habeo mecum. Vos hortor, vt quodcunque militum contrahere poteritis, contrahatis, & eodem veniatis quamprimùm.arma, quæ ad me miſſuri eratis,iis cenſeo armetis milites,quos vobiſcũ habetis.quæ arma ſuperabunt,ea ſi Brunduſium iumentis deportaritis, vehementer Reip. profueritis. de hac re vellem noſtros certiores faceretis. Ego ad P.Lupum & C.Coponium Prætr.miſi,vt ſe nobis coniungerent,&,militum quod haberent,ad nos deducerent. Valete.

CN. POMPEIVS PROCOS. L. DOMITIO PROCOS. S.

MIROR te ad me nihil ſcribere,& potius ab aliis, quàm à te de Repub. certiorem me fieri. Nos diſiecta manu pares aduerſariis eſſe non poſſumus. Contractis noſtris copiis, ſpero nos & Reip. & communi ſaluti prodeſſe poſſe. Quamobrem cùm conſtituiſſes, vt Vibullius mihi ſcripſerat,ad V.Id.Febr.Corfinio proficiſci cum exercitu,& ad me venire, miror quid cauſæ fuerit quare conſilium mutaris: nam illa cauſa, quam mihi Vi-

bullius ſcribit, leuis eſt,te propterea moratum eſſe, quòd audieris Cæſarem Firmo pro-
greſſum in caſtrum Truentinum veniſſe:quantò enim magis appropinquare aduerſa-
rius cœpit,eò tibi celerius agendum erat, vt te mecum coniungeres, prius quàm Cæſar
aut tuum iter impedire,aut me abs te excludere poſſet.Quam ob rem etiam te rogo &
hortor,id quod non deſtiti ſuperioribus literis à te petere,vt primo quoque die Luceriā
46 aduenires,antè quàm copiæ, quas inſtituit Cæſar contrahere, in vnum locum coactæ
nos à nobis diſtrahāt. Sed,ſi erunt,qui te impediāt,vt illas ſuas ſeruent: æquum eſt me à
te impetrare,vt cohortes,quæ ex Piceno & Camerino venerunt,quæ fortunas ſuas reli-
querunt,ad me miſſum facias. Vale.

CN. POMPEIVS PROCOS. L. DOMITIO PROCOS. S.

LITERAS abs te M.Calenius ad me attulit ad XIIII.Calend.Mart.in quibus literis
ſcribis,tibi in animo eſſe obſeruare Cæſarem, &, ſi ſecundum mare ad me ire cœpiſſet,
confeſtim in Samnium ad me venturum: ſin autem ille circum iſtæc loca commorare-
tur,te ei,ſi propius acceſſiſſet,reſiſtere velle.te animo magno & forti iſtā rem agere ex-
iſtimo:ſed diligentius nobis eſt videndum,ne diſtracti pares eſſe aduerſario non poſſi-
mus, cùm ille magnas copias habeat, & maiores breui habiturus ſit. non enim pro tua
47 prudētia debes illud ſolùm animaduertere, quot in præſentia cohortes cōtra te habeat
Cæſar, ſed quantas breui tempore equitū & peditum copias contracturus ſit. cui rei te-
ſtimonio ſunt literæ,quas Buſſenius ad me miſit,in quibus ſcribit, id quod ab aliis quo-
que mihi ſcribitur,præſidia Curionem,quæ in Vmbria & Tuſcis erant,contrahere, & ad
Cæſarē iter facere.quæ ſi copiæ in vnum locum fuerint coactæ, vt pars exercitus ad Al-
bam mittatur,pars ad te accedat,vt non pugnet,ſed locis ſuis repugnet: hærebis, neque
ſolus cum iſta copia tantam multitudinē ſuſtinere poteris,vt frumentatum eas.Quam
ob rem te magnopere hortor,vt quamprimùm cum omni copia huc venias. Conſules
conſtituerunt idem facere. Ego Metuſcilio ad te mandata dedi, prouidendum eſſe, ne
duæ legiones ſine Picentinis cohortibus in conſpectum Cæſaris committerētur. quam
48 ob rem nolito commoueri,ſi audieris me regredi,ſi fortè Cæſar ad me veniet. cauen-
dum enim puto eſſe, ne implicatus hæream: nam neque caſtra propter anni tempus,
& militum animos facere poſſum: neque ex omnibus oppidis cōtrahere copias expe-
dit,ne receptum amittam.itaque non amplius XIIII. cohortes Luceriam coēgi. Con-
ſules præſidia omnia deducturi ſunt, aut in Siciliam ituri. nam aut exercitum firmum
habere oportet,quo confidamus perrumpere nos poſſe:aut regiones eiuſmodi obtine-
re,è quibus repugnemus: id quod neutrum nobis hoc tempore contingit, quòd & ma-
gnam partem Italiæ Cæſar occupauit, & nos nō habemus exercitum tam amplum,ne-
que tam magnum,quàm ille. itaque nobis prouidendum eſt, vt ſummam Reip.ratio-
nem habeamus. Etiā atque etiam te hortor, vt cum omni copia quamprimùm ad me
venias.poſſumus etiam nunc Rempub.erigere, ſi communi conſilio negotium admi-
49 niſtrabimus: ſi diſtrahemur,infirmi erimus. mihi hoc cōſtitutum eſt. His literis ſcri-
ptis,Sica à te mihi literas attulit,& mandata.Quòd me hortare vt iſtuc veniam:id me fa-
cere non arbitror poſſe,quòd non magnopere his legionibus confido. Vale.

CN. POMPEIVS L. DOMITIO S.

LITERAE mihi à te redditæ ſunt ad XIII. Calend. Mart. in quibus ſcribis, Cæſa-
rem apud Corfinium caſtra poſuiſſe. quod putaui & præmonui, fit, vt nec in præſen-
tia committere tecum prælium velit, & omnibus copiis cōductis te implicet, ne ad me
iter expeditum tibi ſit,atque iſtas copias côniungere optimorum ciuium poſſis cum his
legionibus, de quarum voluntate dubitamus: quo etiam magis tuis literis ſum com-
motus: neque enim eorum militum, quos mecum habeo, voluntati ſatis confido, vt
de omnibus fortunis Reipub. dimicem: neque etiam,qui ex delectibus cōſcripti ſunt à
50 Conſulibus,cōuenerunt.Quare da operam,ſi vlla ratione etiā nunc efficere potes, vt te
explices,huc quamprimùm venias antè,quàm omnes copiæ aduerſariorū conueniant.

neque enim celeriter ex delectibus huc homines cõuenire possunt: &, si conuenirent, quantum iis committendum sit, quòd inter se noti sunt, contra veteranas legiones, non te præterit. Vale.

CICERO ATTICO S.

LIPPITVDINIS meæ signum tibi sit librarii manus, & eadem causa breuitatis. etsi nunc quidem, quod scriberẽ, nihil erat. Omnis expectatio nostra erat in nunciis Brundusinis, si nactus hic esset Cneum nostrum, spes dubia pacis: sin ille antè transmisisset, exitiosi belli metus. Sed vidésne in quem hominem inciderit Respub? quàm acutum? quàm vigilantem? quàm paratum? si mehercule neminem occiderit, nec cuiquã quicquam ademerit, ab iis, qui eum maximè timuerãt, maximè diligetur. multùm mecum municipales homines loquuntur, multũ rusticani. nihil prorsus aliud curant, nisi agros, nisi villulas, nisi numulos suos. Et vide, quàm conuersa res est. illum, quo antea confidebant, metuunt: hunc amant, quem timebant. Id quantis nostris peccatis, vitiísque euenerit, nõ possum sine molestia cogitare. quæ autem impendere putarem, scripseram ad te, & iam tuas literas expectabam. Vale.

CICERO ATTICO S.

NON dubito quin tibi odiosæ sint epistolæ quotidianæ, cùm præsertim neque noua de re aliqua certiorem te faciam, neque nouam denique iam reperiam scribendi vllam sentẽtiam. sed si dedita opera, cùm causa nulla esset, tabellarios ad te cum inanibus epistolis mitterem, facerem ineptè: eũtibus verò, domesticis præsertim, vt nihil ad te dem literarum, facere non possum. & simul (crede mihi) requiesco paululum in his miseriis, cùm quasi tecum loquor: cùm verò tuas epistolas lego, multò etiã magis. Omnino intelligo, nullum fuisse tẽpus post has fugas & formidines, quod magis debuerit mutum esse à literis, propterea quòd neque Romæ quicquam auditur noui, nec in his locis, quæ à Brundusio absunt propius, quàm tu, biduum aut triduum. Brũdusii autem omne certamen vertitur huius primi temporis: qua quidem expectatione torqueor. sed omnia antè nos sciemus: eodem enim die video Cæsarem à Corfinio post meridiem profectum esse, quo Canusio mane Pompeium. eo modo autem ambulat Cæsar, & iis diariis militum celeritatem incitas, vt timeam, ne citius ad Brundusium, quàm opus sit, accesserit. Dices, Quid igitur proficis, qui anticipes eius rei molestiam, quam triduo sciturus sis? Nihil equidem: sed, vt suprà dixi, tecum perlibẽter loquor, & simul scito labare meũ consilium illud, quod satis iam fixum videbatur. non mihi satis idonei sunt authores ii, qui à te probantur. quod enim vnquam eorum in Repub. fortè factum extitit? aut quis ab iis vllam rem laude dignam desiderat? nec mehercule laudandos existimo, qui trans mare belli parandi causa profecti sunt (quanquam hæc ferenda non erãt) video enim, quantum id bellum, & quàm pestiferum futurum sit. sed me mouet vnus vir, cuius fugientis comes: Rempub. recuperantis socius videor esse debere. Totiésne igitur sententiam mutas? Ego tecum, tanquam mecum, loquor. quis autem est, tanta quidem de re, quin variè secum ipse disputet? simul & elicere cupio sententiam tuam: si manet, vt firmior sim: si mutata est, vt tibi assentiar. Omnino ad id, de quo dubito, pertinet me scire quid Domitius acturus sit, quid noster Lentulus. De Domitio varia audimus, modò esse in Tiburti aut Lepidi, quò cùm Lepidus accessisset ad Vrbem, quod item falsum video esse: ait enim Lepidus, eum nescio quò penetrasse itineribus: occultandi sui causa, an maris apiscendi, ne id quidem scit: ignorat enim de filio. addit illud sanè molestum, pecuniam Domitio satis grandẽ, quam is Cofeni habuerit, non esse redditam. De Lentulo autem nihil audimus. hæc velim exquiras, ad méque perscribas. Vale.

CICERO ATTICO S.

AD V. Non. Mart. epistolas mihi tuas AEgypta reddidit, vnam veterem IIII. Caléd. quam te scribis dedisse Pinario, quem non vidimus, in qua expectas quidnam præmissus agat Vibullius, qui omnino non est visus à Cæsare. in altera epistola video te scire

55 ita eſſe, & quemadmodum redeuntem excipiam Cæſarem, quem omnino vitare cogi-
* to, & aut Hemonis fugam tendis, commutationemque vitæ tuæ: quod tibi puto eſſe fa-
ciendum: & ignoras, Domitius cum facibúſne ſit. quod cùm ſcies, facies vt ſciamus. Ha-
bes ad primam epiſtolam. Secutæ ſunt duæ, prid. Calend. ambæ datæ, quæ me conuel-
lerunt de priſtino ſtatu: iam tamen, vt antè ad te ſcripſi, labentē. Nec me mouet, quod
ſcribis Ioui ipſi iniquum: nam periculum in vtriuſque iracundia poſitum eſt: victoria
autē ita incerta, vt deterior cauſa paratior mihi eſſe videatur. Nec me Conſules mouēt,
qui ipſi pluma aut folio facilius mouentur. officii me deliberatio cruciat, cruciauítque
adhuc. cautior certè eſt manſio: honeſtior exiſtimatur traiectio. malo interdum, mul-
ti me non cautè, quàm pauci non honeſtè feciſſe exiſtiment. De Lepido & Tullo
quòd quæris: illi verò non dubitant quin Cæſari præſto futuri, in Senatúmque venturi
56 ſint. Recentiſſima tua eſt epiſtola Calend. data, in qua optas congreſſum, pacem non
deſperas. ſed ego, cùm hæc ſcribebam, nec illos congreſſuros: nec, ſi congreſſi eſſent,
Pompeium ad vllam conditionem acceſſurum putabam. Quòd videris non dubita-
re, ſi Conſules trāſeant, quid nos facere oporteat: certè trāſeunt, vel, quomodo nunc eſt,
tranſierunt. ſed memento, præter Appium, neminem eſſe ferè, qui non ius habeat trāſ-
eundi: nam aut cum imperio ſunt, vt Pompeius, vt Scipio, Setenas, Fannius, Voconius,
Seſtius, ipſi Conſules, quibus more maiorum conceſſum eſt vel omnes adire prouin-
* cias, aut legati ſunt eorum: ſed nihil deſero. quid placeat tibi, & quid propemodum re-
ctum ſit, intelligo. Plura ſcriberē, ſi ipſe poſſem: ſed, vt mihi videor, potero biduo. Bal-
bi Cornelii literarum exemplum, quas eodem die accepī, quo tuas, miſi ad te, vt meam
57 vicem doleres, cùm me derideri videres. Vale.

BALBVS CICERONI IMP. S.

OBSECRO te Cicero, ſuſcipe curam & cogitationem digniſſimam tuæ virtutis, vt
Cæſarem & Pompeium perfidia hominum diſtractos, rurſus in priſtinam cōcordiam
reducas. crede mihi, Cæſarem non ſolùm in tua fore poteſtate, ſed etiam maximum be
neficium te ſibi dediſſe iudicaturum, ſi huc te reiicis. velim, idem Pompeius faciat: qui
vt adduci tali tempore ad vllam conditionem poſſit, magis opto, quàm ſpero. ſed cùm
conſtiterit, & timere deſierit, tum incipiam non deſperare, & tuam authoritatem pluri-
mùm valituram. Quòd Lentulum COS. meum voluiſti hìc remanere, Cæſari gra-
tum, mihi verò gratiſſimum mediuſfidius feciſti. nam illum tanti facio, qui non Cæſa-
58 rem magis diligam: qui ſi paſſus eſſet, nos ſecum, vt conſueueramus, loqui, & non ſi to-
tum etiam, & etiam ab ſermone noſtro auertiſſet, minus miſer, quàm ſum, eſſem. nam
caue putes, hoc tempore plus me quenquam cruciari, quòd eum, quem ante me diligo,
video in Conſulatu quiduis potius eſſe, quàm Conſulem. quòd ſi voluerit tibi obtem-
perare, & nobis de Cæſare credere, & Conſulatum reliquum Romæ peragere: incipiam
ſperare, etiam conſilio Senatus, authore te, illo relatore, Pompeium & Cæſarem con-
iungi poſſe. quod ſi factum erit, me ſatis vixiſſe putabo. Factum Cæſaris de Corfinio
totum me probaturum ſcito: & quomodo in huiuſmodi re commodius cadere nō po
tuit, quàm vt res ſine ſanguine conficeret. Balbi mei, tuíque aduentu delectatū te, val-
de gaudeo. is quæcunque tibi de Cæſare dixit, quæque Cæſar ſcripſit, ſcio, tibi probabit:
quæcunque fortuna eius fuerit, belliſſimè ſcripſiſſe. Vale.

CICERO ATTICO S.

* OMNIA mihi prouiſa ſunt præter occultum, & tum iter ad mare ſuperum. hoc
5 enim mari vti non poſſumus hoc tempore anni: illuc autem, quò ſpectat animus, &
quò res vocat, quà veniam? cedendum enim eſt celeriter, ne fortè qua re impediar, at-
que alliger. nec verò ille me ducit, qui videtur, quem ego hominem ἀπολιτικώτατον o-
mnium iam antè cognoram, nunc verò etiam ἀστρατηγικώτατον. Non me igitur is ducit,
ſed ſermo hominū, qui ad me à Philotimo ſcribitur: is enim me ab optimatibus ait cō-
ſcindi. quibus optimatibus Dii boni? qui nūc quomodo occurrunt? quomodo autem ſe

venditant Cæſari? municipia verò deum: nec ſimulant, vt cùm de illo ægroto vota faciebant. Sed planè, quicquid mali hic Piſiſtratus non fecerit, tam gratum eſt, quàm ſi alium facere prohibuerit. hunc propitium ſperant: illum iratum putant. quas fieri cenſes ἀπαντήσεις ex oppidis? quos honores? Metuūt, inquies. credo: ſed mehercule illum magis. huius inſidioſa clementia delectantur: illius iracundiam formidant. Iudices DCCCL, qui præcipuè Cneo noſtro delectabantur, ex quibus quotidie aliquem video, neſcio quas eius Lucerias horrent. itaque quæro qui ſint iſti optimates qui me exturbēt, cùm ipſi domi maneant. ſed tamen quicunque ſunt, αἰδέομαι Τρῶας. etſi, qua ſpe proficiſcar, video: coniungóque me cum homine magis ad vaſtandum Italiā, quàm ad vincēdum parato. domum quem expecto? & quidem, cùm hæc ſcribebam IIII. Non. iam expectabam aliquid a Brūduſio. Quid autem aliquid? quàm inde turpiter fugiſſet, & victor hic quà ſe referret, & quò. quod vbi audiſſem, ſi ille Appia veniret, ego Arpinum cogitabam. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER IX.

CICERO ATTICO S.

ETSI, cùm tu has literas legeres, putabam fore vt ſcirē iam quid Brunduſii actum eſſet (nam Canuſio VIII. Cal. profectus erat Cneus, hæc autem ſcribebam prid. Non. XIIII. die poſtquam ille Canuſio mouerat) tamē angebar ſingulatum horarum expectatione, mirabarque nihil allatum eſſe, ne rumoris quidem. nam erat mirum ſilētium. ſed hæc fortaſſe κενόσπουδα ſunt: quæ tamen iam ſciantur, neceſſe eſt. Illud moleſtū, me adhuc inueſtigare non poſſe, vbi Lentulus noſter ſit, vbi Domitius. Quæro autem, quò facilius ſcire poſſim, quid acturi ſint, iturine ad Pōpeium: &, ſi ſint, quà, quandóue ituri ſint. Vrbem quidem iam refertam eſſe optimatium audio. Soſium & Lupum, quos Cneus noſter antè putabat Brunduſium venturos eſſe, quàm ſe, ius dicere. hinc verò vulgò vadunt. Etiam M. Lepidus, quocum diem conterere ſolebam, cras cogitabat. Nos autem in Formiano morabamur, quo citius audiremus: deinde Arpinum volebamus: inde, iter quà maximè ἀναπάντητον eſſet, ad mare ſuperum, remotis, ſiue omnino miſſis lictoribus. audio enim bonis viris, qui & nunc, & ſæpe antea magno præſidio Reipub. fuerunt, hanc cunctationem noſtram non probari: multáque in me, & ſeuerè in conuiuiis tempeſtiuis quidem diſputari. Cedamus igitur: &, vt boni ciues ſimus, bellū Italiæ terra, maríque inferamus: & odia improborum rurſus in nos, quæ iam extincta erant, incēdamus, & Luceiī conſilia, ac Theophani perſequamur. Nam Scipio vel in Syriam proficiſcitur ſorte, vel cum genero honeſtè, vel Cæſarem fugit iratū. Marcelli quidē, niſi gladium Cæſaris timuiſſent, manerent. Appius & eodem timore, & inimicitiarum recentium. Et tamē præter hunc & C. Caſſium, reliqui legati: Fauſtus Proquæs. Ego vnus, cui vtrumuis liceret. Frater acceſſerit, quem ſocium huius fortunæ eſſe non erat æquum: cui magis etiam Cæſar iraſcetur: ſed impetrare non poſſum vt maneat. Dabimus hoc Pompeio, quod debemus: nam me quidē alius nemo mouet: non ſermo bonorum, qui nulli ſunt: nō cauſa, quæ acta timidè eſt, agetur improbe. Vni hoc damus, ne id quidem roganti, nec ſuam cauſam, vt ait, agenti, ſed publicam. Tu quid cogites de tranſeundo in Epeirum, ſcire ſanè velim.

CICERO ATTICO S.

ETSI Non. Martiis, die tuo (vt opinor) expectabam à te epiſtolam longiorem: tamē ad eam ipſam breuem, quam III. Non. Martii ὑπὸ τὴν ἀλγηδόνα dediſti, reſcribendum putaui. Gaudere ais te manſiſſe me: & ſcribis, in ſententia te manere. Mihi autē ſuperio-

ribus literis videbare non dubitare quin cederem, ita si & Cneus bene comitatus con-
4 scendisset, & Consules transissent. Vtrum, hoc tu parum meministi, an ego nòn satis
intellexi? an mutasti sentẽtiam? sed aut ex epistola, quam expecto, perspiciam quid sen-
tias: aut alias abs te literas eliciam. Brundusio nihil dum erat allatum. O' rem diffici-
lem, planéque perditam! Quàm nihil prætermittis in consilio dãdo! quàm nihil tamen,
quod tibi ipsi placeat, explicas! non esse me vnà cum Pompeio, gaudes: ac proponis,
quàm sit turpe me adesse, cùm quid de illo detrahatur, nefas esse approbare. Certè. con-
tra igitur? dii, inquis, auerruncent. Quid ergo fiet, si in altero scelus est, in altero suppli-
cium? Impetrabis, inquis, à Cæsare, vt tibi abesse liceat, & esse otioso. Supplicandum igi-
tur? miserum. Quid si non impetraro? Et de triumpho erit, inquis, integrũ. Quid si hoc
ipso premar? accipiam? quid fœdius? negem? repudiari se totum, magis etiam, quàm
olim in xx. viratu putabit. Ac solet, cùm se purgat, in me conferre omnẽ illorum tem-
5 porum culpam: ita me sibi fuisse inimicum, vt ne honorem quidem à se accipere vel-
lem. Quanto nunc hoc idem accipiet asperius? tanto scilicet, quanto & honor hic illo
est amplior, & ipse robustior. Nam quod negas te dubitare, quin magna in offensa sim
apud Pompeium hoc tempore: nõ video causam, cur ita sit, hoc quidem tempore. qui
enim amisso Corfinio denique certiorem me sui consilii fecit, is queretur Brundusium
me non venisse, cùm inter me & Brũdusium Cæsar esset? deinde etiam scit, ἀπαῤῥησίαστον
esse in ea causa querelam suam. Me putat de municipiorum imbecillitate, de delecti-
bus, de pace, de Vrbe, de pecunia, de Piceno occupando plus vidisse, quàm se. Sin, cùm
potuero, non venero: tum erit inimicus: quod ego nõ eò vereor, ne mihi noceat (quid
enim faciet? τίς δ᾽ ἐστὶ δοῦλος τοῦ θανεῖν ἄφροντις ὤν;) sed quia ingrati animi crimen horreo.
6 Confido igitur aduentum nostrum illi, quoquo tempore fuerit, vt scribis, ἀσμένιστον fore.
Nam quòd ais, si hic temperantius egerit, consideratius consilium te daturum: quî hic
potest se gerere non perditè? vita, mores, antè facta, ratio suscepti negotii, socii, vires bo
norum, aut etiam constantia? Vixdum epistolam tuam legeram, cùm ad me, currens ad
illum, Posthumus Curtius venit, nihil nisi classeis loquens & exercitus. eripiebat Hispa-
nias: tenebat Asiam, Siciliam, Africam, Sardiniam: confestim in Græciam persequeba-
tur. eundum igitur est: nec tam vt belli, quàm vt fugæ socii simus. nec enim ferre pote-
ro sermones istorum, quicunque sunt: non sunt enim certè, vt appellantur, boni. sed ta
men id ipsum scire cupio, quid loquantur: ídque vt exquiras, méque certiorem facias, te
vehementer rogo. Nos adhuc, quid Brundusii actum esset, planè nesciebamus: cùm
sciemus, tum ex te & ex tempore consilium capiemus, sed vtemur tuo. Vale.

CICERO ATTICO S.

7 DOMITII filius transiit Formias VIII. Id. currens ad matrem Neapolim, mihíque
nuntiari iussit, patrem ad Vrbem esse, cùm de eo curiose quæsisset seruus noster Dio-
nysius. nos autem audieramus eum profectum siue ad Pompeium, siue in Hispaniam.
id cuiusmodi sit, scire sanè velim: nã ad id, quod delibero, pertinet, si ille certè nusquam
discessit, intelligere Cneum, non esse faciles nobis ex Italia exitus, cùm ea tota armis,
præsidiísque teneatur, hyeme præsertim. nam si commodius anni tempus esset, vel infe
ro mari liceret vti: nunc nihil potest, nisi supero, transmitti, quo iter interclusum est.
Quæres igitur & de Domitio & de Lentulo. A' Brundusio nulla adhuc fama vene-
rat: & erat hic dies VII. Id. quo die suspicabamur, aut pridie Brundusium venisse Cæsa-
rem: nam Calendis Arpis manserat. Sed si Posthumum audire velles, persecuturus erat
8 Cneum: transiisse enim iam putabat coniectura tempestatum ac dierum. Ego nautas
eum non putabam habiturum: ille confidebat, & eò magis, quòd audita nauiculariis ho
minis liberalitas esset. Sed tota res Brundusina iam quomodo habeat se, diutius nescire
non possum. Ego etsi tam diu requiesco, quàm diu aut ad te scribo, aut tuas literas le-
go: tamen & ipse egeo argumento epistolarum, & tibi idem accidere certò scio. quæ
enim soluto animo familiariter scribi solent, ea tẽporibus his excluduntur: quæ autem

venditant Cæsari? municipia verò deum: nec simulant, vt cùm de illo ægroto vota faciebant. Sed planè, quicquid mali hic Pisistratus non fecerit, tam gratum est, quàm si alium facere prohibuerit. hunc propitium sperant: illum iratum putant. quas fieri censes ἀπαντήσεις ex oppidis? quos honores? Metuũt, inquies. credo: sed mehercule illum magis. huius insidiosa clementia delectantur: illius iracundiam formidant. Iudices 6
DCCCL, qui præcipuè Cneo nostro delectabantur, ex quibus quotidie aliquem video, nescio quas eius Lucerias horrent. itaque quæro qui sint isti optimates qui me exturbẽt, cùm ipsi domi maneant. sed tamen quicunque sunt, αἰδέομαι Τρῶας. etsi, qua spe proficiscar, video: coniungóque me cum homine magis ad vastandum Italiã, quàm ad vincẽdum parato. domum quem expecto? & quidem, cùm hæc scribebam IIII. Non. iam expectabam aliquid à Brũdusio. Quid autem aliquid? quàm inde turpiter fugisset, & victor hic quà se referret, & quò. quod vbi audissem, si ille Appia veniret, ego Arpinum cogitabam. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER IX.

CICERO ATTICO S.

ETSI, cùm tu has literas legeres, putabam fore vt scirẽ iam quid Brundusii actum esset (nam Canusio VII. Cal. profectus erat Cneus, hæc autem scribebam prid. Non. XIIII. die postquam ille Canusio mouerat) tamẽ angebar singularum horarum expectatione, mirabárque nihil allatum esse, ne rumoris quidem. nam erat mirum silẽtium. sed hæc fortasse κενόσπουδα sunt: quæ tamen iam sciantur, necesse est. Illud molestũ, me adhuc inuestigare non posse, vbi Lentulus noster sit, vbi Domitius. Quæro autem, quò facilius scire possim, quid acturi sint, ituríne ad Põpeium: &, si sint, quà, quandóue ituri sint. Vrbem quidem iam refertam esse optimatium audio. Sosium & Lupum, quos Cneus noster antè putabat Brundusium venturos esse, quàm se, ius dicere. hinc verò vulgò vadunt. Etiam M. Lepidus, quocum diem conterere solebam, cras cogitabat. Nos autem in Formiano morabamur, quo citius audiremus: deinde Arpinum volebamus: inde, iter quà maximè ἀναπάντητον esset, ad mare superum, remotis, siue omnino missis lictoribus. audio enim bonis viris, qui & nunc, & sæpe antea magno præsidio Reipub. fuerunt, hanc cunctationem nostram non probari: multáque in me, & seuerè in conuiuiis tempestiuis quidem disputari. Cedamus igitur: &, vt boni ciues simus, bellũ Italiæ terra, maríque inferamus: & odia improborum rursus in nos, quæ iam extincta erant, incẽdamus, & Luceii consilia, ac Theophani persequamur. Nam Scipio vel in Syriam proficiscitur sorte, vel cum genero honestè, vel Cæsarem fugit iratũ. Marcelli quidẽ, nisi gladium Cæsaris timuissent, manerent. Appius & eodem timore, & inimicitiarum recentium. Et tamẽ præter hunc & C. Cassium, reliqui legati: Faustus Proquæs. Ego vnus, cui vtrumuis liceret. Frater accesserit, quem socium huius fortunæ esse non erat æquum: cui magis etiam Cæsar irascetur: sed impetrare non possum vt maneat. Dabimus hoc Pompeio, quod debemus: nam me quidẽ alius nemo mouet: non sermo bonorum, qui nulli sunt: nõ causa, quæ acta timidè est, agetur improbè. Vni hoc damus, ne id quidem roganti, nec suam causam, vt ait, agenti, sed publicam. Tu quid cogites de transeundo in Epeirum, scire sanè velim.

CICERO ATTICO S.

ETSI Non. Martiis, die tuo (vt opinor) expectabam à te epistolam longiorem: tamẽ ad eam ipsam breuem, quam III. Non. Martii ὑπὸ τὴν διάληψιν dedisti, rescribendum putaui. Gaudere ais te mansisse me: & scribis, in sententia te manere. Mihi autẽ superio-

tibus literis videbare non dubitare quin cederem, ita si & Cneus bene comitatus conscendisset, & Consules transissent. Verum, hoc tu parum meministi, an ego nòn satis intellexi? an mutasti sentētiam? sed aut ex epistola, quam expecto, perspiciam quid sentiás: aut alias abs te literas eliciam. Brundusio nihil dum erat allatum. O' rem difficilem, planéque perditam! Quàm nihil prætermittis in consilio dãdo! quàm nihil tamen, quod tibi ipsi placeat, explicas! non esse me vnà cum Pompeio, gaudes: ac proponis, quàm sit turpe me adesse, cùm quid de illo detrahatur, nefas esse approbare. Certè. contra igitur? dii, inquis, auerruncent. Quid ergo fiet, si in altero scelus est, in altero supplicium? Impetrabis, inquis, à Cæsare, vt tibi abesse liceat, & esse otioso. Supplicandum igitur? miserum. Quid si non impetraro? Et de triumpho erit, inquis, integrū. Quid si hoc ipso premar? accipiam? quid fœdius? negem? repudiari se totum, magis etiam, quàm olim in x x. viratu putabit. Ac solet, cùm se purgat, in me conferre omnē illorum tem-
5 porum culpam: ita me sibi fuisse inimicum, vt ne honorem quidem à se accipere vellem. Quanto nunc hoc idem accipiet asperius? tanto scilicet, quanto & honor hic illo est amplior, & ipse robustior. Nam quod negas te dubitare, quin magna in offensa sim apud Pompeium hoc tempore: nō video causam, cur ita sit, hoc quidem tempore. qui enim amisso Corfinio denique certiorem me sui consilii fecit, is quaeretur Brundusium me non venisse, cùm inter me & Brūdusium Cæsar esset? deinde etiam scit, ἀπαρρησίαστον esse in ea causa querelam suam. Me putat de municipiorum imbecillitate, de delectibus, de pace, de Vrbe, de pecunia, de Piceno occupando plus vidisse, quàm se. Sin, cùm potuero, non venero: tum erit inimicus: quod ego nó eò vereor, ne mihi noceat (quid enim faciet? τίς δ' ἐστὶ δοῦλος τοῦ θανεῖν ἄφροντις ὤν;) sed quia ingrati animi crimen horreo.
6 Confido igitur aduentum nostrum illi, quoquo tempore fuerit, vt scribis, ἀσμένιστον fore. Nam quòd ais, si hic temperantius egerit, consideratius consilium te daturum: quî hic potest se gerere non perditè? vita, mores, antè facta, ratio suscepti negotii, socii, vires bonorum, aut etiam constantia? Vixdum epistolam tuam legeram, cùm ad me, currens ad illum, Posthumus Curtius venit, nihil nisi classeis loquens & exercitus. eripiebat Hispanias: tenebat Asiam, Siciliam, Africam, Sardiniam: confestim in Græciam persequebatur. eundum igitur est: nec tam vt belli, quàm vt fugæ socii simus. nec enim ferre potero sermones istorum, quicunque sunt: non sunt enim certè, vt appellantur, boni. sed tamen id ipsum scire cupio, quid loquantur: ídque vt exquiras, méque certiorem facias, te vehementer rogo. Nos adhuc, quid Brundusii actum esset, planè nesciebamus: cùm sciemus, tum ex re & ex tempore consilium capiemus, sed vtemur tuo. Vale.

CICERO ATTICO S.

7 DOMITII filius transiit Formias VIII. Id. currens ad matrem Neapolim, mihíque nuntiari iussit, patrem ad Vrbem esse, cùm de eo curiose quæsisset seruus noster Dionysius. nos autem audieramus eum profectum siue ad Pompeium, siue in Hispaniam. id cuiusmodi sit, scire sanè velim: nā ad id, quod delibero, pertinet, si ille certè nusquam discessit, intelligere Cneum, non esse facilès nobis ex Italia exitus, cùm ea tota armis, præsidiísque teneatur, hyeme præsertim. nam si commodius anni tempus esset, vel infero mari liceret vti: nunc nihil potest, nisi supero, transmitti, quo iter interclusum est. Quæres igitur & de Domitio & de Lentulo. A' Brundusio nulla adhuc fama venerat: & erat hic dies VII. Id. quo die suspicabamur, aut pridie Brundusium venisse Cæsarem: nam Calendis Arpis manserat. Sed si Posthumum audire velles, persecuturus erat
8 Cneum: transiisse enim iam putabat coniectura tempestatum ac dierum. Ego nautas eum non putabam habiturum: ille confidebat, & eò magis, quòd audita nauiculariis hominis liberalitas esset. Sed tota res Brundusina iam quomodo habeat se, diutius nescire non possum. Ego etsi tam diu requiesco, quàm diu aut ad te scribo, aut tuas literas lego: tamen & ipse egeo argumento epistolarum, & tibi idem accidere certò scio. quæ enim soluto animo familiariter scribi solent, ea tēporibus his excluduntur: quæ autem

sunt horum temporum, ea iam contriuimus. Sed tamen ne me totum ægritudini dedam, sumpsi mihi quasdam tanquam θέσεις, quæ & politicæ sunt, & temporum horum: vt & abducam animum ab querelis: & in eo ipso de quo agitur, exercear. Eæ sunt huiusmodi: Εἰ μενετέον ἐν τῇ πατρίδι τυραννουμένῃ· τυραννουμένης δὲ αὐτῆς, εἰ παντὶ τρόπῳ τυραννίδος κατάλυσιν πραγματευτέον, κἂν μέλλῃ διὰ τοῦτο περὶ τῶν ὅλων ἡ πόλις κινδυνεύσειν. εἰ εὐλαβητέον τὸν καταλύοντα μὴ αὐτὸς αἴρηται, εἰ πειρατέον ἀρήγειν τῇ πατρίδι εἰρήνῃ μᾶλλον ἢ πολέμῳ. εἰ πολιτικὸν τὸ ἡσυχάζειν ἀναχωρήσαντά ποι, τῆς πατρίδος τυραννουμένης, ἢ διὰ παντὸς ἰτέον κινδύνου τῆς ἐλευθερίας πέρι. εἰ πόλεμον ἐπακτέον τῇ χώρᾳ, καὶ πολιορκητέον αὐτὴν τυραννουμένην· εἰ καὶ μὴ δοκιμάζοντα τὴν διὰ πολέμου κατάλυσιν τῆς τυραννίδος, συναπογραπτέον ὅμως τοῖς ἀρίστοις, εἰ τοῖς εὐεργέταις, καὶ φίλοις συγκινδυνευτέον ἐν τοῖς πολιτικοῖς, κἂν μὴ δοκῶσιν εὖ βεβουλεῦσθαι περὶ τῶν ὅλων. εἰ ὁ μεγάλα τὴν πατρίδα εὐεργετήσας δι' αὐτό δὲ τοῦτο ἀνήκεστα παθὼν, καὶ φθονηθεὶς, κινδυνεύσειεν ἂν ἐθελοντὴς ὑπὲρ τῆς πατρίδος. εἰ ἀφετέον αὐτῷ ἑαυτοῦ ποτε, καὶ τῶν οἰκειοτάτων ποιεῖσθαι πρόνοιαν ἀφεμένῳ τὰς πρὸς τοὺς ἰσχύοντας διαπολιτείας. in his ego me consultationibus exercẽs, & disserens in vtranque partem tum Græcè, tum Latinè, & abduco parumper animum à molestiis, & τῶν προὔργου τι delibero. Sed vereor, ne tibi ἄκαιρος sim: si enim rectè ambulauit is, qui hanc epistolã tulit, in ipsum tuũ diem incidit. Vale.

CICERO ATTICO. S.

NATALI die tuo scripsisti epistolam ad me plenam consilii, summæque tum beneuolentiæ, tum etiam prudentiæ. Eam mihi Philotimus postridie, quàm à te acceperat, reddidit. Sunt ista quidem, quæ disputas, difficillima: iter ad superum, nauigatio infero, discessus Arpinum, ne hunc fugisse. mansio Formiis, ne obtulisse nos gratulationi videamur: sed miserius nihil, quàm ea videre, quæ tamen iam, iam inquam videnda erunt. Fuit apud me Posthumus: scripsi ad te, quàm grauis. Venit ad me etiam Q. Fusius, quo vultu, quo spiritu? properans Brundusiũ, scelus accusans Pompeii, leuitatem & stultitiam Senatus. Hæc qui in mea villa nõ feram, cur tum in curia potero ferre? Age finge me quanuis εὐστομάχως hæc ferentem. Quid illa, dic M. Tulli, quem habebunt exitum? & omitto causam Reipub. quam ego amissam puto cùm vulneribus suis, tum medicamentis his, quæ parãtur. De Pompeio quid agam? cui planè (quid enim negem?) succensui: semper enim causæ euẽtorum magis mouent, quàm ipsa euenta. Hæc igitur mala, quibus maiora esse quæ possunt? considerans, vel potius iudicans eius opera accidisse, & culpa, inimicior eram huic, quàm ipsi Cæsari. Vt maiores nostri funestiorẽ diem esse voluerunt Alliensis pugnæ, quàm Vrbis captæ, quòd hoc malum ex illo: itaque alter religiosus etiam nunc dies, alter in vulgus ignotus: sic ego decem annorum peccata recordans, in quibus inerat ille etiam annus, qui nos, hòc defendente, ne dicam grauius, afflixerat, præsentísque temporis cognoscens, temeritatẽ, ignauiam, negligẽtiam, succensebã. sed ea iam mihi exciderunt. beneficia eiusdẽ cogito. cogito etiam dignitatẽ. intelligo serius equidẽ, quàm vellẽ, propter epistolas, sermonésque Balbi: sed video planè nihil aliud agi, nihil actum ab initio, quàm vt hũc occideret. Ego igitur, si quis apud Homerũ, cùm ei & mater, & Dea dixisset αὐτίκα γάρ τοι ἔπειτα μεθ' Ἕκτορα πότμος ἑτοῖμος, matri ipse respõdit, αὐτίκα τεθναίην ἐπεὶ οὐκ ἄρα ἔμελλον ἑταίρῳ κτεινομένῳ ἐπαμῦναι. quid si non ἑταίρῳ solùm, sed etiam εὐεργέτῃ? adde tali viro talem causam agenti. Et ego verò hæc officia mercanda vita puto. Optimatibus verò tuis nihil confido, nihil iam ne inseruio quidem. Video vt se huic dent, vt daturi sint. quicquam tu illa putas fuisse de valetudine decreta municipiorum præ his de victoria gratulationibus? Timent, inquies. At ipsi tum se timuisse dicunt. Sed videamus quid actum sit Brundusii. ex eo fortasse mea consilia nascentur, aliǽque literæ. Nos adhuc Brundusio nihil. Roma scripsit Balbus, putare iam Lentulum COS. transmisisse, nec eum à minore Balbo conuentum, quòd is hoc iam Canusii audisset: inde ad se eum scripsisse, cohorteísque sex, quæ Albæ fuissent, ad Curtium Minutia transiisse: id Cæsarem ad se scripsisse, & breui tempore eum ad Vrbem futurum. Ergo vtar tuo consilio, neque me in Arpinum hoc tempore abdam. etsi,

Ciceroni meo togam puram cùm dare Arpini vellem, hanc eram ipsam excusationem relicturus ad Cæsarem. sed fortasse in eo ipso offendetur, cur non Romæ potius. sed tamen, si est coueniendus, hic potissimum. tum reliqua videbimus, id est & quò, & quà, & quando. Domitius, vt audio, in Cosano, & quidem, vt aiunt, paratus ad nauigandum: si in Hispaniam, non probo: si ad Cneum, laudo: quouis potius certè, quàm vt Curtium videat, quem ego patronus aspicere non possum. Quid alios? sed opinor quiescamus, ne nostram culpam coarguamus: qui, dum Vrbem, id est patriam, amamus, dúmque rem conuenturam putamus, ita nos gessimus, vt planè interclusi, captíque simus. Scripta iam epistola, Capua literæ sunt allatæ hoc exemplo, Pompeius mare transiit cum om
14 nibus militibus, quos secum habuit. hic numerus est hominum millia x x x, & Consules duo, & Tribuni pl. & Senatores, qui fuerat cum eo: omnes cum vxoribus & liberis. conscendisse dicitur ad IIII. Non. Mart. ex ea die fuere Septétriones venti. naues quibus vsus non est, omnes aut præcidisse, aut incendisse dicunt. De hac re literæ L. Metello Trib. pl. Capuam allatæ sunt ab Clodia socru, quæ ipsa transiit. Antè solicitus eram, & angebar, sicut res scilicet ipsa cogebat, cùm consilio explicare nihil possem: núc autem postquam Pompeius & Consules ex Italia exierunt, non angor, sed ardeo dolore. οὐδέ μοι ἦτορ ἔμπεδον ἀλλ' ἀλαλύκτημαι. non sum inquam (mihi crede) mentis compos: tátùm mihi dedecoris admisisse videor. me non primum cum Pompeio qualicunque consilio vso, deinde cum bonis esse, quãuis causa temere instituta? præsertim cùm ii ipsi, quo-
15 rum ego causa timidius me fortunæ committebam, vxor, filia, Cicerones pueri me illuc sequi mallent, hoc turpe, & me indignum putarent. nam Quintus quidem frater, quicquid mihi placeret, id rectũ se putare aiebat, id animo æquissimo sequebatur. Tuas nunc epistolas à primo lego. hæ me paulùm recreant. primæ monent & rogant, ne me proiiciam. proximæ gaudere te ostendunt, me remansisse. eas cùm lego, minus mihi turpis videor, sed tandiu dum lego. Deinde emergit rursum dolor, & αἰσχροῦ φαντασία. Quam ob rem obsecro te mi Tite, eripe mihi hũc dolorem, aut minue saltem aut consolatione, aut consilio, aut quacunque re potes. quid tu autẽ possis? aut quid homo quisquam? vix iam deus. Equidem illud molior, quod tu mones, sperásque fieri posse, vt mihi Cæsar concedat vt absim, cùm aliquid in Senatu contra Cneum agatur: sed timeo ne non impetrem. Venit ab eo Furnius, vt quidem scias quos sequamur: Q. Titinii fi-
16 lium cum Cæsare esse nuntiat: sed illum maiores mihi gratias agere, quàm vellẽ. Quid autem me roget (paucis ille quidem verbis, sed ἐν δυνάμει) cognosce ex ipsius epistola. Me miserum, quòd tu non valuisti: vnà fuissemus: cõsilium certè non defuisset σύν τε δύ' ἐρχομένω. Sed acta ne agamus: reliqua paremus. Me adhuc hæc duo fefellerunt:
* initio spes compositionis, qua facta volebam, vt populari, vt ea solicitudine senectutem nostram liberari: deinde bellum crudele & exitiosum suscipi à Pompeio intelligebam. Melioris mediussidius ciuis & viri putabam, quouis supplicio affici, quàm illi crudelitati non solùm præesse, verumetiam interesse. videtur vel mori satius fuisse, quàm esse cum iis. Ad hæc igitur cogita mi Attice, vel potius excogita: quenuis euentum fortius feram, quàm hunc dolorem. Vale.

CAESAR IMP. S. D. CICERONI IMP.

17 CVM Furnium nostrum tantùm vidissem, neque loqui, neque audire me commodè potuisset properantem, atque essem in itinere præmissis iam legionibus: præterire tamen non potui quin & scriberem ad te, & illum mitterem, gratiásque agerem. etsi hoc officium & feci sæpe, & sæpius mihi facturus videor: ita de me mereris. In primis à te peto, quoniam confido me celeriter ad Vrbem vẽturum, vt te ibi videam: vt tuo consilio, gratia, dignitate, ope omniũ rerum vti possim. Ad propositum reuertar: festinationi meæ, breuitatíque literarum ignosces: reliqua ex Furnio cognosces. Vale.

CICERO ATTICO S.

SCRIPSERAM ad te epistolam, quam darem IIII. Id. sed eo die is, cui dare volue-

ram,non est profectus.venit autem eo ipso die ille Celeripes,quem Saluius dixerat: at-
tulit vberrimas tuas literas,quæ mihi quiddam quo starem,instillarũt. recreatum enim 8
me non queo dicere:sed planè τὸ συνέχον effecisti:ego enim non iam id ago(mihi cre-
de) vt prosperos exitus cõsequar:sic enim video. nec duobus his viuis,nec hoc vno nos
vnquam Rempub. habituros. Ita neque de otio nostro spero iam, nec vllam acerbita-
tem recuso.vnum illud extimescebam, ne quid turpiter facerem,vel,dicam, iam effe-
cissem. Sic ergo habeto, salutareis te mihi literas misisse, neque solùm has longiores,
quibus nihil potest esse explicatius,nihil perfectius: sed etiam illas breuiores,in quibus
hoc mihi iucundissimum fuit,consilium,factúmque nostrum ab Sexto probari:pergra
túmque mihi tu fecisti, à quo diligi me, &, quid rectùm sit, intelligi scio. Longior verò
tua epistola non me solùm, sed meos omneis ægritudine leuauit. itaque vtar tuo con-
silio,& ero in Formiano,ne aut ad Vrbem ἀπάντησις mea animaduertatur,aut,si nec hic,
nec illic eum videro,deuitatum se à me putet. Quòd autem suades, vt ab eo petam, 9
vt mihi concedat,vt idem tribuam Pompeio, quod ipsi tribuerim : id me iampridem
agere intelliges ex literis Balbi & Oppii,quarum exempla tibi misi : misi etiam Cæsaris
ad eos sana mente scriptas: quomodo in tanta insania?sin mihi Cæsar hoc non conce-
dat, video tibi illud placere,me πολίτευμα de pace suscipere: in quo non extimesco pe-
riculum.cùm enim tot impendeant,cur non honestissimo depacisci velim?Sed vereor
ne Põpeio quid oneris imponam, μή μοι γοργείην κεφαλὴν δεινοῖο πελώρου intorqueat: mi-
randum enim in modum Cneus noster Sullani regni similitudinem concupiuit. εἰδώς
σοι λέγω. nihil inquã ille minus obscurè tulit.Cum hócne igitur,inquies,esse vis? bene-
ficium sequor (mihi crede) non causam, vt in Milone, vt in.sed hactenus. Causa igitur
non bona est?immò optima:sed agetur (memento) fœdissimé.primùm,consilium est, 10
suffocare Vrbem & Italiam fame:deinde agros vastare,vrere, pecuniis locupletum nó
abstinere.Sed cùm eadem metuam ab hac parte:si illinc beneficium non sit,rectius pu
tem quiduis domi perpeti.sed ita meruisse illum de me puto, vt ἀχαριστίας crimen subi-
re non audeam.quanquã ad te eius quoque rei iusta defensio est explicita. De trium-
pho tibi assentior : quem quidem totum facile & libenter abiecero. egregiè probo fo-
re,vt,dum agamus,ὁ πλοῦς ὡραῖος obrepat:si modò,inquis,satis ille erit firmus.Est firmior
etiam,quàm putabamus.de isto licet bene speres : promitto tibi,si valebit, tegulam il-
lum in Italia nullam relicturum.Téne igitur socio? cõtra mehercule meum iudicium,
& contra omnium antiquorum authoritatem : nec tam vt illa adiuuem, quàm vt hæc
ne videam,cupio discedere.noli enim putare tolerabiles horum insanias,nec vniusmo
di fore.etsi quid te horũ fugit,legibus,iudiciis, Senatu sublato,libidines,audacias, sum- 11
ptus,egestates tot egentissimorum hominum nec priuatas posse res, nec Rempub.susti
nere? Abeamus igitur inde qualibet nauigatione : etsi id quidem,vt tibi videbitur: sed
certè abeamus.sciemus enim id,quod expectas, quid Brundusii actum sit. Bonis viris
quòd ais probari,quæ adhuc fecerimus,sciríque ab iis non profectis,valde gaudeo,si est
nunc vllus gaudendi locus. De Lentulo inuestigabo diligentius:id mandaui Philoti-
mo,homini forti, ac nimium optimati. Extremum est, vt tibi argumentum ad scri-
bendum fortasse iam desit:nec enim alia de re nũc vlla scribi potest: & de hac quid iam
amplius inueniri potest?Sed quoniam & ingenium suppeditat (dico mehercule vt sen
tio) & amor,quo & meum ingenium incitatur, perge vt facis,& scribe quantum potes.
In Epeirum quòd me non inuitas, comitem non molestum, subirascor: sed vale. 12
nam, vt tibi ambulandum, vngendum,sic mihi dormiendum.etenim literæ tuæ mihi
somnum attulerunt.

CICERO ATTICO S.

COENANTIBVS prid.Id.nobis,ac noctu quidẽ,Statius à te epistolam breuem at-
tulit.De L.Torquato quid modò quæris? non modò Lucius,sed etiam Aulus profectus
est,alii multi. De Reatinorum corona quòd scribis, molestè fero in agro Sabino se-

mentem fieri proſcriptionis. Senatores multos eſſe Romæ, nos quoque audieramus. ecquid potes dicere cur exierint? In his locis opinio eſt coniectura magis, quàm nuntio aut literis, Cæſarem Formiis ad XI. Calend. April. fore. hîc ego vellem habere Ho-
13 meri illam Mineruam ſimulatam Mentori, cui dicerem, Μέντορ πῶς τ' ἂρ ἴω, πῶς τ' ἂρ προσπτύξομαι αὐτὸν; nullam rem vnquam difficiliorem cogitaui, ſed cogito tamen: nec ero, vt in malis, imparatus. Sed cura vt valeas: puto enim diem tuum heri fuiſſe.

CAESAR OPPIO, CORNELIO S.

GAVDEO mehercule vos ſignificare literis, quàm valde probetis ea quæ apud Corfinium ſunt geſta. conſilio veſtro vtar libenter, & hoc libentius, quòd mea ſponte facere cóſtitueram, vt quam leniſſimum me præberem, & Pompeium, darem operam, vt reconciliarem. tentemus hoc modo, ſi poſſimus omnium voluntates recuperare, & diuturna victoria vti: quoniam reliqui crudelitate odium effugere non potuerunt: neque
14 victoriam diutius tenere, præter vnum L. Sullam, quem imitaturus non ſum. hæc noua ſit ratio vincendi, vt miſericordia & liberalitate nos muniamus. id quemadmodum fieri poſſit, nonnulla mihi in mentem veniunt, & multa reperiri poſſunt. de his rebus, rogo vos, vt cogitationem ſuſcipiatis. Cn. Magium Pompeii præfectum deprehendi: ſcilicet meo inſtituto vſus ſum, & eum ſtatim miſſum feci. iam duo præfecti fabrûm Pompeii in meam poteſtatem venerunt, & à me miſſi ſunt. Si volent grati eſſe, debebunt Pompeium hortari, vt malit mihi eſſe amicus, quàm iis, qui & illi & mihi ſemper fuerunt inimiciſſimi: quorum artificiis effectum eſt vt Reſpub. in hunc ſtatum perueniret. Vale.

BALBVS CICERONI IMP. S.

SVBITO posteaquam literas communeis cum Oppio ad te dedi, ab Cæſare epiſto-
15 lam accepi, cuius exemplum tibi miſi, ex quibus perſpicere poteris, quàm cupiat concordiam & Pompeiũ reconciliare, & quàm remotus ſit ab omni crudelitate: quod eum ſentire, vt debeo, valde gaudeo. De te, & tua fide, & pietate idem mehercule mi Cicero ſentio quod tu, non poſſe tuam famam & officium ſuſtinere, vt contra eum arma feras, à quo tantum beneficium te accepiſſe prædices. Cæſarem hoc idem probaturum, exploratum pro ſingulari eius humanitate habeo: eíque cumulatiſſimè ſatiſfacturum te certò ſcio, cùm nullam partem belli contra eum ſuſcipias, neque ſocius eius aduerſariis fueris. atque hoc non ſolùm in te tali & tanto viro ſatis habebit, ſed etiam mihi ipſe ſua cóceſſit bonitate, ne in iis caſtris eſſem quæ contra Létulum aut Pompeium futura eſſent, quorum beneficia maxima haberem: ſibíque ſatis eſſe dixit, ſi togatus vrbana of-
16 ficia ſibi præſtitiſſem, quæ etiam illis, ſi vellem, præſtare poſſem. Itaque nunc Romæ omnia negotia Lentuli procuro, ſuſtineo: meúmque officium, fidem, pietatem iis præſto. ſed mehercule rurſus tam abiectam compoſitionis ſpem non deſperatiſſimam eſſe puto, quoniam Cæſar eſt ea mente, qua optare debemus. Hac re mihi placet, ſi tibi videtur, te ad eum ſcribere, & ab eo præſidium petere, vt petiſti à Pompeio, me quidem approbante, temporibus Milonianis. præſtabo (ſi Cæſarem bene noui) eum prius tuæ dignitatis, quàm ſuæ vtilitatis rationem habiturum. Hæc quàm prudenter tibi ſcribám, neſcio. ſed illud certè ſcio, me ab ſingulari amore ac beneuolentia, quæcunque ſcribo, tibi ſcribere, quòd te (ita incolumi Cæſare moriar) tanti facio, vt paucos æquè ac te charos habeam. De hac re cùm aliquid conſtitueris, velim mihi ſcribas: nam non medio-
17 criter laboro, vt vtrique, vt vis, tuam beneuolentiam præſtare poſſis, quam mehercule te præſtaturum confido. Fac valeas.

BALBVS ET OPPIVS S. D. M. CICERONI.

NEDVM hominum humilium, vt nos ſumus, ſed etiam ampliſſimorum virorum conſilia ex euentu, non ex voluntate à pleriſque probari ſolent: tamen freti tua humanitate, quod veriſſimũ nobis videbitur, de eo quod ad nos ſcripſiſti, tibi cóſilium dabimus: quod ſi non fuerit prudés, at certè ab optima fide & optimo animo proficiſcetur.

Nos,nisi id,quod nostro iudicio Cæsarem facere oportere existimamus, vt simul Romam venerit,agat de reconciliatione gratiæ suæ & Pompeii: id eum facturum ex ipso cognouissemus:te hortari desineremus vt velles his rebus interesse,quo facilius,& maiore cum dignitate per te,qui vtrique es coniunctus,res tota confieret: aut si ex contrario putaremus Cæsarem id non facturum, & eum velle cum Pompeio bellum gerere sciremus,nunquam tibi suaderemus,cōtra hominem optimè de te meritum arma ferres, sicuti te semper orauimus ne contra Cæsarem pugnares. sed cùm etiamnum quid facturus Cæsar sit,magis opinari,quàm scire possimus: non possumus nisi hoc,non videri eam tuam esse dignitatem, neque fidem omnibus cognitam, vt cōtra alterutrum, cùm vtrique sis maximè necessarius,arma feras.& hoc non dubitamus quin Cæsar pro sua humanitate maximè sit probaturus.Nos tamen (si tibi videbitur) ad Cæsarem scribemus vt nos certiores faciat quid in hac re acturus sit. à quo si erit nobis rescriptum, statim,quæ sentiemus,ad te scribemus:& tibi fidem faciemus,nos ea suadere quæ nobis videntur tuæ dignitati,non Cæsaris rationi esse vtilissima:& hoc Cæsarem pro sua indulgentia in suos probaturum putamus. Vale.

CICERO ATTICO S.

TREIS epistolas tuas accepi postridie Iduum: erant autem IIII. III.prid. Id. datæ.igitur antiquissimæ cuique primùm respōdebo. Assentio.tibi vt in Formiano potissimùm commorer. & iam de supero mari labóque, vt antea ad te scripsi, & quonam modo possem voluntate eius nullam Reipub.partem attingere? Quod laudas, quia obliuisci me scripsi antefacta & dicta nostri amici: ego verò ita facio: quin ea ipsa,quæ à te commemorantur,secus ab eo in me ipsum facta esse non memini:tantò plus apud me valere beneficii gratiam,quàm iniuriæ doloré volo.Faciamus igitur vt censes, colligamúsque nos: festiuo enim similiurus decurro, atque cursu. Θέσεις meas commentari non desino.Sed sunt quædam earum perdifficiles ad iudicandum. De optimatibus sit sanè ita vt vis: sed nosti illud Διόνυσος ἐν Κορίνθῳ. Titinii filius apud Cæsarem est.Quòd autem quasi vereri videris ne mihi tua consilia displiceant:me verò nihil delectat aliud,nisi consilium & literæ tuæ.Quare fac,vt ostendis,ne destiteris ad me,quicquid tibi in mentem venerit scribere.mihi nihil potest esse gratius. Venio ad alteram nunc epistolam.rectè non credis de numero militum: ipso dimidio plus scripsit Clodia.Falsum etiam de corruptis nauibus. Quòd Consules laudas,ego quoque animum laudo, consilium reprehendo. discessu enim illorum, actio de pace sublata est, quam quidem ego meditabar.Itaque postea Demetrii librum de concordia tibi remisi,& Philotimo dedi.Nec verò dubito quin exitiosum bellum impendeat, cuius initium ducetur à fame. Et me tamen doleo non interesse huic bello, in quo tanta vis sceleris futura est,vt,cùm parentes non alere nefarium sit, nostri principes antiquissimam & sanctissimam parentem patriam fame necandam putent. Atque hoc non opinione timeo, sed interfui sermonibus.Omnis hæc classis,Alexandria,Colchis,Tyro,Sidone, Andro, Cypro,Pamphylia,Lycia,Rhodo,Chio,Byzantio,Lesbo,Smyrna,Myleto,Co,ad intercludendos commeatus Italiæ,& ad occupandas frumentarias prouincias comparatur. At quàm veniet iratus,& iis quidem maximè,qui eam maximè saluam volebant, quasi relictus ab iis,quos reliquit. Itaque mihi dubitanti quid me facere par sit,permagnum pondus affert beneuolentia erga illum:qua dempta,perire melius esset in patria, quàm patriam seruando euertere. De Septentrione planè ita est. Metuo,ne vexetur Epeirus.Sed quem tu locum Græciæ non direptum iri putas?prædicat enim palàm, & militibus ostendit,se largitione ipsa superiorem,quàm hunc, fore. Illud me præclarè admones,cùm illum videro,ne nimis indulgenter,& vt cum grauitate potius loquar: planè sic faciendum. Arpinum, cùm eum conuenero, cogito: ne fortè aut absim,cùm veniet:aut cursem huc illuc via deterrima. Bibulum (vt scribis) audio venisse,& rediisse prid.Id. Philotimum,vt ais epistola tertia,expectabas. At ille Idibus à me profectus

eſt. Eò ſerius ad tuam illam epiſtolam, cui ego ſtatim reſcripſeram, redditæ ſunt meæ literæ. De Domitio (vt ſcribis) ita opinor eſſe, vt & in Coſano ſit, & conſiliũ eius ignoretur. Iſte omniũ turpiſſimus & ſordidiſſimus, qui cõſularia comitia à Prætore ait haberi poſſe, eſt idem qui ſemper in Repub. fuit. Itaque nimirum hoc illud eſt, quod Cæſar ſcribit in ea epiſtola, cuius exemplum ad te miſi, ſe velle vti CONSILIO meo: age eſto hoc commune. GRATIA: ineptum id quidem, ſed puto hoc ſimulat ad quaſdam Senatorum ſententias. DIGNITATE: fortaſſe ſententia conſularis. Illud extremum eſt, OPE omnium rerum: id ego ſuſpicari cœpi tum ex tuis literis, aut hoc ipſum eſſe, aut non multò ſecus. nam permagni eius intereſt, rem ad interregnum non venire. Id aſ-
33 ſequitur, ſi per Prætores Conſules creantur. Nos autem in libris habemus, non modò Conſules à Prætoribus, ſed ne Prætores quidem creari ius eſſe, ídque factum eſſe nunquam: Conſules, eò non eſſe ius, quòd maius imperium à minore rogari nõ ſit ius: Prætores autem, cùm ita rogentur, vt collegæ Cõſulum ſint, quorum eſt maius imperium. Aberit non longè, quin hoc à me decerni velit, neque ſit contentus Galba, Scæuola, Caſſio, Antonio: τότε μοι χάνοι εὐρεῖα χθών. Sed quanta tempeſtas impendeat, vides. Qui tranſierint Senatores, ſcribam ad te, cùm certum habebo. De re frumentaria rectè intelligis, quæ nullo modo adminiſtrari ſine vectigalibus poteſt: nec ſine cauſa & eos, qui circum illum ſunt, omnia poſtulantes, & bellũ nefarium times. Trebatium noſtrum, etſi (vt ſcribis) nihil bene ſperat, tamen videre ſanè velim. Quem fac horteris, vt pro-
34 peret: opportunè enim ad me ante aduentum Cæſaris venerit. De Lanuino ſtatim vt audiui Fameam mortuum, optaui, ſi modò eſſet futura Reſpub. vt id aliquis emeret meorum: neque tamen de te, qui maximè meus, cogitaui: ſciebam enim de quo-
* to anno, & quantum in ſolo ſolere quærere: neque ſolùm Romæ, ſed etiam delicium digamma viderem. Veruntamen ego illud, quãquam eſt bellum, minoris æſtimo, quàm æſtimabatur Marcellino COS. cùm ego iſtos hortulos propter domũ, Antii quam tum habebam, iucundiores mihi fore putabam, & minore impenſa, quàm ſi Tuſculanum
* refeciſſem. volui HS Q. egi per prædem, illi daret, Antii cùm haberet venale: noluit. Sed nunc omnia iſta iacere puto propter numorum caritatem. Mihi quidem erit aptiſſimum, vel nobis potius, ſi tu emeris: ſed eius dementias caue contemnas: valde eſt venuſtum. Quanquam mihi iſta omnia iam addicta vaſtitati videntur. Reſpondi epi-
35 ſtolis tribus. Sed expecto tuas: nam me adhuc tuæ literæ ſuſtentarunt. D. Liberalibus.

CICERO ATTICO S.

NIHIL habebam, quod ſcriberem: neque enim noui quicquam audieram, & ad tuas omneis reſcripſerã pridie. Sed cùm me ægritudo non ſolùm ſomno priuaret, verùm ne vigilare quidẽ ſine ſummo dolore pateretur: tecũ vt quaſi loquerer, in quo vno acquieſco, hoc neſcio quid, nullo argumento propoſito, ſcribere inſtitui. Amens mihi fuiſſe videor à principio, & me vna hæc res torquet, quòd non omnibus in rebus labentem, vel potius ruentem Pompeium tãquam vnus manipularis ſecutus ſim. Vidi hominem XIIII. Calend. Febr. plenum formidinis. illo ipſo die ſenſi quid ageret. nunquam mihi poſtea placuit, nec vnquã aliud in alio peccare deſtitit. Nihil interim ad me ſcire, nihil
36 niſi fugã cogitare. quid quæris? ſicut ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς alienantur immũdæ, inſulſæ, indecoræ: ſic me illius fugæ negligentiæque deformitas auertit ab amore. nihil enim dignũ faciebat, quare eius fugæ comitem me adiungerem. Nunc emergit amor: nunc deſiderium ferre non poſſum: nũc mihi nihil libri, nihil literæ, nihil doctrina prodeſt. Itaque dies & noctes, tanquam auis illa, mare proſpecto, euolare cupio. Do, do pœnas temeritatis meæ. Etſi quæ fuit illa temeritas? quid feci non conſideratiſſimè? ſi enim nihil præter fugam quæreretur, fugiſſem libentiſſimè: ſed genus belli crudeliſſimi & maximi, quod nõdum vidẽt homines quale futurum ſit, perhorrui. Quæ minæ municipiis? quæ nominatim viris bonis? quæ denique omnibus, qui remanſiſſent? quàm crebrò illud, Sulla potuit, ego non potero? Mihi autẽ hæſerunt illa, Malè Tarquinius, qui Porſenam,

qui Octauium Manilium contra patriam: impiè Coriolanus, qui auxilium petiit à Vol-
scis: rectè Themistocles, qui mori maluit: nefarius Hippias, Pisistrati filius, qui in Mara- 37
thonia pugna cecidit, arma contra patriam ferens. At Sulla, at Marius, at Cinna rectè,
immò iure fortasse. Sed quid eorum victoria crudelius? quid funestius? huius belli ge-
nus fugi, & eò magis, quòd crudeliora etiam cogitari & parari videbam. Me, quem nō-
nulli conseruatorem istius Vrbis, quem parentem esse dixerunt, Getarum & Armenio-
rum & Colchorum copias ad eam adducere? me meis ciuibus famem, vastitatem in-
ferre Italiæ? hunc primùm mortalem esse, deinde etiam multis modis posse extingui
cogitabam: Vrbem autem & populum nostrum seruandum ad immortalitatem, quan
tum in nobis esset, putabam. Et tamen spes quædā me obtentabat, fore vt aliquid con-
ueniret potius, quàm aut hic tantùm sceleris, aut ille tātùm flagitii admitteret. Alia res
nunc tota est, alia mea. Sol (vt est in tua quadam epistola) excidisse mihi è mundo vi-
detur. Vt ægroto, dum anima est, spes esse dicitur: sic ego, quoad Pompeius in Italia fuit, 38
sperare non destiti. Hæc me fefellerunt, & (vt verum loquar) ætas iam à diuturnis labo-
ribus deuexa ad otium, domesticarum me rerum delectatione molliuit. Nunc siue pe-
riculo experiundum erit, experiar certè, vt hinc auolem: antè oportuit fortasse: sed ea,
quæ scripsisti, me tardarunt, & authoritas maximè tua. nam cùm ad hunc locum venis-
sem, euolui volumē epistolarum tuarum, quod ego sub signo habeo, seruóque diligen-
tissimè. Erat igitur in ea, quam X. Calend. Febr. dederas hoc modo, SED videamus,
& Cneus quid agat, & illius rationes quorsum fluant. Quòd si iste Italiam relinquet, fa-
ciet omnino malè, & (vt ego existimo) ἀλογίστως: sed tum demum consilia nostra com-
mutanda erunt. Hoc scribis post diem quartum, quàm ab Vrbe discessimus. Deinde 39
VIII. Calend. Febr. TANTVMMODO Cneus noster ne, vt Vrbem ἀλογίστως reliquit,
sic Italiam relinquat. Eodem die das alteras literas, quibus mihi consulenti planissi-
mè respondes: est enim sic, SED venio ad consultationem tuam. Si Cneus Italia ce-
dit, in Vrbem redeundum puto: qui enim finis peregrinationis? Hoc mihi planè hæ-
sit. Et nunc ita video, infinitum bellum iunctum miserrima fuga, quam tu peregrina-
tionem ὑποκορίζῃ. sequitur χρησμὸς VI. Calend. Febr. EGO, si Pompeius manet in
Italia, nec res ad pactionem venit, lōgius bellum puto fore: sin Italiam relinquit, ad po-
sterum bellum ἄσπονδον strui existimo. Huius igitur belli ego particeps & socius & 40
adiutor esse cogor, quod & ἄσπονδον, & cum ciuibus. Deinde VI. Id. Febr. cùm iam
plura audires de Pompeii consilio, concludis epistolam quandam hoc modo, EGO
quidem tibi non sim author, si Pompeius Italiam relinquit, te quoque profugere: sum-
mo enim periculo facies, nec Reipub. proderis: cui quidem posterius poteris prodesse,
si manseris. Quem φιλόπατριν, ac πολιτικὸν hominis prudentis & amici tali admonitu
non moueret authoritas? Deinceps III. Id. Febr. iterum mihi respondes consulen-
ti, sic, QVOD quæris à me fugámne fidem, an moram deferendam vtiliorem putem:
ego verò in præsentia subitum discessum, & præcipitē profectionem cùm tibi, tum ip- 41
si Cneo inutilem & periculosam puto: & satius esse existimo, vos dispartitos, & in specu
lis esse. Sed mediusfidius turpe nobis puto esse de fuga cogitare. Hoc turpe Cneus no
ster biennio antè cogitauit: ita Sullaturit animus eius, & proscripturit iandiu. Inde, vt o-
pinor, cùm tu ad me quædam ἡρωικώτερα scripsisses, & ego mihi à te quædam significari
putassem, vt Italia cederem: detestaris hoc diligenter XI. Calēd. Mart. EGO verò nul-
la epistola significaui, si Cneus Italia cederet, vt tu vnà cederes: aut si significaui, non di-
co fui inconstans, sed demens. In eadem epistola alio loco, NIHIL relinquitur, ni- 42
si fuga: cui te socium neutiquam puto esse oportere, nec vnquam putaui. Totam au-
tem hanc deliberationem euoluis accuratius in literis VIII. Cal. Mart. datis, SI M.
Lepidus & L. Volcatius remanent, manendum puto, ita vt, si saluus sit Pompeius, & con
stiterit alicubi, hanc νεκυίαν relinquas, & te in certamine vinci cum illo facilius patiaris,
quàm cum hoc in ea, quæ perspicitur, futura colluuie regnare. Multa disputas huic

ſententiæ conuenientia. Inde ad extremum, QVID ſi, inquis, LEPIDVS & Volcatius diſcedunt? planè ἄπορον. Quod euenerit igitur, & quod egeris, id στερκτέον putabo. Si rum dubitares, nunc certè non dubitas iſtis manentibus. Deinde in ipſa fuga v. Cal. Mart.
44 INTEREA non dubito quin in Formiano manſurus ſis: commodiſſimè enim τὸ μέλλον ibi καραδοκήσεις, ad Cal. Mart. cùm ille quintũ iam diem Brũduſii eſſet. TVM poterimus deliberare, non ſcilicet integra re, ſed certè minus infracta, quàm ſi vnà proieceris te. Deinde IIII. Non. Mart. ἐπὶ τὴν λῆψιν cùm breuiter ſcriberes, tamen ponis hoc, CRAS ſcribam plura, & ad omnia. Hoc tamen dicam, non pœnitere me conſilii de tua manſione: & quanquam magna ſolicitudine, tamẽ quia minus mali puto eſſe, quàm in illa profectione, maneo in ſententia, & gaudeo te manſiſſe. Cùm verò iam angerer, & timerem nequid à me dedecoris eſſet admiſſum, III. Non. Mart. TAMEN te non eſſe vnà cum Pompeio, non fero moleſtè. Poſtea ſi opus fuerit, non erit difficile: & illi, quoquo tẽpore fiet, erit ἀσμενιστόν. Sed hoc ita dico, ſi hic qua ratione initiũ fecit, eadem cætera aget, ſyncerè, temperatè, prudenter, valde videro, & cõſideratius vtilitati noſtræ conſuluero. VII. Id. Mart. ſcribis, Peduceo quoque noſtro probari, quòd
45 quierim: cuius authoritas multùm apud me valet. His ego tuis ſcriptis me conſolor, vt nihil à me adhuc delictum putẽ. Tu modò authoritatem tuam defendito, aduerſus me
* nihil opus eſſe, conſcius ego aliis. Ego, ſi nihil peccaui, reliqua tuebor. Ad ea tute hortare, & me omnino tua cogitatione adiuua. Hîc nihilum de reditu Cæſaris audiebatur. Ego his literis hoc tamen profeci: perlegi omnes tuas, & in eo acquieui. Lentulum noſtrum ſcis Puteolis eſſe: quod cùm è viatore quodam eſſet auditum, qui ſe diceret, eum in Appia, cùm is paulùm lecticam aperuiſſet, cognoſſe, etſi vix veriſimile, miſi tamen Puteolos pueros, qui perueſtigarent, & ad eum literas. Inuentus eſt vix, in hortis ſuis ſe occultans, literáſque mihi remiſit, mirificè gratias agens Cæſari: de ſuo autem conſilio C. Cæcio mandata ad me dediſſe. Eum ego hodie expectabam, id eſt XIIII. Cal. April.
46 Venit etiam ad me Matius Quinquatribus, homo mehercule, vt mihi viſus eſt, temperatus & prudens: exiſtimatus quidem eſt ſemper author otii. Quàm ille hæc non probare mihi quidem viſus eſt? quàm illam νεκυίαν (vt tu appellas) timere? huic ego in multo ſermone epiſtolam ad me Cæſaris oſtendi, eam, cuius exemplum ad te antea miſi: rogauíque, vt interpretaretur quid eſſet quod ille ſcriberet, conſilio meo ſe vti velle, gratia, dignitate, ope rerum omnium. Reſpondit, ſe non dubitare quin & opem & gratiam meam ille ad pacificationem quæreret. Vtinam aliquod in hac miſeria Reipub. πολιτικὸν opus efficere & nauare mihi liceat. Matius quidem & illum in ea ſententia eſſe confidebat, & ſe authorem fore pollicebatur. Pridie autẽ apud me Craſippus fuerat, qui ſe prid. Non. Martii Brunduſio profectum, atque ibi Pompeium reliquiſſe dicebat:
47 quod etiam, qui VIII. Id. illinc profecti erant, nuntiabant: illa verò omnes, in quibus etiam Craſippus, qui prudentia potuit attendere ſermones, minaceis inimicos optimatium, municipiorum hoſteis, meras proſcriptiones, meros Sullas: quæ Lucceium loqui, quæ totam Græciam, quæ verò Theophanem: & tamen omnis ſpes ſalutis in illis eſt: & ego excubo animo, nec partem vllam capio quietis: & vt has peſtes effugiam, cum diſſimillimis noſtri eſſe cupio. quid enim tu illuc Scipionem, quid Fauſtum, quid Libonem prætermiſſurum ſceleris putas? quorum creditores conuenire dicũtur. Quid eos autem, cùm vicerint, in ciues effecturos? quam verò putas μακροψυχίαν Cnei noſtri eſſe? nuntiant AEgyptum & Arabiam εὐδαίμονα cogitare, Hiſpaniam abieciſſe. Monſtra narrant: quæ falſa eſſe poſſunt. ſed certè & hæc perdita ſunt, & illa non ſalutaria. Tuas literas iam deſidero. Poſt fugam noſtram, nunquam iam noſtrum earum interuallum
48 fuit. Miſi ad te exemplum literarum mearum ad Cæſarem, quibus me aliquid profecturum puto. Vale.

CICERO IMP. S. D. CAESARI IMP.

VT legi tuas literas, quas ab Furnio noſtro acceperã, quibus mecum agebas, vt ad Vr-

bem eſſem, te velle vti conſilio & dignitate mea, minus ſum admiratus: de gratia & de ope quid ſignificares, mecum ipſe quærebam: ſpe tamen deducebar ad eam cogitationem, vt te pro tua admirabili ac ſingulari ſapientia de otio, de pace, de concordia ciuium agi velle arbitrarer: & ad eam rationem exiſtimabam ſatis aptã eſſe & naturam & perſonam meam. quod ſi ita eſt, & ſiqua de Pompeio noſtro tuendo, & tibi ac Reip. reconciliando cura te attingit: magis idoneum, quàm ego ſum, ad eam cauſam profectò reperies neminem, qui & illi ſemper, & ſenatui, cùm primùm potui, pacis author fui: nec ſumptis armis belli vllam partem attigi: iudicauíque te eo bello violari, contra cuius honorem populi Rom. beneficio conceſſum inimici atque inuidi niterentur. ſed vt eo tempore non modò ipſe author dignitatis tuæ fui, verùm etiam cæteris author ad te adiuuandum: ſic me nunc Pompeii dignitas vehementer mouet: aliquot enim ſunt anni, cùm vos duos delegi, quos præcipuè colerem, & quibus eſſem, ſicut ſum, amiciſſimus. Quamobrem à te peto, vel potius precibus omnibus oro & obteſtor, vt in tuis maximis curis aliquid impertias tẽporis huic quoque cogitationi, vt tuò beneficio bonus vir, gratus, pius denique eſſe in maximi beneficii memoria poſſim. quæ ſi tantùm ad me ipſum pertinerent, ſperarem me à te tamen impetraturum: ſed vt arbitror, & ad tuam fidem & ad Rempub. pertinet, me & pacis vtriuſque veſtrûm, & ad ciuium concordiam, per te, quamaccommodatiſſimum conſeruari. Ego, cùm antea tibi de Lentulo gratias egiſſem, cùm ei ſaluti, qui mihi fuerat, fuiſſes: tamen eius literis lectis, quas ad me gratiſſimo animo de tua liberalitate, beneficióque miſit, eandem me ſalutem à te accepiſſe putaui, quam ille. in quẽ ſi me intelligis eſſe gratum, cura obſecro vt etiam in Pompeium eſſe poſſim. Vale.

CICERO ATTICO S.

LEGEBAM tuas literas XIII. Calend. cùm mihi epiſtola affertur à Lepta, circunuallatum eſſe Põpeium, ratibus etiam exitus portus teneri. Non mediuſfidius præ lachrymis poſſum reliqua nec cogitare, nec ſcribere. miſi ad te exemplum. Miſeros nos, cur non omnes fatum illius vnà executi ſumus? Ecce eadẽ à Matio & Trebatio: quibus Minturnis obuii Cæſaris tabellarii. Torqueor infelix, vt iam illum Mutianum exitum exoptem. At quàm honeſta, at quàm expedita tua conſilia? quàm euigilata tuis cogitationibus? quà itineris, quà nauigationis, quà congreſſus, ſermoníſque cum Cæſare! Omnia tum honeſta, tum cauta. In Epeirum verò inuitatio quàm ſuauis, quàm liberalis, quàm fraterna? De Dionyſio ſum admiratus: qui apud me honoratior fuit, quàm apud Scipionem Panætius: à quo impuriſſimè hæc noſtra fortuna deſpecta eſt. Odi hominem, & odero: vtinam vlciſci poſſem: ſed illum vlciſcẽtur mores ſui. Tu quæſo nunc vel maximè, quid agendum nobis ſit, cogita. Populi Ro. exercitus Cn. Pompeium circunſidet: foſſa & vallo ſeptum tenet: fuga prohibet. Nos viuimus, & ſtat vrbs iſta? Prætores ius dicunt? AEdiles ludos parant? viri boni vſuras perſcribunt? ego ipſe ſedeo? coner illuc ire, vt inſanus? implorare fidem municipiorum? boni non ſequentur: leues irridebunt: rerum nouarum cupidi, victores præſertim, & armati, vim & manus afferẽt. Quid cenſes igitur? & quidnam eſt tui conſilii adfinis huius miſerrimæ vitæ? nunc doleo, nunc torqueor, cùm quibuſdam aut ſapiens videor, quòd vnà non ierim, aut felix fuiſſe: mihi contra: nunquam enim illius victoriæ ſocius eſſe volui, calamitatis mallem fuiſſe. Quid ego nunc tuas literas, quid tuam prudentiam aut beneuolentiam implorem? actum eſt. nulla re iam poſſum iuuari, qui nequid optem quidẽ iam habeo, niſi vt aliqua inimici miſericordia liberetur. οὐκ ἐσ' ἔτυμος λόγος (vt opinor) ille de ratibus. quid enim eſt, quod Dolabella iis literis, quas III. Id. Mart. à Brunduſio dedit, hanc δημοσίαν quaſi Cæſaris ſcriberet, Pompeium in fuga eſſe, eúmque primo vento nauigaturum? quod valde diſcrepat ab iis epiſtolis, quarum exempla antea ad te miſi. Hic quidem mera ſcelera loquuntur: ſed non erat nec recentior author, nec huius rei quidem melior Dolabella. Vale.

CICERO ATTICO S.

53 TVAS XI. Calend. accepi literas, quibus omnia cōsilia differs in id tempus, cùm scierimus quid actum sit. Et certè ita est: nec interim potest quicquam statui, ne cogitari quidem. Quanquam hæ mihi literæ Dolabellæ iubent ad pristinas cogitationes reuerti: fuit enim pridie Quinquatrus egregia tempestas, qua ego illum vsum puto.

συναγωγὴ consiliorum tuorum non est à me collecta ad querelam, sed magis ad consolationem meam. nec enim me tam hæc mala angebant, quàm suspicio culpæ ac temeritatis meæ. Eam nullam puto esse, quoniam cum consiliis tuis mea & facta & consilia consentiunt. Quòd mea prædicatione factum esse scribis magis, quàm illius merito, vt tantum ei debere viderer: est ita. Ego illum extuli semper, & eò quidem magis, nequid ille superiorum meminisse me putaret. Quæ si maximè meminissem, tamen illius temporis similitudinem iam sequi deberem. Nihil me adiuuit, cùm posset: & postea

54 fuit amicus, & tam valde, & quam ob causam, planè scio. Ergo ego quoque illi. Quin

* etiam illud par in vtroque nostrûm, quòd ab eisdem illecti sumus. Sed vtinam tantùm ego ei prodesse potuissem, quantùm ille mihi potuit. Mihi tamen, quod fecit, est gratissimum. Nec ego eum nunc iuuare quare possim, scio: nec si possem, cùm tam pestiferum bellum pararet, adiuuandum putarem. Tantùm offendere animum eius hîc manens nolo. Nec mehercule ista videre, quæ tu potes iam animo prouidere, nec interesse istis malis possem. Sed eò tardior ad discedendum fui, quòd difficile est de discessu voluntario sine vlla spe reditus cogitare: nam ego hunc ita paratum video peditatu, equitatu, classibus, auxiliis Gallorum, quos Matius ἐσάλπιζεν (vt puto) sed certè dicebat, peditum, equitum se polliceri sumptu suo annos decem. Sed sit hoc λάπισμα. Magnas habet

55 certè copias, & habebit non ille vectigal, sed ciuium bona. Adde confidētiam hominis, adde imbecillitatem bonorum virorum, qui quidē, quòd illum sibi meritò iratum pu-

* tant, oderunt. Vt tu scribis ludum. Ac vellem, scribis, quisnam hæc significasset. Sed & iste, quia plus ostenderat, quàm fecit, & vulgò illum, qui amarunt, non amant. Municipia verò, & rustici Romani illum metuunt: hunc adhuc diligunt. quare ita paratus est, vt, etiam si vincere non possit, quomodo tamen ipse vinci possit, non videam. Ego autem non tā γοήτειαι huius timeo, quàm πειθανάγκην: αἱ γὰρ τῶν τυράννων δεήσεις, inquit Πλάτων, οἶσθ' ὅτι μεμιγμέναι ἀνάγκαις. illa ἁλίμενα video tibi non probari: quæ ne mihi quidem placebant: sed habebam in illis & occultationē & ὑπηρεσίαν fidelem. quæ si mihi Brundusii suppetant, mallem. Sed ibi occultatio nulla est. Verùm (vt scribis) cùm scimus. Viris bonis me non nimis excuso. quas eos enim cœnas & facere & obire scripsit ad me

56 Sextus? quàm lautas, quàm tempestiuas? sed sint quamuis boni: non sunt meliores, quàm nos: mouerent me, si essent fortiores. De Lanuino Phameæ erraui: Troianum som-

* niaueram. Id ego volui Q. sed pluris est. Istud tamen cuperem emeres, si vllam spem fruendi viderem. Nos quæ monstra quotidie intelligamus, ex illo libello, qui in epistolam coniectus est. Lentulus noster Puteolis est, ἀδημονῶν, vt Cæcius narrat. Quid agat? διαξέπλω Corfiniensem reformidat: Pompeio nunc putat satisfactum:

* beneficio Cæsaris mouetur: sed tamen mouetur magis prospecta re, nec hæc posse ferre. Omnia misera: sed hoc nihil miserius. Pompeius Cn. Magium de pace misit, & tamen oppugnatur, quod ego non credebam. Sed habeo à Balbo literas, quarum ad te exemplum misi. Lege, quæso, & illud infimum caput ipsius Balbi optimi, cui

57 Cneus noster locum, vbi hortos ædificaret, dedit: quem cui nostrûm non sæpe prætulit? itaque miser torquetur. Sed, ne bis eadem legas, ad ipsam te epistolam reiicio. Spem autem pacis habeo nullam. Dolabella suis literis Idib. Martii datis merum bellum loquitur. Maneamus ergo in illa eadem sententia misera & desperata, quando hoc miserius esse nihil potest.

BALBVS CICERONI IMP. S.

CAESAR nobis literas perbreues misit, quarum exemplū subscripsi. Breuitate epi-

stolæ scire poteris eum valde esse distentũ, qui tanta de re tam breuiter scripserit. Siquid præterea noui fuerit, statim tibi scribam. Cæsar Oppio Cornelio s. Ad VII. Id. Mart. Brundusium veni: ad murum castra posui. Pompeius est Brũdusii: misit ad me Cn. Magium de pace. quæ visa sunt, respondi. Hoc vos statim scire volui. Cùm in spem venero de compositione aliquid me conficere, statim vos certiores faciam. Valete. Quomodo me nunc putas mi Cicero torqueri, postquam rursus in spem pacis veni, nequa res compositionem eorum impediat? nãque, quod absens facere possum, opto. quòd si vnà essem, aliquid fortasse proficere possem. Nunc expectatione crucior. Vale.

CICERO ATTICO S.

MISERAM ad te VIII. Cal. exẽplum epistolæ Balbi ad me, & Cæsaris ad eum. Ecce tibi eodem die Capua literas accepi ab Q. Pedio, Cæsarem ad se prid. Id. Mart. misisse literas hoc exemplo, Pompeius se oppido tenet. Nos ad portas castra habemus: conamur opus magnum, & multorum dierum propter altitudinem maris: sed tamen nihil est quod potius faciamus. Ab vtroque portus cornu moleis iacimus, vt aut illum quamprimùm traiicere quod habet Brundusii copiarum cogamus, aut exitu prohibeamus. Vbi est illa pax, de qua Balbus scripserat torqueri se? ecquid acerbius? ecquid crudelius? atque eum loqui quidam αὐθεντικῶς narrant, Cn. Carbonis, M. Bruti se pœnas persequi, omniúmque eorum, in quos Sulla crudelis hoc socio fuisset: nihil Curionem se duce facere, quod non hic Sulla duce fecisset: ad ambitionem, quibus exilii pœna superioribus legibus non fuisset, ab illo patriæ proditores de exilio reductos esse: quæri de Milone per vim expulso: neminem tamen se violaturum, nisi qui arma hæc contrà. Bebius quidem à Curione III. Id. profectus, homo non infans, sed quis vlli non dicat? planè nescio quid agam. Illinc quidem Cneum profectum puto. Quicquid est, biduo sciemus. A' te nihil ne antè prorsus quidem quid literarum: nec mirum: quid enim est quod scribamus? ego tamen nullum diẽ prætermitto. Scripta epistola, literæ mihi ante lucem à Lepta Capua redditæ sunt Idib. Mart. Pompeium à Brundusio conscendisse, ac Cæsarem ad VII. Calend. April. Capuæ fore. Vale.

CICERO ATTICO S.

CV'M dedissem ad te literas, vt scires Cæsarem Capuæ VII. Cal. fore, allatæ mihi sunt literæ, eum in Albano apud Curionem v. Calend. fore. Eum cùm videro, Arpinum pergam. si mihi veniam, quam peto, dederit, vtar conditione: sin minus, impetrabo aliquid à me ipso. Ille, vt ad me scripsit, legiones singulas posuit Brundusii, Tarẽti, Siponti. claudere mihi videtur maritimos exitus, & tamẽ ipse Græciam spectare potius, quàm Hispanias. sed hæc longius absunt. Me nunc & congressus huius stimulat (is verò adest) & primas eius actiones horreo: volet enim (credo) s.c. facere: volet Augurum decretum: rapiemur, aut absentes vexabimur, vel vt Consules roget Prætor, vel Dictatorem dicat, quorum neutrum ius est. at si Sulla potuit efficere, ab interrege vt Dictator diceretur, & magister equitum, cur hic non possit? nihil expedio, nisi vt aut ab hoc tanquam Q. Mutius, aut ab illo tanquam L. Scipio. Cùm tu hæc leges, ego illum fortasse conuenero. τέτλα κύντεϱον, ne illud quidem nostrum proprium. erat enim spes propinqui reditus, erat hominum querela: nunc exire cupimus, qua spe reditus, mihi quidem nunquam in mentem venit. non modò autem nulla querela est municipalium hominum ac rusticorũ, sed contrà metuunt vt crudelem, iratum. nec tamen mihi quicquã est miserius, quàm remansisse: nec optatius, quàm euolare, non tam ad belli, quàm ad fugæ societatem. sed tu omnia consilia differebas in id tempus, cùm sciremus quæ Brundusii acta essent, scimus nempe: hæremus nihilominus: vix enim spero mihi hũc veniam daturum: etsi multa affero iusta ad impetrandum. Sed tibi omnem illius meúmque sermonem omnibus verbis expressum statim mittam. Tu nunc omni amore enitere, vt nos cura tua & prouidentia iuues. Ita subitò accurrit, vt ne Trebatium quidem, vt constitueram, possim videre. omnia nobis imparatis agenda, sed tamen ἄλλα μὲν αὐτὸς,

vt ait ille, ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται. quicquid egero, continuò ſcies. Mandata Cæ-
ſaris ad Conſules & ad Pompeium quæ rogas, nulla habeo: quæ deſcripta attulit, illa è
via miſi ad te, è quibus mandata puto intelligi poſſe. Philippus Neapoli eſt, Lentulus
Puteolis. De Domitio, vt facis, ſciſcitare vbi ſit, quid cogitet. Quòd ſcribis aſperius me,
quàm mei patiantur mores, de Dionyſio ſcripſiſſe: vide, quàm ſim antiquorum homi-
63 num. te mediusfidius hanc rem grauius putaui laturum eſſe, quàm me: nã præterquam
quòd te moueri arbitror oportere iniuria, quæ mihi à quoquam facta ſit: præterea te
ipſum quodam modo hic violauit, cùm in me tam improbus fuit: ſed tu id quanti æſti-
mes, tuum iudicium eſt: nec tamẽ in hoc tibi quicquam oneris impono: ego autem il-
lum malè ſanum ſemper putaui, nunc etiam impurum & ſceleratum puto, nec tamen
mihi inimiciorem, quàm ſibi. Philargyro bene: cauſam certè habuiſti & veram & bo-
nam: relictum eſſe me potius, quàm reliquiſſe. Cùm dediſſem iam literas ad VIII.
Cal. quos cum Matio pueros, & Trebatio miſeram, epiſtolã mihi attulerũt hoc exẽplo.
» Matius & Trebatius Ciceroni Imperatori S.
» Cùm Capua exiſſemus, in itinere audiuimus Põpeium Brunduſio ad XVI. Cal. April.
» cum omnibus copiis, quas habuerat, profectũ eſſe: Cæſarẽ poſtero die in oppidũ intro-
64 iſſe, concionatum eſſe, inde Romã contendiſſe, velle ante Cal. eſſe ad Vrbem, & paucos
» dies ibi commorari, deinde in Hiſpanias proficiſci. nobis non alienum viſum eſt, quo-
» niam de aduentu Cæſaris pro certo habebamus, pueros tuos ad te remittere, vt id tu
» quamprimùm ſcires. Mandata tua nobis curæ ſunt. eáque, vt tempus poſtularit, agemus.
» Trebatius Scæuola facit, vt antecedat. Epiſtola conſcripta nunciatum eſt nobis, Cæ-
ſarem ad VIII. Cal. Capuæ, ad VII. Sinueſſæ. hoc pro certo putamus. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM quid ſciberem ad te nihil haberem, tamen, ne quem diem intermitterem, has
dedi literas. Ad VII. Cal. Cæſarem Sinueſſæ manſurum nunciabant. ab eo mihi lite-
65 ræ redditæ ſunt ad VII. Cal. quibus iam opes meas, non, vt in ſuperioribus literis, opem
expectat. cùm eius clementiam Corfinienſem illam per literas collaudauiſſem, reſcri-
» pſit hoc exemplo. Cæſar imp. Ciceroni Imp. s. Rectè auguraris de me (bene enim
» tibi cognitus ſum) nihil à me abeſſe longius crudelitate. atque ego cùm ex ipſa re ma-
» gnam capio voluptatẽ, tum meum factum probari abs te triũpho & gaudeo. neque il-
» lud me mouet, quòd ii, qui à me dimiſſi ſunt, diſceſſiſſe dicuntur, vt mihi rurſus bellũ in-
» ferrẽt: nihil enim malo, quàm & me mei ſimilẽ eſſe, & illos ſui. Tu velim mihi ad Vr-
» bem præſto ſis, vt tuis conſiliis atque opibus (vt conſueui) in omnibus rebus vtar. Do-
» labella tuo nihil ſcito mihi eſſe iucundius. hanc adeò habebo gratiam illi: neque enim
» aliter facere poterit: tanta eius humanitas, is ſenſus, ea in me eſt beneuolentia. Vale.

CICERO ATTICO S.

66 TREBATIVM VI. Calend. quo die has literas dedi, expectabam. ex eius nuntio,
Matiíque literis meditabor quo modo cum illo loquar. ò tempus miſerum. nec dubi-
to quin à me contendat ad Vrbem veniam: Senatum enim Calend. velle ſe frequen-
tem adeſſe, etiam Formiis proſcribi iuſſit. Ergo ei negandum eſt? ſed quid præripi? ſta-
tim ad te perſcribam omnia. ex illius ſermone ſtatuam, Arpinúmne mihi eundum ſit,
an quò alió. Volo Ciceroni meo togam puram dare, iſtic puto. tu quæſo cogita quid
deinde: nam me hebetem moleſtiæ reddiderũt. A' Curio, velim ſcire ecquid ad te ſcri-
ptum ſit de Tirone: ad me enim ipſe Tiro ita ſcripſit, vt verear quid agat. qui autem ve-
niunt inde, id modò nuntiant. ſanè in magnis curis etiã hæc me ſolicitant: in hac enim
fortuna perutilis eius & opera & fidelitas eſſet.

CICERO ATTICO S.

67 VTRVNQVE ex tuo conſilio: nam & oratio fuit ea noſtra, vt bene potius ille de no
bis exiſtimaret, quàm gratias ageret: & in eo mãſimus, ne ad Vrbem. illa fefellerunt, fa-
cilẽ quòd putaramus: nihil vidi minus. dãnari ſe noſtro iudicio: tardiores fore reliquos,

ſi in his nō veniremus, dicere.ego,diſſimilē illorum eſſe cauſam.Cùm multa,Veni igitur,& age de pace.Meóne,inquā,arbitratu? An tibi,inquit,ego præſcribam? Sic,inquam, agam,ſenatui non placere in Hiſpanias iri,nec exercitus in Græciam tranſportari,multáque inquam de Cneo deplorabo. Tum ille, Ego verò iſta dici nolo. Ita putabam, inquam. Sed ego eò nolo adeſſe, quòd aut ſic mihi dicendum eſt, multaque, quæ nullo modo poſſem ſilere, ſi adeſſem: aut non veniendum. ſumma fuit, vt ille quaſi exitum quærens,vt deliberarē.non fuit negandum. ita diſceſſimus. Credo igitur hunc me non amare.at ego me amaui,quod mihi iampridem vſu non venit. Reliqua ôdii,qui comi- a
tatus,quæ,vt tu ſoles dicere,νεκυΐα; in qua erat Eros Celeri.O' rem perditam,ò copias deſperatas! Quid? Seruii filius. quot in his caſtris fuerunt, quibus Pompeius circunſideretur? ſex legiones. multùm vigilat, audet. nullum video finē mali. nunc certè promenda tibi ſunt conſilia. hoc fuerat extremum. illa tamen κατάχρισις illius eſt odioſa, quam penè præterii: ſi ſibi conſiliis noſtris vti non liceret,vſurum quorum poſſet,ad omniáque eſſe deſcenſurum. Vidiſti igitur virum, vt ſcripſeras? ingemuiſti? certé. cedo reliqua.quid? continuò ipſe in Puteolanum, ego Arpinum. inde expecto quidē ἀλλὰ πλασὴν illam tuam. Tu (malùm) inquies, actum ne agas. etiam illum ipſum, quem ſequimur, multa fefellerunt. Sed ego tuas literas expecto: nihil eſt enim iam, vt antea, VIDEAMVS HOC QVORSVM EVADAT. Extremum fuit de cōgreſſu noſtro.quo quidem non dubito quin iſtum offenderim. eò maturius agēdum eſt.amabo te epiſto- b
lam & πολιτικὴν.valde tuas literas nunc expecto. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO meo Ciceroni,quoniam Roma caremus,Arpini potiſſimùm togam puram dedi: ídque municipibus noſtris fuit gratum. etſi omneis, & illos, & qua iter feci mœſtos, afflictóſque vidi:tam triſtis,& tam atrox eſt ἀναθεώρησις huius ingentis mali.delectus habetur.in hyberna deducuntur.ea quæ,etiam cùm à bonis viris,cùm iuſto in bello, cùm modeſtè fiunt,tamen ipſa per ſe moleſta ſunt: quàm cenſes acerba nūc eſſe, cùm à perditis,in ciuili nefario bello,petulantiſſimè fiant?caue autem putes quēquam hominem in Italia turpem eſſe, qui hinc abſit. vidi ipſe Formiis vniuerſos: neque mehercule vnquam homines putaui: & noram omneis, ſed nunquam vno loco videram. Pergamus 70
igitur quò placet,& noſtra omnia relinquamus: proficiſcamur ad eum, cui gratior noſter aduentus erit, quàm ſi vnà fuiſſemus: tum enim eramus in maxima ſpe: nunc ego quidem in nulla: nec præter me quiſquam Italia ceſſit, niſi qui hunc inimicum ſibi putaret.nec mehercule hoc facio Reipub.cauſa,quam funditus deletam puto,ſed ne quis me putet ingratum in eum qui me leuauit iis incommodis,quibus idem affecerat:& ſimul quòd ea quæ fiunt, aut quæ certè futura ſunt, videre non potero. Etiam equidem s.c.facta quædam iam puto: vtinam in Volcatii ſentētiam.ſed quid refert?eſt enim vna ſententia omnium. ſed erit immitiſſimus Seruius; qui filium miſit ad affligendum Cn. Pompeium,aut certè capiendum,cum Pontio Titiniano. etſi hic quidem timoris cauſa,ille verò. ſed ſtomachari deſinamus, & aliquando ſententiam terminemus, vt nihil noui,niſi id quod minimum vellem,ſpiritum reliquum eſſe. Nos,quoniam ſuperum 71
mare obſidetur,infero nauigabimus:&,ſi Puteolis erit difficile,Crotonem petemus,aut Thurios, & boni ciues amantes patriæ mare infeſtum habebimus. aliam rationem huius belli gerendi nullā video. in AEgyptum nos abdimus. exercitu pares eſſe non poſſumus. pacis fides nulla eſt. ſed hæc ſatis deplorata ſunt. Tu velim literas Cephaloni des de omnibus rebus actis,denique etiam de ſermonibus hominum, niſi planè obmutuerūt. ego tuis conſiliis vſus ſum, maximè quòd & grauitatem in congreſſu noſtro tenui, quam debui, & ad Vrbem vt non accederem, perſeueraui. Quod ſupereſt, ſcribe quæſo quàm accuratiſſimè (iam enim extrema ſunt) quid placeat, quid cenſeas: etſi iam nulla dubitatio eſt: tamen ſiquid, vel potius quicquid veniet in mentem, ſcribas velim. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER X.

CICERO ATTICO S.

1 Tertio Non. cùm in Laterium fratris venissem, accepi literas, & paulùm respiraui, quod post has ruinas mihi non acciderat: per enim magni æstimo, tibi firmitudinem animi nostri, & factum nostrum probari. Sexto enim nostro quòd scribis probari, ita lætor, vt me quasi patris eius, cui semper vni tribui plurimùm, iudicio comprobari putem: qui mihi, quod sæpe soleo recordari, dixit olim Nonis illis, illis Decẽbribus, cùm ego, Sexte, quidnam ergo? Μὴ μὰν, inquit ille, ἀσπουδί γε καὶ ἀκλειῶς ἀπολοίμην, Ἀλλὰ μέγα ῥέξας, τὶ καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι. eius igitur mihi viuit authoritas, & simillimus eius filius eodem est apud me pondere, quo fuit ille: quem saluere velim iubeas plurimùm. tu tuum consilium etsi nõ in longum tempus differs (iam enim illum emptum pacificatorem perorasse puto, iam actum aliquid esse in consessu Senatorum) tamen suspensum me detines, sed eò minus, quòd non dubito quid nobis agẽdum putes.
2 quid enim Flauio legionem & Siciliam dari scribis? & id iam fieri? quæ tu scelera partim parari, & iam cogitari, partim ex tempore futura censes? Ego verò Solonis popularis tui, &, vt puto, etiam mei, legem negligam, qui capite sanxit, siqui in seditione non alterutrius partis fuisset (nisi tu aliter censes) & hinc abero, & filii: sed alterum mihi est certius: nec præripiam tamen: expectabo tuum consilium, & eas literas, nisi alias iam dedisti, quas scripsi vt Cephaloni dares. Quòd scribis, non quo alicunde audieris, sed te ipsum putare, me attractũ iri, si de pace agatur: mihi omnino non venit in mentem, quæ possit actio esse de pace, cùm illi certissimum sit, si possit, expoliare exercitu & prouincia Pompeium. nisi fortè iste summarius ei potest persuadere, vt, dum oratores eant & redeant, quiescat. nihil video quod sperem, aut quod iam putem fieri
3 posse. sed tamen hominis hoc ipsum probi est, & magnum sit τῶν πολιτικωτάτων σκεμμάτων, veniendúmne sit in consilium tyranni, si is aliqua de re bona deliberaturus sit. Quare siquid eiusmodi euenerit vt accersamur: quod equidem non curo: quid enim essem de pace dicturus, dixi: ipse valde repudiauit: sed tamen siquid acciderit, quod censeas mihi faciendum, vtique scribito. nihil enim mihi adhuc accidit quod maioris consilii esset. Trebatii boni viri, & ciuis verbis te gaudeo delectatum: tuáque ista crebra ἐκφώνησις ὑπέρευ me sola adhuc delectauit. Literas tuas vehementer expecto, quas quidem credo iam datas esse. Tu cum Sexto seruasti grauitatem eandem, quam mihi præcipis. Celer tuus disertus magis est, quàm sapiens. De iuuenibus, quæ ex Tullia audisti, vera sunt. M. Antonii istud quod scribis, non mihi videtur tam re esse triste, quàm verbo. hæc est ἅλη, in qua nunc sumus, mortis instar: aut
4 enim mihi liberè inter malos πολιτευτέον fuit, aut vel periculosè cum bonis, aut nos temeritatem bonorum sequamur, aut audaciam improborum insectemur. vtrunque periculosum est. at hoc quod agimus, & turpe, nec tamen tutum. Istum, qui filium Brundusium de pace misit, (de pace idem sentio quod tu, simulationem esse apertam, parari autem bellum acerrimè) me legatum iri non arbitror, cuius adhuc (vt optaui) mentio facta nulla sit. eò minus habeo necesse scribere, aut etiam cogitare quid sim facturus, si acciderit, vt legarer. Vale.

CICERO ATTICO S.

Ego cùm accepissem tuas literas Non. Apr. quas Cephalio attulerat, essémque Minturnis postridie mansurus, & inde protinus: sustinui me in Arcano fratris, vt dum aliquid certius afferretur, occultiore in loco essemus, agerentúrque nihilo minus quæ si-
5 quid certius afferretur, occultiore in loco essemus, agerentúrque nihilo minus quæ si-
* ne nobis agi possunt. ΑΜΜΤΕΥCΑ iam adest, & animus ardet: nec est quicquam,

quò & quà: ſed hæc noſtra erit cura, & peritorum. tu tamen, quoad poteris, vt adhuc feciſti, nos conſiliis iuuabis. res ſunt inexplicabiles. fortunæ ſunt committẽda omnia. ſine ſpe conamur vlla. melius ſiquid acciderit, mirabimur. Dionyſium nolim ad me profectum, de quo ad me Tullia mea ſcripſit: ſed & tempus alienum eſt, & homini non amico noſtra incommoda, tanta præſertim, ſpectaculo eſſe nollem: cui te meo nomine inimicum eſſe nolo. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM, quid ſcriberem, planè nihil haberem, hæc autem reliqua eſſent, quæ ſcire cuperem, profectúſne eſſet, quo in ſtatu Vrbem reliquiſſet, in ipſa Italia quem cuique regioni aut negotio præfeciſſet, & qui eſſent ad Pompeium & ad Conſules ex s.c. de pace legati. Vt igitur hæc ſcirem, dedita opera has ad te literas miſi. feceris igitur commodè, mihíque gratum, ſi me de his rebus, & ſiquid erit aliud, quod ſcire opus ſit, feceris certiorem. ego in Arcano opperior, dum iſta cognoſco. Ad VII. Id. alteram tibi eodem die hãc epiſtolam dictaui, & pridie dederam mea manu longiorem. Viſum te aiunt in regia. nec reprehendo, quippe cùm ipſe iſtam reprehenſionem non fugerim. ſed expecto tuas literas: neque iam ſanè video quid expectem: ſed tamen, etiam ſi nihil erit, id ipſum ad me velim ſcribas. Cæſar mihi ignoſcit per literas quòd non venerim, ſeſéque in optimam partem id accipere dicit. facilè patior, quòd ſcribis, ſecum Tullium & Seruium queſtos eſſe, quia non idem ſibi quod mihi, remiſiſſet. homines ridiculos, qui cùm filios miſiſſent ad Cn. Pompeium circunſidendum, ipſi in Senatum venire dubitarent. ſed tamen exemplum miſi ad te Cæſaris literarum. Vale. 6

CICERO ATTICO S.

MVLTAS à te accepi epiſtolas eodẽ die, omneis diligenter ſcriptas. ea verò, quæ voluminis inſtar erat ſæpe legenda, ſicuti facio: in qua non fruſtrà laborẽ ſuſcepiſti: mihi quidem pergratum feciſti. quare, vt id, quoad licebit, id eſt quoad ſcies vbi ſumus, quàm ſæpiſſimè facias, te vehementer rogo. At deplorandi quidem, quod quotidie facimus, ſit iam nobis aut finis omninò, ſi poteſt: aut moderatio quædam, quod profectò poteſt: non enim quam dignitatem, quos honores, quem vitæ ſtatum amiſerim, cogito: ſed quid conſecutus ſim, quid præſtiterim, qua in laude vixerim: his denique in malis quid interſit inter me & iſtos, quos propter omnia amiſimus: hi ſunt, qui, niſi me ciuitate expuliſſent, obtinere ſe non poſſe putarũt licentiam cupiditatum ſuarum: quorum ſocietas, & ſceleratæ conſenſionis fides quò eruperit, vides. alter ardet furore & ſcelere, nec remittit aliquid, ſed in dies ingraueſcit: modò Italia expulit: nũc alia ex parte perſequi, ex alia prouincia ſpoliare conatur: nec iam recuſat, ſed quodãmodo poſtulat, vt, quemadmodum eſt, ſic etiam appelletur tyrannus. alter, is qui nos ſibi quondam ad pedes ſtratos ne ſubleuabat quidem, qui ſe nihil contra huius voluntatem aiebat facere poſſe, elapſus è ſoceri manibus, ac ferro, bellum terra & mari comparat, non iniuſtum ille quidem, ſed tum pium, tum etiam neceſſarium, ſuis tamen ciuibus exitiabile, niſi vicerit: calamitoſum etiam, ſi vicerit. Horum ego ſummorum imperatorum non modò res geſtas non antepono meis, ſed ne fortunam quidem ipſam, qua illi florentiſſima, nos duriore conflictati videmur. quis enim poteſt aut deſerta per ſe patria, aut oppreſſa beatus eſſe? & ſi (vt nos à te admonemur) rectè in illis libris diximus, nihil eſſe bonum, niſi quod honeſtum: nihil malum, niſi quod turpe ſit: certè vterque iſtorum eſt miſerrimus, quorum vtrique ſemper patriæ ſalus & dignitas poſterior ſua dominatione & domeſticis commodis fuit. Præclara igitur conſcientia ſuſtentor, cùm cogito me de Repub. aut meruiſſe optimè, cùm potuerim: aut certè nunquam, niſi diuinè, cogitaſſe, eáque ipſa tempeſtate euerſam eſſe Rempub. quam ego XIIII. annis antè proſpexerim. Hac igitur conſciẽtia comite proficiſcar, magno equidem cum dolore, nec tam id propter me aut propter fratrẽ meum, quorum iam acta ætas, quàm propter pueros: quibus interdum videmur præſtare etiam Rempub. debuiſſe: quorum quidem alter

non tam quia maiore pietate est,me mirabiliter excruciat: alter (ò rem miseram, nihil
enim mihi accidit in omni vita acerbius) indulgentia videlicet nostra deprauatus, eò
progressus est,quò non audeo dicere: & expecto tuas literas: scripsisti enim te scriptu-
rum esse plurima,cùm ipsum vidisses. omne meum obsequium in illum fuit cum mul
10 ta seueritate:neque vnum eius,nec paruum,sed multa magna delicta compressi. patris
autem lenitas amanda potius ab illo,quàm tam crudeliter negligenda. nam literas eius
ad Cæsarem missas ita grauiter tulimus,vt te quidem celaremus: sed ipsius videmus vi-
tam insuauem reddidisse. hoc verò eius iter,simulatióque pietatis qualis fuerit, non au-
deo dicere. tantùm scio, post Hircium conuentum, accersitum ab Cæsare: cum eo de
meo animo ab suis rationibus alienissimo,& consilio relinquendi Italiam,& hæc ipsa ti.
midè:sed nulla nostra culpa est: natura metuẽda est. Hæc Curionem,hæc Hortensii fi-
lium,non patrum culpa,corrupit. iacet in mœrore meus frater, neque tam de sua vita,
quàm de mea metuit. Huic tu,huic tu malo affer consolationes, si vllas potes: maximè
quidem illam velim,ea quæ ad nos delata sint,aut falsa esse,aut minora:quæ si vera sint,
11 quid futurum sit in hac fuga,nescio. nam si haberemus Rempub. consilium mihi non
deesset nec ad seueritatem, nec ad indulgentiam. hæc siue iracundia, siue dolore, siue
metu permotus,grauius scripsi,quàm aut tuus in illum amor,aut meus postulabat:si ve
ra sunt,ignosces: si falsa,me libente eripies mihi hunc errorem. quoquo modo verò se
res habeat,nihil assignabis nec patruo,nec patri. Cùm hæc scripsissem,à Curione mi-
hi nuntiatum est, eum ad me venire: venerat enim is in Cumanum vesperi pridie, id
est Idibus. siquid eius igitur sermo eiusmodi attulerit,quod ad te scribendum sit,id in li
teris adiungam. Præteriit villam meam Curio,iussitque mihi nuntiari mox se ventu-
rum: cucurrítque Puteolos,vt ibi concionaretur. concionatus est: rediit:fuit ad me sa-
nè diu. O rem fœdam. nosti hominem: nihil occultauit: in primis nihil esse certius,
12 quàm vt omnes,qui lege Pompeia condemnati essent,restituerentur: itaque se in Sici-
lia eorum opera vsurum. De Hispaniis non dubitabat quin Cæsaris essent. inde ipsum
cum exercitu,vbicunque Pompeius esset:eius interitu finem belli fore:propius factum
esse nihil:eum planè iracundia elatum,voluisse occidi Metellum Trib.pl. quod si esset
factum,cædem magnam futuram esse: permultos hortatores esse cædis, ipsum autem
non voluntate aut natura non esse crudelem,sed quòd putaret popularem esse clemen
tiam:quòd si populi studium amisisset,crudelem fore: eúmque perturbatum,quòd in-
telligeret, se apud ipsam plebem offendisse de ærario: itaque ei cùm certissimum fuis-
set antè quàm proficisceretur,concionem habere,ausum non esse, vehementérque ani
mo perturbato profectum. Cùm autem ex eo quærerẽ, quid videret, quod exemplum,
quam Rempub. planè fatebatur,nullam spem reliquã: Pompeii classem timebat: quæ
13 si esset,se de Sicilia abiturum. Quid isti,inquã,sex tui fasces? si ab senatu, cur laureati? si
* ab ipso, cur sex? Cupiui,inquit,ex s.c. surrepto: nã aliter non poterat. At ille impendio
nunc magis odit Senatum. A me,inquit,omnia proficiscentur. sex autem, quia duode-
cim nolui: nam licebat. Tum ego, Quàm vellem,inquam, petiisse ab eo, quod audio
Philippum impetrasse: sed veritus sum,quia ille à me nihil impetrabat. Libẽter,inquit,
tibi concessisset. verùm puta te impetrasse: ego enim ad eum scribam, vt tu ipse voles,
de ea re nos inter nos locutos. quid autem illius interest, quoniam in Senatum non ve-
nis,vbi sis? quin nunc ipsum minimè offendisses, eius causa si in Italia non fuisses. At-
que ego me recessum & solitudinem quærere,maximè quòd lictores haberem. Lauda-
bat cõsilium. Quid ergo,inquam? nam mihi cursus in Græciam per tuam prouinciam
14 est,quoniã ad mare superum milites sunt. Quid mihi,inquit, optatius? Hoc loco mul-
. ta perliberaliter. ergo hoc quidem est verum profectò, vt nõ modò tutò, verùm etiam
. palàm nauigaremus. Reliqua in posterum diem distulit:ex quibus scribam ad te,siquid
erit epistola dignum. Sunt autem, quæ præterii, interregnúmne esset expectaturus, an
quomodo dixerim. ad se ille quidem deferri Consulatum, sed se nolle in proximum

annum:& alia ſunt,quæ exquiram.iurabat ad ſummam,quòd nullo negotio faceret, a-
micisſimum mihi Cæſarem: Eſſe debet : quid enim,inquam,ſcripſit ad me Dolabella?
Dico Quid? Affirmabat, cùm ſcripſiſſet,quòd me cuperet ad Vrbem venire:illum qui-
dem gratias agere maximas,& non modò probare,ſed etiam gaudere. quid quæris? at-
que iubebat:eſt enim ſuſpicio illa domeſtici mali & ſermonis Hirciani. quàm cupio il-
lum dignum eſſe nobis, & quàm ipſe me inuito, quæ pro illo ſit ſuſpicandum: ſed opus
fuit Hircio conuento.eſt profectò neſcio quid:ſed velim quàm minimo.& tamē cum 16
nondum rediſſe miramur.ſed hæc videbimus. Tu Oppios Terentiæ dabis:iam enim
Vrbis vnum periculum eſt.me tamen conſilio iuua,pedibúſne Rhegyum,an hinc ſta-
tim in nauem.cæterum, quoniam commoror, ego ad te ſtatim habebo quod ſcribam,
ſimul vt videro Curionem. De Tirone cura quæſo,quod facis, vt ſciam quid is agat.

De tota mea cogitatione ſcripſi ad te antea ſatis,vt mihi viſus ſum,diligenter.de die
nihil ſanè poteſt ſcribi certi præter hoc,non ante lunam nouam. Curionis ſermo po-
ſtridie eādem habuit ferè ſummam,niſi quòd apertius ſignificauit,ſe earum rerum exi-
tum non videre. Quòd mihi mandas de quodam Regulo ἀρκαδίας:tamen nihil præ-
termittam:atque vtinam tu:ſed modeſtior non ero.Epiſtolam ad Veſtorium ſtatim de
Tullia:ac valde requirere ſolebat. commodius tecum Vectenus eſt locutus, quàm ad
me ſcripſerat.ſed mirari ſatis hominis negligentiam non queo: cùm enim mihi Philo-
timus dixiſſet,HS L.emere de Canuleio diuerſorium illud poſſe,minoris etiam emptu-
rum,ſi Vectenum rogaſſem,rogaui vt ſiquid poſſet, ex ea ſumma detraheret : promiſit:
ad me nuper,ſe HS XXX.emiſſe,vt ſcriberem cui vellem addici : diem pecuniæ Idib.
Nou.eſſe. reſcripſi ei ſtomachoſius,cum ioco tamen familiari.nunc, quoniam agit li-
beraliter,nihil accuſo hominem:ſcripſíque ad eum,me à te certiorem eſſe factum.

Tu de tuo itinere quid,& quando cogites,velim me certiorem facias.Ad XV.Calen-
das Maii. Vale.

CICERO ATTICO S.

ME ADHVC nihil præter tempeſtatem moratur . aſtutè nihil ſum acturus. fiat in
Hiſpania quidlibet: & tamen retice.Meas cogitationes omneis explicaui tibi ſuperiori- 17
bus literis.quocirca hæ ſunt breues : & tamen quia feſtinabam, erámque occupatior de
Quinto fratre,ita me quidem ſedulò: ſed noſti reliqua.Quod dein me mones,& ami-
cè & prudenter mones: ſed erūt omnia facilia,ſi ab vno illo cauero.magnum opus eſt.
mirabilia multa.nihil ſimplex, nihil ſyncerum.vellem ſuſcepiſſes iuuenem regēdum:
pater enim nimis indulgens,quicquid ego aſtrinxi,relaxat.ſi ſine illo poſſem,regerem,
quod tu potes : ſed ignoſco.magnum inquam opus eſt. Pompeium pro certo habe-
mus per Illyricum proficiſci in Galliam : ego nunc,quà & quò,videbo.Ego verò Apu-
liam & Sipontum , & tergiuerſationem iſtam probo , nec tuam rationem eandem eſſe
duco,quàm meam.non quin in Repub . rectum idem ſit vtrique noſtrûm : ſed ea non
agitur.Regnandi contētio eſt,in qua pulſus eſt modeſtior Rex, & probior & integrior, 18
& is,qui niſi vincit,nomen populi R.deleatur neceſſe eſt:ſin autem vincit,Sullano mo
re, exemplóque vincet . Ergo hac in contentione neutrum tibi palàm ſentiendum, &
tempori ſeruiēdum eſt.mea cauſa autem alia eſt,quòd beneficio vinctus, ingratus eſſe
non poſſum : nec tamen in acie, ſed Melitæ,aut alio in loco, ſiue in oppidulo futurum
puto.Nihil,inquies,iuuas eum,in quem ingratus eſſe non vis?immò minus fortaſſe vo-
luiſſet.ſed de hoc videbimus.exeamus modò : quod vt meliore tempore poſſimus,fa-
cit Adriatico mari Dolabella, freto Sicilienſi Curio. iniecta autem mihi ſpes quædam
eſt, velle mecum Ser. Sulpitium colloqui. ad eum miſi Philotimum cum literis . ſi vir
eſſe volet, præclara συνῳδία:ſin autem, erimus nos qui ſolemus. Curio mecum vixit,ia-
cere Cæſarem putans offenſione populari : Siciliǽque diffidens, ſi Pompeius nauigare
cœpiſſet. Quintum puerum accepi vehemēter.auaritiam video fuiſſe, & ſpem magni
congiarii. magnum hoc malum eſt : ſed ſcelus illud,quod timueramus,ſpero nullum 19

fuisse. hoc autem vitium puto te existimare non nostra indulgentia, sed à natura profectum: quem tamen nos disciplina regimus. De Oppiis Veliensibus quid placeat, cum Philotimo videbis. Epeirum nostram putabimus: sed alios cursus videbamur habituri. Vale.

CICERO ATTICO S.

ET RES ipsa monebat, & tu ostenderas, & ego videbam, de his rebus quas intercipi periculosum esset, finem inter nos scribendi fieri tempus esse. sed cùm ad me sæpe mea Tullia scribat, orans vt quid in Hispania geratur, expectem, & semper ascribat idem videri tibi, ídque ipse etiam ex tuis literis intellexerim: non puto esse alienum, me ad te,
10 quid de ea re sentiam, scribere. Consilium istud tunc esset prudens, vt mihi videtur, si nostras rationes ad Hispaniensem casum accommodaturi essemus: quod fieri dicitis oportere: necesse est enim aut id quod maximè velim, pelli istum ab Hispania, aut trahi id bellum, aut istum, vt confidere videtur, apprehendere Hispanias. si pelletur, quàm gratus, aut quàm honestus tum erit ad Pompeium noster aduentus, cùm ipsum Curionem ad eum transiturum putem? si trahitur bellum, quid expectem? aut quandiu? relinquitur, vt si vincimur in Hispania, quiescamus: id ego cótra puto: istum enim victorem magis relinquendum puto, quàm victum, & dubitantem magis, quàm fidentem suis rebus: nam cædem video, si vicerit, & impetum in priuatorum pecunias, & exulum reditum, & tabulas nouas, & turpissimorum honores, & regnum non modò Romano homini, sed ne Persæ quidem cuiquam tolerabile. tacita esse poterit in id dignitas nostra?
11 pati poterunt oculi me cum Gabinio sententiam dicere? & quidem illum rogari prius? præsto esse clientem tuum Chlœlium, Catuli Plaguleium, cæteros? Sed cur inimicos colligo, qui meos necessarios à me defensos nec videre in curia sine dolore, nec versari inter eos sine dedecore potero? quòd si ne id quidem est exploratum, fore vt mihi liceat (scribunt enim ad me amici eius, me illi nullo modo satisfecisse, quòd in Senatum non venerim) taménne dubitemus, an ei nos etiam cum periculo vẽditemus, quicum coniunctíne cum præmio quidem voluimus esse? deinde hoc vide, non esse iudicium de tota contentione in Hispaniis: nisi fortè his amissis arma Pompeium abiecturum putas, cuius omne consilium Themistocleum est: existimat enim, qui mare teneat, eum necesse rerum potiri. Itaque qui nunquam egit, vt Hispaniæ per se tenerentur, naualis
12 apparatus ei semper antiquissima cura fuit. nauigabit igitur, cùm erit tempus, maximis classibus, & ad Italiam accedet: in qua nos sedentes quid erimus? nam medios esse iam non licebit. classibus aduersabimur igitur? quod malum maius scilicet tantum? denique
* quid turpius? Annibal hic in absentis solus tuli scelus: eiusdẽ cum Pompeio, & cum reliquis principibus non feram? quòd si iam misso officio periculi ratio habenda est: ab illis est periculum, si peccaro: ab hoc, si rectè fecero: nec vllum in his malis consilium periculo vacuum inueniri potest, vt non sit dubium, quin cum periculo fugiamus, quod fugeremus etiam cum salute. non simul cum Pompeio mare transierimus: omnino non potuimus. extat ratio dierum. Sed tamen (fateamur enim quod est) ne condamus quidem, vt possumus: fefellit ea res, quæ fortasse non debuit, sed fefellit: pacem putaui
13 fore: quæ si esset, iratum mihi Cæsarem esse, cùm idem amicus esset Pompeio, nolui: senseram enim, quàm iidem essent. hoc veritus in hanc tarditatem incidi: sed assequar omnia, si propero: si cunctor, amitto. Et tamen mi Attice auguria quoque me incitant quadam spe non dubia, non hæc collegii nostri ab Appio, sed illa Platonis de tyrannis: nullo enim modo posse video stare istum diutius, quin ipse per se, etiam languentibus no-
* bis, concidat. quippe qui florenteis ac nouos, vt vti diebus ipsi illi egenti ac perditæ multitudini in odium acerbissimum venerit, qui duarum rerum simulationem tam citò amiserit, mansuetudinis in Metello, diuitiarum in ærario. Iam quibus vtatur vel sociis, vel ministris, si ii prouincias, si Rempub. reget, quorum nemo duos menses potuit patrimonium suum gubernare? non sunt omnia colligenda, quæ tu acutissimè prospicis.

ſed tamen ea pone ante oculos, iam intelliges id regnum vix ſemeſtre eſſe poſſe. quod ſi me fefellerit, feram, ſicut multi præclariſſimi homines in Repub. excellẽtes tulerunt: niſi fortè me Sardanapali vice in ſuo lectulo mori malle cẽſueris, quàm exilio Themi- 14
ſtocleo: qui cùm fuiſſet, vt ait Thucydides, τῶν τε παραχρῆμα δι' ἐλαχίστης βουλῆς κράτιστος γνώμων, καὶ τῶν μελλόντων ἐπὶ πλεῖστον τοῦ γενησομένου ἄριστος εἰκαστής: tamen incidit in eos caſus, quos vitaſſet, ſi eum nihil fefelliſſet. etſi is erat (vt ait idem) qui τό, τε ἄμεινον ἢ χεῖρον ἐν τῷ ἀφανεῖ ἔτι προεώρα μάλιστα: tamen non vidit nec quomodo Lacedæmoniorum, nec quomodo ſuorum ciuium inuidiam effugeret, nec quid Artaxerxi polliceretur. non fuiſſet & illa nox tam acerba Africano ſapientiſſimo viro, non tam dirus ille dies Sullanus callidiſſimo viro C. Mario, ſi nihil vtrunque eorum fefelliſſet. Nos tamen hoc confirmamus illo augurio, quod diximus: nec fallit, nec aliter accidet. corruat iſte neceſſe eſt, aut per aduerſarios, aut ipſe per ſe, qui quidẽ ſibi eſt aduerſarius vnus acerrimus. id ſpero viuis nobis fore. quanquam tempus eſt nos de illa perpetua iam, non de hac exigua 15
vita cogitare. ſin quid acciderit maturius, haud ſanè mea multùm interfuerit, vtrum factum videam, an futurum eſſe multò antè viderim. quæ cùm ita ſint, non eſt committendum, vt iis paream, quos contra me Senatus, nequid Reſpub. detrimenti acciperet, armauit. Tibi ſunt omnia commendata: quæ commendationis meæ pro tuo in nos amore non indigent. ne hercule quidem reperio quid ſcribam: ſedeo enim πλουδοκῶν: etſi nihil vnquam tam fuit ſcribendum, quàm nihil mihi vnquam ex plurimis tuis iucunditatibus gratius accidiſſe, quàm quòd meam Tulliam ſuauiſſimè, diligentiſſiméque coluiſti. valde eo ipſa delectata eſt, ego autem non minus. cuius quidem virtus mirifica. quomodo illa fert publicam cladem? quomodo domeſticas tricas? quãtus autem animus in diſceſſu noſtro? στοργῆς ſit ſumma σύντηξις: tamen nos rectè facere, & bene audire vult. Sed hac ſuper re nimis, ne meam ipſe συμπάθειαν euocem. Tu, ſiquid de Hiſpa- 16
niis certius, & ſiquid aliud, dum adſumus, ſcribes: & ego fortaſſe diſcedens dabo ad te aliquid, eò etiam magis, quòd Tullia te non putabat ex Italia hoc tempore. cum Antonio item eſt agendum, vt cum Curione Melitæ me velit eſſe, huic bello nolle intereſſe, eo velim tam facili vti poſſem, & tam bono in me, quàm Curio. is ad Miſſenũ VI. Non. venturus dicebatur, id eſt hodie. ſed præmiſit mihi odioſas literas hoc exemplo.

ANTONIVS TRIB. PL. PROPR. CICERONI IMP. S.

NISI te valde amarem, & multò quidem plus, quàm putas, non extimuiſſem rumorem qui de te prolatus eſt, cùm præſertim falſum eſſe exiſtimarẽm: ſed quia te nimio plus diligo, non poſſum diſſimulare, mihi famam quoque, quanuis ſit falſa, magni eſſe. te iturum trans mare, credere non poſſum, cùm tanti facias Dolabellam & Tulliam fœ- 17
minam lectiſſimam, tantíque ab omnibus nobis fias, quibus mehercule dignitas, amplitudóque tua penè charior eſt, quàm tibi ipſi. Sed tamen non ſum arbitratus eſſe amici, nõ commoueri etiam improborum ſermone: atque eò feci ſtudioſius, quòd iudicabam duriores parteis mihi impoſitas eſſe ab offenſione noſtra, quæ magis à ζηλοτυπίᾳ mea, quàm ab iniuria tua nata eſt: ſic enim volo te tibi perſuadere, mihi neminem eſſe chariorem te, excepto Cæſare, méque illud vnà iudicare, Cæſarem maximè in ſuis M. Ciceronem reponere. Quare mi Cicero te rogo, vt tibi omnia integra ſerues, eius fidẽ improbes, qui tibi vt beneficium daret, prius iniuriam fecit: contrà, ne profugias, qui te, etſi non amabit (quod accidere non poteſt) tamen ſaluum, ampliſſimúmque eſſe cupiet. dedita opera ad te Calpurnium familiariſſimum meum miſi, vt mihi magnæ curæ tuam vitam ac dignitatem eſſe ſcires. Eodem die à Cæſare Philotimus literas at- 18
tulit hoc exemplo.

CAESAR IMP. M. CICERONI IMP. S.

ETSI te nihil temere, nihil imprudenter facturum iudicaram: tamen permotus hominum fama, ſcribendum ad te exiſtimaui, & pro noſtra beneuolentia petendum, nequò progredereris inclinata iam re, qua integra etiam progrediendum tibi non exiſti-

masses: nanque & amicitiæ grauiorem iniuriam feceris, & tibi minus commodè con-
sulueris, si non fortunæ obsecutus videbere: omnia enim secundissima nobis, aduersis-
sima illis accidisse videntur: nec causam secutus: eadem enim tum fuit, cùm ab eorum
consiliis abesse iudicasti: sed meum aliquod factum condemnasse: quo mihi grauius
19 abs te nil accidere potest. quod ne facias, pro iure nostræ amicitiæ à te peto. Postremò
quid viro bono & quieto & bono ciui magis conuenit, quàm abesse à ciuilibus contro-
uersiis? quod nonnulli cùm probarent, periculi causa sequi non potuerunt. Tu explora-
to & vitæ meæ testimonio, & amicitiæ iudicio, neque tutius, neque honestius reperies
quicquam, quàm ab omni contentione abesse. x v. Calend. Maii ex itinere. Vale.

CICERO ATTICO S.

ADVENTUS Philotimi (at cuius hominis, quàm insulsi, & quàm sæpe pro Pompeio
mentientis) exanimauit omneis, qui mecũ erant: nam ipse obdurui. dubitauit nostrûm
nemo, quin Cæsar itinera repressisset, (volare dicitur) Petreius cum Afranio coniunxis-
set. nihil affert eiusmodi. quid quæris? etiam illud erat persuasum, Pompeium cum ma-
gnis copiis iter in Germaniã per Illyricum fecisse: id enim αὐθεντικῶς nuntiabatur. Me-
litam igitur opinor capessemus, dum quod in Hispania: quod quidem propemodum
30 videor ex Cæsaris literis ipsius voluntate facere posse, qui negat neque honestius, neque
tutius mihi quicquam esse, quàm ab omni contentione abesse. Dices, Vbi ille ergo tuus
animus, quem proximis literis? Adest, & idem est: sed vtinam meo solùm capite decer-
nere: lachrymæ meorum me interdum molliunt, precantium vt de Hispaniis expecte-
mus. M. Cælii quidem epistolam scriptam miserabiliter, quæ hoc idem obsecraret, vt
expectarem, ne fortunas meas, ne vnicam filiam, ne meos omneis tam temerè prode-
rem, non sine magno fletu legerũt pueri nostri. etsi meus quidem est fortior, eóque ipso
vehemẽtius commouet, nec quicquam nisi de dignatione laborat. Melitam igitur, de-
inde quod videbitur. Tu tamen etiam nũc mihi aliquid literarum, & maximè siquid ab
Afranio. ego, si cum Antonio locutus ero, scribã ad te quid actum sit: ero tamen in cre-
31 dendo, vt mones, cautus: nam occultandi ratio tùm difficilis, tum etiam periculosa est.
Seruium expecto ad Nonas, & adiicit à Posthumia: sed & Seruii filii quartanam leuio-
rem esse gaudeo. Misi ad te Cælii etiam literarum exemplum. Vale.

CÆLIUS M. CICERONI IMP. S.

EXANIMATUS tuis literis, quibus te nihil, nisi triste, cogitare ostendisti, neque id
quod esset perscripsisti, neque non tamen quale esset quod cogitares, aperuisti: has ad te
ilico literas scripsi. Per fortunas tuas Cicero, per liberos te oro & obsecro, nequid gra-
uius de salute & incolumitate tua consulas: nam deos, hominésque, amicitiámque no-
stram testificor, me tibi prædixisse, neque temere monuisse: sed postquam Cæsarem cõ-
uenerim, sententiámque eius, qualis futura esset parta victoria, cognorim, te certiorem
32 fecisse. si existimas eandem rationem fore Cæsaris in dimittendis aduersariis, & condi-
tionibus ferẽdis, erras. nihil nisi atrox & sæuum cogitat, atque etiam loquitur. iratus Se-
natui exiit. his intercessionibus planè incitatus est. non mehercule erit deprecationi lo-
cus. Quare si tibi tu, si filius vnicus, si domus, si spes tuæ reliquæ tibi charæ sunt, si aliquid
apud te nos, si vir optimus gener tuus valet, eorum fortunam non debes velle contur-
bare, vt eam causam, in cuius victoria salus nostra est, odisse aut relinquere cogamur,
aut impiam cupiditatem contra salutem tuam habeamus. denique illud cogita, quod
offensæ fuerit, in ista cunctatione te subiisse. nunc te contra victorem facere, quem du-
biis rebus lædere noluisti, & ad eos fugatos accedere, quos resistenteis sequi nolueris,
summæ stultitiæ est. Vide, ne, dum pudet te parum optimatem esse, parum diligenter,
quod optimum sit, eligas. Quòd si totum tibi persuadere nõ possum, saltem, dum quid
33 de Hispaniis agamus, scitur, expecta. quas tibi nuncio aduentu Cæsaris fore nostras.
Quam isti spem habeant amissis Hispaniis, nescio. quòd porrò tuum cõsilium sit ad de-
speratos accedere, non mediusfidius reperio. Hoc quod tu non dicendo mihi significa-

sti,Cæsar audierat: ac simul atque, Aue, mihi dixit, statim,quid de te audisset,exposuit.
Negaui me scire: tamen ab eo petiui vt ad te literas mitteret,quibus maximè ad remanendum commoueri posses. me secum in Hispaniam ducit.nam , nisi ita faceret, ego prius,quàm ad Vrbem accederem,vbicunque esses,ad te percurrissem,& hoc à te præsens contendissem,atque omni vi te retinuissem. Etiam atque etiam Cicero cogita, ne te,tuósque omneis funditus euertas, ne te sciens prudénsque eò dimittas, vnde exitum vides nullum esse.quòd si te aut voces optimatium commouent,aut nonnullorum hominum insolentiam & iactationem ferre non potes: eligas censeo aliquod oppidum »
vacuum à bello,dum hæc decernuntur,quæ iã erunt confecta. Id si feceris,& ego te sapienter fecisse iudicabo, & Cæsarem non offendes. Vale.

CICERO ATTICO S.

ME CAECVM, qui hæc antè non viderim! misi ad te epistolam Antonii. Et cùm ego sæpissimè scripsissem,nihil me contra Cæsaris rationes cogitare,meminisse me generi mei,meminisse amicitiæ,potuisse si aliter sentirem,esse cum Pompeio:me autem, quia cum lictoribus inuitus cursarem,abesse velle,nec id ipsum certum etiam nunc ha
» bere: vide quàm ad hæc τυραννικῶς. Tuum consilium quàm verum est! nam qui se me-
» dium esse vult,in patria manet: qui proficiscitur, aliquid de alterutra parte iudicare vi-
» detur.Sed ego is non sum,qui statuere debeã,iure quis proficiscatur nécne.Parteis mi-
» hi Cæsar has imposuit, ne quem omnino discedere ex Italia paterer.quare parui refert »
» me probare cogitationem tuam,si nihil tamen tibi remittere possum.Ad Cæsarem mit
» tas,censeo,& ab eo hoc petas.non dubito,quin impetraturus sis,cùm præsertim te ami-
» citiæ nostræ rationem habiturum esse pollicearis. habes σκυτάλην λακωνικήν. omnino excipiam hominem. erat autem v. Non.venturus vesperi,id est hodie. cras igitur ad me fortasse veniet.tẽtabo,audeam nihil properare.missurum ad Cæsarem clamabam, cum paucissimis alicubi occultabor.certè hinc istis inuitissimis euolabo, atque vtinam ad Curionem σὺν θεῷ τοι λέγω. magnus dolor accessit. efficietur aliquid dignum nobis. δυσουρία tua mihi valde molesta . medere amabo, dum est ἀρχή. De Massiliensibus gratæ tuæ mihi literæ.quæso, vt sciam , quicquid audieris. Siciliam cuperem si possem palàm,quod à Curione effeceram.Hîc ego Seruium expecto. Rogor enim ab eius vxore & filio:& puto opus esse.hîc tamẽ Cyteridem secum lectica aperta portat,altera vxorem . septem præterea coniunctæ lecticæ amicarum: hæ sunt amicorum . Vide, quàm turpi letho pereamus. & dubita,si potes,quin ille,seu victus,seu victor redierit, cædẽ facturus sit. Ego verò vel lintriculo,si nauis nõ erit,eripiam me ex istorum parricidio. sed plura scribam , cùm illum conuenero. Iuuenem nostrum non possum non amare: sed ab eo nos non amari planè intelligo. nihil ego vidi tam ἀνηθοποίητον, tam auersum à suis,tam nescio quid cogitãs:vim incredibilem molestiarum.sed erit curæ,& est, vt regatur:mirum est enim ingenium: ἤθους ἐπιμελητέον.

CICERO ATTICO S.

OBSIGNATA iam epistola superiore,non placuit ei dare,cui constitueram, quòd erat alienus:itaque eo die data non est.interim venit Philotimus,& mihi à te literas red »
didit: quibus quæ de fratre meo scribis, sunt ea quidem parum firma,sed habent nihil ὕπουλον,nihil fallax,nihil non flexibile ad bonitatem,nihil quod non,quò velis, vno sermone possis perducere.ne multa, omneis suos,etiam quibus irascitur crebrius , tamen charos habet, me quidem se ipso chariorem . Quòd de puero aliter ad te scripsit, & ad matrem de filio,non reprehendo . De itinere & de sorore,quæ scribis,molesta sunt,eóque magis,quòd ea tempora nostra sunt,vt ego his mederi non possim.nam certè mederer:sed quibus in malis,&qua in desperatione rerum simus,vides.Illa de ratione numaria non sunt eiusmodi(sæpe enim audio ex ipso) vt non cupiat tibi præstare,& in eo laboret.sed si mihi Q. Axius in hac mea fuga HS XIII. non reddit,quæ dedi eius filio mutua,& vtitur excusatione temporis,si Lepta,si cæteri:soleo mirari de nescio queis

38 HS. X X. cùm audio ex illo se vrgeri: vides enim profectò angustias: curari tamen ea tibi vtrique iubet. An existimas illum in isto genere lentulum, aut restrictũ? nemo est minus. De fratre satis. de eius filio: indulsit illi quidem suus pater semper, sed non facit indulgentia mendacem, aut auarum, aut non amantem suorum: ferocem fortasse, & arrogantem & infestum facit. itaque habet hæc quoque, quæ nascuntur ex indulgentia: sed ea sunt tolerabilia: quid enim dicam hac iuuentute? ea verò quæ mihi quidem, qui illum amo, sunt his ipsis malis, in queis sumus, miseriora, non sunt ab obsequio nostro: nam suas radices habent, quas tamen euellerem profectò, si liceret: sed ea omnia mihi sunt patienda. Ego meum facilè teneo: nihil est enim eo tractabilius. cuius quidem misericordia languidiora adhuc consilia cepi: & quò ille me fortiorem vult esse, eò magis
39 timeo ne in eum existam crudelior. Sed Antonius venit heri vesperi. iam fortasse ad me veniet, aut ne id quidem, quoniam scripsit quid fieri vellet. sed scies continuò quid actum sit. nos iam nihil nisi occulté. De pueris quid agam? paruóne nauigio committam? quid mihi animi in nauigando censes fore? Recordor enim æstate cum illo Rhodiorum ἀφράκτῳ nauigans, quàm fuerim solicitus. quid duro tempore anni actuariolo fore censes? ò rem vndique miseram! Trebatius erat mecum, vir planè & ciuis bonus: quæ ille monstra, dii immortales! etiámne Balbus in Senatum venire cogitet? sed ei ipsi cras ad te literas dabo. Vectenum mihi amicum, vt scribis, ita puto esse. cum eo (quod ἀποτόμως ad me scripserat de numis curandis) δυσχώπερον erat. id tu, si aliter acceperit ac debuit, lenies. Monetali autem ascripsi, quod ille ad me, Proconsuli. sed quoniam est homo, & nos diligit, ipse quoque à nobis diligatur. Vale.

CICERO ATTICO S.

40 QVIDNAM mihi futurum est? aut quis me non solùm infelicior, sed iam etiam turpior? nominatim de me sibi impetratum dicit Antonius: nec me tamen ipse adhuc viderat, sed hoc Trebatio narrauit. Quid agam nũc, cui nihil procedit, cadúntque ea quæ diligentissimè sunt cogitata, teterrimè? ego enim Curionem nactus, omnia me consecutum putaui. is de me ad Hortensium scripserat. Reginus erat totus noster, huic nihil suspicabamur cum hoc mare negotii fore. quò me nũc vertam? vndique custodior. sed satis lachrymis. παραπλευστέον igitur, & occultè in aliquam onerariã corrependum: non committendum, vt etiam compacto prohibiti videamur. Sicilia petenda: quam si erimus nacti, maiora quædam consequemur. sit modò rectè in Hispaniis. quanquam de ipsa Sicilia vtinam sit verum, sed adhuc nihil secũdi. concursus Siculorum ad Catonem dicitur factus: orasse, vt resisteret: omnia pollicitus: commotum illum, delectum ha-
41 bere cœpisse. non credo, vt est luculentus author. potuisse certè tenere illam prouinciam scio. ab Hispaniis autem iam audietur. Hìc nos C. Marcellum habemus eadem de re cogitantem, aut bene simulantem. quanquam ipsum non videram, sed ex familiarissimo eius audiebam. Tu quæso, siquid habebis noui. ego, siquid moliti erimus, ad te statim scribam. Quintum filium seuerius adhibebo. vtinam proficere possem. tu tamẽ eas epistolas, quibus asperius de eo scripsi, aliquando concerpito, ne quando quid emanet: ego item tuas. Seruium expecto, nec ab eo quicquã ὑγιές. scies, quid erit. sine dubio errasse nos confitendum est. at semel? at vna in re? immò omnia quò diligentius cogitata, eò facta sunt imprudentius. ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι, ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ. in reliquis modò ne ruamus: iubes enim profectionem meam prouidere. quid prouideam?
42 ita patent omnia quæ accidere possunt, vt ea si vitem, sedẽdum sit cum dedecore & dolore: si negligam, periculum est ne in manus incidam perditorum. Sed vide, quantis in miseriis simus. optandum interdum videtur, vt aliquam accipiamus ab istis quamuis acerbam iniuriam, vt tyranno in odio fuisse videamur. Quòd si nobis is cursus, quẽ sperarã, pateret: effecissem aliquid profectò, vt tu optas & hortaris, dignum nostra mora. sed mirificæ sunt custodiæ: & quidem ille ipse Curio suspectus. quare vi, aut clàm agendum est: & si vi, fortè ne cum tempestate: clàm autẽ cum istis. in quo si quod σφάλμα,

vides quàm turpe est.trahimur,nec fugiendum,siquid violẽtius. De Celio sæpe me-
cum agito,nec siquid habuero tale,dimittam. Hispanias spero firmas esse. Massilien-
sium factum cùm ipsum per se luculentum est, tum mihi argumento est, rectè esse in
Hispaniis:minus enim auderent,si aliter esset,& scirent:nam & iuncti & diligẽtes sunt. 43
Odium autem rectè animaduertis significatum theatro. Legiones etiam has, quas
in Italia assumpsit,alienissimas esse video:sed tamẽ nihil inimicius,quàm sibi ipse. illud
rectè times,ne ruat: si desperarit,certè ruet.quo magis efficiendum aliquid est, fortuna
velim meliori,animo Celiano:sed primum quidque:quod qualecunque erit, continuò
scies. Nos iuueni, vt rogas, suppeditabimus, & Peloponnesum ipsam sustinebimus.
Est enim indoles,modò aliquid hoc sit ἦθος ΑΚΙΜΟΔΟΝ. Quod si adhuc nullum
est,esse tamen potest,aut ἀρετὴ non est διδακτόν,quod mihi persuaderi non potest. Vale.

CICERO ATTICO S.

EPISTOLA tua gratissima fuit meæ Tulliæ, & mehercule mihi. semper secum ali-
quid afferunt tuæ literæ.Scribes igitur:ac siquid ad spem poteris,ne dimiseris.Tu Anto-
nii leones pertimescas caue.Nihil est illo homine iucundius. Attende πρᾶξιν πολιτικήν. 44
Euocauit literis è municipiis denos: & quatuorviri venerunt ad villam eius mane.Pri-
mùm dormiit ad horas treis.deinde,cùm esset nuntiatum venisse Neapolitanos & Cu-
manos (his enim est Cæsar iratus) postridie redire iussit,lauari se velle, & περὶ κοιλιολυ-
σίας γίνεται. Hoc heri effecit.hodie autẽ in AEnariam transire constituit. exulibus redi-
tum pollicetur.Sed hæc omittamus:de nobis aliquid agamus. Ab Axio accepi literas.
de Tirone gratum.Vectenum diligo.Vestorio reddidi.Seruius pridie Non.Maii Min-
turnis mansisse dicitur,hodie in Liternino mãsurus apud C.Marcellum. cras igitur nos
maturè videbit,mihíque dabit argumentum ad te epistolæ. iam enim nõ reperio quid
tibi scribã. Illud admiror,quòd Antonius ad me ne nuntium quidẽ,cùm præsertim me
valde obseruarit. videlicet (aut aliquid atrocius de me imperatum est) coràm negare 45
mihi non vult. quod ego nec rogaturus eram, nec si impetrassem, crediturus. Nos ta-
men aliquid excogitabimus.Tu quæso,siquid in Hispaniis. iam enim poterit audiri: &
omnes ita expectant,vt si rectè fuerit,nihil negotii futurum putent.Ego autem,nec re-
tentis his,confectam rem puto:neque amissis,desperatam. Siluium & Ocellam, & cæ-
teros credo retardatos.Te quoque à Curtio impediri video.Etsi,vt opinor,habes Scytha
ὄνον: vitam miseram, maiúsque malum, tandiu timere, quàm est illud ipsum, quod ti-
metur.Seruius,vt antea scripsi,cùm venisset Non.Maii, postridie ad me venit. ne diu-
tius te teneam,nullius consilii exitum inuenimus.nunquam vidi hominem perturba-
tiorem metu. neque hercule quicquam timebat,quod non esset timendum: illum sibi
iratum,hunc non amicum: horribilem vtriusque victoriam,cùm propter alterius cru-
delitatem,alterius audaciam, tum propter vtriusque difficultatem pecuniariã, qua frui 46
nusquam,nisi ex priuatorũ bonis,posset. atque hæc ita multis cum lachrymis loqueba-
tur,vt ego mirarer eas tam diuturna miseria non exaruisse. Mihi quidem etiam lippitu-
do hæc,propter quam non ipse ad te scribo,sine vlla lachryma est:sed sæpius odiosa est
propter vigilias. quam ob rem quicquid habes ad consolandum, collige, & illa scribe,
non ex doctrina,neque ex libris: nam id quidem domi est:sed nescio quomodo imbe-
cillior est medicina,quàm morbus:hæc potius conquire de Hispaniis,de Massilia: quæ
quidem satis bella Seruius affert: qui etiam de duabus legionibus luculentos authores
esse dicebat. hæc igitur si habebis, & talia, & quidem paucis diebus, aliquid audiri ne-
cesse est.Sed redeo ad Seruium. distulimus omnino sermonem in posterum, sed tar-
dus ad exeũdum:multò se in suo lectulo malle,quicquid foret.odiosus scrupulus de fi-
lii militia Brundusina. vnum illud firmissimè asseuerabat, si damnati restituerentur, in 47
exilium se iturum. nos autem ad hæc,& ipsum certò fore, & quæ iam fiebant, non esse
leuiora: multáque colligebamus.verùm ea non animum eius augebant, sed timorem,
vt iam celandus magis de nostro consilio, quàm ad idem videretur. quare in hoc non

multum est. Nos à te admoniti de Cælio cogitabimus. Vale.

CICERO ATTICO S.

SERVIVS cùm esset apud me, Cephalio cum tuis literis VI. Id. venit, quæ no-
bis magnam spem attulerunt meliorum rerum de octo cohortibus: etenim hæ quo-
que, quæ in his locis sunt, labare dicuntur. Eodem die Funisulanus à te attulit literas, in
quibus erat confirmatius idem illud. ei de suo negotio respondi cumulatè, cum omni
48 tua gratia. adhuc non satisfaciebat: debet autem mihi multos numos, nec habetur lo-
cuples. nunc ait se daturum: cui expensum tulerit, morari: tabellariis, si apud te esset,
quà satisfecisset, dares: quantum sit, Eros Philotimi tibi dicet. Sed ad maiora redeamus.
Quod optas, Cælianum illud maturescit. itaque torqueor, vtrum ventum expectem.
vexillo opus est: conuolabunt. Quod suades, vt palàm, prorsus assentior. itaque me
profecturum puto. tuas tamen interim literas expecto. Seruii consilio nihil expedi-
tur. omnes captiones in omni sententia occurrunt. vnum C. Marcello cognoui timi-
diorem, quem Consulem fuisse pœnitet. ὢ πολλῆς ἀγεννείας, qui etiam Antonium confir-
masse dicitur, vt me impediret, quo ipse credo honestius. Antonius autem VI. Id. Ca-
puam profectus est. ad me misit, se pudore deterritum ad me non venisse, quòd me sibi
succensere putaret. Ibitur igitur, & ita quidem vt censes, nisi cuius grauioris personæ sus
49 cipiendæ spes erit antè oblata. sed vix erit tam citó. Halienus autem Præt. putabat ali-
quem, si ego non, ex collegis suis. quiuis licet, dummodo aliquis. De sorore laudo. De
Quinto puero datur opera: spero esse meliora. De Quinto fratre, scito eum non me-
diocriter laborare de vsura: sed adhuc nihil à L. Egnatio expressit. Axius de XI. millibus
pudens. sæpe enim ascripsit, vt Gallio, quantum is vellet, darem. quod si non scripsisset,
possémne aliter? & quidem sæpe sum pollicitus. sed tantùm voluit citó. Me verò adiu-
uarent iis in angustiis. sed tu istos. verùm aliás. Te à quartana liberatum gaudeo, itém-
que Piliam. Ego, dum panes & cætera in nauem parantur, excurro in Pompeianum.
Vecteno velim gratias, quòd studiosus. si quenquam nactus fueris qui perferat literas,
des antè quàm discedimus. Vale.

CICERO ATTICO S.

50 COMMODVM ad te dederã literas de pluribus rebus, cùm ad me bene mane Dio-
nysius fuit. cui quidem ego non modò placabilem me præbuissem, sed totum remisis-
sem, si venisset qua mente tu ad me scripseras: erat enim sic in tuis literis, quas Arpini
acceperam, eum venturum, facturúmque quod ego vellem. Ego volebam autem, vel
cupiebam potius, esse eum nobiscum. quod quia planè, cùm in Formianum venisset,
præciderat, asperius ad te de eo scribere solebam. at ille perpauca locutus, hanc sum-
mam habuit orationis, vt sibi ignoscerem, se rebus suis impeditum nobiscum ire non
posse. pauca respondi: magnum accepi dolorem: intellexi fortunam ab eo nostrã de-
spectam esse. Quid quæris? fortasse miraberis: in maximis horum temporum doloribus
hunc mihi scito esse. velim, vt tibi amicus sit. hoc cùm tibi opto, opto vt beatus sis: erit
enim tandiu. Consilium nostrũ spero vacuum periculo fore: nam & dissimulauimus,
51 &, vt opinor, acerrimè obseruabimus, nauigatio modò sit, qualem opto. Cætera quæ
quidem consilio prouideri poterunt, cauebuntur. Tu, dum adsumus, non modò quæ
scieris, audierísue, sed etiam quæ futura prouidebis, scribas velim. Cato qui Siciliam
tenere nullo negotio potuit, & si tenuisset, omnes boni ad eum se contulissent, Syracu-
sis profectus est ante diem VIII. Calend. Maii, vt ad me Curio scripsit. Vtinam, quod
aiunt, Cotta Sardiniam teneat: est enim rumor. O', si id fuerit, turpem Catonem! Ego,
vt minuerem suspicionem profectionis aut cogitationis meæ, profectus sum in Pom-
peianum ad IIII. Id. vt ibi essem, dum, quæ ad nauigandum opus essent, pararentur.
cùm ad villam venissem, ventum est ad me: centuriones trium cohortium, quæ Pom-
peii sunt, me velle postridie (hæc mecũ Ninnius noster) velle eos mihi se & oppidum
tradere. At ego tibi postridie à villa ante lucem, vt me omnino illi ne viderent. Quid

enim erat in tribus cohortibus? Quid ſi plures,quo apparatu? cogitaui eadem illa Cæliana, quæ legi in epiſtola tua, quam accepi ſimul in Cumanum veni eodẽ die: & ſimul fieri poterat, vt tentaremur. Omnem igitur ſuſpicionem ſuſtuli. ſed cùm redeo, Hortenſius venerat,ad Terentiam ſalutatum diuerterat,ſermone erat vſus honorifico erga me. tamẽ eum (vt puto) videbo: miſit enim puerum ſe ad me venire. Hoc quidem melius,quàm collega noſter Antonius,cuius inter lictores lectica mima portatur. Tu,quoniam quartana cares,& non modò morbum remouiſti,ſed etiam grauedinem,te vegetum nobis in Græcia ſiſte,& literarum aliquid interea. Vale.

CICERO ATTICO S.

PRID. Id. Hortenſius ad me venit ſcripta epiſtola. vellem cætera eius. quàm in me incredibilem ἐκτένειαν: qua quidem cogito vti: deinde Serapion cum epiſtola tua: quam priuſquam aperuiſſem,.dixi ei, te ad me de eo ſcripſiſſe antea, vt feceras. deinde epiſtola lecta, cumulatiſſimè cætera. & hercule hominem probo: nam & doctum & probum exiſtimo. quinetiam naui eius me, & ipſo conuectore vſurum puto. Crebrò refricat lippitudo, non illa quidem perodioſa, ſed tamen quæ impediat ſcriptionem meam. Valetudinem tuam iam confirmatam eſſe & à vetere morbo, & à nouis tentationibus,gaudeo. Ocellam vellem haberemus. videntur enim eſſe hæc paulo faciliora.nunc quidem æquinoctium nos moratur,quod valde perturbatum erat.id ſcilicet cras erit.vtinam idem maneat Hortenſius,ſiquidem adhuc erat. liberalius eſſe nihil poteſt. De diplomate admiraris, quaſi neſcio cuius te flagitii inſimularem: negas enim te reperire quî mihi id in mentem venerit. Ego autem,quia ſcripſeras te proficiſci cogitare (etenim audieram nemini aliter licere) eò te habere cenſebam, & quia pueris diploma ſumpſeras. Habes cauſam opinionis meæ. & tamen velim ſcire quid cogites,in primíſque ſiquid etiam nunc noui eſt. XVII. Calend. Iun.

CICERO ATTICO S.

TVLLIA mea peperit XIIII. Calend. Iun. puerum ἑπταμηνιαῖον. quòd εὐτόκησεν, gaudebam. quod quidem eſt natum, perimbecillum eſt. Me mirificæ tranquillitates adhuc tenuerunt, atque maiore impedimento fuerunt, quàm cuſtodiæ quibus aſſeruor: nam illa Hortenſiana omnia fuere infantia. ita fiet homo nequiſſimus: à Saluio liberto deprauatus eſt. itaque poſthac non ſcribam ad te, quid facturus ſim, ſed quid fecerim. Omnes enim κωρυκαῖοι videntur ſubauſcultare quæ loquor. tu tamen, ſiquid de Hiſpaniis, ſiue quid aliud, perge quæſo ſcribere: nec meas literas expectaris, niſi cùm, quò opto, peruenerimus, aut ſiquis ex curſu. ſed hoc quoque timidè ſcribo: *ita omnia* adhuc tarda & ſpiſſa, vt malè poſuimus initia, ſic cætera ſequentur. furias nunc ſequimur. eædem nos forraſſe furiæ perſequẽtur. Ex Balbi autem ſermone, quem tecum habuit, non probamus de Melita. Dubitas igitur quin nos in hoſtium numero habeat? ſcripſi equidem Balbo, te ad me de beneuolentia ſcripſiſſe, & de ſuſpicione. de altero egi gratias, de altero ei me purgaui. Ecquem tu hominem infeliciorem? nõ loquor plura, ne te quoque excruciem. ipſe conficior veniſſe tẽpus, cùm iam nec fortiter, nec prudenter quicquam facere poſſim. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD
T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XI.

CICERO ATTICO S.

1 ACCEPI à te signatum libellum, quem Anteros attulerat: ex quo scire
nihil potui de nostris domesticis rebus, de quibus acerbissimè afflictor:
quòd qui eas dispensauit, neque adest istic, neque, vbi terrarum sit, scio.
omnem autem spem habeo existimationis, priuatarúmque rerum in
tuà erga me mihi perspectissima beneuolẽtia: quam si his temporibus
miseris & extremis præstiteris, hæc pericula, quæ mihi communia sunt
cum cæteris, fortius feram. ídque vt facias, te obtestor atque obsecro. Ego in cistophoro
in Asia habeo ad HS. bis, & vicies: huius pecuniæ permutatione fidem nostram facilè
tuebere. Quam quidem ego nisi expeditam relinquere putassem, credens ei, cui tu scis
iampridem minimè credere: commoratus essem paulisper, nec domesticas res impeditas
reliquissém: ob eámque causam serius ad te scribo, quòd serò intellexi, quid timen-
2 dum esset. Te etiam atque etiam oro, vt me totum tuendum suscipias, vt, si ii salui erũt,
quibuscum sum, vnà cum iis possim incolumis esse, salutémque meam beneuolentiæ
tuæ acceptam referre. Vale.

CICERO ATTICO S.

LITERAS tuas accepi prid. Non. Feb. eóque ipso die ex testamento creui hæredita-
2 tem. ex multis meis & miserrimis curis est vna enata, si, vt scribis, ista hæreditas fidẽ &
famam meã tueri potest: quam quidem te intelligo etiã sine hæreditate tuis opibus de-
fensurum fuisse. De dote quod scribis, per omneis deos te obtestor, vt totã rem susci-
pias, & illam miserã mea culpa & negligentia tueare meis opibus, siquæ sunt: tuis, qui-
bus tibi molestum non erit, facultatibus. cui quidem deesse omnia, quod scribis, obse-
cro te noli pati. in quos enim sumptus abeunt fructus prædiorum? Iam illa HS. LX. quæ
3 scribis, nemo mihi vnquam dixit ex dote esse detracta: nunquã enim essem passus. Sed
hæc minima est ex iis iniuriis, quas accepi, de quibus ad te dolore & lachrymis scribere
prohibeor. ex ea pecunia quæ fuit in Asia, partem dimidiam ferè exegi. tutius videbatur
fore ibi, vbi est, quàm apud publicanos. Quòd me hortaris, vt firmo sim animo: vel-
lem posses aliquid afferre, quam ob rẽ id facere possem. sed si ad cæteras miserias acces-
sit etiã id, quod mihi Chrysippus dixit parari (tu nihil significasti) de domo, quis me mi-
serior vno iam fuit? Oro, obsecro, ignosce. non possum plura scribere. quanto mœrore
vrgear profectò vides. Quod si mihi cõmune cum cæteris esset, qui videntur in eadem
causa esse, minor mea culpa videretur, & eo tolerabilior esset: nunc nihil est, quod con-
soletur, nisi quod tu efficis, si modò etiam nunc effici potest, vt nequa singulari afficiar
calamitate & iniuria. Tardius ad te remisi tabellarium, quòd potestas mittendi non
fuit. A tuis & numorum accepi HS. LXX. & vestimẽtorum quod opus fuit. Quibus
4 tibi videbitur, velim des literas nomine meo. nosti meos familiareis. signum requirẽt,
aut manum: dices iis, me propter custodias ea vitasse. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVID hîc agatur, scire poteris ex eo, qui literas attulit: quem diutius tenui, quia quo-
tidie aliquid noui expectabamus. neque nunc mittendi tamen vlla causa fuit, præter eã
de qua tibi rescribi voluisti. Quòd ad Calend. Quint. pertinet, quid vellem, vtrun-
que graue est, & tam graui tempore periculum tantæ pecuniæ, & dubio rerum exitu, ista
quam scribis, abruptio. quare vt alia, sic hoc vel maximè tuæ fidei, beneuolẽtiæque per-
mitto, & illius consilio & voluntati, cui miseræ consuluissem melius, si tecum olim co-
5 ràm potius, quàm per literas de salute nostra, fortunísque deliberauissem. Quòd ne-
gas præcipuum mihi vllum incommodum impendere, etsi ista res nihil habet conso-

lationis,tamen etiã præcipua multa sunt,quæ tu profectò vides & grauissima esse,& me facillimè vitare potuisse: ea tamen erunt minora, si (vt adhuc factum est) administratione, diligentiáque tua leuabuntur. Pecunia apud Egnatium est. sit à me, vt est: neque enim hoc, quod agitur, videtur diuturnum esse posse,vt scire iam possim quid maximè opus sit. etsi egeo rebus omnibus,quòd is quoque in angustiis est quicum sumus, cui magnam dedimus pecuniam mutuam,opinantes nobis constitutis rebus eam rem etiam honori fore. Tu,vt antea fecisti, velim,si qui erunt ad quos aliquid scribendum à me existimes, ipse cõficias. Tuis salutem dic. Cura vt valeas. in primis id quod scribis,omnibus rebus cura & prouide, nequid ei desit, de qua scis me miserrimum esse. Idib.Iun.ex castris.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI ab Isidoro literas,& postea datas binas. ex proximis cognoui, prædia non 6
vænisse. videbis ergo vt sustentetur per te. De Frusinati,si modò futuri sumus,erit mihi res opportuna. Meas literas quòd requiris,impedior inopia rerum,quas nullas habeo literis dignas: quippe cui nec quæ accidũt,nec quæ aguntur,vllo modo probentur. vtinã coràm tecum olim potius,quàm per epistolas. Hîc tua,vt possum, tueor apud hos: cætera Celer. ipse fugi adhuc omne munus,eò magis, quòd ita nihil poterat agi,vt mihi & meis rebus aptum esset. Quid sit gestum noui,quæris: ex Isidoro scire poteris: reliqua non videntur esse difficiliora. Tu id velim quod scis me maximè velle cures,vt scribis,vt facis. Me cõficit solicitudo, ex qua etiam summa infirmitas corporis: qua leuata,ero vnà cum eo qui negotiũ gerit,éstque in spe magna. Brutus amicus in causa ver- 7
satur acriter. Hactenus fuit, quod cautè à me scribi posse. De pensione altera, oro te, omni cura considera quid sit faciendum, vt scripsi iis literis,quas Pollex tulit. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVAE me causæ mouerint,quàm acerbæ,quàm graues, quàm nouæ,coëgeríntque impetu magis quodam animi vti,quàm cogitatione,nõ possum ad te sine maximo dolore scribere: fuerunt quidẽ tantæ,vt id quod vides,effecerint. Itaque nec quid ad te scribam de meis rebus,nec quid à te petam,reperio: rem & summam negotii vides. Equidem ex tuis literis intellexi,& iis,quas communiter cum aliis scripsisti,& iis,quas tuo nomine,quod etiam mea sponte videbam, te subdebilitatum nouas rationes tuendi mei quærere. Quòd scribis placere vt propius accedam, itérque per oppida noctu faciam: 8
non sanè video quemadmodum id fieri possit. Neque enim ita apta habeo diuersoria, vt tota tempora diurna in his possim consumere: neque ad id quod quæris,multùm interest,vtrum me homines in oppido videãt,an in via. Sed tamen hoc ipsum, sicut alia, considerabo quemadmodum commodissimè fieri posse videatur. Ego propter incredibilem & animi & corporis molestiam conficere plureis literas non potui: iis tantùm rescripsi, à quibus acceperam. Tu velim & Basilio, & quibus præterea videbitur, etiam Seruilio, conscribas vt tibi videbitur, meo nomine. Quòd tanto interuallo nihil omnino ad vos: profectò intelligis rem mihi deesse de qua scribam, non voluntatem. Quòd de Vatinio quæris: neque illius,neque cuiusquam mihi præterea officium deest,si reperire possent qua in re me iuuarent. Quintus auersissimo à me animo Patris fuit: 9
eodem Corcyra filius venit: inde profectos eos vnà cum cæteris arbitror. Vale.

CICERO ATTICO S.

SOLICITVM esse te cùm de tuis,communibúsque fortunis, tum maximè de me,ac de dolore meo sentio. qui quidẽ dolor meus nón modò non minuitur,cùm socium sibi adiungit dolorem tuum,sed etiã augetur. Omnino pro tua prudentia sentis qua consolatione leuari maximè possim: probas enim meum cõsilium, negásque mihi quicquã tali tempore potius faciẽdum fuisse. Addis etiam (quod etsi mihi leuius est,quàm tuum iudicium, tamẽ non est leue) cæteris quoque, id est qui pondus habeant, factũ nostrum probari. id si ita putarẽ, leuius dolerẽ. Crede,inquis,mihi. Credo equidẽ: sed scio quàm

cupias minui dolorem meum. Me discessisse ab armis nunquam pœnituit: tanta erat
10 in illis crudelitas, tanta cum barbaris gentibus coniunctio, vt non nominatim, sed generatim proscriptio esset informata: vt iam omnium iudicio constitutum esset, omnium vestrûm bona prædam esse illius victoriæ, vestrûm planè dico: nunquam enim de te ipso, nisi crudelissimè cogitatum est. Quare voluntatis me meæ nunquam pœnitebit: consilii pœnitet. In oppido aliquo mallem resedisse, quoad accerserer: minus sermonis subiissem, minus accepissem doloris, ipsum hoc me non angeret. Brundusii iacere, in omneis parteis est molestū. propius accedere (vt suades) quomodo sine lictoribus, quos populus dedit, possum? qui mihi incolumi adimi nō possunt: quos ego modò paulisper cum bacillis in turbā conieci ad oppidum accedens, ne quis impetus militum fieret. recipio tempore me domo. te nunc ad Oppium, quoniam iis placeret modò propius accedere, vt hac de re considerarent, credo fore authores: sic enim recipiunt, Cæsari non
11 modò de conseruanda, sed etiam de augenda mea dignitate curæ fore: méque hortantur vt magno animo sim, vt omnia summa sperem, ea spondent, confirmant. quæ quidē mihi exploratiora essent, si remansissem. Sed ingero præterita. Vide quæso igitur ea quæ restant, & explora cum istis: & si putabis opus esse, & si istis placebit, quo magis factū nostrum Cæsar probet, quasi de suorū sententia factum, adhibeatur Trebonius, Pansa, siqui alii: scribántque, ad Cæsarē, me, quicquid fecerim, de sua sententia fecisse. Tulliæ meæ morbus & imbecillitas corporis me exanimat: quam tibi intelligo magnæ curæ esse, quod est mihi gratissimum. De Pōpeii exitu mihi dubium nunquā fuit: tanta enim desperatio rerum eius omniū Regum & populorum animos occuparat, vt quocunque venisset, hoc putarem futurum. non possum eius casum nō dolere: hominē enim inte-
12 grum & castum & grauem cognoui. De Fannio cōsoler te? perniciosa loquebatur de māsione tua. Lucius verò Lentulus Hortensii domum sibi, & Cæsaris hortos & Baias despōderat. Omnino hæc eodē modo ex hac parte fiunt, nisi quòd illud erat infinitū. omnes enim, qui in Italia remanserant, hostiū numero habebātur. Sed velim hæc aliquādo solutiore animo. Quintum fratrē audio profectum in Asiā, vt deprecaretur. De filio nihil audiui. sed quære ex Diocare Cæsaris liberto, quē ego non vidi, qui istas Alexādrinas literas attulit. Is dicitur vidisse an euntē, an iā in Asia. Tuas literas, prout res postulat, expecto: quas velim cures quāprimùm ad me perferēdas. Vale. IIII. Cal. Decemb.

CICERO ATTICO S.

GRATAE mihi tuæ literæ sunt, quibus accuratè perscripsisti omnia, quæ ad me per-
13 tinere arbitratus es. factum igitur, vt scribis istis placere, iisdē istis lictoribus me vti, quod concessum Sestio sit: cui non puto suos esse concessos, sed ab ipso datos: audio enim eū ea s.c. improbare, quæ post discessum Tribunorum facta sunt. quare poterit, si volet sibi constare, nostros lictores comprobare. quanquam quid ego de lictoribus, qui penè ex Italia decedere sim iussus? nam ad me misit Antonius exemplum Cæsaris ad se literarum, in quibus erat, se audiuisse Catonem & L. Metellum in Italiam venisse, Romæ vt essent palàm: id sibi non placere, ne qui motus ex eo fierēt: prohiberíque omneis Italia, nisi quorum ipse causam cognouisset: déque eo vehementius erat scriptum. itaque Antonius petebat à me per literas, vt sibi ignoscerē: facere se non posse, quin his literis pareret. tum ad eum misi L. Lamiam, qui demōstraret illum Dolabellæ dixisse, vt ad me
14 scriberet vt in Italiam quamprimùm venirem, eius me literis venisse. tum ille edixit ita, vt me exciperet, & Lælium nominatim: quod sanè nollem: poterat enim sine nomine re ipsa excipi. O' multas & graueis offensiones: quas quidem tu das operā vt lenias: nec tamen nihil proficis: quin hoc ipso minuis dolorem meum, quòd vt minuas, tam valde laboras: ídque velim ne grauere quàm sæpissimè facere. Maximè autem assequere quod vis, si me adduxeris vt existimem me bonorum iudicium non funditus perdidisse. quanquam quid tu in eo potes? nihil scilicet. Sed siquid res dabit tibi facultatis, id me maximè consolari poterit. quod nunc quidē video non esse. sed siquid ex euentis, vt

hoc nūc accidit. Dicebar debuisse cum Pōpeio proficisci. exitus illius minuit eius officii prætermissi reprehensionē. Sed ex omnibus nihil magis tamen desideratur, quàm quòd in Africā non ierim. iudicio hoc sum vsus, non esse barbaris auxiliis fallacissimæ gentis Rempub. defendendā, præsertim contra exercitum sæpe victorem. non probāt fortas- 11
se: multos enim viros bonos in Africam venisse audio, & scio fuisse antea. valde hoc loco vrgeor. hîc quoque opus est, casu aliqui sint ex eis, aut, si potest, omnes, qui salutē anteponant: nam si perseuerant & obtinēt, quid nobis futurum sit vides. Dices, Quid illis, si victi erunt? Honestior est plaga. hæc me excruciant. Sulpitii autē consilium non scripsisti, cur meo non anteponeres. quod & si non tam gloriosum est, quàm Catonis, tamē & periculo vacuum est, & dolore. Extremū est eorum, qui in Achaia sunt. ii tamen ipsi se hoc melius habēt, quàm nos, quòd & multi sunt vno in loco, & cùm in Italiam venerint, domum statim venerint. hæc tu perge, vt facis, mitigare, & probare quamplurimis.

Quòd te excusas: ego verò & tuas causas nosco, & mea interesse puto, te istic esse, vel vt cum iis, quibus oportebit, agas, quæ erunt agenda de nobis, vt ea quæ egisti: in primis- 14
que hoc velim animaduertas. multos esse arbitror qui ad Cæsarem detulerint, delaturiue sint, me aut pœnitere consilii mei, aut non probare quæ fiant. quorum etsi vtrunque verum est, tamen ab illis dicitur animo à me alienato, non quo ita perspexerint, sed totum vt hoc Balbus sustineat, & Oppius, & eorum crebris literis illius voluntas erga me confirmetur, & hoc planè vt fiat, diligentiam adhibebis. Alterum est, cur te nolim discedere, quòd scribis Terentiā flagitare. O rem miseram. quid scribam? aut quid velim? breue faciam: lachrymæ enim se subitò profuderunt. tibi permitto: tu consule. tantùm vide, ne hoc temporis Terentiæ obesse aliquid possit. Ignosce, obsecro te: non possum præ fletu & dolore diutius in hoc loco commorari. tātùm dicam, nihil mihi gratius esse, quàm quòd eam diligis. Quòd literas, quibus putas opus esse curas dandas, facis cōmodè. Quintum filium vidi, qui Sami vidisset, patrē Sicyone: quorum deprecatio est 17
facilis. Vtinā illi qui prius illum viderunt, me apud eum velint adiutum tantùm, quantùm ego illos vellē, siquid possem. Quòd rogas, vt in bonam partē accipiā, siqua sint in tuis literis, quæ me mordeant: ego verò in optimam: téque rogo, vt apertè, quemadmodū facis, scribas ad me omnia, ídque facias quamsæpissimè. Vale. XIIII. Cal. Ian.

CICERO ATTICO S.

QVANTIS curis afficiar, etsi profectò vides, tamen cognosces ex Lepta & Trebatio. maximas pœnas pendo temeritatis meæ, quam tu prudentiam mihi videri vis: neque te deterreo quo minus id disputes, scribásque ad me quàm sæpissimè: nónihil enim me leuant tuæ literæ hoc tempore. Per eos, qui nostra causa volunt, valéntque apud illum, diligentissimè contēdas opus est, per Balbum & Oppium maximè, vt de me scri- 18
bant quamdiligentissimè: Oppugnamur enim, vt audio, & à præsentibus quibusdam, & per literas. iis ita occurrendum, vt rei magnitudo postulat. Furnius est illic mihi inimicissimus. Quintus misit filium nō solùm sui deprecatorem, sed etiam accusatorem mei. Dictitat, se à me apud Cæsarē oppugnari. quod refellit Cæsar ipse, omnésque eius amici. neque verò desistit, vbicunque est, omnia in me maledicta conferre. Nihil mihi vnquam tam incredibile accidit, nihil in his malis tam acerbum. qui ex ipso audissent, cùm Sicyone palàm multis audientibus loqueretur nefaria quædam, ad me pertulerūt. Nosti genus, etiam expertus es fortasse: in me, id est omne conuersum. Sed augeo cōmemorando dolorem, & facio etiam tibi. Quare ad illud redeo. cura, vt huius rei causa dedita opera mittat aliquem Balbus. Ad quos videbitur, velim cures literas meo no- 19
mine. Vale. XV. Calend. Ian.

CICERO ATTICO S.

EGO verò & incautè, vt scribis, & celerius quàm oportuit, feci, nec in vlla sum spe: quippe qui exceptionibus edictorum retinear. quæ si non essent sedulitate effectæ, & beneuolentia tua, liceret mihi abire in solitudines aliquas. nunc ne id quidem licet. Quid

autem me iuuat, quòd ante initum Tribunatum veni, si ipsum, quòd veni, nihil iuuat?
iam quid sperem ab eo, qui mihi amicus nunquam fuit, cùm iam lege etiam sim confe-
ctus & oppressus? quotidie Balbi ad me literæ languidiores, multæque multorum ad il-
lum fortasse cótra me. meo vitio pereo. nihil mihi mali causa attulit. omnia culpa con-
tracta sunt: ego enim, cùm genus belli viderem, imparata & infirma omnia, contra pa-
20 ratissimos iueram (quid facerem?) ceperámque consilium non tam forte, quàm mihi
præter cæteros concedendum. cessimus, vel potius parui. ex quibus vnus qua mente
fuerit is, quem tu mihi commẽdas, cognosces ex ipsius literis, quas ad te & ad alios mi-
sit. quas ego nũquam aperuissem, nisi res acta sic esset. delatus est ad me fasciculus: sol-
ui, si quid esset ad me literarum: nihil erat. Epistola Vatinio & Ligurio altera: iussi ad
eos deferri. illi ad me statim ardentes dolore venerunt, scelus hominis clamantes. Epi-
stolas mihi legerunt plenas omnium in me probrorum. hic Ligurius furere: se enim sci
re summo illum in odio fuisse Cæsari, illum tamen non modò fouisse, sed & tantam pe
cuniam illi dedisse honoris mei causa. Hoc ego dolore accepto, volui scire quid scripsis
set ad cæteros: ipsi enim illi putaui perniciosum fore, si eius hoc tantum scelus percre-
buisset: cognoui. Eiusdem generis literas ad te misi: quas si putabis illi ipsi vtile esse red-
21 di, reddes. nil me lædet: nam quòd resignatæ sunt, habet opinor eius signum Pompo-
nia. hac ille acerbitate initio nauigationis cùm vsus esset, tãto me dolore affecit, vt post-
ea iacuerim. neque nunc tam pro se, quàm contra me laborare dicitur. ita omnibus re-
bus vrgeor, quas sustinere vix possum, vel planè nullo modo possum. quibus in mise-
riis vna est pro omnibus, quòd istam miseram, patrimonio, fortuna omni spoliatam re-
linquam. Quare te, vt polliceris, videre planè velim: alium enim, cui illam commen-
dem, habeo neminem, quoniam matri quoque eadem intellexi esse parata, quæ mihi.
sed si me non offendes, satis tamen habeto commendatam, patruúmque in ea, quãtum
poteris, mitigato. Hæc ad te die natali meo scripsi: quo vtinam susceptus non essem, aut
nequid ex eadem matre postea natum esset. Plura scribere fletu prohibeor. Vale.

CICERO ATTICO S.

22 AD MEAS incredibileis ægritudines aliquid noui accedit ex iis quæ de Q. Q. ad
me afferuntur. P. Terentius meus necessarius operas in portu & scriptura Asiæ pro ma-
gistro dedit. Is Quintum filium Ephesi vidit v i. Id. Decemb. eúmque studiose propter
amicitiam nostram inuitauit. cúmque ex eo de me contaretur, eum sibi ita dixisse nar-
rabat; se mihi esse inimicissimum, voluménque sibi ostendisse orationis, quam apud Cæ
sarem contra me esset habiturus: multa à se dicta contra eius amentiam: multa postea
Patris consimili scelere secum Quintum patrem locutum: cuius furorem ex iis episto-
lis, quas ad te misi, perspicere potuisti. hæc tibi dolori esse certò scio: me quidem excru-
ciant, & eò magis, quòd mihi cum illis ne querendi quidem locum futurum puto. De
Africanis rebus longè alia nobis, ac tu scripseras, nuntiantur: nihil enim firmius esse di-
cunt, nihil paratius. accedit Hispania, & alienata Gallia: legionum nec vis eadem, nec
23 voluntas, vrbanæ res perditæ. Quid est vbi acquiescam? nisi quandiu tuas literas lego.
quæ essent profectò crebriores, si quid haberes, quo putares meam molestiam minui
posse. Sed tamen te rogo, ne intermittas scribere ad me, quicquid erit: eósque, qui mihi
tam crudeliter inimici sunt, si odisse non potes, accuses tamen: non vt aliquid proficias,
sed vt tibi me charum esse sentiant. Plura ad te scribam, si mihi ad eas literas, quas proxi-
mè ad te dedi, rescripseris. Vale. x i i. Cal. Febr.

CICERO ATTICO S.

CONFECTVS iam cruciatu maximorum dolorum, ne si sit quidem, quod ad te
debeam scribere, facilè id exequi possem, hoc minus, quòd res nulla est quæ scribenda
sit: cùm præsertim ne spes quidem vlla ostendatur fore melius. Ita iam ne tuas quidem
24 literas expecto. quanquam semper aliquid afferunt, quod velim. Quare tu quidem scri-
bito, cùm erit cui des. Ego tuis proximis, quas tamen iampridem accepi, nihil habeo

quòd rescribam: longo enim interuallo video immutata esse omnia, illa esse firma quæ debeant, nos stultitiæ nostræ grauissimas pœnas pendere. P. Sallustio curanda sunt HS. XXX. quæ accepi à Cn. Sallustio. velim videas, vt sine mora curentur. De ea re scripsi ad Terentiam, atque hoc ipsum iam propè cõsumptum est. Quare id quoque velim, cùm illa videas, vt sit, quî vtamur. hîc fortasse potero sumere, si sciam istic paratum fore: sed prius, quàm id scirem, nihil sum ausus sumere. Qui sit omniũ rerum status noster, vides. nihil est mali quod non & sustineam & expectem. quarum rerum eò grauior est dolor, quò culpa maior. Ille in Achaia nõ cessat de nobis detrahere. nihil videlicet tuæ literæ profecerunt. Vale. VIII. Id. Martii.

CICERO ATTICO S.

CEPHALIO mihi à te literas reddidit ad VIII. Id. Martii vespere. eo autem die " mane tabellarios miseram, quibus ad te dederam literas. tuis tamen lectis literis, putaui aliquid rescribendum esse, maximè, quòd ostendis te pendere animi, quamnam rationem sim Cæsari allaturus profectionis meæ, tum, cùm ex Italia discesserim. nihil opus est mihi noua ratione: sæpe enim ad eum scripsi, multísque mandaui non potuisse, cùm cupiissem sermones hominum sustinere: multáque in eam sentẽtiam. nihil enim erat, quod minus eum vellem existimare, quàm me tanta de re nõ meo consilio vsum esse. Posteáque quàm mihi literæ à Balbo Cornelio minore missæ essent, illum existimare Quintum fratrem lituum meæ profectionis fuisse (ita enim scripsit) qui nondum cognossem quæ de me Quintus scripsisset ad multos: etsi multa præsens in præsentẽ acer-
" bè dixerat & fecerat, tamen L. in eo his verbis ad Cæsarẽ scripsi. de Quinto fratre meo
" nõ minus laboro, quàm de me ipso: sed eum tibi commẽdare hoc meo tempore non "
" audeo. illud duntaxat tamen audebo petere abs te, quod te oro, nequid existimes ab illo
" factum esse, quo minus mea in te officia constarent, minúsve te diligerem, potiúsque il-
" lum semper auctorem nostræ coniunctionis fuisse, meíque itineris comitem, non du-
" cem. Quare cæteris in rebus tantum ei tribues, quantum humanitas tua, amicitiáque
" vestra postulat. ego ei nequid apud te obsim, id te vehemẽter etiam atque etiam rogo.
Quare, siquis congressus fuerit mihi cum Cæsare (etsi non dubito quin is lenis in illum futurus sit, ídque iam declarauerit) ego tamen is ero, qui semper fui. sed, vt video, multò magis est nobis laborandum de Africa. quam quidem tu scribis confirmari quotidie magis ad conditionis spem, quàm victoriæ. quod vtinam ita esset: sed lõgè aliter esse intelligo, téque ipsum ita existimare arbitror: aliter autem scribere non fallendi, sed con- "
firmandi mei causa, præsertim cùm adiungatur ad Africam etiam Hispania. Quòd me admones, vt scribam ad Antonium & ad cæteros: siquid videbitur tibi opus esse, velim facias id, quod sæpe fecisti: nihil enim venit mihi in mẽtem quod scribendum putem. Quòd me audis fractiorem esse animo: quid putas, cùm videas accessisse ad superiores ægritudines præclaras generi actiones? Tu tamen velim, ne intermittas, quoad eius facere poteris, scribere ad me, etiam si rem, de qua scribas, nõ habebis: semper enim afferunt aliquid mihi literæ tuæ. Galeonis hæreditatem creui: puto enim cretionem simplicem fuisse, quoniam ad me nulla missa est. Vale. VIII. Id. Mart.

CICERO ATTICO S.

À MVRÆNAE liberto nihil adhuc acceperam literarum. P. Siser reddiderat eas, quibus rescribo. De Seruii patris literis quòd scribis, item Quintum in Syriam venisse, "
quòd ais esse qui nuntient: ne id quidem verum est. Quòd certiorem te vis fieri, quo quisque in me animo sit, aut fuerit eorum, qui huc venerũt: neminem alieno intellexi. Sed quantum id mea intersit, existimare te posse certò scio. Mihi cùm omnia sunt intolerabilia ad dolorem, tum maximè, quòd in eam causam venisse me video, vt sola vtilia mihi esse videantur, quæ semper nolui. P. Lentulum patrem Rhodi esse aiunt, Alexandriæ filium, Rhodóque Alexandriam C. Cassium profectum esse constat. Quintus mihi per literas satisfacit, multò asperioribus verbis, quàm cùm grauissimè accusabat:

ait enim ſe ex literis tuis intelligere, tibi non placere, quod ad multos de me aſperius ſcripſit. Itaque ſe pœnitere, quòd animum tuum offenderit: ſed ſe iure feciſſe. Deinde perſcribit ſpurciſſimè, quas ob cauſas fecerit. Sed neque hoc tempore, nec antea patefeciſſet odium ſuum in me, niſi omnibus rebus me eſſe oppreſſum videret. Atque vtinam vel nocturnis, quemadmodum tu ſcripſeras, itineribus propius te acceſſiſſem. Nunc nec vbi, nec quando te ſim viſurus, poſſum ſuſpicari. De cohæredibus Fufidianis nihil fuit quod ad me ſcriberes: nam & æquum poſtulant, & quicquid egiſſes, rectè eſſe actum putarem. De fundo Fruſinati redimendo iampridem intellexiſti voluntatem meam. etſi tum meliore loco res erãt noſtræ, neque tam mihi deſperaturi videbamur: tamen in eadem ſum voluntate. Id quemadmodum fiat, videbis. & velim, quoad poteris, conſideres, vt ſit vnde nobis ſuppeditentur ſumptus neceſſarii. ſiquas habuimus facultates, eas Pompeio tum, cùm id videbamur ſapienter facere, detulimus. Itaque tum & à tuo villico ſumpſimus, & aliunde mutuati ſumus, cùm Quintus quereretur per literas, ſibi nos nihil dediſſe, qui neque ab illo rogati ſumus, neque ipſi eam pecuniam aſpeximus. Sed velim videas quid ſit quod confici poſſit, quídque mihi de omnibus des conſilii. & cauſam noſti. Plura ne ſcribam, dolore impedior. ſiquid erit quod ad quos ſcribendum meo nomine putes, velim, vt ſoles, facias: quotiéſque habebis, cui des ad me literas, nolim prætermittas. Vale.

29

CICERO ATTICO S.

30 NON me offendit veritas literarum tuarum, quòd me tum communibus, tum præcipuis malis oppreſſum ne incipis quidem, vt ſolebas, conſolari: fateríſque id fieri iam non poſſe. nec enim ea ſunt, quæ erant antea, cùm, vt nihil aliud, comites me, & ſocios habere putabam: omnes enim Achaici deprecatores, item qui in Aſia, quibus non erat ignotum, etiam quibus erat, in Africam dicuntur nauigaturi. Ita, præter Lælium, neminem habeo culpæ ſociũ: qui tamen hoc meliore in cauſa eſt, quòd iam eſt receptus.

31 de me autem nõ dubito quin ad Balbum & ad Oppium ſcripſerit: à quibus, ſiquid eſſet lætius, certior factus eſſem, tecum etiam eſſent locuti: quibuſcum tu de hoc ipſo colloquare velim, & ad me, quid tibi reſponderint, ſcribas: non quòd ab iſto ſalus data quicquã habitura ſit firmitudinis: ſed tamen aliquid conſuli & proſpici poterit. etſi omnium conſpectum horreo, præſertim hoc genero: tamen, in tãtis malis quid aliud velim, non reperio. Quintus pergit, vt ad me & Panſa ſcripſit, & Hircius: íſque item Africam petere cum cæteris dicitur. Ad Minutium parentem ſcribam, & tuas literas mittam. ad te ſcribam, num quid egerit. HS. XXX. potuiſſe mirarer, niſi multa de Fufidianis prædiis: & id video tamen. Te expecto, quem videre, ſi vllo modo potes venire, peruellem. Iam extremum concluditur. ibi facile eſt, quid, quale ſit, grauius exiſtimare. Vale.

CICERO ATTICO S.

32 QVONIAM iuſtas cauſas affers, quòd te hoc tempore videre non poſſim: quæſo, quid ſit mihi faciendum: ille enim ita videtur Alexandriam tenere, vt eum ſcribere etiam pudeat de illis rebus. ii autem ex Africa iam affuturi videntur. Achæi item ex Aſia redituri ad eos, aut libero aliquo loco commoraturi. quid mihi igitur putas agendum? video difficile eſſe conſilium: ſum enim ſolus, aut cum altero, cui neque ad illos reditus ſit, neque ab iis ipſis quicquam ad ſpem oſtendatur. ſed tamen ſcire velim, quid cenſeas: ídque erat cum aliis, cur te, ſi fieri poſſet, cuperem videre. Minutium XII. ſola curaſſe ſcripſi ad te antea. quod ſupereſt, velim videas vt curetur. Quintus non modò non cum magna prece ad me, ſed acerbiſſimè ſcripſit: filius verò mirifico odio. nihil fingi poteſt mali, quo non vrgear. omnia tamen ſunt faciliora, quàm peccati dolor, qui & maximus eſt, & æternus. cuius peccati ſi ſocios eſſem habiturus ego, quos putaui, ta-

33 men eſſet ea conſolatio tenuis: ſed habet aliorum omnium ratio exitum, mea nullum. alii capti, alii intercluſi non veniunt in dubium de voluntate: eo minus ſcilicet, cùm ſe expedierint, & vnà eſſe cœperint. ii autem ipſi, qui ſua voluntate ad Fuſium venerunt,

nihil poſſunt, niſi timidi exiſtimari. multi autem ſunt, qui, quicũque ſunt, modò ad illas
ſe recipere volent, recipientur. quo minus debes mirari, non poſſe me tanto dolori re-
ſiſtere: ſolius enim meum peccatum corrigi non poteſt, & fortaſſe Lælii: ſed quid me
id leuat? nam C. quidem Caſſium aiunt conſilium Alexandriam eundi mutauiſſe. Hæc
ad te ſcribo, vt non queas tu demere ſolicitudinem, ſed vt cognoſcam, ecquid tu ad ea
afferas, quæ me conficiunt, ad quæ gener accedit, & cætera, quæ fletu reprimor, ne ſcri-
bam. Quinetiam AEſopi F. me excruciat. prorſus nihil abeſt quin ſim miſerrimus. Sed
ad primum reuertor: quid putes faciendum, occulténe aliquò propius veniendum, an 34
mare tranſeundum: nam hic maneri diutius non poteſt. De Fufidianis quare nihil
potuit confici? genus enim conditionis eiuſmodi fuit, in quo non ſolet eſſe controuer-
ſia: cùm ea pars, quæ videtur eſſe minor, licitatione expleri poſſet. Hæc ego non ſine cau
ſa quæro: ſuſpicor enim cohæredes dubiam noſtram cauſam putare, & eò rem in inte-
gro eſſe. Vale. prid. Id. Maii.

CICERO ATTICO S.

NON meo vitio fit hoc quidem tempore (antè enim eſt peccatum) vt me iſta epi-
ſtola nihil conſoletur: nam & exiguè ſcripta eſt, & ſuſpiciones magnas habet, non eſſe
ab illo, quas animaduertiſſe te exiſtimo. De obuiã itione ita faciam vt ſuades: neque
enim valdè aduentus eius opinio eſt: neque, ſiqui ex Aſia veniunt, quicquam auditum
eſſe dicunt de pace: cuius ego ſpe in hanc fraudem incidi. Nihil video quod ſperãdum 35
putem, nũc præſertim, cùm ea plaga in Aſia ſit accepta, in Illyrico, in Caſſiano negotio,
in ipſa Alexãdria, in Vrbe, in Italia. ego verò, etiamſi rediturus ille eſt, qui adhuc bellum
gerere dicitur, tamen ante reditum, eius negotium confectum iri puto. Quòd autem
ſcribis quandam lætitiam bonorum eſſe cõmotam, vt ſit auditum de literis: tu quidem
nihil prætermittis in quo putes aliquid ſolatii eſſe: ſed ego non adducor quenquam bo-
num vllam ſalutem putare mihi tanti fuiſſe, vt eam peterem ab vllo: & eò minus, quòd
huius conſilii iam ne ſocium quidem habeo quenquam. qui in Aſia ſunt, rerum exitum
expectant. Achaici etiam Fuſio ſpem deprecationis afferũt. horum & timor idem fuit
primò, qui meus, & conſtitutum. mora Alexandrina cauſam illorum correxit, meam
euertit. Quam ob rem idem à te nũc peto, quod ſuperioribus literis, vt ſiquid in perdi-
tis rebus diſpiceres, quod mihi putares faciendum, me moneres. ſi recipior ab iis, quod 36
vides non fieri, tamẽ quoad bellum erit, quid agam, aut vbi ſim, non reperio. ſin iactor,
eo minus. Itaque tuas literas expecto: eáſque vt ad me ſine dubitatione ſcribas, rogo.

Quòd ſuades, vt ad Quintum ſcribam de his literis: facerem ſi me quicquam iſtæ li-
teræ delectarẽt. Etſi quidam ſcripſit ad me his verbis, Ego, vt in his malis, Patris ſum
non inuitus: eſſem libentius, ſi frater tuus ea de te loqueretur, quæ ego audire vellem.

Quòd ais illum ad te ſcribere, me ſibi nullas literas remittere: ſemel ab ipſo accepi: ad
eas Cephalioni dedi, qui multos menſes tempeſtatibus retentus eſt. Quintum filium ad
me acerbiſſimè ſcripſiſſe, iam antè ad te ſcripſi. Extremum eſt, quod te orem, ſi pu-
tas rectum eſſe, & à te ſuſcipi poſſe, cum Camillo communices, vt Terentiam moneatis, 37
de teſtamento. tẽpora monent, vt videat, vt ſatiſfaciat, quibus debeat. Auditum ex Phi-
lotimo eſt, eam ſceleratè quædam facere. credibile vix eſt. ſed certè, ſiquid eſt, quod fieri
poſſit, prouidendum eſt. De omnibus rebus velim ad me ſcribas, & maximè quid ſcri-
bas de ea: in quo tuo conſilio egeo, etiam ſi nihil excogitas: id enim mihi erit pro de-
ſperato. Vale. III. Non. Iun.

CICERO ATTICO S.

PROPERANTIBVS tabellariis alienis hanc epiſtolam dedi, eò breuiorem, quòd
eram miſſurus meos. Tullia mea venit ad me prid. Id. Iun. déque tua erga ſe obſer-
uantia, beneuolentiáque mihi plurima expoſuit, literáſque reddidit trinas. Ego autem
ex ipſius virtute, humanitate, pietate non modò eam voluptatem non cepi, quam ca-
pere ex ſingulari filia debui: ſed etiam incredibili ſum dolore affectus, tale ingenium in 38

tā misera fortuna versari: idque accidere nullo ipsius delicto, summa culpa mea. Itaque à te neque cõsolationem iam, qua cupere te vti video, neque consiliũ, quod capi nullum potest, expecto: téque omnia cum superioribus sæpe literis, tum proximis tētasse intelligo. Ego cum Sallustio Ciceronē ad Cæsarem mittere cogitabā. Tulliam autem non videbā esse causam, cur diutius mecũ tāto in cõmuni mœrore retinerem. Itaque erā tibi eā, cùm primùm per ipsam liceret, remissurus. pro ea, quēadmodum cõsolandis scripsisti, P. tāta eo me scripsisse, quæ tu ipse intelligis respõderi potuisse. Quòd Oppium tecum scribis locutum, non abhorret à mea suspicione eius oratio: sed nõ dubito quin istis persuaderi nullo modo posset, ea quæ faciant, mihi probari posse, quoquo modo loquar. ego tamen vtar moderatione, qua potero. quanquam quid mea intersit, vt eo-
39 rum odium subeam, non intelligo. Te iusta causa impediri quo minus ad nos venias video, idque mihi valde molestum est. Illum ab Alexandria discessisse nemo nũtiat, constátque ne profectum quidem illo quenquam post Id. Marr. nec post Id. Decemb. ab illo datas vllas literas. ex quo intelligis illud de literis ad v. Id. Febr. datis (quod inane esset, etiam si verum esset) non verum esse. L. Terētium discessisse ex Africa scimus, Pæstúmque venisse: quid is afferat, aut quomodo exierit, aut quid in Africa fiat, scire velim: dicitur enim per Nasidium emissus esse. id quale sit, velim si inueneris, ad me scribas. De HS. x. vt scribis, faciam. Vale. XVIII. Calend. Quint.

CICERO ATTICO S.

DE illius ab Alexandria discessu nihil adhuc rumoris, contráque opinio, valde esse
40 impeditum. Itaque nec mitto, vt constitueram, Ciceronem: & te rogo, vt me hinc expedias. quoduis enim supplicium leuius est hac permāsione. Hac de re & ad Antonium scripsi, & ad Balbum & ad Oppium: siue enim bellum in Italia futurum est, siue classibus vtetur, hîc esse me minimè conuenit: quorum fortasse vtrunque erit: alterum certè intellexi omnino ex Oppii sermone, quem tu mihi scripsisti, quæ istorum via esset. sed vt eam flectas te rogo. Nihil omnino iam expecto, nisi miserum. sed hoc perditius, in quo nũc sum, fieri nihil potest. Quare cum Antonio loquare velim, & cum istis, & rem vt poteris, expedias, & mihi quamprimùm de omnibus rebus rescribas. Vale. XII. Calend. Quint.

CICERO ATTICO S.

CVM tuis dare possem literas, non prætermisi: etsi quid scriberem, non habebam.
41 Tu ad nos & rarius scribis, quàm solebas, & breuius: credo quia nihil habes quod me putes libenter legere aut audire posse. Veruntamen velim, quid erit, qualecũque erit, scribas. Est autem vnum, quod mihi sit optandũ, si quid agi de pace possit: quod nulla equidem habeo in spe: sed quia tu leuiter interdum significas, cogis me sperare, quod optādum vix est. Philotimus dicitur Idib. Sext. nihil habeo de illo amplius. tu velim ad ea mihi rescribas, quæ ad te antea scripsi. mihi tantum temporis satis est, dum, vt in pessimis rebus, aliquid caueam, qui nihil vnquam caui. Vale. XI. Cal. Sext.

CICERO ATTICO S.

XVII. Calend. Septemb. venerat die XXVIII. Seleucea Peria C. Trebonii, is qui se Antiochiæ diceret apud Cæsarem vidisse Quintum filium cum Hircio: eos de Quinto,
42 quæ voluissent impetrasse nullo quidem negotio. quod ego magis gauderem, si ista nobis impetrata quicquam ad spē explorati haberent. Sed & alia timenda sunt ab aliísque: & ab hoc ipso quæ dātur, vt à domino, rursus in eiusdem sunt potestate. etiam Sallustio ignouit. Omnino dicitur nemini negare. quod ipsum est suspectum, notiorē eius differri. M. Gallius Q. F. mancipia Sallustio reddidit. Is venit, vt legiones in Siciliā traduceret, & protinus iturum Cæsarem Patris. quod si faciet, ego quod antè mallem, aliquò propius accedam. Tuas literas ad eas, quibus à te proximè consilium petiui, vehementer expecto. Vale. XVI. Calend. Septemb.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI VI. Calēd. Septemb. literas à te datas XII. Calend. dolorémque, quem ex Quinti scelere iampridē acceptum iam abieceram, lecta eius epistola, grauissimum ce- 43
pi. Tu etsi non potuisti vllo modo facere, vt mihi illam epistolam non mitteres, tamen mallem nō esse missam. Ad ea autem, quæ scribis de testamento, videbis quid, & quo modo. De numis & illa sic scripsit, vt ego ad te antea, & nos siquid opus erit, vtemur ex eo, de quo scribis. Ille ad Calend. Septemb. Athenis non videtur fore: multa eum in Asia dicuntur morari, maximè Pharnaces. Legio XII. ad quam primùm Sulla venit, lapidibus egisse hominem dicitur. nullam putant se commoturam. illum arbitrantur protinus Patris in Siciliam. sed si hoc ita est, huc veniat necesse est: ac mallem illum: aliquo enim modo hinc euasissem. nunc metuo, ne sit expectandum: & cum reliquis etiam loci grauitas hîc miserrimè perferenda. Quòd me mones vt ea videam, quæ ad tempus accommodem, facerem, si res pateretur, & si vllo modo fieri posset: sed in tantis nostris peccatis, tantísque nostrorum iniuriis nihil est, quod aut facere dignum 44
nobis, aut simulare possim. Sullana cōfers: in quibus omnia genere ipso præclarissima fuerunt, moderatione paulò minus temperata: hæc autem eiusmodi sunt, vt obliuiscar: multóque malim, quod omnibus sit melius, quorum vtilitati meam iunxi. Tu ad me tamen velim quamsepissimè scribas: eóque magis, quòd præterea nemo scribit: ac si omnes, tuas tamen maximè expectarem. Quod scribis, illum per me Quinto fore placatiorem: scripsi ad te antea, cū statim Q. F. omnia tribuisse, nostri nullā mentionē. Vale.

CICERO ATTICO S.

DILIGENTER mihi fasciculum reddidit Balbi tabellarius: accepi enim à te literas, quibus videris vereri, vt epistolas illas acceperim: quas quidem vellem mihi nunquam redditas: auxerunt enim mihi dolorem: nec si in aliquem incidissent, quicquam 45
noui attulissent. Quid enim tam peruulgatum, quàm illius in me odium? & genus hoc literarum, quod ne Cæsar quidem ad istos videtur misisse, quasi quo illius improbitate offenderetur: sed credo vti notiora nostra mala essent. Nam quòd te vereri scribis, ne illi obsint, eíque rei mederi: ne rogari quidem se passus est de illo. quod quidem mihi molestum non est: illud molestius, istas impetrationes nostras nihil valere. Sulla, vt opinor, cras erit hîc cum Messala. currunt ad illū pulsi à militibus, qui se negant vsquam, nisi acceperint. ergo ille huc veniet: quod non putabant: tardè quidem: itinera enim ita facit, vt multos dies in oppidum ponat. Pharnaces autem quomodo agit, afferet moram. quid mihi igitur censes? iam enim corpore vix sustineo grauitatem huius cæli, qui mihi laborem affert in dolore. An his illuc euntibus mandem, vt me excusent? ipse accedam propius? quæso attende: & me, quod adhuc sæpe rogatus non fecisti, consilio iu- 46
ua. scio rem difficilem esse, sed vt in malis. Etiam illud mea magni interest, te vt videam: profectò aliquid profecero, si id acciderit. De testamēto, vt scribis, animaduertes. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVÒD ad te scripseram, vt cum Camillo communicares, de eo Camillus mihi scripsit, te cum eo locutum. Tuas literas expectabam: nisi illud quidem mutari, si aliter est ac oportet, non video posse: sed cùm à nullo accepissem literas, desideraui tuas (etsi putabam te fortiorem factum non esse) modò valeres: scripseras enim te quodam valetudinis genere tentari. Augusius quidem Rhodo venerat VIII. Id. Quint. is nuntiabat, Quintum F. ad Cæsarem profectum IIII. Calend. Iun. Philotimum Rhodum pri 47
die eius diei venisse, habere ad me literas. ipsum Augusium audies. sed tardius iter faciebat. eò feci, vt celeriter eunti darem. quid sit in his literis, nescio. sed mihi valde Quintus frater gratulatur. Equidem in meo tanto peccato nihil ne cogitatione quidem assequi possum, quod mihi tolerabile possit esse. Te oro, vt de hac misera cogites, & illud, de quo ad te proximè scripsi, vt aliquid conficiatur ad inopiam propulsandam, & etiam de ipso testamento. illud quoque vellem antea. sed omnia timuimus. melius quidem

in peſſimis nihil fuit. Diſſidio aliquid feciſſemus, vt viui vel tabularum nouarum no-
* mine, vel nocturnarum expugnationum, vel Metellæ, vel omnium maiorum. nec res
periiſſet, & videremur aliquid doloris virilis habuiſſe. Memini omnino tuas literas. ſed
* & tempus illud, & ſiquid vis præſtitit. nunc quidem ipſa videtur denuntiare: audimus
enim de ſtatu Reipub. O' dii, generúmne noſtrum potiſſimùm, vt hoc vel tabulas no-
48 uas? Placet mihi igitur, & idem tibi, nuntium remitti. petet fortaſſe tertiam penſionem.
* Conſidera igitur tum, ne vim abuſo naſcetur, an prius ego ſi vllo modo potuero, vel
nocturnis itineribus experiar vt te videam. Tu & hæc, & ſiquid erit quod interſit me ſci
re, ſcribas velim. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVAE dudum ad me, & quæ etiam ad me bis, ad Tulliam de me ſcripſiſti, ea ſentio
eſſe vera. eò ſum miſerior. etſi nihil videbatur addi poſſe, quòd mihi nõ modò iraſci gra
uiſſima iniuria accepta, ſed ne dolere quidẽ impunè liceat. Quare iſtud feramus. quod
cùm tulerimus, tamen eadem erunt perpetienda, quæ tu, ne accidant, vt caueamus mo-
49 nes. Ea enim eſt à nobis contracta culpa, vt omni ſtatu, omníque populo eundem exi-
* tum habitura videatur. ſed ad meam manum reddiderint. enim hæc occultius agenda.
Vide quæſo etiam nunc de teſtamento, quod tum factum, cùm illa quærere cœperat.
* non credo, & commoti: neque enim rogari, ne me quidem, ſed quaſi ita ſit, quoniam in
ſermone iam veniſti, poteris eam monere, vt alicui committat, cuius extra periculum
huius belli fortuna ſit. Equidem tibi potiſſimùm velim, ſi idem illa vellet: quam quidem
cælo. miſeram, in hoc timere de illo altero. Scio equidem venire nunc nil poſſe: ſed ſe-
poni & occultari poſſunt, vt extra ruinam ſint eam, quæ impendet. Nam quòd ſcribis
nobis, noſtra, & tua Terentiæ fore parata, tua credo: noſtra quæ poterunt eſſe? De Terẽ-
tia aûtem (mitto cætera, quæ ſunt innumerabilia) quid ad hoc addi poteſt? ſcripſeras, vt
HS. XII. permutaret, tantum eſſe reliquum de argento. miſit illa CCIↃↃ. mihi, & aſcri-
pſit tantum eſſe reliquum. Cùm hoc tam paruum de paruo detraxerit, perſpicis quid in
50 maxima re fecerit? Philotimus non modò nullus venit, ſed ne per literas quidem, aut
per nuntium certiorem facit me quid egerit. Epheſo qui veniunt, ibi ſe eum de ſuis cõ-
trouerſiis in ius adeuntem vidiſſe nuntiant: quæ quidem (ita enim veriſimile eſt) in ad-
uentum Cæſaris fortaſſe reiiciuntur. Ita aut nihil puto eum habere, quod putet ad me
celerius perferendum, & eo me magis eſſe deſpectum: aut etiam ſiquid habet, id niſi o-
mnibus ſuis negotiis confectis ad me referre non curet. Ex quo magnum equidem ca-
pio dolorem, ſed non tantum, quantum videor debere: nihil enim mea minus intereſſe
puto, quàm quid illinc afferatur. Id quamobrẽ, te intelligere certò ſcio. Quòd me mo-
nes de vultu & oratione ad tempus accommodãda, etſi difficile eſt, tamen imperarem
mihi, ſi mea quicquam intereſſe putarem. Quòd ſcribis literis putare Africanum ne-
51 gotium confici poſſe: velim ſcriberes, cur ita putares. Mihi quidem nihil in mẽtem ve-
nit, quare id putem fieri poſſe. Tu tamen velim, ſiquid erit, quod conſolationis aliquid
habeat, ſcribas ad me: ſin, vt perſpicio, nihil erit, ſcribas id ipſum. Ego ad te, ſiquid audie-
ro, citius ſcribam. Vale. VIII. Id. Sext.

CICERO ATTICO S.

FACILE aſſentior tuis literis, quibus exponis pluribus verbis, nullum te habere con
ſilium, quo à te poſſim iuuari. Cõſolatio certè nulla eſt, quæ leuare poſſit dolorem meũ:
nihil eſt enim contractum caſu: nam id eſſet ferendum: ſed omnia fecimus his errori-
bus & miſeriis & animi & corporis: quibus proximi vtinam mederi maluiſſent, quàm
obeſſe. Quoniam neque conſilii tui, neque conſolationis cuiuſquam ſpes vlla mihi o-
ſtenditur, non quæram hæc à te poſthac. Tantùm velim ne priſtinum hoc officium in-
52 termittas: ſcribas ad me quicquid veniet tibi in mentem, cùm habebis cui des, & dum
erit ad quem des: quod longum non erit. Illum diſceſſiſſe Alexandria rumor eſt non
firmus, ortus ex Sulpitii literis, quas cuncti poſtea nuntii confirmarunt. Quod verum

an falsum sit, quoniam mea nihil interest, vtrum malim nescio. Quòd ad te iampri-
dem de testamẽto scripsi apud epistolas, velim vt possim aduersus ego huius miseriam *
ea facultate confectus conflictari. Nihil vnquam simile natum puto. Cui si qua re con-
sulere aliquid possum, cupio à te admoneri. Video eandem esse difficultatem, quam in
consilio dato antè: tamen hoc me magis solicitat, quàm omnia. In pensione secun-
da cæci fuimus. Alium mallem. sed præteriit. Te oro, vt in perditis rebus, siquid cogi cõ-
ficíque potest, quod sit in tuto, ex argento, neque satis multa ex supellectile, des ope-
ram. Iam enim mihi videtur adesse extremum, nec vlla fore conditio pacis, eáque quæ 5
sunt, etiã sine aduersario peritura. Hæc etiam, si videbitur, cum Terẽtia loquere oppor-
tuné. Non quæro omnia scribere. Vale. III. Non. Quint.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XII.

CICERO ATTICO S.

VNDECIMO die, postquam à te discesseram, hoc literularum exaraui, 1
egrediens è villa ante lucem: atque eo die cogitabam in Anagnino,
postero autem in Tusculano. Ibi vnum diem, v. Calẽd. igitur ad con-
stitutum: atque vtinam continuò ad complexum meæ Tulliæ, ad os-
culum Atticæ possim currere. Quod quidem ipsum scribe quæso ad
me, vt dum consisto in Tusculano, sciam quid garriat. sin rusticatur,
quid scribat ad te: eíque interea aut scribes salutem, aut nuntiabis, itémque Piliæ: & ta-
men etsi continuò congressuri sumus, scribes ad me siquid habebis. Cùm complica-
rem hanc epistolam, noctuabundus ad me venit cum epistola tua tabellarius. qua le-
cta, de Atticæ febricula scilicet valde dolui. Reliqua quæ expectabam, ex tuis literis co-
gnoui omnia. Sed quòd scribis igniculum matutinum, γεροντικώτερον est memoriola va
cillare. Ego enim IIII. Calend. Axio dederam, tibi III. Quinto, quo die venissem, id, 2
est v. Calend. Hoc igitur habebis, noui nihil. Quid ergo opus erat epistola? quid cùm co
ram sumus, & garrimus quicquid in buccam? est profectò quædam λέσχη, quæ habet,
etiam si nihil subest, collocutione ipsa suauitatem. Hic rumor est, T. Murcum periisse
naufragio, Asinium delatum viuum in manus militum, L. naues delatas Vticam refla-
tu hoc, Pompeium non comparere, nec in Balearibus omnino fuisse, vt Patietus affir-
mat. Sed author nullus rei quisquam. Habes, quæ dum tu abes, locuti sunt. Ludi interea
Præneste. Ibi Hircius, & isti omnes, & quidem ludi dies octo. Quæ cœnæ? quæ deliciæ?
res interea fortasse transacta est. O' miros homines. At Balbus ædificat. τί γὰρ αὐτῷ μέ-
λει; Verùm, si quæris hominem, homini non recta, sed voluptaria quærenti nónne βε-
βίωται? tu interea dormis. Iam explicandum est πρόβλημα, siquid acturus es. Si quæris, 3
quid putem, ego fructum puto. Sed quid multa? iam te videbo, & quidem, vt spero, de
via rectà ad me: simul enim & diem Tyrannioni cõstituemus, & siquid aliud. Vnum
te puto minus blandum esse, quàm me. Aut, si vterque nostrûm est aliquando aduersus
aliquem, inter nos certè nunquam sumus. Audi igitur me hoc ἀγοητεύτως dicentem,
Ne viuam mi Attice, si mihi non modò Tusculanum, vbi cæteroqui sum libenter, sed
μακάρων νῆσοι tanti sunt, vt sine te sim totos dies. Quare obduretur hoc triduum: vt te
quoque ponam in eodem πάθει: quod ita est profectó. Sed velim scire, hodiéne statim
de auctione, & quo die venias. Ego me interea cum libellis. At molestè fero Vennonii
me historiam non habere. Sed tamen, ne nihil de re, nomen illud, quod à Cæsare, treis
habet conditiones, aut emptionem ab hasta (perdere malo: etsi præter ipsam turpitudi- 4
nem, hoc ipsum puto esse perdere) aut delegationem à mancipe annua die (quis erit,
cui credam? aut quando ipsi Metoni annus veniet?) aut Vecteni conditionem, semisse.

σκέψαι igitur. Ac vereor, ne iste iam auctionem nullã faciat, sed ludis factis Clypo subsidio currat, ne talis vir ἀλογηθῇ. Sed μελήσει.

CICERO ATTICO S.

O' GRATAS tuas mihi, iucundásque literas. Quid quæris? restitutus est mihi dies festus: angebar enim, quòd Tiro ἀπερισκέπτως te sibi esse visum dixerat. Addam igitur, vt censes, vnum diem. Sed de Catone πρόβλημα Ἀρχιμήδειον est. Nõ assequor, vt scribam, quod tui conuiuæ non modò libenter, sed etiam æquo animo legere possint. Quin e-
5 tiam, si à sententiis eius dictis, si ab omni voluntate, consiliísque, quæ de Repub. habuit, recedam, ψιλῶς que velim grauitatem, constantiámque eius laudare: hoc ipsum tamen iis odiosum ἄκουσμα sit. Sed verè laudari ille vir non potest, nisi hæc ornata sint, quòd ille ea, quæ nunc sunt, & futura viderit, &, ne fierent, contenderit, &, facta ne videret, vitam reliquerit. Horum quid est, quod Aledio probare possimus? sed cura obsecro, vt valeas, eámque, quam ad omneis res adhibes, in primis ad conualescendũ adhibe prudentiam.

CICERO ATTICO S.

QVINTVS pater quartum, vel potius millesimum, nihil sapit, qui lætetur Luperco
6 filio & Statio, vt cernat duplici dedecore cumulatam domum. addo etiã Philotimum tertium. O' stultitiam, nisi mea maior esset, singularem. quòd autem osim hanc rem, ἔργον à te fac, non ad διψῶσαν κρήνην, sed ad πειρήνην cum venisse. ἄμπνευμα σεμνὸν Ἀλφειοῦ πειρήνην (vt scribis) haurire, in tantis suis præsertim angustiis, ποῖ ταῦτ' ἄρ' ἀποσκήψει; sed ipse viderit. Cato me quidem delectat, sed etiam Bassum Lucilium sua de Cælio: tu quæres, vt scribis. Ego nihil noui. noscenda est natura, non facultas. Modò de Hortensio & Verginio, tu siquid dubitabis: & si, quod magis placeat: ego quãtum aspicio, non facilè inueneris. Cum Mustella, quẽadmodum scribis, cùm venerit Crispus. Ad Aulum scripsi, vt ea, quæ bene nossem de auro, Pisoni demonstrarem. Tibi enim sanè assentior, & istud nimium diu duci, & omnia nunc vndique contrahenda. Te quidem nihil agere, nihil cogitare aliud nisi quod ad me pertineat, facilè perspicio, meísque negotiis impe-
7 diri cupiditatem tuam ad me veniendi. Sed mecum esse te puto, non solùm quòd meã rem agis, verumetiã quòd videre videor quo modo agas: neque enim vlla hora tui mihi est operis ignota. Tubulum Præt. video L. Metello, Q. Maximo COSS. Nunc velim P. Scæuola Pontifex maximus, quibus COSS. Trib. pleb. equidem puto Cepione & Pompeio: Præt. enim P. Furio Sext. Atilio. Dabis igitur Tribunatum, &, si poteris, Tubulus quo crimine. Et vide quæso, L. Libo, ille qui de Ser. Galba, Censorino, & Mãlio, an Quintio, Manlio COSS. Trib. pleb. fuerit: conturbor enim. In Bruti epitoma Fannianorum scripsi, quod erat in extremo: ídque ego secutus, hunc Fannium qui scripsit historiam, generum esse scripseram Lælii. Sed tu me γεωμετρικῶς refelleras: te autem nunc Brutus & Fannius. Ego tamen de bono authore Hortensio sic acceperam, vt apud Brutum est. Hunc igitur locum expedies. Ego misi Tironem Dolabellæ obuiam. Is ad me Idibus
8 reuertetur. Te expectabo postridie. De Tullia mea tibi antiquissimum esse video: ídque ita vt sit, te vehemẽter rogo. Ergo & in integro omnia: sic enim scribis. Mihi etsi Calendæ vitãdæ fuerunt, incessionúmque ἀρχέτυπα fugienda, cõficiendǽque tabulæ: nihil tamen tanti, vt à te abessem, fuit. Cùm Romæ essem, & te iam iámque visurum me putarem quotidie: tamẽ horæ quibus expectabam, longæ videbantur. Scis me minimè esse blandum. Itaque minus aliquanto dico, quàm sentio.

CICERO ATTICO S.

DE Cælio vide quæso ne quæ lacuna sit in auro. Ego ista non noui. Sed certè in collybo est detrimẽti satis, huc aurum si accedit. Sed quid loquor? tu videbis. Habes Hægesiæ genus, quod Varro laudat. Venio ad Tyrannionem. Aín' tu? verum hoc fuit? si-
9 ne me? At ego quoties, cùm essem otiosus, sine te tamẽ nolui? quomodo hoc ergo lues? Vno scilicet, si mihi librum miseris: quod vt facias, etiam atque etiam rogo. Etsi me non

magis liber ipse delectabit,quàm tua admiratio delectauit : amo enim πάντα φιλόδημον: téque istam tam tenuem θεωρίαν tam valde admiratum esse gaudeo . etsi tua quidem sunt eiusmodi omnia:scire enim vis,quo vno animus alitur. Sed quæso quid ex ista acuta & graui refertur ad τέλος? sed longa oratio est,& tu occupatus in meo fortasse aliquo negotio : & pro isto asso sole,quo tu abusus es in nostro pratulo,à te nitidum solem vnctúmque repetemus.Sed ad prima redeo.Librum,si me amas,mitte:tuus est enim profectò: quoniam quidem est missus ad te, Tantúmne ab re tua est otii tibi, vt etiam oratorem legas?macte virtute,mihi quidem gratum:& erit gratius,si non modò in libris tuis,sed etiam in aliorum per librarios tuos Aristophanem reposueris pro Eupoli. Cæ- 9
sar autem mihi irridere visus est QVAESO illud tuum,quod erat εὔτονες, & vrbanum. Ita porrò te sine cura esse iussit,vt mihi quidem dubitationem omnem tolleret. Atticā doleo tandiu: sed quoniā iam sine horrore est,spero esse,vt volumus. Quæ desideras,omnia scripsi in codicillis,eósque Eroti dedi:breuiter,sed etiam plura quàm quæris: in iis de Cicerone,cuius quidem cogitationis initiū tu mihi attulisti . Locutus sum cum eo liberalissimè : quod ex ipso velim,si modò tibi erit commodum,sciscitere. Sed quid differo?Exposui,te ex me detulisse,ecquid vellet,ecquid requireret, velle Hispaniā, requirere liberalitatem. De liberalitate dixi,quantum Publius, quantum Flamen Lentulus filio.De Hispania duo attuli,primum idem,quod tibi,me vereri vituperationē: non satis esse,si hæc arma reliquissemus etiam contraria : deinde fore , vt angeretur, cùm à fratre familiaritate & omni gratia vinceretur . velim magis liberalitate vti mea , quàm 10
sua libertate:sed tamen permisi:tibi enim intellexerā non nimis displicere. Ego etiam atque etiam cogitabo:téque,vt idem facias rogo.Magna res: simplex est manere : illud anceps.Verum videbimus. De Balbo,& in codicillis scripseram,& ita cogito simul ac redierit.Sin ille tardius,ego tamē triduum.&, quod præterii,Dolabella etiam mecum.

De Cicerone, multis res placet. Comes est idoneus. sed de prima pensione antè videamus.Adest enim dies,& ille currit.Scribe quæso,quid referat Celer egisse Cæsarem cum candidatis,vtrum ipse in fœnicularium,an in campum Martium cogitet . Et sanè scire velim nunquid necesse sit comitiis esse Romæ:nam & Piliæ satisfaciendum est,& vtique Atticæ. Næ ego essem hîc libēter,atque id quotidie magis,ni esset ea causa,quam tibi superioribus literis scripsi. Nihil hac solitudine iucundius,nisi paulùm interpellas- 11
set Amyntæ filius , ὢ ἀπεραντολογίας ἀηδοῦς . Cætera noli putare amabiliora fieri posse vlla litore,prospectu maris,tum his rebus omnibus.Sed neque hæc digna longioribus literis , nec erat quid scriberem , & somnus vrgebat. Malè mehercule de Athamante. Tuus autem dolor humanus is quidem,sed magnopere moderandus . consolationum autem multæ viæ:sed illa rectissima.Impetret ratio,quod dies impetratura est. Alexim verò curemus, imaginem Tironis , quem ægrum Romam remisi : & siquid habet,collis , ἐπιδήμιον ad me cum testamento transferamus.tota domus superior vacat , vt scis. 12
hoc puto valde ad rem pertinere. Malè de Seio : sed omnia humana tolerabilia ducenda:ipsi enim quid sumus?aut quādiu hæc curaturi sumus? Ea videamus quæ ad nos magis pertinent,nec tamē multò,quid agamus de Senatu.&,vt nequid prætermittam, 13
Cesonius ad me literas misit , Posthumiam Sulpitii domum ad se venisse. De Pompeii Magni filia,tibi rescripsi,nihil me hoc tempore cogitare.alteram verò illam,quam tu scribis,puto nosti:nihil enim vidi fœdius.sed adsum.coràm igitur. Obsignata epistola accepi tuas.Atticæ hilaritatem libenter audio.commotiunculis συμπάσχω. De dote tantò magis perpurga.Balbi regia conditio est delegandi.quoquo modo confice.turpe est rem impeditam iacere.insula Arpinas habere potest germanam ἀποθέωσιν: habere videatur:ἐκτόπιμος est:igitur animus in hortis: quos tamen inspiciam,cùm venero.

De Epicuro,vt voles:etsi μεθαρμόζομαι in posterum. genus hoc personarum, incredibile est,quàm ea quidem requirant.Ad antiquos igitur:ἀνεμέσητον γάρ.Nihil habeo ad te quod perscribam:sed tamen institui quotidie mittere,vt eliciam tuas literas:non quò 14

aliquid ex his expectē,ſed neſcio quomodo tamen expecto.Quare ſiue habes quid,ſiue
nihil habes,ſcribe tamen aliquid:téque cura.Cōmouet me Attica,etſi aſſentior Cratero.
Bruti literæ ſcriptæ & prudenter & amicè, multas mihi tamen lachrymas attulerūt: me
hæc ſolitudo minus ſtimulat,quàm iſta celebritas.Te vnum deſidero.ſed literis nō dif-
ficilius vtor,quàm ſi domi eſſem.ardor tamē ille vrget,& manet,non mehercule indul-
gente me,ſed tamen repugnante. Quòd ſcribis de Apuleio, nihil puto opus eſſe tua
contentione,nec Balbo & Oppio,quibus quidem ille receperat,mihíque etiam iuſſerat
nūntiari, ſe moleſtum omnino non futurum. ſed cura vt excuſer morbi cauſa in dies
ſingulos.Lænas hoc receperat.prēde C.Septimium,L.Statilium. denique nemo nega-
bit ſe iuraturum,quem rogaris.quod ſi erit durius,veniam, & ipſe perpetuum morbum
15 iurabo.cùm enim mihi carendum ſit conuiuiis,malo id lege videri facere,quàm dolo-
re.Cocceium velim appelles:quod enim dixerat,non facit.Ego autem volo aliquod e-
mere latibulum perſugium doloris mei. De me excuſando apud Apuleium dederam
ad te pridie literas.nihil eſſe negotii arbitror. quęcunque appellaris,nemo negabit. ſed
Septimium vide,& Lænatem, & Statilium: tribus enim opus eſt.ſed mihi Lænas totum
receperat. Quòd ſcribis à Iunio te appellatū, omnino Cornificius locuples eſt:ſed ta-
men ſcire velim quādo dicat ſpopondiſſe,& pro patre,ánne pro filio: neque eò minus,
vt ſcribis,procuratores Cornificii,& Apuleium prædiatorē videbis. Quòd me ab hoc
mœrore recreari vis,facis vt omnia.ſed me mihi non defuiſſe tu teſtis es:nihil enim de
mœrore minuēdo ſcriptum àb vllo eſt,quod ego non domi tuæ legerim: ſed omnem
16 conſolationem vincit dolor.Quinetiam feci quod profectò ante me nemo, vt ipſe me
per literas conſolarer. quem librum ad te mittam, ſi deſcripſerint librarii. affirmo tibi
nullam conſolationem eſſe talem.Totos dies ſcribo: non quò proficiam quid,ſed tan-
tiſper impedior,non equidem ſatis(vis enim vrget)ſed relaxor tamen,ad omniáque ni-
tor,non ad animum,ſed ad vultum ipſum,ſi queam,reficiendum: ídque faciens,inter-
dum mihi peccare videor,interdum peccaturus eſſe,niſi faciam.Solitudo aliquid adiu-
uat:ſed multò plus proficeret,ſi tu tamen intereſſes. quæ mihi vna cauſa eſt hinc diſce-
dendi: nam pro malis rectè habebat.quanquam ipſum doleo:non enim iam in me idē
eſſe poteris, perierunt illa quæ amabas. De Bruti ad me literis ſcripſi ad te antea: pru-
denter ſcriptæ.ſed nihil,quod me adiuuarent. Quod ad te ſcripſit,id vellem,vt ipſe ad-
17 eſſet:certè aliquid, quoniam me tam valde amat,adiuuaret. quòd ſiquid ſcies,ſcribas ad
me velim, maximè autem, Panſa quando. De Attica doleo: credo tamen Cratero.
Piliam angi vetabat. Pro omnibus apud Apuleium,quoniam in perpetuum non pla-
cet,in dies vt excuſer,videbis.In hac ſolitudine careo omnium colloquio:cúmque ma-
ne me in ſyluam abſtruſi denſam & aſperā,non exeo inde ante veſperum. ſecūdum te,
nihil eſt mihi amicius ſolitudine. In hac mihi omnis ſermo eſt cum literis.eum tamen
interpellat fletus:cui repugno, quoad poſſum: ſed adhuc pares non ſumus. Bruto, vt
ſuades, reſcribam. eas literas cras habebis. cùm erit cui des,dabis. Te tuis negotiis re-
lictis nolo ad me venire: ego enim potius accedam,ſi diutius impediere: etſi ne deceſ-
ſiſſem quidē è conſpectu tuo,niſi me planè nihil vlla res adiuuaret.quòd ſi eſſet aliquod
leuamen, id eſſet in te vno: & cùm primùm ab aliquo poterit eſſe, à te erit. Nunc ta-
18 men ipſum ſine te eſſe non poſſum: ſed nec tuæ domui probatur, nec meæ poteram:
nec, ſi propius eſſem vſpiam, tecum tamen eſſem: idem enim te impediret, quò mi-
nus mecum eſſes, quod nunc etiam impedit. mihi adhuc nihil aptius fuit hac ſolitudi-
ne: quam vereor, ne Philippus tollat: heri enim veſperi venerat. me ſcriptio & literæ
non leniunt, ſed obturbant. Martianus ad me ſcripſit, me excuſatum eſſe apud A-
puleium à Laterenſi, Naſone, Lænate, Torquato, Strabone. His velim meo nomi-
ne reddendas literas cures, gratum mihi eos feciſſe. Quod pro Cornificio me ab-
hinc amplius annis x x v. ſpopōdiſſe dicit Flauius, etſi reus locuples eſt,& Apuleius præ-
diator liberalis, tamen velim des operam vt inueſtiges ex conſponſorum tabulis,ſitne

ita. mihi enim ante AEdilitatem meam nihil erat cum Cornificio: poteſt tamen vide-
ri. ſed ſcire certum velim, & appelles procuratores, ſi tibi videtur : quanquam quid ad
me? Veruntamen. Panſæ profectionem ſcribes, cùm ſcies. Atticam ſaluere iube, 19
& eam cura obſecro diligenter. Piliæ ſalutem. Dum recordationes fugio, quæ quaſi
morſu quodam dolorem efficiunt, refugio à te admonendo. quod velim mihi igno-
ſcas, eiuſmodi eſt : etenim habeo nonnullós ex iis, quos nunc lectito, authores, qui di-
cant fieri id oportere, quod ſæpe tecum egi, & quod à te approbari volo. de fano illo di-
co, de quo tantùm, quantùm me amas, velim cogites. Equidem neque de genere dubi-
to: placet enim mihi Cluatii: neque de re, ſtatutum eſt enim. de loco nõnunquam. Ve-
lim igitur cogites. Ego, quantùm his temporibus tam eruditis fieri poterit, profectò il-
lam conſecrabo omni genere monimentorũ ab omnium ingeniis ſcriptorum & Græ-
corum & Latinorum: quæ res forſitan ſit refricatura vulnus meum. ſed iam quaſi voto
quodam & promiſſo me teneri puto : longúmque illud tempus, cùm non ero, magis
me mouet, quàm hoc exiguum, quod mihi tamen nimium longum videtur. habeo 20
enim nihil, tentatis rebus omnibus, in quo acquieſcam : nam dum illud tractabam, de
quo antea ſcripſi ad te, quaſi fouebam dolores meos. nũc omnia reſpuo, nec quicquam
habeo tolerabilius, quàm ſolitudinem. quam (quod eram veritus) non obturbauit Phi-
lippus: nam, vt heri me ſalutauit, ſtatim Romam profectus eſt. Epiſtolam quam ad
Brutum, vt tibi placuerat, ſcripſi, miſi ad te. curabis cum tua perferendã. eius tamen mi-
ſi ad te exemplum, vt ſi minus placeret, ne mitteres. Domeſtica quòd ais ordine ad-
miniſtrari, ſcribes quæ ſint ea : quædã enim expecto. Cocceius vide ne fruſtretur: nam
Libo quod pollicetur, vt Eros ſcribit, non incertum puto de ſorte mea. Sulpitio cõfido,
& Egnatio ſcilicet. de Apuleio quid eſt, quod labores, cùm ſit excuſatio facilis? Tibi ad
me venire, vt oſtendis, vide, ne non ſit facile: eſt enim longum iter: diſcedentémque te
(quod celeriter tibi erit fortaſſe faciendum) non ſine magno dolore dimittã. Sed om- 21
nia, vt voles. ego enim, quicquid feceris, id cùm rectè, tum etiam mea cauſa factum pu-
tabo. Heri, cùm ex aliorum literis cognouiſſem de Antonii aduentu, admiratus ſum
nihil eſſe in tuis : ſed erant pridie fortaſſe ſcriptæ, quàm datæ. neque iſta quidem curo.
ſed tamen opinor propter prædes ſuos accucurriſſe. Quòd ſcribis Terẽtiam de obſi-
gnatoribus mei teſtamenti loqui : primùm tibi perſuade, me iſthæc non curare: neque
eſſe quicquam aut paruæ curæ aut nouæ loci : ſed tamen quid ſimile? Illa eos non ad-
hibuit quos exiſtimauit quæſituros, niſi ſciſſent quid eſſet. num id etiam mihi periculi
fuit? Sed tamen faciat illa quod ego. dabo meum teſtamentum legendum cui volue-
rit. intelliget non potuiſſe honorificentius à me fieri de Nepote, quàm fecerim. nam
quòd non aduocaui ad obſignandum, primùm mihi non venit in mentem : deinde ea 22
re non venit, quia nihil attinuit. tute ſcis (ſi modò meminiſti) me tibi tum dixiſſe, vt
de tuis aliquos adduceres. quid enim opus erat multis? equidem domeſticos iuſſeram.
Tum tibi placuit vt mitterem ad Silium. inde eſt natum, vt ad Publium. ſed neceſſe
neutrum fuit. Hoc tu tractabis, vt tibi videbitur. Eſt hic quidem locus amœnus, &
in mari ipſo, qui & Antio & Circæis aſpici poſſit : ſed ineunda nobis ratio eſt, quem-
admodum in omni mutatione dominorum, qui innumerabiles fieri poſſunt in infi-
nita poſteritate (ſi modò hæc ſtabunt) illud quaſi conſecratum remanere poſſit. Equi-
dem iam nihil egeo vectigalibus, & paruo contentus eſſe poſſum. cogito interdum
trans Tyberim hortos aliquos parare, & quidem ob hanc cauſam maximè. nihil enim
video quod tam celebre eſſe poſſit: ſed quos, coràm videbimus: ita tamen, vt hac æſtate
fanum abſolutum ſit. tu tamen cum Apella Chio confice de columnis. De Cocceio 23
& Libone quæ ſcribis, approbo : maximè quòd de iudicatu meo reſponſum ſit. Siquid
perſpexeris, & tamen quid procuratores Cornificii dicant, velim ſcire, ita, vt in ea re
te, cùm tam occupatus ſis, non multum operæ velim ponere. De Antonio quoque
Balbus ad me cum Oppio conſcripſit, idq; tibi placuiſſe, ne perturbarer. illis egi gratias.

Te tamen, vt iam antè ad te scripsi, scire volo, me neque isto nuntio esse perturbatum, nec iam vllo perturbatum iri. Pansa si hodie, vt putabas, profectus est, posthac iam incipito scribere ad me, de Bruti aduentu quid expectes, id est quos ad dies. id, si scies vbi iam sit, facilè coniectura assequêre. Quòd ad Tironem de Terentia scribis, obsecro te mi Attice suscipe totum negotium. vides & officium agi meum quoddã, cui tu es con-
24 scius, &, vt nonnulli putant, Ciceronis rem. Me quidem id multò magis mouet, quod mihi est & sanctius & antiquius, præsertim cùm hoc alterum neque sincerum, neque firmum putem fore. Nondum videris perspicere, quàm me nec Antonius commouerit, nec quicquam iam eiusmodi possit commouere. De Terentia autem scripsi ad te iis literis, quas dederam pridie. Quòd me hortaris, ídque à cæteris desiderari scribis, vt dissimulem me tam grauiter dolere: possúmne magis, quòd totos dies consumo in literis? quod etsi non dissimulationis, sed potius leniendi & sanandi animi causa facio: tamen, si mihi minus proficio, simulationi certè facio satis. Minus multa ad te scripsi, quòd expectabam tuas literas ad eas, quas ad te pridie dederam. Expectabam autem maximè de Fano, nonnihil etiam de Terentia. Velim me facias certiorem proximis literis, Cn. Cepio, Seruiliæ Claudii pater, viuóne patre suo naufragio perierit, an mor-
25 tuo. Item Rutilia viuóne C. Cotta filio suo mortua sit, an mortuo. Pertinet ad eum librum, quem de luctu minuendo scripsimus. Legi Bruti epistolam, eámque tibi remisi, sanè non prudēter rescriptam ad ea quæ requisieras. sed ipse viderit. quanquam illud turpiter ignorat. Catonem primùm sentētiam putat de animaduersione dixisse, quam omnes antè dixerant, præter Cæsarem. & cùm ipsius Cæsaris tam seuera fuerit, qui tum prætorio loco dixerit, consularium putat leniores fuisse, Catuli, Seruilii, Lucullorum, Curionis, Torquati, Lepidi, Gellii, Volcatii, Figuli, Cottæ, L. Cæsaris, C. Pisonis, etiam M. Atilii Glabrionis, Syllani, Murenæ, designatorum Consulum. Cur ego in sententiam Catonis? quia verbis luculentioribus, & pluribus rem eandem comprehenderat. me autē hic laudat, quòd retulerim, non quòd patefecerim, quòd cohortatus sim, quòd
26 denique antè, quàm consulerem, ipsi iudicauerim. Quæ omnia quia Cato laudibus extulerat in cælum, perscribendáque censuerat, iccirco in eius sententiam est facta discessio. hic autem se etiam tribuere multùm mihi putat, quòd scripserit, optimum Consulem: quis enim ieiunius dixit inimicus? Ad cætera verò, tibi quemadmodum rescripsit? tantùm rogat de s.c. vt corrigas. hoc quidem fecisset, etiam si Ranio admonitus esset. sed hæc iterum ipse viderit. De hortis, quoniam probas, effice aliquid. Rationes meas nosti. Si verò etiam à Faberio recedit, nihil negotii est. sed etiam sine eo posse videor contendere. vænales certè sunt Drusi, fortasse & Lamiani & Cassiani. sed corám. De Terentia non possum cōmodius scribere, quàm tu scribis. officium sit nobis antiquissimum. siquid nos fefellerit, illius malo me, quàm mei pœnitere. Ouiæ C. Lolii curanda sunt HS.C. negat Eros posse sine me: credo. quòd accipienda aliqua sit &
27 danda æstimatio. vellem tibi dixisset: si enim res est, vt mihi scribit, parata, nec in eo ipso mentitur, per te confici potuit: cognoscas & conficias velim. Quòd me in forum vocas, eò vocas vnde etiam bonis meis rebus fugiebā. quid enim mihi cum foro sine curia? in oculos incurrentibus iis, quos æquo animo videre non possum? Quòd autem homines à me postulare scribis vt Romæ sim, neque mihi vt absim cōcedere, aut quatenus eos mihi concedere: iampridem scito esse, cùm vnum te pluris quàm omneis illos putem: ne me quidem cōtemno, meóque iudicio multo stare malo, quàm omnium reliquorum. neque tamen progredior longius, quàm mihi doctissimi homines concedunt. quorum scripta omnia quæcunque sunt in eam sententiam, non legi solùm (quod ipsum erat fortis ægroti accipere medicinam) sed in mea etiā scripta transtuli, quod cer-
28 tè afflicti & fracti animi non fuit. Ab his me remediis noli in istam turbam vocare, ne recidam. De Terētia, quòd mihi omne onus imponis, non cognosco tuā in me indulgentiā: ista enim sunt ipsa vulnera, quæ non possum tractare sine maximo gemitu. Mo-

derare igitur quæſo,vt potes: neque enim à te plus,quàm potes,poſtulo. Potes autē quid
veri ſit perſpicere tu vnus. De Rutilia,quorū videris dubitare,ſcribes ad me,cùm ſcies:
ſed quamprimùm,num Clodia D.Bruto conſulari filio ſuo mortuo,vixerit. id de Mar-
cello,aut certè de Poſthumia ſciri poteſt: illud autē de M.Cotta,aut de Syro, aut de Sa-
tyro. De hortis etiā atque etiam rogo, omnibus meis, eorúmque,quos ſcio mihi non
defuturos,facultatibus,ſed potero meis,enitendū mihi eſt. Sunt etiam quæ vendere fa-
cile poſſim. ſed,vt non vendam,eíque vſurā pendam,à quo emero,non plus annū poſ-
ſum aſſequi,quod volo.ſi tu me adiuuas,paratiſſimi ſunt Druſi.cupit enim vēdere.Pro-
ximos puto Lamiæ:ſed abeſt.Tu tamē ſiquid potes,odorare. ne Silius quidem quicquā 29
vtitur, & iis vſuris facillimè ſuſtentabitur. Habe tuum negotium, nec quid res mea fa-
miliaris poſtulet,quam ego non curo,ſed quid velim,exiſtima. Putaram te aliquid no
ui,quòd eiuſmodi fuerat initium literarum,quanuis non curarem,quid in Hiſpania fie-
ret,tamen te ſcripturum.ſed videlicet meis literis reſpondiſti,vt de foro & de curia.Sed
domus eſt,vt ais,forum.Quid ipſa domo mihi opus eſt carenti foro?occidimus,occidi-
mus Attice,iampridem nos quidem : ſed nunc fatemur, poſteaquam vnum,quo tene-
bamur,amiſimus.Itaque ſolitudinem ſequor. & tamen ſiqua me res iſtò abduxerit,eni-
tar,ſi quo modo potero (potero autem) vt præter me nemo dolorem meum ſentiat: ſi
vllo modo poterit,ne tu quidem:atque etiā illa cauſa eſt non veniendi. meminiſti quid
ex te Atedius quæſierit.quinetiam nūc moleſti ſunt.quid exiſtimas ſi venero? De Te- 30
rentia ita cura vt ſcribis, méque hac ad maximas ægritudines acceſſione non maxima
libera. & vt ſcias me ita dolere,vt non iaceam,quibus Conſulibus Carneades, & ea lega-
tio Romam venerit,ſcriptum eſt in tuo annali. Hæc nunc quæro, quæ cauſa fuerit: de
Oropo opinor:ſed certum neſcio:& ſi ita eſt,quæ controuerſiæ præterea,qui eo tempo-
re nobilis Epicureus fuerit Athenis, qui præfuerit hortis,qui etiam Athenis πολιτικοὶ fu-
erint illuſtres, quæ etiam ex Apollodori puto poſſe inueniri. De Attica moleſtum:
ſed quoniam leuiter,rectè eſſe cōfido. De Magala dubium mihi non erat:vnde enim
tam felix Ligus pater?Nam quid de me dicam, cui vt omnia cōtingant quæ volo,leua-
ri non poſſum? De Druſi hortis quanti licuiſſe tu ſcribis, id ego quoque audierā,&, vt
opinor,heri ad te ſcripſeram. ſed quanti quāti,bene emitur quod neceſſe eſt.Mihi quo-
quo modo tu exiſtimas(ſcio enim ego ipſe quid de me exiſtimem) leuatio quædam eſt, 31
ſi minus doloris,at officii debiti. Ad Siccam ſcripſi,quòd vtitur L.Cotta.ſi nihil confi-
ceretur de Tranſtyberinis,habet in Oſtienſi Cotta celeberrimo loco, ſed puſillum loci.
Ad hanc rem tamen plus etiam ſatis. Id velim cogites. nec tamen iſta pretia hortorum
pertimueris.nec mihi argēto iam,nec veſte opus eſt,nec quibuſdam amœnis locis:hoc
opus eſt. Video etiā à quibus adiuuari poſſim. ſed loquere cum Silio:nihil enim eſt me-
lius.Mandaui etiam Siccæ.reſcripſit,cōſtitutumq́ ſe cum eo habere. Scribat igitur ad me
quid egerit,& tu videbis. Bene fecit A.Silius,qui tranſegerit: neque enim ei deeſſe vo
lebam:& quid poſſem, timebam. De Ouia confice vt ſcribis. De Cicerone tempus
eſſe iam videtur:ſed quæro,quod illi opus erit Athenis,permutaríne poſſit,an ipſi feren-
dum ſit:de totáque re,quemadmodum,& quando placeat, velim conſideres. Publius 32
iturúſne ſit in Africam, & quādo,ex Atedio ſcire poteris. quæras,& ad me ſcribas velim.
&,vt ad meas ineptias redeam, velim me certiorem facias, P. Craſſus Vinuliæ filius,vi-
uóne P.Craſſo conſulari patri ſuo, mortuus ſit, vt ego meminiſſe videor, an poſt. Item
quæro de Regillo Lepidi filio, recténe meminerim patre viuo mortuum. Cuſpiana
explicabis,itemque Pretiana. De Attica optimè: & ei ſalutem dices & Piliæ.

SCRIPSIT ad me diligenter Sicca de Silio,ſéque ad te rem detuliſſe,quod tu idem
ſcribis. mihi & res, & conditio placet, ſed ita vt numerato malim, quàm æſtimatione.
Voluptuarias enim poſſeſſiones nolet Silius. Vectigalibus autem vt his poſſum eſſe
cōtentus quæ habeo,ſic vix minoribus.Vnde ergo numerato?HS. DC.exprimes ab Her-
mogene, cùm præſertim neceſſe erit. Et domi video eſſe HS. DC. reliquæ pecuniæ vel

33 vſuram Silio pẽdemus,dum vel à Faberio,vel ab aliquo qui Faberio debet, repræſentabimus.erit etiam aliquid alicũde. ſed totam rem tu gubernabis. Druſianis verò hortis multò antepono:neque ſunt vnquam comparati,mihi crede. Vna me cauſa mouet, in qua ſcio me τετυφῶσθαι.ſed,vt facis,obſequere huic errori meo. Nam quod ſcribis ἐγγήραμα,actum iam de iſto eſt,alia magis quæro. Sicca, vt ſcribit, etiam ſi nihil confecerit cum A.Silio,tamen ſe ſcribit x.Calend.eſſe venturum:cuius occupationibus ignoſco: eáque mihi ſunt notæ. De voluntate tua,vt ſimul ſimus, vel ſtudio potius & cupiditate,non dubito. De Nicia quod ſcribis:ſi ita me haberẽ, vt eius humanitate frui poſſem,in primis vellẽ illum mecum habere : ſed mihi ſolitudo & receſſus prouincia eſt.
34 Quod quia facilè ferebat Sicca,eò magis illum deſidero. Præterea noſti Niciæ noſtri imbecillitatem,mollitiem,conſuetudinẽ victus. Cur ego illi moleſtus velim,cùm mihi ille iucundus eſſe non poſſit? volũtas tamen eius mihi grata eſt. vnam rem ad me ſcripſit,de qua decreui nihil tibi reſcribere. ſpero enim me à te impetraſſe ; vt priuares me iſta moleſtia. Piliæ & Atticæ ſalutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Siliano negotio etſi mihi non eſt ignota conditio, tamen hodie me ex Sicca arbitror omnia cogniturum. Cottæ quidem negas te noſſe : ſed vltra Silianam villam eſt (quam puto tibi notam eſſe) villula ſordida & valde puſilla:nihil agri:ad aliam rem loci ſatis,nihil ad eam quam quæro.ſequor celebritatẽ. ſed ſi perficitur de hortis Silii, hoc eſt,ſi perficis(eſt enim totum poſitum in te)nihil eſt ſcilicet,quod de Cotta cogitemus.

De Cicerone,vt ſcribis,ita faciam, ipſi permittam de tempore. numorum quantum opus erit,vt permutetur,tu videbis. Ex Aledio quod ſcribis,ſiquid inueneris,ſcribes:&
35 ego ex tuis animaduerto literis, & profectò tu ex meis nihil habere nos, quod ſcribamus.eadẽ quotidie,quæ iam iámque ipſa contrita ſunt.tamen facere non poſſum,quin quotidie ad te mittam,vt tuas accipiam.De Bruto tamẽ ſiquid habebis: ſcire enim iam puto vbi Panſam expectet: ſi, vt conſuetudo eſt, in prima prouincia, circiter Calendas affuturus videtur : vellem tardius. valde enim Vrbem fugio multas ob cauſas. Itaque id ipſum dubito,an excuſationem aliquam ad illum parem:quod quidem video facile eſſe.Sed habemus ſatis temporis ad cogitandum. Piliæ, Atticæ ſalutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Silio nihilo plura cognoui ex præſente Sicca,quàm ex literis tuis. ſcripſeras enim diligenter. Si igitur tu illum conueneris,ſcribes ad me,ſiquid videbitur de quo putas ad
36 me miſſum eſſe. Sit miſſum, nécne, ſcio dictum quidem mihi. certè nihil eſt. Tu igitur vt cœpiſti: & ſiquid ita conficies, (quod equidem non arbitror fieri poſſe) vt illi probetur, Ciceronem, ſi tibi placebit, adhibebis. Eius aliquid intereſt videri illius cauſa voluiſſe, mea quidem nihil, niſi id quod tu ſcis,quod ego æſtimo. Quòd me ad conſuetudinem reuocas,fuit meum quidem iampridem Rempub.regere,quod faciebam:ſed interea erat vbi acquieſcerem. Nunc planè nec ego victum, nec vitã illam colere poſſum: nec in ea re quid aliis videatur,mihi puto curandum. Mea mihi conſcientia pluris eſt, quàm omnium ſermo. Quòd me ipſe per literas conſolatus ſum, non pœnitet me quantùm profecerim. mœrorem minui: dolorem nec potui, nec ſi poſſem, vellem.

De Triario, bene interpretaris voluntatem meam. Tu verò nihil, niſi vt illi volent.
37 Amo illum mortuum : tutor ſum liberis:totã domum diligo. De Caſtriciano negotio,ſi Caſtricius pro mancipiis pecuniam accipere volet,eámque ei ſolui,vt nunc ſoluitur,certè nihil eſt commodius. ſin autem ita actum eſt,vt ipſa mancipia abduceret,non mihi videtur eſſe æquum. rogas enim me vt tibi ſcribã quid mihi videatur. nolo enim negotii Quintum fratrem quicquam habere : quod videor mihi intellexiſſe, tibi videri idem. Publius, ſi æquinoctium expectat,vt ſcribis Atedium dicere, nauigaturus videtur.mihi autem dixerat per Siciliam.vtrum,& quando,velim ſcire. & velim aliquando, cùm erit tuum commodum,Lentulum puerum viſas:eíque de mancipiis,quæ tibi

videbitur, attribuas. Piliæ, Atticæ salutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

SILIVS, vt scribis, hodie. cras igitur, vel potius cùm poteris scribes, siquid erit, cùm videris. Nec ego Brutum vito, nec tamen ab eo leuationem vllam expecto: sed erãt causæ, cur hoc tempore istic esse nollem: quæ si manebũt, quærenda erit excusatio ad Brutum: & vt nũc est, mansuræ videntur. De hortis, quæso explica. Caput illud est quod scis. sequitur, vt etiam mihi ipsi quoddam opus sit. nec enim esse in turba possum, nec à vobis abesse. Huic meo consilio nihil reperio isto loco aptius. & de hac re quid tui consilii sit, mihi persuasum est: & eò magis, quòd idẽ intellexi tibi videri, me ab Oppio & Balbo valde diligi. Cum iis communices quantopere, & quare velim hortos, sed id ita posse, si expediatur illud Faberianum. Sint igitur authores futuri: siqua etiam iactura facienda sit in repræsentando (quod possum) adducito. tum enim illud desperatum denique intelliges, & quid inclinent ad hoc meum consilium adiuuandum. Siquid erit, magnum est adiumentum: sin minus, quacunque ratione contendamus. Vetus illud ἐγχείρημα quemadmodũ scripsisti, vel ἐντάφιον putato. De illo Ostiensi nihil est cogitan- 39
dum, si hoc nõ assequimur. à Lamia non puto posse. Damasippi experiendũ est. quæro quid ad te scribam: sed nihil est: eadem quotidie. Quòd Lentulum inuisis, valde gratum. pueros attribue ei quot, & quos videbitur. De Silii voluntate vendendi, & de eo quanti tu vereri videris, primúmne nolit, deindéne tanti: Sicca aliter, sed tibi assentior. Quare, vt ei placuit, scripsi ad Egnatium. Quòd Silius te cum Clodio loqui vult, potes id mea voluntate facere, cõmodiúsque id est, quàm quod ille à me petit, me ipsum scribere ad Clodium. De mancipiis Castricianis, cõmodissimum esse credo transigere Egnatium. Quòd scribis te ita futurum putare cum Ouia, quæso quidem vt conficiatur. Quoniam, vt scribis, nox erat, in hodierna epistola plura expecto. Silium 40
mutasse sententiam Sicca mirabatur. Equidem magis miror, quòd cùm in filium causam conferret, quæ mihi non iniusta videtur (habet enim qualem vult) ais te putare, si addiderimus aliud à quo refugiat, cùm ab ipso fuerit æstimatum, vendíturum. Quæris à me, quod summum pretium constituam, & quantum anteire istos hortos Drusi. accessi: nunquam Coponianam villam & veterem & non magnam noui: syluam nobilem, fructum autem neutrius. Quod tamen puto nos scire oportere. Sed mihi vtrius istorum tempore magis meo, quàm ratione æstimandi sunt. Possim autem assequi nécne, tu velim cogites. Si enim Faberianum venderem, explicare vel repræsentatione non dubitarem. De Silianis, si modò adduceretur vt vẽderet: si vænales non haberet, transirem ad Drusum vel tanti, quanti Egnatius illum velle tibi dixit. Magno etiam adiumento nobis Hermogenes potest esse in repræsentando. At concede mihi 41
quæso, vt eo animo sim, quo is debeat esse qui emere cupiat. & tamẽ seruio ita cupiditati & dolori meo, vt à te regi velim. Egnatius mihi scripsit: is siquid tecum locutus erit (commodissimè enim per eum agi potest) ad me scribes, & id agẽdum puto: nam cum Silio non video cõfici posse. Piliæ & Atticæ salutem. hæc ad te mea manu. vide quæso quid agendũ sit. Publilia ad me scripsit, matrem suam cum Publilio loqui, eam ad me cum illo venturam, & se vnà, si ego paterer, moraturã. Orat multis & supplicibus verbis vt liceat, & vt sibi rescribam. Res quàm molesta sit, vides. Rescripsi me etiam grauius esse affectũ, quàm tum, cùm illi dixissem me solum esse velle: quare nolle me hoc tempore eam ad me venire. Putabam, si nihil rescripsissem, illam cum matre venturam. 42
nunc non puto: apparebat enim illas literas non illius esse. Illud autem quod fore video, ipsum volo vitare, ne illæ ad me veniant. Et vna est vitatio: & ego nollem: sed necesse est (te hoc nunc rogo) vt explores, ad quam diem hîc ita possim esse, vt ne opprimar. Ages, vt scribis, temperatè. Ciceroni velim hoc proponas (ita tamen, si tibi non iniquũ videbitur) vt sumptus huius peregrinationis (quibus, si Romæ esset, domúmque cõduceret, quod facere cogitabat, facilè contẽtus futurus erat) accõmodet ad mercedes

Argileti & Auentini: & cùm ei propoſueris, ipſe velim reliqua moderere, quemadmo-
dum ex his mercedibus ſuppeditemus ei quod opus ſit. Præſtabo, nec Bibulũ, nec Acci-
dinum, nec Meſſalã, quos Athenis futuros audio, maioris ſumptus facturos, quàm quod
ex eis mercedibus recipietur. Itaque velim videas, primũ conductores qui ſint, & quan-
43 ti: deinde vt ſit qui ad diem ſoluat, & quid viatici, quid inſtrumenti ſatis ſit. Iumẽto cer-
tè Athenis nihil opus ſit. Quibus autem in via vtatur, domi ſunt plura, quàm opus erat:
quod etiã tu animaduertis. Ego vt heri ad te ſcripſi, ſi & Silius is fuerit, quem tu putas,
nec Druſus facilem ſe præbuerit, Damaſippum velim aggrediare. Is, opinor, ita par-
teis fecit in ripa, neſcio quotenorum iugerum, vt certa pretia conſtitueret, quæ mihi
nota non ſunt. Scribes ad me igitur quicquid egeris. Vehementer me ſolicitat Atti-
cæ noſtræ valetudo, vt verear etiam ne qua culpa ſit. ſed & pædagogi probitas, & medi-
ci aſſiduitas, & tota domus in omni genere diligens me rurſus id ſuſpicari vetat. Cura
igitur: plura enim non poſſum. Ego hîc vel ſine Sicca (Tironi enim melius eſt) facil-
limè poſſem eſſe, vt in malis. ſed, cùm ſcribas videndum mihi eſſe, ne opprimar, ex quo
44 intelligam te certum illius profectionis diem non habere: putaui eſſe commodius me
iſtuc venire, quod idem video tibi placere. Cras igitur in Siccæ ſuburbano: inde, quem-
admodum ſuades, puto me in Ficulẽſi fore. Quibus de rebus ad me ſcripſiſti, quoniam
ipſe venio, coràm videbimus. Tuam quidem & in agendis noſtris rebus, & in cõſiliis in-
eundis, mihíque dandis, in ipſis literis, quas mittis, beneuolentiam, diligentiam, pruden-
tiam mirificè diligo. Tu tamen, ſiquid cum Silio, vel illo ipſo die, quo ad Siccam ventu-
rus ero, certiorem me velim facias, & maximè cuius loci detractionem fieri velit: quod
enim ſcribis extremi, vide ne is ipſe locus ſit, cuius cauſa de tota re (vt ſcis) eſt à nobis co
gitatum. Hircii epiſtolam tibi miſi, & recentem, & beneuolè ſcriptã. Antè quàm pro-
ximè diſceſſi, nunquam mihi venit in mentem, quo plus inſumptum in monimentum
45 eſſet, quàm neſcio quid quod lege conceditur, tantundem populo dandum eſſe: quod
non magnopere moueret, niſi neſcio quo modo (ἀλόγως fortaſſe) nollem illud vllo no-
mine niſi fani appellari. Quod ſi volumus, vereor ne aſſequi non poſſimus, niſi mutato
loco. Hoc quale ſit, quæſo cõſidera: nam etſi minus vrgeor, méque ipſe propemodum
collegi, tamen indigeo tui cõſilii. Itaque te vehementer etiam atque etiam rogo, magis
quàm à me vis, aut pateris te rogari, vt hanc cogitationẽ toto pectore amplectare. Fanũ
fieri volo, neque hoc mihi erui poteſt. Sepulchri ſimilitudinẽ effugere non tam propter
pœnam legis ſtudeo, quàm vt maximè aſſequar ἀποθέωσιν: quod poteram, ſi in ipſa villa
facerem. ſed vt ſæpe locuti ſumus, cõmutationes dominorum reformido. In agro vbi-
cunque fecero, mihi videor aſſequi poſſe, vt poſteritas habeat religionem. Hæ meæ tibi
46 ineptiæ (fatebor enim) ferendæ ſunt: nam habeo, ne me quidem ipſum, quicum tam au
dacter communicem, quàm te. Si tibi res, ſi locus, ſi inſtitutum placet, lege quæſo legẽ,
mihíque eam mitte. Siquid in mentẽ veniet, quomodo eam effugere poſſimus, vtemur.

Ad Brutum ſiquid ſcribes, niſi alienum putabis, obiurgato eum, quòd in Cumano eſ-
ſe noluerit propter eam cauſam, quam tibi dixi: cogitanti enim mihi nihil tam videtur
potuiſſe facere ruſticè. Et ſi tibi placebit ſic agere de fano, vt cœpimus, velim cohortere,
& exacuas Cluatiũ: nam, etiam ſi alio loco placebit, illius nobis opera, conſilióque vten-
dum puto. Tu ad villam fortaſſe cras. A' te heri duas epiſtolas recepi, alteram pridie
datam Hilaro, alteram eodem die à tabellario. Accepíque ab AEgypta literas eodem
die, Piliam & Atticam planè bellè ſe habere. Tuæ literæ mihi redditæ ſunt tertiodecimo
47 die. Quòd mihi Bruti literas, gratum. ad me quoque miſit. Eam ipſam ad te epiſtolam
miſi, & ad eam exemplum mearum literarum. De fano, ſi nihil mihi hortorum in-
uenis (qui quidem tibi inueniendi ſunt, ſi me tanti facis, quanti certè facis) valde pro-
bo rationẽ tuam. De Tuſculano, quanuis prudens ad cogitandum ſis, ſicut es, tamen
niſi magnæ curæ tibi eſſet, vt ego conſequerer id, quod magnopere vellem, nũquam ea
res tibi tam bellè in mentem venire potuiſſet. Sed neſcio quo pacto celebritatem re-

Bb.iiii.

quiro. Itaque hortos mihi conficias, necesse est. Maxima est in Scapulæ celebritas, propinquitas præterea vbi sis, ne totum diē in villa. Quare antè quàm discedis, Othonem, si Romæ est, conuenias peruelim. Si nihil erit, & si tu meam stultitiam consuesti ferre, eò tamen progrediar, vt mihi stomachere. Drusus enim certè vendere vult. Si ergo aliud erit, non mea erit culpa nisi emero? qua in re ne labar, quæso prouide. Prouidēdi autem 48
vna ratio est, si quid de Scapulanis possumus. Et velim me certiorem facias, quandiu in suburbano sis futurus. Apud Terentiam gratia opus est nobis, tuáque authoritate. sed facies vt videbitur: scio enim, si quid mea intersit, tibi maiori curæ solere esse, quàm mihi. Hircius ad me scripsit, Sext. Pompeium Corduba exisse, & fugisse in Hispaniā citeriorem: Cneum fugisse nescio quò, neque enim curo: nihil præterea noui. Literas Narbone dedit XIIII. Calēd. Maii. Tu mihi de Caninii naufragio quasi dubia re misisti. scribas igitur, si quid erit certius. Quòd me à mœstitia auocas, multùm proficies, si locum fano dederis. Multa mihi εἰς ἀποθέωσιν in mentem veniunt: sed loco valde opus est. Quare etiam Othonem vide. Non dubito quin occupatissimus fueris, qui ad me nihil literarum: sed homo nequam, qui tuum commodum nō expectarit, cùm ob eam vnam causam missus esset. Nūc quidem, nisi quid te tenuit, suspicor esse in suburbano. At ego hîc scribendo dies totos, nihil equidem leuor, sed tamen aberro. Asinius Pol- 49
lio ad me scripsit de impuro nostro cognato. Quod Balbus minor nuper satis planè, Dolabella obscurè, hic apertissimè. Ferrem grauiter, si nouæ ægrimoniæ locus esset. Sed tamen quid impurius? O hominem cauendum. quanquā mihi quidem. sed tenendus dolor est. Tu, quoniā nihil necesse est, sic scribes aliquid, si vacabis. Quòd putas oportere prouideri iam animi mei firmitatem, grauiúsque quosdam scribis de me loqui, quàm aut te scribere, aut Brutum: si, qui me fractum animo & debilitatum putant, sciant quid literarum, & cuius generis conficiam: credo (si modò homines sint) existiment me, siue ita leuatus sim, vt animum vacuum ad res difficiles scribendas afferam, reprehendēdum non esse: siue hanc aberrationem à dolore delegerim, quæ maximè liberalissima, doctóque homine dignissima, laudari etiam oportere. Sed cùm ego faciam omnia quæ 50
facere possim ad me adiuuandum: tu effice id, quod video te non minus, quàm me, laborare. Hoc mihi debere videor, neque leuari posse nisi soluero, aut videro me posse soluere: id est locum, qualem volo, inuenero. Hæredes Scapulæ, si istos hortos, vt scribis tibi Othonem dixisse, partibus quatuor factis, liceri cogitant: nihil est scilicet emptori loci. Sin venibunt, quid fieri possit, videbimus. Nam ille locus publicatus, qui est Trebonii & Cusinii, erat ad me allatus. sed scis aream esse. nullo pacto probo. Clodiæ sanè placent, sed non puto esse venaleis. De Drusi hortis, quanuis ab his abhorreas, vt scribis, tamen eò confugiam, nisi quid inueneris. AEdificatio me non mouet: nihil enim aliud ædificabo, nisi id, quod etiam si illos nō habuero. Κῦρος mihi sic placuit, vt cætera Antisthenis, hominis acuti magis quàm eruditi. 51

TABELLARIVS cùm ad me sine literis tuis venisset, existimaui tibi eā causam non scribendi fuisse, quòd pridie scripsisses, ea ipsa, ad quæ rescripsi, epistola. Expectarem tamen aliquid de literis Asinii Pollionis. sed nimium ex meo otio tuum specto. Quanquam tibi remitto, nisi quid necesse erit, necesse ne habeas scribere, nisi eris valde otiosus. De tabellariis facerem quod suades, si essent vllæ necessariæ literæ, vt erant olim, cùm breuioribus diebus tamen quotidie respondebāt tempori tabellarii: & erat aliquid, Silius, Drusus, alia quædam. Nunc nisi Otho extitisset, quid scriberemus non erat. Id ipsum dilatum est: tamen alleuor, cùm loquor tecum absens, multò etiam magis, cùm tuas literas lego. sed quoniam & abes (sic enim arbitror) & scribendi necessitas nulla est, conquiescent literæ, nisi quid noui extiterit.

QVALIS futura sit Cæsaris vituperatio contra laudationem meam, perspexi ex eo 52
libro quem Hircius ad me misit, in quo colligit vitia Catonis, sed cum maximis laudibus meis. itaque misi librum ad Muscam vt tuis librariis daret: volo enim eum diuul-

gari. quod quò facilius fiat, imperabis tuis. συμβουλευτικὸν ſæpe conor: nihil reperio: &
quidem mecum habeo & Ἀριστοτέλους & Θεοπόμπου πρὸς Ἀλέξανδρον. ſed quid ſimile? Illi
quæ & ipſis honeſta eſſent, ſcribebam, & grata Alexandro. Ecquid tu eiuſmodi reperis?
mihi quidem nihil in mentem venit. Quòd ſcribis te vereri, ne & gratia & authoritas
noſtra hoc meo mœrore minuatur: ego quid homines aut reprehendant, aut poſtulēt,
neſcio. Ne doleam? quî poteſt? Ne iaceam? quis vnquam minus? dum tua me domus
leuabat, quis à me excluſus? quis venit, qui offenderetur? Aſturam ſum à te profectus.
53 Legere iſti læti, qui me reprehendunt, tam multa non poſſunt, quàm ego ſcripſi: quàm
bene, nihil ad rem. Sed genus ſcribendi id fuit, quod nemo abiecto animo facere poſ-
ſet. x x x. dies in hortis fui. Quis aut congreſſum meum, aut facilitatem ſermonis
deſiderauit? nunc ipſum, ea lego, ea ſcribo, vt ii, qui mecum ſunt, difficilius otium ferāt,
quàm ego laborem. Siquis requirit cur Romæ non ſim: quia diſceſſus eſt. cur non ſim
in his meis prædiolis, quæ ſunt huius temporis: quia frequentiam illam non facilè fer-
rem. Ibi ſum igitur, vbi is, qui optimas Baias habebat, quotannis hoc tempus conſume-
re ſolebat. Cùm Romam venero, nec vultu, nec oratione reprehendar. Hilaritatem il-
lam, qua hanc triſtitiam temporum condiebamus, in perpetuum amiſi. Conſtantia &
firmitas nec animi, nec orationis requiretur. De hortis Scapulanis hoc videtur effici
poſſe, aliud tua gratia, aliud noſtra, vt præconi ſubiiciantur. id niſi fit, excludemur. Sin
54 ad tabulam venimus, vincemus facultates Othonis noſtra cupiditate. Nam quòd ad me
de Lentulo ſcribis, non eſt in eo. Faberiana modò res certa ſit, túque enitare, quod facis:
quod volumus conſequemur. Quòd quæris, quandiu hic paucos dies: ſed certū non
habeo: ſimulac conſtituero, ad te ſcribam: & tu ad me, quandiu in ſuburbano ſis futu-
rus. Quo die ego ad te hæc miſi, de Pilia & Attica mihi quoque eadē quæ ſcribis, & ſcri-
buntur, & nuntiantur.

NIHIL erat, quod ſcriberem: ſcire tamen volebam vbi eſſes, ſi abes, aut abfuturus es,
quando rediturus eſſes. Facias igitur me certiorem. Et quod tu ſcire volebas, ego quan-
do ex hoc loco: poſtridie Iduum Lanuuii conſtitui manere, inde poſtridie in Tuſcula-
no, aut Romæ. Vtrum ſim facturus, eo ipſo die ſcies. Scis quàm ſit φιλαίτιος συμφορά. mi-
55 nimè in te quidem: ſed tamē auidè ſum affectus de fano. Quod niſi non dico effectum
erit, ſed fieri videro, audebo hoc dicere, & tu, vt ſoles, accipies, incurſabit in te dolor
meus, non iure ille quidem, ſed tamen feres hoc ipſum, quod ſcribo, vt omnia mea fers,
ac tuliſti. Omneis tuas conſolationes vnam hanc in rem velim conferas. Si quæris quid
optem: primùm Scapulæ, deinde Clodiæ, poſtea, ſi Silius nolet, Druſus aget iniuſtè, Cu-
ſinii & Trebonii. Puto Terentium eſſe dominum, Rebilum fuiſſe certò ſcio. Sin autem
tibi Tuſculanum placet, vt ſignificaſti quibuſdam literis, tibi aſſentiar. Hoc quidem vti-
que perficies, ſi me leuari vis, quem iam etiam grauius accuſas, quàm patitur tua cōſue-
tudo: ſed facis ſummo amore, & victus fortaſſe vitio meo. ſed tamen ſi me leuari vis,
hæc eſt ſumma leuatio, vel, ſi verum ſcire vis, vna. Hircii epiſtolam ſi legeris, quæ mihi
56 quaſi πρόπλασμα videtur eius vituperationis, quā Cæſar ſcripſit de Catone, facies me,
quid tibi viſum ſit (ſi tibi erit cōmodum) certiorem. Redeo ad fanum. Niſi hac æſtate
abſolutum erit, quam vides integram reſtare, ſcelere me liberatum nō putabo. Nul-
lum à te deſideraui diem literarum: videbam enim quæ ſcribis: & tamē ſuſpicabar, vel
potius intelligebam, nihil fuiſſe quod ſcriberes. Ad VI. Id. verò & abeſſe te putabam, &
planè videbam nihil te habere. Ego tamen ad te ferè quotidie mittam: malo enim fru
ſtrà, quàm te nō habere, cui des, ſiquid fortè ſit quod putes me ſcire oportere. Itaque ac-
cepi VI. Id. literas tuas inanes. quid enim habebas quod ſcriberes? Mihi tamē illud, quic-
quid erat, non moleſtum fuit, nihil aliud ſcire me, noui te nihil habere. ſcripſi tamē ne-
ſcio quid de Clodia. Vbi ergo ea eſt, aut quando ventura? placet mihi res ſic, vt ſecun-
dum Othonem nihil magis. Sed neque hanc vendituram puto. delectatur enim & co-
57 pioſa eſt: & illud alterum quàm ſit difficile, te non fugit. Sed obſecro enitamur vt ali-

quid ad id quod cupio, excogitemus. Ego me hinc postridie exiturum puto, sed aut in Tusculanum, aut domum, inde fortasse Arpinum. cùm certum sciero, scribam ad te. Venerat mihi in mentē monere te, vt id ipsum, quod facis, faceres. putabā enim commodius te idem istud domi agere posse interpellatione sublata. ego postridie Iduū, vt scripsi ad te antè, Lanuuii manere cōstitui, inde aut Romæ, aut in Tusculano. scies antè vtrunq;.

QVÒD scribis reri te illā rem fore leuamento, bene facis, cùm id esset (mihi crede) perinde, vt existimare tu non posses. res indicat quātopere id cupiam, cùm tibi audeam confiteri, quem id non ita valde probare arbitrer. sed ferendus tibi in hoc meus error. Ferendus? immò verò etiam adiuuandus. De Othone diffido, fortasse quia cupio: sed tamen maior etiam res est, quàm facultates nostræ, præsertim aduersario & cupido, & locuplete & hærede. Proximum est, vt velim Clodiæ: si ista minus confici possunt, effi- 58
ce quiduis. Ego me maiore religione, quàm quisquam fuit vllius voti, obstrictum puto. videbis etiam Trebonianos, etsi absunt domini. Sed, vt ad te heri scripsi, considerabis etiam de Tusculano, ne æstas effluat, quod certè non est committendum. Et Hircium aliquid ad te συμπαθῶς de me scripsisse facilè patior: (fecit enim humanè) & te eius epistolam ad me non misisse, multò facilius: tu enim etiam humanius. illius librum, quem ad me misit de Catone, propterea volo diuulgari ab tuis, vt ex istorum vituperatione sit illius maior laudatio. Quod per Mustellam agis, habes hominem valde idoneum, meique sanè studiosum iam inde à Pontiano. perfice igitur aliquid: quid autem aliud, nisi vt aditus sit emptori, quod per quēuis hæredem potest effici? sed Mustellam id perfecturum, si rogaris puto. Mihi verò & locum, quem opto ad id quod volumus, dederis: 59
& præterea ἐγγήραμα: nam illa Silii & Drusi non satis οἰκοδεσποτικὰ mihi videntur. quid enim sedere totos dies in villa ista? Igitur malim primùm Othonis, deinde Clodiæ. si nihil fiet, aut Druso ludus est suggerendus, aut vtendū Tusculano. Quòd domi te inclusisti, ratione fecisti: sed quæso confice, & te vacuum redde nobis. Ego hinc, vt scripsi antea, postridie Idus Lanuuium, deinde postridie in Tusculano: cōtudi enim animum, & fortasse vici, si modò permansero. Scies igitur fortasse cras, summum perendie. Sed quid est quæso? Philotimus nec Cartini Pompeium teneri, qua de re literarum ad Clodium Patauinum missarum exemplum mihi Oppius & Balbus miserant, sed id factum arbitrari: bellúmque narrat reliquum satis magnum. solet omnino esse Fuluiaster. Sed tamē si quid habes. Volo etiam scire de naufragio Caniniano quid sit. Ego hìc duo magna συντάγματα absolui: nullo enim alio modo à miseria quasi aberrare possum. Tu mi- 60
hi, etiam si nihil erit quod scribas (quod fore ita video) tamen id ipsum scribas velim, te nihil habuisse quod scriberes, dummodo ne his verbis. De Attica optimè. ἀκηδία tua me mouet: etsi scribis nihil esse. in Tusculano eò commodius ero, quòd & crebrius tuas literas accipiā, & te ipsum nōnunquam videbo: nam cæteroqui ἀνεκτότερα erant Asturæ: nec hæc, quæ refricant, hìc me magis angūt. etsi tamen vbicunque sum, illa sunt mecū.

DE Cæsare vicino scripseram ad te, quia cognoram ex tuis literis. eum σύνναον Quirini malo, quàm Salutis. Tu verò peruulga Hircium: id enim ipsum putaram quod scribis: vt, cùm ingenium amici nostri probaretur, ὑπόθεσις vituperandi Catonis irrideretur. vincam (opinor) animum: Lanuuio pergā in Tusculanum. aut enim mihi in perpetuum fundo illo carendum est (nam dolor idem manebit: tantum mediocrius) aut 61
nescio quid intersit, vtrum illuc nunc veniam, an ad decem annos: neque enim ista maior admonitio, quàm quibus assiduè conficior & dies & noctes. Quid ergo, inquies: nihil literæ? In hac quidem re, vereor ne etiam contra: nam essem fortasse durior: exculto enim animo nihil agreste, nihil inhumanum est. Tu igitur, vt scripsisti, nec id incommodo tuo: vel binæ enim poterunt literæ. occurram etiam, si necesse erit. ergo id quidem vt poteris. De Mustella, vt scribis, etsi magnum opus est: eò magis delabor ad Clodiam. quanquam in vtroque Faberianum nomen explorandum est. de quo, nihil nocuerit, si aliquid cum Balbo eris locutus, & quidē, vt res est, emere nos velle, nec posse

62 sine isto nomine, nec audere incerto. Sed quando Clodia Romæ futura est, & quia tanti rem æstimas, eò prorsus specto: non quin illud malim: sed & magna res est, & difficile certamen cum cupido, cum locuplete, cum hærede. Et si de cupiditate nemini concedam: cæteris rebus infirmiores sumus. sed hæc corám. Hircii librũ (vt facis) diuulga. De Philotimo idẽ & ego arbitrabar. Domum tuam pluris video futurã vicino Cæsare. Tabellarium meum hodie expectamus. nos de Pilia & Attica certiores faciet. Domi te libenter esse, facilè credo. sed velim scire quid tibi restet, aut iámne confeceris. Ego te in Tusculano expecto, eóque magis, quòd Tironi statim te venturum scripsisti, & addidisti, te putare opus esse. sentiebam omnino quãtum mihi præsens prodesses. sed multò magis post discessum tuum sentio. quam ob rem, vt antè ad te scripsi, aut ego ad
63 te totus, aut tu ad me, quod licebit. Heri non multò pòst quàm tu à me discessisti, puto quidam vrbani, vt videbantur, ad me mandata & literas attulerunt à C. Mario C. F. cum multis verbis agere mecum per cognationẽ, quæ mihi secum esset, per eum Marium, quem scripsissem, per eloquentiam L. Crassi aui sui, vt se defenderem, causámque suam mihi perscripsit. rescripsi, patrono illi nihil opus esse, quoniam Cæsaris propinqui eius omnis potestas esset, viri optimi & hominis liberalissimi: me tamen ei fauturum. O tẽpora, fore cùm dubitet Curtius Consulatum petere. sed hæc hactenus.

DE Tirone mihi curæ est: sed iam sciam quid agat: heri enim misi qui videret: cui etiam ad te literas dedi. Epistolam ad Cæsarem tibi misi. Horti quam in diem proscripti sint, velim ad me scribas. Vt me leuarat tuus aduentus, sic discessus afflixit. qua-
64 re, cùm poteris, id est cùm Sestii auctioni operã dederis, reuises nos: vel vnus dies mihi erit vtilis. quid dicam gratus? ipse Romam venirem, vt vnà essemus, si satis consilium quadam de re haberem.

TIRONEM habeo citius quàm verebar. venit etiam Nicias: & Valerium hodie audiebam esse venturum: quãuis multi sint, magis tamen ero solus, quàm si vnus esses. sed expecto te à Peduceo vtique. Tu autem significas aliquid etiam antè. verũ id quidem, vt poteris. De Virgilio, vt scribis. hoc tamen velim scire, quando auctio. Epistolam ad Cæsarem mitti, video tibi placere. Quid quæris? mihi quoque idem maximè placuit, & eò magis, quòd nihil est in ea nisi optimi ciuis, sed ita optimi, vt tempora, quibus parere omnes πολιτικοὶ præcipiũt: sed sic nobis esse visum, vt isti antè legerent. Tu igitur id curabis. sed nisi planè iis intelliges placere, mittenda non est. Id autẽ vtrum illi sentiant, an verò simulent, tu intelliges. Sed mihi simulatio pro repudiatione fuerit. τοῦτο δὲ μηλώσῃ.
65 De Cerelia quid tibi placeret, Tiro mihi narrauit, debere, nõ esse dignitatis meæ: perscriptionem tibi placere: hoc metuere, alterũ in metu non ponere. Sed & hæc, & multa alia corám. sustinenda tamen (si tibi videbitur) solutio est nominis Cereleani, dum & de Metone & de Faberio sciamus. L. Tullium Montanum nosti, qui cum Cicerone profectus est. ab eius sororis viro literas accepi, Montanum Planco debere, quòd præs pro Flaminio sit, HS. X X. De ea re nescio quid te à Montano rogatum. sanè velim, siue Plancus est rogandus, siue qua re potes illum iuuare, iuues. pertinet ad nostrum officium. si res tibi fortè notior est, quàm mihi aut si Plancum rogandũ putas, scribas ad me velim, vt quid rei sit, & quid rogandum, sciam. De epistola ad Cæsarem quid egeris, expecto.
66 De Silio non ita sanè laboro. tu mihi aut Scapulanos aut Clodianos efficias necesse est. sed nescio quid videris dubitare de Clodia, vtrum quãdo væneant, an sintne vænales. Sed quid est quod audio Spintherem fecisse diuortium? De lingua Latina securi es animi, dices, qui talia cõscribis: ἀπόγραφα sunt: minore labore fiunt. verba tantùm affero, quibus abundo. Ego, etsi nihil habeo quod ad te scribam, scribo tamen, quia tecum loqui videor. hîc nobiscũ sunt Nicias & Valerius. hodie tuas literas expectabamus matutinas. Erunt fortasse alteræ pomeridianæ, nisi te Epiroticæ literæ impedient, quas ego non interpello. misi ad te epistolas ad Martianum & ad Mõtanum. eas in eundem fasciculum velim addas, nisi fortè iam dedisti. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XIII.

CICERO ATTICO S.

AD Ciceronem ita ſcripſiſti, vt neque ſeuerius, neque temperantius ſcri- 1
bi potuerit: nec magis, quàm quemadmodum ego maximè vellem. Prudentiſſimè etiam ad Tullios. quare aut iſta proficiēt, aut aliud agamus. De pecunia verò, video à te omnem diligentiam adhiberi, vel potius iam adhibitam: & ſi efficis, à te hortos habebo. nec verò vllũ genus poſſeſſionis eſt quod malim, maximè ſcilicet ob eam cauſam quæ ſuſcepta eſt, cuius feſtinationem mihi tollis, quoniam de æſtate polliceris, vel potius recipis. deinde etiam ad καταβίωσιν, mœſtitiámque minuendam nihil mihi reperiri poteſt aptius. Cuius rei cupiditas impellit me interdum vt te hortari velim: ſed me ipſe reuoco. non enim dubito quin, quod me valde velle putes, in eo tu meipſum cupiditate vincas. itaque iſtuc iam pro facto habeo. Expecto quid iſtis placeat de epiſtola ad Cæſarē. Nicias te (vt debet) amat, vehementérque tua ſui memoria delectatur. Ego 2
verò Peduceum noſtrum vehementer diligo: nam & quanti patrem feci, totũ in hunc: ipſum per ſe æquè amo, atque illum amaui: te verò plurimùm, qui hoc ab vtroque noſtrûm fieri velis. Si hortos inſpexeris, & ſi de epiſtola certiorem me feceris, dederis mihi quod ad te ſcribam: ſin minus, ſcribam tamen aliquid: nunquam enim deerit.

Gratior mihi celeritas tua quàm ipſa res: quid enim indignius? ſed iam ad iſta obduruimus, & humanitatem omnem exuimus. Tuas literas hodie expectabã, nihil equidem vt ex iis noui: quid enim? veruntamen. Oppio & Balbo epiſtolas deferri iubebis, & tamen Piſonem ſicubi de auro. Faberius ſi venerit, videbis vt tantum attribuatur, ſi modò attribuetur, quantum debetur. accipies ab Erote. Ariarathes Ariobarzanis filius Romam venit. vult, opinor, regnum aliquod emere à Cæſare: nam, quomodo nũc eſt, pedem vbi ponat in ſuo, non habet. omnino eum Seſtius noſter parochiis publicis 3
occupauit: quod quidem facilè patior. Veruntamē, quòd mihi ſummo beneficio meo magna cum fratribus illius neceſſitudo eſt, inuito eum per literas vt apud me diuerſetur. ad eam rem cùm mitterem Alexandrum, has ei dedi literas. Cras igitur auctio Peducei. cùm poteris ergo: etſi impediet fortaſſe Faberius: ſed tamen, cùm licebit. Dionyſius noſter grauiter queritur, & tamen iure, à diſcipulis abeſſe tandiu. Multis verbis ſcripſit ad me, credo item ad te. mihi quidem videtur etiam diutius abfuturus, ac nollem: valde enim hominem deſidero.

À TE literas expectabam, nondum ſcilicet: nam has mane reſcribebam. Ego verò iſta nomina ſic probo, vt nihil aliud me moueat, niſi quod tu videris dubitare: illud enim non accipio in bonam partem quod ad me refers. Quid, ipſe negotium meum ge 4
rere, niſi conſilio tuo? Sed tamē intelligo magis te id facere diligentia, qua ſemper vteris, quàm quòd dubites de nominibus iſtis. etenim Cælium non probas: plura non vis. vtrunque laudo. His igitur vtendum eſt, præs aliquando factus eſſet in his quidem tabulis. à me igitur omnia, quòd dies longiores: teneamus modò quod volumus. puto fore iſtam etiam à præcone diem, certè ab hæredibus. De Criſpo & Muſtella videbis: & velim ſcire, quæ ſit pars duorum. De Bruti aduentu erã factus certior: attulerat enim ab eo AEgypta libertus literas. miſi ad te epiſtolam, quia commodè ſcripta erat.

HABEO munus à te elaboratum decem legatorum, & quidem puto: nam filius anno pòſt Quæſtor fuit, quàm Conſul Mumius. ſed quoniam ſæpius de nominibus quæris quid placeat: ego quoque tibi ſæpius reſpondeo placere. Siquid poteris cum Piſone, conficies: Aulus enim videtur in officio futurus. velim antè poſſis: ſi minus, vtique 5
ſimul ſimus, cùm Brutus veniet in Tuſculanum. magni intereſt mea, vnà nos eſſe. Scies

autem qui dies is futurus sit, si puero negotium dederis vt quærat. Spurium Mumium putarã in decem legatis fuisse, & videlicet: etenim εὔλογον, fratri fuisse: fuit enim ad Corinthum. Misi tibi Torquatum. colloquere tu quidem cum Silio, vt scribis, & vrge. Illam diem negabat esse mense Maio: istam non negabat. sed tu, vt omnia, istuc quoque ages diligenter. De Crispo & Mustella scilicet cùm quid egeris. Quoniam ad Bruti aduentum fore te nobiscum polliceris, satis est, præsertim cùm hi tibi dies in magno nostro negotio consumantur.

DE aquæ ductu probè fecisti. columnarium vide, ne nullum debeamus. quanquam mihi videor audisse à Camillo, commutatã esse legem. Pisoni quid est quod honestius
6 respondere possimus, quàm solitudinem Catonis? nec cohæredibus solùm Herennianis, sed etiam vt scis (tu enim mecum egisti) de puero Lucullo: quam pecuniam tutor (nam hoc quoque ad rem pertinet) in Achaia sumpserat. Sed agit liberaliter, quoniam negat se quicquam facturum contra nostram voluntatem. coràm igitur, vt scribis, constituemus quemadmodum rem explicemus. Quòd reliquos cohæredes conuenisti, planè bene. Quòd epistolam meam ad Brutum poscis, non habeo eius exemplum, sed tamen saluum est, vt ait Tiro te habere oportere: & vt recordor, vnà cum illius obiurgatoria tibi meam quoque, quam ad eum rescripseram, misi. Iudiciali molestia vt caream videbis. Tuditanum istum proauum Hortensii planè non noram, & filium, qui tum non potuerat esse legatus, fuisse putaràm. Mumium fuisse ad Corinthum pro certo habeo: sæpe enim hic Spurius, qui nuper est epistolas mihi pronũtiabat versicu-
7 lis facetis, ad familiareis missas à Corintho. sed non dubito quin fratri fuerit legatus, non in decem. Atque hoc etiam accepi, non solitos eos maiores nostros legare in decem, qui essent imperatorũ necessarii, vt nos ignari pulcherrimorum institutorum, aut negligẽtes potius M. Lucullum & L. Murænam, & cæteros ad L. Lucullum misimus. illúdque εὐλογώτατον, illum fratri in primis eius legatis fuisse.

OPERAM tuam multã, qui & hæc cures, & mea expedias, & sis in tuis multò minus diligens, quàm in meis. Sestius apud me fuit, & Theopompus pridie. venisse à Cæsare narrabat literas: hoc scribere, sibi certum esse Romæ manere, causámque eam ascribere, quæ erat in epistola nostra, ne se absente leges suæ negligerentur, sicut esset neglecta sumptuaria. est εὔλογον: ídque eram suspicatus. Sed istis mos gerendus est, nisi pla-
8 cet hanc ipsam sententiam nos persequi, & Lentulum cum Metella fecisse diuortium. Hæc omnia tu melius. rescribes igitur quicquid voles, dummodo quid. iam enim non reperio quid te rescripturum putem, nisi fortè de Mustella, aut si Silium videris. Brutus heri venit in Tusculanum post horam decimam. hodie igitur me videbit, ac vellem cùm tu adesses. misi equidem ei nuntiari, te, quoad potuisses, expectasse eius aduentum, venturúmque, si audisses, méque, vt facio, continuò te certiorem esse facturum.

PLANÈ nihil erat, quod ad te scriberem: modò enim discesseras, & paulò pòst triplices remiseras. velim cures fasciculum ad Vestorium deferendum: & alicui des negotium, qui quærat Q. Faberii fundus nunquis in Pompeiano Nolano vænalis sit. Epitomẽ Bruti Cælianorum velim mihi mittas, & à Philoxeno Παναιτίου περὶ προνοίας. Te Idibus videbo cum tuis.

9 COMMODVM discesseras heri, cùm Trebatius venit, paulò pòst Curtius hic salutandi causa, sed mansit inuitatus. Trebatium nobiscum habemus. hodie mane Dolabella. multus sermo ad multum diem. nihil possum dicere ἐκτενέστερον, nihil φιλοστοργότερον. ventum est tamen ad Quintum. multa ἄφατα, ἀδιήγητα: sed vnum eiusmodi, quod, nisi exercitus sciret, non modò Tironi dictare, sed ne ipse quidẽ auderem scribere. Sed hactenus. εὐχαρίστως ad me venit, cùm haberem Dolabellam, Torquatus: humanissiméque Dolabella, quibus verbis secum egissem, exposuit: commodùm enim egeram diligentissimé. quæ diligentia grata est visa Torquato. À te expecto, siquid de Bruto. quanquam Nicias confectum putabat, sed diuortium non probari. quò etiam magis laboro

idem quod tu: siquid est enim offensionis,hæc res mederi potest. Mihi Arpinum eun-
dum est: nam & opus est constitui à nobis illa prædiola, & vereor ne exeundi potestas 10
non sit,cùm Cæsar venerit: de cuius aduentu eam opinionem Dolabella habet,quam
tu coniecturam faciebas ex literis Messalæ. Cùm illuc venero, intellexeróque quid ne-
gotii sit,tum,ad quos dies rediturus sim,scribam ad te.

MINIME miror te & grauiter ferre de Marcello,& plura vereri periculi genera.quis
enim hoc timeret,quod neque acciderat antea, nec videbatur natura ferre, vt accidere
posset?Omnia igitur metuẽda.sed illud παρὰ τὴν ἱστορίαν,tu præsertim me reliquum con-
sularem.Quid tibi Seruius,quid videtur? quanquam hoc nullam ad partem valet,scili-
cet,mihi præsertim,qui non minus bene actum cum illis putem:quid enim sumus? aut
quid esse possumus? domíne,an foris?quòd nisi hoc mihi venisset in mentem,scribere
ista nescio quæ,quò verterem me,non haberem. Ad Dolabellam,vt scribis,ita puto fa-
ciendum, κοινότερα quædam, & πολιτικώτερα. faciendum certè aliquid est: valde enim 11
desiderat Brutus. Siquid, curabis vt sciam. Cui quidem quamprimùm agendum puto,
præsertim si statuit: sermunculum enim omnem aut restinxerit aut sedarit:sunt enim,
qui loquantur etiam mecum.sed hæc ipse optimè,præsertim si etiam tecum loquetur:
mihi enim est in animo proficisci XI.Cal. hîc enim nihil habeo quid agam, ne hercu-
le illic quidem,nec vsquam,sed tamen illic hodie Spintherem expecto:misit enim Bru
tus ad me per literas, purgat Cæsarem de interitu Marcelli: in quem ne,si insidiis qui-
dem ille interfectus esset,caderet vlla suspicio.nunc verò, cùm de Magio constet,nón-
ne furor eius omnem causam sustinet? Planè,quid sit, non intelligo. explanabis igitur.
quanquam nihil habeo quod dubitem, nisi ipsi Magio quæ fuerit causa amentiæ, pro
quo quidem etiam sponsor factus est.nimirum id fuit:soluendo enim non erat: credo
eum petiisse à Marcello aliquid:& illum,vt erat,constantius respondisse, οὐ γὰρ ἐνδίδως. 12
Credebam esse facile: totum est aliud,postea quàm sum à te diiunctior.sed fuit facien-
dum,vt & constituerem mercedulas prædiorum, & ne magnum onus obseruãtiæ Bru
to nostro imponerem. posthac enim poterimus commodius colere inter nos in Tus-
culano. hoc autem tempore, cùm ille me quotidie videre vellet, ego ad illum ire non
possem,priuabatur omni delectatione Tusculani. Tu igitur,si Seruilia venerit,si Brutus
quid egerit,etiam si constituerit quando obuiam, quicquid denique erit quod scire me
oporteat,scribes.Pisonem,si poteris,conuenias.vides quàm maturũ sit:sed tamen quod
commodo tuo fiat.

VALDE me momorderũt epistolæ tuæ de Attica nostra: eædem tamen sanauerunt.
quòd enim te ipse consolabare eisdem literis, id mihi erat satis firmum ad leniendam
ægritudinẽ. Ligarianam præclarè vendidisti. posthac quicquid scripsero, tibi præco- 13
nium deferam. Quod ad me de Varrone scribis, scis me antea orationes, aut aliquid
id genus solitum scribere,vt Varronem nusquam possem intexere.postea autem quàm
hæc cœpi φιλολογώτερα, iam Varro mihi denuntiauerat magnam sanè,& grauem προσ-
φώνησιν. biennium præteriit, cùm ille καλλιππίδης assiduo cursu cubitum nullum pro-
cesserit.ego autem me parabam ad id,quod ille mihi misisset,vt αὐτῷ τῷ μέτρῳ καὶ λώϊον,
si modò potuissem:nam hoc etiam Hesiodus ascribit εἰ καὶ δύνηαι.nunc illam περὶ πλῶν
σύνταξιν, sanè mihi probatam,Bruto,vt tibi placuit,despondimus, ídque eum non nol-
le mihi scripsisti.Ergo illam ἀκαδημαϊκὴν,in qua homines, nobiles illi quidem ,sed nul-
lo modo philologi,nimis acutè loquuntur,ad Varronem transferamus.etenim sunt Ἀν-
τιόχεια,quæ iste valde probat.Catulo & Lucullo alibi reponemus,ita tamẽ,si tu hoc pro-
bas:déque eo mihi rescribas velim. 14

DE BRINNIANA auctione accepi à Vestorio literas. ait sine vlla controuersia
rem ad me esse collatam (Romæ videlicet, aut in Tusculano me fore putauerunt) ad
VIII.Calẽd. Quint.Dices igitur vel amico tuo, vel Othoni cohæredi meo, vel Labeo-
ni nostro,paulùm proferant auctionem,me circiter Nonas in Tusculano fore.cum Pi-

ſone Erotem habes. De Scapulanis hortis toto pectore cogitemus. dies adeſt.

COMMOTVS tuis literis, quòd ad me de Varrone ſcripſeras, totam Academiam ab hominibus nobiliſſimis abſtuli, tranſtulíque ad noſtrum ſodàlem, & ex duobus libris contuli in quatuor. grandiores ſunt omnino, quàm erant illi, ſed tamẽ multa detracta. Tu autem mihi peruelim ſcribas, quî intellexeris illum velle. Illud vtique ſcire cupio, quem intellexeris ab eo ζηλοτυπεῖσθαι, niſi fortè Brutum. id hercle reſtabat. ſed tamen
15 ſcire peruelim. libri quidem ita exierunt (niſi fortè me communis φιλαυτία decipit) vt in tali genere ne apud Græcos quidem ſimile quicquam. Tu illam iacturam feres æquo animo, quòd illa, quæ habes de Academicis, fruſtrà deſcripta ſunt: multò tamen hæc erunt ſplendidiora, breuiora, meliora. Nunc autem ἀπορῶ, quò me vertam. volo Dolabellæ valde deſideranti. non reperio quid: & ſimul αἰδέομαι Τρῶας. neque, ſi aliquid, potero μέμψιν effugere. aut ceſſandum igitur, aut aliquid excogitandum. Sed quid hæc leuia curamus? Attica mea, obſecro te, quid agit? quæ me valde angit. ſed crebrò reguſto tuas literas: in his acquieſco: tamẽ expecto nouas. Brinnii libertus cohæres noſter ſcripſit ad me velle, ſi mihi placet, cohæredes, & Sabinum Albium ad me venire. id ego planè nolo. hæreditas tanti non eſt, & tamen obire auctionis diem facilè poterunt (eſt
16 enim III. Id.) ſi me in Tuſculano poſtridie Non. mane conuenerint. quòd ſi laxius volent proferre diem, poterunt vel biduum, vel triduum, vel vt videbitur: nihil enim intereſt. Quare, niſi iam profecti ſunt, retinebis homines. De Bruto ſiquid erit, de Cæſare ſiquid ſcies præterea, ſcribes. Illud etiam atque etiam conſideres velim, placeátne tibi mitti ad Varronem quod ſcripſimus: etſi etiam ad te aliquid pertinet: nam ſcito te ei dialogo adiunctum eſſe tertium. opinor igitur conſideremus. etſi nomina iam facta ſunt: ſed vel induci, vel mutari poſſunt.

QVID agit, obſecro te, Attica noſtra? nam triduo abs te nullas acceperã: nec mirum: nemo enim venerat, nec fortaſſe cauſa fuerat. Itaque, ipſe quid ſcriberem, nõ habebam. quo autem die has Valerio dabam, expectabam aliquem meorum: qui ſi veniſſet, & à te
17 quid attuliſſet, videbam non defuturum quid ſcriberem. nos cùm flumina & ſolitudinem ſequeremur, quò facilius ſuſtentare nos poſſemus, pedem è villa adhuc egreſſi nõ ſumus: ita magnos & aſſiduos imbres habebamus. Illam Academicen σύνταξιν totam ad Varronem traduximus: modò fuit Catuli, Luculli, Hortenſii. deinde, quia παρὰ τὸ πρέπον videbatur, quòd erat hominibus non ignota, non illa quidem ἀπαιδευσία, ſed in his rebus ἀτριψία, ſimulac veni ad villã, eoſdem illos ſermones ad Catonem, Brutúmque tranſtuli.

ECCE tuæ literæ de Varrone. nemini viſa eſt aptior Ἀντιόχεια ratio. ſed tamen velim ſcribas ad me primùm placeátne tibi aliquid ad illum: deinde, ſi placebit, hócne potiſſimum. Quid Seruilia, iámne venit? Brutus ecquid agit, ecquãdo? de Cæſare quid auditur? Ego ad Nonas, quemadmodum dixi. tu cum Piſone ſiquid poteris. de VI. expe-
18 ctabam Roma aliquid. non imperaſſem igitur aliquid tuis. nunc eadem illa, quid Brutus cogitet, aut ſi aliquid egit, & quid à Cæſare. Sed quid iſta quæ minus curo? Attica noſtra quid agat, ſcire cupio. etſi tuæ literæ (ſed iam nimis veteres ſunt) rectè ſperare iubẽt, tamen expecto recens aliquid.

VIDES propinquitas quid habet. nos verò conficiamus hortos. Colloqui videbamur in Tuſculano cùm eſſem: tanta erat crebritas literarum: ſed id quidẽ iam erit. Ego interea admonitu tuo perfeci ſanè argutulos libros ad Varronem: ſed tamen expecto quid ad ea, quæ ſcripſi ad te: primùm quî intellexeris eum deſiderare à me, cùm ipſe homo πολυγραφώτατος nunquam me laceſſiſſet: deinde quem ζηλοτυπεῖν multò Hortenſium minus, aut eos qui de Repub. loquuntur. Planè hoc mihi explices velim: in primis, maneáſne in ſententia, vt mittam ad eum quæ ſcripſi, an nihil neceſſe putes. ſed hæc corám.

19 COMMODVM diſceſſerat Hilarus librarius IIII. Calend. cui dederam literas ad te,

cùm venit tabellarius cum tuis literis pridie datis:in quibus illud mihi gratiſſimum fuit, quòd Attica noſtra rogat te ne triſtis ſis,quódque tu ἀκίνδυνα eſſe ſcribis. Ligarianam, vt video,præclarè authoritas tua commendauit:ſcripſit enim ad me Balbus ac Oppius, mirificè ſe probare, ob eámque cauſam ad Cæſarem meam ſe oratiunculam miſiſſe. Hæc igitur idem tu mihi antea ſcripſeras. In Varrone iſta cauſa me non moueret, ne viderer φιλένδοξος: ſic enim conſtituebam,neminem includere in dialogos eorum qui viuerent: ſed quia ſcribis & deſiderari à Varrone,& magni illum æſtimare, eos confeci & abſolui,neſcio quàm bene,ſed ita accuratè, vt nihil poſſet ſuprá. Academicã omnem quæſtionem libris quatuor.in eis, quæ erant contra ἀκαταληψίαν, præclarè collecta ab Antiocho,Varroni dedi:ad ea ipſe reſpõdeo:tu es tertius in ſermone noſtro.Si Cottam 10
& Varronem feciſſem inter ſe diſputanteis,vt à te proximis literis admoneor,meum κωφὸν πρόσωπον eſſet.hoc in antiquis perſonis ſuauiter fit,vt & Heraclides in multis, & nos ſex de Repub.libris fecimus.Sunt etiam de oratore noſtri tres, mihi vehementer probati.in eis quoque eæ perſonæ ſunt,vt mihi tacẽdùm fuerit:Craſſus enim loquitur,Antonius,Catulus ſenex,C.Iulius frater Catuli,Cotta, Sulpitius.Puero me hic ſermo inducitur,vt nullæ eſſe poſſent partes meæ.quæ autem his tẽporibus ſcripſi, Ἀριστοτέλειον morem habent,in quo ſermo ita inducitur cæterorũ,vt penes ipſum ſit principatus.Ita confeci quinque libros περὶ τελῶν,vt Epicurea L. Torquato,Stoica M. Catoni, περιπατητικὰ M.Piſoni daremus. ἀζηλοτύπητον id fore putaram,quòd omnes illi deceſſerant.Hæc Academica, vt ſcis, cum Catulo,Lucullo, Hortenſio contuleram. ſanè in perſonas non cadebant: erant enim λογικώτερα, quàm vt illi de iis ſomniaſſe vnquam viderentur. Ita- 11
que, vt legi tuas de Varrone, tanquam ἕρμαιον arripui. aptius eſſe nihil potuit ad id philoſophiæ genus, quo ille maximè mihi delectari videtur, eáſque parteis, vt non ſim conſecutus,vt ſuperior mea cauſa videatur:ſunt enim vehementer πιθανὰ Antiochia, quæ diligenter à me expreſſa acumen habent Antiochi, nitorem orationis noſtrum,ſi modò is eſt aliquis in nobis. Sed tu dãdóſne putes hos libros Varroni, etiam atque etiã videbis. mihi quædam occurrunt,ſed ea corám.

A' CAESARE literas accepi conſolatorias,datas prid.Calend.Maii Hiſpali. De vrbe augenda quid ſit promulgatũ,nõ intellexi.id ſanè ſcire velim. Torquato noſtra officia grata eſſe facilè patior:eaque augere nõ deſinã. De vxore Tuberonis,& priuigna, neque poſſum iam abdere (eſt enim res peruulgata) neque Tuberonẽ volo defendere: 12
mirificè eſt enim φιλαίτιος.Theatrum quidem ſanè bellum habuiſti.Ego, etſi hoc loco facillimè ſuſtentor,tamen te videre cupio.itaque, vt conſtitui,adero. Fratrẽ credo à te eſſe conuentũ:ſcire igitur ſtudeo quid egeris. De fama nihil ſanè laboro:etſi ſcripſerã ad te tunc ſtultè.nihil melius.curandũ enim nobis eſt,atq; hoc in omni vita ſua quẽque à recta conſcientia tranſuerſum vnguem non oportere diſcedere. Vidẽn' quàm φιλοσόφως?an tu nos fruſtrà exiſtimas hæc in manibus habere? δεδῆχθαι te nollem,quod nihil erat: redeo enim rurſus eodẽ.quicquámne me putas curare in toto,niſi vt ei ne deſim? id ago ſcilicet,vt iudicia videar tenere,μὴ γὰρ αὐτοῖς. vellẽ tam domeſtica ferre poſſem, quàm iſta contemnere.putas autem me voluiſſe aliquid,quod perfectũ non ſit? non licet ſcilicet ſententiam ſuam: ſed tamen,quæ tum acta ſunt,non poſſum non probare: 13
& tamen non curare pulchrè poſſum,ſicuti facio.Sed nimium multa de nugis.

AD HIRCIVM dederam epiſtolam ſanè grandem, quam ſcripſeram proximè in Tuſculano.huic,quam tu mihi miſiſti,reſcribam aliâs: nunc aliis malo. Quid poſſum de Torquato,niſi aliquid à Dolabella?quod ſimulac,continuò ſcietis. expectabã hodie, aut ſummum cras ab eo tabellarios:qui ſimulac venerint,mittẽtur ad te.A' Quinto expecto:proficiſcens enim è Tuſculano VIII.Cal.vt ſcis,miſi ad eũ tabellarios. Nunc ad rem vt redeam.INHIBERE illud tuũ,quod valde mihi arriſerat,vehementer diſplicet: eſt enim verbũ totum nauticum.quanquam id quidẽ ſciebam: ſed arbitrabar ſuſtineri remos,cũ inhiberi eſſent remiges iuſſi.id nõ eſſe eiuſmodi didici heri, cùm ad villã no-

14 ſtram nauis appelleretur. non enim ſuſtinent, ſed alio modo remigant. id ab ἐποχῆς re-
motiſſimum eſt. Quare facies vt ita ſit in libro, quemadmodum fuit. Dices hoc idem
Varroni, ſi fortè mutauit. nec eſt melius quicquã, quàm vt Lucullus ſuſtineat currum,
vt bonus ſæpe agitator, equóſque. ſempérque Carneades προβολὴν pugilis, & retentio-
nem aurigæ ſimilem facit ἐποχῇ. Inhibitio autem remigum motum habet, & vehemen
tiorem quidem remigationis nauem conuertentis ad puppim. Vides quanto hoc dili-
gentius curem, quàm aut de rumore aut Pollione. De Panſa etiã, ſiquid certius: cre-
do enim palàm factum eſſe. De Critonio, ſiquid eſſet, certíne de Metello & Balbino?
dic mihi, placérne tibi primùm edere iniuſſu meo? Hoc ne Hermodorus quidem fa-
ciebat is, qui Platonis libros ſolitus eſt diuulgare, ex quo λόγοισιν Ἑρμόδωρος. quid illud?
15 rectúmne exiſtimas cuiquam quicquam antè, quàm Bruto? cui te authore προσφωνῶ:
ſcripſit enim Balbus ad me, ſe à te quintum De finibus librum deſcripſiſſe: in quo non
ſanè multa mutaui, ſed tamen quædam. Tu autem commodè feceris, ſi reliquos con-
tinueris, ne & ἀδιόρθωτα habeat Balbus, & ἕωλα Brutus. Sed hæc hactenus, ne videar περὶ
μικρὰ σπουδάζειν. etſi nunc quidem maxima mihi ſunt hæc: quid eſt enim aliud? Varro-
ni quidem quæ ſcripſi te authore, ita propero mittere, vt iam Romam miſerim deſcri-
bẽda. ea ſi voles, ſtatim habebis: ſcripſi enim ad librarios vt fieret tuis, ſi tu velles, deſcri-
bendi poteſtas. ea verò continebis, quoad ipſe te videam. quod diligentiſſimè facere ſo
les, cùm à me tibi dictum ſit. Quomodo autem fugit me tibi dicere? mirificè Cerelia,
ſtudio videlicet philoſophiæ flagrans, deſcribit à tuis. iſtos ipſos de finibus habet. ego
16 autem tibi confirmo (poſſum falli, vt humanus) à me non habere: nunquam enim ab
oculis meis abfuerunt. tantùm porrò aberat vt binos ſcriberent, vix ſingulos confece-
runt. tuorum tamẽ ego nullum delictum arbitror, idémque te vólo exiſtimare: à me e-
nim prætermiſſum eſt, vt dicerem eos exire nondum velle. Hui quandiu de nugis? de
re enim nihil habeo quod loquar. De Dolabella tibi aſſentior. cohæredes, vt ſcribis,
in Tuſculano. De Cæſaris aduẽtu, ſcripſit ad me Balbus, non ante Cal. Sext. De At-
tica optimè, quòd leuius ac lenius, & quod fert εὐκόλως. Quod autem de illa noſtra co-
gitatione ſcribis, in qua nihil tibi credo, ea quæ noui: valde probo hominem, domum,
facultates. quod caput eſt, ipſum non noui, ſed audio laudabilia de Scrofa: etiam pro-
ximè accedit, ſiquid hoc ad rem. εὐγενέστερος eſt etiã, quàm pater. coràm igitur, & quidẽ
17 propenſo animo ad probandum: accedit enim, quòd patrem (vt ſcire te puto) plus etiã,
quàm non modò tu, ſed quàm ipſe ſcit, amo, ídque & merito, & iandiu.

De Varrone, non ſine cauſa, quid tibi placeat, tã diligenter exquiro. occurrunt mihi
quædam: ſed ea coràm. te autem ἀσμενέστατα intexui, faciámque id crebrius: proximis
enim tuis literis primùm te id nõ nolle cognoui. De Marcello ſcripſerat ad me Caſ-
ſius antea, τὰ κατὰ μέρος Seruius. ô rem acerbã! Ad prima redeo. ſcripta noſtra nuſquam
malo eſſe, quàm apud te: ſed ea tum foras dari, cùm vtrique noſtrûm videbitur. Ego &
librarios tuos culpa libero, neque te accuſo, & tamen aliud quiddam ad te ſcripſeram,
Cereliam quædam habere, quæ niſi à te non potuerit. Balbo quidem intelligebam ſa-
tiſfaciendum fuiſſe: tantùm nolebam, aut obſoletum Bruto, aut Balbo inchoatum da
18 ri. Varroni, ſimulac te videro (ſi tibi videbitur) mittã. Quid autem dubitarim, cùm vi-
dero te, ſcies. Attributos quòd appellas, valde probè. te de prædio Auiæ exerceri, mo-
leſtè fero. De Bruto noſtro perodioſum: ſed vita fert. mulieres autẽ vix ſatis huma-
nè, quæ inimico animo ferant, cùm vtraque officio pareat. Tullium ſcribã, nihil fuit
quod appellares: nam tibi mandaſſem, ſi fuiſſet: nihil enim eſt apud eum poſitum no-
mine voti. Sed eſt quiddã apud illum meũ. id ego in hãc rem ſtatui conferre. Itaque &
ego rectè tibi dixi, vbi eſſet, & tibi ille negauit. Hoc quoque ipſum cõtinuò adoriamur.
Locũ hominibus nõ ſanè probo, quòd eſt deſertior: ſed habet εὐλογίαν. Verũ hoc quoq;,
vt cẽſueris, quippe qui omnia. ego, vt cõſtitui, adero, atque vtinã tu quoq; eodẽ die. ſin
quid, multa enim, vtiq; poſtridie: etenim cohæredes: à queis ſine te opprimi malitia eſt.

Alteris iam literis nihil ad me de Attica: sed id quidem mihi in optima spe pono. illud accuso, non te, sed illam ne salutem quidem. At tu & illi & Piliæ plurimam. nec me 19 tamen irasci iudicaris. Epistolam Cæsaris misi, si minus legisses.

ANTEMERIDIANIS tuis literis heri statim rescripsi: nunc respondebo vespertinis. Brutus mallem me accerseret: nam & æquius erat, cùm illi iter instaret & subitum & longum: & mehercule nunc, cùm ita simus affecti, vt non possimus planè simul viuere (intelligis enim profectò quò maximè posita sit συμβιώσεως) facilè patiebar nos potius Romæ vnà esse, quàm in Tusculano. libri ad Varronem non morabantur: sunt enim defecti, vt vidisti: tantùm librariorum menda tollũtur. de quibus libris scis me dubitasse: sed tu videris. Itẽ, quos Bruto mittimus, in manibus habent librarii. Mea mandata (vt scribis) explica. quanquã ista retentione omneis ait vti Trebatius: quid tu istos putas? nôsti domum, quam confice ἀλόγως. incredibile est quàm ego ista non curem. Omni tibi asseueratione affirmo, quod mihi credas velim, mihi maiori offensioni esse, 20 quàm delectationi possessiunculas meas. magis enim doleo, me non habere cui tradã, quàm habere, qui vtar. atque illud Trebatius se tibi dixisse narrabat. Tu autem veritus es fortasse, ne ego inuitus audirem. fuit id quidẽ humanitatis: sed, mihi crede, iam ista non curo. Quare da te in sermonem, & perseca, & confice, excita, compella, loquere, vt te cum illo Sceua loqui putes. ne existimes eos, qui non debita consectari soleãt, quod debeatur remissuros. De die tantùm videto, & id ipsum bono modo.

QVID est, quod Hermogenes mihi Clodius Andromenem sibi dixisse, se Ciceronẽ vidisse Corcyræ? ego enim audita tibi putarã. nil igitur ne ei quidẽ literarũ? an non vidit? facies ergo vt sciam. quid tibi ego de Varrone rescribã? quatuor ἀμφότεροι sunt in tua potestate. quod egeris, id probabo: nec tamen αἰδέομαι Τρῶας: quid enim? sed ipsi quàm 21 res illa probaretur, magis verebar. Sed quoniam tu suscipis, in alteram aurem.

DE RETENTIONE, rescripsi ad tuas accuratè literas scriptas. conficies igitur, & quidem sine vlla dubitatione aut retractatione. Hoc fieri & oportet, & opus est. De Andromene, vt scribis, ita putaram: scisses enim, mihíque dixisses. Tu tamen ita mihi de Bruto scribis, vt de te nihil. quando autem illum putas? nam ego Romam prid. Id. ita volui Bruto scribere: sed quoniam tu te legisse scribis, fui fortasse ἀσαφέστερος, me ex tuis literis intellexisse, nolle eum me quasi prosequendi sui causa Romam nunc venire. Sed quoniam iam adest meus aduentus, fac quæso, nequid eum Idus impediãt, quo minus suo commodo in Tusculano sit. nec enim ad tabulã eum desideraturus eram: in tali enim negotio cur tu vnus non satis es? Sed ad testamẽtum volebam: quod iam malo alio die, ne ob eam causam Romam venisse videar. Scripsi igitur ad Brutũ, iam 22 illud, quod putassem, Idibus nihil opus esse. velim ergo totum hoc ita gubernes, vt ne minima quidem re vlla Bruti commodum impediamus. Sed quid est tãdem, quod perhorrescas, quia tuo periculo iubeã libros dari Varroni? etiam nunc si dubitas, fac vt sciamus: nihil est enim illis elegantius. Volo Varronẽ, præsertim cùm ille desideret: sed est, vt scis, δεινὸς ἀνήρ, τάχα κεν καὶ ἀναίτιον αἰτιόῳτο. Ita mihi sæpe occurrit vultus eius querẽtis fortasse vel hoc, meas parteis in his libris copiosius defensas esse, quàm suas. quod mehercule intelliges non esse, siquando in Epeirum veneris: nam nunc Alexionis epistolis cedimus: sed tamen ego non despero probatum iri Varroni: & id, quoniã impensam fecimus in macrocola, facilè patior teneri. Sed etiã atque etiam dico, tuo periculo fiet. Quare, si addubitas, ad Brutum transeamus: est enim is quoque Antiochius. 23 O Academiam volaticã, & sui similẽ, modò huc, modò illuc. Sed quæso, epistola mea ad Varronem valdéne tibi placuit? Malè mihi sit, si vnquam quicquam tam enitar. At ego ne Tironi quidem dictaui, qui totas περιοχὰς persequi solet, sed Spinthero syllabatim. De Virgilii parte valde probo. Sic ages igitur: & quidem id erit primum, proximum Clodiæ. Quod si neutrum, metuo ne turbẽ, & irruam in Drusum. intemperans sum in eius rei cupiditate, quã nosti. Itaque reuoluor identidẽ in Tusculanum: quiduis

enim potius, quàm vt non hac æstate absoluatur. Ego (vt tempus est nostrum) locum habeo nullum, vbi facilius esse possim, quàm Asturæ: sed quia qui mecum sunt, credo quòd mœstitiam meam non ferunt, domum properant: etsi poteram remanere,
34 tamen, vt scripsi tibi, proficiscar hinc, ne relictus videar. Quo autem Lanuuio? Conor equidem in Tusculanum: sed faciam te statim certiorem. Tu literas conficies. Equidem credibile non est, quantum scribam die: quinetiam noctibus: nihil est enim somni. Heri etiam effeci epistolam ad Cæsarem. tibi enim placebat: quam non fuit malum scribi, si fortè opus esse putares. vt quidem nunc est, nihil sanè est necesse mittere, sed id quidem, vt tibi videbitur: mittam tamen ad te exemplum fortasse Lanuuio, nisi fortè Romam: sed cras scies.

EPISTOLAM ad Cæsarem, nobis verò semper rectissimè placuit, vt isti antè legerent: aliter enim fuissemus & in hos inofficiosi, & in nosmetipsos: si illum offensuri fuimus, penè periculosi. Isti autem ingenuè, mihíque gratum, quòd, quid sentirent, non reticuerunt: illud verò vel optimè, quòd ita multa mutari volunt, vt mihi de integro
35 scribendi causa non sit. quanquam de Parthico bello quid spectare debui, nisi quod illum velle arbitrabar? quod enim aliud argumentum epistolæ nostræ, nisi κολακία fuit? an, si ea quæ optima putaram, suadere voluissem, oratio mihi defuisset? Totis igitur literis nihil opus est. vbi enim ἐπίτευγμα magnum nullũ fieri possit, ἀπότευγμα vel non magnum molestum futurum sit. quid opus est παρακινδυνεύειν? præsertim cùm illud occurrat illum, cùm antea nihil scripserim, existimaturum me, nisi toto bello confecto, nihil scripturum fuisse. atque etiam vereor, ne putet me hoc quasi Catonis μείλιγμα esse voluisse. Quid quæris? valde me pœnitebat: nec in hac quidem re quicquam magis vt vellem, accidere potuit, quàm quòd σπουδὴ nostra non est probata. Incidissemus etiã in illos, in eis in cognatum tuũ. Sed redeo ad hortos. Planè illuc te ire, nisi tuo magno commodo, nolo. nihil enim vrget. quicquid erit, operam Faberio ponamus. De die ta-
36 men auctionis, si quid scies. eum, qui è Cumano venerat, quòd & planè valere Atticam nũtiabat, & literas se habere aiebat, statim ad te misi. Hortos quoniam hodie eras inspecturus, quid visum tibi sit, cras scilicet. De Faberio autem, cùm venerit. De epistola ad Cæsarem (iurato mihi crede) non possum. nec me turpitudo deterret, etsi maximè debebat. quàm enim turpis est assentatio, cùm viuere ipsum turpe sit nobis? Sed, vt cœpi, non me hoc turpe deterret: ac vellem quidem (essem enim qui esse debebam) sed in mentem nihil venit: nam quæ sunt ad Alexandrum hominum eloquentium & doctorum suasiones, vides quibus in rebus versentur. adolescentem incensum cupiditate verissimæ gloriæ, cupientem sibi aliquid consilii dari, quod ad laudem sempiternã valeret, cohortantur ad decus. non deest oratio. Ego quid possum? tamen nescio quid
37 è quercu exculpserã, quod videretur simile simulachri. In eo, quòd nõnulla erant paulò meliora, quàm ea quæ fiunt, & facta sunt, reprehẽduntur: quod me minimè pœnitet. si enim peruenissent istæ literæ, mihi crede, nos pœniteret. Quid? tu non vides, ipsum illum Aristotelis discipulum summo ingenio, summa modestia, posteaquã Rex appellatus sit, superbum, crudelem, immoderatum fuisse? quid tu hunc de pompa, Quirini contubernalem, his nostris moderatis epistolis lætaturum putas? ille verò potius non scripta desiderat, quàm scripta nõ probet. Postremò, vt volet. abiit illud, quod tum me stimulabat, quod tibi dabam πρόβλημα Ἀρχιμήδειον. Multò mehercule magis nunc opto casum illum, quem tum timebam, vel quemlibet, nisi quid te aliud impediet, mihi optato veneris. Nicias à Dolabella magno opere accersitus (legi enim literas) etsi inuito me, tamen eodem me authore profectus est. Hoc manu mea.

38 CVM quasi alias res quærerẽ de philologis è Nicia, incidimus in Talnam. Ille de ingenio nihil nimis. modestũ & frugi. sed hoc mihi non placuit. se scire aiebat ab eo nuper petitam Cornificiam Quinti filiam, vetulã sanè, & multarum nuptiarum: non esse probatam mulieribus, quòd ita reperirent, rem non maiorem DCCC. hoc putaui te

ſcire oportere. De hortis ex tuis literis cognoui, & Chryſippo. in villa, cuius inſulſitatem bene noram, video nihil, aut pauca mutata. balnearia tamen laudat. maiora de minoribus ait hyberna effici poſſe. Tecta igitur ambulatiuncula addenda eſt: quam vt tantam faciamus, quantam in Tuſculano fecimus, propè dimidio minori conſtabit iſto loco. Ad id autem quod volumus, ἀφίδρυμα, nihil aptius videtur, quàm lucus, quem ego noram: ſed celebritatem nullam tum habebat, nũc audio maximam. nihil eſt quod ego malim. In hoc τὸν τῦφον μȣ πρὸς θεῶν τροποφόρησον. Reliquum eſt, ſi Faberius nobis nomẽ illud explicat: noli quærere quanti: Othonem vincas volo. Nec ta- 39
men inſaniturum illum puto: noſſe enim mihi hominẽ videor. Ita malè autem audio ipſum eſſe tractatum, vt mihi ille empturus non eſſe videatur. quid enim pateretur? ſed quid argumentor? ſi Faberianum explicas, emamus vel magno: ſin minus, ne paruo quidem poſſumus. Clodiã igitur, à qua ipſam ob eam cauſam ſperare videor, quòd & multò minoris ſunt, & Dolabellæ nomen iam expeditum videtur, vt etiam repræſentatione concludam. De hortis ſatis. Cras aut te, aut cauſam, quam quidem futuram Faberianam, ſed ſi poteris.

CICERONIS epiſtolam tibi remiſi. ò te ferreum, qui illius periculis non moueris! me quoque accuſat. eam epiſtolam tibi miſiſſem. nam illam alteram de rebus geſtis
eodem exemplo puto. In Cumanum hodie miſi tabellarium. ei dedi tuas ad Veſtoriũ, 40
quas Pharnaci dederas. Commodum ad te miſeram Demeam, cùm Eros ad me venit. ſed in eius epiſtola nihil erat noui, niſi auctionem biduum. Ab ea igitur vt ſcribis, & velim confecto negotio Faberiano, quem quidem negat Eros hodie: cras mane putat. à te colendus eſt. Iſtæ autem κολακίαι non longè abſunt à ſcelere. Te, vt ſpero, perendie. ſicunde potes, erues, qui decẽ legati Mumio fuerunt: Polybius non nominat. Ego memini Albinum Cõſularem & Sp. Mumium: videor audiſſe ex Hortenſio Tuditanum. Sed in Libonis annali XIIII. annis pòſt Prætor eſt factus Tuditanus, quàm Cõſul Mumius. non ſanè quadrat. Volo aliquem Olympiæ, aut vbiuiſnam πολιτικὸν σύλλογον, more Dicæarchi familiaris tui.

V. CAL. mane accepi à Demea literas pridie datas, ex quibus aut hodie, aut cras te
expectare deberem. Sed, vt opinor, idem ego, qui expecto tuum aduentum, morabor 41
te. non enim puto tam expeditum Faberianum negotium futurum, etiam ſi eſt futurum, vt non habeat aliquid moræ. Cùm poteris igitur: quoniã etiam dum abes. Dicæarchi quos ſcribis libros, ſanè velim mihi mittas: addas etiam καταβάσεως. De epiſtola ad Cæſarem κέκρικα: atque id ipſum, quod iſti aiunt illum ſcribere, ſe niſi conſtitutis rebus non iturum in Parthos: idem ego ſuadebam in illa epiſtola, vtrum liberet, facere poſſe, authore me. Hoc enim ille expectat videlicet, neque eſt facturus quicquã, niſi de meo conſilio. Obſecro, abiiciamus iſta, & ſemiliberi ſaltem ſimus, quod aſſequemur & tacendo & latendo. Sed aggredere Othonem, vt ſcribis. Confice mi Attice iſtam rem: nihil enim aliud reperio, vbi & in foro non ſim, & tecum eſſe poſſim. Quã-
ti autem hoc, mihi venit in mentem. C. Albanius proximus eſt vicinus, is ∞ iugerum 42
de M. Pilio emit, vt mea memoria eſt, HS. C X V. omnia ſcilicet nunc minoris. ſed accedit cupiditas: in qua, præter Othonem, non puto nos vllum aduerſarium habituros: ſed eum ipſum tu poteris monere, facilius etiã, ſi Canum haberes. O' gulam inſulſam. pudet me patris. Reſcribes, ſiquid voles.

ALTERAM à te epiſtolam cùm hodie accepiſſem, volui te vna mea contentum. Tu verò age, quid ſcribis, de Faberio: in eo enim totum eſt poſitũ id quod cogitamus. Quæ cogitatio ſi nõ incidiſſet (mihi crede iſtuc, vt cætera) non laborarẽ, quam ob rem, vt facis (iſtuc enim addi nihil poteſt) vrge, inſta, perfice. Dicæarchi περὶ ψυχῆς vtroſque velim mittas, & καταβάσεως. Τριπολιτικὸν nõ inuenio, & epiſtolam eius, quam ad Ariſtoxenũ miſit. Treis eos libros maximè nunc vellem: apti eſſent ad id quod cogito. Tor-
quatus Romæ eſt. iuſſi vt tibi daretur. Catulum & Lucullum, vt opinor, antea. his libris 43

noua prooemia sunt addita, quibus eorum vterque laudatur. Eas literas volo habeas, & sunt quædam alia. & quod ad te de decē legatis scripsi, parum intellexti: credo quia διὰ σημείων scripseram. de C. Tuditano enim quærebam, quem ex Hortensio audieram fuisse in decē. Eum video in Libonis Prætorē L. Popilio, P. Rupilio COSS. annis XIIII. antè quàm Prætor factus est, legatus esse potuisset, nisi admodum serò Quæstor est factus: quod non arbitror. video enim Curules magistratus cum legitimis annis perfacilè cepisse. Posthumium autem, cuius statuam in Isthmo meminisse te dicis, sciebam fuisse. Is autē est, qui cum Lucullo fuit, quem tu mihi addidisti. sanè ad illum σύλλογον personam idoneam. Videbis igitur, si poteris, cæteros, vt possimus προσπέσωσι ἐν τοῖς προσώ-
45 ποις. negligentiam miram. semélne putas mihi dixisse Balbum & Faberium professionem relatam? quinetiam eorum iussu miseram, qui profiteretur: ita enim oportere dicebant. Professus est Philotimus libertus. nosti credo librarium: sed scribis, & quidē confectum. Ad Faberium, vt tibi placet, literas misi. cum Balbo autem puto te aliquid fecisse H. in Capitolio. In Virgilio mihi nulla est δυσωπία: nec enim eius causa sanè debeo. & si emero, quid erit quod postulet? sed videbis, ne is cùm sit in Africa, vt Cælius. De nomine tu videbis cum Cuspio: sed si Plancus destinat, tum haberes difficultatem. Te ad me venire vterque nostrûm cupit: sed ista res nullo modo relinquenda est.

OTHONEM quòd speras posse vinci, sanè bene narras. De æstimatione, vt scribis, cùm agere cœperimus: etsi nihil scripsit, nisi de modo agri. Cum Pisone, siquid poterit. Dicæarchi librum accepi: καταβάσεως expecto. negotium dederis. reperies ex eo libro in
46 quo sunt S. C. Cn. Cornelio & L. COSS. De Tuditano autē quod putas, εὔλογον est, tū illum, quoniam fuit ad Corinthum. non enim temere dixit Hortēsius aut Quæstorem, aut Tribunum mil. ídque potius fuisse credo. sed tu de Antiocho scire poteris. Vide etiam quo anno Quæstor, aut Tribunus mil. fuerit: si neutrum, eodem in præf. aut contuber. fuerit, modò fuerit in eo bello. De Varrone loquebamur. lupus in fabula. venit enim ad me, & quidem id temporis, vt retinendus esset: sed ego ita egi, vt non scinderem penulam. memini enim tui: & multi erant, nósque imparati. Quid refert? Paulò pòst C. Capito cum T. Carrinate. horum ego vix attigi penulam: tamen remanserunt. Cecidit bellé. sed casu sermo à Capitone de Vrbe augenda, à pōte Muluio Tyberim duci secundum mōtes Vaticanos, campum Martium coædificari, illum autem campum Vaticanum fieri quasi Martium campum. Quid ais, inquam? at ego ad tabulam, vt si re-
47 ctè possem Scapulanos hortos. Caue facias, inquit: nā ista lex perferetur. vult enim Cæsar: audire me, facilè passus sum: fieri autem molestè fero. Sed tu quid ais? quanquā quid quæro? nosti diligentiam Capitonis in rebus nouis perquirendis: non concedit Camillo. Facies igitur me certiorem de Idibus: ista enim res me adducebat: eò adiunxeram cæteras: quas consequi tamen biduo aut triduo pòst facilè potero. te tamen in via confici minimè volo. quinetiam Dionysio ignosco. De Bruto quòd scribis, feci vt ei liberum esset, quod ad me attineret. scripsi enim ad eum heri Idibus Maii, eius opera mihi nihil opus esse. Asturam veni VIII. Calend. Iul. vitādi enim caloris causa Lanuuii treis horas acquieueram. Tu velim, si graue non erit, efficias ne ante Nonas mihi illuc veniendum sit. Id potes per Egnatium Maximū. illud in primis cum Publilio me penè ab-
48 sente conficies. de quo quæ fama sit, scribes. id populus curat scilicet. non mehercule arbitror: etenim hæc decantata erat fabula: sed complere paginam volui. Quid plura? ipse enim adsum, nisi quid tu prorogas: scripsi enim ad te de hortis. O rem indignam. gentilis tuus Vrbem auget: quam hoc biennio primùm vidit: & ei parum magna visa est, quæ etiā ipsum capere potuerit. Hac de re igitur expecto literas tuas. Varroni scribis, te, simulac venerit. Dati igitur iam sunt, nec tibi integrum est. hui si sciàs quāto periculo tuo: aut fortasse literæ meæ te retardarunt: sed eas nondum legeras, cùm has proximas scripsisti. Scire igitur aueo quomodo res se habeat.

DE Bruti amore, vestráq; ambulatione, etsi mihi nihil noui affers, sed idē quod sæpe,

tamen hoc audio libentius, quò ſæpius: eóque mihi iucũdius eſt, quòd tu eo lætaris: cer-
tiúſque eo eſt quod à te dicitur. Has alteras hodie literas. de Xenonis nomine & de E-
peiroticis x l. nihil poteſt fieri nec commodius nec aptius, quàm vt ſcribis. Id erat lo- 49
cutus mecum eodem modo Balbus minor. Noui nihil ſanè, niſi Hircium cum Quinto
acerrimè pro me litigaſſe, omnibus eũ locis facere, maximéque in cõuiuiis: cùm multa
de me, tum redire ad patrẽ. Nihil autem ab eo tã ἀξιοπίστως dici, quàm alieniſſimos nos
eſſe à Cæſare: fidem nobis habẽdam non eſſe, me verò etiam cauendum φοβερὸν ἦν, niſi
viderem ſcire Regem, me animi nihil habere: Ciceronẽ verò meum vexari, ſed id qui-
dem arbitratu ſuo. Laudationem Porciæ gaudeo me antè dediſſe Leptæ tabellario,
quàm tuas acceperim literas. Eam tu igitur, ſi me amas, curabis, ſi modò mittetur, iſto
modo mittendam Domitio & Bruto. De gladiatoribus, de cæteris, quæ ſcribis ἀνε-
μοφόρητα, facias me quotidie certiorem velim: ſi tibi videtur, appelles Balbum & Offi-
lium de auctione proſcribenda. Equidem locutus ſum cum Balbo. placebat puto con-
ſcripta habere Offilium omnia. habet & Balbus. ſed Balbo placebat, propinquum diẽ, 50
& Romæ: ſi Cæſar moraretur, poſſe in diem diem differri. Sed is quidem adeſſe videtur.
Totum igitur conſidera: placet enim Veſtorio.

ANTE lucem cùm ſcriberem contra Epicureos, de eodem oleo & opera exaraui ne-
ſcio quid ad te, & ante lucem dedi. Deinde cùm ſomno repetito ſimul cum ſole ex-
perrectus eſſem, datur mihi epiſtola à ſororis tuæ filio, quã ipſam tibi miſi, cuius eſt prin
cipium non ſine maxima contumelia, ſed fortaſſe οὐκ ἐπέστησεν. Eſt autem ſic, EGO e-
nim non probo quicquid non bellè in te dici poteſt. Poſſe vult in me multa dici non
bellè, ſed ea ſe negat approbare. Hoc quicquã pote eſſe impurius? iam cætera leges (miſi
enim ad te) iudicabíſque. Bruti noſtri quotidianis aſſiduíſque laudibus, quas ab eo de no 51
bis haberi permulti mihi renunciauerunt, cõmotum iſtum aliquando ſcripſiſti aliquid
ad me, credo, & ad te: ídque vt ſciã, facies: nam ad patrem de me quid ſcripſerit, neſcio:
de matre quàm pié?

VOLVERAM, inquit, vt quamplurimùm tecum eſſem, conduci mihi domum: &
id ad te ſcripſeram: neglexiſti. ita minus multùm vnà erimus: nam ego iſtam domum
videre non poſſum: qua de cauſa, ſcis. Hãc autem cauſam pater odium matris eſſe di-
cebat. nunc me iuua mi Attice conſilio, πότερον δίκας τεῖχος ὕψιον, id eſt, vtrum apertè ho-
minem aſperner, ac reſpuam ἢ σκολιαῖς ἀπάταις. vt enim Pindaro, ſic δίχα μοι νόος ἀτρέκειαν
εἰπεῖν. Omnino moribus meis illud aptius, ſed hoc fortaſſe temporibus. Tu autem, quod
ipſe tibi ſuaſeris, idem mihi perſuaſum putato.

EQVIDEM vereor maximè, ne in Tuſculano opprimar. in turba hæc eſſent faci- 51
liora. Vtrum igitur Aſturæ? quid Cæſar ſubitò? iuua me, quæſo, conſilio: vtar eo quod
tu decreueris.

O INCREDIBILEM vanitatem: ad patrem domo ſibi carendum propter matrem
plenam pietatis. Hic autem iam langueſcit, & ait tibi illum iure iratum: ſed vtar tuo cõ-
ſilio: σκολιαῖ enim tibi video placere. Romam, vt cenſes, veniã, ſed inuitus: valde enim
in ſcribendo hæreo. Brutum, inquis, eadem, ſcilicet: ſed niſi hoc eſſet, res me iſta non co
geret: nec enim inde venit, vnde mallem: neque diu abſuit: neque vllã literam ad me.
Sed tamen ſcire aueo, qualis ei totius itineris ſumma fuerit. Libros mihi, de quibus ad
te antea ſcripſi, velim mittas, & maximè Φαίδρου περὶ θεῶν & ΠΑΛΛΑΔΟΣ. itáne nuntiat
Brutus illum ad bonos viros εὐαγγέλια? Sed vbi eos? niſi fortè ſe ſuſpendit. Hic autem,
vt fultum eſt. vbi igitur φιλοτέχνημα illud tuum, quod vidi in Parthenone? Alam & 55
Brutum. ſed quid faciãt? Illud optimè, quòd ne is quidem, qui omnium flagitiorum au-
thor, bene de noſtro. At ego verebar, ne etiam Brutus eum diligeret: ita enim ſignifica-
rat iis literis, quas ad meas. At vellem aliquid deguſtaſſe de fabulis. ſed coràm, vt ſcribis.
etſi quid mihi author es, aduolóne, an maneo? Equidem & in libris hæreo, & illum hîc
excipere nolo, ad quem, vt audio, pater hodie ad ſaxa Acrimonia. Mirum quàm inimi-

cus ibat, vt ego obiurgarem. Sed ego ipse κέπφωμαι. Itaque posthac. tu tamen vide quid de aduentu meo censeas, & τὰ ὅλα, cras, si perspici potuerint, mane statim, vt sciam. Ego verò Quinto epistolam ad sororem misi, cùm ille quereretur filio cum matre bellum, & se ob eam causam domo cessurum filio diceret. dixi, illum commodas ad matrem li-
54 teras, ad te nullas. Ille alterum mirabatur: de te autem suam culpam, quòd sæpe grauiter ad filium scripsisset de tua in illum iniuria. quòd autem relanguisse se dicit, ego ei tuis literis lectis σκολιαῖς ἀπάταις significaui me non fore: tum enim mentio Canai. Omnino, si id consilium placeret, esset necesse. sed, vt scribis, ratio est habenda grauitatis, & vtriusque nostrûm idem consilium esse debet: etsi in mea grauiores iniuriæ, & certè notiores. Si verò etiã Brutus aliquid afferet, nulla dubitatio est. sed corám: magna enim res, & multæ cautionis. Cras igitur, nisi quid à te commotus.

VENIT ille ad me, καὶ μάλα κατηφής. Et ego, σὺ δὲ τί σκώνεις; Rogas, inquit, quod iter instet? & iter ad bellum, ídque tum periculosum, tum etiam turpe. Quæ vis igitur, inquã? AEs, inquit, alienum, & tamen ne viaticum quidem. Hoc loco ego sumpsi quiddam de tua eloquẽtia: nam tacui. At ille, Sed me maximè angit auunculus. Quidnam, inquam?
55 Quòd mihi, inquit, iratus est. Cur pateris, inquam? malo enim ita dicere, quàm cur committis. Non patiar, inquit: causam enim tollam. Et ego, Rectissimè quidem. sed, si graue non est, velim scire quid sit causæ. Quia dum dubitabam quam ducerem, nõ satisfaciebam matri: ita ne illi quidem. Nunc nihil mihi tanti est: faciam quod volunt. Feliciter velim, inquam, téque laudo. sed quando? Nihil ad me, inquit, de tempore, quoniã rem probo. At ego, inquam, cẽseo prius quàm proficiscaris. ita patri quoque morem gesseris. Faciam, inquit, vt cẽses. Hic dialogus sic conclusus est. Sed heus tu, diem meum scis esse III. Non. Ian. aderis igitur. Scripseram iam. ecce tibi orat Lepidus, vt veniam (opinor Augures nihil habere) ad templum afflandum Saturni ἀσπόνδως. videbimus te igitur. Ego verò vtar prorogatione diei: túque humanissimè fecisti, qui me certiorem feceris, atque ita, vt eo tempore acciperem literas, quo non expectarem, túque vt ab ludis
56 scriberes. Sunt omnino mihi quædam agenda Romæ: sed consequemur biduo póst.

SVAVES tuas literas: etsi acerba pompa: veruntamẽ scire omnia non acerbum est, vel de Cotta. Populum verò præclarum, quòd propter malum vicinũ ne victoriæ quidem plauditur. Brutus apud me fuit: cui quidem valde placebat me aliquid ad Cæsarẽ. Annueram, sed pompam videret. Tu tamen ausus es Varroni dare. Expecto quid iudicet. quãdo autem perleget? De Attica probo. est quiddam etiam animum leuari tum spectatione, tum etiam religionis opinione & fama. Cottam mihi velim mittas. Libonem mecum habeo, & habueram ante Cascam. Brutus mihi T. Ligarii verbis nuntiauit, quòd appelletur L. Curfidius in oratione Ligariana: erratũ esse meum, sed vt aiunt, μνημονικὸν ἁμάρτημα. Sciebam Curfidium pernecessarium Ligariorum: sed eum video
57 antè esse mortuum. Da igitur quæso negotium Pharnaci, Antæo, Saluio, vt id nomẽ ex omnibus libris tollatur.

FVIT apud me Lamia post discessum tuum, epistolámque ad me attulit missam sibi à Cæsare: quæ quanquam antè data erat, quàm illæ Diocharinæ, tamen planè declarabat illum ante ludos Romanos esse venturum. In qua extrema scriptum erat, vt ad ludos omnia pararet, néue committeret vt frustrà ipse properasset. Prorsus ex his literis non videbatur esse dubium, quin ante eam diem venturus esset. Itémque Balbo, cùm eam epistolam legisset, videri Lamia dicebat. Dies feriarum mihi additos video: sed quàm multos, fac, si me amas, sciam. De Bebio poteris, & de altero vicino Egnatio.

Quòd me hortaris vt eos dies consumam in philosophia explicanda, currentẽ tu quidem: sed cum Dolabella viuẽdum esse istis diebus vides. Quòd nisi me Torquati causa
58 teneret, satis erat dierũ, vt Puteolos excurrere possem, & ad tempus redire. Lamia quidem à Balbo (vt videbatur) audiuerat, multos numos domi esse numeratos, quos oporteret quamprimùm diuidi: magnum pondus argenti: auctionem, præter prædia, primo

quoque tempore fieri oportere. Scribas ad me velim quid tibi placeat. Equidem, si ex omnibus esset eligendum, nec diligentiorem, nec officiosiorem facilè delegissem Vestorio: ad quem accuratissimas literas dedi. quod idem te fecisse arbitror. mihi quidem hoc satis videtur. Tu quid dicis? vnum enim pungit, ne negligentiores esse videamur. Expectabo igitur tuas literas.

POLLEX quidē, vt dixerat, ad Idus Sext. ita mihi Lanuuii pridie Iduum præsto fuit, sed planè pollex, non index. Cognosces igitur ex ipso. Balbum conueni: Lepta enim de sua vi in curatione laborans, me ad eum perduxerat. In eo autem Lanuino, quod *
Lepido tradidit. Ex eo hoc primum. paulò antè acceperam eas literas, in quibus ma- 59
gnopere confirmat ante ludos Romanos. legi epistolam. Multa de meo Catone: quem sæpissimè legendo se dicit copiosiorem factum: Bruti Catone lecto se sibi visum disertum. Ex eo cognoui cretionem Cluuii (ò Vestorium negligētem) liberam, testibus præsentibus sexaginta duobus. Metuebam ne ille arcessendus esset. nunc mittendum est, vt meo iussu cernat. Idem igitur Pollex etiam de hortis Cluuianis egit cum Balbo liberalius: se enim statim ad Cæsarem scripturum: Cluuium autem à T. Hordeonio legare & Terentiæ HS. ꟾↄↄ ↄ, & sepulchro, multísque rebus, nihil à nobis. Subaccusa quæso Vestorium. quid minus probandum, quàm Plotium vnguentarium per suos pueros omnia tanto antè Balbo, illum mihi ne per meos quidem? De Cosinio doleo. dilexi ho-
minem. Quinto delegabo, si quid æri meo alieno superabit, & emptionibus, ex qui- 60
bus mihi etiam æs alienum faciēdum puto. De domo Arpini nihil scio. Vestorium nil est quod accuses: iam enim obsignata hac epistola, noctu tabellarius noster venit, & ab eo literas diligenter scriptas attulit, & exemplum testamenti.

POSTEAQVAM abs te Agamemno, non vt venirem (nam id quoque fecissem, nisi Torquatus esset) sed vt scriberem, tetigit, omisi ea quæ in manibus habebam, abieci, quod iusseras edolaui. Tu velim è Pollice cognoscas rationes nostras sumptuarias, turpe est enim nobis illum, qualiscūque est, hoc primo anno egere. pòst moderabimur diligentius. idem Pollex remittendus est, vt ille cernat. Planè Puteolos non fuit eundum, cùm ob ea quæ ad te scripsi, tum quòd Cæsar adest. Dolabella scribit se ad me postridie
Iduum. O magistrum molestum. Lepidus ad me heri vesperi literas misit Antio: nam 61
ibi erat: habet enim domum, quam nos vendidimus. Rogat magnopere, vt sim Calendis in Senatu: me & sibi & Cæsari vehementer gratum esse facturum. Puto equidē nihil esse: dixisset enim tibi fortasse aliquid Oppius, quoniam Balbus est æger. sed tamē malim venire frustrà, quàm desiderari, si opus esset: molestè ferrem postea. Itaque hodie Antii, cras ante meridiem domi. Tu velim (nisi te impediuisti) apud nos prid. Cal. cum Pilia. Te spero cum Publilio confecisse. Equidem Calēdis in Tusculanum recurram: me enim absente omnia cum illis transigi malo. Quinti fratris epistolam ad te misi, non satis humanè illam quidem respondentem meis literis, sed tamen quod tibi satis sit, vt equidem existimo. tu videbis. Heri nescio quid in strepitu videor exaudisse, cùm diceres te in Tusculanum vēturum: quod vtinam, iterum vtinam, tuo tamen commo-
do. Lepta me rogat, vt, si quid sibi opus sit, accurram: mortuus enim Babulius. Cæsar 62
opinor ex vncia, etsi nihil adhuc: sed Lepta ex triente. Veretur autem ne nō liceat tenere hæreditatem, ἀλόγως omnino, sed veretur tamen. Is igitur si accierit, accurram: sin minus, haud antè, quàm necesse erit. Tu Pollicem, cùm poteris.

LAVDATIONEM Porciæ tibi misi correctā: ac eò properaui, vt, si fortè aut Domitio filio aut Bruto mitteretur, hæc mitteretur. id, si tibi erit cōmodum, magnopere cures velim. & velim M. Varronis & Lollii mittas laudationē, Lollii vtique: nam illā legi: volo tamen regustare: quædā enim vix mihi credo legisse. Atticæ primùm salutē, quam equidem ruri esse arbitror. Multam igitur salutem & Piliæ. De Tigellio, si quid noui. qui quidem, vt mihi Gallus Fabius scripsit, μέμψιν ἀναφέρει mihi quandam iniquissimam, me Phameæ defuisse, cùm eius causam recepissem, quam quidem receperam contra

63 pueros Octauios Cn. F. non libenter: sed Phameæ causa volebam: erat enim, si memi-
nisti, in Consulatus petitione per te mihi pollicitus, siquid opus esset: quod ego perinde
tuebar, ac si vsus essem. Is ad me venit, dixítque iudicem operam dare sibi cōstituisse eo
die ipso, quo de Sestio nostro lege Pompeia in consilium iri necesse erat: scis enim dies
illorum iudiciorum præstitutos fuisse. Respondi, nō ignorare eum quid ego deberem
Sestio: quem vellet alium diem si sumpsisset, me ei non defuturum. ita tum ille discef-
sit iratus. puto me tibi narrasse. non laboraui scilicet, nec hominis alieni iniustissimam
iracundiam mihi curādam putaui. Gallo autem narraui, cùm proximè Romæ fui, quid
audissem, neque nominaui Balbum minorem. Habuit suum negotium Gallus, vt scri-
bit. Ait illum me animi conscientia, quòd Phameam destituissem, de se suspicari. Qua-
re tibi hactenus mando, de illo nostro, siquid poteris, exquiras. de me nequid labores.
64 Est bellum, aliquem libenter odisse, & quemadmodum non omnibus seruire. Etsi me-
hercule, vt tu intelligis, magis mihi isti seruiunt, si obseruare seruire est.

ADMONITVS quibusdam tuis literis, vt ad Cæsarem vberiores literas mitterem,
instituerām, cùm mihi Balbus nuper in Lanuino dixisset, se & Oppium scripsisse ad Cæ-
sarem, me legisse libros contra Catonem, & vehemēter probasse. Conscripsi de his ipsis
libris epistolam Cæsari, quæ deferetur ad Dolabellam: sed eius exemplum misi ad Op-
pium & Balbum, scripsíque ad eos vt tum deferri ad Dolabellam iuberent meas literas,
si ipsi exemplum probassent. Ita mihi rescripserunt, nihil vnquam se legisse melius: epi-
stolámque meam iusserunt dari Dolabellæ. Vestorius ad me scripsit, vt iuberē man-
cipio dari seruo suo pro mea parte Hetereio cuidā fundum Brinnianum, vt ipse ei Pu-
teolis rectè mancipio dare posset. Eum seruum, si tibi videbitur, ad me mittes: opinor
65 enim ad te etiam scripsisse Vestorium. De aduentu Cæsaris idem, quod à te, mihi scri-
ptum est ab Oppio & Balbo. Miror te nihildum cum Tigellio, vel vt hoc ipsum quā-
tum acceperit. prorsus aueo scire, nec tamē floccifacio. Quæris, quid cogitem de ob-
uiam itione. Quid censes, nisi Alsium? & quidem ad Murænam de hospitio scripseram,
sed opinor cum Matio profectum. Sallustius igitur vrgebitur. Scripto iam superiore
versiculo Eros mihi dixit, sibi Murænā liberalissimè respondisse. eo igitur vtamur: nam
Silius culcitras non habet. Dida autem (opinor) hospitibus totam villam concessit.

AD Cæsarem quam misi epistolam, eius exemplum fugit me tum tibi mittere. nec
id fuit, quod suspicaris, vt me puderet tui, ne ridiculè Micillus. nec mehercule scripsi a-
liter, ac si πρὸς ἴσον ὅμοιόνque scriberem: benè enim existimo de illis libris, vt tibi corām.
itaque scripsi & ἀκολακεύτως, & tamen sic, vt nihil eum existimem lecturum libentius.
66 De Attica nunc demum mihi est exploratum. itaque ei de integro gratulare. Tigel-
lium totum mihi, & quidem quamprimùm: nam pendeo animi. Narrabo tibi: Quin-
tus cras, sed ad me an ad te, nescio. Mihi scripsit Romam VIII. Calend. sed misi qui in-
uitaret. etsi hercle iam Romam veniendum est, ne ille antè aduolet.

HOSPITEM mihi tam grauem ἀμεταμέλητον: fuit enim periucundé. sed cùm secun-
dis Saturnalibus ad Philippum vesperi venisset, villa ita completa militibus est, vt vix tri
clinium, vbi cœnaturus ipse Cæsar esset, vacaret, quippe hominum ∞∞. Sanè sum cō-
motus quid futurum esset postridie. ac mihi Barba Cassius subuenit: custodes dedit, ca-
stra in agro, villa defensa est. ille tertiis Saturnalibus apud Philippū ad horam VII. nec
quenquam admisit. rationes opinor cum Balbo. inde ambulauit in littore. post horam
67 VIII. in balneum. tum audiuit de Mamurra non mutauit. vnctus est, accubuit, ἐμετικὴν
agebat. Itaque & edit, & bibit ἀδεῶς, & iucundè: opiparè sanè & apparaté: nec id solùm,
sed bene cocto, cōdito, sermone bono, &, si quæris, libenter. Præterea tribus tricliniis ac-
cepti οἱ περὶ αὐτὸν valde copiosé. libertis minus lautis, seruísque nihil defuit: nam lautio-
res eleganter accepti. Quid multa? Homines visi sumus: hospes tamen non is, cui dice-
res: amabo te, eodem ad me cùm reuertere. semel satis est σπουδαῖον οὐδὲν in sermone, φι-
λόλογα multa. Quid quæris? delectatus est, & libenter fuit. Puteolis se aiebat vnum diem

fore,alterum ad Baias.habes hospitium,siue ἐπισταθμίαν:odiosam mihi duxi,non molestam.Ego paulisper hîc:deinde in Tusculanum.Dolabellæ villam cùm præteriret,omneis armatorum copia,dextra sinistra ad equum,nec vsquam alibi.Hoc ex Nicia. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XIIII.

CICERO ATTICO S.

DIVERTI ad illum,de quo tecum mane.nihil perditius,explicari rem 1
non posse . etenim si ille tali ingenio exitum nó reperiebat, quis nunc reperiet?Quid quæris? periisse omnia aiebat.quod haud scio an ita sit. Verùm ille gaudens, affirmátque,minus diebus XX. tumultum Gallicum.in sermonem se post Idus Martii,præterquam Lepidi,venisse nemini.ad summam,non posse istæc sic abire . O' prudentem Oppium, qui nihilo minus illum desiderat,sed loquitur nihil,quod quenquam bonum offendat. sed hæc hactenus. Tu quæso quicquid noui (multa autem expecto) scribere ne pigrere:in his,de Sexto satísne certum,maximè autem de Bruto nostro: de quo quidem ille,ad quem diuerti,Cæsarem solitum dicere,Magni refert hic quid velit: sed quicquid vult,valde vult.ídque cum animaduertisse,cùm pro Deiotaro Niceæ dixerit, valde vehemẽter eum visum,& liberè dicere.Atque etiam (vt enim quidque succurrit,libet scribere) proximè,cùm Sestii rogatu apud eum fuissem,expectarémque sedens quoad vo- 2
carer,dixisse eum, Ego dubitem quin summo in odio sim, cùm M. Cicero sedeat, nec suo commodo me conuenire possit?Atqui si quisquam est facilis,hic est: tamen nó dubito quin me malè oderit.hæc,& eiusmodi multa.sed ad propositum.quicquid erit,non modò magnum,sed etiam paruum,scribes : equidem nihil intermittam. Vale.

CICERO ATTICO S.

DVAS à te accepi epistolas heri.ex priore theatrũ,Publiúmque cognoui,bona signa consentientis multitudinis.plausus verò L.Cassio datus,etiam facetus mihi quidem visus est.Altera epistola de Madaro scripta,apud quem nullum σαλάκωμα,vt putas: processi enim , sed minus diu : eius sermone enim sum retentus . Quod autem ad te scripseram , obscurè fortasse, id eiusmodi est. aiebat Cæsarem secum, quo tempore Sestii 3
rogatu veni ad eum,cùm expectarem sedens,dixisse,Ego nunc tam sim stultus,vt hunc ipsum facilem hominem putem mihi esse amicum , cùm tandiu sedens meum commodum expectet?Habes igitur φαλάκρωμα inimicissimum otii,id est Bruti. In Tusculanum hodie,Lanuuii cras,inde Asturæ cogitabam.Piliæ paratum est hospitium: sed vellem Atticam. verùm tibi ignosco.quarum vtrique salutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

TRANQVILLAE quidem tuæ literæ: quod vtinam diutius : nam Matius posse negabat.Ecce autem structores nostri ad frumentum profecti, cùm inanes rediissent,rumorem afferunt magnum , Romæ domum ad Antonium frumentum omne portari: πανικὸν certè:scripsisses enim. Corumbus Balbi nullus adhuc,& mihi notum nomen: bellus enim esse dicitur architectus. Ad obsignandum tu adhibitus non sine causa vi 4
deris:volunt enim nos ita putare:nescio cur non animo quoque sentiant.Sed quid hæc ad nos? Odorare tamen Antonii διάθεσιν. quem quidem ego epularum magis arbitror rationem habere,quàm quicquam mali cogitare. Tu,siquid pragmaticon habes,scribe. sin minus,populi ἐπισημασίας,& mimorũ dicta perscribito.Piliæ & Atticæ salutẽ. Vale.

CICERO ATTICO S.

NVNC quid putas me Lanuuii?at ego te istic quotidie aliquid noui suspicor.tument negotia:nam cùm Matius,quid censes cæteros? Equidem doleo,quod nũquam in nul-

la ciuitate accidit, non vnà cum libertate Rempub. recuperatam. horribile est quæ loquantur, quæ minitentur. ac vereor Gallica etiam bella, ipse Sextus quò euadat. Sed o-
5 mnia licet concurrant, Idus Martiæ consolantur. nostri autem ἥρωες, quod per se ipsos confici potuit, gloriosissimè & magnificentissimè confecerunt. reliquæ res opes & copias desiderant, quas nullas habemus. Hæc ego ad te: vt siquid noui (nam quotidie aliquid expecto) confestim ad me: & si noui nihil, nostro more tamen ne patiamur intermitti literulas: equidem non committam. Vale.

CICERO ATTICO S.

SPERO tibi iam esse vt volumus, quoniam quidem ἐσίγησας quàm leuiter commotus esses: sed tamen velim scire quid agas. signa bella, quòd Caluena molestè fert, se suspectum esse Bruto. illa signa non bona, si cum signis legiones veniunt è Gallia. quid tu illas putas, quæ fuerũt in Hispania? nónne idẽ postulaturas? Quid eas, quas Annius transportauit? Caninium volui, sed μνημονικὸν ἁμάρτημα, ab aleatore φυρμὸς πολύς. Nam ista
6 quidem Cæsaris libertorum coniuratio facilè opprimeretur, si recta saperet Antonius. meam stultam verecundiam, qui legari noluerim ante res prolatas, ne deserere viderer hunc rerum tumorem: cui certè si possem mederi, deesse non deberem: sed vides magistratus, si quidem magistratus illi sunt: vides tamen tyranni satellites in imperiis: vides eiusdem exercitus: vides in latere veteranos: quæ sunt εὐρίπιστα omnia: eos autem, qui orbis terræ custodiis non modò septi, verùm etiam magni esse debebant, tantummodo laudari atque amari, sed parietibus contineri, atque illi quoquo modo beati: ciuitas misera. sed velim scire quid aduentus Octauii, num qui concursus ad eum, num quæ νεωτερισμοῦ suspicio. non puto equidẽ. sed tamen, quicquid est, scire cupio. Hæc scripsi ad te proficiscens Astura, III. Id. Vale.

CICERO ATTICO S.

7 PRID. Id. Fundis accepi tuas literas cœnãs. Primùm igitur, melius esse: deinde meliora te nuntiare: odiosa illa enim fuerant, legiones venire. nam de Octauio, súsque déque. expecto quid de Mario: quem quidem ego sublatum rebar à Cæsare. Antonii colloquium cum heroibus nostris pro re nata non incommodum: sed tamen adhuc me nihil delectat præter Idus Martii. nam quoniam Fũdis sum cum Ligure nostro, discrucior, Sestilii fundum à Verberone Curtilio possideri. quod cùm dico, de toto genere dico: quid enim miserius, quàm ea nos tueri, propter quæ illum oderamus? Etiámne Consules & Tribunos pleb. in biennium, quos ille voluit? nullo modo reperio quemadmodum possim πολιτεύεσθαι: nihil enim tam σόλοικον, quàm τυραννοκτόνους in cælo esse, tyranni facta defendi. sed vides Consules: vides reliquos magistratus, si isti magistratus: vides languorem bonorum: exultant lætitia in municipiis: dici enim non potest, quantopere
8 gaudeant, vt ad me concurrant, vt audire cupiant verba mea de re: nec vlla interea decreta: sic enim πεπολιτεύμεθα, vt victos metueremus. Hæc ad te scripsi apposita secunda mensa. plura, & πολιτικώτερα postea: & tu, quid agas, quídque agatur. Postridie Iduum Paulum Caietæ vidi. is mihi de Mario & de Repub. alia quædam sanè pessima: à te scilicet nihil: nemo enim meorum. sed Brutum nostrum audio visum sub Lanuuio. vbi tandem est futurus? nam cùm reliqua, tum de hoc scire aueo omnia. Ego è Formiano exiens XVII. Calend. vt inde altero die in Puteolanum, scripsi hæc. A' Cicerone mihi literæ sanè πεπινωμέναι, & bene longæ. Cætera autem vel fingi possunt: πῖνος literarum significat doctiorem. Nunc magnopere à te peto, de quo sum nuper tecum locutus, vt videas nequid ei desit. id cùm ad officium nostrum pertinet, tum ad existimationem &
9 dignitatem, quod idem intellexi tibi videri omnino. si ergo est, volo mense Quintili in Græciam. Sunt omnia faciliora. sed cùm sint ea tempora, vt certi nihil esse possit, quid honestum mihi sit, quid liceat, quid expediat: quæso da operã vt illum quamhonestissimè copiosissiméque tueamur. Hæc, & cætera quæ ad nos pertinebunt, vt soles, cogitabis: ad méque aut quod ad rem pertineat, aut si nihil erit, quod in buccam venerit, scribes.

TV ME iam rebare, cùm scribebas, in agris esse nostris: at ego accepi XVII. Calend. in diuersoriolo Sinuessano tuas literas. De Mario probé. etsi doleo L. Crassi nepotem optimè, tam etiam Bruto nostro probari Antonium. nam quòd Iuniam scribis moderatè & amicè scriptas literas attulisse: mihi Paulus dedit ad se à fratre missas: quibus in extremis erat, sibi insidias fieri, se id certis auctoribus comperisse. hoc nec mihi placebat, & multò illi minus. 10 Reginæ fuga mihi non molesta. sed Clodia quid egerit, scribas ad me velim. De Bizantiis curabis vt cætera: & Pelopem ad te arcesse. Ego, vt postulas, Baiana negotia, chorúmque illum, de quo scire vis, cùm perspexero, tũ scribam, nequid ignores. Quid Galli, quid Hispani, quid Sextus agat, vehementer expecto. ea scilicet tu declarabis, qui cætera. Nauseolam tibi tum causam otii dedisse facilè patiebar: videbar enim mihi legenti tuas literas requiesse paulisper. De Bruto semper ad me omnia perscribito, vbi sit, quid cogitet: quem quidem ego spero iam tutò vel solùm tota Vrbe vagari posse. Veruntamen de Repub. multa cognoui ex tuis literis: quas quidem multiiuges accepi vno tempore à Vestorii liberto. Ad ea autem quæ requiris, breuiter respondebo. primùm vehementer me Cluuiana delectant. Sed quod quæris, quid arcesserim Chrysippum: tabernæ mihi duæ corruerũt, reliquæ rimas agunt: itaque non 11 solùm inquilini, sed mures etiam migrauerunt. Hanc cæteri calamitatem vocant, ego ne incommodum quidem. O' Socrates, ò Socratici viri, nunquam vobis gratiam referam. Dii immortales, quàm mihi ista pro nihilo. sed tamen ea ratio ædificandi initur, consiliario quidem & authore Vestorio, vt hoc damnũ quæstuosum sit. Hîc turba magna est, eritque, vt audio, maior: duo quidem quasi designati Consules. O' dii boni, viuit tyrannis. tyrãnus occidit? eius interfecti morte lætamur, cùm facta defendimus? Itaque quàm seuerè nos M. Curtius accusat, vt pudeat viuere: neque iniuria: nam mori milies præstitit, quàm hæc pati, quæ mihi videntur habitura etiam vetustatem. & Balbus hic est, multúmque mecum: ad quem à Vetere literæ datæ prid. Calend. Ian. cùm à se Cæcilius circũsideretur, & iam teneretur, venisse cum maximis copiis Pacorum Par- 12 thum: ita sibi esse eum ereptum multis suis amissis: in qua re accusat Volcatium. Ita mihi videtur bellum illud instare: sed Dolabella & Nicias viderint. Idem Balbus meliora de Gallia XXI. die literas habebat: Germanos, illásque nationes re audita de Cæsare, legatos misisse ad Aurelium, qui est præpositus ab Hircio, se, quòd imperatum esset, esse facturos. Quid quæris? omnia plena pacis, aliter ac mihi Caluenna dixerat.

ITA'NE veró? hoc meus & tuus Brutus egit, vt Lanuuii esset? vt Trebonius itineribus deuiis proficisceretur in prouinciam? vt omnia facta, scripta, dicta, promissa, cogitata Cæsaris plus valerent, quàm si ipse viueret? meministíne clamare illo ipso primo Capitolino die? Senatum in Capitolium à Prætoribus vocari? Dii immortales, quæ tum o- 13 pera effici potuerunt, lætantibus omnibus bonis, etiam sat bonis, fractis latronibus? Liberalia tu accusas. quid fieri tum potuit? iampridem perieramus. Meministíne te clamare causam periisse, si funere elatus esset? At ille etiam in foro combustus, laudatúsque miserábiliter: seruíque, & egentes in tecta nostra cum facibus immissi. Quæ deinde? vt audeant dicere, Túne contra Cæsaris nutũ? Hæc, & alia ferre nõ possum. Itaque γῆν pro γῆς cogito. Tua tamen ὑπηνέμιος nausea iámne planè abiit? mihi quidem ex tuis literis coniectanti ita videbatur. Redeo ad te: Bassos, Scæuas, Francones, hos tu existimas confidere se illa habituros stantibus nobis, in quibus plus virtutis putarunt, quàm experti sunt? pacis isti scilicet amatores, & nõ latrocinii authores. At ego cùm tibi de Curtilio scripsi, Sestilianóque fundo, scripsi de Censorino, de Messala, de Planco, de Posthumio, de genere toto. Melius fuit periisse illo interfecto (quod nũquam accidisset) quàm 14 hæc videre. Octauius Neopolim venit XIIII. Calend. ibi eum Balbus mane postridie: eodémque die mecum in Cumano: illum hæreditatem aditurum. sed, vt scribis, ῥιζῶσιν magnam cum Antonio. Buthrotia mihi tua res est, vt debet, eritque curæ.

Quid quæris? iámne ad centena Cluuianum? aduentare videtur: sed primo anno

LXXX. detersimus. Quintus pater ad me grauia de filio, maximè quòd matri nunc indulgeat, cui antea bene merenti fuerit inimicus. ardenteis in eum literas ad me misit. Ille autem quid agat, si scis, neque dum Roma es profectus, scribas ad me velim, & hercule siquid aliud. Vehementer delector tuis literis. Vale.

CICERO ATTICO S.

NVDIVSTERTIVS dedi ad te epistolam lõgiorem, nunc ad ea quæ proximé. Ve-
15 lim mehercule Asturæ Brutus. ἀκολασίαν istorum scribis, an censebas aliter? Equidem etiam maiora expecto. Cùm equidem concionem lego de tanto viro, de clarissimo ciue, ferre non queo. Etsi ista iam ad risum. sed memento: sic alitur consuetudo perditarum concionum, vt nostri illi non heroes, sed dii futuri quidem in gloria sempiterna sint, sed non sine periculo quidem. Verùm illis magna consolatio conscientia maximi & clarissimi facti: nobis quæ, qui interfecto Rege liberi non sumus? Sed hæc fortuna viderit, quoniam ratio non gubernat. De Cicerone quæ scribis, iucunda mihi sunt, velim sint prospera. Quòd verò curæ tibi est vt ei suppeditetur ad vsum & cultum copiosè, per mihi gratum est: ídque vt facias, te etiam rogo. De Buthrotiis & tu rectè cogitas, & ego nõ dimitto istam curam, suscipiam omnem etiam actionem, quam video quotidie faciliorem. De Cluuiano, quoniam in re mea me ipsum diligentia vincis,
16 res ad cẽtena perducitur. Ruina rem non fecit deteriorem, haud scio an iam fructuosiorem. Hic mecum Balbus, Hircius, Pansa. modò venit Octauius, & quidem in proximam villam Philippi, mihi totus deditus. Lentulus Spinther hodie apud me: cras mane vadit. Vale.

CICERO ATTICO S.

O MI Attice, vereor ne nobis Idus Martiæ nihil dederint præter lætitiã, & odii pœnam ac doloris. Quæ mihi istinc afferuntur? quæ hîc video? ὦ πράξεως καλῆς μὲν, ἀτελοῦς δέ. scis quàm diligam Siculos, & quàm illam clientelam honestam iudicem. Multa illis Cæsar, nẽque me inuito. etsi latinitas erat non ferenda. Veruntamen. ecce autẽ Antonius accepta grandi pecunia, fixit legem à Dictatore comitiis latam, qua Siculi ciues Romani, cuius rei viuo illo mentio nulla. Quid? Deiotari nostri causa non similis? di-
17 gnus ille quidem omni regno, sed non per Fuluiam. Sexcenta similia. Verùm illuc refero. Tam claram, támque testatam rem, támque iustam Buthrotiam non tenebimus aliqua ex parte? & eo quidem magis, quò ista plura. Nobiscum hîc perhonorificè & amicè Octauius: quem quidem sui Cæsarem salutabant, Philippus non, itaque ne nos quidem: quem nego posse bonum ciuem, ita multi circunstant, qui quidẽ nostris mortem minitãtur. Negat hæc ferri posse. Quid censes, cùm Romam puer venerit, vbi nostri liberatores tutò esse non possunt? qui quidem semper erunt clari, conscientia verò facti sui etiam beati. Sed nos (nisi me fallit) iacebimus. Itaque exire aueo, vbi nec Pelopidarum inquit. Haud amo vel hos designatos, qui etiam declamare me coëgerunt, vt ne apud aquas quidem acquiescere liceret. sed hoc meæ nimiæ facilitatis: nam id erat quondam quasi necesse: nũc quoquo modo se res habet, non est item, quàm dudum.
18 Nihil habeo quod ad te scribam: scribo tamen, non vt delecter meis literis, sed vt eliciam tuas. Tu, siquid erit de cæteris, de Bruto vtique quicquid erit. Hæc cõscripsi x. Calend. accubans apud Vestorium, hominem remotum à dialecticis, in arithmeticis satis exercitatum. Septimo denique die literæ mihi redditæ sunt, quæ erant à te XIII. Calend. datæ, quibus quæris, atque etiam me ipsum nescire arbitraris, vtrum magis tumulis, prospectúque, an ambulatione ἁλιτενεῖ delecter. Est mehercule, vt dicis, vtriusque loci tanta amœnitas, vt dubitem vtra anteponenda sit:

Ἀλλ᾽ οὐ δαιτὸς ἐπηράτου ἔργα μέμηλεν,
Ἀλλὰ λίην μέγα πῆμα διοτρεφὲς, εἰσορόωντες
Δείδιμεν, ἐν δοιῇ δὲ σαωσέμεν, ἢ ἀπολέσθαι.

Quanuis enim tu magna, & mihi iucunda scripseris de D. Bruti aduẽtu ad suas legio-

nes,in quo ſpem maximam video:tamen,ſi eſt bellum ciuile futurum , (quod certè e- 19
rit,ſi Sextus in armis permanebit,quem permanſurum eſſe certò ſcio,) quid nobis faciendum eſt ignoro.neque enim iam licebit,quod Cæſaris bello licuit,neque huc,neque illuc:quemcunque enim hæc pars perditorum lætatum morte Cæſaris putabit(lætitiam autem apertiſſimè tulimus omnes) hunc in hoſtium numero habebit . quæ res ad cædem maximam ſpectat.Reſtat, vt in caſtra Sexti, aut,ſi fortè, Bruti nos conferamus.Res odioſa,& aliena noſtris ætatibus,& incerto exitu belli.& neſcio quo pacto tibi ego poſſim,mihi tu,dicere,

Τέκνον ἐμὸν, οὔ τοι δέδοται πολεμήϊα ἔργα,
Ἀλλὰ σύγ' ἱμερόεντα μετέρχεο ἔργα λόγοιο.

Sed hæc fors viderit:ea,quæ talibus in rebus plus,quàm ratio, poteſt.Nos autem id videamus quod in nobis ipſis eſſe debet,vt,quicquid acciderit, fortiter & ſapienter fera- 10
mus,& accidiſſe hominibus meminerimus: nóſque cùm multum literæ,tum non minimum Idus quoque Martiæ conſolentur. Suſcipe nunc meam deliberationem,qua ſolicitor,ita multa veniunt in mentem in vtranque partem. Proficiſcor, vt conſtitueram, legatus in Græciam. Cædis impendentis periculum nonnihil vitare videor, ſed caſurus in aliquam vituperationem, quòd Reipub . defuerim tam graui tempore. Sin autem manſero,equidem video in diſcrimine: ſed accidere poſſe ſuſpicor,vt prodeſſe poſſim Reipub.Iam illa conſilia priuata ſunt,quod ſentio valde eſſe vtile ad confirmationem Ciceronis,me illuc venire.Nec alia cauſa profectionis mihi vlla fuit,cùm conſilium cepi legari ab Cæſare. Tota igitur hac de re,vt ſoles,ſiquid ad me pertinere putas,cogitabis. Redeo nunc ad epiſtolam tuam.Scribis enim eſſe rumores,me ad lacum,quod habeo, venditurum, minuſculam verò villam vtique Quinto traditurum, 11
vel impenſo pretio,quò introducatur,vt tibi Quintus F.dixerit,dotata Aquilia.Ego verò de venditione nihil cogito,niſi quid,quod magis me delectet,inuenero.Quintus autem de emendo nihil curat hoc tempore : ſatis enim torquetur debitione dotis:in qua mirificas Q. Egnatio gratias agit.A' ducenda autem vxore ſic abhorret,vt quicquam libero lectulo neget eſſe iucundius. Sed hæc quoque hactenus : redeo enim ad miſeram, ſeu nullam potius Rempub. M . Antonius ad me ſcripſit de reſtitutione Sex. Clodii:quàm honorificè,quod ad me attinet,ex ipſius literis cognoſces(miſi enim tibi exemplum) quàm diſſolutè,quàm turpiter,quámque pernicioſè,vt nonnunquam Cæſar deſiderandus eſſe videatur,facilè exiſtimabis.quæ enim Cæſar nunquam neque feciſſet, neque paſſus eſſet,ea nunc ex falſis eius commentariis proferuntur . Ego autem Antonio facillimum me præbui:etenim ille,quoniam ſemel induxit animum,ſibi li- 12
cere quod vellet , feciſſet nihilo minus me inuito. Itaque mearum quoque literarum miſi tibi exemplum. Vale.

ANTONIVS COS. S. D. CICERONI.

OCCVPATIONIBVS eſt factum meis,& ſubita tuo profectione,ne tecum coràm de hac re agerem.Quam ob cauſam vereor ne abſentia mea leuior ſit apud te.Quòd ſi bonitas tua reſponderit iudicio meo,quod ſemper habui de te,gaudebo.A' Cæſare petii,vt Sex.Clodium reſtitueret: impetraui.erat mihi in animo etiam tum ſic vti beneficio eius,ſi tu conceſſiſſes: quo magis laboro,vt tua voluntate id per me facere nunc liceat.Quòd ſi duriorem te eius miſeræ & afflictæ fortunæ præbes,non contendam ego aduerſus te.Quanquam videor debere tueri commentarium Cæſaris. Sed mehercule ſi humaniter & ſapienter & amabiliter in me cogitare vis, facilem te profectò præbebis,& voles P.Clodium in optima ſpe puerum repoſitum exiſtimare, non te inſecta- 13
tum eſſe,cùm potueris,amicos paternos. Patere obſecro te,pro Repub. videri geſſiſſe ſimultatem cum patre eius. non contempſeris hanc familiam . honeſtius enim,& libentius deponimus inimicitias Reipub . nomine ſuſceptas , quàm contumaciæ . Me deinde ſine ad hanc opinionem iam nunc dirigere puerum,& tenero animo eius per-

ſuadere,non eſſe tradēdas poſteris inimicitias. Quanquam tuam fortunam Cicero ab omni periculo abeſſe certum habeo: tamen arbitror malle te quietam ſenectutem, & honorificam potius agere,quàm ſollicitam. Poſtremò,meo iure te hoc beneficium rogo: nihil enim non tua cauſa feci. Quod ſi non impetro, per me Clodio daturus non ſum: vt intelligas quanti apud me authoritas tua ſit, atque eo te placabiliorem præbeas. Vale.

CICERO ANTONIO COS. S.

14 QVOD mecum per literas agis,vnam ob cauſam mallem coràm egiſſes: nòn enim ſolùm ex oratione,ſed etiam ex vultu & oculis & fronte(vt aiunt)meum erga te amorem perſpicere potuiſſes. nā cùm te ſemper amaui,primùm tuo ſtudio,pòſt etiam beneficio prouocatus, tum his temporibus Reſpub.te mihi ita commendauit,vt chariorem habeam neminē.Literæ verò tuæ tum amantiſſimè,tum honorificentiſſimè ſcriptæ ſic me affecerunt,vt non dare tibi beneficium viderer, ſed accipere à te ita petente, vt inimicum meum, neceſſarium tuum me inuito ſeruare nolles, cùm id nullo negotio facere poſſes. Ego verò tibi iſtuc mi Antoni remitto, atque ita, vt me à te, cùm his verbis ſcripſeris,liberaliſſimè atque honorificentiſſimè tractatū exiſtimem: ídque cùm totum,quoquo modo ſe res haberet,tibi dandum putarem, tum do etiam humanitati & naturæ meæ. nihil enim vnquā non modò acerbum in me fuit, ſed ne paulò qui-
15 dem triſtius aut ſeuerius, quàm neceſſitas Reipub. poſtulauit. Accedit,vt ne in ipſum quidem Clodium meum inſigne odium fuerit vnquam: ſempérque ita ſtatui,non eſſe inſectandos inimicorum amicos, præſertim humiliores: nec his præſidiis noſmetipſos eſſe ſpoliandos. Nam de puero Clodio tuas parteis eſſe arbitror, vt eius animum tenerum, quemadmodum ſcribis, his opinionibus imbuas, vt nequas inimicitias reſidere in familiis noſtris arbitretur. Contendi cum P. Clodio,cùm ego publicā cauſam, ille ſuam defenderet. Noſtras contentiones Reſpub. diiudicauit. ſi viueret, mihi cum illo nulla contentio iam maneret. Quare quoniam hoc à me ſic petis,vt quæ tua poteſtas eſt,ea neges te me inuito vſurum: puero quoque hoc à me dabis, ſi tibi videbitur: non quo aut ætas noſtra ab illius ætate quicquam debeat periculi ſuſpicari, aut dignitas mea vllam contentionem extimeſcat: ſed vt noſmet ipſi inter nos coniunctiores
16 ſimus,quàm adhuc fuimus. interpellātibus enim his inimicitiis, animus tuus mihi magis patuit,quàm domus. Sed hæc hactenus. illud extremum, Ego,quæ te velle,quǽque ad te pertinere arbitrabor,ſemper ſine vlla dubitatione ſummo ſtudio faciam. Hoc velim tibi penitus perſuadeas. Vale.

CICERO ATTICO S.

ITERA dum eadem iſta mihi. Coronatus Quintus noſter Parilibus? Parilibus,ſolúſne? etſi addis Lamiam: quod demiror equidē: ſed ſcire cupio qui fuerint alii. quanquam ſatis ſcio,niſi improbum neminem. explanabis igitur hoc diligentius. Ego autē caſu cùm dediſſem ad te literas VI. Calend. ſatis multis verbis, tribus ferè horis pòſt accepi tuas, & magni quidem ponderis. itaque ioca tua plena facetiarum, de hæreſi Veſtoriana,& de Pherionum more Puteolano riſiſſe me ſatis, nihil eſt neceſſe reſcribere.
17 πολιτικώτερα illa videamus. Ita Brutos,Caſſiúmque defendis,quaſi eos ego reprehendam, quos ſatis laudare non poſſum. rerum ego vitia collegi, non hominum. ſublato enim tyranno tyrannida manere video: nam quæ ille facturus non fuit, ea fiunt, vt de Clodio: de quo mihi exploratum eſt,illum non modò nō facturum,ſed etiam ne paſſurum quidem fuiſſe. ſequetur Rufio Veſtorianus, victor nūquam ſcriptus,cæteri,quis non? cui ſeruire ipſi non potuimus, eius libellis paremus. nam Liberalibus quis potuit in Senatum non venire? Fac id potuiſſe aliquo modo: num etiam cùm veniſſemus, liberè potuimus ſententiam dicere? nónne omni ratione veterani, qui armati aderant, cùm præſidii nos nihil haberemus, defendendi fuerunt? Illam ſeſſionem Capitolinam mihi non placuiſſe, tu teſtis es. quid ergo? culpa iſta Brutorum? minimè illorum qui-

dem,sed aliorum Brutorum, qui se cautos ac sapienteis putant,quibus satis fuit lætari,
nonnullis etiam gratulari,nullis permanere.Sed præterita omittamus: istos omni cu-
ra,præsidióque tueamur:&,quemadmodum tu præcipis,contenti Idibus Martii simus.
quæ quidem nostris amicis diuinis viris aditum ad cælum dederunt, libertatem popu
lo Rom.non dederunt. recordare tua : nónne meministi clamare te, omnia periisse,si
ille funere elatus esset? sapienter id quidem.Itaque, ex eo quæ manarint vides. Quæ
scribis Calendis Iunii Antonium de prouinciis relaturum,vt & ipse Gallias habeat, &
vtrisque dies prorogetur : licebítne decerni liberè?si licuerit,libertatem esse recuperá-
tam lætabor. si non licuerit, quid mihi attulerit ista domini mutatio præter lætitiam,
quam oculis cepi iusto interitu tyranni? Rapinas scribis ad Opis fieri, quas nos quo-
que tum videbamus. ne nos & liberati ab egregiis viris, nec liberi sumus. ita laus illo-
rum est,culpa nostra.Et hortaris me,vt historias scribam:vt colligam tanta eorum sce- 18
lera,à quibus etiam nunc obsidemur? poterón eos ipsos non laudare, qui te obsigna-
torem adhibuerunt? Nec mehercule me Raudusculum mouet:sed homines beneuo-
los,qualescunque sunt, graue est insequi contumelia. Sed de omnibus meis consiliis,
vt scribis,existimo exploratius nos ad Calend.Iun.statuere posse:ad quas adero,& om
ni ope atque opera enitar, adiuuante me scilicet authoritate tua, & gratia, & summa
æquitate causæ,vt de Buthrotiis s.c. quale scribis, fiat. Quod me cogitare iubes,co-
gitabo equidem.etsi tibi dederam superiore epistola cogitãdum. Tu autem quasi iam
recuperata Repub. vicinis tuis Massiliensibus sua reddis. Hæc armis(quæ quàm firma
habeamus,ignoro) restitui fortasse possunt,authoritate non possunt.

EPISTOLA breuis quæ postea ad te scripta est, sanè mihi fuit iucunda de Bruti
ad Antoniũ, & de eiusdem ad te literis. Posse videntur esse meliora, quàm adhuc fue- 19
rint:sed nobis,vbi simus,& quò iam nos conferamus,prouidendum est.O' mirificum
Dolabellam meum! iam enim dico meum, antea (crede mihi) subdubitabam. ma-
gnam ἀναθεώρησιν res habet.de saxo, in crucem,columnam tollere, locum illum ster-
nendum locare.Quid quæris?heroica.sustulisse mihi videtur simulationem desiderii,
adhuc quæ serpebat in dies,& inueterata, verebar ne periculosa nostris tyrannoctonis
esset.Nunc prorsus assentior tuis literis, speróque meliora. quanquam istos ferre non
possum : qui dum se pacem velle simulant, acta nefaria defendunt. sed non possunt
omnia simul.Incipit res melius ire,quàm putaram. nec verò discedam,nisi cùm tu id
me honestè putabis facere posse.Bruto certè meo nullo loco deero. ídque, etiã si mi-
hi cum illo nihil fuisset,facerem propter eius singularem, incredibilémque virtutem.

Piliæ nostræ villam totam, quæque in villa sunt,trado, in Pompeianũm ipse profi- 20
ciscens Calendis Maii.quàm velim Bruto persuadeas,vt Asturæ sit! Vale.

CICERO ATTICO S.

V. NON. conscendens ab hortis Cluuianis in phaselum epicopum has dedi literas,
cùm Piliæ nostræ villam ad Lucrinum, villicósque procuratores tradidissem. ipse au-
tem eo die in Pæti nostri tyrotarichum imminebam, perpaucis diebus in Pompeia-
num,pòst in hæc Puteolana & Cumana regna renauigare.O' loca cæteroqui valde ex-
petenda,interpellantium autem multitudine penè fugiẽda! Sed ad rem vt veniam,
O' Dolabellæ nostri magnam ἀριστείαν.quanta est ἀναθεώρησις. Equidẽ laudare eum, &
hortari non desisto.rectè tu omnibus epistolis significas, quid de re, quid de viro sen-
tias. mihi quidem videtur Brutus noster iam vel coronam auream per forũ ferre pos-
se:quis enim audeat violare,proposita cruce vel saxo? præsertim tantis plausibus,tanta 21
approbatione infimorum? Nunc mi Attice me fac vt expedias.cupio,cùm Bruto no-
stro affatim satisfecerim,excurrere in Græciam.magni interest Ciceronis,vel mea po-
tius, vel mehercule vtriusque, me interuenire discenti. nam epistola Leonidæ, quam
ad me misisti,quid habet quæso, in quo magnopere lætemur? Nunquam ille mihi sa-
tis laudari videbitur,cùm ita laudabitur, QVOMODO NVNC EST.non est fidentis

hoc testimonium, sed potius timentis. Herodi autem mandaram, vt mihi κατὰ μίτον scriberet: à quo adhuc nulla litera est. Vereor ne nihil habuerit, quod mihi, cùm cognossem, iucundum putaret fore. Quòd ad Xenonē scripsisti, valde mihi gratū est: nihil enim deesse Ciceroni tum ad officium, tum ad existimationē meam pertinet. Flam-
32 mam Flaminiū audio Romæ esse. ad eum scripsi, me tibi mādasse per literas, vt de Mōtani negotio cum eo loquerere: & velim cures epistolā, quam ad eum misi, reddēdam, & ipse (quod cōmodo tuo fiat) cum eo colloquare. puto, siquid in homine pudoris est, præstaturū eum, ne pro se quodāmodo dependatur. De Attica pergratum mihi fecisti, quòd curasti antè scirē rectè esse, quàm non bellè fuisse. In Pōpeianum veni v. Cal. Maii, cùm pridie (vt antea ad te scripsi) Piliā in Cumano collocauissem. ibi mihi cœnāti literæ tuæ sunt redditæ, quas dederas Demetrio liberto prid. Cal. in quibus multa sapienter, sed tamen talia (quemadmodum tute scribebas) vt omne consilium in fortuna positum videretur. itaque his de rebus ex tempore, & corám. De Buthrotio negotio vtinam quidem Antonium conueniam: multùm profectò proficiam. sed non arbitrantur eum à Capua declinaturum. quò quidem metuo ne magno Reip. malo vēnerit: quod idem L. Cæsari videbatur, quem pridie Neapoli affectum grauiter videram.
33 Quam ob rē ista nobis ad Cal. Iun. tractanda & perficiēda sunt. Sed hactenus. Quintus filius ad patrem acerbissimas literas misit: quæ sunt ei redditæ, cùm venissemus in Pompeianum: quarum tamen erat caput, Aquiliam nouercam non esse laturum. Sed hoc tolerabile fortasse, illud verò: se ab Cæsare habuisse omnia, nihil à patre, reliqua sperare ab Antonio. O' perditum hominem! sed μελήσει. Ad Brutum nostrum & Cassiū, & ad Dolabellam epistolas scripsi. earum exempla tibi misi, non vt deliberarem reddendǽne essent (planè enim iudico esse reddendas) sed quòd non dubito quin tu idem existimaturus sis. Ciceroni meo mi Attice suppeditabis quantum videbitur, méque tibi hoc onus imponere patiere: quæ adhuc fecisti, mihi sunt gratissima. Librum meū illum ἀνέκδοτον, nondum, vt volui, perpoliui. ista verò quæ tu contexi vis, aliud quod-
34 dam separatum volumen expectant. Ego autem (credas mihi velim) minore periculo existimo contra illas nefarias parteis viuo tyranno dici potuisse, quàm mortuo. ille enim nescio quo pacto ferebat me quidem mirabiliter: nunc quacúque nos commouimus, ad Cæsaris non modò acta, verùm etiam cogitata reuocamur. De Montano, quoniam Flamma venit, videbis. puto rem meliore loco esse debere. Vale.

CICERO DOLABELLAE COS. SVO S.

ETSI contentus erā mi Dolabella tua gloria, satísque ex ea magnam lætitiā, voluptatémque capiebā: tamen non possum non cōfiteri, cumulari me maximo gaudio, quòd vulgò hominum opinio socium me ascribat tuis laudibus. neminē conueni (cōuenio autē quotidie plurimos: sunt enim permulti optimi viri, qui valetudinis causa in hæc loca veniunt: præterea ex municipiis frequētes necessarii mei) quin omnes, cū te sum-
35 mis laudibus ad cælū extulerunt, mihi continuò maximas gratias agant. negāt enim se dubitare, quin tu meis præceptis & consiliis obtēperans, præstantissimum te ciuem & singularem Consulē præbeas. quibus ego, quanquam verissimè possim respondere te, quæ facias, tuo iudicio & tua sponte facere, nec cuiusquā egere consilio: tamen neque planè assentior, ne imminuam tuam laudem, si omnis à meis consiliis profecta videatur: neque valde nego: sum enim auidior, etiam quàm satis est, gloriæ. & tamen non alienum est dignitate tua, quod ipsi Agamemnoni Regi Regum fuit honestum, habere aliquem in consiliis capiēdis Nestorem: mihi verò gloriosum, te iuuenem Consulem florere laudibus, quasi alumnum disciplinæ meæ. L. quidē Cæsar, cùm ad eum ægrotū Neapolim venissem, quanquam erat oppressus totius corporis doloribus, tamen antè quàm me planè salutauit, O' mi Cicero, inquit, gratulor tibi, cùm tantùm vales apud
36 Dolabellam, quantùm si ego apud sororis filium valerem, iam salui esse possemus. Dolabellæ verò tuo & gratulor, & gratias ago, quem quidē post te Consulem, solum pos-

ſum verè Conſulem dicere. Deinde multa de facto ac de re geſta: tum nihil magnificentius, nihil præclarius actum vnquam, nihil Reipub. ſalutarius. Atque hæc vna vox omnium eſt. A' te autem peto, vt me hanc quaſi falſam hæreditatem alienæ gloriæ ſinas cernere, méque aliqua ex parte in ſocietatem tuarum laudum venire patiare. quāquā mi Dolabella (hæc enim iocatus ſum) libentius omneis meas, ſi modò ſunt aliquæ meæ laudes, ad te transfuderim, quàm aliquam partem exhauſerim ex tuis: nam cùm te ſemper tātùm dilexerim, quātùm tu intelligere potuiſti, tū his tuis factis ſic incēſus ſum, vt nihil vnquam in amore fuerit ardētius. nihil eſt enim (mihi crede) virtute formoſius, nihil pulchrius, nihil amabilius. ſemper amaui, vt ſcis, M. Brutum propter eius ſummum ingenium, ſuauiſſimos mores, ſingularem probitatem atque conſtantiam: tamen Idibus Martii tantùm acceſſit ad amorem, vt mirarer locum fuiſſe augen- 37
di in eo, quod mihi iampridem cumulatum etiam videbatur. Quis erat, qui putaret ad eum amorem, quem erga te habebam, poſſe aliquid accedere? tantùm acceſſit, vt mihi nunc denique amare videar, antea dilexiſſe. Quare quid eſt quod ego te horter, vt dignitati & gloriæ ſeruias? proponam tibi claros viros, quod facere ſolent qui hortantur? neminem habeo clariorem, quàm teipſum: te imitere oportet, tecum ipſe certes. nec licet quidem tibi iam tantis rebus geſtis non tui ſimilē eſſe. Quod cùm ita ſit, hortatio non eſt neceſſaria: gratulatione magis vtendum eſt. cōtigit enim tibi, quod haud ſcio an nemini, vt ſumma ſeueritas animaduerſionis non modò non inuidioſa, ſed etiam popularis eſſet, & cùm bonis omnibus, tum infimo cuique gratiſſima. Hoc ſi tibi fortuna quadā contigiſſet, gratularer felicitati tuæ: ſed contigit magnitudine tum animi, tum etiam ingenii atque conſilii. legi enim concionem tuam: nihil illa ſapientius. 38
ita pedetentim tum acceſſus à te ad cauſam facti, tum receſſus, vt res ipſa maturitatem tibi animaduertēdi omnium conſenſu daret. Liberaſti igitur & vrbem periculo, & ciuitatem metu: neque ſolùm ad tempus maximam vtilitatem attuliſti, ſed etiam ad exemplum. quo facto intelligere debes, in te poſitam eſſe Remp. tibíque non modò tuēdos, ſed etiam ornandos illos viros, à quibus initium libertatis profectum eſt. Sed his de rebus coràm plura propediem, vt ſpero. Tu quoniam Rempub. nóſque conſeruas, fac vt diligentiſſimè teipſum mi Dolabella cuſtodias. Vale.

CICERO ATTICO S.

SAEPIVS me iam agitas, quòd rem geſtam Dolabellæ nimis in cælum videar efferre. Ego autem, quanquam ſanè probo factum, tamen vt tantopere laudarem, addu- 39
ctus ſum tuis & vnis & alteris literis. ſed totum ſe à te abalienauit Dolabella, ea de cauſa, qua me quoque ſibi inimiciſſimum reddidit. O' hominem pudētem! Cal. Ian. debuit: adhuc non ſoluit, præſertim cùm ſe maximo ære alieno Faberii manu liberarit, & opem ab eo petierit. licet enim iocari, ne me valde conturbatum putes. atque ego ad eum VIII. Id. literas dederam bene mane. eodem autem die tuas literas veſperi acceperam in Pompeiano, ſanè celeriter, tertio abs te die. Sed, vt ad te eo ipſo die ſcripſeram, ſatis aculeatas ad Dolabellā literas dedi: quæ ſi nihil profecerint, puto fore vt me præſentem non ſuſtineat. Albianum te confeciſſe arbitror. De Petulciano nomine, quòd mihi ſuppeditatus es, gratiſſimum eſt, & ſimile tuorum omnium. Sed ego Erotem ad iſta expedienda factum mihi videbar reliquiſſe: cuius non ſine magna culpa vacillarunt. Sed cum ipſo videro. De Montano, vt ſæpe ad te ſcripſi, erit tibi tota res 40
curæ. Seruius proficiſcens, quòd deſperanter tecum locutus eſt, minimè miror, neque ei quicquam in deſperatione cōcedo. Brutus noſter ſingularis vir, ſi in Senatum non eſt Calend. Iun. venturus, quid facturus ſit in foro, neſcio. ſed hoc ipſe melius. ego ex his quæ parari video, nō multum Idibus Martiis profectum iudico. Itaque de Græcia quotidie magis & magis cogito: nec enim Bruto meo exilium, vt ſcribis ipſe, meditāti video quid prodeſſe poſſim. Leonidæ me literæ non ſatis delectarūt. De Herode tibi aſſentior. Saufeium legiſſe vellem.

CICERO ATTICO S.

EGO ex Pompeiano accepi binas à te literas, alteras sexto die, alteras quarto. ad
41 superiores igitur prius. Quàm mihi iucundum opportunè tibi Barnachum literas reddidisse. tu verò cum Cassio, vt cætera. quàm commodè autẽ, quòd id ipsum, quod me mones, quatriduo ante ad eum scripseram, exemplúmque mearum literarum ad te miseram. sed cùm Dolabellæ auaritia (sic enim tu ad me scripseras) magna desperatione affectus essem, ecce tibi & Bruti & tuæ literæ. ille exilium meditari? nos autem alium portum propiorẽ huic ætati videbamus: in quem mallem equidem peruehi, florente Bruto nostro, constitutáque Repub. sed nunc quidem, vt scribis, non vtrum vis: assentires enim mihi, nostram ætatẽ præsertim à castris ciuilibus abhorrere. M. Antonius ad me tantùm de Clodio rescripsit, meam lenitatem & clementiam, & sibi esse gratam, & mihi voluptati magnæ fore. Sed Pansa furere videtur de Clodio, itémque de Deiotaro, & loquitur seuerè, si velis credere. Illud tamen non bellè, vt mihi qui-
42 dem videtur, quòd factum Dolabellæ vehementer improbat. De coronatis, cùm sororis tuæ filius à patre accusatus esset, rescripsit, se coronam habuisse honoris Cæsaris causa, posuisse luctus gratia: postremò se libenter vituperationem subire, quòd amaret etiam mortuum Cæsarem. Ad Dolabellam, quemadmodum tibi dicis placere, scripsi diligenter. ego etiam ad Siccam. tibi hoc oneris non impono. nolo te illum iratum habere. Seruii orationem cognosco: in qua plus timoris video, quàm consilii. sed quoniam perterriti omnes sumus, assentior Seruio. Publilius tecum tricatus est: huc enim Cerelia missa ab istis est legata ad me: cui facilè persuasi, mihi id quod rogaret, ne licere quidem, non modò non lubere. Antonium si videro, accuratè agam de Buthroto. Venio ad recentiores literas. quanquam de Seruio iam rescripsi me facere magnam πρᾶξιν Dolabellæ. mihi mehercule ita videtur, nõ potuisse ma-
43 ior tali re, talíque tempore. Sed tamen quicquid ei tribuo, tribuo ex tuis literis. tibi verò assentior maiorem πρᾶξιν eius fore, si mihi, quod debuit, dissoluerit. Brutus velim sit Asturæ. Quòd autem laudas me, quòd nihil antè de profectione constituam, quàm, ista quò euasura sint, videro: muto sententiam, neque quicquam tamen antè quàm te videro. Atticam meam gratias mihi agere de matre gaudeo. cui quidem ego totam villam, cellámque tradidi, eámque cogitabam V. Id. videre. Tu Atticæ salutẽ dices. nos Piliam diligenter tuebimur. Vale.

CICERO ATTICO S.

È POMPEIANO naui aduectus sum in Luculli nostri hospitium VI. Id. hora ferè tertia. egressus autem è naui, accepi tuas literas, quas tuus tabellarius in Cumanum attulisse dicebatur, Nonis Maii datas: à Lucullo postridie eadẽ ferè hora, qua veni VII. Id.
44 Lanuuio datas. Audi igitur ad omneis. primùm quæ de re mea gesta & in solutione, & in Albiano negotio grata. de tuo autẽ, cùm in Põpeiano essem, Missenum venit Antonius: inde antè discessit, quàm illum venisse audissem: à quo in Samniũ. vide quid speres. Romæ igitur de Buthroto. L. Antonii horribilis cõcio, Dolabellæ præclara. iã vel sibi habeat numos, modò numeret Idibus. Tertullæ nollem abortum: tam enim Cassii sunt iam, quàm Bruti serendi. De Regina velim, atque etiã de Cæsare illo. Persolui primæ epistolæ. venio ad secũdã. De Quintis, Buthroto, cùm venero, vt scribis. Quòd Ciceroni suppeditas, gratũ. Quòd errare me putas, qui Remp. putẽ pendere è Bruto: sic se res habet: aut nulla erit, aut ab isto, istíſue seruabitur. Quòd me hortaris vt scriptam concionem mittam: accipe à me mi Attice καθολικὸν θεώρημα earũ rerum, in quibus satis exercitati sumus. nemo vnquã neque poëta, neque orator fuit, qui quenquam
45 meliorem, quàm se arbitraretur. Hoc etiam malis cõtigit. quid tu Bruto putas & ingenioso & erudito? de quo etiã experti sumus nuper in edicto. scripserã rogatu tuo. meũ mihi placebat, illi suũ. quinetiã cùm ipsius precibus penè adductus, scripsissem ad eũ De optimo genere dicẽdi, non modò mihi, sed etiam tibi scripsit, sibi illud, quod mihi

placeret, non probari. quare sine quæso sibi quenque scribere: suam cuique sponsam, mihi meam: suum cuique amorem, mihi meum. non scitè: hoc enim Attilius poëta durissimus. atque vtinam liceat isti concionari: cui si esse in Vrbe tutò licebit, vicimus: ducem enim noui belli ciuilis aut nemo sequetur, aut ii sequentur, qui facilè vincãtur. Venio ad tertiam. Gratas fuisse meas literas Bruto & Cassio gaudeo. itaque iis scripsi.

Quòd Hircium per me meliorem fieri volunt, do equidem operam: & ille optimè loquitur, sed viuit, habitátque cum Balbo, qui item bene loquitur. quid credas, videris. 46
Dolabellã valde placere tibi video: mihi quidem egregiè. Cum Pansa vixi in Pompeiano. is planè mihi probabat se bene sentire, & cupere pacem. causam armorũ quæri planè video. Edictum Bruti & Cassii probo. Quæris vt suscipiã cogitationẽ, quidnam istis agendum putem. consilia temporum sunt, quæ in horas commutari vides. Dolabellæ & prima illa actio, & hæc contra Antonium concio mihi profecisse permultùm videtur: prorsus ibat res. nunc autem videmur habituri ducem: quod vnum municipia boníque desiderant. Epicuri mentionem facis, & audes dicere μὴ πολιτεύεσθαι. non te Bruti nostri vulticulus ab ista oratione deterret? Quintus frater, vt scribis, est dextella. per eum igitur, quod volemus, facilè auferemus. Expecto, si, vt putas, L. Antonius produxit Octauium, qualis concio fuerit. Hæc scripsi: statim enim Cassii tabellarius. eram continuò Piliam salutaturus: deinde ad epulas Vestorii nauicula. 47
Atticæ plurimam salutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM paulò antè dedissem ad te Cassii tabellario literas, v. Id. venit noster tabellarius, & quidem portenti simile, sine tuis literis. sed citò conieci, Lanuuii te fuisse. Eros autem festinauit vt ad me literæ Dolabellæ perferrentur, non de re mea (nondum enim meas acceperat) sed rescripsit ad eas, quarum exemplum tibi miseram, sanè luculentè. ad me autem, cùm Cassii tabellarium dimisissem, statim Balbus. O' dii boni, quàm facilè perspiceres timere otium. & nosti virùm, quàm tectus: sed tamen Antonii consilia narrabat, illum circuire veteranos, vt acta Cæsaris sancirẽt, ídque se facturos esse iurarent: vt rata omnes haberent, eáque Duumuiri omnibus mensibus inspicerent. Questus est etiam de sua inuidia, eáque omnis eius oratio fuit, vt amare videretur Antonium. Quid quæris? nihil synceri. Mihi autem non est dubium quin res 48
spectet ad castra: acta enim illa res est animo virili, consilio puerili. quis enim hoc non vidit, regni hæredem relictum? quid autem absurdius, hoc metuere, alterum in metu non ponere? quinetiam hoc ipso tempore multa ὑποσόλοικα, Pontii Neapolitanum à matre tyrannoctoni possideri. Legẽdus mihi sæpius est Cato maior ad te missus: amariorem enim me senectus facit: stomachor omnia: sed mihi quidem βεβίωται. Viderint iuuenes. tu mea curabis, vt curas. Hæc scripsi, seu dictaui, apposita secunda mensa apud Vestorium. postridie apud Hircium cogitabam. equidem πεντέλοιπον, sic hominem traducere ad optimates paro. λῆρος πολύς. nemo est istorum qui otium non timeat. quare talaria videamus: quiduis enim potius, quàm castra. Atticæ salutem plurimam velim dicas. Expecto Octauii concionem, & siquid aliud: maximè autem ecquid Dolabella tinniat, an in meo nomine tabulas nouas fecerit. Vale. 49

CICERO ATTICO S.

CERTIOR à Pilia factus, mitti ad te Idibus tabellarios, statim hoc nescio quid exaraui. Primùm igitur scire te volui, me hinc Arpinum XVI. Cal. Iun. eò igitur mittes, siquid erit posthac: quanquam ipse iam iámque adero: cupio enim antè quàm Romam venio, odorari diligentius quid futurum sit: quanquam vereor ne nihil coniectura aberrem: minimè enim obscurum est, quid isti moliantur. meus verò discipulus, qui hodie apud me cœnat, valde amat illum, quem Brutus noster sauciauit: &, si quæris (perspexi enim planè) timent otium: ὑπόθεσιν autem hanc habent, eámque præ se ferunt, virum clarissimum interfectum, totam Rempub. illius interitu perturbatã: irrita

fore, quæ ille egisset, simulac desistemus timere. clementiam illi malo fuisse: qua si vsus
22 non fuisset, nihil ei tale accidere potuisse. mihi autem venit in mentem, si Pompeius cum exercitu firmo veniat, quod est ἄλογον, certè fore bellum. Hæc me species, cogitatióque perturbat. neque enim iam, quod tibi tum licuit, nobis nũc licebit: nam apertè lætati sumus. Deinde habẽt in ore nos ingratos. nullo modo licebit, quod tum & tibi licuit, & multis. φαινοπροσωπητέον ergo, & ἰτέον in castra? millies mori melius, huic præsertim ætati. Itaque me Idus Martiæ non tam cõsolantur, quàm antea: magnũ enim mendum continent. etsi illi iuuenes ἄλλοις ἐν ἐσθλοῖς τόνδ' ἀπωθοῦσιν ψόγον. sed, si tu melius quippiam speras, quòd & plura audis, & interes consiliis, scribas ad me velim, simúlque cogites quid agendum nobis sit super legatione votiua. equidem in his locis moneor à multis, ne in Senatu Calendis: dicuntur enim occultè milites ad eam diem cõparati, & quidem in istos, qui mihi videntur vbiuis tutius, quàm in Senatu fore. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XV.

CICERO ATTICO S.

1 O FACTVM malè de Alexione! incredibile est, quanta me molestia affecerit, nec mehercule ex ea parte maximè, quòd plerique mecum: ad quem igitur medicum te cõferes? Quid mihi iam medico: aut, si opus est, tanta inopia est? amorem erga me, humanitatem, suauitatémque desidero. etiam illud, quid est, quod non pertimescẽdum sit, cùm hominem temperantem, summum medicum tãtus improuiso morbus oppresserit? Sed ad hæc omnia vna cõsolatio est, quòd ea conditione nati sumus, vt nihil, quod homini accidere possit, recusare debeamus. De Antonio iã antea tibi scripsi, non esse eum à me conuentum: venit enim Missenum, cùm ego essem in Pompeiano: inde antè profectus est, quàm ego eum venisse cognoui. Sed casu, cùm legerem tuas literas, Hircius erat apud me in Puteolano. ei legi, & egi primùm, quod attinet. nihil mihi cõcedebat. Deinde ad summũ, arbitrum me statuebat nõ modò huius rei, sed
2 totius Cõsulatus sui. cum Antonio autẽ sic agemus, vt perspiciat, si in eo negotio nobis satisfecerit, totũ me futurum suum. Dolabellã spero domi esse. Redeamus ad nostros: de quibus tu bonã spem te significas habere propter edictorũ humanitatem. ego autẽ perspexi, cùm à me XVII. Cal. de Puteolano Neapolim Pansæ cõueniendi causa proficisceretur Hircius, omnẽ eius sensum: seduxi enim, & ad pacẽ sum cohortatus. nõ poterat scilicet negare se velle pacẽ, sed non minus se nostrorum arma timere, quàm Antonii, & tamẽ vtrosque non sine causa præsidiũ habere, se autem vtraque arma metuere. quid quæris? οὐδὲν ὑγιές. De Quinto F. tibi assentior. patri quidẽm gratissimæ & bellæ tuæ literæ fuerunt. Ceteliæ verò facilè satisfeci. nec valde laborare mihi visa est: & si illa, ego certè non laborarem. istam verò, quam tibi molestam scribis esse, auditam à
3 te esse omnino demiror. Nam quòd eam collaudaui apud amicos, audientibus tribus filiis eius, & filia, τοῦτο ἄλογον. quid est hoc? quid est autem cur ego personatus ambulem? parúmne fœda persona est ipsius senectutis? Quod Brutus rogat, vt ante Calendas, ad me quoque scripsit: & fortasse faciam: sed planè, quid velit nescio. quid enim illi afferre consilii possum, cùm ipse egeam consilio, & cùm ille suæ immortalitati melius, quàm nostro otio consuluerit? De Regina rumor extinguetur. De Flãma obsecro te, siquid potes. Here dederam ad te literas exiens è Puteolano, diuerterámque in Cumanum. ibi penè valentem videram Piliam. quinetiam paulò clam iis eam vidi: venerat enim in funus: cui funeri ego quoque operã dedi. Cn. Lucullus familiaris noster matrem efferebat. mansi igitur eo die in Sinuessano, atque inde mane postridie

Arpinum proficiſcens, hanc epiſtolam exaraui. erat autem nihil noui quod aut ſcriberem, aut ex te quærerem: niſi fortè hoc ad te putas pertinere. Brutus miſit ad me orationem ſuam habitam in concione Capitolina, petiuítque à me, vt eam ne ambitioſè corrigerem antè quàm ederet. Eſt autem oratio ſcripta elegantiſſimè ſententiis, verbis, vt nihil poſſit vltra. Ego tamen, ſi illam cauſam habuiſſem, ſcripſiſſem ardentius ὑποθέσις. vides quæ ſit perſona dicentis: itaque eam corrigere non potui. quo enim in genere Brutus noſter eſſe vult, & quod iudicium habet de optimo genere dicendi, ita conſecutus eſt ea oratione, vt elegantius nihil eſſe poſſit. Sed ego ſolus alius ſum, ſiue hoc rectè, ſiue non rectè. Tu tamen velim orationem legas, niſi fortè iam legiſti, certiorémque me facias, quid iudices ipſe. quanquam vereor, ne cognomine tuo lapſus ὑπεραττικὸς ſis in iudicando. Sed ſi recordabere Δημοσθένους fulmina, tum intelliges poſſe & ἀττικώτατα grauiſſimè dici. Sed hæc corám. nunc nec ſine epiſtola, nec cum inani epiſtola volui ad te Metrodorum venire. Vale. 4 5

CICERO ATTICO S.

XV. Calend. è Sinueſſano proficiſcens, cùm dediſſem ad te literas, diuertiſſémque à Cumis in Veſtiano, accepi à tabellario tuas literas, in quibus nimis multa de Buthroto: non enim tibi ea res maiori curæ aut eſt, aut erit, quàm mihi. ſic enim decet te mea curare, tua me. Quam ob rem id quidem ſic ſuſceptum eſt mihi, vt nihil ſim habiturus antiquius. L. Antonium concionatum eſſe, cognoui tuis literis & aliis, ſordidè: ſed id quale fuerit, neſcio: nihil enim ſcripſiſti. De Menedemo, probé. Quintus certè ea dictitat quæ ſcribis. Conſilium meum à te probari, quòd ea non ſcribam, quæ tu à me poſtularis, facilè patior: multóque magis id probabis, ſi orationem meam, de qua hodie ad te ſcripſi, legeris. Quæ de legionibus ſcribis, ea vera ſunt. Sed non ſatis hoc mihi videris tibi perſuaſiſſe, quid de Buthrotiis noſtris per Senatum ſperes confici poſſe. quod puto (tantùm enim video) non videmur eſſe victuri. ſed, ſi etiam nos hoc fallat, de Buthroto te non fallet. De Octauii concione idem ſentio quod tu: ludorúmque eius apparatus, & Matius ac Poſthumus mihi procuratores non placent. Saſerna collega dignus. ſed iſti omnes, quemadmodum ſentis, non minus otium timent, quàm nos arma. Balbum leuari inuidia per nos velim: ſed ne ipſe quidẽ id fieri poſſe confidit: itaque alia cogitat. Quòd prima diſputatio Tuſculana te confirmat, ſanè gaudeo: neque enim vllum eſt perfugium aut melius aut paratius. Flãma quòd bene loquitur, non moleſtè fero. Tyndaritanorum cauſa, de qua laboras, quæ ſit ignoro. Hos tamen πεντέλοιπον mouere iſta videtur, in primis erogatio pecuniæ. De Alexione doleo: ſed quoniam inciderat in tam graue morbum, bene actum cum illo arbitror. quos tamen ſecundos hæredes, ſcire vellem, & diem teſtamenti. Vale. 6 7

CICERO ATTICO S.

VI. Calend. accepi duas epiſtolas tuas, quibus duabus meis reſpondiſti. vna erat XV. Cal. altera XII. data. ad ſuperiorẽ igitur. prius accurres in Tuſculanum, vt ſcribis: quò me VI. Calend. venturum arbitrabar. Quòd ſcribis parendum victoribus: non mihi quidem, cui ſunt multa potiora: nam illa quæ recordaris Lentulo & Marcello COSS. acta in æde Apollinis, nec cauſa eadem eſt, nec ſimile tempus, præſertim cùm Marcellum ſcribas, alióſque diſcedere. Erit igitur nobis corám odorandum, & conſtituẽdum tutóne Romæ eſſe poſſimus. Noui conuentus habitatores ſanè mouent: in magnis enim verſamur anguſtiis. ſed ſint iſta parui: quin & maiora contemnimus. Caluæ teſtamẽtum cognoui, hominis turpis ac ſordidi. Tabula Demonici quòd tibi curæ eſt, gratum. De Mario ſcripſi iampridẽ ad Dolabellã accuratiſſimè, modò literæ redditæ ſint. eius cauſa & cupio & debeo. Venio ad propiorẽ. Cognoui de Alexione, quæ deſiderabam. Hircius eſt tuus. Antonio, quàm eſt, volo peius eſſe. De Quinto filio, vt ſcribis, ἅλις. de patre corám agemus. Brutum omni re, qua poſſum, cupio iuuare. cuius de oratiúcula idem te, quod me, ſentire video. ſed parum intelligo quid me velis 8

ſcribere,quaſi à Bruto habita oratione, cùm ille ediderit. Quî tandem conuenit? an ſi-
cut in tyrannum iure optimo cæſum multa dicentur, multa ſcribentur à nobis? ſed a-
lio modo & tempore. De ſella Cæſaris, bene Tribuni. præclaros etiam x i i i i. ordi-
nes. Brutum apud me fuiſſe gaudeo, modò & libenter fuerit, & ſat diu. x v i i i. Cal.
ferè à Q. Fuſio venit tabellarius:neſcio quid ab eo literularum, vt me ſibi reſtituerem,
9 ſanè inſulſe, vt ſolet: niſi fortè, quem non ames, omnia videntur inſulſe fieri. Scripſi
ita, vt te probaturum exiſtimem. mihi duas à te epiſtolas reddidit, vnam x i, alteram
x. Calend. ad recentiorem prius. & leuiorem laudo, ſi verò etiam Calſulenus, ἄνω πο-
ταμῶν. Antonii conſilia narras turbulenta: atque vtinam potius per populum agat,
quàm per Senatum: quod quidem ita credo. ſed mihi totum eius conſilium ad bel-
lum ſpectare videtur: ſiquidem D. Bruto prouincia eripitur. Quomodo ego de illius
neruis exiſtimo,non videtur fieri poſſe ſine bello. ſed non cupio,quoniam cauetur Bu
throtiis. Rides: aſt condoleo non mea potius aſſiduitate, diligentia, gratia perfici.
Quòd ſcribis te neſcire quid noſtris faciendum ſit: iampridem me illa ἀπορία ſolicitat:
itaque ſtulta iam Iduum Martiarum eſt conſolatio. animis enim vſi ſumus virilibus,
conſiliis (mihi crede) puerilibus: exciſa enim eſt arbor, non euulſa. itaque,quàm fru-
10 ticetur, vides. Redeamus igitur, quoniam ſæpe vſurpas, ad Tuſculanas diſputationes.
Saufeium pete,celemus: ego nunquam indicabo. Quòd te à Bruto ſcribis,vt certior
fieret quo die in Tuſculanum eſſem futurus,vt ad te antè ſcripſi, v i.Calend. & quidem
ibi te quamprimùm peruidere velim: puto enim nobis Lanuuium eũdum; & quidem
non ſine multo ſermone,ſed μελήσει. Redeo ad ſuperiorem:ex qua prætereo illa pri-
ma de Buthrotiis: quæ mihi ſunt incluſa medullis: ſit modò (vt ſcribis) locus agendi.
De oratione Bruti prorſus contendis, mecúmque iterum tam multis verbis agis. Egó-
ne,vt eam cauſam,quam is ſcripſit? ego ſcribam non rogatus ab eo? Nulla προεγχείρη-
σις fieri poteſt contumelioſior. At, inquis, ἡρακλείδειον aliquod. Non recuſo id quidem,
ſed & componendum argumentum eſt,& ſcribendi expectandum tempus maturius.
licet enim de me, vt libet, exiſtimes: velim quidem quamoptimè: ſi hæc ita manant,
11 vt videntur (feres quod dicam) me Idus Martiæ non delectant. ille enim nunquam re-
uertiſſet,nos timor confirmare eius acta non coëgiſſet: aut (vt in Saufeianam,reliquáſ-
que Tuſculanas diſputationes, ad quas tu etiã Veſtorium hortaris) ita gratioſi eramus
apud illum, quem dii mortuum perdant, vt noſtræ ætati,quoniam interfecto domino
liberi non ſumus,non fuerit dominus ille fugiendus. Rubeo (mihi crede) ſed iam ſcri-
pſeram,delere nolui. De Menedemo,vellem verum fuiſſet. De Regina velim ve-
rum ſit. Cætera coràm, & maximè quid noſtris faciendum ſit,quid etiam nobis,ſi An-
tonius militibus obſeſſurus eſt Senatum. Hanc epiſtolam ſi illius tabellario dediſſem,
veritus ſum ne ſolueret: itaque miſi dedita opera: erat enim reſcribendum tuis.
Quàm vellem Bruto ſtudium tuum nauare potuiſſes! ego igitur ad eum literas. Ad
Dolabellam Tironem miſi cum mandatis & literis. eum ad te vocabis, &,ſiquid habe-
12 bis,quod placeat,ſcribes. Ecce autem de tranſuerſo L. Cæſar, vt veniam ad ſe,rogat, in
nemus: aut ſcribam, quò ſe venire velim: Bruto enim placere, ſe à me conueniri. O'
rem odioſam & inexplicabilem! Puto me ergo iturum, & inde Romam, niſi quid mu
taro. Summatim adhuc ad te: nihil dum enim à Balbo. Tuas igitur expecto, nec a-
ctorum ſolùm,ſed etiam futurorum.

CICERO ATTICO S.

A' BRVTO tabellàrius rediit:attulit & ab eo & Caſſio. Cõſilium meum magnope-
re exquirunt,Brutus quidem vtrum de duobus. O' rem miſerá! planè non habeo quid
ſcribam: itaque ſilentio puto me vſurum, niſi quid aliud tibi videtur. ſin tibi quid ve-
nit in mentem, ſcribe quæſo. Caſſius verò vehemẽter orat ac petit, vt Hircium quam-
optimum faciam. ſanum putas? ὁ θησαυρὸς ἄνθρακες. Epiſtolam tibi miſi, vt tu de
13 prouincia Bruti & Caſſii per s. c. ita ſcribit & Balbus & Hircius quidem ſe actu-

rum. etenim iam in Tusculano est, mihíque, vt absim, vehementer author est: ille quidem periculi causa, quod sibi etiam fuisse dicit. Ego autem, etiã vt nullum periculum sit, tantùm abest vt Antonii suspicionem fugere non curem, ne videar eius secũdis rebus non delectari, vt mihi causa sit, cur Romam venire nolim, ne illum videam. Varro autem noster ad me epistolam misit, sibi à nescio quo missam (nomen enim delerat) in qua scriptum erat, veteranos eos qui reiiciantur (nam partem esse dimissam) improbissimè loqui, vt magno periculo Romæ sint futuri, qui ab eorum partibus dissentire videantur. Quis porrò noster itus, reditus, vultus, incessus inter istos? quòd si, vt scribit, L. Antonius in Decimum, reliqui in nostros: ego quid faciam? aut quo me pacto geram? Mihi verò deliberatum est, vt nũc quidem est, abesse ex ea Vrbe, in qua non modò florui cum summa, verumetiam seruiui cum aliqua dignitate: nec tam statui ex Italia exi- 14
re, de quo tecum deliberabo, quàm istuc non venire. Cùm ad me Brutus noster scripsisset, & Cassius, vt Hircium, quem adhuc bonum fuisse sciebant, neque confidebant fore, mea authoritate meliorem facerem (Antonio est enim fortasse iratior, causæ verò amicissimus) tamen ad eum scripsi, eíque dignitatem Bruti & Cassii commẽdaui. Ille quid mihi rescripsisset, scire te volui: si fortè idem tu, quod ego, existimares, istos etiam nunc vereri, ne fortè ipsi nostri plus animi habeant, quàm habent.

HIRCIVS CICERONI SVO S.

RVRE an redierim, quæris: an ego, cùm omnes caleant, ignauiter aliquid faciam? etiam ex Vrbe sum profectus: vtilius enim statui abesse. has tibi literas exiens in Tusculanum scripsi. Noli autem me tam strenuum putare, vt ad Nonas recurrã: nihil enim 15
iam video opus esse nostra cura, quoniam præsidia sunt in tot annos prouisa. Brutus & Cassius vtinam quàm facile à te de me impetrare possunt, ita per te exorentur, nequod callidius ineant consilium: cedẽteis enim hæc ais scripsisse: quò? aut quare? Retine, obsecro te, Cicero illos: noli sinere hæc omnia perire, quæ funditus mediusfidius rapinis, incendiis, cædibus peruertuntur. tantùm siquid timent, caueant, nihil præterea moliãtur. non mediusfidius acerrimis consiliis plus quàm etiam inertissimis, dum modò diligentibus, consequentur: hæc enim quæ fluunt, per se diuturna non sunt: in contentione præsenteis ad nocendum habent vireis. Quid speres de illis, in Tusculanum ad me scribe. Habes Hircii epistolam, cui rescripsi, nil illos callidius cogitare, idque confirmaui. hoc qualecunque esset, te scire volui. Obsignata iam epistola Balbus ad me, 16
Seruiliam rediisse, confirmare non discessuros. nunc expecto à te literas.

GRATVM, quòd mihi epistolas: quæ quidem me delectarunt, in primis Sexti nostri. Dices, Quia te laudat. Puto mehercule id quoque esse causæ: sed tamen etiam antè quàm ad eum locum veni, valde mihi placebat cùm sensus eius de Rep. tum scribẽdi cura. Seruius verò pacificator cum librariolo suo videtur obiisse legationẽ, & omneis captiunculas pertimescere. Debuerat autem non ex iure manu consertum, sed quæ sequuntur, tu quoque scribes. Post tuum discessum binas à Balbo: nihil noui: itemque ab Hircio, qui se scribit vehementer offensum esse veteranis. Expectat animus, quidnã agant de Calend. Martiis. Misi igitur Tironem, & cum Tirone plureis. quibus singulis, vt quid accidisset, dares literas. atque etiam scripsi ad Antonium de legatione, ne, si ad Dolabellam solùm scripsissem, iracundus homo commoueretur. Quòd autem aditus ad eum difficilior esse dicitur, scripsi ad Eutrapelũ, vt is ei meas literas redderet, legatio- 17
ne mihi opus esse. honestior est votiua: sed licet vti vtraque. De te quæso etiam atque etiam vide. velim possis coràm: si minus possis, literis idem consequemur. Græceius ad me scripsit C. Cassium sibi scripsisse, homines comparari, qui armati in Tusculanum mitterentur. id quidem mihi videbatur: sed cauendum tamen (vt ille) quæ plures vident. debet aliquid crastinus ad cogitandũ nobis dare. IIII. Non. vesperi à Balbo redditæ mihi literæ, fore Nonis Senatum, vt Brutus in Asia, Cassius in Sicilia frumentum emendum, & ad Vrbem mittendum curarent. O' rem miserã! primùm vllam ab istis:

dein, si aliquam, hanc legatariam prouinciam: atque haud scio an melius sit, quàm ad
Eurotam sedere. Sed hæc casus gubernabit. Ait autem eodem tempore decretum iri,
18 vt & iis & reliquis prætoriis prouinciæ decernantur. Hoc certè melius, quàm illa Per-
sice porticus: nolo enim Lacedæmonem longinquam Lanuuium existimaris. Rides,
inquies, in talibus rebus? Quid faciam? plorando fessus sum. Dii immortales, quàm
me conturbatum tenuit epistolæ tuæ prior pagina! Quid autem iste in domo tua casus
armorum? Sed hunc quidē nimbum citò transiisse lætor. Tu quid egeris tua cùm tri-
sti, tum etiam difficili ad consiliandum legatione, vehementer expecto: est enim inex-
plicabilis: ita circunsidemur copiis omnibus. Me quidem Bruti literæ, quas ostēdis à te
lectas, ita perturbarunt, vt quanquam antè egebam consilio, tamen animi dolore sim
tardior. Sed plura, cùm ista cognoro. Hoc autem tempore quod scriberem, nihil erat,
eóque minus, quòd dubitabam, tu has ipsas literas essésne accepturus. erat enim incer-
tum, visurúsne te esset tabellarius. Ego tuas literas vehementer expecto. ô Bruti aman-
19 ter scriptas! ô iniquum tuum tempus, qui ad eum ire non possis. Ego autem quid scri-
bam? vt beneficio istorum vtantur? quid turpius? vt moliantur aliquid? nec audent, nec
iam possunt. Age, quiescant authoribus nobis? quis incolumitatem præstat? si verò ali-
quid de Decimo gratius: quæ nostris vita, etiam si nemo molestus sit? ludos verò non
facere quid fœdius? frumentū imponere, quæ est alia Dionis legatio? aut quod munus
in Rep. sordidius? prorsus quidem consilia tali in re ne iis quidem tuta sunt, qui dāt. sed
possim id negligere proficiens. Frustrà verò quid ingrediar? matris consilio cùm vta-
tur, vel etiam precibus, quid me interponam? sed tamen cogitabo, quo genere vtar lite-
rarum: nam silere non possum. statim igitur mittam vel Antium vel Circæos. Vale.

CICERO ATTICO S.

20 ANTIVM veni ante VI. Calend. Bruto iucundus noster aduentus. deinde multis
audientibus, Seruilia, Tertulla, Porcia quærere quid placeret. aderat etiā Fauonius. Ego
quod eram meditatus in via, suadere vt vteretur Asiatica curatione frumenti, nihil esse
iam reliqui quod ageremus, nisi vt saluos esse: in eo etiam ipsi Reipub. esse præsidium.
quam orationem cùm ingressus essem, Cassius interuenit. ego eadem illa repetiui. hoc
loco fortibus sanè oculis Cassius, Martem spirare diceres, se in Siciliam non iturum.
Egóne vt beneficium accepisse in cōtumeliam? Quid ergo agis, inquam? At ille, in Acha-
iam se iturum. Quid tu, inquam, Brute? Romam, inquit, si tibi videtur. Mihi verò mi-
nimè. tutò enim non eris. Quid si possem esse? placerétne? Atque vt omnino neque
nunc, neque ex Prætura in prouinciam ires. Sed author non sum, vt te Vrbi commit-
21 tas. dicebam ea quæ tibi profectò in mentem veniunt, cur non esset tutò futurus. Mul
to inde sermone querebantur: atque id quidem Cassius maximè, amissas occasiones,
Decimúmque grauiter accusabat. Ea negabam oportere præterita. assentiebar tamen:
quāquam ingressus essem dicere quid oportuisset: nec verò quicquam noui, sed ea quæ
quotidie omnes: nec tamen illum locum attingere, quanquā præterea oportuisse tan-
gi, sed Senatum vocari, populum ardentem studio vehementius incitari, totam susci-
pere Rempub. exclamat tua familiaris. Hoc verò neminē vnquam audiui: ego repres-
si. Sed & Cassius mihi videbatur iturus (etenim Seruilia pollicebatur se curaturum, vt
illa frumenti curatio de s.c. tolleretur) & noster citò deiectus est de illo inani sermo-
ne. velle enim se dixerat. Constituit igitur, vt ludi absente se fierent suo nomine. pro-
22 ficisci autem mihi in Asiam videbātur ab Antio velle. ne multa. nihil me in illo itinere
præter conscientiam delectauit. non enim fuit committendum, vt ille ex Italia prius,
quàm à me conuentus esset, discederet. Hoc dempto munere amoris atque officii, se-
quebatur, vt mecum ipse, ἡ δεῦρ' ὁδὸς, σοι τί δύναται νῦν θεοπρόπε; prorsus dissolutum of-
fendi nauigium, vel potius dissipatum. nihil consilio, nihil ratione, nihil ordine. Itaque
etsi ne antea quidē dubitaui, tamen nūc eo minus euolare hinc. ídque quamprimùm,
vbi nec Pelopidarum facta, neque famam audiā. Sed heus tu, ne fortè sis nescius, Do-

labella me sibi legauit ad IIII. Non. April. id mihi heri vesperi nuntiatum est. votiua ne tibi quidem placebat: etenim erat absurdum: quæ si stetisset Respub. vouissem, ea me euersa illa vota dissoluere. & habent, opinor, liberæ legationes diffinitum tempus lege Iulia, nec facilè addi potest: idque adeò genus legationis, vt cùm velis introire, exire liceat. quod nunc mihi additum est. Bella est autem huius iuris quinquennii licen- 13 tia. quanquam quid de quinquennio cogitem? contrahi mihi negotium videtur. sed βλάσφημα mittamus. Bene mehercule de Buthroto. at ego Tironem ad Dolabellam cum literis, quia iusseras, miseram. quid nocet? De nostris autem Antiatibus satis videbar planè scripsisse, vt non dubitares, essent quin otiosi futuri, vsurique beneficio Antonii contumelioso. Cassius frumentariam rem aspernabatur. eam Seruilia sublaturam ex s.c. se esse dicebat. Noster verò, καὶ μάλα σεμνῶς, in Asiam postea quàm mihi est assensus tutò se Romæ esse non posse: ludos enim absens facere malebat: statim autem se iturum, simulac ludorum apparatum iis qui curaturi essent, tradidisset. nauigia colligebat. erat animus in cursu. Interea in eisdem locis erãt futuri. Brutus quidem se aiebat Asturæ. L. quidem Antonius liberaliter literis sine cura me esse iubet. Habeo vnum beneficium, alterum fortè, si in Tusculanum venerit. ò negotia non ferẽda, quæ 14 feruntur tamen. τὰν δ' αἰτίαν τῶν βρύτων τίς εἶχε. Octauiano, vt perspexi, satis ingenii, satis animi: videbatúrque erga nostros ἥρωας ita fore, vt nos vellemus, animatus. Sed quid ætati credendum sit, quid nomini, quid hæreditati, quid κατηχήσ, magni consilii est. vitricus quidem nihil censebat: quem Asturæ vidimus: sed tamen alendus est: & vt nihil aliud, ab Antonio seiungendus. Marcellus præclarè, si præcipit nostro, nostri: cui quidem ille deditus mihi videbatur. Pansæ autem & Hircio non nimis credebat. bona indoles ἐὰν διαμείνῃ.

CICERO ATTICO S.

VIII. Calend. duas à te accepi epistolas. respondebo igitur priori prius. Assentior tibi vt nec duces simus, nec agmen cogamus, faueamus tamen. Orationem tibi misi. eius custodiendæ & proferendæ arbitrium tuum. sed quando illum diem, cùm tu e- 15 dendam putes? Inducias quas scribis, non intelligo fieri posse. melior est ἀναντιφωνησία, qua me vsurum arbitror. Quòd scribis legiones duas Brundusium venisse, vos omnia prius: scribes igitur quicquid audieris. Varronis διάλογοι expecto. iam probo ἡρακλείδιον, præsertim cùm tu tantopere delectere. sed quale velis, velim scire. Quòd ad te antea, atque adeò prius scripsi (sic enim mauis ad scribendum tibi verè dicere) fecisti me acriorẽ. Ad tuum enim iudiciũ, quod mihi erat notum, addidisti Peducei authoritatem, magnam quidem apud me, & in primis grauem. Enitar igitur ne desideres aut industriam meam aut diligentiam. Vectenum, vt scribis, & Faberium foueo. Clodium nihil arbitror malitiosè. quanquam siquid egerit de libertate retinenda, qua certè nihil est dulcius, tibi assentior. Itáne? Gallo animo hominem nequam? quid enim di- * cam aliud? Cautum Marcellum, me sic, sed non tamen cautissimum. Longiori epi- 16 stolæ, superioríque respondi: nunc breuiori, propioríque quid respondeam nisi eam fuisse dulcissimã? Res Hispaniẽses valde bonæ, mòdò Balbilium incolumem videam, subsidium nostræ senectutis. De Anniano item, quòd me valde obseruat Visellia. sed hæc quidem humana. De Bruto te nihil scire dicis: sed Selicia venisse M. Scaptium, eúmque non qua pompa, ad se tamen clàm venturum, sciturúmque me omnia, quæ ego statim. Interea narrat eadem, Bassi seruum venisse, qui nuntiaret legiones Alexandrinas in armis esse, Bassum arcessi, Cassium expectari. Quid quæris? videtur Respub. ius suum recuperatura. sed ne quid antè. nosti horum exercitationem in latrocinio, & amentiam. Dolabella vir optimus. etsi, cùm scribebam secunda mensa apposita, venisse eum ad Baias audiebam: tamen ad me ex Formiano scripsit, quas literas, cùm è 17 balineo exiissem, accepi, sese de attributione omnia summa fecisse. Vectenum accusat. tricatur scilicet, vt homo talis: sed ait totum negotiũ Sestium nostrum suscepisse,

optimum quidem illum virum, nostrique amantissimum. Quæro autem, quid tãdem Sestius in hac re facere possit, quod non quis nostrûm? sed, si quid præter spem erit, facies vt sciam. sin est (vt arbitror) negotium perditum, scribes tamen, neque ista res cõmouebit. Nos hîc φιλοσοφοῦμεθα: quid enim aliud? & τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος magnificè explicamus, προσφωνοῦμένque Ciceroni: qua de re enim potius pater filio? deinde alia. quid quæris? extabit opera peregrinationis huius. Varronem hodie, aut cras venturum putabant. ego autem in Pompeianum properabam, non quo hoc loco quicquam pulchrius, sed interpellatores illic minus molesti. Sed perscribe quæso, quæ causa sit Myr-
18 tilo. pœnas quidem illum pependisse audiui: & satisne patet, vnde corruptus? Hæc cùm scriberem, tãtùm quòd existimabam ad te orationem esse perlatam. hui, quàm timeo quid existimes! etsi quid ad me, quæ non sit foras prodıtura, nisi Repub. recuperata? de quo quid sperem, non audeo scribere. VI. Calend. accepi à Dolabella literas, quarum exemplum tibi misi, in quibus erat, omnia se fecisse, quæ tu velles. statim ei rescripsi, & multis verbis gratias egi. Sed tamen ne miraretur, cur idem iterum facerem, hoc causæ sumpsi, quòd ex te ipso coràm antea nihil potuissem cognoscere. Sed quid multa? literas hoc exemplo dedi.

CICERO DOLABELLAE COS. SVO S.

ANTEA cùm per literas Attici nostri de tua summa liberalitate, summóque erga se beneficio certior factus essem, cúmque tu ipse etiam ad me scripsisses, te fecisse ea quæ nos voluissemus: egi tibi gratias per literas iis verbis, vt intelligeres, nihil te mihi gra-
19 tius facere potuisse. Postea verò quàm ipse Atticus ad me venit in Tusculanum huius vnius rei causa, tibi, vt apud me gratias ageret, cuius eximiam quãdam & admirabilem in causa Buthrotia voluntatem & singularem erga se amorem perspexisset: teneri non potui quin tibi apertius illud idem his literis declararem. ex omnibus enim mi Dolabella studiis in me, & officiis, quæ summa sunt, hoc scito mihi & amplissimum videri & gratissimum esse, quòd perfeceris vt Atticus intelligeret quantùm ego te, quantùm tu me amares. Quod reliquum est, Buthrotiam, & causam & ciuitatem, quanquam à te constituta est (beneficia autem nostra tueri solemus) tamen velim receptam in fidem tuam, à méque etiam tibi commendatam, authoritate & auxilio tuo tectam velis esse. Satis erit in perpetuum Buthrotiis præsidii: magnáque cura & solicitudine Atticum,
20 & me liberaris, si hoc honoris mei causa susceperis, vt eos semper à te defensos velis. quod vt facias, te vehementer etiã atque etiam rogo. His literis scriptis, me ad συν-τάξεις dedi: quæ quidem vereor, ne miniata cerula tua pluribus locis notandæ sint: ita sum μετέωρος, & magnis cogitationibus impeditus. L. Antonio malè fit, siquidem Buthrotiis molestus est. Ego testimonium composui: quod, cùm voles, obsignabo. Tu numos Arpinatum, si L. Fadius AEdilis petet, vel omnis reddito. Ego ad te alia epistola scripsi de HS. C X, quæ Statio curarentur. Si ergo petet Fadius, ei volo reddi: præter Fadium, nemini. apud me item puto depositum. id scripsi ad Erotem, vt redderet. Reginam odi. me iure facere scit. Sponsor promissorum eius Ammonius; quæ quidem erant φιλόλογα, & dignitatis meæ, vt vel in cõcione dicere auderem. Saram autem præ-
21 terquam quòd nefarium hominem cognoui, præterea in me cõtumacem (semel eum omnino domi meæ vidi) cùm φιλοφρόνως ex eo quærerem quid opus esset, Atticum se dixit quærere. Superbiam autem ipsius Reginæ, cùm esset trãs Tyberim in hortis, commemorare sine magno dolore non possum. Nihil igitur cum istis. nec tam animum me, quàm stomachum non habere arbitrantur. Profectionem meam, vt video, Erotis dispẽsatio impedit: nam cùm ex reliquis, quæ Nonis April. fecit, abundare debeam, cogor mutuari: quódque ex istis fructuosis rebus receptum est, id ego ad illud fanum sepositum putabam. Sed hæc Titoni mandaui, quem ob eam causam Romam misi. te nolui impeditum impedire. Cicero noster quò modestior est, eò me magis commouet: ad me enim de hac re nihil scripsit, ad quem nimirum potissimum debuit. Scripsit

hoc autem ad Tironem, sibi post Calend. April. (sic enim annuum tempus confici) nihil datum esse: tibi pro tua natura semper placuisse, téque existimasse id etiam ad di- 32
gnitatem meam pertinere, eum non modò liberaliter à nobis, sed etiam ornatè, cumu latéque tractari. Quare velim cures (nec tibi essem molestus, si per alium hoc agere possem) vt permutetur Athenas, quod sit in annuū sumptū: & scilicet Eros numerabit. eius rei causa Tironē misi. Curabis igitur: & ad me, siquid tibi de eo videbitur, scribes.

CICERO ATTICO S.

TANDEM à Cicerone tabellarius: & mehercule literæ πεπινωμένως scriptæ, quòd ipsum προκοπήν aliquam significaret: itémque cæteri præclara scribunt. Leonides tamen retinet suum illud ADHVC: summis verò laudibus Erotes. Quid quæris? vel verba mi- 33
hi dari facilè patior in hoc, méque libenter præbeo credulum. Tu velim, siquid tibi est à tuis scriptum, quod pertineat ad me, certiorem me facias. Narro tibi, hæc loca venusta sunt, abdita certè, & siquid scribere velis, ab arbitris libera. Sed nescio quomodo οἶκος φίλος. itaque me referunt pedes in Tusculanum: & tamen hæc τοπογραφία ripulæ videtur habitura celerem satietatem. Equidem etiam pluuias metuo, si prognostica nostra vera sunt: ranæ enim ῥητορεύουσιν. Tu, quæso, fac sciam vbi Brutū nostrum, & quo die videre possim. Duas accepi postridie Iduum, alteram eo die datam, alteram Idibus. Prius igitur superiori. De Bruto, cùm scies. De Consulum ficto timore cognoueram: Sicca enim φιλοστόργως ille quidem, sed tumultuosius ad me etiam illam suspicionem pertulit. Quid tu autem, τὰ μὲν διδόμενα; nullum enim verbum à Siregio. non placet. De Pletorio vicino tuo, permolestè tuli, quenquam prius audisse, quàm me.

De Syro prudenter. L. Antonium per M. fratrem, vt arbitror, facillimè deterrebis 34
authoritate vel vi: sed nondum acceperas literas: nec cuiquàm, nisi L. Fadio AEdili: aliter enim nec cautè, nec iure fieri potest. Quòd scribis tibi deesse HS C, quæ Ciceroni curata sint: velim ab Erote quæras, vbi merces insularum. Arabioni de Sicio nihil irascor. Ego de itinere, nisi explicato A, nihil cogito: quod idem tibi videri puto. Habes ad superiorem. nunc audi ad alteram. Tu verò facis, vt omnia, quòd Seruiliæ non desit, id est Bruto. De Regina gaudeo te non laborare, certè etiam tibi probari. Erotis rationes & ex Tirone cognoui, & vocaui ipsum. Gratissimum, quòd polliceris Ciceroni nihil defuturum. De quo mirabilia Messala, qui Lanuuio rediens, ab illis venit ad me. Et mehercule ipsius literæ sic & φιλοστόργως, & πυκνῶς scriptæ, vt eas vel in acroasi audeam legere: quo magis illi indulgendum puto. De Buciliano Sestium puto non 35
molestè ferre. Ego, si Tiro ad me, cogito in Tusculanū. Tu verò, quicquid erit quod me scire par sit, statim XVII. Calend. abibo. Etsi satis videbar scripsisse ad te quid mihi opus sit, & quid te facere vellem, si tibi commodum esset: tamen cùm profectus essem, & in lacu nauigarem, Tironem statui ad te esse mittendum, vt iis negotiis quæ agerentur, interesset. atque etiam scripsi ad Dolabellam, me, si ei videretur, velle proficisci: petiíque ab eo de mulis vecturæ itineris. Vt in eis, cùm intelligo te distentissimum esse, quà de Buthrotiis, quà de Bruto, cuius etiam ludorum suorum curam, etiam administrationem suspicor ex magna parte ad te pertinere. vt ergo in eiusmodi re, tribues nobis paulum operæ: nec enim multùm opus est. Mihi res ad cædē, & eam quidem propinquam spectare videtur. Vides homines: vides arma. prorsus non mihi videor esse tutus. Si tu aliter sentis, velim ad me scribas: domi enim manere, si rectè possum, multò malo. Quidnam est quod audendum amplius de Buthrotiis? stetisse enim te fru- 36
strà scribis. Quid autem se refert Brutus? Doleo mehercule te tam esse detentum: quod decem hominibus referendum est acceptum, est illud quidem ἐργῶδες, sed αἰσχρόν, míhíque gratissimum. De armis, nihil vidi apertius. fugiamus igitur, &, vt ais, corám.

Theophanes quid velit nescio: scripserat enim ad me, cui rescripsi vt potui. mihi autem scribit, venire ad me se velle, vt & de suis rebus, & quædam quæ ad me pertinerēt. Tuas literas expecto. Vide quæso nequid temere fiat. Statius scripsit ad me, locutum

secum esse Q. Ciceronem valde asseueranter, se hæc ferre non posse, certum sibi esse ad Brutum & Cassium transire. Hoc enimuero nunc discere aueo. hoc ego quid sit, interpretari non possum. Potest aliquid iratus Antonio? potest gloriam nouam quærere? po-
37 test totum esse σχεδίασμα: & nimirum ita est. Sed tamen & ego vereor, & pater conturbatus est: scit enim quæ ille de hoc mecum. quædã ἄφατα nolim. Planè, quid velit nescio. A' Dolabella mandata habebo, quæ mihi videbuntur ὕθλον. Dic mihi, C. Antonius voluítne fieri Septemuir? fuit certè dignus. De Menedemo, est vt scribis. facies omnia mihi nota. Egi gratias Vecteno: nihil enim potuit humanius. Dolabellæ mandata sint quælibet, modò aliquid, vel quod Niceæ nuntiem. quis enim hæc, vt scribis antè, ne nunc dubitare quenquam prudentem, quin meus discessus desperationis sit, non legationis? Quòd ais extrema quædam iam homines de Repub. loqui, & eos quidem viros bonos: ego, quo die audiui illum tyrannum in concione clarissimum virum appellari, subdiffidere cœpi: postea verò quàm tecũ Lanuuii vidi nostros tantùm spei ha-
38 bere ad viuendum, quantum accepissent ab Antonio, desperaui. Itaque mi Attice for-
* titer hoc velim accipias vt ego scribo. Genus illud interitus, quo casurus est, fœdum duces, & quasi denuntiatum nobis ab Antonio. Ex hac nassa exire constitui, non ad fugã, sed ad spem mortis melioris. Hæc omnis culpa Bruti. Põpeium Cartheiæ receptum scribis. Iam igitur contra hunc exercitum. Vtra ergo castra? media enim tollit Antonius. Illa infirma, hæc nefaria. Properemus igitur. sed iuua me consilio, Brundusióne, an Puteolis. Brutus quidem subitó: sed sapienter πάγχυ τι: quando enim illum? sed humana ferẽda. Tu ipse eum videre non potes. Dii illi mortuo, qui vnquam Buthrotum. Sed acta missa: videamus quæ agenda sint. Rationes Erotis, etsi ipsum nondum vidi, tamen & ex literis eius, & ex eo, quod Tiro cognouit, propemodum cognitas habeo. Versuram scribis esse faciendam mensium quinque, id est ad Calend. Nouemb. HS. CC.
39 in eam diem cadere numos, qui à Quinto debentur. Velim igitur, quoniam Tiro negat tibi placere me eius rei causa Romam venire (si te ea res nihil offendet) videas vnde numi sint, mihi feras expensum. hoc video in præsentia opus esse. Reliqua diligentius ex hoc ipso exquiram, in his, de mercedibus dotalium prædiorum: quæ si fideliter Ciceroni curabuntur, quanquã volo laxius, tamen ei propemodum nihil deerit. Equidem video mihi quoque opus esse viaticũ: sed id ex prædiis, vt cadet, ita soluetur. Mihi autem opus est vniuerso quidem. Etsi mihi videtur iste, qui vmbras timet, ad cædẽ spectare: tamen, nisi explicata solutione, non sum discessurus. sitne autem excitata, nécne; tecum cognoscam. Hanc putaui mea manu scribendam: itaque feci. De Fadio, vt scribis. vtique alii nemini. rescribas velim hodie. Narro tibi: Quintus pater exultat lætitia: scripsit enim filius, se idcirco profugere ad Brutum voluisse, quòd, cùm sibi ne-
40 gotium daret Antonius, vt eum Dictatorem efficeret, præsidiũ occuparet, id recusasset: recusasse autem se, ne patris animum offenderet, ex eo sibi illum hostem. Tum me, inquit, collegi, verens nequid mihi ille iratus tibi noceret. itaque eum placaui: & quidẽ CCCC. certa, reliqua in spe. Scribit autem Statius illum cum patre habitare velle. Hoc verò mirum: & id gaudet. Quem tu illo certiorem nebulonem? ἐποχὴν vestram de re Cani deliberationis probo. Nihil eram suspicatus de tabulis. ἀκεραίως restitutam arbitrabar. Quæ differs, vt mecum coràm, expectabo: tabellarios, quoad voles, tenebis: es enim occupatus. Quòd ad Xenonẽ, probé. Quod scribo, cùm absoluero. Quinto scripsisti, te ad eũ literas. nemo attulerat. Tiro negat iam tibi placere Brũdusium, & quidem dicere aliquid de militibus. at ego iam destinaram Hydruntẽ quidem. Mo-
41 uebant me tuæ quinque horæ. hic autẽ quantus πλοῦς. sed videbimus. Nullas à te XI. Calend. quippe, quid enim iam noui? cùm primùm igitur poteris, venies. Ego propero, ne antè Sextus: quem aduentare aiunt. Gratulor nobis, Quintum filium exiisse. molestus non erit. Pansam bene loqui credo: semper enim coniunctum esse cum Hircio scio: amicissimum Bruto & Cassio puto, si expediet. sed quãdo illos videbit? inimi-

cum Antonio,quãdo,aut cur?quouſque ludẽmur? Ego autem ſcripſi Sextum aduentare,non quò iam adeſſet,ſed quia certè id ageret, ab armíſque nullus diſcederet. Certè ſi pergit, bellum paratum eſt. Hic autem noſter Citerius,niſi victorem, neminem victurum. Quid ad hæc Panſa? vtro erit,ſi bellum erit? quod videtur fore. Sed & hæc, & alia corám. Hodie quidem (vt ſcribis) aut cras. Mirificè torqueor,ſine dolore tamen: ſed permulta mihi de noſtro itinere in vtranque partem occurrunt. Quouſque, in- 42
quies? quoad erit integrum: erit autem vſque, dum ad nauem. Panſa ſi reſcripſerit, & meam tibi, & illius epiſtolam mittam. Silium expectabam:cui ὑπόμνημα compoſitum,ſiquid noui. Ego literas miſi ad Brutũ: cuius de itinere etiam ex te velim, ſiquid ſcies,cognoſcere. Tabellarius, quem ad eum miſeram, ex itinere rediit VII. Cal. ei Seruilia dixit, eo die Brutum Puteolis profectum. Sanè dolui meas literas redditas non eſſe. Silius ad me non venerat. cauſam compoſui. eum libellum tibi miſi. Te quo die expectem, velim ſcire.

CICERO ATTICO S.

DE MEO itinere variæ ſententiæ:multi enim ad me. ſed tu incumbe quæſo in eam curam. magna res eſt. An probas,ſi ad Calẽd. Ian. cogitamus? meus animus eſt æquus, ſi tamen,vt ſi nihil offenſionis ſit, & tuus. Etiam ſcribe, quo die Olympia: cùm myſteria ſcilicet:vt tu ſcires. Caſus conſilium noſtri itineris iudicabit. dubitemus igitur:hy- 43
berna enim nauigatio odioſa,eóque ex te quæſieram myſteriorum diem. Brutum, vt ſcribis,viſum iri à me puto. Ego hinc volo prid. Calend.

CICERO ATTICO S.

DE Quinti negotio video à te omnia facta. Ille tamen dolet, dubitans vtrum morem gerat Leptæ,an fidem infirmet Silio Mandibili. L. Piſonem vellem exire legatum. φιλεγγράφῳ S. C. velim ſcire quid ſit. Tabellarius ille,quẽ tibi dixeram à me ad Brutũ eſſe miſſum in Anagninum,ad me venit ea nocte,quæ proxima ante Calend. fuit,literáſque ad me attulit, in quibus vnum alienum ſumma ſua prudentia, vt ſpectem ludos ſuos. Reſcripſi ſcilicet,primùm me iam profectum,vt non integrum ſit:dein ἀτοπώτατον eſſe, me, qui Romam omnino poſt hæc arma non acceſſerim, neque id tam periculi mei cauſa fecerim, quàm dignitatis, ſubitò ad ludos venire. tali enim tempore ludos facere illi honeſtum eſt, cui non neceſſe eſt ſpectare: mihi vt non eſt neceſſe, ſic nec honeſtum eſt. Equidem illos celebrari, & eſſe quàm gratiſſimos, mirabi- 44
liter cupio,ídque ita futurum eſſe confido: & tecum ago, vt iam ab ipſa commiſſione ad me, quemadmodum accipiantur, deinde omnino reliquorum dies ſingulos perſequare. Sed de ludis hactenus. Reliqua pars epiſtolæ: illa nanque in vtranque: ſed tamen nonnullos interdum iacit igniculos virileis. Quod quale tibi videretur, vt poſſis interpretari, miſi ad te exemplum epiſtolæ. quanquam mihi tabellarius noſter dixerat, tibi quoque ſe attuliſſe literas à Bruto, eáſque à Tuſculano eſſe delatas. Ego itinera ſic cõpoſueram,vt Non. Quint. Puteolis eſſem: valde enim feſtino, ita tamen,vt quantum homo poſſit, quàm cautiſſimè nauigem. M. AElium cura libera. ei ſine paucos ſpecus in extremo fundo, & eos quidem ſubterraneos: ſeruitutis apud Talnæ quid habituros:id me iamiam nolle,neque mihi quicquã eſſe tanti:ſed(vt mihi dicebas) quàm leniſſimè,potius vt cura liberetur,quàm vt me ſuccenſere aliquid ſuſpi 45
cetur. Idem de vllo Tulliano cupidè libero. Cum Caſelio loquare. Parua res eſt: ſed tu bene attẽdiſti: nimis callidè agebatur. Ego autem,ſi mihi impoſuiſſet aliquid,quod penè fecit,niſi tua malitia affuiſſet,animo iniquo tuliſſem. Itaque vt erit, rem impediri malo. Octauam partem Tullii luminarium in ædium ad ſtrane memineris. Cui Cerelia, videris mancipio dare ad eam ſummam, quæ ſub præcone fuit maxima. id opinor eſſe CCCLXXX. Noui ſiquid erit,atque etiam ſiquid proſpicies,quod futurum putes,ſcribas ad me quàm ſæpiſſime velim. Varroni, quemadmodum tibi mandaui, memineris excuſare tarditatem literarum mearum. Mundus iſtum. M. Ennius quid

egerit de testamento, curiosius facias me velim certiorem. Ex Arpinati, VI. Non.

CICERO ATTICO S.

46 GAVDEO id te mihi suadere, quod ego mea sponte pridie feceram: nam cùm ad te VI. Non. darem, eidem tabellario dedi etiam ad Sestium scriptas πάνυ φιλοστόργως. Ille autem, quòd Puteolos prosequitur, humanè: quòd queritur, iniustè. nõ enim ego tam illum expectare, cùm de Cosano rediret, debui, quàm ille aut non ire antè, quàm me vidisset, aut citius reuerti. sciebat enim me celeriter velle proficisci, seséque ad me in Tusculanum scripserat esse venturũ. Te, vt à me discesseris, lachrymasse molestè ferebam. Quod si me præsente fecisses, consilium totius itineris fortasse mutassem. Sed illud præclarè, quòd te consolata est spes breui tempore congrediendi: quæ quidem expectatio me maximè sustentat. meæ tibi literæ non deerunt. De Bruto scribam ad omnia. librum tibi celeriter mittam de gloria. excudam aliquid ἡρακλείδειον, quod la-
47 teat in thesauris tuis. De Planco memini. Attica iure queritur. Quòd me de Bacchi, de statuarum coronis certiorem fecisti, valde gratum: nec quicquam posthac non modò tantùm, sed ne tantulum quidem prætereris. Et de Herode & Metio meminero, & de omnibus quæ te velle suspicor. Modò turpem sororis tuæ filium, cùm hæc scriberem. Aduentabat autem βουλυτοῖ cœnantibus nobis. Ego, vt ad te pridie scripseram, Nonis constitueram venire in Tusculanum. Ibo igitur: quotidie tuas literas expectabo, & maximè de ludis: de quibus etiam ad Brutum tibi scribendum est: cuius epistolæ, quam interpretari ipse vix poteram, exemplum pridie tibi miseram. Atticæ meæ velim me ita excuses, vt omnem culpam in te transferas: & ei tamen confirmes, me minimè totum amorem eò mecum abstulisse. Bruti ad te epistolam misi. Dii boni, quanta ἀμηχανία: cognosces cùm legeris. De celebratione ludorum, tibi as-
48 sentior. ad M. AElium nullus tu quidem domum: sed sicubi inciderit: de Tulliano semisse, M. Axianum adhibebis, vt scribis. Quod cum Cosiano, egisti optimé. Quòd non solùm mea, verùm etiam tua expedis, gratum. Legationem probari meam gaudeo. Quod promittis, dii faxint: quid enim mihi meis iucundius? Sed ista, quam tu excipis, metuo. Brutum cùm conuenero, perscribam omnia. De Planco & Decumo sanè velim Sextum scutum abiicere. De Mundo, siquid scies. Rescripsi ad omnia. nunc nostra accipe. Quintus filius vsque Puteolos: mirus ciuis, vt tu Fauonium, Asinium dicas: & quidem duas ob causas, & vt mecum, & ἀνείσασθαι vult cum Bruto & Cassio. Sed tu quid ais? scio enim te familiarem esse Othonum. ait hic sibi Iuliam ferre: constitutum enim esse dissidium. quæsiuit ex me pater qualis esset fama. dixi, sanè nihil me audisse: nesciebam enim cur quæreret, nisi de ore & patre. Sed cur tu, inquam? At ille, filium velle. Tum ego, etsi ἐβδελυττόμην, tamen negaui. putaui illa esse
49 vera: σκόπος, hoc est enim, huic nostro nihil præbere. illa autem οὐ παρὰ τοῦτο. Ego tamen suspicor hunc, vt solet, hallucinari. sed velim quæras: facilè autem potes, & me certiorem. Obsecro te, quid est hoc? Signata iam epistola, Formiani, qui apud me cœnabant, Plancum se aiebant hunc Buthrotium pridie quàm hoc scribebã, id est III. Nonarum vidisse demissum sine phaleris: seruulos autem dicere, eum, & agripetas eiectos à Buthrotiis. Macte: sed amabo te, perscribe mihi totum negotium. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XVI.

CICERO ATTICO S. I

NONIS Quint. veni in Puteolanum iens ad Brutum. in Neside hæc scripsi. sed eo die quo veneram, cœnanti Eros tuas literas. Itáne? Nonis Iuliis? mehercule istis. sed stomachari totũ diem licet. quicquámne turpius, quàm Bruto nil? Redeo ad meum igitur ἔλθωμεν. nihil vidi. Sed quid est quæso, quòd agripetas Buthroti concisos audio? Quid autem Plancus tam cursim? ita enim meditabar diem & noctem. Sanè cupio scire quid sit. Meam profectionem laudari gaudeo. Dymæos agro pulsos, mare infestum habere, nil mirum. videndum est vt mansio laudetur. ἐν ὁμοπλοίᾳ Bruti videtur aliquid præsidii esse, sed opinor minuta nauigia. sed iam sciam, & ad te cras. De Ventidio, πανικὸν puto. De Sexto, pro certo habebatur, ad arma. quod si verum est, sine bello ciuili video seruiendum. Quid ergo? Calendis Ianuarii in Pansa spes. λῆρος πολὺς in vino & in somno istorum. De CCX. optimè Ciceronis rationes explicentur: Ouius enim recensset multa quæ vellem: in his ne hoc quidem malum, in mandatis sat abunde: HS. LXX. satis esse, affatim prorsus, sed Xenonẽ perexiguè, & γλίσχρως præbere, minutatímque. quo plus permutasti, quàm ad fructum insularum: id ille annus habeat, in quem itineris sumptus accessit. hinc ex Calend. April. ad HS. LXXX. accommodetur: nunc enim insulæ tantum. videndum enim est, quid cùm Romæ erit: non enim puto socrum illam ferendam. Pindaro Decumano negaram. Nunc, cuius rei causa tabellarium miserim, accipe. Quintus filius mihi pollicetur se Catonem. egit autem & pater & filius, vt tibi sponderem, sed ita, vt tum crederes, cùm ipse cognosces. huic ego literas ipsius arbitratu dabo: eæ te ne mouerint. Has scripsi in eam partem, ne me motum putares. Dii faxint vt faciat ea quæ promittit: commune enim gaudium. sed ego nihil dico amplius. Is hinc VII. Id. ait enim attributionem in Idus, se autem vrgeri acriter. Tu ex meis literis, quomodo respondeas, meditabere. plura cùm & Brutum videro, & Erotem remittam. Atticæ meæ excusationem accipio, eámque amo plurimùm: cui & Piliæ salutem. Vale.

CICERO ATTICO S. 2.

VI. Id. duas epistolas accepi: vnam à meo tabellario, alteram Bruti. De Buthrotiis lõgè alia fama in his locis fuerat: sed cum aliis multis hoc ferendum. Erotem remisi citius, quàm constitueram, vt esset cum Hortensio, & quia equitibus quidem ait se Idibus constituisse. Hortensius verò impudenter: nihil enim debetur ei, nisi ex tertia pensione, quæ est Calend. Sext. ex qua pensione ipsa maior pars est ei soluta aliquanto ante diem. sed hæc Eros videbit Idibus. De Publilio autẽ quod perscribi oportet, moram non puto esse faciendam. sed cùm videas quantùm de iure nostro decesserimus, qui de residuis CCCC. HS. CC. præsentia soluerimus, reliqua perscribamus: loqui cum eo (si tibi videbitur) poteris, eum commodum nostrũ expectare debere, cùm tanta sit à nobis iactura facta iuris. Sed amabo te mi Attice (vidéſne quàm blandè?) omnia nostra, quoad eris Romæ, ita gerito, regito, gubernato, vt nihil à me expectes. quanquam enim reliqua satis apta sint ad soluendũ: tamen fit sæpe, vt ii qui debẽt, non respõdeant ad tempus. siquid eiusmodi acciderit, nequid tibi sit fama mea potius: non modò versura, verùm etiam venditione, si ita res coget, nos vindicabis. Bruto tuo literæ gratæ erant: fui enim apud illum multas horas in Neside, cùm paulò antè tuas literas accepissem. delectari mihi Tereo videbatur, & habere maiorem Accio, quàm Antonio, gratiam. Mihi autem, quò lætiora sunt, eò plus stomachi & molestiæ est, populum Romanus suas non in defendenda Repub. sed in plaudendo cõsumere: mihi quidem vi-

dentur istorum animi incẽdi etiam ad repræsentandã improbitatem suam. Sed tamen
dummodo doleãt aliquid, doleant quidlibet. Consiliũ meum, quod ais quotidie magis
laudari, nõ molestè fero, expectabámque, siquid de eo ad me scriberes: ego enim in va-
rios sermones incidebã: quinetiam iccirco trahebã, vt quamdiutissimè integrũ esset. Sed
quoniã Euro villa extrudimur, Brundusiũ cogito: facilior enim & exploratior deuitatio
legionũ fore videtur, quàm piratarũ, qui apparere dicũtur. Sestius VI. Id. expectabatur,
sed nõ venerat quod sciã. Cassius cum classicula sua venerat. Ego cùm eũ vidissem V.
Cal. in Põpeianum cogitabã, inde Aculanum. nosti reliqua. De Tutia ita putaram.
6 De C. Metio non credo: nec tamen curo plus quàm tu. Plãco & Oppio scripsi equidẽ,
quoniã rogaras: sed si tibi videbitur, ne necesse habueris reddere. cùm enim tua causa fe-
cerint omnia, vereor, ne meas literas superuacaneas arbitrentur. Oppio quidem vtique:
quẽ tibi amicissimũ cognoui: verùm vt voles tu. Quoniã scribis hyematurũ te in Epei-
ro, feceris mihi gratũ, si antè eò veneris, quàm mihi in Italiã te authore veniẽdum est. Li-
teras ad me quam sæpissimè, sed de rebus minus necessariis aliquẽ nactus. sin autem erit
quid maius, domo mittito. Ἡρακλείδειον, si Brundusiũ salui adoriemur. de gloria misi ti-
bi: custodies igitur, vt soles: sed notẽtur eclogarii, quos Saluius, bonos auditores nactus,
in conuiuio duntaxat legat: mihi valde placent: mallem tibi. Etiam atque etiam vale.

CICERO ATTICO S.

7 TV verò sapienter: nunc demũ enim rescribo iis literis, quas mihi misisti cõuento An-
tonio Tiburi: sapienter igitur, quòd manus dedisti, quódque etiã vltrò gratias egisti: certè
enim, vt scribis, deseremur ocyus à Rep. quàm à re familiari. Quòd verò scribis te magis
delectari Ὁ TITE, SI QVID EGO: siquid agis, addis mihi scribendi alacritatẽ. Quòd
Erotem non sine munusculo expectare dicis, gaudeo nõ fefellisse eã rem opinionẽ tuã.
Sed tamen idẽ σύνταγμα misi ad te retractatius, & quidẽ ἀρχέτυπον ipsum crebris locis
inculcatum & refectũ. hunc tu tralatum in macrocolũ lege in arcano cõuiuis tuis, sed si
me amas, hilaris & bene acceptis, ne in me stomachum erumpãt, cùm sint tibi irati. De
Cicerone velim ita sit vt audiuimus. De Xenone coràm cognoscã: quanquam nihil ab
eo arbitror neque indiligenter, neque illiberaliter. De Erote faciam vt mandas, & ea
8 quæ scribis, ex Saufeio & ex Xenone cognoscã. De Quinto fratre gaudeo tibi meas li-
teras prius à tabellario meo, quàm ab ipso redditas. quanquam te nihil fefellisset. verun-
tamẽ. sed expecto quid ille tecũ, quid tu vicissim: nec dubito quin suo more vterque. sed
eas literas Curiũ mihi spero redditurũ: qui quidẽ etsi per se est amabilis, à méque diligi-
tur, tamẽ accedit magnus cumulus cõmendationis tuæ. Literis tuis satis respõsum est.
nũc audi, quod etsi intelligo scribi necesse nõ esse, scribo tamen. Multa me mouent in
discessu, in primis mehercule, quòd disiũgor à te. mouet etiã nauigationis labor, alienus
non ab ætate solùm nostra, verũ etiam à dignitate, tẽpúsque discessus subabsurdũ. relin-
quemus enim pacẽ, vt ad bellũ reuertamur: quódque tẽporis in prædiolis nostris & bel-
lè ædificatis, & satis amœnis cõsumi potuit, in peregrinatione cõsumimus. consolantur
9 hæc: aut proderimus aliquid Ciceroni: aut quantũ profici possit, iudicabimus. deinde tu
iam, vt spero, &, vt promittis, aderis. quod quidẽ si acciderit, omnia nobis erũt meliora.
Maximè autẽ me angit ratio reliquorum meorum, quæ quanquã explicata sunt: tamen
quòd & Dolabellæ nomen in his est, & attributio est mihi nominũ ignota, cõturbor: nec
vlla res magis angit ex omnibus. Itaque non mihi videor errasse, quòd ad Balbum scri-
psi apertius, vt siquid tale accidisset, vt non concurrerent nomina, subueniret: méque ti-
bi etiam mãdasse, vt siquid eiusmodi accidisset, cum eo cõmunicares: quod facies, si tibi
videbitur, eóque magis, si proficisceris in Epeirũ. Hæc ego cõscendens è Põpeiano tribus
actuariolis decẽ scalmis. Brutus erat in Neside etiã nunc, Neapoli Cassius. ecquid amas
Deiotarũ? & nõ amas Erã? qui vt Blesamius venit ad me, cũ ei præscriptum esset, nequid
10 sine Sexti nostri sentẽtia ageret, neque ad illũ, neque ad quẽquam nostrũ retulit. Atticã
nostram cupio suauiari: ita mihi dulcis salus visa est per te missa ab illa. Referes igitur ei

Ee.i.

plurimã,itémq; Piliæ dicas velim,ita vt heri tibi narraui,vel fortaſſe hodie:Quintus enim altero die ſe aiebat. In Neſida VIII.Id.ibi Brutus.quàm ille doluit! de Nonis Iul.mirificè eſt cõturbatus.itaq; ſeſe ſcripturũ aiebat, vt venationẽ etiam, quæ poſtridie ludos Apollinares futura eſt,proſcriberẽt.III.Id.Quint. Libo interuenit.is Philonẽ Pompeii libertum, & Hilarũ ſuum veniſſe à Sexto cum literis ad Conſules,ſiue quo alio nomine ſunt: earũ exemplũ nobis legit,ſiquid videretur.pauca περὶ λέξιν: cæteróqui & ſatis grauiter, & nõ cõtumaciter.tantũ addi placuit,quod erat,COSS.ſolũ,vt eſſet,PRAETT. TRIBB. PL.SENATVI,ne illi non proferrẽt eas quæ ad ſeipſos miſſæ eſſent. Sextũ autem nuntiauit cum vna ſolùm legione fuiſſe Carthagine, eiq; eo ipſo die, quo oppidũ Boreã cepiſſet, nũtiatum eſſe de Cæſare.capto oppido, mirã lætitiam cõmutationémq; animorũ, 11
concurſúmque vndiq;.ſed illũ ad ſex legiones,quas in vlteriore reliquiſſet,reuertiſſe.Ad ipſum autẽ Libonẽ ſcripſit,nihil eſſe,niſi ad larẽ ſuum liceret. ſumma poſtulatorũ,vt omnes exercitus dimittãtur,qui vbiq; ſint.Hæc ferè de Sexto. De Buthrotiis vndiq; quærẽs nihil reperiebã.alii cõciſos agripetas:alii Plancũ acceptis nũmis, relictis illis aufugiſſe.Itaq; non video ſciturũ me quid eius ſit,ni ſtatim aliquid literarũ. Iter illud Brunduſiũ,de quo dubitabã,ſublatum videtur:legiones enim aduẽtare dicuntur.hæc autẽ nauigatio habet quaſdã ſuſpiciones periculi.itaque cõſtituebam vti ὁμοπλοΐᾳ. paratiorem offendi Brutum,quàm audiebã: nam & ipſe Domitius bona planè habet dicrota, ſúntque 12
nauigia præterea luculẽta Seſtii,Buciliani, cæterorũ. nam Caſſii claſſem, quæ planè bella eſt,non numero vltra fretũ. Illud eſt mihi ſubmoleſtum, quòd parum Brutus properare videtur.primùm confectorũ ludorum nuntios expectat.deinde,quãtum intelligo, tardè eſt nauigaturus,cõſiſtens in locis pluribus. tamen arbitror eſſe cõmodius tardè nauigare,quàm omnino non nauigare:etſi cùm proceſſerimus, exploratiora videbũtur, & teſtis vtemur. Tuas iam literas Brutus expectabat:cui quidẽ ego non nouum attulerã de Tereo Accii.Ille Brutũ putabat,ſed tamen rumoris neſcio quid afflauerat, cõmiſſione Græcorum frequẽtiam nõ fuiſſe:quæ quidem me minimè feſellit:ſcis enim quid ego de Græcis ludis exiſtimẽ. Nunc audi quod pluris eſt,quàm omnia. Quintus fuit mecum dies complureis:&,ſi ego cuperem,ille vel plureis fuiſſet: ſed quantum fuit, incre- 13
dibile eſt quàm me in omni genere delectarit,in eóque maximè, in quo minimè ſatiſfaciebat: ſic enim cõmutatus eſt totus & ſcriptis meis quibuſdam, quæ in manibus habebam,& aſſiduitate orationis,& præceptis,vt tali animo in Remp.quali nos volumus,futurus ſit.hoc cùm mihi non modò confirmaſſet,ſed etiã perſuaſiſſet, egit mecũ accuratè multis verbis,tibi vt reſpõderem,ſe dignum & te,& nobis futurum:neque ſe poſtulare vt ſtatim crederes,ſed cùm ipſe perſpexiſſes, tum vt ſe amares. quòd niſi fidẽ mihi feciſſet,iudicaſſémque hoc quod dico,firmũ fore,non feciſſem id quod dicturus ſum:duxi enim mecum adoleſcentẽ ad Brutum:ſic ei probatũ eſt quod ad te ſcribo,vt ipſe crediderit,me ſponſorem accipere noluerit,eúmque laudans amiciſſimè mẽtionem tui fecerit,cõplexus, oſculatúſque dimiſerit. Quam ob rem etſi magis eſt, quòd gratuler tibi, 14
quàm quòd te rogem,tamen etiam rogo,vt ſi quæ minus antea propter infirmitatẽ ætatis conſtanter ab eo fieri videbãtur,ea iudices illum abieciſſe, mihíque credas,multũ allaturã vel plurimùm potius ad illius iudiciũ confirmãdum authoritatem tuam. Bruto cùm ſæpe inieciſſem de ὁμοπλοΐᾳ, nõ perinde atque ego putarã, arripere viſus eſt.exiſtimabã μετεωρότερον eſſe : & hercule erat,& maximè de ludis. At mihi, cùm ad villã rediſſem,Cn.Luceius,qui multũ vtitur Bruto,narrauit illũ valde morari,non tergiuerſantem,ſed expectantẽ ſiqui fortè caſus.Itaque dubito an Venuſiã tendam,& ibi expectem de legionibus:ſi aberunt, (vt quidam arbitrãtur) Hydruntem:ſi neutrum erit ἀσφαλές, eodem reuertar.Iocari me putas?moriar,ſi quiſquam me tenet præter te:etenim circunſpice:ſed antè erubeſco. O' dies in auſpiciis Lepidi deſcriptos, & aptos ad cõſilium redi- 15
tus noſtri! Magna ῥοπὴ ad proficiſcẽdum tuis literis. atque vtinã te illic. ſed vt conducere putabis. Nepotis epiſtolã expecto,cupidus ille meorũ?qui ea,quibus maximè γαυριῶ,

legẽda non putet. & ais μετ' ἀμύμονα. tu verò ἀμύμων. ille quidẽ ἄμβροτος. Mearũ epistolarũ nulla est συναγωγή. sed habet Tiro instar septuaginta: & quidẽ sunt à te quædã sumẽdæ. eas ego oportet perspiciã, corrigã: tum denique edentur. Ego adhuc (perueni enim Vibonẽ ad Siccã) magis commodè quàm strenuè nauigaui. remis enim magnam partẽ. prodromi nulli. Illud satis opportunè: duo sinus fuerunt, quos tramitti oportet, Pæstanus & Vibonẽsis: vtrunq; pedibus, equis trãsmisimus. Veni igitur ad Siccã octauo
16 die è Põpeiano, cùm vnum diẽ Veliæ constitissem, vbi quidẽ fui sanè libẽter apud Talnam nostrum, nec potui accipi (illo absente præsertim) liberalius. IX. Cal. igitur ad Siccam. ibi tanquã domi meæ scilicet. itaque obduxi posterũ diem. sed putabã, cùm Regium venissem, fore vt illic δολιχὸν πλόον ὁρμαίνοντες, cogitaremus corbitáne Patras, an actuariolis ad Leucopetrã Tarẽtinorum, ast inde Corcyrã: & si oneraria, statímne freto, an Syracusis. hac super re scribã ad te Regio. Mehercule mi Attice sæpe mecũ ἡ δεῦρ' ὁδὸς σοὶ τί δύναται. cur ego tecum non sum? cur ocellos Italiæ, villulas meas nõ video? Sed id satis, supérque, tecum me non esse fugientẽ periculum. nec id nũc quidẽ (nisi fallor) vllum est: ad ipsum enim reuocat me authoritas tua: scribis enim in cælũ ferri profectionem meã, sed ita, si ante Cal. Ian. redeã: quod quidẽ certè enitar: malo enim vel cum ti-
17 more domi esse, quàm sine timore Athenis tuis. Sed tamẽ prospice quò ista vergãt: mihíque aut scribe, aut (quod multò malim) affer ipse. hæc hactenus. Illud velim in bonã partẽ accipias, me agere tecũ, quod tibi maiori curæ sciã esse, quàm ipsi mihi. Nomina mea per deos expedi, exolue. bella reliqui. sed opus est diligẽtia, cohæredibus pro Cluuiano Cal. Sext. persolutũ vt sit. Cũ Publilio quomodo agendũ sit, videbis. nõ debet vrgere, quoniã iure nõ vtimur: sed tamẽ ei quoque satisfieri planè volo. Terẽtiæ verò quid ego dicã? etiam ante diẽ, si potes. quin si, vt spero, celeriter in Epeirum, hoc, quod satisdato debeo, peto à te vt antè prouideas, planéque expedias, & solutũ relinquas. Sed de his satis, metuóque ne tu nimiũ putes. nunc negligentiã meam cognosce. De gloria librum ad te misi: & in eo proœmiũ, id est, quod in Academico tertio. id euenit ob eam
18 rem, quòd habeo volumen proœmiorum: ex eo eligere soleo, cùm aliquod σύγγραμμα institui. Itaque iam in Tusculano, qui non meminissem me abusum isto proœmio, cõieci id in eum librũ, quẽ tibi misi. cùm autẽ in naui legerem Academicos, agnoui erratũ meũ: itaque statim nouum proœmium exaraui, & tibi misi. tu illud desecabis, & hoc agglutinabis. Piliæ salutem dices, & Atticæ, deliciis atque amoribus meis. Vale.

CICERO ATTICO S.

VIII. Id. Sext. cùm à Leucopetra profectus (inde enim tramittebã) stadia circiter CCC. processissem, reiectus sum Austro vehemẽti ad eandẽ Leucopetram. ibi cùm ventũ expectarẽ (erat enim villa Valerii nostri, vt familiariter essem & libenter) Regini quidam illustres homines eo venerũt Roma, sanè recẽtes: in iis Bruti nostri hospes, qui Brutum Neapoli reliquisset. Hæc afferebãt: edictum Bruti & Cassii: & fore frequentem Senatum
19 Cal. à Bruto, Cassio literas missas ad consulareis & prætorios: vt adessent rogare. summã spem nuntiabãt, fore vt Antonius cederet, res cõueniret, nostri Romam redirẽt. addebãt etiã, me desiderari, subaccusari. quæ cùm audissem, sine vlla dubitatione abieci consiliũ profectionis, quo mehercule ne antea quidẽ delectabar. lectis verò tuis literis admiratus equidẽ sum, te tam vehemẽter sententiam cõmutasse, sed non sine causa arbitrabar. etsi, quanuis non fueris suasor & impulsor profectionis meæ, approbator certè fuisti, dũmodo Cal. Ian. Romæ essem. ita fiebat, vt, dum minus periculi videretur, abessem, in flãmam ipsam venirem. Sed hæc etiã si non prudẽter, tamen ἀνεμέσητα sunt: primùm quòd de mea sentẽtia acta sunt: deinde etiã, si te authore, quid debet, qui cõsilium
10 dat, præstare præter fidẽ? Illud admirari satis non potui, quod scripsisti his verbis, BENE igitur tu, qui εὐπατρίδαι bene, relinque patriam. An ego relinquebam? aut tibi tum relinquere videbar? tu id non modò non prohibebas, verùm etiam approbabas. Grauiora, quæ restant, VELIM χόλιον aliquod elimes ad me, oportuisse te istuc facere.

Ee.ii.

Itáne mi Attice defenſione eget meum factum, præſertim apud te, qui id mirabiliter approbaſti? ego verò iſtum ἀπολογισμὸν συντάξομαι, ſed ad eorum aliquem, quibus inuitis & diſſuadentibus profectus ſum. etſi quid iam opus eſt χολίῳ? ſi perſeueraſſem, opus fuiſſet. at hoc ipſum non conſtanter. nemo doctus vnquam (multa autem de hoc genere ſcripta ſunt) mutationem conſilii, inconſtantiã dixit eſſe. Deinceps igitur hæc, 11

NAM ſi à Phædro noſtro expedita excuſatio eſſet, nunc quid reſpondemus? Ergo id erat meum factum quod Catoni probare non poſſim, flagitii ſcilicet plenum, & dedecoris. Vtinam à primo ita tibi eſſet viſum. tu mihi, ſicut eſſe ſoles, fuiſſes Cato. Extremum illud vel moleſtiſſimum, NAM Brutus noſter ſilet: hoc eſt, non audet hominem id ætatis monere. Aliud nihil habeo quod ex iis à te verbis ſignificari putẽ. & hercule ita eſt. nam XVI. Calend. Septemb. cùm veniſſem Veliã, Brutus audiuit: erat enim cum ſuis nauibus apud Haletem fluuium citra Veliam millia paſſuum III. pedibus ad me ſtatim. Dii immortales, quàm valde ille reditu, vel potius reuerſione mea lætatus: effudit illa omnia quæ tacuerat: vt recordarer illud tuum, NAM Brutus noſter ſilet. maximè autem dolebat, me Cal. Sext. in Senatu non fuiſſe. Piſonẽ ferebat in cælum: 12 ſe autem lætari, quòd effugiſſem duas maximas vituperationes: vnam, quam itinere faciendo me intelligebam ſuſcipere deſperationis ac relictionis Reipub. flentes mecum vulgò querebantur, quibus de meo celeri reditu non probabam: alteram de qua Brutus, & qui vnà erant (multi autem erant) lætabantur, quòd eam vituperationem effugiſſem, me exiſtimari ad Olympia. Hoc verò nihil turpius quouis Reipub. tempore. ſed hoc ἀναπολόγητον. ego verò Auſtro gratias miras ago, qui me à tanta infamia auerterit. Reuerſionis has ſpecioſas cauſas habes, iuſtas illas quidem, & magnas, ſed nulla iuſtior, quàm quòd tu idem aliis literis, PROVIDE, ſicui quod debetur, vt ſit vnde par pari reſpondeatur. mirifica enim δυσχρηστία eſt propter metum armorum. in freto medio 13 hanc epiſtolam legi, vt quid poſſem prouidere, in mentem non veniret mihi, niſi quòd præſens me ipſe defenderem. Sed hæc hactenus. reliqua corám. Antonii edictum legi à Bruto, & horum contra ſcriptum præclaré. ſed quid iſta edicta valeãt, aut quò ſpectent, planè non video. nec ego nunc, vt Brutus cenſebat, iſtuc ad Rempub. capeſſendam venio. quid enim fieri poteſt? num quis Piſoni eſt aſſenſus? num rediit ipſe poſtridie? ſed abeſſe hanc ætatem longè à ſepulchro negãt oportere. Sed obſecro te, quid eſt quod audiui de Bruto? Piliã πειράζεσθαι παραλύσιν te ſcripſiſſe aiebat. valde ſum cõmotus. etſi idẽ te ſcribere, ſperare melius, ita planè velim. ei dicas plurimã ſalutem, & ſuauiſſimæ Atticæ. Hæc ſcripſi nauigans, cùm Pompeianum accederem, XIIII. Calend.

CICERO ATTICO S.

CVM ſciam quo die venturus ſim, faciã vt ſcias. impedimenta expectanda ſunt, quæ 14 Anagnia veniunt: & familia ægra eſt. Calẽd. veſperi literæ mihi ab Octauiano redditæ ſunt. magna molitur. veteranos, quiqui Caſſilini & Calatiæ ſunt, perduxit ad ſuam ſententiam: nec mirum: quingenos denarios dat: cogitat reliquas colonias obire. planè hoc ſpectat, vt ſe duce bellum geratur cum Antonio. Itaque video paucis diebus nos in armis fore. quem autem ſequamur? vide nomen, vide ætatem. Atque à me poſtulat, primùm vt clàm colloquatur mecũ vel Capuæ. puerile hoc quidem, ſi id putat clàm fieri poſſe. docui literis, id nec opus eſſe, nec fieri poſſe. miſit ad me Cæcinã quendã Volaterranum familiarẽ ſuum, qui hoc pertulit, Antonium cum legione Alaudarum ad Vrbẽ pergere: pecunias municipiis imperare: legionem ſub ſignis ducere. Cõſultabat vtrum Romam cum ∞ ∞ ∞ veteranorum proficiſceretur, an Capuam teneret, & Antonium venientem excluderet: an iret ad treis legiones Macedonicas, quæ 15 iter ſecundum mare ſuperum faciunt, quas ſperat ſuas eſſe. hæ congiarium ab Antonio accipere noluerunt, vt hic quidem narrat, & ei conuitium grande fecerunt, concionantémque reliquerunt. Quid quæris? ducem ſe profitetur: nec nos ſibi putat deeſſe oportere. Equidem ſuaſi vt Romam pergeret: videtur enim mihi & plebeculã vr-

banam, & (si fidem fecerit) etiam bonos viros secum habiturus. O' Brute vbi es? quantam εὐκαιρίαν amittis. Nō equidem hoc diuinaui, sed aliquid tale putaui fore. nūc tuum consilium exquiro, Romámne venio, an hîc maneo, an Arpinum. ἀσφάλειαν habet is locus. fugiam Romā, ne desideremur, siquid actum videbitur. hoc igitur explica. nunquam in maiore ἀπορίᾳ fui.

BINAE vno die mihi literæ ab Octauio. nunc quidem, vt Romam statim veniam,
16 velle se rem agere per Senatū. cui ego, non posse Senatum ante Calend. Ian. quod quidem ita credo. ille autem addit, Consilio tuo. quid multa? ille vrget: ego autem σκέπτομαι: non confido ætati: ignoro quo animo: nil sine Pāsa tuo volo: vereor ne valeat Antonius: nec à mari discedere libet: & metuo, neque ἀριστεία me absente. Varroni quidē displicet consilium pueri, mihi non. firmas copias habet. Brutum habere potest, & rem gerit palám. centuriat Capuæ: dinumerat. iam iámque video bellum. Ad hæc rescribe. Tabellarium meum Cal. Roma profectum sine tuis literis miror. VI. Arpinum veni, ad IIII. in Sinuessanum. eodem die vulgò loquebantur Antonium mansurum esse Casilini. Itaque mutaui cōsilium: statueram enim recta Appia Romam. facilè me ille esset assecutus: aiunt enim eum Cæsariana vti celeritate. verti igitur me à Minturnis Arpinum versus. constitueram vt prid. Id. aut Aquini manerem, aut in Arcano. nunc mi
17 Attice tota mente incumbe in hanc curam: magna enim res est. tria sunt autem, maneámne Arpini, an propius accedam, an veniam Romam. quod censueris, faciam: sed quamprimum. Auidè expecto tuas literas. VI. Id. mane, in Sinuessano.

CICERO ATTICO S.

NONIS accepi à te duas epistolas: quarum alteram Cal. dederas, alteram pridie. igitur prius ad superiorē. nostrum opus tibi probari lætor: ex quo antè ipse posuisti, quæ mihi florentia sunt visa tuo iudicio: cerulas enim tuas miniatulas illas extimescebam.

De Sicca ita est vt scribis. ast ab ea ægrè me tenui. itaque perstringam sine vlla contumelia Siccæ & Septimiæ: tantum, vt sciant παῖδες παίδων sine vallo Luciliano, eum ex
18 C. Fadii filia liberos habuisse. atque vtinam eum diem videam, cùm ista liberè vagetur, vt etiam in Siccæ domum introeat. sed illo tempore opus est, quód fuit illis Triumuiris. moriar, nisi faceté. Tu verò leges Sexto, ciúsque iudiciū mihi perscribes, εἷς ἐμοὶ μύριοι. Caleni interuentum, & Caluenæ cauebis. Quòd vereris ne ἀδόλεσχος: mihi tu? quis minus, cui, vt Aristophani Archilochi iambus, sic epistola longissima quæque optima videtur? Quòd me admones, tu verò etiā si reprehenderes, non modò facilè paterer, sed etiam lætarer, quippe cùm in reprehensione est prudentia cum εὐμενείᾳ. Ita libenter ea corrigam, quæ à te animaduersa sunt, eodem iure, quo Rubriana potius, quàm quo Scipionis: & de laudibus Dolabellæ deruam cumulū. attamen est isto loco bella, vt mihi videtur, εἰρωνεία, quòd eum cōtra ciueis in acie. illud etiam malo, indignius esse
19 hunc viuere, quàm quod indignius. πεπλογραφίαν Varronis tibi probari non molestè fero: à quo adhuc ἡρακλείδειον illud non abstuli. Quòd me hortaris ad scribēdum, amicè tu quidē, sed me scito agere nihil aliud. Grauedo tua mihi molesta est. quæso adhibe, quam soles, diligentiam. O' TITE, tibi prodesse lætor. Anagnini sunt Mustellà ταξιάρχης, & Laco, qui plurimùm bibit. Librum, quem rogas, perpoliam, & mittam. Hæc ad posteriorem. Τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος, quatenus Panætius, absolui duobus, illius tres sunt. sed cùm initio diuisisset ita, tria genera exquirendi officii esse: vnum cùm deliberamus, honestum an turpe sit: alterum, vtile an inutile: tertium, cùm hæc inter se pugnare videantur, quomodo iudicandum sit: qualis causa Reguli, redire honestum, manere vtile: de duobus primis præclarè disseruit: de tertio pollicetur se deinceps scri-
30 pturum, sed nihil scripsit. eum locum Possidonius persecutus. Ego autem & eius librum accersiui, & ad Athenodorum Caluum scripsi, vt ad me τὰ κεφάλαια mitteret, quem expecto: quem velim cohortere, & roges, vt quamprimum. in eo est περὶ τοῦ κατὰ περίστασιν καθήκοντος. Quod de inscriptione quæris: non dubito quin τὸ καθῆκον offi-

cium sit, nisi quid tu aliud: sed inscriptio plenior de officiis. προσφωνῶ autem Ciceroni
filio: visum est non ἀνοίκειον. De Myrtilo dilucidè. O qualis tu semper istos! itáne in
D. Brutum de istis? Ego me, vt scripseram, in Pompeianum non abdidi, primò tempe-
statibus, quibus nihil tetrius: deinde ab Octauio quotidie literæ, vt negotium suscipe-
rem, Capuam venirem, iterum Rempub. seruarem, Romam vtique statim, αἰδέσθην μὲν
ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι. is tamē egit sanè strenuè, & agit: Romam veniet cum ma-
nu magna: sed est planè puer. putat Senatum statim. quis veniet? si venerit, quis incer-
tis in rebus offendet Antonium? Calendis Ian. erit fortasse præsidio, aut quidem antè 31
depugnabitur. puero municipia mirè fauent: iter enim faciens in Samnium venit Ca
les, mansit Theani, mirifica ἀπάντησις & cohortatio. hoc tu putares? ob hoc ego citius
Romam, quàm constitueram. simul ac constituero, scribam. etsi nondum stipulatio-
nes legeram (nec enim Eros venerat) tamen rem prid. Id. velim conficias. Episto-
las Catinam, Tauromenium, Syracusas commodius mittere potero, si Valerius inter-
pres ad me nomina gratiosorum scripserit: alii enim sunt aliâs, nostríque familiares fe
rè demortui. publicè tamen scripsi, si vti vellet eis Valerius, aut mihi nomina mitteret.
De Lepidianis feris Balbus ad me. vsque ad III. Calēd. expectabo tuas literas: déque
Torquati negotiolo siturum puto. Quinti literas ad te misi, vt scires quàm valde eum
amaret, quem dolet à te minus amari. Atticæ, quoniā (quod optimum in pueris est)
hilarula est, meis verbis suauium des. Vale.

CICERO ATTICO S.

OPPII epistolæ, quia perhumana erat, tibi misi exemplum. De Ocella, dum tu 32
muginaris, nec mihi quicquam rescribis, cepi cōsilium domesticum. itaque me prid.
Id. arbitror Romæ futurum. commodius est visum, frustrà me istic esse, cùm id nō ne-
cesse esset, quàm, si opus esset, non adesse. & simul ne intercluderer metuebam. ille e-
nim iam aduentare potest: etsi varii rumores multíque, quos cuperem veros: nihil ta-
men certi. Ego verò, quicquid est, tecum potius quàm animi pendeam, cùm à te ab-
sim, & de te & de me. sed quid dicam? bonum animum. De Ἡρακλειδείῳ Varronis ne-
gotia falsa. me quidem nihil vnquā sic delectauit. sed hæc, & alia maiora coràm. Vale.

CICERO ATTICO S.

O CASVM mirificum! v. Id. cùm ante lucem de Sinuessano surrexissem, venis- 33
sémque diluculo ad Pontum Tiretium, qui est Minturnis, in quo flexus est ad iter Ar-
pinas, obuiam mihi fit tabellarius, qui me offendit δολιχὸν πλόον ὁρμαίνοντα. Ego statim,
Cedo, inquam, siquid ab Attico. nondum legere poteramus: nam & lumina dimisera-
mus, nec satis lucebat. cùm autem luceret, antè scripta epistola ex duabus tuis prior mi
hi legi cœpta est. illa omnium quidem elegantissima (ne sim saluus, si aliter scribo ac
sentio) nihil legi humanius. Itaque veniam quò vocas, modò adiutore te. sed nihil tam
ἀπροσδιόνυσον mihi primò videbatur, quàm ad eas literas, quibus ego à te consilium pe-
tieram, te mihi ista rescribere. Ecce tibi altera, qua hortaris περὶ ἠνεμόεντα Μίμαντα, νήσου
ἔπι Ψυρίης, Appiā ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντα. Itaque eo die mansi Aquini. longulū sanè iter, & via
inepta. inde postridie mane proficiscens, has literas dedi. & quidē, vt à me dimitterē in-
uitissimus, fecerunt Erotis literæ. rem tibi Tiro narrabit. Tu, quid faciēdum sit, videbis: 34
præterea, possímne propius accedere (malo enim esse in Tusculano, aut vspiā in subur-
bano) an etiam longius discedēdum putas? crebrò ad me velim scribas. erit autē quo-
tidie cui des. Quòd præterea consulis, quid tibi censeā faciundū: difficile est, cùm ab-
sim. veruntamen, si pares æquè inter se, quiescendum. sin latius manabit, & quidem ad
nos, deinde communiter. Auidè tuum consilium expecto. timeo ne absim, cùm adess-
se me sit honestius: venire non audeo. De Antonii itineribus nescio quid aliter audio,
atque vt ad te scribebā. Omnia igitur velim explices, & ad me certa mittas. De reli-
quo quid ego tibi dicā? ardeo studio historiæ: incredibiliter enim me cōmouet tua co-
hortatio. quæ quidē nec institui, nec effici potest sine tua ope: coràm igitur hoc quidē

conferemus.in præſentia mihi velim ſcribas, quibus COSS. C. Fannius M.F. Trib.pl. fuerit: videor mihi audiſſe P. Africano, L. Mummio. id igitur quæro. Tu mihi de iis rebus quæ nouantur, omnia certa, clara. III. Id. ex Arpinati.

NIHIL erat planè quod ſcriberē. nam cùm Puteolis eſſem, quotidie aliquid noui de Octauiano, multa etiam falſa de Antonio. Ad ea autem quæ ſcripſiſti (treis enim acceperam III. Id. à te epiſtolas) valde tibi aſſentior, ſi multùm poſſit Octauianus, multò firmius acta tyranni comprobatum iri, quàm in Telluris, atque id contra Brutum fore. ſin autem vincitur, vides intolerabilē Antonium: vt, quem velis, neſcias. O Seſtii tabellarium hominem nequam: poſtridie. Puteolis Romæ ſe dixit fore. Quòd me mones vt pedetentim, aſſentior: etſi aliter cogitabā. nec me Philippus aut Marcellus mouet: alia enim eorum ratio, & ſi non eſt, tamen videtur. Sed in iſto iuuene, quanquam animi ſatis, authoritatis parum eſt. tamen vide, ſi fortè in Tuſculano rectè eſſe poſſim, ne id melius ſit: ero libētius: nihil enim ignorabo: an hoc, cùm Antonius venerit. Sed, vt aliud ex alio, mihi non eſt dubium quin quod Græci καθῆκον, nos officium. id autem quid dubitas quin etiam in Remp. præclarè caderet? nónne dicimus, Conſulum officium, Senatus officium? præclarè conuenit, aut da melius. Malè narras de Nepotis filio. valde mehercule moueor, & moleſtè fero. neſcieram omnino eſſe iſtum puerum. Caninium perdidi, hominem, quod ad me attinet, non ingratum. Athenodorum nihil eſt quod hortere: miſit enim ſatis bellum ὑπόμνημα. Grauedini quæſo omni ratione ſubueni. Quintus tui patris nepos ſcribit ad patris mei nepotē, ſe ex Nonis iis, quibus nos magna geſſimus, ædem Opis explicaturum, ídque ad populū. videbis igitur, & ſcribes. Sexti iudicium expecto. Vale.

CICERO ATTICO S.

NOLI putare pigritia facere me, quòd non mea manu ſcribam: ſed mehercule pigritia: nihil enim habeo aliud quod dicam: & tamē in tuis quoque epiſtolis Alexim videor agnoſcere. ſed ad rem venio. Ego, ſi me non improbiſſimè Dolabella tractaſſet, dubitaſſem fortaſſe vtrum remiſſior eſſem, an ſummo iure contenderē: nunc verò etiā gaudeo mihi cauſam oblatā, in qua & ipſe ſentiat, & reliqui omnes, me ab illo alienatū: ídque præ me feram, & quidem me mea facere, & Reip. cauſa, cur illum oderim: quod cùm eam me authore defendere cœpiſſet, non modò deſeruit emptus pecunia, ſed etiam, quantum in ipſo fuerit, euerterit. Quòd autem quæris, quomodo agi placeat, cùm dies venerit: primùm velim eiuſmodi ſit, vt non alienū ſit, me Romæ eſſe: de quo, vt de cæteris, faciam vt tu cenſueris. de ſumma autem agi prorſus vehementer & ſeuerè volo. etſi ſponſores appellare, videtur habere quādam δυσωπίαν: tamen hoc quale ſit, conſideres velim. poſſumus enim, vt ſponſores appellentur, procuratorē introducere: neque enim illi litem conteſtabuntur: quo facto, non ſum neſcius ſponſores liberari: ſed & illi turpe arbitror eo nomine, quod ſatiſdato debeat, procuratores eius nō diſſoluere: & noſtræ grauitatis, ius noſtrum ſine ſumma illius ignominia perſequi. De hoc quid placeat, reſcribas velim: & nō dubito quin hoc totum lenius adminiſtraturus ſis. Redeo ad Rempub. multa mehercule à te ſæpe ἐν πολιτικῷ genere prudenter: ſed his literis nihil prudentius. QVANQVAM enim poſſet in præſentia bellè iſte puer retundere Antonium, tamen exitum expectare debemus. At quæ concio? nam eſt miſſa mihi: iurat, ita ſibi parentis honores cōſequi liceat: & ſimul dextram intendit ad ſtatuam. μὴ δὲ σωθείην ὑπό γε τοιούτου. Sed, vt ſcribis, certiſſimū eſſe video diſcrimen Caſcæ noſtri Tribunatus: de quo quidem ipſo dixi Oppio, cùm me hortaretur, vt adoleſcentem, totámque cauſam, manúmque veteranorū complecterer, me nullo modo facere poſſe, ni mihi exploratum eſſet, eum non modò non inimicum tyrānoctonis, verumetiam amicum fore. cùm ille diceret, ita futurum, Quid igitur feſtinamus, inquā? illi enim mea opera ante Cal. Ian. nihil opus eſt. nos autē eius voluntatem ante Id. Decēb. perſpiciemus in Caſca. mihi valde aſſenſus eſt. Quam ob rē hæc quidē hactenus.

Quod reliquum est, quotidie tabellarios habebis, &, vt ego arbitror, etiam quid scribas quotidie. Leptæ literarum exemplum tibi misi: ex quo mihi videtur ςρατυλλὰξ il- 40
le deiectus de gradu. sed tu, cùm legeris, existimabis. Obsignata iam epistola, literas à te & à Sexto accepi. nihil iucundius literis Sexti, nihil amabilius: nam tuæ breues, priores erant vberrimæ. Tu quidẽ & prudenter & amicè suades vt in his locis potissimùm sim, quoad audiamus, hæc, quæ commota sunt, quorsum euadant. sed me, mi Attice, non sanè hoc quidem tempore mouet Resp. non quò ea sit mihi quicquam carius, aut esse debeat, sed desperatis etiam Hippocrates vetat adhibere medicinam. quare ista valeant. me res familiaris mouet: rem dico? immò verò existimatio. cùm enim tanta reliqua sint, ne Terentiæ quidem adhuc quod soluam, expeditum est: Terentiã dico? scis nos pridem iam cõstituisse Montani nomine HS. XXII. dissoluere. pudentissimè hoc
Cicero petierat, vt ei de suo: liberalissimè, vt tibi quoque placuerat, promiseram, Ero- 41
tíque dixeram, vt sepositum haberet. non modo, sed iniquissimo fœnore versuram facere Aurelius coactus est. nam de Terentiæ nomine Tiro ad me scripsit, te dicere, numos à Dolabella fore. malè eum credo intellexisse, si quisquam malè intelligit: potius nihil intellexisse: tu enim ad me scripsisti Coccei responsum, & iisdem penè verbis Eros. Veniendum est igitur vel in ipsam flammam: turpius est enim priuatim cadere, quàm publicè. itaque cæteris de rebus, quas ad me suauissimè scripsisti, perturbato animo non potui, vt consueueram, rescribere. Consenti in hac cura, vbi sum, vt me expediam. quibus autem rebus, venit quidem mihi in mentem: sed certò constituere nihil possum, priusquã te videro. Quî minus autẽ ego istic rectè esse possim, quàm est Mar-
cellus? sed non id agitur: neque id maximè curo. quid curẽ, vides: adsum igitur. Vale. 42

CICERO ATTICO S.

IVCVNDISSIMAS tuas legi literas. Ad Plancum scripsi. habes exemplum. cum Tirone quid sit locutus, cognoscam ex ipso. Cum sorore ages attentius, si te occupatione ista relaxaris. Vale.

M. CICERO L. PLANCO PRAET. DES. S.

ATTICI nostri te valde studiosum esse cognoui, mei verò ita cupidum, vt mehercule paucos æquè obseruanteis atque amãteis me habere existimem: ad paternas enim magnas & veteres & iustas necessitudines magnam attulit accessionem tua voluntas erga me, meáque erga te par atque mutua. Buthrotia tibi causa ignota nõ est: egi enim
sæpe, tibíque totam rem demõstraui: quæ est acta hoc modo, Vt primùm Buthrotium 43
agrum proscriptum vidimus, commotus Atticus libellum composuit: eum mihi dedit, vt darem Cæsari: erã enim cœnaturus apud eum illo die. cùm libellum Cæsari dedi, probauit causam, rescripsit Attico æqua eum postulare: admonuit tamen, vt pecuniam reliquam Buthrotii ad diem soluerent. Atticus, qui ciuitatem cõseruatam cuperet, pecuniam numerauit de suo. quod cùm esset factum, adiuimus ad Cæsarem, verba fecimus pro Buthrotiis: liberalissimum decretum abstulimus, quod est obsignatum ab amplissimis viris. quæ cùm essent acta, mirari quidem solebam pati Cæsarem conuenire eos qui agrum Buthrotium concupissent: neque solùm pati, sed etiam ei negotio te præficere Itaque & ego cum illo locutus sum, & sæpius quidem, vt etiam accusa-
rer ab eo, quòd parum constantiæ suæ confiderem. & M. Messalæ, & ipsi Attico dixit, vt 44
sine cura essent: apertéque ostendebat se præsentium animos (erat enim popularis, vt noras) offendere nolle: cùm mare transissent, curaturum se vt in alium agrum deducerentur. Hæc illo viuo. post interitum verò Cæsaris, vt primùm ex s.c. causas Consules cognoscere instituerunt, hæc quæ scripsi, ad eos delata sunt. Probauerũt causas sine vlla dubitatione, séque ad te literas daturos esse dixerunt. Ego autẽ mi Plãce etsi non dubitabam quin & s.c. & lex, & Consulum decretum, ac literæ apud te plurimum authoritatis haberent, téque ipsius Attici causa velle intellexeram: tamen hoc pro coniunctione & beneuolentia nostra mihi sumpsi, vt id à te peterem, quod tua singularis hu-

manitas, ſuauiſſimíque mores à te eſſent impetraturi: id autem eſt, vt hoc quod te tua ſponte facturum eſſe certò ſcio, honoris noſtri cauſa libenter, prolixè, celeriter facias.
45 Mihi nemo eſt amicior, nec iucundior, nec charior Attico: cuius antea res ſolùm familiaris agebatur, eáque magna: nunc acceſſit etiam exiſtimatio, vt quod conſecutus eſt magna & induſtria & gratia, & viuo Cæſare & mortuo, id te adiuuāte obtineat. Quod ſi à te erit impetratū, ſic velim exiſtimes, me de tua liberalitate ita interpretaturū, vt tuo ſummo beneficio me affectum iudicem. Ego quæ te velle, quǽque ad te pertinere arbitrabor, ſtudioſè diligentérque curabo. Da operam vt valeas.

CICERO PLANCO PRAET. DES. S.

IAM antea petiui abs te per literas, vt cùm cauſa Buthrotiorum probata à Conſulibus eſſet, quibus & lege & s.c. permiſſum erat vt de Cæſaris actis cognoſcerent, ſtatuerent, iudicarenr, eam rem tu adiuuares, Atticúmque noſtrum, cuius te ſtudioſum co-
46 gnoui, & me, qui non minus laboro, moleſtia liberares. omnibus enim rebus magna cura, multa opera & labore confectis, in te poſitum eſt, vt noſtræ ſolicitudinis finem quamprimùm facere poſſimus. quanquam intelligimus ea te eſſe prudentia, vt videas, ſi ea decreta Conſulum, quæ de Cæſaris actis interpoſita ſint, non ſeruentur, magnam perturbationem rerum fore. Equidem cùm multa (quod neceſſe erat in tanta occupatione) non probentur quæ Cæſar ſtatuerit, tamen otii pacíſque cauſa acerrimè illa ſoleo defendere: quod tibi idem magnopere faciendum cenſeo: quanquam hæc epiſtola non ſuaſoris eſt, ſed rogatoris. Igitur mi Plāce rogo te, & etiam oro, ſic mediusfidius, vt maiore ſtudio, magíſque ex animo agere non poſſim, vt totum hoc negotium ita agas, ita tractes, ita conficias, vt quod ſine vlla dubitatione apud Conſules obtinuimus propter ſummam bonitatem & æquitatem cauſæ, id tu nos obtinuiſſe non modò fa-
47 cilè patiare, ſed etiam gaudeas. Qua quidem volūtate eſſe erga Atticum, ſæpe præſens & illi oſtendiſti, & verò etiam mihi. quod ſi feceris, me, quem voluntate & paterna neceſſitudine cōiunctum ſemper habuiſti, maximo beneficio deuinctum habebis. ídque vt facias, te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

CICERO CAPITONI SVO S.

NVNQVAM putaui fore vt ſupplex ad te venirem. ſed hercule facilè patior datum tempus, in quo amorem experirer tuum. Atticum quanti faciā, ſcis. amabo te, da mihi & hoc: obliuiſcere mea cauſa, illū aliquando ſuo familiari aduerſario tuo voluiſſe conſultum, cùm illius exiſtimatio ageretur. Hoc primum ignoſcere eſt humanitatis tuæ: ſuos enim quiſque debet tueri. Deinde, ſi me amas, omitte Atticum Ciceroni tuo: quē quanti facias, præ te ſoles ferre. totum hoc, vt quod ſemper exiſtimaui, nunc planè in-
48 telligam, me à te multùm amari. Buthrotios cùm Cæſar decreto ſuo, quod ego obſignaui cū multis ampliſſimis viris, liberauiſſet, oſtendiſſétque nobis, ſe, cùm agrarii mare tranſiſſent, literas miſſurum, quem in agrum deducerentur: accidit, vt ſubitò ille interiret. Deinde, quemadmodum tu ſcis (interfuiſti enim, cùm Conſules oporteret ex s.c. de actis Cæſaris cognoſcere) res ab iis in Cal. Iun. dilata. Acceſſit ad s.c. lex quæ lata eſt ad IIII. Non. Iun. quæ lex earum rerum, quas Cæſar ſtatuiſſet, decreuiſſet, egiſſet, Conſulibus cognitionem dedit. Cauſa Buthrotiorum delata eſt ad Conſules. Decretum Cæſaris recitatum eſt, & multi præterea libelli Cæſaris prolati. Conſules de conſilii ſententia decreuerunt ſecundum Buthrotios, Plancum dederūt. Nunc mi Capito (ſcio enim quantum ſemper apud eos quibuſcum ſis, poſſe ſoleas, eo plus apud hominem
49 facillimum atque humaniſſimum Plancum) enitere, elabora, vel potius eblādire, effice vt Plancus, quē ſpero optimum eſſe, ſit etiam melior opera tua. omnino res huiuſmodi videtur eſſe, vt ſine cuiuſquā gratia Plancus ipſe pro ingenio & prudētia ſua non ſit dubitaturus quin decretum Conſulum, quorū & lege & s.c. cognitio & iudicium fuit, conſeruet: præſertim cùm, hoc genere cognitionum labefactato, acta Cæſaris in dubiū vētura videantur: quæ non modò ii, quorum intereſt, ſed etiam ii qui illa non pro-

bant, otii cauſa confirmare velint. Quod cùm ita ſit,tamen intereſt noſtra, Plancum hoc animo libenti prolixóque facere. quod certè faciet,ſi tu neruulos tuos mihi ſæpe cognitos,ſuauitatémque, qua nemo tibi par eſt, adhibueris. Quod vt facias, te vehementer rogo. Vale.

CICERO C. CVPIENNIO S.

PATREM tuum plurimi feci,méque ille mirificè & coluit & amauit.nec mehercule vnquam mihi dubium fuit quin à te diligerer. ego quidem id facere nõ deſtiti. Quam ob rem peto à te in maiorem modum, vt ciuitatem Buthrotiam ſubleues, decretúmque Conſulum,quod ii ſecundum Buthrotios fecerunt, cùm & lege & S. C. ſtatuendi poteſtatem haberent, des operam vt Plancus noſter quamprimum confirmet & probet.Hoc te vehementer mi Cupienni etiam atque etiam rogo. Vale.

CICERO PLANCO PRAET. DES. S.

IGNOSCE mihi,quòd cùm antea accuratiſſimè de Buthrotiis ad te ſcripſerim, eadem de re ſæpius ſcribã.Non mehercule mi Plance facio, quòd parum confidam aut liberalitati tuæ aut noſtræ amicitiæ: ſed cùm tanta res agatur Attici noſtri, nunc verò etiam exiſtimatio, vt id quod probauit Cæſar, nobis teſtibus & obſignatoribus, qui & decretis & reſpõſis Cæſaris interfueramus, videatur obtinere potuiſſe: præſertim cùm tota poteſtas eius rei tua ſit, vt ea quæ Conſules decreuerunt ſecundum Cæſaris decreta & reſponſa, non dicam comprobes, ſed ſtudioſè libentérque comprobes. Id mihi ſic erit gratum, vt nulla res gratior eſſe poſſit. Etſi iam ſperabam,cùm has literas accepiſſes,fore vt ea quæ ſuperioribus literis à te petiiſſemus, impetrata eſſent. tamen non faciam finem rogandi,quoad nobis nuntiatum erit te id feciſſe, quod magna cum ſpe expectamus.deinde enim confido fore, vt alio genere literarum vtamur, tibíque pro tuo ſummo beneficio gratias agamus. Quod ſi acciderit,velim ſic exiſtimes, non tibi tam Atticum,cuius permagna res agitur, quàm me, qui non minus laboro quàm ille, obligatum fore. Vale.

CICERO CAPITONI S.

NON dubito quin mirere, atque etiam ſtomachere,quòd tecum de eadem re agam ſæpius. hominis familiariſſimi, & mihi omnibus rebus coniunctiſſimi permagna res agitur,Attici.Cognoui ego tua ſtudia in amicos, etiam in te amicorum. multùm potes nos apud Plancum iuuare. noui humanitatem tuam, ſcio quàm ſis amicis iucundus.nemo nos in hac cauſa plus iuuare poteſt quàm tu.& res iſta eſt firma,vt debet eſſe,quam Conſules de conſilii ſentẽtia decreuerunt,cùm & lege & S.C. cognoſcerent: tamen omnia poſita putamus in Planci tui liberalitate: quem quidẽ arbitramur cùm officii tui & Reipub. cauſa decretum Conſulum comprobaturum, tum libenter noſtra cauſa eſſe facturum. Adiuuabis igitur mi Capito:quod vt facias, vehemẽter etiam atque etiam rogo. Vale.

Sex has epiſtolas, vt à Germanis accepimus, ita damus. Quanuis enim in nullo veteri exemplari inuenerimus, tamen nec Germanorum fidem improbare (qui ſe in vetuſto codice eas reperiſſe teſtati ſunt) nec noſtrum vllam in partem iudicium interponere voluimus.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD BRVTVM LIBER.

CICERO BRVTO S.

Qvvm hæc ſcribebam, res exiſtimabatur in extremum adducta diſcrimen: triſtes enim de Bruto noſtro literæ, nunciique adferebantur. Me quidem non maximè conturbabant: his enim exercitibus ducibuſque quos habemus, nullo modo poteram diffidere. Neque aſſentiebar maiori parti hominum: fidem enim Cõſulum non condemnabam, quæ ſuſpecta vehemẽter erat. Deſiderabam nonnullis in rebus prudentiam & celeritatem, qua ſi eſſent vſi, iampridem rem recuperaſſemus. Non enim ignoras, quanta momẽta ſint in Rep. temporum: & quid interſit, idem illud verum antè, an poſt decernatur, ſuſcipiatur, agatur. Omnia quæ ſeuerè decreta ſunt hoc tumultu, ſi aut quo die dixi ſententiã, perfecta eſſent, & non in diem ex die dilata, aut quo ex tempore ſuſcepta ſunt vt agerentur, non tardata & procraſtinata, bellum iam nullũ haberemus. Omnia Brute præſtiti Reipub. quæ præſtare debuit is, qui eſſet eo, quo ego ſum, gradu Senatus, populíque iudicio collocatus: nec illa modò, quæ nimirum ſola ab homine ſunt poſtulanda, fidem, vigilantiam, patriæ charitatem: ea ſunt enim, quæ nemo eſt qui non præſtare debeat. Ego autem ei qui ſententiam dicat in principibus de Rep. puto etiam prudentiam eſſe præſtandam. Nec me quum mihi tãtum ſumpſerim vt gubernacula Reip. prenderẽ, minus putarim reprehendẽdum, ſi inutiliter aliquid Senatui ſuaſerim, quàm ſi infideliter. Acta quæ ſint, quæque agantur, ſcio perſcribi ad te diligenter. Ex me autẽ illud eſt quod te velim habere cognitum, meum quidẽ animum in aciem eſſe, neque reſpectum vllum quærere, niſi me vtilitas ciuitatis fortè conuerterit. Maiores autem partes animi te, Caſſiumque reſpiciunt. Quamobrem ita te para Brute, vt intelligas, aut, ſi hoc tempore bene res geſta ſit, tibi meliorem Rempub. eſſe faciendam: aut, ſiquid offenſum ſit, per te eſſe eandem recuperandam.

CICERO BRVTO SAL.

Planci animum in Rempub. egregium, legiones, auxilia, copias ex literis eius, quarum exemplum tibi miſſum arbitror, perſpicere potuiſti. Lepidi tui neceſſarii (qui ſecundum fratrem affines habet, quos oderit proximos) leuitatem & inconſtantiam, animumque ſemper inimicum Reip. iam credo tibi ex tuorum literis eſſe perſpectum: nos expectatio ſolicitat, quæ eſt omnis iam in extremum adducta diſcrimen. Eſt enim ſpes omnis in Bruto expedienda, de quo vehementer timebamus. Ego hîc cum homine furioſo ſatis habeo negotii Seruilio, quem tuli diutius, quàm dignitas mea patiebatur: ſed tuli Reipub. cauſa, ne darem perditis ciuibus hominem parum ſanum illum quidẽ, ſed tamen nobilem, quò concurrerent: quod faciunt nihilominus: ſed eum alienãdum à Rep. non putabam. Fidem feci eius ferendi: cœperat enim eſſe tanta inſolentia, vt neminem liberum duceret. In Plãci verò cauſa exarſit incredibili dolore, mecúmque per biduum ita cõtẽdit, & à me ita fractus eſt, vt eum in perpetuum modeſtiorem ſperem fore. Atque in hac contentione ipſa, quum maximè res ageretur ad V. Id. April. literæ mihi in Senatu redditæ ſunt à Lentulo noſtro, de Caſſio, de legionibus, de Syria: quas ſtatim cùm recitauiſſem, cecidit Seruilius, cõplures præterea: ſunt enim inſignes aliquot, qui improbiſſimè ſentiunt: ſed acerbiſſimè tulit Seruilius, aſſenſum eſſe mihi de Planco. Magnum illud monſtrũ in Rep. eſt * ſed quo nos amiſiſſe, quem ſic vexari à Dolabella audio, vt iam non videatur crudeliſſimum eius facinus interfectio Trebonii. Vetus Antiſtius me tamẽ pecunia ſubleuauit. Cicero filius tuus ſic mihi ſe probat, induſtria, patientia, labore, animi magnitudine, omni denique officio, vt prorſus nunquam dimittere videatur cogitationem cuius ſit filius. Quare quoniam efficere non poſſum, vt pluris facias eum qui tibi eſt chariſſimus, illud tribue iudicio meo, vt tibi perſuadeas non fore illi abutendum gloria tua vt adipiſcatur honores paternos. Cal. April. Charachio.

CICERO BRVTO S.

Datis mane ad VI. Id. April. Scaptio literis, eodem die tuas accepi Cal. April. Dyrrhachio datas veſperi: itaque mane prid. Id. April. cùm à Scaptio certior factus eſſem, non eſſe eos profectos, quibus pridie dederam, & ſtatim ire, hoc paululum exaraui ipſa in turba matutinæ ſalutationis. De Caſſio lætor, & Reip. gratulor: mihi etiam, qui repugnante & iraſcente Panſa ſententiam dixerim, vt Dolabellam bello Caſſius perſequeretur. Et quidem audacter dicebã, ſine noſtro S.C. iam illud eum bellum gerere. De te etiam dixi tum quæ dicenda putaui. Hæc ad te oratio perferetur, quoniam te video delectari Philippicis noſtris. Quod me de Antonio conſulis, quoad Bruti exitum cognorimus, cu ſtodiẽdum puto. Ex his literis quas mihi miſiſti, Dolabella Aſiam vexare videtur, & in ea ſe gerere teterrimè. Compluribus autem ſcripſiſti Dolabellam à Rhodiis eſſe excluſum: qui ſi ad Rhodum acceſ-

sit,videtur mihi Asiam reliquisse.Id si ita est,istic tibi censeo commorandū: sin eam semel cepit,mihi crede,non erit.Id.April.

BRVTVS CICERONI S.

LITERAS tuas valde expecto,quas scripsisti post nuntios nostrarum rerum, & de morte Trebonii:non enim dubito quin mihi consilium tuum explices. Indigno scelere & ciuem optimum amisimus,& prouinciæ possessione pulsi sumus,quam recuperari facile est. Neque minus turpe, aut flagitiosum erit,potest recuperari. Antonius adhuc est nobiscū: sed mediusfidius & moueor hominis precibus,& timeo ne illum aliquorum furor excipiat:planè æstuo.Quod si scirem quid tibi placeret,sine solicitudine essem:id enim optimum esse,persuasum esset mihi. Quare quamprimum fac me certiorem quid tibi placeat.Cassius noster Syriam,legiones Syriacas habet,vltrò quidē à Murco & à Martio, & ab exercitu ipso accersitus. Ego scripsi ad Tertiam sororem , & matrem , ne prius ederent hoc, quod optimè ac felicissimè gessit Cassius, quàm tuum consilium cognouissent, tibíque visum esset. Legi orationes duas tuas, quarum altera Calend.Ian.vsus es:altera de literis meis quæ habita est abs te contra Calenum.Nunc scilicet hoc expectas,dum eas laudem. Nescio animi,an ingenii tui maior in his libellis laus contineatur.Iam concedo,vt vel Philippici vocentur,quod tu quadam epistola iocans scripsisti.Duabus rebus egemus Cicero,pecunia & supplemento:quarum altera potest abs te expediri, vt aliqua pars militum istinc mittatur nobis, vel secreto consilio aduersus Pansam,vel actione in Senatu:altera,quæ magis est necessaria,neque meo exercitui magis,quàm reliquorum.Hoc magis doleo: • at in Asiam censeo persequendum. Nihil mihi videris hoc tempore melius acturus.

CICERO BRVTO SAL.

QVOD egere te duabus necessariis rebus scribis, supplemento & pecunia, difficile consilium est: non enim mihi occurrunt facultates, quibus vti te posse videam, præter illas quas Senatus decreuit, vt pecunias à ciuitatibus mutuas sumeres. De supplemento autem non video quid fieri possit: tantùm enim abest vt Pansa de exercitu suo aut delectu tibi aliquid tribuat , vt etiam molestè ferat tam multos ad te ire voluntarios . Quomodo equidem credo, quòd his rebus, quæ in Italia decernuntur, nullas copias nimis magnas esse arbitretur: quomodo autem multi suspicantur,ne te quidem nimis firmum esse velit,quod ego non suspicor . Quòd scribis te ad Tertiam sororem scripsisse, vt ne prius ederent ea quæ gesta à Cassio essent, quàm mihi visum esset,video te veritum esse id quod verendum fuit,ne animi partium Cæsaris,quomodo etiam nunc partes appellantur, vehemēter commouerentur.Sed antè quàm tuas literas accepimus,audita res erat,& peruulgata:tui etiam tabellarii ad multos familiares tuos literas attulerant.Quare neque supprimenda res erat,præsertim cùm id fieri non posset,neque si posset,non diuulgandā potius,quàm occultādam putaremus.De Cicerone meo, etsi tantum est in eo quantum scribis,tantum scilicet quantum debeo gaudeo,etsi quòd amas eum,eò maiora facis: idipsum incredibiliter gaudeo,à te eum diligi.

CICERO BRVTO SAL.

QVAE literæ tuo nomine recitatæ sunt Id.April.in Senatu,eodémque tempore Antonii , credò ad te scripsisse tuos,quorum ego nemini concedo. Sed nihil necesse erat eadem omnes: illud necesse me ad te scribere quid sentirem de tota constitutione huius belli,& quo iudicio essem,quáque sententia.voluntas mea Brute de summa Repub.semper eadem fuit quæ tua: ratio quibusdam in rebus,non enim omnibus,paulò fortasse vehementior.Scis mihi semper placuisse non rege solùm, sed regno liberari Rempub. Tu lenius,immortali omnino cum tua laude : sed quid melius fuerit,magno dolore sensimus,magno periculo sentimus. Recenti illo tempore, tu omnia ad pacem quæ oratione confici non poterant,ego omnia ad libertatem,quæ sine pace nulla est,pacem ipsam bello atque armis effici posse arbitrabar.Studia non deerant arma poscentium, quorum repressimus impetum, ardorémque restinximus. Itaque res in eum locum venerat,vt nisi Cæsari Octauiano deus quidā illam mentem dedisset, in potestatem perditissimi hominis & turpissimi M. Antonii veniendum fuit : quocum vides hoc tempore ipso, quod sit,quantúmque certamen. Id profectò nullum esset, nisi tum conseruatus esset Antonius.Sed hæc omitto : res enim à te gesta memorabilis, & pœnè cælestis repellit omnes reprehensiones : quippe quæ ne laude quidem satis idonea affici possit. Extitisti nuper vultu seuero:exercitum,copias,legiones idoneas per te breui tempore comparasti.Dii immortales,qui ille nuntius,quæ illæ literæ,quæ lætitia Senatus,quæ alacritas ciuitatis erat ! Nihil vnquā vidi tam omnium consensione laudatum.Erat expectatio reliquiarum Antonii : quem equitatu,legionibúsque magna ex parte spoliaras.Ea quoque habuit exitū optabilem. Nam tuæ literæ,quæ recitatæ in Senatu sunt, & imperatoris,& militum virtutem & industriam tuorum,in quibus Ciceronis mei,declarant.Quod si tuis placuisset de his literis referri, & nisi in tempus turbulentissimum post discessum Pansæ Consulis incidissent,honos quoque victus & debitus diis immortalibus decretus esset. Ecce tibi Id. April. aduolat mane celer Pilus,qui vir,dii boni, quàm grauis, quàm constans, quàm bonarúm in Repub. partium! Hic epistolas affert duas,vnam tuo nomine, alteram Antonii.dat Seruilio Trib.ple.ille Cornuto:recitantur in Senatu. ANTONIVS PROCOS. magna admiratio,vt si esset recitatum, Dolabella imperator,à quo quidem venerant tabellarii : sed nemo Pili similis,qui proferre literas auderet, aut magistratibus reddere. Tuæ recitantur, breues illæ quidem, sed in Antonium admodum lenes:vehemēter admiratus Senatus:mihi autem non erat explicatum, quid agerem . falsas dicerem? quid si tu eas approbasses?confirmarem?non erat dignitatis tuæ.itaque ille dies silentio.Postridie autem cùm sermo increbuisset,Pilúsque oculos vehementius hominum offendisset,natum omnino est

principium à me. De Procos. Antonio multa: Seſtius cauſæ non defuit. Poſt mecum: quanto ſuum filium, quãto meum in periculo futurum diceret, ſi contra Procoſ. arma tuliſſent. Noſti hominẽ, cauſæ non defuit. Dixeruñt etiam alii. Labeo verò noſter nec ſignum tuum in epiſtola, nec diem appoſitum, nec te ſcripſiſſe ad tuos, vt ſoleres. Hoc cogere volebat, falſas literas eſſe, &, ſi quæris, probabat. Nunc tuum eſt cõſilium Brute de toto genere belli. Video te lenitate delectari, & eum putare fructum eſſe maximum: præclarè quidem, ſed aliis rebus, aliis temporibus locus eſſe ſolet, debétque clementiæ. Nunc quid agatur Brute, templis deorum immortalium imminet hominum egentium & perditorum ſpes, nec quicquam aliud decernitur hoc bello, niſi vtrum ſimus, nécne, cui parcimus, aut quid agimus. His ergo conſulimus, quibus victoribus veſtigium noſtrum nullum relinquetur. Nam quid intereſt inter Dolabellã, & quemuis Antoniorũ trium? quorum ſicui parcimus, duri fuimus in Dolabella. Hæc vt ita ſentiret Senatus, populuſque Rom. etſi res ipſa cogebat, tamen maxima ex parte noſtro conſilio atque authoritate perfectum eſt. Tu ſi hanc rationem non probas, tuam ſententiam defendam, non relinquam meam. neque diſſolutum à te quicquam homines expectãt, nec crudele. Huius rei moderatio facilis eſt, vt in duces vehemens ſis, in milites liberalis. Ciceronem meum mi Brute velim quamplurimum tecũ habeas. Virtutis diſciplinam meliorem reperiet nullam, quàm contemplationem atque imitationem tui. XIII. Calend. Mai.

Titi Pomponii Attici vita per Cornelium Nepotem.

POMPONIVS Atticus ab origine vltima ſtirpis Romanæ generatus, perpetuò à maioribus acceptam equeſtrem obtinuit dignitatem. Patre vſus eſt diligente, indulgẽte, &, vt tum erant tempora, diti, in primíſque ſtudioſo literarum. Hic prout ipſe amabat literas, omnibus doctrinis, quibus pueriliſ ætas impertiri debet, filium erudiuit. Erat autem in puero, præter docilitatem ingenii, ſumma ſuauitas oris & vocis: vt non ſolùm celeriter acciperet quæ tradebantur, ſed etiam excellẽter pronuntiaret. Qua ex re pueritia nobilis inter æqualeis ferebatur, clariúſque explendeſcebat, quàm generoſi condiſcipuli animo æquo ferre poſſent. itaque incitabat omneis ſtudio ſuo. quo in numero fuerunt L. Torquatus, C. Marii filius, M. Cicero: quos conſuetudine ſua ſic ſibi deuinxit, vt nemo iis perpetuò fuerit charior. Pater maturè deceſſit. ipſe adoleſcẽtulus propter affinitatem P. Sulpitii, qui Trib. pl. interfectus eſt, non expers fuit illius periculi: nanque Anitia Pomponii conſobrina nupſerat M. Seruio fratri Sulpitii. Itaque interfecto Sulpitio, poſteaquam vidit Cinnano tumultu ciuitatem eſſe perturbatam, neque ſibi dari facultatem pro dignitate viuendi, quin alterutram partem offenderet, diſſociatis animis ciuium, cùm alii Sullanis, alii Cinnanis fauerent partibus: idoneum tempus ratus ſtudiis obſequendi ſuis, Athenas ſe contulit: neque eo ſecius adoleſcẽtem Marium hoſtem iudicatum iuuit opibus ſuis: cuius fugam pecunia ſubleuauit. ac ne illa peregrinatio detrimentum aliquod afferret rei familiari, eodem magnam partem fortunarum traiecit ſuarum. Hic ita vixit, vt vniuerſis Athenienſibus merito eſſet chariſſimus: nam præter gratiam, quæ iam in adoleſcentulo magna erat, ſæpe ſuis opibus inopiam eorum publicam leuauit. cùm enim vſuram facere publicè neceſſe eſſet, neque eius conditionem æquam haberent, ſemper ſe interpoſuit: atque ita, vt neque vſuram vnquam ab iis acceperit, neque longius quàm dictum eſſet, debere paſſus ſit. quod vtrunque erat iis ſalutare: nam neque indulgendo inueteraſcere eorum æs alienũ patiebatur, neque multiplicandis vſuris creſcere. Auxit hoc officium alia quoque liberalitate. nam vniuerſos frumento donauit, ita vt ſingulis VII. modii tritici darentur, qui modius mẽſuræ medimnus Athenis appellatur. Hic autem ſic ſe gerebat, vt communis infimis, par principibus videretur. quo factum eſt vt huic omneis honores quos poſſent, publicè haberent, ciuémque facere ſtuderent. quo beneficio ille vti noluit. quod nonnulli ita interpretantur, amitti ciuitatem Romanam alia aſcita. Quandiu affuit, nequa ſibi ſtatua poneretur, reſtitit: abſens prohibere non potuit. Itaque aliquot ipſi & Piliæ locis ſanctiſſimis poſuerunt. hunc enim in omni procuratione Reip. actorem authorémque habebant. Igitur primùm illud munus fortunæ, quòd in ea potiſſimum vrbe natus eſt, in qua domiciliũ orbis terrarum eſſet imperii, vt eandem & patriam haberet, & domum: hoc ſpecimen prudentiæ, quòd, cùm in eam ſe ciuitatem contuliſſet, quæ antiquitate, humanitate, doctrináque præſtaret omneis, ei vnus ante alios fuerit chariſſimus. Huc ex Aſia Sulla decedens cùm veniſſet, quandiu ibi fuit, ſecum habuit Pomponium, captus adoleſcentis & humanitate & doctrina: ſic enim Græcè loquebatur, vt Athenis natus videretur: tanta autem erat ſuauitas ſermonis Latini, vt appareret in eo natiuum quendam leporem eſſe, non aſcitum. Idem poëmata pronũtiabat & Græcè & Latinè ſic, vt ſuprà nihil poſſet. Quibus rebus factum eſt, vt Sulla nuſquam à ſe dimitteret, cuperétque ſecum deducere. qui cùm perſuadere tentaret, Noli, oro te, inquit Pomponius, aduerſum eos me velle ducere, cum quibus ne contra te arma ferrem, Italiam reliqui. At Sulla adoleſcentis officio collaudato, omnia munera ei, quæ Athenis acceperat, proficiſcens iuſſit deferri. Hic complureis annos moratus, cùm & rei familiari tantũ operæ daret, quantùm non indiligens deberet paterfamiliâs, & omnia reliqua tempora aut literis, aut Atheni-

enſium Reipub.tribueret,nihilo minus amicis vrbana officia præſtitit: nam & ad comitia eorum ven titauit,& ſiqua res maior acta eſt,non defuit:ſicut Ciceroni in omnibus eius periculis ſingularem fidem præbuit,cui ex patria fugienti HS.C C.& quinquaginta millia donauit. Tranquillatis autem rebus Romanis remigrauit Romam,vt opinor,L.Cotta & L.Torquato COSS. quem diem ſic vniuerſa ciuitas Athenienſium proſecuta eſt,vt lachrymis deſiderii futuri dolorem indicaret. Habebat auunculum Q. Cæcilium equitem Romanum,familiarem L.Luculli,diuitem,difficillima natura: cuius ſic aſperitatem veritus eſt,vt quem nemo ferre poſſet, huius ſine offenſione ad ſummam ſenectutem retinuerit beneuolentiam.Quo facto,tulit pietatis fructum: Cæcilius enim moriens teſtamento adoptauit eum,hæredémque fecit ex dodrante.ex qua hæreditate accepit circiter centies HS.. Erat nupta ſoror Attici Q. Tullio Ciceroni,eáſque nuptias M.Cicero conciliarat,cum quo à condiſcipulatu viuebat coniunctiſſime,multò etiam familiarius,quàm cum Quinto: vt iudicari poſſit,plus in amicitia valere ſimilitudinem morum,quàm affinitatem. Vtebatur autem intimè Q. Hortenſio, qui his temporibus principatum eloquentiæ tenebat:vt intelligi non poſſet,vter eum plus diligeret,Cicero an Hortenſius: & id quod erat difficillimum, efficiebat, vt inter quos tantæ laudis eſſet æmulatio, nulla intercederet obtrectatio,eſſetque talium virorum copula. In Repub.ita eſt verſatus,vt ſemper optimarum partium & eſſet & exiſtimaretur: neque tamen ſe ciuilibus fluctibus committeret, quòd non magis eos in ſua poteſtate exiſtimabat eſſe,qui ſe his dediſſent,quàm qui maritimis iactarentur. Honores non petiit,cùm ei paterent propter vel gratiam vel dignitatem, quòd neque peti more maiorum, neque capi poſſent conſeruatis legibus in tam effuſis ambitus largitionibus, neque Reipub. ſine periculo corruptis ciuitatis moribus. Ad haſtam publicam nunquam acceſſit. nullius rei neque præs,neque manceps factus eſt. Neminem ſuo nomine,neque ſubſcribens accuſauit.In ius de ſua re nunquam iit. iudicium nullum habuit. Multorum Conſulum Prætorúmque præfecturas delatas ſic accepit, vt neminem in prouinciam ſit ſecutus, honore fuerit contentus rei familiaris, deſpexerit fructum:qui ne cum Q. quidem Cicerone voluerit ire in Aſiam, cùm apud eum legati locum obtinere poſſet.non enim decere ſe arbitrabatur,cùm Præturam gerere noluiſſet, aſſeclam eſſe Prætoris. qua in re non ſolùm dignitati ſeruiebat,ſed etiam tranquillitati,cùm ſuſpiciones quoque vitaret criminum.quo fiebat,vt eius obſeruantia omnibus eſſet charior, cùm eam officio,nō timori,neque ſpei tribui viderent. Incidit Cæſarianum ciuile bellum,cùm haberet annos circiter ſexaginta. vſus eſt ætatis vacatione, neque quoquam ſe mouit ex Vrbe. Quæ amicis ſuis opus fuerant ad Pompeiū proficiſcentibus, omnia ex ſua re familiari dedit.ipſum Pompeium coniunctum non offendit. nullum ab eo habebat ornamentum,vt cæteri qui per eum aut honores,aut diuitias ceperant: quorum partim inuitiſſimi caſtra ſunt ſecuti, partim ſumma cum eius offenſione domi remanſerunt. Attici autem quies tantopere Cæſari fuit grata, vt victor,cùm priuatis pecunias per epiſtolas imperaret,huic non ſolùm moleſtus non fuerit, ſed etiam ſororis filium Q. Ciceronem ex Pompeii caſtris conceſſerit.ſic vetere inſtituto vitæ effugit noua pericula.ſecutum eſt illud occiſo Cæſare,cùm Reſpub.penes Brutos videretur eſſe,& Caſſium,ac tota ciuitas ſe ad eum conuertiſſe videretur. ſic M. Bruto vſus eſt, vt nullo ille adoleſcens æquali familiarius,quàm hoc ſene: neque ſolùm eum principem conſilii haberet,ſed etiam in conuictu.Excogitatum eſt à quibuſdam,vt priuatum ærarium Cæſaris interfectoribus ab equitibus Romanis conſtitueretur. id facilè effici poſſe arbitrati ſunt, ſi & principes illius ordinis pecunias contuliſſent. Itaque appellatus eſt à C.Flauio Bruti familiari Atticus, vt eius rei princeps eſſe vellet. At ille, qui officia amicis præſtanda ſine factione exiſtimaret, ſempérque à talibus ſe cōſiliis remouiſſet,reſpondit,ſiquid Brutus de ſuis facultatibus vti voluiſſet, vſurum quantùm ex paterentur:ſed neque cum quoquam de ea re collocuturum,neque coiturum.Sic ille conſenſionis globus huius vnius diſſenſione diſiectus eſt:neque multò pòſt ſuperior eſſe cœpit Antonius, ita vt Brutus & Caſſius prouinciarum,quæ iis necis cauſa datæ erant à Conſulibus, deſperatis rebus,in exiliū proficiſcerentur.Atticus,qui pecuniam ſimul cum cæteris conferre noluerat florenti illi parti, abiecto Bruto,Italiáque cedenti, HS. C.M.muneri miſit:eidem in Epeiro abſens C C C.iuſſit dari:neque eo magis potenti adulatus eſt Antonio, neque deſperatos reliquit. Secutum eſt bellum geſtum apud Mutinam:in quo ſi tantùm eum prudētem dicam,minus quàm debeā,prædicem, cùm ille potius diuinus fuerit,ſi diuinatio appellanda eſt perpetua naturalis bonitas,quæ nullis caſibus agitur,neque minuitur.Hoſtis Antonius iudicatus Italia ceſſerat,ſpes reſtituendi nulla erat. nō ſolùm inimici,qui tamen erant potentiſſimi & plurimi,ſed etiam qui aduerſariis eius ſe dabant, & in eo lædendo aliquam conſecuturos ſperabant commoditatem,Antonii familiareis ſequebantur,vxorem Fuluiam omnibus rebus ſpoliare cupiebant,liberos etiam extinguere parabant.Atticus cùm Ciceronis intima familiaritate vteretur,amiciſſimus eſſet Bruto,non modò nihil iis indulſit ad Antonium violādum,ſed è contrario familiareis eius ex Vrbe profugienteis,quantùm potuit,texit:quibus rebus indiguerunt,adiuuit:P.verò Volumnio ea tribuit,vt plura à parente proficiſci non potuerint: ipſi autem Fuluiæ,cùm litibus diſtineretur,magníſque terroribus vexaretur, tanta diligentia officium ſuum præſtitit, vt nullum illa præſtiterit vadimonium ſine Attico,ſponſor omnium rerum fuerit.quinetiam,cùm illa fundum ſecunda fortuna emiſſet in diem, neque poſt calamitatem verſuram facere potuiſſet, ille ſe interpoſuit,pecuniámque ſine fœnore, ſinéque vlla ſtipulatione credidit: maximum exiſtimans quæſtum, memorem gratúmque cognoſci, ſimúlque aperire, ſe non fortunæ, ſed hominibus ſolere eſſe amicum.Quæ cùm faciebat,nemo eum temporis cauſa facere poterat exiſtimare:nemini enim in opinionem veniebat, Antonium rerum potiturum. ſed ſenſim is à nonnullis optimatibus eius repre-

hendebatur, quòd parum odisse malos ciues videretur. Ille autem sui iudicii potius, quid se facere par esset, intuebatur, quàm quid alii laudaturi forent. Cõuersa fortuna est. vt Antonius rediit in Italiam, nemo non magno in periculo Atticum putarat propter intimam familiaritatem Ciceronis & Bruti. Itaque ad aduentum imperatorum de foro decesserat, timens proscriptionem: latebátque apud P. Volumnium, cui, vt ostendimus paulò antè, opem tulerat (tanta varietas his temporibus fuit fortunæ, vt modò hi, modò illi in summo essent aut fastigio aut periculo) habebátque secum Q. Gellium Canium æqualem, simillimúmque sui. Hoc quoque sit Attici bonitatis exemplum, quòd cum eo, quem puerum in ludo cognorat, adeò coniunctè vixit, vt ad extremam ætatem amicitia eorum creuerit. Antonius autem etsi tanto odio ferebàtur in Ciceronem, vt non solùm ei, sed etiam omnibus eius amicis esset inimicus, eósque vellet proscribere multis hortantibus: tamen Attici memor fuit officii, & ei, cùm requisisset vbinam esset, sua manu scripsit ne timeret, statímque ad se veniret, se eum & Gellium Canium de proscriptorum numero exemisse: ac ne quod periculum incideret, quòd noctu fiebat, præsidium ei misit. Sic Atticus in summo timore non solùm sibi, sed etiam ei, quem charissimum habebat, præsidio fuit: neque enim suæ solùm à quoquam auxilium petiit salutis, sed coniunctim: vt appareret nullam seiunctam sibi ab eo velle fortunam. quòd si gubernator præcipua laude fertur, qui nauem ex hyeme, mariq́ue scopuloso seruat: cur non singularis eius existimetur prudentia, qui ex tot, tãtísque grauibus procellis ciuilibus ad incolumitatem peruenit? Quibus ex malis vt se emerserat, nihil aliud egit, quàm vt plurimis, quibus rebus posset, esset auxilio. cùm proscriptos præmiis imperatorum vulgus conquireret, nemo in Epeirum venit, cui res vlla defuerit: nemini non ibi perpetuò manendi potestas facta est. quinetiam post prælium Philippense, interitúmque C. Cassii & M. Bruti, L. Iulium Mocillam prætorium, & filium eius, Aulúmque Torquatum, cæterósque pari fortuna perculsos institerit tueri, atque ex Epeiro iis omnia Samothraciam supportari iusserit. difficile enim est omnia prosequi, & non necessaria. Illud vnum intelligi volumus, illius liberalitatem neque temporariam, neque callidam fuisse. id ex ipsis rebus ac temporibus iudicari potest, quòd non florentibus se venditauit, sed afflictis semper succurrit: qui quidem Seruiliam Bruti matrem non minus post mortem eius, quàm florentem coluerit. Sic liberalitate vtens nullas inimicitias gessit, quòd neque lædebat quenquam: neque, siquam iniuriam acceperat, non malebat obliuisci, quàm vlcisci. Idem immortali memoria percepta retinebat beneficia: quæ autem ipse tribuerat, tandiu meminerat, quoad ille gratus erat qui acceperat. Itaque hic fecit, vt verè dictum videatur, Sui cuique mores fingunt fortunam. Neque tamen prius ille fortunam, quàm se ipse finxit, qui cauit, ne qua in re plecteretur. His igitur rebus effecit vt M. Vipsanius Agrippa intima familaritate coniunctus adolescenti Cæsari, cùm propter suam gratiam, & Cæsaris potẽtiam nullius conditionis non haberet potestatem, potissimùm eius deligeret affinitatem, peroptarétque equitis Romani filiam generosam nuptiis. atque harum nuptiarum conciliator fuit (non enim est celandum) M. Antonius Triumuir Reipub. cuius gratia cùm augere possessiones posset suas, tantùm abfuit à cupiditate pecuniæ, vt nulla in rè vsus sit ea, nisi in deprecandis amicorum aut periculis aut incõmodis. Quod quidem sub ipsa proscriptione perillustre fuit: nam cùm L. Saufeii equitis Romani æqualis sui (quicum plureis annos studio ductus philosophiæ habitabat, habebátque in Italia pretiosas possessiones) Triumuiri bona vendidissent cõsuetudine ea qua tum res gerebantur: Attici labore atque industria factum est, vt eodem nuntio Saufeius fieret certior, se patrimonium amisisse & recuperasse. idem L. Iul. Calidium, quem post Lucretii, Catulíque mortem multò elegantissimum poetam nostram tulisse ætatem verè videor posse contendere, neque minus virum bonum, optimísque artibus eruditum, post proscriptionem equitum propter magnas eius Africanas possessiones in proscriptorum numerum à P. Volumnio præfecto fabrûm Antonii absentem relatum, expediuit. quod in præsenti vtrum ei laboriosius an gloriosius fuerit, difficile fuit iudicare: quòd & in eorum periculis non secus absentes, quàm præsentes amicos Attico esse curæ, cognitum est. Neque verò minus ille vir, bonus paterfamiliâs habitus est, quàm ciuis: nam cùm esset pecuniosus, nemo illo minus fuit emax, minus ædificator: neque tamẽ non in primis bene habitauit, omnibúsque optimis rebus vsus est: nam domum habuit in colle Quirinali Pamphilianam ab auunculo hæreditate relictam, cuius amœnitas, non ædificio, sed silua cõstabat: ipsum enim tectum antiquitus constitutum plus salis, quàm sumptus habebat: in quo nihil commurauit, nisi si quidem vetustate coactus est. Vsus est familia, si vtilitate iudicandum est, optima, si forma, vix mediocri: nanque in ea erant pueri literatissimi, anagnostæ optimi, & plurimi librarii: vt ne pedisequus quidẽ quisquã esset, qui nõ vtrunque horũ pulchrè facere posset: pari modo artifices cæteri, quos cultus domesticus desiderat, apprime boni: neque tamen horum quenquam, nisi domi natum, domíque factum habuit: quod est signum non solùm continentiæ, sed etiam diligentiæ: nam & non intemperanter concupiscere, quod à pluribus videas, continentis debet duci: & potius diligentia, quàm pretio parare, non mediocris est industriæ. Elegans, non magnificus: splendidus, non sumptuosus, omni diligentia munditiam non affluentem affectabat. supellex modica, non multa, vt in neutram partem conspici posset. Nec prætereibo, quanquam nonnullis leue visum iri putem: cùm in primis lautus esset eques Romanus, & non parum liberaliter in domum suam omnium ordinum homines inuitaret, scimus nõ amplius quàm terna millia æris peræquè in singulos menses ex ephemeride eum expensum sumptui ferre solitum: atque hoc non auditum, sed cognitum prædicamus: sæpe enim propter familiaritatem domesticis rebus interfuimus. nemo in conuiuio eius aliud ἀκρόαμα audiuit quàm anagnosten: quod nos quidẽ iucundissimum arbitramur. neque vnquam sine aliqua lectione apud eum cœnatum est, vt non minus

animo,quàm ventre conuiuæ delectarentur: nanque eos vocabat, quorum mores à suis non abhorrerent. Cùm tanta pecuniæ facta esset accessio, nihil de quotidiano cultu mutauit, nihil de vitæ consuetudine: tantáque vsus est moderatione, vt neque in HS.vicies, quod à patre acceperat, parū se splendidè gesserit: neque in HS.centies affluentius vixerit, quàm instituerat: paríque fastidio steterit in vtraque fortuna: nullos habuerit hortos, nullam suburbanam aut maritimam sumptuosam villam, neque in Italia, præter Ardeatinum & Nomentanum, rusticum prædium. Omnísque eius pecuniæ reditus constabat in Epiroticis & vrbanis possessionibus. ex quo cognosci potest, eū vsum pecuniæ non magnitudine, sed ratione metiri solitum. Mēdacium neque dicebat, neque pati poterat. itaque eius comitas non sine seueritate erat, neque grauitas sine facilitate: vt difficile esset intellectu, vtrum eum amici magis vererentur, an amarent. Quicquid rogabatur, religiosè promittebat, quòd non liberalis, sed leuis arbitrabatur, polliceri quod præstare non posset. Idem in nitendo quod semel admisisset, tanta erat cura, vt non mandatam, sed suam rem videretur agere. nusquam suscepti negotii eum pertæsum est: suam enim existimationem in ea re agi putabat, qua nihil habebat charius. Quo fiebat, vt omnia Ciceronum, Catonis, Marcíque Hortensii, A. Torquati, multorum præterea equitum Romanorum negotia procuraret. ex quo iudicari poterat, non inertia, sed iudicio fugisse Reipub. procurationem. Humanitatis verò nullum afferre maius testimonium possum, quàm quòd adolescens idem seni Sullæ fuerit iucundissimus, senex adolescenti M. Bruto: cum æqualibus autem suis Q. Hortensio, & M. Cicerone sic vixerit, vt iudicare difficile sit, cui ætati fuerit aptissimus. quanquam eum præcipuè dilexit Cicero, vt ne frater quidem ei Quintus charior fuerit, aut familiarior. ei rei sunt indicio, præter eos libros, in quibus de eo facit mentionem, qui in vulgus sunt editi, sexdecim volumina epistolarum ab Consulatu eius vsque ad extremum tempus ad Atticum missarum; quæ qui legat, non multùm desideret historiam contextam eorum temporum: sic enim omnia de studiis principum, vitiis ducum, æmulationibus Reip. perscripta sunt, vt nihil in his non appareat, & facilè existimari possit, prudentiam quodammodo esse diuinationem. non enim Cicero ea solùm, quæ viuo se accidernt, futura prædixit, sed etiam quæ nunc vsu veniunt, cecinit vt vates. De pietate autem Attici quid plura commemorem? cùm hoc ipsum verè gloriantem audierim in funere matris suæ, quam extulit annorum nonaginta, cùm esset septem & sexaginta, se nunquam cum matre in gratiam rediisse, nunquam cum sorore fuisse in simultate, quam propè ætate æqualem habebat: quod est signum, aut nullam vnquam inter eos querimoniā intercessisse, aut hunc ea fuisse in suos indulgentia, vt quos amare deberet, irasci eis nefas duceret. neque id fecit natura solùm (quanquam omnes ei paremus) sed etiam doctrina: nam & principum philosophorum ita percepta habuerat præcepta, vt his ad vitā agendam, non ad ostentationem vteretur. Moris etiam maiorum summus imitator fuit, antiquitatísque amator: quam adeò diligenter habuit cognitam, vt eam totam in eo volumine exposuerit, quo magistratus ornauit. nulla enim lex, neque pax, neque bellum, neque res illustris est populo Rom. quæ non in eo suo tempore sit notata: & quod difficillimum fuit, sic familiarum originē subtexuit, vt ex eo clarorum virorum propagines possimus cognoscere. Fecit hoc idem separatim in aliis libris, vt M. Bruti rogatu Iuniam familiam à stirpe ad hanc ætatem ordine enumerauerit, notans qui à quoque ortus, quos honores, quibúsque temporibus cepisset. pari modo Marcelli Claudii de Marcellorum, Scipionis Cornelii, & Fabii Maximi Fabiorum & AEmiliorum. quibus libris nihil potest esse dulcius iis, qui aliquam cupiditatem habent notitiæ clarorum virorum. Attigit quoque poëticen, credimus, ne eius expers esset suauitatis. nanque versibus, qui honore, rerúmque gestarum amplitudine cæteros Romani populi præstiterunt, exposuit, ita, vt sub singulorum imaginibus facta, magistratúsque eorum non amplius quaternis, quinísque versibus descripserit: quod vix credendum sit, tantas res, tam breuiter potuisse declarari. Est etiam vnus liber Græcè confectus de Consulatu Ciceronis. Hactenus Attico viuo edita à nobis sunt. Nunc quoniam fortuna nos superstites ei esse voluit, reliqua persequemur: & quantum potuerimus, rerum exemplis lectores docebimus, sicut suprà significauimus, suos cuique mores plerunque conciliare fortunam. nanque hic contentus ordine equestri, quo erat ortus, in affinitatem peruenit imperatoris diui Iulii filii, cùm iam antè familiaritatem eius esset consecutus nulla alia re, quàm elegantia vitæ, qua cæteros ceperat principes ciuitatis dignitate pari, fortuna humiliores: tanta enim prosperitas Cæsarem est consecuta, vt nihil ei non tribueret fortuna, quod cuiquam antè detulerit & conciliarit, quod ciuis Romanus quiuit consequi. Nata autem est Attico neptis ex Agrippa, cui virginem filiam collocauit. hanc Cæsar vix anniculam T. Claudio Neroni Drusilla nata priuigno suo despondit. quæ coniunctio necessitudinem eorum sanxit, familiaritatem reddidit frequentiorem. Quanuis ante hæc sponsalia non solùm cùm ab Vrbe abesset, nūquam ad suorum quenquam literas misit, quin Attico mitteret, quid ageret in primis, quid legeret, quibúsque in locis, & quandiu esset moraturus. sed & cùm esset in Vrbe, & propter suas infinitas occupationes minus sæpe, quàm vellet, Attico frueretur, nullus dies temere intercessit, quo non ad eum scriberet, quo aliquid de antiquitate ab eo requireret, modò aliquam quæstionem poeticam ei proponeret, interdum iocans eius verbosiores eliceret epistolas. Ex quo accidit, cùm ædes Iouis Feretrii in Capitolio ab Romulo constituta, vetustate atque incuria detecta prolaberetur, vt Attici admonitu Cæsar eā reficiēdam curaret. neque verò à M. Antonio minus absens literis colebatur, adeò vt accuratè ille exul tum his terris, quid ageret, quid curæ sibi haberet, certiorē faceret Atticum. Hoc quale sit, facilius existimabit is, qui iudicare poterit, quantæ sit sapientiæ eorum retinere vsum, beneuolentiámque, inter quos maximarum rerum non solùm æmulatio, sed obtrectatio tanta intercedebat, quantam fuit in-

cidere necesse inter Cæsarem atque Antonium: cùm se vterque principem non solùm vrbis Romanæ, sed orbis terrarum esse cuperet. Tali modo cùm septem & septuaginta annos complesset, atque ad extremam senectutem non minus dignitate, quàm gratia, fortunáque creuisset (multas enim hæreditates nulla alia re, quàm bonitate cōsecutus) tātáque prosperitate vsus esset valetudinis, vt annis XXX medicina nō indiguisset, nactus est morbum, quem initio & ipse & medici contempserunt: nā putarunt esse Tenasmon, cui remedia celeria, faciliáque proponebantur. In hoc cùm treis menses sine vllis doloribus, præterquam quos ex curatione capiebat, consumpsisset, subitò tanta vis morbi in vnum intestinum prorupit, vt extremo tempore per lumbos fistulæ putris eruperit. Atque hoc prius quàm ei accideret, postquam in dies dolores accrescere, febrésque accessisse sensit, Agrippam generū ad se accersiri iussit, & cum eo L. Cornelium Balbum, Sextúmque Peduceum. Hos vt venisse vidit, in cubitum nixus, Quantam, inquit, curam, diligētiámque in valetudine mea tuenda hoc tempore adhibuerim, cùm vos testes habeam, nihil opus est pluribus verbis commemorare: quibus quoniam, vt spero, satisfeci, me nihil reliqui fecisse, quod ad sanandum me pertineret: reliquum est, vt egomet mihi consulam: id vos ignorare nolui. Nam mihi stat alere morbum desinere. nanque his diebus, quidquid cibi sumpsi, ita produxi vitam, vt auxerim dolores sine spe salutis. Quare à vobis peto, primùm vt consiliū probetis meum: deinde ne frustrà dehortando conemini. Hac oratione habita, tanta constantia vocis atque vultus vt non ex vita, sed ex domo in domū videretur migrare: cùm quidē Agrippa eum flens atque osculans oraret atque obsecraret, ne ad id quod natura cogeret, ipse quoque sibi acceleraret: & quoniam tum quoque posset tēporibus superesse, se sibi, suísque reseruaret: preces eius taciturna sua obstinatione depressit. Sic cùm biduū cibo se abstinuisset, subitò febris decessit, leuiórque morbus esse cœpit. tamen propositum nihilo secius peregit. Itaque die quinto postquam id cōsilium inierat, prid. Cal. Aprilis, Cn. Domitio, C. Sosio COSS. decessit. Elatus est in lecticula, vt ipse præscripserat, sine vlla pompa funeris, comitantibus omnibus bonis, maxima vulgi frequentià. Sepultus est iuxta viam Appiam ad quintum lapidem, in monumento Q. Cæcilii auunculi sui.

Variæ lectiones.

EX LIBRO PRIMO *epistolarum familiarium.*

1 *creditores.* Vetus, *competitores*
2 *ergo te sui.* Vet. *in se tui.*
Marcellinum. Vet. *Marcellum*
commodo Reip. Vet. *commodè rem*
3 *decernit.* Vet. *decreuit.*
imperio sunt. Vet. *imperio sint*
assentiuntur. Vet. *assentiunt*
referente, Pompeium. Vet. *referente, Pompeio*
aduertebatur Pompeij familiaris. Vet. *aduertebantur Pompeij familiares*
inclinata res est. Vet. *inclinata res*
rem adduxerunt. Vet. *rem deduxerūt*
cui qui uolunt. Vet. *& melius, cui qui nolunt*
4 *intimis ac domesticis Pompeij.* Vetus, *intimus Pompeij*
summam inuidiam. Vet. *summa inuidia*
uersamur. Nostram fidem omnes. Vet. *uersamur, ut nostram fidem omnes*
omnes, amorem. Vet. *omnes & amorē.* al. *omnes & in amorem*
tui cognoscent. Vet. *tui cognoscerent.* al. *tui recognoscent*
P. Lentulo S.D. Vet. *P. Lentulo Procos. S.D.*
breuiter sententias. Vet. *breuiter sententiam*
5 *ei rei qua iam.* Vet. *cuique iam.* al. *eique rei iam*
contendere. Vet. *intendere*
quam Cōsules. Vet. *quam Consulares*
id quod est factum. Vet. *id est quidem factum.* al. *quódque factum est*
assentirentur, multi rogabātur, atque. Vet. *assentirentur, atque*
nam ij Bibuli. Vet. *nam ei Bibuli*
6 *is dies primus honestissimus.* Vet. *dies honestissimus.* al. *dies primus honestissimus*
id quod. Vet. *id ipsum quod*
corruptam. Hæc scripsi. Vet. *corruptā. Vale. Hæc scripsi*
7 *sine ui possit.* Vet. *sine ui posset*
intercesserat. Vet. *intercessit.*
agantur, omni mea cura. Vet. *agantur omnia, mea cura*
A. Trebonio In Vet. cod. *hæc epistola cū superiori coniuncta est*
confidit, his meis. Vet. *confidit, meis*
8 *libertos.* Vet. *liberos*
T. Ampius de eius re. Vet. *Titus de re*
nostram commendationem. Vet. *meā commendationem*
ad XVI. Vet. *die XVI.*
magnáq; inuidia. Vet. *magna inuidia*
9 *quod scis.* Vet. *quod tu scis*
legationibus. Vet. *rogationibus*
impedirent. Vet. *impediret*
ab Senatu. Vet. *à Senatu*
qui nunc populi Rom. nomine. Vet. *qui populi nomine*
conabuntur. Vet. *conabantur*
satis prouisum est. Vet. *satis mihi prouisum est*
aut iam sine. Vet. *aut etiam sine*
iniuria. Vet. *inuidia*
10 *tuorum meritorum.* Vet. *tuorum erga me meritorum*
ui excepta. Vet. *ea excepta.* al. *at ea excepta*
te autem uidere. Vet. *te & uidere*
11 *timorem traduceret.* Vetus, *terrorem perduceret.*
se res habeat. Vet. *se res habet.*
eripiatur nobis. Vet. *eripiatur à nobis.*
est quiddam. Vet. *est quoddam.*
delatum esse existimatur. Vet. *delatum existimatur*
obtinuerimus. Vet. *obtineamus.*
12 *si quid ex iis.* Vet. *sed siquid de iis*
elargita. Vet *largita*
prætermittitur. Vet. *prætermitteiur*
utórque. Vet. *utor*
neque enim. Vet. *quo neque*
fide maiore. Vet. *fides maioris.* al. *meliorem*
Pompeius apud. Vet. *Pōpeius & apud*
omnium magno. Vet. *nimium magno.*
13 *desertum se, atque.* Vet. *desertū, atq;*
prætermittimus. Vet. *prætermittemus.*
propositæ. Vet. *præpositæ*
14 *in tuis rebus.* Vet. *ex tuis rebus.*
qua debilitantur. Vet. *quæ debilitat.*
mea salus afflicta. Vet. *mea afflicta*
15 *fias de omnibus rebus & meam.* Vet. *fias, ut meam*
plurimū diligam. Vet. *primū diligam*
potestas erit. Vet. *facultas erit*
quibus rectè dem. Vet. *ut rectè dem.*
16 *re perspecta.* Vet. *re perfecta*
maiorem authoritatem. Vet. *maiorem dignitatem.*
17 *quod facilè.* Vet. *quàm facilè*
te ab se alienatū. Vet. *abs te esse alienatum.*
re sæpe communicata. Vet. *re communicata.*
18 *quæ de ea scripta est.* Vet. *quæ de ea causa scripta est.*
facultatē habitura. Ve. *facilitatē habere*
19 *probabatur.* Vet. *probatur.*
sin aliquid. Vet. *si aliquid.*
cui prope. Vet. *cuius prope.*
Nos quidem hoc. Vet. *Id quidem nos*
exploratum tibi sit. Vet. *exploratū sit*
20 *prouinciam imperij tui pecunias.* Vet. *prouinciā & imperij tui prouincias*
& rationem. Vet. *& regionem.*

non liæt. Vet. non libet.
21 quod tu non solùm. Vet. qui nō solùm.
etiam olim. Vet. iam olim
uirtutique præfuisti. Vet. uirtutique simul præfuisti. al. uirtutique simul profuisti
ad memoriam nominis nostri. Vet. ad memoriam nostri
quam ademptum. Vet. quam ad gloriam demptum
22 beneficiis tuis. Vet. beneficentiis tuis.
sempérque amaui. Vet. sempérque maximè amaui.
futura sunt. Vet. futura sint.
aliquantum. Vet. aliquantulum.
quanquam te ita gerere uolo quæ per. Vet. quam te ita gerere uolo, quæ per. al. quam te ita gerere uolo quātum ad ea quæ per
quod quia. Vet. quod quidem quia
23 uideatur, illa me ratio mouit. Vet. uideretur, illa me ratio mouet.
reliqua tua uita Vet. reliqua uita
profecisse. Vet. perfecisse.
24 id ut tu rebus. Vet. tu ut rebus
Lentulo Procos. Vet. Lentulo Imp.
25 diligentissimi. Vet. diligentissimíque
nullam mutationem. Vet. nullam imitationem.
ut me dignitat. Vet. ut me dicta dies.
simulatione. Vet. simulatione ua:
26 eiusdem. Vet. eius.
27 si quidem. Vet. si quidam
28 idque. Vet. id quæcunque.
satisfacere possum. Vet. satisfacere nō possum.
quidem gratia. Vetus, quidem in gratia.
bene gessisse. Vet. bene egisse.
extabit. Vet. extabunt.
cætera. Vet. cæteraque.
29 possint. Vet. possunt.
tempore omni quo. Vet. tempore quo.
ad omnia quæ. Vet. ad ea quæ.
30 amicorū suorū. Vetus, amicorū tuorū
eandem. Vet. eam.
31 cum Cæsare & cum Appio. Vet. cum Cæsare & Appio
deberem Reip. quæ. Vet. deberem & Reip. gratia quæ
Consule audiuit. Vet. Consule inuidiuit
32 resarciendis. Vet. sarciendis.
33 P. Sestium. Vet. Pompeium Sestius.
habuit aliud, nisi. Vet. habui, nisi
Marcellino. Vet. Marcello.
Maii. Vet. Maiie.
34 meorum, & meminisse. Vet. meorū, meminisse
incensus. Vet. accensus.
35 cùm ante tamen. Vet. cùm tamen.
36 rebus omnibus. Vetus, rebus meis omnibus.
accidisse accepimus: non. Vet. accidisse, non.
37 esset, ut is qui. Vet. esset, qui
38 Platonem nostrum scripta. Vet. Platonem scripta
39 sunt, qui pertimuerūt. Vet. sunt, siqui pertimuerunt.
reprehendendi qui. Vet. reprehendendi siqui. al. reprehendendi sunt si qui
40 quòd meos ciues. Vet. qui meos ciues.
& à me seruatos. Vet. & à me conseruatos.
si iis pro me stantis pugnare licuisset. Vet. si hi pro me stante pugnam reliquissent. al. si hi me stante Rep. reliquissent.
in tenendo. Vet in tuendo.
41 primùm illa. Vet. prima illa
impunitatem est eorum. Vet. impunitatem scelerum
uiros iudicio persequi uellet. Vet. uiros in iudicio persequi nollet.
sustulerunt. Vet. sustulerit
ydémque. Vet. itémque.
42 reliquum corpus. Vet. reliquum corporis.
inimicorum meorum. Vet. inimicorū tuorum
curarit. Vet. curaret.
fractum fuisse animo. Vet. fractum fuisse.
de me ita. Vet. de me idem.
43 quæ iam declarasset. Vet. quæ declarasset.
solicitudinem autem. Vet. solicitudinem etiam
desciuerim à pristina. Vet. desisterem pristinas.
44 sententia sæpe iam tabellaque docuerunt. Vet. sensu sæpe iam tabellásque docuerant.
numerare. Vet. nominari
45 tenebar. Vet. tenebam. al. tenerem.
47 suaderet. Vet. sualee.
par pro pari. Vet. par pari
quoniam quidem. Vet. quoniā quidā
de me optimè. Vet. de me olim optimè
seducerent. Vet. reducerent.
quoniamque. Vet. quémque
eorum animos. Vet. illorum animos
48 quem proximè. Vet. quem primus
sine ulla mea. Vet. sine mea.
læsisset. Vet. læsisset.
effudisse. Vet. fugisse.
arbitrabar. Vet. arbitrarer
insciente me fuisset. Vet. insciente effugisset.
49 rationem meorum. Vet. rationem eorū
sed etiam naturæ. Vet. sed naturæ etiā meæ.
magna illius. Vet. magna eius.
susceptam. Vet. suscepta.
postulabat. Vet. postulat.
50 delendum. Vet. dolendum
immutatis, sed temporibus. Vet. mutatis, temporibus.
51 tum etiam. Vet. multum etiam
52 monuerunt. Vet. monuissent.
sententiarum, uoluntatum, rerum denique omnium. Vet. sententiarū, rerúmque omnium.
Quod rogas. In Vet. hoc est initium alius epistolæ.
scripsi etiam (nam. Vet. scripsi etiam carmina quædam (nam
53 delectant. Vet. delectarunt.
Aristotelico. Vet. Aristoteleo
Aristotelicam & Isocraticam. Vetus, Aristoteleam & Isocrateam.
54 literis, quantū studiis. Vet. literis, studiis
tantæ mihi curæ sunt ut. Vet. ut antè mihi curæ sunt, &
uix possim. Vet. uix possum
per te constitutum. Vet. propè constitutū.
55 legem Curiatam. Vet. legémq; Curiatā
non posse te decedere. Vet. posse te non decedere
liberalitatem. Vet. libertatem.
56 autem quod uellem. Vet. autem uellem
ut quibus. Vet. ut si quibus
quamprimum. Vet. primùm

EX LIBRO SECVNDO epistolarum familiarium.

1 præsertim cùm. Vet. præsertim quòd
significabas. Vet. significas
præ te ferres. Vet. præ te fere
& doleo, quód. Vet. & dolui, quòd
2 consuetudinis meæ: &. Vet. consuetudinis: &
tueri. Vet. tutari
3 è uita. Vet. à uita
cui charus æquè sit, & periucundus. Vet. cui & charus æquè sit & iucundus
Rupæ. Vet. Nempe.
4 qui ingrediar. Vet. quoniā ingredior
differo. Vet. differam
5 expectat. Vet. expectabis.
6 mea causa. Vet. mea sententia
nunc sentio. Vet. non sentio
admiraris. Vet. adamaris.
narrare audeo. tibi, etsi. Vetus, audeo narrare tibi, etsi
7 Sex. Iulium. Vet. Seruilium
8 nimis cito. Vet. minus cito
9 maxima extiterunt. Vet. maxima beneficia extiterunt.
dubitaui id à te. Vet. dubitaui à te
gratiā tantam, quam. Vet. gratiā, quā
meus accipiēdo. Vet. meus in accipiēdo
uel remunerando. Vet. uel in remunerando
illustrare possit. Vet. illustrare posset.
salutem. Vet. laudem
10 suffragiis, propter. Vet. suffragiis studia, propter. al. suffragiis studiorū, propter
& propterea, fortasse. Vet. & fortasse
optandus. Vet. exoptandus
propè saluti. Vet. propriè saluti
11 quantopere. Vet. quantum
non enim. Vet. neque enim
12 & moderere. Vet. ut moderere
defendes quæ recta esse senties. Vet. defendas quæ recta esse sentias.
13 non adsum. Vet. absum.
Remp. gessimus. Vet. rem gessimus
quámque difficili. Vet. quáquā difficili
ex iis literis. Vet. ex literis
14 itémque petiui sæpius. Vet. itaque petiui sæpe
& adolescente. Vet. tum adolescente.
15 quod te accusem. Vet. quo te accusem.
16 Plurimum. Vet. primum
factum sit. Vet. factus sit
17 iactitabat. Vet. iactitat.
factu. Vet. factum.
mensi. Vet. mensi.
animi nimiam. Vet. homini nimiam al. hominum nimiam.

18 de Hillo. Vet. de nihilo.
19 capta & mensa. Vet. capta sunt & mensa.
appellatus apud Ipsum. Vet. appellatus sum apud ipsum locum.
Clitarchus. Vet. Pitarchus
abduxi. Vet. adduxi
Pindenissum. Vet. Pindenissum
gloriam nihil. Vet. gloriam iam nihil
20 ad te in præsenti. Vet. ad te uesperi in præsenti
ut scribis. Vet. quod scribis
uestra oratoria. Vet. nostra oratoria
21 in primis tui, satietas autẽ prouinciæ. Vet. in primus satietas prouinciæ
possimus & soleamus. Vet. possim & soleam
mea prouincia. Vet. ea prouincia.
constituisse dicuntur. Vetus, constituisse dicunt.
admonebat. Vet. admonebit.
citeriora. Vet. certiora.
solicitabat. Vet. solicitat.
nihil me adhuc. Vet. nihil me à te.
iter habebant. Vet. iter habebat.
Deiotarum. Vet. lato. al. Lato.
22 cognorant. Vet. cognorat.
omnis enim peregrinatio. Vet. omnis peregrinatio
Non erat. Vet. non erit.
inquis? Satis. Vet. ex qua nisi satis. al. in qua satis
si non essem. Vet. non esset
23 deposuimus. Vet. deposuerimus.
tute es testis. Vet. tu scis, tu es testis.
24 subdubitare, qua. Vet. subdubitare te, qua
ueternus ciuitatis. Vet. ueterapus ciuitatis.
nunc defendit. Vet. non defendit.
ita uiuam. Vet. ita in ua
25 Ciliciam Non. Vetus, Ciliciam statim Non.
M. Fabio. Vet. Fabio.
26 accipio excusationem. Vet. excipio excusationem.
relinques. Vet. relinque
& Meherculo. Vet. & Hercule.
27 spero fore iucundum. Vetus, spero iucundum.
honestum esse. Vet. honestissimè
in qua tu. Vet. qua tu.
exemplo. Vet. exemplum
ex prouincia. Vet. de prouincia
fortasse & illud. Vetus, fortasse etiam illud
Senatum eos. Vet. S. C. eos
28 potentissimorum uirorum. Vet. potentissimorum duorum.
29 solicitum habent. Vet. solicitum habẽt.
sempérque fuga. Vetus, sempérque effugis
discederem. Vet. descenderem.
cuius tu simulem. Vet. cuius tu cumulũ.
30 sed iam etiam. Vet. sed etiam
facile moueo. Vet. facilime submoueo. al. facilime summoueo
ab eo, cui tamen. Vet. ab eo tamen, cui
promidisti. Vet præuidisti.
31 aliud me quærere. Vetus, aliud quærere.
Q. Hortensium. Vet. Hortensium.

hoc nostra laus. Vetus, hæc nostra laus.
33 de Dolabella. Vet. Dolabellæ.
34 nec quenquam. Vet. nec quicquam.
ulla causa est. Vet. nulla causa est.
certum est. Vet. certum.
Reip. & rerum. Vetus, Reip. causa & rerum
35 ut & mihi & populo. Vet. ut mihi cũ populo
de drachmis. Vet. de drachmarum.
36 successorem tardè. Vetus, successorem tuum.
ille autem. Vet. illud autem.
39 quod & Quæstor est, & Quæstor tuus. Vet. quòd est Quæstor tuus
40 ne id ita caderet. Vet. ne ita cederet.
41 perspici possit. Vet. perspici potest.
C. Virginius. Vet. C. Virgilius
42 id iam facilius. Vet. id facilius.

EX LIBRO TERTIO
epistolarum familiarium.

1 sese habere. Vet. se haberet.
2 sumpsero. Vet. suscepero.
tuo, cùm de sermonibus. Vet. tuo, de sermonibus
4 potes (potes. Vet. poteris (poteris,
5 amicissimo. Vet. amantissimo.
constantissima. Vet. consociatissima.
6 quamminimum. Vet. quamminimè
Cal. Ian. Vet. Cal. Iun.
7 multis iam rebus. Vet. multis rebus.
multis argumentis. Vet. plurimus argumentis
8 sed si Clodium. Vet. sed etsi Clodium
ad VI. Cal. Vet. ad XVI. Cal.
ad te scripserim. Vet. ad te scripserã.
9 etsi ea iucunda. Vetus, etsi tibi iucunda.
nolle magis hoc. Vet. nolle hoc.
esse, quàm non. Vet. esse, qui non
10 sed hoc fieri. Vet. sed hæc fieri
sic habet. Vet. sic se habet.
dixit classe te uelle. Vet. dixit, quòd classe tu uelles
Sidam, maritimam partem. Vet. illam partem
te ita malle. Vet. te illa malle
facilimè. Vet. facilius
11 Pridie Cal. Vet. prope Cal.
permutatione. Vet. disputatione
& locis. Vet. & à locis
simul ac. Vet. simul postquam
12 dicis, ut dum. Vet. dicis per literas, ut dum
triduum illud quod. Vetus, triduum quod
sanè uellem. Vet. sanè autem uellem.
potuisset obsequi. Vetus, potuisse obsequi
13 tuis literis intellexi. Vet. tuis intellexi
14 modò ibi. Vet. modò tu ibi
ignorant. Vet. ignorent.
15 successum iri. Vet. succedi
16 quod ego me. Vet. quod me
ex diebus. Vet. ex rebus
17 Appiani. Vet. Apamei
Eadem epistola. Vetus, eadem autem epistola
cognoscerem. Vet. cognossem.

18 dabas iis literas. Vet. dabas literas
secunda fere uigilia. Vet. secunda uigilia
19 postulet. Vetus, postulat. al. postulabat.
20 acquirendum putarem. Vet. acquirendam deesse putarem
diligẽtius (ut quid sit ἀρχὴ, quid sit ἀξίωμα intelligas) Athenodorus. Vet. diligentius quid sit ἀρχὴ, quid sit ἀξίωμα intelligas, & si Athenodorus
21 liberius. Vet. libentius
23 testimonio (de ea. Vetus, testimonio, in ea
24 iam, non tam. Vetus, iam uerò non tantùm
Samum. Vet. Sarinum
25 neque cùm edixi. Vetus, neque enim cùm edixi
ridendum. Vet. irridendum
omniúmque earum ciuitatum. Vet. omniúmque ciuitatum
cœperunt. Vet cœperint
26 eo genere. Vet. hoc genere.
neque ad libertum tuum Brundusi. Vet. non ad libertum Brundusii
27 sin alij. Vet. sin autem alij
28 absens à te defendendus. Vet. absens defendendus.
cuipiam. Vet. quispiam.
malè dicitur. Vet. malè dicit
quod tamen ipsum. Vet. quod ipsum
in plures. Vet. impurius
indicat suam. Vet. inducit suam
Sin autem quæ mea instituta in prouincia non. Vetus, Sin autem mea instituta in prouincia quenquam non
se putat. Vet. se putant
29 angustior, & . Vet. angustior erit, &
30 Mopsuhestiæ. Vet. Mosbestiæ. al. Mochestiæ
quam sæpissimè. Vet. sæpissimè
31 conscientia meæ. Vetus, conscientia mea
si quid acciderit. Vetus, si quid inciderit
fieri possit. Vet. fieri posset
etsi & ipse. Vet. etsi ipse
33 auguralis. Vet. augurij
remunerer. Vet. remunerem
34 putarem fore. Vet. putabam fore
35 contestant. Vet. obtestant
Nollem. Vet. Vellem
36 quanquam in consuetudine. Vet. quãquam consuetudine.
prætermissum fuerit. Vet. prætermissum erit
37 cùm tu omnibus. Vetus, cùm in omnibus
38 si clàm, magis apertè inimicus esset Vet. sic enim magis apertè inimicus essem
39 quæque noluit. Vet. quæque noluit
40 indicandum odium. Vet. indurãdum odium
Quid erat autem. Vet. Illud autem
quod me. Vet. quod à me
41 mærim. Vet. mærerem
interiores, atque hæc domestica. Vet. ulteriores, atque domesticæ.

42 woptari.Vet.optari
restitutum.Vet.restituta
45 tribuuntur.Vet.attribuuntur
tribu.Vet.tributum
facta,aut non.Vet.facta & non
47 ad me dederas.Vet.ad me dedisti
48 dubium fuit.Vet.dubium fuerit.
51 renunciata.Vet.nunciata
expectaret.Vet.expectarent.
52 elaborantur.Vet.laborantur.
Sed hoc nihil.Vet.sed hæc nihil

EX LIBRO QVARTO
epistolarum familiarium.

2 Rem uides,quomodo.Vetus,Rer uides, quomodo
3 mandaui, si quid tu eum uelles ad me mittere,ne recusaret.Vet.mandaui, ut si quid tu eum uelles ad me mittere,non recusaret.
Ego tibi.Vet.ego autem tibi
nos communi.Vet. nos de communi
ad III.Cal.Vet.ad sextumdecimum Cal.
4 Posthumia tua me. Vetus, Posthumia me
similis in utroque. Vet. simul in utraque
5 nunquam accidit.Vet.nunquam acciderit
6 nemini concedo. Vet. neminem concedo
7 & scirent.Vet.& sentirent.
Quare.Vet.Quippe.
sunt sequuti.Vet.sine sequuti
8 quoad.Vet.quòd
delectationi.Vet.deliberationi
9 foro uiderim.Vet.foro uiderem
operam.Vet.ætatem
non multò plus.Vet.non plus
in primísque in hac.Vetus,& in primis hac
11 tum multò magis.Vet.tum magis
propterea & tui.Vet.præterea & tui
12 cœptum est de.Vet.cœptum sit de
prudentia, repente præter. Vet. prudentia,præter
14 coràmque meum dolorem. Vetus,coràmque hunc dolorem.
15 id fieri.Vet.ea conferri
propinquos.Vet.propinqui
forsitan dolore. Vet. forsitan quo dolore
16 ut tu ueneris, ut nos. Vet. & tu ueneris, & nos
coniuncta ætatem ageret. Vetus,coniunctam ætatem gereret.
per se tenera.Vet.pro se tenere.
datum ademptum. Vetus, datum est ademptum
amittere. Malum nisi. Vet. amittere,nisi
17 dolorem posset.Vet.dolorem posset.
mihi,cogitatione. Vetus,mihi, una cogitatione
interierunt: de imperio præterea tanta.Vet.interierunt: modò de imperio tanta
18 quandiu ei opus fuerat.Vet.quandiu opus fuerit
queri possitis.Vet.queri possit

20 tranquilliore.Vet.tranquilliorem
illi tempore.Vet.illi tempori
21 satiat. Vet.liæt.
sapientia.Vet.scientia.
uester Gallus.Vet.noster Gallus
23 uidere quamprimùm cupio.Vet.uidere cupio
mihi leuatio.Vet.mihi ratio
accommodandum . Vetus, accommodatum
perspexisse mihi uideor. Vet. perspexisse uideor
24 rebus pugnabamus. Vet. temporibus pugnabamus.
25 & se in Africam . Vetus, hi qui se in Africam.
26 in externis atque. Vetus, in extremis atque
27 deprecatore egerimus. Vet. deprecatione egerimus
28 tua causa,quæ, Vet.tui causa,quæ
29 qui est domesticus. Vet. quæ est domestica.
dignitatem hominum. Vet. dignitates hominum
dederam Q.Mutio literas.Vet.dederam literas
30 sensu solùm oculorum.Vet.sensu oculorum
coniunctum esse periculum suo. Vet. coniunctum periculo suo.
certorum.Vet.cæterorum
31 quàm inertis in rebus fuisset. Vet. quàm cæteris in rebus dubiis fuisset.
uobis authoribus . Vetus, nobis authoribus
32 re,etiam fortuna.Vet.re est,fortuna
non ipse.Vet.non esse
33 idque in omnes. Vet. atque in omnes
35 itaque hoc. Vet.itaque in hoc
ad V.Cal.Vet.ad decimum Cal.
36 Postridie eius diei,cum. Vet.postridie cùm
tamen eum.Vet.tamen se eum
37 eadem illa.Vet.eadem ipsa.
39 conciliarat.Vet.conciliaui
42 ab iis ipsis quibus. Vet.ab iis ipsis à quibus
43 esse usurum.Vet.te usurum
44 aut re efficere si possit. Vet. aut rem efficere posse.
cædem.Vet.cedere.
46 rei,famæ.Vet.rei familiari

EX LIBRO QVINTO
epistolarum familiarium.

1 uel familiæ debebat . Vet. debebat tamen uel familiæ
5 restiterim,peto ut.Vet.restiterim ut
etiam unum tecum.Vet.etiam tecum
uestra sorore.Vet.nostra sorore
6 Iniuria,tamen illo. Vetus,iniuria,tum illo
communes amicos.Vet.omnes amicos
8 remissio animi ac.Vet.remissio ac
actum sedens iis.Vet.actum,iis
qui mihi leuissimè.Vet. qui leuissimè
9 utendum.Vet.tuendum.
amicissimum.Vet.amicum.
detrahatur.Vet.detraham.

10 de me meisque rebus. Vetus, de meis rebus.
Lollium.Vet.Lælium
rationibus etiam prouinciæ. Vet.rationibus prouinciæ
11 sum co...lus.Vet.sum commotus.
arrogantiam & crudelitatem . Vet. arrogantem crudelitatem
13 constantia.Sed. Vet.cõstantia tua.Sed
P.Sestio.Vet.P.Lentulo.
14 libertus.Vet.librarius.
Q.Fusium.Vet.Q.Fuffium
XXXV,aliquanto. Vet. XXXV. M. aliquanto
15 siquis me.Vet.si quisquam me
Si tu,exercitúsque ualetis. Vet. si tibi est quomodo uis
publicè.Vet.proximè
16 tuos ueteres.Vet.tot ueteres.
tuæ ergo.Vet.tuam ergo
habebant.Vet.habeant
18 speratum.Vet.spatium.
ut florentissimus.Vet.ut in florentissimus
tua tota,sed.Vet.tua,sed
20 contendent.Vet.contenderent.
21 quoad eius.Vet.quod eius
23 Vardæis.Vet.Vardæis
ingenuos.Vet.ingenuas
26 uerbis diceret , ut quicquid opus esset,mihi denunciaret, me omnia. Vet.uerbis denunciaret,me omnia
27 gestas:semper enim habiti sunt bellicosi.Vale.Vet.gestas.Vale.
28 quàm celerrimè. Vet. quàm celeriter
Non enim.Vet.neque etiam
uel indicio.Vet.uel iudicio
29 dum ad locum. Vet. donec ad locum
nauiter.Vet.grauiter
31 legendo scripto . Vet. legendo te scriptore.
32 iucundissimæ.Vet.iucundissima
qui quid sit nescias. Vet.qui sis nescis
33 peruenero.Vet.peruenerim
in Rep.Vet.in Rep.
34 ille mihi Nævianus . Vetus, ille Nævianus
impofuerunt.Vet.imposuerint
35 pronunciarunt.Vet.pronunciarine
36 quæ cogitatio.Vet.quæ cognitio
37 firmitudinem.Vet.fortitudinem
sunt tibi:nullum.Vet.sunt:nullam
38 nos autem etiam etiam in omni desperatione . Vet. nos etiam etiam in rerum omnium desperatione
39 tecúmque & ero.Vet.tecúmque ero
iisdem studiis.Vet.iisque studiis
discesseras.Vet.discesseris.
40 hic dum eras. Vet. hinc discesseras.
tradidisti.Vet.reddidisti
non intelliges duplicari. Vetus, neque duplicari
eleuare.Vet.leuare.
nostro studio cupio. Vet.nostro studio possum.cupio.
41 uetustate est amor. Vet. uetustas,amor.
quod uinculu,quæ res deest.Vet.quod uinculum est
42 literæ, credo.Vet.literæ,crede
43 mæror meus.Vet.dolor meus.
46 prudentiáque.Vet.constantiáque
47 repræsentare ratione possimus. Vetus,

repræsentare nobis ratione possumus.
48 nomen coniungeretur. Vetus, crimen coniungeretur.
quàm potui. Vetus, ut potui
annonæ inimici. Vetus, actione inimici
49 illud utinam ne uerè scriberem. Vetus, illud autem ne scriberem
de tuo autem filio. Vetus, de tuo autem consilio
si nihil ad te. Vetus, si nostrum ad te.
testimonium non cepisse. Vet. for. non dedisse.
50 animi tui conscientia. Vetus, amici tuæ conscientiæ
te colligas. Vetus, te ut colligas.
51 amisisti quod. Vetus, amisisti quæ
ut quod una. Vetus, idque una
53 idem placebit. Vetus, id placebit
54 commouere me. Vetus, commouere te
55 relaturum rationes, nisi. Vetus, relaturum, nisi
id quando. Vetus, ad quam
eundem acceperim. Vetus, eũdem acceperam
56 consolutas. Vetus, consolidatas.
rationes, pro latis haberem. Vetus, rationes haberem
potuisse, sed prædes Valerianos teneri. Vetus, potuisse prædes Valerianos non teneri
57 rationibus, retuli. Vetus, rationibus retulit.
priuas, & diligentiæ. Vetus, priuasses, & diligentiæ
præfectúmque maxima. Vetus, præfectúmque Leptam maxima
tanto officio. Vetus, tanto beneficio
recitasset quidem. Vetus, reticuisset quidem,
58 discrepabunt tuæ. Vetus, discrepabant tuæ.
ego nunquam addidi. Vetus ego quidem non addidi
59 ita efferre. Vetus, ita referre.
tuli, non illa. Vetus, tuli, illa
60 decessemus. Vetus, decessimus.
neque tum me. Vetus, neque te
neque tuam hodie. Vetus, neque me tuam hodie
epistolam de HS. centum sic. Vetus, epistolam sic
61 eo minus. Vetus, non minus
me putato. Vetus, me puto.
L. Mescinio. Vetus, Q. Mescinio
tibi non. Vetus, tibi libenter non.
mihi commoda. Vetus, mihi communia
62 quibuscum æquè. Vetus, quibuscum essem æquè
63 quæ semper. Vetus, quæ ipse.
inter uictorias. Vetus, inter uictores
64 Verum enim. Vetus, uerum etiam.
sed etiam funditus. Vetus, sed funditus,
debebamus. Vet. debemus
debeamus. Vetus, debemus.
quo semper. Vetus, qua semper

EX LIBRO VI. EPIstolarum familiarium.

1 quisque est. Vetus, quisquis est.
certò scio. Vetus, certum scio
3 uiuendum, uereor. Vetus, uiuendum, non uereor
& ueritas. Vetus, & rei ueritas
4 solitus esses. Vetus, solitus es
docebámque, pilis. Vetus, dolebámque, pilis
5 Hæc eò scripsi. Vetus, Hæc ego scripsi
7 consolatio, tali. Vetus, conditio, tali.
nihil esse præcipuè. Vetus, nihil præcipuè.
quod accidat. Vetus, quod accidit
8 si interierint. Vetus. si interierunt.
quo res ita. Vetus, quòd res ita
nihil noui, nam. Vetus, nihil nam
9 quem exitum. Vetus, qualem exitum.
uideatur esse futurum. Vet. uideatur futurum.
10 leuis: illa. Vetus, leuis est, illa
11 nam cùm omnis. Vet. nam omnis
præliorum sunt. Vet. præliorum sint
loco si uideor. Vetus, loco uideor.
12 in te aliquando. Vetus, in te leuando
putaramus. Vetus, putaremus.
13 ut antea ad te scripsi. Vet. ut scripsi
14 ipsa penè perduxerit. Vet. ipsa perduxerit.
15 te ut debet. Vetus, tete ut debet.
16 communia) accedunt. Vet. communia) sed etiam accedunt.
17 uiolatum putaret. Vetus, uiolatum putasset.
apud ipsum. Vetus, apud illum.
18 & iampridem. Vet. etiam pridie
tempus id argumentum. Vet. tempus argumentum.
Hetruscæ disciplinæ. Vetus, huiusce uetustæ disciplinæ
19 nec nos quidem. Vet. ne eos quidem.
quam tum sapiẽtissimorum uirorum monimentis. Vetus, quam tamen à sapientissimorum monimentis
studio tum magno. Vetus, studio, magno
temporum uarietate. Vet. temporum nouitate
quæ præterea. Vetus, quæ postea.
20 esset hic quidem. Vetus, esset is quidem
21 ego prudens. Vet. ego & prudens
22 præclarè illo libro. Vet. præclaro illo libro
23 rerum hoc natura. Vetus, rerum hæc natura
24 sed & horum. Vet. sed horum
25 familiares quidem eius. Vet. familiarésque eius
26 styli pœnas. Vet. styli mei pœnas
optarit. Vet. optaret.
omnibus rebus. Vet. omnibus in rebus
cum ignorit. Vet. cum ignoscat.
de te parcè. Vet. de Cæsare parcè
27 subsequatur. Vet. assequatur
liberum, alterum. Vet. liberum est, alterum
præstare non poteram. Vet. præclarè facere non poteram
28 ipsius iudicij. Vet. illius iudicij
quid si muto? Vet. quid si hoc muto?
qui in Oratore. Vet. qui Oratore
ubi hoc omnium. Vetus, ubi hæc omnium
patronus facis. Vet. patronus facit
30 Balbus & Oppius. Vetus, Balbus & Appius.
31 in Sicilia. Vet. in Gallia.
32 etsi coram. Vet. etiamsi coram
34 TREBATIO. Vet. TREBIANO
commorandi. Vet. commorando
recuperes fortunam. Vetus, recipis fortunam
Posthumuleno. Vet. Posthumio
& his singulis. Vet. & hoc his singulis
quacunque re possem. Vet. quacunque possem
35 sed quando eodem. Vet. sed quoniam eodem
omnia agendi. Vet. omnia agenda
Trebatio. Vet. Trebiano.
36 Antea misissem. In Vet. cod. hæc epistola cum superiore continuatur.
quámque te. Vet. quanquam te
37 TREBATIO. Vet. TREBIANO
39 postea possit. Vet. præterea possit.
40 Matius. Vet. Macrus
mihi pro me. Vet. mihi per me.
ualent tamen. Vet. ualent enim
quod mirifice. Vet. quoniam mirifice
41 grauis homo. Vet. gratus homo
confirmauit. Vet. affirmauit
hæc ad te. Vet. hoc ad te
42 sed etiam, si ita accidisset, uictus ut sapiens esses. Vet. sed ut, si accidisset, uictus sapiens esses
44 Et si tardius sit. Vet. sed si tardius sit
affirmasse. Vet. affirmare
49 Simul accepi. Vet. simul ut accepi
decurionibus: qui. Vet. decurionibus: Aruspicinam qui
Patieti. Vet. Panætij
scripserat etiam. Vet. scripsit etiam
50 Balbus cõspõsor. Vet. Galba consponsor
51 & habeat. Vet. ut habeat
52 cæteroqui is. Vet. cæterúmque
tuum deseram. Vetus, tuum non deseram
munerum regionum. Vet. munerum regiorum
ut mihi uideris. Vetus, ut mihi uidetur
si modò ipsum. Vet. si modò id
53 quidem non quamuis. Vetus, quidem non est negligendum, quamuis
subitò, cum certi. Vet. subitò, certi
Chilone. Vetus, Milone
tu ibi eris. Vet. tu illic eris
54 nobis accident. Vetus, acciderunt
ad te scriberem. Vetus, ad te scribebã.
actum & confectum. Vet. actum aut confectum
55 una ratio. Vetus, uera ratio
& uoluntate. Vet. & dignitate
sensisse. Vet. scripsisse.
56 quantum ego possim. Vetus, quantum ego possum
57 in me pari, te. Vet. in me pariter, te.
58 minus scripseris. Vet. minimè scripseris.
diligentiáque. Vet. diligentérque

EX LIBRO SEPTIMO epistolarum familiarium.

1 neglexeris, modo ut. Vet. neglexeris, ut
Scianum. Vet. Seuinum

erant ea perpetienda. Vet. erant hæc perpetienda
3 in Senatu nostro spectare. Vet. in Senatu spectare.
contempseris. Vet. consumpseras.
Pompeius confitetur. Vet. Pompeius profitetur
si uidenda sint. Vet. si uidenda sunt.
qui hæc spectauimus. Vet. qui hoc spectamus
4 quinetiam misericordia. Vet. quoniã & misericordia
ambitio hortabantur. Vet. ambitio me hortabantur
laboris expecto. Vet. laboris ex ijs peto
5 mecum simul. Vet. mecũ nostra simul
quòd me quadam. Vet. quo me quadã
tamen consolabor. Vet. tamen consolor.
delectationis tuæ. Ve. detractionis tuæ
6 Nunc quando. Vet. nunc quoniam
7 hic multitudine. Vet. hîc in multitudine
8 communibus miseriis. Vet. omnibus miseriis
9 collectitio. Vet. collectiuo
10 capiendus tanquam exilio. Vet. capiendus exilio.
Ego cum meis. Vet. Ergo cum meis.
non quòd uiuendi conditio esset. Vet. non quò optima uiuẽdi ratio esset.
12 honesta tamen. Vet. honestè tamen
si quod constitutum. Vet. si quid constitutum.
13 quæ sperasset à me. Vet. quæ expectasset à me
mirificus quidem. Vet. mirificus quidã
14 M. Furium. Vet. M. Rufum.
uel Leptæ legatum. Vet. Vel hunc Leptæ delegem.
15 gloriolæ. Vet. gloriæ
16 Corinthi. Vet. Corinthum.
gypsatissimis. Vet. citatissimis
17 afferuntur. Vet. afferantur
multum enim te. Vet. multum te
18 scribit etiã ipse. Vet. scribit enim ipse
19 Vacerra. Vet. Balteira
21 commonendum. Vet. commouendum.
22 enim desiderium. Vet. enim istud desiderium.
Sin ista sunt inaniora. Vet. sin autem ista sunt in timore
23 hæc non rideo. Vet. hæc ego non rideo.
mirabar quid esset. Vet. mirabar si quid esset
24 est bonus qui. Vet. est qui
25 literarum. Vet. epistolarum
29 patiebar. Vet. patior.
primùm illas. Vet. primas illas.
non nimis φιλοκτήτου. Vet. non minus Philoctetæ
30 agatis ecquid. Vet. agatis & ecquid.
frui possunt. Vet. frui possint
31 literis tuis uehementer. Vetus, literis uehementer
interdum piger. Vetus, interdum impiger
32 si qua te. Vet. si quæ te
33 ego te de rebus. Vet. ego de rebus
accepi à te aliquot. Vet. accepi aliquot
militiam iam firmo. Vetus, militiam firmo
paulisper in te. Vet. paulisper à te
sed tempore. Sic. Vet. sed tamen sic
34 fructuosissimus tibi sit, quàm mihi. Vet. quàm fructuosissimus tibi sit
dare, qui sua. Vet. dare, quàm qui sua
36 sine aliqua. Vet. sine ulla
luniénque. Vet. nonnunquam.
37 à quo etiam. Vet. in quo etiam.
deinde etiam tuam. Vet. deinde tuam.
38 XIII. Cal. Vet. VIII. Cal.
si bonorum. Vet. sed bonorum
39 hoc te uehementer etiam. Vet. hoc à te etiam
40 hoc erat liberalissimum. Vet. hoc inerat liberalissimum
ac tamen isthæc ipsa. Vet. hæc tamen isthæc ipsa
te delectarint. Vet. te delectauerunt.
41 sumpsisti. Sed Bacchas. Vet. sumpsisti, Bacchas
aliquod fuisset. Vet. aliquod fuisse
42 mandaram. Vet. mandabam
43 rescribes. Vet. rescribas.
faciet me. Vet. facias me.
Capius. Vet. Citius
44 addictum. Vet. additum.
cum uellem: alium. Vet. quem uellem alium
45 ne, si istum. Vet. nisi istum.
46 ex intestino. Vet. ex intestinis
cui dicant. Vet. quia dicunt.
49 memini cum mihi. Vet. memini tamen mihi
51 coemptionales. Vet. comportionales.
tanti est. Vet. quanti est.
sine eum errare. Vetus, si eum errare non uis.
52 tributis. Vet. tribunitiis
futuræ manè postridie. Vet. futuræ postridie
53 nexu. Vet. nexo
beneficio est. Vet. beneficio affectus est
54 succedamus. Vet. succedemus.
55 nónne defendis. Vet. non me defendis
tanta fæx. Vet. tanta fax.
57 declamationibus nostris cares. Vetus, declamationibus cares.
quanquam ueniet. Vetus, quanquam uenit
58 & cum communibus nostris. Vet. & cum nostris
ne permutut. Vet. ne pluribus

EX LIBRO OCTAVO
epistolarum familiarium.

1 nescio cuius otij. Vet. nescio quomodo huius officij
2 existimatio consequuta. Vet. existimatio sequuta
sane quam eos sermones repressit. Vet. sane qui meos sermones expressit
3 factum: alius. Vet. factum esse: alius
incerta tamen. Vet. incerta quidẽ tamẽ.
perijsse: ita ut. Vet. perijsse: ut
4 in unoquoque ordine. Vetus, in unoquoque genere
ferri non posset. Vet. fieri non posset
5 in competitorem nobilem, & nobilem agentem. Vet. in competitionem nobilem & egentem
tibi reddet. Vet. tibi dedit.
6 factito. Vet. facio.
7 non poterit. Vet. non possit
sed est me Hercule. Vetus, sed me Hercule
Tu aptius. Vet. tu citius
8 Lentuli Cruris. Vet. Lentuli occurris
diffidẽte Dolabella? Et Hercules. Vet. diffidente? Et Hercules
9 Vicinianum. Vet. Victimanum.
desideramus. Vet. desideraram
11 Cn. Pompeius. Vet. Cn. Pompeio
12 hoc moderari possemus, ut. Vetus, hoc more moderari possemus, &
minus quàm paratissimus. Vetus, minus paratissimus
13 facile tunc sit. Vet. facile sit
quàm hoc Cæsari. Vet. quàm facile hoc Cæsari
sane quam non. Vet. sane non
14 summam securitatem. Vet. summam ueritatem
15 nequa inuidiosum. Vet. denique inuidiosum
confecta omnia. Vet. suscepta omnia
Si Parthi uos nihil calfaciunt. Vet Sed Parthi nos nihil afficiunt
16 bellissimè enim. Vet. leuissimè enim
AEdiles metiri. Vet. AEdiles mentiri
pantherarum greges. Vet. pantheras Græcas
17 cito tu isthinc. Vet. cito te isthinc
aliqui perturbẽt. Vet. aliquis perturbet
nondũ retulerat. Vet. nondũ retuleras
quæris, ubi. Vet. quæres, ubi
19 maxima nobis traditus erat inuidia. Vet. maximæ nobis traditus erat inuidiæ
quid si actiones. Vet. immo si actiones
ut soles, ait. Vet. ut solent, ait
20 ius ratum esto. Vet. ius ratúmque esto
21 auctoritates. Vet. auctoritas
eorum qui in CCC. Vet. qui eorum in CCC.
22 impedierit, eum. Vet. impedierit, prohibuerit, eum
23 emerita, causas. Vet. emerita, aut causas
ordinem referri. Vet. ordinem referre.
intercesserit. Vet. intercessisset
24 numerum ij non. Vet. numerum non
de prouinciis Cæsaris. Vet. de prouinciis Cons.
26 reddent, literis. Vet. reddent, literas.
interpellat. Vet. interpellabit
27 quidquam esset. Vet. quidquam erat
28 hoc cura. Solet. Vet. hoc curare soles.
partem nihil curare. Vet. partẽ nihil curem
etiam, si ullam. Vet. etsi nullam spem.
tuus non apertè. Vet. tuus apertè.
& Consulem esse. Vet. & Consul ipse
29 nunc hæc exiguitas. Vet. nunc exiguitas
30 tetigisse te. Vet. attigisse te
in prouinciam immisisse. Vet. in prouincias immisisse.
perscribas. Vet. perscribito
31 Nouis magistratibus. Vetus, Nobis magistratibus
Paulus porro. Vet. Paulus quoque
non cerno. Vet. non certò cerno
32 multa scio. Vet. mutare te scio perspicere
uertentur. Vet. nectentur
addo, actiones. Vet. addo, ad actiones
ualde uelle. Vet. ualde nolle
illud certè præstabo. Vetus, illud ti-

bi præstabo
ne si quid furore. Vetus, ne quod furore.
33 postularet. Vet. postulasset
34 eo libentius. Vet. eo libenter.
36 non desideras. Vet. non desideres
38 conturbat me mora. Vet. conturbat ne sit mora
iam sunt decursa. Vet. iã sunt facta
39 Vides Cicero. Vet. Voles Cicero
Capere, Seleuciam. Vet. capere & Seleuciam
40 planè studia. Vet. planè illa studia
quem nosti. Vet. quenquam
auctor fuerim. Vet. fautor fuerim
quàm fieri necesse. Vet. quàm uideri necesse
41 inuidiosa coniunctio. Vet. ingens coniunctio
sine armis cerretur. Vet. cernetur
42 & ad eligendam partem. Vet. & eligendas partes
Appium Cos. Vet. Appium Ces.
de agri modo, de ære. Vetus, de agris modo & de ære.
43 commorit. Vet. commouit
iam inques. Vet. iam inquit
44 nisi maluit. Vet. nisi si maluit
adeò quod Intimelij. Vet. adeò quidẽ Intimelij
de magna causa. Vet. de alia causa
acceptis comprehendit & strangulauit. Vet. acceptis strangulauit
malè habent. Vet. mali dant.
48 cùm tu profectus. Vetus, antequam tu profectus.
iracundia & amore. Vetus, iracundiæ tumore
maximè plebi. Vet. maximæ partes
noster fuit. Vet. noster fuisset
49 quã simus. Vet. quàm simus

EX LIBRO NONO EPIstolarum familiarium.

2 ad te placebit. Vet. adire te placebit.
esse uideatur. Vet. esse iudicatur.
At tibi repentè. Vet. at repentè
3 tibi autem idem. Vet. tibi autem mehercule idem
uictos esse nostros. Vet. uictos esse nos
4 & ea te fugit. Vet. & ea fugit
Hæc ego suspicans. Vetus, hoc ego suspicans.
defervescat. Vet. effervescat.
quemadmodum negotium. Vet. quẽadmodum hoc negotium
confectum enim esse existimo. Vet. confectum autem existimo
5 tu melius: modo. Vetus, tu melius nosti: modo
Remp. potius. Vet. Remp. & potius
nauare Reip. Vet. nauare Remp.
6 in sermonem incidemus. Vet. in sermonem incidimus
ego hæc ad te. Vetus, ego nunc hæc ad te.
8 ne si eos. Vet. nisi eos
pœnitendum putarem. Vet. pœnitendum non putarem
lauatio. Vet. lotio
9 aduentus in expectatione. Vet. aduentus Cæsaris in expectatione
in Põtinum uideri. Vet. Oppido uideri
ostentaui, me. Vet. ostentaui tibi, me
10 quàm non timere. Vetus, quàm timere
sed hæc uiderint. Vetus, sed hoc uiderint.
11 istorum & actis & uoluptatibus anteponenda. Vet. istorũ anteponenda
12 equus uelis. Vet. equus uris.
Cæsare filio. Vet. Cæsaris filio
non desino. Vet. non desisto
13 quando, quà, quò. Vet. quando, quò
14 Misi autem. Vet. misi enim
os eius adolescentioris. Vet. os adolescentioris
15 posthac. Vet. posthæc
utinam quietis temporibus. Vet. utinam quidem his temporibus
16 ualet. Terentia. Vetus, ualet & Cicero. Terentia
ne possum quidem. Vet. non possum quidem
scilicet tua de re tibi. Vetus, scilicet tibi
17 erit consilij. Vet. erit, id consilij
18 alter (ut opinor. Vet. alter, opinor
19 ingentium culinarum. Vet. integrius culinarum
uersere, labor longius. Vetus, uersare, labor longus
20 cæteroqui animo. Vet. cætera qui animo
21 ut si qui mihi. Vetus, ut si aliquã mihi
nisi. uelim. Vet. nisi. quam uelim
26 me ascribas. Vet. me ascribebat.
27 maximas gratias. Vetus, summas gratias
singularem Consulem præbeas. Vet. singularem præbeas
omnes à meis consiliis profecta uideatur. Vetus, anima à meis consiliis profecta uideantur
28 ualerem, iam salus. Vetus, ualerem tum salui
unquam in amore. Vetus, unquam amore
29 proponam tibi. Vet. proponas tibi
Nec licet. Vet. non licet
hortatio non est. Vetus, cohortatio non est
30 infimo cuique. Vet. infirmo cuique
ad exemplum. quo facto intelligere debes. Vet. ad exemplum facti intelligere potes
31 quam triduo. Vetus, quam quatriduo
pergratam tibi esse curam meam ualitudinis tuæ: quam tibi perspectam esse. Vetus, pergratam sententiam meam & animum meum tibi perspectum esse.
32 oblitas Latio. Vet. oblatas Latio
quòd autem altera. Vet. quòd autem ex altera
commorationis urbanæ. Vet. commoderationis urbanæ
tamen idem quod. Vetus, tamen id quod
non existimasse. Vetus, non existimare
34 legis conferam. Vetus, legis dies conferam
accuratè rescripseram. Vet. accuratè scripseram
35 arbitrer diligi, quòd. Vet. arbitror diligi, quia
36 futurum sit, quod: Vetus, futurum sit id, quod
nonnullorum acutè. Vet. nonnullorũ aut acutè
quod si possem. Vetus, quod si id possem
37 rectissima fuerunt. Vetus, rectissima fuerint
38 regna tulerunt. Vet. regna tulerint
39 Attellanum. Vet. Attellanus
Mimum introduxisti. Vet. minimum introduxisti
Phameæ cœnam. Vet. Phaniæ cœnam
40 si perseueras. Vet. si præsentias
cœnam uocare, feram. Vetus, cœnam uoca, referam
41 hic non longè. Vet. hoc non longè
44 id quod agimus. Vet. idque agimus
exaruisset. Extremum. Vet. exaruisset, & extremum
istuc familiares. Vetus, istos familiares
45 Romam peruehi. Vetus, Romam prouehi
Tenuiculo. Vet. tenuissimo
non ad tuam potius, sed illud quod nec ad suam. Vetus, non ad suam potius, sed illud quod nec ad tuam
47 ex areis tantum. Vet. ex arcis tantùm
qui me audiant. Vetus, qui me audiunt
quàm ipsi, doctior. Vetus, quàm illi, doctior
49 honoratus. Vet. ornatus
inde multi. Vet. unde multi
50 De hoc amico meo. Vetus, De amico meo
Is Trib. plebis. Vetus, is & Trib. plebis
ad patricios. Vet. ad patres
51 usurpata duplex. Vetus, usurpato duplex
quid illud, Pheræi. Vetus, quid huius ferret
53 Connus. Vet. Conus
54 & quidem iam. Vet. equidem, iam
alio loco. Vet. alio in loco.
Suppedit. Vet. Suppede
Honorem igitur. Vetus, Honor est igitur
55 Arthriticum. Vetus, Artheticum. for. Arthriticum
cùm te tantopere. Vet. cùm te magnopere
56 Fabrateriæ. Vet. Fabateriæ
58 nihil curare. Vetus, nihil aliud curare
60 ad te harum exemplum. Vet. ad te harum literarum exemplum
61 seueritatem nostram. Vet. senectutem nostram
te consulo. Vet. te consule
haud possem. Vet. haud possum
quem aspectabant. Vetus, quem spectabant

62 nedum senem. Vet. ne nunc senem
& gemitum in risus. Vet. & gemitum & in risus
quærereâ mane. vet. quærere amœnè
ille Baro. uet. ille uerò

EX LIBRO DECIMO
Epistolarum familiarium.

1 de medio cursu. Vet. de meo cursu
impotentissimi. Vet. impudentissimi
2 debemus, tamen tuæ. Vet. debemus, tum tuæ
sanctissimè nobis colendam. Vet. sanctissimè mihi colendam
4 statuo esse communem. Vet. statuo habere communem
5 Rep. deuexata. Vet. Rep. deiecta
quàm quòd arbitrarer. Vetus, quàm quo arbitrarer
6 Hoc tantum. Vet. Nunc tantum
7 authoritate mouere. Vetus, authoritate monere
8 unquam à tuis. Vetus, nunquā à tuis
hæ gentes. Vet. agentes
9 attulerat. vet. attulerunt
maiori fructui. Vet. maioris fructut
10 & proprium tuum. Vet. & proprium & tuum
11 mihi Planæ. Vet. mi Planæ
adeptus amplissimos. Vet. consequutus amplissimos
12 experiendo ea ratione. Vet. experiendo in ea ratione
13 à te probari. vet. à te peto probari
14 fructum reliquum. Vet. fructum in reliquum
16 Itaque nunquam. Vet. ita nunquam
17 tectius ad uos. vet. rectius ad nos
conficere possunt. vet. conficere possent
18 Hæc si iam. vetus, hoc si iam
19 temerè scripsisse, aut te. vetus, temerè, aut te
ut sine his. Vet. ut sanè his
20 cùm hæc legeres. vetus, cùm hæc leges
22 Immortales ago. in Vet. cod. quæ sequitur epistola, huic præponitur: prior itaque est, ETSI REIP. CAVSA. deinde IMMORTALES
23 cùm Rhodanum traiecissem. Vet. cùm Rhodanum copias traiecissem
24 Cuiusquam pro uobis cedam. Vet. cuiusquam cedam
dignitas affert. Vet. dignitas afferat
25 gratiores quàm tuas in Senatu. Vet. gratiores in Senatu
participes meæ uoluptatis. Vet. participes meæ uoluntatis
27 speciem gloriæ, collecta. Vet. speciē gloriæ, collectam
collecta inanissimis splendoris. Vetus, collectam manibus splendoris
29 atque etiam hostibus. Vet. atque etiam hostibus
fugisse enim ex prædio. Vet. fugisse enim ex prælio
30 se, liberos, urbem pluris. Vet. se, liberos, urbémque pluris
31 obsequioque meo si ita. Vet. obsequióque suo si ita
32 misi ad prid. Id. Vet. misi ad III. Id.
33 considerare ait uelle. Vet. considerare uelle dixit
35 Esse non recusabat. Vet. esse non recusaui
isto proficisci: quod illa. Vet. isto proficisci: & quod illa
si quis uestrûm non probabit. Vet. si quis uestrûm improbabit
quo obside fide illius. Vet. quo obside fidei illius
studium in ea re suum. Vet. studium suum
37 belli tam necessarij. Vet. belli tum necessarij
si possem mea præsentia. Vet. si posset mea præsentia
Lepidi absit, ea nunc. Vet. Lepidi abesset, ea nunc
38 uno loco metaremur, magnum. Vet. uno loco me tenerem, magnum
39 semper equidem. Vet. semper quidem
summa & gratia. Vet. summa gratia
40 mi Planæ potuisti. Vet. mi Planæ noluisti
41 uno die ponte confecto. Vetus, uno die ponte facto
43 Titio dedi. Vet. Titio misi
ipsa chirographa. Vetus, ipse chirographa
læuo Cispio dabo. Vet. leno Cispio dabo
neque esse cum ullis pugnaturos. Vet. neque esse cum multis pugnaturos
44 omnia ut integra. Vetus, omniáque ut integra
paratior fuerit quisquam. Vet. paratior fuit quisquam
traiiciēdum quamprimum cures. Vet. traijciendum cures
excusem literis. Vet. excuses literis
47 Lepidum enim pulchre. Vet. Lepidū uerò pulchre
nam nisi uno loco. Vetus, nam si uno loco
uno loco essemus. Vet. uno loco essem
Lepido offensus. Vet. Lepido infensus
propè in aspectum Lepidi. Vet. propè in conspectum Lepidi
uel salutariter recipere. Vet. uel cum salute recipere
48 Aut ab illis furentibus. Vet. aut ab illis feruentibus
ut & spatium ad se. Vet. ut spatium ad se
dabam literas, expectabam. Vet. dabam, expectabam
49 elapsus sum his. Vet. elapsus sum his
exercitus eius mittatur. Vet. exercitus mittatur
neque ego lubenter. Vet. neque ego libenter
51 in tui obseruantia. Vet. in tua obseruantia
52 expedita, quibus subito. Vet. expedita, subito
53 & uestro iudicio. Vetus, & nostro iudicio
id omne Cæsari. Vet. omne Cæsari
professus est se uenire. Vet. professus est uenire
eorum maximo detrusum. Vet. eorū maximo extrusum
54 quanta nemo præter me. Vet. quanta nemo post me
propriéque tuum esse. Vet. propriúmque tuum esse
57 Itaque iucundissimis. Vet. ita iucundissimus
comitia, cito te. Vet. comitia, cito
58 utrum nescias. Vet. uerum nescias
60 quod mihi uix fas est. Vet. quod mihi fas est
tibi subirascor. Vet. tibi irascor
61 factum est in Seruio. Vet. factum est in Seruilio
M. Cicero Ampio. Vet. M. Cicero Appio
62 te saluum malint. Vet. te saluum maluerint
63 alteram Syllani, & euocatorum. Vet. alteram scilicet illam euocatorum
64 passus quingentos ultra. Vet. passus centum ultra
65 in sua castra occurrit. Vet. in castra occurrit
sine aliqua iactura. Vet. sine magna iactura
66 ne mouear eius. Vet. ne moueare eius
67 id ita feci. Vet. atque ita feci
erudire me potuit. Vet. erudire potuit
aut refugiam. Vet. aut fugiam
68 habuerim cōtentiones. Vet. habuerim conciones
69 meum in tuorum numero. Vet. meū tuorum numero
70 planè bene peculiatus. Vet. planè bene peculatus
utrū Gadeis referatur. Vet. utrū Gadeis referat
71 Sext. Varro procos. Vet. Sex. Varrone procos.
cùm agretur. Vet. cùm aggrauaretur
coniecti enim sunt. Vet. collecti enim sunt
manibus ad tergum. Vetus, manibus post tergum
Romanus sum. Vetus, Romanus natus sum
circulatorem. Vet. circumlatorem
72 ullum finem. Vet. ullam finem
nipote. Vet. ueputa
74 ueterani Cæsaris. Vet. ueterani milites Cæsaris
similes, palparer. Vet. simularē planè
75 commeatum per prouinciam. Vet. cōmeatus per prouinciam
componeretur. Vet. componerent
76 Parmam direptam: L. Antonium. Vetus, Parma direpta L. Antonium
77 ITERVM PONT. Vet. ITEM PONT.
78 si uos liberíque uestri ualetis, &c. hæc desunt in ueteri cod. ut hoc initiū sit epistolæ. Deos hominésque, &c.
IIII. Calend. Vet. III. Cal.
79 equitum XXX. Vet. equitū XXX. M.
80 bellum hoc attinet. Vet. bellum attinet
motu Reip. Vet. metu Reip.
memini autem & illa. Vet. memini enim & illa.

EX LIBRO VNDECIMO
Epistolarum familiarium.

1 ac si dederint. Vet. at si dederint
2 & Bassū Ceciliū. Vetus, & Bassum

& Cælium
4 frequentia ueteranorum. Vet. frequẽtia militum ueteranorum
5 lacessiuimus. Vet. lacessimus
6 continere iracundiam. Vet. retinere iracundiam
7 inalpinos. Vet. transalpinos
8 cognoui, quæ maximè optabam. Vetus, cognoui ad quæ maximè hortabar
9 illum intellexi. Vet. ipsum intellexi
Remp. dominatu. Vet. Remp. à dominatu
à te hoc ciuitas. Vet. à te hæc ciuitas
10 tibi ipsi faueant. Vet. tibi faueam
eodem tempore. Vet. eo tempore
habeo tua chariorem. Vet. habeo chariorem
12 fuerit sententia. Vet. fuerat sententia
C. Seio. Vet. M. Seio
15 persuasissimum est Lepidũ. Vet. persuasi Asinium & Lepidum
Antonio, Reip. non. Vet. Antonio, non
IIII. Cal. Vet. III. Cal.
16 hæc temporis uideantur dici. Vet. hoc tempore ab his iubeatur dici
malle me tuum. Vet. mallem mehercule tuum
hominibus inuiciat nacuitas. Vet. hominibus inuiciat tua nouitas
paruulam manum peditum haberet. Vet. paruulã militum manum haberet
17 si recipitur. Vet. si recipiatur
loca in quæ. Vet. loca quæ
19 Statiellensium. Vet. Castilliensium
20 T. Vibij. Vet. C. Iulij
& ex Græcij. Vet. ut ex Græcij
22 etiam orare. Vet. & orare.
24 compararant. Vet. comparabant
25 renatum homines mirantur. Vet. renatum mirantur
superiore. Vet. superiores
28 est, usus magnificentissimo. Vet. est, magnificentissimo
30 Calend. Iun. Vet. Calend. Maij
31 uerò cùm sim cum tyronibus. Vet. uerò cum tyronibus
Veiatini. Vet. Vincentini
fieri in Senatu. Vet. fieri à Senatu.
32 perterrefacto. Vet. pertimefacto
34 VII. Cal. Vet. VIII. Cal.
37 se cum Antonio. Vet. me cum Antonio
præterea & gratissimum. Vet. præterea etiam gratissimum
38 Omni timore deposito. Vet. cum omni timore deposito
debemus libere Reipub. Vet. debemus Reipub.
habere debebas. Vet. habere debebis
antea subirascebar breuitati. Vet. antea subirascar breuitati
40 nihil adhuc certi. Vet. nihil certi
sed quid ago. Vet. sed quid ego
mihi stipendium dent. Vet. mihi stipendium detur
Nondum satis constitui: hæc epist. cum sequente in Vet. libris ordine mutato scriptæ sunt
41 pauca præponam. Vet. pauca proponã
42 ambitio nostra. Vet. adhibitio nostra
& uitæ dissimilitudo. Vet. est uitæ dissimilitudo

coleret, haberet in suis. Vet. coleret, amaret, haberet in suis
ad me in Formianum. Vet. ad me in Firmianum
43 quæ tua fuerit assessio. Vet. quæ fuerit assessio
ut hæc φιλοσοφήματα scriberem. Vet ut hæc ad φιλοσοφίαν ascriberem
44 exequi possum. Vet. exequi possem
id sine aliqua iusta causa. Vet. Id sine iusta causa
proferantur. Vet. profiteantur
45 alia quæ defendam. Vet. alia quæ defendebam
46 causam harum literarũ. Vet. causam tuarum literarum
mihi grauius quicquam. Vet. mihi gratius quicquam
47 mortem contulerint. Vet. mortem contulerunt
48 aliis ne dolere. Vet. aliísne dolere
quæ nunc isti. Vet. qui nunc isti
nullius unquam periculi. Vet. nullius etiam periculi
ab humanitate desciscam. Vet. ab humanitate desistam
49 Remp. uelle saluam. Vet. Remp. uelle esse saluam
ne & in peccando. Vet. nec & in peccando
officium, nõ ad statum Reip. pertinebat. Vet. officium non est, ad statum Reipub pertinet
50 atque etiam quos. Vet. aut etiam quos
51 semper dilexi lubenter, quo. Vet. semper dilexi, quo
pondus accessit ad tollendam. Vet põdus ad tollendam
reditum quàm familiariter. Vet. reditum quod familiariter
hominem non putabo. Vetus, hominem non putaro

EX LIBRO DVODECIMO Epistolarum familiarium.

1 ita compressum est. Vet. ita compressa est
periculo tuti futuri. Vet. periculo tute futuri
2 cuius æra refigere. Vet. citius æra refigere.
3 laude communicem. Vet. laude communicet
4 antea scripsi, suo more uomere, non dicere. Vet. antea scripsi, nomen non dicere
quia quæ de Rep. Vet. quia de Rep.
uenire non possint. Vet. uenire non possunt
non ferendum, quod est. Vet. non ferendum quidem est, quod est
5 ut ait, minus in senatum. Vet. ut ait, in senatum
Ser. Sulpitius. Vet. Sex. Sulpitius
numerus etiam bonis. Vet. numerus & bonis
qui si icirco abestis. Vet. qui idcirco abestis
6 hoc uestrum fuit. Vet. hoc uestrũ est
de me quidem non dubitatur. Vet. de me quidem non dubitant
8 Philippo & Pisone legatis, nihil. Vet. Philippo & Pisone, nihil
Antonio ex Senatus sententia. Vet. Antonio ex eius sententia
nulli paruisset. Vet. nulli paruissent
9 Brutus quidem noster egregiam. Vet. Brutus quidem nunc egregiam
tum gratiores propter. Vet. tum ornatiores propter
10 studiosissimam. Reip. tuos. Vet studiosissimam etiam Reip. tuos
11 quod dij omẽ auertant. Vet. quod dij omnes auertant
12 matrem quoque tuam & fratrẽ. Vet. matrem & fratrem
sententiam noluisse dici. Vet. sententiam uoluisse dici
cui semper faui, & dignitati. Vet. cui semper & dignitati
15 in te, & tuis copiis. Vetus, in te & in tuis
sed maximè spe. Vetus, sed maxima spe
16 atque authoritate tua: sui. Vet. atque authoritate tua roborarentur: sui
ego exercitum quibuscunque potero rebus ornabo. Vet. Ego exercitum uerbis quibuscunque potero rebúsque ornabo
laturus exercitus sit. Vet. laturus sit aut quis exercitus sit, aut quid
17 authoritate uestra. Vet. authoritate nostra
si uales, bene est, ego quidem ualeo. Hæc in ueteri exemplari deficiũt, ut in plerisque sequentium epistolarum
18 præsidia uobis. Vet. præsidia nobis
19 mihi uoluerunt. Vet. mihi uoluerint
Qui in Syria. Vet. qui in Asia
militibus soluo. Vetus, militibus persoluo
21 Non. Maij. Vet. Non. Martiis.
CAIVS CASSIVS. Vet. LENTVLVS, P. F.
22 comperisti. Vet. comparasti
seruiremus. Vet. serui essemus
24 Græcorum militum. Vetus, Mercorum militum
equitum à millibus. Vet. equitum millibus
26 possit classe Dolabella. Vet. possit Dolabella
in nostram salutem. Vetus, in nostra salute
27 Quando Consulibus. Vet. Quoniam Consulibus
29 de Rep. ita puto. Vet. de Rep. puto
30 & periculis. Vet. & periculo
31 Si ualetis, liberíque uestri ualent, bene est. Vet. Si uos liberíque uestri ualetis
32 insulas in Asiam nauiganti. Vet. insulas nauiganti
33 hostes se habituros. Vetus, hostes habituros
34 mente etiam ante. Vet. mente & ante
36 omnibúsque cum rationibus. Vet. omnibúsque rationibus
37 nósque uestra. Vet. uósque uestra
39 tu maximè amas. Vet. tu amas
sermone iniecisset. Vet. sermonẽ iniecisset

tibi infrà subscripsi.Ve.tibi subscripse
pari fuerit.Vet.par fuerit
42 intelligam, plurimùm tribuere. Vetus, intelligo, plurimùm tribuam
43 tuæ gratissimæ literæ. Vet. tuæ mihi gratissimæ literæ
44 sed eiusmodi.Vet.sed tamen eiusmodi
46 Caius Anitius.Vet.Canutius
49 moderatè fers.Vet.moderatè feras
sed hæc posterius.Vetus, sed hoc posterius
54 dignitatisque fautor. Vetus, dignitatis fautor
57 Q. Turius: in ueteribus aliquot exemplaribus hæc Epistola à superiori nō separatur, quasique eius quædam pars est
Posthumum.Vet.Postumium
59 à patre acceptam.Vet. à patre inceptam
fuisset facillimo.Vet.fuisset facillima
60 libertos.Vet.liberos
61 quidem tum fui ut de eo.Vet. quidem fui ut tum de eo
62 omnibus curis.Vet.maximis curis
63 uinci possim.Vet.uinci possem
64 mihi sese.Vet.mihi se
obtemperauit.Vet.obtemperauerit

EX LIBRO DECIMOtertio Epistolarum familiarium.

1 mihi omnia sunt. Vetus, mihi omnia communia sunt
2 & iam à Phædro. Vet. & à Phædro
& si iam planè.Vet.& planè
4 rogitando.Vet.rogando
hoc mea causa.Vet.hæc mea causa
sic tamen habeto.Vet.sic tu habeto
6 summo officio.Vet.summo studio
8 existiment, eū.Vet.existiment, te eum
10 PROCOS. Vet. PROPRAET.
11 consignare uolui.Vet. assignare uolui
12 tu re uelim efficias.Vet.tute uelim efficias
incredibili quodam.Vetus, incredibile quoddam
sed quia noui.Vet.sed noui
15 necessariis tribueris, idem. Vetus, necessariis, idem
18 cùm ego illi plurimùm debeam.Vetus, ut ego illi uni plurimùm debebam
19 publicanorum multum semper.Vetus, publicanorum semper
21 tamen causa communis ordinis.Vetus, tamen communio ordinis
24 uerò etiam eo gratus.Vet. uerò gratius
25 ut hanc addam.Vetus, ut ad hāc addam
27 quod tibi æquum.Vetus, quoad tibi æquum
28 didici mihi fuisse.Vet.didici tibi fuisse.
soliti sunt.Vet.solitus est
29 tum optimè.Vet.tum per me
30 ab eo admodum diligebatur.Vet. ab eo diligebatur
31 meum de eo.Vet.mei de eo
32 quammaximus postea.Vet. quammaximus nostra
35 téque ita.Vet.te itaque
36 à te studia summa cura peto. Vetus, à te summo studio cura
Quæ ne singula.Vet. Quo ne singula
37 necessitudinem tuam.quod. Vetus, necessitudinem. quod
38 Ser.Sulpitio.Vet.Octauio
39 etiam quod in me.Vet.etiam in me
40 T.Manlium.Vet.T.Manilium: atque ita postea quoties id nomen repetitur
41 itaque tota.Vet.ita tota
43 unisque se literis.Vet.isque se literis
44 ut is intelligat.Vet.ut intelligat
magnum tamen esse sperauit meas quoque literas apud te pondus habituras. id cùm.Vetus, magni tamen esse sperauit apud te meas quoque literas. id cùm
45 qui Elide negotiatus. Vet. quicum negotiatus
46 ut uos in uestris formulis.Vet. ut soletis in formulis
47 nec rem familiarem.Vetus, nec familiam
48 singularíque studio. Vetus, familiaríque studio
49 est enim in eo.Vetus, sunt enim in eo
quæ te erunt dignæ.Vetus, quæ erunt dignæ
50 id tibi confirmo, in méque recipio.Vet. id in me recipio
53 negare eum affuisse.Vetus, negare affuisse
54 ut maiore cura, maiore studio.Vetus, ut maiore studio
55 quod fuerim.Vet.quo fuerim
56 arbitrabamur.Vet.arbitramur
60 præter hospitiū.Vet.præter officium
62 L.Brutius.Vet.L.Brutus: & postea in eodem nomine
63 commendationem hanc intelligat.Vetus, commendationem meam intelligat
65 deinceps fecisti.Vetus, deincépsque fecisti
cumulari per te uelis. Vetus, cumulari uelis
Lucius Lucius, meus familiarissimus, homo.Vet.Lucius, homo
66 ex literis tuis, quas.Vet.ex literis, quas
68 ut is intelligat.Vet.ut intelligat
non dubitabat.Vet.non dubitat
69 acciderunt.Vet.acciderint
cùm primus in eam insulam Quæstor ueneris.Vet.cùm primùm in eā insulam ueneris
72 D.Messienum.Vet. P.Messerinum
73 tibi satis commendatus.Vet. tibi commendatus
L.Genucalio.Vet.A.Genucilio
commodes.Vet.commendet
74 alienum tuis.Vet. alienum à tuis
Pariana.Vet.Pithriana
77 Mylasii.Vet.Mylesii
78 ecdica.Vet.codices, & ita ubique.
ex edicto.Vet.ex codice
depositam habuisse.Vet.depositum habuisse
82 T.Pinnio.Vet.T.Primio
84 C.Lenium.Vet.M.Lenium
85 liberum confectis. Vetus, liberúmque confecti
prorsus incredibiles, ut nullum. Vet. prorsus ut nullum
neminem facit.Vet.neminem facio
Alabandensi sustentes. Vet. Alabandensi si sustentes
86 tum existimabo. Vet. tum etiam existimabo
amplissimè clientelas.Ve.amplissimas clientelas
87 peto à te maiorem.Vet.peto maiorem
89 in reliquiis.Vet.in reliquis
90 prouincia mea Ciliciensi.Vetus, prouincia Ciliciensi
fidem tuam, &.Vet.fidem, &
94 nostra necessitudo.Vetus, nostra amicitia
95 tractaris.Vet.tractaueris
98 LEGATO. Vet. COLLEGAE
99 cùm mihi persuasum.Vet.quāquam mihi persuasum
101 etiam elabores.Vet.etiam laboret
102 præ cæteris.Vet.præter cæteros.

EX LIBRO DECIMOquarto Epistolarum familiarium.

2 loco nunc quidem iam abiit.Vet.loco quidem abiit
præsertim tam pauci.Vet. præsertim pauci
3 reliqua scribere.Vet.plura scribere
5 à Vesta.Vet.à Vestæ
etiámne reliquias tuas misera proiicias.Vetus, etiam reliquas tuas miserias proiicies
6 nisi aut ad eos.Vet.nisi ad eos
7 indignius nobis nihil.Vet. indigniúsque nihil
8 recurreret. Vet. reuerteretur
9 aut ad summum. Vet.aut summum
magis iam rem.Vet.magis rem
10 quos ego seruaui. Vetus, quibus ego seruiui
11 ò me afflictum.Vet.ò afflictum
re adiuues.Vet.rem adiuues
13 quoad potes.Vet.quod potes
Brundusii.Vet.Brundusio
14 uenimus.Vet.ueniemus
prodeas.Vet.properes
15 si is minus.Vet.si id minus
cùm uenerimus.Vetus, cùm salui uenerimus
uideas uelim.Vet.uideatis uelim
17 sperem esse.Vet.sperem fore
20 si metuendus.Vet.sed metuendus
21 quomodocunque.Vet.quo modo quidē
etiam illud.Vet.& illud
ad summam.Vet.ad summum
22 Non.Ian.Vet.Non.Iun.
23 posse nobis.Vet.posse uobis
25 etiam ante.Vet.& iam ita
26 tabellarios uestros,Vet. tabellarios nostros
procedam.Vet.prodeam

EX LIBRO DECIMOquinto Epistolarum familiarium.

1 ego quidem.Vet.ego quoque
omnibus ferè suis.Vet.omnibus suis
2 infirmè animatos. Vetus, infirmè amicos
4 diffugiunt.Vet.diffugerunt

cum ei. Vet. cum uos ei
6 haberem, hominem cuius. Vet. haberem, cuius
8 reticuissent. Vet. obticuissent.
11 ante diẽ III. Non. Vet. ad III. Non.
14 præsentia, magnitudine. Vet. præstanti magnitudine
16 tempus ferret. Vet. opus foret.
17 ad IIII. Id. Vet. ad III. Id.
18 multis sagittariis. Vet. multísque sagittariis.
20 omnia consequi. Vet. omnia assequi.
quis enim in te. Vet. quis enim de te
22 summos à Senatu cõsequuti. Vet. summos consequuti
23 pauciores uiri reperti. Vet. pauciores reperti
24 me existimaturum. Vet. me sic existimaturum.
25 laudari uis. Vet. laudari mauis.
28 te & sensisse & scripsisse. Vet. te & scripsisse.
29 uel tuo facto. Vet. uel tuo officio.
30 semper dilexi amauique. Vet. semper amaui
quòd mei. Vet. tum mei
secundis: necesse est, ut & sim totus uester, & esse debeam. Vet. secundis: & sum totus uester & esse debeo.
32 quam honorificentissimum. Vet. quàm honorificentissimè
36 potissimùm. Vet. potissimè
38 unus scilicet ille. Vet. unus ille
feci ante. Vet. feci antea.
39 nihil tibi erit. Vet. nihil propè tibi erit
habes Paulum nostrum. Vet. habeo Paulum uestrum.
40 fuisti etiam præsidio. Vet. fuisti enim præsidio
41 arbitrabar. Vet. arbitrari
43 tertia iam epistola. Vet. tertia epistola
schedulam aut literam. Vet. syllabam aut literam
44 triennium & cum uirtuti. Vet. triennium est, uirtuti.
45 cum ad me ueniũt. Vet. cum adueniũt
46 Mindius Marcellus. Vet. Nudius Marcellus.
50 hoc subito. Vet. hoc sibi
nunc tu nobis scribas. Vetus, nunc te nobis scribere.
sit: ubi. Vet. sit ad nos: ubi
52 non item. Vet. non idem.
futurum satis. Vet. facturum satis.

EX LIBRO XVI. EPIstolarum familiarium.

3 qui à te. Vet. quòd abs te
6 satis te maturè. Vet. satis enim te maturè
9 ad IIII. Non. Vet. ad III. Non.
10 recenti uẽtis sumus. Vet. recenti sumus
ad IX. Cal. Vet. ad VIII. Cal.
planè confirmat. Vet. sanè cõfirmat
12 fieri potuerit. Vet. fieri posset.
flammam. Vet. famam.
15 neque iam uelle absentis. Vet. neque se iam uelle absente.
trinundinum. Vet. trinũnundinum.
16 ex Hispaniáque sex. Vetus ex Hispania, sex.
modo ut urbe. Vet. modo urbe.
in illius exercitu. Vet. in eius exercitu
socius sceleris. Vet. socius eius sceleris.
17 caue te perturbent. Vetus, caue ne te perturbent.
commiseras, aut æger. Vet. commiseras, ne aut æger
19 ad diem dictam. Vet. ad diem dicta
20 timoribus ac miseriis. Vet. timoris ac miseriæ
22 literis, sermonibus, humanitate. Vet. literis & sermonis humanitate
24 sæpe contempsi. Vet. semper contempsi
de Crabra. Vet. de Trabea
26 ut uidebitur. Vet. ut uidetur.
27 cõstantique animo. Vet. præstantique animo
28 de Brutio. Vet. de Bruto.
conuictio. Vet. coniunctio
30 Cum ego. Vet. quo modo ego
33 omnia mihi certa. Vet. omnia incerta.
34 quin accurrã. Vet. quin occurram
sed scilicet literas. Vet. sed literas
ad aquas Semas. quid egerint. Vet. ad aquas seu quod legerint.
ad me perscribit. Vet. ad me scribit
assiduitate literarum. Vet. assiduitate epistolarum
pœnam te patrono: Marcus. Vet. pœnam, tibi patronus Marcus

tibi infrà subscripsi. Ve. tibi subscripsi
pari fuerit. Vet. par fuerit
42 intelligam, plurimùm tribuere. Vetus, intelligo, plurimùm tribuam
43 tuæ grauissimæ literæ. Vet. tuæ mihi gratissimæ literæ
44 sed eiusmodi. Vet. sed tamen eiusmodi
46 Caius Anitius. Vet. Canutius
49 moderatè fert. Vet. moderatè feras
sed hæc posterius. Vetus, sed hoc posterius
54 dignitatísque fautor. Vetus, dignitatis fautor
57 Q. Turius: in ueteribus aliquot exemplaribus hæc Epistola à superiori nõ separatur, quasique eius quædam pars est
Posthumum. Vet. Postumium
59 à patre acceptam. Vet. à patre inceptam
fuisset facillimo. Vet. fuisset facillima
60 libertos. Vet. liberos
61 quidem tum fui ut de eo. Vet. quidem fui ut tum de eo
62 omnibus curis. Vet. maximis curis
63 uinci possim. Vet. uinci possem
64 mihi sese. Vet. mihi se
obtemperauit. Vet. obtemperauerit

EX LIBRO DECIMOtertio Epistolarum familiarium.

1 mihi omnia sunt. Vetus, mihi omnia communia sunt
2 & iam à Phædro. Vet. & à Phædro
& si iam planè. Vet. & planè
4 rogitando. Vet. rogando
hoc mea causa. Vet. hæc mea causa
sic tamen habeto. Vet. sic tu habeto
6 summo officio. Vet. summo studio
8 existimene, eũ. Vet. existimene, te eum
10 PROCOS. Vet. PROPRAET.
11 consignare uolui. Vet. assignare uolui
12 tu re uelim efficias. Vet. tute uelim efficias
incredibili quodam. Vetus, incredibile quiddam
sed quia noui. Vet. sed noui
15 necessariis tribueris, idem. Vetus, necessariis, idem
18 cùm ego illi plurimùm debeam. Vetus, ut ego illi uni plurimùm debebam
19 publicanorum multum semper. Vetus, publicanorum semper
21 tamen causa communis ordinis. Vetus, tamen communio ordinis
24 uerò etiam eo gratius. Vet. uerò gratius
25 ut hanc addam. Vetus, ut ad hãc addam
27 quod tibi æquum. Vetus, quoad tibi æquum
28 didici mihi fuisse. Vet. didici tibi fuisse
soliti sunt. Vet. solitus est
29 tum optimè. Vet. tum per me
30 ab eo admodum diligebatur. Vet. ab eo diligebatur
31 meum de eo. Vet. mei de eo
32 quammaximus postea. Vet. quammaximus nostra
35 téque ita. Vet. te itaque
36 à te studia summa cura peto. Vetus, à te summo studio cura
Quæ ne singula. Vet. Quo ne singula
37 necessitudinem tuam. quod. Vetus, necessitudinem. quod
38 Ser. Sulpitio. Vet. Octauio
39 etiam quod in me. Vet. etiam in me
40 T. Manlium. Vet. T. Manilium: atque ita postea quoties id nomen repetitur
41 itaque tota. Vet. ita tota
43 unísque se literis. Vet. ísque se literis
44 ut is intelligat. Vet. ut intelligat
magnum tamen esse sperauit meas quoque literas apud te pondus habituras. id cùm. Vetus, magni tamen esse sperauit apud te meas quoque literas. id cùm
45 qui Elide negotiatus. Vet. quicum negotiatur
46 ut uos in uestris formulis. Vet. ut soletis in formulis
47 nec rem familiarem. Vetus, nec familiam
48 singularíque studio. Vetus, familiaríque studio
49 est enim in eo. Vetus, sunt enim in eo
quæ te erunt dignæ. Vetus, quæ erunt dignæ
50 id tibi confirmo, in méque recipio. Vet. id in me recipio
53 negare eum affuisse. Vetus, negare affuisse
54 ut maiore cura, maiore studio. Vetus, ut maiore studio
55 quod fuerim. Vet. quo fuerim
56 arbitrabamur. Vet. arbitramur
60 præter hospitiũ. Vet. præter officium
62 L. Brutius. Vet. L. Brutus: & postea in eodem nomine
63 commendationem hanc intelligat. Vetus, commendationem meam intelligat
65 deinceps fecisti. Vetus, deincépsque fecisti
cumulari per te uelis. Vetus, cumulari uelis
Lucius Luceius, meus familiarissimus, homo. Vet. Luceius, homo
66 ex literis tuis, quas. Vet. ex literis, quas
68 ut is intelligat. Vet. ut intelligat
non dubitabat. Vet. non dubitat
69 ceciderunt. Vet. ceciderint
cùm primus in eam insulam Quæstor ueneris. Vet. cùm primùm in eã insulam ueneris
72 D. Messienum. Vet. P. Messerinum
73 tibi satis commendatus. Vet. tibi commendatus
L. Genucalio. Vet. A. Genucilio
commodes. Vet. commendes
74 alienum tuis. Vet. alienum à tuis
Pariana. Vet. Pithriana
77 Mylasii. Vet. Mylesii
78 ecdica. Vet. codices, & ita ubique.
ex edicto. Vet. ex codice
depositam habuisse. Vet. depositum habuisse
82 T. Pinnio. Vet. T. Primio
84 C. Lenium. Vet. M. Lenium
85 liberum confectis. Vetus, liberúmque confectis
prorsus incredibiles, ut nullum. Vet. prorsus ut nullum
neminem facit. Vet. neminem facio
Alabandensi sustentet. Vet. Alabandensi si sustentet
86 tum existimabo. Vet. tum etiam existimabo
amplissimè clientelas. Ve. amplissimas clientelas
87 peto à te maiorem. Vet. peto maiorem
89 in reliquiis. Vet. in reliquis
90 prouincia mea Ciliciensi. Vetus, prouincia Ciliciensi
fidem tuam, &. Vet. fidem, &
94 nostra necessitudo. Vetus, nostra amicitia
95 tractaris. Vet. tractaueris
98 LEGATO. Vet. COLLEGAE
99 cùm mihi persuasum. Vet. quãquam mihi persuasum
101 etiam elaboret. Vet. etiam labores
102 præ cæteris. Vet. præter cæteros.

EX LIBRO DECIMOquarto Epistolarum familiarium.

2 loco nunc quidem iam abiit. Vet. loco quidem abiit
præsertim tam pauci. Vet. præsertim pauci
3 reliqua scribere. Vet. plura scribere
5 à Vesta. Vet. à Vestæ
etiamne reliquias tuas misera proiicias. Vetus, etiam reliquas tuas miserias proiicies
6 nisi aut ad eos. Vet. nisi ad eos
7 indignius nobis nihil. Vet. indigniúsque nihil
8 recurreret. Vet. reuerteretur
9 aut ad summum. Vet. aut summum
magis iam rem. Vet. magis rem
10 quos ego seruaui. Vetus, quibus ego seruiui
11 ò me afflictum. Vet. ò afflictum
re adiuuet. Vet. rem adiuues
13 quoad potes. Vet. quod potes
Brundusii. Vet. Brundusio
14 uenimus. Vet. ueniemus
prodeas. Vet. properes
15 si is minus. Vet. si id minus
cùm uenerimus. Vetus, cùm salui uenerimus
uideas uelim. Vet. uideatis uelim
17 sperem esse. Vet. sperem fore
20 si metuendus. Vet. sed metuendus
21 quomodocunque. Vet. quo modo quidẽ
etiam illud. Vet. & illud
ad summam. Vet. ad summum
22 Non. Ian. Vet. Non. Iun.
23 posse nobis. Vet. posse uobis
25 etiam ante. Vet. & iam ita
26 tabellarios uestros, Vet. tabellarios nostros
procedam. Vet. prodeam

EX LIBRO DECIMOquinto Epistolarum familiarium.

1 ego quidem. Vet. ego quoque
omnibus ferè suis. Vet. omnibus suis
2 infirmè animatos. Vetus, infirmè animos
4 diffugiunt. Vet. diffugerunt

cum ei. Vet. cum uos ei

6 haberem, hominem cuius. Vet. haberem, cuius

8 reticuissent. Vet. obticuissent.

11 ante diē III. Non. Vet. ad III. Non.

14 præsentia, magnitudine. Vet. præstanti magnitudine

16 tempus ferret. Vet. opus foret.

17 ad IIII. Id. Vet. ad III. Id.

18 multis sagittariis. Vet. multísque sagittariis.

20 omnia consequi. Vet. omnia assequi.

quis enim in te. Vet. quis enim de te

22 summos à Senatu cōsequuti. Vet. summos consequuti

23 pauciores uiri reperti. Vet. pauciores reperti

24 me existimaturum. Vet. me sic existimaturum.

25 laudari uis. Vet. laudari mauis.

28 te & sensisse & scripsisse. Vet. te & scripsisse.

29 uel tuo facto. Vet. uel tuo officio.

30 semper dilexi amauique. Vet. semper amaui

quòd mei. Vet. tum mei

secundis: necesse est, ut & sim totus uester, & esse debeam. Vet. secundis: & sum totus uester & esse debeo.

31 quam honorificentissimum. Vet. quàm honorificentissimè

36 potissimùm. Vet. potissimè

38 unus scilicet ille. Vet. unus ille

feci ante. Vet. feci antea.

39 nihil tibi erit. Vet. nihil propè tibi erit

habes Paulum nostrum. Vet. habeo Paulum uestrum.

40 fuisti etiam præsidio. Vet. fuisti enim præsidio

41 arbitrabar. Vet. arbitrari

43 tertia iam epistola. Vet. tertia epistola

schedulam aut literam. Vet. syllabam aut literam

44 triennium & cum uirtuti. Vet. triennium est, uirtuti.

45 cum ad me uenirēt. Vet. cum aduenirēt

46 Mindius Marcellus. Vet. Nudius Marcellus.

50 hoc subito. Vet. hoc sibi

nunc tu nobis scribas. Vetus, nunc te nobis scribere.

sic: ubi. Vet. sit ad nos: ubi

52 non item. Vet. non idem.

futurum satis. Vet. facturum satis.

EX LIBRO XVI. EPIstolarum familiarium.

3 qui à te. Vet. quòd abs te

6 satis te maturè. Vet. satis enim te maturè

9 ad IIII. Non. Vet. ad III. Non.

10 recenti uētis sumus. Vet. recenti sumus

ad IX. Cal. Vet. ad VIII. Cal.

planè confirmat. Vet. sanè cōfirmat

12 fieri potuerit. Vet. fieri posset.

flammam. Vet. famam.

15 neque iam uelle absentis. Vet. neque se iam uelle absente.

trinundinum. Vet. trinūnundinum.

16 ex Hispanisque sex. Vetus ex Hispania, sex.

modo ut urbe. Vet. modo urbe.

in illius exercitu. Vet. in eius exercitu

socius sceleris. Vet. socius eius sceleris.

17 caue te perturbent. Vetus, caue ne te perturbent.

committat, aut æger. Vet. committas, ut aut æger

19 ad diem dictam. Vet. ad diem dicta

20 timoribus ac miseriis. Vet. timoris ac miseriæ

22 literis, sermonibus, humanitate. Vet. literis & sermonis humanitate

24 sæpe contempsi. Vet. semper contempsi

de Crabra. Vet. de Trabea

26 ut uidebitur. Vet. ut uidetur.

27 cōstantique animo. Vet. præstantique animo

28 de Brutio. Vet. de Bruto.

coniunctio. Vet. coniunctio

30 Cum ego. Vet. quo modo ego

33 omnia mihi certa. Vet. omnia incerta.

34 quin accurrā. Vet. quin occurram

sed scilicet literas. Vet. sed literas

ad aquas Semas. quid egerint. Vet. ad aquas seu quod legerint.

ad me perscribit. Vet. ad me scribit

assiduitate literarum. Vet. assiduitate epistolarum

pœnam te patrono: Marcus. Vet. pœnam, tibi patronus Marcus

TERTIVS HIC EPISTOLARVM INDEX, AD LATInarum, atque adeò Græcarum dictionum varios vsus, loquendíque formulas elegantiores præcipuè est accommodatus. In quo, maior adhibita est (vt labor in progressu crescere solet) diligentia, quàm in superioribus indicibus: tum quòd in his epistolis mirum loquendi artificium, ex Ciceronis negociorum affectibus apparet: tum etiã multò magis, quòd nobis ferè quotidiana, ac multò frequentiora sunt ea, quæ hîc adnotauimus, quàm quæ in orationum tomo obseruata sunt.

A

B

D

L

O

Mm.iiii.

T

V

F I N I S.